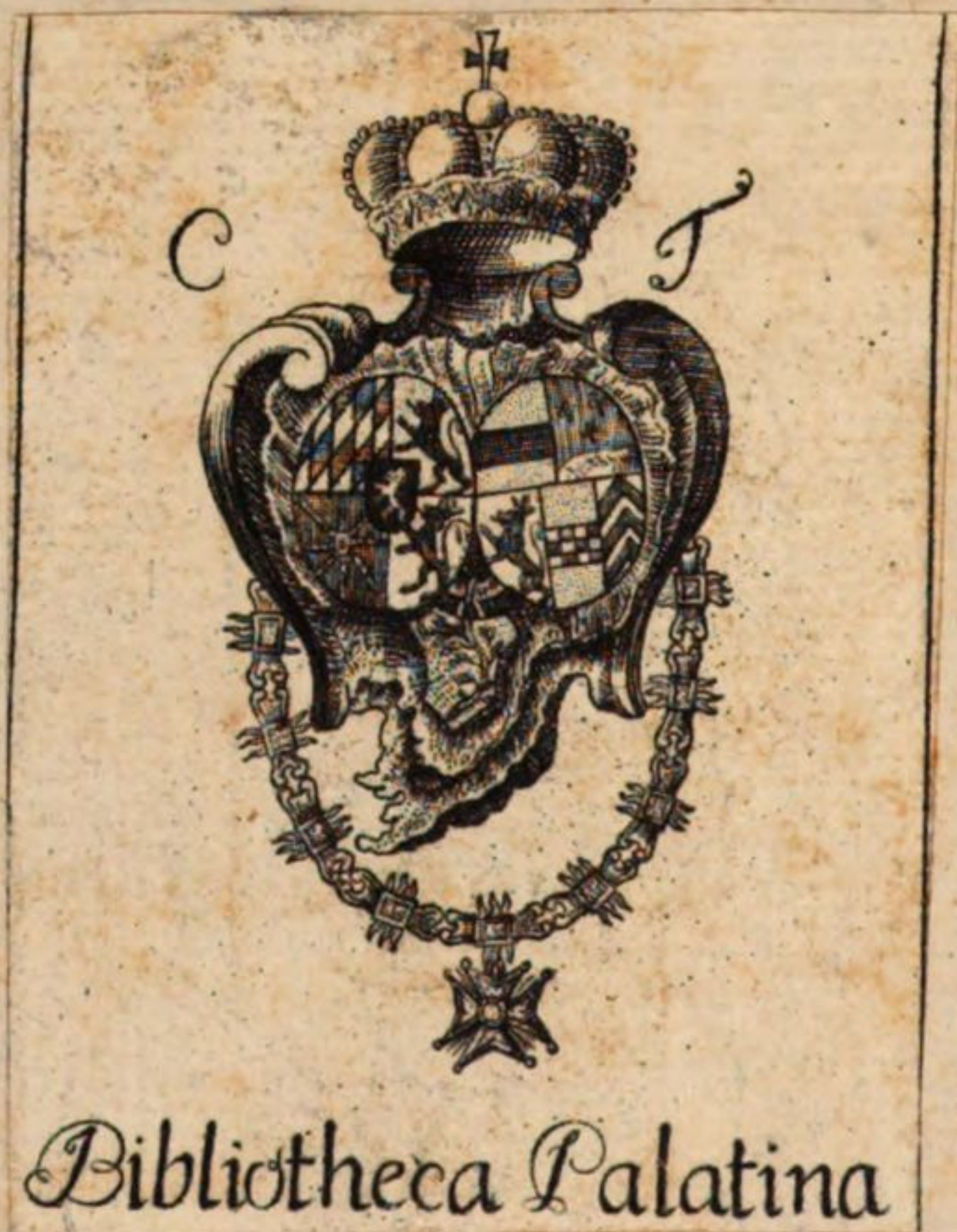

4° N. libr. 3^u

Blount

Ex Libris

Jo. Nicolai Weislinger Parochi
Capellis intra Rodeck 1743.

<36614249400018

<36614249400018

Bayer. Staatsbibliothek

Ms. 10169.

Hist. lit. univ. 378.

F

CENSURA CELEBRIORUM AUTHORUM SIVE TRACTATUS

IN QVO VARIA VIRO RUM DOCTORUM DE
Clarissimis cujusque Seculi Scriptoribus Judicia traduntur.

UNDE FACILLIMO NEGOTIO LECTOR DIGNOSCERE

queat quid in singulis quibusque Istorum Authorum maximè memorabile
sit, & quonam in pretio apud Eruditos semper habiti fuerint.

OMNIA IN STUDIOSORUM GRATIAM COLLEGIT, ET IN
ordinem digessit secundum seriem Temporis quo Ipsi Authores floruerunt,

THOMAS-POPE BLOUNT.

Anglo - Britannus Baronettus.

EDITIO NOVA CORRECTOR; Cui accessit Judiciorum Vernaculo Sermone, sive
Anglicus sive *Gallicus*, sive demum *Italicus* is fuerit in priore exhibitorum accurata
in *Latinum* translatio.

Cum INDICE locupletissimo.

GENEVE,

Apud G. DE TOURNES, CRAMER, PERACHON, RITTER
& S. DE TOURNES.

TRACTATUS

IN QVO VARIIS VIRORUM DOCTORUM DE
UND E FACILIMO NEGOTIO LECTOR DIGNOSCE

THOMAS POPE BLOUNT

OXONIA

Apud C. De Tournes, Gloucestriae, 1714.

PRÆFATIO
AUTHORIS
AD
LECTOREM.

D hanc Provinciam suscipien-
dam nulla me Ambitio impulit;
Umbraticam enim vitam, & ab
omni strepitu remotam, semper
in delitiis habui. Hoc verò con-
silio mihi solum fuit, ut quantum
in me est, *rem literariam* pro-
moverem. Quum hoc Opus primùm occepi, il-
lud *Orbi literario* communicare haud mihi in animo
erat; ad meum usum solummodò congeffi: Nunc
verò, hortantibus viris eruditione claris, in vulgus
emitto. Equidem quum observarem quàm avidè
Acta Eruditorum, aliosque id genus libros arripe-
rent

P R Æ F A T I O.

rent Homines, non solum qui infimum subsellium occupant, sed qui primum inter eruditos locum tenent, non possum non sperare hanc meam qualemcunque *farraginem* ipsis non omnino ingratam fore. *Doctrina* non sine summo studio & vigiliis paratur. Putare Homines *Divino Afflatu* doctos fieri, *Fanaticorum* est; etiam Poeta frustra nascitur, nisi ad præclaram Indolem accesserit *Industria*. Atque hinc est, quod pauci revera docti sint [quicquid crepent *Scioli*] quoniam laborem atque operam ferre nequeunt. Vt autem maximum, quantum fieri potest, fructum ex lectione perciperes, quendam tibi *Authorum* delectum, deque iis varia Doctissimorum Hominum judicia proposui; quæ si inter se diligenter contuleris, & tuum ipse iudicium acuere & confirmare poteris, & nunquam in nullius pretii Scriptoribus evolvendis oleum atque operam perdes. Quod enim ad ipsius Operis rationem spectat hoc se maxime nomine commendat, quod inde tibi *Bibliothecam* instruere possis; quam ad rem *Notitia Authorum* apprimè utilis ac necessaria; quæ nisi adfuerit, sæpè evenit, ut Homines in libris comparandis & tempore simul & nummis fraudentur. Huic igitur incommodo, ut occurrerem, hunc laborem exantlavi. Habes enim hîc quandam quasi Imaginem cujusque *Autoris*: Vnde deprehendere possi

PRÆFATIO.

possis quando floruerit, & plerumque etiam quando obierit; quænam fuerint ab ipso scripta, vel saltem quæ primum obtinuerint locum; quâ valuerit Auctoritate in *Orbe literario*; num *Plagiarius* fuerit, & cujus *Scrinia* compilaverit; num prohibitus sit *Indice Expurgatorio*; Denique, quænam sit optima cujusque *Autoris* Editio. Omnia hæc uno intuitu videbis, si hunc librum evolvere digneris. Haud mihi est in animo de omnibus *Autoribus* universim dicere, nimis hoc prolixum foret; sed de iis solùm, qui apud eruditos maximi æstimantur. Initium sumpsi ab *Hermete Trismegisto*, non illo quidem fictitio qui vulgò circumfertur; sed vero illo, atque genuino, quem *Mosi* coævum fuisse putant; atque inde ad nostra usque tempora descendo. *Autores*, quos adduxi, sunt propè sexcenti. Horum quisque juxta seriem *Temporis* locum habet. Hæc mihi Methodus maximè placuit, quia tibi magis gratum fore putabam, *fluxus & refluxus Doctrinæ* observare, quàm *Ordinem Alphabeticum* percurrere; Quod magis *Dictionary* quàm *Historiæ Literariæ* speciem præberet. Miraberis fortasse, Lector, quòd in tantâ præclarissimorum Scriptorum copiâ qui apud nos in Anglia floruerunt, tam paucos hîc attigerim. Si verò æquâ lance rem ponderaveris, me hac in re penitùs excusatum habebis. Scriptores enim isti maximam par-

P R Æ F A T I O.

tem in vernaculâ linguâ scripserunt; indeque factum est, ut apud eruditos *Exteros*, qui linguam nostram non callent, haud satis noti sint, licet de Patriâ nostrâ optimè meruerint, maximamque famam sibi domi comparaverint. Hoc igitur in causa est, quòd de *Scriptoribus Anglicis* judicia aliquot, censuras, five *Observationes* inter literatos [*Exteros* præsertim] reperire haud facile fuerit. Hòc modò Methodum hujus operis tibi explicui. Si diligentiam nostram in conquirendis testimoniis tibi probari animadvertero, multùm mihi gratulabor; sin aliter, pro hâc vice mihi veniam dabis, te iterum non interpellabo.

EDITOR

EDITOR.

ISUM est mihi operæ pretium fore, si quamplurima de Authoribus judicia, quæ Nobilissimus Scriptor Thomas Pope-Blovvunt, sive ut se polyglottum proderet sive potius ne cujuspîam immutationis argueretur, Vernaculâ Eruditorum è quorum scriptis ea deprompserat linguâ, hic passim exhibuerat, Latinitate donari curarem; quò toti Literatorum vulgo, non semper omnium quæ per Europam obtinent Linguarum Callenti, eximium istud opus absque interpretis ope conducere. Hoc te Volebam, Candide Lector, Vtere & frueri.

CENSURA

EDITOR.

Videtur enim quod in his operibus primum fore, si quis
plurimum de Authoribus indicat, quae Nobilissi-
mus Scripserit Thomas Pope-Blaumont, sive in se
polyglottum produceret, sive potius ne cuiusquam
immolationis argueretur, Veracissimi Eruditi-
tatis et quorum scripserit ea de promptissima lingua, hic passim ex-
hiberet, Latinitate donari curaret; quo tota Latinitas
conferret, non semper omnium quae per Europam obtinent Linguae-
rum Callentis, extremum istud opus absque interpretis ope con-
cedat. Hoc se Voluntas, Candida Lector, Viri & fuit.

CENSURA

CENSURA

CELEBRIORVM

AUTHORUM.

HERMES TRISMEGISTVS.

O S I S æqualis fuisse memoratur *Diodor. Sicul. lib. i. Mercurium* apud *Osiridem* summo in honore fuisse, intimum ejus consiliarium, & sacrum scribam refert. Juxta *Eusebium* *Ægyptiis* *Thoyth* dictus erat. *Iamblicus* de *Myster. Ægypt.* literas ab eo repertas, & multa librorum millia conscripta esse memorat.

Ægyptius fuit *Mercurius*, Græcè *Hermes*, qui ideò *τεταρμύχιστος* hoc est, termaximus nuncupatus, quòd maximus Philosophus, maximus Sacerdos, maximus Rex extiterit. Nam, ut *Plato* scribit, mos erat *Ægyptiis* ex Philosophis Sacerdotes, & ex Sacerdotibus Reges eligere. *Lil. Greg. Gyrald. in Dial. ii. de Poet. Hist.*

Suidas ait, eum floruisse ante Pharaonem, ac ter *Maximum* appellatum, quoniam de *Trinitate* oraculum edidisset: sed *Augustin. de Civit. Dei lib. 18. cap. 39.* evincit *Mercurium* hunc vixisse, etiam post ipsum *Mosen*, *Deum Pharaonis*, ut illum ex hoc hausisse, quæ dixit, si quæ ad rem dixerit, credendum sit.

Euseb. de Præpar. Evang. i. 7. citat ejus librum de *Origine Mundi*. Illud quoque ex *Antiquis* constat, eum doctrinam suam, ne inundatione *Nili* periret, columnis insculpsisse, quas suo tempore adhuc extitisse, *Procl. comment. in Platon.* refert.

Artapanus apud *Euseb.* de *Præpar. Evang.* 9.4. scribit, *Mosen* Inventorem literarum apud *Aegyptios* fuisse; ideoque ab illis divino Honore cultum, & *Mercurium* appellatum esse.

Plato literas ait invenisse *μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον* hoc est, memoriae & sapientiae remedium, in *Phadr.* & *Phileb.*

Cicero in lib. 3. de *Natur. Deorum* dicit, *Mercurium Aegyptio* præfuisse, atque *Aegyptii* leges & literas tradidisse.

Diod. Sicul. lib. 1. refert, *Mercurium* docuisse *Græcos* τὰ θεῶν ἑρμηνείαν, rationem explicandi sensa animi, ac propterea ἑρμῆν, hoc est, *Interpretem* ab illis dictum *Iamblic.* auctor est, *Aegyptios* *Scriptores*, putantes omnia inventa esse à *Mercurio*, suos libros *Mercurio* inscripsisse. *Iamblic.* l. 1. de *Myster.*

Qui tamen si homo, fuit tamen antiquissimus & instructissimus omni genere doctrinae: adeo ut ei multarum rerum, & Artium scientia, *Trismegisti* cognomen imponeret. Hic scripsit libros, & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus Majestatem summi ac singularis *Dei* asserit: iisdemque nominibus appellat, quibus nos, *Deum*, & *Patrem*; ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμον esse dixit; eo quod nominis proprietate non egeat, ob ipsam scilicet unitatem. *Lactant.* lib. 1. cap. 6.

Mysteria in eo [*Mercurio*] multa & Arcana nostræ legis; etsi *Aegyptium* fuisse traditum sit, nec imbutum veris sacris. *Lips.* *Epist.* cent. 1. *Miscell.* *Epist.* 99. Sed *Prophanos* ut omittam, *Sacri Scriptores* huc etiam eunt. Liceat. *Ter. Maximum* inter eos recensere, cujus *Philosophia* valdè cum *Mosaicâ* [in multis quidem] consentit. *Lips.* *Physiol. Stoic.* lib. 1. *Dissertat.* 6.

Librum integrum, qui sub nomine *Trismegisti* circumferri ab aliquot seculis cepit, non veremur pronunciare, & omni asseveratione confirmare, esse *ψευδαισγέρον*, utpote qui sit *Christiani* alicujus, vel ut dicam melius, *Semi-Christiani* merum figmentum.---Porro quis fuerit hic *Mercurius*, aut quando vixerit, omitto quærere. Constat literarum & omnium scientiarum inventionem ad istum referri solitam. *Casaub.* *Exercit.* 1. ad *Apparat.* *Annal. Baron.* *Secl.* 10.

Quodam tempore *Hermes Trismegistus*, cum in *Aegypto* sacrum quoddam Animal, *Serapi* dicatum in totâ die duodecies urinam facere, pari semper temporis intervallo, observasset, per duodecim horas *Diem* dividi debere conjecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore custoditus, postea in viginti quatuor horas divisus est *dies*. *Polyd. Verg.* de *Rer. Invent.* l. 2. cap. 5.

HESIODUS.

H *Omerus* antè Christum 907. *Hesiodus* 37. annis Artis suæ specimina publicè edidit ante *Homerum*. *Ioan. Seld.* *Marmor.* *Arundel.* De ætate verò *Homeri* & *Hesiodi* non convenit inter veteres.

Claruit ante
Christum
Ann.

DCCCCLIV.

Natus fuit in *Ascra* *Bœotii* vico, unde & *Ascreus* dictus. Hic. missus à Patre, qui *Cumis* pulsus *Ascræ* concesserat, ad ovium custodiam, dormiens somniavit se repentè Poetam factum. Scripsit Poemata, *Clypeum*, *Theogoniam* Ἔργα καὶ ἡμέρας, *Opera & Dies*, librum *παιδαγωγικόν*, & *moralementem*, item γεωργικὰ nam qui illud

illud unum & idem opus esse cum *Ἐργα* putant, valdè falluntur. *Hofm.* in Lexic.

Vir fuit perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus. Vell. Paterc. lib. 1. p. 29.

Scriptor purissimus, & qui optima virtutis continet præcepta. *Dan. Heinsius.*

Illud certum est, *Homerum* & *Hesiodum* parentes & magistros Græcæ Poeseos meritò dici. *Ioan. Andr. Quenst.*

Major simplicitas & rudior antiquitas in *Hesiodo* comparet, quàm in *Homero* *Lips.* in Velleium Paterc.

Rarò assurgit *Hesiodus*, magnaue pars ejus in nominibus occupata est, tamen utiles circa præcepta sententiæ lenitasque verborum, & compositionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. *Quintil.* l. 10. cap. 1.

Ἐργα καὶ Ἡμῖν *Hesiodi* argutias, & salem habent non spurcū. *Lud. Viv.* de Tradend. Discip.

Genealogia Deorum *Hesiodi* ad intelligentiam Poetarum utilis, cætera futillissima. *Id.* ibid.

Scribit *Pausanias*, ejus carmen adhuc suo tempore in plumbeis tabulis in Musarum templo [cujus sacerdos *Hesiodus* fuit] servatum fuisse.

Tannaquil. Faber ait *Hesiodum* libro suo qui inscribitur *Ἐργα καὶ Ἡμῖν* Calendariorum autores nostros imitatum esse, qui faustos & infastos dies interdum notant, sed Opus illud, si attentius consideretur magni momenti non esse. *Epit. vit. Poet. Gr. Gallicè.*

Reliqui scriptores qui *Morum* præcepta & leges tradidere propter infantiam & sermonis inopiam, vim virtutis, ac formam germanam non potuerunt nobis ob oculos ponere. At *Hesiodus* expressam quandam imaginem, vivis illustratam coloribus, nec adscititia vitiatam fūco, planèque talem qualem *Apellis* color in tabulis, spectandam exhibet. *Phil. Melancth.* Præfat. in *Hesiod.*

Genus dicendi medium & æquabile amat, nec humilitate nimia jacens, nec superbè tumidum, quod probè observatum *D. Halicarnass.* Opera ejus & *Dies* adeò prudenter & doctè scripta sunt, ut hodieque ex lectione eorundem proficere valeant non *Ethnici* tantum & *Politici*, sed & *Oeconomi. Naucleri, Agricole.* Quod ad *Theogoniam*, in speciem quidem illa *Deorum* multitudinem insinuat, sed observant naturæ rerum studiosi, sub involucris istis *fabularum* sæpe philosophicas collectiones recondi, quod & jam olim *Plutarcho* animadversum. Unum prospiciendum juventuti *Christiana*, ne fidem illis nimium alliget, quæ de distinctione & observatione superstitiosâ certorum dierum admiscet. *Borrich.* de Poetis, p. 10.

Hesiodus multa ex *Museo* deprompsit. *Clem. Alexand.* lib. 6. Strom.

Qui *Theogoniam* *Hesiodi* legerit, meminerit eorum, quæ *Epiphanius* contra *Valentinianos* sive *Gnosticos* scripsit, qui, quod *Theogoniam* *Hesiodi*, trigintaque illa secula sunt imitati, in absurdissimas *Hæreses* inciderunt. Et o horum [exclamat *Epiphanius*] nugacitatem & tantam vanitatem, qui conjugarunt poeticis, & gentilibus fabulamentis suam ipsorum nugacitatem. Ac paulo post idem *Epiphanius* ostendit ex *Hesiodo*, *Orpheo*, ac *Siesichoro* innumeros illos, qui apud ipsos *Dii* nominantur, fluxisse, id quod & *Irenæus* prædixerat ex *Apostolo*, re-

Artapanus apud *Euseb.* de Præpar. Evang. 9.4. scribit, *Mosen* Inventorem literarum apud *Aegyptios* fuisse; ideoque ab illis divino Honore cultum, & *Mercurium* appellatum esse.

Plato literas ait invenisse *μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον* hoc est, memoriae & sapientiae remedium, in *Phadr.* & *Phileb.*

Cicero in lib. 3. de *Natur. Deorum* dicit, *Mercurium Aegyptio* præfuisse, atque *Aegyptii* leges & literas tradidisse.

Diod. Sicul. lib. 1. refert, *Mercurium* docuisse *Græcos* τὰ θεῶν ἑρμηνείαν, rationem explicandi sensa animi; ac propterea ἑρμῆν, hoc est, *Interpretem* ab illis dictum *Iamblic.* auctor est, *Aegyptios Scriptores*, putantes omnia inventa esse à *Mercurio*, suos libros *Mercurio* inscripsisse. *Iambl.* l. 1. de *Myster.*

Qui tamen si homo, fuit tamen antiquissimus & instructissimus omni genere doctrinae: adeo ut ei multarum rerum, & Artium scientia, *Trismegisti* cognomen imponeret. Hic scripsit libros, & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus Majestatem summi ac singularis *Dei* asserit: iisdemque nominibus appellat, quibus nos, *Deum*, & *Patrem*; ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμον esse dixit; eo quod nominis proprietate non egeat, ob ipsam scilicet unitatem. *Lactant.* lib. 1. cap. 6.

Mysteria in eo [*Mercurio*] multa & Arcana nostræ legis; etsi *Aegyptium* fuisse traditum sit, nec imbutum veris sacris. *Lips.* Epist. cent. 1. Miscell. Epist. 99. Sed *Prophanos* ut omittam, *Sacri Scriptores* huc etiam eunt. Liceat. *Ter. Maximum* inter eos recensere, cujus *Philosophia* valdè cum *Mosaicâ* [in multis quidem] consentit. *Lips.* *Physiol. Stoic.* lib. 1. Dissertat. 6.

Librum integrum, qui sub nomine *Trismegisti* circumferri ab aliquot seculis cæpit, non veremur pronunciare, & omni asseveratione confirmare, esse *ψευδαισγέρον*, utpote qui sit *Christiani* alicujus, vel ut dicam melius, *Semi-Christiani* merum figmentum.---Porro quis fuerit hic *Mercurius*, aut quando vixerit, omitto quærere. Constat literarum & omnium scientiarum inventionem ad istum referri solitam. *Casaub.* Exercit. 1. ad Apparatus. Annal. Baron. Sect. 10.

Quodam tempore *Hermes Trismegistus*, cum in *Aegypto* sacrum quoddam Animal, *Serapi* dicatum in totâ die duodecies urinam facere, pari semper temporis intervallo, observasset, per duodecim horas *Diem* dividi debere conjecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore custoditus, postea in viginti quatuor horas divisus est *dies*. *Polyd. Verg.* de *Rer. Invent.* l. 2. cap. 5.

HESIODUS.

H *Omerus* antè Christum 907. *Hesiodus* 37. annis Artis suæ specimina publicè edidit ante *Homerum*. *Ioan. Seld.* *Marmor.* *Arundel.* De ætate verò *Homeri* & *Hesiodi* non convenit inter veteres.

Claruit ante
Christum
Ann.

DccccxLIV.

Natus fuit in *Ascra* *Bæotii* vico, unde & *Ascreus* dictus. Hic. missus à Patre, qui *Cumis* pulsus *Ascræ* concesserat, ad ovium custodiam, dormiens somniavit se repentè Poetam factum. Scripsit Poemata, *Clypeum*, *Theogoniam* Ἔργα καὶ Ἡμέρας, *Opera & Dies*, librum *παιδαγωγικόν*, & *moralem*, item γεωργικὰ nam qui illud

illud unum & idem opus esse cum *Ἐργα* putant, valdè falluntur. *Hofm. in Lexic.*

Vir fuit perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus. Vell. Paterc. lib. 1. p. 29.

Scriptor purissimus, & qui optima virtutis continet præcepta. *Dan. Heinsius.*

Illud certum est, *Homerum* & *Hesiodum* parentes & magistros Græcæ Poeseos meritò dici. *Ioan. Andr. Quenst.*

Major simplicitas & rudior antiquitas in *Hesiodo* compareret, quàm in *Homero* *Lips. in Velleium Paterc.*

Rarò assurgit *Hesiodus*, magnaue pars ejus in nominibus occupata est, tamen utiles circa præcepta sententiæ lenitasque verborum, & compositionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. *Quintil. l. 10. cap. 1.*

Ἐργα καὶ Ἡμέραι *Hesiodi* argutias, & salem habent non spurcum. *Lud. Viv. de Tradend. Discip.*

Genealogia Deorum *Hesiodi* ad intelligentiam Poetarum utilis, cætera futillissima. *Id. ibid.*

Scribit *Pausanias*, ejus carmen adhuc suo tempore in plumbeis tabulis in Musarum templo [cujus sacerdos *Hesiodus* fuit] servatum fuisse.

Tannaquil. Faber ait *Hesiodum* libro suo qui inscribitur *Ἐργα καὶ Ἡμέραι* Calendariorum autores nostros imitatum esse, qui faustos & infastos dies interdum notant, sed Opus illud, si attentius consideretur magni momenti non esse. *Epit. vit. Poet. Gr. Gallicè.*

Reliqui scriptores qui *Morum* præcepta & leges tradidere propter infantiam & sermonis inopiam, vim virtutis, ac formam germanam non potuerunt nobis ob oculos ponere. At *Hesiodus* expressam quandam imaginem, vivis illustratam coloribus, nec adscititio vitiatam fucò, planèque talem qualem *Apellis* color in tabulis, spectandam exhibet. *Phil. Melancth. Præfat. in Hesiod.*

Genus dicendi medium & æquabile amat, nec humilitate nimia jacens, nec superbè tumidum, quòd probè observatum *D. Halicarnass. Opera* ejus & *Dies* adeò prudenter & doctè scripta sunt, ut hodieque ex lectione eorundem proficere valeant non *Ethnici* tantum & *Politici*, sed & *Oeconomi. Naucleri, Agricola.* Quod ad *Theogoniam*, in speciem quidem illa *Deorum* multitudinem insinuat, sed observant naturæ rerum studiosi, sub involucris istis *fabularum* sæpe philosophicas collectiones recondi, quod & jam olim *Plutarcho* animadversum. Unum prospiciendum juventuti *Christiana*, ne fidem illis nimium alliget, quæ de distinctione & observatione superstitionis certorum dierum admiscet. *Borrich. de Poetis, p. 10.*

Hesiodus multa ex *Museo* deprompsit. *Clem. Alexand. lib. 6. Strom.*

Qui *Theogoniam Hesiodi* legerit, meminerit eorum, quæ *Epiphanius* contra *Valentinianos* sive *Gnosticos* scripsit, qui, quòd *Theogoniam Hesiodi*, trigintaque illa secula sunt imitati, in absurdissimas *Hæreses* inciderunt. Et o horum [exclamat *Epiphanius*] *nugacitatem & tantam vanitatem*, qui conjugarunt poeticis, & gentilibus fabulamentis suam ipsorum *nugacitatem*. Ac paulo post idem *Epiphanius* ostendit ex *Hesiodo*, *Orpheo*, ac *Stesichoro* innumeros illos, qui apud ipsos *Dii* nominantur, fluxisse, id quod & *Irenæus* prædixerat ex *Apostolo*, re-

prehendens eos, qui sermonibus falsis, & Genealogiis vanis, atque interminatis futuri erant ut intenderent. At non ipsi tantum *Christiane Ecclesie Patres*, verum etiam alii habuere ubi *Hesiodum* carperent. Extat etiam *Luciani Dialogus*, qui *Hesiodus* inscribitur, in quo *Hesiodum* de se multa narrantem inducit; eumque ipse, ut solet, irridet; extantque ideò *Epigrammata* in *Hesiodum* plura. Præterquam quòd notum *Proverbium* illud est de iis qui super senescunt, *Hesiodia Senecta*, de quo & *Pindari* distichon habetur. Ant. Possev. Biblioth. Select.

Editio *Hesiodica* laudatur H. Stephani, Danielis Heinsii, & G. Pasoris, cui *Lexicon Hesiodum* adjunctum. Quas tamen omnes haud dubiè *Græviana* superaverit.

HOMERUS.

Clar. ante
Christ. Ann.
DCCCCVII.

NON minus obscura fuit *Homeri* ætas, quàm aut illius Patria aut Parentes; de quâ erat olim quæstio & vetustissima & celeberrima, & adhuc sub iudice lis esset, si non auctoritate nostri marmoris dijudicata fuisset. Floruit *Homerus* sub *Diogneto* Athenarum Rege, Anno *Attico* 676. Per. *Iuliane* 3807. annis post *Troja* cladem 302. antequàm *Olympia* ab *Iphito* & *Lycurgo* instaurata sunt, annis 23. antequàm *Corabus* stadium vicerit, annis 131. De eâ igitur re non est ampliùs ambigendum. *Ioan. Marsham.* in *Chronologia*.

Apud *Græcos* nullum invenitur scriptum, de quo constet, quod sit *Homeri* carminibus antiquius. *Ioseph.* contra *Appion.* lib. 1.

Homerus quidem primus doctrinarum & Antiquitatis parens. *Plin.* lib. 25. c. 2. *Homerus* divinarum omnium inventionum fons & origo. *Macrob.* in somn. *Scip.* lib. 2. c. 10.

Clarissimum deinde *Homeri* illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum solus appellari *Poeta* meruit. In quo hoc maximum est, quòd neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. *Vell. Patere.* l. 1. c. 5.

Ut *Aratus* ab *Iove* incipiendum putat, ita nos ritè cæpturi ab *Homero* videmur. Hic enim (quemadmodum ex *Oceano* dicit ipse amnium vim fontiumque cursus initium capere) omnibus eloquentiæ partibus exemplum & ortum dedit. Hunc nemo in magnis sublimitate, in parvis proprietate superaverit. Idem lætus ac pressus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poeticâ modò, sed oratoriâ virtute eminentissimus. *Quintil.* l. 10. cap. 1.

Homerus ille noster divinæ sapientiæ quidam *Oceanus*. *Angel. Politian.* præfat. in *Charmidem* *Platonis*.

Homerum omnium ætatum sapientes sunt demirati. *Isaac Casaub.* in *Epist.* Qui *Homerum* contemnunt, vix illis optari quidquam pejus potest, quàm ut fatuitate suâ fruantur, *Idem* in *Dissertat. de Homero*.

Nemo tam consentienti iudicio sapientum omnis ævi laudatus est: & id ab
iis,

CELEBRIORUM AUTHORUM.

5

iis, qui ipsi laudatissimi. Abi igitur Imperitia aut Livor: tu capere, tu carpere non potes immortalem hanc cœlestemque naturam, *Lips. Animadvers. in loc. prædict. Well. Patere.*

Plutarchus lib. 2. de *Homero*, omnium artium, *Physica; Medicina, Politica, Ethica, Eloquentia; rei militaris* semina *Homero* inesse affirmat.

Inter omnes præcipuè celebrata *Ilias*, & *Odyssea*, in quibus totius Philosophiæ & artis Oratoriæ, necnon Poetices lumina conspiciantur. *Lil. Gyrald. de Poetis.*

Ælianus scribit *Agathonem* pictorem quendam *Homerum* pinxisse vomentem, reliquos vero Poetas, ea quæ ipse evomisset, exhaustientes.

Idem Author memorat *Homerum* ab *Indis* in ipsorum linguam conversum esse. Ei etiam à quibusdam templum extructum. *Ælian. in var. Histor.*

In illo verò culpandus maximè *Homerus* est, [ut & *Hesiodus*, *Ovidius*, ac reliqua ferè omnis Poetarum Gentilium turba] quòd eò dementiæ ac impietatis processerit, ut non tantum augeret mirum in modum Deorum numerum, sed & turpia quævis de Diis comminisceretur, illisque stupra, adulteria, incestus, contentiones, pugnas, cædes, homicidia, furta tribuerit, hoc est, tales Deos Deasque fingeret, quales cives honesta Respublica nequaquam ferret. *Ioan. Quenst.*

Alexander Macedo, ille orbis Monarcha, tanti fecit *Homerum*, ut ejus *Iliada* Divinum Poema, & rei militaris viaticum vocaret; imò Scriniolo, ex *Darii* spoliis auro gemmisque pretiosissimo, adservaret, noctu cervicali unà cum pugione subjiceret, cum eo vigilaret, cum eo dormiret.

Basilus Magnus universam *Homeri* poesin laudem dixit esse virtutis.

Duo sagaciores in *Homero* solent improbare, unum, quòd otiosis *Epithetis*, & aliquando ineptis, sæpè etiam digressionibus, & colloquiis frigidis non abstinuerit; alterum quòd impura quandoque & indigna tradiderit de *Diis*: primum excusabit ipsa tum artis nascentis infantia, aut certè adolescentia nondum confirmata; secundum etiam cordatioribus antiquorum *Ethnicorum* displicuit. Quippe *Hieronymus* Philosophus apud *Diogenem Laertium* narrat, *Pythagoram* apud *Inferos* vidisse animam *Hesiodi* columnæ æræ alligatam, stridentemque oppidò; illam verò *Homeri* ab arbore suspensam, dirisque circumdatam serpentibus, quòd tam fœda uterque de naturâ divinâ prodidisset. *Borrich. de Poetis* pag. 9.

Multa ex *Orpheo* deprompsit *Homerus*, *Clem. Alex. lib. 6. Strom.*

Homerus Iliadum librorum argumentum desumpsit ex libris *Corinni* Poetæ *Epici*, qui primus *Iliadem* scripsit tempore Belli Trojani. Vide *Suid. in voc. Corin.*

Homerus omnem Poesin suam ita sententiis farsit, ut singula ejus *Apophthegmata* vicem proverbiorum in civium ore fungantur. *Macrob. l. 5. Saturnal* 116.

Editiones *Homeri* plurimæ sunt, quas inter præstantiores habentur *Romana, Stephaniana, Argentoratensis*. Nec damnanda ultima *Screvelii*, quicquid etiam in eadem desideret *Mericus Casaubonus* peculiari scripto.

OCELLUS LUCANUS

Quando flo-
ruerit non li-
quet.

A Ntriquus Philosophus quo tempore floruerit, nondum constat inter eru-
ditos. Libellum reliquit de *Universi naturâ*: quem Latinè transtulit *Ludo-
vicus Nogarola*. Hunc vero emendatissimè edidit vir doctissimus *Thomas (ale
Cantabr. An.Dom. 1670. in opusculis.*

Ocellus Lucanus Pythagoræ ipsius auditor qui *Platoni* laudatur in Epistola ad
Archytam, nominatur *Philoni Iudæo*, & *Luciano*: & liber hodiè sanè doctus ex-
tat de *Universi naturâ*. *Iust. Lips.* manu duct. ad *Stoic Philos.* lib.1. Diss. 6.

Cæterum sunt qui tradunt opinionis hujus [de *Mundo non interituro*] non
Aristotelem primum auctorem, sed *Pythagoreos* quosdam fuisse. At mihi *Ocelli*
genere *Lucani* inscriptum de *Universi naturâ* commentarium oblatum est, in
quo quidem mundum esse ingenitum, & nunquam interiturum non solum pro-
tulit, verum etiam exquisitissimis rationibus comprobavit. *Phil. Iud.* in lib. de
mundo non interituro.

Diogenes Laertius quandam *Archytæ Tarentini*, quæ est ad *Platonem*, Episto-
lam vitæ illius inseruit, in quâ hunc *Philosophum* non *Ocellum*, sed *Ucellum* nun-
cupat, ac nonnullos ejusdem recenset libros.

Dubitant nonnulli de libelli ejus [de *Universi naturâ*] ingenuitate, non con-
sideratè satis, ut ego persuasus sum. Nam & brevitatis & gravitatis illi seculo res-
pondet, ut de rebus & sermone nunc nihil dicam. *Casp. Barth.* adversar. lib.4.2.
cap. 1. pag. 1867.

Ocellus Lucanus Liber est admodum elegans. *Scaligerana* 2.

Plurima ex hoc libello De *Universi naturâ* sumpserunt *Aristoteles*, *Plato* atque
Philo Iudæus. Vid. *Nogar.* annotat. in *Ocell.*

Ocellus in rebus naturæ explicandis *Attico* sermone usus est. *Nogar.*

Omnia ferè Argumenta quibus *Ocellus* & *Aristoteles* *Mundi* productionem
oppugnant, hac suppositione nituntur; Quod necesse fuerit eum generari eo mo-
do quo res in *Mundo* generari videmus. Quis autem sanæ mentis hoc ita esse un-
quam asseruit? Verum an ullo *Argumentorum* suorum evincunt impossibile esse
ut *Dens*, cujus infinita potentia universum *Orbem* alio modo produxerit quàm
cætera in eodem produci observamus? Affirmamus enim infinitam dari eternam-
que *Essentiam*, quæ *Mundi* fuerit *Efficiens causa*, quæq; vi sua *Omnipotente* eum
ex nihilo produxerit, eique *Existentiam* continuet. *Stillingsf. Origin. Sacr.* l.3. cap.
2. Sect. 6. *Anglicè.*

THEOGNIS.

Claruit ante
Christ. Anno
Dxxxviii.

P Oeta Græcus Olymp. 50. natus *Megaritis* non *Sicilia*, ut *Plato* putavit, sed *At-
tica*, ut ex ipso *Theognide* non obscurè colligit *Valerius Harpocratio*. Cræsi
temporibus fuit, sed diu supervixit, nempe ad initium belli *Persici*. *Hofman.*

Theognis Megarensis Olympiade circiter septuagesimâ *Gnomis* suis & *Elegiis*
luculentam famam adeptus est, juventuti necessarius scriptor, & qui mores pra-
vos

vos corrigit à crapulâ, à turpibus abstrahat, ad honores rectâ via grassandum moneat, & honestatis curam ubique inculcet. Hæc quidem de *Gnomologia* ejus, nam *Paræneses* ejusdem ut flagitiis hinc inde resperfas, monitore *Suidâ*, averfantur boni omnes, & feliciter tenebræ occulunt. Dictio ejus simplex, & nativa, satis tamen opportuna tum juventuti, tum rebus, quas docere instituit. Vid. *Borrich.* de Poet. pag. 20.

Plutarchus in libro de legendis Poetis judicat, *Empedoclem*, & *Parmenidem* in *Physicis*, *Nicandrum* in *Theriacis*, *Theognidem* in Sententiis moralibus, *carmen*, non *poema* condidisse; numeros autem pro vehiculo mutuatos esse à Poetâ, quo pedestris effugerent *styli* humilitatem.

Si *Fabro* sit adhibenda fides, *Theognis* inter præclariores Græciæ Poetas non censebatur. Nihil, inquit, pathetici nec ingeniosi continent ejus opera. Omnia in iis admodum simplicia & ornamentis vacua. Non tamen diffiteretur *Ethicam* ejus cum utilitate legi posse, eumque Authorem in Græcia pueros memoriter addiscere jussos fuisse. *Epit. Vit. Poet Gr. p. 42.*

Ex *Suidâ* discimus, & alterum fuisse *Theognidem*, sed *Tragicum*, qui ob frigida dramata *Nix* diceretur.

Theognis *Doricâ* usus est *Dialecto*.

Theognis, *Gnomicus* princeps, moribus formandis unâ cum *Phocylide* aptissimus, & vel *Isocrate* judice, admodum necessarius. *Bonif. ludicr. Hist. lib. 15. cap. 8.*

Theognidem *Suidas* ait in ejus *præceptis*, non utique purum esse. De inimicis vindictam sumendam docet à Christiana pietate remotus: Sed quid mirum cum homo *Ethnicus* fuerit? Ex *Ethnicis* tamen nonnulli, ut *Socrates*, nihil tale consulissent, ne præcepissent quidem. *Claud. Verder. cens. in Autores.*

Inter editiones *Theognidis* laudatur H. & *Frederici Sylburgii*.

ÆSCHYLUS.

Olymp. 71. ann. 2. claruit, ut ait *Eusebius* in *Chronicis*: eo Anno ipse in *Marathonia* pugnavit fortiter, ut est apud *Suidam*. Primus hic (inquit *Suidas*) reperit ut Tragici induerent personas terribiles & facibus inunctas, item ut *Cothurnis*, sive grandioribus calceis uterentur. Cum Tragædias fecerit 90. vicit vicies octies, imò, ut alii aiunt, solum decies ter. Ex ejus Tragædiis solæ supersunt septem, nec eæ omnes integræ, *Prometheus vinctus*, *Septem Duces ad Thebas*, *Persæ*, *Agamemnon*, *Choephoris*, *Eumenides*, *Supplices*.

Æschylus sublimis, gravis & grandiloquus usque ad vitium; sed rudis in plerisque & incompositus. *Quintil. lib. 10. Institut. Orator. c. 1.* laudantur tamen frequentes ejus *Metaphoræ*, laudatiores futuræ, si in iis persisteret, nec ante expectatum easdem abrumperet. *Epitheta* ejus, ut militaris animi, plerumque audaciora, conceptus immodici. *Borrich. de Poet. pag. 29.*

Is primum in Scenam *Histriones* adhibuit duos, *Aristotele* teste; habitum convenientem Principibus induxit, *Pulpita* instravit, ex *Horatio*; cædes à Scenâ

Claruit ante
Christ. Anno
ccccLXXXII.

Scenâ removit, docente *Philestrato*. Cùm versus suos componeret, τωρμηδὲν ἔβλεπε, secundum *Aristophanem*, ut nempè feritatem cogitationum suarum vultu quoque exprimeret. Quin repræsentatio fabularum ejus adeo subinde visa est terribilis, ut memoret *Scholias* ejusdem, cùm primum cederet in publico *Eumenidas*, puerorum multos à parentibus ad spectandum admissos præ horrore & metu subito mortuos obriguisset; quin & gravidas nonnullas imagine feralium larvarum consternatas perisse in *Theatro* præter expectationem.

Ies. Rapinus, ait *Æschylum* nullo ferè principio fulcire mores & decorum quibus Actores suos ornat; *Fabulas* ejus nimis esse simplices; Harum ordinationem lugubrem esse; *chrasin* obscuram & intricatam; *Agamemnonisque Tragœdiam* inter alias vix intelligibilem esse: Eum verò, quia totum *Theatri* arcanum in grandiloquentia latere putabat, in vocibus omnem suam artem posuisse, præclaris, sententiis insuper habitis. Sed addit *Rapinus* Poetam hunc felicitatem esse ingenii sanique judicii, Dramatum in eo designationes magnificum quid spirare, eum in elocutionibus patheticum esse; eum denique cum *Sophocle* & *Euripide Tragœdiarum* exemplar exhibere. *Rapin. Reflex. 22. in Poet. par. 2.*

Faber scribit Poetam hunc amplæ vastæque imaginationis fuisse, sed inordinatæ ac furiosæ: Prodigiorum ferax erat, & verisimile ut quid nimis vulgare fastidiebat, *Epit. Vit. Poet. Gr. pag. 54.*

Hic Poeta intellectu difficillimus est. *Salmasius* præclarus Criticus, quique difficultates apud intricatissimos autores occurrentes explanare delectabatur, earum se pertæsum profitebatur, quas apud *Æschylum* reperiēbat, & in quodam librorum suorum ait Poetam hunc *S. Scripturâ* obscuriorem esse. Quædam in hujus Poetæ Scriptis lectissima sunt, & Veteribus *Tragicis* in Græcia famigeratissimis accenseri meretur. *Erudit. Ephemerid. Gallic. Mart. 1665.*

Primus verò *Æschylus* grandiloquentiam addidit *Tragœdiæ*; ac fecit, ut verè ambulet *Cothurnata*. *Voss. lib. 2. Institut. Poetic. cap. 14.*

Tanti verò *Æschylum* *Lycurgus* celeberrimus ille *Atheniensium* Orator fecisse dicitur, ut *Statuam illi aheneam* poni curarit, & alteram *Sophocli*, amborumque *Tragœdias* publicè custodiri mandarit: publicum quoque *scribam* constituit, qui eos *Histrionibus* lectitaret. *Lilius Girald.*

Æschylus *Tragœdus* ob quoddam Drama impietatis damnatus erat. Quumque *Athenienses* jam parati essent eum lapidibus obruere, *Amyntas* Junior frater, dejectâ veste, cubitum ostendit manu carentem. Fuerat autem *Amyntas* unus ex iis qui fortissimè pugnant in *Salamine* ubi manum amisit, & primum ex omnibus *Atheniensibus* fortitudinis præmium consequutus est. Ubi verò *Judices* hominis animam & miserationem intellexerunt, repetentes facinorum ejus memoriam, *Æschylum* absolverunt, *Ælian. var. Hist. lib. 5. cap. 19.*

Vino deditum fuisse inde colligas; quòd *Callisthenes* apud *Lucianum* narret, *Æschylum* in vino solitum scribere *Tragœdias*; unde sensus patet dicti illius; *Æschylus cum scriberet, eum invocasset magis Bacchum quàm Apollinem.*

Ætate

Ætate gravis cū videret *Sophoclem* ut juniorem sibi præferri, indignatus in *Siciliam* ad *Hieronem Syracusanorum Regem* concessit, & tandem *Gela* obiit, aquilā in calvam ejus testudinem ingentem demittente, de quo *Plutarch. Pausan. Suid.*

Inter editiones laudatur illa, quæ è manu *Henrici Stephani & Adriani Turnebi* exiit. Primum verò obtinet locum illa *Thomæ Stanleii* eruditis commentariis illustrata. Hanc editionem *Stanleianam Ephemerides Gallica* hisce verbis laudant. Omnes ejus editiones quas hætenus habueramus imperfectissimæ fuerunt. Hæc verò summa cura & diligentia procurata fuit, & digna est quæ in Bibliothecis reponatur, in iis enim reliquæ ornamento esse nequeunt. *Erudit. Ephemer. Gallic. Tom. 1. pag. 115.*

P I N D A R U S.

Poeta *Thebanus* circa 76. Olympiadem claruit. Puerum à parentibus expositum apes aluerunt, teste *Ælian.* in var. Hist. l. 12. c. 45.

Claruit antè
Chr Anno
ccccLXXVI.

De morte ejus tradit *Valerius* quod in gremio pueri adamatū expiravit.

Scrispsit lingua *Doricā, Olympia, Pythia, Nemea & Isthmia*, quæ etiam hodiè extant: plurima alia scripsit, quæ deperierunt.

Novem verò *Lyricorum* longè *Pindarus* princeps, spiritus magnificentiâ, sententiis, figuris, beatissimâ rerum verborumque copiâ, & velut quodam Eloquentiæ flumine: propter quæ *Horatius* eum meritò credidit nemini imitabilem. *Quintil. lib. 10. c. 1.*

Corinna eâdem quâ *Pindarus* tempestate floruit, quem etiam, ut fama est, in certamine quinquies vicit, quamobrem *Tanagrai* ejus imaginem in gymnasio in loco illustri posuerunt, ut scribit *Pausanias*, caputque illi tæniâ revinctum victoriæ causâ. Quare autem *Pindarum* vicerit, duplicem idem autor causam affert, & quòd *Corinna* *Æolicâ* linguâ usa esset, non autem *Doricâ*, quâ *Pindarus*: & quòd cum formosa esset fœmina, facilè *Judicum* animos in se convertit. *Lil. Gyrard.*

Pindaro illud peculiare est, animos hominum inopinatò, sententiolâ aliquâ mirabili veluti virgulâ divinâ, percutere. *Bacon. Augm. Scient. l. 8. c. 1.*

Pindarus nimis opimâ, pinguique esse facundiâ existimatus est. *Aul. Gell. lib. 17. Noct. Attic. c. 10.*

Pindarus est obscurus imprimis auctor, & reconditorum vocabulorum usurpator: quem tamen *Academicus Archesilaus* idoneum imprimis dicebat vocem implere, & verborum magnam præbere copiam. *Lud. Viv. de Tradend. Discip. p. 530.*

Lacedæmonii in reliquam *Bæotiam* sævientes *Thebis* in *Pindari* gratiam pepercerunt. Huic etiam tantum tribuit *Alexander M.* ut cū *Thebas* everteret, ac in omnes sine discrimine sæviret, unius *Pindari* penatibus, familiæque parci jussit.

Pindarus Thebanus Octogesimum annum complevit: Poeta sublimis, cum
B quadam

quadam novitate ingenii, & multus in cultu Deorum. *Bacon.* de vitâ & morte, ad artic. 5. 6. 7. 9. & 11.

Pindarus auctor ingeniosus, & eruditus sic satis, vocatur à *Barthio* in *Adversariis*. Nec judicium hoc summi viri displicet. *Voss.* de Hist. Lat. pag. 819.

Fatendum est *Horatii* judicium de *Pindaro* Poematibus, *Dithyrambicum* ejus opus, quod cum aliis pluribus nobis periit, unicè spectare. *Eruditor.* *Judicia Paris.* 1686. per *D. Baillet.* Gallicè.

Faber Salmuriensis ait figuras à *Pindaro* usurpatas nobiles quidem & magnificas esse, sed *Dithyrambicum* stylum quandoque sapere, id est asidaciam & temeritatem quandam iis minimè gratam cui castigatum loquendi genus aliis anteponunt. Addit eum cætera gravem esse, sed paulò nimium iis quæ *Apophthegmatum* nomine veniunt delectari; extra suum argumentum ob digressionum suarum prolixitatem, longe nimis identidem evagari; postquam in nubes sese summovit subito iterum devolare cum minimum expectatur; in salutatis astantibus iterum ingredi, id est eorum quæ prius dixit connexionem cum sequentibus parum curare *Tan. Fab. Epit. de Vit. Poet. Gr.* p. 65.

Etsi nævis non careat *Pindarus*, aliquid tamen habet quo Lectorem magis capiat quàm *Horatius*, quodque Divinum quid magis spiret, juxta *D. Blondelli* sententiam, Comparatione *Pindari* cum *Horatio*.

Dictio ejus sublimis, gravis, sententiis & verborum copiâ frequens, Digressionibus quandoque nimia, nonnunquam & sine nexu abrupta, unde non rara obscuritas. Figuræ ejus, ut magnificæ, ita aliquando *Dithyrambicae*, & præcipientes. Hæc audacia nostris moribus inter vitia censetur; *Pindarico* ævo, & succedentibus illi seculis haud dubiè inter virtutes numerata fuit, ita Antiqui Scriptores de laudibus ejus disertè perorant. *Borrich.* de Poet. p. 25.

Quantus fuerit *Platoni* *Pindarus*, vel ex eo colligas, quod alibi σοφώτατος vocet, alibi Θεῖον; *Athenaus* etiam μεγαλοφρονότατον.

Horatius lib. 4. Od. 2. *Pindarum* cygno comparat, volatu sublimia petenti.

Plinius lib. 2. cap. 12. Os *Pindari* sublime prædicat.

Quod ad Editiones *Pindari* attinet inter celeberrimas meritò æstimatur illa *Erasmi Schmidii* eruditis commentariis illustrata.

HIPPOCRATES.

Claruit ante
Chr. Anno
CCCCI.

C O U S decimus septimus ab *Æsculapio*, floruit tempore *Artaxerxis* sive *Darii Longimani*, an. Mund. 3490. æqualis *Democriti*, à quo multa didicit, quemque valdè est admiratus. *Alsted.*

Seneca Medicorum summum & scientiæ Medicinalis conditorem appellat.

Macrobius de eo splendide judicat, quando ait: *Hippocrates tam fallere quàm falli nescit.*

Galenus lib. 1. de usu part. cap. 9. *Hippocratis* sententias, ut *Dei* vocem, habendas pronuntiat.

Hic vir divinâ scientiâ dicebat coitum esse morbum comitalem leviolem.

Ejus

Ejus libri, tanquam divino emanaverint ore, ubique celebrantur. Artem medicam in lucem revocavit, in quâ usque adeo enituit, ut venientem ab *Illyriis* pestilentiam prædixerit, ac discipulos ad auxiliandum circa urbes dimiserit: cui ob meritum honores illos, quos *Herculi*, tota *Græcia* decrevit. *Carol. Stephan.*

Tanto vel discendi studio, vel in ægros charitate flagrabat, ut eum non puderit vel retrimenta gustare, ut inde morbi naturam persentisceret. Unde *Scatophagus* per ridiculum vocatur *Aristophani*. *Balthass. Bonifac. ludic. Hist. p. 592.*

Verus medendi dictator habitus semper; hujus scripta tanquam oracula, & non humanæ linguæ verba, tota amplectitur antiquitas, tanquam ducem & auctorem omnium disciplinarum. In hoc, verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, artificii commendabilis dignitas: in cujus scriptis nihil superfluum, otiosum nihil, sed argutâ brevitate rotunda omnia, & significantia, ita ut ubertas & amplitudo rerum verborum numerum longè vincat. *Heurn. dissertat. de studio Medicin.*

Hunc tota posteritas venerata est tanquam Medicorum Principem. *Voss. de Philosoph. p. 85.*

Tres sunt quos admirari unice soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, *Homerus, Hippocrates, Aristoteles*. *Lips.*

Hippocrates Cons Medicus insignis, centum & quatuor annos vixit. Artemque suam tam longâ vitâ comprobavit, & honestavit: vir cum prudentiâ quadam doctus: in experienciâ, & observatione multus: non verba, aut methodos captans, sed nervos tantum scientiæ separans & proponens. *Bac. Histor. vit. & mort.*

Quamquam verò *Dorica Hippocrati* lingua foret nativa; *Ionicè* tamen scripsit, à *Democrito* persuasus; nempe quia hæc lingua suavior elegantiorque haberetur. *Ælian lib. 4. Hist. cap. 20.*

Non à vero abludit eorum opinio, qui *Hippocratem Aphorismos* non scripsisse, sed ab alio ex variis *Hippocratis* operibus bono judicio exceptos arbitrantur. *Voss. de Philos. pag. 84.*

Præclarus ille vir eò pluris æstimandus est quod doctrinam suam sibi soli deberet, & quòd ab aliis nihil mutuatus sit; alii verò omnes ab ipso multa desumerint. *Galenus* enim putat *Platonem* ex *Hippocratis* operibus pleraque omnia quæ in illius Philosophi Scriptis miramur hausisse, & *Physicos Aristotelis* libros nihil ferè esse quàm ejusdem Autoris Physiologiæ commentarios. *Erudit. Ephemerid. Gallic. die lun. 22. Febr. 1666.*

Artis *Medicæ* post *Deum* parens alter extitit *divinus Hippocrates*. Quamvis enim ante ejus tempora *Æsculapium Medicinæ* inventorem agnosceret Antiquitas, artem tamen Medicam suis temporibus fermè sepultam, aut saltem incultam, nullaque methodo dispositam divinis planè scriptis tantopere exornavit, & amplificavit *Hippocrates*, ut sub eo primùm nata *Medicina* videatur. *Zacut. Lusitan. Med. in lib. de Medic.*

Omniū quotquot ante se fuerunt Medicorum facilè Princeps *Hippocrates*.

Primus ille laceræ luxatæque membra artis, lolidissimâ compage in unam elegantissimi corporismolem redegit, & mirabili artificio consummatam posteris reliquit. *Ioan. Westerburg.* in Epist. ad *Ioan. Berverovic.*

Quemadmodum *Hippocratis* summa semper apud *Medicorum* filios fuit auctoritas: ita inter *Opera*, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maximè aurei sanè illi, rotundi, & ab omnibus *Medicæ Artis* cultoribus memoriæ meritò imprimendi, solent commendari. *Acta Erudit.* Anno 1684. pag. 429.

In *divinis* ejus scriptis nullum est verbum, quod non ex penetralibus *naturæ* depromptum, & profundâ sapientiâ imbutum esse videatur. Populares suos *Græcos* tanto est amore prosecutus, ut ad *Artaxerxem Persarum* Regem, quamvis maximis donis ab *Hystanide Hellepontiorum* Præfecto evocatus, proficisci noluerit. *Gul. Rovill.* in promptuar. Illustr. Vir.

Hippocratis libellos legere, si desideras, vacet oportet à negotiis, ut liber animus sentiat vim concisi & abrupti sermonis. *Theod. Ianson.* Invent. nov. Antiq. p. 141.

Hippocratis opera omnia *Græcè & Latinè*, curâ operâque *Ioh. Antonidæ Vander Linden* edita sunt in 8. 2. Vol. *Lugduni Batav.* 1665. quam editionem præ cæteris valdè laudant. *Ephemer. Gallic.* die lun. 22. Febr. 1666.

EURIPIDES.

Floruit ante
Christ. Anno
cccclyiii.

TRagicus. *A. Gellius* lib. 15. cap. 20. refert *Euripidem*, cùm in *Macedoniâ* apud *Archelaum* Regem esset, noctu à cœnâ redeuntem à canibus per æmulum immisissis, dilaceratum esse. Crudelitas fati tanto ingenio non debita, inquit *Val. Maximus*, lib. 9. cap. 12. Æmulum illum *Promerum* dictum fuisse, *Suidas* observat *Μίτρος* nuncupatus, vel quia castus, & *Veneris* expers, vel quia mulierum vitia detestatus in eas sæpe invehitur. Scripsit Fabulas 75. ex quibus 5. tantum victoriam reportarunt. Superfunt hodie 19. Mortuus est anno ætatis suæ 75.

Quanti versus ejus fecerit *Cicero*, non obscurè testatus est sic ad *Tyronem* scribens lib. 16. Fam. Epist. *Euripidis*, cui quantum tu credis, nescio, ego certe singulos ejus versus, singula testimonia puto.

Euripidem *Fabius Sophocli* præferens, uter, inquit, in dispari dicendi viâ sit Poëta melior, inter plurimos quæritur: Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis qui se ad agendum comparant, utiliore longè *Euripidem* fore. Namque is & in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas, & cothurnus, & sonus *Sophoclis* videtur esse sublimior) magis accedit *Oratorio* generi: & sententiis densus, & in iis quæ à sapientibus tradita sunt, penè ipsis par, & in dicendo ac in respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro disertis, comparandus. In affectibus verò cùm omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facile præcipuus. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Sanè *Euripides* cum *Protafi* prologum ferè miscet eodem in multis filo: propter quod & à Criticis damnatus est. *Cas. Scaliger* de re Poetica p. 45.

Objecerunt

Objecerunt *Euripidi* quòd scelestas atque impuras fœminas adduxerit in Scenam. Quid enim fœdius *Phædrâ* & *Iocastâ*, & *Canace* & *Pasiphae*? quarum turpitudine populus fieret deterior. Ille contrâ, ab sese non fictas: sed quales quales fuerint, ostendisse. Quin *Historias* ipsas quoque abolendas esse, si nequitia nullæ sint audiendæ: quâ de causâ etiam *Comœdiæ* in pretio sint, quarum cognitione damnentur vitia quæ in eis recitantur: præsertim cùm impurarum mulierum vitam mors infœlix sit secuta. *Cæs. Scalig. de re Poet. p. 368.*

Euripides eloquentiæ & prudentiæ laude *Sophocli* palmam dubiam reddidit, si non planè eripuit. *Euripides* plus curæ & industriæ adhibuit in disponendis verbis suis & sententiis, quam *Sophocles*; non tamen satis appositè fabulam disponere putat *Aristoteles*, cui alioquin *Τεργικώτατος* æstimatur. *Sophoclis* dictio redolet magis hominem rebus intentum, quàm verbis; *Euripidis* Scholam plus sapit, & verborum conquirat delicias. Itaque si magnitudinem & sublimitatem *Tragœdiæ* inspiciamus, vicerit *Sophocles*, si verborum nitorem, major erit *Euripides*. Id in *Euripide* castigant eruditi, quod *verisimile Poeticum* tantoperè *Aristoteli* laudatum non ubique observet, ut cùm subinde *Principibus* alligat peram & mendicitatem, neque enim id contingere unquam res loquitur. Prudenter *Horatius* in arte Poët. *Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.* *Borrich. de poët. p. 30.*

D. Faber ait Criticorum antiquorum acutiores censuisse *Euripidis* stylum satis pressum non esse; *Tragœdias* ejus Dialogum & *Socratis* colloquia redolere, ejusque fictiones ut plurimum parum regulares esse *Tan. Fab. vit Poet. Græcorum.*

Ies. Rapinus ait *Euripidis* *Tragœdias* plus habere actionis, plus moralitatis, & eventus mirabiliores quàm *Sophoclis* *Tragœdiæ*. Sed laudabiles ejusmodi qualitates non obstiterunt quin plures in hujus Poetæ Operibus non mediocres nævos detexerit. Afferit illum in Fabularum suarum ordinatione satis accuratum non esse; ejus Characteres variatos non esse; per eosdem casus in easdem sententias eum redire; sermones ejus satis ardentes & satis Patheticos non esse; quo fit ut minùs quàm par esset moveat; in ejus eventuum inopinatum præparatione præcipitationem quandam observari; Dramaticorum denique nodorum solutiones rerum naturæ minimè congruas esse, quippe quæ totidem perpetuæ sint machinæ, id est à *Dius* peragantur. Hæc tamen non obstant quin *Rapinus* de eodem postea quemadmodum de *Æschylo* & de *Sophocle* fateatur, eum in suis moliminibus sublimem esse, in Fabulis judicio pollere, in elocutionibus patheticum esse: in trium illorum Poetarum operibus genium fœlicem, præclaras naturæ dotes & sanio rem mentem passim elucere; & quamvis errores quosdam commiserint, eorum tamen Dramata omnia ut primigenia totidem Exemplaria proponi posse. *Rapin. reflex. 21. & 22. in Poet. par. 2.*

Cum aliquando fabulam recitaret *Euripides*, à populo rogatus ut sententiam quandam mutaret, in scenam progreffus dixit, se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, *Tragœdias* componere solere. *Alcestidi* Poëtæ *Tragica* objicienti, quòd triduo tria tantum carmina composuisset, se verò centum

respondit. Sed hoc interest, tua triduo tantummodo, mea verò in omne tempus sufficient.

Edidere hunc *Tragicum* plures, quos inter laude suâ non est defraudandus *Paulus Stephanus*.

SOPHOCLES.

Claruit ante
Christ. Anno
CCCCXLV.

Poeta tragicus, patriâ Atheniensis, tantâ orationis suavitate, ut vulgò *μελιττα*, hoc est, *Apis*, item *Siren Attica*, cognominaretur, æqualis *Euripidis* & *Periclis*, cujus etiam collega aliquando fuit in *Pratura*. Natus *Olympiade* 73. ante *Socratem* ann. 17. Primus 3. *Actoribus* usus est, adjecto eo qui vocatur *Tritagonista*, hoc est, tertiarum & ultimarum partium *Histrion*. Primus etiam *Choros* ex juvenibus 15. introduxit, cum antea 12. tantum introducerentur. Primus quoque tragicas contentiones & compositiones instituit. Scripsit etiam *Elegiam*, & *Paanas* atque *Orationem prosam*, cum de *Choro* adversus *Thespin* & *Cerilum* contenderet. Obiit autem 6. ann. post *Euripidis* mortem, cui styli magnitudine præfertur, licet ejus sententiis inferior. *Carol. Stephan.* in *Diction. Histor.*

Tragœdiam ad perfectionem perduxit. Stylus ejus politicum sapit, & fictiones admodum judiciosæ sunt. *Hofman.*

Tragœdiæ princeps, cujus gravitas & *Cothurnus*, & sonus cæteris multò sublimior. *Quintil.*

Sophoclis tragœdiæ graves, acutæ, sublimes; Divinum Poetam vocat *Cicero* lib. 2. de *Divinatione*. *Card. Ioan. Bona.*

Sophocles Atheniensis octogesimum annum complevit: Poeta grandiloquus, totus in scribendo, & familiæ negligens. *Bac.* de vit. & mort.

Claruit stylo tragico *Sophocles*: Et quamvis *Æschylus* fuerit primus qui magniloquentiam docuerit, ut testatur *Horatius* in *Arte Poetica* in proverbium tamen abiit *Sophocleus Cothurnus*, quod *Sophocles* cæteros *Tragicos* dictionis gravitate longè superaverit. *Laurent. Ramir.* not. in lib. 3. *Martial.* Epigr. 20.

Quanti *Sophoclem* æstimavit *Virgilius* satis indicatur *Eclog.* 8. v. 10. *Sola Sophocleo tua carmina digna Cothurno.*

Ejus tanta fuit industria, ut cum ipsâ naturâ certasse videatur. Nam cum esset annorum fermè centum, *Oedipodem Tragœdiam* composuit. *Oliver.* in lib. 8. cap. 7. *Val. Maxim.*

Sophocles est autor admirabilis; primus Poeta *Græcus*, & ferè *Virgilium* superat. *Philoctetes* quàm divina *Tragœdia*! Tam sterile argumentum adeo benè amplificatur! & *Oedipus Tyrannus* quàm paucas habet personas, quam pulcherri- mus! qui benè legerit, multum profecit in *Gracismo*, quàm multæ præclæræ *Sophoclis* tragœdiæ interierunt! *Scaligeran.* 2.

Unus ex filiis *Sophocle* jam grandævo, annos enim 85. attigisse dicitur, *Iudices* adiit, rogatum, ut Patri curatorem constituerent: Sed hoc partem *Oedipi*; quam

quam tum forte pangebatur, coram *judicibus* recitante, cum ignominia remissus est. Exhibuit Fabulas 123. quanquam alii dicant multò plures. Victorias autem 23. reportavit, quarum postrema cum præter spem illi contigisset, repentino gaudio dicitur expirasse, ut est Author. *Valer. Max. lib. 9. Lucianus* autem granovæ strangulatum eum prodidit. *Hofman.*

Sophocles Tragicus, Olympiade 78. clarus, Socrate paulò senior, & suavitate dicendi, sententiarum, schematumque frequentia, quin & dictionis perspicuitate. *Æschylo* superior. In affectibus, secundum *Quintilianum*, mirus, præcipuè in iis, qui miseratione constant. *Borrich. de Poet. p. 29. 30.*

D. Faber ait *Sophocles* stylum in dolem omnino prodere & animum fortem bellici viri qualis ipse fuit: ait stylum illum politiorum hominum usui prorsus conformem esse, cum *Euripides* è contra in Scholæ pulvere totus jaceat; illum *Æschylo* longè accuratiorem in suis scriptis esse, quia posterioris hujus *Fictiones* monstratæ, incredibilesque plerumque sunt, *Sophocles* verò exquisiti judicii regularitatem continuò servat. Putat nihilominus aliquid ejus Inventioni addi ejusque cogitationes paulò latiùs enunciari posse. *Tan. Faber Epit. Poet. Gr. p. 86. 87.*

Sophocles sermones exactè nimis ordinati sunt. Artem suam in quibusdam suis Dramatibus satis non celat; nimis affectata sublimitas obscuritatem in eo quandoque parit: & elocutionis ejus nobilitas perspicuitatis partem ei adimit. In Dramaticorum nodorum solutionibus non semper æquè felix est ac in *Oedipo. Rapin. Reflex. in Poet. part. 2. Refl. 22.*

De hujus (*Sophocles*) furtis *Philostrophum Alexandrinum* justum confecisse opus scripsit *Eusebius*.

Inter Editiones hujus Scriptoris commendatur illa, quam *Paulus Stephanus* cum *Scholiis Græcis*, & *Notis Io. Camerarii*, atque *H. Stephani*, publicavit.

HERODOTUS.

Antiquissimus Græcorum Historicorum, qui hodiè extant. Floruit Olymp. 84. Patriâ *Halicarnassensis* erat. *Thurius* tamen dictus est, quod socium se deducendæ in *Thurios* Coloniae præbuisset. *Condidit* novem libros *Historiarum*, quibus *Musarum* nomina impoluit, etsi *Lucianus* affirmer, libros illos non ab ipso Authore, sed ab aliis hoc nomine insignitos esse. *Tullius* l. 1. de legib. eum *Historia parentem* appellat. Insigni injuriâ optimum Historicum afficiunt, quia *patrem fabularum* vocant. Quod ipsum convivium facundissimo Dialogo refutavit *Hen. Stephanus*. Nec fabula est, quod *Herodotus* scribit, formicas *Indicas* ovæ magnitudinem aquare. Idem enim *Busbequius* testatur, seque inter *Dona Regis Persarum* Imperatori *Turcico* destinata formicam *Indicam* animal lævum & mordax vidisse affirmat. *Konig. in Biblioth.*

Sed utrumque de isto est, satis liquet, non ita nuncupari eos libros ut mendacia

Claruit ante
Christ. Anno
CCCCXL

cia titulo ipso excusentur. Est hoc commentum eruditi *Hispani, Ludov. Vivis*, in quinto de *Tradend. Disciplinis*: sed tanto viro minimè dignum. *Voss. de Histor. Græc.*

Herodotus Græcus, ne quid omisisse videretur, omnia sine delectu congeffit, quorum pleraque non ab antiquis scriptis, sed à vulgi fabulis accepit. Qui, quam oratione concinnus sit, atque elegans, eorum tamen, qui sanè & incorruptè judicant, avertit ab illa tam coacervatâ & refertâ narrationum multitudine, fidem. Et quanquam à quibusdam, quod videtur affectasse, *Historia pater* dicatur, ab aliis tamen *Fabularum pater* meritò dictus est. *Parker. in Præfat. ad Antiquitat. Britann.*

Miror Hunc unum *Historia parentem* à *Cicerone* appellari, quem omnis *antiquitas* mendacii coarguit; nullum enim est *Mendacis Historici* majus argumentum, quam ab omnibus scriptoribus apertè confutari: Neque tamen omninò rejiciendum puto. Est enim in eo, præter eloquentiam, & suavitatis *Ionica* lepores, plurima vetustatis imago: multa quoque in posterioribus libris verissimè ab eo scripta memorantur. *Bodin. in Method. Hist. pag. 55.*

Magnus sanè *Herodotus* scriptor, & sine controversiâ *Historia Pater*: sed qui ad *πολυμάθειαν* & rerum antiquissimarum cognitionem plurimùm; ad eam verò, quam quærimus, prudentiam, non multùm sit collaturus. *Casaub. in Epist. ad Henr. 4. præf. tert. Volum. Polyb. p. 52.*

Historiam multi scripsere præclarè, sed nemo dubitat duos longè cæteris præferendos, quorum diversa virtus laudem penè est parem consecuta. Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic sermonibus; ille vi, hic voluptate. *Quintil. lib. 10. cap. 1.*

Oratorum verò numero hunc eximi, non sinit *suadela*, illa, & venustas optimæ poesi similis: quam Orationi ejus inesse locuples testis est *Halicarnassens.* Ac *Plutarchus* quoque, etsi opusculo eo, quod de malignitate *Herodoti* inscripsit, amore quodam Patriæ (ut magnis ingeniis usu venire solet) longiùs abreptus, maligniorem se ipse erga *Herodotum* præbeat: tamen agnoscit in eo *ditionem* simplicem, & absque labore, rebusque facilè se applicantem. Ac libelli fine, sic de eo judicat: *homo scribendi gnarus, oratio jucunda, & gratia ei inest, & vis, & narrationi inest elegantia.* *Voss. de Rhetor. natur. pag. 67.*

Tullius in *Oratore* ait *Herodotum* sine ullis salebris, quasi sedatum amnem ferri, *Fabius* similiter testatur, cùm in eo omnia leniter fluant, tum ipsam *διάλεκτον* habere eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur. Sanè *Ionica Dialecti* esse normam *Herodotum*, ut *Attica Thucydidem*, scribit *Dion. Halicarnass.* eumque secutus *Photius.*

Licet quasdam narrationes recitet *Herodotus* fabulis non absimiles, totum tamen *Historiæ* corpus singulari fide, & diligenti veritatis studio coagmentatum est. De aliis verò narrationibus plerunque præfatur ipse, *se eas, non quod veras esse existimet, sed ut ab aliis acceperit, recitare.* *Whear method. legend. Histor.*

Nobilissimo

Nobilissimo huic scriptori *Persica* imprimis debemus. *Joan. Ger. Voss. de Græc. Hist. p. 14.*

Absurdum est in *Persicis* & *Babylonicis* uni credere Herodoto, ignaro linguæ *Persicae*, & nullis Orientis gentium instructo monumentis. *Isaac. Voss. de Sibyll.*

Vixit *Herodotus* dulcissima illa Ἰάδος μέσση, annos 52. Vetustissimus est omnium solutæ orationis scriptorum, qui hodiè extant. Scrinium *Originum Græcarum* & *Barbararum*, Auctor à doctis nunquam deponendus, à semidoctis, & pædagogis, & simiolis nunquam tractandus. *Scal. in animadv. in Euf. Chron.*

Debeat & nobis nonnihil *Herodotus*, mel illud *Musarum nectarinum*, cujus quod fabulositatis arguantur *Camænae*, optimam mihi olim causam dixisse videtur *Joan. Iovianus Pontanus*; scilicet summum & antiquissimum scriptorem non ideò opus istud gemmeum promulgasse, quod fidem omnium traditorum sibi constare putaret, aut defendendam suscipere vellet; sed quod in *Ionica Dialecti* Elegantiis regnum sibi pararet. Eo enim nomine & fine inscripsisse titulos *Musarum* frontispiciis librorum, ut quasi per ludum nova tradere, historiasque jucundis fabulis condire cerneretur. --- Quem scriptorem qui capere satagat, oportet sit subactarum *Idiotismo Ionico aurium*. Ludit fabulando *Herodotus*, ludendo docent *Fabulae*, sapientiæ pulcherrimæ gemmæ, *Eusthat. Suvart. Analect. lib. c. 114.*

Herodotus in secundo ex historicâ *Hecat. Milesii* narratione quamplurima verbis totidem exscripsisse dicitur, pauca quædam leviter ementitus, cujusmodi sunt, quæ de *Phœnice* ave, deque *fluviatili equo* & *Crocodilorum* venatione commemorat. *Enseb. 10. De Præp. Evang. 3. fol. 466.*

Suidas Harpocratonem Alium quendam nobis memorat, qui deditâ operâ librum scripsit ad falsitatem *Herodoti* propalandam. Notum est quid libris suis dicat *Plutarchus* de *Herodoti* malignitate seu invidia, sed occasio non minùs patet, quod videlicet *Herodotus Plutarchi* patriam parum officiosè descripsisset. *Strabo* similiter *Herodotum* nimix nugacitatis, arguere videtur, & quod prodigiosas fabulas historiæ suæ immiscuerit. Sed fateor, dum observo quibus de causis in *Herodotum* toties invehatur *Plutarchus*, me in hanc opinionem propendere, quod plerorumque *Græcorum* Scriptorum in *Herodotum* acerbior irritatio inde orta sit, quod nimis multas fabellas ex Schola desumptas narraverit, *Græciæque* infantiam nimis detexerit, quantumq; ex *Ægyptiacis* superstitionibus *Græci* mutuati sint. Quamvis itaque *Herodotus* in iis quorum à *Græcis* insimulatur non multum sit culpandus, qui tamen ipsi maximè favent ejus in quibusdam manifestas hallucinationes, in aliis verò ignorantiam excusare non possunt. *Iosephus* arbitratur eum ab *Ægyptiis Sacerdotibus* deceptum fuisse in iis quæ rerum eorum statum spectant, cujus rationes plurimas affert *Iosephus Scaliger*: Aut, inquit, illi qui hæc *Herodoto* innuebant eorandem ipsi erant ignari; aut solertes, quidem satis, quales fuerunt veri *Ægyptii*, sed qui *Herodoto* ut peregrino & *stropharum* eorum inexperto illuserunt; aut Interpretem suum non intellexit; aut ab

hoc deceptus fuit; aut denique Herodotus usque adeò Græcorum vitio laboravit, ut veram Historiam Fabulis quibusdam proprio Marte confictis adulteraverit: Quia propter Manethoni potius quàm Herodoto, quoad Ægyptiacam Historiam adhæret, Iosephus: Cùm tamen alibi (nescio autem quomodo hac in parte sibi constet) eam præclaro hoc Elogio dignetur, quòd sit Scrinium originum Græcarum & Barbararum, auctor à Doctis nunquam deponendus.

Negari non potest quin multum utilissimæ Historiæ ex ipso hauriri liceat: Quis tamen ejus inscitiam excusare queat, qui nedum Oceani Continentem ambientis existentiam negat, sed & Geographos id asserentes damnat? *Stillingsf. Orig. Sacr. l. i. c. 4. Sect. 10. II.*

Herodoti variæ editiones quas excudebat & recognovit Hen. Stephan. 1566. 1592. & 1608. cum Expurgationibus permittuntur in Indice Madrit. Edit. Anno 1667.

Herodoti Historiam Gr. Lat. edidit. *Thom. Gale* Lond. Fol. 1679. Accesserunt huic editioni Stephani Apologia pro Herodoto, item Chronologia, Tabula Geograph. nec non variæ lectiones & notæ ex Mss. & Antiq. Script.

THUCYDIDES.

Claruit ante
Christ. Anno
CGCCXXIX

Atheniensis, Historicus, tempore belli Peloponnesiaci floruit. Dictum Bellum *Thucydides* octo libris complexus est. Multum verò fidei, si quis alius, scriptor hic meretur. Nam & egregium veritatis in eo studium elucet, & illa scripsit quibus interfuit. *Thucydides* in octavo libro plane tenui dictione utitur, cùm in prioribus longè magis assurgat. Ac propterea aliqui putarunt eum à filia *Thucydidis* scriptum esse, vel à *Xenophonte*, aut *Theopompo*, vel alio. Quorum sententiam in vitâ ejus rejicit *Marcellinus*: ac potius censet, fuisse scriptum à *Thucydide* jam ægrotante. *Voss. de Hist. Græc.*

Thucydides omnes dicendi artificio meâ sententiâ facilè vicit, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus & pressus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur. *Cic. lib. 2. de Orat.*

Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Quintil. l. 10. c. 1.*

In *Thucydide*, quem præ cæteris veracem existimavit antiquitas, plurima sunt valdè digna Historico; quippe cui etiam tria prudentiæ genera tributa sunt: Civilis, Bellica, Historica.

Demosthenes eum tanti fecit, & ex illo se tantum proficere putavit ut ideò illum descripserit octies, quemadmodum tradidit *Lucianus*. *Cicero* tanquam prudentem rerum explicatorem commendat. *Possev. Biblioth. Select. Tom. 2. l. 16. cap. 7.*

Qui res nec multas nec magnas nimis scripsit, sed palmam fortasse præripuit omnibus, qui multas & magnas. Elocutione totâ gravis & brevis, densus senten-

sententiis, sanus judiciis: occultè ubique instruens, actiones vitamque dirigens, orationibus & excursibus pene divinus. Quem quo sæpius legas, plus auferas: & nunquam tamen dimittit te sine Siti *Lips. not. ad 1.1. Polit.*

Magnus est vir & scriptor *Thucydides*; qui à gerendis rebus, ad easdem stylo prosequendas quum sese contulisset; *Historia* ad usum *Politicorum* scriptæ mortalium, credo; primus exemplum post-futuris mirandum potius quàm imitandum dedit. Sed vir maximus par ingenio argumentum non habuit. *Isac Casaub. præf. ad Polyb.*

Thucydides sanè fidus omninò scriptor, & quem principem Senatus Historici, si mei arbitrii res foret, legere non dubitem. Si in scriptis ejus veritatem habitare dixerò, ipsam non dubito quin suffragantem sim habiturus. In exilium ejectus à suis *Atheniensibus* (quod maximis ferè quibusque viris contigisse dolemus) ita tamen scripsit, ut ne exul quidem ullo malè erga *Athenienses* adfecti animi indicio sua scripta asperferit, imò adeò veritatis amans, ac moribus moderatus, ut ne Brasidæ quidem (qui calamitatis autor ipsi fuerat) usquam in sua *Historiâ* præ ira aut odio maledixerit. Et infestissimum sibi *Periclem*, non solum à calumniis vindicavit, sed prudentiæ aliarumque virtutum nomine sincere commendavit. *Joan. Bernart. de utilitat. legend. Hist. p. 43.*

Quod ad *Thucydidem* attinet, eum licet octies sua manu descripserit *Demosthenes*: tamen gravismagis *Historicus* censeretur, quam orator bonus. Est enim sermo ejus durus, & *Hyperbatis* implicatus: unde *Crattipus* orationes illius molestas atque odiosas esse judicabat. Etiam *Cicero* ait, nec se imitari eum posse, si velit, nec velle si possit. *Voss. de Rhetor. p. 68.*

Carolus V. Cæsar potentissimus ille *Heros* in castris *Thucydidem*, in *Gallicam* linguam à *Claudio Massiliensi* Episcopo conversum, semper secum habuit, & hunc autorem assiduè magna cum voluptate legit, eumque suis intimis consiliariis, *Silvagio*, *Mercurino* & *Granvelo* commendavit, atque ex iis quærere sollicitus fuit, quid legissent, & quæ ipse observasset, cum illis contulit. *Camerar. horis subciv. Centur. 3. c. 67.*

Thucydides in suo scribendi genere accuratus est, fidelis in iis quæ dicit, sincerus, & ad id quod sua intererat minimè respiciens. In ejus stylo splendet magnificentia, nobilitas atque Majestas; austerus ubique est, sed austeritate quæ nihil non magnificum spirat. Verum quidem est eum tractare argumentum in omnibus exilius & limitatius *Herodoti* argumento. Mero partium suarum affectu *Herodotum* *Tucydidi* anteponebat *Dionysius Halicarnassæus*, quia scilicet *Herodotus* ejus popularis erat: Sed quod ad me spectat, hunc Græcos omnes *Historicos* superare censeo. *Rapin. Reflex. Gallic. in Hist. Sect. 28.*

Historiam Græcam *Thucydidis* & *Polybii*, Latinamque *Salustii*, & *Titii Livii* cæteris omnibus præferendam esse censeo, seu gravitatem in illis, ac majestatem operum spectes, seu puritatem styli judiciiue integritatem, seu denique omnes *Historiæ* rectè conscribendæ leges requiras. Quas ipsi adeo concinnè fecerunt, ut ne transversum quidem unguem ab illis unquam deflexisse, jure merito arbitrari possint. *Gr. Naud. Bibliograph. Politic.*

Historiarum libri 8. græcè cum versione *Laur. Valla* emendata & scholiis græcis, apud *Hen. Stephanum*. 1588. in fol.

Hunc autorem in Anglicanum Sermonem accuratissimè transtulit *Thom. Hobbesius*.

L Y S I A S.

Clar. ante
Christ. Ann.
CCCCVI.

S *Tracusanus* genere, *Cephalii* filius, unus è decem oratoribus natus *Athenis* quòd pater se transtulerat. Puer *Thurion* coloniam migravit, rediit annos natus 47. interque principes oratores habitus. De quo *Cicero* in *Bruto*, *Tum fuit Lysias* inquit, *ipse quidem in causis forensibus non versatus, sed egregiè subtilis scriptor, atque elegans, quem jam propè audeas Oratorem perfectum dicere &c.* Plurimæ ipsi orationes tribuuntur; *Apologia* item *Socratis*; *Præcepta dicendi*; & *Epistolæ*. Ferventibus *Olympicis Ludis*, *Olymp.* 98. orationem contra *Dionysium Tyrannum*, toties veteribus laudatam, conscripsit. Obiit Ann. ætat. 81. *Olymp.* 100. *Hofman*.

Plutarchus 425. ejus orationes olim numeratas fuisse tradit, quarum 230. genuinæ tantum fuerint judicio *Dionysii* & *Cacilii*. Ex quibus non nisi triginta quatuor supersunt.

Lysias subtilis atque elegans, & quo nihil, si oratori satis sit docere, quæras perfectius. Nihil enim est inane, nihil arcessitum, puro tamen fonti, quàm magno flumini, propior. *Quintil. Institut. Orat. l. 10. c. 1.*

Legi varias *Lysia* orationes, quæ dicuntur esse numero trecentæ & viginti quinque, quarum legitimæ sunt ducentæ & triginta tres. In quibus bis tantum solum dicendo victus dicitur, cum tamen sæpius cum Adversariis contenderit. Est in orationibus suis brevissimus, & ad persuadendum perappositus, & si quis alius graviter dicendi peritus, tametsi non appareat. Etenim quanquam facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Magnam puritatem & perspicuitatem in rebus & verbis etiam in principio orationis ostendit, ut in narrando sine ambagibus, & nihil externum aliunde adiscendo. Venustatem autem compositionis non quivis facilè animadvertit. Nam simpliciter & casu ut res dat se dicere videtur, assurgit tamen ornatu in immensum, estque oratio ejus & propter schemata digna admiratione, & propter sensum & verba, & concinnam horum compositionem, & inventionem, & ordinem *enthymematum*, & *Epicherematum*. *Phot. in Biblioth. Andr. Schot.* interpret.

Lysias propriis & usitatis verbis utebatur; eoque hoc assecutus est, ut cum loqueretur more consueto, novâ tamen uteretur dicendi formâ, primusque induceret recentiore *Atticismum*. Non verum esse censeo quod *Dionys. Halicarnass.* scribere non dubitavit, *Lysiam videri res facere insignes, graves ac magnas*. Nisi id ad unam alteramque orationem restringas: uti illam contra *Mnesipolemm*, quam solito grandiore fuisse *Photius* ait. Cæteras si spectes; subtilis potius orator est, quàm sublimis. Testatur autem *Cicero* non fuisse versatum in causis forensibus; sed aliis orationes scribere solere. Nempe quia ad minutarum

minutarum causarum genera se demitteret, necessario factus est jejuniior, & tenuior. *Voss. de natur. Rhet. p. 74. 75.*

Inter plurimas verò orationes, etiam *Socrati* unam scripsit, cum is in capitis judicium vocaretur. Sed ille eam quamvis elegantem, tamen ut parum virilem, velut *Sicyonios calceos* repudiavit: ut apud *Cicer. lib. 1. de oratore.*

Lysia admirabile esse in exordii artificium, eumque in tenui caractere excelluisse, scribit *Dionys. Halicarnass.*

Favorinus de *Lysia* & *Platone* solitus est dicere, si ex *Platonis*, inquit, oratione verbum aliquod demas mutesve, atque id commodissime facias, de elegantia tantum detraxeris: si ex *Lysia*, de sententia. *A. Gell. Noct. Attic. lib. 2. cap. 5.*

Succinctus hic, subtilis, elegans, sed tenuis, cui si quid demas, sententia turbabitur. Audi *Ciceronem* in oratore: *Dicat igitur Atticè venustissimus ille scriptor, ac politissimus Lysias. Quis enim id possit negare? dum intelligamus hoc esse Atticum in Lysia non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens atque ineptum. Iac. Oiscl. comment. ad loc. prædict. A. Gell.*

Elegans imprimis scriptor, atque *Attici* sermonis tanquam norma quædam *Lysias. Petr. Victorius l. 8. var. lect. cap. 11.*

Lysia autem ipsius in primis acumen ingenii, inventioque laudata est, ac summis laudibus ab eruditis scriptoribus celebrata. *Idem lib. 20. cap. 16.*

Lysia triginta quatuor orationes *Iodocus Vanderheidius* Latine vertit, & notis Politicis illustravit Ann. 1615.

A R I S T O P H A N E S.

Poeta comicus, Philippi filius, ex Lindo Rhodi oppido ortus, inventor *tetrametri*, in carpendis hominum vitiis liberrimus. Cum *Socrate* inimicitias exercuit, quem in *Nubibus* ut juventutis corruptorem egregium acerrime insectatur. Per excellentiam *Comædia* Poeta ab ipso etiam *Persarum* Rege cognominatus. In eo sunt omnia linguæ *Attica* ornamenta, quem sub pulvinari suo, cum dormitum itet, servare solitum ferunt *B. Chrysostomum*. *Comædiæ*, quæ magnâ libertate insectata vitia est, princeps longè, sicut *Menander* novæ, fuit: Ita tamen, ut illi adjungendi *Eupolis* & *Cratinus* sint, huic verò *Philemon* ac *Diphilus* comites accensendi. *Carol. Stephan. in Diction. Histor.*

Claruit ante
Chr. Anno
CCC.

Propter *Aristophanis* maledicentiam in Proceres, *Alcibiades* legem tulit, ne quis comicus nominatim aliquem in fabulâ reprehenderet. Ita factum, ut *Aristophanes* induceret medium comædiæ genus inter veteris maledicentiam, & novæ delicias. Hoc homine nihil mihi, *Ἀσικώτερον*, vel *πολιτικώτερον*: nec facile aliud æquè culparis, quàm quòd nec pepercerit *Socrati*, philosophiæ parenti. *Voss. de Poët. Græc. p. 34.*

Nisi *Socratem* hic impudentissime suis *Nebulis* proscidisset, parentem scilicet morum & Philosophiæ, mihi in primis fuerat colendus. *Lil. Gyrard.*

Sacræ hic oliivæ ramo coronatus fuit, insuper & Atheniensium eloquentissimus

mus habitus est, ingenioque maximè excellenti: in sententiis creber, inventione variâ & jucundâ, arte summâ & præcipuâ, usque adeò ut omnium judicio post se reliquos ejus generis Poetas longo quidem intervallo reliquerit. Sunt qui illum stylo *Euripidem* imitatum fuisse velint, sed eò tenuior & exilior, quo ille Tragœdiam, hic Comœdiam scripsit. *Idem.*

Diminutivis vocabulis; teste *Aristotele* in Rhetoricis, usus est, atque id quidem cum mordacitate, plerunque & venustate, & præcipuè in *Babyloniis* fabulâ. Quales verò illius sint sales & argutiæ, nullibi melius est legere quàm in libello *Plutarchi*, qui inscribitur *Epitome Comparationis Aristophanis & Menandri*, in quo de utriusque differentiâ multa. *Idem ibid.*

Ex Poetis optimi, & quos operæ pretium sit legere, *Attici* sunt *Euripides*, *Sophocles*, *Aristophanes*, & quod *Menandri* est reliquum. *Aristophanes* elegans, & festivus. *Lud. Viv. De tradend. Discip. pag. 475. & 527.*

Facetissimus quidem, sed & obscœnissimus veteris comœdiæ scriptor. *Dilher. in Disputat. Academ.*

Perpetuus *Euripidis* obtrektor, Comicus purè impurus. *Herald. Animadver. in Salmas. observat. ad jus Attic. & Rom. lib. 6. cap. 10.*

Alcaus & Aristophanes comicus vino madidi pangendis invigilabant Poematibus. *Rhodigin. lib. 28. lect. Antiq. cap. 6.*

Homo qui per ebrietatem multa conscripsit. *Lud. Viv. in Augustin. de Civ. Dei.*

Aristophanes bonus auctor *Atticus* & primus legendus: nec se quisquam jactet *Atticismum* intelligere, qui hunc ad unguem non teneat. Certè nullus est, qui melius apud Græcos loquatur ipso *Aristophane*, ut nec apud *Latinos*, *Terentio*. *Scaligeranâ 1. pag. 23.*

Ita me Dii ament ut ego me plurimum amo, ubi hæc Scaligerum dixisse video. Nam ego ipse quidem huic Auctori intelligendo plus quindecim annos insumpsi, neque me tamen operæ pœnitet. *Tan. Faber in loc. prædict. Scal.*

Singulare illi & plerumque dulce reprehendendi, jocandique genus, eloquentia *Attica*, quam nemo *Græcorum* superavit, *Latinorum* nemo. Legendus tamen cum delectu *Aristophanes*, ut ex eo, apum more, trahantur mella non convitia, non obscœna. *Olaus Borrich. in dissertat. de Poet. p. 35.*

Rapini de *Aristophane* judicium est quod in Fabularum suarum ordinatione nullam adhibuerit curam; quod ejus Fictiones à vero simili procul nimis absint; quòd rusticè & apertè nimis homines ludificetur, quod ejus facetiæ helluonum mera imitatio plerumque essent; quòdque in quibusdam ejus Dramatum quædam apponantur condimenta quæ seculi nostri Palato parum saperent. *Rapin. Reflex. particularib. in Poes. par. 2. Refl. 26.*

Idiomate obscuro, intricato, infimi trivialisque styli quandoque utitur; Infusus est in frequentibus suis ad voces allusionibus, in suis verborum sibi invicem oppositorum contradictionibus; in suis Tragici cum Comico, faceti cum serio, gravis cum familiari stylo permissionibus; ejusque joci attentius

confi-

considerantibus parum genuini non raro deprehenduntur. *Rapin. ibid.*

* *Emilii Porti in Aristophanem Epistolæ & notationes, Aurelia Allobrogum, sumptibus Calderianæ Societatis 1607. permittuntur cum expurgationibus. Index Madritiensis Ann. 1667.*

Inter Editiones ejus commendatur illa, quam excudit *Lugd. Batav. Io. Maire*, cum emendationibus *Josephi Scaligeri*, & aliorum.

ISOCRATES.

Atheniensis orator, natus Archonte *Nausimacho*, quinquennio ante *Pe-* Claruit ante
loponnesiacum bellum, minor *Lysiâ* annis 22. obiit Archonte *Cheronide*, Christ. Anno
paucis diebus post prælium ad *Charoneam*, A. M. 3514. Vixit annos nonaginta CCCXCIV.
octo *Calvis*. Quidam inediâ quatríduanâ extinctum aiunt, auditâ Athenien-
sium clade ad *Charoneam* acceptâ, cui superesse noluit. Vitam ejus *Plutarchus*
exaravit. Reliquit Orationes, quas uno volumine complexus est. *Hieron.*
Wolf.

Isocrates (cujus domus cunctæ Græciæ, quasi ludus quidam, patuit atque officina dicendi) magnus orator, & perfectus Magister, quanquam forensi luce caruit, intraque parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo judicio, est postea consecutus: & cum cætera melius, quàm superiores, tum primus intellexit, etiam insolutâ oratione, dum versum effugeres, modum tamen, & numerum quendam oportere servari. *Cic. de Bruto.*

Oratio verò *Isocratis* comtula quidem est, sed cum dignitate quadam: estque magis accommodata cœtui populari, quàm foro: ornatum verò habet cum vi quadam. Pompatica est, sed cum efficacia atque utilitate, ad Forensia autem certamina parum idonea. *Dionys. Halicarnass.*

Isocrates in diverso genere dicendi nitidus, & comtus, & palæstræ, quàm pugnæ, magis accommodatus: omnes dicendi veteres sectatus est: nec immerito: auditoriis enim se, non judiciis, compararat: in inventione facilis, honesti studiosus, in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. *Quintil. l. 10. c. 1.*

Sermo profectò elaboratus, & verborum diligentia, & splendor compositionis in eo apparent, visque castigata in numeros, ex sententiâ sententiam æqualibus periodis terminando. *Philostr.* Quanti habitus fuerit *Isocrates*, vel ex eo patet, quòd orationem unam viginti talentis vendidit. *Plin. lib. 7. c. 30.*

Isocrates omnium Oratorum elaboratissimus. *Jul. Scal. orat. 1. cont. Erasmi.* Tardus erat accuratusque in elaborandis scriptionibus usque, adeò, ut tres ferè *Olympiadas* in unâ scribendâ Panegyricâ consumpserit. *Plutarch. in vita ejus.*

Isocrates umbratilis orator, affectatis structuræ numeris ac periodis orationis, perdidit illam nativæ dictionis gratiam. *Erasmi. Epist. l. 28. epist. 7.* Imò & *Isocrates* hac parte (viz. *elocutione*) erat nimis anxius. Itaque ut fucatam & calamistris inustam, meretrici similem dicebat *Cesar Scaliger*: qui *Platonicam* dictionem

ditionem matronæ gravi, ac decoræ: *Aristotelicam* virgini honestæ conferebat. *Voss. de Philog.* p. 47.

Quo simplicius ac purius cogitari nihil potest. *Lud. Viv. de tradend. discipl.* l. 3. Tam diligens est compositio *Isocratis*, ut nonnunquam in versum incidat. *Turneb. not. in Quintil.*

Quidam illum furti redarguunt, quod multa in oratione *Panegyricâ* ex *Epitaphiis*, sermonibus *Archini*, *Thucydidis*, & *Lysie* sit mutuatus.

Hunc [*Isocratem*] *Theon* sophista, cum eadem (quoad sensum) in ejus *Panegyrico* inveniri ait, quæ in *Epitaphio* atque *Olympico* *Lysie*, tantum abest, ut vituperet, ut inter exempla potius eloquentiæ studiosis imitanda posuisse censendus sit. Quamobrem deliberandum amplius, an ea, quæ sive *Isocrates* hic ab *Isæo*, sive *Isæus* ab *Isocrate* (res enim dubia) apud *Porphyrinum* transtulisse narratur, furtis annumeranda veniant. *Thomasius de Plag.* num. 476.

Isocrates vir à summis viris propter & virtutis & patriæ amorem (qui ex omnibus ejus scriptis elucet) consiliorumque gravitatem, & orationis splendorem & suavitatem, summè laudatus *Hieron. Wolph. Præfat. secund. præfix. Isoc. operibus.*

Isocratis editionem *Wolphianam* longo intervallo post se reliquit illa *Pauli Stephani* edita 1604.

X E N O P H O N.

Claruit ante
Christ. Ann.
æcLXXXVII.

A *Theniensis*, *Grylli filius*, tempore *Artaxerxis longimani* Persarum regis claruit. *Laertius* ait, eum obiisse An. 2. Olympiadis 105. Erat *Philosophus*, *Historicus*; & bonus *Strategus*. Sub *Cyro Artaxerxis* fratre imperium in decem hominum millia obtinuit. Ab *Atheniensibus* pulsus, ad *Lacedæmonios* se contulit, qui exuli agrum dedere & alia. *Scriptit* commentariolum de *Repub. Lacedæm.* *Κύρου ἀνάβασιν, Ἑλληνικὰ, Κύρου παιδείαν*, &c. Ubi benè notandum, quòd *Cicero* monet, *Cyri Padiam* non ad *Historiæ* fidem, sed ad effigiem justì imperii scriptam esse. Errant itaque quotquot inde *Historiæ* veritatem petunt. Extat etiam *Xenophontis* nomine libellus de *Æquivocis*: verum ille ab *Ann. Viterbiensi* confictus est. Scriptor hic adeò est dulcis, ut *Gratia* ejus sermonem finxisse videantur, quemadmodum *Fabius* l. 10. loquitur. *Cicero* in *oratore* ait, sermonem ei esse melle dulciorem, *Musasque* ore ejus locutas videri. Et propter hanc suavitatem *Musa Attica* & *Apis Attica* dictus est. *Konig.*

Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam in affectatam, sed quam nulla possit affectatio consequi? ut ipso finxisse sermonem *Gratia* videantur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Auctor ille (*Xenophon*) præ cæteris decori observantissimus, & quem non minus quam *Platonem* *Cicero* sequitur. *Naud. de stud. Militar.* p. 188.

Xenophon purus in delectu verborum, & clarus, ac perspicuus, & in compositione suavis, ac graciosus super *Herodotum*. In *Historiâ* tamen, splendor *Xenophonti*, ac majestas deest; & si aliquando elocutionem conetur attollere, confestim

confestim languescit, & subsidit. *Dionys. Halicarnass.*

Xenophontem prætereo? absit. Sed laudatissimus ille *Cyrus* ejus non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quàm ad fidem rerum scripsit. In reliquâ *Historia* (*Græcanicâ*, inquam, aut *Persicâ*) sanè suavis ille & fidus, certè circumspectus scriptor: è quo tamen haurias magis prudentiam hanc civilem, quàm ut ultro eam propinet. Sententias quidem & dogmata rarò miscet. Sed juvit nos hic egregiè viâ aliâ. Cùm *Thucydidem* adhuc latentem, & in suâ manu ut opprimeret, (ô candidam, & ab omni æmulatione vacuum mentem!) primus ipse protulit & divulgavit. *Lips. Not. ad 1. lib. Polit. cap. 9.*

Luculentum *Xenophontis* elogium extat apud *Dion. Chrysostom.* in oratione de *Dicendi* exercitio, ubi mirè ad ejus lectionem adhortatur: atque inter alia ait, *vel ejus solius lectionem sufficere posse homini politico.*

Sanè *Xenophon* non multum absimilis est *Julio Casari*; uterque enim purus est, & elegans ac cum lenitate quadam fluit: sed hòc differunt, quòd *Cæsar* gravior, aliquantò, *Xenophon* suavior est. Illa *Xenophontis* laus est, quòd cùm *Thucydidem* posset suppressere, primus ejus monumenta in lucem protraxerit, quemadmodum testatur *Laertius*: quo vel solo nomine, quantum illi debeant omnes nemo non intelligit. De occultâ similitudine, quæ inter nobiles illos *Socratis* Discipulos, *Platonem* & *Xenophontem* fuit, nota res ex *Athenæi* undecimo, *Laertio* in *Platonis* vitâ, & *Gellio* in decimo quarto. *Vossius De Hist. Græc.*

Xenophon in *DiCTIONE* sua tersus est; in sua *SCRIPTIONE* minime fucatus & jucundus; ingenium ejus est facile, copiosum, multarum rerum cognitione plenum; imaginatio ejus nitida, aptus ei dicendi modus: sed nihil magnifici nec sublimis habet; decorum in moribus non semper admodum servat ejus *Historia*; in qua ignaros & barbaros Philosophorum instar loquentes introducit. *Cicero* refert *Scipionem* illum deponere non potuisse si semel ad illius lectionem animum appulisset. *Longinus* characterem ipsi tribuit, quo in rebus cogitandis felix est. Lectissimus denique *Historicus* est, & ejusdem historię lectione *Scipio* & *Lucullus* tanti Duces facti sunt. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 28.*

Xenophon & *Polybius* in morum documenta frequenter nimis incumbunt; suisque reflexionibus *Historię* filum sæpiùs abrumpunt. *Idem ibid. Sect. 5.*

Joannis Levenclavii in *Xenophontis* opera Græco-Latina annotationes, si expurgentur, permittuntur. Vid. *Indic. Madrit. Edit. Ann. 1667.*

Xenophontis Operum editio optima est *Parisiensis*, in quâ *Græcis Latina* respondent, *Levenclavii* ex translatione, *Notis Emil. Porti* elucidata. fol. ann. 1615.

I S Æ U S.

A Ssyrius, Rhetor, *Lysia* discipulus, *Demosthenis* Præceptor, eodem tempore, quo *Isocrates*, floruit. Adolescentiam variis corporis voluptatibus tradidit; deinde vir factus, frugalissimus omnium fuit. Ex 64. orationibus, quas scripsit, Decem hodiè extant. *Isai* vitam descripsit *Plutarchus*. Ejus orationes

Claruit ante
Christ. Ann.
CCCLXXX.

edidit *Alphonsus miniatus* cum orationibus *Antiphontis* & *Andocidis*.

Legimus varias orationes *Isai*: quarum numerus, ut semel dicam, sexaginta quatuor: quarum germanæ solùm quinquaginta. *Lysiam* autem potissimum imitatus, cujus & discipulus fuit. Imitatum verò illum fuisse arguit nominum concinnitas, & rerum gravitas. Sic enim orationes illius *Lysiam*, imitantur, ut nisi quis diligenter attendat, utriusque styli differentiam vix dignoscat, *Schemata* si excipias. Etenim primus *Isaus* *Schemata* adhibuit, & animum ad civilem artem convertit, quod maximè *Demosthenes*, illius Discipulus, imitatus est, *Phot.* in *Biblioth. Andr. Schott.* interpret.

Primus, *Plutarcho* auctore, *Schematis* uti cœpit *Isaus*, is à quo vim suam tanquàm à fonte hausit *Demosthenes*, quemque in *οἰκονομία* tam feliciter secutus est, ut eum devorasse dictus est: quemadmodum locuples testis est *Dionys. Halicarnass.* Equidem mihi persuadere non possum, tam bardum fuisse magnum virum, ut ignoret, ante *Isæum* vulgò quoque in usu fuisse *Schemata*; verum id voluit, primum creditum *Isæum* animadvertisse in vulgari sermone certas loquendi formas, quas *Schemata* appellamus; easque illum frequentasse, quibus locis dicendi imperiti simplici oratione uti solent. *Voss. l. 5. Institut. orator. pagin. 263.*

Tribuit *Isæo* *Dionysius Halicarnass.* Dictionem puram putam, accuratam, propriam, evidentem, ac concisam.

Eloquentiam ejus innuit *Juvenalis Satyr. 3. Vers. 74.*

*Ingenium velox, audacia perdita, Sermo
Promptus, & Isæo torrentior.* —————

Isaus Rhetor, quæ de *Questionibus* in oratione de *Cylonis* Hæreditate disputat, eadem apud *Isocratem* in *Trapeziticâ* reperiri docemur à *Porphyrio*: imò *Demosthenem* etiam in eâ quam adversus *Onetorem*, *Unde 6.* habuit eadem propè sententiâ disserere. Ubi illud annotare visum, quandoquidem *Isæum* constat, eodem tempore quo *Socratem* *Scholas* habuisse *Rhetoricas*, dubitari posse, in utrum ista conveniat, modò ipsa per se justa est accusatio? Nam de *Demosthene*, qui Discipulus & *Isai* fuit, & *Isocratis* esse potuit, ambigendi ratio ceslat. *Thomas de Plag. Sect. 473.*

Demosthenes præceptore dicendi usus est *Isæo* quamquam *Isocrate* tùm docente, sive quòd propter orbitatem mercedem huic (decem enim à singulis discipulis exigebat minas) persolvere non posset, sive quòd illius orationem ut vehementem, callidamque usûs causa præferret. *Plutarch. in Demosth.*

PLATO.

Claruit ante
Christ. Anno
CCCLXVI.

Philosophus insignis, *Sectæ Academica* princeps, *Aristonis* & *Parectoniae* filius, ex humerorum latitudine sic dictus, cùm antea ex avi nomine *Aristoteles* vocaretur. Hic adhuc adolescens palæstrâ se exercuit; picturæ operam dedit, *Tragediasque*

Tragediasque & Poemata quædam scripsit. Post hæc ad *Socratem* se contulit, ubi quo brevi tantum in *Philosophia* profecit, ut non immerito *Divinus Plato*, & *Philosophorum Homerus* fuerit appellatus. Anno ætat. 81. placidissimo decessit obitu, die natali, Olymp. 108. ante C.N. 347. vel 348. *Hofman.*

Plato ille sublimis apex *Philosophorum* & columen. *Arnob.* lib. 1. *Plato* ille *Divinus*, multa de *Deo* digna, nec communia sentiens multitudini. *Arnob.* lib. 2.

Plato inter omnes *Philosophos* religiosissimus, & maximè sobrius. *Calvin.* instit. lib. 1. c. 5. Sect. 11. *Philosophorum Deus* à plurimis vocatur. *Plato.*

Philosophorum, ex quibus plurimum se traxisse eloquentiæ *M. Tullius* confitetur, quis dubitat *Platonem* esse præcipuum, sive acumine differendi, sive eloquendi facultate divinâ quidam & *Homerica*? multum enim supra prosam orationem, & quam pedestrem *Græci* vocant, surgit: ut mihi non hominis ingenio, sed quodam *Delphico* videatur oraculo instinctus. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Aristoteles longè omnibus, *Platonem* semper excipio, præstans ingenio & diligentia. *Cic.* lib. 1. *Tusc.* Quæst.

Quis uberior in dicendo *Platone*? *Iovem* siquidem aiunt *Philosophi*, si *græcè* loquatur, sic loqui. *Idem* in *Brut.*

Platoniam & sublimitatem & latitudinem laudat *Plinius* l. 1. Epist. 10.

Est profectò *Plato* non minor eloquentiæ, quàm *Philosophia* laude. Quin jure majori etiam ejus eloquentiam admiramur. Nam de *Philosophia* ejus non immerito dicere possis, quod de *Ægyptiis pharmacis* scribit *Homerus*: *ωοδα μὲν*, &c. *Multa quidem salubria mixta, multa item noxia.* *Voss.* de *Rhetor.* pag. 76.

Dictio *Platonis* minus est idonea ad *Philosophandum*: peccat enim eo (ignoscant mihi nonnulli *φιλοπλάτῳνες*) quòd multum gaudet *metaphoris*, iisque non verecundis, sed audacibus & planè *Poeticis*, atque *φορηκαῖς*. Utcunque igitur ejus dictionem extollant, qui *Iovem* dicunt si Cælo descenderet, *Platonis* Sermonem usurum; *Philosophia* magis convenit dictio propria, aut translationes receptæ & usitatæ. *Voss.* de *Philosoph.* Sect.

Plato sapientiæ antistes. *Plin.* lib. 7. cap. 30. *Plato Homerus Philosophorum*, *Plutarch.* de *Homer.*

Ob id *Plato* maximè laudandus, quod proximè ad Christianam pietatem accessit. *Bessar.* in calumniat. *Plat.* l. 2. cap. 4.

Plato Christianus, si pauca detrahas, vel mutes. *Marsil.* *Ficin.* in vit. *Plat.* Cavendum tamen admonet *Picus* iis qui se dedunt *Platoni*, ne supersticiosi fiant; at qui *Aristoteli*, ne impietatem hauriant. *Joan. Franc. Picus* de rer. prænot. lib. 7. cap. 4.

Credidit *Plato* unum *Deum*, cui tamen *Dæmones* & *Heroas* associat: & dolet *Tertullianus* in tractatu de *Animâ*, omnes *Hereticos* à Dialogis ejus de *Republicâ* & *Ideis* subsidia errorum mutuatos esse, *Heretica Idearum Sacramenta* illas propterea vocans; additq; in *Ideis Platoniciis Gnosticorum* hæretica semina relucere. Fatendum tamen, primos *Ecclesiæ Patres* ferè omnes *Platonicos* fuisse,

hujusque Philosophiam reliquis omnibus antetulisse. Scribit quoque *Augustinus* l.7. *confession.* libris ejus utiliter se ad intelligentiam variarum virtutum *Orthodoxarum* usum fuisse, ibique fermè totum *Evangelii Ioannis* initium se reperisse. Imò *Iustin. Martyr*, *Clemens Alexandrinus*, *Eusebius*, alii, ipsum de *Trinitate* aliquam quoque notitiam habuisse crediderunt, & *Moses Atticus* à *Numenio Pythagorico*, dictus est. *Hofman.*

In *Platone* multum est eruditionis, sed reconditæ, ut cum ars occultatur in opere, eoque discentibus non satis congruens: doctis verò melior, etsi in natura arbitrandi non est cum *Aristotele* comparandus, ut in præceptis morum excellat. *Lud. Viv.* de tradend. Discip. p. 598.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundum cujus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existet civitas solis sapientibus habitata. Idem *Utopia* continget *Thom. Mori.* Legenda tamen est *Platonis Respub.* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur regimini civitatum perquam utilia. *Idem* ibid. 648.

Plato Philosophus furti ex eo insimulatur, quia ex libro sive *Timæi Locrensis* de mundi anima: sive alio quopiam *Philolai Pythagorici*, *Timeum* suum concinnaverit, quia multa subduxerit ex *Protagoræ* libro de *Ente*, ex *Aristippi* item, *Anthistenis* & *Brysonis Heracleotæ* dissertationibus; quia immortalitatem animæ traxerit à *Pythagora*; quia *Numenius* eum *Mosen Atticissantem* appellaverit. De *Timæo* facile patiar haberi excusatum, cum non modò *Dialogo* suo nomen ab eo indat, sed & colloquentem introducat. Quod idem de *Protagora* dicerem quoque, si ostendi posset, quæ illi Philosopho *Plato* debet, ejusdem *Dialogo* nominis inscruisse. De *Philolao*, *Aristippo*, *Anthistene*, *Bryson* deliberandum amplius. *Pythagoræ* verò plagiarium ideò facere *Platonem*, quia de *Immortalitate animæ* idem, quod ante ipsum *Pythagoras* docuerit, sanè quàm jejunum est. Cum *Mose* denique minimè tanta illi similitudo intercedit, quæ furti suspectum eum faciat; neque verisimile est, *Numenium*, qui *Pythagoricus* juxta & *Platonius* fuit, *Platonem* illo elogio suo deformare voluisse. *Thomas* de Pelag. num. 522. 523.

Nihil unquam inveni apud *Platonem*, quod deprehendere potuerim ex una *Mosis Historia* fuisse expressum: in multa verò invidi, ob quæ existimem, eam legisse nunquam. *Paul. Ben.* l. 10. in *Tim. Platon.* p. 679.

Nullos habemus *Platone* & *Aristotele* vetustiores, excepto legislatore sanctissimo, *Mose*, aut qui copiosius & majori arte ac doctrina gubernandæ administrandæque *Reip.* formam nobis reliquerit librorum monumentis consignatam. Quare ab uno *Platone* statim incipiendum est, qui *Dialogis suis* de *Legibus* & de *Republica*, præclare omninò regnum, & *Remp.* instituit, adeoque moribus & institutis *Christiana* fidei convenienter, ut *Divus Thomas* in opusculo de *Regimine Principum*, *Platonismum* in *Republicâ* desideret. Ab illo verò licet omnia fermè mutuatus fuerit *Aristoteles*; nescio tamen quomodo, sic ista sibi propria fecit, *Magistri* sui rationes præcipuas aut clariùs ac faciliùs proponendo, aut subtiliter & acutè refellendo: ut non minus in istis, quam in cæteris operibus

suis

suis manifestum fecisse censeatur, quantus ipse Philosophus fuerit, quàm elegans scriptor, quàm acutus, quàm aptus ad docendum, quàm copiosus, quàm rerum omnium cognitione refertus. Et verò licet communi gravissimorum virorum sententiâ, multa scripsisse dicatur, partim difficilia atque obscura, partim etiam à nostris temporibus & moribus aliena; nulla tamen mihi videtur esse in eo difficultas, aut obscuritas, quæ non improbo labore, & acris studio, ac crebrâ lectione pervincatur. *Gabr. Naud. Geog. Politic.*

Platonis operum editio optima est Lugdunensis Ann. 1590. in Fol. cum Interpretatione Latinâ & Comment. Marcellii Ficini, & emend. Casauboni.

DEMOSTHENES.

C Ivis Atheniensis, Græcorum omnium Orator longè eloquentissimus, natus est triennio post Aristotelem, ante Christ. nat. 379.

Claruit ante
Christ. Anno
CCCLVI.

Inclarescere cœpit decimo septimo ætatis. Obiit veneno sibi dato ante Christ. natum 320. *Calvisius.*

Hic cum ab ætatis initio esset balbus, neque literam R pronuntiare posset, quibusdam calculis in os coniectis propè maris litus declamans, naturæ vitium emendavit, ut postea eloquentissimus evaserit. Præterea ad ingens speculum perorare solitus est, ut eò accuratiùs gestum decorum tenere disceret.

Sequitur *Oratorum* ingens manus, cum decem simul *Athenis* ætas una tulerit: quorum longè princeps *Demosthenes*, ac penè lex ornandi. Fuit tanta vis in eo, tam densa omnia ita quibusdam nervis intenta sunt, tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut nec quod desit in eo nec quod redundet invenies. *Quintil.*

Leosthenem, proditum memoriæ est, cum magnitudinem, vim atque splendorem *Demosthenis* in dicendo satis mirari non posset, solum ex oratoribus dixisse animatas planè, non malleo cufas, orationes exhibuisse: quanquam non me fallit, *M. Tullium* quodam loco ita sibi scribere permisisse, usque eo, inquit, difficiles ac morosi sumus, ut nobis non satisfaciat ipse *Demosthenes*: qui quanquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aures meas: ita sunt avidæ, & capaces, & semper aliquid immensum, aliquid infinitum desiderant. Sed alibi tamen suo testimonio amplissimè *Demosthenem* sublevar *Cicero* idem, ubi ait, *Nemo est orator, qui Demosthenis similem se esse nolit. Quin propter hunc unum Athenas item magis Atticas putat, Rhodig. in l. 5. lect. antiq. c. 13.*

Orationem *Demosthenis*, non ob delectum verborum, sed ob orationis *μορφήν*, sive *ἀρμονίαν*, Sirenibus esse ab *Æschine* comparatam scribit disertim *Dionys. Halicarnass.* --- Certè & in ipso Platone reprehendit *Dionys. Halicarnass.* quod utatur duris *Metaphoris*, non habitâ ratione *ἀναλογίας*. Interim tamen *Platoni* ignoscendum putamus, ob difficultatem grandiloqui characteris, eamdemque etiam ob causam ignoscendum *Demostheni*, quòd duriores interdum adhibeat translationes; unde inimicus ejus *Æschines* dicebat, eum dicere & *ῥήματα*, ἀλλὰ θαν' *μῆματα*, non verba sed portenta. *Voss. l. 4. Instit. Orat.*

Demosthenes quasi populi *robur* appellatus eam habuisse vim dicendi proditur, ut quicquid vellet id populo persuaderet: dissuaderetque quicquid noller. Nomine cujus commemorato (ut ait *Valerius*) eloquentiæ consummatio audientis animo oboritur. *Franc. Silv.* in not. in 14. *Epit. Polit.* l. 3.

Demosthenem autem inter *Græcos Rhetores* sic esse primum, ut vix invenias quem cum illo possis conferre, magnus eruditorum omnium consensus est, patiar ut puer quidem degustet *Demosthenem*, sed ad eum seriò redeat, jam factus oculatior, quo perspiciat illam verè *Atticam* Venerem, illud excussum iudicium, illa summo artificio contorta *Enthymemata*, postremò vim illam omnibus admirabilem, vix ulli imitabilem. *Erasm.* *Epist.* lib. 28. *Ep.* 26.

Non satis reprehendi potest insignis illorum error, qui pueris adolescentulis orationes tanti Viri legendas proponunt, cum tamen propter argumenti difficultatem à paucissimis viris eruditis intelligi queant; pleraque enim earum forenses sunt, ubi præter ipsam, ut dictum, materiæ difficultatem, multa ex *veteri Iure Attico* occurrunt, & sæpè orationis series interpellatur aliis verbis, quæ fortè protulit, ubi Testes interpellavere, Adversarius respondit, aut tumultus aliquis cœpit oriri, aut etiam iudex iratum se ostendit. Ne dicam de infinitis rebus aliis, quæ virorum eruditissimorum conjecturis suppleri vix possunt. Faciliores sunt orationes *Philippicæ*, quæ suasoriæ & argumenti Politici sunt, cum exordiis & Epistolis. Harum lectio facilius in *Gymnasiis* tolerari potest. *Konig.* in *Biblioth.*

Pytheas dicere solebat, *Demosthenis* lucubrationes nimio plus lucernam oleare; idemque censebat *Plutarchus*, viz. quòd *Demosthenis* oratio videbatur immodicè elaborata. Hinc igitur jactatum est illud dictum, *Plus olei quàm vini Demosthenem* consumpsisse.

Demosthenes octies, imò decies (ut ait *Turneb.* lib. *Adversar.* 28. c. 22.) descripsit *Thucydidem*, ut illum in orationibus suis meliùs imitaretur.

Legi omnes penè *Orationes Demosthenis*. Dicuntur illius germanæ sexaginta quinque; quarum elegantiores quæ ad *Populum*, quàm quæ ad *Senatum* habitæ, à pluribus judicantur. *Phot.* in cod. 265.

Dicere possumus nullum unquam *Oratorem* iras suas, odia, indignationes, omnes animi sui motus & affectus tantâ vehementiâ concitasse ac *Demosthenem*. Et hac de causa dubio procul ait *Demetrius Phalereus* eum tanquam *Divino numine afflatus* concionari solitum esse; *Eratosthenes* verò apud *Plutarchum* asserit eum *instar energumeni loquutum esse*; Inflammabatur enim loquendo tum suæ actionis æstu, tum ferventissima & ardentissima, si quis unquam, imaginatione. Mira pariter facultate pollebat res accuratè cum omnibus circumstantiis exponendi; quod magni ponderis est apud populum, ut quis fidem ejus sibi demereatur, quippe cui res eò verisimilior censetur, quòd plura ejus adjuncta recensentur. Facultate quoque pollebat ad vivum quicquid liberet ita depingendi, ut minimæ quas narrabat *Fabulæ* multò magis quàm aliorum rationes persuaderent, simplici minimeque fucato modo quodam quem in iis eloquendis adhibebat. Ejusmodi autem picturæ vivis rerum coloribus expressæ

mirum

mirum in modum ipsi succedebant. *Rapin. Comparat. Præclaror. Vir. Antiquit. Tom. I. c. 14.*

* Hieron. Wolphii in *Demosth. & Æschin.* opera Græc. Lat. versio & annotationes, cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit. Edit. Ann. 1667.*

Ejus opera Græc. & Lat. cum Comment. Græcis *Ulpiani* Rhetoris in orationes qualdam, & *Hieronymi Wolphii* annotat. *Geneva*, prodierunt an. 1604. Fol. additæ sunt *Æschinis* Declamationes.

ÆSCHINES.

A Theniensis orator, *Demosthenis* adversarius. Hic à *Demosthene* victus in illo de coronâ certamine, *Rhodum* discessit, ibique docuit. *Suidas* auctor est ipsum, cum in quadam causâ, *Indices* corrupisset, in carcerem conjectum, haustâ cicutâ obiisse. Scripsit orationes tres, & Epistolas novem. Orationes ejus nonnulli *Gratias*, cum ob Sermonis suavitatem, tum à numero *Charitum*; Epistolas verò *Musas* nominârunt. *Konig.*

Claruit ante
Christ. Anno
CCCLIII.

Demosthene plenior *Æschines*, & magis fusus, & grandiori similis, quo minus strictus est: carnis tamen plus habet lacertorum minus. *Quintil. l. 10. c. 1. Inst. Orat.*

Æschines Atheniensis, *Atrometi* filius, in adolescentia *Tragœdias* actitavit. Atque idem postea concionibus & orationibus tantum sibi nomen comparavit, ut oratorum à *Demosthene* proximus haberetur. *Voss. institut. Poët. l. 2. p. 42.*

Est ejus Oratio tanquam sponte nata, & extemporanea; non tantam artis, quantam ingenii ipsius admirationem concitans. Etenim cum grandia omnia in ejus orationibus invenias, tum quæ maximè naturæ præstantiam ostendant. In vocibus enim simplex & candidus, clarus tamen, & in orationum compositione, neque valdè languidus, ut *Isocrates*, neque contractus & astrictus, ut *Lysias*: ipso insuper spiritu ac contentione nihil *Demosthene* inferior. Schematibus præterea cum sententiarum, tum verborum ita usus est, non tam ut ex arte, quàm pro subjectæ rei ac negotii necessitate, dicere videatur. Quamobrem & simplex atque inelaborata ejus apparet dictio, ac veluti populari orationi & privato Sermoni maximè conveniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis multus, nimiumque coactus. *Phot. in Biblioth. Cod. 61.*

Circumfertur & ejus alia oratio, *Deliaa Lex* inscripta; quam tamen *Cecilius* non recipit; sed ad alterum *Æschinem Atheniensem* ejus æqualem, hanc orationem, ut partum, refert. *Phot. ibid.*

Fuisse omninò *Æschines* dicitur omnium horarum: Vir namque præter ejus versatile ingenium, admodum etiam comis fuit, & ad voluptates propensior, vinique appetentior, &, ut Græcè dicitur, φιλοπότης: cum contrà *Demosthenes* severus esset, & gravioris supercilii vir, ac abstemius: quæ morum diversitas inter eos inimicitiarum causa fuisse existimatur à *Philostrato*: cum tamen plerique eos tamdiù inter se amicos fuisse prodiderint, donec ambo legati ab *Atheniensium* Republica de pace missi sunt ad *Philippum* Regem: tum enim

primum

primum parva re dissentire cœperunt, cùm Regi imperandi normam uterque præscribere vellet. *Lil. Greg. Gyrald. de Poet.*

Sunt qui scribant, ab aliquo nunquam magistro *Æschinem* didicisse, sed cùm in *judiciis* fortè *scribæ* officio fungeretur, nullo docente in tantam eloquentiæ æstimationem evasisse. *Gyrald. ibid.*

Hieron. Wolphius Æschinis opera in Latinum Sermonem vertit, atque annotationibus illustravit, *Basilea, An. 1572. Folio.*

A R I S T O T E L E S.

Claruit ante
Christ. Anno
ECCXLIII.

S *Tagirita, Philosophus, Peripateticorum princeps, natus est Olymp. 99. A.M. 3670. U. C. 370. Ante Christ. Nar. 384. Vixit annos 63. De mortis genere incertæ circumferuntur quorundam narrationes. Hofman. Discipulus fuit Platonis, & præceptor Alexandri.*

Magnus & admirabilis vir, quique ingenio diligentiaque vinceret plurimos, nemini esset secundus; variarum rerum cognitione *Platone* magistro superior, artificio verò omnes, qui ex omni memoria humanas tractaverunt artes, longo intervallo post se reliquit. Fuisse avidiorem gloriæ, avidiorem carpendi alios, adde etiam non omninò pecuniæ contemptorem, fatendum est. At dexteritatem in tradendis artibus nondum est aliquis ab ævo condito assecutus. Utinam in refutandis alienis opinionibus induxisset in animum paulò candidius agere. *Aristoteles* semper amavit breviter rerum, & sententiarum, ne si extenderet singula, fusèque persequeretur & copiosè, res in infinitum traherentur, & artis præcepta teneri difficile possent. Itaque illud imprimis laboravit, ne sibi dictum ullum, ac ne verbum quidem esset supervacaneum; quod dum consecratur, assecutus est, ut nullus verbis, figurisque Græci Sermonis aptius magisque propriè sit usus. *Lud. Viv. in Augustin. l. 8. cap. 12.*

Aristotelis ea laus est, quod non *Philosophiâ* usus *Mythicâ*, ut Poetæ veteres; non *Symbolicâ*, ut *Pythagoras*, & sæpe etiam *Plato*; sed apertâ, ut quæ proprietate gaudeat verborum.

Altera *Aristotelis* laus est, quòd cæteris *μεθοδικώτερος* ut qui accuratiùs definiat, ac dividat, meliorique omnia ordine pertractet. Tertia ejus laus est, quòd magis *Platone* excoluit scientiam naturalem; in quâ quantum præstiterit, monumenta ejus docent. Præsertim quæ de *animalibus* perscripsit. *Voss. de Philosoph. Sect. c. 17.*

Quid multis? si non partem aliquam virtutum, sed totum Philosophorum consideremus, unus ille ingenii acie, ac varietate doctrinæ, eorum, qui præcesserant, lumina tantum præstrinxerit, quantum Sol Lunæ, & Siderum minorum. *Idem ibid.* In quem penè videtur esse collatum quicquid est capax humanum genus. *Rhodig. l. 23. cap. 22. Lect. Antiq.*

Quid *Aristotelom*? quem dubito scientiâ rerum an scriptorum copiâ, an eloquendi

eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. *Quintil. lib. 10. cap. 1.*

Aristoteles vir ingenio præpotens, atque doctrinâ præcipuus. *Arnob. l. 3. advers. gent. Macrobius* quoque non veritus dicere nihil tantum virum ignorare potuisse. Eundem quoque *finem* humani intellectus appellat *B. Hieronym. primo advers. Iovinian.*

Aristoteles Philosophorum, ne *Platone* quidem juxta *M. Tullium*, excepto, citra controversiam omnium doctissimus -- unus hic *Philosophiam*, à diversis per fragmenta sparsim mutilatimque traditam, in ordinem redegit, ac velut in corpus compegit, ut qui à Poetis ac Rhetoribus orsus, ad Logicen deducit: Aiunt illum scripsisse libros plures trecentis. *Diogenes* summam æstimat versibus supra quinquies mille, trecentis & triginta. Nam prisci solent versuum numero signare voluminum magnitudinem, veluti notâ certiori, quod libri frequenter sint inæquales pro materiæ copia. *Erasm. Epist. l. 28. Epist. 13.*

Inter Philosophos meritò principem obtinet locum *Aristoteles*, sive tractandi ordinem, sive distinguendi acumen, sive rationum pondera consideres. Utinam tantum principatus ille ab aliquot hinc seculis non in tyrannidem abiisset, ita ut *veritas* cui *Aristoteles* fidelem navavit operam, nulla jam re magis opprimatur quàm *Aristotelis* nomine. *Hug. Grot. in præfat. ad lib. de Jur. Bell. & Pac.*

Aristotelis *Naturæ* ille Germanus Alumnus. *Lips. l. 2. Elect. c. 2.* Tres sunt quos admirari unicè soleo; & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur. *Homerus, Hippocrates, Aristoteles, idem* in *centur. 2. miscel. Epist. 44.*

Tertullianus Minutiloquium ejus taxat: *Ireneus*, Minutiloquium & subtilitates circa quæstiones: *Hieronymus*, versutias ejus: Ideo *Sidonius*; *Explicat ut Plato, implicat ut Aristoteles.* At *Gregorius Nazianz. (orat. 1. de Theol.)* & hoc & graviora objicit Βαδὲ μὲν, &c. *Abjice mihi, inquit, Aristotelis minutiloquam sagacitatem & artificium, abjice mortuales illos super Animâ Sermones, & universæ humana illa dogmata.*

Aristoteles de Deo ipse secum dissidet, & repugnantia dicit & sentit. *Lactan. l. 1. c. 5. Aristoteles Deum* nec coluit nec curavit. *Idem* de Irâ Dei cap. 19. *Aristoteles* nunquam piè aut sanctè doctus. *Phil. Jud. de mund. incor.*

Aristotelis confidentiam proinde subit mirari, qui impetu quodam percitus contradictionis, & bellum universæ *Antiquitati* indicens, non solum nova artium vocabula pro lubitu cudendi licentiam usurpavit; sed etiam priscam omnem sapientiam extinguere & delere annisus est. Adeo ut neque nominet uspiam Authores antiquos, neque dogmatum eorum mentionem ullam faciat, nisi quo aut homines perstringeret, aut placita redargueret. Sanè si famam nomini suo, ac sequacium turbam affectaverit, hoc rationibus suis imprimis accommodatum. Cæterum de viro tam eximio certè, & ob acumen ingenii mirabili, *Aristotele*, crediderim facile, hanc ambitionem eum à *Discipulo* suo accepisse, quem fortasse æmulatus est; ut si ille omnes nationes, hic omnes opiniones subigeret, & *Monarchiam* quandam in contemplationibus sibi conderet. *Bacon. de Aug. scient. l. 3. c. 4.*

Aristoteles, more *Ottomanorum*, regnare se haud tutò posse putabat, nisi fratres suos omnes contrucidâisset. *Ibid.*

Balaus cent. 14. p. 220. in Appendice ad *Ion. Majorem* tradit, *Colonienses* Theologos annuerâsse *Divis Aristotelem*, & librum etiam typis evulgasse cui titulum fecerint, *De salute Aristotelis*. Alium etiam librum eisdem conscripsisse *De vitâ & morte Aristotelis*, in cujus calce concludunt, *Aristotelem sic fuisse Christi præcursores in naturalibus*, quemadmodum fuit *Joan. Baptista in Graecis*.

Ut *Plato* numeris suis obscuravit suam Philosophiam: sic *Aristoteles* multa Mathematicis collationibus reddidit obscuriora. Vid. *Erasm. Adag. Rudius*, ac *Planius*.

Stagirite mortuo altare cum monumento extruxerunt, locumque *Ἀριστοτελείον* vocarunt, diemque festum ejus memoriæ statuerunt, idque suo adhuc tempore duravisse, testatur *Ioan. Mandevill.* in *Itiner.* c. 2. qui circa an. *Christi*. 1322. illas regiones visitavit. *Konigius*.

Composuit *Aristoteles* plura quàm cæteri, sed & plura compilavit. In quæ improbitatem ejus licet cognoscas, quòd, quæ compilat, non illis refert accepta, à quibus sumpsit, sed sibi vendicat; & eosdem ubicunque peccâsse opinatur, citiùs ardentem flammam ore continere posset, quàm non nominare. *Laur. Vall.* in *Præfat.* in dialect.

Hic est ille *Aristoteles*, qui de animâ malè sentiens, locum gaudii post mortem negavit, qui veterum dicta compilatus, malignèque interpretatus ingenii laudem furto ac calumniâ quæsit. *Hen. Corn. Agripp.* c. 54. de vanitat. Scient.

* *Theodori Zuvingeri* Scholia in *Aristotelis Ethica*. *Isaac. Casauboni* versiones *Aristotelis* operum in Lat. sermonem: & *Daniel. Heinsii* Paraphrasis in ejusdem libros Politicorum permittuntur, si adhibeantur notæ Auctorum damnatorum & operum permissorum. *Index Madrit.* Edit. An. 1667.

Alexander Magnus quamdiu incorrupta & integra ejus mens ab adulatoribus & crapulâ mansit, munificus erga *Doctos*, & amator eorum fuit. Imprimis hoc ostendit in *Aristotele* suo præceptore, quem, quoad animum utilibus præceptis informandum, parenti suo *Philippo* Regi, præferre non erubuit, donatis illi ob *Historiam Animalium* talentis 800. qui faciunt coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta. *Alexandro* enim inflammato cupidine. *Animalium* naturas noscendi, delegataque commentatione *Aristoteli*, summo in omni scientia viro, aliquot millia hominum in totius *Asia*, *Græciæque* tractu parere jussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia in curâ erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo: quos percunctando quinquaginta fermè volumina illa præclara de *Animalibus* condidit. *Phil. Camerar.* Oper. subcil. Pag. 237. Centur. 2.

Ferunt *Aristotelem* moribundum dixisse, *Fædè hunc mundum intravi: anxius vixi: perturbatus egredior, causa causarum miserere mei.* *Ibid.* Centur. 1.

Aristotelis opera omnia Græcè & Latine in 4. Tomos digesta Gulielmus du Vallius

Vallius Regis Christianissimi Medicus & Consiliarius recognovit, disquisitionibus & notis illustravit. *Paris.* apud *Ioan. Billain, Simeonem Piget, & Fredericum Leonard.* 1654. fol.

EUCLIDES.

Geometra insignis floruit tempore primi *Ptolomæi*. Multa scripsit quæ ad *Geometriam & Musicam* pertinent. Inter opera verò ejus facilè palmam obtinent libri tredecim *Elementorum*, magno Reipublicæ literariæ bono ad nostra usque tempora conservati. *Hen. Savil.* lect. 1. in *Euclid.*

Claruit ante
Christ. Anno
CCCXXXII.

Utcunque enim multi ante eum *Geometra* fuerint, non in *Ægypto* solùm, sed etiam *Graciâ*; aliqui etiam quædam literis consignarint, hic tamen primus omnium *Græcorum* omnia collegit, collecta digessit, quæque negligentius probarentur, accuratius demonstravit. Opus suum *Euclides Elementa* inscribit. Constant hæc elementa libris 15. Nisi quod de duobus postremis res non sit ita aperta. Plerique eos non *Euclidis* putant; sed commentarios *Hypsiclis Alexandrini*. Alii & ipsos libros *Hypsicli* tribuunt. Sanè in *Gracâ* editione decimus quartus præfationem habet propriam: quam nec primus habet *Euclidis*: non vano argumento, libros duos ultimos alterius esse, quàm *Euclidis*. *Voss.* de *Mathemat.* Cap. 15.

Duo ferè annorum millia existimatur toto terrarum orbe ab omni reprehensione liber & Sacrosanctus fuisse, & si quid post homines natos solidæ scientiæ comprehensum & animadversum est, id *Euclidi* uni acceptum refertur. *Rami Schol. Math.* l. 3.

Euclides laboribus, in *Geometricis*, nihil additum est à sequentibus, quod intervallo tot sæculorum dignum sit. *Bac.* de *Augment. Scient.* l. 3.

Euclides, Mathematicorum Pater, quo magistro non licet majorem esse discipulum. *Possevin.* *Biblioth. Select.* l. 15. c. 1.

Euclides artis elementa continuo ordine & magnâ solertiâ ita tradidit, ut à quovis mediocris ingenii acumine prædito non difficulter percipi possent. *Tych. Bra.* orat. de discipl. *Mathem.*

Inter *Mathematica* monumenta primum est *Euclidis* opus *Elementorum*, non tantum antiquitate, & dignitate, verùm etiam doctrinæ ordine; est enim totius *Matheseos* basis & fundamentum *Ioseph. Blancan.* *Sphær. Mund.* p. 207.

De *Euclide*, & ejus *Geometricis* hisce verbis judicat *Cardanus*: *Inconcussa dogmatum firmitas, perfectioque adeo absoluta, ut nullum opus jure huic aliud comparare audeas. Quibus fit, ut adeo veritatis lux in eo refulgeat; ut soli hi in arduis questionibus videantur posse à vero falsum discernere, qui Euclidem habent familiarem.* *Cardan.* de subtilitat l. 16.

Valdè autem illud commendat *Scholam* ab *Euclide* erectam *Alexandria*, quòd non solùm multos reliquerit Discipulos; de quo auctor *Pappus* in septimo *Collect. Mathematicarum*; sed ab ejus tempore, usque ad tempora *Sarracenica*, vix ullum invenire sit nobilem *Mathematicum*; quin vel patria fuerit *Alexandrinus*;

vel saltem *Alexandria* dederit operam *Mathesi. Voss. de Mathem. p. 53.*

Euclides indigestus est & incompressus, cum enim ab *universalioribus* processus fieri debeat, ne vitiosa fiat repetitio, pessimè à *Geometria* auspicatus est initium, quam post *Arithmetica* tractare oportuit. *Oedipodem* esse necesse est, qui hunc velit intelligere: proponit enim sua *problemata*, nec manum ad circinum admoveret: proponit quoque *Theoremata*, nec ullum demonstrat. *Claud. Verder. in auct. censione.*

Euclides verò *Geometra* (qui à civitate *Tyro* ortum duxit) *Geometria* peritiâ excelluit. Liber ejus qui vocatur *στοιχεῖα* i. e. *Elementa*, liber est celebris, admodum utilis, non est *Græcis* hoc in genere liber alius generalis, neque secutus est cum aliquis qui non vestigia ejus sectatus sit, idemque quod ille dixerit; nec inter homines, qui præstantiam ipsius non confessus sit, vel multiplici ejus doctrinæ testimonium perhibuerit: *Gregor. Abul. Phar. in Hist. Compend. Dynast. Arab. Edit. Interpret. Edyv. Pocock.*

Plato consultus de constituendâ in Arce Palladis arâ, quis modus, quæve illi forma melior esse posset, quamvis *Geometri* peritissimus esset, tamen ne alterius professionem sibi usurpare velle videretur, ad *Euclidem*, *Geometram* suo tempore clarum, consultores rejecit. *Oliver. not. in Val. Max. l. 8. c. 12.*

Hunc Autorem notis eruditissimis illustravit *Isaacs Barrovius.*

T H E O P H R A S T U S.

Clar. anto
Christ. Ann.
CCCIII.

E *Refus*, *Aristotelis* discipulus, tempore *Alexandri Magni* claruit. Prius *Tyrtamus* dictus erat, sed *Aristoteles* ob divinam eloquentiam eum *Θεόφραστον* appellavit. *Hesychius* Illustr. circiter 2000. discipulos ludum ejus frequentasse asserit. *S. Hieronymus* in Epist. ad *Nepotianum* 107. annos vixisse tradit. Scripsit varia, quorum catalogum *Ioh. Meursius* A. 1640. collegit.

De *Theophrasti* stylo satius est tacere, quàm pauca dicere. Nam & elegantia ejus satis ex tam multis perspicitur, quæ ad nos pervenerunt: & nemo adeò insanit, ut non magnificè de eo sentiat, quem summus sapiendi, & dicendi magister, *Aristoteles*, ob divinam *φειδωρίαν* vocavit *Θεόφραστον*, cum prius *Tyrtamus* diceretur. *Voss. de Hist. Græc. l. 1. c. 9.*

Theophrastus, ita aut diffusus est, aut plenus, ut non modò mentis, quod est omnibus commune, sed orationis quoque suæ esse interpretes videatur. Verborum autem ità exquisitâ elegantia, ut cum aliquid industriæ & studii in illis & in ipsâ compositione agnoscas, pleraque esse tamen à naturâ libentissimè credas. Jam si argumentum videas (quanquam quid non persecutus olim fuit?) alia sunt popularia, quæ plurimum oblectant; ut cum *Stirpinum* naturam legimus, ingenium & mores: quam *Historiam* dixere. Alia quæ positum in arce veri animi, cognitione *causa* satiant atque explent: nec cujusquam tamen intellectum admodum excedunt. Quod ab eo in posterioribus sex libris (*De causis Plantarum*) copiosè factum est & luculenter---Quod si quis vulgaria hæc, & infra cogitationes suas posita existimet, neque *Horti* curam aut *Plantarum*, sed quid *civitatens*

civitatem deceat ac *statum*, munus suum esse arbitretur, is non aliunde quàm è *Theophrasto*, certius hoc & uberius hauriret, nisi hanc fœlicitatem nobis *Fata* invidissent. Quis enim de *Republicâ* prudentius, quis melius, quis plura scripsit? Nunc *reliquie characterum* extant, quæ ad hanc Philosophiæ partem spectant aliquatenus: quibus nihil elegantius, prudentius, ingeniosius, ab ullo hætenus in ortali *Fama* & *Posteritati* nuncupatum legimus. *Dan. Heins.* in *Dedic. Ordin. Holland.* præfix. *Theoph.* Oper.

In *Theophrasti* libros sex (de *Causis Plantarum*) cùm *Theodorus Gaza* laborasset, subsecutus est *Iul. Cas. Scaliger*, qui *Theophrastum* cum aptiore genere interpretandi, Methodum simul meliorem, quàm *Theophrastus* fecerat, se ostendisse professus est. Id quod initio scribit, antequam primi libri primum caput exponendum aggrediatur.

Univerfus hic *Theophrasti* labor (de *Causis Plantarum*) maximè conducit ad Philosophiæ cognitionem, tum etiam ad usum *agrorum* magnoperè confert, & certè ad tot rerum, & scientiarum notitiam, ut omnibus libris, *Græcæque* & *Latina* linguæ, ac Medicinæ futurus sit utilissimus. *Ant. Possev.* *Biblioth. Select.*

Neget sanè *Timaus* vir magnus *Zalencum* ullum fuisse; & *Theophrastus* tamen omnium sententiâ auctor haud inferior, ut ego autem judico, etiam superior, sæpè & in multis locis hujus *Zalenci* commemorat. *Iust. Lips.* *Var. Lect.* l. 2. c. 11.

Theophrastus moriens accusasse naturam dicitur, quod *cervis* & *cornicibus* vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; *Hominibus*, quorum maximè interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur.

Theophrastus, vitiorum pictor simul ac censor egregius; *Senecâ* in omnibus libris commotior. *Gabr. Naub.* *Bibliograph. Politic.*

Vir dignissimus qui eo seculo viveret, quod tulit *Socratem*, vidit *Platonem*, *Aristotelem* generi humano dedit, *Triumviros* constituenda *Philosophia* divinitus sine dubio excitatos. *Isaac. Casaub.*

Theophrastus eruditus homo, gravisque Philosophus. *Petr. Victor.* lib. 11. *Var. lect.* cap. 10.

Divinâ vir eloquentiâ *Theophrastus*. *Cas. Scal.* de re Poet. pag. 53.

Theophrastus suavitate homo insigni linguæ pariter atque vitæ. *Aul. Gell.* *Noct. Att.* l. 13. c. 5.

Arte, an sorte datum Theophrasti sit tibi nomen;
Nescio: divino nomen ab eloquio.

Steph. Paschas. *Icon.*

Historiæ plantarum Libri 10. Græcè & Latine, cum Iconibus plantarum,
E 3 *prodierunt*

prodierunt *Amstelod.* 1644. fol. cum animadvers. *Ios. Scalig. Theophrasti* characteres extant cum notis in opusculis variis à *Thomâ Gale* editis.

THEOCRITUS.

Claruit ante
Christ. Anno
CCLXXII.

Syracusanus, Olymp. 123. sub *Ptolemaeo Lagide* & *Ptolemaeo Philadelpho* claruit. Poeta fuit suavissimus: jussu *Hieronis* Tyranni, ob maledicentiam, occisus. Scripsit Linguâ *Doricâ*, quæ extant, *Idyllia* 36. Quod scripti genus in *Bucolicis Virgilius* imitatus est. Unde *Eclog.* 6.

*Prima Syracusæ dignata est ludere versu.
Nostra, nec erubuit sylvas habitare Thalia.*

Hofman.

Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed *Musa* illa rustica, & pastoralis non forum modò, verùm ipsam etiam urbem, formidat. *Quintil.* l. 10. c. 1. Institut. Oratoriar.

Theocritus Syracusanus, suavissimæ facilitatis Poëta, *Ptolemaeo Philadelpho* clarus atque familiaris, ut cujus laudes cultissimo etiam Poemate, quod adhuc superest, expresserit. Dictio ejus intelligentibus facilis, suavis, & in suo genere admirabilis; quam imitandam sibi hinc inde in *Bucolicis* proposuit *Maro*, sed summam ejus dulcedinem non potuit ubique exprimere. *Borrich.* de Poet. p. 12.

Jam lis est inter *Criticos* uter utri præferendus sit *Virgilione Græcus*, an *Theocrito Latinus* vates? Plurima sunt *Theocriti* inaccessa *Maroni*, plurima meliora *Virgilio Theocriticis*. Tamen *Græcus* scriptor immani intervallo *Latinum* relinquere videtur. Illud quoque monendum videri mihi longè pauciora scripsisse *Theocritum*, & quæ sub ejus nomine circumferuntur acervum esse congestorum ex plurimis *Bucolicorum* scriptorum carminibus. *Cass. Barth.* Advers. l. 41. c. 26. p. 1861.

Dom. Faber Salmuriensis scribit *Doricam* illam dialectam qua usus est *Theocritus* multò suaviorem esse veterum *Dorum* idiomate. Dicit, quando quis Poetæ hujus Characterem examinare vult, magnam in eo facilitatem observari; eumque Authorem quoad *Rusticum* & *Bucolicum* tantum *Virgilio* superiorem esse quantum *Lingua Græca Latinam* superat. *Tan. Fab. Epit. Gallic. vit. Poet. Græc.* p. 134.

Ios. Rapin. testatur *Theocritum Virgilio*, propter linguæ Græcæ genium, suaviorem, elimatiorem & magis genuinum esse; In eo lepores illos omnes qui usitatam *Poescos* venustatem constituunt frequentiores esse; Eum denique Exemplar imitandum esse, *Virgilium* vero Imitatorem tantum. *Ren. Rapin. Reflex. particularib. in Poes. Reflex.* 27.

Theocritus Bucolicorum princeps, cujus gratias & veneres nemo satis capit. *Dan. Heins.*

Inter Editiones *Theocriti* præstantiores *Heinsiana* est, & *H. Stephani*.

ARATUS.

ARATUS.

POeta Solensis, tempore Ptolemai Philadelphi, in au'â Antigoni Gonata, fil. Demetrii Poliorcetae plerumque versatus. Scripsit, quæ extant *Φαινόμενα καὶ Διοσήμεια*, in quibus situm, motum, ortum, occasum & numerum explicat stellarum apparentium. Quo libro adeò delectati fuere Claudius & Germanicus Caesar, ut Latinum fecerit uterque. Vertit eum Latinè, & Cicero adhuc adolescens. Taceo Rufum Festum Avienum, qui eundem Latinis versibus eleganter expressit. Ovid.

Claruit ante
Christ. Anno
CCLXXI.

Cum Sole & Lunâ semper Aratus erit. Hofman.

Constat inter doctos hominem *Astrologia* ignarum ornatissimis atque optimis versibus *Aratum* de Cælo & Stellis scripsisse. Cic. l. 3. de Orator.

Arati materia motu caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona cui usquam sit oratio: sufficit tamen operi, cui se parem credidit. Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Oratoriar.

Aratus Solensis Cilix, Olym. 127. clarus, si Eusebium & Suidam audimus, non modo *Phænomena* illa *Astronomica*, quæ in luce publica versantur, perscripsit, sed & *Hymnos*; ludicra, compositionem *pharmacorum* ad *Theriacam*, ortum hominis, *Epigrammata*: solis autem *Phænomenis* pepercerunt ævi dentes, quibus latino versu reddendis & Tullius adolescentiam suam addixit, Casarque Germanicus, & maturam ætatem Festus Avienus. Sunt qui Tullium hinc parum boni, parum fœlicis Poetæ functum officio arbitrantur, verum excusat *Arpinatem* prima tum juventutis fax, à qua plenam operam expectare nimium est. Neque defuisse Tullio calorem Poeticum, si huc animum duntaxat vertisset, vel ex hoc scripto liquidum fuerit, ut rigidiores agnoscamus fuisse, *Martialem*, H. Stephanum, Thomam Broune, cum *Ciceronem* ab aquâ & igni Poetico prorsus excludunt. Borrich. de Poet. p. 14.

Aratus cultissimis versibus cœlestia complectitur, & stellas. Rhodigin. lect. Antiq. l. 7. cap. 1.

In ipsis *Georgicis* tempestatis serenitatisque signa de *Arati Phænomenis* traxit Virgilius. Macrobi. Saturnal. l. 5. c. 11.

Arati autoritate S. Paulus, Act. 17. vers. 28. usus est.

Mirum quàm multos fuerit nactus *Interpretes*: ex deperditis sunt *Aristarchus Samius*, *Arystilli* duo *Geometrae*, *Crates*, *Euæneti* duo, *Crates*, *Neumenius Grammaticus*, *Pyrrhus Magnesi*, *Thales* quispiam, & *Zeno*. Voss. de Poet. Græc.

Arati verò Sepulcrum celebrat Pomponius Mela: Juxta Solos, inquit, in parvo tumulo *Arati* poetæ monumentum, ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam jacta in id Saxa dissiliunt. Pompon. Mel. de sit. Orb. l. 1. c. 13.

Ego verò ejus gratiâ vel maximè laudabile hoc Poema existimo & omnibus sæculis

saeculis commendatissimum fuisse, quod minimum ampulletur, & *Græca* vanitate fabulas inculcet, aut paratragedietur, *Barth. adversar. l. i. Cap. 15.*

Edidit hunc Auctorem *H. Stephanus*, sed præ cæteris nitidè, adjuncto etiam commentario, *Hugo Grotius.*

BEROSUS.

Claruit ante
Christ. Anno
CCLVII.

DE ætate *Berosi* non convenit inter omnes. *Mosi* æqualem statui à nonnullis, ait *Cass. Barthius* *Adversar. lib. 51. cap. 7.* Quam sententiam jure ut ineptissimam damnat. *Claud. Verderius* suâ in *Annian.* *Berosum* censura, vixisse inquit paulò ante principatum *Alexandri M. Conrad. Gesnerus* ipsâ *Alexandri M. ætate*; adversus utrumque *Gerard. Ioan. Vossius* de *Historicis Græc. l. i. cap. 13.* ostendit floruisse *Berosum* sub *Ptolemao Philadelpho*, *Ægyptiorum* Rege, dicasseque sua seu *Antiocho Soteri*, *Syriae* Regi, seu filio ejus *Antiocho* *Θεῶ.*

Genere *Chaldeus* ac patriâ *Babyloniensis* fuit *Berosus*, *Beli* in *Babylone* sacerdos; Astrologus celeberrimus, & *Chaldaeorum* scriptor antiquissimus. Eum sequitur *Philo* in *Assyricis*; item *Ægyptii*, *Persæ*, *Medi*, *Chaldaei*, suspexerunt, supraque hominem admirati & venerati sunt. *Ioan. Andr. Quenst.*

Scriptit *Babylonica*, sive *Chaldaica* tribus libris; promiscuè enim his nominibus utuntur veteres. Ex eo opere præclara quædam fragmenta conservavit nobis *Flav. Josephus* lib. primo contra *Apionem*. Quorum aliqua luculentis notis illustravit *Scaliger* in Appendice operis de emendatione *Temporum*. Habes & aliud fragmentum apud eundem *Josephum* lib. i. *Antiquitat. Iudaic. cap. 5.* Sed *Annii Berosus* ejusdem est farinae, ac sunt ejus *Megasthenes*, & *Archilochus*; ut insanum sit, velle ex quisquiliis istis, ac nugis mendacibus, metiri magnum illum *Berosum*, cui ob divinas prædictiones *Athenienses* publicè in gymnasio statuam inaurata linguâ posuere, ut auctor est *Plinius*. *Annianus* ille *Berosus* multos comminiscitur reges, qui nusquam extant: quod satis docti viri ostenderunt. Ac vix quicquam eorum invenias apud hunc; quæ ex vero *Beroso* citat *Josephus*. Imò interdum pugnantia habet, ut cum ait, *Babylonem* à *Semiramide* conditam esse: cum *Josephus* dicat, à *Beroso* scriptum fuisse, non esse eam à *Semiramide* ædificatam. *Voss. de Histor. Græc. l. i. c. 13.*

Libellus circumfertur, cui titulus *Berosi Babylonii Antiquitates*; sed commentum est, quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit, cujusmodi sunt *Xenophontis* æquivoca, tum *Archilochi*, *Catonis*, *Sempronii*, & *Fabii Pictoris* fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; sed ipsum historiæ corpus commentitium est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv. lib. 5. de tradend. Discipl.*

Sub ejus nomine circumfertur vulgò libellus, in quo autem vana sunt pleraque omnia & putida & in ipso Commentatore mendaciorum plaustra meræque *Viterbiensium* nugæ. *Rupert. in observat. ad Besold. cap. 2.*

Plurimi

Plurimi veterum *Berosi* meminere, viz. *Vitruvius* l.9.c.9. *Tertullianus* in *Apogetico*, c.19. scriptor *Chronici Alexandrini*, p.48. *Plin.* l.7.c.37. *Clemens Alexan.* l.1. Strom.

Scaliger in *Eusebium*, pag.248. in ejus nomen inquit, & *Berosum* quasi filium *Osee* dici existimat.

Iustinus Martyr affirmat *Berosum* fuisse Patrem *Sibyllæ Cumææ*.

Si omnia *Berosi* Opera extarent; quàm pulchra pro Sacris *Bibliis* horumque antiquitate apud ipsum reperiremus! Eorum aliquid in lucem protuli, tanta tamen est hominum malignitas, ut id agnoscere recusent. *Scaligerana poster. Gallic.*

Aliqui extant libri sub *Berosi Chaldaei*, *Manethonis Aegyptii*, & *Metasthenis* nomine; sed tantis illis *Piris* quorum nomine condecorantur indigni sunt; eorumque suppositio est manifesta. Omnes veri *Berosi* quos citat *Iosephus* contra *Appionem* loci, in illo Scripto quod ipsi tribuitur, non reperiuntur, imò res eis adversantes continet. In illo urbs *Lugdunum* memoratur, quæ post *Cæsarem* demum nomen hoc sortita est. Denique *Historia Berosi* ad ætatem *Nabuchodonosoris* & *Nabopolassar* tantum extendebatur, hæc verò infra illam descendit. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom.1. Gall.*

Hic *Berosus* fuit, ut asserunt *Iosephus* & *Tatianus*, *Beli* Sacerdos & *Babylone* natus, sed qui postea floruit in *Insula Coe*, primusque *Astrologiæ Chaldaicæ* apud *Græcos* existimationem conciliavit; cujus nomini & memoriæ *Athenienses*, qui nunquam segnes erant in applaudendo iis qui magnum quid novi afferrent, si præsertim cum eorum superstitionibus affinitatem haberet, statuam linguâ deaurata, erexerunt. Quod quidem emblemata genuinum ejus historiæ fuit, quæ speciosam modò pompam oculis ostentabat, sed talis intus non erat qualis prima intuitu videbatur: Iis præsertim locis ubi vetustissimorum temporum computum nobis dare præ se fert, duasque suas *Dynastias* ante *Beli* tempora recenseret. Negari tamen non potest quin fragmenta quædam *Historiæ* ipsius, quæ *Iosephi*, *Tatiani*, *Eusebii* & aliorum curâ & industriâ ab interitu præservata sunt, utilissima fuerint, non modò ad probandum *Ethnicis*, *Historiæ* *Scripturarum* *Sacrarum* veritatem, sed etiam ad quorundam de *Imperio Babylonico* testimoniorum illustrationem, quippe quæ *Nabopolassarem* fuisse *Nabucodonosoris* Patrem evincant; De quo *Scaliger* abunde notis suis in ejus fragmenta loquutus est. *Stillingsf. Orig. Sac. l.1.c.3. Sect.4.*

APOLLONIUS PERGÆUS.

Claruit sub *Ptolemaeo Evergetâ*. A suæ ætatis hominibus magnus *Geometra* claruit ante dictus est. *Euclidis* discipulos, quod & ipsam ætatem indicat, *Alexandriæ* Chr. st. Ann. CCXL. audivit. A quibus cum multa accepisset; non difficile adeo fuit quatuor *Conicorum* *Euclidis* libros commentario illustrare, ac totidem alios adjungere; ut in universum *Conicorum* essent libri 8. sicut auctor est *Pappus Alexandrinus* libro 7. *Mathematicæ* collectionis. Atque eodem libro alia quoque ejusdem *Apollonii* memorat.

Quatuor primos *Conicorum* libros transtulit *Ioan. Baptista Memmius*; sed infeliciter, eò quòd argumentum operis non intelligeret: unde non vidit sat manifestas *Græci* codicis mendas, ac sæpe pueriliter hallucinatur; sicut monitum à *Francisco Maurolyco* præfatione in *Cosmographiam* suam. Opere igitur pretium fecit *Fridericus Commandinus*, qui denuò *latine* vertit, *Bononiae* edidit An. 1566. Tres verò alios *Conicorum* libros (quos ex oriente nactus est clarissimus *Iacobus Golius*) ex *Arabico* in *Latinum* sermonem transtulit idem *Golius*. Quærat aliquis quid factum sit de libro octavo? Cognoscimus de hoc ex codice *Goliano*: ubi ad calcem erat adscriptum, eò non fuisse *Arabice* translatum; quia etiam liber ille desideraretur in codicibus *Græcis*, unde *Arabes* cætera transtulissent. Sed doctissimus *Mersennius* præfatione in *Apollonii Conica*; quæ sunt in ejus *συνόψει Mathematicâ*; *Arabice* & illum extare ait: imò omnes *Apollonii* libros eâ linguâ legi; sanè plures etiam, quam enumerârit *Pappus*. Atque horum testem citat *Aben Nedin*, qui librum contexuit de *Philosophis Arabicis*, omniumque eorum scripta memoravit, qui fuere à quadringentesimo post *Muhammedem* anno. Interim (ut idem *Mersennius* addit) *Claudii Mydorgii*, *Patricii Parisini*, ea est suspicio, tres illos *Conicorum* libros, qui ab *Arabibus Apollonii* creduntur, non esse *genuinos*, verùm ab aliquo *suppositos*, qui sub *Apollonii* nomine facere voluerit fucum. Atque hoc inde colligit, quòd libro quinto prima propositione in 6. *Apollonii* non tantummodò in *Cono recto*, sed in *Scateno* etiam quolibet, & portionibus quibuscvis, demonstret possibilia quæque. *Voss. de Scient. Mathem.*

Meminit hujus Auctoris *Vitruvius* l. i. c. i.

Cardanus in 16. de subtilitate ei septimum inter subtilia orbis ingenia tribuit locum.

Fuere olim, qui *Conica* non esse *Apollonii Pergæi*, sed *Archimedis* putarent. Existimavit hoc *Heraclius* ille, qui *Archimedis* vitam retulit. Ejus verba inde adducit *Eutocius*, quibus ait, *Archimedes* primum omnium consignasse elementa *Conica*: *Apollonium* autem cum ea sciret, nec dum edita esse ab Auctore, involasse in illa, proque suis edidisse. Fortasse rudiores *Archimedis* Chartas nactus fuit *Apollonius*, atque eas perfecit. Utcunque est, ante hæc de *Conicis* edita ab *Apollonio* imperfecta erat eorum notitia: ut tradit *Eutocius Ascalonita* initio commentarii sui in *Conica Apollonii*. Atque *Aristæi* judicio *Pappi* eadem mens fuit. *Voss. de Scient. Mathem.*

Professionem & disciplinam hanc ad supremum perfectionis perduxit gradum, *Conicorum* componendo librum, qui *Conicarum* sectionum complectitur proprietates quæ sublimiorem, eminentioremque Disciplinæ hujus sibi vendicant locum. Et sane tot propositionibus, torque figuris illum ditavit, ut admirabiles illæ nuncupari meruerint, eò quod contineant lineas curvas, seu medias inter rectas, ac circulares sese invicem secantes; adeoque miros quidem fundunt sensus, & proprietates. *Abalphat. Procem. ad Apollon. Perg. Conic. l. 5. 6. 7.*

Apollonius Pergæus, vir sanè in *Mathematicis* excellens. *Petr. Ram. Schol. Mathemat.*

Magnus

Magnus *Geometra*, nulla ratione *Archimede* inferior, quàm mira, quàm abstrusa in suis *Conicis* in lucem profert! *Blancan. Dissertat. de natur. Math.*

Conicorum libri 8. prodierunt cum Notis *Claudii Richardi*, *Mathematicæ* Professoris Regii in Academia *Mantuanâ Carpetanorum Antverpiæ* apud *Hieron. Verdussen.* fol. 1653. Libri 3. desiderati hætenus ex *Arabico Latine* redditi ab *Abrahamo Echillensi*, cum Paraphrasi *Abalphati Asphahanensis*, & notis *Alphonfi Borelli*, *Florentiæ* fol. 1661. Typis *Joseph. Cochini.* Additus est *Archimedis* liber *Assumptorum* è codice *MS. Serenissimi Ducis Heiruriae.*

APOLLONIUS RHODIUS.

Tempore *Ptolemæi Evergetis* floruit *Apollonius Rhodius*, cujus quatuor habemus *Argonauticon* libros. *Sillei*, vel, ut alii vocant, *Illei* filius fuit *Callimachi* discipulus. Quanquam verò patriâ esset *Alexandrinus*, tamen dictus fuit *Rhodius*, postquam *Alexandriâ Rhodum* concessit, atque ibi magno diù in honore vixit. Scio virum eruditum pro diversis habere, *Rhodium* hunc, & illum, quem *Suidas* vocat *Alexandrinum*, & *Eratostheni* in *Alexandrinæ Bibliothecæ* curationem successisse dicit. Sed cum idem *Suidas* fateatur *Alexandrinum* illum diù *Rhodi* esse commoratum, vel inde eundem esse cognoscimus. Tempora sanè conveniunt. Et apertè id, quod dixi, docet nos *Anonymus*, qui vitam *Apollonii* scripsit. *Voss. De Hist. Græc. l. i. c. 16.*

Clar. ante
Christ. Ann.
CCXXXV.

Uno verò nomine *Historicus* iste & *Poeta* audit pessimè. Siquidem ut *Suidas* testatur, ingratus fuit erga præceptorem suum *Callimachum* Grammaticum: qui cum hoc concoquere non posset, in discipulum scripsit carmen maledicum, quod ab *Ave Egyptiâ*, rostro ventrem purgante, *Ibin* vocavit. *Voss. ibid.*

Hic cum videret juvenilia sua carmina, ut nondum satis eliminata, publicis fannis excipi, explodique ea secessu literato ita expolivit, ut omnium postea mererentur applausum. Extat adhuc opus ejus *Ἀργοναυτικὸν*, in quo dictio observatur casta, æqualis, suavis, membra probè distributa, monita politica prudenter hinc inde adpersa. *Borrich. de Poët. p. 15.*

At verò eorum, quæ permulta scripsit *Apollonius*, tantum, quod sciam, extant *Argonautica*, opus quidem varium & multis vigiliis elucubratum, durum tamen, & alicubi ingratum, nisi quâ parte *Medeæ* amores describit, ubi & *Pub. Virgilii* iudicio ita excellere videtur, ut *Virgilius* ipse non aliunde plura in suos *Didois* amores transtulisse facile videatur, quod nihilominus & Grammatici observant. *Gyrald. de Poët.*

Apollonius Argonautica edidit, non contemnendum opus æquali quadam mediocritate. *Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Orator.*

Apollonius Rhodius, Poëta mirè disertus, reconditæ doctrinæ, argumentique adeò jucundi, ut cum *Homerica* varietate sit conferendus. *Hartung. Interpr. Apollon.*

Apollonii Rhodii Poëma, de *Argonautarum* expeditione, simplicioris est cothurni, qui cum nobili *Homerica* dicendi modo nullam affinitatem habet:

Fabula ejus ineptè conscripta est, & *Argonautarum* recensio in primo statim libro languescit: Nihil enim habet varietatis illius quæ ejusmodi argumento usque adeo congrua fuisset. *Rapin. Refl. in Poes. part. 2. Refl. 15.*

Quam præclarus sit Poëta, (*Apollonius*) duo potissimum argumenta ostendunt: primum, quod sæpius *Virgilio*, summo Poëtæ, ad imitationem placuit; deinde quod imitator ejus *Valerius Flaccus*, in eadem *ὑμῶν* infra exempli, quod sibi proposuit, modulum valdè relinquitur. Politicus de cætero poëta, quales *Epicos* omnes esse decet. *Tobias Magirus in Eponymol. Crit.*

Vix aliunde est quod ex *Asclepiade* Myrleano citat *Scholias Apollonii* ad lib. 1. ἀργον. quod scilicet *Apollonius* Grammaticus omnia sua ex *Cleone* transfulerit *Ions. de script. Hist. Philos. l. 2. c. 17.*

Præter *Philologicum* studium coluit *Apollonius & Poeticum*, cujus hanc prædulcem posteritati frugem (*De Argonauticis*) admisit, nec tamen *Aristarchus* eum & *Aristophanes*, *Critici* nobiliores, in ordinem poetarum venire permiserunt: quod neminem sui temporis, ut ait *Fabius*, in numerum redigerent. Vel hinc scires posthumam esse *Glorie* possessionem nec comitari viros, sed sequi. At ne mortuus quidem multitudini magis placuit *Apollonius*, quàm sua quidem, honestissima tamen culpa jacuit. Nempè scripsit eruditè; at ferè abstemium est purioris nectaris *vulgus*, ac scriptionis subventaneæ magis fæce vappaque capitur. Quare & hæc *Argonautica* Poësis mentium duntaxat altiorum regale fuit peculiū: cætera hominum secta hîc quoque suum retinet ingenium. *Ierem. Hoeltzlin. Proleg. in Apollon. Rhod. Argonaut.*

Argonauticôn libri 4. cum vetustis *Scholiis Græcis* impressi sunt *Florentia*, fol. 1496. Quæ editio si credendum sit *Boeclero* in suo libello de scriptoribus edito, inter ornamenta Bibliothecarum custoditur meritò. Idem verò *Gr. & Lat.* cum antiquis *Scholiis & observationibus Ieremie Hoeltzlini* prodierunt in 80. *Leyda* 1641. apud *Eltzevirium*.

A R C H I M E D E S.

Claruit ante
Christ. Ann.
CCXXI.

Syracusanus Mathematicus celeberrimus, sub *Ptolemao Energetâ* floruit. Captis verò à *M. Marcello Syracusis*, Olympiadis 142. anno primo, à Milite fuit interemtus; sed contrà quàm interdixerat *Imperator*. Ejus scripta plusscula hodie supersunt, ut *πῶς κωνοειδέων, ἢ σφαιροειδέων*, nec non *πῶς ἐλίκων*, deque arenæ numero, qui liber *ψαμμίτης* inscribitur; præterea *Quadraturæ parabolæ*. Tum item tria hæc, in quæ etiam *Eutocii Ascalonitæ* habemus commentarios; de *Spherâ & Cyliandro*, *Circuli dimensis*, & *isorrhopica*. Cuncta hæc *Archimedis & Eutocii* captâ *Constantinopoli*, perlata sunt in *Italiam*; inde à summo Mathematico, *Ioanne Regiomontano*, vecta sunt in *Germaniam*; ubi primò cura *Thomæ Venatorii* ab *Hervagio* fuere excusa An. 1544.

Cardano l. 16. de subtilit. dicitur, Mathematices non tam primus auctor, quàm inimitabilis. Hoc multis videtur ostendisse. Patriæ enim muros diu adversus *Romanos* machinis bellicis tutatus fuit, classemque hostilem exussit, pice navium concipiente ignem è calore radiorum Solarium reflexo per specula: ut tradunt *Liv. Valer. Plutarch. atque Galenus.*

Id dexteritati ingenii illius alii attribuunt: alii ad laborem referendum putant potius indefatigatum, quo quidvis eum efficere verisimile sit facile & citra sudorem potuisse. Nam si quæras, per te non invenias demonstrationem illius Quæstionum: ubi didiceris, potuisse putes te eam vel tuâ sponte invenire, adeo strata est via atque expedita, quæ ad id, quod intendit *Demonstrare*, perducit. *Plutarch. in vit. Marcell.*

Archimedes diligentissimè cælum rimatus est, quâ ratione eum vocat *unicum cæli syderumque spectatorem Livius*, & supremi corporis partes exactissimè metitus, *Spheram* miro artificio composuit. *David. Rivalt. à Florent. in vit. Archimed.*

Existimabat *Ioseph. Scaliger. in Cyclometricis*, peccare in eo *Archimede*, quod sua ostendat οὐκ ἐπισημονικῶς, ἀλλὰ ἀπολογικῶς: ut qui in *Geometricis* utatur numeris. Sed pro *Archimede* luculentam *Apologeticam* scripsit *Adrianus Romanus*: eâ ostendit, rectè ad Demonstrationes *Geometricas* numeros assumi; propterea quod sic non ex unâ scientiâ particulari transcendatur in alteram; sed adsumantur argumenta ex scientiâ universali, sive *Arithmetica*, & *Geometria*, communi: quod rectè fieri, abunde superius ostendimus: cùm *Mathesin* divideremus in *universalem*, sive *primam*; & *particularem*, sive *secundam*: quarum prior tradit numero, & magnitudini communia: posterior autem vel numeri, vel magnitudinis, propria. *Voss. de Scient. Mathem.*

Archimedes cùm Lunæ, Solis, quinque errantium motus, in spheram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in *Timæo* mundum ædificavit *Platonis Deus*, ut tarditate, & celeritate, dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest: ne in *Spherâ* quidem eosdem motus *Archimedes* sine divino ingenio potuisset imitari. *Cic. l. i. Tusc. Quæst.*

Quantopere placuerint libri *Archimedis* de *Spherâ & Cyindro*, documento illud erit, quod sepulchro ejus ambo fuerint incisi. Quo indicio *Marc. Cicero*. sepulchrum deprehendit, quod ipsi ignorabant *Syracusani*: ut ipse de se gloria-
tur Tullius.

E claris etiam *Mathematicis* fuit *Archimedes*, qui *Græcus* fuit, at scientiam ab *Ægyptiis* hausit, dicitur eum, qui aggeribus cinxerit terras plerarumque *Ægyptiæ* villarum, & fundamenta posuerit *pontium*, quibus à pago in pagum transitur, cùm excreverit *Nilus*, *Archimede* fuisse. Sunt & illi scripta multa; veluti liber de *Spherâ & Cyindro*, & de *septangulo in circulo*. Fertur *Romanos* è libris ejus quindecim gestamina combussisse. *Gregor. Abul-Pharaj. in Hist. Compend. Dynastiar. Arab. Edit. Interpret. Edvard. Pocockio.*

Archimede cùm nomino, apicem quendam humanæ subtilitatis, totiusque *Mathematicæ* Disciplinæ absolutionem animo concipio. Ejus inventa admiranda prodidere. *Polyb. Plutarch. Tzetz. alii que. Andr. Tacquet. Histor. Narrat. de ort. & progress. Math.*

Ab sit, ut divinissimum *Archimede* alicujus parologismi arguamus; quem neque unquam decepisse, neque unquam deceptum esse scimus. *Bern. Varen. lib. 1. Geograph. general. cap. 3.*

Extant ejus opera *Mechanica*: circuli dimensio; de lineis spiralibus: de Quadraturâ parabolis: de Conoeidibus & *Sphaeroidibus*: de numero arenæ, *Grac. & Lat.* cùm comment. *Dav. Rivaltii à Flurantiâ*, fol. *Parisis* an. 1646.

POLYBIUS.

Glaruit ante
Christ. Anno
CCXX.

E *Megalopoli* civitate *Arcadia*, præceptor *Scipionis Africani*; scripsit *Romanam* Historiam libris quadraginta; ex quibus quinque primi ad nos salvi atque incolumes pervenerunt: ex cæteris solum excerpta habemus.

Polybii in *Philosophiâ* doctrinam, in *Moribus* probitatem, in *Historiâ* prudentiam *Cicero*, *Strabo*, *Iosephus*, *Plutarchus*, (*Deus* bone, qui quantique viri!) & optimus quisque veterum, dilaudant. Cujus fidem *T. Livius*, ille *Romane* longè princeps *Historiæ*, tantoperè probavit, ut penè ad verbum libros illius integros verteret, atque iis pro suis uteretur. Quem *M. Brutus* severus ille morum scriptorumque censor, cui ne ipse quidem *M. Tullius* satisfacit, adeò est admiratus, ut ejus lectioni propemodum immoreretur. Ultimis certè suis temporibus, iisque adflctissimis, ad solatium doloris pariter & magisterium vitæ *Historiam* illius exciperet, atque in compendium redigeret. Quem denique *Constantinus* Imperator, *Corporis Historici* auctor, *Senatoribus*, *Ducibus*, & *Principibus* tam utilem judicavit, ut qui è *Diodoro Siculo*, *Dionysio Halicarnass.* *Iosepho*, *Dione Cocceio*, & aliis primæ notæ *Historicis*, pauca admodum seligeret, quæ in suum *Pandecten* transferret; *Polybium* propè totum describeret, atque operi illi suo infereret. *Casaub.* in *Dedicat.* *Henr. 4. Franc. & Navarr. Reg. præfix. tert. volum. Polyb. p. 24.*

Est utique proprium hoc eximio huic auctori, quòd duo simul pari ferè curâ agit, ut narret ac moneat. Benè ac perspicuè *narrandi* laus, cum cæteris præstantibus *Historicis* illi communis; fideliter monendi cum paucis: aut, ut verius dicam, cum nemine. Nego enim ex universo numero *Græcorum* aut *Romanorum* generis hujus *Scriptorum*, vel unicum posse reperiri, qui pari fide ac curâ duo hæc conjunxerit. Quid miremur? personam *Historici* cum assumpsit *Polybius*, non in totum exuit *Philosophi*. *Philosophus* enim erat; sed vitâ, non linguâ: operibus, non sermonibus: rebus ipsis, non professione, & inani specie. *Idem* *ibid. p. 27.*

Polybius non modò æqualis ubique ac sui similis; sed etiam intelligens, gravis, in laudibus parcus, in reprehensionibus acerbus, ac velut prudens legislator & bonus Imperator, multa de *militari urbanâque disciplinâ*, multa de *Historici* officio disputat. *Bodin.* in *Method. Histor. p. 58.*

Polybius judicio & prudentia *Thucydidi* haud dispar cura & stylo solutior; qui excedit, abrumpit, diffundit, & sæpè non tam narrat, quàm ex professo docet. Sed recta & salutaria ubique ejus monita: & quem ego, hoc magis *Principibus* commendatum velim, quòd anxîâ in eum inquisitione non opus; sed suos sensus aperit & revelat ipse. *Iust. Lips.* in not. ad *l. i. Polit. c. 9.*

Sanè jam olim in *Polybio* *Dionysius Halicarnass.* reprehendit *ditionis* incuriam &

& quòd utatur comprehensione verborum minus accuratâ. *Polybio* interim ignosci debet, quia fieri vix potest, ut qui tantopere, ac ab eo factum, de rebus sollicitus sit, is de verbis adeò laboret, quam fortasse rerum dignitas merebatur. Imò ea est humani animi imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm consequatur. Ita observatum est à viris doctis, *Dionem* multum rhetoricari in praeliorum descriptione: sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, prope dixerim nullam. *Polybium* contra pigmenta illa *oratoria* aspernari; sed tantam in eo *militaris disciplinæ* scientiam elucere, ut *Taëticos* ipsos possit provocare. *Voss. de Art. Histor. c. 29.*

Polybius, nec amore cuiusquam præterit, quod culpandum: nec odio omittit, quod laudandum. *Idem ibid. c. 10. p. 57.*

Qualis quantusque vir fuerit *Polybius*, ex eo promptum est conjicere, quòd tot *statuas* ei erexerint *Græci*, ad *Palantium*, *Mantinaam*, *Tegeam*, *Megalopolim* & alias *Arcadiæ* urbes. *Pausan. l. 8. Arcad.* testatur, tantum eum fuisse *politicum*, ut quæcunque monitu ejus gesserit *Romanus Imperator*, omnia benè ei evenissent; in quibus verò minus se ejus viri dicto audientem præbuit, in iis offendisset.

Xenophon & *Polybius* in moralitatis documenta nimis frequenter excurrunt, suisque reflexionibus *Historiæ* filum abrumpunt. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 5.*

Profectò quicquid dicant qui *Polybii* partes usquequaque tuentur, quod fecit *Casaubonus*; cum adeò diserta sint ejus verba, nunquam efficient ut ætatis suæ Religioni valde addictus censeatur. Meoque judicio melius cum ipso agerent, si de eo ut de ingenio *Cælitus* illuminato intra *Ethnicismi* tenebras, loquerentur, quique Unicum *Principium* seu Unicum *Deum* admittens, eos omnes ridebat, quos *Idololatria* illius ævi adorationis objecta constituebat; æquè ac *Campos* illos *Elysios*, *Cerberos*, & *Rhadamantos* illos, quos *Sectatoribus* suis ob oculos ponebat. *Fr. Mothæus le Vayer. Tom. 1. pag. 311. Gall.*

Polybius equo delapsus, cum ex suo prædio *Megalopolim* rediret, moritur ætat. 82. annis ante *Ciceronem* natum 17. ante *Chr. nat.* 121.

* *Isaaci Casauboni Commentarius in Polybium*, cum expurgatione permittitur. vid. *Indic. Madrit. 1667.*

Extant libri, *Histor. 5. Græcè* cum versione *Latinâ* & ex recensione *Isaac. Casauboni*, *Hanoviae* Typis *Wecheliani* an. 1609. fol. Prodierunt lidem ex recensione *Jacobi Gronovii* & cum *Casauboni* & *Palmerii* notis: addita sunt excerpta de legationibus & virtutibus ac vitiis per *Constantinum Porphy.* *Græc. & Lat.* omnia. *Amstelodami* An. 1670. in 8o.

M. PORCIUS CATO CENSORIUS.

Patriâ *Tusculanus*, civitate *Romanus*, Tribunus Militum in *Sicilia* & Consul *Romanus*, natus est An. U. C. 519. Mundi 3716. ante *Chr. nat.* 232. Clâruit ante *Christ. Anno* CXCI.

In omnibus rebus singulari fuit prudentiâ & industriâ. Nam & agricola solers, & *Reipublicæ* peritus, & jurisconsultus, & magnus imperator, & probabilis

probabilis orator, & cupidissimus literarum fuit. Quarum studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperire possis neque de *Græcis*, neque de *Italicis* rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia confecit *orationes*: senex *Historias* scribere instituit, quarum sunt libri septem; In quibus multa industria & diligentia comparet, multa doctrina. *Cornel. Nepos.*

Quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in Sententiis argutior? in docendo edisserendoque subtilior? Refertæ sunt *orationes* amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc invenerim, & legerim, & verbis & rebus illustribus. Jam verò *Origenes* ejus quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? amatores huic desunt, sicuti multis jam ante sæculis, & *Philistio Siracusio*, & ipsi *Thucydidi*. Attico genere dicendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem; atque utinam imitarentur, nec ossa solum, sed etiam sanguinem. Gratum est tamen quod volunt. *Cicer. in Brut.*

M. Censorius Cato, idem *Orator*, idem *Historia* conditor, idem *Iuris*, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiæ, tantas domi contentiones, rudi sæculo literas *Græcas* ætate jam declinata didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quæ senes concupiscent. *Quintil. l. 12. c. 11.*

M. Censorius Cato Historicus eximius, & aliis quoque nominibus laudatissimus. Siquidem, ut *Plinius* scribit l. 7. c. 27. *Tres summas in homine res prestitisse existimatus est, Optimus Orator, Optimus Imperator, Optimus Senator.*

Itis *Originibus*, quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profectò inficetius, *Catoneque* indignius, eam imposturam, non multò postquam in lucem prodierant, *Sabellicus* vidit *Enneadis* 10. lib. 2. item *Faber Stapulensis*, *Vives*, *B. Rhenanus*, atque alii, *Voss. de Histor. Latin.*

Illud de *M. Catone* adde, opus id, quod ejus nomine inscriptum circumfertur, ipsius *Catonis* genuinum non esse, quod his maximè argumentis demonstrari potest. Multorum enim auctoritate constat, *Marcum* illum *Catonem* plura, quàm nunc habeantur, *Originum* volumina conscripisse. Item non pauca earum *Originum* verba & à *Terentio Varrone* in libris de re rustica, & à *Cicerone* in oratione pro *Cn. Plancio*, & in quarto *Tusculanarum Questionum* volumine, aliisque pluribus in locis citari solent, quæ nihilominus in provulgato isto *Catone* nusquam reperiri possunt. Quibus rationibus illud satis intelligitur eos omnes aut falsos, aut commentitios, aut certè vanos esse libellos, illos imperfectos, atque omnibus modis obtruncatos, minimeque cum cæteris constantes. *Onufr. Panwin. l. 1. Antiquit. Veronens. c. 9.*

M. Catonem Censorium moribus & doctrina præstantem virum *orationes* multas scriptas reliquisse *Cicero* & *Grammatici* veteres testantur: in quibus quam insignem illum *Orationis* nitorem desideres, tamen hominem intelligentem & amantem antiquitatis, sermonis elegantia sententiarum acumen, & ornatus quidem negligens mirificè delectet. *Lips. l. 1. variar. Lect. c. 13.*

Ea in *Catone* reperias quæ nusquam alibi. *Lyd. Viv. de Trad. Discip. lib. 3.*

Cato

Cato optimus Auctor cum Varrone. Præstaret nos amisisse totum Jus Civile, ut hodiè habetur, sine integris Auctoribus, quàm Catonem & Varronem Scaligerana 1. p. 42.

Ejus operum Fragmenta ab *Aufonio Popma Frisio* collecta, & notis illustrata sunt. Accessere *Joan. Meursii* observationes in Fragmenta de *Re Rusticâ*. *Frenekeræ* in 8. Anno 1620.

Q. ENNIUS.

I Talus, Poeta antiquissimus, *Rudis Calabria* oppido natus, *Olympiadis* 135. an. secundo; *Urbis* 514. *Mundi* 3711. ante *Christ. nat.* 237. Septuagenario major perijt morbo articulari, quem immodico vini usu contraxerat. Sepultus traditur unâ in monumento *Cn. Scipionis* viâ *Appiâ*. Scripsit annalium libros, Satyras, Comœdias ac Tragœdias, ex quibus ad nos nihil pervenit, exceptis aliquot versibus à scriptoribus veteribus passim citatis.

Claruit ante
Chr. Anno
CLXXXIV.

Ennius, primus magni nominis *Heroicorum*, antiquitatis studiosus, interdum generosus. *Thom. Dempster*.

Pater cultioris & elegantioris apud *Latinos* *Musa* *Q. Ennius*. *Paul. Merul.* init. comment. ad *Annal. Ennian.* Fragment.

Ingenio acri fuit, atque ad scribendum promptissimo, vehemens in sententiis, in verbis rudis, ut qui non discederet à communi more verborum. *Lil. Gyrard*.

Ennius animam *Homeri* in se immigrasse dicebat; unde *Latinorum* *Homerus* semper habitus fuit. *Levin. Torrent.* not. in *Horat.* l. 2. *Epist.* 1. p. 727.

Ennius primum inter *Latinos Poetas Epicos* locum obtinet; quem & *Virgilius* sibi imitandum proposuit, & *M. Varro* discipulum *Musarum*, quemadmodum *M. Tull. Cicero* summum *Epicorum* Poetam vocat. *Possevin.* in *Biblioth.*

Ennii perstudiosus fuit *Virgilius*; nam plura ex eo sumpsit, & in carmina sua transtulit; quorum partem notavit *Macrob.* l. 6. *Saturn.* c. 1. Quum *Virgilius* aliquando deprehenderetur *Ennii* Poësin legere, interrogatus quid ageret, respondit; *Aurum se ex Ennii stercore colligere.*

De *Ennio* ita scripsit *Ovid.* de *Tristib.*

Ennius ingenio maximus, arte rudis.

Sicut & rudem *Ennii Musam* dixit *Statius* lib. 1. *Sylv.* Ad nomen patriæ *Rudis* nimirum alludens uterque. *Car. Stephan.*

Qui literarum jucunditatibus instructas habent mentes, non possunt non in suis pectoribus dedicatum habere, sicuti *Deorum*, sic & *Ennii* Poetæ simulacrum. *Vitruv.* l. 9. de *Architect.* c. 3. Habent *Enniani* versus aliquid, quod prodesse & delectare possit, & orationem etiam, quod minimè quis existimaret, excolere. *Turneb.* in *Adversar.*

Ennii versus immortalitate omnium temporum dignissimi extant apud *A.*

Gell. l. 12. de Amici veri officio : qui & à verbis ejusmodi sunt, ut in iis vernaculus ille, & sine fūco ac cincinnis natus color, hominem eruditum mirificè delectet, & à rebus ita salubres, ut adolescentium aures circumsonare ejusmodi vōcibus multò potius sit, quàm sexcentū Philosophorum præceptis. Just. Lips. l. 2. Antiq. lect. c. 22.

Quemadmodum ea est laus *Navii* quòd primus carmine signavit bellum *Romanum*; & luculentè quidem, ut ait *M. Tullius*: ita *Ennio* debemus, quòd non paulò id politius fecerit, & perfectius, idque versibus Heroicis, ob quorum majestatem ita eum celebrat. *Lucret. in prim.*

Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno

Detulit ex Helicone perenni fronde coronam.

Voss. de Hist. Lat.

Ennius Poeta antiquus, magnifico ingenio: utinam hunc haberemus integrum, & amissemus *Lucanum Statium, Silium Italicum*, omnesque pueriles ejusmodi Poetas, *Scaligerana* i. p. 78.

Fragmenta *Ennii* præter alios, commentariis adjectis, edidit *Hieron. Columna*. & magis luculentè *Paulus Merula*, Lugduni Bat. An. 1595. in 4°.

Hoc *Q. Ennii* Poetæ Epitaphium: ut videre est apud *Philipp. Labbe* in *Thesauro Epitaph.*

Aspicite, ô Cives senis Ennii imaginis formam:

Hic vestrum panxit maxima facta Patrum.

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu

Faxit: cur? volito vivus per ora virum.

Prior *Africanus Q. Ennii*, statuam sepulchro suo imponi jussit: clarumque illud nomen, imò verò spoliū ex tertiâ Orbis parte raptum in cinere supremo cum Poetæ titulo legi. *Plin. lib. 7. cap. 30. Cic. pro Arch. cap. 10.*

MARCUS ACCIUS PLAUTUS.

Claruit ante
Chr. Anno
CLXXXII.

Poeta Comicus, Natione *Italus*, patriâ *Sarsinas*, Plotus ab initio, teste *Festo*, appellatus à pedum planitie, quos *Plotos Umbri* vocant. Vixit *Pacuvii Attique* ætate, nempe extremis aliquot annis belli *Punici* secundi, sive *Annibalic*, ac proximis 17. *Voss. de Poet. Lat.*

Urbano, ingenioso & faceto genere jocandi refertum eum scripsit *Cicer. l. 1. de Offic.*

Ælius Stolo dixisse fertur, *Musas Plantino* Sermone locuturas fuisse, si *Latine* loqui vellent.

Plautus homo linguæ atque elegantiae in verbis *Latinae* princeps. *A Gell. l. 7. cap. 17. Noct. Attic.*

Quid

Quid hoc authore tersius? quid venustius? verbo, quid Latinius? Adeò, ut si vel *Musa* ipsæ loqui latinè vellent, nullo alio quàm *Plantino* sermone loquerentur, ita omnem in se comprehendit latinæ florem, ac elegantiam. *Plauti* elegantias nemo capit, nisi emunctioris sit naris. *Plantum* latinissimum scriptorem, nemo carpit, nisi plumbeis sit præcordiis. Unum tamen hîc te moneo. Cave ita hos scriptores (*Plantum* & *Terentium*) legas, ut omnia tibi imitanda proponas, in quæ incideris. Habent enim illi & obsoleta, quæ in usu suo, in desuetudinem & oblivionem venêre. Quæ si vel pedem unum extra Theatrum feras, statim putrescent. *Jacob. Cruc.* lib. 3. Epist. *Fran. Leenvv.*

Plautus linguæ *Latinae* decus. *Aul. Gell.* l. 19. c. 8. Fons ille genuinæ puræque latinæ, *Plautus Tanaq. Fab.* l. 2. Epist. 32.

Quo poetâ. (*Plauto*) nemo magis & suæ proximæ ætatis hominibus placuit. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de Civ. Dei, l. 2. c. 9.

Et jam primùm animadverto duos, quos eloquentissimos antiqua ætas tulit, *Comicum Plautum* & *Oratorem Tullium*, eos ambos etiam ad jocorum venustatem cæteris præstitisse. *Macrob.* l. 2. Saturnal. c. 1. *Plautus* decima *Musa*, *Romana* linguæ lex, omnium lepôrum pater *Joan. Bon. Cardin.*

Plantum tanti omnis ætas fecit, ut loquendi normam eum præfigeret velut. *Barth.* l. 9. c. 2. *Adversar.*

Optimum omnium Latinorum nominum est *Plautus*. Scriptor, non, quod illi arguantur, qui omnem sapientiam suo naso suam debent, vulgo factus; sed qui flos mereatur etiam *interioris doctrinae* dici. *Idem* l. 16. cap. 32. *ibid.*

Inter *Comicos* quis melior *Plauto*? Ille enim scriptor est qui puritatem, qui proprietatem sermonis suppeditet: ille qui urbanitatem, jocos, sales, & tam *Atticorum* Venerem sufficiat, quam frustra in reliquo *Latio* quæras *Lips.* l. 5. Epistolic. Quæst. Epist. 26.

Obscœni in *Plauto* joci, mores molles & lascivi, *Massiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, castus, verecundus & quem à sacris suis *Vesta* non arceat. *Lips.* l. 2. Epist. 18.

Plauti quoque licentia tibi notanda est. Neque enim ille quicquam veritus est, modò auditorem excitaret vel risu, vel novitate, tum rerum tum verborum. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 437. *African.* alteram *Plantum* appellat *Rhodigin.* sæpissimè enim aliquid novi affert, & maximè abundat rebus monstrosis. *Rhodigin.* p. 694.

Plauti ætate ne *Oratorum* quidem dedecebant *Archaismi* & voces illæ antiquæ, quas apud *Comicum* hunc legimus. Sic enim tum loquebantur *Ciceronis* verò ætate ea locum ampliùs in *Oratore* non habebant. *Voss.* Institut. Orat. l. 4. p. 29.

Audiant autem illud hodiè superstitiosi quidam *Plauti* miratores, non semper, non ubique inculcandos esse ejus *Archaismos*, neque *jocos* ejusdem in rebus seriis frequentandos; immò ne verba quidem illa, quæ animi gratiâ, ut risum captaret, procudit quandoque ipse, sine grano salis admittenda esse. *Borrich.* de Poët. pag. 43.

Plus est exacti iudicii in unâ Comœdia Terentianâ, (absit Nemesis dicto) quàm in Plautinis omnibus. *Erasmi*. l. 28. Epist. 20.

Plautus quibusdam Comœdiarum inscriptionibus minùs satisfecit nobis. Nam neque *Rudens* explet indicationem argumenti ejus *Fabula*, cui id nomen fecit: neque in totâ *Trinummio*, verbum hoc est nisi semel: & *Truculentus* sonum potius dat, atque expectationem sustinet, quàm rem præster. Longè commodiùs fecisset, si pro *Rudente*, *Tempestatem*; pro *Truculento*, *Rusticam*; pro *Trinummio*, *Thesaurum*, inscripseret. *Jul. Scalig.* de re Poet. l. 6. pag. 766.

Plautus in Dramatum suorum designationibus ingeniosus est, in suis imaginationibus feliciter audax, in inventione fertilis, Insulsis tamen facetiis non caret, quæ saltem *Horatii* palato non sapiunt, ejusque locos, qui plebi risum movebant, quandoque miserabantur emunctioris naris homines: Verum quidem est illorum quosdam festivissimos esse, sed quosdam sæpiti admodum infictos: Id autem usu venire solet quando quis in jocos nimium frequens est; is scilicet audacioribus enunciationibus & *Hyperbolis* risum movere conatur, quando id rebus ipsis præstare non valet. *Plautus Terentio* non est omninò æquiparandus in Dramatum suorum eleganti ordinatione, eque in *Actuum* suorum distributione; sed vicissim in argumentis suis simplicior est. Nodorum Dramaticorum solutiones apud *Terentium* naturæ magis conformes sunt quàm apud *Plautum* sicut hac in parte *Aristophanem* vincit *Plautus*. *Rapin. Reflex. particul. in Poet. par. 2. Refl. 26.*

Hâc sanè parte videtur superior *Plautus*; uti & varietate tum argumentorum, tum dictionis. Nam *Plautus* semper studet esse novus, sui que dissimilis: seu rem spectes, seu verba. In *Terentio* verò magnoperè conveniunt argumenta fabularum: & quando de eadem re, aut simili, est sermo, plurimum nec abssimilis est dictio. *Voss. inst. Poet. l. 11. p. 128.*

Ex editionibus, *Plautinis Douzica* & *Gruteriana* laudantur. Sed præferenda his *Paraana* cum Indice amplissimo; item *Taubmanniana* & *Gronoviana*.

PUBLIUS TERENTIUS.

Clamit ante
Christ. Ann.
614.

Poeta Comicus *Cartagine* natus, *Terentii Lucani* libertus, qui cum esset egregiâ indole, à patrono eruditus, & libertate donatus, Comœdia egregiam rationem excogitavit, in Dramatibus suis inimitabilis: Regula puritatis & elegantiarum *Latini* sermonis à *Tullio* habitus. Sic venit in amicitiam nobilium, maximè *Lælii* & *Scipionis*; quorum operâ adjutus in scribendo fertur ob elegantiam sermonis, teste *Cicerone*, cui adstipulatur etiam *Varro*. Quid quod eandem ipse famam augere videtur, non enim nisi leviter se tutari conatur *Prologo Adelphorum*. Sex ejus Comœdias habemus. Obiit in *Graciam* profectus, An. 595. U. C. 3. Olymp. 155. *Hofman.*

In Comœdia maximè claudicamus; licet *Varro* dicat, Musas *Ælii Stolonis* *Plautino* sermone locuturas fuisse, si *Latine* loqui vellent: licet *Cacilius* laudibus ferant; licet *Terentii* scripta ad *Scipionem Africanum* referantur: quæ tamen sunt

sunt in hoc genere elegantissima, & plus adhuc habitura gratiæ, si intra versus trimetros stetissent. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Terentii mira est, ac propè inevitabilis amœnitas, elegantia, judicium, ac venustas. Cujus incredibiles lepôres, ut *Joseph. Scaliger* dicebat olim, vix centesimus eruditorum quisque videt. *Dan. Heins.* Dissert. præfix. *Terent.*

Scriptor ut ad nomen ipsum alludamus, *terendus* adolescentiæ noctu diuque, *Voss.* de Philol. c. 7. Sect. 2.

Illud inter *Terentianas* virtutes mirabile, quod ejus *Fabula* eo sunt Temperamento, ut neque extumescant ad Tragicam celsitudinem, neque abjiciantur ad mimicam vilitatem. Adde quod nihil abstrusum ab eo ponitur, aut quod ab *Historicis* requirendum sit; quod sapius *Plautus* facit, & eo est obscurior in plurimis locis. Adde quod argumenti ac styli ita attentè memor est, ut nusquam non caverit, aut curaverit ea, quæ obesse potuerunt: tum quod mediâ primis atque postremis ita nexuit, ut nihil additum alteri, sed aptum ex se totum, & uno corpore videatur esse compositum. *Euanth.* de *Tragœd.* & *Comœd.*

Non ex alio scriptore melius discitur *Romani Sermonis* puritas, nec est alius lectu jucundior, aut puerorum ingeniis accommodatior. Plus est exacti judicii in unâ *Comœdiâ Terentiana* (absit *Nemesis* dicto) quam in *Plantinis* omnibus. *Erasm.* l. 28. Epist. 20.

Cæsari atque *Terentio* ob proprietatem ac nativam *Romani Sermonis* elegantiam, proximum post *Tullium* damus locum. *Voss.* l. 4. Instit. Orat. p. 25. Obscœni in *Plauto* joci; mores molles & lascivi, *Massiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, castus, verecundus, & quem à *Sacris* suis *Vesta* non atceat. *Lips.* l. 2. Epistol. Quæst. Epist. 18.

Scaliger senex, postquam omnium disciplinarum, ac scientiarum penè perlustrasset adyta, semper in manibus gestavit hunc *Comicum*, neque illius lectione divinum illud pectus explere potuit. *Jac. Cruc.* in Epist. p. 246.

Sciendum est, *Terentium*, propter solam proprietatem, omnibus *Comicis* esse præpositum; quibus est, quantum ad cætera spectat, inferior. *Serv.* in illud lib. 1. *Aneid.* *Talibus* incusat.

Plautus & *Terentius* optimi auctores linguæ latinæ, quorum Phrasi loquendum. *Scaligerana* I.

Utinam argumento meliori industriam suam commodasset, ita penè omnia ejus compta sunt, propria, pura; nil audax in translationibus, nil futile aut scurrile in jociis, nil dubium in compositione. *Borrich.* de Poet. pagin. 44.

Terentius verò ne abscederet ab illâ, quam affectavit, puritate, discessit ab ea, quam præstare oportuit, comitate. Ut rebus verba *Plautus*, hic res verbis accomodasse videatur. *Jul. Cas. Scal.* de re poetic. lib. 6. cap. 2. Summâ ille arte omnia, accurataque imprimis nitescit oratione. *Idem* ibidem. lib. 6. c. 3.

Terentius *Comœdiarum* Prologos, *Hieronymi* verba sunt, in defensionem sui scenis dabat. Urgebat enim eum *Luscius Lavinius*, & quasi publici ærarii

furem Poetam criminabatur. Quemadmodum verò se defendat, apud ipsum vide. *Thomas de Plag.* num. 554.

Hunc auctorem recensuit, adjectis *Commentariis*, *Ælius Donatus*; addidere *Lindenbrogius*, *Bondius*, *Farnabius*, *Daniel Heinsius*, alii *Symbolam*. Est & sua laus *Terentio* variorum. Sed inter omnes præstantior habetur editio *Francisci Gneti*, & *Boecleri*.

Hoc P. Terentii Epitaphium:

*Natus in excelsis tectis Carthaginiæ altæ,
Romanis Ducibus bellica præda fui.
Descripsi mores hominum, juvenumque, senumque,
Qualiter & servi decipiant Dominos.
Quid Meretrix, quid Leno dolis, quid fingat avarus.
Hæc quicumque legit, sic, puto, cantus erit.*

Philipp. Labbe in Thesaur. Epitaph.

C. L U C I L I U S.

Claruit ante
Christ. Anno
CXXIX.

Vetus & venustus Poeta, natione *Italus*, patriâ *Auruncanus*, natus est Olymp. 153. Obiit Neapoli Olymp. 169. ac publico funere elatus. Magnus fuit Magni *Pompeii* avunculus. Bello *Numantino* sub *Scipione Africano* militavit. Primus *Satyræ* induxit. In quâ est magnâ usus libertate, si non nimîâ. *Voss. de Poet. Lat.*

Satyræ quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est *Lucilius*, qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modò operis auctoribus, sed omnibus Poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab *Horatio* dissentio, qui *Lucilium* fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè Salis. *Quintil. l. 10. c. 1.*

Lucilius, quia *Satyræ* scribere primus *Latinorum* aggressus est, primus condidisse styli nasum dicitur *Plinio* in Præfat. *Natural. Histor.* Vir ingenio acerrimo & in scribendis versibus festivo & urbano, optimis moribus, & alienæ iniquitatis acerrimus accusator. *Petr. Crinit.*

Lucilius homo doctus & perurbanus. *Cic. l. 2. De Orator.* Vir apprimè linguæ latinæ sciens. *Aul. Gell. in noct. Attic. l. 18. cap. 5.*

Acerrimi Poeta ingenii, miræque eruditionis atque urbanitatis *Lucilius*. *Politian. Prælect. in Poës.*

Lucilius acer & violentus Poeta. *Macrobius. l. 2. Saturnal. c. 12.*

Versus *Lucilii* ipsâ raritate & paucitate suavitatem consequuntur; etsi enim versibus aliorum Poetarum comparandi non sunt: tamen quadam illecebrâ, & invitatione nos capiunt atque deliniunt. *Turneb. in Adversar. p. 992.*

Lucilius

Lucilius in *Satyris* interdum se ad humilitatem *Jamborum* demittebat; *Turrib.* in *Adversar.* p. 586.

Horatius Flaccus lutulentum vocat *Lucilium*, & in scribendis carminibus incompotum. *Scaliger* illum ne fluere quidem ratus. vi. *Poët.* cap. 7.

Sunt qui in *Lucilio* id quoque vitio vertant, quod *Græca Latinis* miscuerit, ut suis in *Epigrammatis* *Pytholeon Rhodius*, qui propterea ab *Horatio* irridetur. Idem tamen fecit, sed parcissimè *Catullus*, ut alios omitam. *Lil. Gyrard.*

E *Latinis* imprimis *Tmesis* gaudebat *Lucilius*: unde de eo *Ausonius*: Lib. 5.

Rescisso disces componere nomine versum:

Lucilii vatis sic imitator eris.

Voss. Institut. Orat.

Suavis quondam & facetus Poeta habitus fuit *Lucilius*, & imprimis doctus. Hujus urbanitate delectatus, quanquam ejus scriptorum pauca tantum quædam fragmenta restant, soleo tamen ea nonnunquam relegere, ubi otium est, aut animus severioribus studiis fatigatus, amœnitate hac poeticâ refici postulat atque instaurari. *Jacob. Toll.* Fortuit. p. 64.

Reliquias hujus Poetæ collegit *Franciscus Douza*, & notas attexuit, *Lugduni Bat.* apud *Francisc. Rapheleng.* 1597. in 4°.

TITUS LUCRETIVS CARUS.

Poeta Synchronus *Tullii* & *Terentii Varronis*, etsi paulo antiquior. De eo ita *Hieronimus*: Olymp. 171. Ann. 2. nascitur *Titus Lucretius*. Poeta: qui postea amatorio poculo in furorem versus, cum aliquot libros per intervalla insanix scripsisset, quos postea *Cicero* emendavit, propria se manu interfecit, anno ætatis quadragesimo quarto.

Claruit ante
Christ. Ann.
C V.

Scripsit libros 6. De rerum naturâ, in quibus *Epicurum* & *Empedoclem* sequitur. Id opus plerique à *M. Cicerone* emendatum volunt, quum auctor id ipsum imperfectum reliquisset: & quanquam *Cicero* fratris sententiam confirmans, non multa habere ingenii lumina fatetur, multæ tamen artis esse dicit. *Quintilianus* etiam in suâ naturâ elegantem, sed difficilem esse testatur.

Itane difficilis *Lucretius*, qui simul & elegans? Itane scriptor purissimus, qui si quicquam peccavit, hoc solum peccavit, quod nimis populariter scribit, difficilis? Et is difficilis Romanæ Eloquentiæ censori, qui etiam vulgo capiatur, qui adeo omnem obscuritatem fugiat & effugiat, ut etiam *Musæo Lepore* contingens omnia blanditiarum quarundam meræ latinitatis & suavitatum quidam sit artifex? Quod si ad examen hujus sententiæ venire velimus, nihil incongruum magis dici potuisse declarari possit, cum rebus ipsis nonnunquam fraus fiat, ut perspicuitas sermonis serveretur. Nullæ enim hic translationes, non sententiæ contortæ, non transmarina Phrasis, non rerum nubibus involuta eloquentia. Itaque quid difficultatis, aut quos nodos hîc reperit *Fabius* ego fateor me perspicere minimè posse. *Cass. Barth.* *Adversar.* l. 43. c. 2.

Lucretius

Lucretius magnus & Physicus & Poeta, in explicandis rebus difficillimis mirus; tersus quoque & elegans, ubi paulum à *Philosophiâ* divertens, se Poetam profert. *Balthass. Bonifac.*

Lucretius optimus latinitatis auctor. Voss. de Art. Grammat. Lucretius Poeta ingenio & facundiâ præcellens. Aul. Gell. Noct. Attic. l. i. c. 21.

Neque mirari oportet si *Lucretius* versus duriores interdum videntur, & quasi orationi solutæ similes. Fuit hoc proprium illis temporibus, ut optimè testatur apud *Macrobius Fur. Albinus*, cujus verba hæc sunt: *Nemo debet antiquiores Poetas eâ ratione viliores putare, quod eorum versus nobis scabri videntur. Ille enim stylus maximè tum placebat: diuque laboravit ætas secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceret. Itaque minimè defuerunt, Imperantibus etiam Vespasianis, qui Lucretium pro Virgilio, & Lucilium pro Horatio legerint. Petr. Crinit. De Poet. Latin.*

Nemini dubium esse potest, *Lucretium* inter eos qui carmine de rebus *Naturalibus* scripsere, subtilem, argutum, enucleatum, limatum, elegantissimum esse; licet antiquum obtineat in verbis, quibus magnâ ex parte exoletis, alia deinceps mitiora successerunt. *Possevin. in Biblioth. Select.*

Quanti *Ovidius* *Lucretium* æstimârit, his versibus ostendi potest:

*Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit una dies.*

Et verò semel (ut cum Lambino dicam) sciat Lector, neminem in totâ linguâ latinâ *Lucretio* latinè meliùs esse locutum: non *M. Tullii*, non *C. Caesaris*, orationem esse puriorem. *Gasp. Scopp. de Arte Critic. p. 93.*

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex poematis *Lucretii*, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & *Grammatici* veteres accuratè notarunt. *Crinit.*

Lucretius bonus liber est: nec melior alius auctor linguæ *Latine. Virgilius* ab eo multa desumpsit. *Scaligerana i. p. 104.*

In *Lucretii* versificatione tot ad eloquentiam dispositiones elucet, ut si *Augusti* tempore vixisset cum *Virgilio* de Palma certare potuisset. ----- Sunt tamen *Critici* quidam qui *Lucretium* supra omnes Latinos Autores extulerunt. Nimum hoc est, sufficit illum inter bonos collocare. *Novell. Gall. de Literar. Republ. Jul. 1685. pag. 812.*

Dom. de Marolles ait *Lucretii* Poema quosdam admiratos esse, quosdam verò idem culpasse, sed ferè universim in existimatione fuisse apud omnes qui ipsum intelligunt. *Mich. Maroll. init. Observat. in suam Lucretii Vers. Gallicam.*

Lucretium virum Divinum atque incomparabilem appellat *Jul. Cas. Scal.* *Comment. in Aristot. Histor. Animal.*

Nos certè dignum censemus *Lucretium* meliori fortunâ, quàm præcipiti ex amore infaniâ, & qui consecutus est, interitu, cùm non modò plurimum contulerit

rulerit & lucis & roboris *Poesi Latina*, sed vel maximè *Latina Lingua*. Non dissimulandum quidem, *Versus* ejus subinde duriusculos esse, sed temporum ille genius erat, certè purissimæ latinæ esse omnia, in confesso est. *Borrich. de Poet.* pag. 45.

Apparebat tamen doctiores paulò aliter sentire, atque affirmare id proprium esse *Lucretio*, ut semper aliquid agat & doceat: ac propterea docenti orationem illam aptissimam esse, eorumque palato, *Qui Romæ sapiunt*, suavissimam videri. Quod si aut materiæ difficultas, aut studium antiquitatis hominem non fefellissent, *Lucretiano* carmine nihil sane futurum fuisset perfectius. *Fam. Strad. Prolus Academic.*

Ex editionibus *Lucretianis* illa laudatur, quæ *Paræi* est cum adjuncto indice, item *Oberti Giphanii*: præstantior autem *Tanaquilli Fabri* cum conjecturis & commentationibus; pessima, licet satis recens, *Ioannis Nardi, Florentini*.

M. TULLIUS CICERO.

N Ascitur 3. nonas Januarii, A. Mund. 3843. Ante Chr. natum 105. Interfecit *Ciceronem* (An. Mundi 3907. ante C. N. 41.) *Popilius Centurio*, quem in causâ capitis olim *Cicero* defenderat, & conservaverat. *Calvis.*

Claruit ante
Christ. Ann.
LXXVIII.

Videtur mihi *M. Tullius* cum se totum ad imitationem Græcorum contulisset, effluxisse vim *Demosthenis*, copiam *Platonis*, Jucunditatem *Isocratis*. Nec verò quod in unoquoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait *Pindar.*) aquas colligit, sed vivo gurgire exundat, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia expireretur. Nam quis docere diligentius, movere vehementius potest? cui tanta unquam jucunditas affuit? ut ipsa illa quæ extorquet, impetrare eum credas, & cum transversum vi sua judicem ferat, tamen ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in omnibus quæ dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis afferat fidem. Cum interim hæc omnia, quæ vix singula quisquam intentissimâ curâ consequi posset, fluunt illaborata: & illa qua nihil pulchrius auditu est, oratio præ se fert tamen facilitatem. Quare non immerito ab hominibus suæ ætatis regnare in judiciis dictus est: apud posteros verò id consecutus, ut *Cicero* jam non hominis, sed eloquentia nomen habeatur. Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profecisse sciat, cui *Cicero* valde placebit. *Quintil. l. 10. Institut. Orator c. 1.*

Quoties inter legendum expuebam in stolidos istos, qui in *Cicerone* nihil præclarum esse dictitant præter verborum phaleras; Quàm, illic est varia lectio voluminum, quæ doctissimi Græci de rectè beatèque vivendo reliquerunt? quanta vis? quanta copia salubrium ac sanctissimorum præceptorum? quanta cognitio, quantaque memoria præscarum simul & recentium Historiarum? Tum autem quàm altæ cogitationes de vera hominis felicitàte, quæ planè declarant

H illum

illum hoc egisse, quod docebat----- Quid accidat, nescio; me legentem sic afficere solet *M. Tullius*, præsertim ubi de benè vivendo disserit, ut dubitare non possim, quin illud pectus, unde ista prodierunt, aliqua divinitas occuparit. Atque hoc meum iudicium mihi magis blanditur, quoties animo reputo, quàm immensa sit, quamque in æstimabilis æterni numinis benignitas, quam quidem ex ingenio, opinor, suo nimis in angustum contrahere conantur. *Erasm. Epist. l. 28. Epist. 1.*

Ciceronem semper mihi fuisse in deliciis ingenuè profiteor. Itaque subit sæpe mirari stultitiam nostrorum hominum qui unicum germanæ latinæ auctorem scholis prope jam expulerunt. Quineo insanix multos venisse videmus, ut ille censeatur, disertissimus, qui ab illo dicendi magistro absolutissimo abierit quàm longissimè. *Isaac. Gassaub. Epist. 589.*

Ex omnibus *Ciceronis* operibus *Orationes*, libri de *Officiis*, & *Tusculanarum Quaestionum* diligentissimam ac sæpius iteratam lectionem merentur; *Epistolæ* verò omnes, quis eas familiarissima sibi reddiderit, hoc præstant, ut ne si velit, quidem possit non eleganter scribere. *Gasp. Sciopp. consult. p. 38. 1. Vol.*

Si quos Antiquorum libros ex iis, qui vel omninò amissi sunt vel certè non extant; vellem extare, sunt isti sex *Ciceronis* de *Republica*; neque enim dubito quin opus fuerit admirabile. *Lud. Viv. in Augustin. de Civ. Dei lib. 2. cap. 9.*

Ciceronis scriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus mancā & mutilā. Inter amissos libros refero libros de *Repub.* quos viri eruditi magnopere desiderant. *M. Anton. Muret. l. 15. Var. lect. c. 1.*

Liber de *consolatione* falsò (ita sentio & sensi) *Ciceroni* inscribitur. Quid in illo libello re aut dictione dignum *Tullio*? vulgare aut frigidum totum negotium nec excuset vir doctus, quòd in dolore. Ille verò faces etiam admovet, & facit omnia magis excitata. *Lips. in Centur. Epist. ad Ital. & Hispan. Epist. 14.*

Nihil eruditius, utinam nec à mendis esset obscurius, est, *Epistolæ* ad *Atticum* *M. Tullii*. Quibus legendis neminem quemquam cordatum fatigari posse arbitror. Adeò nova semper insurgunt. *Gasp. Barthe. l. 39. Adversar. c. 4. Ciceronis* ad *Atticum* *Epistolæ* maximè me capiunt, cum ob prudentiam politicam, quæ in illis ubique spirat, tum quòd statum *Reip.* qualis tum erat, describunt, ita ut, quemadmodum ait *Corn. Nepos*, qui eas legat, non multum eorum temporum historiam desideret. *Roland. Maref. l. 2. Epist. 1.*

Liber ejus de *Officiis* omnium primus typis excusus fuit: de quo rectè *Mag. Groetius* *Epist. ad Gallos*, Liber non suo pretio habitus, ideò quòd omnium manibus teritur. Liber de *Oratore* plane dignus quem tyrunculi habeant, ut Magni *Homeri* libros *Alexander* ille Magnus. *Joan. Bernart. de utilit. legend. Histor. p. 124.*

Cicero infeliciter *Musas* poeticas est aggressus: ut videre est apud *Martial.* qui *Gaurum* commune hoc ait habere cum *Cicerone*.

Carmina quod scribat Musis & Apolline nullo. Mart. Epigram. 89. 1.
Imò ridet etiam *Juvenalis* illum *Ciceronis* versum.

O fortunatam natam me Consule Romam.

in quo versu, quia *natam natam* ineptè iteratum videbatur, *Cicero* irrisus est. *Turnebus* verò censet non esse causam cur vel à *Quintil.* l. 9. c. 4. vel à *Juvenal.* Sat. 10. hic versus irrideatur ob iterationem earundem Syllabarum: hoc enim veteres in deliciis habebant. Hanc figuram posteritas fastidiit, & ex suo fastidio ea quæ de industriâ, ut venusta, affectaverant antiqui, aspernata est: quæ tamen multis in rebus ineptius multò & putidius lasciviit & lusit, ut meritò in quibus se circumspicit, interdum à seriis & intelligentibus irrideri queat *Adrian. Turneb.* l. 7. dversar. c. 19.

Nonnulli etiam seculi istius, quod *Ciceronis* tempora excepit, summum oratorem deridere ausi sunt, quòd, ut aiunt, *tertio quoque sensu*, velut sententiæ loco poneret illud suum, *esse videatur.* *Voss.* lib. 4. Institut. Orator. pag. 78.

Augustinus *Tullium* Philosophastrum vocat. Sed ni fallor hic aliquanto plus legerat in *Græcâ* Philosophiâ, quàm ille in libris sacris *Erasm.* Epist. lib. 2. Epist. 26.

Libros omnes *Philosophicos Ciceronis* nihili facio; nihil enim in iis est quod demonstret & doceat ac cogat, nihil *Aristotelicum*; ut nec apud *Plutarchum*, qui *aulicis* tantum scripsit non *doctis.* *Scaligerana* prima. p. 49.

Cicero in *Epistolis* ad *Atticum* sententias interruptas habet, eò quòd arcana scribat; Authores omnes Latinos, qui extant elegantia superat: quam præclara in illis occurrunt! *Scaligerana* Posterior.

Ejus *Metaphoræ* nec magno nitore splendent, nec admodum audaces sunt: facilem & genuinum orationi suæ modum adhibet; Connexiones ejus nunquam coactæ nec affectatæ sunt; Omnes tropi cæteraque ornamenta debitum locum in illa occupant: Ejus cogitata ibi sunt magnifica & non facilè quis dixerit utrùm in iis seligendis, an verò exprimendis felicior fuerit; nihil denique in cogitationum ejus enunciatione quod ad delectandum aut movendum sit necessarium desideratur. *Rapin.* Comparat. Præclar. Viror. Antiquit. Tom. 1. c. 16. Gall.

Quod ad *Ciceronem* attinet, judicium sequor quod de illo fert Sapientum vulgus, nimirum quod præter scientiam animus ejus aliis dotibus non multum excelluerit: Probus erat civis, mitisque ingenii, ut ferè sunt obesi & dicaces homines qualis ipse erat; Verùm mollitiæ ambitiosaque arrogantia multum sane laborabat. Nec quomodo ipsum excusare valeam invenio, quòd *Poesin* suam dignam esse quæ publica luce frueretur existimaverit. Non est magnus defectus versus malè componere, sed defectus in eo fuit quòd non animadverterit quàm nominis sui gloria indigni fuerint. Quod ad ejus eloquentiam attinet prorsus incomparabilis est non credo alium unquam Oratorem ipsi æqualem futurum.----- Quod ad opera *Ciceronis* spectat, tædiosa mihi videtur ejus scribendi ratio: Ejus enim Præfationes, definitiones, Partitiones, Etymologiæ operis ejus majorem partem absumunt Quidquid vividi & medullosi continet prolixo ejusmodi apparatu suffocatur. *Mich. de Montagne*, Experim. suis lib. 2. cap. 10. Gall.

Henricus Stephanus carpsit *Ciceronem* quòd *Convivii* genuinam significatio-
nem ignoraverit, credideritque hac voce hominum simul viventium sodalita-
tem denotari, cum potius significetur hominum lauto epulo se invicem exci-
pientium gaudiumq; simul agitantium. *Biblioth. Unvers. &c. H stor.* Tom. 5. p.
13. Gall.

Opera *Ciceronis* omnia ex edit. *Iani Gulielmi & Iani Gruteri*, Tomis duobus.
Hamburgi, in majori folio, An. 1618. quæ optima Editio.

Hoc ejus *Epitaphium*, Auctore *Euphorbo Scholastico*:

Hic jacet Arpinas manibus tumulatus amicis..
Qui fuit orator summus & eximius,
Quem nec crudeli mactavit civis, & hostis..
Nil agis, Antoni, scripta diserta manent..
Vulnere nempe uno Ciceronem conficis: at Te
Tullius aeternis vulneribus lacerat.

Philip. Labb. in *Theaur. Epitaph.*

M A R C U S T E R E N T I U S V A R R O.

Claruit ante **P**hilosophus & Poëta. Nascitur An. 1. Olymp. 166. ante C. N. 114. Obiit
Christum An. 1. Olymp 188. ante C. N. 26. *Euseb.* in *Chronic.*
Ann.

L X V I I I. Composuit 24. libros de linguâ Latinâ, quos *Ciceroni* dedicaverat: *Satyras* *Me-*
nippeas: *Antiquitates rerum humanarum divinarumque*: libros de vita *Populi*
Romani: *Opus Hebdomadum*, quod continebat imagines & elogia doctorum
virosum: librum de Poëtis & Scenicis originibus: &c.

Varro Philosophus *Romanorum* plurimæ fuit in historiâ lectionis *Plutar.* in
Romul. Herman. Crus. interpret.

Varro doctissimis *Romanorum*. *Senec.* de consol. ad *Helv.* c. 8. Vir accuratissi-
mè doctus atque eruditus. *Apul.* in *Apolog.*

Varro ille *Romanus* multiformibus eminens disciplinis, & in vetustatis indaga-
tione rimator, *Arnob.* advers. *Gent.* l. 5.

M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud *Græcos* quidem, nedum
apud *Latinos* vixit. *Lactant.* l. 1. divin. Institut. c. 6.

Vir doctissimus apud eos (*Ethnicos*) *Varro*, & gravissimæ autoritatis. *An-*
gust. l. 4. de *Civit. Dei.* c. 1.

Quis *M. Varrone* curiosius ista (de *Diis Gentium*) quæsit? Quis invenit
doctius? Quis consideravit attentius? Quis distinxit acutius? Quis diligentius
pleniusque conscripsit? Qui tamen minus est suavis eloquio, doctrinâ tamen
atque sententiis ita refertus est, ut in omni eruditione, quam nos *secularem*, illi
autem *liberalem* vocant, studiosum rerum tantum is te doceat, quantum stu-
diosum *verborum* *Cicero* delectat. *Idem* *Ibid.* l. 6. c. 2.

Terentius Varro, vir *Romanorum* eruditissimus. Plurimos hic libros & do-
ctissimos

ctissimos composuit, peritissimus linguæ *Latinae*, & omnis *Antiquitatis*, & rerum *Græcarum*, nostrarumque; plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ. *Quintil.* l. 10. Institut. c. 1.

M. Terentius Varro, scriptor inter togatos sine controversiâ longe doctissimus. *Isaac. Casaub.* De Satyr. *Græc.* Poët. & Rom. Sat. l. 2. c. 1.

Terentius quidem *Varro*, vir cùm *Græcis* literis perfectus & *Latinis*, tùm *Antiquitatis* cum primis imitator diligens. *Lips.* l. 3. Var. lect. c. 19

Unicum *Varronem* inter latinos habemus libris tribus *de Re Rusticâ*, qui verè ac *μεθοδικῶς* Philosophatus sit, imò nullus est *Græcorum*, qui tam benè, inter eos saltem qui ad nos pervenerunt. O excellens opus ex quo, qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quivis potest! Sed quod mirum, non minus in *Poesi* valuisse, fragmenta *Poematum* indicant. *Scaligerana* prima, pagin. 146. 147.

Varro octogesimum agens annum, scripsit libros *de Re Rusticâ* & ita scripsit, ut ex his videatur adhuc alacri animo fuisse, & sensisse studiorum dulcedinem. *Eras.* l. 23. Epist. 5. Rerum antiquarum *Varrone* doctiorem neminem fuisse constat. *Baron.* Vol. 1. *Annal.* p. 35.

Pleni *Varronis* (doctissimi alioquin viri) libri ineptissimarum *Etymologiarum*: quem eo nomine meritò *Quintilianus* etiam reprehendit. Nihil enim plerumque insulsius. *Mer. Casaub.* De quat. linguis p. 152. Vel *Varro* ipse quàm interdum in *Vocabulorum Veriloquiis* absurdus est? *Turneb.* Adversar. l. 3. c. 7.

Varro more suo anxie *Etymologias* comminiscitur. *Ios. Scal.* conject. in *Varron.* de ling. Lat. p. 90.

Varro in *Etymologiis* *Varro* non videtur: itaque à *Quintiliano* ridetur meritò. *Manut.* l. 3. Epist. 23.

Docti haud ignorant, quid de *Platonis Cratylo* sit statuendum; quemadmodum & de *Varronis Originibus*, qui sæpè in suis de linguæ *Latinae* libris prudens sciens fallit, falliturque. *Gerard. Ioan. Voss.* de *Arte Histor.* p. 2.

Varronis de linguâ *Latinâ* libri tres, intricati, ex illo dicendi more ipsi peculiari. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. p. 525.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini *Græcanici* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. Quæ vitia unà cum *Archaismis* & *novitatibus* etiam apud *Varronem* inveniuntur, cui propterea elegantiam defuisse notavit *Petrus Lavinius*, in lib. *De verbis Sordidis*. *Gasp. Sciopp.* consultat. p. 41.

Magnam in *Varrone* *Antiquitatis* doctrinam, magnam *Veteris* ritus, *Sacrorum* & *Ceremoniarum* cognitionem; eumque in *Ennii* lectione assiduum fuisse observo. *Andr. Schot.* l. 2. c. 24. observ. Human.

In *Plauto* & *Lucretio* plura, in *Varrone* & *Terentio* nonnulla occurrunt *Obsolleta*, quæ hodiè verius pro metallo adoranda rubiginis, ut *Juvenal* loqui amat, quàm puro putoque *Obryzo* habenda, utcunque fuerint id temporis satis elegantia, satis aurea. *Olaus Borrich.* in cogitat. de *Variis Latin. Ling.* etat p. 4.

Ejus opera sive potiùs operum fragmenta , collectore *Ansonio Popmâ* Notis illustrata sunt , *Lugdun. Batav.* in officinâ *Christoph. Plantini* per *Christoph. Raphelengium* 1601. in 8.

DIODORUS SICULUS.

Claruit ante
Christ. Ann.
L X.

Historicus , tempore *Julii Caesaris* & *Augusti Octaviani* vixit. Natale ei solum *Agyrium Sicilia.*

Scripsit , Βιβλιοθήκην ἰσοεκλήν in quâ agit de rebus *Ægyptiis* , *assyriis* , *Medicis* , *Persicis* , *Græcis* , *Romanis* , *Punicis* , atque aliis. Constabat verò opus hoc libris quadraginta , quorum argumentum ipse in præfatione recenset. Sanè multa adeò sunt σφάλματα *Diodori* in *Olympiadum* annis , & *Romanis Magistratibus* , ut planè verisimile sit corruptis ac mutilis fastis usum esse. Sanè hoc nomine non à *Bodino* modò vapulat ; sed ab ipso etiam *Sigonio* , *Stephano* , item *Pighio* , & aliis *Chronographis* sæpius reprehenditur. Cætera si spectes , magna ejus industria fuit ; ut qui triginta annorum operam in hanc ce historiam impendisse scribat in præfatione sua. Ubi & , quanto veritatis studio laborarit , ostendit peregrinatione suâ in *Asiâ* atque *Europâ*. Nempe periculis vel ærumnis nullis territus fuit , quò minùs , loca ipsa lustraret , de quibus scripturus esset. Modò utinam nobile adeò opus integrum ad nos pervenisset. Nunc ex 40. libris solum 15. extant , atque item pauca ex *Photio* , & aliis excerpta. Æquiori animo jacturam tantam ferremus , si superessent *Berosus* , *Theopompus* , *Ephorus* , *Philistus* , *Callisthenes* , *Timæus* , atque alii , ex quibus sua assiduo labore congef-ferat *Diodorus*. *Voss. de Histor. Græc.*

Sunt , qui *Diodorum* superioribus (*Dioni Cassio* , *Ammiano* , *Plutarcho* , &c.) conferendum , plerique anteferendum , putant : non video tamen , quid in eo tantoperè admirentur , sive dicendi genus quo nihil magis vulgare dici potest , sive rationem Historiarum spectent. Rectè quidem & ordine proponi ea , quæ initio cujusque libri dicturus est , seque ipsum breviter colligit ; illustrium quoque Philosophorum , Historicorum , ac Poëtarum ætates solus è veteribus ad Historiam adjunxit. Cum verò Universitatis Historia scribere proposuisset , totus est tamen in Historia Græcorum. Quinetiam prolixior est in unius *Gilippi Lacedæmonii* conciones (*Laconicæ* brevitatis & suæ in *Thucydidem* reprehensionis oblitus) quàm in Historia Bellorum , quæ per Italiam gesta sunt annis ferè trecentis ; cum tamen longâ digressionem de peste Atheniensium & ejus *Causis* disputet. Omitto , quàm absurda sit ejus Interpretatio de Anno Lunari , cum homines annos mille ducentos aliquando vixisse crederentur , quasi non his quoque temporibus hanc ætatem multi superarent. Sed cum annos 30. in Historiâ scribendâ & regionibus obeundis se consumpsisse fateatur , miror , quòd *Italiae* finitissimæ Historias adeò negligenter tractarit , præsertim cum florente Romanorum Imperio , id est , Cæsare Dictatore , claruerit. Nam si quis *Livium* & *Dionysium* cum *Diodoro* compareret , ubique ferè in Romanorum Antiquitate discrepantes judicabit , maximè in ratione Fastorum & *Olympia-*

Olympiadum, in quibus sæpiſſimè labitur. Idque fortaffis imperitiâ linguæ latinæ contigiffe puto. Quòd minùs Scripta Romanorum diligentius inquireret argumento eſt, quòd ubique *Φύριον* pro *Furio* ſcribit, quaſi Græca vox eſſet, &c. quod ut librariorum vitio tribuatur; ſic enim opinor, non tamen poteſt in Conſulibus, Decemviris, ac Tribunis Militum Conſulari poteſtate eadem excuſatio locum habere, in quibus enumerandis modò tres, modò quatuor omittit, totamque *Fastorum Conſularium* rationem confundit. *Bodin. Meth. Hiſt.* cap. 4.

Quantum ſolis lumen inter ſtellas, tantum inter omnes, quotquot ad noſtra tempora pervenerunt, Hiſtoricos (ſi utilitatis potiùs, quàm voluptatis aurium habenda ſit ratio) noſter hic *Diodorus* eminere dici poteſt. Ac quantò Univerſus Orbis civitate ac gente unâ eſt capacior & amplior, tantò major eſt Scriptorum *Diodori* (ſi eorum argumentum ſpectemus) quàm ullius eorum, qui extant, Hiſtoricorum amplitudo. *Henr. Stephanus* in Tractatu de *Diodoro*, ubi & *Ludovici* cavillis reſponder.

Nefcio cur *Plinius* dicat *Diodorum Siculum* deſiſſe primum apud *Græcos* nugari, quum nihil ſit eo nugacius. An defendit eum titulus quòd libros ſuos non illecebrosâ aliquâ nuncupatione invidioſos fecerit, ſed *Bibliotheca* Hiſtoriam inſcripſerit. *Lud. Viv.* de cauſ. corrupt. Art. l. 2. p. 155.

Sed videamus (inquit *Voffius*) quid moverit eruditum illum cenſorem, ut iniquum adeò iudicium ferret. Nempe unum hoc eum impulit, quòd primis libris tradat *μυθικὴν ἱστορίαν*, *Hiſtoriam fabularem*. Atqui ipſa hac appellatione ſatis ſe purgat *Diodorus*. Adde quod iſtæ heroicorum temporum narrationes pro meris fabulis haberi minimè debent. Nam verum iis argumentum ſubeſt, ſed fabuloſè quædam admiſcentur..

Id ſanè ſcriptori huic proprium eſt, ut ſapienter pleraque interſerat, quibus *Providentiam Dei*, *juſtitiamque* demonſtret, dum à cogitatione *Fortunæ* homines avocat: ſuumque eſſe dicit inſtitutum, fortis alicujus viri morte narratâ laudes ejus attexere. Modum interim tam in laudationibus quàm in vituperationibus tener: ac non pauca intermiſcet *Divinæ Hiſtoriæ* noſtræ veſtigia; quam ſi noviſſet, clariora potuiſſet exprimere, *Poſſevin.* *Biblioth. Select.*

Iuſtinus Martyr *Diodorum* celeberrimum *Græcorum* Hiſtoricorum; *Enſebius Pamphilus* illuſtrem virum appellarunt.

Diodorus vir antiquæ eruditionis, in quo nihil culpes præter *Epigraphen*, & corrupta *Romanorum* nomina. *Dempſter.*

Laudatiſſimus cum primis Author *Diodorus Siculus*; qui ſumma fide, labore immenſo, curâ & ſolertiâ ſingulari, Hiſtoricas conſtruxit. *Bibliothecas. Montacut.* in Præfat. ad Apparat. Sect. 4.

Legimus *Diodori Siculi* Hiſtoriarum libros quadraginta; qui univerſam quandam mundi continent *Hiſtoriam*. Eſt *Cephaliæ* longè uberior, ſaltem cum eadem refert, ut & *Hefychio* illuſtri. Stylo utitur perſpicuo, nec affectato, ſed qui hiſtoriam maximè deceat. Neque etiam, ut ſic dixerim, nimium *Atticiſſat*, aut *Antiquariuſ* eſt ſupra modum; neque contrà, ad humile dicendi ge-

nus se demittit, sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de *Gentium Diis*, & *Heroibus*, poetarum more fabulatur. Phos. in cod. 70.

Stylus *Diodori* non adeò fluens, aut placidus atque *Herodoti*. Sed vicissim neque *Herodotus*, nec *Thucydides*, neque *Xenophon* universalem Historiam scripserunt. Fieri enim vix possit, ut ii, qui tantam moliuntur molem, cum in varios auctores incidunt, è quibus colligunt permulta, ne variationem aliquam concipiant; certe dum intexendis rebus incumbunt, non adeo tantam verborum curam habere possunt *Possev.* Biblioth.

Diodorus Siculus in *Hieroglyphicis* indagandis non incuriosus fuit, tamen nonnunquam sententiam ex vulgo mutuatur. *Ioan. Pier. Valerian.* l. 32. *Hieroglyph.* c. 11.

* *Henrici Stephani* Annotationes, cum Præfationibus, in *Diodorum Siculum*, permittuntur, si adhibeatur nota Auctoris damnati, & operis permitti. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Extant libri 15. ex 40. reliqui, *Gracè*, cum Interpretatione *Laurentii Rhodmanni*: addita sunt Fragmenta eorum, qui non extant. *Hanovia.* Fol. 1604. Typis *Wecheliani*, apud *Aubrios*.

C. SALLUSTIUS CHRISPUS.

Claruit ante
Chr. Anno
XLIX.

Natus erat *Amiterni Sabinorum* urbe Olympiadis 183. Anno 3. qui est Urbis 667. Mundi 3864. ante *Christ.* nat. 84. Ad plures abiit quarto ante *Adriacum* bellum Anno, qui est Urbis 719 Mundi 3916. ante *Christ.* nat. 32. *M. Antonio & I. Scribonio* Consulibus *Euseb.*

Sallustius, nobilitate veritatis *Historicus Augustin.* l. 1. de *Civ. Dei*, c. 5. Electissimus verborum pensator. *Idem.* l. de vit. Beat.

Sallustius novator verborum *Aul. Gell.* l. 1. c. 15. Noct. *Attic.* *Sallustius* vel subtilissimus brevitatis artifex. *Idem.* l. III. c. 1.

Sallustius proprietatum in verbis retinentissimus consuetudini concessit. *Idem.* l. 10. c. 20.

Quod ad dictionem *Sallustii* attinet, omnes antiqui judicant brevem ac nervosam esse, & *Thucydeæ* æmulam. Sanè scriptor est planè *Atticus*, qua laude *Demostheni* propior est, quàm *Cicero* ipse, ut benè censet *Turnebus* in *Adversar.* suis. Sed ut *Thucydidem* non omnes probarunt, ita nec *Sallustii* dictio omnibus probatur. *Voss.* de Hist. Lat.

Sallustius, rerum *Romanarum* florentissimus auctor, ut inquit *Tacitus*, frequens est in manibus puerorum, sed mihi aptior videtur provecioribus. Inimitabilis est in illius scriptis gratia: quæ quotiescunque repetita, nunquam tedium sui, aut satietatem lectori afferant. *Lud. Viv.*

Vix tandem habitura est quidquam egregium *Latina Lingua* quod non *Sallustianum* sit. *Stephan.* de *Lips.* latinitat. Palæst. prim.

Si pauca excipias verba, quæ partim notavit ipse, partim ex alieno seculo;

ac potissimum ex *Catonis Originibus*, invidiosè decerpfit, genere dicendi brevissimo aptissimoque dominari omnium testificatione temporum dictus est. *Strad. Prolus* l. 2. 3. *Hist. part. secundâ.*

Fuere quidam Barbari recentiores supercilio non ferendo, iudicio verò corruptissimo, qui *Sallustii* dictionem idcirco brevem censuere, quia rem personamque narret, *Consilia* atque *deliberationes* omittat: factum ipsum nudum illico ponat. Quasi verò *Commentarium* scripserit ille, non *Historiam* pleniorē, qui sit *Historia Pater* appellatus. Ego verò contra hosce *Circulatores* longè aliter sentio. Non solum quod negant, facere; verum etiam apparatus addere spem, merum, modum, eventum atque alia pleraque ejusmodi adjungere etiam excutere interdum. *Jul. Cas. Scalig.* l. 4. *Poëtic.* c. 24.

Brevitas *Sallustiana* propterea vulgò jactata videtur mihi, quia tribus vobis integras explet sententias: non circumducit, non interponit: *asyndetis* utitur, omittit verba, quemadmodum à viris doctis observatum est. *Idem* ibid.

Brevis est, sed nihil non eâ brevitate comprehendit. Sententiis gaudet, & antiquis verbis, acumine non inepto. *Car. Sigon.* de *Hist. Roman.*

Crispus Sallustius ob elegantiam inimitabilemque in scribendo breviter affectus est primas inter *Historicos* partes. Ita creber rerum frequentia est, ut verborum propè numerum, sententiarum numero sequatur; ita verbis, quorum *novator* dictus est, concinnus, ita elegans, ita pressus, ut nescias utrum res verbis, an verba rebus illustrentur. *Philip. Beroald.* in oratione quam *Sallust.* explicat. habuit.

Non mihi *Sallustius* videtur vitiis caruisse, & gratiæ & similitudinis. Certè cum de *Cicerone* scribit, multa silentio præterit, quæ libentissimè in aliorum gratiam retulisset. *Melch. Can.* l. II. libr. *Theologic.* c. 6.

Objectant aliqui, quòd pravo *liliginis* succo, pleraque ad *Ciceronis* laudem pertinentia, quæ apud alios legere sit, præterierit. Verum ea potius neglexisse ego arbitror, vel ut falsa, vel ut incerta planè, vel ut exigua & minuta. *Voss.* de *Hist. L.*

Sallustius homo nequam, sed gravissimus alienæ luxuriæ objurgator. *Lactant.* l. 2. de *Falsâ Rel.*

Fuit verò *Crispus* ut etiam *Seneca*, exhortator ad virtutes, vitiorumque accusator acerrimus, vitiosissimus tamen ipse; eoque nomine ab *Appiano*, ac *Dione* fugillatus, quòd aliter fecerit, aliter scripserit, homo, ut cum *Macedone* loquar, & *Pæuvio Galliano*, ignava opera, *Philosophâ* sententiâ. *Bonifac.* l. 15. c. 7. ludic. *Histor.*

Græci ejus *Historiam* tanti fecere, ut eam Græcè transtulerit *Zenobias Sophista*, teste *Suidâ.*

Alter esto *C. Sallustius*, omnino primus, si libros modò ejus haberemus. Sed *Historiarum* corpus illud totum periit: & ex his pauculis, admirari eum magis libet quàm anxie judicare. Illud video *Thucydidi* simillimum esse: & ideò quæ de illo dixi, dixisse hic me puta. *Lips.* not. in libr. 1. *Politic.*

Sanè *Græcam Historiam Thucydidi & Polybii*, *Latīnamque Sallustii & Titii*

Livii cæteris omnibus præferendam esse cenſeo; ſeu gravitatem in illis, ac majeſtatem operum ſpectes, ſeu puritatem ſtyli judiciique integritatem, ſeu denique omnes *Hiſtoria* rectè conſcribendæ leges requiras. Quas ipſi adeo concinnè ſciliçetque obſervarunt, ut, ne tranſverſum quidem unguem ab illis unquam deſexiſſe, jure merito arbitrari poſſint. *Gabr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Extant Salluſtii opera cum notis variorum ex recenſione *Joan. Frederici Gronovii*, *Lugduni Batav.* in Officin. *Hackianâ.* An. 1665. in 8.

C. J U L I U S C Æ S A R.

Clar. ante
Chriſt. Ann.
XLVI.

ANte *Chriſtum* Annos 98. natus eſt. Varia admodum ſcripſit, ex quibus ſola ſuperſunt, quæ in re Hiſtoricâ reliquit: nempe ſeptem libri de *Bello Gallico*; quos *Græcè* tranſtulit ſive *Plinudes* ſive alius. Ad hæc tres de *Bello Civili*.

Scriptor eſt purus & elegans, inque verborum ſtructurâ accuratus, atque omnino placidi inſtar fluminis procurrens: interea *πλεμπὸς* ac gravis in ſententiis, quo *Kenophontem* exſuperat: cæteroquin ei non diſſimilis multum. Hæc eò dico, ne *Carionis*, aut *Floridi*, aut alterius cujuſquam judicium ab lectione *Commentariorum Cæſaris* abſterreat juventutem. Quæ pro pudor! Satis infrequens eſt in nobiliſſimo atque adeo divino hoc ſcriptore. Aut ſi quibus in manibus ſit, haud alio legunt ſine, quàm ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem ſummam; ſuper quo ante nos non ſemel ſummi viri ſunt conqueſti. Sanè ex eo haurire eſt maximarum & utiliſſimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantiam contenti negligunt, minus etiam pueris ſapiunt, qui nunquam ita ſe arboris frondibus oblectabunt, ut egregios ejus fructus contemnant. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

C. *Cæſar* laudatur in primis. Si ut diſertus narrator, libens aſſentio. Eſt enim ejus viri pura oratio ſine fuco ac calamiſtris ornata, vel *Romanis* vel *Atticis* Muſis digniſſima. Sin ut perfectus Hiſtoricus; dubitare me dicam, cum & nonnulli fidem ejus in Hiſtoriâ civili requirant, & tertium illud *ἡθικὸν καὶ πλεμπὸν* totum ei deſit. Itaque ipſe *Cæſar*, cæteroqui minimè ſui contemptor, *Commentarios* inſcripſit non *Hiſtorias*; & hoc ipſo laudem veram meruit, quòd falſam affectare contempſit. *Lipſ.* in *Epist. ad Maximil.* II. Imperat. quam ſuo in *Tacit.* *Comment.* præmiſit.

C. *Cæſar* res ſuas ipſe digeſſit: compoſitè ſanè, ac pari modeſtiâ ac liberate. In ſtylo ſunt, quæ culpam, ſine ejus tamen culpâ. Nam malam aliquam & alienam manum acceſſiſſe ſatis mihi liquet. Prudentiam non è verbis ejus hauries, ſed è factis & maximè militarem. *Commentarii* enim ſunt, & nihil pollicentur præter nudam, ſimplicemque narrationem. *Lipſ.* in *Not. ad Politic.* *Libr. I. c. 9.*

C. *Cæſar.* ſi foro tantum vacâſſet, non alius ex noſtris contra *Ciceronem* nominaretur. Tanta in eo vis eſt id acumen, ea contentio, ut illam eodem animo dixiſſe, quo bellavit appareat, Exornat tamen hæc omnia mira ſermonis, cujus propriè

propriè studiosus fuit, elegantia. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Inter cætera divini ingenii monumenta reliquit *Commentarios* rerum suarum valdè probandos, qui adèò munditer, purè, eleganter conscripti sunt, ut mundius, elegantius, tersius nihil quicquam reperiri possit. In quibus summa illa Oratoris virtus, quam *perspicuitatem* vocant, magno cum nitore conspicitur. Sunt enim, quod nemo non videt, lucidissimi planissimique, in quibus omnia fluunt elaborata, ac fœlicissimam facilitatem præ se ferentia, nec ullis reconditorum verborum, exoletarumque vocum fœtoribus deformata. *Philip. Beroald.* in lit. ad *Ernest. Schleinic* quas *Cæsari* præmisit.

Illud insuper addiderim, bonam partem eorum, quæ his *Commentariis* scripta sunt, haberi etiam in *Epistolis M. Tullii ad Atticum*, in quibus, cùm quid novi gestum erat à *Cæsare*, statim *Atticum*, *Quintumve Ciceronem* fratrem aut *M. Brutum* certiozem faciebat. Id quod maximo testimonio est, verissima esse, quæcunque his *Commentariis* scripta habentur. *Ald. Manut.* in lit. ad *lect.* quas *Cæsari* præmisit An. 1513.

Scriptit *Cæsar* hos *Commentarios* in Castris, & succisivis quidem horis, quibus herclè vel ob hoc major fides debetur, quod rebus gestis, ipse qui scripsit, interfuit. Quàm verò reliquos autores in locis perscribendis diligentia ac cura vicerit, facile videre poterit, quicumque vel apud *Geographos* aliquid laboris insumpserit, vel qui *Galliam* ipsam viderit. *Henr. Glarean.* in *Annotat. ad Cæs. de Bello Gall.* l. 1. c. 1.

Pollio Asinius parum diligenter, parumque integrâ veritate, compositos (à *Cæsare* rerum suarum *Commentarios*) putat: cùm pleraque, & quæ per alios erant gesta, temerè crediderit: & quæ per se, vel consultò, vel etiam memoriâ lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum, & correcturum fuisse. Et profectò (inquit *Vossius*) qui cum *Cæsaris* *Commentariis* contulerit ea, quæ ab aliis, cùm *Latinis* tum *Græcis*, de rebus *Cæsaris* scripta fuere, negare non poterit, eum, si quid imprudentius, vel quomodocunque aliter fecisset, quàm oportet, hoc ferè vel planè præterire, vel ita referre, ut in alios potius conjiciat culpam. *Voss.* de *Arte Histor.* cap. 12.

Multi verò de Autore horum *Commentariorum* dubitarunt, & *Iulio Celso*, nescio cui, temerè inscripserunt. Certum quidem est in quibusdam antiquis libris in fine *Commentariorum* legitur *Iulius Celsus. Constantinus* legi *Commentarios Cæsaris*. Ex hoc & aliis argumentis fatetur *Lipsius Iulium* aliquem *Celsum* manus attulisse *Cæsari*, quædam recidisse, addidisse, interpolasse, sed non immutasse *Cæsarem*, ut *Iustinus Trogum.* *Arnold. Montan.* in *Not. ad Cæs.* l. 1. c. 1.

Præclarissima, si quis unquam, cogitata enunciandi facultate polluit *Cæsar*. Eruditi quibus sapit palatum eum non sine causa mirantur ob inimitabilem styli puritatem: sed illum magis adhuc miror ego ob exquisitum ejus judicium; nemo enim sapientius unquam scripsit. Solus ferè inter autores nullas ineptias dicit. De se non loquitur nisi ut de homine indifferenti, & quam semel induit sapientis personam egregiè semper sustinet. Verum est eum non esse prorsus *Historicum*, sed veram quoque est eum exemplar *Historiæ* scribendæ perfectum fore,

si stylo minùs contracto scripsisset. Valde gloriosum est Authori huic incomparabili quòd *Henricus IV. & Ludovicus XIV. Historiæ* illius de bello *Gallico* vertendæ operam navaverint. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 28.*

Cæsar peculiariter dignus mihi videtur cujus studio quis vacet, non solum propter Historiæ notitiam, sed propter eum ipsum: usque adeo cæteros omnes perfectione ac excellentia superat, ne *Salustio* quidem excepto. Profectò Authorem paulò majori reverentia & veneratione lego quam humana Scripta legi solent: modò ipsummet suspiciens ob ejus gesta & magnitudinis ejus miraculum; modò ob sermonis puritatem & elegantiam inimitabilem, qua non solum omnibus Historicis palmam præripit, ut ait *Cicero*, sed fortassis ipsimet etiam *Ciceroni*. Tanta in judiciis suis sinceritate loquitur de hostibus suis, ut, exceptis coloribus falsis quibus iniquam suam causam, & ambitionis suæ pestilentis fordes incrustare conatur, hoc unicum in eo reprehendi posse putem, quòd parcè nimis de se ipso locutus sit; tot enim præclara facinora fecisse non potuit, quin de suo ad ea multò plus contulerit quàm scribit. *Mich. de Mont. Experim. l. 2. c. 10. Gall.*

Cæsar in cujus stylo tot sunt blanditiæ, tantaque nativa facilitas, quandoque tam obscurus est, ut si quid sibi velit intelligatur, id minùs à verborum vi procedat quàm à rei de qua agit consideratione. *Novell. de Rep. Litt. Sept. 1686. Gall.*

* Annotationes *Ioan. Rhellicani, Ioan. Glandorpii, Joach. Camerarii, & Franc. Hottomanni* in *C. Julii Cæsaris Commentarios*, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit. edit. An. 1667.*

Julii Cæsaris suspectam veritatem reddere conatus est *Asinius Pollio*, auctore *Suetonio*. Ego vero nescio an cum ratione; sed, ut dicam quod censeo, fieri vix potuisse videtur, ut bello tantisque occupationibus detentus [nihil otii superest iis, quibus cum *Gallis* dimicandum est] religionem, ritus, ceremonias, & mores hominum tam diligenter perquisierit: verùm ab aliis accepta referre eum facilè crediderim; habet enim absurda nonnulla, quale illud: *Gallis morem fuisse, ait, ut male habentes, immolaturos sese Diis immortalibus, recuperatâ quamprimum prosperâ valetudine, voverent.* Probabile certè est eos ægrotare maluisse, quam sanos factos in *Victimam* enecari. *Claud. Verder. Censur. in Auctores.*

Extant *C. Julii Cæsaris Commentarii* cum *Notis Variorum*, editore *Arnoldo Montano. Amstelodami* ex officinâ *Elzevirianâ* An. 1670. in 8.

AULUS HIRTIUS.

Claruit ante
Christ. Anno
XLV.

Glandorpius Aulum hunc *Hirtium* amicum & familiarem *Cæsaris* fuisse ait; & Discipulum *Ciceronis*, Consulemque à *Cæsare* designatum, proximo post cædem ejus Anno. In quo honore contra *Antonium* pro libertate pugnavit interit.

Commentarii ab *Hirtio* additi vel *Oppio*, planè sunt alii quàm *Cæsaris*; minus & puritatis & majestatis habent: ut *Cæsarianos* à Principe scriptos appareat, alteros

alteros à privato. *Ludovic. Viv. de Tradend. Discipl. l. 4.*

Inter Libellos, qui adjuncti commentariis *Julianis*, unus est de *Bello Africo*: qui, *me iudice*, non inter illos tantum eminet, sed inter pleraque Romana scripta. Ita tersa in eo & ad comicum morem pura dictio; simplex, coherens, & candida narratio; nihil quaesiti coloris aut fuci: omnia denique illo ipso *Cesare* digniora [non tenebo veram vocem] quam Commentarii illi, qui feruntur. At neglectus tamen jacuit, imò vix lectus is libellus [adeò hic quoque praëjudicia valent, & traditæ à magistris opiniones] quem si seriò inspicias fatebere, non alium magis esse ad genium priscae ævi. Pueris inter primos Autores formandæ linguæ, si quis proponat, nihil erret. Sanè hic unus Commentarius inter omnes, nescio quo fato, purus, nec interpolatus mansit, & in suo vultu. Excipio, quòd in partibus quædam labeculæ: è quibus paucas hic eluam levi manu. *Iust. Lips. l. 2. Elect. c. 22.*

Hirtius tersissimo *Belli Africi* Commentariolo. *Idem ad Tacit. l. 2. Annal. num. 121.*

Hirtii dictionem meritò commendat *Iust. Lipsius. Voss. de Histor. Latin.*

Hirtius eloquens Historicus. *Dempster in Elench. script.*

Quis est tam ingenio tardus, qui verbis *Hirtii*, optimi *Linguae Latinae* auctoris, *Horatium* non intelligat? *Franc. Luifin. l. 3. Parerg. c. 32.*

Omittam, inchoata quædam & rudia occurrere in hoc Auctore optimo [*Julio Cesare*] seu partim mendosa, & obscura, partim ab *Hirtio*, hoc est, non à scientissimo *Historico* absoluta. *Paul. Ben. de Histor. l. 11.*

Hunc auctorem edidit *Arnoldus Montanus* cum *Notis Variorum*, illum *Cæsaris* Commentariis adjungens in 8. 1670.

C. VALERIUS CATULLUS.

Veronensis trigesimo ætatis Anno *Roma* moritur, Olymp. 180. An. 4. Claruit ante nempe *Lentulo* & *Metello* Coss. quibus *Cicero* ab exilio revocatus. *Hieron.* Eruditorum consensu *Docti* cognomen accepit: ita enim peculiari Epitheto *Catullus* censetur. Atque hunc quidem *Ovidius Virgiliana* majestati opponit. Tantum nominis apud eruditos, ac laudis est consecutus. Sed & versus ipsius, quanquam, ut *duriusculi* notantur [quod uterque *Plinius* asserit] tamen perelegantes habiti sunt, ac sectatores complures in his invenit. *Petr. Crinit. de Poet. Latin.*

Catullo Docti nomen quare sit ab antiquis tributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi. Nihil enim non vulgare ist in ejus libris. Ejus autem Syllabæ cum duræ sunt, tùm ipse non rarò durus: aliquando verò adeo mollis, ut fluat, neque consistat. Multa impudica, quorum pudet: Multa languida, quorum miseret: multa coacta, quorum piger, nam invitum tractum esse, & multùm & sæpè constat, à suis versibus. *Iul. Cas. Scal. in Hyperc.*

Catullus hunc *Docti* titulum ab coævis suis non aliâ de causâ retulit, quàm quòd *Græcorum* quæ inimitabilia putabantur, *Latinis* literis eruditè exprefferit.

Neque enim puto meliorem *Græcarum Venerum* Interpretem ante *Catullum* fuisse, quàm illum ipsum, qui metrorum genera, quæ illis solis data videbantur, incomparabili successu primus Latinis transcripserit. Quod non ignoravit *Martialis* cum scripsit: *Verona docti Syllabas amat Vatis* Barth. l. 38. c. 7. *Adversar.*

Latinae puritatis custos fuit religiosissimus, unde & *Docti* cognomen meruit. Alioqui lascivus, & supra modum mordax; utpote qui ne Cæsari quidem, jam rerum potito, pepercerit. *Car. Stephan.*

Unus omnium & suavis maximè & Latinus Poeta *Catullus* est. Barth. l. 8. c. 22. *Adversar.*

Poeta urbanus vocatur *Invenali* Satyr. 13. Poetarum elegantissimus, *Gell.* l. 7. Noct. Attic. c. 20.

Doctus, facundus, argutus, lascivus. *Ovid.* A *Martiale* *Catullus* confertur *Maroni*, eo disticho:

*Tantum magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio.* Mart. l. 14. Ep. 195.

Dulcissimus omnium Poetarum & politissimus *Catullus*. *Turneb.* l. 12. *Adversar.* c. 1.

Tibullus & *Propertius* locum *Catullo* proximum in elegantia verborum, atque in sententiarum concinnitate obtinent. *Manut.* Epist. l. 3. Epist. 14. *Muret.*

Multa alia præter Epigrammata composuit *Catullus*, quæ vitio longæ vetustatis desiderantur.

Quo Poetâ nihil ingeniosius, nihil eruditius, nihil jucundius excogitari potest *Petr. Victor.* l. 22. var. lect. cap. 15.

Catullus observantissimus vel morosissimus observator puritatis *Latinae Linguae.* *Scaligerana* l. p. 47.

C. Valerius Catullus Veronensis, *Tullio* carus, suavissimus Poeta qui si abundè duriusculus appareat, præsertim in *Epicis*, mirifica ingenii amœnitate horrorem illum abstergit, & castissimâ *Linguae Romanae* venustate redemit; dignus qui in argumento castiori occuparetur. *Borrich.* de Poet. p. 49.

Habent *Latini* hujus generis auctorum nobilissimum par, *Catullum* & *Martialem*, de quibus non ambigi placet, uter utri, & quàm longè anteponendus sit: tantumne *Catullus* à *Martiale*, quantum ingenuus aliquis & honestus civis ab illiberali & importuno *Scurrâ* de trivio discrepet, ut *Antonio Mureto* visum est; an Epigrammatum virtutibus superet *Martialis Catullum*, id quod *Iustus Lipsius* cum *Julio Scaligero* sensit. Multò etiam moror minus superbum & insolens *Andreae Naugerii* fastidium, qui ut est relictum à *Paulo Iovio* in elogiis doctorum virorum, certo quotannis die consecrato *Musis*, magnum numerum *Martialis* librorum, quos coacervasset ad eam rem, devoveret *Vulcano*, pessimum, ut videbatur, Poetam præclarè execratus. Meum judicium semper fuit, ita *Catullum* cum *Martiale* comparari posse, uterque ut vincat & vincatur: *Illum* quidem puro ac simplici candore, & nativâ quâdam minimeque adscitâ excellere venustate

nustate *forma*, quæ accedat quam proximè ad *Græcos*, *Hunc* acumine, quod proprium *Latinorum* & peculiare tunc fieri cœpit, valeret: adeoque *Catullum* toto corpore Epigrammatis esse conspicuum; *Martialem* clausulâ præcipuè atque ultimo fine, in quo relinquit cum delectatione aculeum, spectari. Quod si verum & numeros attendimus, *Martialis hendecasyllabos*, *Scazontas*, *Iambos*, præ*Catullanis* agrestes & invenustos; *Elegiacos Catulli* duriusculos, & scabros, & parum, ut ita loquar, enodes: Si expendimus *elocutionem*, tantum videri alterum alteri scriptorem præstare, quanto ex duobus, quibus *Latina* lingua maximè floruit, temporibus, præstantior *Julii Caesaris* ætas, quam *Vespasianorum*, & *Nervæ Trajanique* fuit. Optandum sanè ut, quàm benè uterque, tam non obscœnè scripsisset: neve putasset alter *Versiculos* tunc denique habere salem & leporem, si sunt molliusculi & parum pudici: alter lascivam verborum licentiam linguam esse *Epigrammatum* interpretatur. *Vavassor*. de ludicrà dict. pag. 231. 232.

Jes. *Rapinus* ait *Catullum*, quia *Romanorum* primus linguam elegantia Veneribus exornare cœpit, nondum calluisse magnum præceptum Horatii, qui sermonem concisum & brevilloquentiam præscribit. *Rapin*. Comparat. *Hom.* & *Virgil.* cap. 10.

Author collectionis *Epigrammatum*, quam in aliis tam acriter perstrinxit *Jesuita Vavassor*, non sine causa dixit *Martialem* & *Catullum* impolita & rustica ingenia fuisse, & Stationariorum militum quam pudicarum Matronarum collocationibus congruentiora. *Dom. Bayle* Novell. de Rep. litt. Junii 1684. pag. 364. Gall.

Editus sæpè *Catullus* est, sollicitè ab *Gebharto* & *Mureto*; quibus adjiciendæ *Ios. Scaligeri* notæ. Præstitit & operam singularem in *Trajectensi* Editione *Simon Abbes Gabbema*. Certè verò præferenda est illa *Isaaci Vossii* Londini 1684. in 4.

CORNELIUS NEPOS.

Historicus, *Veronensis*, tempore *Julii Caesaris* claruit. *Hieronymus* in *Chronico* *Euseb.* refert illum ad annum Augusti quartum. Claruit ante Christ. Ann. XL.

Scripsit libros illustrium virorum, ex quibus habemus 22. exterarum Gentium Imperatores. Scripsit etiam de scriptoribus clavis, *Catone*, *Terentio*, *Cicerone*, *Attico*, aliisque. Scripsit *Chronicon* rerum *Romanarum*.

Externi Imperatores quos habemus, *Emilii* esse *Probi*, à multis creduntur. Qui error inde provenit, quòd *Librario* id fuerit nomen, qui *vitas* eas partim suâ, partim Patris & Matris manu scriptas *Theodosio* obtulit. Hoc ita esse, ostendunt versiculi, qui *vitis* istis præmitti in MSS. solent. Ac nec *Emilium*, nec *Theodosiani* ævi quenquam, eorum esse librorum auctorem, abundè arguit pura & *Romana* dictio. Opinetur aliquis ut *Trogus* ab *Iustino*, ita ab *Emilio*, qui sub *Theodosio* vixit, in compendium esse redactum *Nepotem*. Sed aliud suadet operis concinnitas, & illa præfandi ratio, quæ est in *Epaminonda* vitâ ac in *Pelopidâ* imprimis, ubi breviter justam pollicetur. Attamen sententia hæc, licet erronea, minus periculi habeat, dummodò extra controversiam maneat, *Emilium* omnia de purissimis

mis *Nepotis* fontibus hausisse. *Ger. Ioan. Voss. de Hist. Lat. l. 1. c. 14.*

Constantissimo civitatis nostræ testimonio *C. Cornelium Nepotem*, virum doctissimum, & *Antiquitatum* omnium peritissimum, *Veronensem* fuisse traditur. Cui in summâ Curiâ cum reliquis *Veronensibus* illustribus etiam *Statua* posita est ex publicâ auctoritate. Hic in *Urbe*, *Ciceronis* & *Cæsaris* tempore, vixit, pervenitque usque ad *Augusti* Principatum. Scripsit disertissimè *Illustrium virorum vitas*, Quarum tantum *Pomponii Attici* extat; quæ cæterarum facile *Specimen* indicare potest. Scripsit accuratissimè rerum *Romanarum Chronicon*, vel de *Temporibus* librum, in quo brevi explicatione omnis ævi memorias complexus est. *Onuphr. Panvin. Catal. illustr. Scriptor. Veronens.*

Cornelius Nepos quàm elegans sit scriptor ex vitâ *Pomponii Attici* cognoscere licet. Dictio certe venustissima & simplicissima; in disponendo nihil illo accuratius, in fide nihil sanctius. *Petr. Nann. de clar. Cornel.*

Limatissimus scriptor, cuius iudicium *Cicero* revereri solet. *Sciopp. de stylo* pag. 153.

Cupio purissimum illum Scriptorem aliquando castigatiorem edere, quem tum docebimus esse *Cornelium Nepotem*, non verò *Æmilium Probum*, ut vulgò putant. *Ober. Gifan. Conject. in Lucret.*

In *Nepotis* vitas dubium non est nonnulla posterioribus sæculis irrepsisse ab ævi *Augusti* auro remotiora, *Æmili* credo *Probi* operâ cuius nomen multis sæculis libellus *Nepotis* præscriptum habuit. *Gass. Sciopp. consult. p. 41.*

Nepos, castigatissimæ moderationis auctor, cum abstinere illâ orationum splendidiore curâ, descriptionumque productiore ambitu constituisset; quæcunque ad ingenium, disciplinam, privatam consuetudinem pertinent, breviter ac veluti unâ confectione, absolvit: Cætera actionibus publicis earumque rationibus informandis bonâ fide attemperat. *Ioan. Henr. Boecler. in comment. ad Bernneg.*

Neuter horum (de *Cæsare* & *Nepote* agît) satis nunquam laudari potest, præsertim ob sæculi nostri consuetudinem, quo plerisque alia omnia facilius placent, quàm id, quod in *Cæsare* & *Nepote* præcipuum judicant eruditi. Sed *Nepotis* quidem magis exposita dulcedo & gratia est: omnis enim ejus scriptio in moribus explicandis, quæ laudi aut vitio dari merentur enarrandis, sententiarum civilitate & similitudine, exemplorum quoque jucunda varietate & celebritate lectorem allicit; ipsaque dictio, quamvis simplicitati studere videatur, delectu verborum, compositione, sensu statim aliquid suæ suavitatis, etiam non æstimantibus aut intelligentibus, insinuat. Dabimus hunc auctorem locorum communium, ad quos respiciat Civilis eloquentiæ studiosus; quotiens mores Hominum publicæ & privata consuetudo vitæ quadam subtili elegantia, non citra gravitatem & auctoritatem utentis, notari desiderant. *Boecler. de eloquent. Polit. n. 43.*

Habemus etiam egregiam de vitis excellentium *Imperatorum* libellum, quæ ut aliis esse credam, quàm *Cornelii Nepotis*, animum inducere non possum: quippè cætera congruunt, sed præcipuè *Inscriptio ad Atticum*, & tersum valdè, & elegans scribendi genus, quod non alii sæculo convenit, quàm, ut ita dicam.

cam, puro puto latino, quale fuit *Nepotis. Roland. Marefius*, Epist. lib. 2. Epist. 5.

Extant *Corn. Nepotis vitæ* excellentium Imperatorum cum *Notis Variorum*, *Lugduni Batav.* Ex officina *Hackianâ* An. 1675. in 8. Accesserunt huic editioni præcipuorum *Græciæ* Imperatorum *Icones* ære incisæ, ut & Index Rerum & verborum præcedenti multo auctior & emendatior.

PUB. VIRGILIUS MARO:

IN Pago qui *Andes* dicitur, haud procul à Mantuâ nascitur, Cn. *Pompeio Magno*, & *M. Licinio Crasso* Coss. Olymp. 177. An. III. *Hieronym.* in *Chron.* Exaravit *Georgica, Eclogas, Æneidem, Epigrammata, Virgilius Brundisii* moritur Olymp. 190. An. 2. *Voss.* de Poet. Latin.

Claruit ante
Chr. Anno
XXXIX.

Homericae perfectionis per omnia imitator *Maro*: nullius disciplinæ expers, & quem nullius disciplinæ error involvit *Macrob.* in *somn. Scip.* l. 1. c. 7. l. 2. c. 8.

Hæc est *Maronis* Gloria, ut nullius laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur. *Idem* in *Saturnal.* l. 1. c. 24.

Fuit *Virgilius* ut scrupulosè & anxie, ita dissimulanter & quasi clanculò doctus: ut multa transtulerit, quæ unde translata sint, difficile sit cognitu. *Idem* ibid. l. 5. c. 18.

Virgilius latinæ linguæ columen vocatur à *Servio*: & *Cicero*, cum jam senex in hujus Adolescentis opusculum incidisset, de illo sic fertur augurasse: *Magna spes altera Roma.* *Edm. Campian.* de Imitat. Rhetor. cap. 3. Plures hodiè reperies qui *Ciceronis* gloriam, quàm *Virgilii* detrectent. *Tacit.* in dial. de Orat.

Virgilius, Vates suavissimus, Nitidissimus, Pulcherrimus, Splendidissimus, Dulcissimus, Politissimus--- Apollo ipsius cum pastor esset, jucundioribus aut teretioribus non cecinit numeris.---Inest in eo Phrasis Regia, & ipsius Apollinis ore digna---Sic puto loqui Deorum procures in Conciliis Cœlestibus---Non si ipse Jupiter Poeta fiat, melius loquatur. *Jul. Scaliger* in Critico & passim.

Homerici versus in terrâ, *Virgiliani* inter Musas à Phœbo facti videntur: ille *Græculus Circulator*, is Regiæ Orationis Auctor. *Virgilius* Magister est, *Homerus* Discipulus. Hic Verus Poeta, ille Foraneus Narrator. *Homerus* moles quidem est, sed rudis & indigesta. *Virgilius* Matrona honesta. *Idem.*

Virgilius amplissimum ubique sui præconium facit, modò sano judicio & non corrupto legatur. Ubique enim ille sibi constat, idem *Virgilius*, hoc est, ut planius uno verbo dicam, *Poetarum Deus*. Sanè verò animo & ore verecundus adeò, ut ex moribus vulgò *Parthenias* cognomen invenerit, tanto etiam in honore habitus à *Senatu Populoque Romano*, ut auditis ejus versibus in *Theatro*, universus populus illi assurrexerit, ipsumque, ut scribit *Cornelius Tacitus*, fortè præsentem spectantemque veneratus est sic, quasi *Augustum Cæsarem.* *Alexander*

xander Imperator & *Cesar* eum *Poetarum Platonem*, ut scribit *Lampridius*, appellare solitus fuit, tamen præposteri in hoc iudicii *Arrianus*: *Ennium Virgilio*, hoc est, stercus auro præponeret, & fatui iudicii *Caligula*, qui eum & damnavit & incesaret. *Lil. Gyraldus*.

Virgilii versus verè aureos jure appellare possis, quòd ab *Octavio* pro viginti versiculis quinque aureorum millia receperit. *Budaus* de *Aff.* l. 3.

Auctor est *Donatus*, *Virgilio* hunc morem fuisse, ut horis matutinis plurimos scriberet versus: horis verò pomeridianis, ubi calor ille deferbuisset, eosdem incudi redderet, ac limaret: ac sæpè ex centenis vix quaternos, aut senos reliquisse non aliquà ex parte immutatos: ac propterea dicere solere se, *Urse in modum, fœtus edere informes, quos denique lambendo informaret*. *Donat.* in vit. *Virgil.*

Virgilius solus *Poeta* nomine dignus est. *Iul. Scal.* l. 3. *Poetic.* c. 2.

De *Virgilio* nunquam loquendum, nam omnes omnium laudes superat. *Scaligerana* l. p. 148.

Virgilii Georgica sunt admirabilia; habet ex *Aristotele*. *Aeneis Virgilii* non est correctæ ut *Georgica*, & erat compositurus 24. libros ut *Homerus*. Omnes veteres hoc dicunt, propterea jussit comburi illos libros. Ergo ibit in ignes, carmen illud quod post *Virgilium* additur, non est antiquum. *Scaligerana* 2.

Duo illi omnes doctrinæ apices *Homerus* & *Virgilius*. *Casaub.* præf. in *Pers.*

Naturalis Philosophiæ non fuit *Virgilius* omnino imperitus, *Franc. Bacon.* in *Histor. Vent. ad Artic.* 27.

Instar omnium sit *Virgilius*, qui *Topographiam Infernam* accuratissimè depinxit. *Inferorum* regionem in septem *Mansiones* dividit. 1. *Infantum*. 2. *Falsò damnatorum*. 3. *Eorum qui sibi manus intulerunt*. 4. *Amantium* 5. *Bellatorum*. 6. *Tartari*. 7. *Elysii*. Hæc si cum superioribus comparentur nihil ferè à *Virgilio*, quod non prius ab *Homero* aut *Platone* dictum reperies. *Ioan. Marosh.* in can. *Chron.*

Virgilius inter *Latinos* Princeps *Poëtarum*; *Bucolica* sua annis septem, suam *Aneida* annis undecim elaboravit: & primus ipse sui rigidissimus censor ac iudex divinam scriptionem ad rogam damnavit. *Drexel.* par. prim. *Aurifod.* cap. 7.

Aeneis virgilii grande opus, & plenum gravitatis, ac rerum bonarum & quod *Iliadi* non concedat. *Lud. Viv.* de tradend. *Discip.* l. 3.

In *Bucolicis Theocritum* Poetam est imitatus, in *Georgicis Hesiodum*, quem sine ullâ quidem controversiâ longè superavit In ipsâ *Aneide* sequutus est ex Autoribus *Parthenium*, *Pisandrum*, *Apollonium Rhodium*; & in primis *Homerum*: ex *Latinis Q. Ennium*, *Livium Andronicum*, *Nevium*, *Titum Lucretium*, & alios complures. *Petr. Crenit.* de *Poet. Lat.*

Apud eminentissimum *Poetarum* nostrorum *Virgilium* nihil ferè paulò ingeniosius, & eruditius dictum reperitur, quod non ad *Homeri* imitationem sit conscriptum, atque adeò plenè ex *Homero* descriptum. Quà de re cum ab æmulis aliquando *Virgilius* carperetur, dixisse fertur: *Non minus esse difficile*
carmen

carmen ab Homero commodè sumere, quàm Herculi clavam de manibus eripere.

M. Ant. Majorag. præfat. Homer. Iliad.

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex Poematis Lucretii, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & veteres Grammatici accuratè notârunt. Petr. Crinit. de Poet. Lat.

Virgilius ex Xenophontis libro Oeconomico multa transtulit in Georgica, ut de Georgicis Magonis Afri, Catonis, Varronis, Cicéronis quoque libro tertio Oeconomicorum, qui Agriculturam continet. Serv. de Virg. Georg. l. i. v. 43.

Inter editiones eminet Taubmanniana cum notis Servii, & commentariis de la Cerda. Nec illaudata Petri Danielis, Dan. Heinsii, & Thomæ Farnabii; quibus adjungenda illa Cornelii Schrevelii cum notis Variorum, Lugdun. Batav. ex Officinâ Hackianâ An. 1666. in 8.

QUINT. HORATIUS

Flaccus, Lyricorum & Satyrarum scriptor, tempore Octaviani Augusti floruit. S. Hieronymus in Chronico An. 3. Olymp. 192. quinquagesimo ætatis Anno Romæ mortuum esse memorat. Quidam sectâ Epicuream fuisse contendunt: Alii Academicum factum existimant.

Claruit ante
Christ. Anno
XXXVI.

Horatius ad notandos Hominum mores præcipuus, purus imprimis & tersus---At Lyricorum idem Horatius ferè solus legi dignus; nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, & variis figuris & verbis felicissimè audax. Quintil. l. 10. c. 1.

Quin hoc proprium & peculiare fuit Horatio, ut ridenti similes; & quasi dissimulans, improbitatem ac vitia Hominum accusaret; quòd ea magis urgeant, atque afficiant, quæ sensim irrepunt, quàm quæ apertâ fronte invadunt. Quod ipsum & Poeta Persius demonstrat.

*Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit: & admissus circum præcordia ludit.
Callidus excusso populum suspendere naso.*

Petr. Crinit.

Horatius est omnium Latinorum Græcorumque Poetarum elaboratissimus. Scalig. Hypercrit. p. 867.

Quis enim, qui de Poëtis modò judicare aliquid possit, uni inter Latinos omnes Horatio vel acumine ingenii, vel sententiarum gravitate, palmam non tribuit? Manut. Epist. l. 6. Epist. 7. Horatius emendatissimus auctor, ut dicebat Augustus. Scaligerana prim. p. 91.

Horatium in latinis sapientiorum Poetarum principem jure laudemus: in quo penè tot vivendi documenta, quot versus; tot sententias, quot verborum sensus, admiremur. Studiosè itaque & sedulò singula Horatii Poemata lege & perpende:

pende: invenies non disputationes quidem subtiles, aut ratiocinationum acuminata: sed pleraque omnia quæ ad rectè, sanctè, tranquillè, beateque vivendum à prophano homine proficisci possunt argutè ac graviter præcepta, exemplisque Poetarum Historiarumque & vitæ communis de copiâ depromptis explicata, confirmata, ac quasi condita. Hic enim mos, hæc ratio philosophandi unicè *Horatio* placuit: quo sensu etiam in aureâ illâ ad *Loilium* Epistolâ, *Homericam* philosophiam *Crysippeæ* & *Crantoreæ* præfert. Mira est & in Odis & carminis & argumentorum varietas, summa copia & suavitas: sententiæ graves, argutæ & artificiosissimæ: Digressiones oppidò venustæ. *Corn. Schrevel.* Epist. ad lector. præfix. Edit. *Horat.*

Unus & unicus *Horatius* in Odis componendis regnat, & omnes infinito intervallo post se reliquit. *Baud.* Epist. cent. 2 Epist. 28.

Venerum ille parens *Horatius* ei pro suâ elegantia & ingenii urbanitate haud dubiè placet. *Tanaquil. Fabr.* Epist. l. 1. Epist. 57.

Juvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in Satyrâ præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me iudice, inter multa certi & elegantis iudicii, nihil verius protulit. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 2 Epist. 9.

Horatium poetam alioqui nobilissimum, libidine adèò præfervidâ fuisse ferunt ut cubiculo etiamnum uteretur speculato, quo se coeuntem intueretur *Cæ. Rhodigin.* Antiq. lect. l. 14. c. 4.

Qu. *Horatius Flaccus Venuſii* in *Apuliâ* natus, juvenis in bello meruit, tandemque *Tribunus Militum* constitutus, re non satis fœliciter gestâ, ad amœnum illum *litterarum* portum sese recepit, & primùm quidem elegantia carminum *Mecænati* conciliatus, hinc per eum *Ost. Augusto*, ætatis reliquum suaviter contrivit. *Dictio* ejus castè *latina*, ipse minimè castus. In *Lyrico* à nemine *Latinorum* vincitur. *Heroica Flacci*, ut sapientiæ monitis abundant, ita numeris & rotunditate amabili plerumque destituuntur. *Borrich.* de Poet. p. 49 50.

Carminum igitur libri vel jucundâ inventionem, vel puritate sermonis, vel figurarum tum novitate tum varietate, majores sunt omni non solum vituperatione, sed etiam laude: neque solum dicendi genere humili, quemadmodum scripsit *Quintilianus*, contenti, verum etiam sublimi maximè commendandi. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 879.

Horatius artem invenit combinandi omnes nervos omnemque sublimitatem *Pindari*, cum tota suavitate & elegantia *Anacreontis*, ut novum prorsus characterem sibi efformaret duorum aliorum perfectiones coadunando. Nam præterquamquòd ingenium naturâ jucundum habebat idem etiam vastum, solidum & elatum erat, imaginationibus ejus nobilitas inest, in cogitatis & sententiis suis argutus est: periti Artificis acumen semper produnt illæ Odæ quas absolvere voluit; sed perspicacitate non mediocri opus est ad totum ejus ingenium penetrandum; nam arcanæ quædam *Veneres*, & elegantia quædam reconditæ paucissimis obviæ versibus ejus continentur. *Latinorum* etiam solus est inter *Veteres* qui in hoc scribendi genere excelluerit, *Rapin.* Reflex. particul. in Poet. Reflex. 30.

Cum

Cum inter *Satyracos* prisca ævi poetas tres potissimum sint commendabiles, *Juvenalis*, *Perfius* atque *Horatius*; *Horatius* inter oratoriam *Juvenalis* dicacitatem, & inter *Perfii* obscuram nimis adstrictamque brevitatem medius incedit, atque adeo inter *Satyracos* non minus, quam inter *Lyricos Latinos*, primum meretur locum. *Acta Erudit.* Mens. Jun. An. 1684. p. 262.

**Dionysii Lambini* in *Horatium* Commentarii, *Lutetia* 1587. & *Parisi*. 1605. cum *Expurgatione* permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Prodierunt opera *Q. Horatii Flacci* cum observationibus *Petri Gualteri Chabotii* à *Ioan. Iacobo Grassero* editis: *Colonia Munatiana* An. 1615. in fol. apud *Ludovicum Regem*. Extant cum *Notis Variorum*, & integris notis *Ioannis Bondi*. accurante *Corn. Schrevelio*, in 8. *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* 1670.

M. M A N I L I U S.

Cujus *Astronomicon* habemus extrema *Augusti* ætate vixisse creditur: legenti enim *Manilium* iterum iterumque omnia *Augusti* temporibus videntur convenire, *Ger. Ioan. Voss.* de Poet. Lat. Claruit ante
Chr. Anno
XXXII

Fabius Quintilianus nullam mentionem de hoc Poetâ fecit: quocirca mirantur quidam, cur illum prætermiserit, præcipuè cum de *T. Lucretio*, & *Emilio Macro* iudicium fecerit. Studium suum atque industriam collocavit in *Mathematicis* artibus, tantumque in his profecit, ut maximas ingenii sui laudes tulerit. Scripsit libros quinque de *Astronomicis*, carmine *Hexametro*: in quibus magna ex parte *Hipparchum*, *Eudoxum*, atque *Aratum* sequutus traditur. De obitu ejus nihil à nobis compertum est, *Petr. Crinit.* de Poët. Lat.

De *Manilio* nondum statui, magis optandumne fuerit; illum publicè in *Scholis*, legi, an dolendum, quod hætenus neglectus jacuerit, poeta ingeniosissimus, nitidissimus scriptor, qui obscuras res tam luculento sermone, materiam morosissimam tam jucundo charactere exornare potuerit, *Ovidio* suavitate par, majestate superior; uno vincitur, quod non potest manum tollere de tabulâ, & [quod tam falsò quam immeritò *Ovidio* objectum olim] nunquam scit desinere: in quo peccat non iudicio, sed fertilitate, indulgentiâ *Styli*: quâ in re non iudicium sed animum *Ovidio* quoque defuisse, *Quintilianus* animadvertit. Est & aliud non leve vitium in nostro, quod nimius in verborum iteratione, quum posset aut parcius eadem, aut alia pro illis usurpare. Itaque criticæ aures offendunt, illa toties totiesque inculcata, *Sidera*, *Cælum*, *Mundus*, per templa, per sidera: & alia non pauca, quæ ter quater trinis quaternis continuis versibus infulcit. Hoc ut non mediocri vitium est in nitido scriptore, ita puri sunt ab hac labe Principes Poetæ *Virgilius* & *Ovidius*. Hoc uno excepto, nihil ad perfectionem absoluti Operis in hoc auctore requiras. Imprimis omnia ejus procemia & *ωαρεμβασεις* extra omnem aleam posita sunt. Nihil illis divinius, nihil copiosius, gravius, & jucundius dici potest. *Ios. Scalig.* Prolegom. in *Manil. Astronom.* p. 20. 21.

Manilii Astronomicum multa habet de *Chaldaicâ* superstitione ac vanitate inspersa: adeundum tamen non sine iudicio & duce qui, quæ devitanda sint, admoneat. *Joan. Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 4. p. 553.

Imperfectum opus suum reliquisse *Manilium*, sunt qui putent, cum de septem *Planetis* nonnihil meminerit, & de his mox planè non est executus. Latuit verò hoc ipsum *Manilii* opus per multa secula; primus enim *Poggius* cum aliis libris in Italiam attulit, *Martini 5. Pontificis Maximi* tempore. *Gyrald.* de Poëtis.

Quantus Poeta quamque eloquens scriptor fuerit, quantique ingenii *Manilius*, licet vel ex solâ descriptione *Andromeda* perspicere. *Casp. Barth.* Adversar. l. 8. c. 8.

Opus *Manilii Astronomicum* est, & *Genethliacon*. l. 5. versu *Epico* expressum, & ab *Ægyptiorum* disciplinis magnam partem decerptum. Dictio terfa, genus dicendi mediocre, iudicium exquisitum, promptum & facile eloquium, in argumento latinis versibus antea intentato. Quin & Philosophatur identidem non sinistrè. *Borrich.* de poet. Lat p. 54. 55.

Manilium nullus fuit qui posset intelligere sicut ego; non enim describit *Astronomiam* hodiernam, sed veterem. Oportet benè legisse authores ut intelligatur. *Junius* quàm deliravit, qui voluit illum corrigere! *Scaligerana* 2.

Præclarè de hoc auctore meruit insigni editione & commentario *Jos. Scaliger*, nec malè *Franciscus Iunius Biturix*.

M. VITRUVIUS POLLIO.

Claruit ante
Christ. Anno
XXXI.

Tempore *Augusti Octaviani* Imp. floruit. Extant ejus libri decem de *Architecturâ* cum notis *Joan. de Laet, Amstelodami* Fol. 1649.

Qui de *Architecturâ*, nobilissimâ sanè, & in vitâ humanâ maximè necessariâ disciplinâ, inter *Antiquos* è professo scripserit, habemus neminem præter *Vitruvium*: qui methodo quadam peculiari & commodâ præcepta illius decem libris est complexus: quæ, ut apparet, maximam partem hauserat ex aliorum scriptorum monumentis, maximè *Græcorum*, [quare & Phrasis illius multis locis Græcizat] partim ex propriâ observatione & Praxi. Licet autem credendum sit hanc disciplinam eâ ætate, quâ scripsit, excultissimam fuisse, quod & reliquæ templorum, ædificiorum, Pontium, Arcuum, Sepulchrorumque testantur, à quibus exemplaribus hodiè præcepta deducuntur; tamen ut in aliis *Artibus* atque *Scientiis*, multa superioribus seculis & nostro quoque iudicium & industria peritissimorum *Architectorum* adjecit, qui tamen hunc *Vitruvium* lubentissimè Magistrum suum agnoscunt. *Joan. de Laet*, in Epist. ad lect. præfix. *Vitruv.* de Architect. An. 1649. Fol.

In *Basilicâ*, quam *Daniel Barbarus* posuit, desiderant *Architecti* eximii multa: quæ absolutiora fuissent, nisi, mordicus *Vitruvio* adhæsisset, quem simul fuisse minus in inveniendò perspicacem *Christiani* plerique omnes recentiores Archi-

Architecti agnoscunt *Anon. Posssev. Biblioth. Select. l. 15. c. 17.*

Architecti qui veram *Architecturam* callent, non omninò è *Vitruvio*, sed ex ratione, ex attentâ observatione, optimoque *veterum* modo pendent. Nam etsi *Vitruvius Architecturam* in unum corpus redegit, atque hujus leges, ac præcepta egregiè tradidit, quæ quidem omnia fatetur ab *antiquis* se accepisse, multa tamen putavit se docuisse. quæ cum ad rem venit, & usum, nequaquam succedunt, ne quid dicam de incommodis, & futilibus mensuris *Capituli Corinthii*, & *basium* omniu, atque *coronarum* quas ille attulit. *Ioseph. Valerian. vid. Anton. Posssev. ibid.*

Leo Baptista de Albertis, qui de *Architecturâ* scripsit, pluribus locis *Vitruvium* reprehendit.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini seu *Græcanici* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. *Gasp. Sciop. consultat. pag. 41.*

Scioppius in *Vitruvio* optimi seculi autore, aliquam plebitatem ac peregrinitatem agnovit; multa enim in illo sunt singularia, non tantum quod ad *Voces singulas* spectat, tam illas, quarum in *Arte Architectonicâ* usus est, quàm alias, sed & *Phrases*: forte quod familiarius ei loquendum fuit, ut *populus*, quæ scriberet satis intelligeret. Id ipse agnoscit cap. 1. lib. 1. *Peto*, inquit, *Cæsar* & à te, & ab iis qui mea volumina sint lecturi, ut si quid parum ad artis *Grammaticæ* regulam fuerit explicatum, ignoscatis. Namque non uti summus *Philosophus*, nec *Rhetor disertus*, nec *Grammaticus summus*, sed ut *Architectus* his literis imbutus, hac visus sum scribere.

In illo hoc notavit *Barthius* lib. 24. *Advers. cap. 12.* quòd *plurali* delectetur, cum numero unitatis possit esse contentus, quod & fortè *Romanum* videri possit, cum *Idem* lib. 40. *Adv. cap. 12.* à *Romanorum* consuetudine provenire autumet, quòd *plurimum* numero *unum* alloquamur. *Romanus* certè *Sermo numero-sam* & plenam dictionem requirit. *Dan. Georg. Morhof. De Patavin. Liv. pag. 85. 86.*

Is scriptor [*Vitruvius*] suæ licet artis, *Architectura* videlicet, intelligentissimus, multa è vulgo haurit, quæ elegantiores omnes refugerunt, inquit *Ger. Ioan. Vossius*. In eandem penè sententiam *Scioppius*: *Vitruvius*, inquit orationem peregrinitate & plebitate infuscat. At peregrinitatem excusat, immò imperat argumenti novitas, quòd ex *Græcis* pene omnia fontibus haurienda: *Plebita*. [ut cum *Catone* loquar] ipsi necessaria, & sine vitio, quòd *Plebeiorum* manibus & linguâ uti cogatur *Architectus*. Quid quòd *Plebs* sæpe de rebus quotidiano opere sibi cognitis magis propriè pureque [præsertim optimo illo seculo] loquatur, quam in *Scholâ Philologus*.---Existimandum est eum sic scripsisse, non tam quod in *Latinis* vocibus sibi quicquam temerè excidisse arbitraretur, quàm quia cum fluxu, & compositione *Græcorum* vocabulorum penè infinitorum luctandum sibi providebat, ut artem à *Græcis* haustam commode explicaret; in eâ translatione ne irritaret *Grammaticorum* Obelos, metuebat. Nam ne *ἀμύχαν* putemus

putemus *Vitruvium*, ipse l. 6. disertè tradit, imbutum se à parentibus encyclo doctrinarum, omnium disciplinâ, & *Philologis* atque *Philotechnis* rebus delectatum. *Ol. Berrich.* cogitat. de var. Lat. Ling. ætat. p. 5.

Magna *Vitruvii* autoritas non modò Antiquitatis veneratione nititur, nec rationibus cæteris quibus ad rerum existimationem ex anticipata opinione movemur. Is quidem quo insigniebatur titulus, *Architecti* nimirum *Iulii Cæsaris & Augusti*, & celebritas sæculi quo vixit, ubi ad summum perfectionis culmen omnia pervenisse putantur, magnam de operis ejus merito opinionem animis ingenerare debent: Sed fatendum est magnam peritiam qua præclarus ille vir de innumeris diversis rebus agit, curaque quam cum judicio in earundem collectione adhibuit, & in earundem collectione è magno numero *Authorum* quorum scripta perierunt, meritò efficiunt ut librum hunc considerent Eruditi tanquam opus singulare & thesaurum inæstimabilem. Dom. Perrault. Præf. in decem lib. Vitruv. Fol. Paris. 1684. Gall.

Vitruvii liber de *Hexagonis*, *Heptagonis*, & id genus, An. Dom. 1494. inventus in Cænobio quodam ad *Bobium* oppidum. *Gesner.* Biblioth.

D I O N Y S I U S H A L I C A R N A S S Æ U S.

Claruit ante
Christ. Anno
XXVI.

Historicus, tempore *Augusti* floruit. Omnium confessione, scriptor gravissimus, & in Romanis *Antiquitatibus* pervestigandis, describendisque accuratissimus perhibetur. Eum igitur agmen ducere volo, quippe ut liquidò liqueret unde genus suum hauserint *Romani* ea primùm, quæ de *Ab originum* populo, & priscis *Italiae* gentibus, non ex fabulis tantum & vulgi rumoribus inaudiverat, sed ex libris etiam *Portii Catonis*, *Fabii Maximi*, *Valerii Antiatii*, aliorumque plurium didicerat, refert, mox pertexit Historiam viginti libris, usque ad primum bellum *Punicum*, quod cœpit Anno tertio vel quarto Olymp. 128. An. U. C. 488. Verum ex istis viginti libris, quos teste *Photio*, reliquit, undecim tantum ad nos pervenerunt; in quibus annorum tercentum & duodecim Historiam, multâ fide & curâ descriptam, habemus. *Whear* in Method. leg. Hist. Sect. 16.

Dionysio huic laudem eam tribuit *Scaliger* in *Animadversionibus Eusebianis*, quòd curatius eo tempora nemo observavit. Hac quoque parte *Livio* præfertur, quòd & plura & accuratius multa tradat, quæ ad *Romanas Antiquitates* pertinent. Nec bonus tantum Historicus fuit, sed etiam *Rhetor*, ac *Criticus* nobilis; quod ostendunt *Rhetorica* & *Critica* ejus opuscula, quæ supersunt: præter quæ alia ejus generis scripsisse, cognoscimus inde; quod in istis multa è suis hujus argumenti citet, quæ hodiè non habemus. *Voss.* de Histor. Græc.

Dionysius Halicarnassæus, homo *Græcus*, de *Romanis* multa veriùs & meliùs scripsit, quàm *Fabius*, *Sallustius* aut *Cato*, qui in suâ Republicâ opibus & honoribus floruerunt. Ejus major fides est in Historiâ, quàm *Livii*, *Tranquilli*, *Taciti*, *Arriani*; quòd de alienâ, non de suâ Rep. scripsit, & omnium commentarios ac civitatis arcana ex actis publicis collegit, præter moderatum dicendi genus.

genus, & *Atticam* puritatem, *Antiquitates Romanorum*, ab ipsius origine urbis tantâ diligentia conscripsit, ut *Græcos* omnes ac *Latinos* superasse videatur. *Possess.* Biblioth. l. 16. c. 6.

Si quis veterem *Imperii* originem apud *Dionysium* legat, ac cum *Liviana* brevitate comparaverit, videbit opinor, nos haud immerito prætulisse *Dionysii* curam ac diligentiam *Livii* festinationi: adeo circumspectè omnia *Dionysius*; adeo negligenter *Livius* ea tractasse videtur. *Henr. Glarean.* ad *Carol. 5.* Imperator. Epist. quam in *Liv.* annotat. suis præmisit.

Dionysius Alexandri filius *Halicarnassensis*, *Rhetor* in omni literarum genere præclarè versatus. *Suid.*

Morum *Romanorum* diligentissimus *Observator.* *Grot.* lib. 3. de *J. B. & P.* Gaudeamus (*Dionysii* aliorumque fragmenta reperta,) de *Dionysio* & *Polybio* imprimis; quibus nil potest in historia verius, prudentius. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 4. Epist. 3.

Dionysius Halicarnassæus gravis imprimis, certissimusque *Historia Romanæ* scriptor. *Onuph. Panvin.* l. 3. comment. de *Rep. Roman.*

Vir imprimis gravis, & nemini in vetustatis *Romanorum* notitiâ secundus. *Gorop. Becan.* l. 4. *Origin.* *Antwerp.*

Dionysius ejus (*Herodoti*) popularis, summus dicendi magister, & suavissimus scriptor. *Ios. Scalig.* in *Animadv. Euseb.*

Dionysius Halicarnassæus diligens *Antiquitatum* investigator. Rem *Romanam* dilucidè ante oculos ponit; quibus initiis, quo ordine, quibus actionibus, quo consilio, quo eventu, singula gesserit, egregiè ratio cinando, recenset. *Car-Sigon.* de *Histor. Roman.*

Stylus ejus atque *Dictio*, quæ novatorem deceat; & verò per insuetam vulgo viam orationem impellit. At rerum singularum minuta explicatio & sensus illi quandam simplicitatem adfert, & ne ad ingratum sermonem atque asperum abripiatur, vetat. Digressionibus utitur non rarò: quare *Historiæ* fastidium levat, reficitque lectorem interdum ac retinet. Ut autem verbo expeditam orationis elegantiam, rerum particularium narratione & digressionem temperatâ, dictionem in asperitatem abituram lenit. *Phot.* in *Biblioth. Cod.* 83.

Dionysius Halicarnassæus; vir ille quidem doctissimus & *Rethor Criticus* excellentissimus, sed profectò politicus interdum parum bonus, & censor aliorum scriptorum alicubi morosus, ne dicam putidus. *Isaac. Casaub.* Comment. in *Polyb.* Vol. 3. p. 94.

Dionysius Halicarnassæus in suo de *Antiquitatibus Romanis* libro sensus, scientiæ & ratiocinationis profunditatem non vulgarem patefacit; Accuratione, diligentia, judicio, veracitate *Tito Livio* præpollet; magniq; ponderis est: Sed hæc omnia non impediunt quin admodum tædiosus *Concionator* sit. *Rapin.* *Refl.* in *Hist. Sect.* 28.

* *Æmilii Porti* in *Dionysium Halicarnassæum* notæ, cum quibus circumferuntur etiam *Henr. Stephani* & *Isaac. Casauboni* Notæ. cum *Expurgationibus* permittuntur. *Index Madrit.* Edit. An. 1667.

Extant ejus libri undecim *Historia Romana Græcè* cum versione *Amilii Por-
tii*: addita est *Glareani Chronologia*, *Lugduni apud Franciscum Fabrum* 1592.
Fol.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS:

Claruit ante
Christ. Ann.
XIX.

I *Talus*, ex *Mevania* oppido *Umbria* oriundus. Celebritatem nominis *Romæ* adeptus est, cum summâ ingenii comitate, tum elegantia carminum *Mecæ-
nati* & *Corn. Gallo* maximè acceptus fuit. *Ovidium* quoque *Tibullum*, & *Bassum*
inter principes amicos coluit, ad quos de suis caloribus & puellæ ingenio sæpius
scripsit. In puellam *Hostiam* miro quidem affectu exarsit; quam, mutato nomi-
ne [ut est autor *L. Apuleius*] *Cynthiam* appellare maluit. *Callimachum* præci-
puè, *Cyreneum*, *Mimnermum* & *Philetam* Græcos Poetas in carmine secutus
est, quorum manibus comitem se proficitur. Nam ut illi apud Græcos in *Elegiâ*
longè præstiterunt; ita *Propertius* apud *Latinos* eorum imitatione primas vide-
tur quorundam judicio consecutus Libros quatuor *Elegiarum* composuit. *Petr.*
Crinit. de Poet. Lat.

Ovidius certè cum sæpè de ipso *Propertio* agat, *blandum*, *tenerum*, ac *dulcem*
appellat multumque illius *Carmini* semper concessit.

Fabius Quintilianus cum *Tibullum* maximè commendaverit, non deesse ta-
men, inquit qui *Propertium* malint.

Propertius, *facilis*, *candidus*, verè elegiacus: tersior tamen quàm existima-
tus est à criticis: nam & amat quædam quæ minimè sunt vulgaria. *Jul. Scal.* de re
Poetic. pag. 814.

Lepidissimus & nitidissimus poeta *Propertius*. *Turneb.* Adv. l. 8. c. 2. Tanta
versuum *Propertii* jucunditas & amœnitas est, ut eos dictantibus *Gratiis* à poetâ
exceptos censeas. Tantùm optarem ad aliam potiùs, quàm *amatoriam* materiam
beatam illam & candidam ingenii *venam* contulisset: ut *juventuti* tutiùs legi
posset. *Idem* ibid. l. II. c. 15.

Dulciori eruditione, & eruditore dulcedine nemo *Scriptor* est tota *Anti-
quitate* ante *Propertium*, quem *Scriptorem* quo magis rimaberis, eò ma-
gis amabis: quæ enim primo intuitu obscuriora videbuntur, ea si penetraveris,
omnium videbuntur naturali quadam *Venere* gratiosissima. *Casp. Barth.* Adv. l.
9. cap. x.

Ingeniosissimus & limatissimus, etiam eruditissimus scriptor est *Proper-
tius* *Græcarum* elegantiarum sine pari gnarus & amator. *Idem* ibidem. lib.
32. cap. 9.

Varia est in *Propertio* & recondita eruditio, & præter sententiarum elegan-
tiam & acumen, multa in *verbis* quoque ipsis, quæ notatione & laude dignen-
tur. Illud quidem in eo valde novum, & haud scio an facilè apud alium *Scrip-
torem* inventum, ut *verbis simplicibus*, utamur enim *Grammaticorum* vocibus, ut
res possit intelligi, propriâ quadam & singulari ratione utatur pro *compositis*, eam-
que significationem, quam *verba juncta* habere debebant, nescio quâ opinione,
elegantia

elegantia: verbis simplicibus non raro tribuat. Exemplis fiet res manifestior. Sectari pro insectari, Testari pro detestari, præter cæterorum scriptorum morem, apud hunc Poetam invenies, aliaque quæ ipse afferre possum Lips. Var. lect. l. 3. cap. 7.

Propertius Elegiacorum Poetarum omnium facile princeps. Hofman.

Propertius quatuor Elegiarum libros cultos & eruditos reliquit. Lil. Gyrard.

Propertium qui non amat, eum profecto Musa non amant. Tanta ejus versuum suavitas est, ut quemadmodum Comicus ille ait, Nil nisi mulsæ loqui videantur: tanta eruditio, ut non nisi Phæbo dictante credamus exceptos. Lips. lib. 2. Antiq. lect. c. 10.

Durum mihi quidem est ab acris judicii Critico [Quintiliano] discedere, qui Tibullum videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui Propertium malint. Quamvis enim Tibullus mire sit jucundus, & elegans, Latine etiam proprietatis amantior, quam alter, qui sæpè Gracissat & in carmine exactior & rotundior: tamen Propertius illum eruditione, & ingenii suavitate videtur superare, blandus omnino, & lenis in affectibus, in quibus etiam exprimendis nonnunquam, tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit Roland. Maref. l. 2. Epist. 6.

Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum. Est Propertius in manibus, & oris blandi Poeta, & altioris spiritus, & fabulis creber, & imitatione Græcorum doctior. Vavass. de ludic. dict. p. 187.

Propertius castigatissimus Auctor, & facundissimus. Scaligerana l. p. 47.

Qui omnium optimè inter Latinos Stylo Elegiaco scripserunt, sunt Tibullus, Propertius, Ovidius, Tibullus, elegans & politus est; Propertius nobilis & sublimis, sed utrique antepositus est Ovidius, quia stylus ejus magis est nativus, magis movet & affectus ardentiores prodit, Rapin. Reflex. particular. 2. part. Refl. 29.

Impar autem Tibullo haberi potest Propertius, licet Elegias aliquot pulcherrimas nobilissimo stylo elaboraverit: cum in multis varius, & inconstans, languidior aliquando, ac humilis, aliquando inflatior, & duriusculus ampullas, & sesquipedalia verba projiciat frequentius, quàm in Elegiis tolerari debeat, Iac. Gaddius in Elog. omnig. p. 149.

Imitatus est Propertius scriptores Græcos Philetam, Mimnermum, Callimachum, [ut fateatur ipse] quos Latiali carmine non infeliciter expressit: uno parum numerosus, quod polysyllabo frequentissimè claudat Pentametrum. Quoties hic scriptor ex Amoribus suis evigilat, non stultè sapit. Borrich. de Poet. p. 52.

Propertium edidit, & illustravit, qui Catullum & Tibullum; in quibus regnat editio Scaligerana, & recentior illa Simonis Abbes Gaberna. Laudatur & Index Tuscanella & Passeratii.

ALBIUS TIBULLUS.

Albius Tibullus, Romanus Eques, natus eodem anno quo Ovidius, & Messala Corvino. Horatioque familiaris, à foro abstinuit, atque juventutem fingendis

Claruit ante
Christ. Anno
XI II.

figendis pingendisve *Amoribus* suis impendens, res domesticas paulatim attrivit: elegans alioquin, tersusque Poeta; & in exprimendis affectibus mirè felix, infelix argumenti vanitate. *Borrich.* de Poet. p. 52.

Tibullus libros quatuor *Elegiarum* sive *Amorum* composuit: in quibus facile probatur, quàm elegans & candidum sit ejus carmen: ut ejusmodi caloribus describendis *Latinos* omnes videatur superasse, cum affectibus exprimendis, tum elegantia & suavitate ingenii. *Petr. Crinit.* de Poet.

Elegia mihi tersus atque elegans maximè videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Tibullo in *Elegiis* unanimi ferè *Scriptorum* consensu Palma defertur. *Lil. Gyrard.*

Durum mihi quidem est ab acris *Judicii Critico* discedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mirè sit jucundus & elegans, *Latina* etiam proprietatis amantior, quàm alter, qui sæpè *Gracissat*, & in carmine exactior, & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione & ingenii suavitate videtur superare, blandus omninò, & lenis in affectibus: in quibus etiam exprimendis nonnunquam tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit. *Roland. Maref.* l. 2. Epist. 6.

Tibullus elegans cum primis Poeta, & in cujus purissimis scriptis nativa quædam & vernacula *Latina Lingua* mundicia relucet; de amoribus *Sulpitiae* & *Cerinthi* *Epigrammata* quædam composuit, valdè quidem & lepida & venusta *Lips.* var. lect. l. 1. cap. 21.

Tibullus Elegia primus excelluit apud *Romanos*. *Voss.* Instit. Poet. l. 3. c. 2.

Tibullus, tersissimus ac nitidissimus Poeta fuit, *Scaligerana* 1. p. 47.

Antonio Mureto *Tibullus* cultissimus & politissimus Poeta plurimum debet, cujus ille multa incurabilia propè vulnera *Pæonia Chironiaque* manu sanavit. *Turneb.* adv. l. 29. c. 30.

Uniformis ille penè totus est: vixque discedens ab seipso, eodem penè gyro concluditur: audis enim *casas, focos, rura, nemora, prata, spicas, sacra* tum sæpè, tum multum: omnium verò cultissimus, nec redundans in *Elegia*. In fine quarti *Epigrammata* sunt & dura & languida & insuavia. *Elegiam* quoque ad *Junonem* non optimo consilio confectam judices. Orat enim eam pro impudiciâ suæ puellæ: quòd esset *numen* matronalis castitatis. Laxior etiam est aliquando, quàm quantum ab eruditiorum auribus ferri debeat. *Jul. Scalig.* in Hypercrit.

Veteres *Philologi* qui *Tibulli* vitam scripserunt, tres tantum ab eo libros conditos autumant; quorum nos ducatum secuti, quæ quartum hodiè faciunt partim tertio annectenda existimamus, partim verò ipsius non esse. *Barth.* adversar. l. 3. c. 6.

Albius Tibullus, *Eques Romanus*, in affectionibus exprimendis excellens, *Elegiacos* omnes antecedere videtur elegantia, candore, numerosaque dulcedine *carminum*, quæ delicata, venusta, culta in primis aures legentium animosque detinent canora jucunditate captos. Minimè redundans non parè satietatem,

uti

uti *recentiores* aliquot verbosi longitudine puerili, ac penè intolerandâ. Dictionem serpere humi, ac jacere non patitur, velut *Ovidius* aliquando, qui nonnulla excerpfit è *Tibullo*, hunc tamen longè superavit ingenii tum acumine, cum amplitudine, ac divite venâ, quam *torrentis* instar exundantem si cohibuisset iudicio imperfecta excolente, majorem gloriam promeritus *Tibullo* præferendus esset. Par vero judicetur, vel major ob tot *poematia* elegiacis numeris concinnata, in quibus pulchri, bonique plus est *diffusum* quàm in opere universo *Tibulli* collectum. *Jacob. Gadd.* in Elog. omnig. p. 148. 149.

Tibullus cætera tam accuratus, tam elegans & tam limatus in *Elegiis* suis, non tamen admodum talem in suo *Messala Panegyrico* se præbet: usque adeò arduum est debitè laudare. *Rapin. Refl.* in Poet. par 2. Refl. 14.

Scitus & elegans, tum in verbis, tum in numeris *Tibullus*: sed qui è Græcis pleraque fontibus expresserit. *Andr. Schot.* l. 2. c. 13. *Observ. Human.*

Commendatur editio *Passeratii*, nec minor laus *Commentariis Mureti*, & scholiis *Ios. Scaligeri*, Janique *Douzæ*

PUB. OVIDIUS NASO.

N Arione *Italus*, patria *Salmonensis*, nascitur die secundo quinquatruum, die 20. Martii, diebus 262. ante Mortem *Ciceronis* A.M. 3907. Ante Christ. 41. Obiit circa A. M. 3966. post Christ. 17. *Seth. Calvis.* Scripsit quamplurima vulgò nota, ex quibus dolendum est, interiisse *Halientica*, *Medeam*, & sex libros *Fastorum* posteriores.

Clar. ante
Christ. Ann.
VI I.

In eo opere, cui titulum fecit *Metamorphoseon*, secutus est *Parthenium Chium* Poetam, qui Græcè scripsit præclarum Poema pari argumento & materia simili Id.

Ovidii Opus in tanto pretio habitum est *Græcorum* ingeniis, ut illud converterint in suum sermonem: est enim refertum varia atque multiplici eruditione: quanquam ipse autor inemendatum atque imperfectum reliquit, ut ipse testatur versiculis additis. Nam absente illo atque etiam nesciente, editum est in vulgus ab amicis *Fastorum* libros sex composuit, eosque ad *Germanicum Drusi* filium misit: reliquos per importunum obitum, & adversam *exilii* fortunam [ut plerique putant] non potuit perficere; ipse tamen alicubi asserit duodecim à se compositos; opus quidem eruditum, & plenum magnâ & copiosâ rerum scientiâ. De *Amoribus* tres libros scripsit, in quibus sub ficto nomine *Corinnæ* maximè probavit ingenium suum. Complures etiam *Epistolas*, in quibus est usus mirâ elegantia, & artificio singulari, ut *Critici* asserunt.

In *Elegia* habitus est paulò lascivior, ut qui nimium quandoque indulserit ingenio suo *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Tantæ semper omnibus admirationi *Ovidius* fuit, ut non ingeniosus, sed ingenium ipsum: non latinus, sed ipsa latinitas: non *Musarum sacerdos*, sed

ipsum Musarum numen sit habitus. Quod ad linguam latinam attinet, eruditi omnes uno ore confitentur, si funditus illa esset amissa, unius autem *Ovidii* scripta exstarent, ex illis commodissime posse restitui. *Gifan. Apolog. pro Poët. lat. pagin. 484.*

Opus ejus universum, ingenium potius refert, quam curam. *C. Barth. Adversar. lib. 58. 9.*

Lascivus quidem in *Heroicis* quoque *Ovidius*, & nimium amator ingenii sui: laudandus tamen in partibus. *Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Orator.*

In *carminibus* non ignoravit vitia sua, sed amavit. *M. Ann. Senec. l. 2. declam. declamat. 1. Idem* quinto libro *Controversiarum* Battologiam *Ovidio* objicit. *Ovidius* magnâ in verbis novandis licentiâ utitur, ac neque humilia & à plebe petita fastidit; eaque re non nemini visus est *Argentea* potius *ætati* accensendus. *Gasp. Sciopp. in libro cui tit. consultat. p. 41.*

Ovidius Poetarum ingeniosissimus egregiè illud pro magnitudine rei dixit: *Omnia Pontus erant: deerant quoque littora Ponto*; nisi tantum impetum ingenii & materiæ ad pueriles ineptias reduxisset. *Nat. lupus inter oves, fulvos vehit unda leones*; non est res satis sobria lascivire, devorato orbe terrarum. Dixit ingentia, & tantæ confusionis imaginem cepit, cum dixit; *Expatata ruunt per apertos flumina campos*----*Presseque labant sub gurgite turres*. Magnificè hoc, si non curavit, quid *Oves* & *Lupi* faciant. *L. Ann. Senec. lib. 3. cap. 27. Natural. Quæst.*

Jam verò ad eum pervenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen judicii exercenda sunt. Quis enim de *Ovidio* satis dignè dicere possit, nedum ut eum audeat reprehendere: *Fastorum* stylus facilis, candidus: eruditio prisca & multa: ac tametsi materia non semper admittat cultum, ingenium autem viri non sæpè; multis tamen in locis seipso limatior atque tersior est. Minus laborati libri *Tristes*, *De Tristibus* malè inscribuntur: quemadmodum & *de Ponto*, nihilo majore cura commendandi. *Epistola* omnium illius librorum politissimæ. Nam & sententiæ sunt illustres, & facilitas composita, & numeri poetici. *Jul. Caf. Scalig. in Hypercrit. p. 854. 855.*

Uno vincitur [*Manilius*] quòd non potest *manum tollere de Tabulâ*, & [quod tam falsò quàm immeritò, *Ovidio* olim] nunquam scit desinere---Hoc ut non mediocre vitium est in nitido scriptore, ita puri sunt ab hac labe [*nimia earundem vocum iteratione*] principes Poetæ, *Virgilius* & *Ovidius*. *Ios. Scalig. Proleg. Manil.*

Omnes *Ovidius* transcendit. Sive falsa probabiliter, sive obscura perspicuè, sive utraque ornatè, sive omnia simpliciter sint exponenda. Falsa, ut in *Metamorphosi*. Obscura, ut *Mathematica*, & antiquitatis arcana in *Fastis*.

Quæ ad *Mores* pertinent, ubique. Etiam cum ludit aut lascivit. Idque verbis & oratione vulgari. Ut & dicat quæ velit, & doceat quæ quisque intelligat, tam admirabili felicitate, ut cum quivis idem posse videatur, nemo possit. Nemo, nisi magni animi & excitati tentare idem ausit: Sapientes etiam desperent. Ubique *sententia*, ubique *loci communes*, de ignavia de disciplinis brevitate

brevitate formæ, opum contemptu. *Dan. Heins.* libr. de constitut. *Tragæd.* secundum *Aristot.*

Ovidii facilitas est inimitabilis. *Scaligerana* 2. *Poetarum Ciceronem* vocat *Erasmus* in *Ciceroniano* p. 147.

Cum adeo facilis ejus dictio videatur, subinde tamen occurrit, ubi ob trajectionem verborum duriusculus videatur. *Voss.* de Poet. Lat. p. 30.

Ubique ingeniosus est *Ovidius*, quod nemo unquam, nisi qui ipse ingeniosus non esset, negavit: Ubique doctus est *Ovidius*, de quo non minus apud omnes constat: sed haud equidem scio an alibi doctior sit & ingeniosior, quam in secundo *Tristium*. Neque adeo mirum est: causam apud *Augustum* agebat, Principem doctum, Principem Poetam. *Tanaquil. Fabr.* lib. Epist. 1. Epist. 37.

Haud equidem scio, sitne aliquid in toto *Latia*, quod elegantius & ingeniosius scriptum ab ullo Poëtâ fuerit, quam *Elegia* octava libri 2. *Ponticorum*; ita sunt ibi omnia tersa, ita omnia varia, & πολυμαθῆ, καὶ πάσας ιδέας καὶ ἐγλαφυρὸν πολίμα. *Idem.* ibid. Epist. 71.

Jes. Rapinus *Ovidii Fastis* hanc gloriam tribuit, quod sit *Opus* omnium quæ edidit placidissimum, quodque solidum judicium maximè prodit. Dicit insuper Poetam hunc tum demum cum senesceret *Fastos*que componeret attingere potuisse Prudentiæ ac Moderationis perfectionem quæ in hoc posita est ut quis ea tantum dicat quæ necessaria & convenientia sunt; Eum hoc tantum loco moderatum & circumspectum esse; Eumque alibi semper juvenilem animum exhibere. *Rapin.* Comparat. Hom. & Virgil. cap. 11.

Rapinus asserit *Ovidium Propertio* atque *Tibullo* in *Elegiis* antepponendum esse, quia magis nativus est stylus ejus, magis movet, & ardentiores affectus prodit; & quia hoc pacto melius quam cæteri *Elegia* Characterem expressit. *Rapin.* Reflex. in Poet. Refl. 29.

Optandum erat; ut extaret *Ovidii Medea*. Nam cum ingenium ejus viri tale sit, ut penè modum humanæ conditionis excedat; si quo peccat, eo peccat, quod, magnorum fluminum instar, interdum redundet. Quod si in eo vitium est, tot suis virtutibus satis illud compensat. *Voss.* Institut. Poetic. l. 11. p. 73.

Ex omni choro *Autorum*, quem unâ legeremus segregavi *Ovidium*. Torvum enim illud & morosum *Virgiliana* Majestatis reveriti; incertum & intricatum *Papiniani* tumoris abominati sumus. Et *Horatium* sæpè suaviter nequam; dictisque elegantibus & præceptis non raro lasciviæ ac intemperantiæ virus admiscentem respuimus. Quin & ipsum præterire ausi sumus *Ciceronem*, subinde dum largo flumine verborum exundat, rebus & sensibus parcum. Quidni igitur *Ovidium* in manus lumerem? *Ovidium* dixi, imò potius *Genium* quendam ingenii ac eloquentiæ in *Humanâ specie* ludentem. Cujus versiculos nec mortalis aliqua cura finxisse; nec studium expressisse; neque ars concinnasse; sed vel natura ipsa sponte effudisse, aut divinior quædam *Musa* dictasse videatur. *Ovidium*, lacteâ ubertate eloquii, facili proprietate verborum, sincerâ puritate sermonis, sententiarum appposito lepore, utilique acumine; æquali calore, & continuo styli spiritu cuivis conferendum; cæterum inexhaustâ inventionis copiâ,

copiâ, candidâ sensuum perspicuitate, lautâ supellectile *Historiarum*: varietate ac divitiis omnigenæ doctrinæ; & mirificè suavi, facili, lævi, ac rotunda compositione *carminum* cuius longè præferendum *veterum Poetarum*. Cui nihil unquam aliud vitio datum est, quàm quod intemperantis ingenii fuerit, quòdque vir amoribus alioqui nimium deditus, sui quoque ingenii nimius amator extiterit. *Isaac Barrovv.* Opusc. p. 120.

De *Ælio Vero* Imperatore tradunt *Historia Augusta* scriptores, eum usque adeò deamâsse librum *Ovidii de Arte Amandi*, ut illum sapiens in lecto decubiturus legerit, & dormiturus pulvinari imposuerit.

Operum *Ovidii* emendatissima est editio, quam *Nic. Heinsius* ad *MSS.* codices plures emaculavit & in 3. Tomos divisam, notisque *Criticis* illustratam *Amstelodami* ex officina *Elzeviriana* Ann. 1661. edidit: quam secuta illa *Burchardi Chippingii* itidem Tomis 3. *Lugd. Batav.* ex *Officinâ Hackina* An. 1670.8. divulgata.

* In *Ovid. Metamorph.* libros commentaria, sive Enarrationes Allegoricæ, vel *Tropologica*, omnino prohibentur in *Indice Tridentino*; vid. *Appendicem certor. Auctorum*.

Hoc Ovidii Epitaphium:

Hic situs est Vates, quem Divini Cæsaris ira

Augusti patriâ cedere jussit humo.

Sæpe miser voluit patriis occumbere terris:

Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

GRATIUS FALISCUS.

Clar. Paulò
ante Chr.

C *Ynegeticorum* scriptor *Ovidii* tempore vixit. Hunc auctorem primus *Actius Sannazarius* è *Galliis* secum attulit, & typis mandavit. Notis doctissimis eum illustravit *Ianus Ulitius* An. 1645.

Ecce antiquum Poetam Latinum *Virgilii* & *Ovidio* Coævum qui celeberrimus fuit puro illo Seculo quo amplissima Ingenia floruerunt, & Poësis severissimorum Iudicum censuræ obnoxia fuit, qui mediocribus esse Poëtis non concessere. Stylus ejus ubique concisus, castus & floridus est. Ejus comparationem melius instituere non possum, quam si *Virgilii Georgicis* æquiparari posse dixero. Idem fere Argumentum tractat, & quantitate ipsum ferè adæquat quoad *Carminum* numerum. In hujusmodi comparatione nollem videri *Virgilium* deprimere, cui meritam existimationem nequaquam denego: Sed mens mihi tantum est *Gratium* ad debitum celebritatis gradum evehere apud eos quibus nondum innotuit quem Characterem tribuere debeant huic Poëtæ, qui hætenus parum tritus fuit apud nos: Nostum hoc judicium, ni fallor, ab iis probabitur, si opus ipsum perlegere non graventur, cujus ea est brevitās, ut diuturnum otium ad ejus lectionem non requiratur. Ipse *Ovidius* nobis hac in parte suffragaretur.

Postrema

Postrema quarti ejus libri *de Ponto* Elegia præclarum est Opus. in quo singula sæculi sui solertia ingenia recenset: Quorum nomen perennibus carminis ejus Monumentis durabilius evasit quàm si Annalibus in Capitolio asservandis insertum fuisset. In hac Elegia Poetam hunc eodem ordine cum *Virgilio* collocat.

*Tityrus, antiquas & erat qui pasceret herbas:
Aptaque venanti Gratius arma daret.*

Et reverà ætate suppar videtur illi fuisse, ut & argumento & stylo ei parum dissimilem se præbet. Et ausim asserere neminem qui acri & studioso ingenio præditus sit, ejus Melodia seu arte non delectatum iri. Et perfecti illi homines qui quodam quasi connubio binas hujusmodi dotes, tam rarò in eodem pectore sociabiles conjunxerunt dictionum ejus Harmonia intime afficientur. *Christ. Vase* Præf. ante *Gratum* de *Venatione*.

Duo elegantes Poetæ *venationis* præcepta poemate tractarunt, *Gratius* & *Nemesianus*. *Nemesiani* stylus candidus: nec vulgare sonans: *Gratius* verò castigatior. *Jul. Cæs. Scal.* l. 6. Poetic. p. 850. 851.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Gracis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est; quicum *Gracorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos: quippe cujus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem representatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. Atque eos quidem ambos cum plebeios judicem, *Gratii* puritatem atque rotunditatem, denique inventionem & ordinem antepono. Id quod sigillatim perpendenti omnia, satis patebit. *Idem* ibid. l. 5. p. 578.

Felicissimum Latinorum seculorum facilè in *Gratii* poemate agnoscas; nil enim vulgare aut ineptum inest; omnia eodem filo gravitatem & elegantiam servant *Cass. Bart.* Adversar. l. 1. c. 16. p. 37.

Si à *Marone* recesseris, quem *Gratio* nostro præferre possis Poetam toto *Lazio* ne unquam quidem habebis. *Idem* ibid. l. 6. c. 5. p. 265.

Notamus in hoc scriptore eruditionem non pœnitendam, judicium acre, lectam dictionem, sed humiliorem subinde charactere *Epico*, neque id injuriâ, cum argumentum operis id deposcat. *Borrich.* de Poet. p. 54.

Gratius aurei & latinissimi seculi Poeta. *Joan. Nieff.* l. de ort. & occas. ling. lat.

Gratum nostrum neque florentibus *Romani* adhuc *Imperii* rebus magnopere cognitum fuisse, testari nobis abundè cum damno nostro potest *Nemesianus*, qui aliquot post sæculis de *venatione* librum scripturus, jactat primum se *Romanorum* illud iter ingredi; non facturus si floruiſſet nominis Poetici gloriâ tum *Gratius*, *Cass. Barth.* Adversar. l. 57. c. 17.

Gratius, luculentus Poëta, & in quo meritò seculi felicitatem agnoscit Incomparabilis Censor *Scaliger*. Eruditissimum illius Poëmation, quod *Cynegeticon* inscribit, primus ex carcere squaloris & sitûs vindicavit *C. Barthius*; cui

M

passim

passim Poëta nullo post *Maronem* inferior, egregius & summo proximus Vates, audit: in quo castigata & erudita Phrasis pressaque & semper sibi æqualis. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Gratius Poëta cultus ac tersus. *Dempster*.

De hoc Poëtâ optimè meruit *Christophorus Wase*, qui versibus Anglicanis elegantissimè expressit, atque commentario illustravit.

C. JULIUS HYGINUS.

Claruit Ann.
Dom. IV.

TEmpore *Oëtaviani Augusti*, cujus erat libertus floruit. *Scriptit* librum de vitâ rebusque virorum illustrium: De familiis Trojanis: De situ Urbium *Italicarum*: commentarios in *Virgilium*: librum de Agriculturâ: librum de *Penatibus*. Hodiè verò nihil *Hygini* habemus præter *Poeticon Astronomicon* ad *M. Fabium* & *Mythologiam*. *Thomas Munckerus* hæc edidit, commentariisque illustravit, Anno 1681. *Amstelodami*, in 8.

Est hic auctor ut quidem non ita purus atque elegans, adeo ut in quibusdam parum etiam *Latinus* videri queat, ita vetus tamen, & à reliquis *Hygini* scriptis, quæ quidem ad nos pervenere; non omninò absimilis aut abhorrens, præcipuè autem utilis iis, qui in *humanioribus* hisce studiis multum ac diligenter versantur. Ex hoc enim non pauca, quæ tum apud *Ovidium*, tum apud alios plerosque Poëtas minimè hætenus, aut certè perperam intellecta sunt, intelligi & explicari tandem posse videntur, multaque hic plana jam atque expedita reperias, quæ dudum magnos atque eruditos quoque viros variè ac miserè torserunt. *Jac. Mycill.* in Epist. nuncupatoriâ.

Et *Augustales* liberti, *Phadrus* & *Hyginus*, etsi in hunc posteriorem, quemadmodum & in *Asconium Pedianum*, posterioribus seculis nonnulla minus *Latina* irrepsisse palam est. *Sciopp.* de Styl. Historic. Apud *Hyginum* offerri non pauca parum *Latina* & fæces sequioris ævi redolentia satis est manifestum: tum frequenter illum in narratione *fabularum* dissentire à semetipso, ac variare. Unde convinci possit interpolatus non ab una manu, *Scholiastas* Poetarum ac *Mythologos* præsertim *Græcos* compilante. *Nic. Heinsius*.

Est similis sibi hic scriptor, licet minimè unius auctoris liber sit, sed *Epitoma* ex *Hygino* & aliis contracta. *Barth.* l. 5. adversar. c. 2.

Hygini nomine præstantem librum ego *Rhapsodiam* ex omnibus hinc inde *Mythologorum* libris concinnatam esse arbitror. Nam apud *Fulgentium* integræ periodi sunt, quæ hic extant; nisi tamen arrogans ille & invenustus, addo etiam semibarbarus & sesquisolæcus scriptor *Hyginum* potius exscripsit. *Barth.* Adv. l. 10. c. 12.

Quæ phrasis stylique facies in *Hygini* fabulis & multa in eo notanda sunt ab usu *Latinitatis* hodiernæ remota, quæ tamen *Barbariæ* damnare non possis, multa ob elegantiam commendanda. *Barth.* l. 8. Adversar. c. 6. (Sunt in isto fasciculo *Hygini*) nonnulla, quæ vix infimâ *Latinitate* subsistant. *Reines.* l. III. variar. lect. p. 372.

Judicium

Judicium in *Grammatico*, qui *fabularum* librum capitum ducentorum septuaginta septem constipavit, & præfixo *Hygini* nomine ætatem mentitus est, & auctoritatem, meritò requiramus multis de causis. *Idem* *ibid.* c. 8.

Julius Hyginus scripsit ad *M. Fabium Quintilianum*, cui familiarissimus fuit, *De Mundi & sphaeræ ratione* utile sanè *Astronomicum*. Præterea de *signis cœlestibus* opus, in quatuor libros distinctum. *Anton. Riccobon.* in fragm. Hist.

Nota magis nulli domus est sua, quàm *Hygino* Cœlum. *Franc. Mod.* Epist. 9. *Novantiq. lect.*

Hic *fabularum* liber ad omnium poetarum lectionem mirè necessarius. *Gesner.* in *Biblioth.*

Hyginus plebeius bonæ ætatis scriptor. *Sciopp.* in *Infam. Famian.* p. 49.

T. LIVIUS.

Patavinus, quarto obiit *Tiberii* Anno, ætatis suæ 76. quo & *Ovidius* decessit *Claruit Ann. Tomis*: Ut de utroque *Eusebius* in *Chronicis* testatur. Scripsit *Historiarum* Dom. XII. libros 140. Iis complectebatur *Res Romanas* ab U. C. usque ad bellum in *Germaniâ* gestum à *Druso*, ejusque mortem. Ex illis soli supersunt 35. Nam secunda periiit *Decas*, & quicquid sequebatur librum 45. cæterorum nihil habemus præter argumenta, quæ *Epitome Liviana* (si argumentum libri 136. & 137. exceperis) continentur, sive ejus *Florus*, sive alius est auctor.

Eximius scriptor *Livius Patavinus*, Romanæ pater *Historiæ* *Blond. Flavins, Ital. illust. principio.*

Diligentissimus scriptor, ab bene tum loquendum, tum sentiendum in negotiis cum primis utilis. *Lud. Viv.* de tradend. *Discipl.* l. 5.

In *Livio* libertas maxima, prudentia non parva, dicendi copia major, quàm diligentia: ideoque à Principe *Caio*, tanquam verbum & negligentem notatum fuisse crediderim. *Car. Sigon.*

T. Livius Historicorum princeps fuit. Scripsit *Historiæ Romanæ* 140. libros arte ac elegantia tantâ, prorsus ut nec ætas superior, neque tota posteritas, non modò potiorem, sed ne parem quidem ullum habuerit scriptorem. *Leand. Albert.* in *Ital. descript.*

Non est Antiquarius *Livius*, fateor: sed nec omnia in eo prætrita, & à facie vulgi. Vetustæ dictionis plura haud dubiè extarent vestigia, absque *correctorum* audaciâ si fuisset. *Lips. Epist. Quæst.* l. 4. *Epist.* 10.

Est *Livius* magnitudine quidem & majestate operis ante omnes. Diffusus ille & placidus, in concionibus maximè disertus; & talis omninò, qualem *Fabius* descripsit. *Patavinitas* ei objecta ab *Asinio*, id est, nisi fallor, sermonis quædam peregrinitas, nec tam in verbis quam in stylo toto. Nos quoque supinum eum alibi, aut frigidum, imò & ταυτολόγον agnoscimus: derivaturi libenter tamen in exscriptores hanc culpam. *Judiciis* sententiisque bonus est, etsi non frequens: quid refert? pro ipso loquitur doctèque copia tot eventuum & exemplorum. *Lips. not. ad Poetic.* l. 1. c. 9.

Nihil hoc scriptore est grandius atque uberius. De stylo litem intentabat olim *Asinius Pollio*. *Patavininitatem* in eo animadvertere se aiebat, ut *Fabius* testatur l. 8. c. 1. Nimirum delicatum hominis palatum videbatur sibi aliquid sentire, quod non usquequaque saperet genium *Romani* sermonis. At non audiendus est *Keckermannus*, quando hinc colligit, reprehensum ab *Asinio* esse sublimem *Livii* stylum. Uti & cum à *Seneca* culpari putat l. 1. de *Irâ*. c. ultimo; & de *Tranquillitate* c. 9. Nam longè aliud & *Fabium* & *Senecam* velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendat. *Voss. de Hist. Lat.*

Livii Patavininitatem, quam gustabat *Pollio Asinius*, nos non gustamus; scilicet non habemus jam palatum usque adeò eruditum, aut certè morosum. *Lud. Viv. de Trad. Discipl.*

Livius sermone illo, quem *Pollio Patavininitatem* dixit sapere, eloquentior fuit multis *Romæ* natis, & fortassis illo ipso *Pollione*. *Idem*. l. 2. De caus. Corrupt. Art.

Quod si *Pollio* sibi solus *Romanè* vel loqui, vel scribere visus est, cui *Livius* olet *Patavininitatem*, *Virgilius Mantuaninitatem*, *Ciceronis* dictio parum sapit, sanè si iis quæ illius extant, non dixit meliora: malim profectò cum hisce minus *Romanè* loqui, quàm cum illo eum ad modum, quem legimus ex fragmentis. *I. C. Scaliger*. l. 4. c. 17. Poëtic.

Philippus Comineus Livium vocabat *Latinorum Polybium*, omnibusque senatoribus & rerum publicarum gubernatoribus perlegendum dicebat.

Magnatibus viris nulla est lectio magis accommoda quàm *Historicorum*, inter quos facilè primas tenet *T. Livius*, de *Latinis* loquor. *Erasm.* l. 28. Epist. 15.

T. Livius non rarò secum ipse dissidet in rerum gestarum narratione, tantum abest, ut nusquam aberret à vero. *Idem* in *Ciceroniano* p. 109.

Livia non alius jucundior, etsi ad primum gustum subausterus sit. *Idem* l. 28. Epist. 8.

Non movere debet *Henricus Glareanus*, vir variæ eruditionis, cum (præfatione Annotationibus in *Livium* præmissâ) *Livium* bellicosæ Gallorum gentis res gestas odiosè tractare, virtutesque eorum malignè elevare conqueritur. Quod etiam *Barthius* facit *Adversariorum* l. 60. in *August.* De *Civitate Dei*. l. 1. c. 6. Quàm enim *Livius* veritati studuerit, vel ex eo conjecturam capere possumus, quòd in descriptione Belli civilis, ne Augusto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quàm factum sciret. *Voss. de Histor. Lat.*

Multi *Livium* improbant, quod superstitiosè referat prodigia tam multa: ut boves locutos, infantes semestres Triumphum clamasse. Quæ sanè in Gentili laudem magis merentur, cum qualemcunque numinis cultum ἀδύστην oporteat præferre. *Idem* ibid.

Ne indignetur sibi *Herodotus* æquari *T. Livium*, cum in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita dicuntur omnia cum rebus, tum personis accommodata.

Sed

Sed affectus quidem, præcipuè eos, qui sunt dulciores, ut parcissimè dicam, nemo Historicorum commendavit magis. Ideoque immortalem illam *Salustii* velocitatem diversis virtutibus consecutus est. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Magnus, *Deus* bone, autor *T. Livius*; lacteâ quadam ubertate dictionis divinitus facundus; amans virtutum, osor vitiorum, rectus iudicii, rerum togæ, rerum sagi, etsi non ex usu, neque experientiâ, egregiè tamen peritus: denique, si quid iudico, hoc solum ingenium (de *Historicis* loquor) populus *Romanus* par imperio suo habuit. *Casaub.* præfat. *Polyb.* præmissâ, p. 54.

Cæterum tantus & tam admirabilis scriptor, ut eloquentiâ *Polybium* facile vincit, quod ingenue fateor: ita aliis dotibus à *Polybio* non obscurè vincitur. Nam, ut de libro sexto nihil dicam, & id genus aliis *Polybii* digressionibus; & *Tacticæ* imperitiâ, est, ubi deprehendas, quod nostri commentarii *Polybiani* docent: & in causis rerum assignandis, à sincero nostri iudicio, præ nimîâ superstitione non rarò deflectens, aniles ineptias solidis rationibus, & certis illius demonstrationibus anteponit. Illa quoque tam frequens & tam accurata portentorum enumeratio, annon eundem hunc animi illius morbum palam facit? Ut non abhorreat à veri fide, quod memoriæ proditum est à nonnullis, *Gregorium Magnum Pontificem* Religionis Christianæ propagandæ studiosissimum, hac tanti scriptoris ridiculâ superstitione offensum, ex omnibus Bibliothecis ejus *Historias* curasse tollendas. *Idem* ibid.

Polybii vestigiis (ut accuratè ostendit *Fulvius Ursinus*) passim institit *Livius*, usque adeò ut sæpè etiam verbum penè verbo interpretetur. *Voss.* Institut. Orator. l. 1. p. 39.

Omninò assentire malo *Petrarchæ*, *Crinito*, *Politiano*, *Sigonio*, atque aliis, qui divisionem eam *Decadum*, non à scriptore, sed librariis esse, putant. Movet verò me illud, quod etiam istos movit: nempe quòd *Censorinus*, *Diomedes*, ac veterum alii, nunquam *Decadum*, sed semper librorum meminere. *Voss.* de arte Hist. c. 25.

Neque partitiones *Decadum* ab ipso *Livio* sunt, quod Professore *Humanitatis* ignorare non decebat; antiqui enim *Grammatici* non *Decades*, sed *Libros* agnoscunt. *Laurent. Pignor.* in Sym. Epistol. Epist. 44.

In *Decades* fastidiosam legentium ignaviam *Livii* centum & quadraginta libros dispescuisse verosimile est. *Act. Erud. t.* Cal. Mart. An. 1683.

Rufus Avienus, *Servio* teste, *Livium* carmine expressit. *Iambico.*

Elegans est editio illa quæ cum perpetuis *Ioan. Fried. Gronovii* & *Variorum* notis in 3. Tomos divisa, *Amstelodami* apud *Ludovicum* & *Danielem Elzevirios* in 80. Annis 1664. & 65. excusa fuit. Præferenda verò est illa editio, quæ cum notis *Ioan. Doujatii* prodiit, jussu *Christianissimi Regis*, in usum *Delphini*. Tomis quinque, *Parisi.* 1679, 1680, & 1681. in 40.

Hoc *T. Livii* Historici Epitaphium in *Palatio Patavino* sub veteri Statuâ.

Ossa tuumque caput cives tibi, maxime Livi,

M 3

Prompto

*Prompto animo hinc omnes composuere tui.
Tu famam eternam Romæ, patriæque dedisti.
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hæc; Et si majora liceret,
Hoc totus staret Aureus ipse loco.*

Anno seculi hujus decimo quinto *Bamberga*, *Hectore Cotzavio*, *Imperialis Ecclesia Decano*, *Bibliothecam* Publicam recognoscente ac transferente, inventa est à *Iohanne Horrione Societatis Iesu* Theologo prior pars libri 33. *Titii Livii*, antea desiderata. Præterea membranam palmulæ, quâ pila luditur, à sphæristerii Magistro injectam, deperditorum quippiam *Livii* continentem, se vidisse *Donjatio* narravit *Iohannes Capellanus*, vir celeberrimus. In Regis etiam *Hispaniarum Scorialensi* Bibliothecâ nondum in vulgus editos quosdam *Livii* libros haberi vulgò fertur. *Constantinopoli* verò in *Turcarum* Imperatoris Regiâ integrum *Livium* extare, ex Imperatorum *Græcorum* Bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim *Petrus Vallius* (*Pietro della Uall*) Epistolarum exoticarum partis primæ septimâ narravit: adjiciens, eum *Codicem* quinque millibus *Ducatonis* Magnum *Hetrurie Ducem* aliquando redimere voluisse; *Gallicarum* etiam Regis Legatum *Sansum*, è gente *Harleâ*, decem millibus eundem animose licitum esse, ac citra dubium grandi hac æris summâ istum obtinuisse à Bibliothecâ in Palatio *Imperatoris Turcici*, custode, si is invenire *codicem* istum potuisset, quem disjectum ferebat, cum exhibere sibi eundem *Legatus* cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides sublesta redditur. Ut adeo quæ nuper modo percrebuit fama de *Livio* integro, à *Bassa* quodam Regi *Gallie* pro immensâ vi auri quàm postulaverat oblato, eodem loco habenda sit. *Act. Erudit.* An. 1683. Calend. Mart.

S T R A B O.

Claruit Anno
Dom. X V.

Natus *Amasia* civitate *Ponti*, Philosophus fuit *Stoicus*, quanquam & Philosophiam *Peripateticam* attigit. *Geographus* præstantissimus fuit, cujus 17. *Geographiæ* libri quos *Tiberio Casare* rerum potiente conscripsit, etiamnum hodie extant. Scripsit & alios, ac inter eos, commentarios historicos utiles ad moralem ac civilem Philosophiam, sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii *Tiberii*, extremæ senectutis. *Hofman.*

Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. *Geographiæ* libri; quos non unâ de causâ maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores *Strabonis* maximopere nobis commendat: siquidem priorum *Geographorum* nemo plus terrarum lustravit. *Geographiam* suam scribebat An. U. C. 771. quarto anno Imperii *Tiberii Caesaris*. *Voss. de Hist. Græc.* l. II. c. 6.

Ex his apparet, quanto judicio usus sit *Strabo* in Historicis istis: longè aliter ac *Plinius*; qui multa ex *Megasthene*, & similibus, suis infarsit libris, de rei veritate securus,

securus, dum bonâ referat fide, quæ apud *veteres* legisset. *Voss. de Hist. Græc. c. 12. l. 1.*

Unus extitit *Strabo Philosophus ἀπέρσει* quidem *Stoicus*, cæterum doctus, *Deus* bone, & laboriosus, prorsusque ad unguem factus homo: qui omni doctrinâ eruditus; iisque omnibus præsiidiis abundè instructus, quæ ad rem Geographi-
cam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tantâ felicitate confe-
cit, ut persuasum habeam, si quis diligenter hujus scripta versare voluerit,
eum antiquiorum *Geographorum* jacturam patienter ferre opus; namque relictum
nobis est à summo scriptore, quod præter accuratissimam totius orbis tunc co-
gniti descriptionem, tantâ doctrinâ, tamque varia omnium rerum scientiâ refer-
tum est, eâ denique arte contextum, ut si unius aut alterius è *Veteribus* scripta ex-
cipias, nihil planè in omni *vetustate* reperiam cum hoc opere comparandum.
Isacc. Casaub. in Epist. ad Tac. Lect. Strab. l. 17. rer. Geographic. præfixâ.

Strabo Geographorum princeps, Idem ad Baron. Ann. 31. num. 69.

Strabo scriptor apprimè serius. Idem ibid. Ann. 34. num. 116.

Nemo certè *Straboni* huic nostro est comparandus: tantâ curâ, tantâ animi
perspicuitate illi universa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, sub oculos
ponit: tanto inde judicio singulis sua affert ornamenta locis, ut unus ille verè
totius orbis pictor *Apelles* videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipse
peragravit ac vidit, eo quidem tempore, cùm tranquillitatem Orbi fecisset *Aug-*
ustus, & utcumque adhuc retineret *Tiberius*. Porro quæ non vidit, quantâ
diligentiâ inquisivit ab iis qui verè noverant? *Marc. Hopper. Præfat. in Strabon.*
Amstelod. 1652.

Strabo pleraque refert occultâ fide: egregius mehercules, & non ad vulgi gu-
stum scriptor. *Lips. comment. in l. 2. Annal. Tacit. figur. 177.*

Strabo Geographus, insignis judicii & prudentiæ vir. *Idem Manuduct. ad Stoic.*
Philosoph. l. 1. dissertat. 17.

Strabo non *Historicus* modò insignis, sed *Philosophus* quoque & *Mathemati-*
cus, adeò celebris & pervulgati nominis, ut eum *Thessalonicensis Eustathius* per
quandam exochen *Geographi* nomine persæpè significet. *Rhodigin. l. 21. lect.*
Antiq. c. 25. Cura ei non τῶν τῶν tantum, sed etiam τῶν τῶν τῶν fuit. *Coler. Epist. de*
stud. Politic. p. 212.

Ipsū virum peritissimum, genere *Cappadocem*, eruditione *Græcum*, judicio
priscum, incolatu *Romanum*, terrarum multarum peragratores vocat *Petr. Bert.*
descript. Gall. p. 203.

Satis prædicari nequit doctrina & industria *Strabonis Amaseni*, scriptoris gra-
vissimi; quem *Stratonem* vocari debere, perperam in *Peripateticis* suis *Discussio-*
nibus contendit *Franciscus Patricius. Voss. de Philologiâ, p. 56.*

Strabo Geographiæ suæ adjunxit *Dissertationes* Historicas & Politicas, de singulis
sui temporis Rebus publicis. Hujus judicio nihil est limatius in *Politicis*, quamvis
multi eum tanquam nudum *Geographum* rejiciant in summa; est *Geographus Hi-*
storico-Politicus. Differt à *Ptolomæo*, qui mathematicè non verò Historicè *Geogra-*
phiam tradidit. Historia autem propriè non pertinet ad Geographiam, ad quam ea
propriè

propriè spectant, quæ ad *Regionis* situm, longitudinem & latitudinem pertinent: peccat ergò *Strabo* in hoc casu. In descriptione *Germania* multos errores commisit. *Herman. Conring.* in *Thesaur. Rerump.* Vol. I. p. 27.

Strabo Amasenus Princeps *Geographorum*, quem frustra conatur de sui operis possessione dejicere *Franc. Patricius* l. in 3. *Peripatetic. Discussion.* ut cuidam *Stratoni* tribuat. Castigandus autem videtur *Strabo*, quòd *Historias, & Philosophicas, Disputationes Geographiæ* miscuerit. *Cardinal. Ioan. Bona.*

* *Isaaci Casauboni* in *Strabonem* Commentarii, permittuntur cum expurgationibus. Vid. *Indic. Madrit. edit. Ann. 1667.*

Extant *Geographiæ* libri 17. Græcè cum versione *Guil. Xylandri* & observationibus *Isaac. Casauboni* & *Friderici Morelli.* *Lutetiæ Parisiorum An. 1620. Typis Regiis* in fol.

P H Æ D R U S.

Clar. Anno
Dom. XX.

T *Hrax Augusti* libertus, tempore *Tiberii* claruit. Reliquit 5. libros *Fabularum Æsopicarum* versibus *Jambicis* conscriptos

De hoc libello idem ego tecum & cum politissimo viro *Jacobo Bongarsio* sentio, elegantem esse cumprimis, & florente etiam ac purâ linguâ *Latinâ* scriptum: (quæ paulò post multum à nativa illa simplicitate sua degeneraverit) ac superarem esse judico hunc *Phædrum Laberio*, ac *Publio Syro Mimographis*: abundare quoque optimis & ad vitam utilissimis sententiis. Tantum vellem in numeris ac legibus carminis *Jambici* paulò accuratior fuisset, in quibus palam est, eum satis negligentem esse, ne dicam dissolutum. Sed *Conicorum* ille fortasse hac in re licentiam imitari voluit, nihilque circa numeros pensi habuit, dum purè atque emendatè loqueretur: in quo studio nemini facile cedit. Hoc quoque non sine judicio fecisse existimandus est; quòd ad *Fabularum* descriptionem *Iambo* potissimum adhibere voluit. Hoc enim metri genus quàm minime à quotidiano & naturali sermone recedit: adeoque ipsa *Natura* (si *Aristoteli* credimus) id invenit, ceu maximè accommodatum & proprium τῇ λέξει. *Conrad. Ritterstius* in *Epist. præliminari ad Ioachim. Camerar.* præfix. *Phædr. Fab.* 1667.

De dicendi genere si roges, quid sentiam, dicam equidem, & quasi me *Censor* rogaret, ex animi sententia; Neminem arbitror à felici illa *Terentii* simplicitate propiùs abesse---Nemo è veteribus ingenio fuisse videtur ad illam *Terentii* semper lenitatem magis factò, quàm *Phædrus*; quod & necesse fuerat, ea enim est *Apologorum*, atque adèò *Fabellarum* omnium natura, ut sermone non debeant, nisi facili placidoque tractari. *Tanaquill. Fab.* in *Not. ad Phædr.*

Phædrus suavissimus ille *Fabulator*, & urbaniorum hominum delictum. *Tan. Fab.* l. I. *Epist.* 49.

Phædrus Scriptor meo iudicio politissimus. *Casaub.* in *Epist.* 99. ad *Petr. Pitheum.*

De

De *Phadri* Fabulis ita judicant doctorum plerique, esse ingenue *Latinitatis*, neque mentiri ævum *Tiberii*. In quorum ego prorsus opinione sum, licet unam & alteram subdititiam & insititiam esse jam olim notarim. *Gasp. Barth. Adversar. l. 36. c. 21.*

Ingenuas *Phadri* fabulas à primâ pueritiâ in deliciis habui, & immortalis amore prudentiam in tam suavis verbis & fabulis abditam, dignam esse quis neget? *Idem ibid. l. 30. c. 22.*

Phadrum & *Hyginum* velut elegantiae minùs studiosos *plebeja* plusculum usurpasse apparet. *Gasp. Sciopp. Consultat. p. 42.*

Scriptit has *fabellas* stylo longè optimo ac latinissimo, ut plerique docti traderunt. Nam quòd *Schoppius* in eo nescio quid *Barbari* ac *Thracici* subodoratur, id planè est ejusmodi, quale ejus, qui in *Tito Livio* deprehendit *Patavinitatem*. Itaque hucusque nemini ex doctioribus suam approbare potuit sententiam, nec credo unquam approbabit. *Ioan. Scheffer. in Vit. Phadri.*

Antiquitas nihil Fabulis ipsis elegantius habet. *Eruditor. Diar. Gallic. 2. Febr. 1665.*

Dictio ejus pura est, & emendata, nec indigna quam imitentur linguæ *Latine* candidati. *Borrich. de Poet. p. 56.*

At verò *Phadrus* noster illis (*Plauto* & *Terentio*) castigatior est, & adstrictior, sed ita tamen, ut honestâ quadam interdum libertate utatur. Quod à nobis eâ gratiâ dicitur, ne quis omnia ejus Carmina ad molestam illius purioris *Iambici* diligentiam postulet revocari. Nam quod suspicatur *Schoppius* ignorâsse *Phadrum* leges metricas, cui, quæso, persuaserit? Eadem operâ *P. Syrum*, eadem operâ *Plantum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, ὡς σε εἶναι φῶ; sed solens suo more facit *Schoppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casanbonos* insectari, κολοῖσθαι πρὸς αὐτὸν. *Tanaquil. Faber. Not. in Prolog. Phed. l. 1. Fabul.*

Phadrus Augusti vel *Tiberii* libertus gente *Thrax*, *Æsopi* fabulas *Latinis* Versiculis descripsit adeò nitidis & limatis, ut nil *Romanus* dici scribique possit, *Dan. Georg. Morhof. de Patavin. Livian. p. 158.*

Vavassor de *Ludicrâ Dictione* p. 206. *Phadri* dictionem ab omni peregrinitate & insolentiâ remotam judicat, narratque accepisse se à *Iacobo Sirmundo*, cùm *Petrus Pithæus* primùm misisset *Romam* hos libros *Lutetia* editos, *Romanos* ut emunctæ natis homines novitate voluminis percussos non dubitasse, quin ætatem redoleret *Augusti*, ac summam illam facilitatem styli & Scripturæ repræsentaret. Id autem miratur *Vavassor*, quî factum; quòd *Seneca* *Æsopios* logos intentatum *Romanis* ingeniis opus dixerit, cùm *Phadrum* hunc haberet, quem opponere possit toti *Græcia*.

Editiones multæ circumferuntur; laudatior *Rigaltii*, *Pithei*, *Schefferi*, *Tanaquilli Fabri*, *Holstii* cum notis *Freinsheimii*: laudatissima verò ac emendatissima est editio *Marquardi Gudii*,

M. ANNÆUS SENECA.

Clar. Anno
Dom. XX.

Rhetor & Declamator, *Augusti & Tiberii* ætate floruit. Idem tres filios egregios reliquit, *Lucium Annæum Senecam Philosophum*, *M. Annæum Novatum*, aliàs *Iunium Gallionem* dictum, & *M. Annæum Melam*, *Lucani* poetæ patrem. Nobis ex sui ævi *Declamatoribus* excerpta dedit, idque stylo puro & eleganti, nec minori acumine judicii, quo egregiè usus est in ingeniis, dictisque eorum, censendis; ex quibus laudabilia ista, sedulæ instar apis, delibavit *Voss. de Rhetor. natur. p. 106. 107.*

Inter *Declamatores M. Seneca* Rhetor insignis familiam ducit, sive *Suasorias* ab optimis dicendi magistris tractatas, sive *controversias* memoriâ reconditas, depromat. De cujus scriptoris stylo ita judicare non dubitem, nihil esse in *Lingua Latinâ*, cum à *Cicerone Fabioque* discesseris, scriptum purius aut elegantius. Judicium verò, quod semper fuit, eritque perpaucorum hominum, & acumen in aliorum ingeniis dictisque censendis, summum ac proprium illius. Dissentio igitur à viro docto, qui memoriâ nostra *Senecam* hunc *Rhetorem* leviter doctum, ac quasi proletarium appellat. *Andr. Schott. de M. Senec. & Declamand. rat. præfix. oper. M. Ann. Senec.*

Ex decem *controversiarum* libris, quos vulgârat. *Ann. Seneca*, quinque vix supersunt: ii que adeo mutili & corrupti, ut fragmentorum potius congeriei, quàm alicujus integri corporis speciem referant. *Græcæ* enim omnia quæ notabilem operis partem efficiebant, penitus interciderunt. *Latina* verò manca, confusa, perturbata, & ubique tam malè habita sunt, ut si ipse auctor rediret, sua esse ejuraret. *Nic. Fab. præfat. ad M. Ann. Senec. libr.*

Senecam Rhetorem licebit volvere, à quo multum adjuvabitur verborum, & propriorum & translatorum vi, tum copiâ & veritate: ut rem eandem crebrò & sine fastidio possint exponere: multumque alere potest *facundiam Latinam*, *Metaphoris* potissimum, præ cæteris *Scriptoribus*, dextrè accommodatis. *Lud. Viv. l. 3. de Tradend. Discipl.*

Lucius Ann. Seneca Philosophus patrem habuit nomine & cognomine eodem. Is domo *Corduba* fuit, professione *Rhetor*. Natus ante bellum civile *Cæsarianum*, supervixit ad *Claudii* circiter principatum: sine honoribus, & non aliud quam *Provincialis Eques*. Is jam senex non dubiè filiis suis scripsit, aut dictavit potius, illos, qui supersunt, *controversiarum* & *suasoriarum* libros. Sed ut in *Plauti* fabula, inter duos *Menachmos*, sic inter duos *Senecas* confusione nominum ortus error. Tributa illi quæ hujus erant: & claritate nimia *Filii* obscurus pater hodiè, imò ignotus. Memoriam boni *senis* fugitivam (impunè hoc dixerim) primus retraham ego: Ejus, inquam, *Seneca* hi Libri. Doceo ex ætate, quæ patri convenit, disconvenit proli. Doceo ex inscriptione quæ in omnibus libris etiam scriptis, concipitur: *L. Ann. Seneca ad Senecam Novatum, & Melam filios* vid. *Iust. Lips. l. 1. c. 1. Elect.*

M. Annæus Seneca Rhetor seu Declamator, Pater Philosophi; extant non
ipsum

ipsius, sed alienæ ab eo digestæ Declamationes: quas præloquiis aut interloquiis distinxit: & vel sic come atque amœnum ingenium suum satis ostendit. *Lipsius* in vitâ *Seneca*.

Utile illud ad eloquentiam scriptum est, & quod in uno velut corpore præfert, tot membra veterum oratorum. *Idem* Epist. 4. Cent. 4. Miscel.

Unicè me in *Filio* Sapiencia delectat: in *Patre* comitas, lepos & facundia quædam simplex. *Idem* Epist. 45. Cent. 1. Miscel.

Opera *M. Annai Seneca Rhetoris* prodierunt cum integris *Nicolai Fabri, Andr. Schotti, Joh. Fred. Gronovii*, & selectis *Variorum* Commentariis illustrata, & prætereà Indice accuratissimo aucta. Accedunt *Iohannis Schultingii* in eundem notæ & emendationes, hætenus ineditæ. *Amstelodami*, apud *Dan. Elsevirium*, An. 1672. in 8o.

M. Annai Seneca Epitaphium:

Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores,

Ite, alias post hac sollicitate animas.

Me procul à vobis Deus evocat. Illicet actis

Rebus terrenis hospita terra vale.

Corpus avara tamen sollennibus accipe Saxis,

Namque animam cælo reddimus, ossa tibi.

Phil. Labb. Thesaur. Epitaph.

VALERIUS MAXIMUS.

TEmpore *Tiberii* Imperatoris claruit. *Dictorum Factorumque Memorabilium* Clar. Anno
libros novem reliquit. Quidam ei libellum de *Prænominiibus* quoque tri- Dom. XXVII.
buunt: à quibus tamen *G. I. Vossius* dissentit. *Idem Vossius* nos non ipsum *Valerium*, sed *Epitomen* ejus quam *Iulius Paris* concinnaverat, habere existimat.

Stylus vix sapit tam bonum ævum: sententias quoque nimium affectat. *Voss.* de Hist. Lat.

Tam similis est *Ciceroni*, quàm mulus homini, adeo ut vix credas vel *Italum* fuisse, qui scripsit, vel hoc ætatis, quod præ se fert, vixisse: tam diversum est totum dictionis genus: Afrum quempiam esse dicas, nec ullum *carmen* elaboratius. *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 144.

Valerius Maximus, rerum varietate, eloquentiæ spiritu, ac nervis incomparabilis, solâ adulationis fœditate vilescens. *Bonifac.* l. 15. Iudic. Hist. c. 8.

Valerius Maximus rerum varietate conspicuus, in plerisque acutus, & subtilis, in plerisque durus, & abjectus, labe quoque adulationis vilescens. *Ioan. Cardin. Bon.*

M. Valerius Maximus novem libros reliquit *exemplorum*, quæ ex plerisque *Historiis* contulit in proprios locos. Sed & ex omnibus elicit, qui sæpe inter sese

varii sunt, sæpè item hand sibi constat. *Tiberii Caesaris* tempore scripsit. Mira in eo adulandi ratio, ait *Sigonius*; *Sed qui* (inquit) *melius fecisset, si nomina Historicorum unde illa decerpfit, addidisset. Possevin. Appar. Sac.*

In pretio habentur *Valerii Maximi* libri novem *Dictorum Factorumque Memorabilium*, quæ ex præstantissimis utriusque linguæ *Auctoribus* admitandâ indutria collegit, & singula ad certa capita virtutum & vitiorum revocavit, gravissimisque *sententiis* illustravit. *Conrad. Rittersh. Epist. ad cent. 3. Meditat. Hist. Camerar.*

Sententias habet initio & fine cujusque *capitis*, fortassis concinniores quàm interdum deceret gravitatem *exemplorum*. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl.*

Valerius Maximus author propriè non est *Operis* illius quod sub ejus nomine jampridem circumfertur. Certum est jam *Tiberii* temporibus illustrem hunc *Romanum*, æquè insignem *Patricia* stirpe, eruditione ac militaribus gestis quibus clarebat, in plures libros congefisse magnum numerum *Exemplorum* seu *memorabilium Gestorum* cum *Græcorum* tum *Romanorum* virorum: Verùm quia id cum magna prolixitate fecerat, *Opus* illud quamvis alioqui cum tota sæculi illius elegantia & concinnitate conscriptum, primo intuitu neglectum fuit penitusque interiisset non minus quam *Historiæ Trogi* pluresque *Titi Livii Decades*, nisi *Africanus* quidam *Nepotianus*, non verò quidam *Julius Paris* quod leviori fundamento nixus putavit *Vossius* illius *Epitomen* sub primi ejus *Authoris* nomine nobis superstitem, confecisset. Quandoquidem hic *Scriptor* cum *Valerii Maximi* nec conditione nec dotibus gauderet & verosimillimè trecentis aut circiter annis post ipsum vixerit, rebus neque magnificentiae neque elegantiae *Characterem* quo scriptæ fuerant, conservare nescivit, multò minùs de iisdem loqui stylo illo elimato sæculi *Tiberii*, quod ab illo *Augusti* non satis distabat ut ab eodem valde differret. *Erudit. Diar. Gallic. die Lun. 29. Jan. 1680.*

Valerius Max. ut *Aegyptus Homerica*, bonis & malis mixtus est: in plerisque enim est acutus & subtilis, quod maximè vult videri; in plerisque durus, subobscurus & ad plebeium sermonem abjectus, à puritate & candore latini sermonis longius discedit. Est tamen in eo jucunda tot *Historiarum* quasi *Florum* congesta varietas, & brevitatis narrationum, acuminibus *sententiarum*, non rarò tam aptè aspersa, ut nihil videatur amœnius. *Cassian. lib. iii. de eloq. cap. 14.*

Valerius Max. *Historicus*, ineptus affectator *sententiarum*, quanquam non inutilis propter exempla. *Ioseph. Scalig. comment. in Catalecta, p. 248.*

Quovis Adamante durior, quovis in orationis structurâ saxeto asperior. *Fr. Floridus.*

Valerius Maximus invocatur, ut *Poetæ* solent, quod ab *Historiâ* alienum. *Claud. Verder. in Autor. Cens.*

Valerii Maximi Exemplorum Memorabilium libros novem, Interpretatione & Notis illustravit *Petrus Josephus Cantel* è *Societ. Jesu*, jussu *Christianissimi Regis* in usum *Delphini* in 40. *Parisiis* apud *Viduum Thiboust. & Petrum Esclaplan. 1679.*

C. VELLEIUS

C. VELLEIUS PATERCULUS.

Historicus Romanus, imperante Tiberio floruit. Gente Neapolitanus. Exaravit duos *Historia* libros ad M. Vinicium consulem. Librorum *Velleii* bona pars deperiit. Clar. A. D. XXVII.

Meo sanè iudicio, nulli secundus est *Vellejus* inter *Latinos*: tam est castus ac nitidus in dicendo, mirâ styli jucunditate ac clarissimo candore præditus. *Beat. Rhenan.* in prolegom. ad *Vellei*.

Velleii, Elegantissimi scriptoris, pauca admodum supersunt: atque eorum honorem scdâ adulatione in sui ævi rebus non leviter obfuscavit. *Voss.* de Art. Historic. c. 32. Librorum *Velleii* bona pars deperiit. *Diſtio* ejus planè *Romana* atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in sui ævi rebus nimis domui *Augustæ* & *Sejano* adulatur. *Idem* de Histor. Lat.

Ut dicendi genus, quo nihil purius ac suavius fluere potest, omittam; *Antiquitates Romanorum* ab ultimo principio tantâ brevitate ac perspicuitate (siquidem integer extaret) comprehendit, ut nemini secundus esse videatur. Laudes etiam illustrium virorum egregiâ quadam oratione, & magno viro dignâ commendare solet, ut videre est in laudibus *Pompeii*, *Cæsaris*, *Ciceronis*. *Ioan. Bodin.* Method. Hist. c. 4.

Extant libelli hi duo, nec toti, probi & fidi, donec ad *Cæsarum* res venias, ubi haud usquequaque veri. Per adulationem enim multa celat, aut velat: imò & palam aliter narrat. Diserti tamen ubique & eloquentia quadam facili ac profluente. *Iust. Lips.* in proleg. a *Vell.*

Risi nuper *Rhenanum*: qui cùm *Velleium Paterculum* (sive, ut aliis placet, *Vellium*) laudandum suscepisset; aut parem eum *Cæsari*, aut certè proximo loco ponendum affirmat. Non pareo vero huic designatori. Et næ ille *Vellejus* in *Historicorum* ordine tantum abest à *Secundo*, quantum *Cæsar* à *primo*. Melius *Quintilianus*, qui in *historiæ Romanæ* Catalogo hunc ne nominat quidem. *Lips.* l. 3. Epistolic. Quæst. Ep. 8.

Est & *Vellejus Paterculus*, qui sub *Tiberio* floruit, insignis & eloquens, cujus libellus & *Epiphonemata* habet præclara & ingeniosè prolata. Sed & hic *Consules* non semper enumerat, nec annos distinguit: certus igitur *Dux* hic nobis esse non potest *Historiam* discendi. *Franc. Robortell.* in liter. ad *Joan. Bapt. Campegi.* Tom. II. de pop. Roman. vit. & vict. præmissis.

Pleraque imò omnia placent, quod res ipsæ dignæ sint, neque à melioribus conscribantur. Tenuis alioqui verbis, neque satis accuratus. Adulationis, supra quam credi potest, vitio laboravit; præsertim cùm *Augusti* & *Tiberii Cæsaris* gesta narravit. *Car. Sigon.* de Hist. Roman.

Vellejus Paterculus tantum *Præconem Romani nominis* agit, ut eo solo fine scripsisse videri possit. *Cass. Barth.* in *Adversar.* p. 2878.

Unum adhuc notatu dignissimum in ejus stylo reperio. Quòd scilicet in omnibus quibus utitur *Orationis* figuris, *Epiphomena* cum tanta venustate adhibeat, ut ipsi nemo fortassis hac in parte fuerit unquam æqualis---Misso *Criticorum*

incipiti iudicio, constanter tenendum est, circa genuinum Authoris huius textum, quòd exceptis erroribus iis qui potius à *Scribis* quàm ab ipso, & ab *Apographis* quàm ab *Autographo* fluxerunt, nihil in tota *Latinitate* purius nobis suppetat, nec dignius *Augusti Tiberique* temporibus. *Mothaus le Vayer*. Gall.

C. Vell. Paterculus, explicator veteris Historiæ luculentus & pressus & efficax. *Ald. Manut. in Scholiis Grut. edit. adjectis*.

Compendium *Vellejanum* laudabile fuit, sed potior pars periit; iudicio & ordine tamen scriptum: & quod exemplar pleniori Chronologiæ sit ad imitandum. *Lipsius Cent. III. Miscell. Epist. 61.*

C. Velleius Paterculus, vir nobilis, quique sicuti & ejus Frater, primo anno Imperii *Tiberii* fuit destinatus *Prætor*, cum & alia munera in *Republicâ* obierit, jacebat fermè sepultus usque ad *Patrum* nostrorum memoriam, cum ex *Murbacensi* Bibliothecâ est in lucem editus: quem denique *Iustus Lipsius* animadversionibus illustravit. Mutilus autem est libellus hic, sed in quo distincta antiquæ *latinitatis* lumina cernuntur, ac stylus pressus, fluens, idemque dilucidus: quamvis non desit cui videatur esse tenuis aliqui verbis, & ordine non satis accuratus, vitio certè adulationis laborans dum *Augusti & Tiberii Caesaris* gesta commemorat. *Ant. Possevin. Biblioth. Select.*

Extant *C. Velleii Paterculi* libri Historiarum Romanarum duo cum *variorum* notis ex recensione *Antonii Thysii* J. C. Lugd. Bat. ex officinâ *Hackianâ* in 8. 1668.

PHILO.

Clar. Anno
Dom. XL.

O Rtu *Iudaus*, Gente *Alexandrinus*, Familiâ *Sacerdos*, Scholâ *Platonius*, Anno *Chr. 40.* Princeps legationis *Iudaicæ Romam* ad *Caligulam* missus est, cum secunda vice venisset ad *Claudium*, cum *Petro Apostolo* sermonem habuit, ejusque coluit amicitiam, teste tum *Hieronymo*, tum *Photio*. Subdit *Photius*, quâ auctoritate ductus non liquet, *Philonem Christianis* etiam sacris initiatum, ab iis tandem descivisse. *Gail. Cave* in *Chartoph. Ecclesiast.*

Philo vir à plurimis non modò nostrorum, verùm etiam *Gentilium* in pretio habitus. In divinis verò & patriis disciplinis quantopere elaboravit, res ipsa declarat. Adhæc in *Philosophiâ* & humanioribus literis quantus fuerit, nihil attinet dicere: quippe cum in *Platonica* & *Pythagorica* *Philosophia*, quam præcipuè sectatus est, omnis sui temporis superasse memoretur. *Euseb. l. 2. Hist. Eccles. c. 4. interpret. Henr. Vales.*

Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus inque sublime se tollens. *Euseb. II. Hist. Eccles. c. 17.*

Acutissimus simul ac disertissimus Scriptor. *Lambec. I. prodrom. Hist. lib. 6.*

Scripsit de *Vita Mosis*, vir secretioris *Philosophiæ* peritissimus, ex genere *Sacerdotum Judaicorum* & *Alexandri Alabarchæ* frater, inter primores *Alexandrinorum* meritò numerandus: plurimum curæ & laboris posuit in divinis & patriis Institutis percipiendis, itemque in *Philosophicis* & externæ literaturæ disciplinis,

disciplinis, secutus doctrinam præcipuè *Pythagoræ & Platonis*, ita ut inter cunctos suæ ætatis viros doctos præmineret.

Vide *Keckermann.* in *Auctuar.* ad *Comm.* de nat. & propriet. *Histor.* cap. 3. pag. 166.

Quid loquar de *Philone*, quem vel alterum, vel secundum *Platonem Critici* pronunciant? *Hieronymus* Epist. 84. ad magn. Orator. Roman.

Philo disertissimus *Judeorum*. Idem de script. Eccles. De hoc vulgò apud *Græcos* dicitur, aut *Plato Philonem* sequitur, aut *Platonem Philo*: tanta est similitudo sensuum & eloquii. Idem ibid. c. 11.

Philo vir liberaliter eruditus, unus eorum, cujus eloquium *Græci Platonem* æquare non dubitant. *Augustin.* l. 12. contra *Fauft. Manichæum*. c. 39. Tantam sibi apud *Græcos* artis dicendi peritiâ celebritatem peperit, ut vulgo etiam sermone illud usurparetur, aut *Plato Philonizat*, aut *Philo Platonizat*. *Phot.* in *Biblioth.* cod. 105.

Hic sanè vir fuit *Pythagorica, Platonica, & Aristotelica Philosophia* peritia omnibus suæ memoriæ hominibus longè superior: sed & *Græca* facundiæ inter omnes tam *Christianos*, quàm *Iudeos & Ethnicos* ætatis suæ facilè principem locum obtinuit. Non defuere tamen, qui ei propriæ, hoc est, *Hebraicæ* linguæ imperitiâ adscripserint. Hujus opera in tantum admirati sunt *Romani*, ut digna existimarent, quæ in ipsorum publica *Bibliotheca*, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit prætereà, ultra quam dici queat, admirabilis in divinis Scripturis exponendis. *Sixt. Senens.* l. 4. *Biblioth.*

Philo Hebræus vir omnium consensu doctissimus. Hic ponitur à *S. Hieronymo* inter *Scriptores Ecclesiasticos*, quia scripsit in laudem *Christianorum*, qui sub *S. Marco Evangelista* in *Ægypto* religiosissimè vivebant. Et prætereà jure numeratur inter *Scriptores Ecclesiasticos Testamenti Veteris*, quoniam *Scripturas divinas Testamenti Veteris*, primus exposuit. Circumfertur nomine *Philonis Breviarium Temporum*, sed ab omnibus rejicitur, ut etiam alii *Historici*, qui cum eo *Breviario* simul editi sunt. *Bezzarmin.* de *Scriptor. Ecclesiast.*

Philo natione & sapientiâ *Judeus*, *Græcanicæ* verò facundiæ leniter fluens amnis, aut in alveo *Scripturarum* potius dulcè canens *Cygnus*. *Guid. Fabric.* in *N. T. Syr. lat. Interpret. Præfat.* *Philo Judeus* vir disertissimus, qui res *Judaicas* præ cæteris calluit. *Baron.* prim. volum.

Legitur *Philonis* liber, cui titulus *Cajus reprehensus*, aliusque *Flaccus reprehensus*. Quibus in libris magis, quàm in aliis dicendi vis ejus ac venustas apparet. Peccat tamen non rarò *ideis transmutandis*, cæterisque à *Judaicâ* secta alienis describendis. *Phot.* in *Biblioth.* cod. 105.

Quod *Philonem* (*Nicolaus Serarius*) tantoperè laudet, idem mecum facit, siquidem cum exceptione. Scripta enim ejus pigmentis *Platonicis* condita, & multis luminibus *Hellenismi* lita esse nemo negaverit. *Ios. Scalig.* in *Elench. Trihæres.* c. 25.

Homo *Græcè* tantum loquens, *Hebraismi* autem adeò imperitus, ut dubitem an etiam legere sciret. *Hebraicè.* *Scalig. Elench. Trihæres.* *Serar.* c. 18.

De Philone tibi possum narrare, quod mirari fortasse possis. Fuit ille *Hebraismus* imperitissimus.

imperitissimus. Atque adeò, ut *tirunculi Christianorum*, nedum *Judæorum*, possint eum in partes vocare. Tu miraberis, ego non miror. Ejusmodi enim erant *Alexandrini Judæi* & reliqui *Ἑλληνισταί*: quo nomine distinguebantur à *Judæis Hebraïstis*, qui Biblia in *Synagogis Hebraicè & Chaldaicè* legebant. Isti verò *Alexandrini*, *Græca* tantum legebant ea, quæ hodiè extant, & quæ ipse *Philo* & reliqui *Judæi* fabulantur à 70. *Judæis Hierosolymitanis* jussu *Ptolomæi* versa. *Ios. Scalig.* in Epist. 13. *Gilb. Seguino.*

Plerique veterum censuerunt, librum illum, qui in *Bibliis Salomoni* inscribitur *Liber Sapientiæ*, scriptum esse à *Philone*; ascribi autem *Salomoni*, ut libro conciliaretur autoritas. Sed de hac re sic censet *Vossius*: *Qui cultus* (de veneratione animarum) *unde originem traxerit, ostendit liber sapientiæ, Salomoni à multis etiam veterum attributus, cum sine dubio alterius sit, & ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & Moses Atticissans dictus fuit, sed longè vetustioris, qui sub Oniâ sacerdote, annis ante Christum 160. tot pulchras sententias vel scripserit, vel congesserit.* *Voss. l. I. Idololat. c. II.*

Iosephus & Philo post *sacras literas* de *Judaicis* rebus optimè scripserunt. *Martin. Ruar. l. Cent. Epist. p. 98.*

Philo *Platoni* quam maximè par & aliquando prior. *C. Barthius* lib. II. cap. 21. *Adversar.*

Platonis æmulus, magnus imprimis vir. *Ios. Scalig.* in conjectan. ad *Verr.* p. 72.

Philo eloquentiâ *Platonis æmulus*, *Philosophus Practicus* exquisitæ doctrinæ, recti judicii, quotiens *Allegoriis* non immergitur; eâ enim *Philosophiâ* intemperantiùs & audaciùs utitur. Inter editiones præstat *Parisiensis Græco-Latina* 1640. Fol. *Boecler.* de *Scriptor.* pag. 52. seq.

POMPONIUS MELA.

Clar. Anno
Dom. XLV.

Geographus, cujus extat liber *De situ Orbis*, Natione *Hispanus* fuit, *Claudique* Imperatoris temporibus floruit.

Inclaruit *Mela* libris 3. de *Chorographiâ*; ut est in plerisque libris: sive potius, ut in aliis vocantur, *De situ Orbis*. In iis, & perspicua est brevitatis, & mira elegantia. Imò ut *Strabo* ab eruditione, à diligentia *Plinius*, ita ab arte commendatur *Mela*: quod judicium est *Alphonfi Garfiae Motamori* in commentario de doctis *Hispania* viris. Valdè autem ridiculus est *Claudius Verderius*, cum dictionem *Mela* elegantissimi sanè scriptoris, culpæ non veretur. *Ioan. Gerard. Voss.* de *Histor. Lat.*

Pomponius Mela antiquus & elegans *Geographus*, insigni opere *De situ Orbis*, toti orbi notus. *Quenstedt.*

Cujus libellum de *situ orbis*, styli elegantia, & brevitatis toti orbi commendant. *Cardinal. Bona.* in *Notit. Auct.*

Pomponius Mela, probatissimus *Geographus* & diligens, sed nimis concisus. *Balthass. Bonifac.* ludicr. *Hist.* p. 601.

E *Latinis Geographis* præstantissimi sunt *Pomponius Mela*, & *Plinius Secundus*. *Voss.* de *Philolog.* p. 57.

Reliquit

Reliquit verò *Mela* libros tres *De situ Orbis* perelegantes, quibus nihil in eo genere præclarius; à quo *Plinius*, *Solinus*, cæterique sunt mutuati. *Hispania* Bibliothec.

Hispani qui nostro ævo tantopere in *Pomponio Mela* populari suo laudando fategerunt, non abs judicio fecisse putandi sunt: est enim omnino scriptor verè Principibus *Latinorum* accensendus; in admirabili brevitæte nihil minus quàm obscurus, quam ego summam, sed non solam ipsius laudem censeo. *Barth.* l. 15. c. 6. *Adversar.* Licet densus & concisus *Pomponii Stylus*, minimè tamen obscurus est. *Idem.* l. 14. c. 17.

Pomponius Mela diligentissimus auctor, quò nemo *Latinorum* accuratius de *Geographiâ* scripsit *Isaac. Voss.* ad *Mel.* p. 69.

Pomponius Mela *Patavium*, *Bononiam*, *Mutinamque* procul à mari seposuit. Cùm autem *Bononia*, *Mutinaque* à mari longè non absint, tum *Patavium* mari constat esse proximum. *Claud. Verd.* in *Aut. Cension.*

* *Joachimi Vadiani* in *Pomponium Melam* *Commentarii* si expurgentur, permittuntur in *Indic. Madrit.* Edit. An. 1667.

Pomponii Mela liber *De situ Orbis* prodiit cum *Isaaci Vossii* *Observationibus* *Hagæ Comit.* 1658. in 4°.

AULUS PERSIUS FLACCUS.

Natus est *Volaterris* in *Hetruriâ* Ann. Chr. 34. obiit An. 62. Composuit *Satyras* numero sex, præfatus in his multum se laboris atque diligentiae posuisse, neque se repentè poetam prodiisse. Non desunt, qui scribant imperfectum fuisse hoc *Opus* à *Persio relictum*: quod mihi verisimile videtur propter immaturum illius obitum. Cùm publicarentur *Persii Satyræ*, mirum est quam fuerint judicio eruditorum approbatæ. Secutus est in scribendis *Satyris* Poëtam *Lucilium*, qui acerrimus fuit in notandis, atque insectandis *Romanorum* vitiis. *Petr. Crinit.* De Poët. Lat.

Multum & veræ gloriæ, quamvis uno libro, *Persius* meruit. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Quanti *Persium* æstimarit *Martialis*, ostenditur his versibus:

Sæpius in libro memoratur Persius æno,
Quàm levis in totâ Marsus Amazonide.

Martial. Epigr. l. 4. Epigr. 28.

Persii stylus morosus: & ille ineptus: qui cum legi vellet quæ scripsisset; intelligi noluit quæ legerentur. *Iul. Cas. Scalig.* in *Hypercrit.* p. 838.

Qui liber etsi obscuritate & reconditis sensibus est plerunque refertus, nihilominus bonis est annumerandus Authoribus. *Lil. Gyr.*

Ignoscendum *Persio Satirico*, quòd & crebris & audacioribus utatur translationibus,

flationibus. Nam, ut animus, ita dictio nobilissimi juvenis, grandia tantum spirabat. *Ger. Ioan. Voss.* l. 6. *Instit. Orat.* p. 454.

Persius frustra intricatus. *Dempster.* *Persius*, miserrimus Autor, obscuritati studet; non pulchra habet, sed in eum pulcherrima possumus scribere. *Scaligerana* 2.

Magna vis est abstrusarum rerum etiam post *Commentationes* tot doctissimorum hominum apud *Persium*, ita ille farciendis multis in pauca insanivit. *Casp. Barth.* l. 11. *Adversar.* c. 27.

Longè salibus ab *Horatio* superatur, & à *Iuvenale Persius*: quorum uterque foeliciter est assecutus quod voluit noster, nec potuit. *Isaac. Casaub.* proleg. in *Pers.*

Persium dignissimum legi antiquitas censuit, ut *Quintilianus*, *Martialis* & *D. Hieronymus* testantur.

Persius omnia quæ de moribus differit, ex *Platone* excerpfit, *Lud. Viv.* in *D. Augustin.* de civ. Dei l. 2. c. 6.

Persius acutus *Satyricus*, sed obscurus. Stylum enim magnificum affectans, erebrisque & audacibus translationibus utens, in obscuritatem frequenter labitur. Nascitur etiam obscuritas ex ignorantia. Scribit ille quæ suo tempore *servis* & *tabernariis* notissima erant, quæ quia nobis ignota nunc sunt, plena mysteriorum arbitramur. *Joan. Bona. Card.*

Cum Poëta noster sese Lectoribus intelligibilem præbere in animo non habuerit, *Casaubonus* alique qui ipsum commentari voluerunt, contra mentem ejus iuisse videntur, eoque cu'pandi quod illum explicare tentarint; quandoquidem juxta *D. Godean* indignus erat labore quo in hanc rem Eruditi illi sese fatigarunt. Dici tamen potest operam illorum non omninò inutilem fuisse, cum ad hoc saltem usui fuerit, ut Authoris exiguum meritum propalaretur. *Jes. Vavassor* monet nos, Jesuitam *Petavium* illum dimidio minoris facere quàm fecisset si absque interpretationibus, glossematis, & commentariis relictus esset; quia ejus obscuritas in hac saltem opinione nos tenuisset, quod mysteria quædam in ipso laterent. *Erudit. Indic.* de Poëtis. Paris. 1686. Gall.

Aulus Persius Flaccus Volaterranus, eques, oppidò juvenis scribendæ *Satyræ* sese impendit, *Nerone* Principe, neque id infeliciter, felicius si institutum, quod magno animo aggreditur, mordaci sale perfricans ævi sui vitia, paulò clariori dictione fuisset prosecutus. Nunc apud eos, qui minutiis *Grammaticorum* & *Antiquitatis* innutriti non sunt, obscuritate nimia acumen sæpè perdit. Quid quod in tumorem nonnunquam attollatur, *Satyræ* utique non convenientem: Obscuritatem fortassis excusaverint tempora, quæ attingi ulcera non patiebantur, nisi tectius. *Olaus Borrich.* in *Dissert.* de Poët. pagina 59. 60.

Miror equidem, quid isti (*Quintilianus* & *Martialis*) tale ac tantum sex in satyris deprehenderint, quod nos tam longo intervallo ne suspicione quidem assecuti simus. Atqui majora nobis omnia in illo videri debent, quàm videri potuerint *Antiquis*: propterea quod ii plurima sui temporis nota habebant, ideoque

ideoque vulgaria existimabant meritò, quæ tanto post cùm acceperimus, cumque annis obscura sint, plena *Mysteriorum* arbitramur: ut apud nos doctrinæ interioris & reconditæ nomen & instar obrineant quæ *servis* quondam essent, & *Opificibus*, & *Tabernariis* notissima. Nec tamen occurrit quidquam *Persianum*, quod laudem à nobis præcipuam, nedum admirationem magnoperè efflagitet. Nam mihi quidem, ut verum dicam, nihil se offert insignius ipsâ obscuritate scriptoris, ex qua fortasse nata est opinio eruditionis & doctrinæ. Ac sæpè *Carmina*, ut *oracula* vates, videtur fundere, quæ opem conjectoris requirant: Sic ut hæreamus, ubi nos vetus *Interpres* brevitate suâ destituit. In quam obscuritatem si *auctor* incidat imprudens: magnum vitium. Si de industriâ quæsit: non apparet cur plerique scripta mirarentur, quæ non intelligant; aut cur scriptorem laudent, qui intelligi noluit. -----Defero *Persio*, quantum deferri potest: do ei *jocos*, *cavillos*, *salem*, *fel*, *acetum*: non adimo *Latinitatem*, diversam jam illam quidem ab optimâ, sed tamen nondum corruptam: *Franc. Vavass.* de Ludicr. dict. p. 239. &c.

* *Isaaci Casauboni* Commentarius in *Aulum Persium*, *Parisiis* 1605. permittitur cum expurgationibus. *Index Madrit.* Edit. An. 1667.

Edidit *Persium* *Eilhardus Lubinus*, item *Bernhardus, Autumnus*, & *Claverius*; laudatissimè *Isaacus Casaubonus*, qui & commentaria subjunxit, & dissertationem de satyris *Persii*; probanda etiam industria *Thomæ Farnabii*, qui brevibus, sed elegantibus scholiis tenebras ejusdem absterfit.

LUCIUS JUNIUS MODERATUS COLUMELLA

N Atione *Hispanus*, patriâ *Gaditanus*, tempore *Claudii* Imperatoris floruit. Claruit An. no Dom. LVIII. Reliquit 12. libros *De Re Rustica*. Librum decimum, qui est de cultu Hortorum, versibus elaboravit.

Hispanus, literarum peritissimus ac disertus. *Gaditanus* & ipse, ut sæpius excellenti *De Agriculturâ* opera testatum reliquit: quo à se in *Re Rusticâ* potissimum observata quæ à *L. Volusio* accepisset, retulit. *Claudii* Principis temporibus floruit. *Biblioth. Hispan.*

Principibus *Latina* linguæ scriptoribus meritò accensetur *Columella*: sermonis suavitate, politiâ, & vi quoque, & eruditione. Ejus *Hortulus*, purum & verè *Latinum* carmen est, non tumidum, inflatum, absonum. Sed naturali venustate elegans, nec adfectans declamatorios flores, perpetuæ orationis dedecus & corruptionem. *Barth. Advers.* l. 37. c. 7.

Veris descriptio similem sibi habet placidissimis & amœnissimis versibus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis, libro illo aureolo *De cultu Hortorum*. *Idem* *ibid.* l. 20. c. 19.

Scriptit *Columella* *De Re Rusticâ* minimè rusticè. Inter omnes enim qui extant *Rei Rusticæ* scriptores, *Solis* instar eminet ac elucet; libris duodecim universam *Ruris* disciplinam ac *Agriculturam* tradidit, temporibus *Claudii* Imperatoris. *Quenstedt.*

In Agris excolendis, in Apibus, in Columbibus, nec non Piscibus alendis inter cæteros *Columella* & *Emilianus* autores probabiles extiterunt. Sed *Columella*. sedecim libris per diversas *Agriculturæ* species eloquens ac facundus illabitur, disertis potius, quàm imperitis ac commodus, ut operis ejus studiosi non solum communi fructu, sed etiam gratissimis epulis expleantur. *Cassiod.* de Div. Lect. cap. 28.

Cùm alios libros de culturâ, *Agrorum* tum præcipuè *Catonis*, *Varronis*, *Columella*, *Palladii*, sic semper studiosè legi, ut satiari delectatione non possem. Videbar enim illis legendis ruri esse, villas habitare, *M. Curii L. Quintii Cincinnati* felicem illam vitam degere; quorum alter, cùm de *Samnitibus* ac *Sabinis* triumphasset, & de *Pyrrho*, in agris consumpsit extremum tempus ætatis: Ubi ad focum sedenti magnum auri pondus *Samnites* cùm attulissent, spreto auro, magnificam illam vocem edidit. *Non aurum habere præclarum sibi videri; sed eis, qui haberent aurum imperare.* Alter *Dictator*, factus, à villa in *Senatum* accersitus est. *Joan. Incund. Veronen.* præfat. in libr. *De Re Rustic.* ad *Leon. 10. Pont. Max.*

Magnus, utilis, eruditus, eloquens auctor. *Dempster.* Placidissimi & amœnissimi versus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis. Idem *Dempster.* l. 20. cap. 19.

Columella elegantior & tersior est *Varrone.* *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. lib. 3.

Columella utilis, eloquens & politus auctor; qui de *Re Rusticâ* minimè rusticè scripsit tempore *Claudii* Imperatoris. *Joan. Card. Bona.*

Claudii principatu inclaruit *L. Inn. Moderatus Columella*, cujus non tantum cæteri *Agriculturæ* libri prosâ oratione scripti laudem merentur, sed & liber 10. qui versâ *Hortum* auctor ipse appellat. Dictio ejus satis munda & fluida, sed humilior, ut res tenues eo convenientiùs exprimat. Is de *Malis Persicis*, quæ in *Perside* venenata sunt, sed translatione in *Europam* venenum omne exuunt, ita:

-----Poma quæ Barbara Persis
Miserat-----patriis armata venenis:
At nunc depositi parvo discrimine lethi,
Ambrosios præbens succos oblita nocendi.

Borrich. de Poet. p. 56.

Libri ejus de *Re Rustica* impressi sunt *Lugduni* apud *Gryphium*. Anno 1535. cum *Catonis*, *Varronis*, & *Palladii* libris ejusdem Argumenti in 8. item *Basilæa* apud *Hervagium*.

LUCIUS ANNÆUS SENECA.

Cordubensis Philosophus, Præceptor *Neronis*, jubente *Nerone*, periit venis Clar. Anno
 incisis * veneno hausto, Anno Dom. 68. *Scriptis* plurima vulgò nota. Dom. L X.
 Sanctus *Hieronymus* in catalogo *Ecclesiasticorum Scriptorum* eum inter Sanctos
 referre non dubitat.

Henric. Bullingerus in cap. 1. ad *Romanos*, scribere ausus est unum *Senecam*
 plus sincerioris *Theologiae* posteritati reliquisse, quàm omnes ferè omnium *Scho-*
lasticorum libros.

De *Seneca* *Erasmus* acutissimè scripsit: si *Christianus*, scripsit *Paganicè*; si
Paganus, *Christianè*.

Annaeus Seneca frequenter mihi in manibus est: ut ego sentio, non sine fru-
 ctu. Sive enim doctrinam quæro, multa invenio in ritibus priscis recondita:
 sive sapientiam, *Deus* bone, quid ad mores & ad vitam, scriptum unquam præ-
 clarius? Qualis ille, & quàm *Romanus*, ubique animus? quæ tela adversum *ca-*
sus administrat, & ipsam mortem? Quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Fa-
 rendum est. In cacumine *Olympi* Montis constitutus videor cum illum lego:
 supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Lips.* lib. 1. *Elect.*
 cap. 26.

Quanquam *Oratio* composita à *Senecâ* multum cultûs præferet, ut fuit illo
 viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. *Tacit.*
 l. 13. *Annal.*

Et cum *Tullio Senecam* pono, de quo *Plutarchus* magnus vir & *Græcus* ultro
 fatetur; Nullum in *Graciâ* fuisse, qui sibi in *Moralibus* possit comparari. *Franc.*
Petrarch. in *Epist.* contra *Gall.*

Seneca & multæ & magnæ virtutes fuerunt; ingenium facile & copiosum;
 plurimum studii, multarum rerum cognitio: in quâ tamen aliquando ab iis,
 quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est. Tractavit etiam omnem
 ferè studiorum materiam. Nam & *Orationes*, & *Poemata*, & *Epistolæ*, &
Dialogi feruntur. In *Philosophiâ* parùm diligens; egregius tamen vitiorum inse-
 ctator fuit. Multæ in eo claræque sententiæ, multa etiam *morum* gratiâ legen-
 da: sed in eloquendo corrupta pleraque; atque eò perniciosissima, quod abun-
 dant dulcibus vitiis. Velles eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si ali-
 qua contempsisset, si parum concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum
 pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quàm
 puerorum amore comprobaretur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Fuit *Seneca* vir excitati & audacis ingenii, *morum*, vitiorumque publico-
 rum & descriptor verissimus & accusator acerrimus. *Hornius* lib. 4. *Histor.*
Philos. cap. 6.

Foret optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri. *Quintilian.*

Vir excellentis ingenii atque doctrinæ. *Columel.* lib. 3. de *Re Rusticâ*
 cap. 3.

Omnes sui ævi Romanos , multos verò & alios , sapientiâ anteivit. *Dio* lib. 54.

Seneca tantus utique, quem *Fronto*, secundum quosdam, *nepos Plutarchi* asserit, sic universos exterminare errores, ut *aurea* videatur *Secula* reformare, & Deos ab humano genere exsultantes, ejus operâ revocatos, hominibus contracta Societate misceri. *Iohann. Satisber. Policrat. lib. 8. cap. 13.*

Seneca Princeps eruditionis ac potentia, quæ postremò nimia ruit super ipsum. *Plin. lib. 14. cap. 4.*

Parem ingenio non habuit, & admirandus potiùs videtur, quàm laudandus. *Caussin. III. Eloq. cap. 14.*

Quin ubique videtur plurimus jocorum affectator, etiam in rebus maximè seriis, in quibus optatim illum aliquantò longius abesse ab ineptiâ, obsœnitare, vitioque scurrilitatis ac petulantia. Est omninò liberale quoddam *jocandi* genus, est & perpetua quædam *Orationis* jucunditas, quæ virum bonum non dedecet, si in loco adhibeatur: at in *Senecâ* sæpè *cachinnos* sentias potius quàm risum. *Erasm. l. 28. Epist. 12.*

Ego *Senecam* universè, admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror: in partibus aliquid esse quod censeas, aut cui succenseas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à semutat. Ut in *jocis* aut *dictis*, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in *laudibus* aut *vituperiis* sine modo? *exordi*, aut *transitus*, longinqua, aut comica? *Incuria* etiam in *Historiis*? Inquisitiones aut dissertationes in *Philosophiâ*, sed & *Philologia* tenues? Sunt enim ista, sed pauca: & meliorum statim interventu ita pensantur, ut momentum ad deprimendum non habeant in hac *judicii* lance. *Lips. Judicium super Senec, ejusque script. præfix. 1. Volum. Senec. Not. Varior.*

Semper ille mihi magnus vir apparuit: sed ut solent verè magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat, & credo post *Sacras Literas* nihil in ullo orbe, in ullâ linguâ, scriptum utilius meliusque. *Idem Cent. 1. ad Belgas. Epist. 42. Seneca Moralis Philosophiæ primas tenet. Dignissimus qui semel atque iterum legatur, & fideli memoriæ commendetur. Scaligerana. 1.*

Habet illereverâ multa eximia, utilia, fortia, sublimia, & arguta, subtiliaque complura; estque dignus admodum qui non ab *Humanioris Literaturæ* tantum, sed & *Theologiæ* etiam studiosis sedulò quidem, sed judicio atque examine justo adhibito, legatur. Verùm non est unius ejusdemque ubique coloris, nec per omnia constat sibi. *Gataker. Præloq. Anton. Pium.*

In Poetis *Seneca* locum dedimus, non quasi omnium eum *Tragœdiarum* parentem putemus, quas tribui vulgò videmus: sed quia non dubium, quin in illis quædam sint genuini ejus fœtus. Quàm spissus verò eorum error, qui propter *supposititias* illas *Senecæ* & *Pauli Apostoli Epistolas* judicarunt, fuisse hominem *Christianum* *Voss. de Poët. Lat.*

Sed heus, *Epistolas* ad *Divum Paulum* non memoramus! quæ nunc sunt, non sunt tanti: imò certum est ejusdem *Auctoris*, & *Pauli* & *Senecæ*, illas esse, & compositas à semidocto in ludibrium nostrum. Tentat latinè loqui, quisquis auctor

auctor fuit. Ergo inter se non scripserunt? Hieronymus, (de *Sriptor. Eccles.*) *Augustinus*, (*Epist. 53. ad Maced. & 6. d. civ. Dei c. 10.*) atque etiam antiquior utroque *Linus Pontifex*, (de passione *D. Pauli*) asserunt & passiva opinio olim fuit. Atque adeo *Ioan. Sarisberiensis* fortiter: (l. 8. *Policrat. c. 13.*) *Desipere videntur, qui non venerantur eum, quem Apostolicam familiaritatem meruisse constat.* Itaque rejicere hoc totum & calcare non ausim: fuerint aliquæ, sed aliæ: si istæ, requiro iudicium optimorum *Patrum*. *Lips.* in vit. *L. Ann. Senec.*

Salmeron commentat. in *Philipp. c. 4.* & *Binius Tom. 7.* *Bibl. PP.* fidem harum *literarum* (viz. *Pauli ad Senecam, & Seneca ad Paulum*) tuentur. Sed *Erasmus* scholiis in *Hieronym. De Eccles. scriptor.* ait *Nihil in illis esse neque Paulo dignum, neque Seneca.*

Epistolæ quæ circumferuntur *Pauli ad Senecam*, & hujus vicissim ad illum, non credo ab illis esse scriptas. *Lud. Viv.* comment. in lib. 6. *Augustin.* de *C. D.* cap. 10.

Suspectæ nobis redduntur, quamvis sciamus eas non recens esse excogitatas, sed antiquitus scriptas & à *S. Hieronymo* cognitæ atque probatas. *Baron.* Vol. 1. *Annal.*

Seneca mores nequaquam intelligit; Est eleganter loquax, qui venustos sermones proferre indefinenter tentat: natus non est stylus ejus; & illi quos loquentes introducit Actores comicos semper referunt. *Rapin. Reflex.* in *Poesin.* 1. par. *Ref.* 25.

Extant ejus opera cum *Lipsii Gronovii* & aliorum notis. Accedunt *Liberti. Fromendi* in *Questionum Naturalium* libros Notæ ac emendationes *Tomis. III.* *Amstelodami* apud *Dan. Elzevirium*, 8. 1673.

MARCUS ANNÆUS LUCANUS.

Poeta Cordubensis, natus est tertio Nonas Novembris Anno *Chr.* 39. Clar. Ann^o
Dom. L. X. In *Pisonianâ* conjuratione deprehensus, à *Nerone* iussus mori, venis incisis pridie Kal. Majas anno ætatis 26. *Neronis* 12. *Chr.* 65. expiravit.

Lucanus ardens & concitatus, & sententiis clarissimus, & ut dicam quod sentio, magis *Oratoribus* quàm *Poëtis* annumerandus. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Lucanus ideò esse non meruit in numero *Poëtarum*, quia videtur composuisse *Historiam* non *Poema*. *Serv.* ad *Virgil.* lib. 1. *Aeneid.* v. 281. Innuit etiam *Poëta* doctissimus, si tamen *Poëta* dicendus est, qui verâ narratione rerum ad *Historicos* magis accedit. *Ioan. Sarisberiens.* l. 2. *Policrat.* c. 19.

Alter (quæstio) : An *Lucanus* sit *Poëta*? Sanè est. Nugantur etiam more suo *Grammatico* cum obijciunt illum *Historiam* composuisse. Principio, fac *historiam* meram: oportet eum à *Livio* differre: differt autem versu: hoc verò *Poetæ* est. Deinde quis nescit omnibus *Epicis Poëtis* *Historiam* esse pro argumento, quam illi aut adumbratam, aut illustratam, certè aliâ facie quum ostendunt, ex *historiâ* conficiunt *Poëma*. Nam quid aliud *Homerus*? Quid *Tragicis* ipsis faciemus? Sic multa *Lucano* ficta: patriæ imago, quæ sese offerat *Cæsari*: excita
ab

ab inferis anima; atque alia talia. *Cæs. Scalig. l. 2. Poetic. cap. 2.*

Lucanus Poeta magni ingenii, neque vulgaris doctrinæ, spiritus verò prorsus heroici, jam inde ex eo tempore, quò floruit, maximâ semper fuit autoritate, præcipuè apud *Philosophos*, propter grave, nervosum & acutum, vibransque & penetrabile sententiarum pondus, quibus univèrsa ejus oratio mirificè floruit, adeo, ut in eo genere parem nunquam illum habuerit. *Barth. l. 53. Adversar. cap. 6.*

At cur non potius mirari subeat altam illius indolem, libertatis usque acerrimam propugnatricem, liquidum eloquii flumen, materiam hand sequacem puro carmine ducentis, quò voluit; adeò ut non ruere immenso fragore (quod de *Nilo Plinius*) sed fluere videatur---- Quid ego dicam acumen nobile & divinum spiritum ardentem & concitatum, Musam masculam, ac planè militarem, omnia denique in illo alta, clara, casta? *Thom. Farnab. in lit. ad Lect. Lucan. præmissis.*

M. Annaeus Lucanus Neroni principi æmulus ingenii gloriæ, nec multum *Virgilio* inferior. *Dempst. in Elench. Script.*

A Statio, & Martiale, non solum collatus *Maroni*, verum etiam prælatus.

Quidam *Lucanum* etiam *Maroni* parem facere ausi sunt: qui non tam illius magnitudinem, quàm suam insolentiam iis ineptiis prodidere. Fatemur in illo ingenium magnum, equidem etiam plusquam poeticum condonabo. Effrænis mens, sui inops, serva impetûs, atque idcirco immodica, raptaque calore simul, & calorem ipsum rapiens, hostem maximum ejus temperamenti, quod in uno omninò *Marone*, & admirabile est & divinum. Proinde, ut, nimis fortassè liberè dicam, interdum mihi latrate, non canere videtur. *Cæs. Scalig. Poetic. p. 844.*

Lucani carmen plurimum habet virium, ut etiam bellicis sint prope pares, nec prælia videatur canere, sed committere, & intonare *classicum*, eodemque ardore arma scribere quo *Cæsar* tractavit: ita ut ullum quorundam aures, tanquam sonum vastum, ac immodicum, non ferant. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl. l. 3.*

Lilius Gyraldus idem de *Lucano* affirmat, quod *M. Tullius* de *Cordubensibus* suorum temporum Poetis, qui eos, nescio quid pingue & peregrinum sonare putabat. Quare *Lucanum* quidam, sanè ingeniosus, indomito similem equo esse dicebat, qui in medio prato, aut campi spatio cursiter, & acriter quidem & animosè saliat, sed inconcinne & incompressè. Alii illum expedito quidem militi similem dicunt, qui amentatas quasdam velutum hastas jaciat, potenti ac valido interdum brachio, sed parum plerumque consideratè ac prudenter. *Lil. Gyrald.*

Lucanus Poeta est, si modò est, in quo quamvis quædam reprehendantur, longè tamen plura laudanda sunt: tumidum, & affectatum scribendi genus, declamatoria rerum etiam minimarum ad ostentationem amplificatio, & frequentes à proposito excursions, ut omniscius esse videatur, fortasse in illo culpentur: at de rebus acres & sanas habet opiniones, de virtute verò, non ferè aliter ac

Zeno loquitur, gravesque de eâ sententias ubique inculcat, quæ eo altius hominum mentibus insident, quod non sine aliquo acumine infiguntur. *Roland. Mares.* Epist. l. 1. Epist. 8.

Si propius totum *Opus Lucani* putare volueris, non solum nullam *Astronomia* peritiam in eo homine reperies, sed & importunè semper interjectam rerum *Cœlestium* mentionem, & levem, vanum, & ostentatorem illum juvenem fuisse deprehendes. *Jos. Scalig.* l. 1. Epist. Epist. 3.

Lucanus longus est & *radii* pater. *Cæs. Scalig.* l. 3. Poetic. p. 288. *Lucani oratio* superba, & minax, auditorem invitum, atque alibi animo hærentem ubi vult tenere, aut trahere, abigit: *Tyranno* haud absumilis, qui mavult metui, quam amari. *Idem* p. 294.

Uxor *Lucani Polla Argentaria* post excessum mariti *Pharsaliam* ejus emendavit: imò & viventem in carmine dicitur adjurasse. *Voss.* de Poet. Lat.

Pharsalia Lucani (hoc est opus de bello civili, quod *Julium Cæsarem* inter & *Pompeium* in campis potissimum *Pharsalitis* detonuit.) masculæ dictionis est, sententiis monitisque politicis, ad satiem distincta, durior tamen subinde, & horridula. Neque forsan à tumore semper abest. Severior in eum *Scaliger*, qui latrare *Lucanum* quandoque potius quàm canere scribit. Limasset haud dubiè musteum opus, si lata præcipitia otium indulgissent. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Lucanus ampli & sublimis ingenii est; sed judicii non admodum subacti: Argutias suas ostentare tantum conatur. Et reverà nullum in sermonibus suis modum servat, in quibus Philosophum magis quàm Poetam se præbere affectat. *Rapin.* Reffl. in Poet. 2. par. Reffl. 15.

De *Lucano* universè statuebant, ingenium ei esse oppidò magnum, sed contumacius, quam ut regi posset; dictionem ingenio parem, animosam, peracutam, eruditam: at inamœnam, tragiceque feralem, & quæ nescio quas turbas amet, famæque magnæ malit esse quàm bonæ. Uno verbo, *Lucanum* esse, qui primus inclinasse stylum ausus sit. *Fam. Strad.* Prolus. Acad.

Lucanus multum debet vulgatoribus suis, *G. Versellano*, *Philippo Beroaldo*, *Jodoco Badio*, *Ant. Sabellico*, plus etiam *Thomæ Farnabio*, *H. Grotio*, *Corn. Schrevelio*, ex quibus hic *Variorum* observationes addidit, ille *Notas* & emendationes, iste necessariam *Tyronibus* interpretationem. Quin *Theod. Pulmannus* indicem locupletem adjecit.

TITUS PETRONIUS ARBITER.

Poeta, tempore *Neronis* claruit; qui principis sui vitam sub *exoletorum* nominibus descripsit. *Elegantia Arbitr* *Tacito* dicitur 16. *Annal.* ac narrat ut seerudito luxu perdiderit. Non minus *nequitia Arbitrium* appellaris: *Scriptorem*, ut jam alii dixeret, *purissima impuritatis*. *Voss.* de Poet. Lat. p. 41.

T. Petronius Arbitr Eques Romanus: inter paucos familiarium *Neroni* assumptus est, *elegantia Arbitr*, dum nihil amœnum & molle affluentiam putat, nisi quod ei *Petronius* approbavisset. *Tacit.* 16. *Annal.* cap. 18.

Scriptor lepidissimus : immortalis Charitum pullus. *C. Barthius in Racemat. Spureus & Obscenus*, sed ad pios etiam castosque illustrandos utilis Auctor. *C. Barth. lib. II. Adversar. cap. 20.*

Scriptor tersus & venustus, & nisi quod in re illâ Voluptatum, nimis latine interdum loquatur, cætera laudatus. *Lipsius lib. I. Antiq. Lect. cap. 8.*

Neronis & aliorum procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit. *Isaac. Casaub. lib. II. de Satyrâ, cap. 2.*

Hic *Satyricum* opus varium, & ut sic dicam, miscellum, composuit. Cuius licet *fragmenta* ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus, nam in taxandis *moribus* cum acrem, tum festivum maximè, & jocis seria miscentem videmus. *Lil. Gyrard.*

Conservatus est *elegantiorum nequitiarum* curiosis *Petronius Arbiter*. Quod enim ex ejus *Satyrico* habemus, mera excerpta sunt alicujus studiosi, qui quæ ad gustum suum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, adversariis suis commendavit. Qui putant à *monachis* sic eviratum esse, vehementer errant. Qualis hæc castratio foret, quæ resectis à reliquo corpore membris, vel potius ipso corpore abjecto, solas pudendas partes reliquisse videatur? Certè desiderantur, vix videri possunt salaciora ac nequiora fuisse his, quæ relicta sunt. Imò ista nullam procacitatis & protervitatis *ὑπερβολήν* vel ipsis lenonibus usurpandam reliquam faciunt. *Claud. Salmas. in Præfat. ad Ampel.*

Petronius candidus, tersus, suavis, in omnibus mirandus modo absit obscenitas. *Thom. Dempst.*

Versus sanè quam amœni & elegantes extant *Petronii Arbitri* de *Ciconiâ*. *Adrian. Turneb. l. 8. Adversar. c. 18.*

Elegans profectò & luculentus est *Scriptor Petronius*, quemque non abs re tantoperè amant viri docti. *Gasp. Sciopp. l. Verisimil. c. 16. Phadrus & Hyginus* velut *elegantia* minùs studiosos *plebeia* plusculum usurpasse apparet: quo sermonis vitio neque *Petronius* abstinere se potuit, qui passim etiam habet *singularia* præter omnium *veterum & æqualium* consuetudinem: quæ tamen vitia aliis vitiis, sed dulcibus nec paucis acutè, falsè & eleganter dictis redimit. *Idem consultat. p. 42.*

Ut in vitâ sic in studiis juvat severitatî aspersa comitas. Eâ causâ frequenter soleo à gravioribus libris, animum quasi in ludum mittere ad scriptores amœniores. Quo in numero *Petronium* repono: quidquid dicant isti *frontis severæ*. Et tuâ fide, *Pythæ*: vidistin. quidquam venustius, argutius, post natas *Musas*? Non ego: abesset tantum nuda illa nequitia quâ tamen nihil offendor. *Joci* me delectant, *urbanitas* capit: cætera nec in moribus meis magis labem relinquunt. quàm olim in flumine vestigium Cymba. *Lips. lib. 3. Epistolic. Quæst. Epist. 2. Petr. Pythæo.*

Petronius in brevi Poemate suo de *Romana Corruptione* in omnia quæ ab ipso damnantur vitia labitur: Nemo unquam sanioris judicii præcepta circa *Poesin* tradidit, nec eadem ullus unquâ illo minùs observavit. *Rapin. Refl. in Poes. Sect. 15.*

Plus.

CELEBRIORUM AUTHORUM,

Plus quàm octo voces apud Petronium leguntur, quarum ignoratur prorsus significatio, ut *Odopeta* & alia. *Scaligerana* 2.

Petronius Arbiter venustatem orationis suæ inquinavit spurcissimis Amoris. *Adrian. Turneb.* Adversar. l. 19. c. 6.

Utinam vel solo hoc scriptore abesset obscœnitas, nemo eo unquam venustior manum ad scribendum applicasset. *Barthius* l. 50. Adversar. c. 9.

Petronius carmen reliquit sani coloris, & judicium de carmine ad *Stagirite* mentem accommodatum. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Petronium edidere varii, additis etiam observationibus & commentariis, quos inter *Petrus Lotichius* hodieque eminere videtur, & *Jos. Ant. Gonzales de Salas*, cujus index *Petronianus* laudatur. Nec in gloria hîc *Joh. Alex. Braslicani* opera. Textum etiam sic satis curiosè evulgavit *Joan. Bourdelotius*, notisque criticis effecit, ut intelligenter lectitetur. De fragmento *Petronii Traguriano* hîc nihil, de quo hodieque *Hadr. Valesius*, *Chr. Vagenseilius*, *Schefferus*, *Reinesius*, *Statilius* inter sese digladiantur.

CAJUS SILIUS ITALICUS.

Tempore *Neronis* & *Domitiani* claruit. Vitam inediâ abruptit Anno ætatis 75.

Clar. Anne
Dom.
LXXII.

Poema elaboravit *De Bello Punico secundo* libris 17. quod cum blattis tineisque usque ad tempora *Concilii Basileensis* conflictatum est. Tunc siquidem è latrebris in lucem prodire cœpit *Konig*.

Silium Italicum lego, cujus ego lectione tum propter *Antiquorum Poetarum* imitationem, tum *Historicarum rerum Pœnicarum* narrationem, quam ad *Livii* & *Polybii* exemplar conformavit, mediocriter me capi fateor. *Ludov. Carr.* l. 2. emendat. c. 11.

Et si autem ad *Maronis* se exemplum componeret; nihil tamen ille ad divini *Vatis* Majestatem: imò carminum gloriâ etiam vincitur, non à *Lucano* modò, sed etiam *Papinio*, *Valerio Flacco*, & juniorum aliis. Et tamen laudabilis industriæ sic quoque successus non infelix fuit. Nec enim planè ei adulatur *Martialis*, cum os ei tribuit *magnum facundumque*. Quòd si de puritate etiam Sermoneque *Romani* castimoniâ certare lubeat; nulli illorum cedat, quos ea, vel proxima vidit ætas. Imò potius eos exsuperet universos. *Voss.* de Hist. Lat.

Silius Italicus scribebat carmina majori curâ quàm ingenio. *Plin.* l. 3. Epist. 7.

Silius Italicus consul. Orator verius, quàm Poëta, nimius interdumque ridiculus *Virgilii* imitator. *Dempster.* in Elench. Script.

Ad magnum nomen ingenii pervenerunt, *Silius Italicus*, qui à natali solo & patriâ germanâ nomen accepit, & *Valerius Martialis Bilbilitanus*; quos in divinis Poetis habitos scio: nam & plurimum eos naturâ valuisse, & mentis solitos excitari, viribus & quasi divino quodam afflari spiritu, dum *bella Punica* alter ad *Virgilii* imitationem, cujus quotannis illustres manes colebat, compositus personaret: alter neque sermone inculto, neque aridâ venâ, salibus & jocis

undique diffunderet. *Alphon. Garf. Metamor. in libr. de Academ. Doctisque viris Hispan.*

Silium equidem postremum bonorum Poetarum existimo: quin ne poetam quidem. Non nervos, non numeros, non spiritum habet. Adeo vero ab omni venere alienus est, ut nullus invenustior sit. Totus haeret, trepidat, vacillat: ubi audet, cadit *Jul. Cas. Scalig. in Hypercrit. p. 841.*

Licet omnium verè *Latinorum* Poetarum ingenio & acumine sit postremus, præter dictionis tamen puritatem non pauca etiam habet, non infelicitè, & eruditissimè dicta. *Barth. l. 10. c. 24. Adversar.*

Silius Italicus non bonus Auctor, legendus tamen ut vetus *Scaligerana* 1.

Extat *Epicum* illius carmen de *Bello Punico* secundo, 17. libris expressum, quod jam senior composuit, evulgatum demùm principatu Domitiani. In quo scripto ita versatus est, ut parcè fingeret, veritati semper propior, non neglectis tamen coloribus, digressionibus, similitudinibus, & cæteris Poetarum flosculis. Ingeniosissimum non fuisse apparet, sed si quid ingenio defuit, illud sollicitudine, & advocato undique nitore rependit. Delituisse autem in tenebris per multa secula hunc scriptorem argumento fuerit irritus *Francisci Petrarchæ* conatus, qui ignorato *Silio*, idem bellum carmine aggressus est, sub titulo *Africani*. Vide *Borrich. c. de Poet. p. 60. 61.*

Meo quidem iudicio, ejus idcirco carmina talia sunt, ut sint cognoscenda quidem, sed non ad imitationem, ea licet perpetuò victura *Martialis* vaticinetur, quem in *Silii* laudes omninò procliviorè fuisse videmus. Ut verò non sine infamiae notâ fuit, quòd sponte quosdam sub *Nerone* accusasse creditur, ita commendatione dignus, quod *Virgilium* ante omnes coluisse dicitur, cujus etiam natalem religiosius quàm suum celebrabat, & *Neapoli* maximè, ubi monumentum ejus adire, ut templum solebat. Coluit & *Ciceronem*, ipsiusque *Ciceronis* manes. *Lil. Gyrard. de Poet.*

Jes. Rapinus eum quoad Poesin usque adeo contemnendum non censuit ac Critici cæteri. Dicit eum in Opere suo legum artis *Scatio*, fuisse observantiorè, iudicium & prudentiam in ejusdem operis designatione deprehendi: eum, si nativis dotibus parum instructus erat, magna saltem animi attentione laborasse, ejus verò elocutionem sublimitate ac nobilitate parum commendabilem esse. *Rapin. Reflex. in Poet. 2. part. Refl. 13.*

C. VALERIUS FLACCUS.

Clar. Anno
Dom.
LXXIII.

E *Setiâ* fuit, *Campania* urbe: sed in *Venetâ* regione sedem habuit: unde spem *Antenorei Laris* vocat *Martialis* l. 1. Epigramm. 79. Reliquit octo *Argonauticorum* libros, sed imperfectos: unde *Quintilianus* conqueritur in ejus obitum multum fuisse amissum. Quàm *Martiali* fuerit carus, liquet ex eo, quod ibidem vocet *curarum pretium non vile suarum*. Pauperem fuisse, ex eodem Epigrammate cognoscitur. Vid. *Voss. de Poet. Lat. 46.*

Hic

Hic est *Valerius Flaccus*, cujus *Argonautica* opus extat, *Vespasiano* patii inscriptum, ut facile ex ejus carminis principio colligitur. Opus, inquam, quantum per juvenem præstari potuit, cultum, eruditum, & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis; ut in eo animos, & audaciam quandam juvenilem facile offendatis, *Gyrald. de Poet. Dialog. 4. p. 181.*

Est igitur *Valerius Flaccus* excusatione dignus. Cujus cum esset ingenium felix, judicium magnum, diligentia non vulgaris, immaturâ mortē præveniens, acerbum item poema suum nobis reliquit. Est autem omninò duriusculus: penitus verò titulus gratiarum comitate. *Jul. Cas. Scalig. lib. 6. Poetic. pag. 839.*

Valerium Flaccum majoris pretii Poetam, quàm quis præteriens censeat esse, vel ignoratio ejus apud vulgum nobis persuadeat. Est enim omnium veterum minimè tritus manibus hominum scholasticorum aut litterionum, quod genus ab eo velut abhorret qui duriusculus censeatur, & minus gratiarum amans. Sed nos generosum vatem, & quidvis potius quàm absurdum censemus. *Gasp. Barth. Adversar. l. 1. c. 17. p. 38.*

Pluris omninò faciendum ego reor in numero Latinorum Poetarum *Valerium Flaccum*, quàm vulgò faciunt, imò non vulgò etiam eruditi. Sonus, spiritus, eruditio, gravitas, in eo sunt insignes, nec deest judicio; illud observavimus, quoties per se aliquid canit, longè faciliorem esse, quàm cum *Apollonium* pede presso imitatur. Nescio quomodo enim generosus ille animus flaccescit, cum seipsum ad secutilejas leges alienarum inventionum componit & cogit, *Barth. ibid. l. 26. c. 3. p. 1259.*

Valerius Flaccus, scriptor unicè mihi carus ob in affectatam, genuinam, Romanam dictionis majestatem. Sane ego eum auctorem, *Argonautica* scribentem, legere malo, quàm vel *Ovidium*, vel *Papinium*; quorum ille tenuem materiam lascivia utique violasset aut depudicasset: hic magniloquentia contrivisset. Quorum cum neutrum *Valerio* objectari possit, non video, quid in compositione sermonis desiderent. Nam de *Gratiis*, quod ait *Scaliger*, nequaquam illi suæ deesse possunt, qui alienas non affectavit, neque sprevit Romanas, neque transmarinas non expressit. Vid. *Pompon. Sabin. Virgil. interpret. quem citat Konig. in Biblioth.*

Jes. Rapinus scribit priore parte Reflexionum suarum, in languidum & frigidum stylum eum incidisse, quòd grandiloquentiam ingenio ad hanc nato destitutus affectaverit: & parte posteriori ait Fabulam, ordinationem, executionem ac reliquum Poematis ejus admodum exiguo caractere ornata esse.

Valerium Flaccum, ut *Apollonium Rhodium*, non video quid attineat legi, quasi nihil sit, in quod tempus consumatur potius: non tam illorum vel carmen vel dictionem improbo, quàm argumenti levitatem. *Joan. Lyd. Viy. De Tradend. Discipl. III. p. 541.*

C. Valerius Flaccus Campanus, imperante *Domitiano* clarus *Argonautica* libris 8. persecutus est, *Orpheos* & *Apollonis* exemplo. Dolet *Fabio*, quòd immaturâ morte interceptus nequirit affectum opus deducere ad usq; umbilicos. Agnos-

cimus sanè felicem in illo, licet nondum exasciat o, calorem, impetus *Poeticos* hinc inde generosos, iudicium plerumque subactum, dictionem sic satis floridam, sed aliquando inæqualem & duriusculam, quam emolliisset dubio procul, & productius ei contigisset ævum *Borrich.* De Poet. p. 61.

Publicavere hunc *C. Val. Flaccum* diversi, *Bapt. Pius*, *Andreas Schottus*, *Lud. Carion*, alii, sed palmam cæteris præcipiunt *Lampert. Alardus*, & *Joannes Weitzius*.

CAJUS PLINIUS & SECUNDUS.

Clar. Anno
Dom. LXXV

V *Eronensis*, dictus *Senior*, temporibus *Vespasiani* & *Titi* vixit, quorum negotia administrabat: noctibus verò & successivis (ut ipse inquit) temporibus opus *Historia Naturalis* composuit. *Neronis* quoque historiam, vitam *Pomponii Secundi*, de *Bellis Germanorum*, aliaque scripsit. Periit in horrendo, montis *Vesuvii* incendio, An. Chr. 79. dum ejus causam indagare veller. *Hofman.*

Plinii Naturalis Historia, opus diffusum, eruditum, & tam varium quam ipsa natura. *Plin. Min.* l. 3. Epist. 5.

Plinius omnium rerum memorabilium collector, iudex ingeniorum summus, æstimator acutus, admirator disertus. *Angel. Politian.* in Epist. ad *Leoni*.

Plinius veritatis Antistes, censorque liberrimus. *Budaus*, de *Aff.* l. 1. Perspicacissimus *Naturæ* Mystes, *Plinius.* *Drexell.* in *Aurifodin.* p. 6.

Plinius ille doctissimus, de quo persuasissimum est, indoctos esse, quibus ille non sapit. *Rhodigin.* l. 12. c. 3. lect. *Antiquar.*

C. Plinius Secundus Naturæ Panegyristes nobilissimus ad prodigiosam prorsus eruditionem pervenit hoc uno tramite excerptorum. *Drexel.* in *Aurifod.* p. 11. *Naturæ* Bibliothecarius audit apud *Lansium* orat. pro *Italiâ*.

Plinii libros qui *Pandectas* appellaverit, me iudice, haud erraverit. Omnia ille vir legit, vidit, scivit: & in unum volumen *Graciam* & *Latium* conclusit, paulò meherclè felicius, quàm *Thrax* ille Imperator veteres leges. *Lips.* l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 13.

Plinius ille diligens totius *Antiquitatis* perinvestigator: qui nullam *Bibliothecam* prætermisisse videtur, quam non excusserit, & perlustrarit. *Edu. Leigh.* de viris illustr.

Plinii Historiam Naturalem opus eximium ac nunquam satis laudatum vocat *Ger. Joan. Voss.* in l. de *Histor. Lat.*

Cardanus solum habebat pro *Grammatico*. Quo non tam *Pliniano* detraxit nomini, quàm suo. *Idem* de *Philosoph.* c. 12. Sect. 11.

Jam de *Cajo Plinio* quid dicam? Qui naturam Universam & utrumque mundum planè inusitatâ antè cæteris audaciâ, paucis voluminibus inclusit? Qui Imperio Romano, cui Universus terræ Orbis concessisset cælum quoque adjecit: Quod non armis aut vel bellicâ; non ariete aut balistâ, sed sublimi animo, & invictâ industriâ expugnandum fuit. *Heinsius* in Orat. pro *Biblioth. mun.* III. pag. 32.

Plinius

Plinius classis Rom. Præfectus, naturalium rerum Scriptor diligentissimus, eloquentissimus, veracissimus, incomparabilis, unus omnium instar. *Dempster.*

Plinius non ubique sui similis: pleraque enim acutè scripsit, &c. nonnulla neglecta & inculta. *Plinium* desiderare videntur in *Plinio Caussin.* lib. III. de Elog. cap. 14.

Plinium meritò nihil moramur, neque verbis ejus nisi ubi meliora nobis deficiunt, utendum putamus. *Sciopp.* de Styl. Histor. pag. 100.

Plinius fasciculariam facit, cuncta olfaciens, nihil degustans, omnia glutuens, nihil decoquens, lerna mendaciorum, errorum *Oceanus*, in quem ingenti edito volumine invehitur est *Leoniceus Verder.* in censur. Autor.

Scripta *Plinii*, *Cardani*, *Alberti*, & plurimorum ex *Arabibus*, commentitiis & fabulosis narrationibus passim scatent, iisque non solum incertis, & neutiquam probatis, sed perspicuè falsis, & manifestò convictis. *Fr. Bacon* de Augm. Sient. lib. 1.

Plinius Historiam Naturalem solus pro dignitate complexus est, sed complexam, minimè, ut decuit, imò potius indignis modis tractavit. *Idem* ibid. l. 2. cap. 2.

Plinius tantus vir, ut non mirum sit, si vulgus illum improbet, cum minimè auctor vulgaris sit *Jos. Scalig.* inter opusc.

Hoc tene, *Plinium* eruditissimum suæ ætatis hominem, Latine elegantie observantissimum, non mirum aliquando in vertendis *Græcis* hallucinari. Hoc non solum illi, sed & *Ennio Attio*, *Ciceroni* accidit. At quibus viris? qui sunt columina priscae Latinitatis *Jos. Scalig.* ibid.

Genus scribendi, quod *Plinius* secutus est, mihi prorsus incomparabile videtur, medium inter *prosam* & *carmen*, quod de *Platonis* sermone dixit *Aristoteles*: breve, & concisum floridum & figuratum, ita ut sæpè res viles & humiles quales pleræque res naturales videntur, verbis grandioribus per translationem exornet & extollat. Miror tamen tam maturum, & gravem Scriptorem à quibusdam tanquam exigui judicii hominem sigillari, ut qui multa ipsis incredibilia, sibi non satis comperta fide aliorum referat: cum eum mentis, & judicii acumine multum excelluisse, ex omnibus locis in quibus sententiam suam de quacunque re interponere voluit, manifestissimè constet quod passim, sed maximè in præfationibus librorum quam breviter, tam acriter facit. *Roland. Maref.* l. 12. Epist. 40.

Maxima *priscorum* negligentia. Dum rerum naturas profitentur, elenchis nominum tantum coacervatis, nobis plus inquirendum, quam si nihil prodidissent, reliquerunt. Inter quos princeps *Plinius*, dum studet nihil intactum relinquere, importuna festinatione præceps, pro epulis exponit titulos convivis, *Jul. Scalig.* de subtilit. advers. *Cardan.* exercit. 207.

Plinium paucæ lectionis virum appellavit *Cæs. Scalig.* adversus *Cardanum*, exercit. 218. Sect. 1. Ubi (inquit *Vossius*) nihil opus erat obtrectari *Plinio*, quando is nihil minus fuit, quam vir paucæ lectionis. *Voss.* de Idololatr. l. 4. c. 28.

Historia.

Historia Plinii inter pulcherrimos libros censenda est. Hinc etiam pauperum Bibliotheca vocatur. Si ei addatur *Aristoteles*, numeris omnibus absoluta erit illa *Bibliotheca*. Si ad illos accedant *Plutarchus* & *Seneca*, tota familia librorum bonorum aderit, pater, mater, primogenitus, natu minor. *Guido Patin* Epist. 6. Gall.

Posteritas Plinio multum debet, quod laboribus suis conservaverit quicquid in *Historiam* suam *Naturalem* congeffit. Stylus ejus gravitate & elegantia multa commendabilis est. In *Moralibus* præsertim excellit, tam ritè selecta sunt ejus exempla, ejusque benè vivendi Præcepta animos adeo movent, ut cor suum ad propriarum lectionum normam direxisse censi possit. Difficile est vitium acrius reprehendere & majoribus laudibus virtutem extollere. Sed artium ac Scientiarum de quibus locutus est tam parum gnarus erat ut singulis passibus cæspitaverit, & tam graviter identidem lapsus sit, ut Dom. *Salmasius* aliis Veteribus illum accenseat, qui securè se invicem transcribentes, libros sæpissimè de rebus sibi minime notis componebant. Testis est *Aratus* qui *Astrologiæ* prorsus ignarus, librum tamen de Cælorum motibus & *Astrorum* cursu edidit. *Plinius* Operis sui propriè loquendo merus *Architectus* fuit; Ejus autem culpa est quòd ex inepta materia illud construxerit, quam absque sufficienti peritia & sagacitate corraserat. Vastum itaque ædificium excitavit, sed parum solidum, quodque opificem valde inexpertum fuisse plus satis comprobat. In eo Symmetria parum observatur, ejusque partes innumeræ ornatu debito destituuntur. Omnes ejusmodi defectus tribuendi sunt præproperæ illius festinationi continuisque avocamentis quibus illum implicabant functiones munerum, & favor quibus ab Imperatoribus *Tito* & *Vespasiano* cohonestatus fuit. *Plinius junior* ejus Nepos refert illum inter cœnandum excerpta sua facere solitum esse. Vid. D. *Beauval*. Hist. Operum Eruditorum Febr. 1689. Gall.

Plinius quum multorum *Autorum* nomina recenseat, ex quibus libros suos confecit, nullibi tamen *Dioscoridis*, cujus omnia ferè scripta suis intermiscuit, mentionem facit. *Bilibald. Pirckheim.* in respons. ad *Oecolampad.* de ver. Christ. carne A. 4.

Ad *Latinos* transeo inter quos *Cornelius Celsus Hippocratem* ferè transtulit, *Plinius* autem *Dioscoridem*, tametsi ipse dissimulaverit, & *Collenutius* fortiter neget. *Georgius Agricola.* in Dial. de re Mallicâ, c. 19.

Plinium Medicis accensemus, quandoquidem naturalis ejus *historia* magnam partem ex *Medicorum* libris compilata: ejusdemque argumenti est; Hunc multa sine judicio collegisse oppidò patet, præsertim ex re *Herbaria*, cujus utique fuit imperitus, unde etiam sæpe eandem *Herbam* diversâ ejus appellatione deceptus viribus diversam facit. vid. *Sebast. Scheffer.* introduct. in Art. Med. p. 56.

Opera C. *Plinii Secundi* edidit *Joan. Frid. Gronovius* cum notis *Variorum* 3. Vol. *Leidæ* in 8. 1669. apud *Hachkios.*

QUINTUS CURTIUS RUFUS.

Vnde oriundus fuerit, non constat. *Italum* tamen fuisse, satis certum est. Claruit circa
 id enim *styli* ipsius tersissima puritas ad *Romanum* filum ad amissim for- Ann. Dom.
 mata ostendit. *Quinstedt*. Quando vixerit variant eruditi. Quidam sub *Augusto* LXXX.
 vixisse existimant, ut *P. Pythæus* & *Bongarsius*; *Lipsius* eum *Claudio* coævum
 judicat. *Rutgersius*, ac etiam *Ger. Joan. Vossius*, tempore *Vespasiani* vixisse,
 asserunt. Alii ad tempora *Trajani* eum referunt. *Scrispsit* decem libros de rebus
Alexandri Magni, quorum duo priores periêre.

Matthæus Raderus in prolusionibus ad Historiam *Curtii* c. i. non dubitat,
 illum summis rerum *Romanarum* scriptoribus, *Sallustio*, *Livio*, *Cæsari*, *Ciceroni*
 admove; *Tacito* verò, *Suetonio* & *Floro* præponere.

Rhetore sanè illustri, vel Rhetoris filio dignissima hæc historia est. Usque
 adeò auctor is verborum est eligens; nec perspicuè minùs quàm tersè scribit;
 acutus etiam est in sententiis, inque orationibus mirè disertus. Imò vel *Augu-*
steo ævo digna est *dictio*; vel proximè abit. Ut hinc quoque argumentum capere
 possimus, non vixisse tempore *Trajani*; quod, plusculâ affectatione acuminis, &
 anxîâ brevitatis curâ, ab nativâ illâ aurei ævi simplicitate magis recessit: ut ex
Plinio juniore, *Floro*, & aliis non obscurè videmus. *Voss. de Histor. Lat.*

Arrianus & *Quintus Curtius*, floridus uterque sed nitidior *Curtius*, & quovis
 melle dulcior: lectorem citiùs defatigatum quàm satiatum dimittat: sententiæ
 passim directæ & obliquæ, quibus mire illustretur vita humana. *Color. in Epist.*
de studio Politic. p. 193.

Quintus Curtius, me iudice, probus est legitimusque historicus, si quisquam
 fuit. Mira in sermone ejus facilitas, in narrationibus lepos: astrictus idem, &
 profluens; subtilis, & clarus; sine curâ ullâ accuratus. Verus in judiciis, argutus
 in sententiis, in orationibus supra quam dixerim facundus. Quod si varium
 magis argumentum habuisset; fallor, aut variæ prudentiæ eximium magis spe-
 cimen præbuisset. Sed *Alexander* quid nisi bella? *Lips. notis ad i. Libr.*
Politic.

Inter Historicos sanè à nemine sibi plus adjumenti potest admittere elo-
 quentia Politica, quàm *Livio* & *Curtio*. Sicut enim posterior *Livio Curtius*
Vespasiani demùm temporibus, ut videtur, vixit, ita optimi ævi Scriptoribus
 æquari, & fortasse omnibus Historicis quodammodo anteferri potest. Magnifi-
 centior *Livii Salustii* gravior, *Taciti* profundior oratio. *Curtii* his omnibus
 suavior, tersior, accuratior est. Quod in moribus *Livio* tribuit *Fabius*, multò
 magis *Curtio* convenit; electissima ejus verba, civiles & aptæ sententiæ, exposi-
 tio mirifica, conciones expeditâ facundiâ instructæ: materiem suam non magis
 promptè implet oratio, ubi opus est, quàm è pleno, prout decet, dispensat.
Livius eloquentiam suam prolixiùs & liberaliùs vel amare, vel imitari volenti-
 bus offert. *Curtius* haud paulò accuratior æquabile politissimi styli tempera-
 mentum non simul & semel, sed post iteratam sæpiùs attentis demùm intentisque
 commendat.

commendat. *Livius*, magnanimo quodam plenus candore, exporrecta suavitate invitat simul & admittit lectorem: *Curtius* per quædam admissionis mysteria & gradûs in familiaritatem adhibet erudita & decora ingenia, obviâ tamen sic quoque & expositâ humanitate statim idoneus amari, non enim abstrudit gratiarum suarum irritamenta, sed disponit &, cum primo aspectu placeat, hoc pretio vult placere, ut æstimeretur. Seorsum laudari meretur (*Curtius*) quod non minùs utilem, quàm subtilem observationem habet: rerum aulicarum elegantiam, ipsius Aulæ genium, figuras, vultum nemo vel appositè magis, vel magis ex decoro expressit. *Boecker* de Eloquentiâ Politici.

Non alia, quàm bellica, narrat; Politico tamen homini ipsomet *Cæsare* tantò commodior, quantò diffusior est, docens non vincere duntaxat, sed victa etiam retinere. *Herman. Conring.* de Civ. prudent. cap. 14. pag. 330.

Cæsari comitem do *Q. Curtium*, quem adeo inter selectos recensere non dubito, ut inter optimos locum illi libenter tribuam. *Joan. Bernart.* de utilitat. legend. Hist. p. 50.

Q. Curtius rerum *Alexandri* M. Latinus super omnes *Græcos* diligens, verus, candidus & prorsus integerrimus scriptor, si integrum haberemus. *Val. Acidal.* in Præfat. ad libr. quart.

Curtius est argutus, elegans & nervosus scriptor. *Dav. Chytr.* in Chronol. *Herodot.* & *Thucyd.*

Historicus cæteris candidior est; sed Nihil, aiunt, ad *Parmenonis suæ*. Habet multas sermonis formulas à *Ciceronianis* diversas *Erasm.* in *Ciceronian.*

Judicare mihi licet, quia totos 25. annos in omnibus probatis Authoribus Latinis, Græcis & Italis evolvendis insumsi; Totos quindecim annos in perula *Ciceronis Oratorem* gestavi. Omnium abjectissimus, est *Taciti* stylus omniumque Historiographorum minimus est. In quatuor aut quinque rebus versatur totus stylus ejus, in *Antithesibus*, in *Aposiopesibus*. Unica *Quinti Curtii* pagina trīginta *Tullii* paginis præstat--- *Quintus Curtius* in *Latinitate* coryphæus est, adeo limatus, adeo tersus, adeoque mirabilis ut etiam in argutiis suis, planus, perspicuus & intelligibilis sit. *Florum* in supremo post ipsum ordine statuo, totus floridus est, quàm elegans est! Dom. *Tyronius* vir præclarus ad stylos dijudicandos *Quinto Curtio* primas dabat. *Perroniana* pag. 306. Gall.

Mirari subit quod primi ordinis *Scriptor* qualis fuit *Q. Curtius* Antiquitati tam parum notus fuerit, ut nemo reperiat qui ante medium seculi XVI. *Historicis* illum annumeraverit. *Ephemerid.* Eruditor. die lun. 18. April. 1678. Gall.

Quintus Curtius est bonus Author. Jampridem interiit *Q. Curtius*, quicquid illius nobis superest ex unico Exemplari exscriptum fuit, omniaque MSS. nova sunt.

In Bibliotheca Sancti Victoris primus liber *Q. Curtii* erat, sed deprehendi, esse compositum à Petrarcha. *Scaligerana.*

Voluptatis illius, quam ex Historicis capere est, illustre exemplum habemus in sapientissimo *Arragonia* Rege *Alphonso*. Qui cum gravissimo morbo labora-

ret, multaue incassum *Medici* remedia adhiberent, *Curtii* de *Alexandro* historiam legere cœpit, eâque tantopere delectatus fuit, ut valetudini restitutus dixisse dicatur. *Valeant Avicenna, Hippocrates, Medici ceteri: vivat Curtius sospitator meus.* *Voss.* de art. Histor. p. 30.

Quintus Curtius ob sinceritatem laude dignus est. De *Alexandro* bona & mala refert, Herois sui merito haudquaquam offuscatus. Si quid in ejus Historia reprehendendum occurrat, nimia erit elegantia; Sed hoc non obstitit quin in moribus jucundè ac genuinè depingendis excelluerit. *Rapin.* Reflex. in Hist. Sect. 18.

Unus *Latinorum* est *Q. Curtius*, cujus sententiæ nec nimis diffunduntur, aut diffuunt, nec nimis in arctum compactæ, aut constrictæ negotium lectoribus facessunt. *Gasp. Sciopp.* de Historici offic.

Sunt qui *Quintum Curtium* authorem satis neotericum censent putantque eum ad majorem auctoritatem sibi conciliandam *Antiqua Roma Caesaribus* cœvum se dixisse. Hæc erat cujusdam ex Dom. Patini Gymnastis opinio. *Q. Curtii* nomen supposititium esse arbitrabatur, & *Historiam* quæ sub hoc nomine circumfertur, fictam Narrationem esse, quam *Italus* quidam ante trecentos demum annos fabricatos fuerit. Hanc opinionem has, inter alias, rationibus tuebatur, 1. quia *Authorem* hunc *veteres* nunquam citant. 2. quia de Gange & Indiâ, & quibusdam aliis regionibus loquitur, quæ ignorabantur antequam à *Geographo Ptolemeo* memorarentur. Sed frustra sunt hæc omnia. Quamvis validum & mirum quid sit Argumentum desumptum ex eo quod à *Veteribus* nunquam citetur, nemini qui acri judicio polleat Opus hoc adeo recens esse persuadere quis poterit. Jam supra mille quingentos annos nemo ampliùs *Latine* scribit, ut *Historicus* ille, quisquis tandem is sit: Quamvis in *Geographicis* aliquando hallucinatus sit, inde non sequitur eum esse neotericum; Hoc enim fundamento *Titus Livius, Herodotus* omnesque *Veteres Historici* mustei censerentur. *Novell.* de Rep. Literaria, Tom. 3. p. 252. 253.

Q. Curtii Rufi Historia Alexandri M. prodiit cum notis *Variorum*, *Raderi, Freinsheimii, Loccenii, Blanchardi, &c.* *Amstelodami*, ex officinâ *Elzevirianâ* 1673. in 8.

EPICTETUS.

Philosophus Stoicus, ex *Hierapoli Phrygia* urbe, *Roma* *Epaphrodito* cuidam *Clar. An. D. LXXXII* *Neronis* familiari servivit, atque ad *Marci* usque *Antonini* tempora pervenit: *Domitiano* autem imperante ejus dominatu offensus *Româ Hierapolin* migravit, ratus verum esse quod est *Tragicum*, Patriam esse cujusque, ubi quis rectè ageret. Tanta verò apud omnes homines ejus vitæ admiratio extitit, ut *Lucianus Syrus* lucernam ejus fictilem tribus drachmarum millibus, ob ejus auctoritatem, vènisse tradat. *Hofman.*

De *Senecâ* habes: clarum aliud sidus se ostendit, *Epictetus*; ævo, non merito, posterior: & scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vitâ præpo-

nendus. Ille vir totus à se & à Deo, nihil à fortuna fuit. Origine vilis, & inter servos; corpore claudus ac debilis; mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vita emendatissima fuit, & planè adscitum, quod in ore habebat, Ἀνὶχὺς ἢ Ἀπὶχὺς. *Contine, & abstine.* Item hostis fucorum, qui *Philosophos* habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellare solitus *Philosophos*, sine factis, dictorum tenuis. *Lips.* in *Manuduct.* ad *Stoic. Philosoph.* l. 1. *Dissertat.* 19.

Scripta ejus pauca extant: *Enchiridion* sanè egregium, & *Stoica* moralis *Philosophiæ* velut anima: item *Dissertationes*, quas obiter in viâ, domo, Scholâ habuit, ab *Arriano* collectæ & digestæ. Neque omnes etiam extant: in *Agellio* & *Stobæo* reperies, quæ hîc requiras. Sed, *Deus* bone, acrem & altum in iis spiritum: accensum animum, & *honesti* amore ardentem! Nihil in *Græcis*, aut fallor, tale extat: à duabus illis notis dico, *Acrimonia* & *ardore*. Tironem aliquem & rudem veræ *Philosophiæ* vix afficiat aut tangat: proficientem aut proVectum incredibile est quàm excitet, & cùm pungat ubique, tamen etiam delectet. Genus styli concisum, fractum est, & quod indolem subitarii sermonis habet: Sed docta interveniunt sæpe, semper salutaria, & non est qui bonam Mentem magis aut trahat aut formet. Ego *Senecionem* illum nunquam lego, nisi cum interno animi motu: & quod *Homero* proprium, pluris facio cùm relego, semper ut novum, & cùm repetivi repetendum. *Lips.* *ibid.*

Sermo in eo omnino efficax est, atque energiæ plenus, & in quo mira sit ad promovendum vis. Stylus autem, qualem res postulare, concisus est, dilucidus, quique omnem respuat ornatum. *Politian.* in *Epict.* *enchir.*

Epicteti singulæ voces *Proclo*, *Simplicio* *Luciano* ipsi oraculorum instar sunt, *Mornaus* de veritat. Rel. *Christian.* c. 3.

Epictetum magni æstimabat *D. Augustinus*.

Epictetus *Philosophi* famam minus aucupatur, *Philosophatur* meliùs. *Morn.* de veritat. Rel. *Christ.* c. 20.

Epicteti scripra, dùm legimus in diversos imò contrarios affectus rapimur, etiam nonnunquam inviti. Nunc enim gaudemus, summâque perfundimur voluptate: dum infinitam *Dei* bonitatem miramur, quâ etiam *Gentilibus* ea de moribus nota esse voluit, quæ summam cum nostrâ doctrinâ convenientiam habere videntur; nunc rursus contristamur maximoque afficimur dolore: quando cernimus, quantò turpius in medio *Christianismo* vivatur, quàm olim est factum ab *Epicteto*, eique similibus aliis, qui gratiâ tamen speciali *Divini Spiritus* (quæ, nisi nolentibus, nobis non deest) imbuti non fuere. *Henr. Jul. Scheurls* Bibliogr. Moral. Impress. *Helmstad.* in 8. 1686.

Unum hoc *Enchiridion* plus moribus hominum formandis valet, quàm universa *Aristotelis Ethica*, imò & omnium post illum *Philosophorum*, qui *Moralem Philosophiam* magnâ verborum pompâ scriptis mandarunt. *Abraham Berkel.* in *Epist. Dedic.* quæ *Epictet. Enchir.* præmittitur.

Exiguum quidem est volumen (*Enchiridion*) verum non ex mole, sed pro rerum, quæ in eo tractantur, dignitate atque excellentiâ æstimandum. Neque hoc

hoc latuit *Antoninum* Illustrissimum, & optimum *Romanorum* Imperatorem, qui in divino prorsus *De seipso ad seipsum* tractatu, Diis immortalibus gratias agit, magnique beneficii loco reputavit *Epicteti* ὑπομνήματα accepisse, atque ex tali scriptorum genere ad beatam in tanto imperio vitam multum fructus & utilitatis percepisse. *Idem* ibid.

Enchiridion illius sanè egregium & *Stoica* Moralis Philosophiæ velut *Anima Lipsius*. Gravis herclè rerum magis pondere, quàm mole magnus liber & exoscandus, nocturnâ diurnâque manu versandus. *Remus* ad *Themist*.

Epictetici Enchiridion moribus utile, dissertationes graves, prudentiæ plenæ. *Dempster*.

Extat *Epicteti Enchiridion*, unâ cum *Cebetis Thebani Tabulâ* Græcè & Latine, ex recensione *Abrahami Berkelii*, cum ejusdem animadversionibus & notis; quibus accedunt notæ *Wolphii*, *Casauboni*, *Casellii* & aliorum, cum Græcâ *Paraphrasi*. *Lugd. Batav.* Ann. 1670. in 8.

M. VALERIUS MARTIALIS.

Hispanus, *Bilbili* in *Celtiberia* natus tempore *Claudii* Imperatoris: sub *Nerone* annos natus 20. *Romam* venit; atque annos istuc egit 35. *Tito*, ac imprimis *Domitiano* carus fuit, à quibus & donatus jure trium liberorum. Etiam *Tribunus* & *Equestris* dignitatis fuit. At non item in honore fuit mortuo *Domitiano*. Itaque sub *Trajano* in patriam rediit: atque ibi conscripto libro *Epigrammatum* duodecimo, partim tædio patriæ, quia non in honore esset, quanto fuerat *Romæ*, partim etiam à civibus suis sugillaretur, tædio vitæ, ut verisimile est, decessit. *Voss. de Poet. Lat.*

Libros 12. *Epigrammatôn* composuit miro ingenio, & singulari urbanitate, quibus adjecit *Xenia*, & *Apophoreta* libellis duobus absoluta. In his secutus est *Marsum* Poetam, *Pedonem*, atque *Getulicum*, quorum exemplo seipsum tueretur, ac lascivam verborum licentiam excusat. *Petr. Crinit.*

Erat homo ingeniosus, acutus, acer, & qui plurimum in scribendo & salis haberet & fellis, nec candoris minus. *Plin. Epist. l. 3. Epist. 21.*

Ælius Verus Imperator solitus est singulari affectu prosequi Lepôres atque jocos poëtæ *Martialis*; suumque *Virgilium* vocare.

Valerius Martialis artificiosissimus *Epigrammatum* scriptor, ita in iis quidem jocus est, ut frequentius carpat, quàm delectet: tametsi è demorsione ipsâ delectatio quoque paritur. Adhæc Dictis ejus partim oculatissima quædam insunt spicula; partim verba quæ non solum à faceto sint aliena, verùm aut obscœnâ ipsa admodum scurriliaque, aut maximè ampullosa, & acida. Quod quidem *Hispanicum* est. Sunt tamen dicta ejus in universum arguta, subtiliterque conquisita; abstrusæ sententiæ, eademque raræ, falsæ, aculeatæ: inventiones verò maximè acutæ: verba præcipuè accommodata, quæque non primâ tantum facie, atque in ipso explicatu, lectorem alliciant, atque auditorem: verùm quæ in ejus animo relinquant tacitam quandam quasi subitillationem. Nihilominus

minus iis, non pauca quidem animadvertas, quæ digna prorsus sunt facietis ac temperatis ingeniis; retineantque decorum illud, quod virtutis hujus, de quâ præcipimus, maximè est proprium. *Joan. Pontan. l. 3. de Sermone, cap. 18.*

Martialis unus *Epigrammatis* Genium videtur possedisse. *Dempst.*

Martialis ad *Nasonis* facilitatem plurimùm accedit, & aliquid *Ciceroniana* laudis illi poterat tribui, in libros aliquot *Epistolis* præfatus esset, *Deum* immortalem, quàm non *Ciceronianis*! *Erasm. in Ciceronian. p. 147.*

Martialis lepidissimus Poeta: nec enim illis assentior, qui *scurram* ineptum eum appellant, neque satis elegante *Musâ* libros *Epigrammatum* scripsisse autumant. *Adrian. Turneb. Adversar. l. 13. c. 19.*

Epigrammatis virtutes peculiare, brevitas & argutia, hanc *Catullus* non semper est assecutus; *Martialis* poeta argutissimus nusquam omisit. *Jul. Caf. Scalig. Poetic. l. 3. c. 126.* Multa sunt ejus *Epigrammata* divina, in quibus & sermonis castitas, & argumenti species luculenta est. Versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. Alia fœda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem. *Idem ibid. l. 6. p. 838.*

Quid censes tu? non melius de *Martiale* *Scaliger* judicavit, qui versus ejus candidos, numerosos, plenos, *Epigrammata* multa divina dicit: quàm ille, qui *Scurram* de trivio appellat? Nollem excidisse viro magno hoc judicium judicii dissimile. Nihil ad *Catullum Martialis*, Scio: sed & hoc scio, *Epigrammata* illa nec in trivio nata, nec omnia in triclinio. Multa fœda, obscœna in *Martiale*: & meherculè in uno *Catulli* libello non pudiciora, sed pauciora. Ignorat seculum illud, qui hoc accusat. *I. Lips. l. 1. Epist. Quæst. Epist. 5.*

Reliquit *Epigrammatum* librum omninò rejiciendum, quippe qui neque elegantiae latinæ neque moribus profit. *Raph. Volaterran. Comment. Urban. lib. 17.*

Faceret è re literariâ, si quis more veterum *Criticorum*, delectum *Epigrammatum* ejus haberet, & bonis affigeret laudis notam, aliis culpæ. Potuisset hoc *Donza* noster, qui Poetam istum non solum feliciter expressit, sed etiam correxit, *Just. Lips. ut supra.*

Martialis iis, qui *Epigrammata* volunt scribere, & legendus & imitandus est: nihil enim in illo genere reperiri potest tersius argutiusque. Et multa sunt ejus non spurca, quale illud de *Santra*. vid. Vol. 4. *Grot. oper. p. 740.*

Epigrammata ejus arguta pleraque sunt, & acuta, sed & sæpè præ obscœnitate putida, indigna quæ oculis castis observentur: unde *Ingolstadiensis* editio à *Jesuitis* procurata obscœna illa meritò amputavit. Duo priores libri, qui *spectaculorum* nomine circumferuntur, alterius scriptoris habentur fœtus, verùm *Xenia* & *Apophoreta* communi consensu ejus sunt *Borrich. de Poet. p. 63. 64.*

Martialem Bilbilitanum quàm iniquè tractarunt nonnulli! Hunc vilem è trivio *Scurram* præ *Catullo* vocat *Muretus*. Ejus *Epigrammata* *Asinis* placere, aiebat *Lil. Gyraldus*. Forum exempla, quot nancisci poterat, quotannis cum execratione *Vulcano* dicabat *Andreas Nangerius*.

Martialis Bilbilitanus, etsi ob peregrinitatem *Hispanicam* nonnullis, sed maledicis

maledicis *cenforibus*, vapulat: Laude tamen *Elegantiarum Latinarum* minimè privandus est Dan. Georg. Morhof. De Patav. Livian. p. 160.

Latinum *Epigramma*, depravato iudicio, quod grassari cœpit cum pura *Latinitas* jam labasceret, animos argutia aliqua, quæ *acuminis* nomen sortita est, titillare tentavit. *Martialis* acuminum in vocibus author quodammodo fuit, terminando nimirum vulgarem sententiam aliqua voce inaudito modo usurpata. *Rapin. Reflex. particul. in Poes. Rest. 3. par. 2.*

M. Val. Martialis Epigrammata prodierunt cum notis *Variarum*, accurante *Gorn. Schrevelio*, *Lugd. Batav. ex officinâ Hackianâ* 1670. in 8.

MARCUS FABIVS QUINTILIANUS.

Rhetor, *Hispanus* ex civitate *Calaguritana*: *Romam à Galbâ* adolescens admodum perductus est. Primus *Romæ publicam Scholam* aperuit, & *Salarium* è fisco tulit, eoque dives evasit. Incidit illius ætas in ea tempora, quibus inclinatio quædam *Sermonis Romani* ad barbariem fieri cœperat *Carol. Stephan.*

Clar. A. D.
LXXXIII.

Ciceronis & *Quintiliani* politissima sunt scripta, quæ nihil supervacui, nihil impediti, nihil non ad *Artem Rhetoricam* pertinentis complectuntur. Sanè pervulgata quædam *Rhetorum* præcepta negligens prætermisit, aut breviter perstrinxit *Cicero*, viri consularis, & in eloquentiâ eminentissimi, servatâ dignitate: quid verò in *Quintiliano*, vivo quodam præceptionum omnis generis exundante gurgite, quod vel ad mores, vel ad docentis dicentisque utilitatem pertineat, desiderare possis? Quo magis *Ciceronis* quibusdam similis, nihil ejus præter umbram & larvam habentibus, infensus sum, qui *Quintilianum* prolixum, & nullo certo docentem ordine clamitantes, de manibus *studioforum* excutere meditantur. Cujus mentem, & susceptam à principio ad finem instituendi rationem, si intentis oculis acrius intueantur, facile obstinatum in pravâ sententiâ animum mutaverint. Tantâ enim facundiâ, diligentîâ, dexteritate, industriâ ab imis fundamentis ad summa fastigia partibus omnibus expressam hanc Eloquentiæ Architecturam comperient, ut pravis affectibus depositis, facile confessuri sint, nihil in eo genere ne mente quidem & cogitatione perfectius concipi posse. *Petr. Galand. in Epist. Petr. Castellan. Fab. institut. præfix.*

Nemo potest *Quintilianum* intelligere, nisi *Ciceronem* optimè teneat; neque *Ciceronem* probè sequi, nisi *Quintiliano* pareat; nec unquam fuit quispiam eloquens post *Quintilianum*, nec esse potest, nisi qui se totum *arti ejus* formandum, imitationique tradiderit. *Laurent. Vall. l. 1. Antidot. in Pogg.*

Nos quidem *Quintilianum* magnæ eruditionis, & elegantis iudicii fuisse, agnoscimus; ac de quo serio illud dici possit, amasse eum bonam mentem: verum enim verò dolendum planè, quòd vir maximus toties re leviculâ deceptus recedat ab *Aristotele Rhetore* longè se perspicaciore, qui solus, non solum de arte, sed etiam ex arte, atque adeò artificiosissimè scripsit, ac cui, ut omnium optimo, optimè optimam operam dari putamus. *Voss. de Rhetor. c. 6.*

Magnus ille Magister Eloquentiæ Fabius. *Isaac. Casaub. Comment. ad Pers. Satyr. 1.*

Emunctissima

Emundatissimæ naris & iudicii vir *Quintilianus*. *Mer. Casaub.* De quat. ling. p. 30.

Fabius optimus instituendæ pueritiæ Artifex. *Voss.* de Art. Hist. p. 32. Gloria *Romane Togæ Quintilianus* *Martial.* l. 2. Epigram. 90.

Qui omnibus omninò *Scriptoribus M. Fabium* prætulit, non ille quidem abs ratione audacter iudicavit. Nulla enim virtus *Romani Styli* est, quam non expleat; cum quicunque ex cæteris summam attingere, habeant singuli tamen in quo vel abundant vel deficient. *Barth.* l. 31. c. 15. Adv.

Quintilianus omnium, qui unquam scripserunt, auctorum elegantissimus. *Barth.* præfat. ad *Gratum*.

Ciceroni Quintilianum adjunxit *Laurentius Valla*, tanquam comitem, aut veriùs socium, paremque, non omnino injuriâ, cum verborum munditie, tum translationum, & totius dictionis acumine. *Lud. Vives* de Tradend. Discip. l. 3.

Quintilianus affectavit *Ciceroni* dissimilis esse. Cujus utinam extarent *Declamationes*; nam quas habemus, minimum habent *Ciceronis*. *Erasm.* in *Ciceronian*.

Me puero magnâ cum curâ exponebantur in *Scholis Institutiones Oratoriæ M. Fabii Quintiliani*, accurati admodum & exquisiti *Rhetoris*, neque quicumque satis bonus *dicendi Magister* habeatur, qui non in illis vel præcipuè *auditores* suos exercere solitus esset. *Marc. Ant. Muret.* l. 18. var. lect. c. 20.

Miro quidem candore veterum ingenia virtutesque omnium indicavit *Senecam* tantum damnare, invisumque habere est creditus: quod accidisse sibi ipse scribit, dum corruptum, & omnibus vitiis depravatum *dicendi genus* revocare ad severiora iudicia contendit. Nam cum solus ferè *Seneca* in manibus adolescentium foret, non quidem ipsum omninò conabatur excutere, sed potioribus præferri non sinebat, *Angel. Politian.* præfat. ad *Quintil. Institut.*

Quintiliano nemo artem oratoriam inter *Latinos* elegantius adornavit, annon *Hispanus*? & hunc tamen, si *Ciceronem* exceperis, omnibus præferre non dubitant nonnulli, etsi *Philephus* in illo *Hispanitatem* invenisse sibi visus est. *Dan. Georg. Morhof.* de *Patavin.* Liv. p. 160.

Extant *M. Fabii Quintiliani* Institutionum oratoriarum libri duodecim, cum notis *Variorum*, *Lugd. Batav.* ex officina *Hackianâ* 1665. in 8o.

SEXTUS JULIUS FRONTINUS.

Clar. A. D.
LXXXV.

VIR consularis, tempore *Nervæ & Trajani* floruit. Aquarum præfectus à *Nervâ* creatus, libellum de *aquæductibus* edidit; Et rei militaris peritus *Traiano* libros *Strategematicos* dicavit. Moriens vetuit sibi sepulchrum construui. *Joan. Maria Catan.* comment. in *Epist. Plin.* l. 4. *Epist.* 8.

Julius Frontinus maximus *Geometra*. *Hieron. Mag.* l. 4. *Miscell.* c. 2. *Serius* & minimè verbosus Autor. *Barth.* l. 2. *Adversar.* c. 11.

Julius Frontinus elegans & disertus scriptor. *Thom. Dempster.* in *Elench. Script.* Ipse

Ipsa strategemata quibus Imperatores & milites in bello, vel in ipso prælio uti consuevere, & ad sui tutelam, & ad hostium perniciem, parum in operibus suis (ii, qui de re Militari scripserunt) attigisse videntur, præter unum *Frontinum*, virum consularem, qui satis commodè, satisque abundè ipse descripsit Strategemata. *Jacob. comes Parliliar.* in procem. libror. de Re Militar.

Julius Frontinus strategemata, per *Romanorum* historiam diffusa, dictione facili, atque ordinatissimâ temporum serie digessit --- videtur aliquando *Frontinus* non satis elegans, & nonnunquam parum latinus fuisse, si delicatiorum quorundam aures consulamus. Discrepat etiam interdum ab aliis scriptoribus in rerum gestarum narratione, dubium, errore, an consilio ex quibus (*Frontini Strategematis*) sanè plurimùm frugis percipere possunt exercituum ductores, quos ille acuit, cùm ad insidias parandas, tum ad eas evitandas. Huic etiam auctori debemus nonnullorum *Militarium* vocabulorum explicationes, quas absque illo eramus ignoraturi. *Balthass. Bonifac.* in excerpt. Rom. Histor. Script.

Sextus Julius Frontinus strategematum libros conscripsit in quibus ex omnibus Historicis exempla, in certos libros distincta, enumerat copiosè, & magnâ cum utilitate; licet pleraque, librariorum errore, ineptè sint repetita. *Carol. Sigon.* de Hist. Roman.

Julius Frontinus de *Aqueductibus*, & ad locorum urbis notitiam valet, & ad notationem Fastorum. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 5.

Elogium urbis *Romæ* quod in libro de *Aqueductibus* legimus; (*Regina & Domina orbis, quæ Terrarum Dea Gentiumque consistit, cui par nihil, & nihil secundum*) non *Frontini* esse sentit *Lipsius* Vereor (inquit) ut allitum adscriptumve alienâ manu sit; & gravis atque eruditus reliquus *Frontini* stylus non probat aut amat lasciviam poetarum *Lips.* De Magnitud. Roman. l. 1. c. 2.

Extant *Sexti Julii Frontini* opera, cum notis & emendationibus *Roberti Kenchenii.* *Amstelodami* 1661. in 8o.

Vetuit sibi exstrui monumentum his verbis: Impensa Monumenti supervacanea est: Memoria nostri durabit, si vitam meruimus. *Erasm.* lib. Apoph.

PUBLIUS PAPINIUS STATIUS.

N*Eapolitanus*, sub *Domitiano* vixit: sed perperam confunditur cum *Statio* Clar. A. D.
LXXXV. Poetâ, cognomine *Surculo*, qui claruit sub *Nerone*, ac *Tolosensis*, in *Galliis* fuit. Reliquit quinque *Sylvarum* libros, 12. *Thebaidos*, 5. *Achilleidos*. Mirum verò *Martialem*, cùm adeò celebrat *Stellam Poetam*, non meminisse *Statii*, tanti amici *Stelle*, ut ei miserit primum *Sylvarum*. Nempe ab invidiâ id profectum videtur. Non ferebat *Martialis Papinium* tantoperè in gratiâ esse apud *Domitianum*, idque ob extemporalem in carmine felicitatem, quâ *Martialis* longè vincebatur. Parum amicum fuisse *Papinio Martialem* ex eo colligitur, quòd nunquam æqualis sui meminerit: tum aliis quæ legas apud *Gervartium* ad 1. *Sylvarum.* *Voss.* de Poet. Lat.

Velles *Papinium Statium* tam dextro ingenio *Thebas* fortissimumque *Achillem*, quàm *Sylvas* decantasse. Si non majus nomen, majorem certè gratiam inde haud dubiè reportasset. nulli unquam Poetarum, quod sciam, magis proprium fuit, subito cœstro incallescere, atque ubi incaluisset, fortiùs feliciùsque debacchari, ut quantumcunque *Phœbum* hauserit: ac nescio an etiam majorem, eodem calore confestim reddat. Cuperes, dixi, omnem ejus operam in *Sylvis* locatam, nihil est illis amabilius floridius, magisque poeticum. *M. Anton. Sabellic.*

Statius cultissimus atque ingeniosissimus Poeta. Neque ullus veterum aut recentiorum propiùs ad *Virgilianam* Majestatem accedere valuit. Etiam propinquior futurus, si tam propè esse noluisset. Siquidem naturâ suâ elatus, sicubi excellere conatus est, excrevit in tumorem. At profectò Heroicorum Poetarum (si *Phœnicem* illum nostrum eximas) tum *Latinorum*, tum etiam *Græcorum* facilè princeps. Nam & meliores versus facit quàm *Homerus* *Jul. Cæs. Scalig. de re Poetic. l. 6. p. 841. 843.*

Virgiliana Aeneidos felix imitator *Statius* *Henr. Glarean. not. in Terent. fine Eunuch.*

Optimus Poeta *Papinius. Adr. Turneb. Adv. l. 26. c. 23.*

Statius, eximius Poeta. *Isaac. Casaub. ad Sueton. Domitian. Statius* generosus, & subito calore admirabilis. *Steph. Claver. ad Claudian.*

Juvenalis multis in locis asper est & durus; materiæ suæ conveniens, mollis & suavis *Statius. Lud. Viv. de Tradend. Discipl. l. 3.*

Papinius sublimis, & celsus Poeta, non herclè tumidus *Lips. Centur. 1. Epist. 13.*

In *Statio* luxuria ingenii non indecora. *Idem ad Annal. Tacit. 3.*

Statius eruditus in *Sylvis*, sublimis in *Thebaide*, blandus in *Achilleide. Thom. Dempst.*

Papinius in libris *Thebaidos* id bellum bellissimè descripsit. *Andr. Tiraquell. de Jure primogenit. c. 17. Sect. 5.*

Papinii Statii Sylvas, quò sæpiùs legas, eò magis magisque & admireris & ames. Admireris spiritum poeticum; ames judicium & floriditatem characteris, duo ut summa, ita rarissima vatum argumenta feliciorum. *Barthius Adv. l. 12. c. 4.*

Sublimis & celsus, magnus & summus Poëta. *Lips. Cent. 1. Epist. 13.*

P. Papinius Sarcus Statius, Neapolitanus, Domitiano gratus, plurima quidem scripsit, & eruditè, atque sublimi charactere omnia, sed quorum non pauca interciderunt, etiam illustris illa *Agave, Tragœdia*, quam egestate cogente *Paridi* vendidit, ut pro suâ publicaret. Hodie *V. Sylvarum* ejus libros, 12. *Thebaidos*, & *Achilleidos* duos numeramus, in quibus dictio ubique ferè florida, electa, magnifica, in *Sylvis* tamen purior, & magis nativa, in *Thebaide* calamistrata magis, in *Achilleide* inæqualior. Quæ causa est, cur inter Poetas *Statium* id esse pronuncient nonnulli Criticorum, quod *Alexander Magnus* inter Heroes, hoc est, virtutes magnas magnis vitiis miscuisse, & modò *Cothurnis* aptissimè incedere, modò tumore flatulento ultra nubes evehi, rursus è medio subinde cœlo

Icaris

Itario lapsi decidere. Certe *Famianus Strada* non ineptè fingit *Statium* in summo cacumine eminentioris *Parnassi* collis considerare, sed ità periculosè, ut semper videatur lapsuro similis. *Borrich.* de Poet. p. 62.

Papinium, vir doctissime, magni feci semper, ut qui *Virgilio* omnigenâ eruditione haud multum cedat, spiritu autem Poetico certe quibusdam in partibus, si per *Criticos* dicere liceat, dubiam ei faciat palmam. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Gronov.* Lutet. 10. Decembr. 1637.

Jes. Rapinus eum perstringit quòd *Poeseos* essentiam in verborum pompa & magnificentia potius quàm in rebus posuerit; asserit ejus carmina aurem quidem implere, cor verò minimè penetrare; eum æquè insolentem seu absurdum esse in suis ideis ac in earum enunciatione; Duobus ejus Poematis nihil regulare inesse, sed omnia nimis vassa, debitæque proportionis expertia. Denique *Statium* præ *Virgilio* merum esse furiosum asseverat. Hæc variis locis apud *Rapinum* legi possunt.

Statium publico donavere plurimi; sollicitè *Jo. Bernartius* cum scholiis in *Thebaida*, & *Achilleida*, notisque in *Sylvas*; in quas extant quoque *Commentaria F. Morelli* & *Frid. Tiliobroga*, atque lectiones *Papiniana Cass. Gevartii*. Notas adjecit *Emmericus Cruceus*, & diatribas *Gronovius*, quibus *Antidiatribas Cruceus* opposuit. Ex curiosissimis hodie editionibus illa habetur, quæ è Bibliothecâ *Pithæi* exiit, item *Chr. Daunii* scholiis variis illustrata, curâ *G. Barthii*, & denique ultima, quam *I. Veenhuysen* cum notis variorum divulgavit. *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* An. 1671. 80.

FLAVIUS JOSEPHUS.

EX Regio & sacerdotali sanguine eductus, *Matathia* sacerdotis filius, (quem *Clar. A. D. Hieronymus* Græcum *Livium* appellat, recentiores verò *Judei Josephum* XCIV. *Bengorion* vocant) natione *Hebraeus*, patriâ *Hierosolymitanus*, genere sacerdos, in excidio *Hierosolymæ* captus, *Romam* à *Tiro* Imperatore ductus est; ibique propter ingenii excellentiam à Senatu & populo *Romano* promeruit, ut eo vivente libri ejus publicæ Bibliothecæ traderentur, ipsi verò post mortem *anea statua* poneretur. Amicus *Christianorum*, quanquam *Judeus* esset; & Dominum Nostrum *Jesum Christum* in decimo octavo *Antiquitatum* libro insigni elogio celebravit: quâ de causâ *D. Hieronymus* eum in catalogo *Ecclesiasticorum* dignâ cum laude recenset. *Sext. Senens.*

Scripsit *Judaicarum Antiquitatum* libros 20.—De *Bello Judaico* libros 7.—Contra *Appionem* libros 2 ———De *Maccabæis*———*Vitam suam*.

Multa quoque alia adfert, quibus fidem historię suæ conciliet: imprimis, quòd prope omnia oculis suis viderit: cætera ab iis acceperit, qui ipsi rebus præfuerunt———Quantum autem fidei mereatur, minimè nunc convenit inter eruditos. Sunt quibus usque adeò fides ejus suspecta sit, ut planè susque deque habeant, quid *Josephus* dicat, dummodò vel alterius qualicunque autoritate, vel minutâ ratiunculâ, defendere contrarium sibi posse videantur. Contra magnus

Scaliger Prolegomenis ardui operis de *Emendatione Temporum* censet, ubique elucere *Josephi* & eruditionem, & fidem, in tantum, ut non solum in rebus *Judaicis*, sed etiam externis, tutius ei credatur, quàm omnibus *Græcis* ac *Latinis*. *Voss. de Histor. Græc.*

Flavius Josephus, autor omni laude dignus, & cui post *Sacrorum Voluminum* scriptores prima esse debet fides, -- etsi gravitate supra cunctos *Judeos* eminet, tamen haud ubique à deliramentis abhorret popularium suorum. *Petr. Cuneus de Rep. Hebraeor. l. 3. c. 1.*

Cujus amor veri notissimus, fides constantissima; nisi quid illi fortasse humanitùs errare contingat, quæ exceptio locum hîc non habet: cui ad penitus cognoscenda illa de quibus scribebat, omnia præsidia abundè suppetebant. Nam aut ex *actis publicis* illa descripsit, aut ex oculatâ fide. *Casaub. ad Baron. Appar. Annal.*

Nullam occasionem prætermittit *Baronius*, sive justam, sive injustam, detrahendi *Josepho*, historico nobilissimo, quicquid ingrati *Josephomastiges* muginentur-----Si omnes *Josephi* errores, hallucinationes, aut ablepsia (de iis non loquor, in quibus discedit *Josephus* à Bibliis: in quo excusari non potest in unam summam contrahantur, vix centesima pars ea fuerit culparum ab uno *Eusebio* admissarum, sive in *Chronico*, sive in aliis scriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cû iniquitate *Josepho* insultabimus? cujus libros nisi providentia *Dei* singularis ad nostra servasset tempora, in quantis rerum *Judaicarum* tenebris hodie versaremur? quot fabulas, quot mendacia jubar *Historiæ Josephi* discutit? At errat *Josephus* interdum manifestò. Sanè: homo enim erat. *Idem ibid. Exercit. 12. Ann. 28. Num. 2.*

Is in omni *Latinorum* & *Græcorum* Scriptorum genere versatus, omnem *Gentilium* historiam & chronologiam excussit & perdidicit: ideoque ab istorum *Hebraeorum* ineptiis remotissimus fuit. *Possevin. Biblioth. Select. l. 2. c. 25.*

Miratur *D. Hieronymus* in homine *Judæo* tantum *Græcæ Antiquitatis* fuisse.

Si quid mei judicii est, *Josephum* habeo prudentem probumque Scriptorem. *Lips. Poliocretic. l. 5. Dialogis 2.*

Inter omnes verò, qui *Historiam Herodianam* attigerunt, palma debetur citra controversiam *Flavio Josepho*, homini quidem *Judæo*, Historico tamen eximio, & raræ tum diligentia, tum fidei, & cui major adhuc æstimatio deberetur, siquidem temporum & librariorum injuriis minus obnoxius fuisset, & purus ac integer ad manus nostras pervenisset. *Frideric. Spanhem. par. 2. Dubior. Evangelic. Dubio 2.*

Utinam diligentior fuisset *Josephus* & religiosior in *Sacrâ Historia* scribenda! *Georg. Horn. not. in libr. 2. Sulpit. Sever. c. 8.*

Josephus multa, invidia declinandæ ergo, ut gratiora essent auribus *Vespasiani* & *Romanorum*, prætexit. Cætera ad pompam detorquet. Unde plurima habet, quæ discrepant à *Scripturâ*, & ei contraria sunt. *Cornel. A Lapide not. in libr. 1. Sulpit. Sever. c. 42.*

De stylo ejus ita censet *Photius*, esse eum candidum, purum, elegantem, ac jucundum: in concionibus etiam disertum.

Flavius

Flavii Josephi Apologia, quæ extat adversus *Apionem*, usque ad miraculum est erudita. *Cunæi de Rep. Hebr.* p. 2.

Quod *Hebraei* dicunt, testimonium illud de *Christo* in suis libris non haberi, & ideo videri superadditum à *Christianis*; facile refelli potest. Nam *Hebraei* non habent *Iosephum* filium *Matathie*, qui *Græcè* scripsit libros *Antiquitatum*, de quo nos loquimur, sed *Iosephum* filium *Gorionis*, qui aliquid simile scripsit *Hebraicè*: proinde non est mirum, si *Judæi* in suo *Iosepho* hoc testimonium non habeant, cum in nostro habeatur, & non sit superadditum; sed verum & germanum *Josephi* testimonium. Certè sanctus *Hieronymus* & *Eusebius* viri doctissimi fuerunt, & omnes penè libros veterum scriptorum legerunt, & nunquam hoc Testimonium de *Christo Iosepho* tribuissent, nisi scivissent verè ab illo auctore ita scriptum fuisse. *Bellarmin. de Scriptor. Ecclesiastic.*

De hoc *Josephi* loco, genuinusne sit; an insititius, gravis nuper exorta est controversia. Hoc testimonium enervare nititur vir doctissimus *Tanaquillus Faber* in epistola critica p. 126. Confirmat autem *Isaacus Vossius*, quem vide.

Josephus in *Historia Judaica* supprimit miracula vera, ut *Ethnicorum*, qui illa non credidissent, animis sese attemperaret, & eventus minùs veros supponit, quia hos illorum gustui & ingenio convenientiores arbitrabatur. *Rapin. Reflexion. Hist. Sect. 27.*

Mirabiles descriptiones *Historiam* ejus ornant, eloquentissimæ Orationes, & præclarissimæ sententiæ: Narratio ejus perspicua est atque fidelis; Non modo lectores suos delectat, sed etiam trahit in optatam partem: Cupitos affectus in eis concitat aut sedat: Denique *Historici* absoluti numeros omnes continere dici potest, meritoque *Græcorum Titus Livius* nuncupari. Tractatus de *Maccabæis* ingenii ejus præclaras dotes & ejus eloquentiæ magnitudinem prodit: Ejusque libri adversus *Appionem* quam acris judicii, profundæque eruditionis fuerit manifestat. *Ell. du Pin. in Nova Bibliot. Author. Ecclesiast. Tom. 1.*

Josephi testimonium de *Jesu Christo* refertur ab *Eusebio*, à Divo *Hieronymo* & ab aliis pluribus post illos tanquam monumentum quod Religioni *Jesu Christi* non mediocriter faver: Sed ætate nostra res exactiùs ponderatæ fuerunt, plurimi jam fuerunt & adhuc sunt eruditi viri qui hunc locum verè *Josephi* non esse asseverant: Et fatendum est horum conjecturas non esse prorsus contemnendas. *Idem ibid. p. 67.*

Laudatur inter varias *Josephi* Editiones illa *Genevensis Græcè & Latine* in Fol. Ann. 1611. & deinde Ann. 1634. vulgata emendata olim à *Segism. Gelenio*.

S. POLYCARPUS.

S Mirna à *S. Joanne Apostolo & Evangelistâ* Anno *Christi* (ut creditur) 82. Clar. A. D. XCIV.
Episcopus ordinatus, Apostolicus & Propheticus Doctor, totius *Asiæ* Princeps, nonnullos *Apostolorum*, & eorum, qui viderant *Dominum*, magistros habuit, *Romam* veniens sub *Imp. Antonino Pio*, *Ecclesiam* regente *Aniceto*, multos,
R 3
ab

ab *Heretico* errore correxit : ac tandem centenario major *Smyrna* igni traditus est , sedente *Proconsule* & universo populo adversus eum in *Amphitheatro* personante , die 26. *Januarii* ex *Martyrologio Romano* A. C. 167. *Labb. Descriptior. Ecclesiast.*

Polycarpus Smyrnensis , circa extrema *Neronis* natus nonnullis esse videtur. *Vir* (inquit *Irenaeus* l. 3. c. 3.) qui non solum ab *Apostolis* eruditus , & cum multis qui *Dominum* viderant , familiariter versatus , verum etiam in *Asia Smyrnensis Ecclesiae* ab ipsis *Apostolis* ordinatus est *Episcopus*. *Johannem* *Apostolum* praecipue intelligit , cujus *Discipulus Polycarpus* fuit , atque ab eo *Episcopus* constitutus , idque factum esse circa An. 94. vel 95. necesse est ; si modò vera esset doctissimi *Offerii* conjectura , eum esse *Smyrnensis Ecclesiae* Angelum illum , cui *Epistolam* scripsit *D. Johannes Apocal. 11.* Ortâ gravi de *Die Paschatis* controversiâ , *Romam* se contulit , ibique cum *Aniceto* *Episcopo* (qui juxta *Pearsoni* & *Doduvelli* calculum , ex *Eutychio* haustum , pontificatum iniit An. 143.) familiariter versatus est , plurimosque *Marcionis* & *Valentini* errore deceptos ad fidem reduxit. Demum sub *M. Antonio* , vel ut alii , *Antonino Pio* , incaléscente *Persecutione* , *Polycarpus Smyrna* ad rogam damnatus , igni traditur : ad flammam instar veli *Navalis* ventorum flatu sinuati corpus *Martyris* circumvolitante , neque illud tangere ausâ , tandem gladio confossus est. Mortui corpus in cineres redegerunt *Ethnici* , ne abreptas ejus reliquias divino honore *Christiani* prosequerentur , veriti. *Gul. Cave. Hist. Literar.*

Scripsit ad *Philippenses* valde utilem *Epistolam* , quæ usque hodiè in *Asia* conventu legitur. *Hieronym. in catalog.*

Hanc *Epistolam* multum laudant *Augustinus* , *Tertullianus* , *Irenaeus* , *Bellarminus* atque *Baronius*.

Hic docuit semper quæ ab *Apostolis* didicerat ; & *Ecclesiae* , tradidit quæ sola sunt vera. *Irenaeus.*

Quo viro , post *Apostolos* , quorum familiaris fuit , vix ullus apud *Christianos* unquam fuit Sanctior ac Divinior. *Dall. de Pseudepig. Apost. l. 2.*

Polycarpus discipulus *Johannis Evangelistæ* , & eruditionis & sanctitatis nomine percelebris , floruit circa 140. annum *Domini* , aut paulò post. *Illiric. catal. Test. Verit. l. 2.*

Irenaeus dicit , *Epistolam Polycarpi* ad *Philippenses* perfectissimè esse scriptam : ex quâ & characterem fidei ejus , & prædicationem veritatis , qui volunt , & curam habent suæ salutis , possint discere.

Polycarpi Epistola ad *Philippenses* multis referta est admonitionibus , cum perspicuitate , ac simplicitate , *Ecclesiastici* more *Interpretis*. *Phot. cod. 126.*

Hieronymus Polycarpi Epistolam valdè utilem dicit , & *Eusebius* instructissimam , ut ex eâ fidei characterem ac veritatis doctrinam cognoscere queant ii , qui salutis suæ rationem habent. Magnam autem istam utilitatem , in eâ quam nunc habemus *Epistolâ* non video *Christoph. Sand. de scriptor. Ecclesiast. Impress. Cosmopoli 1669.*

Polycarpo

Polycarpo venerationi singulari erat memoria *S. Johannis*; Delectabatur referre colloquia quæ cum ipso habuerat, & cum aliis qui *Jesum Christum* viderant: Narrabat quæ sibi de ejus doctrina & miraculis dixerant: Si verò quempiam audivisset, qui doctrinam *Apostolicæ* fidei contrariam attulisset, exclamasset, *O Deus*, ad quænam tempora me reservasti! *El. du Pin. Biblioth. Nova Authorum Ecclesiasticæ.*

Hæc *Polycarpi* ad *Philippenses* Epistola, magnam tum *stylo*, tum rebus ipsis cum Epistola *Clementis* ad *Corinthios* affinitatem habere videtur; cum & identidem easdem regulas suggerat, iisdemque vocibus & phrasibus utatur: adeo ut nullum sit dubium quin ob oculos præstantissimam hanc. Epistolam specialiter habuerit, dum illam exararet. Et reverà pia & verè Christiana est Epistola illa, brevibus & utilibus Vitæ Præceptis Regulisque referta, eaque modestia & simplicitate quæ temporibus *Apostolicis* conveniebat scripta, proximè post *Sacri Canonis* libros *Veteribus* in pretio habita. Cave in *Polycarpi* Vita.

Extat *Polycarpi* Epistola ad *Philippenses* Græcè & Latine ex editione *Petri Halloix Duacis* Ann. 1633. cum versione *Jacobi Usserii*, *Oxon.* Ann. 1644. in 4°.

DECIUS JUNIUS JUVENALIS.

Poeta Satyricus, ex *Aquino* oriundus; Is ferè ad mediam ætatem declamavit, postea vitiiis offensus, *Satyras* scripsit, sed cum schemate notasset *Pari-* Clar. A. D.
XCV.
dem Pantomimum, jam octogenarius, specie honoris, præfectus est cohortis in extimâ *Ægypto*, inde *Irati Histrionis exul* vocatur à *Sidonio Apollinari*. Creditur vixisse usque ad annum 12. *Adriani. Hofman.*

Juvenalis autem candidus, ac *Satyrorum* facilè princeps. Nam ejus versus longè meliores quàm *Horatiani*: Sententiæ acriores: Phrasis apertior: *Jul. Caf. Scalig. Poetic. 6. c. 6.*

Horatius est irrisor, & ob id *Sermonum* titulo contentus fuit, qui modo sententiæ lacertos expressos ostendat Sermone vulgato, sed lecto tamen; parum curat numeros; & denique, modò purè diceret, nihil pensi habuit. In *Juvenale* omnia contra. Ille ardet, instat, apertè jugulat. Stylus valdè aridet, in quo cum Romanâ puritate juncturas molles felicissimè consecutus est. Urbana & falsa multò plura *Juvenali* attribuas, quàm excipias ab *Horatio*. Quibus sanè locis neque temerè, neque frustrà contendemus *Juvenalem* longè accuratioris *Satyræ* auctorem esse: & eum tantò anteponere decet *Horatio*, quantò melior *Horatius Lucilio* judicatur. Cum neque argumentorum varietate par sit illi *Horatius*, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimoniâ reprehensionis, neque facetiis & urbanitate. Idem alio loco.

Juvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in *Satyrâ* præpositum *Horatio*, vidì qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius

verius protulit -----De *Juvenali* verò judicat. Ardore, altitudine, libertate, id est, suo quodam genere supra *Horatium* est; quod ipsum maximè *Satyræ* proprium videtur. Tangit vitia, objurgat, inclamat: rarò jocos, sæpiùs acerbos sales miscet. Quæ omnia in *Horatio* contra; qui placidus, lenis, quierus, monet sæpiùs quàm castigat. Sed ita præclarè tamen hoc ipsum, ut in eâ parte & arte nihil possit supra eum. *Lips.* l. 2. *Epist.* Quæst. *Epist.* 9. *Pulmanno.*

Longè salibus ab *Horatio* superatur; & à *Juvenale Persius*: quorum uterque feliciter est assecutus, quod voluit noster, nec potuit. Excellunt igitur in eo *Horatius* & *Juvenalis*, etsi ratione diversâ: nam illius sales plebeium aliquid ferè sapiunt: hujus omnes joci quibus abundat, sic sunt urbani & falsi, ut acumen sæpè atque eruditionem præ se ferant, & ingenium longo declamandi usu probè subactum. *Casaub.* Prolegom. in *Pers.*

In taxandis moribus, nostrorum Patrum memoriâ, primum locum habere putabatur adeò, ut is tunc doctior existimaretur, qui plures ejus versus memoriter recitaret *Lil. Gyrald.* de Poet.

Non sine causâ tanti semper ab omnibus habitus fuit. Nemo vitia seculi sui altiùs penetravit, nemo graviùs, & cum majore indignatione perstrinxit. Quod nullus diffiteri potest, qui diligenter & cum judicio legit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in *Epist. Vincent. Fabric.* p. 35.

Juvenalis excellens, & apud quem egregia quædam occurrunt. *Satyræ* tragicæ. Miror autem cur se dicat scripsisse stylo *Lucilii*, nam nihil est dissimilius, & Phrasi *Horatiana Scaligerana* prima.

Juvenalis argutus ubique & inventionem & dispositionem, & nexu dicteriorum, sed dum ad omnia censenda stylum porrigit, sæpè turpis, obscœnusque, ut proinde quædam *Satyræ* ejus rectiùs exularent. Nonnunquam etiam philosophandi studio ultra *Satyræ* institutum exit, quo nomine memorabilis est *Satyræ* 10. *Borrich.* p. 64.

Sed ne fiat longius non necessario, sic distinguemus: *Horatium*, placide & leniter influentem in animos, suadere ridendo: subsannantem *Persium* philosophari velle: *Juvenalem*, quasi crudum & nauseantem, indignari omnia. Ut hic abundè faciat dicto suo fidem & quem initio protulit versum, totis *Satyris* comprobet: *Si natura regat, facit indignatio versum.* *Vavass.* de Ludicr. Dict. p. 242. 243.

Horatius optimè noverat ingenii festivitatem validissimis rationibus & sententioso quovis sermone ad vitium derisioni exponendum, efficaciorum esse. Qua in re *Juvenalis* quantumvis serius tam ægrè optatum exitum assequitur. Et sanè violenti quibus ubique utitur *Declamationis* modi sæpè minimum efficaces sunt. Nusquam ferè persuadet, quia semper ira commotus, nunquam animo tranquillo loquitur. Verum est quòd *Moralis Philosophiæ* locis communibus quibusdam utatur qui vulgaria ingenia perstringere possunt. Sed quantalibet vi polleat ejus dictio, licet energicas voces usurpet, ac eloquentiæ pompam ipso fulgeat, parum tamen affectus movet: nihil in ipso argutum, nihil nativum occurrit

occurrit. Vero Zelo in sæculi sui depravationem non invehitur, sed ambitionis & ostentationis ingenio; temperamento potius quàm ratione, ut *Criticum* se gerit. *Rapinus* Reflex. particular. in Poes. par. 2. Refl. 28.

Profectò sermo *Juvenalis* longè omnium est *Latinissimus*, & purior quàm *Horatii*; numeri etiàm rotundi, concinni, & *Horatianis* multò exactiores; sententiæ denique creberrimæ, & ad stuporem usque ingeniosæ, ut nihil dicamus de Argumentorum nobilitate ac varietate, quæ tantâ ingenii judiciiue dexterritate tractavit, ut affirmare nihil vereatur *Lubinus*, qui *Satyras Juvenalis* omnes profariâ ecphrasi reddidit, in unâ *Juvenalis Satyrâ* plus doctrinæ & sapientiæ ad vitam moresque regendos contineri, quàm in 10. *Aristotelis* ad filium libris. *Acta erudit.* An. 1686. p. 407.

* *Eilharidi Lubini* commentaria in *Juvenalem & Persium*, Hanovix, 1603. cum expurgationibus permittuntur in *Indice Madrit.* Edit. An. 1667.

Edendo & illustrando *Juvenali* manus admovit *Eil. Lubinus*, *Fed. Ceratus*, *Scholiastes* vetus, *Grangæus*, *Autumnus*, *Calderinus*, sed diligentius in hac palæstrâ versatus est *Pithæus* & *Thomas Farnabius*. Nec sua industria *Schrevelio*, qui notas Variorum addidit, *Leidæ* 1665. in 8.

I G N A T I U S.

DE *Ignatii* Patriâ & Parentibus silent *Veteres*; eundem esse cum puerulo illo, quem manibus suis sublatum *Christus* Discipulis exhibuit indeque nomen θεοφόρος reportasse volunt *S. Metaphrastes*, *Nicephorus*, aliique, incertâ prorsus traditione. Testis nobis est *Chrysostomus* illum cum *Apostolis* familiariter vixisse, ab iisque fluentia spiritualia hausisse, καὶ πύτων καὶ ἀπορρήτων αὐτοῖς κοινωνῆσαι, & sedis *Antiochena* principatu dignum ab iis esse judicatum. Certè mortuo *Evodio*, ad Ecclesiæ istius præsulatum evectus est: hancque gratiam suscepit ὁ δὲ τῶν μεγάλων Πέτρων δεξιᾶς, ut loquitur *Theodorus* Dialog. 1. pag. 33. ipso *Petromanus* ei imponente. Rexerat hanc Ecclesiam annos plusquam 40, cum *Trajanus* circa An. 107. *Parthis* bellum illaturus, *Antiochiam* venit, à quo *S. Ignatius* ad bestias damnatur, & *Romam* ad *Martyrium* subeundum vinctus mittitur: ubi in *Amphitheatrum* productus 13. cal. Jan. Ann. 107. corpore leonum dentibus mox comminuto, beatam animam Deo reddidit. Scripsit *Epistolas* quasdam *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Clar. Anno
Dom. C.

Epistolæ *Genuinae* sunt: Ad *Ephesios*: Ad *Magnesianos*: Ad *Trallianos*: Ad *Romanos*: Ad *Philadelphenos*: Ad *Smyrnaeos*: Dubium verò est (inquit. *Gul. Cave*) num auctor sit Epistolæ ad *Polycarpum*. Epistolæ *supposititiae* sunt: Ad *Mariam Cassobolitam*---Ad *Tarsenses*: Ad *Antiochenos*: Ad *Heronem*: Ad *Philippenses*: Ad *B. Virginem Mariam*: Ad *Joannem Apostolum*.

Ignatii Epistolæ sunt sanè primævæ pietatis, doctrinæ *Ecclesiasticae*, & regiminis *Episcopalis* in ipsa *Apostolica* Ecclesia vigentis testes luculentissimi. Hanc ob causam acriter in eos insurgunt *Novatores*, totisque viribus oppugnant

S *Blondellus*,

Blondellus, Salmasius, Dallæus; doctissima *Novaturientium* capita. Ne quid jam dicam de minorum gentium scriptoribus, *Ouvveno, Voetio, &c.* Sed inanes horum impetus fortiter debellavit ὁ πάλιν *Hammondus* nostras, dissertationibus quatuor adversus *Blondellum*, aliosque Ann. 1651. editæ cui succenturiatus doctissimus, & nunquam sine honoris Præfatione nominandus, *Ioh. Pearsonus*, postea Episcopus *Cestriensis*, *Vindicias Ignatianas* An. 1672. in lucem emisit; quibus objectiones omnes funditus adeò diffilavit, & causam *Ignatianam* tot validis, invictisque argumentis munivit, ut mirum planè videri debeat, si Adversarii copias suas toties devictas in aciem iterum proferre audeant. *Gul. Cave* in loco prædicto.

Ignatius, Patriarcha Antiochenus, vir, quod in *Orientis* partibus perrarum est, singulari eruditione. *Scalig. Canon. Isag. l. 3.*

Ignatii Epistolæ meritò dicuntur copiosa *Apostolicarum* traditionum apotheca, fortisque adversus hæreticos armatura. *Phil. Labbe.*

Magnâ quidem in primis *Dei* providentia factum est, ut numeratæ omnes Epistolæ ab *Ignatio* scriberentur: sed & admirando planè divino consilio procuratum, ut inter tot tantaque naufragia scripturarum, eadem ad nostram ætatem incorruptæ atque integræ servarentur. In illis quippe ejus temporis *Orientalis Ecclesiæ* facies propemodum viva redditur: atque adeò, ut non tantum res tunc gestæ, sed & Ecclesiastica disciplina, & mores, & Apostolicæ ipsæ traditiones *Apostolicarum Ecclesiarum*, velut in tabula quadam eruditæ manus penicillo habeantur expressæ. *Baron. Tom. 2. ad Ann. Christ. 109.*

Ignatii Epistolas semper Antiquitas est venerata. *Idem Tom. 1.* Qualis enim quantusve fuerit in Ecclesia *S. Ignatius*, qui non uni *Ecclesiæ Antiochene*, vel uni Provinciæ *Syriæ* præfectus Episcopus videretur, sed toti penitus *Orienti*; Epistolæ illæ, quas, cum *Romam* vinculus à militibus duceretur, orbiter in transitu ad diversas Ecclesias scripsit, manifestè declarant. Ipsæ enim, velut excellens quædam pictura, vivam ipsius imaginem repræsentant. *Idem Tom. 2. ad Ann. Chr. 109.*

Salmasius in Apparatu de Primatu, pag. 56. Epistolas *Ignatii* passim interpolatas esse conqueritur. In Bibliothecâ Florentinâ vetustissimum exemplar extare dicitur, longè diversum ab omnibus quæ hætenus vulgata sunt. *Konig. in Biblioth. suâ.*

Ignatius Antiochenus Episcopus instituit primus, ut per *Antiphonarum* reciprocationem Psalmi canerentur. *Calvis. in Chronolog.*

Omnes ejus Epistolæ perquam salutaribus præceptis & adhortaminibus utilissimis abundant. Viro *Christiano Episcopo & Martyre* dignissimæ sunt, *Unctionis & pietatis plenissimæ*. Nemo illas legat qui ubique non animadvertat *Sanctum* illum zelo prorsus divino pro *Animarum Salute*, pro legis *Iesu Christi* observatione ejusque *Doctrinæ* conservatione, incensum fuisse. In omnibus quæ dicit, amore in *Iesum Christum*, affectu erga fratres suos, studio in *Ecclesiæ* disciplinam & ardore in bonum *pacis* plenum sese ostendit. Quidquid denique dicant *Critici* diversum sentientes, ausim asserere Epistolas illas existimationem & admi-

& admirationem eorum omnium mereri, qui venerationem & reverentiam erga Pietatis libros profitentur. Ell. du Pin. Nova Bibl. Authorum Ecclesiast. Tom. 1. p. 133.

Ignatii Epistolas publici juris fecit *Iacobus Usserius Oxonii* in 40. annis 1642. & 1644. demum *Londini* 1647. Felix hoc quidem inceptum, quo *Usserius* senex, cum ingenii, iudicii & doctrinæ singulare specimen exhibuit, tum Ecclesiæ utilissimam & hisce temporibus maxime salutarem operam præstitit. Denique *Isaacus Vossius*, aliquantò post *Usserium*, edidit *Græcè & Latine* septem purissimas easdem *S. Ignatii Antiocheni* Episcopi Epistolas, ex fide manuscripti codicis optimæ notæ in Bibliothecâ Medicâ Florentinâ reperti. Editum opus Ann. 1646. & 1648. *Amstelodami* in 40. & postea recusum *Londini* in 40. Ann. 1680. quorum diligentia vix quicquam addi potest, iis quæ spectant ad *Ignatium*, ejusque Epistolas *Casim. Oudin.* in supplement. De Scriptor. Ecclesiast.

C. CORNELIUS TACITUS.

Tempore *Trajani* Imp. floruit. Struxit *Historias & Annales. Annalibus* Clar. Anno
extremum *Neronis* biennium deest: at ex *Historiarum* libris pars longè Dom. C.
maxima periit. Præterea reliquit librum de situ, moribus ac Populis *Germania*:
item de vitâ *Iul. Agricola*, soceri sui.

Dictio *Taciti* floridior uberiorque in *historiarum* est libris, pressior sicciorque in *Annalibus*. Nimirum in *Historiâ* rem persequitur ordine, nec eam intercidit rebus aliis. In *Annalibus* stylum accommodat annis ac Coss. eaque causa est, cur in *Historiâ* causas accuratius tractet: in *Annalibus* eas brevius proponat: cur item in *Historiâ* uberior sit dictio, concisior in *Annalibus*. Interim gravis utrobique & diserta. *Voss.* de *Histor. Lat.*

Latini Historici sequuntur, quorum agmen *Cornelius Tacitus* mihi ducar, Ante *Livium*? inquires. Non eloquentia, aut aliis virtutibus: sed iis, quas nunc consideramus, prudentiæ & iudicii notis. Quis illo verius narrat, aut brevius? Quis narrando magis docet? In moribus quid est, quod non tangat? in affectibus, quod non revelet? Mirabilis omnino scriptor, & qui serio hoc ipsum agit, quod non agit. Nec enim historia solùm est; sed velut *Hortus & Seminarium* præceptorum. Ut ii, qui vestes acu pingunt, ingeniosè gemmas inserunt, sine confusione aut noxâ formarum: Sic iste passim sententias serie narrationis nihil omisâ aut læsâ. Scaber tamen quibusdam & obscurus videtur: suone vitio, an ipsorum? Nam acutè argutèque scripsisse fateor: & tales esse debere qui eum legent. Ideo consiliariis magis *Principum*, quàm ipsis commendo: qui habeant hunc *Sapientiæ* simul & *Prudentiæ* verum ducem. *Lips.* in Not. ad *Politic.* L. 1. c. 9.

Est oratio *Taciti* mirum in modum arguta & prudentiæ plena. Quid multa? nullus profecto *Historicus* magistratui ac Judici utilior videtur. *Budæus* acerbè *Tacitum* Scriptorem omnium sceleratissimum appellavit: quòd nonnihil adversus *Christianos* scripsit. Quæ ratio fecit, opinor, ut eum *Tertullianus* mendacis-

sumum, *Orosius* adulatorem appellaret. Sed quemadmodum *Marcellus I.C.* meretricem turpiter facere respondit, quod sit meretrix, non tamen turpiter accipere, cum sit meretrix; ita quoque impiè fecit *Tacitus*, quod non fuerit *Christianus*: Sed non impiè adversus nos scripsit, cum gentili superstitione obligaretur. Ego verò impium judicarem, nisi quamcunque religionem veram judicaret, non eam quoque tueri, & contrarias evertere conaretur. *Bodin. Method. Histor. cap. 4.*

Hic magni & acerrimi vir ingenii, novæ cujusdam, gravis, concisæ, & sententiosæ eloquentiæ genere eximiè præditus; si à fortunâ non esset destitutus, quæ dignam ei tantâ facultate materiam negavit; quemvis è principibus, sive *Romanorum*, sive etiam *Græcorum Historicorum* videtur potuisse provocare. *Cassaub. præfat. ad Polyb.*

Summum ego autorem, & summè utilem *Corn. Tacitum* semper judicavi, cum privatis hominibus & optimatibus, tum verò etiam principibus ipsis atque Imperatoribus. Etenim cum ex reliquis *Historicis* alii res tantum domi forisque in repub. gestas præscribant, ut *Sallustius*, *Livius*: alii Principum vitas ostendisse contenti sint, ut *Suetonius*, ut *Plutarchus*: hic unus utrumque munus summo ordine, diligenti curâ, magno judicio, multa concinnitate complexus est. *Phil. Beroald. in liter. ad Leon. 10. Pontif. Max. Tacit. præmissis.*

Tacitus nunquam sine laude loquendus. *Sidon. Carm. 11. vers. 192.*

Non optimus ille quidem Latinitatis auctor, sed Historiæ Scriptor prudens, verus atque acutus. *Lambin. in Horat. lib. 111. carm. od. 27.*

Luculentus Historicus ac vitæ pernecessarius. *Dempster.*

Cassius in plerisque adipalem eloquentiæ succum desiderat.

Cornelii Taciti Annales & Historias quis non æstimat? Eum omnes habent pro Doctore Principum, pro Aulicorum Pædagogo, Historicorum Antesignano, Prudentiæ Patre, Oraculo Civilis Disciplinæ, Coryphæo Politicorum, &c. *Forstner. ad 3. Annal. p. 260.*

Ad Majestatem ac severitatem *Taciti* nonnisi animæ illustres ac eximiæ assurgant. *Heins. Orat. in Obitum Phil. Cluver.*

Ovvenus in Libro 20. hoc Epigramma scripsit de *Tacito*:

*Veracem fecit probitas, natura Sagacem,
Obscurum brevitæ te, gravitasque Brevem.*

Plinius eloquentissimum fuisse ait, & hoc eximium habuisse *Tacitum* quod præcipuè diceret. *Plin. l. 2. Epist. 1. & 11.*

Acumen contractæ dictionis, & subiti quidem ictus sententiarum, in quibus plus intelligendum plerunque quàm legendum sit. *Strad. prolus. lib. 2. Hist. part. 2.*

Stylus magis gravis, quàm elegans, asper enim parumque duriusculus est, atque à *Latina Lingua candore discedens*. *Carol. Sigon.*

Scio *Christianos* eum alibi perstringere, & deliria varia delirasse, cum de *Judeis*, eorumve ritibus ac ceremoniis scribit, quo respectu eum *Tertullianus* mendacissimum vocitat: verum ut vinum vinum non esse definit, si guttulæ in eo aquæ, sic nec *Taciti* historia proba, si in ea hæ maculæ ex ethnicorum maculis expressæ. Errores fuere ignorantis, non mendacia fallentis. Quas si tollas, prudens ille certè, cæterum & suavis omninò scriptor. *Ioan. Bernart.* de utilitat. legend. Histor.

M. Claudius Tacitus Imp. tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret *Bibliothecis*; libros verò ejus decies quotannis describi, inque *Archivis* publicis collocari juberet, ne perirent.

Atque hoc est, quod *Tacito* dandum vitio videtur: quòd aliqua narrationibus crebrò inferat, non tam ad *Historiæ* cursum, quàm ad *Historici* acumen cognoscendum. *Fam. Strad. Prolus. Acad.*

Magnis mentibus maximè convenit hic autor, & præcipuè iis, qui ad *Reip.* clavum sedent: singulis siquidem penè lineis monitum aliquod Politicum continetur, quod eruere non cujusvis est: & quod de *Thucydide* dixit *Cicero*, ei omninò convenit, ita crebrum esse rerum frequentiam, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur. In judicando verò de iis rebus quas narrat, adeò sagax est, ut ad prudentiam comparandam unus omnium instar auctorum esse possit; quique non obiter sit legendus, sed penè ad verbum addiscendus. *Roland. Mares.* in Epist. pag. 23.

Extant *C. Corn. Taciti* Opera cum Notis *Variorum*, accurate *John. Fred. Gronovio* 2. Vol. in 8o. *Amstelodami* apud *Dan. Elzivir.* Ann. 1673.

CAJUS PLINIUS CÆCILIVS SECUNDVS.

N *Ovocomensis*, ex prioris sorore natus, & ab avunculo in nomen & cætera *Clar. Annè* jura adoptatus; discipulus *Quintiliani*, eloquentiâ, virtute, & sanctitate *Dom. C.* vitæ ac morum, aut maximus ipse, aut inter maximos sui seculi viros fuit. Floruit sub *Trajano*, cujus & *Panegyricum* opus insigne scripsit. Habemus ejus *Epistolarum* libros, verissimum *Atticæ* eloquentiæ exemplum; ex quibus vita ejus & mores disci possunt. Amplissimis muneribus defunctus, Præfecturam quoque *Bithyniæ* gessit, in quâ *Christianorum* moribus exploratis, non pepercit illis solùm, sed & eos per *Epistolam* *Trajano* commendavit. *Hofman.*

Plinii Secundi Epistolas quò sæpiùs lego, eò magis illas à plerisque tam raro legi miror: multo etiam magis, à nonnullis ne legi quidem omnino--- Illæ non solum aliquid habent propter quod legi mereantur, sed habent omnia, quæ nos ad *Epistolarum* aut *Græcarum* aut *Latinarum* lectionem invitare & possint & debeant. Nam sive utilitatem, sive delectationem, sive etiam utrumque in istarum lectione sibi quis proponat, eum, quod abundè suo desiderio satisfaciatur, inventurum esse dico. *Henr. Stephan.* præfat. in *Plin. Epist.*

Multæ in *Plinii* Epistolis latent observationes eruditæ antiquitatis, multæ præceptiones

præceptiones *Politica*, iis sanè, qui in *Republicâ* versantur, non modò utiles, sed summè necessariae. Sed de earum pretio supervacuum est dicere, quum neminem vel mediocriter doctum non earum elegantia devinciat. *Ioann. Veenhus* in *Dedicat. ad Plin. Epist. cum Notis*.

Esse enim *Epistolicus Stylus* simplex debet ac velut negligentiusculus. Nam est etiam quædam negligentia diligens; exemplo sunt *Plinii Cæcilii* Epistolæ acutæ, eleganter expressæ, in quibus nihil nisi domesticum, quotidianum, sed omnia tantum latina, casta, ornataque leguntur. Cumque sit stylus ille multâ arte, atque ingenio, cultuque subactus & elaboratus tamen penè subitus atque extemporaneus videtur. *Erasm.* in brevissimâ Epistol. conficiend. formâ.

Accommodatior (*Seneca*) ad usum *Plinius Cæcilius*, eorum præsertim, qui de negotiis privatis aut *Republicâ* non scribunt. Nam huiusmodi melior est *Cicero*: *Plinius* verò succinctus, & festivus, & facetus, & acutus, & frequens concinnis sententiis, doctis atque acutis ingeniis mirificè est aptus, qui *Scholasticas* inter se mittunt Epistolas, & *umbraticas*, ut idem ipse ait, quibus oportet plus ornatûs & condimenti adjungi, quando rebus non perinde nituntur. *Lud. Viv.* de conscribend. Epistol.

Macrobius l. 5. *Saturn.* c. 1. pingue & floridum ei dicendi genus tribuit.

Plinius tersus, candidus, in *Epistolis* alter *Cicero*, in *Panegyrico* gravis, ornatus, disertus. *Bonifac.* in ludicr. Hist. p. 600.

Cujus *Panegyricus* & *Epistole* omnibus numeris absolutæ sunt, miscentes utile dulci. Sed in *Panegyrico* nimiam quandoque prolixitate aggravat animum legentis. *Ioan. Bona.* Cardinal.

Quin ipsum *Plinium*, in secundâ hac classe jure colloco, tersum, acutum, nitidum: sed non sine deliciis molliculum interdum, & parum virum. *Lips.* Institut. Epistolic.

Panegyricus, quem *Plinius Trajano* dixit, divinus planè liber est, & novo Principi, Dii Boni! quàm aptus. *Lips.* Centur. 2. ad Belg. Epist. 31.

Plinii Epistolas quò magis legas, eò plus diligas. Sunt enim suavissimæ, & genium inusitatae alacritatis habent; singulis periodis amabili quodam acumine excitantis, *Barth.* l. 29. c. 15. Adversar.

Quo [*Panegyrico*] eo in genere Romana facundia nihil habet elegantius. *Voss.* de Rhetoric. p. 108.

Pliniani *Panegyrici* incomparabilis facundia aliquid suæ virtutis gratiarumque in omnium quidem animos immittere, paucorum tamen calamo attingi potest. *Boecler.* de Eloquentiâ Politici th. 76.

Malè hunc & alterum *Plinium* confundit *Hieronymus* in *Chronico Eusebiano*, Num. 2125. & ex duobus *Pliniis* unum nobis, quantum in se fuit, concinnavit. Id quod dignum animadversione suâ existimavit *Scaliger*, quem ibi, si lubet, vide.

⁴ *Conradi Rittershusii* commentarius in Epistolas *Plinii* & *Traiani*, cum expurgationibus permittitur. *Index Madrit.* 1667.

Extant *Caii Plinii Cæcilii secundi* Epistolarum libri 10. cum Variorum Notis

ex

ex recensione *Johan. Veenhuysen Bremensis*. Lugd. Batav. ex officina. *Hackianâ*, 1669. in 8.

Plinius Junior Anno Christi 100. scripsit librum de *Viris Illustribus*: dubitatur tamen, an istæ vitæ sint *Caii Plinii Cecili 2. junioris*, qui floruit sub *Traiano*, *Taciti Historici* amicissimus. Quisquis tandem sit Auctor, sanè propter argumenti magnitudinem utilis est, etiamsi nec accuratus in elegantia Romana, & talis, qui non semel erret & pleraque dicendo omittat. *Keckerman. de nat. & propriet. Histor. in auctar. cap. 3.*

PLUTARCHUS.

Sub *Domitiano* & *Nervâ* vixit, sed imprimis floruit sub *Traiano*. Fuit natione *Bæotus*, patriâ *Cheronensis*, sacerdos *Pythii Apollinis*: à *Traiano Consulari* dignitate ornatus est. Scripsit varia, *Ethica, Historica, Politica*, quæ duobus *Tomis* inclusa sunt.

Clar. Anno
Dom. CIV.

Quis post *Plutarchum* extitit, qui veræ ac solidæ eruditionis copiâ & varietate ita cum eo comparari queat, ut non longissimo intervallo abfuturus ab eo sit, quemcumque illi proximum esse volueris? Quem ille Poetam veterem, quem Oratorem, quem *Historia Scriptorem* non ita triverat, ut edidicisse videretur? Quam *Philosophiæ* partem non ita tractaverat, ut nemo postea tantum in unâ eminuerit, quantum ille in omnibus? *Marc. Ant. Muret. Vol. 2. orat. 15.*

Inter Græcos medios *Plutarchus* est: qui non *Historiam* propriè, sed *particulas* *Historiæ* scripsit, & ablegit *illustrum* virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, *Principe* scriptor. Qui judicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadam scribendi viâ ad virtutem ubique & prudentiam ducit, sed ad illam magis: &, ni fallor, melior omnino, quàm acutior doctor. *Lips. in Not. ad libr. 1. Politic. c. 9.*

Quid *Plutarcho* excogitari potest eruditius? quid fuit unquam post homines natos sapientius? *Jacob. Pontan. annotat. ad Vol. 2. Progym. 44.*

Plutarchus Cheronensis, *Traiani* Principis educator, Philosophus Historicus, Politicus, Antiquarius summi limatissimique judicii. *Dempster. in Elench. Scriptor.*

Plenus est autor ille rerum, plenus monitorum ad virtutem. *Lud. Viv. de tradend. discipl. l. 5.*

Sanè fuit *Plutarchus* vir undecunque doctissimus idem *Philologus, Philosophus & Historicus* summus. Magnam enim horum trium scientiam undique ejus scripta spirant. Quin habitus etiam fuit orator bonus. Tamen dissimulare non possum; *dictionem* ejus gravem quidem esse, sed duriusculam videri. Verùm leviculum hunc defectum multijugâ adeo scientia abunde summus vir compensat. *Voss. de Histor. Græc.*

Cum *Plutarchi* oratio aspera morosaque sit, præcipuè in his libris, quos de *vitâ & moribus* scripsit, durior adhuc illa obscuriorque fit, quia multæ *vete-*

rum

rum sententiæ insertæ in eam confusæque sunt. *Petrus Victor.* l. 23. variar. lect. c. 21.

Populorum verò maximè illustrium Historiam complectitur : tamen non perpetuam, sed abruptam, & ad Principum similitudines accommodatam. Est autem quod in eo miremur liberum de re quaque iudicium, ut non tam Historicus, quàm *Principum censor* esse videatur : Sic tamen existimo, si quis idoneus est earum rerum *Arbiter*, aut *Plutarchum* esse aut neminem ; quid enim tantam sapientiam latere potuit ? *Bodin.* in *Method. Histor.* cap. 4. pagin. 62.

Illud tamen animadversione dignum est, quòd *Græcos* Principes cum *Græcis*, & *Romanos* inter se bona fide comparavit : *Græcos* verò cum *Romanis* non item. Idque facile intelligi potest in comparatione *Demosthenis* ac *Ciceronis* : *Catonis* & *Aristidis* : *Syllæ* & *Lysandri* : *Marcelli* ac *Pelopidæ* : Quid denique aliud est *Agésilæum* *Pompeio*, quàm *muscam* *elephanto* conferre ? Interdum etiam in *Romanorum Antiquitate* labitur : quod in homine *Græco*, qui se linguam *Latinam* non satis intellexisse in vitâ *Demosthenis* confitetur, mirum videri non debet. *Idem* *ibid.*

Plutarchus, scriptor alioqui verax, in rebus *Græcorum* illustrandis, & cæcutire, & fingere interdum etiam videtur. *Melch. Can.* l. 11. loc. Theolog. c. 6.

Plutarchus rerum *Romanarum* notitiâ sæpe labitur. *Paul. Manut.* comment. in *Ciceron.* ad *Q. Fratr.* l. 2. Epist. 5.

Φιλοβοιώτατος fuit *Plutarchus*, & patriæ suæ gloriæ semper velificatur. *Iacob. Palmer.* in exercitat. ad *Plutarch. Lysandr.*

Ego quidem cum *Theodoro Gaza* sentio, qui interrogatus, si omnes libri perdendi essent, & ipsi optio daretur, quem servatum vellet, *Plutarchum* dixit. Est enim verè *Thesaurus* eorum, quæ præstantissima in omnibus aliis scriptoribus sparsim inveniuntur, sive *Philosophiam*, & alias disciplinas, sive *Historiam Græcam* & *Romanam* spectes. Tanto verò iudicio pollet, quod ubique, sed maximè in comparandis inter se *Græcis*, & *Latinis Imperatoribus*, & eorum *censendis actis* liquidò apparet, ut hominem minime *Bæotum* in crasso jurares aere natum. De *moribus* verò ea passim inculcat, quæ ignavissimos quosque ad virtutem amplectendam possint impellere. Denique omnia ejus *opera* qui seriò evolverit, nã is se pro doctissimo venditare jure merito potest. *Roland. Mares.* l. 1. Epist. 24.

Plutarchus totius sapientiæ ocellus. *Scaligerana* prima. p. 124. *Aulicis* tantum scripsit, non doctis. *Scaligerana* prima, pag. 49.

Lycurgi vitam ex *Antiquis Auctoribus Plutarchum* compilasse scribit *Jacobus Palmerius* in exercitat. in optimos *Auctor. Græc.* p. 9.

Tantus est amor patriæ, ut nec antiquissimis quibusque, multisque ante seculis vitâ functis parcat. *Græcis* nimium favet *Plutarchus*, à reliquis ferè dissidens, ut maximè ex *Coriolano* videre est, si cum *Livio*, aliisque conferatur : in *Philosophicis* multorum opiniones adfert, nihil propemodum solvens. *Claud. Verder.* cens. in *Autores.*

Minus certè habet ipse *Plutarchus*, quod de temporis edacitate conqueratur :
cū

cum ejus *præcepta Politica* ex illo tam insigni bonorum auctorum naufragio enatarint, valdè quidem illa sedatæ ac compositæ doctrinæ, ut genium auctoris gravissimo judicio, ac moderatione temperatum, præ se ferant. *Gabr. Naud. Bibliograph. Politic.*

Extant opera *Plutarchi* omnia *Græcè & Latine* ex Interp. Herm. Cruserii & Guil. Xylandri, Francofurti in fol. 1620.

D I O.

P *Ruseensis*, cui facundia *Chrysostomi* nomen peperit, tempore *Nerva & Tra-* Claruit Ann.
Dom. CXI.
jani claruit. Condidit *orationes*, quæ extant: item octo libros de *Alexan-*
dri virtutibus: ut & librum, An *Mundus* sit corruptioni obnoxius. Apud *Tra-*
janum plerumque vixit, cujus familiaris fuit, eodemque curru dignatus est.

Suidas tradit, eum magnificentiam adeò affectasse, ut *Leoninam* pellem ferens in publicum prodierit.

Synesius in *Dione*, eum *Aquilam* simul ac *Cygnum*, id est, *Philosophum* & ora-
torem, vocat.

Dio Pruseus ob auream facundiam dictus *Chrysostomus*, orator clarissimus, vehementiâ, ubertate, & varietate præstans. Vid. *Joann. Card. Bonam* in *Notit. Auctorum*.

Dion Pruseus, propter aureum eloquentiæ flumen cognomento *Chrysostomus*, summus & *Philosophus* & *Orator*, cui ego quem præferam nondum inveni. Non spinosa docet, aut injucunda, neque abruptis sententiolis rem obscurat, ut *Aristoteles*; neque absurda atque communi sensu abhorrentia tradit, ut *Plato* neque, ut idem, longis perplexisque suspendit lectorem ambagibus, & disputatiunculis, sed plana & aperta, verèque politica profert in medium. Docet facilè, afficit mirabiliter, jucundissimè exponit; mira enim quædam illi inest suavitas. *Atticâ* usus est *Dialecto* felicissimè, nisi quòd longis interdum periodis molestus est & obcurior. At id *Græcis* eâ tempestate familiare erat, ut ait *Plinius*, extento spiritu prolixisque periodis immensam verborum sylvam effundere. Patriæ cultor & amator, virtutis & veritatis assertor, concordiæ, pacisque studiosus, nobilissimas *Græciæ* civitates pervagatus, magnam ubique eruditionis, facundiæ, prudentiæ, probitatis laudem adeptus est. *Thom. Naogeorg.* in *Præfat. in Dion*.

Dion in dicendi arte acutus ac solers est habitus. *Orationes* conscripisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus: quæ quidem *orationes Chrysostomi* [hoc est, *aurei oris*] cognomentum illi apud ejus ætatis homines pepererunt. Cæterum pleræque *Orationum* ejus sunt *suasoria*. Sed quando æquum est *deliberativo generi* quiddam etiam judiciale permisceri parem ipse virtutem in hoc quoque *Orationis* genere ostendit: & inter omnes quidem maximè *Rhodiaca*. Nam & acrius *enthymematis* instar, & brevem atque contortam orationem (quod saltem ad *characterem*) adhibet, & vehementia cum ubertate abundat. *Exemplis* insuper maximè præstat; quæ ubique multa è variis

petita rebus, aptissimè ad propositum argumentum accommodat. Libentissimè quoque *fabulosas narrationes* aliquas monitionibus intexit, ut eam etiam ob rem simplex *dicendi* genus consecutus videri possit. Rarius enim *Platonis* exemplo ejusmodi eum *fabulas* adferentem videas, quæ [ut in *Borysthenica*] elationem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur *Ideâ* plurimum est usus in *sensibus*, vocabulis item *familiaribus*, & passim obviis, nihilque compositio habet aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ jucunditatis gratia innovatum. *Phot.* in Biblioth.

Inter omnes ejus *Orationes* copiosissima est *Oratio* de *Ilio* à *Græcis* non capto.

Optima verò ac laudatissima est in *Dionis* orationibus affectuum temperatio; quoties enim imponentes, ac insolentes *Respublicas* increpat, neque contumeliosus, neque importunus videtur, sed perinde earum, ac equorum ferociam fræno potius, quàm flagello compescere. Sin ab optimis legibus institutas *civitates* laudandas se conferat, non tam erigere, aut ad superbiam excitare, quàm continere videtur, quasi citius interituras, si alium in statum degeneraverint. Sed & reliquo quoque *Philosophandi* instituto fuit in omnibus exposito aut simulatorio, sed ejusmodi ut gravitate quadam instaret, non secus ac condimento insita sibi humanitate temperata. Quam porrò *Historia* scribendæ aptus fuerit, argumento sunt ab eodem scripta *Getica*. *Philostat.* de vit. Sophistar.

Extant *Dionis Chrysostomi* orationes 80. cum Interpretatione *Thomæ Naegeorgi*, ex recensione *F. Morelli*, & Notis *Isaaci Casauboni*. Lutetiæ apud *Claudianum Morellum* in Fol. Anno 1604.

A U L U S G E L L I U S.

Clar. Anno
Dom. CXII.

Quem nonnulli *Agellium* vocant, Grammaticus, *Noctium Atticarum* scriptor, *Antonini Pii* temporibus vixit. Plerique hodie eruditi *Agellium* vocant, quamvis *Salmasius*, *Vossius*, alii promiscuè *Agellium* & *Gellium* indigent. Quòd si ex *Gelliâ* gente sit oriundus, mirum est, cum aliquoties *Gellios* nominet, se non meminisse ex eadem familia prognatum. *Annotat.* in Præfat. *Aul. Gell.*

Ob titulum libri multi succensent Auctori, quoniam potius tempus quando scripsit quàm argumentum libri indicat. Hic verò titulus multum placet *Hadriano Iunio*: *Aulus*, inquit *Gellius* scripta sua *Noctes Atticas* vocavit: glorioso nocturna lucubrationis argumento. *Gesner.* in Biblioth.

Virum elegantissimi eloquii, & multæ ac facundæ scientiæ appellavit *D. Augustinus*, l. 9. c. 4. de *Civ. Dei*.

Huic judicio *Augustini*, maxima, seu omnis potius *Grammaticorum* manus suffragatur. *Lud. Viv.* in locum prædict.

Is maximi judicii vir. *Gifan.* in Apolog. pro Poët. Latin. pag. 470.

Criticorum Madulsa vocatur à *Pareo* in *Plant*.

Aulus Gellius, cujus nomen *Critici* luxantes *Agellium* vocant, Grammaticorum utilissimus, subtilissimus, accuratissimus. *Bonifac.* Ludicr. Hist.

Agellium

Agellium Scriptorem ego habeo purissimæ latinitatis, & planè ad Comœdiam antiquam *Lips. cent. 4. Miscell. Epist. 57.*

Aulus Gellius publicus penè literarum censor, solertissimus verborum investigator atque censor. *Valla præfat. l. 2. & l. 6. c. 23.*

Verus illa puraque Latini Sermonis amabilitas mirum dictu est quàm paucos habeat nostro ævo amatores aut capaces suarum deliciarum. Habuit & olim vix plures paucissimis. Post primorum tempora vel solus est scriptor *Gellius*, qui eam dilexerit penitiùs, & secutus sit promptius. *Barth. advers. lib. 32. cap. 10.*

Ejus *Noctes* maximè candidæ. *Politian. Miscel. cap. 13.*

Agellius, *Tertullianus*, *Arnobius*, *Minutius*, & *Apulejus* propter eruditionis varietatem omnino legendi sunt, sed imitatio eorum stoliditatis opinionem conficit. *Gasspar. Sciopp. consultat. p. 43.*

Novator non magni pretii. *Sciopp. de stylo, pag. 208.*

Aulus Gellius, homo rhapsodus planè, congestor potiùs, quàm digestor, & ostentator quam peritus: loquaculus sine eruditione: in verbis ac sententiis putidulus---Quæ de significatu vocum differit, sunt frivola & plerunque imperita, ac falsa. Legendus est quidem, sed ita ut te rem levem scias inspicere. *Lud. Viv. l. 3. de Trad. Discipl. Gellius durissimarum elegantiarum affectator. Lud. Viv. ibid.*

De *Ciceronianis* cùm dico, *Agellium* non excludo, cùm nemo feliciùs expresserit Comitorum phrasin: ut de eo audiri non debeant doctissimi Hispani duo, *Ludovic. Vives*, & *Anton. Augustinus*. Nempè concoquere non poterant, quòd vituperasset, vel saltem maligniùs laudasset *L. Senecam* itidem hominem *Hispanum. Voss. l. 4. Instit. Orat. p. 26.*

Agellius, scriptor purus castusque, quamvis vir clarissimus. *Ant. Augustinus l. 2. Emend. c. 2. eum appellat non bonum latinitatis auctorem. Idem ibid. l. 4. p. 219.*

Auctor est doctissimus, & excultissimæ eloquentiæ. *Rhodigin. l. 8. lect. Antiq. c. 13.*

A. Gellii candidissimam phrasin mirantur eruditi: sed nec argumentum convenit, nec phrasis, primùm affectata, & verborum copiâ penè superfluens, rerum supellectile frugalis. *Erasm. in Ciceronian.*

Scaliger stylum ejus Antiquum censet; cætera verò præstantissimum Authorem esse, eum innumera fragmenta continere; ejusque bonitatem ac pretium in hoc præsertim consistere; præclarum esse inter alia caput illud quo de *Duodecim Tabulis* agitur: dolendum esse quòd ejus liber tot barbaris vocibus scateat, quodque præterea integer non extet; totus enim intercidit octavus ejus liber. *Scaligerana 2.*

Nefas est præterire hoc loco *Aulum Gellium*, qui sexcenta Grammaticorum, Poetarum, Rhetorum, Philosophorum, Medicorum, Jurisconsultorum dicta, facta, instituta usque eo non præteriit, ut unus scriptor instar plurium haberi possit---De se *Gellius* dicit ipse cùm multa passim, tum vigesimo libro extremo, nequaquam se in scribendo & commentando secutum copiam, sed habuisse

delectum; eaque sola mandasse literis, quæ aut hominum studia commoverent ad discendum, adjuvarentque non sine delectatione & animorum lætitiâ, aut eos, aliis jam vitæ negotiis occupatos, à turpi certè, agrestique rerum & verborum imperitiâ vindicarent. Quod equidem verum puto, neque audiendum ullo modo *Gassarem Scioppium*, præfidentem *Grammaticum*, qui ex quatuor *Latini Sermonis* quasi ætatibus, quas arbitrato suo distinguit *aurea, argentea, aenea, ferrea*: *Gellium* in vilissimâ, maximeque ignobili reponat ætate, & ultimis scriptoribus annumeret. Judicium quantum existimare possum, omnis judicii & prudentiæ expers. Ut enim esse fatear hunc *Scriptorem* in frequentandis & continuandis verbis ac locutionibus *Comicorum* nimium, atque agere delicias isto in genere putidiusculas, neque ulli temerè *Scriptori* imitandas: nunquam tamen dubitaverim, quin multò ad summos, quàm ad infimos *Scriptores*, propius accedat. Ita diligens, & accuratus, & elegans, & varius, & amœnus ubique, & curiosus mihi quidem videtur. *Franc. Vavass.* de ludicr. dict. pagin. 268. 269. 270.

Prodierunt *Auli Gellii Noctes Atticae* cum selectis *Commentariis Ant. Thysii & Jacobi Oisellii. Lugd. Batav. ex officinâ Petri Lessen. 8o. 1666.*

Prodierunt itidem *Auli Gellii Noctes Atticae*, quas notis & emendationibus illustravit *Jac. Proust. soc. Jesu*, jussu *Christ. Regis* in usum *Delphini*, in 4o. à *Pari.* apud *Simon. Benard. An. 1681.*

CAJUS SUETONIUS TRANQUILLUS.

Claruit Ann.
Dom. CXII.

Tempore *Traiani & Hadriani* floruit. Sub *Hadriano* *Epistolarum* magister fuit. Texuit duodecim *Cæsarum* vitas. Extat præterea ejus fragmentum de *Grammaticis & Rhetoribus*. Eidem nonnulli vitas *Terentii, Horatii, Persii, Lucani* tribuunt.

Atque hæc singula ita *Suetonius* hic noster persecutus in suâ historiâ est, ut præter explicandi scientiam, quâ mirificè est usus, etiam diligentiam nobis fidemque & libertatem suam planè probaverit. Nulla in his libris suspicio est gratiæ, nulla simultatis; nihil studio dictum, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, veritati inprimis servitum est. *Angel. Politian.* in præfat. in *Sueton.*

Suetonius Tranquillus emendatissimus & candidissimus scriptor; cui familiare fuit amare breviter. *Flav. Vopisc.* in *Firm.* c. 1.

Illud opinor apud eruditos omnes in confesso esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, *prorsus eâ libertate scripsit Cæsarum vitas, quæ vixerint ipsi. Eras.* l. 28. *Epist.* 16.

Sceleratus quoque *Tranquillus*, ubi agit de *Christianis*: cujus tamen historia tantopere laudatur, ut, qui æqui rerum aestimatores, nihil unquam accuratius ab ullo *Historico* scriptum fateantur. Non placet quibusdam quod levissima quæque persequitur: sed in *Principum* dictis & factis, nihil leve, nihil parvum videri debet; proptereâ quod in vulgus manant, & *Principis* exemplo mores

Populæ

Populi semper reguntur. Hoc fortassis improbari potest, quòd fœdissimas quasque *Principum* libidines nimis studiosè consecretur, quas *Cornelius Tacitus* omisit. *Bodin.* c. 4. *Method. Historiar.*

Suetonium Tranquillum non injuriâ commendo sæpe *Juventuti*. Verba vides? pura, tersa, propria. Filum totum orationis? breve, nervosum. Rem ipsam? utilis pariter & jucunda *Historia* est: & quod mihi caput, plena *moris* & *doctrina antiqua*. Quis obsecro, ritus publicus olim privatusque fuit, quem velut de industriâ non tangat? Quod munus, quis magistratus, quem non libet? Tangat, & libet, dico. Non enim explicet: quod institutum ejus vetuit, & ratio scribendi. At viam tamen latam sternit ad indagandum: & aures atque animum imbuat auditione aliquâ, imò cognitione. *Lips.* l. 2. *Elect.* c. 17.

C. Suetonius Tranquillus Historicus prudens ac verax: antiquitatis autem *Romanorum* & *Græcorum* peritus admodum. *Possévin.* l. 16. *Biblioth.* Select. c. 7.

Suetonius Tranquillus, scriptor (*Deus bone*) doctus & accuratus. *Isaac Casaub.* in lit. *Thuan.* dat. *Genev.* 13. Kal. Decemb. 1594.

Suetonius vitas aliquot descripsit *Augustorum*. Fidem si spectes, nihil certius. Acumen scribentis si consideres, & prudentiam, nihil acutius, nihil prudentius. Verborum, quantum satis est, adhibet, copiam autem rejicit. Formulas *Fori* & *Curia* omnes servat in loquendo. Mirificus plane vir, & dignus qui ab omnibus ametur & legatur. *Franc. Robertell.* in lit. ad *Ioan. Baptist. Campeg.* Tom. 1. de *Pop. Roman.* vitâ & victu præmiss.

In *Suetonio* mirabilis dicendi proprietas, astricta illa, & quæ plus habet nervorum, quàm corporis. *Lud. Viv.* de rat. stud. pueril. Epist. 2.

Stylus ejus tenuis, & qui *Grammaticum* magis, quàm *Historicum* sonat. *Carolus Sigon.* de *Histor. Roman.* c. 14.

Adeo tranquillè & æqualiter fluit, rebusque unice addictus, orationis ornamenta non negligens sed securus præterit, & tamen hunc ipsum ornatum velut umbram (non id agens) trahit. *Famian. Strad.* prolus. lib. 2. 3. *Histor.* part. 2.

Sed in *Suetonio*, quem hic sequitur *Hieronimus*, non pauca ejusmodi *ætopæa* deprehendimus, eximio alioqui & utilissimo scriptore, cujus omnes libros extare pluris interesset *Reip. Literaria*, quàm multos quibus æquo animo careremus, si illis potiremur. *Ios. Scalig.* Animadv. in *Hieronym.* *Eusebian.* *Chronic.* ad Ann. Abr. 1960.

Ludovico Vivi l. 5. de tradend. *Discipl.* dicitur esse *Græcorum* & *Latinorum* *Scriptorum* diligentissimus atque incorruptissimus. Verè quidem, si de vitarum scriptoribus loquamur. Nam qui iccirco eum *Livio*, *Sallustio*, *Tacito* præponere velit: insignitâ, meo judicio, injuriâ adficiat tantos *Scriptores*. *Voss.* de *Histor. Lat.*

Suetonius sic scripsit vitas *Romanorum Imperatorum*, ut nullum sibi præscripserit servandi temporis ordinem. *Baron.* vol. 1. *Annal.*

* *Isaaci Casauboni* animadversiones in *Suetonium*, permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic.* *Madrit.* 1667.

Prodierunt *C. Suetonii Tranquilli* vitæ 12. primorum Imperatorum *Romanorum*, cum *Notis Variorum*, accurante *Joanne Schildio*. *Lugd. Batav.* ex officina Hackina. 8º. 1667.

Prodierunt itidem cum paraphrasi Sabellici, ac Commentariis & notis *Bevoaldi*, *Glareani*, *Egnatii*, *Pulmanni*, *Torrentii*, *Casanboni*, *Ursini*, *Marcilii*, ac *Lipsii*. *Parisiis* sumptibus *Hadriani Beys* An. 1610. in Folio.

A P P I A N U S.

Clar. An. D.
CXXIII.

Patria fuit *Alexandrinus*, *Romæ* causarum Patronus. Floruit *Trajani* & *Adriani* temporibus. Historiam *Romanam* complexus est libris 24. Orsus ab *Aneâ*, & *Ilio* capto, percurrit illa tempora usque ad *Romulum*. Inde accuratius persequitur omnia usque ad *Augustum*: quædam etiam carptim atque obiter usque ad *Trajanum*. Ex vasto opere supersunt hodie *Punica*, *Syriaca*, *Parthica*, *Mithridatica*, *Iberica*, *Annibalica*, *Illyrica*, de bellis civilibus libri quinque, & *Celticorum* fragmentum, vel compendium.

Stylus illi tenuis ac minime redundans; sed Historiam, quoad ejus fieri potest, veram textit, & militaris disciplinæ, si quis alius, enarrator est. Oratione dejectos militum animos erigere, & ardentiores mitigare affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optimè novit. *Phot. in Biblioth.*

Scaligeri in *Animadversionibus Eusebianis* judicium est, *Appianum* vel admodum in *Historiâ* esse infantem, vel multa ejus *Syriacis* esse adfuta. Atque idem alibi eodem in opere vocat *alienorum laborum fucum*. Sanè multum *Polybio* debere, ac *Plutarchum* ad verbum exscribere solitum, viri docti jamdiu observant. *Voss. de Histor. Græc. l. 2 c. 13.*

Baldvinus aliquot *Plutarchi* in *Crasso* paginas de *Bello Parthico*, in libris quoque *Appiani* repetitas legi fatetur. Verùm id esse factum suspicatur, non ab ipso *Appiano*, qui *Plutarcho* fuit æqualis; sed à librariis, ut supplerent aliquam in *Appiani* commentariis lacunam. *Lib. I. De institut. Histor. p. 87.*

Nec prætereundus nobis *Appianus Alexandrinus*, alienorum quidem ille laborum fucus, ut meritò à magno viro appellatur: sed scriptor utilis tamen, præsertim post deperditos non paucos eorum, quos exscribere solet. *Voss. de Art. Histor. c. 20.*

Historicus eximius vocatur. *Dempstero.*

Prudens sanè Scriptor. *Conring. de Civ. prud. cap. 7.*

Quæ *Appianus* (de *Pythagorâ ejusque Discipulis*, aut de *Septem Graciæ Sapientibus*) refert, putidæ sunt calumniæ in viros optimos à *Caulidico* contra fidem veterum omnium monumentorum, exemplo in *Historiarum* Scriptore sanè non ferendo, jactæ. *Corring. ibid.*

Historia ejus utilior est viro Militari, quàm Civili.

Appianus Alexandrinus Græcus licet Autor, sed quoniam externa & civilia *Romana* bella memoriæ mandavit, in alienis rebus mendax non fuit, futurus in suis, si *Græcorum* morem & ingenium sequeretur. *Melch. Can. l. II. Loc. Th. c. 6.*

Multis

Multis in rebus levis, multa etiam omittit: sed diligenter legendus, quod pleraque ex Historiis his acceperit, quæ perierunt. *Sigon. de Hist. Roman. cap. 15.*

Non *Appiano de Romanis* scribenti ubique assentior, cum in eorum antiquitate sæpissimè offendat. *Joan. Bodin. Meth. Hist. c. 4. p. 63.*

Et si in Romanorum Antiquitate sæpe lapsus esse deprehendatur, unus ex omnibus Historicis est, qui Romanorum provincias, opes, exercitus, totiusque Imperii descriptionem proponit. *Ant. Possevin. Biblioth. Select.*

Et subit mirari, clam *Appiano* bellum *Rhaticum* fuisse, cujus tot ante illum scriptores meminerint. *Livius* copiosè descripsit, ex Epitome enim cognoscimus huic uni librum 136. prope solidum impensum. *Marc. Velfer. V. C. l. 2. Rer. Augustanar.*

Appianus vir *Aegyptius* Hellenismi sinceri non optimus Auctor-----Pessimus Geographus in rebus *Hispania Appianus*, qui *Saguntum* inter *Pyreneos* & *Iberum* fluvium locat, quæ omnium Geographorum consensu fuit inter *Iberum* & *Sucronem*, non longè à loco, ubi nunc *Valentia. Iac. Pamel. Exercit. ad Appian.*

* *Henrici Stephani* in *Appianum Alexandrinum* Annotationes permittuntur, adhibitâ notâ Auctoris damnati, & Operis permissi. *Index Madrit. Edit. Anno 1667.*

Quæ *Appiani* supersunt *Historica* ex emendatione *Henrici Stephani* & *Alexandri Tollii*, prodierunt in 8. 2. Vol. *Amstelod. Anno 1670.*

A Q U I L A.

Claruit sub *Adriano Augusto*, Anno Dom. 128. *Rabbi Akiba*, discipulus, Clar. An. D. CXXVIII.
secundus divinorum voluminum *Græcus* Interpres, curiosus & diligens, Natione *Ponticus*, patriâ *Synopæus*, vir utriusque matheseos peritissimus, & ob id *Hadriano Augusto* charus: à quo etiam constitutus est præfectus operum ad extruendam urbem *Hierosolymam* à *Tito* dirutam; Hic, inquam, cum urbe instaurata, discipuli Apostolorum in ea Evangelium prædicarent, in *Christum* credidit, & baptizatus est. Sed cum nimium *Genethliacis* intentus, quotidie geniturarum positiones, inspecto nascentium horoscopo, designaret, atque ob id à Patribus increpatus non desisteret, sed potius sese illis contumeliosè opponeret, ab ipsi de Ecclesia pulsus est. Quam ille ignominiam ultrà quàm dici potest, graviter molesteque ferens, abnegato *Christianismo*, Profelytus efficitur, & apud *Judeos* circumciditur, brevique edoctus *Hebraorum* linguam, interpretatus est Græcè divinas Scripturas de verbo ad verbum, irruens in 72. interpretum translationem, ut nonnulla testimonia de *Christo* in Scripturis prolata, & ab eis translata aliter ederet, sicque acceptam confusionem ulcisceretur. *Sixt. Senen. in Biblioth. lib. 4.*

Ea quæ de *Christo* in scripturis prædicta fuerant, ut à *Judais* gratiam iniret *Aquila*, aliter, quàm septuaginta vertendo, subdola obscuritate involvit. *Posseu. l. 2. Biblioth. Select. p. 173.*

Aquila

Aquila Profelytus, & contentiosus interpres, qui non solum verba, sed etymologias quoque verborum transferre conatus est, jure projicitur à nobis. D. *Hieronym.* in Epist. ad *Pammach.* de opt. gen. interpr.

Valdè accuratus interpres vocatur *Bocharto* in Geographiâ Sacra. *Aquila* literis *Hebraicis* summè eruditus ad interpretandum accessit. Vid. *Epiphan.* l. de Mensur. & Ponderibus. Miratur proinde *Nic. Fullerus* (Miscellan. Theolog. l. 4. c. 18.) *Ioannis Curterii* maledicendi pariter atque mentiendi libidinem, qui eò insolentiæ processerit, ut palam affirmare non erubuerit (præfat. in *Procopii* comment. in *Isaiam*) *Aquilam Sinopitam*, quum ipsa vix *Hebræorum* elementa didicisset. Interpretationem novam sacrorum Bibliorum *Adriano* imperante molitum.

Altera versio *Græca* cujus fragmenta tantum nobis supersunt, est illa *Aquila*, qui *Adriano* imperante vixit. Interpretes, ille *Christianam* Religionem deseruit, ut *Judaismum* amplecteretur: Cumque *Hebraicæ* Linguae studio sese addixisset, novam totius *Scripturæ translationem* molitus est, quam opponeret *Versioni LXX. Interpretum*, qua fructuosissime adversus *Judeos* tunc utebantur *Christiani*. Sed cum sibi in hac *Versione* non omnino satisfecisset, ad incudem hanc postea revocavit, alteramque priori magis ad literam adornavit. Hinc fit, ut *Aquila Versio*, in eundem locum diversimodè citata quandoque occurrat. Fragmenta nobis residua manifestè arguunt Interpretis hujus præcipuum studium fuisse, ut *Hebraicum Bibliorum contextum* verbatim redderet, & Vocum *Hebraicarum Lexicon* potius quam *versionem* pangeret. Quapropter etiam adeo barbara est *Versio* illa, ut pluribus locis ferè intelligi non possit: & hac de causa *Divus Epiphanius* eam contempsit, & opus admodum inutile censuit. *S. Hieronymus Aquilam* tamen in quibusdam laudat, ut accuratum & fidelem interpretem, sed in aliis eum respuit ridiculumque ac absurdum appellat, quia voces interpretari non contentus harum etiam etymologiam & proprietatem notaverat. Causa verò cur tam diversa locutus sit. *D. Hieronymus* de *Aquila Interpretatione* hæc fuit, quod scilicet cum se urgeri videret exprobratione quòd satis accuratè *Scripturam Sacram* non transtulisset, in sui *Apologia* respondit hanc adeò literalem & ex Grammaticali rigore vertendi rationem rejiciendam esse, & in ejusmodi *Versionum* exemplum *Aquila Versionem* adduxit, cujus nimiam scrupulositatem damnat. E contra verò idem *Hieronymus* dum agitur de propria & genuina vocum *Hebraicarum* significatione exprimenda, hanc ut omnium præstantissimam commendat, Authoremque ut accuratum & fidum *Interpretem* laudat. *Origines* de *Aquila Versione* loquens *Judeos* hanc ceteris omnibus anteposuisse testatur, eandemque hac de causa usurpare solitos esse in omnibus suis adversus *Christianos* disputationibus. *Christiani* vice versa illam ob easdem rationes, infamarunt, adeo ut quadantenus tenerentur illam ut falsam & ab Ecclesiæ Christianæ infensissimo adversario concinnatam considerare. Interea *Patres* sanum de illa judicium ferre non poterant; quia cum plerique *Hebraicæ Linguae* omnino essent ignari, cum *Hebræo Autographo* illam conferre nequibant. Jure tamen merito huic *Interpretationi* diffidebant, & credebant

Aquilam

Aquilam, qui tantum adversus Ecclesiam odium manifestaverat, *Iudeorum* opinionibus favere, præsertim ubi voces *Hebraice* varium sensum admittere poterant. Hæc tamen ipsi laus jure debetur quod *Hebraicum Textum*, de quo etiam nulla erat controversia, illibatum servaverit. Quum verò *Patres* criminantur *Iudeos* qui *Aquila Versionem* usurpabant, quod Scripturam corruerint, id non de ipso *Contextu*, quem integrum reliquit, sed de falsis *Contextus* interpretationibus solummodo intelligi debet. Cæterum *Patres* quibus hæc Versio damnata fuit, ad eam tamen quandoque confugerunt. *Ricard. Simon. Hist. Crit. V. Testam. lib. 2. cap. 9. Gall.*

Quo nemo unquam majori castitate Ebraicam veritatem retulit, nemo fidem suam tam luculenter, verbis etiam ipsis annumerandis præstitit. *Petr. Dan. Huet. de claris Interpret.*

Aquilam verò agnoscimus exactissimum *Interpretem*, & in vocabulorum propriis ac reconditis *significationibus*, & cernendis oculatissimum, & consecrandis studiosissimum. *Nic. Fuller. l. 2. c. 11. Miscell. Sacr.* Atque illud ipsum mirificè confirmatur interpretamento quodam *Aquila* viri exquisitâ peritiâ & singulari industriâ. *Idem l. 3. c. 12.*

Aquila proprietatis *Hebraicarum* vocum callentissimus. Sed superstitiosus usque ad ineptias, in *Etymologiis* earum exprimendis. *Arnold. Beot. in Animadvers. Sacr. ad Text. Hebraic. V. T.*

Extant *Versionis Aquila* Fragmenta *Græca*, quæ *Flaminius Nobilius* & *Dru- sius* collegerunt.

CLAUDIUS ÆLIANUS.

I *Talus*, sub *Hadriano Cesare* magni nominis fuit. Præneste natus est, sed *Roma* vixit, civilisque *Romanus* fuit; unde & se in *variis* sæpius *Romanum* appellat. *Scriptit de Animalibus, de Variâ Historiâ, de Re militari* quæ omnia ad nos pervenere. Cætera ejus opera deperdita sunt. Clat. A. B. CXXIX.

Ælianus licet genere *Romanus* esset, non minus scitè tamen *Atticè*, quàm vel *Mediterranei Athenienses*, locutus est. Et sanè laude dignus vir ille mihi videtur: primum, quod cum habitaret in urbe, quæ sermone prorsus diverso utebatur, *Græcanicæ* linguæ puritatem sit consecutus: deinde quod oblato sibi (ab iis qui hujusmodi titulos conferre solent) *Sophistæ* nomine, nullam de se fiduciam aut adulationem sui, aut superbiam ex tanti nominis honore conceperit: quin potius cum suas ipse vires expendisset, easque *Declamatoricæ Palestræ* impares judicasset, adscribendum animum appulit, & admirationem inde consecutus est. *Dictio* ejus est omnino pura, simplex & in affectata est, ut *Nicastrati* elegantie leporem quendam adhibeat. Est quando *Dionem*, ejusque dicendi genus & tonum imitatur. *Philostat. de vit. Sophist.*

Cum verò tanta in esset sermoni & scriptis suavitas *Μελίγλωστος* vel *Μελιόθυγος* cognominatus fuit, quemadmodum apud *Suidam* legere est. Facundum eum appellat *Martial. l. 12. Epigr. 24.*

In libris de *Animalibus* præ scriptoribus aliis laudem eo meretur; quòd ex mutis animantibus vitæ exemplum capere homines docet.-----Liber de *Historiâ variâ* minùs elegans est, quàm libri de *Animalibus*. Sed planè mihi persuadeo, non esse extremam operi manum additam ab Auctore, eò quòd fato præveniretur. Namque absque dubio aliter, concinnaturus erat ista capita, quæ ab òn orditur. Siquidem sic solent scribere, qui alieni operis excerpta solum nobis dant: ut ostendunt *Strabonis Epitome*, *Photii Bibliotheca*, & alia hujus mone-
tæ. *Voss. de Hist. Græc.*

Ælianus, elegantissimus ille scriptor, quique veteres *Græciæ* heroes tam studiosè legerat. *Tan. Faber. Epist. l. i. Epist. 8.*

Ælianus, venustus ille & amabilis scriptor. *Idem l. i. Epist. 75.*

In quo nihil non tersum, elegans, politum, plane ut *Romanus Græcâ* eloquentiâ multos *Athenienses* videatur excellere. *Balth. Bonifac. l. 15. l. i. c. 3. l. i. c. 32. Lect. Antiq.*

In dicendo *apheliam* maximè affectavit, quam nos simplicitatem dicimus, quæque [uti prodit *Fabius*] simplex & in affectata habet quendam purum, qualis etiam in fœminis amatur, ornatum. *Cal. Rhodigin. l. 2. c. 32. Lect. Antiq.*

Porro illud de *Æliano* velut superpondium addamus, quod in eo viro non parum admirationis habet. Quippe prædicare solitum ferunt, nunquam se extra *Italiam* pervagatum, navem nunquam inscendisse, mare nec novisse quidem, quo nomine in magna erat auctoritate, veluti patrii moris studiosus in primis. *Idem ibid.*

Ælianus de *Historiâ naturali*, dum alius ab *Aristotele* videri vult, à rei veritate recedit. *Claud. Verder. cension. in Auctor.*

Utinam scripta *Æliani* omnia ad nos illibata & integra pervenissent! certè quicquid stylus sophisticus habet verbis nitidum, sententiis acutum, figuris jucundum, translationibus floridum, inventionem præclarum, compositione elaboratum, id omne noster [*Ælianus*] velut quidam *Eloquentiæ Institor* nobis intuentum & penè contrectandum daret. Sed hîc *Æliani* opera vi temporum & concursu calamitatum partim labefactata & convulsa, partim planè deleta extinctaque meritò dolemus. *Joachim. Kunius Præfat. ad Ælian. Var. Hist.*

In ejus narrationibus quid non egregium, non præstans, non idoneum vel ad cognoscendum, vel ad imitandum fugiendumve? quid non in eo tersum, elegans, politum & Atticum? *Justus Vultejus in Præfat. Hist. multifariæ.*

In *Æliani* de *Animalibus* libris temperamentum quoddam & Harmonia utriusque Philosophiæ, Moralis, inquam, & Naturalis. *Gesner. de Ælian. Hist. Animal.*

Extant *Claudii Æliani* variæ Historiæ libri 14. *Græcè & Latine* ex emendatione *Tanaquillii Fabri Salmurii* 8. 1668.

Tactica Græcè & Latine cum Notis *Sixti Argerii* & Tabulis æri incisis *Ingd. Bat. 4º. apud Ludovicum Elzevirium Anno 1613.*

PAUSANIAS.

TEmpore *Antonini Philosophi* Imp. vixit, Discipulus fuit *Herodis Attici*; Clar. A. D. qui sub *Hadriano & Antonino Pio*, magnum adeò nomen habuit inter Sophistas. Patria ei fuit *Cæsarea Cappadocia*. Inde erat, quòd in Declamando, *Cappadocum* more, corripandas *Syllabas* produceret, producendas corriperet: ac propterea *Coquo* comparabatur, cibos bonos malè condienti. Sed & *Stylus* per se languidior erat. Declamavit non solum *Athenis*, sed etiam *Romæ*; ubi senex decessit. Extat hujus Scriptoris minùs quidem facundum, sed eruditum opus de *Graciâ*, libris decem constans: iis & situm urbium ac locorum, & Antiquitates *Græcanicas*, & quicquid penè memorabile *Græcia* habuit, magno Philologiæ & Historiæ studiosorum bono complexus fuit. Quod olim dicebat *Domitius Piso*, thesauros scribi debere, non libros, id à *Pausaniâ* verè factum dixeris. Quare non satis concoquere possum, quod excidit *Cæsari Scaligero* commentario in priorem librorum *De Plantis*, *Aristoteli* falsò inscriptorum; ubi dicitur, *Græculorum omnium mendacissimus*. Non sum ignarus, quàm multa narret fabulosa. Sed hoc *Grammaticum* decebat. Nec sine fabularum istiusmodi notitiâ satis intelliguntur veteres Scriptores. Utinam tantùm extarent ejus *Asiatica*, sæpiùs memorata *Stephano* in *Ethnicis*. Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 14.

Aut or ob variarum rerum copiam, & Historiarum jucundam diversitatem utilissimus, cum exquisitam totius *Græciæ* descriptionem instituisset, non solum locorum situs, & intervalla diligenter exploravit, & accuratè annotavit, verùm etiam præcipua *Regionum* ornamenta studiosè est complexus: *Rerump.* status, *Imperiorum* successus, *Regum* familias, & res præclare gestas, splendida *Civitatum* & sumptuosa ædificia; *Bellorum* dehinc causas & ambiguos exitus, *Ducum* Consilia, *Militum* fortitudinem. *Pacis* item artes & alia complura, quæ ad instituendas & conservandas *Resp.* multum habent adjumenti. Post hæc exhilarandi lectoris, aut ornandi operis causâ addit earum rerum descriptionem quæ multis de causis aut voluptati omnibus sint, aut admirationi. *Abrahami Loescher.* præf. in *Paus.*

Habuit sanè nihil olim *Græcia*, quod spectaretur dignum, vel ex ære, auro, argento, vel ex ebore, ligno, marmore factum & elaboratum, quod hic noster (*Pausanias*) non eleganter atque intelligenter explicaverit-----In pervolutandis certè *Pausaniæ* libris, è *Græci* hominis facundiâ & eruditione, non mediocrem tum fructum, tum voluptatem capies. *Romul. Amaseus* in *Epist. ad Alex. Farnes. Cardinal. Pausan. Descript. Græc.* præfix.

Opus (*De Graciâ*) antiquæ raræque eruditionis thesauros continens. Multa hîc invenies, Lector candidissime, recondita; multa scitu pulchra; nonnulla, quæ alicubi nondum legisti. Admiraberis *Autoris* accuratam & exquisitam diligentiam, si ve narrationem rerum præclare gestarum in fronte voluminum collocet; si ve *Genealogias* persequatur; vel ab ovo (ut dicitur) ordiens, vel ad caput usque generis seriem pertexens; si ve *Stagnarum* tum *Artifices* commemoret;

tum eos concelebrat, quorum in honorem erectæ sunt. *Ald. Manut. præfat. in Pausan.*

Pausanias minùs quidem facundus scriptor, sed ob rerum copiam, & Historiarum varietatem utilissimus. *Ioan. Cardin. Bona.*

Auctor autem omni Antiquitatis Græcæ cupidis pretiosior. *Barth. ad Nemesiani Cyneg. pag. 234.*

Univerſæ Græciæ provincias Rerumque publicarum status & conversiones, populos, urbes, castra, fluvios, montes, vertices, fontes, fana, statuas, tam curiosè describit, ut in eo genere omnium superârit Opinionem. *Bodin. cap. 4. Method. Histor.*

Pausanias Græcus Author bonus est. *Scaligerana* posterior.

Extant *Pausania* Antiquitatum Græcarum libri 10. Græcè cum versione *Romuli Amasæi*, & ex recensione *Frid. Sylburgii. Francofurti, Anno 1583. apud hæredes Wecheli in Fol.*

CLAUDIUS PTOLOMÆUS.

Chri. Anno
Dom. CXI.

NAtione fuit *Aegyptius*, patriâ *Pelusiensis*, floruit sub *Marco Antonino* Imperatore Romano, clarissimus artium liberalium, & Græcarum literarum studiis *Alexandria*. Primus omnium apud Græcos cæli rationem accuratiùs diligentiusque explicuit. Instrumenta quæ ab *Hipparcho* inventa erant, demonstravit clariùs. Princeps itaque doctrinæ *Mathematicæ* jure fuit habitus, in *Astrologia* enim scientiâ nulli secundus erat. Is monumentis ingenii & doctrinæ relictis penè divinis, mortuus etiamnum inter mortales vivit, æternâ gloriæ laude viget perpetuò. *Boissard. in Icon.*

Variis monumentis immortale sibi nominis decus peperit *Claudius Ptolomæus*. De ætate testis *Suidas*. At nimium quantum errant, qui *Ptolomæum* hunc arbitrantur fuisse unum ex Regibus *Aegyptiis*. Ut, qui edidit eum, *Simon Gryneus*, & ante hunc alii, *Albumazarem* in eo secuti. Hic *Ptolomæus* in doctrinâ *Siderum* primas tenet. Vnde *Θαυμάσιος* sive admirandus, dici à Græcis solet: nempe ut *Plato* à Sectatoribus vocatus *Θεῖος*, sive divinus; *Aristoteles* *δαιμόνιος*, sive *Demonum* similis; qui quasi dii minorum gentium sortem excedere humanam, diisque majorum gentium vicini existimabantur. *Voss. de scient. Mathematic. pag. 162.*

Ptolomæus Astrologorum princeps, & in *Mathematicis* vir ingenii eminentissimi. *Rhodigin. l. 1. lect. Antiq. c. 16.*

Ptolomæus in *Arabicis* vir sane fide dignus: quippe qui sedulò hoc egerit, ut accuratè *Arabica* traderet. *Henr. Stephan. in Periplo.*

Ptolomæum in geographicis diviniſſimum, ac sapientiſſimum virum appellat *Heraclæota* init. *Peripl.*

Ptolomæus, vir ingenio, industriâ, eruditione, admirandus, qui *Hipparchum* ubique ferè *νατὴν πῶδα* insequitur. *Steph. Ward. præfat. ad Astronom. Geometric.*

Ptolomæus omnium primus hanc (*Geographicam*) disciplinam ad certiore[m] rationem

rationem redegit, commentus dimensionem *Latitudinis* universi *Orbis* à polo ad polum, *Longitudinis* ab exortu ad occasum, adhibitâ collatione *terra* habitabilis ad *cœlum*, ut jam non facilè quis, toto (quemadmodum aiunt) cœlo possit aberrare. *Erasm.* l. 28. Epist. 19.

Licet *Hipparchus* primus omnium ex collatione suarum, & *Timocharis* observationum deprehenderit *Stellas fixas* locum mutare, & eis τὰ ἀμεταβάτῃα progredi; hoc tamen vix receptum serò tandem *Ptolomeus* in usum revocavit, & solidis rationibus illustravit *Ios. Scalig.* l. 1. Epist. 3. *Mamerto Patissoni.*

Ptolomæo proximæ post *Archimedem* debentur ingenii laudes; quia tam claras *fiderum* rationes ut in æternum sufficerent, excogitavit; solusque divini opificii modum, & subtilitatem exprimere ausus est; ut invenisse non dicam. *Cardan.* l. 16. de subtilit.

Sed utcunque nihil, vel tantummodo minutum quid, desideres in iis quæ propria sunt *Mathematici*: in illis tamen, quæ *Historia* suppeditat *Geographo*, sæpè aberrat *Ptolomeus*, culpâ non suâ, sed eorum, unde *Historiam* accepisset. *Voss.* de scient. Mathem. p. 247.

Ptolomæum frequenter adibam; sed fastidium movebant non pauca. Animadvertēbam plurima magno auctori scripta esse ab auditu, & ex aliorum (qui sæpè fallunt, quorumque, cum, quæ visa narrant, verba nonnunquam non benè capiuntur) fide: eamque ob causam ipsius *Geographica*, ex alieno concinnatæ relatu, maleque & inemendatè scripta, innumeris deformata esse erroribus; multa item, quæ aliis nominatissima, negligenter in iis esse omissa; multa sequiorem nacta esse stationem, & extra verum locata situm; multa dubiam adepta nomenclaturam; infinita non suis tributa populis, vel regionibus, plurima denique cum ab aliis, tum ab seipso, & alibi dictis dissentientia. *Paul. Merul.* suâ in *Geograph.* præfat.

Ptolomæi errores circa Stellarum motum, ipsarumque & Solis declinationem taceo: taceo quòd Solem tardiores quàm sit effecerit. Sed absque ratione profectò ait *Quadrupartit.* 1. *Planetas* humidiores, siccioreque esse, prout amplius minusve ab ascendētibz è terrâ vaporibus humiditate afficiuntur: & *Lunam* propterea humidiores esse quòd propior terræ sit: *Saturnum* contra sicciorem quòd à terrâ sit remotior. *Claud. Verder.* in *Autor.* censione.

Quin igitur quod res est, *Ptolomæi* peccatum agnoscimus liberè. Volens lubens fateor nihil à quoquam de *Ptolomæo* tam magnificè & splendidè dictum, quin ejus excellens ingenium, & solers industria omnia exuperet: perspectum tamen habeo, multa hoc tantum ingenium latuisse, multa industriam subterfugisse. Neque mirabitur, qui conditionem rerum quas explicandas sumpsit, *Universi Orbis*, tum universam, tum privatas descriptiones, posuerit ob oculos. Si ipse redivivus detur, censuram ultro agniturum, atque inconsideratam eorum levitatem, si qui sunt, qui aliter fieri potuisse persuasum habent, risurum existimo. Quod liceat illius errores manifestos colligere, ab iis qui *Germanica*, *Gallica*, *Hispanica*, *Britannica*, scribere observatos? Quoties hominem *Alexandrinum* in *Italica* descriptione, quâ unâ propter *Imperii* sedem nihil illustrius,

sugillant? *Marc. Velfer. l. 1. Rerum Augustanar.*

Extant *Claudii Ptolomæi Geographiæ libri 8. cum Tabulis Geographicis re-*
stitutis per Gerardum Mercatorem recogniti & castigati à Petro Montano, Amste-
lodami sumptibus Cornelii Nicolai & Iodoci Hondii, 1605. Fol.

Idem Græcè & Latinè curâ Petri Bertii Tomo Primo Theatri Geographici
veteris Amstelodami, Anno 1618. in Fol. editi.

DIOGENES LAERTIUS sive DIOGENIANUS.

Clar. Anno
Dom. CXL.

C illix fuit, & à *Laerte Cilicia* oppido *Laertius* sive *Laertiensis*, appellatus,
tempore *Antonini Pii* claruit. Habemus ejus decem libros de *Vitis Philo-*
sophorum---Librum *Epigrammatum* omni Metrorum genere scripsit, quem id-
circo *ἀντιμυρρον* vocavit---*Timonis* quoque *Sillos* commentario illustravit.

Parum idoneè de hoc Autore judicat vir cæteroquin eruditus, sed novello-
rum scriptorum, quàm Antiquitatis studiosior, *Bartholomæus Keckermannus*.
Ait ille libro suo de *Historiâ*, scripsisse *Laertium* languidè & frigidè, sæpè tamen
non inutiliter. Quæ profectò frigida laus est operis utilissimi, & auro contrà
non cari. Quippè ex quo discere sit, cum alia tam multa ad historiam temporum
pertinentia: tum præclara tot veterum *Apophthegmata*, quorum *Keckermannus*,
malo sanè exemplo, *Erasmum* laudare mavult autorem, quàm *Plutarchum*,
Laertium, & similes. Quin, quod caput est, discrepantes ex eodem *Laertio* *Se-*
ctarum sententias discimus. *Voss. de Histor. Græc.*

Extat magno commodo omnium literarum *Diogenes Laertius*: cujus *Rhap-*
sodiæ, licet diligentissimæ exactissimæque non sint, summâ tamen utilitate &
voluptate leguntur, ut multis ve grandibus carere pro isto velle sapientia sit.
Barth. ad Claudian. pag. 102.

Casaubonus in vitâ *Diogenis* eum Antiquitatis indagatorem sedulum vocat,
sed cui aut memoria firma, aut otium, judiciumve in digerendo defuerit. *Dioge-*
nes Laertius unicum ferè Philosophicæ Historiæ columnen est: absque eo esset,
rudera superessent, atque cæmenta difficulter in plerisque conjungenda. *Joan. Ions.*
de scriptor. Histor. Philosophic. p. 271.

Diogenes Laertius Philosophorum vitas ad fœminam quandam composuit.
Magna est in eo opere rerum cognitio, multoque est legi dignissimum.---
Magnâ fide ac diligentia Philosophorum vitas composuit. *Lud. Viv. De tradend.*
Discipl. l. 5.

Omnes illas Epistolas, quæ illis Philosophis (*Democrito, Soloni, Thaleti, Pit-*
taco, Mitylenæo) à *Laertio* attribuuntur, multis argumentis confictas à *Græcis*,
quibus nunquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare possum. *Jos.*
Scalig. Epist. 306.

Ille mihi multis nominibus carissimus auctor. *Isaac. Casanb. Epist. 18. ad*
Iac. Bongars.

Ipse non indignus est, ut inter Poetas connumeretur eos qui *Epigrammatis* lu-
serunt. *Lil. Gyr. ald.*

Diogenes

Diogenes Laertius sedulus indagator antiquitatis: ex cuius libro de *Vitis Philosophorum* multum proficere possunt studiosi. Sunt qui dicant eum plus studii in legendo, quam diligentiae in scribendo adhibuisse. *Ioan. Card. Bona.*

Nullum ad nos librum Veteres trans miserunt qui uberiores nobis doctrinam subministraret quam *Vita Philosophorum* à *Diogene Laertio*; si modò scribendi peritiam Argumenti quod sibi proposuerat ex æquo respondentem habuisset: Si enim de ipsis tam eruditè Orbi literato scripsisset ac *Gassendus de Peresko*, quantis scientiæ divitiis frueremur, quarum jacturam ob ejus imperitiam magna ex parte passi sumus! Cùm ab illo uno pendere cogamur, quia nullus alius aut saltem nullius melior Author nobis superest qui de illo Argumento scripserit. *Doctoris Burnet. Præfat. in Vit. Dom. Matt. Hale. Angl.*

In ejus Scriptis nusquam *Sectæ* cujusvis rigidus Affectator, neque Fautor deprehenditur. Si tamen de illa ex conjectura nobis opinari liceat, non absque ratione putamus illum fuisse sectatorem *Potamonis Alexandrini*, authoris *Sectæ* illorum quibus *Eclecticorum* nomen inditum est, & *Veritatis Amantium* titulo præterea insigniti fuerunt; quia optionem faciebant è quacumque *Sectæ* eorum quibus sibi potissimum adhærendum esse arbitrabantur. Ejus doctrina ex ejus Scriptis patet; Si enim ejus *Stylum* observemus, concisum & efficaciæ plenum ipsum deprehendemus, voces ejus selectas, sermonem ejus facundum. Nec tamen omni culpâ vacat, quod ad dispositionem, superfluitatem aut defectum materiæ spectat; quod quidam id memoriæ ejus labilitati imputantes excusant; alii multiplicibus ejus occupationibus id tribuunt, quibus ab eorum quæ scripserat recognitione inhibebatur. Illis tamen accensetur qui in omni doctrinæ genere præstantissimi fuerunt existimati; Ita ut si quod sentio dicere auserim, nec *Platonis* vita, nec *Zenonis Dogmatum* Epitome, nec tres *Epicuri* Epistolæ, ejus textura videantur. *Diogenis Laertii* vita, *Versioni* Anglicæ præmissa in 8. Excusa Londini An. 1688.

Multa ex hoc *Laertii* opere (de *vitis Philosophorum*) suis doctrinæ variæ eclogis inseruerat *Sopater*: teste *Photio* Cod. 161.

Diogenis Laertii libri 10. de *vitis Philosophorum* prodierunt *Gracè* cum interp. *Aldobrandini*, cuius item notæ ad vitam *Leucippi* usque, nec non utriusque *Casauboni* *Isaaci* & *Merici*, denique amplissimi commentarii *Agidii Menagii* accedunt, curâ *Joann. Pearsonii*. Londini apud *Octavianum Pulleyn*. Typis *Thomæ Ratcliffe* in Fol. Anno 1664.

JUSTINUS MARTYR.

Natus est *Neapoli Palestina*, patre *Prisco Bacchio*: educatus est in studiis *Philosophiæ Platonica*: ad Christum conversus est, cùm fidelium in perferendis Martyriis constantiam vidisset: prædicavit Christum habitu Philosophico, (teste *Ensebio*) pro cuius etiam gloriâ mortem, quam sibi ipse Apologiâ ad *Antonium* prædixit, gloriosissimam perpessus est, Martyrii coronâ redimitus Ann. Dom. 164. Circa an. Dom. 140. pro Christianis Apologiam obtulit.

Clar. Anno
Dom. CXL.

Opera

Opera genuina sunt: Parænesis ad Græcos-----Elenchus, seu Oratio ad Græcos-----Apologia pro *Christianis* prima-----Apologia pro *Christianis*, secunda-----Liber de Monarchia Dei, forsitan in fine mutilus.-----Dialogus cum Tryphone *Judeo*-----Epistola ad Diognetum.

Opera non extantia: liber de animâ-----liber *Psalmes* dictus-----contra omnes Hæreses-----Contra *Marcionem*-----Commentarius in Hexameron-----De Resurrectione carnis, teste *Damaseno*.

Opera dubia: *Aristotelicorum* quorundam dogmatum everfio-----Epistola ad *Zenam & Serenum*.

Opera supposititia sunt: Quæstiones & Responsiones ad Græcos-----Quæstiones Græcanicæ, de incorporeo &c. & ad easdem Christianæ responsiones---Quæstionum 146. Responsio ad Orthodoxos-----Dubitationum adversus Religionem summaria solutiones-----Expositio fidei de S. Trinitate. *Gul. Cave.*

Scripta *Justini* magnum in Ecclesiâ nomen consecuta sunt. *Abraham. Scultet.* in *Medull. Patrum*, p. 1.

Reliquit nobis *Justinus* plurima eruditi animi monumenta, ac omnis generis utilitatis plena. *Euseb.*

Justinus Martyr vicinus *Apostolorum* temporibus fuit: quem tanquam *Apostolicum* virum citant *Eusebius*, *Basilius*, *Epiphanius*, & alii Patres. *Possevin.* Biblioth. *Justino* benè perspecta erat *Apostolica* doctrina & consuetudo. *Zanch.* 3. Volum.

Est vir ille ad Philosophiæ, tum nostræ, tum potissimum profanæ summum evectus fastigium, multiplicisque eruditionis, & historiarum copiâ circumfluens. Sed Rhetorico artificio, nativam Philosophiæ suæ pulchritudinem colorare haud studio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus, pollens alioquin ac valida, scientificumque servans stylum, Rhetoricæ illa condimenta non spirat, nec illecebris & blandimentis vulgus auditorum attrahit. *Phot.* in Biblioth.

Libros eruditissimos *Justinus* scripsit adversus *Valentinianos & Marcionem*, præterea de *Hæresibus & Hæreticorum* præscriptis; quos si quis legere non gravabitur rectius intelliget *Irenæi* libros. *Eras.* Epist. 28. Epist. 5.

In rebus Historicis graviter interdum hallucinatus est *Justinus*: Ut cum in *Apologiâ* secundâ regnasse ait *Herodem* in *Judeâ*, quando *Ptolomæus Philadelphus* libros legis vertendos curavit: qui tantus est sive prochronismus sive metachronismus, ut oculis meis cum illa lego vix credam. *Casaub.* exercitat. 1. ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 69.

Omnium patrum antiquissimus est *Justinus*, magni apud veterum Historias nominis, non solum propter insignem rerum divinarum & Philosophiæ cognitionem, sed etiam propter zelum illum quem luculentissimè & magna cum laude exercuit, cum mortem pro Christo fortiter oppetiit. In hujus tamen viri operibus, quàm multa occurrunt vel levia vanaque, vel etiam periculosa? Manifestè apparet ipsum cum *Chilias*tis sentire, antequàm Resurrectio penitus perficiatur, *Hierosolymis* fideles annos mille regnuros. Alibi videtur sensisse essentiam Dei esse finitam; probat enim adversus *Judeum*, de Patre non fuisse dictum,

dictum, *Dominus pluit super Sodomam ignem & sulphur*, aliàs (inquit) in cœlis non fuerit. Quæ habet de *Angelis*, tametsi istis leviora sunt, tamen & ipsa quoque absurdissima; Deus (inquit) hominum ipsorum, atque eorum, quæ sub cœlo sunt, providentiam *Angelis* ad hæc dispositis attribuit: Angeli autem ordinationem sive dispositionem eam transgressi, cum mulierum concubitus causa, amoribus sunt victi, tum filios procrearunt, eos qui Dæmones sunt dicti. *Dal-*
laus de usu Patr. p. 255.

Justinus Martyr simplex est, juvat tamen quid dicat inspicere. Scaligerana posterior.

Perfectæ *Philosophiæ Ethnicæ* cognitioni miram *Scripturæ Prophetiarumque* intelligentiam sociaverat, atque *Religionis* nostræ notitiam exquisitam; adeo ut *Veterum* ferè nemo de omnibus *Mysteriis* nostris accuratius disseruerit. Verum quidem est eum circa *Trinitatem* à nobis dissentire videri, quod *Platoniorum* Principiis insistat: Sed qui ejus ac *Veterum* Doctrinam ad amussim examinaverint: eos nobiscum in rebus consentaneos, & in suos sensus enunciandi modis à nobis tantum discrepantes animadvertent. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Authorum Ecclesiastic. Tom. 1. p. 160. 161. Gall.*

Tatianus Justinum maxima appellat dignum admiratione.

Epiphanius Sanctum, & Dei amicum vocat.

Philosophum Divinum Justinum vocat *Anastatius*, *Bibliothec. in Hist. Ecclesiasticâ.*

Vir maximâ dignus admiratione. *Henr. Ernst. de verâ Philos. n. 47.*

Vir veræ *Philosophiæ* studio & martyrio claro notatus *Ibid. n. 54.*

Gravis & pius Scriptor, quantavis auctoritate venerandus. *Boecler. de Scriptor. pag. 64.*

Dionys. Petavius Justinum refert inter eos, qui idem quod *Arius* ante traderunt, ideoque rejicit *Expositionem Fidei*, quæ sub nomine *Justini* circumfertur.

Literarum *Hebraicarum* rudem penitus & imperitum fuisse, *Justino* vitio verti non debet, 10. quia quamvis patriâ fuerit *Samaritanus*, *Græcis* tamen parentibus natus sit; deinde quod magnam vitæ partem in religione *Gentilium* traduxerit; deindè quod *Philosophiæ* Græcisque disciplinis se totum dederit, quæ à literarum *Hebraicarum* studio immane quantum abhorrent. Hinc factum est, ut in *Hebræis* adeo pueriliter lapsus sit. *Gul. Cave. Hist. Literar.*

Opera *Justini* omnia prodierunt *Græcè & Latine* cum notis *Sylburgii, Perionii, Billii, & Petri Lausselii. Fol. Parisiis An. 1636.*

J U S T I N U S.

Historicus tempore *Antonini Pii* Imperatoris claruit. Sunt qui post Imperium *Constantinopolin* translatum, eum vixisse existiment: quos *Ger. Joan. Fossius* redarguit. *Pompeii Trogi* Historiam in compendium redegit.

Clar. An. D.
CXLII.

Studiosam verò juventutem, quæ cognoscendæ historiæ cupida est, hortor
X etiam,

etiam, atque etiam, ut auctorem hunc, qui multis nominibus cognitu jucundissimus pariter est ac utilissimus, ne postremo loco ducant, sed assidue diligenterque evolvant ad exemplum *Augustini*, *Orosii*, *Isidori*, aliorumque magni nominis virorum, qui frequenti eum lectione familiarem sibi reddiderunt adeo ut multa ex illo, praesertim *Orosius*, ad verbum transcribere, suisque ipsorum scriptis inferere non dubitarint. *Theoph. Cangiser. Praefat. praefix. Justin.*

Est *Justinus* scriptor tersus & elegans: ut de eo scribit *Raimundus Lullus* l. 7. de orat. cap. 4. Quam turpiter autem in rebus *Iudaicis* aberrarit, ostendit *Benedictus Pererius* in *Daniel. c. 40. Voss. de Histor. Lat.*

Justinus Trogi Pompeii, Praeceptoris sui abbreviator, quantum styli genus patitur, disertus. *Dempster.*

Voco ego eum delicias Historicas, omniumque quotquot *Epitomas* conscripserunt longè principem facio. *Bonifac. ludic. Hist. cap. 5.*

Trogi certè Historiam *Justinus* non solum admutilavit, sed non uno etiam loco verbis ferreâ demum ætate usurpari cœptis inquinavit. *Gass. Sciopp. consultat. p. 41.*

Trogi Pompeii compendium fecit *Justinus* quidam. Res ea, ut fieri amat, dispendio fuit *Trogo*. Nam ipse quidem præ illo breviario seponi ac negligi cœpit atque interire tandem. *Quenstedt.*

Justinus Historicus *Trogi Pompeii* breviator stylo nitidissimus, cujus *Epitome* ipsi *Trogo* exitio fuit. *Joan. Card. Bon.*

Justinus qui *Compiler* evadit dum Historici titulum affectat, levia tantum excerpta *Materiarum* tradit. Multa novit; res prudenter dicit; non pauca gesta corrasit quorum notitia aliàs intercidisset. *Rapin. Refl. in Hist. Sect. 28.*

Nullum ex vetustis *Scriptoribus*, qui ex fœdâ barbariei tempestate, tristisque rei literariae naufragio quasi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis studii Historiarum eo (*Iustino*) accommodatiorem esse, viri doctissimi censent. Tam tersè sanè, tam emendatè scripsit, ut sæculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex *Trogo*, optimi ævi *Scriptore*, delibasse videatur. Nec præter eum quisquam amplius extat eorum, qui secundum seriem temporum res plerarumque Gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longâ superioris memoriae nocte, optimarumque Artium fatali silentio deletis. *Acta erudit. Calend. Maii, Anno 1683. p. 179.*

Non perinde nitidus est *Justinus*, ac *Q. Curtius. Lud. Vives* Lib. 3. de Tradend. Discipl.

Quid de *Iustino* dicemus qui *Trogi* Epitomen fecit? qui eloquentiam penitiùs scrutantur, haurire possunt inde aliquid è melioris sæculi literatura. Fortasse enim in plurimis non minus *Trogum* exscribit, quàm *Xiphilinus* *Dionem*. Si candidè & citra morosam censuram agendum est, non video, quid repudiare in eo possit nostri sæculi Politicus, vel in verbis, vel in sententiis, quatenus expositioni rerum serviendum est. Nam elegantiam contexendæ orationis aut ornandi Argumenti aliunde rectiùs petiveris. *Boecler. de eloquent. Polit. n. 65.*

Augustinus

Augustinus Justinum tanti fecit, ut ex eo non pauca in libros *De Civitate Dei* ad verbum transtulerit. *Konig.*

Sunt qui historiam *Trogi* vidisse se in *Italiâ* affirmant: per quietem puto. *Lud. Viv.* in l. 4. *Augustin. De C.D.c.6.*

Quamvis *Iustinus* scribendi genere adeo præclarus sit, ut *Augusti* potiùs quàm *Antoninorum* sæculo dignus habitus fuerit, in aliis tamen stylo ejus multò gravioribus censuram vitare non potest. Errorum plurimorum in rebus *Judeos* spectantibus eum convicit *Pererius*, *Commentariis* suis in *Danielem* cap. 4°. *Vopiscus* eum *Historicis* illis annumerat qui mendacium vitare non potuerunt; sed levissima inde fit accusatio illa, quòd illum *Tito Livio*, *Sallustio* & *Tacito* consociaverit. Id in quo excusari nequit *Chronologiam* spectat, in qua tam crassè hallucinatus est, ut quisque sedulò cavere debeat, ne illum semper sequatur. Eò autem graviores censentur illius lapsus, quòd *Trogi Pompeii* fama, ejusque apud *Veteres* omnes existimatio, hanc opinionem inducant quòd hujusmodi errores circa temporum seriem *Apographo* non autem *Autographo*, seu *Epitomatori* potiùs quàm Authori primitivo sint ascribendi. *Franc. Mothaus le Vayer.* Gall.

Extat *Justini* Epitome Historica ex *Trogi Pompeii* libris, cum observationibus *Matthiae Berneggeri*, sæpiùs Typis excusa, novissime Anno 1666. in 8°. *Argentorati* impressa.

Prodiit itidem cum Notis variorum accurante *Schrevelio* in 8°. *Amstelod.* 1669.

CLAUDIUS GALENUS.

Medicus Excellentissimus, ex *Pergamo Asiae* urbe; Floruit *Trajani* ævo, Claruit A.D. CXLIII, usque ad *Antoninum Pium*, *Athenis* & *Roma*.

Hic cunctis Philosophis & Philologis utilis, loquitur ubique puro, eleganti, simplici, & nunquam affectato sermone, non sine magnâ vocum & sententiarum supellectile: adeo ut nullâ satietate lectorem offendat: sed ubique progrediendi cupidum, rhetorico artificio demulceat; homo ad eloquentiam factus. In hoc præcepta quædam Philosophica rara & eximia, magisque illustria quàm apud ullum alium scriptorem invenias. Nihil obtrudit lectori quod non firmis rationibus demonstret, ac ejus contrarium refutet; qui moralia habet perpulchra affectibus moderandis. Ambitionem & avaritiam præcipuè infectatur, & de qualibet re doctè atque eleganter differit. Nullis non ad ingenii cultum ejus lectio utilis. *Heurn.* in Dissertat. de stud. Medic.

Claudius Galenus, alterum ab ipso *Hippocrate* Medicorum decus, & quasi lumen aliquod Artis Medicæ, qui universam Medicinam veterem *Hippocraticâ* brevitate obscuram & Demonstrationum firmamentis orbam, mirâ ingenii solertiâ, arduâ scribendi libertate, ingenuo ac venusto in capita certa ordine disposuit atque digessit, & adeò purè, eleganter, copiosè & doctè omnia proposuit, rationibus stabilivit, eadem expolivit, locupletavit, atque perfecit, ut eum artem hanc primò instituisse ac genuisse sit dicendum. *Ioan. Andr. Quenst.* de viris Doctrinâ Illustr.

Alexand. Trallianus Galenum non nisi cum *Epitheto* & cognomine *Divinissimum* vocat, teste *Zacuto Lusitano*.

Francisc. Valeriola l. 1. Loc. Comm. c. 1. ipsum *Heroa* potius ac *Damonem*, quàm *Hominem* appellandum censer.

Hoc nemo plura, ac majori undique doctrinâ scripsit: ut de eo satius sit tacere, quàm plura addere. *Voss. de Philosoph. c. 12. Sect. 19.*

Galenus Criticorum non minùs, quàm Medicorum princeps. *Casaub. in Athenaeum* ad Lectorem.

Medicorum ex primo primus. *Dempster.*

Pontifex Maximus Medicorum. *Scalig. ex. 61.*

Mare eruditionis, Oceanus disciplinarum, omnium ingenuarum Artium promus condus, & quasi Bibliotheca quædam est *Galenus*, è quo Medici cum omnia hauserunt, nihilo tamen minus Criticorum industriæ relinquunt. *Heins. Orat. III. pro Biblioth. mun. grat. act. pag. 31.*

Philosophus & Medicus singularis, cujus scientissima & plurima extant ingenii Monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoriae proditur à nonnullis, cibi & potûs abstinentiâ centum & quadraginta annos vitam protelasse, & odorificum semper anhelitum spirasse. Unde adagium, ut *Galenus* valetudinem dicamus pro eâ, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa. *Cæll. Rhodigin. lib. 10. cap. 12.*

Ejus libros de *Usu Partium* auro inscribendos ait *Cornel. Martini* in *Compend. Theol. pag. 224.*

Galenus inter duodecim subtilissima orbis ingenia meruit locum, testante *Hieronymo Cardano*, qui de eo judicat hisce verbis: Undecimus subtilitate, sed clarissimus arte *Galenus*, Methodis, pulsibus, atque dissectionibus: sed adeo verbosus, & studio contradicendi rædulus, ut alterum vix ferre queas; in reliquo gravis jactura Artium posita est, quam nostræ ætatis viri restituere conati sunt. *Cardan. de subtilitat. l. 16.*

Qui *Hippocrati Galenum* parem esse putant, neutrum eorum se intelligere eâ confessione fatentur. Multo enim plus *Hippocrates* à *Galeno* distat, quàm *Galenus* à puerulo quovis. *Idem ibid.*

Fusus est *Galenus*, & plenus verborum, nempe *Asianus*, sed bonorum atque elegantium. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl.*

Galenus liber de sectis Medicorum aliis omnibus ejus libris anteponendus, testante *Photio*: Illud clarum, inquit, opus hoc inter cætera artis Medicæ scripta omnibus præferri oportere. Siquidem discere convenit, quæ secta inter omnes optima sit, ut eam deinde secteris. Videtur autem non propriè Medicus habendus liber hic, sed proœmii vicem præbere, atque ad Philosophiam potius pertinere. Certum item illud ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse ac venustum. Harum enim ubique formarum studiosus imprimis *Galenus* exitit, tametsi in plerisque scriptis intempestivis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis non sine molestiâ libros commisceat, dictorum sensum obscuret, & orationis seriem quodammodo abruptat, lectorem

lectorem etiam ipsum longioribus hisce deliramentis in negligentiam abducens: quibus saltem vitiis vacat hoc de *Sectis Opus*, Phot. in Biblioth.

Malè quidam cum *Christo* coævum faciunt, & cum *Magdalenâ* collocutum esse tradunt, quos rectè *Glycas* l. 3. *Annal.* p. 323. & *Ioh. Tzetzes* in *Chiliad.* p. 223. redarguunt. Vixisse à quibusdam scribitur annos centum & quadraginta; *Hofmannus* verò refert obiisse Anno Dom. 140. ætat. 70. *Judaorum & Christianorum* hostem professum vocat idem *Hofman.* in *Lexico.*

Galenum vocari ἀθεός miror, virum tam assiduū in *Dei* sapientiā prædicandā. Ego illum eo maximè nomine dignum laude & æternā prædicatione semper judicavi. *Casaub.* Epist. *Dan. Tileno.*

Galenus inter Medicos eloquentissimus, inter eloquentes Medicus acutissimus, inter utrosque diligentissimus, inter omnes denique maximus. *Gesner.* præfat. ad *Galen* Op.

Illud verò ambobus (*Hippocrati & Galeno*) æternam laudem conciliat, quòd unā alterāque *Seculorum* decade inferiores, illos præ cæteris, ubi non rectè valemus, consultores auxiliatoresque non illubenter admittimus---*Galenus* verò peritiā vix quisquam superavit. Denique semper summo studio in curando simul & præfagiendo sese exercuit, tantumque profecit, ut aliqui eum *Vatem* esse dicerent, tanquam *divinatrice* arte, non *Medicinæ* scientiā futura prædiceret. *Ioan. Westerburg.* in literis *Ioan. Beverovic.*

Averroes in *Sectionibus Collectaneorum*, *Galenum* omnibus Medicis anteferre non dubitavit.

Hic est ille *Claudius Galenus Pergamo ex Asiâ* oriundus, maximus vir mēdendique artis quasi quoddam *Numen*. Quanquam enim solus ille, non omnia perfecit, neque etiam unus sit imitandus; ita tamen cæteros præcessit, ut nullus sit hætenus inventus, qui tanto studio & industriā *Dogmaticam* hanc *Artem* excoluerit. Ipse quidem nulli uni *Dogmaticæ* sectæ fuit addictus, nihilominus tamen maximè *Hippocratem* sectari videri voluit, cujus etiam summum egit enarratorem. Licet verò ita talis haberi voluerit, fatendum tamen in pluribus eum non videri *Hippocraticum*, utpote qui interdum plurimū à *Dogmatibus Hippocratis* abeat, nunc apertè, nunc clanculum. Nec enim quæ ille *Hippocrati* tribuit, genuina semper sunt *Hippocratis* placita, sed sæpè ipsiusmet *Galen* *Hippocratico* nomine tantū, majoris auctoritatis captandæ causa, fucata. *Sebast. Scheffer.* *Introduct.* in *Artem Med.* p. 36. 37.

* *Casparis Hofmani* *Commentarii* in *Galen* librum 17. *De usu partium Corporis Humani*, prohibentur in Decreto 4. Febr. 1627. *Index Romæ Impressus* An. 1664. jussu *Alexandri 7. Pont. Max.*

Opera *Galen* omnia *Gracè* extant *Basileæ* Tom. 5. An. 1538. apud *Andr. Crærandrum* in Fol. Eadem *Latine* in 7. Tom. distincta *Venetis* 1625. in Fol. Hæc editiones veluti præstantiores commendat *Boeclerus* commentatione posthumâ de scriptor. *Græcis ac Latinis* p. 58.

Clar. Ann. D.
CXLVII.

N Icomediensis, Epicteti discipulus, Hadriani & Antonini Pii ac Marci Antonini Imperatorum temporibus vivens, ad Consularem tandem dignitatem, postquam alios in Republicâ magistratus gessisset, evectus, excellentissimi Philosophi, insignis Historici, præstantissimi (ut quidam arbitrantur) Jureconsulti, & fortissimi Ducis Militaris laudem sustinuit. Quam non immerito ipsi fuisse tributam, operum ejus ostendunt fragmenta, elegantiam non magis rerum quam dulcedine sermonis (ob quam alter & novus fuit dictus *Xenophon*, memorante *Photio*) quæ se commendant. Major autem longè ipsum manebat gloria, si ad nos pervenissent à *Photio* indicati *Parthicorum* libri septendecim, in quibus bella à *Parthis* & *Romanis* ductu & auspiciis *Trajani* Imp. gesta descripsit: *Bithynicorum* item, in quibus patriæ suæ historiam pertexit; & *Alanicorum* commentarii, quos citat *Photius*: tum vita *Tillibori* Latronis, à *Luciano* in *Pseudom.* seu *Alexandro* p. 474. indicata; nec non de rebus *Dionysii* Syracularum Tyranni; & alius de *Timoleontis Corinthii* in *Siciliâ* gestis, liber *Photio* citatus; & decem de rebus post *Alexandrum* gestis libri. *Acta Erudit.* Anno 1684. p. 122.

Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de *Dissertationibus Epicteti*. Item *Periplum*, sive lustrationem tum *Ponti Euxini*, tum *Ponti Erythraei*: quod *Hadriano Cæsari* dicavit. Adhæc septem libros De expeditione *Alexandri*: eos scripsit exemplo *Xenophontis*, cujus totidem habemus libros de expeditione *Cyri*. In his maximè secutum se ait *Ptolomæum Lagi*, & *Aristobulum Aristobuli* filium, quorum uterque sub *Alexandro* militarat. Superfunt quoque *Indica Arriani*. At planè ratio fugit doctissimum *Guil. Stuckium*, cum opus hoc ait temporum injuriis intercidisse. Nam *Indica* nihil aliud sunt, quam qui vulgo creditur liber *Octavius* de expeditione *Alexandri*. Quem seorsim à prioribus septem scriptum esse, cum ex *Photio* constat, tum ex fine septimi de *Alexandro*, ac vel maximè ex *Indicorum*, sive ut vulgò vocant, libri octavi fine. *Voss.* de Hist. Græc.

Huic auctori adjuvat divina sermonis lumina, puritas, perspicuitas, & cum ornatu decorum; omnia feliciter, ac velut sine curâ & arte, licet plurimum artis emineat, repræsentata. Nam & proprietatis *Græcæ* linguæ retinens est, & in brevitate apertus nusquam ordo vocum perturbatus, aut invisa alieni copia. Jam affectuum morumque imitatio, & illud in apparatu admirandum; quin elegantia, narratio nec extans nec hians; figuræ non affectatæ, non molestæ; sermo cujusque fortunæ, ætati, aut ingenio mirè conveniens enitet undique. Adeò, ut cum virtutes omnes *Xenophontis*, quem dulcedine orationis, & quadam vitæ similitudine expressit, lectori suo præstet; putes hunc unum à naturâ factum, & velut fato destinatum, qui *Græcè* nobis *Alexandrum* exhiberet. *Nic. Blancard.* in Dedicat. præfixâ *Arriano*.

Est sanè scriptor hic nemini eorum, qui historiam optime contexuerunt, postponendus: Nam & narrationum brevitate præstat, & importunis digressionibus, aut

aut crebrâ Parenthesi, continentem historiæ tenorem minimè lædit. Decorì insuper observans, novâ orationis compositione magis quàm vocabulis usque eo est, planè ut alio nullo modo neque clarior, neque dilucidior fieri narratio possit. *Phot. de libr. decem Arrian. de rebus post Alexand. gestis.*

Arrianus in Græcos Historicos tantæ est in scribendo integritatis, ut *Φιλαλήθης*, id est, veritatis confectator, studiosusque sit vulgò cognominatus, atque ita etiamnum honestetur in Libris. *Cal. Rhodigin. l. 1. Læction, Antiq. c. 22.*

Arrianus tanto se reliquis Historicis, qui vitam *Alexandri Magni* scripserant, superiorem putat, quanto reliquis Imperatoribus *Alexander* fuit. Certè *Arrianus* summo vir ingenio summaque doctrinâ præditus, ut planum sit ex ejus Commentariis in *Epietum*: præterea usum cum eruditione conjunxit: ac propter summam prudentiam ab *Adriano Augusto* per omnes honorum gradus ad consulatum florente Republica provectus est. Omitto flores *Attici* sermonis, & eloquentiam, quæ in eo tanta fuit, ut alter *Xenophon* appellaretur. *Bodin. in Method. Histor. c. 4. pag. 60.*

Est in manibus etiam *Arriani Epietetus*, liber, ut nosti, verè aureolus, quem *Jacobus Schegkius*, magni apud suos nominis homo, sic *Latinum* fecit, quasi jurasset omnia non vertere, sed pervertere. *Isaac. Casaub. Epist. 9. Thuano.*

Scio non alios è priscis magis consentire cum *Christiana* pietate quàm eos qui è *Stoicâ* domo. In quo numero etiam *Arrianus* est, qui digessit *Græcè* Dissertationes *Epieteti*, mihi valdè probatas. *Lips. Epist. Cent. 1. Miscel. Epist. 33.*

Arrianus unum è pulcherrimis operibus *Antiquitatis* nobis reliquit. *Franc. Mothæus le Vayer. Gall.*

* *Ioannis Gulielmi Stuckii* Scholia in *Arriani Periplum Ponti Euxini, & maris Erythrei* permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.*

Extant *Arriani* libri 4. super dissertationes *Epieteti* *græcè* cum interpretatione *Latinâ Hieronymi Wolphii* & annotationibus. *Cantabr. 8. Ann. 1655.*

Libri 8. de expeditionibus & rebus gestis *Alexandri M.* extant *Græcè* cum versione *Latinâ Bonaventuræ Uulcanii*: editore *Nicolao Blancardo*, qui recensuit & libros 8. Animadversionum adjecit. *Amstelodami 8. 1668. apud Waesbergium.*

A T H E N Æ U S.

N *Ancratita*, ætate *Pertinacis* atque *Severi* Impp. vixit. Præter 15. libros *Δειπνοσοφιστών*, etiam librum de Regibus *Syriæ* composuit, ceu ipse liber 5. testatur. Ab hoc diversus est *Athenæus*, cujus liber *περὶ μηχανημάτων*, id est, de *Machinis Bellicis* hodieque superest *Vossius* libro de *Scient. Mathem.* p. 290. eum *Archimedi Syracusano* æqualem statuit.

Ex omnibus illis quorum ad nos *Scripta* pervenerunt, nullus est, quantum equidem memoriâ repeto, qui à vetustate pejus aut crudelius fuerit acceptus, quàm *Naucratita Athenæus*; scriptor vere *πολυμαθής*, vere undecunque doctissimus: & ut paucis multa complectamur, *Græcorum Varro*, aut *Plinius*. Hujus igitur tam eruditi Auctoris luculentissima *Scripta*, priorum seculorum barbaries ita vexavit, ut nondum statuerim magis gaudendumne *Studiosis* fuerit non

Clar. An. D.
CLV.

non penitus illa intercidisse, an dolendum, quod sic affecta ad nos sint transmissa *Isaac. Casaub. Proleg. in Athen.*

Quî factum sit nescio, quod factum tamen scio, ut locis prope infinitis verba *Aristotelis & Theophrasti* describens *Athenæus* erraverit. Equidem verum censeo, hominem eruditissimum non ex ipsis Auctoribus, sed ex suis *Adversariis & Eclogis* plerosque auctorum quos laudat locos descripsisse. *Idem Animad. in Athen. l. 2. c. 20.*

Sæpè scriptorem hunc peccare graviter, dum suorum excerptorum fidem sequitur, neque ad fontes ipsos abit, multis locis probatum nobis satis superque. *Idem ibid. l. 5. c. 15.*

Maximos ingenii doctrinæque suæ fructus percipit à posteritate quindecim libris *Δειπνοσοφιστῶν*: quorum & excerpta supersunt, sive, ut mutilator ipse appellavit, *παρεκβολαί*. *Voss. de Hist. Græc. l. 2.*

Quindecim *Athenæi Deipnosophistarum* libri innumeris indagationibus curiosis & jucundis referti sunt, si licentiores illæ 13. libri excipiantur. *Erudit. Ephemerid. Gall. 20. Maii 1680.*

Apud Athenæum interesse licet præclaro cuidam non multorum dierum, sed multorum librorum convivio, in quo *Philosophi* convivantur, vel potius philosophantur *convivæ*: Quos quidem convivas sive hospites, multi joci, multæque curiositatis, non multi cibi reperias, omnia jucundè, plurima absconditè differentes Acutæ interrogationes, festiva responsa, disputationes eruditæ. Fercula ipsa materiam præbent Colloquiis mutuis. Utrumque scriptoris narratio complectitur: adeoque res prope tota geritur Sermone. Qui sermo non bellaria, ut fieri solet, aut condimentum solummodo videri debet, sed caput omnino, aut fundus & fundamentum Cœnæ. Verùm quid facias? deest huic convivio extructisque mensis, lepidorum nostratium pulpamentum, *Ludicra* dictio. *Franc. Vass. de Ludicr. dict. p. 267. 268.*

Athenæus, Naucratica Grammaticus, tempore *M. Aurelii*, librum *Deipnosophistarum* composuit, varium opus, & eruditum, ut *Plinius* alter *Græcius* ferè dici possit: quod ad nos sanè haud integrum pervenit, ejus Epitome ab *Hermolao Byzantino* tantùm relicta. *Hofmann.*

Athenæi Deipnosophisticῶν sive Sermonum Convivialium Libri 15. prodierunt *Græcè & Latine* ex recensione & emendatione *Isaaci Casauboni*: versio est *Jacobi Dalechampii*, cujus quoque notæ accedunt, apud *Commelinum* 1611. Fol. Commentarius verò ejusdem *Casauboni* in *Athenæum* prodit *Lugduni* apud *Viguan* *Antonii de Harfy & Petrum Ravand.* Fol. An. 1621.

H E R M O G E N E S.

Clar. A. D.
CLVI.

T Arensis, sophista, sub *Antonino Pio* Imp. inclarescere cœpit Eum 16. annos natum *Marcus* Imperator docentem audivit. *Ætate* provectior artis suæ oblitus est: unde *Antiochus* sophista dicebat: *Hermogenes* inter pueros senex, inter senes verò puer. Reliquit libros 2. de *Ideis*, doctos & tanto *Rhetore* dignos. *Konig. Biblioth.*

Nunc

Nunc videamus, quid super *characterum* numero, & illis, quæ considerari in iis debent, senserit scripseritque is, qui si *nomen* spectes, patrem merito vocet ipsum *eloquentie* præsidem *Mercurium*. *Hermogenes*, dico, qui *Idearum* doctrinam duobus complexus est libris, doctis profectò, & tanto *Rhetore* dignis, utut eos videatur exiguo temporis spatio conscripisse. *Voss. Institut. Orator. lib. 6. pagin. 487.*

Ingeniorum illud præcox genus non temere unquam pervenire ad frugem, dictum est à gravissimis auctoribus. Id si aliàs unquam, in *Hermogene* deprehensum maximè est. Cui vix dum pubescenti vim ingenii miram & doctrinam minus pervulgatam neque ex *trivio* (quod aiunt) *natura indagini* adnexa curiosiori ingessit, adeo ut natus annos duodeviginti *artem* concinnarit *Rhetoricam*, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philosophus *Musonius* Declamantem præsentia honestare. Immo verò nec *Marcus* Imperator, ad quem extant verba illa; sicuti auctor Philostratus est: *Venio, inquit, ad Te, Imperator pedagogo indigens Rhetor, quem etiamnum ætas moratur.* Quo nomine à *Marco* munificè dimissus est. Cæterum ipse hic ingeniosus adeo, & ultra ætatem Disciplinis imbutus expolitusque agens quartum & vicesimum annum mente lapsus est, nullâ evidenti causâ. *Rhodigin. lect. Antiq. l. 21. c. 6.*

Hermogeni in *Rhetorum* classe post *Aristotelem* princeps locus jure merito debetur, quippe qui ipsi *Aristoteli* palmam facere videtur dubiam. *Quenstedt. de Vir. Doctrina illustr.*

Hermogenes Rhetor egregius dicitur *Lilio Gyrardo.*

Hermogenis ars oratoria prodiit *Græcè* cum *Versione* & *Commentariis Gasp. Laurentii Geneva 8. Anno 1614.*

M. AURELIUS ANTONINUS.

EO pervenit eruditionis, constantissimus Philosophiæ cultor, ut suo merito à Posteritate dictus fuerit cognomine *Philosophus*. Decessit. An. Chr. 180. anno ætatis 59. imperii 19. Librum de vitâ suâ scripsit. *Hank.*

Clar. Anno
D. CL XI.

Imperator optimus, atque idem Philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen. Duodecim conscripsit de officio suo libros, maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum testes plenissimos: & cum quibus multorum operosa præcepta collata, meritò sordere possint *Gul. Canter. l. 7. Novar. Lect. c. 1.*

Omnium sapientissimus atque doctissimus *M. Antoninus*, quem propter assiduam operam studiis navatam, vulgò Historici *Philosophum* cognominant, in libris aureis de vitâ suâ. *Isaac Casaub. ad Henr. 4. Franc. Reg. Epist. quam Polyb. præmisit.*

Videtur autem summus omnis memoriæ Imperator omnia Hominis, Principis, & Philosophi sua officia Monita, rationes, his libris complexus; nec magnopere tamen ordini etiam studuisse, aut eloquentiæ. *Gasp. Barth. Adversar.*

l. 51. p. 2412. Pulcherrimè *Marcus Antoninus* Imp. l. 12. de vitâ suâ ; qui libelli reverâ omnishumanæ sapientiæ sunt apex & summa. *Idem* ibid. l. 60. cap. 8. pag. 2899.

Quem facilius est tacitè admirari, quàm laudare, quòd oratio nulla hujus viri virtutibus exæquari possit. Cùm enim à primâ ætate constantem, & quietam vitam sibi sequendam proposuisset, neque propter metum, neque propter voluptatem aut lætitiâ, vultu mutato unquam est conspectus : Philosophos autem Stoicos laudat. Fuit autem illorum imitator, non solùm vitæ instituto, sed etiam disciplinarum studio. *Suid.*

Ejus certè librum Græcè scriptum legi, cujus titulus, *Μάρκος Ἀντωνίνος ἐν τῶν κατ' ἑαυτὸν*, ex quo variam & multiplicem illius sapientiam faciliè colligere possumus. Fuit hic unus inter *Cæsares* omnes æquissimus ac optimus. *Lil. Gyrard. De Poët. dial. 5. p. 203.*

Antoninus tantum enituit in *Philosophia*, ut iturus ad bellum *Marcomanicum*, timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione sed serio, ut præcepta *Philosophiæ* ederet. *Vulcat. Gallican. in Avidio Cassio.*

Opus hoc erutum è Palatinâ Bibliothecâ primus in lucem emisit *Conradus Gesnerus* : Latine vertit *Gul. Xylander* : ejus postea translationem ad incudem vocavit vir clarissimus *Mericus Casaubonus*, *Isaaci* filius, eruditæ præterea notas, & emendationes addidit. Postea verò recensuit, ac perpetuo commentario illustravit *Thomas Gatakerus*, vir *κατακρίτωνος* *Cantabrig.* Anno Dom. 1652.

Vita illa *M. Aurelii Antonini*, quæ ab *Antonino Guevarâ*, *Mendonensi* Episcopo, & *Cæsari Carolo 5.* à consiliis, *Hispanice* edita est, eâque è lingua in alias permultas translata fuit, nihil *Antonini* habet; sed tota est supposititia, ac genuinus *Guevar* ipsius fœtus; qui turpiter os oblevit lectori, planè contra officium hominis candidi, maximè Episcopi. Habet interim plurima lectu nec injucunda : imprimis viro Principi : unde & *Horologium Principum* inscribitur *Voss. de Hist. Græc.*

LUCIUS APULEIUS.

Clar. Anno
D. CLXII.

M *Adarenfis* Platonicus Philosophus, sub *Antoninis* Impp. *Marco* & *Philosopho* floruit. Scripsit 11. libros *Milesiarum*, sive de *Asino Aureo*: quod opus ex *Luciano* expressit----*Quæstiones convivales*----librum de *Proverbiis*----*Epitomen Historiarum*----*Libros Ludicrorum* : aliaque quæ partim à *Servio*, *Nonio*, ac *Fulgentio* commemorantur.

Barthius in *Notis* majoribus ad *Claudianum* p. 1259. *Apuleium* vocat scriptorem unum omnium maximè proprietatis amantem, & veteris Latinitatis, supra quàm vulgò credatur, conservatorem.

In utraque linguâ, Græcâ scilicet & Latinâ, nobilis extat *Apuleius Afer*, vir Magnus imprimis, & qui venustate morum & dicendi copiâ *Socraticum* fontem & torren-

& torrentem *Platonicum* facile redoleat vel tenuiter sapienti. *Ioann. Sarisberien.* lib. 7. cap. 6.

Sacerdotem arcanæ sapientiæ *Ausoniam* nutritum *Sirene* prædicat Epigramma Græc. 59. l. 5. *Anthol.*

Proprietatis latinæ Scriptor optimus. *Barth.* lib. 55. Advers. cap. 2.

Mirifico acumine disertissimus Auctor. *Idem* lib. 44. cap. 25.

Auctor cautæ lectionis & periculosæ imitationis. *Caussin.*

Ineptâ dictione, rebus eruditus. *Dempster.* in *Rosino.*

Vir in omni parte Philosophiæ versatissimus. *Schoock.* in fab. *Hæmel.* pagina 27.

Omnigenæ vir Eloquentiæ. *Volateran.* lib. 13.

In verbis novus, in sententiis creber, in inventione acutus, in translationibus audax, in elocutione varius. *Idem ibid.*

Stylum ejus ineptum esse volunt: fatebor in parte (nec enim asperitatem illam & horrorem quæsitæ dictionis usquequaque excuso) sed tamen doctè ineptum, & è quo multa bona selectaque hauriat bonæ selectæque mentis lector. *Lips.* lib. 11. Elect. cap. 2.

Cujus Phrasis doctè inepta est-----*Apuleium* sane scriptorem doctissimum, nimio *Epithetorum* usu peccare, non vulgus modò, ad cujus palatum is nihil sapit, sed eruditi quæque confitentur-----Neque solùm voces è tribus aut pluribus compositas ultabit orator; sed nec eas, quæ grandioris sunt soni, cum laude usurpabit, nisi veniam petat pudentem. Delinquunt hac in parte vegrandis & affectatæ eloquentiæ scriptores, quos inter ducit familiam *Apuleius*. *Voss.* part. 2. Orator. Institut. p. 13. 246. 450.

Apuleius non omnino malus auctor, & antiquarum vocum usurpator. *Tur-veb.* Adversar. l. 18. c. 14.

Apuleius interdum non malus Auctor, præsertim cum lasciviæ ingenii non indulget, neque ludum sibi permittit. *Idem* l. 29. c. 13.

Apuleius in *Asino* planè rudis. In aliis sonat hominem, nisi quòd Florida sint ridicula, sed excusat ea Inscriptio. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Librum ejus de *aureo Asino* ex *Græco Asino Luciani* descripsit, orationis genere tali, ut rudere veriùs quàm loqui, ibi *Apuleius* viris eruditis videatur. *Neand.* Geograph. part. 3.

Ego verò *Apuleii* lectionem abhorrendam non censeo, quidquid isti de *Arpinati* Scholâ investes pueri dicant: rumidus fortasse, vegrandis, & adfectatæ elegantiae scriptor est: at certè doctus literas & mores veteres, & in sermone ipso *Plauti* inprimis imitator. Itaque ille nescio quis Rhetorista, qui *rudere* illum dixit, non loqui: probet prius de *Plauto*, & credam de *Apuleio* *Lips.* l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 22.

Et quis non rideat, immò ringatur veriùs, super stolidissimo illo vulgi de *Apuleio* judicio? Aiunt eum *rudere*, quàm *loqui*, maluisse. Dii Deæque, & quò non evadet denique projectissima illa hominum audacia! Tot jam & sæpè unicis doctissimorum virorum, adde, si ita vis, *Ciceronianorum*, elogiis conde-

coratum faceret illum *Milesiarum* scriptorem etiamnum rudere? Sed quoniam nequicquam inveteratum, & jam olim radices agentem errorem hunc ex animis vulgi expectoratum imus, feramus sanè, quæ mutare nefas: illud interim professi, malle nos illum *rudentem* sæpe, quàm hos *loquentes* sive *latrantes* audire. *Gasp. Sciopp. l. 1. suspect. Lætion. Epist. 4.*

Id opus de *Aureo Asino* sic latinum fecit *Apuleius*, ut ad verbum expresserit plurima, additis plerisque quo jucundior esset Lectio iis, qui *Milesis* fabulis delectantur, & condidit suâ illâ partim antiquariâ, partim nimis audaciter novatâ dictione rem alioqui futuram subinsulsam, atque subfatuam. At nunc juvat legere, quia Phrasi illâ complura dixit, quæ nec appositius dici nec majore cum gratiâ poterant: quem nonnulli quum imitari conentur, in ridiculas ineptias incidunt. Puto enim gratiam illam esse propè inimitabilem. *Lud. Viv. in Augustin. de Civit. Dei, l. 18. c. 18.*

Apuleius de Magicis artibus accusatus est apud *Claudium Maximum*, *Africae* Præfectum, non *christianum*. Extant *Apologie* duæ *Apuleii* de Magiâ, in quibus exuit nimiam illam sermonis lasciviam, & antiquaria & audaciter innovata verba: accommodavitque se forensi dicendi generi, sed ita tamen, ut, nescio quo pacto, *Apuleium* internoscas temporariâ personâ contextum. *Lud. Viv. ibid. l. 8. c. 19.*

Cassiodorus autor est, eum primùm *Arithmeticam* Latinis literis illustrasse. Professus est *Carthagine*, ubi publicè ei statua posita.

* Castigationes *Isaaci Casauboni* in *Apuleii Apologiam*, inter libros expurgandos locum habent; in Indice *Madrid. Edit. An. 1667.*

Apuleius librum suum de *Salutaribus Remediis* ex *Plinio* totum compilavit. *Ioan. Budeus à Stap. in libr. 1. c. 9. Theophrast. de Plant.*

Quem locum [in libro *De Mundo* ab *Apuleio* verso, qui *Aristoteli* falso tribuitur] valdè indiligenter atque imperitè vertit *Apuleius*, æque ac totum librum; cui se, fœdo ac miserabili plagio, non *Interpretum*, sed *Autorem* inscripsit, atque multis etiam doctissimis viris, quanquam in re manifestissimâ, imposuit. *Arnold. Boot. in l. 2. c. 5. Animadvers. sacrar. ad Text. Hebraic. vet. Testam.*

Apuleii Apologia prodit seorsim cum observ. *Joann. Meursii*, *Lugduni Bat. 1607.* Eadem cum Notis *Joan. Pricai* *Parisiis 4°. Anno 1635.* Eadem cum Notis *Isaaci Casauboni 4. 1594.*

Prodierunt de *Aureo Asino* libri cum animadvers. *Joann. Pricai 8° 1650. Gouda*

LUCIANUS.

Clar. An.
CLXX.

D. *Amosatenfis*, genere humili. Cùm ad artificium quoddam mechanicum adhibendus; nil proficeret, studia amplexus est somnio monitus: & quidem forenses rixas sibi ingratas deprehendens, ad *Philosophiam* se applicuit, *Declamator*

mator insignis. Sub *Marco Aurelio* magni nominis, & *Aegyptiis* redivis præpositus. Scriptor præstantissimus & facetissimus, primùm *Christianus*, deum fidei desertor, sed tandem suæ improbitatis luit pœnas gravissimas, nam à canibus devoratus miserè interiit. *Hieronym.* in catalog. & *Hofmann.* in Lexic.

Scripsit Dialogos ----- vitam *Demonactis* ----- librum de Longævis, &c. *Billius* eidem Epistolas, quæ *Phalaridis* nomine circumferuntur, adscribit.

Fuit huic *Lucianus Samosatensis* homo *Athenis*, quippè qui promiscuè risit omnem religionem; Gentilium Deos magnâ libertate exhibilavit & laceravit, ipsique Christo mundi servatori maledixit, & conviciatus est, nominans eum *Sophistam* de palo suspensum (sit venia blasphemiam repetenti!) unde & *Blasphemi* sive *Dysphemi*, id est, maledici & inauspicati, vel potius impii cognomen sibi diabolicis suis calumniis acquisivit. Simplicitatem doctrinæ cœlestis risit hac voce, quam sæpè contra pios usurpavit, *omnis doctrina, omnis sapientia vestra est, Crede. Ioan. Andr. Quenstedt.*

Lucianus hominum & Deorum subsannator ----- Pessimè *Lucianus Samosatensis* sophista, qui adimens hominibus veterem ac receptam religionem, non saltem reponebat novam aliquam. Quòd irrideret antiquas dementias ac insanias, rectè id quidem: sed alia debebat substituere potiora. Sublatis enim prorsus religionibus, quid aliud quàm hominem sine humanitate relinquebat? *Lud. Viv. de veritat. Fid. Christian. l. 2. p. 126.*

Deorum Hominumque Irrisor. *Barth. in Rutil. pag. 117.*

Lucianus nec diis nec hominibus pepercit. *Lactant. de falsâ Relig. cap. 9.*

Lucianus, ingeniosus & dicacitati adeò devotus scriptor, ut contra omnium Deorum hominumque fidem suis strophis se stare posse existimet. *Barth. Adv. l. 2. cap. 8.*

Lucianus Samosatensis metuo ne haud satis justâ de causâ à Deo apud *Christianos* audiat. Scio *Suidam* tradere eum ita appellatum, quòd in Christum debacchetur; verùm nusquam in eum maledicus invenitur, præterquam in Personâ *Peregrini*, ubi Christum appellat *Sophistam*, quæ vox non solum *Impostorem* significat, sed etiam in bonam partem sumitur. *Christiani* verò vocem illam æstimarunt, quasi ex *Luciani*, non ex *Philosophi* in quo τὸ πρῶτον servandum erat, personâ dictum fuerit. Non tamen rectè scenæ servitur, cum de Deo agitur; eoque culpâ *Lucianus* haud planè vacat. *Gerard. Voss. de Philosoph. Sect. p. 57.*

Omne tulit punctum (ut scripsit *Flaccus*) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, meâ sententiâ, aut noster *Lucianus* est assecutus; qui priscae comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens, Deum immortalem, quâ vafricie, quo lepore perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quàm omnia miro sale perfricat, nihil vel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate, præcipuè *Philosophis* infestus, atque inter hos *Pythagorici* potissimum, ac *Platonici* ob præstigias! *Stoicis* item propter intolerandum supercilium, hos punctim, ac casim, hos omni telorum genere petit; idque jure optimo: Quid enim odiosius, quid minus ferendum, quàm improbitas virtutis professione personata?

personata? Hinc illi *Blasphemi*; hoc est, maledici vocabulum addidere, sed hi nimirum, quorum ulcera tetigerat *Erasmi*. Epist. lib. 29. Epist. 5. In *Luciani* Somn.

Tantum obtinet in dicendo gratia, tantum in inveniendi felicitatis, tantum in jocando lepôris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus, sic seria nugis, nugis seriis miscet: sic ridens vera dicit, vera dicendo ridet; sic hominum mores, affectus, studia; quasi penicillo depingit: neque legenda, sed plane spectanda oculis exponit, ut nulla comœdia, nulla satyra cum hujus *Dialogis* conferri debeat seu voluptatem spectes, seu spectes utilitatem. *Idem* ibid.

Multa eloquentia & varia eruditio ei inest. *Boecler*. de scriptor. p. 62.

Lucianus festivissimus & politissimus scriptor. *Turneb.* Advers. p. 542.

Luciani verba sunt tersa, & phrasis dilucida. *Lud. Viv.* de Trad. Discip.

Ad stylum quod attinet, longè optimus: dictione usus significante ac propriâ, quæ efficax dicendi genus decet. Distinctionis adhæc, atque puritatis, æquè ut perspicuitatis, & aptæ magnitudinis, si quis alius perstudiosus est. Compositionem quoque adeò commodè concinnat, ut lector credat, non se orationes legere, sed jucundum aliquod carmen, sine manifesto cantu, audientium auribus instillari. *Phot.* cod. 128.

Lucianus homo fœdissimus, loquentiæ multæ, at sapientiæ minimæ, *Cel. Rhodig.* l. 9. lec. Antiq. c. 19.

Quid venustius dici, aut fingi potest? sed solens more suo facit *Lucianus*. Neque enim temerè quenquam reperias tersiorem elegantiorumque. *Tanaquil. Fab.* in Not. in l. 4. *Phædri*, Fab. 7.

Lucianum à *Menippo* non pauca esse mutuatum, & in multis æmulatum fuisse, non dubito: sed facies orationis tota diversa. Quin ipse gloriatur novum scribendi genus se invenisse: ac sub comicâ jocositatē gravitatem Philosophicam occuluisse. *Isaac. Casaub.* de Rom. Satyr. l. 2. p. 268.

* *Luciani Samosatensis* Dialogi, viz. mors *Pellegrini*, & *Philopatris*, prohibentur in *Indice Romæ* impresso Anno 1664. jussu *Alexand. 7.* Pont. Max.

Opera *Luciani* omnia prodierunt cum Notis *Theod. Marcilii*, *Gilb. Cognati*, & *Ioan. Bourdelotii*, Paris. apud *Ludovic. Græc. Lat.* 1615. in Fol.

I R E N Æ U S.

Claruit A. D.
CLXXIX.

Lugdunensis Episcopus, *S. Polycarpi* discipulus, Anno *Christi*. 202. martyrio coronatus est. Scripsit multa; sed ad nos non pervenerunt, nisi quinque libri adversus *Valentinum*, qui pleni sunt doctrinâ & pietate. Ambigunt nonnulli *Græcè* an *Latine* scripserit, quoniam non inveniuntur ejus libri, nisi *Latine* conscripti, & tamen ipse natione *Græcus* erat, & Phrasis ejus *Græcissimum* redollet. *S. Hieronymus* eum inter *Græcos* scriptores numerat. *Bellarmin.* de Script. Ecclesiastic.

Erasmus verò *Irenæum* *Latine* scripsisse putat, quo nomine vapulat à *Beato Rhénano*, *Josepho Scaligero*, aliisque.

Opera

Opera Irenæi quæ non extant :

Libellus de scientia adversus Gentes -- -- Demonstratio Apostolicæ Prædicationis, ad *Marcianum* Fratrem ---- Liber de Ogdoadæ ---- Epistola ad *Blasum* de schismate ---- Ad *Florinum* de Monarchiâ, seu, Quod *Deus* non sit conditor mali, Epistola ---- Ad *Victorem* Episcopum *Romanum* de *Paschate*, Epistola ---- Ad varios Episcopos de eadem Re ---- Variorum Tractatum liber. *Gul. Cave.*

Apostolicorum temporum vir. *Hieronym.*

Doctrinarum omnium accuratissimus explorator. *Tertullian.* adversus *Valentin.* c. 5.

Irenæus in modici temporis spatio prædicatione suâ maximè, in integrum Civitatem reddidit *Christianam*, inconcussamque annis circiter triginta *Ecclésiastici* regiminis clavum tenuit. *Blondel.* Apolog. de *Episcop.* & *Presbyt.*

Ephiphanius eum Apostolorum successorem, priscumque Theologum nominat.

Magnus ille *Ecclesiæ* propugnator, ac pro sui nominis augurio *Pacis Ecclesiastica Vindex Irenæus*. Nam *Εἰρήνη* *Gracis* pacem sonat. Spirant illius *Scripta*. priscum illum *Evangelii* vigorem, ac *Phrasis* arguit pectus *Martyrio* paratum. Habent enim *Martyres* suam quandam dictionem seriam, fortem, ac masculam. Eloquentiæ nec studiosum nec peritum sese fatetur ipse præfans in primum librum. Ejus sermo fuit dilucidus, digestus, ac sibi cohærens. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 5.

Irenæi varia scripta, & Epistolæ circumferuntur, etsi in aliquibus *Ecclésiasticorum* dogmatum certa veritas spuris rationibus fucari videtur, quæ observasse convenit. *Phot.* in Bibliothec.

Eruditissimum opus scripsit *Irenæus* in quinque libros digestum, contra *Valentinum*, in quibus mire retegat & confutat veterum *Hæreseon* impias ac portentosas opiniones, *Gesner.* in Bibliothec.

Quæ apud *Epiphanium* extant, Fragmenta, rerum prætereà ipsius *Irenæi* gestarum apud *Eusebium* Historia, satis convincunt, & hominem *Græcum* fuisse, & *Græcè* scripsisse. Neque dubitandum. *Joseph. Scalig.* in Epist. 239.

In ea sententia videtur fuisse *Irenæus* æquè ac *Iustinus* quod animæ ex *Gratiâ* immortales demum sint, & quod illæ impiorum existere sint cessaturæ postquam diu cruciatæ fuerint. Aliam adhuc sibi propriam opinionem habet, quod animæ Corporum suorum figuram accipiant; sed *figura* Vox de qualitate quadam peculiari animæ intelligi potest. Circa animarum à corpore separatarum statum, sensit illas in visibili quodam loco statui ubi corporum resurrectionem præstolabantur; *Iustos* autem postquam mille annos cum *Iesu Christo* in terris regnaverint sensuumque Voluptatibus indulserint, Cælum ingressuros ad æternam fœlicitatem possidendam. Credidit etiam *Iesum Christum* ad *Inferos* descendisse, ut ibi *Fidem Patriarchis* & veteribus *Iustis* cum *Iudeis* tum *Gentilibus* prædicaret, eosque qui ejus prædicationi crediderant de *Sanctorum* numero futuros esse. Quasdam prætereà singulares alias opiniones fover.

Opinatur

Opinatur verbi gratia quòd *Iesus Christus* ultra annos quinquaginta in terris vixerit, censet illum quàm homo est iudicii ultimi diem ignorasse, &c. *S. Iustini* sententiam approbat, quòd *Diabolus* ante adventum *Iesu Christi* condemnationis suæ nescius fuerit; Afferit Sanctos sensim in altera vita notitiam adepturos rerum quarum ignari sunt dum incipiunt Beatitudine potiri: Deum ad *Angelos Ezechum* delegasse sibi persuadet. Ejusmodi opiniones omnibus *Christianismi* Veteribus sunt condonandæ, cum eorum nemo harum similibus non fuerit inquinatus. *Ell. du Pin*, Nova Bibl. *Authorum Eccles.* Tom. 1. p. 197. 198.

Stylus *S. Irenæi* quantum ex residuis ejus fragmentis judicare possumus, pressus est, tersus, nervosus, sed parum sublimis, Lectorem erudite magis quàm delectare satagit; magis attendit ad illum persuadendum eis quæ dicit quam modo eadem dicendi. Dubitari non potest quin tum in sacris tum in profanis consummatæ fuerit eruditionis. In *Poetis* & *Philosophis* perfecte versatus erat: Nullius *Hæretici* doctrinam & argumenta ignorabat: *Scripturæ Sacræ* callentissimus erat: Innumerosum quæ *Apostolorum* discipuli viva voce docuerant memoriam habebat; in *Historia Disciplinaque Ecclesiastica* exercitatissimus erat. Idem ibid. p. 199.

Fatendum sanè est, etiam in iis Operibus quæ supersunt, novos quosdam inesse; qui si defendi non possunt, merentur excusari: ex his maximè notari meretur, qui l. 2. adv. *Hæres.* c. 39. 40. reperitur: *Christum* scil. non nisi anno ætatis quinquagesimo munus Propheticum aggressum esse: quique partim ex nimio disputandi fervore adversus *Gnosticos*, qui *Christum* expleto anno ætatis suæ tricesimo primo, terris excessisse voluerunt, oriri potuit; partim ex malè intellecto *S. Ioan.* 8. 57. loco; præsertim accedente traditione quadam falsâ, quam à *Papia* magistro, aut quovis alio eum accepisse non malè forsan credi posset. *Phrases* quæ apud ipsum sæpius occurrunt, duriusculæ, & dictiones incommodiores, quæ forsan Interpreti satis barbaro ut plurimum ascribi debent, notare non est opus; ipse prudens lector facilè animadvertet. *Stylus* usus est admodum simplici & inelaborato; nec enim, quod de se fatetur *Præfat.* ad lib. 1. verborum artificium, neque sermonis vim, nec dictionis ornamentum; nec persuadendi facultatem ostendit: utpote quæ nec didicit, nec affectavit. Adde, quod nativam dicendi simplicitatem, *Barbarorum*, inter quos degebat, linguam addiscendo, plurimum corrupit. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Extant *Irenæi* opera adversus *Gnosticos*, & alia quædam, *Græc. Lat.* unâ cum fragmentis *Græcis*, ex editione *Franc. Fevardentii.* Paris. Fol. 1639.

JULIUS POLLUX.

CLX XXV.

N *Ancratita*, vixit temporibus *Commodi* Imperatoris, cui & *Epithalamium* fecit. Extat ejus *Onomasticum* ad eundem *Commodum*. Ei quoque alia quædam attribuuntur, & inter alia, fuisse librum *De Arcadiâ*, in *Gesneri Bibliotheca* legimus.

Pollucem

Pollucem Naucraticum an doctum, an indoctum appellare oporteat, nondum satis compertum habeo : sive quod ineptum fatuumque esse videretur, eruditum simul & ignarum. At enim vocabula ejus benè dignoscenti, constat ipsum admodum *Attica* Linguâ fuisse exercitatum : ei autem qui *Declamandorum* illius genus perspexerit, nihil melius aliis *Attico* sermone scripsisse visus fuerit. Hæc porro scire de ipso opus est *Pollux* in *Judiciali* genere satis exercitatus fuit : quod cum Patre conversatus esset, qui controversias *forenses* percalluit. *Sophisticas* orationes magis audacter quàm artificiosè composuit, suo fretus ingenio : sed enim optimâ præditus erat indole. *Philostat.* de Vit. Sophist.

Julius Pollux, mille autorum diligentissimus, eruditissimus, incomparabilis excerptor. *Dempster.*

Contra de eo pronuntiavit *Athenodorus*, *Julium Pollucem* esse veluti *Tantalum* hortos, rem videlicet leviculam, & momenti non magni, quæque esse aliquid videatur, cum sit nihil ferè.

Julius Pollux varietatem & copiam verborum suggeret : lectore tamen indiget doctissimo : nam innuit magis peritis, quàm docet imperitos. *Lud. Viv.* De Tradend. Discipl. l. 3.

Gaudeo susceptam à Te *Pollucis* editionem, vir doctissime. Neque enim dubito fore utilem *Reipublicæ Litterariæ*, quam in eo posuisti, operam. Est sanè *Pollux*, si quid judicio, scriptor optimus, eruditissimus, utilissimus : & eo seculo, quod tot claros in literis viros tulit, dignissimus. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Wolfgang. Seberum*.

Optandum esset ut aliquis eruditus novam *Pollucis* Editionem nobis procuraret : Quamvis enim illa *Seberi* prioribus longè anteponenda sit, pluribus tamen locis deficiens est ; Præterquam quod *Gualteri* Versio huic addita magni pretii non est, ut ipse in quadam ad *Vulcanium* Epistola fateatur. Plura *Pollucis* Manuscripta in Bibliothecis habemus iis emendatiora & integriora quibus usus est *Seberus Pantinus* in *Apostolii Adagia* p. 370. Editionis *Heinsianæ* memorat *Pollucis Manuscriptum* quod ad *Demetrium Chalcondylam* socerum docti *Jani Parrhasii* pertinuerat. *Casaubonus* Tractatu suo de *Satyræ Græcorum Poesi* p. 190. loquitur de *Pollucis* quodam Manuscripto quod in Regia Bibliotheca erat. *Jesuita Henschenius* aliud in *Antuerpiana* sodalium sui Ordinis Bibliotheca mihi ostendit. *Vossius* inter Manuscripta sua *Pollucis* optima quoque fragmenta habet. *Vulcanius* qui præclarus vir fuit, Præfatione quadam in *Isidori Hispalensis Etymologias Pollucis* editionem pollicebatur. *Paulus Colomiez* Biblioth. Select. pag. 105. 106. Gall.

Sub *Commodo* floruit *Julius Pollux Naucraticus* ; cujus etsi Orationes perierint, eruditissimum tamen *Onomasticum* remansit. *Voss.* de Rhetor. Nat. p. 87.

Extat *Onomasticum Græcè* cum Interpretatione *Latinâ* *Rodolphi Gualtheri*, & Annotationibus *Wolfgangi Seberi*, *Frankofurti* in 4°. Anno 1608. apud *Ambrosios*.

CLEMENTS ALEXANDRINUS.

Clas. A. D.
CXCI.

Alexandrini cognomen ei datum est, quòd *Alexandria* diutissimè docuerit, & usque ad finem vitæ commoratus sit; cùm verò patriâ *Atheniensis* esset, hinc nonnunquam etiam *Atheniensis* dictus est, ut scribit *Epiphanius* Hæres. 32.

Alexandrina Ecclesiæ fuit Presbyter, *Panteni* discipulus, & *Origenis* Præceptor, claruit sub *Severo*, Anno Dom. 204. *Bellarmin.* De scriptor. Ecclesiast.

Opera genuina & extantia sunt: *Protrepticon* ad Gentes — *Pædagogi*, libri III. — *Stromateon*, libri 8. — Oratio quisnam dives ille sit, qui salvetur — *Epitome doctrinæ orientalis Theodoti*, &c.

Opera non extantia: *Hypotyposeon*, seu *Institutionum*, libri 8. — *Canon Ecclesiasticus* — *Adversus Judaizantes* — *De Paschate* — *De obrectatione* — *Disputationes de Jejuniis* — *Exhortatio ad Patientiam*, ad *Neophytos*. *Supposititia* sunt commentariola in *Prim. Canonicam S. Petri*, in *Epistolam Judæ*, & tres *Epistolas S. Johannis Apostoli*. *Gul. Cave.*

Feruntur ejus insignia volumina, plenaque eruditionis & eloquentiæ, tam de scripturis divinis, quàm de sæcularis literaturæ instrumento. *Hieronym.* de script. Ecclesiast.

Hæc autem mirabilis ille *Clemens* in *exhortatio* ad Gentes apertè revelat, vir omnium rerum experienciâ scientiâque præditus & usu plurimorum negotiorum prudentissimus, qui patrias nugas, à salutari & Evangelicâ Doctrinâ monitus, citò contempsit. *Euseb.* ad Præpar. Evangel. l. 2.

Clemens vir disertus, & plurimarum rerum cognitione præditus — Hujus historiæ separatim meminit *Clemens* in *Stromatibus*, vir & in primis studiosus, & qui eorum quæ apud *Græcos* leguntur altitudinem curâ ac studio perscrutatus est, quò pauci utique ex iis, qui eum præcessere. *Cyrl. Alexandr.* l. 10. in *Julianum*.

Cujus tot unam doctrinam *Ecclesia* etiam nunc admiratur & fruitur, in libris qui extant. Qui ipse quàm sæpè *Stoicus* est, & dogmata eorum sacris nostris aptat? *Lips.* l. 1. *Manuduct.* ad *Stoic. Philos. Dissert.* 17.

Inexhaustæ doctrinæ virum vocat *Casaubonius* exercit. 1. ad *Baron. Appar.* p. 2.

Clemens Alexandrinus, eruditione multiplici etiam ad miraculum, instruebatur. *Montacut.* *Apparat.* 1. *Sect.* 62.

Clementis Alexandrini & summa & consummata fuit eruditio. Erat acer, vehementisque & sensu sententiisque pollens. *Idem* *Antidiatrib.*

Is cùm omni sacrâ & exoticâ eruditione ad miraculum abundaret, præclara illa ingenii sui monumenta, quæ sanè reliquit non pauca, solet multis divinarum Christianorum, philosophorum, etiam hæreticorum scriptorum literis, ac testimoniis variegare. *Dallens* de *Pseudepigraph.* l. 2. c. 5.

Clemens Alexandrinus vir sanctitate & omnimodâ eruditione præstans. *Blondell.* in *Apolog.* pro sententiâ *Hieronym.* De *Episcop. & Presbyt.* p. 36.

Clemens

Clemens Alexandrinus scriptor in primitivâ olim Ecclesiâ admodum celebris, tum pietatis tum eruditionis nomine. *Illyric.* in catalog. Test. Veritatis. *Clemens* sanè doctus & accuratus — *Clemens* ille, quem sæpe advoco, velut pararium & conciliatorem utriusque (Divinæ & Humanæ) Philosophiæ. *Lips.* de Stoic. Philosoph.

Quid *Stromatibus* (hæc est enim inscriptio) & aliis *Clementis* Presbyteri *Alexandrini* operibus variegatum & ornatum magis? Textus est enim totus ille *Scriptor* allusionibus ad Historias, sententias, Apophthegmata & adagia literarum, tum sacrarum, tum prophanarum. Hic vividis earum coloribus illustratus assurgit, alibi umbris obscuratus quodammodo delitescit. Itaque non est quod sperent qui literarum humaniorum carent cultu, se cum fructu & intelligentiâ in ejus scriptis versari posse. *Dallæus* de vero usu *Patr.* c. 5. p. 139.

Neque verò *Clementis Alexandrini* quæ summa fuit eruditio obstitit quominus in varios errores incideret. Docet is variis in locis *Gentiles* ante *Christum* natum justificatos fuisse per Philosophiam. Censet alioqui *Deum* injustum & personarum acceptorem futurum, si damnasset eos qui ante *Christi* adventum vixerunt. *Clemens* in eâ quoque sententiâ fuit, quam ipsius discipulus *Origenes* sequitur passim, docens inferorum pœnas omnes, esse purgatorias, non adeò æternas, sed aliquando desituras, postquam scilicet, qui damnati sunt, eo igne satis excocti & purgati fuerint. Sed & cum *Justino* quidem docet *Clemens Angelos* amore mulierum correptos, iis arcana multa, quæ tegenda fuerant, revelasse. Ab *Irenæi* verò sententiâ *Dominum* usque ad quadraginta annos vitam in terris produxisse sentientis longissime discedens, tradit *Christum* annum integrum in carne prædicasse, & uno & trigesimo ætatis suæ anno mortuum fuisse. *Dall.* ibid. c. 4. p. 258. 259.

Clemens Alexandrinus, ô eruditum Scriptorem! Ethnicos optimè intelligebat. Sic etiam *Justinus Martyr*, sed non tantum. Præclaros quibus caremus libros citat. *Scaligerana* 2.

Dicamus nunc quodnam de *S. Clemente Alexandrino* judicium sit ferendum; quin eruditione consummata ornatus fuerit ambigi nequit: *S. Hieronymus* haud gravatè asserit neminem unquam ei Scientiâ æqualem fuisse; & sanè verum est inter *Veteres* omnes nullum esse cujus libri eruditione profana æquè perspersi sint. Imò majorem ejus ubertatem propalat quam *Scriptorem Christianum* deceat, & profiteri possumus eum magis fuisse *Philosophum* quàm *Theologum*, licet *Religionis* nostræ ignarus non esset *Sacramque Scripturam* apprimè calleret. Sed *Philosophiæ Moralis* quàm *Dogmatum* multò peritior est, omniaque fermè loca quæ citat more *Philonis Judæi allegoricè* explicat. Absque ordine ac serie penè semper scribit. Stylus & ejus est admodum incomptus, quod in *Stromatibus* ejus imprimis observare licet: Nam in sua *Paranesi ad Gentes* & in *Pædagogo* suo floridior est ejus sermo, ut observavit *Photius*, imò ad nescio quam gravitatem non injucundam assurgit. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic, pag. 234. 235.

* Non desunt in hoc insigni Auctore sententiæ aliquæ, quæ errorem sapiunt,

quas in libris nostris *Controversiarum* notavimus, ob quas *Gelasius* Papa in *Concilio* quodam *Romano Clementis* hujus opuscula inter *Apocrypha* retulit. Utrum autem sententiæ illæ ab Hæreticis insertæ sint, ut aliqui pii credunt, an auctori more humano acciderint, ignoramus. *Bellarmin. de Scriptoribus Eccles.*

Opera ejus omnia extant *Græcè* cum versione *Frid. Sylburgii* & ex emend. *Dan. Heinsii* Lugduni Bat. apud *Joan. Patium* 1616. Fol. Eadem editio prodiit *Paris.* in Fol. Anno 1641.

Prodiit *Homilia* ejus de *Divite salvando* *Græc. Lat.* cum Fragmentis nonnullis tum *Græcis* tum *Latinis* *Oxon.* 1683. in 12. *Homiliam* antea ediderat *Combesius* in *Auct. Gr. Lat. Par.* 1672. fol.

Q. SEPTIMUS TERTULLIANUS.

Clar. A. D.
EXCII.

Presbyter *Cartaginiensis*, circa Ann. 192. exeunte hoc sæculo ad *Montani* dogma prolapsus. Obiisse videtur circa An. 220.

Opera genuina sunt: *Apologeticus*. Ad Nationes, Libri 2 — De Testimonio Animæ — Ad Scapulam — De spectaculis — De Idololatriâ — De Coronâ — De Pallio — De Pœnitentiâ — De Oratione — Ad Martyres — De Patientiâ — De cultu Fœminarum l. 2. — Ad Uxorem, lib. 2. — de Virginibus velandis — Adversus Judæos — De Præscriptione Hæreticorum — De Baptismo — Adversus Hermogenem — Adversus Valentinianos — De Animâ — De carne Christi — De Resurrectione carnis — Adversus Marcionem, lib. 5. — *Scorpiace* — Adversus Praxeam.

Libri post lapsum in *Montanismum* scripti.

De exhortatione Castitatis — De Monogamiâ — De Fugâ in Persecutione — De Jeuniis — De Pudicitia.

Opera supposititia sunt: *Poemata*. Adversus Marcionem, lib. 5. — De Judicio Domini — *Genesis* — *Sodoma*.

Opera non extantia: De Paradiso — De spe Fidelium — De Ecstasi — Adversus Apollonium — Adversus Apellicanos — De vestibus Aaron — De censu Animæ.

Libros de Coronâ; De Virginibus Velandis; De Baptismo *Græcè* scripsit. *Gul. Cave.*

Vir profecto acris ac vehementis ingenii, humanis non minùs quàm divinis disciplinis imbutus, suorum quoque temporum *Rhetor* præstantissimus, & publicus ejus artis in urbe *Cartaginiensi* Præceptor, multa *Latino* eloquio eleganter scripsit, sed stylo nimium elaborato, ac duro, & propter inusitatam vocum novitatem obscuro. *Sixt. Senen.* l. 4. Bibliothecæ sanct.

Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. *Hieronym.* Epist. ad *Paulin.*

Septimius Tertullianus fuit in omni genere literarum peritus, sed in loquendo parum facilis, & minus comptus, & multum obscurus. *Lactant.* l. 5. cap. 1.

Scis

Scis quàm durus sit & asper sermo *Tertulliani*. Certè stridet magis, quàm loquitur. *Calvin.* in Epist. 339.

Tertullianus perturbatissimè loquitur ut *Afer.* *Lud. Viv.* de Tradent. Discip. lib. 3.

Inter *Latinos Theologos* multò omnium doctissimus *Tertullianus*, quanquam & ipse Philosophiæ cum primis callens. *Eras.* l. 28. Epist. 8. p. 1634.

Tertullianus habet hoc vitii quod in *Origene* damnat *Hieronymus*. Nonnunquam vim facit *Scripturis*, idque impudentiùs etiam quàm *Origenes*. Nam hic plerunque disputat & inquit, *Tertullianus* asseverat ac pugnat. *Eras.* lib. 17. Epist. 22.

Præterquàm quòd pietatem spirant *Orthodoxa* ejus *Scripta*, utriusque linguæ, *Græca* & *Latina*, fuit peritissimus; plurimum valuit in docendo: disputandi, dicendi, scribendi copiâ & gravitate maximâ fuit præditus: quod plerique ejus libri, doctissimi illi quinque, quos contra *Marcionem* scripsit, & *Apologeticus*, testantur. Beatus *Cyprianus* tanti eum fecit, ut singulis diebus solitus sit eum lectitare, & *Magistrum* seu *Præceptorem* appellare. *Illyric.* l. 3. Catal. Test. Verit.

Tertullianus diligentissimus omnis *Antiquitatis* scrutator. *Montacut.* Appar. II. Sect. 37.

Tertullianus vir in *Romanis legibus* exercitatus, & præterea celebris etiam inter eos, qui *Romæ* illustres fuerunt, *Euseb.* l. 2. Histor. Eccles. cap. 2.

Tertullianus vir insignis, accuratâque *legum* & *Actorum Romanorum* peritiâ clarus, *Niceph.* l. 2. Histor. Eccles. c. 8.

Audio Te, Clarissime *Pameli*, in emendando *Tertulliano* esse. Major, an utilior à Te res suscepta, nescio. *Scriptorem* plenum antiquæ & reconditæ doctrinæ, corrigere arduum: eundem: correctum dari, non solum vestra *Theologorum* interest, sed nostra omnium qui *litteras Græcas Romanasque* tractamus. Tanta in eo viro & tam varia eruditio fuit. Ita in efficiendo labor: in effecto, laus ingens tibi proponitur. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 5. Epist. 9.

Scriptorum quantum ad nos venit, eruditior nemo est, exque quo plura condiscere possis, quàm *Tertullianus*. Nullus in eo Apex est non cum curâ positus, ut quo pacto alii inopiâ, hic abundantia litterarum peccare nonnunquam videatur *Barth.* l. 19. Adversar. c. 1.

Tertullianus semper in manibus habendus, accuratèque legendus est, tum propter linguæ *Romanæ* proprietatem, tum propter disciplinarum ac litterarum omnium cognitionem: fuit enim doctor omniscius & argutus, qui illotis manibus tractandus non est, nec obiter legendus; ubique enim remoratur lectorem. *Tertullianus* certè excellentissimus auctor est in omnibus. *Scaligerana* prima.

Tertullianus prudens & sciens obscuravit malis verbis bonas sententias, vel ipso durior *Apuleio*. *Eras.* in *Ciceron.* p. 152.

Septimius Florens erat ille quidem omni liberali eruditione imbutus, verùm de industriâ orationem asperat, & horridum quiddam affectat, & confectatur: proinde quasi parum virilem eam eloquentiam putaret, quæ concinnior

& elegantior esset. *Turneb.* lib. 7. *Adversar.* cap. 20.

Ingenii acris, ardentis & subtilis erat, sed quod omnem illam concinnitatem, omnemque rectitudinem quæ optari posset non habebat. Plus sæpe fictorum luminum quam veræ soliditatis ratiociniis ejus inest; percutit & perstringit potius audacibus suis enunciationibus, quàm rationum pondere convincit. Ejus sententiæ sunt affectatæ, immò quandoque paulò inflatæ: modo sublimi eas exprimit, sed parum nativo. Mediocritatem in rebus sæpius excedit; ferè in omnibus exardescit & concitatur: Figuris & hyperbolis totus turget. Ubere scientia & eruditione pollebat, quibus opportunè noverat. In Satyra excellebat, joci ejus arguti sunt & mordaces. Adversarios dexterè adoriebatur, eosque turba rationum se invicem subsequendum & quasi concatenatarum profligabat. Denique si ratiociniis suis non persuadeat, assensum saltem verborum magnificæ pompæ extorquet. Concisus est stylus ejus, voces ejus energicæ, ejusque Scripta tot sententiis ferè quot vocabulis constant. Hæc non obstant quin *Lactantius* tria vitia notatu digna in eis meritò carpat. *Tertullianus*, inquit, *humanioribus literis excultissimus erat; sed in loquendo parum facilis, parum comptus & multum obscurus.* Hæc quidem tria in loquendo vitia in plerisque Authoribus Africanis occurrunt, sed illis in summo gradu laborare *Tertullianus* dici potest, nullumque Authorem extare cujus stylus durior, minùs comptus, & obscurior sit. Omnia ejus opera tribus his vitiis obnoxia sunt, alia quidem plus, alia minus. In *Polemicis* libris planior & tersior, sed minùs comptus est, obscurior verò & purior in *Locis Communibus*; ut in libro suo de *Pallio*, qui inter totius Antiquitatis obscurissimos libros censeretur debet. Omnium comptissimus est Liber de *Pœnitentia*. Præclariora ejus Opera & utiliora sunt ejus *Apologeticus*, *Præscriptiones*, ejus de *Pœnitentia* Libri, de *Baptismo*, de *Oratione*, cum *Exhortationibus ad Patientiam & ad Martyrium*, *Ell. du Pin.* Nov. Bibl. Autor. Eccles. Tom. 1. p. 228. 229.

Expecto *Tertullianum* quem nobis mox evulgabis ut *patientiam* quam præscribit me doceat. Author est cui me tua *Præfatio* reconciliavisset, si ipsum averfatus essem, ejusque dictionis durities & ejusdem sæculi vitia me ab ejus lectione deterruissent; sed illum jam pridem magni facio, mihiq; injucundus non videtur quantumvis spinosus & lugubris sit. In ejus Scriptis affulsit mihi *Lux* illa *nigra* cujus meminit vetus quidam Poeta; nec cum minori voluptate speculor ejus obscuritatem quàm *Ebeni* nitidissimi & elaboratissimi. Hæc semper mea fuit opinio, quòd quemadmodum *Africanarum* fœminarum pulchritudo, licet nostratium venustati dissimilis, eas tamen amabiles reddit, & quemadmodum *Sophonista* plurium *Italicarum* elegantiam obscuravit; sic etiam ejusdem Regionis *ingenia* placeant suâ illâ exoticâ facundiâ; imò hunc etiam pluribus *Ciceronis imitatoribus* semper anteponam. Hoc delicatioribus fateamur, quòd *ferreus* quidem sit ejus *stylus*; sed nobis etiam vicissim fateantur illum ex hoc *ferro arma* præstantissima fabricavisse, honoremque ac innocentiam *Christianismi* propugnasse, *Valentinianos* ad internecionem persecutum esse. *Marcionemque* usque ad cor confodisse. *Balzac.* Epistolâ

Stolâ ad D. *Rigaltium*, Epistolarum Gallic. lib. 5. Epist. 2.

Tertulliani opera pro Apocryphis habet *Gelasius*.

* *Beati Rhenani* in *Tertullianum* Annotationes, si corrigantur, permittuntur.
Index Madrit. Edit. Anno 1667.

Sicut ille [*Origenes*] apud *Græcos*, ita hic [*Tertullianus*] apud *Latinos* nostrorum omnium facile princeps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in Divinis atque humanis rebus exercitatus? Nempe omnem Philosophiam & cunctas Philosophorum sectas, Auctores adsertoresque sectarum, omnesque eorum Disciplinas, omnem Historiam ac studiorum veritatem mirâ quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò tam gravi ac vehementi excelluit ut nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit quod non aut acumine irruerit, aut pondere eliserit. Jam porrò orationis suæ laudes quis exequi valeat? quæ tanta nescio quâ rationum necessitate conferta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat. Cujus quot penè verba, tot sententiæ sunt: quot sensus, tot victoriæ. Sciunt hoc *Marciones*, *Apelles*, *Praxeas*, *Hermogenes*, *Judæi*, *Gentiles*, *Gnostici* cæterique, quorum ille Blasphemias multis ac magnis Voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque post hæc omnia, hic inquam *Tertullianus*, Catholici Dogmatis, id est universalis ac vetustæ fidei, parum tenax, ac disertior multò quàm fidelior, &c. *Vincent. Lirinens.* commonitor. 1.

Habet *Tertulliani* stylus majestatem quandam sibi propriam, & grandem eloquentiam sale & acumine plurimum conditam, quæ simul legentis ingenium exercet, & animum suaviter delectat. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

In scripta *Tertullianica* laborarunt varii, insigniores verò sunt, *Beatus Rhenanus*, *Jacobus Pammelius*, *Joan. Ludov. de la Cerda* Soc. Jes. *Nicol. Rigaltius*. Hic verò neglectâ omni illâ divisione operum *Tertulliani* in plures vel pauciores tomos, uti fecerant *Jacobus Gammelius* ac *Ludovicus Lacerdanus*, simpliciter in uno volumine in Fol. edidit omnia *Tertulliani* opera *Parisiis* An. 1644. quæ postea impressa An. 1662. ibid. apud *Joannem Dupuis*, sub signo Coronæ aureæ, selectis ab illo variis notis ex auctoribus qui *Tertullianum* commentati fuerant, sed brevibus & extra nauseam. Quisquis post tantos, ac tam varios auctores, in *Tertullianum* commentari tentaverit, ludere, opinor, atque oleum perdere apud prudentes existimabitur. *Casimir. Oudin.* in Supplem. de script Ecclesiast. à Bellarmin. omiff.

ÆMILIUS PAULUS PAPINIANUS.

Ictus, tempore *Severi* Impi. claruit. *Severus*, quod virum summopere probaret, *Præfectum Prætorio* fecit, eique moriens *Liberos* suos commendavit. Clar. Anno Dom. CC.
Interemptus est ab *Antonino Caracallâ*, quod *parricidium* ejus excusare nollet, cum tricesimum sextum annum vix exegisset. Tam miserè igitur interiit, vir omni æternitate, necdum terno illo *Nestoris* seculo dignissimus,

mus. *Guido Panciroll.* de Reb. recens invent.

Clarissima illa *juris prudentia* nostræ *Lumina & Numina*, *Ulpianus*, *Paulus*, *Scævola*, *Pomponius*, *Julianus*, *Papinianus*, quos quoties nomino, toties miror, toties stupeo, meamque per tot vigilias infantiam & inscitiam deploro. *Anton. Fab.* in *Cod. Fabrian.*

Nemo unus unquam erit *Papinianus Cujac.* l. 1. *Quæst. Papinian.* *Papinianus* omnium qui sunt, qui erunt, quique fuerunt, juris peritissimus. *Idem* in *Edit. Cod. Theod.* in *Epist.*

Franc. Balduinus monet omnes ut revereantur *Dei Providentiam* qui excitavit summos illos viros, *Josephum* in *Ægypto*, *Danielem* in *Babyloniâ*, *Athenis Periclem*, *Romæ Papinianum* ad conservandam humanam *Societatem & Justitiæ* splendorem. *Baldvin.* in *comment. ad Institut.* in præfat.

Emilius Paulus Papinianus egregium *Astrea* columen, ævi sui lumen, Vir excelsi & justî judicii ac omnium *JCtorum* acutissimus. *Quenstedt.*

Quem *Ælius Spartianus* *Hist. in Severo*, *Juris Asylum* vocat, doctrinæque *legalis thesaurum.*

Virum *Juris* experientissimum vocat *Johannes Sarisburiensis*, lib. 4 cap. 2.

Tanto honore *Papinianum* affecerunt *veteres*, ut ab illo *Legum* studiosi, qui profecissent, *Papinianistæ* appellari fuerint, quemadmodum *Justinianus* in præfatione *Digestorum* testatur. Tanta ejus in jure est autoritas, ut si discrepantes sententiæ *Jurisconsultorum* occurrant, ea verior existimetur, in quam *Papinianus* inclinat, ut sancivit *Theodosius* in *Cod. Theodosiano.*

Papinianus fuit primus omnium in *Consiliis Severi*, tum ob insignem præ reliquis omnibus *Juris* scientiam, tum quòd *Severo* ex secundâ uxore affinitate conjunctus esset. *Arthur. Duck.* de *Authorit. Jur. Civil. Romanor.*

Interpretes nostri opinantur, omnes constitutiones *Severi & Antonini*, quæ in *codice Justiniano* reperiuntur, à *Papiniano* multâ cum deliberatione conscriptas fuisse. *Matth. Wesenbec.* in *Papinian.*

Romanarum Legum usus & exercitium in *Britanniâ* evidentissimè constat ex eo, quòd sub *Septimio Severo Imp. Emilius Papinianus Eboraci* Præfecti Prætorio munus (quod in *Imperio Romano* supremum fuit) gesserit & *jus* dixerit : cujus ei fides tribuenda est *Dioni-Cassio* viro *Consulari*, qui sub *Severo* vixit, & res gestas *Severi* scripsit, licet à reliquis *Romanæ Historiæ* scriptoribus omittatur. *Arth. Duck.* de *Authorit. Jul. Civil. Romanor.* l. 2. c. 8. Sect. 5.

Fragmenta *Papiniani* recitantur in *Pandectis.*

LUCIUS ANNÆUS FLORUS

Claruit Anno
Dom. CCI.

Historicus, extremis *Traiani* temporibus floruit : *Rerum Romanarum* quatuor perscripsit libros. Stylus ejus in *Historiâ* est declamatorius, ac poetico proprior, adeò, ut etiam *Virgilii* hemestichia profundat. Et tamen ea potissima est *Flori* nostri laus, quòd scriptor esset elegans & disertus, & si paucula exceperis, quæ frigidius dicta videntur, verè floridus. Sed lata est culpæ

reus,

reus, quòd in temporum ratione usque adeò negligens sit; ita ut non possit non sæpius hallucinari, qui hunc ducem sequi velit. Valdè autem falluntur, qui eum putant in historiâ suâ Epitomen nobis *Livii* dare voluisse: siquidem crebrò à *Livio* recedit. *Voss. l. 1. de Historic. Lat. c. 30.*

L. Annaeus Florus compendium non tam *Livii*, à quo sæpè dissentit, quàm *Rerum Romanarum* scripsit: si quid mei iudicii est, compositè, disertè, eleganter. Subtilitas quidem & brevitatis in eo sæpè mira: & sententiarum quædam gemulæ cum iudicio insertæ & veritate. *Lips. lib. 2. Elect. cap. 5.*

Hibemus & alterum *Flori* ejusdem opusculum de *Romanâ Historiâ*, quo nihil potest fingi in illo genere vel acutius vel lepidius. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 5.*

Florus quidem populi *Romani*, tanquam generis humani facta, à *Romulo* ad *Cæsarem Augustum*, pulcherrimo & simul absolutissimo enchiridio absolvit, cum aliquo fortasse molis damno, nullo veritatis. *Eryc. Putean. in Præfat. quam suis Insuëric. Hist. libr. præmisit.*

Quæ [*Flori* Epitome] declamatoris mihi, non historici videtur. Dum singula bella descripsit, in singulis ineptus est. *Carol. Sigon.*

Miror autem ideò reprehensum & ineptiæ damnatum à *Sigonio*, quòd singula bella singulatim descripserit. Quis enim meliore ordine rem *Romanam* digesserit, præsertim si non utatur perpetuâ scriptione, sed perfectiones, & capita dispartita? Justior multo illa fuerit accusatio, quòd in temporum ratione usque adeo negligens sit ut non possit non hallucinari, qui illum sequatur. Inclementior in illum *Verderius: Lucius*, inquit, *Florus* brevitate suâ se implicat potius, quàm explicat. Quem censorem nemo non censurâ dignum existimet; perspicuus est enim ac dilucidus *Florus*, si quis alius quod ad ejus fieri maximè potuit, cum sibi multa paucis verbis complectenda proponeret. *Balthass. Bonifac. de Roman. Hist. Script.*

Lucius Florus sicuti nequaquam verbosus aut diffusus, ita neque, ut illi qui summa rerum capita aut nuda Breviaria contexunt, in se restrictus est aut exanguis; sed sobriam & verbis cultam orationem amat, densus interim sententiis, & rebus cum iudicio prolatis, adeò frequens & fecundus, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur. *Joan. Pontan. in Orat. Isagogic. ad Luc. Flor.*

Utinam *Florus* non tam brevis compressusque esse studuisset. *Lud. Viv. in Augustin. l. 4. c. 6.*

Quas laudes *Hispaniæ* passim tribuit ei exprobrant qui censent eum ex amore in Patriam cum quodam excessu secundi libri sexto, decimo septimo & decimo octavo capitibus locutum esse; præter illa quæ decimo tertio addit cum *Sertorii* apud *Hispanos* bellica gesta narrat. *Franc. Mortheus le Vayer.*

A *Scaligero* suis in *Eusebium* Commentariis jure culpatur, quòd à *Cacozelia* non temperarit, abjectoque ac puerili desiderio mirabilia dicendi veritatis dispendio se abripi passus sit. *Idem ibid.*

Florus verè floridus, plus habet *Palæstræ* declamatoriæ, quàm virium & laertorum. *Cassian.*

Lucius Florus brevitatem suam se implicat potius quam explicat: cuius opera *Livii* multi libri periere. Scelus laqueo dignum. *Claud. Verder.* in Auctor. Censura.

Lucii Ann. Flori Rerum Romanarum libri 4. prodierunt cum Notis *Ioan. Camertis*, editore *Iacobo Bedroto Pludentino*: additi sunt *Sextus Rufus* & *Messala Corvinus*. Basileæ 1532. in fol. apud *Hervagium*.

Prodierunt itidem cum Notis *Ioannis Freinsheimii Argentorati* 1669. in 8. apud *Dolhopfium*.

FLAVIUS PHILOSTRATUS.

Clar. A.D.
CCIV.

LEmnium temporibus *Severi* Imp. ejusque uxoris *Julia*, Epistolarum Magister. Reliquit de vita *Apollonii Tyanai* libros octo. In iis *Damidem Assyrium*, *Maximum* & *Meragenem*, ut ipse fateretur, secutus est. Scripsit jussu *Julia Augusta*. Extant ejusdem Epistolæ, & liber *Iconum*, atque de *Vitis Sophistarum* libri duo.

Philostratus in Historicis magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. p. 625.

Liber *Philostrati* de *Apollonio* penè totus figmentum est rabiosum, ac blasphemum hominis in fingendo non inexercitati, quique historias comminisceretur de iis, quæ nemo unquam vel vidisset, vel audisset. *Lud. Viv.* l. 5. ibid. p. 630.

Philostratus omnium, qui unquam historiam conscripserint, mendacissimus. *Cœl. Rhodigin.* l. 17. Lect. Antiq. c. 13.

Philostratum nugatorem ac mendacem sæpius appellat *Lipsius*.

Sunt qui nihil aliud agunt quam ludunt, & aures animosque otiosos demulcent, adductis tantum ad hoc narratiunculis: quales sunt *Heliodorus* & *Philostratus*, & his vetustiores, nihilo tamen graviores, *Horodotus* & *Ctesias*, ob nimiam mendaciorum licentiam oblitterati dudum, in quibus vix quicquam præter facundiam laudes. *Ioan. Wier.* lib. Apologetic. advers. *Leon. Suavii* calumn. Sect. 19.

Vix quisquam satis dignè valeat unquam exprimere, quantum humano generi obfuerit *Philostratus*, scribendo res gestas *Apollonii Tyanai*, easdem amplificando mendaciis: ut videatur planè inventum fuisse *Diaboli*. Quod enim non valuit perficere in *Simone Mago* nuper extincto; id in *Apollonio* implere conatus est: quippe qui æmulus *Christi* gloriæ; sicut scripto jam *Evangelio*, longè lateque per orbem innotescebant *Christi* res gestæ; suum ipse statuens *Antichristum*, pseudoevangelium quoque actorum ipsius per mendacissimum hominem scribendum curavit; cui fidem præstantes homines, nihilo *Christo* minorem fuisse *Apollonium* existimarent, vel, sicut istum ea perfecisse *Magiâ* complures compertum haberent, eadem quoque Arte *Christum* usum esse falsò ac absurdè effutirent. Commentario namque edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Arcopagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quam *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porro ejus insanias *Ensebius* adversus eum scribens egregie

egregiè confutavit. *Baron.* ad An. Chr. 68.

Philostratus Lemnius in vitâ *Apollonii Tyanæi* fabulator & mendax, sed sermo ejus melle dulcior fuit. *Ioan. Bona. Cardin.*

Stylo usus est aperto, gratioſo, conciso, pleno etiam dulcedine, ac cum ex priscis loquendi formis, tum ex recentioribus elegantissimis laudem quærit. *Phot.*

Eunapius ait, *Philostratum* opus suum non debuisse inscribere *Vitam Apollonii*, sed *Accessum Dei ad Homines*.

Philostratus de *Aquâ*, circa oppidum *Tyana*, *Iovi* sacrâ, quam vocant *Asbameam*, ea prodit, quæ, nisi falsò tribuantur *Aristoteli* Græca, quæ post librum *Ἰασηνιστῶν ἀκροματῶν* leguntur fragmenta, verbo ad verbum inde deprompsit. Vide *Aristotelem*. inquit *Maussacus*, vide *Philostratum*, & apparebit facillè furtum. *Thomas de Plagio* num. 518.

Philostratus autem nullus est apud ullum cordatum auctoritatis, ita ut mirer doctissimum *Bochartum* tantâ cum fiduciâ ex hoc mendacissimo scriptore quamcumque conclusionem probare velle. In *Philostrato* *Baronius*, & ex eo *Possevinus* errores varios notat, sed multò plura crassissima mendacia attentus quilibet *Lector* observaverit. *Robert. Bail.* in Op. suo *Hist. & Chronol.* Impress. *Amstelod.* 1668. pag. 285.

Philostratus hic immortalem est nactus memoriam, libris octonis de *Apollonii* vitâ. In eâ se profitetur sequi, tum *Damidem Assyrium*, tum alios duos, qui & ipsi *Philostrati* vitam scripserint; nempe *Maximum* & *Mærogenem*. Sed, seu vanos sequitur duces, seu ipse multa comminiscitur, magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit; ut de eo refert *Vives* l. 5. de Trad. Discipl. & tamen hujusmodi commentis deceptus *Caracalla Appollonio* Heroicum erigere monumentum non dubitavit; ut est apud *Xiphilinum* in vitâ *Caracallæ*. Quin fuere Gentiles, quos etiam *Christo* comparare *Apollonium* non puderet. Uti *Hierocles* ille, adversus quem *Eusebius* disserit, *Voss.* de Hist. Græc.

Extant libri 2. De Vitis Sophistarum ad *Antoninum* Consulem Græcè cum Interpretatione *Antonii Bonfinii*. Eiusdem libri 8. de vitâ *Apollonii Tyanæi* celebris Magi, nec non aliorum *Philostratorum* reliqua edita fuere curâ *Frederici Morelli*, *Lutetiæ Parisiorum* Anno 1608. apud *Claud. Morellum*.

Prodierunt Epistolæ *Philostrati* Græcè, editore *Ioanne Meursio*, *Lugd. Bat.* Anno 1616. in 4. unâ cum *Meursii* Dissertatione de *Philostratis*.

O P P I A N U S.

C llix, ex urbe *Coryco*, Grammaticus, & Poëta, vixit sub *Antonino Caracallâ*. Clar. A. D. CCXVII. Scripsit *Halicenica*, id est, *Piscatoria*, libris quinque: *Cynegetica*, l. 4. de *Ancupio*, libris duobus. Circa finem Imperii *Caracallæ* læ excessit, Anno ætatis tricesimo.

Antonino Caracallâ Ἀλιεῦτικὰ sua inscripsit, & κυνηγετικά, donatus ab eodem ob singulos versus statere aureo, hoc est, viginti millibus nummorum aureorum.

Suid. Hinc *Oppiani* carmina à plurimis aurea appellata sunt.

Oppianus quidem inter *Græcos* adeò sublimis est, adeò numerosus, ut eorum unus ad *Virgilianam* diligentiam aspirasse videatur. *Iul. Cæs. Scalig.* l. 5. c. 9. *Poetic.* pag. 664.

Oppianus Musarum alumnus audit. *Idem* exercit. 218. Sect. 1.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis Oppianus*. Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est: quicum *Græcorum* neminem ausim comparare, Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos; quippe cujus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem repræsentatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. *Idem* l. 5. *Poetic.* p. 758.

Oppianus suavis, generosus incomparabilis Poeta. *Dempster.*

Omnium eruditorum puncta hic unus abstulit, quod certè omni ævo paucissimis contigit. *Conrad. Ritters.* in præf. *Oppian.*

Dictio *Oppiani* copiosa, luculenta, & sententiis hinc inde resplendens, nonnunquam etiam obscurior, sed ubique docta. Præfationes ejus ita *Asiatico* quodam dicendi genere elimatæ, profusæque, ut totidem *Panegyricæ* orationes videri queant. *Borrich.* De Poet. p. 16.

Dom. Crassus ait *Oppianum* in *Sententiis* & *Parabolis* præsertim excellere. Addit *Oppianum* rem admodum arduam præstitisse, quod scilicet uniformitatem ubique servaverit, quam etiam sermonis facundiæ & rerum de quibus agit maturitati tam feliciter attemperare noverit. *Crass.* de Poet. Græc. *Italice.*

Habet stylum floridum & planum cum facundiâ & maturitate, & in sententiis ac *Parabolis* præcipuè excellit. *Jac. Frisius* Biblioth. Philos.

Oppianus Cilix, admirabilis ille, & nunquam satis laudatus Poeta. *Tan. Fab.* l. 1. Epist. 63.

Oppianum tuum sic expecto, ut dies noctesque de eo cogitem: amo enim illum Poetam, ut si quis alius. *Jf. Casaub.* in Epist. ad *Conrad. Ritters.* Momp. a. d. 7. Idus. Sept. 1597.

Jes. Rapinus non dubitavit tamen judicare *Oppiani* stylum exsuccum esse. *Refl.* in Poet. 2. part. Reflex. 15.

Oppianus de *Piscibus* solutâ oratione scribens, sæpè pro aliis alios pisces accipit. *Claud. Verder.* in Autor. cens. 10.

Oppianus in descriptione *Equi Generosi* pleraque è *Iobi* c. 39. mutuatus est. *Arnold. Boon.* l. 3. c. 11. Animadver. Sac. ad Text. Hebraic. Vet. Testam.

Anno ætatis suæ tricesimo (quo etiam *Persius* Satyræ scriptor acerrimus vivere desiit) pestilentia, quæ tum *Anazarbi* grassabatur, extinctus est, vir & poeta optimus, gratus omnibus, gravis nemini. Magnum igitur moriens luctum & ingens sui desiderium omnibus bonis, tam inter cives quàm apud externos, quibuscunque nominis ejus fama innotuerat, reliquit. Nam à civibus quidem ejus & Sepulchri Monumentum ipsi exædificatum & statua collocata est---Sunt profectò *Oppiani* poemata singularia ac divina, neminique *Græ-*

corum Poetarum postponenda; plurimis verò etiam anteponeunda, ut non temerè factum esse videatur, quod singuli ejus versus singulis aureis, seu *Stateribus* æstimati fuerunt. Neque mihi soli ita videtur, sed judicii mei approbatores & ἀποδείκνυσθαι habeo eruditos & intelligentes audeo dicere Universos *Conrad. Rittersf.* in Procem. de vit. & Oper. *Oppian.*

Prodierunt Opera ejus de Venatione & Piscatu, Græcè & Latine, curâ *Conradi Rittershusii*, cujus Notæ, item vetus Scholiastes Græcus, accedunt. *Leyda* in 8. Anno 1597.

M. MINUTIUS FELIX.

M *Minutius Felix*, Gente, ut verisimile est, *Afer*, non ignobilem inter Clar. A. D. CCXX.
Romanos Causidicos locum tenuit, doctrinâ tamen ac pietate *Christianâ* ipse longè nobilior. De ætate ejus quâ vixit, nihil habeo, quod pro certo affirmare aulam: si tamen in re obscurâ, dubiâque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote *Tertulliano* supparem, *Cypriano* antiquiorem, circa Ann. 220. claruisse. Scripsit *Romæ* libellum, pro octavo *Arnobii* libro aliquot retrò seculis falsò habitum, *Dialogum*, inquam, illum insignem, *Octavium* dictum, inter *Cecilium Natalem*, Gentilem acerrimum, & *Octavium Ianuarium*, acutum *Christianorum* vindicem ac Patronum: quos inter medius sedet bonus *Arbiter*, *Minutius Felix*. In quo sanè libello totum *Gentilium* cultum, *Deorumque* profapiam non minus eruditè quam venustè & ingeniosè convellit, & *Christianos* eorumque *Sacra* ab omnibus *Cecilii* calumniis atque objectionibus eleganter & nervosè vindicat. Tandem manus dans *Cecilius* gloriatur se quidem ab *Octavio* victum, de errore tamen triumphasse. *Gul. Cave. Hist. Literar.*

Minutius Felix, *Romæ* insignis *causidicus*, scripsit *Dialogum Christiani & Ethnici* disputantium, qui *Octavius* inscribitur, sed & alius sub nomine ejus fertur de *Fato*, vel contra *Mathematicos*, qui cum sit & ipse disertus hominis; non mihi videtur cum superioris libri stylo convenire. *B. Hieronym.* de viris Illustr.

Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro cui titulus *Octavius* est, & in altero contra *Mathematicos*, si tamen *Inscriptio* non mentitur auctorem, quid *Gentilium Scripturarum* dimisit intactum? *Idem* in Epist. ad *Magnum*.

Minutiani hujus libelli *inscriptio*, & *Dialogi* forma, antiquum, eruditumque scribendi morem refert. Genus dicendi est argutum, acre, vehemens. Est pressum, densum, nervosum, crebris sententiis compactum, omniumque Antiquitatum atque Historiarum memoriâ refertum: & in quo plures sententias, quam periodos numerare possis. Nam neque verbosi olim fuerunt *Christiani*, qui verba dare nondum didicerant: & eorum patroni erant homines docti, ac ut uno verbo dicam polyhistores. *Franc. Balduin.* Præfat. præmiss. *Octav. M. Minut. Fel.*

Dialogum ejus elegantissimum vocat *G. Calixt.* de verit. Relig. Christ. n. 16.

Minutius Felix, *Romanus Orator*, rei *Christiane* magnus Propugnator. *Hier. Drexel.* c. 3, Sect. 30. *Prodrom. Aternitat.*

Cæterum *Minutius* [si non mole, sed reapse æstimes] magna aliorum pro *Christianis* vincit volumina, cum rerum copia tum dictionis venustate. *Aubert. Mirans* in Schol. ad *Hieronym. de Script. Eccles.* c. 58.

Minutius Felix dialogum contra *Paganos* scripsit, lacteâ Sermonis ubertate *Lactantio* nihil cedentem; mirabili ubique perspicuitate, etiam in acutè dictis: nihil argutiârum obscuritate molestarum, nihil intempestivâ eruditionis ostentatione insolens aut arcessitum: nihil verborum novitate aut transferendi improbitate, aut compositionis scabitudine durum, horrens, abruptum. *Monobibl. Ioan. Fred. Gronov. Observat. in Script. Ecclesiast.* c. 7.

Minutius Felix non ignobilis inter *Causidicos* loci fuit: Hujus liber, cui *Octavio* titulus est, declarat, quàm idoneus veritatis assertor esse potuisset, si se totum ad id studium contulisset. *Lactant.* l. 5. c. 1.

Si *Tertullianicis* comparentur *Minutiana*, statim apparebit, *Minutium* ab *Tertulliano* & argumenta & differendi ordinem, atque ipsa plerumque verba sumpsisse. *Nic. Rigalt. Not. in Minut.* p. 2.

Æqualem *Tertulliano Minutium* fuisse, semper mihi persuasi, & quæ in utroque scriptore totidem verbis perscripta extant, uter ab altero mutuatus sit, dubito. *Ioseph. Scalig. Epist.* 376. *Ioan. A Wouvv.*

Dialogus Minutii Felicis elegans est, vocabulis selectis constat, sententiæ ejus sunt exquisitæ, jucundus eas eloquendi modus, ejusque rationes magna lux urgentiores reddit, multum eruditionis in eodem observator. Denique *Tractatulus* iste, ut observat *Lactantius*, demonstrat *Minutium Felicem* præclarum *Religionis* ac *Veritatis* Patronum futurum fuisse, si ad hujusmodi studium totum animum appulisset. Sed *Dialogus* ejus Ingenii ab aliorum munerum occupationibus laxamentum captantis fœtus est potius quàm opus cum assiduitate concinnatum. Leviter tantum res attingit, non verò exhaurit. Majorem dat operam ut ostendat quàm ridiculæ sint *Ethnicorum* opiniones, easque propriis eorum *Authoribus* impugnet, quàm ut *Christianorum* Doctrinam explicet atque probet. Imò nec *Mysteriorum* nostrorum valde gnarum se prodit; *Animæque* cum corpore interitum credidisse videtur. Liber hic diù *Octavus Arnobii* liber habitus est; Repertus enim cum septem *Authoris* hujus libris in veteri quodam *Vaticanae Bibliothecæ Manuscripto*, quater sub illo nomine typis mandatus fuit, nemine verum ejus *Authorem* cognoscente. Eruditus *Iurisconsultus* *Balduinus* vulgarem hunc errorem primus animadvertit, ac *Heidelberga* Ann. 1560. *Dissertatiunculam* hanc separatim excudendam curavit, cum docta *Præfatione*, qua vero *Autori* eam restituit *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiasticor.* p. 326. 327. Tom. 1.

Certè in *Cypriani de Idolorum Vanitate* libello plurima sunt, quæ totidem verbis in *Octavio Minutii* leguntur, necesse ut sit aut hunc ab illo, aut illum ab hoc ea sumpsisse. *Ios. Arn. Lexic. Antiquit. Eccles.* p. 839.

Ejus *Octavius* sive *Dialogus* inter *Octavium Christianum* & *Cecilium Ethnicum*, prodiit cum *Notis* variorum, accurante *Iacobo Onzelic. Lugd. Bat.* in 4. Anno

ANNO 1652. apud Ioan. Maire, quæ editio ibidem pulcherrimè repetita Anno 1672. in 8. ex officinâ Hackianâ prodiit.

JULIUS AFRICANUS.

Scriptor Ecclesiasticus, Claruit Anno 220. vixit Nicopoli, in Palestina, erat-
 que Episcopus Emans [si fides sit habenda Hebed-jesu Metropolitæ Sobensi]
 obiit circiter annum 232. Chartoph. Gul. Cave. Clar. A. D.
CCXX.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii inscripti de Cestis---Epistola ad Origenem, de Historiâ Susannæ-----Annalium seu de Temporibus volumina quinque-----Epistola ad Aristidem de discrepantiâ Genealogiæ Christi à Matthæo & Lucâ descriptæ.

Julius Africanus, accuratissimus temporum observator, Christianorum primus Chronologia fontes reclusit, ac *πεντάβιβλον χρονολογικὴν* scripsit, ex quâ integras etiam paginas in suum Chronicon transcripsit Eusebius. Primus eas Græcè publicavit Iosephus Scaliger, qui nec dubitat Eusebii Chronicon vocare Africanum Chronicon recoctum. Atque hinc detegitur spissus error Ioannis Bodini, qui in *Methodo Historiæ* suæ Eusebio juniorem facit, atque addit, deduxisse tempora usque ad annum 320. Scribere debuit 220. ut ex Eusebio scimus, qui *Africanum* exscripsit. Voss. de Hist. Græc.

Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Historiographus, & Theologus insignis. Suis studiis & sumptibus apud Cæsaream Palestinæ insignem Bibliothecam condidit. Scripsit præterea magnæ utilitatis plura opuscula Trithem. de Scriptor. Ecclesiast.

Julius Africanus, vir ingentis, variæque doctrinæ. Voss. de Mathemat. pag. 293.

Doctum in primis, & antiquum Scriptorem, nuncupat Isaac. Casaub. initio Not. in Tactic. Aneæ.

In multis rebus non tam diligentia, quàm judicio & linguarum cognitione destitutum labi probatu declive est. Grot.

Africanus sedulus potius scriptor, quàm exacti per omnia judicii. Idem ibid.

Per idem tempus [viz. Ann. Christ. 222.] Africanus librorum scriptor qui *Κεσόι* appellantur, magnâ commendatione ad hominum famam profluxit. Baron. ad Ann. 222. Eiusdem Africanum quinque alii libri de Temporibus & Annalium serie, accuratâ quadam industriâ elaborati, ad nos pervenerunt. Idem ibid.

Julius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus. Paul. Colomes. in Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 3.

Legimus Africanum illius Historiam, qui *Cestos*, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. Phot. Cod. 34.

Africanum

Africanum nostrum librum ἡ καὶ αὐτὸν auctorem fuisse cum *Eusebio*, *Photio*, *Suida* statuimus, ut de *Vossio*, *Lambecio*, *Westenio*, nihil dicam, quicquid dicant *Scaliger* & *Valesius*, qui *Africano* cuidam Gentili, *Sexto* dicto, tribuunt. *Gul. Cave* in *Chartophyl. Eccles.*

Eidem Authori ascribitur præterea Dissertatio quæ inscribitur de *Cestis*, quæque sub ejus nomine citatur, non tantum à *Suida* & à *Sincello*; sed etiam à *Photio*; imò & ab *Eusebio* *Historiæ* suæ lib. 6. cap. 31. si modò affectus non sit hic locus, qui nec in *Versione Ruffini*, nec apud *D. Hieronymum* legitur. Sed verisimilius est id alterius cujusdam *Africani* opus esse. *Ell. d. 1 Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 318.*

Notandum à *Suida* 24. numerari *Cestorum* libros, *Photio* 14. aliis verò duplicat taxat novem. *Labbe* de *Script. Eccles.*

Julius Africanus quædam præclarissima habebat, sed lapsibus non carebat, id nobis constat ex iis quæ ex eodem transcripsit *Eusebius*. Quam eximia ejus fragmenta traditurus sum! *Scaligerana* 2.

Accuratissima ejus, quæ confecit scripta, cum aliis genuinæ antiquitatis, interciderunt, præter frustula quædam, in *Eusebiano Chronico*, & inter *Basilii*, *Origenis*que opera conspicua.

* *Iulii Africani* Opera pro *Apocryphis* habet *Gelasius*.

Epistolam ad *Origenem* de *Historiâ Susannæ* Græcè edidit *David Hoeschelius*. Ann. 1602. Græcè & Latine unâ cum quibusdam *Origenis* Opusculis *Ioh. Rod. Wetstenius* Basil. 1674.

Extant *Commentarii de Cestis* MSS. tum alibi, tum in *Bibliothecâ Clarissimi Viri Isaaci Vossii*

Chronicon Africani apud *Chaldaeos* etiamnum extare scribit *Hebediesus*, penes quem fides esto.

HERODIANUS

Clar. A. D.
CCXXIV.

Historicus, tempore *Maximini* Imp. claruit. Reliquit *Historiarum* libros octo. Incipit à morte *Aurelii Antonini*, & desinit in morte *Balbinii* & *Maximi*. Eum in *Latinum* sermonem *Angelus Politianus* transtulit. Quæ de re ita *Whear*. “Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus* ne quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, qui *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est, ut non transtulisse, sed ipse composuisse videri possit.

Artium minutissimus sciscitator vocatur *Ammiano Marcellino* lib. 22. cap. 42.

Ad fidem pleraque dixit. *Iul. Capitolin.*

Scriptoris hujus dictio clara est, atque perspicua, quin & jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque supra modum *Atticis*, quibus nativa illa communis sermonis gratia quodammodo violetur, nec rursus in humilitatem quandam ita demissis, ut artem omnem illæ fugisse videantur. Adhæc nec supervacaneis tumet, neque

neque necessarium quid omittit : Sed, ut uno verbo absolvam, omnibus Historiæ virtutibus paucis sanè cedit. *Phot. in Biblioth. cod. 99.*

Circumspicere cœpi quem potissimum ex omni *Græcorum* copiâ interpretandum susceperem. Occurrit autem in primis *Herodianus* hic, excellens rerum scriptor, & quidem in *Palatinâ* versatus aulâ, affectuque jam ætatis Historiam de suis temporibus componere aggressus, neque eloquentiæ caruit laudibus, & fidem in primis libertatemque retinuit---Copiosam quandam ad instruendos mores suppellectilem in hoc auctore inveniet lector, & tanquam speculum humanitatis agnoscat, in quod inspicere omnis vita poterit, unde ea capere atque haurire documenta queat, per quæ vel publicis vel privatis rationibus consulatur. *Angel. Politian. in lit. ad Innocent. 8. P. M. quas Herodian. præmisit.*

Herodianus persimilis *Thucydidi*. Nam eleganter Imperatorum res gestas ab *Antonino* & *Commodo* ordiens, usque ad *Gordianum* nepotem describere conatus est, & conciones aptè suis locis effinxit. Sed poterat, quâ in re culpæ non caret, historiam suam *Consulatibus* distinguere; quod in Historia est necessarium. *Franc. Robertell. in lit. ad Ioan. Baptist. Campeg. tom. 1. de pop. Rom. vita & victu præmiss.*

Imperatorum singulorum actiones & gesta diligenter & certo ordine enumerat. Concionibus gaudet, sed brevibus. Acumine, brevitate, & sententiarum gravitate *Sallustio* comparandus. Si meliorum temporum res tanto ordine & eâ copiâ scripsisset, inter *Græcos* Historicos, qui *Latina* memoriæ mandarunt, principem locum proculdubio obtinuisset. *Carol. Sigon.*

Quod si quis *Dionem* & *Herodianum* velit comparare, *Dio* sanè amplitudine argumenti, copiâ expositionis, frequentia pragmaticæ informationis præcellere videbitur; sed styli terribilissima & temperatissima venustas, *οικονομία* historica concinnitas, sententiarum opportunitas & elegantia, iudicii civilis gravitas & æquabilitas, compositionis universæ competentia in *Herodiano* longè lateque eminebit---Quod nonnulli in Rebus *Alexandri* & *Maximini* fidem ejus suspectam, non magnis id videntur de causis facere, sicut in notis ostendimus. *Ioan. Henric. Roeder. in Herodian. præfat. ad lector.*

Non idem fuit in *Herodiano* studium veritatis inquirendæ: nec ferè potest ejusdem Principis virtutes ac vitia recensere. *Bodin. Method. Hist. cap. 4. de Sueton. locutus.*

Veritati etiam studuit: nisi quod fides ejus nutet in *Alexandro* & *Maximino*. Quod etiam observatum politissimo hujus Scriptoris Interpreti, *Angelo Politiano*. Et ante eum *Julio Capitolino* in *Maximinis* duobus, ubi ait: *Herodianus Græcus* Scriptor, ei quantum videmus in odium *Alexandri* plurimum facit. Similiter *Trebellius Pollio* in 30. tyrannis: ac *Lampridius* in *Alexandro Severo*, & in *Antonino Diadumeno*. *Voss. l. 2. de Hist. Græc. c. 15.*

Quamvis *Herodianum* hîc tantum spectemus quatenus Historicum se profitetur; cum tamen acceperimus à *Suida* eum plurima scripsisse conjectare possumus, præter octo ejus Historiæ libros nobis superstites, eosque admodum breves, eum alia plura opera concinnavisse, quæ ad nos minimè pervenerint.

Quam in rem observandum est eum primitus *Alexandrinum Grammaticum* fuisse; æquè ac Pater ejus Apollonius cognomine Dyscolus seu Morosus. Quapropter fortassis etiam *Artium minutissimum sciscitatore* eum nuncupat. *Ammianus Marcellinus*. Ut ut res sit, meliorem ætatis suæ partem *Romæ* in *Aula Imperatorum* traduxit, ubi ei facultas fuit, ea curiositate quam in ejus libris cernere licet, innumera præclara indagandi, quæ alibi non docemur. *Franc. Mothaus le Vayer*.

Historicus elegans, copiosius vocatur *Dempstero*

Absolutissimi styli & Judicii Historicus, & sine causâ ab Interpretibus inter vitarum Scriptores repositus *Bosius* de compar. prud. Civ. n. 29.

Herodiani libri Historiarum 8. ab excessu *M. Aurelii. Antonini* Philosophi, usque ad mortem *Balbini* & *Maximi*, prodierunt Græcè & Latine cum Notis & animadversionibus *Joan. H. Boecleri* Argentorati apud *Iosiam Stedelum* in 8. Anno 1662.

DIO CASSIUS.

Clar. A. D.
CCXXX.

Qui & *Coccinus*, sive *Cocceianus* vocatur. *Niceæ* hic, *Bithyniæ* urbe, natus fuit, ac sub *Commodo*, & proximis Imperatoribus, *Senatoriâ* gavissus esse dignitate: à *Pertinace* etiam ornatus; ab *Alexandro*, *Mammææ* filio, ad Consulatum fuit evectus, quem cum ipso Imperatore gessit. Extremâ ætate, cum bonâ ejusce Imperatoris veniâ, *Niceam* abiit, ut reliquum vitæ tempus in urbe patria viveret. Historiam ad hunc usque *Alexandrum* libris 80. perduxit. Ac orsus quidem fuit ab Urbe Conditâ. Sed primi 34. libri perierunt. Extant verò sequentes 25. qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Casaris*. Qui inde sequebantur, itidem interciderunt. Attamen bene est, inquit *Vossius*, quod horum excerpta saltem habemus.

Unius interim, sed latæ admodum culpæ absolvere *Dionem* non possum; quod quadam seu judicii, seu morum pravitate, virtutes suo pretio æstimare nescit; sed virus suum ejaculatur in optimos, & præstantissimos viros, ut *Ciceronem*, *Brutum*, *Cassiumque* & *L. Senecam*. Omnino hæc aut insignem judicii defectum, aut malam mentem, arguunt. Transtulit *Dionem Cassium* *Xylander*: idemque à se, sed liberiore stylo, factum ait *Robertus Constantinus* in suo scriptorum nomenclatore. Præter istos 130. libros, qui in decadas distribuebantur, etiam prodidit *Persica*, *Getica*, *Evôdiæ* sive potius, ut *Hieronym. Wolphius* emendat, *diodicæ* itineraria; ad hæc res à *Traiano* gestas, & *Arriani* Philosophi vitam, auctore *Suidâ*. *Voss. de Hist. Græc.* c. 15. l. 2.

Cum *Dio* totum vitæ suæ tempus in *Rep.* gerendâ consumpserit, ac per omnes honorum gradus bis ad Consulatum evectus, deinde *Proconsul* factus, *Provincias* summâ cum laude gubernarit, magnam denique bonarum *Artium* scientiam cum usu conjunxerit. Quis dubitet eum inter optimos Scriptores censere? Profectò Comitiorum ac Magistratuum Romanorum totiusque publici *Juris* disciplinam accuratè collegit: *Principum* verò consecrationes & ἀποθεώσεις unus tradidit;

tradidit; & ea, quæ *Tacitus Imperii Arcana vocat*, penè solus evulgavit. Fuit enim publici consilii diligens indagator. Videtur tamen ubique partes *Cæsaris* adversus *Pompeium*, & *Antonii* adversus *Ciceronem* datâ operâ tueri voluisse: illa verò portenta quæ in *Acie Marcomanorum* contigerunt, *Arnulpho Agyptio*, non *Christianis* tribuit, contra quam *Tertullianus*, *Eusebius*, *Orosius*, *Iustinus*, *Paulus Diaconus*, ac *Marcus ipse Aurelius* in suis ad *Senatum* literis testantur. *Bodin.* in *Method. legend. Hist.* p. 64.

Historicus diligentissimus vocatur. *Dempstero.*

Maximæ fidei & auctoritatis Historicus. *Rupert.* ad lib. 2. ff. de O. I. cap. 1.

Prudentissimus profectò gravissimusque Scriptor, nemineque utilitate & disciplina Historica inferior. *Bossius* de *Compar. prud. Civ.* n. 29.

ipse αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, quæ suam ætatem attinuerunt, omnia penitissimè inquisivit, præteritorum memoriam ex publicis Monumentis recollegit, & quia in clarissima luce Romanæ Reip. multos annos vixit, solus arcana Reip. intellexit, notisque conservavit, veteres leges ac solennes formulas diligentius expressit, ut in illo nihil possit desiderari, *Tilem. discipl. Philol.* papin. 202.

Inferior hòc [*Dionysio Halicarnassensi*] *Dio Cassius* est, ut tamen & ipse Politicum sese probet aptumque docendis τοῖς μοναρχικοῖς fortassis & in Aristocraticis & Democraticis Institutis parem laudem à nobis referens, nisi amplissimæ Historiæ totos 34. priores libros, quibus res ab Urbe Conditâ ad *Luculum* usque tradidit, ævi infœlicitas detraxisset. Insignes certè sunt superstites 25. libri, quamvis in morte *Claudii* desinant: & nihil vulgare sapiunt ipsa reliqui Operis *Xiphiliana* Excerpta. *Conring.* de *Civ. Prud.* Cap. 14.

Judicii, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ civilis, cùm alia licet opere toto sparsa colligere argumenta, sanè quàm illustra, tum ex illis, quæ initio libri 42. de admissis à *Pompeio* post cladem *Pharsalicam* variis erroribus; quæ libri hunc sequentis initio, de populari civitatis Romanæ statu in *unius* imperium mutato; quæ denique libro 47. de dominatione *unius*, ex comparatione *Triumviratus*, præ quo *C. Cæsaris* Imperium fuit aureum, sapientissimè disseruit. Ex his enim, quæ pauca producimus è multis, velut ex ungue *Leonem*, quod aiunt: ita, quanto *Cassius* noster usu rerum valuerit, facilè quivis agnosceret. *Joan. Leunclav.* prolegom. ad *Dion.*

De *Dione* aliud est; quem legendum cum iudicio aio, nec fidei ejus usquequaque fidendum. Sæpè adulatur, sæpè hallucinatur: utrumque ideo, quia *Græcus*, & ingenii minimè constantis. Quædam audaciùs in moribus externis, quædam vanius affirmat. *Lips.* l. 4. *Epist. Quæst. Epist.* 3.

Summa eadem divitiarum *Seneca* expressa à *Dione*: qui omnes res relictas habet prout culpet virum inculpatum. Ita adulterium ei objicit cum *Agrippinâ*; pullarium eum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum *Neroni*: causam autoremque interfectæ Matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem, præterque omnium mentem conviciatur velut è plastro. Quibus odii causis? aut

quo mendacii pretio? Nam *Seneca* tanto anterior, non beneficio cognitus illi. Sed credo, iudicii quadam morumque perversitas fuit, quæ eundem illum in *Ciceronem* exacuit, quæ in *Cassium*, *Brutum*, omnesque bonos. Caveat ab his, moneo, juvenus; & è campis illis ita antiquitatum & historiae flores legat, ut non colligat venena. *Idem* commentar. ad *Tacit.* l. 13. Annal. num. 125.

Dionem Cassium à veritatis orbita sæpè deflectere, haud eum fugit, qui vel illa legit, quæ memoriae tradidit de *Cicerone*, *Cassio*, *Seneca*----*Dio Cassius* nusquam ad minutias dilabitur; vel si quid, quod levius videatur, minimè præterire volet, excusatione utitur, ut facilè liqueat, neutiquam imprudentiâ, vel inscitia, peccare. *Voss.* De Arte Histor. p. 49. 66.

Ea est humani animi Imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimum consequatur. Ità observatum est à viris doctis, *Dionem* multum rhetoricari in præliorum descriptione; sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, propè dixerim nullam. *Idem* ibid. p. 140.

Grandis ejus sermo & tumidus, eò quòd rerum ingentium sensa adferat. Veris item ipsi constructionis Sermo plenus; verborumque, quæ rerum magnitudini respondeant. Periodi parenthesibus trajectæ, & hyperbatorum opportunus usus. Numeri porro & interitio, etsi accuratè adhibita, ob orationis tamen perspicuitatem, obiter legentibus non sunt manifesta. In narrationibus præterea & concionibus, *Thucydides* maximè est æmulus; nisi quòd ad perspicuitatem magis tendit: cætera ferè *Thucydides* illi norma est, ac regula. *Phot.* in Biblioth. cod. 71. *Andr. Schott.* Interp.

Nihil penè nos fugeret in rebus *Romanis* (tanta diligentia & accuratio fuit) si Scriptor ille totus extaret. *Lips.* De Magnitud. Rom. l. 3. c. 13.

Dio Cassius apud plerosque authoritate caret, ob res insolentes quas sine iudicio narrat; tantum enim abest ut veritati addictum se præbeat, ut potius à verosimili longè abeat; ut Historiæ suæ libro 66. ubi dicit *Vespasianum* sanavisse cæcum quendam Oculos ejus sputo suo illinendo. *Rapin.* Reflex. in Histor. Sect. 28. Gall.

Dio Cassius sive *Cocceius*, Historicus, plagii notatur ab *Henrico Valesio*, quòd è *Sullæ Plutarchi* capita non pauca sua descripserit ad verbum. *Hen. Vales.* Not. in excerpt. *Peirescian.* è *Diome* p. 91. Ed. Paris. An. 1634.

* *Ioannis Leunclavii* in *Dionis Cassii Historiam Romanam* Notæ, *Francos.* 1592. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.*

Dionis Cassii Historiæ Romanæ libri XXV. superstites ex LXXX. qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Caesaris*, in lucem editi sunt Græcè cum versione *Guilielmi Xylandri* in fol. apud *Henricum Stephanum* anno 1591.

ORIGENES.

A Damantius dictus, ob indefatigabile studium, *Alexandria* natus, an. 186. ibique Presbyter & Scholæ *Catethicæ* Magister: Claruit anno 230. à *Demetrio* anno 233. *Alexandriâ* pulsus, obiit *Tyri* ann. 254. *Gul. Cav.* Clar. Anno D. CCXXX.

Opera genuina ferè infinita sunt.

Opera supposititia sunt: Libri *Iob.* Tract. III. & comment. in eundem---Commentarius in *Evangel. S. Marci*---Homiliæ in diversos---De Sectis Philosophorum, & Dogmatibus---Lamentum *Origenis*---Scholia in orationem Dominicam, & in cantica B. Virginis. Zachariæ & Simeonis.

Opus Dubium est *Dialogus contra Marcionitas*, de rectâ in *Deum* fide. Extat Græc. Lat. *Gul. Cave.*

Negari non potest *Origenem* sæpius accusasse Judæos quòd *Scripturam Sacram* adulteraverint, nec idem iis à S. Hieronymo crimen quandoque objectum fuisse. Sed si duorum illorum *Patrum* scribendi modum attentè perpendamus, illos, ut ad aliorum opinionem sese accommodarent, contra sui ipsorum sententiam sæpe locutos esse fatebimur. Ric. Simon, Hist. Critic. V. T. lib. I. cap. 19. Gall.

Origenes primus inter Patres ad *Librorum Sacrorum* studium animum maxime intendit. Hinc est quòd *Methodo* ab aliis *Patribus* qui ipsum præcesserunt longè differat: Ac de illo dici potest quod neminis opera exscripserit, quamvis eorum legisset *Commentaria* qui ante se in *Biblia* scripserant, cum contra plerique eorum qui post illum vixerunt, ferè tantum libros ipsius exscripserint. Hac de causa D. *Hieronymus* primum post *Apostolos Ecclesiarum Magistrum* illum nuncupavit. Quia valdè eruditus erat, suis in *Scripturam Commentariis* se in *Librorum Sacrorum & profanorum* Authorum studio æquè exercitatum ostendit. *Allegorias* præsertim in deliciis habebat, non modò quia *Platoniorum* Philosophorum Scripta legerat, sed etiam quia *Scriptura* hac ratione sublimitatis famam conciliare putavit, quæ *Ethnicis* simplicior videbatur. Plurimi tamen faciebat *Literalem Bibliorum sensum*; sed *Allegoriam* utiliore censuit ad *Eruditos* sæculi sui ad Religionem Christianam alliciendos. Usque ad sexies mille Volumina seu chartæ Spiras numerant, quas in *Scripturam* conscripserat. Ut ut res sit, hoc saltem constat, neminem unquam æque ac ipsum in *Biblia* laborasse, sive, ad *Textus* emendationem, sive ad ejusdem explanationem. Si ejus *Scholia* seu literales *Notulas* in *Scriptura Textum & versiones* haberemus, de profunda ejus eruditione & magna animi ad *Criticam Librorum Sacrorum* attentione melius judicare possemus. Satis etiam in *Hebraicis* versatus erat, ut à *Judais* quos interdum consulebat facilè non deciperetur; ejusque ingenii vastitas efficiebat, ut multa detegeret ad *Scripturarum* elucidationem utilia. Ejus Ingenii vis, Judicii soliditas agnoscitur in ejus *Homiliis* seu sermonibus quos ex tempore dictabat aut pronuntiabat. Licet enim singularibus sententiis creberimus sit, tot tamen inutilitates & digressiones in illis non deprehenduntur ac in

plerorumque aliorum *Patrum Homiliis*. Multò plus eruditionis inerat *Commentariis* ejus, seu *Tractatibus*, in quibus *Scriptura* sensum profundius scrutabatur; & *S. Hieronymus* observavit illum in ejusmodi *Operibus* ad *Hebraicum Textum* confugisse, ne quid negligeret quod ad Librorum Sacrorum elucidationem conduce re posset. Nimium tamen eruditionis admiscuisse videtur suis in *Scripturam Operibus*, & à *Bibliorum* simplicitate longè nimis obivisse. Sed cum acuti & penetrantis esset ingenii, solum sublimem sensum in pretio habebat, & nescio quam interpretationem quam *Spiritualement* vocabat; *sensumque litteralem* fastidiebat, quem nihil non humiliter simpliciusq; redolere putabat. Vitiosa tamen est ejusmodi *Methodus*; quia res non sunt explicandæ juxta ingenii nostri acumen, & ideas quas de illarum humilitate vel sublimitate formamus, sed quales sunt in se ipsis & in sua natura sunt considerandæ. In quo hallucinati sunt plerique eorum qui *Platonicorum* libros, ut exemplar imitandum sibi proposuerunt. Si semel hæc aperiatur fenestra, quisque sublimes & spirituales sensus secundum propriam indolem finget; & ita sordebit *historicus* & *litteralis Bibliorum sensus*. Verum est quod *Origenes* in hoc excusabilis fuisse videatur, quia experienciâ didicerat *Scriptura* litteram ad institutionem parum conducibilem esse; contra verò suas *Allegorias* Auditorum suorum animas excitare, & ad Lectiones suas attentiores reddere. Idem ibid. l. 3. c. 9.

Origenes Adamantius, patriâ *Alexandrinus*, *Leonida Martyris* filius, *Ammonii* præstantissimi Philosophi in Philosophia, & *Clementis Alexandrini* in sacris dogmatibus auditor, ac discipulus. Vir tantæ fuit eruditionis & ingenii, ut ei parem doctissima *Græcia*, felicissimorum ingeniorum parens, nunquam habuerit. *Sext. Senens.*

Athanasius eum fidei suæ testem locupletissimum vocat.

Severus Sulpitius asserit, eum in illâ parte, quâ probatur, neminem post *Apostolos* habuisse æqualem; in eâ verò, quæ jure reprehenditur; neminem deformius errasse. *Hieronymus*, quanquam satis acerbè interdum in eum invehitur, tamen maximè admittatur ejus eruditionem; eundemque prædicat *sacrorum omnium expositorum victorem*.

Origenes adamantius à *D. Hieronymo Chalcenterus* dictus, id est habens *area intestina*, rarum sapientiæ sydus, atque utinam non caducum. Dum enim fastidit litteram, Historiam penè omnem in Allegoriam vertit; & dum sublimiora sectatur, corrui in profundum, *Ioan. Bona. Card.*

Certè magno fuit vir ingenio, atque excellenti eruditione *Origenes*: uti non immeritò scientiam illius optaverit *Hieronymus*, etiam cum invidiâ nominis. Fuit ille quidem perniciosorum dogmatum author; sed tamen, quia præstantissimus erat *Sacra Scriptura* interpres, ita spernendi ejus errores fuere, uti nihil derogaretur summis ejus virtutibus. Falli & Hallucinari humanum est. Solitudinem quærat oportet, qui vult cum perfectis vivere. Pensanda vitiis bona cuiusque sunt, & qua major pars ingenii stetit, ea judicandum de homine est. *Petr. Cuneus de Rep. Heb. p. 294. 295.*

Quid aliis usu veniat, nescio: in me certè comperio, quod dicam: Plus me docet

docet Christianæ Philosophiæ unica *Origenis* pagina, quam decem *Augustini*, *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 26.

Erat in omni disciplinarum genere versatissimus adeò, ut ipsis *Christiani* nominis hostibus admirationi fuerit. *Porphyrius* arcem totius eruditionis tenuisse dicit. *König.*

Est certe hic *Scriptor* adeò omnibus modis impurus, siue ita ipse scripsit, siue depravata postea fuerant ejus *Scripta*, ut nullam in *Ecclesiâ* auctoritatem in rebus controversis mereatur. *Theod. Beza* in Epist. 28.

Quamvis doctissimus fuerit, deceptus tamen ex *Platonis* Philosophiâ in multos errores incidit; *S. Basilus* in libro de *Spiritu Sancto* c. 20. dicit *Origenem* non habuisse sanas de *Spiritu Sancto* opiniones: *S. Epiphanius* in libris de *Hæresibus* ponit *Origenem* in numero aliorum *Hereticorum*: *S. Hieronymus* vertit in *Latinum* idioma libros *Origenis Periarcho*n, ut ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent. Denique in quinto *Synodo generali*, collatione 8. canon. 2. dicitur *Anathema Origeni*, & *Scriptis* ejus. *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Quantum attinet ad *Cypriani* æqualem *Origenem*, ex quo uno si salvus perdurasset plus lucis nobis accederet quàm ex reliquis aliis, & à quo forsan potius quàm à cæteris omnibus haberemus in quo acquiesceremus, paucula sunt, & maximam partem, fœdè lacera, & miserè immutata quæ sub illius nomine feruntur. Magni enim & mirandi istius viri monumenta, neque temporum, neque hominum injuriam superare potuerunt. Atque haud scio annon horum invidia gravius eum affligerit, quàm ipsa tot seculorum vetustas quæ ab ipsius morte ad nos fluxerunt. *Dall.* de usu *Patr.* l. 1. c. 1.

Epiphanius & *Rufinus* eum sex millia voluminum in *sacras Scripturas* elaborasse referunt. *Vincentius Lirinensis* addit, neminem mortalium plura scripsisse, quàm *Origenem*; cujus *Opera* non solum non perlegi, sed ne inveniri quidem possibile est.

Quidam inter summos *Ecclesiæ* Proceres dicere non dubitabant. *Malle se cum Origene errare, quàm cum aliis verum statuere.*

Celebre de eo vetustatis judicium est, *Origenes ubi benè, nemo melius; ubi malè, nemo pejus.*

Origenes optimè scripsit contra *Celsum*, sed reliqua nihil valent. *Scaligerana* 2.

Inter *Origenis* opera hoc opus contra *Celsum* est, meo judicio, longè pulcherrimum atque amplissimum. *Tan. Fab.* Epist. l. 1. Ep. 43. p. 140.

Hic amore castitatis se castravit: Novum & Vetus Testamentum memoriter novit: jam senex *Hebraicam* didicit *Linguam.* *Ioann. Wolf.* centur. 3. lectio. Memorab.

Origenis libri contra *Celsum* præstantissimum opus sunt & profunda eruditione refertum---Liber hic politissimè magna animi attentione exquisitaque methodo scriptus est. Non modò optimum *Origenis* opus est, sed etiam *Apologia* pro *Christianis* absolutissima & elaboratissima omnium earum quas nobis transmisit *Antiquitas.* *Ell. du Pin.* Nov. *Biblioth. Author. Ecclesiastic.* Tom. 1. p. 388. 389. Gall.

Libri

Libri *Principiorum* magna cura scripti erant, & utilissimi, fuissent si satis habuisset *Religionis* Principia ex *Scriptura* & *Traditione* explicare, imaginationes suas Philosophicas iis non admiscendo. Politioris styli sunt *Homiliæ* ejus *Commentaria* in *Scripturam* magnaue eruditione plena, sed accuratatione debita carent, plurimaque inutilia, obscura & intricata continent. Sæpè post explicationem aliquam inchoatam ad aliam se confert præcedente nondum absoluta. Ejus *Homiliæ* simplices & intellectu faciliores sunt, sed harum stylus minùs elegans est. Idem ibid.

Extant *Origenis* opera omnia Græco. Latina Tomis 2. in fol. an. 1679. per *Danielem Huetium*. Parisiis apud *Andr. Pralar*.

DIONYSIUS LONGINUS.

Clar. An. D.
CCXLVIII.

Sophista, tempore *Severi* Imp. *Athenis* docuit. Erat *Porphyrî* Philosophi præceptor, & *Zenobia*, *Palmyrenorum* Reginae à Consiliis. Occisus est ab *Aureliano* Imp. eo quòd *Zenobia* author fuisset, ut *Romanis* sese opponeret, & superbiorẽ ei *Epistolam* dictasset.

Multa admodum scripsit, quorum pleraque apud *Suidam* legi possunt. Hodie nihil ejus extat, præter opusculum illud elegantissimum *Dei* ὑψος, De sublimi Characterẽ, & Fragmenta quædam apud *Porphyrîum* in vita *Plotini* & apud *Euseb.* l. 15. *Evangel.* Præparat.

Suidas *Longinum* Philosophum vocat; sed *Plotinus* eum dicebat φιλόλογον μὲν, φιλόσοφον ὅμως, Politioris quidem *Literaturæ* peritum, Philosophum vero minime.

Eunapius eum vocat Βιβλιοθήκην ἐμφυκον, καὶ περὶ πατρὶν μασεῖον *Bibliothecam vivam*; & ambulans *Museum*

Dionysius Longinus Cassius, mordax *Criticus*, & *Rhetor* præstantissimus, atque egregius Philosophus, Magister *Porphyrî*, quem *Eunapius* in vitâ *Porphyrî*, & ipse *Porphyrîus* in vitâ *Plotini* valde commendant. *Ioan. Card. Bona.*

Denique *Dionysio Longino*, *Rethori* χειρικωτάτω, qui sub *Aureliano Cesare* de hoc characterẽ [de sublimi stylo] ablatum & planè aureolum reliquit libellum, appellatur ὑψος. *Voss.* Institut. Oratoriar. l. 6. p. 433.

Aristoteles, *Cicero*, *Quintilianus* & *Longinus* *Rhetoricæ Tractatus Antiquitatis* absolutissimos nobis reliquerunt. *Rapin.* Reflex. in Eloquent. Refl. 1.

Longinus magnus Magister dicendi; nec minor existimator scriptorum alienorum. *Petr. Victor.* l. 35. Var. Lect. c. 11.

Certè *Mosen*, quòd de Deo magnificâ sit oratione usus, laudat *Paganismo* deditus *Longinus*, impii illius *Porphyrî* præceptor, ut *Eunapius* & *Suidas* tradunt, ac *Porphyrîus* ipse agnoscit. Idcirco [inquit *Longinus*] *Iudeorum* legislator, vir haud vulgaris, quandoquidem divini Numinis virtutem pro dignitate cognovit ac divulgavit; statim in ingressu atque initio legum scribens: Dixit Deus; quid inquit? Fiat Lux, & facta est; Fiat terra, & facta est. *Voss.* Institut. Orat. l. 6. p. 446.

In *Longini* Libellum *Dei* ὑψος notas eruditas scripsit *Gerb. Langhainius*, An.

1636. 80. Oxon. Prodiit idem cum illustratione Caroli Manoleffii, 4°. Bononia
1644. Græcè & Latine cum Notis Tanaquilli Fabri Salmurii anno 1663. in 80.

CÆCILIUS CYPRIANUS.

Carthaginiensis, ex Gentili Christianus, ex Rhetore primum Presbyter anno Clat. An. D.
247. dein ab anno 248. Episcopus Carthaginiensis, capite damnatus, & gla- cccLXVIII.
dio animadversus anno 258. Chartophyl. Eccles. Gul. Cave. Extant opera Paris.
1666. & Oxon. 1682. fol.

Cyprianus Carthaginiensis Episcopus, natione Afer, ante susceptam fidem gloriosè Rhetoricam docuit: Sed suadente Presbytero Cecilio, à quo & cognomen sortitus est, ad Christum conversus, omnem substantiam suam pauperibus erogavit; ac post non multum in Presbyterum & Episcopum Carthaginis electus, multa piissima opuscula elegantissimæ Phræseos & Ciceroniano candori proximæ ad ædificationem Ecclesiæ scripsit. In quibus, ut Hieronymus ad Paulinum scribens, ait, instar fontis purissimi lenis incessit & placidus. Sixtus Senens.

Unus igitur præcipuus, & clarus extitit Cyprianus, quoniam & magnam sibi gloriam ex artis Oratoriæ professione quæsierat; & admodum multa conscripsit in suo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioso, suavi, & (quæ Sermonis maxima est virtus) aperto; ut discernere nequeas, utrumne ornatior in eloquendo, an facilius in explicando, an potentior in persuadendo fuerit. Lactant. l. 5. Institut.

Non alium video inter eos, qui Latine scripserunt, qui ad Apostolici pectoris vigorem propius accedat: ubique sentias Pastorem loqui, ac Martyrio destinatum. Erasmi. Epist. l. 2. Epist. 18.

Non possum equidem inficias ire, quin olim inter orthodoxos Scriptores primas tribuerim Hieronymo: Verum ubi Cyprianum, quem prius & carptim & oscitans legeram, propius sum contemplatus animi dubius reddor utrum utri præferam, adeò suis uterque virtutibus summus occurrit. Quòd si hoc nomine jure præfertur Demosthenes, quod propius accesserit ad verum illud ac naturale dicendi genus, & longius absit ab umbrâ Declamatoris, longè præcellit hac parte Hieronymum Cyprianus: Magis ubique serius, ac minus affectans; cum Hieronymus, quemadmodum & Tertullianus, in risu penè sit immodicus, subinde desidens in expatiationibus, plurimum admiscens ex profanâ literaturâ: Quæ doctes, si laudi dantur, non tam defuere Cypriano, quàm vel sprete sunt, vel neglectæ. Nihil in hoc reperiens quod ad ostentationem ingenii videri possit ascitum, aut quod ullo pacto vafritiem sapiat, quæ non abest Hieronymo. Idem ibid. lib. 28. ep. 6.

Cæterum cum Lucubrationes ab eo relictæ ore omnium in Ecclesiâ sint celebratæ; quidnam autem est quod Gelasius Papa in Romano Concilio, statuto Canone de libris Apocryphis, censuerit Cypriani Opuscula apocrypha esse: At per Opuscula certè non alia ab eo esse opera significata, quàm editos ab illo de rebaptizatione Hæreticorum tractatus, existimamus; qui uno volumine opusculo-

rum titulo inscripto, continerentur. *Baron.* 2.vol.ad an.261.

Cum jam *Christianam* Religionem amplexus est, derisum à *Gentilibus*, ac vilipensum, & loco *Cypriani*, dictum *Coprianum*, his verbis testatur *Lactantius*: *Audivi quendam hominem disertum sane, qui eum jam mutatâ unâ literâ, Caprianum* (inò ut emendatiores codices habent, *Coprianum*, nempe stercorarium) *vocaret*: Quasi quòd elegans ingenium & melioribus rebus aptum, ad aniles se fabulas contulisset. *Idem* *ibid.* ad ann. 250.

Cyprianum, virum sanctissimum *Carthaginienses* ad unum omnes in primis colunt, cui templum planè memorabile extra urbem ad littus maris extruxerunt: eumque cum aliis pietatis officiis venerantur, tum festum diem, quem *Cypriana* vocant, quotannis celebrant. *Evagr.Scholastic.* l.4.c.16. *Eccles.Hist.*

Versus scripsit *Cacilius Cyprianus, Afer*, Pontifex *Carthaginiensis*, qui *Valeriano* Imperatore pro *Christo* neci traditus est. Cujus *Opera* soluta oratione omnibus nota, nec commendatione indigent. At versus, quia parum cogniti vobis, tantum indicare volui. Sunt verò, quos ego legi, sexaginta novem Heroici, *De sanctæ Crucis Ligno*, quos si semel legatis, iterum & sæpè legetis. *Lil. Gyrald.*

Tertulliani unicus admirator *Cyprianus*, ut etiam eum propter excellentiam *Magistrum* vocitare soleret, illius sententiarum quasdam liberè secutus est, ac, inter cæteras, istam de rebaptizandis *Hæreticis*, quam mordicùs tenuit--Idem beatus *Martyr* in sui seculi errore versabatur, putans omnibus Baptizatis, ne pueris quidem exceptis, *Eucharistiam* esse ad salutem necessariam. *Dall. de vèro usu Patrum*, p.262.263.

Quod de *D. Cypriani* Operibus nobis superest majorem ob amissa dolorem in nobis excitat. Nulli enim libri utiliores illis ad veræ *Theologiæ* solidam notitiam comparandam. In illis quæ fuerit antiqua *Ecclesiæ* Disciplina cernere licet. Singularia quædam ad *Ecclesiasticæ Historiæ* intelligentiam pernecessaria hinc hauriuntur, & plerarumque difficultatum in primis *Conciliis* occurrentium elucidatio ibi reperitur, quarum solutionem alibi frustra quis quærat. *Ephemerides Gallic. Eruditor.* VIII. Febr. 1666.

* *Desiderii Erasmi* in *D. Cyprianum* annotationes, cum expurgatione permittuntur. *Index Madrit.* edit. Ann. 1667.

Non me terret auctoritas *Cypriani*, quia reficit humilitas *Cypriani*; magnum quidem meritum novimus *Cypriani* Episcopi & *Martyris*. *D. Augustin.* l. 2. de Bapt.

Beatissimus *Cyprianus* velut oleum decurrens in omnem Suavitatem lingua compositâ: Declamator insignis, Doctorque admirabilis. Quantos enim ille dubitantes non pertulit labi, lapsos verò firmissima prædicatione solidavit, confessores ad *Martyrium* ipse perduxit? & ne minor esset prædicationibus suis, ipse quoque *Martyrii* corona, Domino præstante, decoratus est. *Cassiodor. Divin. Lect.* c. 19.

Omnia Sancti *Cypriani* Opera edita in fol. *Oxonii* anno 1682. è Theatro *Sheldeniano*, correctæ ad Manuscriptos Codices, qui summâ cura allegantur, recognita & illustrata per *Joannem Fell. Oxoniensem* Episcopum.

PLOTINUS.

Philosophus *Platonicus Aegyptius* natione, è civitate *Lyco*, discipulus *Ammone* Clar. An. D. CCL. *nii*, Philosophi *Christiani*, præceptor *Porphirii*, *Galieni*, *Taciti* & *Probi* temporibus. Sub *Philippo Roma* docuit, non *Idololatrias* modò, sed & *Christianos* habens Auditores, à quorum religione non multum abhorreere creditus est. Civitatem conditurus, ad *Platonis* ideam, *Galieni* Imp. opem imploravit, sed hic à *Consiliariis* suis est absteritus. Fuit corpore gracili, tenui valetudine, morboque Sacro obnoxius. Scripsit de Rebus Philosophicis libros 54. in *Enneadas* sex distributos, quos *Latine* interpretatus est *Marsilius Ficinus*. *Porphyrus* illum quoque contra *Gnosticos* scripsisse addit. Doctrinam ejus *Ficinus* egregiè explicavit. Obiit Anno 270. ætatis 66. *Amelii* Præceptor: tanta virtutis veneratione superstitionibus relicta, ut aræ passim ipsi, veluti *Deo*, extruerentur. *Hofman*.

Plotinus in disputationibus strenuus, ad inventionem solers, ad opportuna percipienda promptissimus, soli tamen intelligentiæ studens, nihil de *Orthographiâ* curabat. Qui ad hunc legendum accedunt, hos mente sublimiore esse convenit, nam cæteri homines animum habent, hic verò non animum, sed intellectum. Quæ scribere conceperat, ita animo disposuerat, ut è libro quodam antè oculos posito exscribere videretur: sique ab aliquo interrompebatur, peracto negotio, non repetebat Scripta, sed sequentia contexebat, quasi nihil intermisisset. *Porphyr.* in vit. *Plotin*.

Ob vim ingenii cœlestem & dictionis obliquam, & ab ænigmatum obscuritate non alienam rationem, gravior & à populari captu disjunctior videbatur. *Eunapius* in *Porph*.

Plotinus certè nostræ memoriæ vicinus temporibus, *Platonem* cæteris excellentius intellexisse laudatur. *Aug.* de Civit. Dei l. 8. c. 10.

In *Plotino Augustinus* l. 3. Acad. videri *Platonem* revixisse scribit. Ita fuit ille os *Platonis* in Philosophia purgatissimum & lucidissimum, dimotis nubibus erroris. *Macrobius* quoque Principem Philosophiæ facit *Plotinum* cum *Platone*. *Lud. Viv.* comment. in loc. prædict. *August*.

Qui hunc audit, *Platonem* audire se putet: aut enim in *Plotino* *Plato* revixit, aut *Dæmon* idem prius *Platonem*, deinde *Plotinum* afflavit *Marsil. Ficin.* in Epist. ad Lect.

Plotinus *Platonicus* profundissimus, & à populari captu omninò disjunctus. Genus dicendi sectatus est horridum & incultum, verborumque ac sententiarum obscuritate perplexum. *Joan. Card. Bona.* in Notit. Auctor.

Plotinus magis quam quisquam verborum parcus. *Macrob.* in som. *Scip.* l. 2. c. 12.

Vir sapientia inclytus vocatur *Lipsio* cent. 4. Miscellan. Epist. 39.

Philosophus maximi nominis, quique posteris exemplum doctrinæ præbuit. *Barth.* ad *Zach.* pag. 284.

Plotinus *Numenii* inventa & dogmata sibi tribuere à maledicis quibusdam dictus est, quo plagii crimine ut liberaretur, *Amelius* librum scripsit de *Differen-*

ziâ doctrinâ Plotini & Numenii. *Joan. Jons.* de script. Hist. Philos. l. 3. c. 10.

De Platonica, ut & Pythagorica Philosophia Principiis scripsere olim *Numenius, Cronius, Moderatus, & Thrasyllus*, qui Tiberiano ævo vixit: Sed omnium ante se industriam curâ accuratâ vicit *Plotinus*. *Voss.* de Philos. Sect. p. 72.

Plotinus non modò Hæbræorum Patrum, sed Piscatorum quoque ac Salvatoris nostri perdoctus traditiones. *Theodoret.* de curandis Aff. Græc. lib. 6.

Sed redeo ad *Plotinum*, cujus morientis verba literis planè aureis, & si quid auro reperitur etiamnum pretiosius, perscribenda: quia quid nostrum cuique meditandum obeundumque sit, summa veritate præscribunt, non duxi per incuriam transmittenda. Nam cum jamjam foret animam acturus, perrexit ad eum invisendum *Eustochius*, sicuti ab eodem relatum sibi, *Porphyrus* scribit: habitabat is *Puteolis*. Adhuc (inquit *Plotinus*) te expecto, atque equidem jam aditor, quod in nobis divinum est ad divinum ipsum quod viget in universo, redigere. Spiritumque his verbis emisit. *Rhodogin.* Lect. Antiq. l. 21. c. 10.

Plotini Philosophiæ *Platonica* libri 54. in sex Enneades distributi prodierunt: Græcè cum Interpr. *Marsili Ficini* & Commentariis. *Basilea* in Fol. An. 1580.

G R E G O R I U S.

Clar. Anno
D. CCLIV.

ANteâ *Theodorus* dictus, Episcopus fuit *Neocesariensis*, & à magnitudine miraculorum patratorum *Thaumaturgus* appellatus, auditor fuit *Origenis*, dum esset adolescens; sed ab erroribus ejus omninò immunis fuit. *Bellarmin.* Obiit ann. Dom. 265.

Scripta Genuina hæc sunt: Panegyricum in *Origenem*---Metaphrasis in *Ecclesiastem*---Brevis expositio fidei---Epistola Canonica. Aliæ Epistolæ plures quæ non extant.

Opera Supposititia sunt: Ἡ κατὰ μέτρος πίσις---Capita XII. de fide, cum Anathematismis---In annunciationem S. Dei Genitricis Sermones tres---Sermo in Sancta Theophania---Ad Tatianum de animâ disputatio. *Gul. Cave.*

Certè *Basilus* tantam fuisse miraculorum ejus præstantiam ait, ut ab ipsis etiam veritatis hostibus, *Alter Moyses* appellaretur. Virum Apostolicorum signorum & virtutum vocat. *Hieronymus.*

Vir doctus & sanctus, & multa scripsit, & miraculis vivens coruscavit. *Trithem.*

Vit Apostolicorum virtutum maximè compos, inter omnes Patres. *Barth.* in Adv. p. 36.

Gregorium Magnum & illius voces quo loco ponam? annon cum *Apostolis* & *Prophetis*, virum qui eodem Spiritu, quo illi, versatus est, quique *Sanctorum* vestigiis per omnem vitam inhæserit, quique Evangelicæ conservationis vigorem, quamdiu vixit, præstiterit? Equidem illud dixerim: profectò injuriâ afficeremus veritatem, si non animam illam annumeremus iis qui *Deo* juncti sunt: Qui velut insignis magnæque lucerna in Ecclesia *Dei* resplenduit: Qui Spiritus
ope

ope terrorem habuit adversum Dæmonum potestatem. *Basil. de Spirit. Sanct. cap. 29.*

De *Gregorio* illud constat: Quantumlibet in fide Christiana *Origenem* haberit Catechistam atque Doctorem; tamen adeò omni penitus impuritate defæctam ab eo cognoscitur hausisse doctrinam, ut nullus unquam nec adversariorum quidem fuerit, qui vel levi suspicione cum *Origene* conniventia eum in crimen adduxerit. Quòd verò in ipsum aliquando fuerit inclamatum, suis scriptis favisse *Sabellio*: procul hæc abhorrebant ab *Origenis* Sententia. *Baron. ad Ann. 266.*

Contra Gentiles scribens *Thaumaturgus*, aliquibus visus est *Sabellio* arma subministrasse, quod *S. Basilus*, *Baronius*, alique purgant & excusant.

Iste *Gregorius* crebro hominum celebratur sermone non *Athenis* solum & *Beryti*, verum etiam per totam regionem *Ponti*, atque adeò per universum (prope dixerim) orbem terrarum. *Socrat. l. 4. Hist. Eccles. c. 27.*

Ubi cognovit suum instare obitum, totam diœcesin ac civitatem suam perscrutans, cum septemdecim tantum *Ethnicos* in ea reperisset, Gratias Deo agit, quod suo *Successori* tot relinqueret simulachrorum cultores, quot ipse ejus *Ecclesiæ* curam suscipiens in ea Christianos invenisset.

Sicut de *Moyse* ait *Scriptura*, quod eruditus esset omni sapientiâ *Aegyptiorum*: Ita quoque magnus iste vir [*Gregorius Thaumaturgus*] cum omnem *Gentilium* eruditionem atque doctrinam perscrutatus esset, factoque periculo didicisset, quàm infirmæ eorum opiniones sint atque sententiæ, quàmque parum sibi consent. Discipulus fit *Evangelii*, ac prius quàm per mysticam & incorpoream nativitatem institutus esset, adeò rectè atque præclare sese in vitâ gerebat, ut nullas peccati sordes ad *Lavacrum* afferret. *Gregor. Nyssen. in vita ejus.*

Gregorii Thaumaturgi Episcopi *Neocæsariensis* opera varia, Græcè & Latine summâ curâ comparata, Interprete & scholiaste Doctore *Gerardo Vossio* colliguntur, *Roma*, ann. 1594. unâ cum variis Sanctorum Patrum opusculis, quæ antea nunquam prodierant è prælis, eodem Interprete & Scholiaste *Gerardo Vossio*. Hæc autem impressa in 4°. *Moguntia*, ann. 1604. & in fol. *Parisus* an. 1622. junctis sanctorum *Macarii Egyptii*, & *Basilii Seleucia* Episcopi operibus, cum *Zonarae* expositione in aliquot *canonicas Græcorum* Epistolas. De his operibus plene *Possévinus* in suo *Apparatu sacro*, *Bellarminus* & *Labbeus* *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui multis contendunt ut magnam saltem eorum partem, si non omnia, legitimam & putent & probent. Attamen ut ego ingenue sentum meum aperiam, dicam valde mihi suspecta esse ea omnia quæ sub ejus nomine vulgata sunt, ob auctoritatem *S. Gregorii Nysseni* Episcopi, qui teste *Leontio Byzantino* in libro de *sectis*, c. 8. ait in vitâ *D. Gregorii Thaumaturgi* quam conscripsit, eum nihil de Scriptis reliquisse posteritati: Quis enim hoc melius noscere poterat, quàm *S. Gregorius Nyssenus*, qui vitam ejus scribebat? *Oudin. in Supplement. de Script. Ecclesiast.*

PORPHYRIUS.

Clar. Anno
D. CCLXX.

Philosophus *Tyrius*, clarâ ortus prosapiâ, priûs *Malchus* vocabatur, deinde ob vestem regiam *purpuream*, quâ ob nobilitatem utebatur, *Porphyrus* à Sophistâ *Longino*, qui ejus in *Rhetoricis* Præceptor erat, dictus est. *Plotini* fuit discipulus, magister verò *Jamblici*. Natus *Aureliani* temporibus obiit sub finem *Diocletiani*.

Scripta ejus hæc sunt: De divinis nominibus, l. 1. --- De Principiis lib. 2. --- de Materiâ, lib. 6. --- De animâ; lib. 5. --- De animalium abstinentiâ, lib. 4. --- De cognoscendo seipsum, lib. 4. --- Quòd una fuerit *Platonis Aristotelisque* secta, lib. 7. --- In historiam *Juliani Chaldaei* Philosophi, lib. 4. --- Contra Christianos, lib. 15. --- De Homericâ Philosophiâ --- Ad *Aristotelem* quòd anima sit *entelechia* --- Philologiæ Historiæ, lib. 5. --- De Genere, Specie, Differentia, Proprio & Accidente --- De *Nili* fontibus, secundum *Pindarum* --- De utilitate quam Reges ex *Homero* percipere possunt, lib. 10. --- Miscellanearum Quaestionum, lib. 7. --- In *Thucydidis* proœmium --- Ad *Aristidem*, lib. 7. --- In *Minuciani* artem. Item alia plurima, præcipuè verò *Astronomica*.

Hic est ille *Porphyrus*, qui contumeliosam, ac atrocium injuriarum plenam linguam in *Christianos* movit, & quâ suum pestiferum venenum in eos effudit, ac ejaculatus est. *Suid.*

Porphyrus, vir, si quis alius fuit, Religioni *Christiane* & ejus cultoribus infestissimus. *Tanaquil. Fab. Epist. l. 1. p. 145.*

Rabidus adversus *Christum* canis audit *Porphyrus Hieronym.* in procem. catalog. Scriptor. Eccles.

Porphyrus contra veritatem rabida debacchatus est insania. *Theodoret. Serm. 1. de Græc. affect. curatione.*

Porphyrus à posteriore gentilitate maximè cultus, & inter *Platonicos*, ob excellentiam, *Philosophus* cognominatus; sed hostis ille *Christi* asophos vel misosophos potius appellandus. Hic habitus omnium *Platonis* mysteriorum consultissimus. *Wier. de Mag. Infam. c. 3.*

Ejus adeo exosum & execrabile nomen, ut in *Edictis Imperatorum* profligatissimi quique *Hæretici*, *Porphyriani* dicerentur. *Crakanthorp. de Provid. Dei.*

Porphyrus Scripta adversus *Christianos* olim combusta fuisse *Theodosii M. jussu*, ann. 448. patet ex *Actis Concil. Ephesini.*

Lactantius duorum meminit Philosophorum, qui contra *Christianos* scripserint, quorum prior sine dubio hic *Porphyrus* fuit. Describit eum velut sub velo Philosophi omnibus vitiis coopertum, avarum simul ac luxuriosum quique opibus suis ipsos *Judices* corruptos habuerit in potestate. *Hofman.*

Magnum hujus inter *Philosophos*, ac *sophistas*, nomen fuit --- *Porphyrus* primitus fuisse *Christianum*, sed postea à Religione hac resiliisse, *Augustinus* innuere videtur, l. 10. de *civ. Dei. c. 28.* Id ob auctoritatem tanti viri inficias ire non asum: Sed hætenus tamen nihil invenio, quo id verisimile fiat, præterquam quòd junior

junior familiariter utus sit *Origene*. Ac longè etiam minùs assentire possum doctissimo *Annalium Ecclesiasticorum* Scriptori, [*Baronio* ad annum 325.] qui jam senem denuò ex *Gentili Christianum* factum putat. *Voss. de Hist. Græc.*

Usque adeò vir ille [*Porphyrus*] in omni virtutum genere volutatus promiscuè fuit, ut nescias quid laudes magis, Sermonis elegantiam & nitorem, an verò dicendi acrimoniam. Videtur extremam senectam attigisse; quo factum, ut multas reliquerit observationes, libris prius à se editis repugnantes: de quibus non possum aliter existimare, quàm quòd ætatis progressu sententiam mutavit. *Eunap. in vit. Porphyr.*

Porphyrus tanquam *Mercurialis quædam catena* ad Mortales demissa, omni-genæ eruditionis beneficio, cuncta apertè, dilucidè, clarèque explicabat Plotini & Philosophorum res, qui arcana sua obscuritatis latebra, sicut Poëtæ Fabulis, involverunt, postquam laudatum *perspicuitatis remedium* (τὸ φάρμακον τῆς σαφηνείας) experientia edoctus gustasset. *Eunapius in vitâ ejus.*

Porphyrus Christianæ fidei desertorem tanti fecit *Libanius* sophista, ut eum pro Deo habuerit. *Niceph. lib. 10. cap. 3.*

Julianum ejus mendaciis atque deliramentis tanquam divinis vocibus exultasse, liquet ex *Nazian. orat. 4.*

Capitalis quidem ille [*Porphyrus*] fidei *Christiane* hostis, Philosophus tamen insignis, & veterum historiarum scientissimus, *Nic. Full. Miscell. sacr. l. 2. cap. 6.*

Optandum esset nos habere libros quos adversus *Christianos* conscripsit: Si eos haberemus libros quos habebant *Patres* egregia in iis cerneremus.

Ex *Aristotelis* libris *Topicorum* sumpsit *Porphyrus* quæ de *quinque vocibus* composuit; opus, ut mea utique sententia utilissimum, ità longè ab utilitate traditum. Prætereo *ταυτολογία*, & molestiam *Orationis*. *Lud. viv. de causis corrupt. Art. p. 181.*

Porphyrus è *sacris Literis*, quæ sibi collibuit suffuratus, nonnullis inde sententiis sua monumenta interstitis, posthabuit *veritatem* perdiscere. Simiusque duntaxat imitator permansit, vel ut veriùs dicam, *Graculus* quidam fuit alienis plumis excultus. *Theodoret. serm. 7. p. 108.*

Quæ verò causa eum moverit, ut deficeret à fide & libros in *Christianos* scriberet docet *Socrates l. 3. c. 19.* Nam iste *Cæsarea Palestine* à quibusdam *Christianis* reprehensus, cum prægravi, qua ardebat, iracundia illud ferre non posset, religionem *Christianam* deseruit; & præ odio illorum, qui ipsum coarguerant, ad libros conscribendos, quibus *Christianos* maledictis & contumeliis perstringeret, præcepit ruit. Eadem *Nicephor. l. 10. c. 36. Lud. Viv. comment. in l. 10. c. 26. Augustin. de civ. Dei.*

Porphyrus opera, viz. de Abstinencia ab animalibus necandis, libr. 4. cum versione *I. Valentini*: De vita *Pythagoræ* liber: Sententiæ ad Intelligibilia ducentes: De Antro *Nympharum*, quod in *Odyssæa* describitur, Latinè omnia versa sunt per *Lucam Holstenium*; qui & dissertationem de Vita ac Scriptis *Porphyrus*, nec non *Observationes ad vitam Pythagoræ* adjecit.

Cambrigiæ in 8o. Impensis Guil. Morden. anno 1655.

Libri quatuor de Abſtinentiâ prodierunt Græcè cum Scholiis *Michaelis Ephesi* anno 1547. Florentiæ in Fol.

Scholia ejus optima ad *Iliada Homeri* ſe habere, aliquando in lucem proditura, ait *Iſaacus Voſſius* ad *Mela* lib. 1. cap. 9. quæ cum aliis commentatoribus Poetæ ejus è Bibliothecâ Peireſcianiâ acceperit.

ÆLIUS SPARTIANUS.

Clar. An. D.
CCXCIH.

Diocletiani Imperatoris temporibus floruit. Vitas *Adriani, Ælii veri, Didii Juliani, Severi & Peſcennii Nigri, Caracallæ & Getæ*, literis conſignavit.

Ælius Spartianus profundiffimâ ſcatet eruditione, non ſine ſui temporis eloquentiâ. *Joan. Bapt. Pius*, c. 57. annot. poſter.

E *Spartiano, Lampridio, Capitolino, Vulcatio*, & illis quaſi partium ſecundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immenſam copiam eſt haurire. *Lipſ.* l. 5. *Epist. Quæſt. Epist.* 21.

De *Stylo* res nota, uti & aliorum, qui cum *Spartiano* conjungi ſolent. Ut ſunt *Gallicanus, Trebellius Pollio, Julius Capitolinus*, & alii. De quibus ſic *Eraſmus* in *Ciceroniano*: *In his vix eſt quod probes, præter Hiſtoriæ fidem. Nam agrè tuentur Sermonis Latini caſtimoniam.* *Voff.* de *Hiſt. Lat.*

Rariſſimos ſuperelle, qui veritatem viderentur exquisitè ſectari, & ſibi comperta ſcripſiſſe, in cæterorum tamen copiâ non ſpernendos, voluit divina benignitas. In his ponere ſoleo *Polybium, Suetonium, & Vitarum Auguſtarum* ineptos plerumque conſarcinatores, niſi ſi ita interpolatos; *Tacitum Ammianum Marcellinum*. Quibus etſi diverſiſſimis *Scriptoribus*, maximè omnium veritatis ſtudio cordi fuiſſe ſcimus. *Barth.* l. 6o. *adverſ. in Auguſtin.* de C. D. l. i. c. 6.

In *Spartiano* multa pluribus in locis deprehenditur earundem rerum repetitio, & plurima ubique confuſio. Nam quoties *Serviani* cædem legas in *Adriano*? in cujus vitâ contexendâ poterat ſanè, debuerat certè *Spartianus* vel temporum ſervare ſeriem, vel per partes ſic dicenda diſtinguere, ut de publicè geſtis, de peregrinationibus, deque privatâ cæterâ ejus vitâ ſeparatim tractaret. Qui quidem ordo in aliis quoque *Spartiani* ſcriptis deſideratur. *Bonifac. Roman. Hiſt. Scriptor.*

Ælius Spartianus *Historicus* non magni ponderis. *Dempſter.* in *Elench. Scriptor.*

Certum eſt quòd *Spartianus, Lampridius* cæterique qui quod *Hiſtoria Auguſtæ* nomen obtinere ſolet compoſuerunt, tempora de quibus ſcribunt mirum in modum illuſtraverint, quòdque eorum librorum lectio, quandoquidem melioribus hac in parte deſtituti ſumus, abſque inſigni diſpendio negligi nequeat. Sed totum illud ingens volumen quod ab illis habemus, frigidum & exanime cadaver eſt, potiùs quàm *Historicum* corpus debitè animatum. Omnes Eruditi judicio conformes ſunt Authori qui, in ſua *Prefatione, Hiſtoria dehoneſtamenta* eos nominat. Dicitque poteſt nihil in eorum lectione profici poſſe, quod attinet

ad Historiæ regulas, nisi in contrarium sensum trahantur, quemadmodum in illorum imperitorum *Fidicinum* cantu, quem Discipulos suos audire volebat *Ismenias*, ut errores vitarent quos in illo animadvertissent. *Francis. Motheus le Vayer*. Præfat. sua. Gall.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum scriptis apparet: quamobrem cum scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eadem in eos invidiâ, quæ de *Christianis* scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeo ut acerbissimæ in eos per Imperatores *M. Antoninum* & *Lucium Verum* excitatæ persecutionis, ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. Chr. 163.

Historia Augustæ Scriptores, licet exili quidem ac levidenti testimonio prosequatur *Caspar. Barthius* alicubi, & ipso ævo *Theodosiano*, vel etiam *Justiniano* latinitatem in plerisque deformiorem pronunciet: Nolim quisquam utilitatis parum ex eorum lectione comparari posse putet. *Whear.* Meth. leg. Hist. Civil. Sect. 22.

Historia Augustæ. scriptorum lectio cum omnibus & Historiæ & Morum antiquorum studiosis necessaria, nedum utilis; tum vel maxime iis, qui cognitione *Juris Civilis* Romanorum delectantur. Quam multa enim toto sparsim opere invenias, quæ ad Jurisprudentiæ studia propriè pertineant? quam multis locis, aut novum Jus aliquod introductum, aut vetus antiquatum observatur? ut taceam, quod absque his scriptoribus fuisset, plurimos prudentes, quorum extant in *Pandectis* & nomina & Fragmenta, ignoraremus: Taceam item dictionis genus, in multis commune cum antiquis Jurisconsultis. Quid? tot Principum pulcherrimas Epistolas, tot gravissima Senatus-consulta, tot alia publica monumenta, è Scriniis Augustorum, Actis Senatûs & populi, aut nescio unde ex abdito eruta, quanti censemus facienda? aut quem mihi dabis ex omni veterum Auctorum numero, cui propter similem vel fidem, vel diligentiam tantum debeamus. Nec prætermiserim eruditas illas neque longè petitas, sed è renatas digressiones, quibus hi Libri, tanquam segmentis purpuræ veri luminis, variis locis sunt ornati. *Isaac. Casaub.* In Prolegom. ad *Histor. Augustæ*.

Ælius Spartianus, *Ælius Lampridius*, *Julius Capitolinus*, alique *Historia Augustæ* Scriptores, in lucem emissi sunt cum integris Notis *Isaaci Casauboni*, *Claudii Salmasii* & *Jani Gruteri*, duobus Tomis in 8o. *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackanâ*, anno 1671.

ÆLIUS LAMPRIDIUS.

Imperatorum *Diocletiani* & *Constantini Magni* temporibus vixit. Nam ad Clar. A. D. illum quidem *Antonini Commodi*, ad hunc verò *Antonini Heliogabali* & CCXCVI, Dd *Alexandri*

Alexandri Severi vitas scripsit. Gerard. Joan. Vossius eundem sibi *Ælium Spartianum* atque *Lampridium* videri existimat.

Mihi quidem id animi fuit, ut iimitarer *Suetonium Tranquillum*, *Fabium Marcellinum*, *Gargillum Martialem*, *Julium Capitolinum*, *Ælium Lampridium*, cæterosque, qui hæc & talia, non tam disertè, quàm verè memoriæ prodiderunt. *Flav. Vopisc. in Probo, c. 2.*

E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum Historicis, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Iust. Lips. l. 5. Epistolic. Quæst. ep. 21.*

Ælius Lampridius Historicus futilis, si scribendi genus spectetur, cæterum necessarius Polyhistor. *Dempster in elench. Script.*

Lampridius Historicus frigidus. Idem ibid.

Stylus Lampridii pedester ac humilis est; dictio parùm sincera, numerus plerumque subsultans; res nullâ serie digestæ, ita relatæ, ut in mentem veniebant; nullus verborum delectus, nullus eloquentiæ apparatus. *Barth. Bonifac. in excerpt. de Roman. Hist. Scriptor.*

De *Julio Capitolino*, *Ælio Lampridio*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Ælio Spartiano*, & *Vulcatio Gallicano*, qui uno ferè tempore sub *Diocletiano* & *Constantino Magno Imp. Rom.* Principum vitas conscripsere, vix habeo quid dicam; adeò temporum injuriâ & *Librariorum* indiligentiâ sunt mutili, & corrupti; ex his tamen quæ extant facilè colligere possumus, eos pro temporum conditione satis diligentes in historiâ conscribendâ fuisse, sed rerum dispositio, quâ usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt, multis ineptè, quæ ad rem nihil vel parum pertinent, additis, & cùm brevitati student, in nimiam verborum incidunt, minuta quæque persequentes. Nobis tamen chari esse debent, cùm eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon. de Rom. Hist. Script. c. 20.*

Illud opinor apud eruditos omnes in confesso esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, *Prorsus eâ libertate scripsit Caesarum vitas, quâ vixerunt ipsi.* Propemodum æquarunt *Suetonium*, hac sanè laude, *Ælius Spartianus*, *Julius Capitolinus*, *Ælius Lampridius*, *Vulcatius Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, *Flavius Vopiscus*, licet eloquentiæ viribus sermonisque politiæ multò inferiores. Proinde mihi quidem digni videbantur, ut eorum lucubrationes studiosi summâ fide servarent, quorum fide factum est, ut tantarum rerum tam certa memoria dureret in hanc usque nostram ætatem. *Erasmus. Epist. l. 28. Epist. 16.*

Romanorum Impp. vitæ ac res gestæ, à sex illis *Historiæ Augustæ* Scriptoribus, non tam disertè, quàm verè in literas referuntur; quos accuratè emendatos, atque illustratos, *Isaacus Casaubonus*, novissimi hujus seculi immortale decus, & *Claud. Salmasius*, rerum literarumque veterum usque ad miraculum doctus, haud ita pridem nobis dederunt. *Whear. Meth. legendi Hist. Civil. sect. 22.*

JULIUS CAPITOLINUS.

Tempore *Diocletiani* vixit. E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. *Epist.* Quæst. *Epist.* 21.

Clar. An. D.
CCXCVIII.

In his (*viz.* *Ælio Lampridio*, *Julio Capitolino*, *Ælio Spartiano*, *Vulcatio*) *Gallicano*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Aurelio Victore*) vix est quod probes, præter *Historiæ* fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani cognominis* honore digner. Nam ægrè tuentur *Sermonis Latini* castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Ex his tamen, quæ extant, facile colligere possumus, eos (*viz.* *Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Vopiscum*, *Spartianum*, *Gallicanum*) pro temporum conditione, satis diligentes in *historia* conscribenda fuisse. Sed rerum dispositio, quâ hi usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt; multis ineptè, quæ ad rem nihil, vel parum faciunt, additis. Et cum brevitati studere conantur, in nimiam verborum incidunt, minuta quæque prosequentes. Nobis tamen chari esse debent, cum eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de *Hist. Roman.* c. 20.

Reprehendit *Sigonius Capitolini* otiosam verborum, dum minuta quæque prosequitur. Sed profectò nimis ille est iniquus, qui pro gratia, quam *Scriptori* de nobis optimè merito debemus, reddit oburgationem. Nam vel minimarum rerum cognitio magnam interdum affert utilitatem, præsertim si de magnis agitur viris, quorum nullum est tam leve, tamque domesticum dictum aut factum quin observatione dignum videatur. *Balthass. Bonifac.* de *Roman. Hist.* *Scriptor.* c. 21.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt *Vitas* quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum *Scriptis* apparet: quamobrem cum scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare; & ipsi eadem in eos invidiâ, quæ de *Christianis* scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeò ut acerbissimæ in eos per *Impp. M. Antoninum & Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relictâ habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Vitæ nonnullæ sunt inter hos (*viz.* *Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Spartianum*, *Gallicanum*) quas jure dicas, centonum instar, è diversi coloris pannis fuisse confutas. *Scriptorum* alibi desideres judicium limatius, alibi diligentiam exquisitiorem; omnium maximè in *Capitolino*, & in quatuor aliis. *Balthass. Bonifac.* & *Roman. Hist. Scriptor.* c. 26.

Julius Capitolinus Historici nomine indignus, *Dempster* in *Elench. Script.*

In *Vopisco*, præter eruditionem, illud, etiam laudamus, quod omnia ordine

narrat meliori, quàm factum fuit à *Spartiano*, *Capitolino*, atque aliis *Historia Augusta* Scriptoribus, in quibus pleraque valdè turbata. *Voss. l. 2. de Hist. Lat. c. 7.*

Omniùm verò maximè incuriam suam prodidit *Julius Capitolinus*: Cui congerendi tantum, non digerendi voluntas fuisse videtur. *Idem de Art. Hist. c. 24. pag. 128.*

Julius Capitolinus eorum judicio qui illum evolvere dignati sunt, omnium *Historia Augusta* Scriptorum vilissimus habetur. *Fr. Moth. le Vayer. Tom. 1. pag. 412.*

* *Isaaci Casauboni* Emendationes ac Notæ in *Julium Capitolinum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madrit. edit. ann. 1667.*

Si de *Ælio Lampridio*, atque *Julio Capitolino* plura scire desideres, vide in *Ælio Spartiano* judicia de hisce, aliisque *Historia Augusta* Scriptoribus.

H I E R O C L E S.

Clar. An. D.
CCCCII.

Philosophus, an solùm homo politicus non liquet. Claruit ineunte hoc Seculo circa ann. 302. Persecutionis sub *Diocletiano* ferventis Auctor & ἐργασίας maximus: *Bithynia* primùm ex Vicario Præses, deinde *Alexandria* Præfectus. Utrobique in *Christianos* mirè desæviit. Nec hòc contentus, Scriptis in eos duobus virulentis libellis, quos λόγος φιλαλήθειας nominavit, ulterius adhuc infecutus est. Quo in opere inter alia *Apollonium Tyaneum*, magum famosissimum *Christo Domino* comparavit, & vel paria, vel etiam majora fecisse contendit. Alius à nostro, & ætate junior *Hierocles* ille, qui scripsit de *Fato* apud *Photium. Gul. Cave. Chartophyl. Eccles.*

Commentario edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Areopagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porro ejus insanias *Eusebius* adversus eum scribens egregiè confutavit: Quem consulat, qui hæc plenius scire cupit. *Baron. ad an. Dom. 68.*

De hoc Autore, tacito ejus nomine, *Lactantius* hæc tradit: Alius eandem materiam mordaciùs scripsit, qui erat è numero *Judicum*, qui auctor imprimis persecutionis faciendæ fuit: Quo scelere non contentus, etiam Scriptis eos, quos afflixerat, infecutus est. Composuit enim libellos duos, non contra *Christianos*; ne inimicè insectari videretur; sed ad *Christianos*; ut humanè, ac benignè consulere putaretur. In quibus ita falsitatem *Scriptura Sacra* arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: Nam quædam capita, quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeò multa adeò intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplinâ fuisse videatur. *Lactant. de Justitiâ, l. 5. c. 2.*

Hieroclem, Philosophum *Alexandrinum*, *Raynaudus* plagiaris accenset, quoniam ipsi *Eusebius*, libro contra eum, perinde ut *Philopono Photius*, usurpationem alienorum librorum vitio verterat. *Thomas. de Plagio, sect. 463.*

Inter opera verò Philosophica, sive *Judex*, sive alius fuerit, primum jure merito

merito locum sibi vendicat ὡς ἀληθὴς ἐστὶ τὰ χρυσὰ Πυθαγόρου Ἔπη, Commentatus in Aurea Pythagoræ Carmina, opus nunquam satis laudatum. Neque enim carmina ista tantum interpretari, aut Grammaticorum instar *Scholæ* conficere in animo habuit, sed omnia *Pythagorica* disciplinæ lineamenta brevi quasi tabulâ depingere. *Joan. Pearson.* in Prolegom. ad *Hierocl.*

Sciendum quod *Hierocles*, qui scholam *Alexandrinam* sublimitate & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam, & constantiam, etiam ingenii ubertate admodum affluebat; & cum linguæ præstantiâ, pulcherrimorumque nominum & verborum facilitate ac copiâ excelleret, omnes ubique auditores in sui admirationem rapiebat, tam orationis venustate, quàm scientiarum varietate, cum *Platone* semper contendens. *Damascius* apud *Phot.*

Est autem Phrasis *Hierocii* aperta atque pura, & rebus Philosophicis apta, at non supervacuis pulchrisque coloribus, & *Rhetorices* variis pigmentis decorata. *Phot.*

Extant ejus Commentarii in Aurea *Pythagoræ* carmina, de Providentiâ & Fato, &c. Græcè & Latinè *Londini* in 8°. an. 1654.

A R N O B I U S.

A Fer, sub *Diocletiano* in urbe *Africa Siccâ* florentissimè *Rhetoricam* docuit. Clar. An. D. CCCIII, Floruit circa ann. Chr. 303. *Lactantii* Præceptor fuit. Septem Libros adversus *Gentes* edidit. Hâc occasione hos libros scripsit: Cum adhuc *Ethnicus* ad Fidem *Christi* occultis inspirationibus vocaretur, & ad crudelitatem quodammodo compelleretur, ab *Episcopis Africa* Sacramentum regenerationis efflagitavit: Quem cum illi rejicerent, veriti, ne vir seculari eloquentiâ tumens, Religioni *Christiana*, quam semper oppugnaverat, illudere vellet, obtulit eis in argumentum sinceritatis suæ præstantissima adversus pristinam Religionem disputationum volumina, tanquam fidei suæ obsides. *Sixt. Senens.*

Arnobius Afer, abstrusæ eruditionis, summique ingenii Autor, adversus *Gentes* libros septem scripsit. Reconditæ hoc sapientiæ promptuarium, quo fatua *Gentilium* Religio exploditur, vera confirmatur, omni laude majus est. Quis enim eloquentiæ nervos, rationum pondera, exquisitas sententias cum pervolvit, non abripitur in amorem & desiderium tanti auctoris? ubique triumphat florentissima ejus dictio, atque ipsi adeò *Gentiles* suo jugulantur gladio. Calamus ille simul omnes tacentes *Gentilium Deos* perfodit, confecit. Ipsi *Dii*, si tales dii essent, erubescerent, ubi audirent hîc sua crimina, atque insulas de se confictas fabulas. Libro quidem secundo *Arnobius Gnosticorum* sequitur opinionem de Immortalitate Animarum, & aliis in Locis à veritate Christianâ nonnihil recedit. Sed hoc condonandum illi, qui ex *Ethnicismi* tenebris recens ad veritatem *Christianam* pervenerat. Idem huic auctori evenit, quod iis solet, qui ex carcere tenebrioso in lucem perducti visum adhuc dubium habent, in cæteris subtilis, disertus, ingenio & facundiâ pollens. *Ethnicismi* debellator fortissimus. *Joan.*

Mure præfat. ad Lect. *Arnob.* Impres. 40. an. 1651.

Septem libros adversus *Gentes Arnobius* edidit, totidemque Discipulus ejus *Lactantius*, quos si legere volueris, *Dialogorum Ciceronis* in eis Epitomen reperies, inquit *Hieronymus* in Epistolâ ad *Magnum*.

Arnobius quis post *Tertullianum* inter sacros Scriptores doctior? ideoque doctorum limâ dignior? *Lips. Cent. 1. Miscell. Epist. 42.*

Arnobius Christiani nominis Scriptorum quasi *Varro* est Antiquæ & reconditæ doctrinæ, quâ in rebus, quâ in verbis. *Idem* Epistol. Quæst. 1. 1. Ep. 20.

Arnobius scriptor eruditissimus, neque magistrorum auribus commendandus. *Jos. Scalig. comment. in Priapeia.*

Arnobium nemo tam indoctus est quin eruditissimis scriptoribus accenseat; nemo tam Christiani dogmatis ignarus, quin errores ejusdem facile ignoscat egregiis illis & nervosissimis invectivis, quibus vi quadam aut vibratione velut flammeâ *gentium* superstitiones disturbat. *Cass. Barth. l. 44. c. 1. Adversar.*

Usque eò eruditus, ut Rhetoricam Latinè docuerit, multos præclaros discipulos instruxerit, & doctrinâ reconditâ atque sagacitate antiquæ lectionis *Varronum* & *Nigidiorum* sit similis, antiquissimorum morum, rituum, juris Pontificii vetustissimi consultus. Theologorum & initiatorum omnia Mysteria doctus. *Barth. l. 59. cap. 10. adversar.*

Si non extaret, densa nox foret in Superstitionibus Veterum. *Idem* lib. 18. cap. 14. *Advers.*

Arnobius inæqualis & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. *Hieronym. ad Paulin. Epist. 13. Tom. 1.*

Reconditæ eruditionis, styli asperioris. *Dempster.*

Cui *Lucretii* verba ab usu remotiora mirificè placuerunt, & quasi in deliciis habita sunt. *Gifan. collectan. in Lucret.*

Feruntur sub nomine *Arnobii* commentaria brevia in Psalmos. Sed ea non videntur esse hujus *Arnobii*, sed alterius recentioris. Nam in explicatione Psalm. 108. refellit hic Auctor hæresim prædestinatorum, quæ tempore *S. Augustini*, vel postea exorta est; & in explicatione Psalm. 109. nominatim refellit *Photinum* hæresis *Ebionitarum* Instauratorem. At *Photinus* tempore *Valentiniani* vixit, teste *Hieronymo*, quo tempore *Arnobius* superstes esse non poterat---Feruntur etiam annotatiunculæ in varios locos Evangelii, sed parvi momenti, neque certum est, an sint *Arnobii*. *Bellarmin. de Scriptor. Ecclesiast.*

Eruditissimus *Sculdetus* affirmare non dubitat, *Arnobium* nil nisi septem illos libros adversus *Gentes* scripsisse: Quibus (inquit) eruditè, & quidem tumido, elatoque orationis genere contra *Gentes* disputat. *Sculdet. in Medullâ Patrum.*

Lactantius Ciceronem satis feliciter imitatur: *Agellius, Tertullianus, Arnobius, Minutius & Apuleius*, propter eruditionis varietatem omninò legendi sunt, sed imitatio eorum stoliditatis opinionem conficit. *Cass. Sciopp. consult. p. 43.*

Licet *Arnobii* facundissimos contra *Gentes* libros *Hieronymus* ad *Paulinum* scribens, reprehendat, veluti sermone inæquales, & nimios, ac sine ullâ totius operis

operis partitione confusos; alias tamen luculentissimos & à florentissimo Rhetore feliciter elaboratos fatetur.

A *Clemente Alexandrino* multa *Arnobius* ad verbum penè mutuatus est. *Theod. Canter.* ad Lect. Not. ad *Arnob.*

Septem *Arnobii* libri eo dicendi genere scripti sunt quod *Rhetorices* Professore dignum sit. Modus quo sua sensa enunciat *Oratoris* est, stylus tamen ejus utcumque Africanus est; idest verba ejus sunt dura, perperam disposita, parum polita, & quandoque parum *Latina*. Liquet etiam eum *Religionis* nostræ *Mysteriorum* perfectam notitiam nondum fuisse adeptum. Multò majori solertia *Ethnicorum* Religionem oppugnat quàm *Christianam* propugnat. *Ethnicismi* stultitiam felicius propalat, quàm solide *Christianismi* veritatem probat. Sed mirum id videri non debet; hoc enim omnibus recens *Conversis* solemne est, qui *Religionis* suæ adhuc pleni ejus vitia & debilitatem melius norunt, quàm argumenta & præstantiam ejus quam nuper amplexi sunt. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 557.

In suis cum *Ethnicis* altercationibus armis oppugnantibus solertiolem quàm oppugnantibus *Athletam* se præbet. Eò potissimum tendit ejus eruditio, ut his auxiliis *Gentilium* Causæ misabilia fundamenta convellat. Non liquet eum, quo tempore scribebat, multum adhuc è Bibliis legisse, præter loca *Evangelicæ Historiæ* magis obvia; aut eum *Doctrinas* & *Principia* *Christianismi* accuratè perpendisse. Nedum igitur æquè ac *Catechumenus* primis fidei Rudimentis initiatus erat; Et ideo ejus memoria tanquam erroribus maculata traduci non debet; etiamsi quædam in ejus Scriptis occurrant *Catholicæ Doctrinæ* haud ita strictè conformia; potius enim mirari subit quàm in plures & graviores *Errores* non inciderit. *Sæculari* Eruditione abundè instructus erat, & præclaris naturæ dotibus ad illam ornandam præditus erat. Stylus ejus quamvis jam olim à *D. Hieronymo* perstrictus ut laxus & inæqualis, sufficienter tamen elegans est. Sapit quidem aliquando rancorem quendam *Africanæ* Dialecti, medium tamen calcitramitem inter asperitatem *Tertulliani* & lenitatem ac dulcedinem *Cypriani*: Nec ejus Opus adeo confusum methodique expers est ac Pater ille videtur innuere, ut evidens erit cuilibet id attentè legere dignanti, & observanti quomodo institutum suum designaverit, Argumentum suum prosecutus sit, ejusdem singulæ partes ex natura sua convenienter satis ab invicem dependeant. Liberè neminisque partium studio ductus scripsit, & ut plerique Scriptorum ejus contraneorum cum insolito animi ardore ac fervore, *Laconicis* periodis nervosæque ratiocinationis acumine, multisque facetissimis salibus, cujus occasionem sufficientem ei subministrabat Argumentum quod præ manibus habebat. Præter septem ejus adversus *Gentes* libros diù sub ejusdem nomine *Commentarii* quidam in *Psalmos* circumlati fuerunt, quos ut illius esse probet, ac styli discrimen ac inæqualitatem conciliet multum laborat *Erasmus*.

Sed si eruditus ille vir paulò attentius rem considerasset, aut satis diù vixisset, ut Libros adversus *Gentes* (quos interiisse concludit) in lucem egressos vidisset, huic labori pepercisset: Siquidem in hoc dudum omnes consentiunt, quòd hujusmodi

huiusmodi *Commentaria* fœtus sint *junioris Arnobii* qui eadem *Leontio Arelatensi* Episcopo & *Rustico Narbonensi*, ambobus *Augustino*, vergente jam ejus ætate, contemporaneis, nuncupavit: ut mittam quòd loca quædam in iis occurrant *Photinianas* & *Pelagianas* Controversias spectantia, quæ diu post *Arnobii* ætatem excitatæ fuerunt. Quid de *Arnobio* post ejus conversionem factum fuerit, & an Sacris Ecclesiæ Ordinibus fuerit inauguratus, nobis non constat. Si *D. Hieronymus* genuinum temporis ordinem designaverit, quando eum collocat in Fronte Continuationis suæ *Chronici Eusebiani*, vivebat *Ann. Chr.* 327. biennio post Concilium Nicænum: sed an tunc temporis tantum, an verò multum diutius, me latet. Doctor. *Willelmus Cave* in *Arnobii Vita*. *Angl.*

Castigatissima septem illorum adversus *Ethnicos* librorum editio anno 1651. prodiit *Lugduni Batavorum* in 4°. unà cum *Theodori Canteri* Notis, *Godeschalci Steyvechii*, Electis *Gebharti Elmenshorstii* observationibus, & collectaneis variarum lectionum ac duplici Indice, nec non *Desiderii Heraldi* animadversionibus & castigationibus; *Salmasiani* autem illi *Commentarii* tam diu expectati, tam sæpè ejus amicorumque literis promissi atque jactati in fenum tandem ventosque evanuerunt. *Labbe.*

* Opera *Arnobii* *Gelasius* Papa Apocrypha declaravit.

LUCIUS CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS.

Clar. An. D.
ECCIII.

Arnobii Rhetoris quondam auditor atque discipulus; vir in sæcularibus literis abundanter doctus & in divinis Scripturis nobiliter institutus, ita ut in arte *Dicendi* post *Ciceronem* facilè obtinuerit principatum: Rhetoricam primum *Nicomedia*, deinde *Romæ* sub *Diocletiano* ab eo vocatus gloriosè docuit. Ubi cum penuriâ Discipulorum ad paupertatem devenisset, ad extremum *Cæsaris Crispi filii Constantini* Præceptor jam senex in *Galliâ* factus est. Claruit sub *Constantino* Principe, cui amicissimus fuit, Anno Dom. 320. *Trithem.*

Opera Genuina sunt: Institutionum libri septem-----Institutionum Epitome-----De irâ Dei-----De opificio Dei-----De mortibus Persecutorum-----Fragmentum parvum de extremo Judicio.

Opera non extantia: Symposium----Grammaticus----Ὀδοιπορικόν----Ad Asclepiadem l. 2.-----Ad Probum Epistol. libri 4.-----Ad Severum Epistol. libri 2.-----Ad Demetrianum, Epistol. lib. 2.

Opera Supposititia: Carmen de Phœnice----Carmen de Paschâ----Carmen de Passione Domini. *Gul. Cave.*

Lactantius Firmianus secutus *Arnobii* præceptoris sui exemplum, contra *Gentes* septem volumina conscripsit elegantissima & acutissima, nec est ullus inter Christianos Scriptores tam vicinus dictioni *Tullianæ*. *Lud. Viv.* comment. in *August.* de *Civ. Dei*, l. 18. c. 23.

Plus elocutioni, quàm eruditioni, studuisse *Lactantium*, judicium est *Ant. Galat.* libro de *Japigiæ* situ.

Eusebius.

Eusebius Casariensis in Chronico vocat eum virum omnium suo tempore eloquentissimum.

Hic est *Cicero Christianorum*, quemadmodum *Cyprianus* eorundem *Cesar. Alsted. Encyclop. l. 32. c. 7.*

Firmianus à Patriâ vocabatur, sed *Lactantius* à lacteo eloquentiæ flumine, solidiorique orationis genere. *Wolf. Lektion. Memorab. centur. 5.*

Fluvium quasi quendam *Tullianæ Eloquentiæ Hieronymus Lactantium* appellat in *Epist. 13. ad Paulinum.*

Lactantius Ciceronis stylum effigiavit, aut, ut quibusdam placet, supergressus est. Mihi videtur rebus & sententiis crebrior, nec numeris injucundior, nec fili æquabilitate, & candore posterior: Has quippe virtutes maximis viribus & æmulatus, & affectus est; hunc nec æquales, nec posteriores momorderunt, nemo elumbem, & fractum, *Asianum*, & redundantem nemo causatus est. *Joan. Francisc. Picus, l. 3. Epist. 10.*

Maximè verò inter omnes, qui de Christianâ veritate scripserunt, longè eminet, & excellit nitore quodam, ac copiâ *Lactantius Firmianus* vir omnem *Christianorum* proculdubio eloquentissimus, cujus libros lege, quæso, si literas amas. *Leonard. Aretin. in Epist. ad Constantiam Sfortiam.*

Utinam tam nostra confirmare potuisset, quàm facilè aliena destruxit. *S. Hieronym. Epist. 13. ad Paulinum.*

Plus studii posuit in destruendo *Hellenismo*, quàm in *Christianâ Religione* astruendâ. *Card. Joan. Bona.*

Quid verò, si quid tale *Lactantio* dictum esset? Quid si dictum & creditum *Augustino*? dicam quod in animo est, neque ille tam validè peregrinarum superstitionum fundamenta convelleret, neque iste *Civitatis Dei* muros tantâ arte construeret. *Francisc. Petrarch. l. 1. Epist. Senil. Epist. 4. ad Joan. Borcadium.*

Lactantius Firmianus, licet à veterum paucis de erroribus accusatus, ab iis tamen immunis non fuit. Jamdudum *Hieronymus* gravissimum notavit. *Lactantius* [inquit] in libris suis, ut maximè in *Epistolis ad Demetrianum*, *Spiritus Sancti omnino negat substantiam*, & errore *Judaico*, dicit eum, vel ad Patrem referri, vel ad Filium, & *Sanctificationem* utriusque personæ sub ejus nomine demonstrari.

Cæteri sunt leviores, eique cum multis aliis *Patribus* communes: Vt quòd, verbi gratiâ, docet *Angelos* mulierum congressibus inquinatos, & inde nescio quod genus *Demonum terrenorum* natum. Item quòd differit omnes *Animas* in unâ communi custodiâ detineri, donec tempus adveniat quo *maximus Jux* meritorum faciat examen.

Christum ante ultimum judicium in terras venturum, & eos qui tum superstites futuri sunt non morituros, sed per mille annos infinitam multitudinem generaturos, vitamque in civitate ornatissimâ acturos pacatam, omnibusque commodis uberrime affluentem, sub *Christo* & *Sanctorum* quorundam à mortuis suscitatorum regno. *Dallens de usu Patrum, p. 266.*

Lactantius inter omnes *Ecclesiasticos Authores Latinos* eloquentissimus est.

Purus, æqualis & nativus est stylus ejus, denique *Ciceroniano* prorsus simili, jureque optimo *Ciceronis Christiani* nomen meretur, nedum ob vocabulorum puritatem, sed etiam ob phrasæ elegantiam & scribendi modum, *Ciceroniano* usque adeo conformem, ut vel emunctioris naris eruditi discrimen aliquod vix animadvertere possent; Imò quidam sunt, qui referente *Pico Mirandulano*, stylum ejus *Ciceroniano* præferre non dubitarunt.

Ututres sit, certum est *Lactantium Ciceroni* longè superiorem esse quoad sententias, quia Religionis materiæ de quibus agit Philosophorum Axiomata infinito intervallo superent, Gentium Religionem nervosissimè refutat; *Christianam* solidè stabilit; de Deo sublimiter loquitur; modo maximè orthodoxo. *Verbi* divinitatem & *Incarnationis* mysterium explicat; Vividissimo modo & creationem Mundi & diem Judicii describit: Iis tamen falsa, incerta & fabulosa quædam admiscet. Moralibus exquisitis præceptis refertus est, virtutes perspicuè docet, homines ad earum exercitium potenter hortatur, justitiæ viam ipsis monstrat, eosque ab iniquitatis de viis abducit, *Deum* verò cultu honorandi modum ipsis tradit, & delictorum suorum pœnitendi. Fatendum tamen est eum nimis Philosophicè Theologiam tractare, omnia nostra Mysteria non penetrâsse, imo in pluribus erroribus versatum esse. *Ell. du Pin* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. I.

Vir fuit temperamenti ad gravitatem compositi, vitæ severæ, Zelo honoris suæ Religionis affectus, & in hac contra omnes adversarios vindicanda indefessus. Strenuè *Judeis* & *Gentilibus* obstitit, & cum id ferebat occasio, iis quoque qui intra Ecclesiam Fidem corrumpebant, ipsique mens fuit adversus omnes *Sectas* & *Hereses* ubertim scribere. Præditus erat dotibus promptis & vividis, judicioque sagaci: Quodcumque præ manibus haberet Argumentum id eo vigore eaque perspicuitate tractabat, ut victoriam faciliè semper reportaret. Ejus in peregrinis & exoticis literis, in quibus præsertim versatus erat, eruditio exquisita fuit, quo fiebat ut tam felici successu *Gentiles* propriis eorum armis profligaret, & *B. Hieronymus* de eo diceret, *Eum majori dexteritate illorum Causam destruere, quàm propriam confirmaret & astrueret*. Si quædam in ejus Scriptis obscura & minimè *Catholica* occurrant *Dogmata*, quis usquam fuit hortus in quo nullæ succrescant herbæ noxiæ? Si præsertim qui illum colit è salibus & dumetis recens proreperit & in sylvis ac desertis enutritus fuerit. Præterquam quòd pleraque nobis pateant quæ apud Veteres in obscuro latebant, necdum sufficienter discussa erant; plurimæ Quæstiones intricatæ ac problematicæ manebant, utpote circa quas Ecclesia nihildum præcisè neque dogmaticè determinaverat. Dantur Errores qui *Sæculi* sunt nævus potius quàm *Persona*; plurimæque Humanæ infirmitati & sufficientis lucis defectui condonari debent. Notiones ejus *Chiliastica* ipsi cum plurimis Doctrinâ & Pietate clarissimis in Ecclesia Viris communes erant. Cave in vita *Lactantii*. *Angl.*

Lactantius omnia ordine *Temporis* accuratissimo disposuit. *Henr. Dodrvell.* *dissert. Cyprian. p. 305. in 8.*

Lactan-

Lactantius quædam suppresso nomine descripsit ex *Mercurii* libro. *Conring.* de Hermetica Medicina c. 5.

* Quemadmodum omnia ejus opera ad eloquentiam *Tullianam* proximè accedunt, ita erroribus variis sic deformata sunt, ut non sine causa *Gelasius* Papa in *Concilio Romano apocrypha* censeri voluerit. *Bellarmin.* de Scriptor Ecclesiast.

Prodierunt *Lactantii* opera cum variorum Notis curâ *Servatii Gallei*, *Leide* an. 1660. in 8. quæ pulchra est editio.

Lactantii librum ad *Donatum* Confessorem de *Mortibus Persecutorum*, per annos plus mille in obscuro latentem, doctissimus *Baluzius* ex codice Manuscript. Bibliothecæ *Colbertinæ* primùm in *Gallia* edidit, 1679. *Parisis*. Hunc Librum vir admodum Reverendus *Gilbertus Burnet* in Anglicanum Sermonem elegantissimè transtulit.

EUSEBIUS.

Vulgò *Pamphili* cognomentum sortitus ob initam cum *Pamphilo* Martyre Clar. An. D. contubernale suo singularem amicitiam, *Cæsarea* in *Palestina* Metropoli- CCCXV. tanus Episcopus post *Agricolam*, ab anno *Christi* circiter 315. ad annum 340. quo obiisse perhibetur, *Ariana* Factionis signifer, librorum omnis generis diligentissimus pervestigator, πολυμαθὴς αἰσλος καὶ πολυγραφώτατος. *Philipp. Labbe.* De Scriptor. Ecclesiast.

Scripsit *Eusebius* Chronica à Mundi fabrica usque ad *Constantini Magni* vicennalia, qui est annus Chr. CCCXXVI. Horum priorem partem παντοδαπὴν ἱστορίαν ipse *Eusebius* vocat: Alteram, χρονικὴς κανόνας. *Georgius Syncellus* χρονικὸν, ac frequentius κανόνα appellat. Opere hoc propositum *Eusebio* fuit, monstrare, *Mosaicas* origines tum initiis omnium dynastiarum, regnorum, ac Rerum. tum natalibus fabulorum *Deorum*, longè esse antiquiores. Atque ut hoc opere vetustatem Doctrinæ *Mosaicæ*; ita ejusdem, ac *Christiana* item religionis, veritatem adversus *Philosophos* tuetur aureis commentariis de *Præparatione Evangelicâ*. Idem quoque elaboravit viginti libros demonstrationis *Evangelicæ*, Quot olim fuisse, auctores sunt *B. Hieronymus* in Scriptor. Eccles. & *Photius* in Biblioth. Sed hodie decem tantum supersunt. *Arianum* fuisse, vel saltem excidisse illi *Ario* magis, quàm *Nicena* Synodo, convenientia, etsi veteres non dicerent, satis ex hoc opere pateret: quemadmodum ostendit doctissimus *Bilinus*, lib. 1. observationum sacrarum cap. 27. Ex Scriptis nominatis *Chronica* (quorum & *Epiphanius* meminit in λόγῳ ἀκυρωτῷ) cum vet. libb. contulit doctissimus *Arnoldus Pontacut*. Atque idem opus *Josephus Scaliger* castigavit, notisque illustravit, quibus nihil hic sol videt eruditius: Ut omnino tacere de iis fatius videatur; quàm pauca dicere. Utinam aliquis tandem exsurgat, qui in illo, quod dixi, πραγματικῆς opere, parem præstet industriam: Nam eo *Eusebius* satis docet, omnes se referasse arcas librarias *Philosoph. Historic. Theologorum*,
E e 2

logorum, non Græcorum modò, sed etiam *Ægyptiorum*, ac *Phœnicum*. Atque hæc quidem eò fecit: Tum ut ex divina lege arguat *Gentiles*: Tum ut comprobet, multa illos de *Hebraeorum* fontibus hausisse. Condidit prætereà *Historiam Ecclesiasticam* libris decem, quibus initium capit à nato *Christo*, & per tyrannorum tempora accuratè progressus usque ad *Constantinum Magnum*, ea, quæ ab illo in Ecclesia instituta, vel saltem sub eo gesta diligentissimè tractat. Mentionem facit eorum & *Photius* themate 27. edidit insuper librum de *Martyribus*: Ut constat ex *Histor. Eccl.* l. 4. cap. 14. & l. 5. c. 1. & l. 4. & 20. Meminit ejus operis quoque, cum *Hieronymus* in *Script. Eccl.* tum *Gregorius Magnus* ad *Eulogium*, *Epist.* 29. l. 7. indiēt. 1. Etiam de vita *Pamphili* fecit tres libros, ac alia multa; quorum titulos legere potes apud *Hieronymum* in dicto opere. Mirum verò, præteriri ab illo libros 4. de vita *Constantini*, qui hodieque extant, ac pro *Eusebianis* quoque agnoscuntur à *Photio*; ubi ἐγκωμιαστικὴν τελεγεῖς βιβλον vocat. Similiter nec mentionem facit *Hieronymus* orationis *Eusebianæ* quæ inscribitur εἰς Κωνσταντῖνον πρὸς βασιλέα τετρακονταετηρέως. At ejus meminit ipse *Eusebius* lib. 1. de vitâ *Constantini* cap. 1. & lib. 4. cap. 47. *Voss.* de *Hist. Græc.* lib. 2. cap. 17.

Primus, imperante *Constantino*, *Eusebius* Cæsariensis, sui seculi sine controversiâ vir eruditissimus, ad scribendam Ecclesiæ Catholicæ Historiam καθολικῆς & universalem animum appulit: Primus certè, quod affirmat ipse libri primi initio, manum operi admovit, & orsus à nativitate Domini, rerum gestarum seriem ad sua usque tempora singulari diligentia pertexuit. *Casaub.* in *Prolegom.* ad *Baron. Annal.*

Invenire difficile est, qui veritatem in omnibus fuerit assecutus. Ecce enim *Eusebius*, qui in *Historia Ecclesiastica* primas tenere videtur, *Arianismo* semel malè imbutus, tametsi fidelis in cæteris habeatur, cum in his quæ spectant ad dogmata *Arianorum*, tum etiam in rebus gestis *Constantini Augusti*, cujus vitam in gratiam *Constantii Arianorum* Patroni, conscripsit, multa mentitus est. *Baron.* Præfat. primi Volum.

De summâ ejus & longè diffusissima doctrinâ, ut pluribus agam, opus non est, cujus eruditio nomini & olim & hodiè venerabundus assurgit totus penè orbis Literarius: Pietate adeò venerabilis, ut apud plurimas Occidentis Ecclesias in *Sanctorum* numero haberetur, & *Sancti Confessoris*, & *Episcopi beata recordationis*, & egregia vita beatissimi Sacerdotis nomen meruerit. At pro dolor! gravatur viri optimi memoria, non apud recentiores modò, verum apud veterum plerosque hæreticæ pravitatis culpâ, quibus passim *Arianus* audit, & (si ita loqui fas sit) *Arianissimus*, Princeps & signifer *Arianæ* factionis, ut non uno loco de eo *Hieronymus*. Temerè quidem, & iniquiori, quàm par erat, censura. Fatendum est, illum in *Platoniorum* scriptis, librisque *Origenis* multum diuque versatum, exinde nova quædam hausisse, & Phrases minus commodas, quandoque & periculosas, in *Christianam* Religionem induxisse. Quod tamen illi cum multis præteritorum Sæculorum *Doctoribus* commune fuit, securius & audacter nimis de iis loquutis, de quibus nondum suum Ecclesia tulerat judicium.

cium. Nequaquam verò *Hæresis Ariana* *νυπλὰς δόξαις* fuisse imbutum, apertè satis testantur loca plurima in Scriptis ejus hodiernum extantia, quæ ipsa *Arianismi* fundamenta radicitus evellunt. *Gul. Cave. Chartophyl. Ecclesiast.*

Eusebius tantâ secularium disciplinarum peritiâ, & divinarum literarum exercitatione inter omnes sui sæculi Episcopos clauit, ut nobilissimo *Constantini* Imper. elogio celebrari meruerit. Is enim sæpe de ipso dicere consuevit: *Felicem Eusebium, qui non unius urbis, sed orbis propè totius Episcopatu dignus esset.* *Sixt. Senens. in Biblioth. l. 4.*

Eusebius est vir immensâ lectione, & proinde summâ eruditione. *Lud. Viv. in Augustin. de C. D. l. 18. c. 82.*

Cæsariensis Eusebius, vir longè doctissimus, & in omni Historiarum genere exercitissimus. *Casaub. exercit. ad Apparat. Annal. exercit. i. p. 15.*

Eusebius Chronologus optimus, usus autcritate *Constantini Augusti* in conquirendis toto orbe rerum gestarum Scriptoribus, ut *Aristoteles Alexandri. Bonifac. Ludic. Hist.*

Quò nullus Scholasticorum veterum plura ad Historiam *Christianismi* contulit, nullus plura errata in scriptis suis reliquit, nullius plures hallucinationes extant. *Scaliger. Elench. Trihæres. Serar. c. 28.*

Tota *Eusebii* Chronica nihil aliud sunt quàm centunculus ex pannis *Africani* confusus. *Jos. Scalig. Epist. 108.*

In rebus *Constantini* potius est *Encomiasta*, quàm *Historicus.* *Baron. in 3. vol.*

Cardinalis iste (*Baronius*) ubique ferè suum in *Eusebium* prodit odium, non aliunde natum, quàm quòd *Historicus* noster, qui laudes & donationes *Constantini* Ecclesiasticas fusè persecutus est, Donationis Romanæ non modò mentionem facit nullam, sed eam etiam fictam esse innuit, dum *Constantinum* non à Papâ Romano *Roma*, sed *Nicodemie* baptizatum esse scribit *Abraham. Scultet. in Medullâ Theolog. Patrum. p. 736.*

Eminent inter Scripta *Eusebii* libri 10. Historiæ Ecclesiasticæ, & libri 15. de Præparatione Evangelicâ, qui Thesaurus sunt omnis eruditionis veteris & sapientis. *Mich. Neand. in descript. Orbis.*

Eusebii libros de Præparatione Evangelicâ, eximium opus appellat *Casaubonus* ad *Baron. Ann. 34. Num. 129.*

Eusebius Phrasi neque jucundus uspiam neque perspicuus: Homo tamen multæ doctrinæ est: Tametsi mentis acumine, affectuumque constantiâ, quantum in dogmatum accuratâ tractatione est opus, indigeat. *Phot. in Biblioth. cod. 13.*

Leguntur *Eusebii Pamphili* de vita *Constantini* Magni August. laudatorii libri quatuor. Est porrò in hoc opere sui satis in dictione similis, nisi quòd non nihil ad splendorem magis trahitur oratio, vocesque ad floridum alicubi genus tendunt: Etsi jucunditatis, & gratiæ in explicando modicum adhibere, ut in aliis quoque libris, videtur. Adferuntur verò loca plurima in his quatuor libris ex universâ ejus decem librorum Ecclesiasticâ Historiâ. *Photius ibid. c. 127.*

Eusebius inter eruditissimos Antiquitatis Viros eminuit, quod ejus Sectatores & Adversarii communi calculo agnoverunt: Imò & dici potest absque hallucinationis metu neminem extare inter nostros Authores *Græcos* qui tanta lectione tantaque eruditione insignis fuerit. Omnia ferè Opera ab ipso concinnata totidem fœtus sunt Herculei laboris diutissimæque ac operosissimæ disquisitionis. Fatendum tamen est magno levamine ipsi fuisse *Monumenta* eorum qui ante ipsum in eadem Argumenta scripserant, quorum etiam opera verbotim exscribere nequaquam dubitat. Sermoni suo expoliendo minime incubuit, qui defectus vulgaris est iis qui Scientiam & Eruditionem operæ pretium unicè ducunt. Nec facundus neque jucundus est ejus stylus quod sæpius observavit *Photius Ell. du Pin, Biblioth. Nov. Author. Ecclesiasticorum* Tom. 2. p. 26. 27.

Si eruditissimus vocandus, quia multa legit, sanè nemo illi hanc laudem invidere potest. Sin autem is eruditissimus, qui judicium cum multa lectione conjunxit; alium potius, quàm *Eusebium* producere debuit. *Ios. Scalig. in Not. ad Hieronymi præfat. in Eusebii Chronicon.*

Per hæc tempora (viz. Anno Dom. 339. mortuus est *Eusebius Pamphili*, *Cæsareæ Palestine* Episcopus, & Chronographorum Ecclesiasticorum facile princeps: Cujus indefesso studio, incredibili diligentia, & vix satis æstimandis laboribus posteritati consecrata est bona *Historia Ecclesiastica* pars, quâ hodie fruimur. *Bucholcer. Indice Chronologico.*

* Historiam *Eusebii Ecclesiasticam* *Gelasius* Papa inter Apocryphos libros retulit, fortasse ob nimias laudes *Origenis Bellarmin. de scriptor. Eccles.*

Historiæ Ecclesiasticæ libri 10. de vitâ *Constantini* M. libri 4. Oratio *Constantini*. Panegyricus *Eusebii*. Omnia cum MSS. collata versa & Notis illustrata, curâ *Henrici Valesii*, Græcè & Latinè impressa *Parisiis* in fol. an. 1669. Recusa *Francofurti* ad *Mœnum* in Fol. an. 1672.

Eclogarum Propheticarum de Christo, libri 4. inediti hætenus sunt MS. in *Bibliothec. Vindebonensi*. Vide *Lambecium* comm. de ea Tom. 1. addit. 3.

De Præparatione Evangelicâ pro Christianâ Religione adversus Philosophos *Commentarii*: Demonstrationis Evangelicæ libri decem prodierunt Græcè cum versione & emendatione *Francisci Vigeri*, *Parisiis* 1628. in fol. additi de Theologiâ Ecclesiasticâ libri à *Richardo Montacutio* primùm eruti & latinitate donati, Notis quoque illustrati, & alia nonnulla.

Prodiit expositio in Canticum Canticorum Græcè, cum Observationibus *Joan. Meursii* 4. *Leydæ*. 1617.

Prodiit Chronicon ab orbe condito usque ad ann. Chr. 326. cum Notis *Arnoldi Pontaci* Episcopi Vafatensis, *Burdigalæ* anno 1604. in fol.

Prodiit itidem cum animadversionibus *Iosephi Scaligeri*, *Lugduni Batavorum* anno 1606. in fol. Auctius verò *Amstelodami* an. 1658. accurante *Alexandro More Ecclesiaste Parisiensi*.

S. ATHANASIUS

Alexandrinus, ab anno 326. ex Diacono *Alexandria* Episc. *Arianorum* Clar. Ann. D.
 odium simul & flagellum; depositus in synodo *Tyriâ* anno 335. *Treverim* CCCLXXVI.
 in exilium missus anno 336. Obiit in pace anno 371.

Opera Genuina varia sunt.

Opera dubia: Synopsis sacrae Scripturae--Testimonia ex S. Scriptura de communi essentia Patris, Filii & Spiritus Sancti--Sermo in Passionem & Crucem Domini--Vita D. *Antonii*, prout extat hodie.

Opera supposititia sunt: Disputatio contra *Arium* in Synodo Nicænâ--De Sanctissimâ Deipara Virgine--Symbolum *Athanasii*--Tractatus de Definitionibus--De S. Trinitate Dialogi 5.--Dialogus inter Orthodoxum & Macedonianum continens 20. capitula--Quaestiones 135. ad Antiochum--Dicta & Interpretationes parabolarum Evangelii, Quæst. 133.--Quaestiones aliae 20.--Disputationes cum *Ario* Laodiceæ habitæ--De unitâ Deitate Trinitatis ad Theophilum, libri 7. Lat.--Ad Monachos Exhortatio Lat.--Epist. ad Marcum Papam; cum Rescripto Marci. Lat.--De Passione Imaginis D.N.J. Christi crucifixæ in Beryto--Declaratio Levitici--Homiliae 7. ab Holstenio Latine editæ--Expositiones 11. de Incarnatione verbi--Orationes 4. in Anchiurio Gr. Lat. à Combef. edit. Tom. 1. --S. Syncreticae vita Lat.

Opera quæ non extant: Commentarii in Ecclesiasten--Commentarii in Cantica Canticorum--Contra Valentem & Vrsacium, lib. 1. --Epistolæ εὐρυσεύειαι
 ---Epistolæ aliae plures. *Gul. Cave* in vita *Athanasii*.

Malleus Hæreticorum à plurimis vocatur. *Theodoretus* illum vocat *πρόβολον τῆς ἀληθείας*, propugnaculum veritatis.

Gregorius Nazianzenus appellat, Tubam ingenten, & columnam Ecclesiæ. Pater rectæ fidei, vocatur *Epiphanio*.

Athanasium laudare, idem est ac *virtutem* ipsam laudare, quoniam virtutes omnes in unum collectas tenebat. *Gregor. Nazianz.*

Magnus eruditione, virtute, labore, passionibus, sed super omnia, *Symbolo*, *Andr. Wint. Episc.* oratione habitâ in Camerâ Stellatâ.

Erat vir ille seculo tranquillissimo dignus, dedisset nobis egregios ingenii facundiaque suæ fructus. Habebat enim verè dotem illam quam *Paulus* in Episcopo putat esse præcipuam, τὸ διδασκικόν, adeò dilucidus est, acutus, sobrius, attentus, breviter omnibus modis, ad docendum appositus. Nihil habet durum, quod offendit in *Tertulliano*; nihil ἀπδεικτικόν, quod videmus in *Hieronymo*; nihil operosum, quod in *Hilario*; nihil laciniosum, quod est in *Augustino*, atque etiam *Chrysostomo*; nihil *Isocraticos* numeros, aut *Lysiae* compositionem redolens, quod est in *Gregorio Nazianzeno*, sed totus est in explicandâ re. *Erasm. Epist.* 1. 29. *Epist.* 88.

Excelluit post Apostolos in *Perspicuitatis* arte *Athanasius*, cui tribuunt quippe

pe eruliti, quòd acri non tantùm polluerit ingenio, sed & scribendi methodo usus sit tam accuratâ, ut ne quidem ullum obscuritatis vestigium in Scriptis ejus, quorum genuinus autor erat, appareret. Et certè persuadendi singularis vis dictionis Scriptionisque facilitati inest--Monachi varia *Athanasio* supposuerunt Opuscula, ut vino suo vel potius vappæ, hoc est, ritibus suis gratiæ & nominis aliquid conciliarent. Atque hæc de causa celebri nobilissimi illius Patris Scripto [saltem adscribi ipsi solito] *Syntagmati Fidei* dicto, *Hederam* inprimis suspenderunt. *Gul. Salden.* de Usu & Abusu Librorum.

Adeò post tot tantaque ejus pro rectâ fide certamina, *Athanasii*, nomen posteris doctrinæ, & sanctitatis fulgoribus clarum effulsit; ut quæque ipsius scripta non modò avidè legerentur; sed singulari quadam reverentiâ colerentur. *Baron.*

Præclarum est illud elogium *Cosmæ*, Abbatis *Hierosolymitæ*; quod apud *Sophronium*, Patriarcham *Hierosolymitanum*, habemus in *Prælo Spirituali*, cap. 40. *Cum inveneris aliquid ex Opusculis S. Athanasii; nec habueris Chartas adscribendum; in vestimentis tuis scribe illud.*

Athanasii non esse id *Symbolum*, quod ejus dicitur, probatur (inquit *Vossius*) primò in eo, quòd abhorruerit Ecclesiæ Catholicæ à novo Symbolo post *Nicanum* condendo--Deinde quia in veteribus *Athanasii* Codd. desideretur--Tum quia nec *Athanasius* ipse ejus meminerit; nec ejus vel proximi ævi quisquam: Imò nec illis memorari, qui vitam *Athanasii* aliquot sæculis postea exararunt. Circa annum millesimum videtur hoc *Symbolum* jam in Ecclesiis aliquibus obtinuisse; & ita obtinuisse, ut aliqui *Athanasii* id esse arbitrentur. Interim nihil solidi ac certi pro hac Sententia adfertur. Post annum verò millesimum ducentesium crevit hæc opinio *Athanasii* esse; aliqui interim putabant *Anastasii* fuisse, ac ex similitudine eâ nominum hunc errorem provenisse--*Orientalès* neque olim agnovisse, neque hodie agnoscere *Athanasii* *Symbolum*, certum est--Aliqui auctorem hujus Symboli existimant *Eusebium Vercellensem*, seu martyrem, seu confessorem potius, *Athanasii* ipsius æqualem. Cujus sententiæ etiam meminit *Ivellus* in Responsione ad *Hardingum* pro confessione Ecclesiæ Anglicanæ parte secundâ, cap. i. divisione i. *Symbolum illud, cui nomen est Quicumque vult, ab Athanasio, ut nonnulli arbitrantur, conscriptum, ut alii, ab Eusebio Vercellensi.* Alii verò credunt esse hominis Galli. Uti *P. Pitheus* libro de Process. Spirit. Sanct. Magni *Athanasii* *Symbolum*, quamvis Treveris, ut plerique tradiderunt, id est, in Galliâ, à Theologo tamen inter illos doctissimo, acutissimoque, scriptum. In *Pitheanam* hanc sententiam (inquit *Vossius*) maximè inclinat animus: Nempe ut sit Theologi Galli; facile que mihi persuaserim, conditum fuisse *Pipini*, vel *Karoli M.* temporibus occasionem inter cætera præbente controversiâ de Processione Spiritus Sancti: super quâ in Gallicis tum Synodis agebatur. In mentem tamen venit, videri etiam posse hominis *Hispani*; quando circa eadem tempora quæstio in *Hispaniis* agitabatur. Vide hæc fusiùs in *Vossio* de tribus Symbolis.

Symbolum quod *Athanasii* nomine insignitur diu, nemine contradicente, Opus

Opus habitum fuit, cujus Pater ille verus Author esset. Nunc tamen convenit inter omnes id Patris illius factum non esse, sed alicujus Authoris qui diu post ipsum vixerit ignoratur quis ille sit, quibusdam alicui Gallo ipsum tribuentibus, aliis, ut Ies. *Quesnellus*, *Vigilio Tapsensi*, qui vergente quinto Ecclesiæ sæculo vivebat. Ut ut sit, certum est post *Chalcedonense* Concilium id adornatum fuisse; quia tam disertè *Nestorianorum* & *Eutychianorum* errores rejicit, ut liquidò constet id duas illas Hæreses impugnare voluisse. *Ell. du Pin*, Nov. Biblioth. Auth. Eccl. Tom. 2. p. 119.

Ejus *Apologeticus* ad *Imperatorem Constantinum* est in eo genere. Opus omnibus suis absolutum numeris. Nullum unquam Scriptum nativum & simplicem genium magis spiravit, nec ullus unquam sermo, elegantior, figuris ornatior, & ad persuadendum efficacior extitit. Hac in parte excellunt omnia *B. Athanasii* Opera simplicem & sine fūco speciem præ se ferunt, & tamen si attentius considerentur artificio miro composita deprehenduntur. Verborum aptitudinem mirificam ubique in oratione sua servat, stylumque suum Argumentis quæ tractat & Personis quas alloquitur semper attemperat. Idem ibid. p. 154.

Legi *Magni Athanasii in Ecclesiasten, & Cantica Canticorum commentarium*. Dilucidè dicit, ut in omnibus suis scriptis. Ad earum tamen Epistolarum gratiam & venustatem, quibus secessum excusat suum, quæque ad exilium pertinent exponit, neque hic liber, neque alius ejus, (qui quidem in meas inciderit manus) attingit. *Phot. Biblioth. Cod. 139.*

Lecti sunt ejusdem sancti viri contra *Arium*, ejusque dogmata libri quinque. Hujus dictio perspicua, ut & in cæteris ejus omnibus, sobria item & candida, vehemensque ac profunda, & argumenta validè torquens: ejus verò ubertas in his, ac fecunditas admodum sanè fuit mirabilis. Dialecticis adhuc usus est argumentis, non illis nudè propositis, & ipsismet ex eâ arte petitis vocibus (quod pueri, recentioresque discipuli, juveniliter sese, ac gloriôsè ostentantes, solent) verùm Philosophorum more, magnificèque prolatis, ac per nudas duntaxat notiones, & has quidem benè ornatas. Sacræ quoque Scripturæ testimoniis, ac demonstrationibus validè communitur: & ut uno verbo absolvam, solus hic liber ad *Arianismum* universum refellendum sufficere queat. Immo qui *Gregorium Theologum*, sanctumque *Basilium* dixerit, ex hoc tanquam fonte haustos egregios illos & limpidos librorum suorum rivos contra eundem errorem profudisse, sanè à scopo minimè aberravit. *Phot. ibid. Cod. 140. Andr. Schot. Interpr.*

Naturæ dotibus acribus & acutis præditus fuit, ejus Ratiocinia vivida & arguta fuerunt, judicium ejus severum & solidum erat; quæ omnia si analogâ educationis felicitate exulta fuissent eum efficere potuissent unum ex eruditissimis viris qui in Ecclesia unquam claruerint. Sed à juvenilibus suis conatibus & indagationibus illicò abducebatur gravioribus & severioribus studiis quæ ipsum in politioribus Sæcularis eruditionis partibus minùs eminentem reddebant, ob quarum defectum à *Philostorgio* perstringitur. *Cave in Athanasii vita pag. 192. Anglicè.*

Photiniani Athanasio adeo infesti sunt, ut eum *Sathanasium* vocare non vereantur. *Konig.* in Biblioth.

Opera D. *Athanasii* in magnâ perturbatione sunt, quàm multis ei aliorum Auctorum inscriptis. Hic primus est, cui doctissimi hujus sæculi Critici debuerant apponere medicam manum, ut S. Patris Scriptiones redderent purissimas ab extraneis omnibus: sed heu stupendam patiuntur confusionem! *Oudin.* in Supplem. de Script. Ecclesiast. à *Bellarmin.* omissis.

Prodierunt Opera *Athanasii* omnia Græcè & Latinè ex emendatione *Petri Nannii* Tomis 2. *Paris.* Fol. 1627.

AURELIUS THEODOSIUS MACROBIUS.

Clar. A. D.
CCCXLIV.

Tempore *Theodosii* Imp. floruit. In *Somnium Scipionis* commentatus est: Edidit etiam libros *Saturnaliorum*.

Macrobius Scriptor præstantissimus; qui *veterum* Philosophiam, non vanam illam, & quæ ad solam ostentationem pertinet, sed cordatam, & masculam, altissimè penetravit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. p. 17.

Curiosissimus in loquendo, & reconditissimæ Scientiæ *Macrobius Laurent. Valla.*

Autor excellentissimus, & vir reconditissimæ scientiæ. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. c. 12. & 15.

Macrobius, vir memoriarum *veterum* exsequentissimus non citra dicendi mundicias. *Idem* l. 6. c. 14.

Mihi quidem in *Platoniorum* mysteriis, in Mathematicis Disciplinis, in re Poëtica satis eruditus, neque suo seculo infacundus videtur. *Bonifac.* Ludicra Hist.

Macrobi *Saturnalia* multum habent bonarum, ac variarum rerum. *Lud. Viv.* de Trad. Disc. l. 3.

Macrobius melior est his (*Gellio* ac *Apuleio*) atque explanatior, habet quæ non tam vulgari sermoni sint utilia, quàm Philosophiæ explicandæ. *Idem* ibid.

Macrobius dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. *Politian.* Epist. l. 12. Epist. 22.

Æsopicam Corniculam *Macrobius* appellat *Erasmus*: ex aliorum pannis suos contexuit Centones. Itaque suâ linguâ non loquitur, etsi quando loquitur, *Græculam* Latinè balbutire credas. Quod genus est illud ex *Commentario* in *somnium Scipionis* secundo. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 148.

Ejus *Saturnalia* omnigena tractant argumenta. *Critica* & *Antiquitatum* per jucunda & eruditionis plena miscella censetur ab Episcopo *Godeau.* Gall.

Christophorus de Mile Authorem hunc singulari *Platonis* studio teneri observavit, eumque iis colligendis quæ Authores in *Virgilium* notaverant maximè incubuisse, ejus *Saturnalia* erudita esse, sed styli non laudabilis, quod sæculo scripserit quo linguæ Latinæ puritas jam alterata vel deperdita erat, ut ipse *Macrobius*

Macrobius fatetur. Denique *Jes. Vavassor* deprehendit illum totidem verbis *Plutarchum* innumeris in locis transcripsisse, ab *Aulo Gellio* plurima mutuatum esse: de suo tamen addidisse multa singularia & jucunda quæ ejus eruditionem & *Antiquitatis* notitiam manifestant. *Eruditorum Judicia*. Tom. 2. Paris. 1685. Gallicè.

Macrobius Philosophus eximius, & *Criticus* acutissimus. Cardin. *Bona* Notit. Autor.

De *Macrobio*, quoniam *Xylander* adeo sprexit virum, cujus tamen nihil cognitum habuisse videtur, hoc etiam dicam: fuisse inter ætatis suæ doctissimos sine controversiâ eximium quendam. *Reines.* in Epist. ad *Rupert.* p. 462.

Macrobius, vir eruditissimus, etiam si & aliud in totâ non egisset vitâ, in quâ reverâ pro virili suâ *Literaria Reip.* benè laboravit: Sed si aliud præterea non egisset, quàm servare nobis hunc omnis eruditionis thesaurum (*Somnium Scipionis*) optimè de studiis omnibus fuisset meritis. *Lud. Viv.* Præfat. *Vigilia in Somn. Scip.*

Cælius Rhodiginus optimorum Authorum fucum conviciantur quidam; nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobius*, cum tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach.* Præfat. ad *Lect. librorum de Re Rustica.*

Quod etiam *Macrobius* (ut alia complura) è penu *Gelliana* eruditionis in suas cœnas deprompsit: homo satis quidem eruditus, sed ingenio maximè ingrato, ac propè impudenti, ut qui tantò æris alieni cumulò nusquam creditoris nomen profiteatur. *Petr. Crinit.* de Honestâ Discipl. p. 534.

Totam hanc disputationem de *Servis*, num dominis beneficia tribuere possint, partim ex hoc *Seneca* loco, partim ex Epist. 47. partim ex *Valerio* consarcinatam *Macrobius* l. 1. *Saturn.* c. 2. pro suâ venditavit. Sed & ex *Agellio* & *Plutarchi Sympotiacis* tam multa nullo pudore in septimum librum *Saturnaliorum* suorum transtulit, ut appareat, eum factitasse eandem artem, quam plerique hoc sæculo factitant, qui ita humani nihil à se alienum putant, ut alienis æquè utantur ac suis *M. Anton. Muret* ad *Senec.* III. de Benefic. 18.

Macrobius transcripsit *Alexandrum Aphrodisæum*, & penè verbatim expressit. *Ulysses Aldrovand.* de Quadruped. p. 394.

A *Gellio* ad *Macrobius* transeo, ad cujus propositum quantum faciat *Virgilii* versus quidam quem citat, omnes viderint. Laudanti enim *Septenarium* numerum quid authoritatis adferre potest hic versus? *Talia voce refert, ô terque quaterque beati.* O pulchrum commentum! non videt *Virgilium* ternario numero unitatem addidisse, quasi diceret ter imò quater laudandi. Non autem quatuor ut *Septenarium* efficeret: ut enim rectè *Servius* numerum finitum pro infinito posuit, de *Septenario*, opinor, potius quàm de alio numero nequaquam cogitans. In aliis linguam *Latinam* pervertit idem *Macrobius*. Sed quid mirum hominem *Græcum* non loqui *Latine*, cui passim occurrunt *ἑξήμισιοι*? Quamprimùm os referat. *Græcisat.* *Claud. Verder.* in Autor. Censione.

Prodierunt *Macrobi*i Opera, ex emendat. *Joan. Rivii Veneti. Parisiis* apud Ascensum in Fol. 1519.

Prodierunt itidem cum observationibus *Joan. Isaaci Pontani, Lugd. Bat. 1597.* in 8.

Itidem cum Notis variorum *Pontani, Meursii, & Joan. Fried. Gronovii, curâ Jacobi Gronovii. Lugd. Bat. ex Officina Arnoldi Doude, 1670. 8.*

JAMBlichus.

Clar. A. D.
CCCLV.

Porphyrus Discipulus, tempore *Constantii & Juliani* Imperator: floruit. Natus erat *Chalcide Syria*. Vitam ejus *Eunapius* exaravit. Reliquit duas orationes protrepticas ad Philosophiam quas primus *Græcè* edidit *Joh. Arcerius*: item, vitam *Pythagoræ*, nec non libellum de *Mysteriis Chaldaeorum & Egyptiorum*, quod postremum opus primus *Marsilius Ficinus* edidit, postea *Nic. Scutellius* Anno 1556. hisce verò duobus palmam præripuit vir ille doctrinâ celeberrimus, *Thomas Gale*, qui hoc opus, An. Dom. 1678. in Latinum Sermonem elegantissimè transtulit, atque notis eruditissimis illustravit, in Fol.

His successit *Jamblichus*: ut clarissimi nominis Philosophus, ita & illustris genere, natus familiâ amplissimâ & locuplete. Patria illi *Chalcis, Syria*, quam *Coelen* nominant, civitas. Hic cum *Anatolio*, qui à *Porphyrio* secundum locum obtinuit, consuetudinem aluit, sed multis eum modis superavit, & ad summum Philosophiæ gradum ascendit. Ab eo conjunxit se *Porphyrio*, quo nulla in re fuit inferior, præterquam in concinnâ orationis structurâ, dicendique facultate: Neque enim pari venere & gratiâ ab eo dicta, instructa fuere: Neque candorem habebant, & perspicuitatem: Neque puritate Sermonis exornare *Scripta* laborabat, quanquam non omninò obscuritate involuta sit, aut vitium habeat oratio: Sed (quod *Xenocrate* dictitabat *Plato*) non sacrificavit *Mercurialibus Gratiis*. Itaque lectorem non detinet, non obrepit illecebris quibusdam, & ad lectionem invitat, quin potius avertere & obtundere aures videtur. *Eunap. in vit. Iambl. Hadrian. jun. interpr.*

Quanti verò habitus fuerit *Jamblichus*, docet *Juliani* Imp. epistola prima ad eum scripta: καὶ εἴητις Ζεῦ ὁ σῶν, &c. utinam ô Servator *Iupiter*, & Sancte *Mercuri*, contingat *Jamblichum* optimum, commune orbis terrarum commodum longissimâ vitâ frui.

Julianus Apostata Oratione 4. observat *Jamblicum* nonnulla scripsisse ἀρχαῖς καὶ ἀποθέτοις hoc est, non quòd ita sentiret, sed ut argumento serviret. Archangelorum doctrinam, & materiæ ποίησιν in hoc tractatu amplectitur, alibi aliter Philosophatur. *Tho. Gale* in Not. in Testimon. *Anonym.* Annotat. in *Jamblic. de Myst. Chaldaeor.*

Ὁ θεὸς ἱάμβλιχος, Divinus *Jamblichus* dicitur *Proclo* in *Plat. Theol. l. 1. c. 2.*

Jamblichus, magnæ vir apud *Græcos* authoritatis. *Pier. Valer. Hieroglyph. l.*

33. c. 41.

Tractârat hoc argumentum (de vitâ *Pythagoræ*) antea Præceptor ejus *Malchus*

Malchus, sive *Porphyrus*: ex cujus libro multa, vel iisdem, vel leviter immutatis verbis scripsit *Jamblichus Voss.* de Hist. Græc. l. 2. c. 18.

In vita *Pythagoræ* multa surripuit ex eâ, quam scripserat *Porphyrus* ejus Præceptor. De vitâ *Pythagoræ*, libros 7. composuit, quorum quatuor duntaxat ad nos pervenerunt: Duo priores editi sunt, duo posteriores habentur MS. in Bibliothecâ Vaticanâ. *Joan. Card. Bona.*

Alios duos libros de ejusdem vitâ MS. habuit *Lucas Holstenius*, & editionem promittit, cap. 1. p. 4. vitæ *Porphyrus*.

THEMISTIUS.

Philosophus & Orator, tempore *Constantis*, *Joviani*, *Valentis* & *Valentiniani* Clar. A. D. Imperatorum vixit. Præfecturâ Prætorii *Constantinop.* defunctus est. A facundia *Euphrades* cognominatus est, *Augustinus* libro de *Categoriis* præceptorem suum vocat. Scripsit Paraphrasin in *Aristotelis* Physicam libris 8. &c. Præterea edidit sua, viz. de Interpretatione & Inscriptione *Prædicamentorum*; Disputationes etiam quasdam Orationes ad *Principes*, sub quibus vivebat.

Doctissimus is fuit *Aristotelis* Paraphrastes, atque etiamnum magnæ Autoritatis. *Quinstedt.*

Themistius elegans & nitidus Scriptor, non tantum doctus Philosophus. *Turneb.* advers. l. 12. c. 11.

Lectæ sunt civiles orationes *Themistii* sex & triginta. Harum aliæ ad *Constantinum* Imp. habitæ: In *Valentem* quoque, & *Valentinianum* minorem, sed & in *Theodosium August.* Laudibus eos encomiisque celebrantes. Sermo illi apertus, supervacaneis carens, ac floridus. Verbis quidem usus est vulgaribus, sed in gravitatem aliquantum flexis. Hujus *Themistii* in omnia ferè *Aristotelis* scripta feruntur, non solum commentaria, sed etiam *Metaphrases*, utiliter & compendiose scriptæ ut *Analyticorum*, ut librorum de *Animâ* & *Physicæ Auscultationis*, similibusque operum. *Platonis* etiam quædam exposuit: Cætera *Philosophia* amans imprimis, ac per studiosus. *Phot.* in Biblioth. *And. Schotto* Interp.

Hic licet *Gentilis Valente* Imperatorem quotidè savientem in orthodoxos, autoritate suâ & epistolis reddidit mitiorem. Vide *Sozomen.* & *Suid.*

Themistium ob summam in *Philosophiâ* scientiam. Præture dignitate & insignibus decoravit *Constantinus* Imperator. *Crakenthorp.* de Provid.

Themistii Orationes, quas doctissimus *Miræus* attulit, vidi, & summâ cum voluptate legi. Benè meretur de *Rep. Literariâ*, qui earum editionem parat. Sunt enim pulcherrimæ, elegantissimæ, lectu dignissimæ, & ἐν λόγῳ. *Themistio* dignissimæ. *Casaub.* epist. ad *And. Schot.* Lut. Paris. 7. Kal. Dec. 1609.

Philosophis acutissimis suo merito jam olim adscriptus est *Themistius*, isque ex familiâ *Aristotelis*, si *Hermolao Barbaro* credas, oriundus. Egregium sua memoriâ Philosophum vocat *Augustinus* & *Cassiodorus* diligentissimum Scriptorem ac lucidum, & omnia ad facultatem intelligentiæ reducentem. *Antonio Zimmaræ*, qui *Tabulas* super *Aristotelem* edidit, creditus est *Alexandri Aphrodisæ*

Abbreviator; sed falsò, siquidem ab eo dissentit haud timidè, observante eodem *Hermolao*, cum collibuit, ordinemque ac seriem ejus variavit; vestigiis tamen ejus insistent *Aristotelis Posteriora & Physica*, item librum de *Animâ, Memorîâ & Reminiscentiâ, Somno, & Vigiliâ, Insomniis & Divinatione per Somnum* eleganter & perspicuè explanavit, seque ipsum *Paraphrasten Aristotelis* non obscurè est professus. Hos libros *Themistii Paraphrasticos Hermolaus Barbarus Latinis reddidit, & Venetiis Ann. 1570. in fol. edidit.* Sed si *Vossius* de *Philosophiâ* audire velis (viz. p. 8. *Themistius ab Hermolao, dum nimium studet elegantia, tantâ conversus est libertate, ut sæpius longè aliud dicat, quàm senserit Themistius; optandumque adeo sit, edi translationem veterem, quàm apud Carpetanos alicubi delitescere aiunt.* Fuit autem *Themistius*, non insignis tantum Philosophus, seu lucidissimus *Peripateticus*, uti in titulo libri jam dicti salutatur, sed & Orator sine pari; unde & *Ῥητορικός*, hoc est, *Eloquens* fuit cognominatus. *Themistii Orationes* dum lego (inquit *Muretus*, orator ipse disertissimus, II. orat. 18.) nullum ei *Sophistarum*, qui hoc unum agebant, ut comptè ac politè dicerent, antepono. Nec mirum, eum, cum excellentis fuerit indolis, tam celsum sapientia atque eloquentia culmen attigisse. Patrem enim habuit *Eugenium*, Philosophiæ in *Paphlagoniâ* Professore sapientissimum, cumque sub disciplinâ ejus plurimum profecisset, in *Ponto Asiæ* præclaris artibus fuit institutus. His præsiidiis instructus *Commentarios* scripsit in *Aristotelem*, qui tanti *Sicyonio* quodam Philosopho fuerunt æstimati, ut *Scholâ* suâ derelictâ rectâ *Constantinopolin* advolârit, ferturque & ipse non minus quàm *Socrates* ab *Oraculo*, à *Discipulis* dubitantibus consulto sapientissimus omnium judicatus. In ipsâ autem celebritatis æmulo constitutus peregrinari cœpit & *Philosophiam* hinc inde, *Antiochiæ* imprimis, *Nicomediæ*, & in *Galatiâ*, & *Constantinopoli*, & *Romæ* profiteri. *Acta Erudit. Mensis Octob. 1685.*

Christianus nonnullis visus fuit. Verùm discernendus omnino est hic *Themistius* à *Themistio* alio, qui sectam *Agnoëtarum* condidit, proque *Gentili* habendus, cum in *Orationibus* non alio, quàm perpetuò *Gentilium* more consuetudineque loquatur. Tametsi enim in *orationibus* illud in *Sacro Codice* obvium: *Cor Regis in manu Dei est*, aliquoties afferat, affert tamen tanquam ex libris peregrinis, atque *Assyriis*, ut vocat, arcessitum. Fuit interim cum *Gregorio Nazianzeno* familiariter conjunctus, testibus *Gregorii* ad eum scriptis literis. *ibid.*

Themistius Paphlagonia Philosophus fuit, adeo eloquens ut *Euphradis* cognomine insignitus fuerit. In prima juventute *Commentaria* in *Aristotelem* evulgavit quæ tanti fuerunt æstimata, ut quidam ex optimis *Græciæ* Philosophis *Scholam* suam ad eum invisendum reliquerit. Tanta celebritate docuit *Antiochiæ*, *Nicomediæ*, *Romæ* aliisque locis ut omnium Philosophorum sibi coævorum famam obscuraret. Romani usque adeo ipsum demirati sunt, ut ad *Imperatorem* viros delegaverint qui procurarent ut illum apud se remanere adigeret, sed hanc prærogativam adepti non sunt. *Constantinopolin* repetere maluit *Themistus* ubi majorem vitæ partem traduxit. Sex *Imperatoribus* charus fuit. *Constantius Prætoris* dignitatem ipsi contulit eumque ærea statua decoravit. *Valens* tantam ei reverentiam derulit, ut in ejus gratiam falso zelo quo ad

Orthodoxorum

Orthodoxorum persecutionem ferebatur moderatus fuerit. Nullum profecto signum evidentius existimationis cuiquam exhiberi potest; Ex quo enim Princeps aliquis Religionem quampiam exterminare in animum induxit, supra modum grave ac molestum est ei quicquid hujusmodi consilii progressum remoratur, & nihil præter validissimas rationes hujusmodi remoram operari potest. Interim tamen *Themistii* sermo mirum hunc effectum produxit in *Imperatorem* ad exitium *Orthodoxorum* inflammatum quorundam *Adrianum* Episcoporum consilio, & *Imperatricis* artibus Philosophus ille *Valentem* admonuit quod homines frugi & immeritos persequeretur; Crimen non esse diversum ab eo credere & sentire; hanc opinionum diversitatem mirum quid non esse; Gentiles multò magis inter se dissentire quàm Christianos; Unumquemque veritatem, diversa aliqua parte intueri; Deoque visum esse hominum superbiam confundere seque venerabiliorem iis reddere difficultate ipsum cognoscendi. *Novella Gall. de Literarum Rep.* Mense Decembr. 1684.

Prodierunt *Themistii* Orationes 33. cum Notis *Dionysii Petavii* è *Soc. Ies.* atque *Iohannis Hardvini* ex eadem Societate. *Parisius* 1684. in fol.

HILARIUS

A *Quitanus*, Episcopus *Pictaviensis*, claruit anno 354. ob fidem relegatus; obiit anno 369.

Clar. A. D.
CCCLIV.

Opera Genuina sunt: De Trinitate, libri 12. ----- *Adversus Constantium* vita functum, liber 1. ----- *Ad eundem Imperatorem* libri duo ----- *Adversus Arianos & Auxentium* liber: Cui subjungitur *Auxentii* ad Imp. Epistola ----- De Synodis, adversus Arianos ----- Fragmenta ex opere Historico de Synodis, libri 2. ----- *Commentarii in Evangelium S. Matthæi* ----- *Commentarii in Psalmos*.

Opera supposititia sunt: Epistola ad Augustinum ----- Alia ad eundem ----- *Carmen in Genesim* ----- Epistola ad Abram Filiam ----- Liber de Patris & Filii unitate ----- Liber de essentia Patris & Filii.

Opera non extantia: Tractatus in Job ----- *Commentarii in Cantica Canticorum* ----- *Historia Ariminensis & Selucienfis Synodi* adversus *Valentem & Ursacium* ----- *Adversus Salustium Præfectum*, seu *Dioscurum Medicum* ----- Liber *Hymnorum* ----- Liber *Mysteriorum* ----- Epistolæ plures. *Guliel. Cave.*

Quamvis jam provectæ ætatis Christianus factus est, tamen brevi in Ecclesiastica doctrinâ ita profecit, ut *Doctor* maximus, & Ecclesiæ Catholicæ Columna merito habitus sit. *Bellarmin. de Scriptor. Eccles.*

S. Hieronymus eum Romani Sermonis *Tubam*, Latinæque eloquentiæ *Rhodanum* appellat.

Hilarinus difficilis est & obscurus in loquendo: Et Gallico cothurno attollitur, verba

verba quoque multa secum trahens, quæ non sunt *Tullianæ* puritatis. *Erasm. in Ciceronian. p. 151.*

Hebræi Sermōnis ignarus fuit, & Græcarum literarum vix quandam tenuem auram accepit. Stylus ejus tam in *Psalterii* quàm in *Matthæi* Commentariis est absque ullâ artis affectatione pressus, solidus, interdum subobscurus, sed ab omni tumore fastuque alienus: Tametsi diversum sentire visus sit *Hieronimus*, qui ad *Paulinum* scribens, *Hilarius*, inquit, *Gallicano Cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornatur, longis interdum periodis involvitur; & ob id à simplicitate Fratrum lectione procul est.* Quæ sanè *Hieronimi* verba referenda sunt ad libros duodecim de *Trinitate*; in quibus, ut idem *Hieronimus* in Epistola ad *Magnum* oratorem scribit, Duodecim *Quintiliani* libros & stylo imitatus est, & numero. *Sixtus Senens. Biblioth. l. 4.*

Nisi *Hilarius Pictaviensis* collegisset Decreta Synodorum Orientalium, jam nihil sciremus; quia in *Tomis Conciliorum*, sicut nunc habentur, Ceremoniæ quædam in illis Synodis sancitæ recensentur, nihil verò de dogmatibus. *Chemnit. de lecturâ Patrum.*

Quia masculè *Arianæ* impietati sese opposuit *Hilarius*, hinc *hereticorum* flagellum & Malleus, itemque *Arianæ* pravitatis domitor passim audit. *Quenstedt.*

Hilarius Latinorum primus, eloquentiæ suæ gladium strinxit in *Arianos*. Ea quoque res illi plurimum famæ conciliavit, præcipuè quod res esset cum hoste nobili. Nam non dubito, quin apud *Græcos*, præter *Athanasium*, plures idem fecerint. *Erasm. Epist. l. 28. Epist. 8.*

Hilarius quàm egregius Author! de *Trinitate* benè scripsit. *Scaligera. posterior.*

In libris de *Trinitate* videtur totâ vi adnissus, ut in hoc opere declararet atque exereret, quicquid ingenio quicquid eloquentiâ, quicquid sacrarum cognitione literarum posset. *Erasm. l. 28. ep. 8.*

Hilarius Pictaviensis Episcopus *Psalmodum* interpretationem & Homilias in *Job* scribens, è Græcis *Origenis* libris quadraginta fermè millia versuum sic transtulit in suos Latine, ut sensuum magis quàm verborum curam habens, nonnulla etiam de suo addens, non *Interpres* alieni, sed *Autor* sui operis (dissimulato, viz. constanter *Origenis* nomine) haberi voluerit; quod idem institutum suis quoque in *Matthæum* Commentariis prosecutus est. Eo fortasse consilio, ut *Origeniani* nominis invidiam evitaret. Quo pacto excusatum eum habere cum *Erasmio* possumus. *Thom. de Plagio, num. 466.*

Hilarius, qui *Origenis* Homilias in *Job*, & libros in *Psalms* complures è Græco Latine vertit, non assedit *litera dormitanti*, & putidâ rusticorum Interpretatione se torfit, sed quasi captivos sensus *Victoris* jure transpoltuit. *Hieronym. ad Pammach. de optimo gen. interpretandi.*

B. *Hieronimus* S. *Hilarium* vocat *Latina Eloquentia Rhodanum*, non modò ad Patrium ejus solum alludens, sed etiam ad styli ipsius characterem qui violentus & rapidus est sicut *Rhodani* decursus. Quemadmodum enim flumen illud aquarum suarum impetu abstrahit quicquid earum torrenti obstitit, ita etiam B. *Hilarius* animum & judicium abripit & sermonum suorum, vi consensum extorquet.

extorquet. Modus quo res enunciat, percutit, stupefacit, dejicit & persuadet. Ejus Periodi prolixæ ac intricatæ plerunque sunt, quod illum ubique obscurum reddit, & quibusdam locis ferè intelligi nescium. Barbaris sæpè vocibus utitur, & in ejus *Operibus* loca occurrunt ubi constructio nulla est. Figuris & Antithesibus creber est; Ejus ratiocinia quamvis solida, admodum tamen sublimia sunt vivido illo & urgenti modo quo illa contexit. *Adversarios* suos nullo delectu tractat. Ad Potentes & de Potentibus incomparabili libertate loquitur. Nemini pascit, morum rigidus Censor & severus *Fidei Defensor* est *Ell. du Pin*, Nov. Biblioth. Tom. 2. p. 281. 282.

Ejus eruditio tanta erat quanta in his Mundi regionibus comparari poterat. Quod *Hebraicorum* imperitus erat, qua occasione *Hieronymo* plus semel vapulat, minimè mirum est, *Judaica* eruditio diebus illis infrequens erat, præsertim in *Occidentalibus* plagis. Suâ in Oriente tot annos commoratione aliqualem linguæ *Græcæ* notitiam acquisiverat, quamvis ad ejus ἀντιστοιχείαν & perfectionem nunquam pervenerit, quod, inter alia exempla, *Versiones* ejus etiamnum extantes comprobant. Ad studia *Theologica* præsertim animum appulit, & ad examen *Controversiarum* quæ temporibus illis agitabantur; in quibus, licet in fatuis & intricatis *Speculationibus* sitæ essent, magnus *Magister* evasit, claruitque inter *Latinorum* primos qui *Catholica* *Fidei* explanationem & Defensionem susceperunt. — Absurdas & singulares ejus *Notiones* & *Opiniones* plus satis discussserunt alii: Quarum causa parum æquum esset *Memoriam* ejus gravare, si attendamus quòd controversa *Dogmata* recens exorta & nondum sufficienter elucidata essent; quodque procul ab *Actionis* *Scena* vixerit, & postquam publicum *Theatrum* conscendisset, totam vitam *Capitibus* & *Controversiis* illius *Sæculi* fatigatus fuerit. Sed quid multa, Eruditus, Eloquent, & acris judicii fuit, Vir præclaris dotibus & sana mente præditus, Catholicusque Episcopus, & quod caput rei est, Vir pius & bonus. *Dr. Cave* in *Vita Hilarii* pagin. 212. 213.

Notantur in *Hilario* voces nonnullæ, quibus præter loquendi consuetudinem videtur usus, ut *Disproficit*, pro *Degenerat*, sive in *pejus proficit*: *Rheumam* dixit pro *Rheumate*; *pascham* & *mannam*: rursus *Diapsalma* *Diapsalma*, & *Diapsalma* *Diapsalmatis*. *Zabulus* pro *Diabulo* non apud ipsum modò reperitur. Notantur etiam aliquot *Solæcismi* — Porro quod attinet ad *litteras Græcas*, eas tenuiter attigit. *Joan. Gillot*. in *Comment. de S. Hilario*.

* *Desiderii Erasmi* in *D. Hilarium* Annotationes, si expurgentur, permittuntur. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Prodierunt opera ejus omnia *Parisis*, ann. 1605. 1631. 1652. Fol.

LIBANIUS.

Sophista *Antiochenus* Ethnicus, floruit *Juliani* Imp. temporibus usque ad *Clar. A. D.* *Theodosium* Seniores. Hic *Athensis* audivit *Diophantum* Philosophum, CCC LX.
G g deinde

deinde in Declamationibus se exercuit. *Constantinopolim* profectus, ibidem ludum aperuit, unde propter lascivum in pueros amorem pulsus, *Nicomediam* venit, indeque eandem ob causam rejectus, in patriam reversus est, scripsit Declamationes; Progymnasmata; orationes, quæ subobscuræ; & Epistolas, quæ laudatissimæ; item opus de Modis dictandi Epistolas. Hic etiam argumenta in omnes Orationes *Demosthenis* edidit. Quæ omnia diligentia *Federici Morelli*, *Leonis Allatii*, *Valesii*, &c. debentur. Præceptor fuit *Basilii*, ab hoc impensè laudatus in Epist. & *Chrysostomi*; oblatam à *Juliano* Præfecturam. Prætorii titulo *Sophistæ* posthabuit. *Hofman*.

Libri *Libanii* scatent gratiâ & facetiis *Comicis*, & adpersâ ubique urbanitate & argutiâ verbis subservit; affluit & lepos ac grata jucunditas, cunctis *Syrophaenicis* in vulgari colloquio peculiatis. (*Attici* nasum & salem vocant) quæ dos præter eruditionem peti ab eo potest — eruditionem magnam & multiplicem lectionem in *Orationibus* ejus invenias, & dictiones, quæ illecebras meras, & suavia spirant. *Eunap.* in vitâ *Liban*.

Lecti sunt *Libanii* Tomi duo. Is in fictis suis, quasque exercitationis tantum causâ scripsit, *Orationibus*, seipso est, quàm in aliis præstantior. Nimis enim diligens ac curiosus dum esse vult, nativam effusamque sermonis (ut ita dixerim) gratiam ac venustatem in illis aliis corrumpit, atque in obscuritatem delapsus est, multa quidem interpositionibus obscuriora reddendo, quædam etiam ablatis necessariis. Regula est alioqui hoc in genere, ac norma *Sermonis Attici*. Clarum item habet in Epistolis scribendis nomen: Multaque & varia circumferuntur ab eo conscripta *Phot.* in *Biblioth. Cod. XC.*

Philostratus floridus ac picturatus: dilucidus magis est & simplex *Libanius*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

Chrysostomus puer nondum *Sacro lavacro* regeneratus, audivit ingeniosum, sed insigniter impium *Libanium* Sophistam. Sic enim tum *Rhetores* appellabantur. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 4.

Libanio doctorum hominum calculis, inter *Atticistas* præcipuus locus tribuitur. *Idem* ibid. l. 29. Epist. 16.

Libanius Sophista Declamator mirè disertus; sed dum nimis diligens esse vult, in obscuritatem sæpè dilabatur. *Joan. Card. Bona*.

Unus tantum repertus est *Libanius* Sophista *Antiochenus*, *Juliano* magno amicitia vinculo adstrictus, qui funebrem in ipsius Imp. laudem scripserit *Orationem*, quâ eum pro arbitrio laudibus in cælum evexit, & inter numina collocavit. *Baron.* ad ann. 363.

In *Christianos* sæpiùs stylum stringit, præsertim in *Oratione in Necem Juliani*, & *Oratione de Templis Gentilium*, ipsi *Theodosio* oblata.

Libanii 300. Epistolas MSS. Regina *Suecia Christiana*, habuisse traditur. *Konig*.

Legi hesternâ die orationem tuam magnâ ex parte ante prandium, pransus verò sine ullâ intermissione reliquum absolvi. O te felicem qui ita possis dicere aut sentire potius! ô rationem! ô partitionem! ô argumentâ! ô disquisitionem!

nem! ô aditus! ô verba! ô numerum! ô compositionem! ô mentem! ô prudentiam! *Julianus* Imp. in Epist. 14. ad *Liban.*

Prodiunt *Libanii* Orationes, Declamationes, Dissertationes, &c. *Græcè*, cum Versione & Notis *Fed. Morelli* 2. Tomis, *Parisiis* 1606, & 1627.

Extant Orationes 5. Constitutionum Imperatoriarum quales in Cod. *Theodosiano* & *Iustiniano* occurrunt, *Græcè* cum Versione & Notis *Gothofredi*. *Genevæ* 1631. Fol.

Extant ejus Descriptiones *Græc. Lat.* per *L. Allatium*, *Romæ*. 1641. in 8°.

JULIANUS.

Apostata, Imperator, inter viros doctrinâ claros refertur. Elaboravit Orationes & Epistolas: Librum de *Cæsaribus*: *Misopogonem* adversus *Antiochenos*: Hymnum in Solem, &c. Opera *Juliani* omnia *Dionysius Petavius*, *Parisiis* 1630, edi curavit, in 4°. Claruit A.D. CCCLXI.

Per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando, currebat *Julianus*. Sed tamen cum hæc effectè, plenèque colligeret, nec humiliora despexit: *Poeticam* mediocriter, & *Rhetoricam*, (ut ostendit *Orationum*, *Epistolarumque* ejus cum gravitate comitas incorrupta) & Nostrarum Externarumque rerum *Historiam* multiformem. Super his aderat *Latine* quoque disserendi sufficiens *Sermo*. *Ammian. Marcellin.* l. XVI.

Per universa hæc studia animum suum diffuderat *Julianus Cæsar*: Magnus omninò Vir; sed major futurus, nisi *Libanium* nimis æstimasset. *Græci* sermonis ea est illi elegantia, is nitor, ea facundia, ut omnes rapiat in admirationem sui. *Voss. de Philolog.* c. i. sect. 6.

Et genere nobilissimo, & formâ liberali, & ingenio ad literas & ad arma accomodato celebris statim à pueritiâ fuit. *Christianos* non tam violentis Persecutionibus, quàm dolis & persuasionibus à veritate fidei abducere conatus est: Cum oblata essent ei aliquando *Scripta Christianorum*, quibus defendebatur doctrina *Evangelii*, deridens eam subscripsit hæc verba *Ἀνέγνων ἔγνων, κατέγνων*, *Legi, Intellexi, Damnavi*; sed respondit, nomine aliorum Episcoporum *Basilii*, *Ἀνέγνως, ἀλλ' ἔκ' ἔγnows, εἰ ἔγnows, ἔκ' αὖ κατέγνως*, *Legisti, sed non intellexisti; si enim intellexisses, non damnasses*. *Pezell. Mellific. Histor.* part. 2. pagin. 273.

Quò [*Juliano*] tertius magisque Deo simul & Hominibus exosum animal orbis vix vidit. *Crakan. horp. de Provid. Dei.*

Julianus, maximis ille quidem præstans ingenii dotibus, eâ statione dignissimus, verum eò miseratque infelix, quòd in tantorum munerum largitorem Deum, ingratus extitit, ac mox ab agnitâ veritate scelestissimè defecit. *Isaac. Casaub. Dedicat. præfix. Polybio*, pag. 13.

Julianus cætera vir egregius & laudabilis, nisi quòd ob scelus desertæ Fidei *Christiane* fœdum *Apostatæ* nomen ad Posteris transmisit. *Baudii Orat. præfix. Plin. Panegy.*

Julianus Parabates, atrocissimus licet Christiani nominis hostis, vir tamen verè literatus, literarumque & librorum amantissimus fuit. *Princeps*, ut nonnemo eum vocat, *ad unguem factus*, odium in Christianos si excipias. *Gul. Selden*, de librorum Ufu & Abusu.

Certè *Julianum Judaeorum* non minùs quàm *Christianorum* hostem, *Historiae* evidèntia coegit fateri, & viros *divino Spiritu* afflatos vixisse inter *Judaos*, & ad *Mosis* atque *Eliae* Sacrificia ignem cœlitùs delapsum. *Grot. de Verit. Relig. Christ. l. 1.*

Et si res gestas & exitum *Juliani* Imp. *Ammianus Marcellinus*, & alii ejus fautores, inter quos fuit *Libanius*, honorificè recensent, & sapientiam, pietatem atque ejus virtutes heroicas, præsertim continentiam & castitatem prædicant atque commendant: tamen plerique alii *Historici*, de ipsius sceleratis & flagitiosis actionibus, & horrendâ morte conveniunt. Scribunt enim, quum in prælio contra *Persas* hastâ cœlitùs vulneratus esset, haustum cavâ manû propriam cruorem versùs cœlum aspersisse, cum hac blasphemâ voce erga *Christum*, à quo impiè desciverat: *Vicisti tandem, Galilae*: Sicut commemorant *Theodoricus*, *Cassiodorus* in tripartit. & *Nicephorus*, qui & illud refert, *Julianum* jam moriturum animâ secedente à corpore, diviniùs quodammodò quàm pro hominum captu potuit, oculos intendisse, ita ut *Christum* videret, & exclamasse: *Satura Te, Nazarene*. *Philip. Camerar. Oper. Horat. subciv. c. LIX.*

Interdixit iste *Apostata* usum *Scholarum Christianis*, ratus, nullam acerbiorè fore persecutionem, neque expeditiorè viam evertendæ Religionis, quàm si à studiis literarum *Christiani* arcerentur. Nimirum (inquit *Vossius*) acutus ac perspicax Imperator satis videbat, quo pacto maximè posset nocere Religioni Christianæ. *Voss. de Philolog. p. 7.*

Obiit *Junii 26. Ann. 363.* Etatis suæ Anno trigésimo secundo, cum duos nondum integros annos regnâset. Princeps præclaris sanè Virtutibus ornatus, Prudens, Circumspectus, Æquitatis amans, strictè Justus, Castus, Temperans, in Laboribus patiens & indefessus, in moliminibus strenuus, imò usque ad temeritatem & præcipitantiam: Ingenio erat, acer sed nimis *Satyricus*, Captûs facilitate & Eruditione plerisque omnibus Principibus superior; De cætero tamen Laudis & auræ Popularis avidissimus; Qui dicacitate delectabatur, nec rarò cum vana sic satis gloria se ipsum commendabat: Erat, fatentibus vel ipsis ejus Scriptoribus, Superstitiosus potiùs quàm Religiosus; Immodicè amans Rituum, Ceremoniarum & Consuetudinum Ethnicismi, quas tum gladio, tum calamo & restauravit & propugnavit; atque in quarum exercitio non parvas otii sui portiones infumit, seque juratum hostem professus est eorum omnium qui ipsis adversabantur. Denique, ne quod ei deberetur taceam, si ejus Memoria, defectiōne ab optima quæ unquam extiterit Religione, commaculata non fuisset, seque tam acerbò & implacabili animo erga *Christianos* non gessisset, optimis Principibus qui unquam tenuerint *Imperii Romani* clavum accenseri potuisset. *Cave*, in sua introductione ad suos *Ecclesiasticos*.

Et si fidei Religionisque *Christiana* desertor turpissimus infensissimusque hostis

stis *Julianus* esset. Omni tamen doctrinae genere excelluit, vitaeque suae & morum acerrimus censor, bellorum etiam in *Germanos* & *Persas* magnâ cum celeritate, nec minori felicitate confectorum gloriâ inclytus, eam laudem apud posteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis strenuus & vitâ integer, & literarum studiis excellens noscatur: cum quæ singuli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis sit complexus universa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipsius etiam *Constantini Magni*, superaret; (quod adversus Patres ipsi iniquiores asseruit *Petrus Cumanus*, ringente *Petavio*) iniquè tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin istum in perversos mores & temeraria facta priorum Imperatorum stringeret. Hinc natus liber, quem *Cæsarum* nomine insignivit, quod eorum, qui ante se Romanis imperitaverant, vitia insectaretur. Hic cum elegantia dictionis, & argutâ dicacitate, rerumque varietate insignis, reliqua vel Græcorum vel ipsius etiam *Juliani* scripta superaret, è Græco sermone in Latinum à *Carolo Cantoclaro Gallo*, & *Petro Cuneo Belgâ* olim translatus est. *Acta Eruditorum*, Vol. 2. p. 311.

CAIUS,

Sive, ut alii malunt, Fabius,

MARIUS VICTORINUS.

Marius Victorinus per ea tempora floruit, quibus *Constantius Constantini* Clar. A. D. CCCLXII. filius *Romani* Imperii habenas est moderatus, *Afer* quidem, & ut plerique existimant *Cartaginiensis*. Qui verò *Massiliensem* faciunt valde falluntur, & fallunt legentes. *Romæ Victorinus*, ut *Hieronymus* prodit, Rhetoricam docuit, ubi & statuam meruit in *Foro Trajani*, quo in loco & plerisque aliis positas legimus. *Victorino* operam dedisse in Rhetoricâ *Hieronymum* accepimus; & juvenem ipsum fuisse *Gentilium Deorum* cultorem, quos demum maturiore ætate abjuravit, ut *Hieronymus* & *Augustinus* prodiderunt; quorum hic in libro *Confessionum*, de eodem illud commemorat: quod cum aliquando *Victorinus* cum *Simpliciano* viro sanctissimo colloqueretur, seque *Christianum* assereret, & id se minus credere *Simplicianus* respondisset, quoniam cum cæteris Christianis illum in sacris ædibus concionibus interesse non conspiceret: tum viro sancto per jocum *Victorinus* respondit: *An*, inquit, *Simpliciane Pater putas parietes Christianum hominem facere?* Tandem verò cum *Victorinus* ad templa devenisset, & ei velut homini verecundo, occulti *Symboli* liber oblatus fuisset, ut legeret; ille pulpitem, quem *Umbonem* & *Ambonem* Ecclesiastici vocant ascendit & publice clarâ & altâ voce *Symbolum* pronuntiavit; Quâ ex re cunctis palam innotuit illum *Christianum* esse. Sed enim præter *Rhetoricam* & *Dialecticam*, quas disciplinas in primis excoluit, (nam in utraque doctissimè scripsit) in *Poeticâ* etiam illum floruisse videmus: Nam & versu Heroico septem *Maccabeorum*

fratrum acerbam cum matre necem sub *Antiochio* Rege descripsit : Quod non multò antè Poema legi, parum licèt castigatum : Præter enim fenestras, quæ in eo patentes pleræque existunt, vacillantes quoque Syllabas & pedes offendimus. Leguntur & *Hymni* quidam ejus nomine editi *De Sanctissimâ Trinitate*. Extant & ejus in Poetica commentarii exquisitæ frugis, si integri & non mutili à studiosis haberentur. Sunt præterea in manu ejusdem commentarii in duos *M. Tullii* de Inventione Libellos. Sunt & quæ ex *Porphyrîi* Isagoge in Latinum transtulit. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet. Hist. Dial. 5.

Victorini libros 4. adversus *Arianos* *S. Hieronymus* tradit *dialectico more* scriptos valdè esse obscuros, & non nisi ab eruditis intelligi, ac cum judicio legendos, cùm nonnulla contineant duriuscula, & ab usu loquendi *Theologorum* aliena.

Non quia ignorem *Caicum Marium Victorinum*, qui *Roma* pueros Rhetoricam docuit, edidisse commentarios in *Apostolum*; sed quòd occupatus ille eruditione sæcularium literarum, *Scripturas* omninò *Sanctas* ignoraverit : Et nemo possit quamvis eloquens, de eo bene disputare, qui nescit. *Hieronym.* in Procem. comment. in Epist. *Pauli* ad *Galatas*, Tom. 9.

Marius Victorinus Afer, sensu profundus, dictione obscurus, durus in sententiis, & sæpè *Platonizans*. *Joan. Card. Bona.*

In *Victorini* libris contra *Arium* pleraque obscura & involuta sunt nexibus plicarum circumducta, quæ hominem doctum potius quàm disertum arguant & capiant. *Cass. Barth.* l. 42. advers. c. 9.

Poema *Maccabæorum* est descriptio versibus *Hexametris* Martyrii septem Fratrum. Nihil non vulgare continetui in hoc Poemate. Nihil Poeticum habet præter *Virgilii* humilia quædam imitamina; & pleraque ejus carmina *Vilia* sunt & abjecta.

Commentaria *Victorini* in *Apostolum Paulum* nondum edita sunt. *Jes. Sirmondus* eorum Fragmenta quædam in nescio quo Manuscripto invenerat.

Sed dubio procul illa censuit indigna quæ in publicam lucem venirent, quamvis in Admonitione sua dicat horum Commentariorum stylum planiorem & tersiorem esse quam Scriptorem ejus Dogmaticorum. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccles. Tom. 2. p. 296.

Quæ scripsit *Victorinus* cautè legenda monent *Critici Sacri*, quia magis *Arti Rhetoricæ* quàm *Sacris Literis* & *Theologiæ* operam dederat. Quo anno obierit, non constat, hoc certum obiisse ante annum 378. quo *S. Augustinus* repudiato *Manichæorum* dogmate ad partes Catholicorum transiit. Ejus opuscula nemo in unum volumen collegit. *Philipp. Labb.*

Stylus *Victorino* parùm fœlix, præsertim in Dogmaticis perplexus ingratus, & qui vix ulla adeò decantatæ eloquentiæ vestigia retinet. In Commentariis verò stylum planiorem & apertiolem esse testatur, qui legit, *Doctissimus Sirmondus*. Denique opuscula ejus attentum & oculatum lectorem postulant. Cum in Gentilium enim literarum studio longè majorem vitæ partem transegerit, nec nisi provectâ jam ætate Christianismum amplexus sit, non videtur ubique Fidei dogmata

dogmata sat's accuratè percepisse, saltem non satis foeliciter expressisse. *Gul. Cave* in Hist. literar.

Ejus *Hymnos* tres de *Hymno* recipiendo *Fabricius* ametros notat & anarhythmos.

Libri quatuor adversus *Arium* cum aliis quibusdam, extant Tom. 4. Bibl. PP. *Parif.* fol.

Librum adversus *Manichæos*, & alterum de *Principio Diei*, edidit *Sirmondus* in opusc. dogmat. p. 153. *Parif.* 1630. 80.

EPIPHANIUS.

E *Leutheropoli Palestine* oppido oriundus, *Constantia* seu *Salaminis* in *Cypro* Clar. A. D. CCCLXX.
insulâ Episcopus, floruit sub *Juliano*, *Valente*, *Gratiano*, *Theodosio*, atque
Arcadio Imp. ab anno 361. ad 403. quo obiit die 12. Maii, valdè senex; *πεντά-
γλωττος*, ob quinque linguarum peritiam meritò appellatus, & à Sanctis Pa-
tribus sæpè multumque commendatus. *Phil. Labbe.* de Script. Eccles.

Sanctus *Hieronimus* in Literis ad *Pammach.* vocat summum Antistitem; quò nec ætate, nec scientiâ, nec vitæ merito, nec totius orbis testimonio major extitit—Multa scripsit *Epiphanius*, quæ ab eruditis propter res, à simplici-
bus propter verba quoque lectitantur. *Hieronym.* de Scrip. Eccles.

Opera Genuina sunt: *Panarium* sive adversus Hæreses 80. — *Ancoratus*, seu de fide sermo — *Anacephalæosis*, seu *Panarii* Epitome — *De Ponderibus & Mensuris* liber — *Epistola ad Joannem Hierosolymitanum.* Lat. — *Ad Hieronymum* Epistola brevis. Latine.

Opera supposititia sunt: *Physiologus* — De vitâ & interitu *Prophetarum* — De duodecim Gemmis in veste *Aaronis* — Eiusdem libri Epitome — *Orationes octo*, viz. In Festum *Palmarum*: In *Christi* Sepulturam: In *Christi* Resurrectionem: In *Christi* Assumptionem: De Laudibus *B. Mariæ Virginis*: In Festo *Palmarum* — De numerorum Mysteriis — De *Christi* Resurrectione.

Opera non extantia: De lapidibus — *S. Hilarionis* Encomium — *Epistolæ* plures. *Gul. Cave.*

Multa cum delectu & iudicio legenda apud *Epiphanium*. Cujus *Panarium* nos solemus vocare *Christiana Antiquitatis Scrinium*: Et sanè præstantissimum est opus, & non omnium hominum. *Scalig. Elench. Trihæres. Serar. c. 15.*

Cum delectu ille Author tractandus, optimè alioqui de literis divinis deque Ecclesiâ meritis. *Idem* ibid. c. 21.

Fuit quidem *Epiphanius* vir sanctus, sed Grammaticæ ac Rhetoricæ admodum rudis, ut satis apparet ex Operibus, in quibus, non solum orationis nitorem, sed etiam seriem & syntaxin, periodorumque structuram, orationis omnis lucem unicam, plerumque desideres; quæ quidem vitia variis multisque in locis necessariò obscuritatem pariunt, quod & queruntur ejus Interpretes. *Joan. Dallaus* de vero usu *Patrum* c. 5. p. 138.

Epiphanius verò ut ingenio erat simplici & aperto, &, si dicere licet, incauto; & nimis

& nimis credulo; sic acer fuit & vehemens in iis omnibus retinendis, quæ sancta & vera esse in animum induxerat, ideoque facilius abreptus est ad multa admittenda tanquam solida, quæ, ut semel susceperat non facile dimittebat, sed retinebat mordicus. Non exiguo volumine & multo otio opus esset, ad ea omnia recensenda quæ notari ex eo possent. Si cui in ea inquirere cordi est, adeat *Dionysii Petavii* recentissimi interpretis *Notas*; castigat enim eum sæpenumerò, ac nonnunquam quidem acriter. *Dallaus* ibid. p. 272.

In Hæresibus *Judeorum* & *Samaritanorum* non est valdè accuratus *Epiphanius*. *Montacut*. Appar. 7. Sect. 80.

Perobscura atque impedita; imò falsa esse quæ *Epiphanius* de Anno & Die quo natus est *Christus*, differit, nullumque *Sphingis* ænigma ejus oratione perplexius esse non dubitat pronunciare *Petavius* in *Epiphanium*.

Casaubonus in exercitationibus ad *Annales Baronii*, *Epiphanium* virum maximum vocat: sed credulitatis nimix eum sæpius insinulat.

Epiphanius Historiarum diligentissimus Inquisitor vocatur *Grotio*.

Epiphanius falsa multa continet. Bona quædam habet, sed ignarus est, atque misellum ingenium. Multa corrasit, & Græcorum ac Hebraicorum nihil omnino callebat. Antiquitatum Thesaurum habemus apud *Epiphanium*, bonis enim libris instructus erat, ex quibus quando describit, optimè; sed quando ex suo dicit aliquid miserrimus est. *Scaligerana* posterior.

Legimus sanctissimi Episcopi *Epiphanii* adversus octoginta *Hæreses Panaria* voluminibus tribus in libros septem distributa: Ducto igitur à Barbarissimo initio, tendit inde usque ad *Messallianos*: Cæteris, qui ante ipsum contra *Hæreses* scripserunt, copiosior atque utilior; propterea quòd quæ reliqui utilia continebant, hic nequaquam prætermisit: Sed quæcunque præter illa studiosè reperire potuit, adjunxit. Dictio ejus humilis, ac plane talis, qualem ejus esse oportuit, qui *Attica* elegantix rationem nullam duceret.

Infirmus verò ut plurimum est in conflictibus adversus impias *Hæreses* susceptis. Est tamen ubi fortiter aggreditur, atque irruit, quamvis neque verborum ipsius, neque constructionis proprietates ullâ ex parte præstantior efficiatur. *Phot.* in *Biblioth. cod.* 122.

S. *Epiphanii* stylus omnis elegantix & sublimitatis expers est; imò contrà simplex, humilis & abjectus est; asper est atque rusticus, absque serie & connexione; multæ lectionis & eruditionis vir fuit, sed in rebus discernendis omni sagacitate, & ingenii politiæ destitutus. Falsis plerumque rationibus ad Hæreticos refutandos utitur. Admodum credulus & minimum accuratus erat. Passim hallucinatur in *Historia* factis notatu dignissimis, & falsis monumentis aut rumoribus incertis nimis temerè fidem adhibet; Zelo & pietate abundabat, sed consilio prudentiaq; civili deficiebat. *Ell. du Pin*. Nov. Bibl. Author. Ecclesiastic. Tom. 2. p. 762.

Eruditio ejus contemnenda non erat ratione cum Prophanorum tum Sacrorum Scriptorum, præsertim verò *Eruditionis Ecclesiasticæ* tramites emensus erat; Omnes usitatiores linguas mediocriter callebat, speciatim verò *Hebraicam*, *Syriacam*, *Aegyptiacam*, *Græcam* & *Latinam*; hinc B. Hieronymo πεντάγλωτ-

ms denominatus, quamvis Orientalium idiomatum notitia tunc temporis parum frequens esset. Verum est quod eruditione multo magis quam judicio poleret, ejusque Lectio diffusior quam acuta & nervosa ejus ratiocinia. Quandoque, ut observat Photius, Adversarium cum acumine quodam adoritur, at enerves plerumque ac insulsi sunt sermones ejus. Sed capitalis ejus defectus fuit nimia ejus credulitas, cum res plerumque referat alienam fidem secutus, sinens ut sibi imponatur ejusmodi narrationibus quas evulgaverat Partium altera vel de propriis vel de Adversarii sui actis, absque debita Inquisitione prævioque examine, quod in errores, contradictiones & confusiones innumeras eum conjecit; Quemadmodum evidenter patet, ut alia taceam, ex ejus relationibus circa *Arianos* hujusque trunci varios ramos. Vilis & insipidus est ejus stylus, nec ad Eloquentiæ confinia accedit; quem Characterem Scriptis ipsius jam dudum tribuebat bonus ejus amicus *S. Hieronymus*; *Quod scilicet Viri Docti ea legerent propter Materiam & Substantiam, Simples vero propter Stylum.* Præcipuus librorum qui nunc extant est ipsius *Panarion* seu Tractatus adversus *Hereses*; In quo præter Argumentum principale, multa Veterum Authorum Ecclesiasticorum Fragmenta notatu digna & nusquam alibi occurrentia conservavit; Et non exigua Ecclesiasticæ Historiæ pars illo libro continetur. In præstantissimi & utilissimi hujus Operis compilatione auxilio non mediocri fuerunt ei Veteres quidam qui in hoc scribendi genere ipsi præluxerant, *Justinus Martyr, Irenæus, Hippolytus* & quidam alii, quorum Sermones & Relationes hic Author noster auxit & ampliavit, iisque integras addidit dissertationes de *Heresibus* suo Tempore exortis, quod omnium turbulentissimum & vexatissimum Ecclesiæ Sæculum fuit, *Cave in Vita Epiphani p. 444. 445. Angl.*

Prodierunt Vita & Opera *Epiphani* Græc. Lat. cum Notis per *Dionysium Petavium* Tom. 2. in fol. *Paris. 1622.*

Auctior verò editio quæ prodiit *Colonia 1682. in fol. 2. Tomis Sumptibus Jerem. Schrey, & Heinr. Joh. Meyeri.*

S. BASILIUS.

C Appadox, meritò Magnus appellatus, per plures annos *S. Gregorii Nazianzeni Athenis*, & in solitudine comes individuus, *Cæsarea in Cappadocia*, quæ prius *Mazaca* dicebatur, Archiepiscopus creatus est die Junii 14. Dominicæ anni 369. *Arianis*, ipsique *Valenti Augusto* sæpè restitit, multisque exantlatis pro fide Catholicâ laboribus, ad meliorem vitam transiit Kalendis Januariis anni 378. *Phil. Labb. de Script. Ecclesiast.*

Opera Genuina sunt: Homiliæ 9. in Hexæmeron-----In Psalmos Homiliæ 22.-----Homiliæ 31. varii argumenti -----De Baptismo lib. 2.-----De vera Virginitate ad Letoium Melitenf----Commentarii in 16. priora Isaiaæ capita--Adversus Eunomium lib. 5.-----Ad Amphilochem de Spiritu Sancto----Sermo de Abdicatione rerum-----De verâ ac piâ Fide----Proœmium Ethicorum de

H h

judicio

Clar. A. D;
CCCLXX.

judicio Dei---Ethica seu Moralia---Ascetica, seu de Institut. Monach. Serm. 2.
 ---Regulæ fusiùs disputatæ---Regulæ breviores---Constitutiones Monasticæ---
 Epistola ad Chilonem Anachoretam---Ad Monachum lapsum & Virgin. Laps.
 Epist. 3.---Ad Amphilochem Epistolæ Canonicae, 3.---Epistolæ aliæ 428.---
 Liturgia, sed interpolata---Conciones Morales 24. Ex *Basilii* libris, per *Simeonem Logothetam* selectæ.

Opera Supposititia: Homil. 10. & 11. in Hexaëmeron--De Grammaticâ exercitatione Libellus (reverâ *Moschopuli*)---De Consolatione in Adversis, Lat.---
 De laudibus eremi, seu vitæ solitariæ, (fragmentum ex opere *Petri Damiani*)---
 Admonitio ad Filium Spiritualem, Lat.---Precatio cum sacris operaretur---
 Fragmentum Epistolæ ad Julianum Imp.

Vir eloquentium præstantissimus, & in omni doctrinæ genere summus *D. Hieronym.* in catal. Script. Ecclesiast.

Fidei columen, veritatis norma, & Ecclesiæ forma, plena prudentiæ canities, fidelis servus & magnus Pontifex; Dei, hominisque mediator; Spiritusque Sancti Domicilium. *Greg. Nazianz.* in Epist. 38. ad *Simplicianum*.

Vir divinus & Sacrosanctus, orbis oculus, magna vox & tuba, doctrinæ Palatium, Sol inter Sidera *Greg. Nazian.* in Epist. 10. ad *Basilium*.

Os Ecclesiæ, aurea doctrinæ lusciniâ vocatur *Gregorio Nysseno* in Encomio *Ephræm*.

Præfulgidum lumen orbis universi. *Theodoret.* l. 4. c. 19.

Basilius vir doctus atque sanctissimus, tantæ apud *Græcos* auctoritatis exitit, ut ejus doctrinæ vel scriptis nemo unquam quantumlibet sciolus in aliquo contradicere ausus fuerit. *Trithem.*

Basilius Casarea Cappadocum Episcopus, re & cognomine magnus. Jure Christianorum Philosophus & Philosophorum Christianissimus dictus est. *Sixtus Senens.* l. 4. Biblioth.

D. Basilus vir optimo jure dictus *Magnus*, sed *Maximi* cognomine dignior---Equidem contumeliam esse judico, *Basilii* facundiam cum quoquam eorum comparare, quorum eloquentiam supra modum admirata est *Græcia*, juxta modum æmulata *Italia*---In *Basilio* nescio quid morosulus etiam lector possit desiderare. Manat è sanctissimo pectore, cunctisque humanis cupiditatibus; defæcato, simplex ac naturalis oratio. Præstantur omnia quæ potest ars, nec ulla tamen usquam artis significatio: Agnoscas ibi summam mundanæ *Philosophiæ* cognitionem, sed nullam prorsus ostentationem. Sentias illum callere disciplinas liberales, & in his *Mathematicas* omnes, sed sic adhiberi, ut nihil aliud quàm ancillentur pietati. *Erasm.* lib. 28. Epist. 7.

Opus Hexaëmeron dictum, usque adeò admirandæ dictionis curâ & orationis majestate elaboravit, ut *Gregorius Nazianzenus* non immeritò dixerit, tantum *Basilii* orationem omnes hominum Sermones antecedere, quantum divina vox humanas, *Rivet.* Tom. 2.

Hic plurima scripsit, inter quæ maximam admirationem hominibus movent illa, quæ in sex dierum opificium conscripsit. *Suidas.*

S. Basilus

S. Basilus Sancto Joanne *Chrysostomo* subtilior est in Homiliis quas in sex Creationis Mundi dies conscripsit, easque in Eruditorum gratiam magis quàm ad plebis institutionem adornasse videtur. Sæpius tamen Textus literam explicat, & aliquando usque ad Grammaticum sensum descendit, præcipuos notando modos quibus vocabula Græca & Hebraica verti possunt. Græci Patres hoc Opus mirati sunt, cum ob Authoris Eloquentiam insignem, tum ob eruditionem quandam quam *S. Basilus* affectasse videtur. In illis Homiliis Orator perfectus, potius quàm Sacri Textus Interpres observatur; Quæ methodus plerisque Patribus communis est, præsertim verò *Græcis*, qui in suis Sermonibus cæteris multò diffusiores sunt. Eundem ferè characterem suis in aliquot *Psalms* Homiliis servat; ubi quidem tanta eruditio non elucet, sed frequentiora sunt moralia documenta, propter Argumentum quod edisserit. Literalem sensum magis sequitur suis in *Isaiam* Commentariis, licet digressiones quasdam contineant & circa moralem sensum copiosiores sint. Fatetur hic Pater neminem *Scripturam Sacram* intelligere posse, nisi plures annos, imo totam vitam in ejusmodi studio sese prius exercuerit. Cæterum in hoc Commentario non apparet eruditio illa quam exhibent ejus in Hexaemerum Homiliae, quia gravius est argumentum. Videtur è contrà meram affectasse citationem variorum *Scripturae* locorum qui in toto illo libro utramque paginam faciunt. R. P. *Richard. Simon*, Hist. Critic. Veteris Testam. lib. 3. cap. 10. Gall.

Nulli *Authores* extant quorum *Scripta* animos altius penetrent quàm *D. Basilii*. Omnia tam ad vivum describit, tanta vi rationes suas explicat, tam horrendas vitii picturas delineat, ejus ad virtutem hortamenta tam efficaciter persuadent, ejus documenta usque adeò ampla & utilia sunt, ut ejus scripta legere nemo possit quin se erudiri & persuaderi de veritate persentiscat, & quin amorem erga virtutem & odium adversus vitia concipiat. Sermones ejus sententiis vacui, verbis vero pleni non sunt, ut *Oratorum* plerique sermones. In illis eloquentia doctrinam comitatur: pariter erudiunt, delectant, & movent. Dictio ejus tersa est & emphatica sublimiter sensa sua enuntiât. Stylus ejus purus est, elegans & ad persuadendum efficax. Ejus Oratio nativa, lenis & in affectata semper deprehenditur. Jucundè persuadet, tam perspicuè res explanat easque adeò verisimiliter enunciat, ut, eruditi *Photii* judicio, cum nobis proponere possimus in *Exemplar Demosthenæ* ac disertissimis *Oratoribus* Antiquitatis haud longè inferius. Imò, si *Erasmo* fides adhibeatur, Veteres *Græciae Oratores* antecellit eorumque vitiis caret. Ad omnigenas compositiones aptus erat. Ejus in *Scripturam* Commentarii maxime institutivi & genuini sunt. In *Panegyricis* eximius est Ratiocinii ejus vis & acumen in ejus tractatibus de Controversiis cernuntur. Ejus *Morales* sermones ad institutionem & affectuum motionem apti sunt. Denique licet ejus *Ascetica* styli æquè magnifici non sint ac alia ejus scripta, non illis minùs tamen pura & tersa dictio eis inest. Methodus tamen in qua in usus est eadem subobscura quandoque reddit. *Ell. du Pin*, Nov. Bibl. Author. Ecclesiastic. Tom. 2. p. 586. 587.

Basilius præstantissimus est in libris omnibus. Purâ enim dictione, significante, propriâ, & omninò civili ac Panegyricâ, si quis alius, uti novit, sensuumque ordine ac puritate primus, & nemini secundus, apparet *Phot.* in Biblioth. Cod. CXLI.

Vir fuit claræ ac perspicacis Apprehensionis, prompti & acris ingenii, acutè solertis ratiocinii; profundi solidique judicii: Acquisitæ ipsius dotes oppidò adaugebant natives ejus perfectiones, iisque splendorem & ornatum incomparabilem addebant. Sicut educatio felix ei non defuerat, sic nec industria nec sedulitas ad ejusdem usum in eo desiderabatur: Horum ope Doctor eximius brevi evasit & ad summum omnis politici utilisque eruditionis fastigium brevè erectus est, in qua nihil sibi impervium reliquit: & tamen in singulis ita versatus erat Scientiis, ut quispiam alius in harum unica, cum in qualibet Arte non minùs accuratus esset quàm si ei soli operam navasset. Eminebat in Grammaticis, Rhetoricis, Philosophicis, Astronomicis, Geometricis, Arithmeticis, Physicis, & quibus non? Omnes Gentilium Thesaurus expilaverat, secretioresque Philosophicæ secularisque Doctrinæ recessus rimatus erat; Cujus respectu *Philostorgius* ait, & forsitan verè, *Arhanasium præ illo merum infantem fuisse*. Ejus stylus & scribendi modus mirificus est ac ferè inimitabilis; proprius est, perspicuus, emphaticus, dulcis, lenis & facilis, & tamen energeticus & ad persuadendum efficax, & ab ipso fluens cum nativa & in affectata venustate ac suavitate. Ejus in Philosophicis *ἀνεξίτητος* styli ejus nitorem & lenitatem minimè vitiabat; nec suavitas ac elegantia Orationis ejus nervosum robur & evidentiam Argumentorum infirmabat. *Cave* in Vit. S. *Basilii* p. 262.

Basilii Opera omnia prodierunt Græcè & Latine, Tomis 3. *Parisiis*, Fol. ann. 1638.

Ad commodiorem Operum S. *Basilii* intelligentiam non parum conferet *Fr. Combefis Basilii restitutus*, in quo ex optimis MSS. textum castigavit, auxit, illustravit, & Versiones recensuit. Edidit hoc Opus *Parisi* 1679. Vol. 2. in 8.

S. GREGORIUS NAZIANZENUS.

Clar. A. D.
CCCLXX.

Cognomento *Theologus*, *Nazianzi* in *Cappadociâ* natus, *Athenis* operam dedit sub *Libanio* aliisque sophistis, cum Sancto *Basilio*, circa ann. 354. Post aliquot annos reversus ex solitudine in Patriam, *Sasimorum* factus est à S. *Basilio* tum *Cæsariensi* Archiepiscopo Episcopus, quibus relictis vivo adhuc patre administravit *Nazianzenam* Ecclesiam, unde *Nazianzeni* cognomen ei adhæsit. Inde *Valente Augusto Arianorum* fautore mortuo *Constantinopolim* venit ann. 379. Ubi pastoralis per aliquod tempus functus officio, occasione excitatorum à *Timotheo Alexandrino* Patriarchâ aliisque præsulibus tumultuum in Concilio *Cp. Generali* sponte secessit *Nazianzum* an. 382. ibique plerumq; ruri vixit, usque ad annum *Christi* 389. *Theodosii* Imp. undecimum, quo obiit, vel die Maii 9. ex Martyrologio *Romano*, vel die Januarii 25. ex *Græcorum* Menologiis. *Phil. Labbe.*

Opera

Opera Genuina plurima sunt.

Opera Dubia sunt: Oratio seu Epistola ad *Evagrium* Monachum de *Divinitate*---significatio in *Ezechielem*.

Opera Supposititia sunt: Metaphrasis seu Translatio in *Ecclesiastem*, quam *Gregorii Thaumaturgi* opus esse constat---Christus Patiens, Tragedia: quam ab *Apollinare Laodicensi* scriptam esse verisimile est *Gul. Cave*.

Vir fuit omnino divinis humanisque literis solidissime imbutus, atque si unquam apud homines talis existere debuit, effigies quædam atque omnibus virtutibus constans columna. *Sim. Metaphrastes*.

Gregorius os *Christi* & vas Electionis vocatur *Basilio*.

Vir per omnia incomparabilis, verbo & operibus clarus. *Ruffin*.

Columna aurea & totius *Ecclesie* fundamentum. *Euseb*.

Ab omnibus *Græcis* ob singularem autoritatis suæ excellentiam, primus post *D. Joannem Evangelistam*, *Theologi* ac *Magni* cognomentis illustratus est. Vir fuit tam *Philosophiæ*, quam *Theologiæ* opibus affluens, & omnium sui temporis solutâ atque pedestri oratione eloquentissimus: quippe qui *Polemonis Laodicensi*, *Sophistæ* celebratissimi, sublimem dicendi Cothurnum esset assecutus. Hic *Basilio Magno* arctissima fuit necessitudine conjunctus & *D. Hieronymum* in *Scripturarum* studiis auditorem ac Discipulum habuit. Obtinuit etiam in *Ecclesiâ Græcâ*, tantum autoritatis pondus, ut quicumque testimonio ejus refragari auderet, statim vel *Hæreticus* haberetur, vel *Hereseos* suspicione notaretur. *Sext. Senenj. l. 4. Biblioth. Sanctæ, p. 219.*

Tanto autem tum vivens, tum etiam post mortem nominis splendore effulsit & gloriâ, ut tam *Græcorum* quam *Latinorum* præconiis celebretur: quem & reveriti sunt & laudaverunt etiam *Ecclesiæ* hostes, ut inter alios *Eusebius*, qui *Basilio* atque *Apollinari Gregorium* præfert. *Baron. ad ann. 389.*

In *Gregorio Nazianzeno* pietas propemodum ex æquo æquat cum facundiâ. Sed amat significantes argutias quas eò difficilius est Latine reddere, quod præque sunt in verbis sitæ. Tota verò Phrasis non nihil accedit ad structuram *Isocraticam*. Adde quòd de rebus divinis, quæ vix ullis verbis humanis explicari possunt, libenter ac frequenter philosophatur. *Erasm. l. 26. Epist. 33.*

Gregorius multa scripsit, in quibus sapientiam cum Eloquentiâ mirifice copulavit *Bellarmin. de Script. Ecclesiast.*

Gregorius Nazianzenus dictus *Theologus*, humanæ & divinæ Sapientiæ Thesaurus. *Joan. Card. Bona.*

Philostorgius ait, *Apollinari* Sermonem *Commentationibus* esse aptiorem *Basilii* in genere *Panegyrico* splendidissimum; At *Gregorii* cum utroque comparati oratio, sublimiorem in scripture locum obtinuit. Etenim *Appollinario* erat uberior in dicendo; *Basilio* verò gravior.

Ex *Erasmo*, *Billio*, *Baronio*, aliisque retundas impurum os Martini Chemnitii Lutherani, qui cap. 11. *Theol. Jesuit.* deblaterat *Nazianzenum* Apostrophis suis floridis magis & Rhetoricis, quam Theologicis, occasionem dedisse multis superstitionibus. *Labbe de Script. Ecclesiast.*

De Facundiæ præmio cum Authore illo disceptare nemo potest. Palmam dubio procul omnibus sibi coævis præripit, vocabulorum puritate, elocutionis nobilitate, sermonum ornamentis, similitudinum concinnitate, ratiociniorum præstantia & sententiarum sublimitate. Sanctus *Hieronymus* & *Suidas* Veterum quendam nomine Polemonem illum fuisse imitatum tradunt; Sed asserere possumus stylum ejus *Isocratico* proximum esse. Quantumvis sublimis, nativus tamen est, lenis, & jucundus. Plenæ sunt ejus periodi & ad finem usque sibi similes. Verborum mica est ei copia, nec in elocutionis facilitate, modoque jucundo parem ullum agnoscit. Ejus *Orationes* arte ac methodo exquisitæ compositiæ sunt; Character earum tum Argumento tum Auditoribus ejus conveniens est. Denique censeretur perfectissimis *Græciæ Oratoribus* annumerandus. Nimiùm tamen affectat *Antitheses*, allusiones, similitudines, comparationes aliaque id genus sermonis blandimenta quæ ipsum effœminatum reddere videntur. Imo falsum ejus sententiis & ratiociniis quandoque subesse deprehenditur, sed quod elocutionum ejus pompa velatur copiaque verborum ejus obvolvitur. Admodum prolixus est & pauca *Periodis* pluribus effatur. *Ell. du Pin, Nov. Biblioth. Author. Tom. 2. p. 655.*

Concionibus ejus plures Philosophicæ sententiæ admiscuntur, & *Historia Fabulaque* locis refertæ sunt. *Moralem doctrinam* eo modo tradit qui *Philosophorum* magis quam Populi captui accommodatus est; verùm in *Mysteriorum* explicatione subtilissimus & exactissimus est, qua facultate *Theologi καὶ ἐξοχλῶ* sic dicti nomen meritus est. Pietate clarus erat, sed consilio, prudentiaque civili ad res gerendas parum valebat. *Idem ibid.*

Fuit (ne plura dicamus quàm de ipso dicit *Basilus* Epist. 141. pag. 163.) *συνεὸς ὁ λόγος, καὶ φρέαρ βαθὺν, σόμα χεῖρ.* Vos electum, *Thesaurus profundus* & *Os Christi*; jureque meritus est Characterem quo *Ruffinus* ipsum insignit. Quod in omnibus Vir incomparabilis fuerit, tum *Doctrinâ* tum *vitâ eminentis, maximum Ecclesiæ Lumen*, qui quod docebat faciebat, faciebatque quod docebat. Divinæ hujusmodi ac præstantes qualitates stipabantur Naturalibus Dotibus sublimis ingenii, subtilis Apprehensionis, sani Judicii, facilis expeditæque Elocutionis: Utrasque tandem ornabant totum ingens illud peculium totaque præclara illa supellex Eruditionis humanæ quæ in *Orientalibus Scholis*, cujusmodi erant *Alexandrina*, ipsaque *Atheniensis* comparari poterant---Omnes ejus Sermones mirificè suavem quendam Gravitatis & Pietatis odorem spirant: Vixque dici potest an ejus *Eloquentiam*, an verò ejus *Sanctimoniam* magis mirari quis debeat. Stupendum in modum argutæ atque Laconicæ sunt ejus periodi; Succinctæ ac expeditæ sunt ejus sententiæ, licet abundantem Sensûs incomparabilis copiam paucis verbis in se contineant; Nec tamen aut Periodorum ejus brevitās Argumenti ejus præstantiæ nocet, aut ejus Argumenti sublimitas Sermonem ejus obscurum & intellectu difficilem reddit. Quodcumq; Thema edisserendum assumeret sive in Persuasorio, sive Encomiastico, sive Forensi genere, unumquodque perfectissimè semper in suo genere tractabat, rarò aut nunquam infra solitam Sermonis sui majestatem & sublimitatem descendendo. Hinc est quod in
alias

alias linguas vix ac ne vix quidem verti possint ejus Tractatus, accuratatione aliqua quæ cum Autographo ullam proportionem servet; Adeo ut Erasmus qui *Occidentalem* Ecclesiam infinitè sibi demeritus est suis Veterum Patrum Emen-
dationibus & Versionibus, ingenuè confessus sit se ab aggredienda *Nazianzeni*
Translatione simul deterreri & animum despondere ob styli ejus acumen, Argu-
 menti magnificentiam & sublimitatem, easque subobscuras allusiones quibus
 Scripta ejus frequenter interspersa sunt. *Cave in Vita Greg. Nazianz. pag. 334.*
 335. Angl.

Prodierunt *Gregorii* opera omnia Græcè & Latine cum Commentariis Græ-
 corum Nicetæ Serronii, Pselli, Nonni & Eliæ Cretensis, ex Interp. Jacobi Bill.
 Tom. 2. *Parisis* apud Claudium Morellium fol. an. 1609.

Prodierunt verò eadem Græc. Lat. Vol. 2. *Par.* 1630.

A M B R O S I U S.

Natus fuit *Ambrosius* seu *Roma*, seu *Treveris*, aut *Arelate* ad *Rhodanum*, ut
 quidam viri docti existimant, anno *Christi* 333. patre *Ambrosio* præfecto præ-
 torio *Galliarum*, missus ab *Anitio Probo* *Mediolanum* anno 369. ad gubernandas
Insubriam, *Liguriam*, atque *Æmiliam*, post mortem *Auxentii* *Hæretici*
Ariani creatus consensu omnium *Mediolanensis* Archiepiscopus & consecratus
 die 7. Decembris anni 374. omnem ad fidem rectam convertit *Italiam*, ut ad an-
 num *Christi* 375. Olympiadis 288. tertium, inquit in Chronico Sanctus *Hieronimus*
Ad Maximum tyrannum bis in *Gallias* legatus profectus est annis 383. &
 387. Dein, ne pluribus in percurrentis ejus præclare gestis immorer, gloriosis
 pro Ecclesiâ Catholicâ perfunctus laboribus, sanctissimè obiit die 4. Aprilis,
 Sabbato sancto sub diluculum, seu, quod idem est, pridie Paschatis, quod in
 Nonas Aprilis incidit anno *Christi* 397. *Cæsario* & *Attico* *Cons.* ætatis 64. Epif-
 copatus 22. cum quatuor circiter mensibus. *Phil. Labbe.*

Clar. A. D.
cccLXXIV.

Opera Genuina plurima sunt.

Opera hæc recensentur inter *Dubia*: De Virginis formâ vivendi---De Vir-
 ginis lapsu---Hymni aliquot---De Viduis, liber.

Opera hæc *supposititia* sunt: Sermones de Tempore, & de *Sanctis*---Concio-
 nes breves---Sermo de Purificatione B. Virginis---Precationes ad Missam 2.---
 De Vocatione omnium Gentium, lib. 2.---De Filii divinitate, & consubstantia-
 litate adversus *Arianos*---In Epistolas D. *Pauli* commentaria---In Apocalyp-
 sim. B. *Joannis* Commentaria---De vitiorum virtutumque conflictu---Expo-
 sitio Fidei secundum Symbolum Nicænum---De Spiritu Sancto libelli Frag-
 mentum---De concordia *Matthæi* & *Luca* in Genealogiâ *Christi*---De Pœni-
 tentia, liber---De Origine & moribus *Brachmanorum*---Expositio in Cantica
 Canticorum---Epistola ad Demetriadem.

Opera quæ non extant: In *Esaïam* Commentarii---Commentarii adversus
 nonnullos *Platonicos*---Elucidationes & Homiliæ in Sapientiam---Expositio in
 omnes D. *Pauli* Epistolas---Sermo de *Judicio Salomonis*---Catechismus Epi-
 stolaris

stolaris ad *Fritigildem*---De puerilis ætatis institutione ad *Pansophiam*. *Gul. Cave.*

Ambrosius Liguria & Insubria primùm Præses, deinde verò *Mediolanensis* Ecclesiæ Pontificatum divinitus adeptus, eâ inter sui temporis Episcopos Fidei stabilitate, morum integritate, & eruditionis admiratione excelluit, ut Imperator *Theodosius*, virtutum illius celsitudine commotus, publicè in summo templo *Constantinopolitana* Urbis exclamaverit. *Ambrosium novi unum qui solus dignè vocetur Episcopus. Sixtus Senens. l. 4. Biblioth. Sanctæ.*

Ambrosii tantam fuisse Christianæ Doctrinæ auctoritatem scribit *Augustinus*, ut nec ab Inimicis quidem in ejus Scriptis, quod reprehenderetur, potuerit inveniri.

Fuit velut Malleus Hæreticorum, constantissimus impugnator, cujus Linguae in Fide *Christi* loquenti, nulla potuit unquam auctoritas humana indicere silentium. *Trithem.*

Adhuc audi alium excellentem *Dei* Dispensatorem, quem veneror ut Patrem: in *Christo* enim *Jesu* per Evangelium ipse me genuit, & eo *Christi* ministro lavacrum regenerationis accepi: Beatum loquor *Ambrosium*; cujus pro Catholicâ Fide Gratiam, constantiam, labores, pericula, sive operibus, sive Sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat orbis prædicare Romanus. *Augustin. lib. 1. 9. contra Julian. Pelag.*

Inter priscos Ecclesiæ Doctores *Latinos*, vix alium arbitror esse digniorem, cujus extent integræ Lucubrationes quàm *D. Ambrosium*. Hoc & ex animo dictum videri velim, & citra cujusquam contumeliam. Sit Linguarum ac Scripturarum peritior *Hieronymus*, sit elaborationis phraseos *Hilarius*, sit in quæstionum nodis explicandis argutior *Augustinus*, aliis item dotibus excelluerint alii; sed quem mihi dabis, qui pari sinceritate tractet sacras literas, qui cautiùs vitat suspecta dogmata, qui sic ubique gerat *Christianum* Episcopum, qui sic spiret paterina viscera, qui summam Præsulis Auctoritatem cum summa mansuetudine conjunxerit? Ubique sentias hunc illum affici quod loquitur, & adest dictioni modesta quædam ac pia jucunditas, grataque civilitas. Est quem omninò sine causâ Doctorem *Mellisuum* vocant. At hic, juxta nomen suum, verè cœlesti manat *Ambrosiâ*, dignus qui sit, quod dicitur *Ambrosius*; hoc est Immortalis non solùm apud *Christum*, verùm etiam apud homines. *Erasm. Epist. l. 28. Epist. 3.*

Illud confitendum, at non improbandum, quod pleraque quæ scripsit *Ambrosius*, hausit è Græcorum Commentariis, præsertim *Origenis*; sed ita, ut quod sanum esset exciperet, quod à sinceritate doctrinæ Catholicæ alienum aut contentiosum dissimularet, nec errorem proferens, nec auctorem prodens, quorum alterum non erat tutum, alterum invidiosum. *Idem ibid.*

Dicendi character nec flaccidus est, nec humilis, quo nomine taxare videtur libellos de *Spiritu Sancto* *Hieronymus*, excusante *Augustino*, quòd rem licet grandem tamen subtilem docenti, non laudanti conveniret oratio demissior: Sed habet interim suos aculeos, ubi res postulat, propiùs tamen accedens ad argutam jucunditatem, quàm ad deinceps illam & affectus penè tragicos, in quos inter-

interdum exardescunt *Hieronymus* & *Hilarius* : Ac plerunque totus ferè sermo ex variis sententiarum generibus , velut ex tessellis , contextus est , quo dicendi genere supra modum delectatus videtur *Seneca*. *Idem* ibid.

Videtur nectare & *Ambrosiâ* innutritus. Tam suaves habet , tam argutas plerunque orationis delicias , ut apes , quæ infantuli cunas & os circumfuderunt , credas adhuc in ejus labellis sessitare. *Nic. Caussin.*

Ambrosius firmissimum Ecclesiæ sui temporis columen , ne ipse quidem omni planè errore caruit. Cum *Hilario* consentit omnes in universum ignis examen subituros , justos inde liberatum iri , infideles in eo æternum mansuros-----Resurrectionem verò mortuorum non simul & semel futuram arbitrantur , sed paulatim longo & statuto ordine , ità ut qui crediderunt primi resurgant , pro meritorum ratione. *Dallæus* de vero usu Patrum c. 4. p. 270. 271.

Ambrosium Hieronymus multa passim ex *Origene*, *Hypolito*, *Basilio*, forsàn & ex *Didymo*, *Raymundus* etiam ex *Philone* descripsisse produnt. Imò *Sixtus Senensis* *Ambrosii* Hexaëmeron nihil aliud esse ait, quam ipsum *Basilii Hexaëmeron* Latine versum, iisdem ubique sententiis ac verbis, transpositò tamen linearum ac sententiarum quarundam ordine, atque additis vel ex *Hypolito* & *Origene*, vel ex alio quopiam, vel de suo fortasse nonnullis digressiunculis. *Thomas. de Plag. sect.* 355.

Ejus Eruditio plus elegantiae quàm profunditatis habebat ; quoniam aliqualem *Platonica Philosophia* peritiam juvenilibus annis ab ipso comparatam haud mediocriter ornabat Græcanicæ Linguæ & Eruditionis notitia. Cùm Episcopatum adeptus est , in Theologicis speculationibus parum versatus erat , in quarum prosecutione tam celerem progressum fecit ut numine cœlitus afflatus videretur. Concionator apud alios evasit, dum merus discipulus in se adhuc erat ; *Docere vos capi quod ipse non didici*, hæc ejus confessio fuit. Eodem tempore docebat & discebat : Se ipsum informabat , dum alios instituebat. Quamvis cum *Græcorum* Patrum scriptis magnum haberet commercium , eorumque qui audacissimè & fidentissimè locuti sunt , omnia tamen suspecta minimèque orthodoxa dogmata sedulò vitavit. Noxias præteribat herbas , Floresque solos colligebat , pretiosum à vili separans , Theologicasque doctrinas cum maxima mentis scrupulositate & sincerissima reverentia erga notam & receptam Ecclesiæ doctrinam tractando.

Variis est Stylus ejus pro Argumentorum de quibus agit varietate , generatim tamen concisus & argutus , *Seneca* stylo valde similis , sed paulò mitior & lenior. Sermones ejus conflati sunt ex rotundis sententiis, argutis dictis, concinnis Transitionibus, & Argumentum suum acriuscula quaquam clausula terminare solet. Verum est quod stylus ejus comprulus sit potius quam elegans. Periodorum ejus brevitatem & acumen voluptatem afferunt , & aliquid pungentis ac delicati saporis in Lectoris animo relinquunt , imò semper aliquid intelligendum , quod aut verbis non expressum , aut obscurè tantum insinuatum fuit. Opera ejus (ferè omnia manu propria exarata, nisi superveniente invaletudine ipsi subducerentur) sunt vel *Traclatus* seu libri in peculiaria quædam Themata

conscripti; vel Homiliae, vel Epistolae; vel Commentarii. Inter ejus *Tractatus* quidam sunt de quibus ei exprobratur quod nihil ferme sint quam merae Translationes e Græcis. Sic B. Hieronymus dudum observaverat circa Librum ejus *De Spiritu S.* quod fere omnia ex *Didymi* libro in idem Argumentum mutuatus esset; & in iis vertendis deteriora fecisset; quod frequenter Græcos Patres transcribat, præsertim *Origenem*. Non est diffitendum quin *Græcorum* Patrum Scriptis crebrò utatur. Nec mirum est quod vir qui ad studia Theologica serò se accinxit, aliquantò magis solito in subsidium advocet illos qui ipsum antecesserunt, & quod hic qui *Idiomatis* Græci callentissimus erat *Orientalis* Thesaurus in Plagas *Occidentales* conveheret, non semper facta mentione peculiari Portus unde eos transvexisset. Nemo, quod in hanc rem optimè observat *Erasmus*, *Ciceronem* culpat quod in *Platonicis* Libris adeò versatus fuerit, & in propria Scripta bonam Philosophiæ suæ partem hinc derivaverit. *Notiones* sunt *Platonicae Tullianis* ornamentis comptæ Imò nec indecorum hoc est plagium, sed defensione non indiga imitatio: Monendi etiam sumus quod *Hieronymus* non mediocri similitudine in *Ambrosium* affectus fuerit, de quo etiam haud frequenter officiosè loquitur. *Hieronymus* impotentis animi vir fuit, qui multum sibi arrogabat & qui rarò gloriosum Characterem tribuebat iis à quibus se vinci putabat. Quamvis alibi honorificam ejus mentionem faciat, dicens quod cum *Mediolanensis* Episcopus factus fuisset, universa *Italia* mox ad Catholicam fidem adducta fuerit. *Cave* in vita S. *Ambrosii* p. 419. 420.

Ambrosius----- Vir summâ pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi Præsul, qui Judæis, Gentilibus, & cujuscunque generis Hæreticis animosè restitit; literarum Græcarum æquè ac Latinarum peritissimus; unde e Scriptis Patrum Græcorum, *Origenis* puta, *Didymi*, &c. hortulos suos largiter irrigavit: in hoc laudandus, quod suppressis loliis flores decerpserit. Stilo usus est conciso, arguto, tessellato; & qui *Senecæ* facundiam, molliori tamen venâ imitatur. *Gul. Cave* in *Histor. Literar. Script. Eccles.*

Extant *Ambrosii* Opera, Tom. 5. *Basil.* 1567. *Rom.* 1581. *Par.* 1632. fol. Nonnullis etiam videtur *Ambrosius* esse auctor librorum *De Excidio Iudæorum*, qui sub *Hegesippi junioris* nomine circumferuntur, saltem scriptor iste erat *Ambrosio* οὐ γρηγοριος. Extant hi Libri cum Scholiis *Gualteri*, Col. 1575. in 8°.

S. GREGORIUS NYSSENUS.

Clar. A. D.
CCCLXXV.

Nysse in primâ *Cappadociâ* Episcopus, S. *Basilii Casareæ* Archiepiscopi frater natus minor, vir eloquentissimus, ut qui ex Rhetorices Professore ad curam pastorem traductus fuisset sub *Valente* Imp. antequam S. *Gregorius* Theologus *Sasimorum* fieret Antistes, ut ex ejus orationibus constat. Interfuit Concilio *Constantinopol.* Generali anno 381. vivebatque adhuc anno 392. *Theodosii* Imp. 14. obiisse tradunt alii anno *Christi* 395, alii sequenti, vel die 9. Martii, ut *Latinum Martyrologium*, vel 9. Januarii, ut *Fastis Græcorum* adscriptum legitur. *Labbe* de *Script. Ecclesiast.*

Opera

Opera *Genuina* varia sunt.

Opera *Spuria* : In mulierem Peccatricem , & eos qui durius alios judicant , & de pœnitentiâ-----Oratio in Principium Jejuniarum. Duas istas Orationes *Asterii Amaseni* esse patet ex *Photio* Cod. 271----De Trinitate adversus Judæos ex Veteri Testamento delecta Testimonia-----De Naturâ Humanâ libri 8. qui *Nemesis* sunt.

Opera *Deperdita* : Expositiones in Proverbia-----Contra *Ablavium* de Patris , Filii & Spiritus Sancti Divinitate ; nisi quis forsan ex Argumenti affinitate suspicetur idem esse Opus cum libello ad *Ablavium* , qui extat-----Commentarii in Epistolam D. Pauli ad Philipenses. *Gul. Cave.*

Gregorius Nyssenus , quem *Græci* honoris causâ *Patrem Patrum* appellant. Academicis ac Peripateticis disciplinis excultus , vir eloquentiæ nervosæ ac pressæ. *Sixt. Senens.*

Gregorium veneranda Ecclesiæ antiquitas eximiè coluit laudibusque extulit , quem sequentibus sæculis Theologi , tam *Græci* quam *Latini* ad confirmanda orthodoxæ fidei dogmata testem certissimum adhibuerunt : Quippe qui in iis quæ ad fidem pertinent , nullâ in re à *Basilio* , ut inquit etiam *Cardinalis Bellarminus* , dissenserit. *Oudin* in Supplem. de Script. Ecclesiast. à *Bellarmino* omitt.

Leo Imp. Constit. 88. vocat ipsum dulcem & illustrem Ecclesiæ fontem.

Suidas hominem eloquentissimum , & multiplici eruditione præstantem.

Summus evasit orator , nec priscis oratoribus inferior. Nimium tamen ejus cultum Rhetoricarum disciplinarum reprehendit *Gregorius Nazianzenus* aurea planè Epistola eâ dere ad illum scriptâ quæ est numero 43. Interfuit Concilio Oecumenico *Constantinopolitano* , inque eo scripsisse fertur à *Nicephoro* lib. 12. *Histor.* c. 13. & aliis , Libellum Fidei sive *Symbolum* dictum *Constantinopolitanum*. *Quenstedt.*

In divinis Scripturis admodum studiosus & eruditus ; provocatus studio fratris *Basilii Trithem.*

Sciunt omnes eruditi *Gregorium Nyssenum* inter *Græcæ Ecclesiæ* lumina censitum cum paucis. Dignum *Basilio* fratrem : dignum sodalem *Nazianzeno*. *Montacut.* Appar. 9. Sect. 10.

Gregorius fuit naturâ simplex & bonus: ideo *χρηστότητα*, id est, simplicitatem ejus reprehendit alicubi *Basilus* Frater. Et *Erasmus* bene judicat; in *Stylo quoque piæ simplicitatem* *Nysseno* placuisse. *Abraham. Scultet.* in *Medul. Patrum.*

Lectus est *Gregorii Nyssæ* Episcopi similiter pro *Basilio* adversus *Eunomium* liber. Stylus illi, si cui *Rhetorum* , illustris , & jucunditatem auribus instillans. Sed nec ipse quidem ordine *Eunomii* scriptum reprehendit. Quamobrem & *Theodoro* concisior est , & *Sophronio* latior , abundat enim *Enthymematis* atque *Exemplis*. Illud autem verè pronunciaverim , quantum *Gregorius* venustate , splendore , & mirificâ jucunditate antecellit *Theodoro* , tantum etiam argumentorum copiâ & ubertate eundem vincere connititur. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 6.

Lectum est alterum ejusdem *Gregorii Nysseni* opus de eadem ipsâ re : in quo

rationibus validioribus cum *Ennomio* manus conferens eum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venuſtas verò Orationis, & ſplendor jucunditate mixtus, etiam in hoc opere decenter ſe oſtendit. *Phot. ibid. Cod. VII.*

Quamvis *S. Gregorius Nyſſenus Rhetoricam* publicè profeſſus ſit, & *Photius* aſſeveret ſtylum ejus ſublimem & jucundum eſſe; dici tamen poteſt eum à *S. Gregorii Nazianzeni* eloquentia longè abeſſe. Affectata eſt ejus Scriptio, ejusque ſtylus minimè nativus. *Declamatorum* potius quam *Oratorum* more loquitur. *Allegoriis* aut abstractis *raſiocinationibus* ſemper immerſus eſt, *Philoſophiam Theologia* commiſcet, *Philoſophorumque* principiis utitur, tum in *Mysteriorum* explicatione, tum in *Moralibus* ſuis ſermonibus. Quapropter ejus *Opera Tractatibus* *Aristotelis* & *Platonis* quam aliorum *Chriſtianorum* ſimiliora ſunt. *Origenem* in *allegoria* ſecutus & imitatus eſt; imò aliqui ejusdem *Authoris* errores in ejus Operibus occurrunt, circa naturam *Animarum* & circa *terminationem* *Pœnæ* damnatorum; ſed illos aliis locis diſertè rejicit & refellit. Valdè igitur veriſimile eſt locos in quibus *Origeniani* errores illi leguntur, additos fuiſſe. *Ell. du Pin. Nov. Bibl. Author. Eccleſiaſticor. Tom. 2. p. 682. 683.*

Gregorius Nyſſenus Episcopuſ, *Baſilii* naturâ quidem frater, diſciplinâ verò filiuſ: qui unâ cum *Baſilio* videtur ab *Origenis* de *Purgatorio* ipſiuſ gehennæ igne dogmate non admodum abhoruiſſe; idque fatetur *Niluſ Theſſalonicenſis Archiepiſcopuſ*. *Germanuſ* Episcopuſ *Conſtantinopolitanuſ*, qui Anno Dom. 680. florebat, treſ *Nyſſeni* libros hoc errore inſperſos concedebat; ſed noſ ab *Hæreticis* vitiatoſ fuiſſe hariolabatur, non ab ipſo auctore ita ſcriptoſ; quod ultimum eſt eorum effugiuſ, qui ſtulta & abſurda pertinacia ſibi perſuadent, nihil à *veteribus* ſcriptum eſſe à præſenti ipſorum fide alienum. Cæterum tam multa ſunt, & totis *Nyſſeni* orationibus ita penitus infixâ hujus delirii venena, ut parum ſit veriſimile ea ab aliâ eſſe quàm ab *Auctoris* mente & manu. In aliis *Origenem* ſequitur. *Ioan. Dalleng. de uſu P P. p. 269. 270.*

Vir fuit cum ob *Styli* perſpicuitatem & elegantiam, tum ob eximias ſuaſ dotes viræque pietatem æquè venerandus. Haud parum idoneo fuit loco in *Conſtantinopolitana* Synodo, cum in maximi momenti Caſibus ejus ſuffragiuſ plurimi fecerint Collegæ. Quapropter cum neceſſaria putabatur expoſitoriaſ *Confessionis Fidei* perſcriptio, præſertim in *Articulo* de *Spiritu Sancto*, ejus adornandæ cura ei demandabatur. Hoc autem eſt *Conſtantinopolitanuſ*, ſeu, ut vulgò inter noſ vocatur *Nicenuſ Symboluſ*. Cave in vita *Gregorii Nyſſæni* Episcopuſ.

Extant Opera ejus omnia, *Græc. Lat. Vol. 3. Par. ann. 1615. 1618. 1638. Fol.*

S. HIERONYMUS.

Chr. A. D.
cccLxxvii.

D *Almata*, urbe *Stridonenſis*, natus circa ann. 329. inclareſcere cœpit ab ann. 378. quo *Presbyter* à *Paulino Antiocheno* ordinatus, eremi *Bethlemetici* incolâ factuſ ann. 383. ſcripſit cataloguſ 392. obiit *Bethlemi* 420. ætat. 91. *Gul. Cave. Chartophyl. Eccleſ.*

Vix

Vir fuit in omni doctrinarum genere absolutissimus. Quippe qui splendore sermonis & eloquentiæ viribus, in quibus sub *Donato* Grammatico, & *Victorino* Rhetore, clarissimis viris, profecit, omnes Latinæ Ecclesiæ scriptores multo post se intervallo reliquit. *Linguarum* queque tantam habuit peritiam, ut *Græcam*, *Hebræam*, *Syræam*, *Chaldaeam*, & *Latinam* omnes æquè ac *Dalmaticam* sibi maternam linguam teneret. Sed & in Scholis Philosophorum nihil de *Aristotelis*, *Platonis* ac *Zenonis*, hoc est, de *Peripateticis*, *Academicis*, *Stoicis*, reliquit intactum. Quibus instructus apparatus, contulit se ad sacrarum literarum studia, usus in his *Apollinari*, *Laodicensi*, *Didymo Alexandrino* & *Gregorio Nazianzeno* præceptoribus. Sub quibus tantam sibi divinarum rerum eruditionem, & eruditionis nomen comparavit, ut in obscuris sanctorum voluminum difficultatibus *Romanus* Pontifex *Damasus*, doctissimus *Augustinus*, *Paulinus*, *Chromatius* *Heliandus*, multi quæ alii passim per *Italiam*, *Galliam*, *Hispaniam*, *Africam*, *Palæstinam* & *Græciam*, eruditissimi Episcopi, ad hunc unum confugerent, tanquam ad eum, qui multiplici linguarum varietate adjutus, omnes legisset divinæ Scripturæ interpretes, *Græcos*, *Hebræos* & *Latinos*. *Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4.*

Nec *S. Hieronymum*, quia *Presbyter* fuit, contemnendum arbitreris; qui *Græco* & *Latino*, insuper & *Hebræo* eruditus eloquio, ex *Occidentali* ad *Orientalem* transiens Ecclesiam, in locis sacris atque in literis sacris usque ad decrepitam vixit ætatem: cujus nobis eloquium ab Oriente usque ad Occidentem, instar lampadis, resplenduit. *S. Augustin. contra Julian. l. i. c. 7.*

Hieronymus Catholicorum Magister, cujus scripta per universum mundum, quasi divinæ lampades rutilant. *Ioan. Cassian. contra Nestor. de Verb. incar. l. 7.*

Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non solum *Latinis* atque *Græcis*, sed & *Hebræis* etiam ita literis institutus est, ut se illi in omni Scientiâ nemo audeat comparare.-----Concivit odia perditorum. Oderunt eum *Hæretici*, quia eos impugnare non desinit; oderunt *Clerici*, quia vitam eorum insectatur, & crimina. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt; nam qui eum *Hæreticum* esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, catholica hominis Scientia, sana doctrina est. Totus semper in lectione, totus in libris est, non die, non nocte requiescit; aut legit aliquid semper, aut scribit. *Sulpic. Sever. in Dialog. i. de Virtutibus Monachorum Orientalium.*

Magnus mihi Auctor est *Hieronymus*, vir in omnium temporum Historiis versatissimus *Grot. Vol. 4.º Impress. Lond. apud Mosem Pitt, in Fol. p. 488.*

Chrysostomum & *Hieronymum* legere volui, idè quòd eos videbam in textu sacre Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Idem ibid. p. 653.*

Quantum in illo antiquitatis, quantum Græcarum literarum, quantum historiarum? tum quæ Phrasis, quod dicendi artificium quo non *Christianos* modò omnes longo post se intervallo reliquit, verum etiam cum ipso *Cicerone* certare videtur. *Erasm. l. 5. Epist. 19.*

Hieronymum unum habet Ecclesiasticus orbis, utrâque doctrinâ *Sacrâ* & *Genili*, ut vocant juxta absolutum. *Idem l. 9. Epist. 15.*

Quô virô nihil habet Orbis Latinus vel doctius vel sanctius. *Idem* lib. 28. Epist. 8.

-----His adde quòd consummatissimus erat Theologus, & iudice *Erasmo*, omnium Christianorum sine controversiâ longè tum doctissimus, tum facundissimus, & Theologorum princeps.

Cæterum quod sanctissimi viri pace dictum sit, præservidi erat & impotentis animi, qui affectibus suis nimis indulgebat; semel laceffit, adversarios asperrimè tractavit, & ab investivâ ac Satyricâ scribendi venâ vix ac ne vix temperavit. Testes sunt nobis satis luculenti inimicitiae, quas cum *Rufino* olim sibi necessario, *Ioanne Hierosolymitano*, *Ioviniano*, *Vigilantio*, aliisque habuit. In hos arreptâ levi quavis occasione & remotâ omni penè gravitate, tota convitiatorum plaustra evomit, nullâ personæ, dignitatis, eruditionis ratione habitâ. Et quid mirum? cum in ipsum *D. Paulum* Apostolorum duram nimis & planè insolentem censuram exercere solet. Quoties ipsum ad criticas Grammaticorum regulas anxie expendit. *Solæcismos*, & *vitiosam elocutionem*, & quod *sermone utatur triviali* obiicit, (ut Apologiam pro semetipso hâc de re scribere necesse habuit: *Nos*, inquit, *quotiescunque Solæcismos, aut tale quid annotamus, non Apostolum pulsamus, ut Malevoli criminantur, &c.*) quod *profundos sensus aliena lingua exprimere non valeret, nec curabat magnopere de verbis, cum sensum haberet intuto*: adeoque *non juxta humilitatem, ut plerique aestimant, sed verè dixisse Paulum, se sermone imperitum esse*. Denique *stultum cum stultis Galatis factum, simplicioribus solummodo usum argumentis, & quæ stulti possent intelligere, & penè de trivio*: adeo ut ni præmisisset, *secundum hominem dico, sapientibus displicere potuisset*. Mitto plura in hominem *θεόωνόστον*, & Apostolorum longè eruditissimum; duriùs dicta, ne viri doctissimi & de Ecclesiâ optimè meriti manes nimis sollicitare videar. In hoc etiam reprehendendus, quòd dum *Virginitatem* immodicis prorsus laudibus efferat, de *Nuptiis* minùs honestè, ac verecundè sentire videatur. Certè *digamos* tanquam scortis solummodò meliores facit, cum immundis *Arce Noë* animalibus & serpentibus confert, mulieremque secundas nuptias repetentem, cani ad vomitum, sui que lotæ ad volutabrum revertenti comparare non erubescit. *Sed quisque suos patimur manes. Gul. Cave*, in *Histor. literar. Script. Eccles.*

Latinos, Græcos, Hebræos, Chaldaeos Scriptores plures evolvit, accuratiùs excussit, quàm eorum qui post eum quisquam: nempe homo summâ industriâ præditus, indefatigabili studio & longâ vitâ usus. *Lud. Viv. de Causis corruptar. Art. I. p. 131.*

Hieronymus Doctor omninò Clarissimus, contra Hæreticos leo rugiens, (hinc juxta quosdam cum leone pingi solitus) & commune totius Orbis oraculum. *Ioh. Gottefrid. Olear. in Abaco Patrum.*

Nobis constat, *Hieronymum* omnium, qui olim interpretati sacras literas sunt, fuisse eruditissimum, adeò penitùs perdidicerat *Hebraismum*. *Petr. Cunaus de Rep. Hebræor. p. 262.*

Nihil illo viro eruditius vidit veterum ætas. *Idem p. 316.*

Hieronymus

Hieronymus, ut ubique vehemens, ita in *Eristico* contradicendi genere parum interdum attendendus. *Montacut. Appar. 9. sect. 19.*

Omniū traditionum curiosissimus explorator. *Idem.*

Hic mos apud Patres frequens est, maximè apud *Tertullianum*, *Ambrosium* & *Hieronymum*, qui cum ingenio sint fervido ac concitato, quam in partem propendent eo tanto impetu feruntur, ut quos quidem laudant eos inter Angelos, quos verò vituperant, inter Diabolos collocare videantur. Ita quæ credenda putant non aliter commendant, quàm si totidem essent *Christianismi* fundamenta; quæ rejiciunt ac refutant, non aliter explodunt quàm si merum *Atheismum* spirarent. *Dallæus de usu P. P. p. 177.*

Quicquid habemus in Daniele, illud *Hieronymo* debemus, hic verò *Porphyrio* Christianorum hosti jurato. *Hieronymus* non adeo doctus erat ac perhibetur; admodum ignarus erat; ad superstitiones mulierculas scribebat. Per nebulam tantum Hebræa novit, quantum edoctus à præceptore, nam Grammaticam nunquam habuit, usu didicit; *Hieronymus* quamvis *Græcam* & *Hebraicam* linguam bene calluerit, Biblia tamen sæpius perperam interpretatur & intelligit. Pleraque illorum quæ scribebat non intelligebat, ut *Serarius*, sed bonus est quoad illa quæ ejus ævo gerebantur-----Melior est in iis quæ ad Ethnicos spectant quam in Theologicis. Nimis vehemens fuit, præsertim adversus *Iovinianum* & *Vigilantium*, quamvis immeritò, ut ipse *Erasmus* id agnoscit-----Quicquid dicat *Hieronymus*, est *Origenista*. Miserrimè est commentatus in *Prophetas*. *Hieronymus* in *Vetus Testamentum* multum laboravit & non contemnenda dixit. Erat bonus *Hebræus*. *Scaligerana* posterior.

Patrum post *Origenem* doctissimus est dubio procul. *S. Hieronymus*, qui *Latinorum Origenes* quodammodo dici potest; quia reverà eadem in Biblia. Opera *Ecclesiæ Latine* tradere affectavit, quæ *Ecclesiæ Græcæ* tradiderat *Origenes*. Imò in hoc *Origenem* vincebat quòd *Hebraica Lingua* illo valde peritior erat, frequentiusque cum *Judæis* sui temporis quàm ille commercium habuerat. *S. Hieronymus* tamen adeo subtilis & perspicacis ingenii non erat ac *Origenes*. Unde etiam in allegorias & in spirituales sensus tam frequenter non excurrit; & præterea ejus Allegoriæ meræ interdum Etymologiæ meraque animi ex allusione ad voces oblectamenta. Sed dici potest eum supra ceteros omnes Patres ornatum fuisse doribus necessariis ad *Scripturam Sacram* ritè interpretandam; quia *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Græcam* & *Latinam* linguam callebat. Non modò legerat & examinaverat *Græcas* Versiones quæ in *Origenianis Hexaplis* erant, sed insuper cum doctissimis sui temporis *Judæis* sermones contulerat, nihilque ferè in *Scripturam* ipsis inconsultis faciebat. His addi potest eum omnes Authores cum *Græcos* tum *Latinos* legisse qui in Biblia ante se scripserant. Denique in profanorum Authorum libris versatus erat, Adeo ut dici possit eum præ quocunque alio Patre instructum fuisse iis omnibus quæ ad Sacrorum Librorum Interpretem efformandum conducere valent. Non est tamen semper accuratus, quia non satis meditabatur.

bat, & quia plerumque Scribis suis tantum distabat, ut ipse refert, quæ in aliorum Commentariis legerat, aut quæ à *Indais* acceperat. Quapropter ipsi tribuenda non sunt quæcunque in ejus Commentariis occurrunt, ejusque in *Scripturam* Observationes. In illis enim explicationes minime *Orthodoxas* affert, quas in *Judeorum* vel *Hæreticorum* libris legerat, ut ipse fatetur; traditis etiam Regulis ad ea in suis Scriptis distinguenda quæ vere sua erant, ab iis quæ non erant. Diluit hoc pacto quod ei de ejus inconstantia & opinionum diversitate exprobrabatur.-----Optandum esset eruditum illum Patrem tempus habuisse diutius meditandi, & quæ in Commentariis suis scripserat relegendi, ut ad saniores opiniones mentem determinaret. Cæterum nemo est inter veteres Authores, apud quem *Scriptura* literalem sensum melius quam apud S. *Hieronymum*, ediscere liceat, qui tamen à plerisque Theologis hodiernis magni non æstimatur, quia nimis aridus & nimis criticus ipsis videtur, & quia negligunt studium Linguarum *Græcæ* & *Hebraicæ* absque quarum notitia impossibile tamen est ejus Opera legere posse. Et sanè non semper se in eadem sententia esse ostendit, quodque uno loco approbavit, idem alibi rejicit: Eundem hominem laudat & culpat pro variis rationibus ob quas de ipso loquitur. Modò Septuaginta Interpretum Versionem cæteris omnibus præfert, eosque tanquam Prophetas suspicit; modò ignorantiam eorum ipsis exprobrat, eorumque *Translationem* despicit. *P. Richard. Simon. Hist. Cit. Veteris Testam. l. 3. c. 9. Gall.*

Quò tandem modò, aut quibus ego verbis, tuam, maxime *Hieronymum*, ingentem simul pietatem ac facundiam describam? Quònam modò tot linguarum simul & totius propè antiquitatis ac Philosophiæ admirabilem peritiam? Quomodo Heroicum illum in scribendo & cælestem ardorem tuum, quo imbelle Hæreticorum agmen, non secus quàm mucrone quodam stricto, persecutus es ac profligasti? Quæ omnia prophanos etiam in admirationem rapiant, &c. *Heins. Orat. 3. pro Biblioth. mun. Grat. act.*

Hieronymus à *Rufino* furti accusatus, tum alibi, tum his verbis in Prolog. l. 2. in *Micheam* se defendit: Nam quod dicunt, Origenis volumina me compilare, & contaminare non dicere veterum Scripta: Quod illi maledictum vehemens esse existimant, eandem laudem ego maximam duco, cum illum imitari volo, quem cunctis prudentibus & vobis placere non dubito. Si enim criminis est, Græcorum bene dicta transferre, accusetur Ennius & Maro, Plautus, Cecilius & Terentius, Tullius quoque & ceteri eloquentes viri: Qui non solum versus, sed multa capita & longissimos libros, & fabulas integras transtulerunt. Sed & *Hilarius* noster furti reus sit, quod in Psalmos quadraginta fermè millia versuum supra dicti Origenis ad sensum vertit.

Extant Opera 4. Vol. Bas. 1553. Antvv. 1578. Tom. 6. Par. 1643. fol. Francof. Tom.

Tom. 12. 1684. cum omnium notis & Commentariis. Præfatio libri, qui *Comes* appellatur. ap. *Dacher.* *Spicileg.* Tom. 13.

Vide Opera *Genuina, Dubia, Spuria, & Deperdita* apud *Gulielmum Cave* in *Hist. literar. Script. Eccles.*

AMMIANUS MARCELLINUS.

Natione *Græcus*, patriâ *Antiochenus*, floruit sub *Gratiano* ac *Valentiniano*. Cl. A. D.
cccLXXX.
Libros scripsit 31. ex quibus tredecim primi deperierunt.

Est hic scriptor veritatis studiosissimus, & prudens, gravis planè ac serius, & dignus, qui ab omnibus, ac *Germanis* præcipuè ametur. Mirificè enim illustrat *Veteris Germania* situm. Eoque majorem hac in parte fidem meretur, quia in hac stipendia ipse meruerit adversus *Germanos*. *Diectio* horridior est. Sed virtutes hujus Scriptoris sunt tantæ, ut hoc in rationem venire non debeat. Et quid mirum, si duri militis phrasis quoque duriuscula sit, homoque *Græcus Græcanicæ* sapiat loquendi formas. *Voss.* de *Hist. Lat.*

Mihi quidem *Marcellinus* summis quibusque *Historiæ* Scriptoribus comparandus videtur. Nam cum duo maximè in *Historico* spectanda sint, Res & Verba; elocutio quidem haudquaquam rerum gestarum Scriptori negligenda est, rerum tamen prima ac potissima cura esse debet. Et *Marcellinus* quidem tum argumento *Operis*, tum delectu ac dispositione, tum judicio ac fide nemini cedit: In præliorum verò obsidionumque narrationibus multos longo intervallo superat. Verba autem ipsa sunt ea quidem Latina ferè omnia: Sed constructio & collocatio verborum est, ut ita dicam ferè militaris. Nolim tamen omninò negare in *Historiis Marcellini* quædam occurrere reprehendenda. Nam & interdum verbosior est, quàm ut par sit, & doctrinæ famam nimis affectat: Quod vitium est plerumque eorum, qui provectâ jam ætate ad studia se contulerunt. Hinc excessus illi tempestivi atque pueriles de terræ motuum causis, de Cometis, de Iride. Præterea numerum & tonum *Historicum* rarò servat: Sed ferè *Cothurnatus* incedit, cum *Historico* conveniat tracta & leniter fluens Oratio. *Henr. Vales.* ad lector. Epist. quam *Marcellino* præmisit.

Ammiani Marcellini candorem ac studium inquirendæ veritatis imitari debuissent: Is enim *Principum* virtutes ac vitia, ut optimus quisque Scriptor, summâ fide notavit---*Tacitum* unum ex omnibus ad intuendum & ad imitandum sibi proposuisse videtur. Hòc tamen ab eo differt, quòd *Tacitus Romani* Sermonis dignitatem, ut tempora ferebant assecutus est, *Ammianus* verò latinis verbis, ac sæpius ne latinis quidem, *Græcè* scripsit, & à re propositâ longiùs ac sæpius digreditur. *Bodin.* *Method. Hist.* c. 4. p. 77. 78.

Ubi ad temporum suorum *Historiam*, quæ libris, qui extant, continetur, devenit; diligenter scripsit; sed ea, quæ pertinent ad *Christianos*; traducens ac detorquens: Adeo autem duro ac aspero, inepto & planè turbato sermone, ut vix, quod dicat, consequi possis, librariorum quoque errore mutilus est & de-

pravatus; utilis tamen est, ubi intellexeris. Nam ea scribit, quæ meliores auctores non habent. *Ant. Possevin.* in Apparatu, Sect. 3. c. 15.

Ammianus Marcellinus, homo quidem militaris, sed tam literatus miles, tamque veterum literarum studiosus, ut nihil non peruestiget. Uno verbo dicam, Diligentissimus Scriptor est. Est quidem scabra ejus hominis, nempe *Constantinopolitani*, Oratio Latina: Sed rebus est doctis referta, & variam, multiplicem, reconditamque lectionem includit, & verò historiam, quam alius non exposuerit, copiosè explicat. *Franc. Balduin.* de Historiâ l. 1.

De hoc Scriptore hoc dicam; nullum neque apud Latinos, neque apud Græcos *Historicum* extare, qui paucis plura dicat, ubi res publicas & vitæ munia tangit, nec ullum me unquam prudentiorem legisse. *Barth.* l. 45. Adversar. c. 2.

Utilitate monitorum, & veritate Historicâ nescio an quisquam autor ullibi sit supra *Ammianum Marcellinum* *Barth.* ibid. l. 47. c. 1.

Ammianus Marcellinus fidei & judicii satis clarus est, modò styli. *Iust. Lips.* in Not. Politicorum l. 1. c. 9.

Ammiani Marcellini dictio sicut à purâ Latinitate non parùm recessit, ita suo quodam genere loquendi rerum abdita & negotiorum naturas diligenter consequitur. Non potest quidem, quod prudenter intelligit, civiliter & venustè eloqui; sed ostendit tamen eximiè, sibi inesse talis doctrinæ elementa, si vel seculi facundioris exemplo vel maturiore disciplinâ licuisset uti viro plerumque in militiâ & negotiorum actu versanti. Certè compositioris eloquentiæ studio sapè potest suggerere cogitationes & sententias orationi civili profuturas; & simul admonere de iis, quæ magis ad ἐπίδειξιν & scenam recitatorum, quàm ad civilem habitum pertinent. Placuisse eum valde suo ævo vel Libanii Epistola de eo & ad eum docere potest. *Ioh. Henr. Boecler.* de eloquent. Polit. n. 70.

Ammianus Marcellinus, Miles Græcus, tantos habet plerumque Spiritus, ut quæ *hircosâ* (si ita liceat appellare) latinitate scripsit, placere possint inter *inguentatos*; quod de *Ennio* non inurbanè *Seneca* fertur dixisse. *Cassian.* in Parall. Eloq. lib. 3. c. 14.

Ætate & stylo omnibus hisce (*Tacitò, Suetoniò, Trogò Pompeiò, Iuliò Cesare, Q. Curtiò*) inferior, neutiquam tamen prudentiâ *Ammianus* est *Marcellinus*, pacis bellique negotiorum, eorum præsertim, quæ in regnis solent venire usu, præstans Narrator. *Herman. Conring.* de Civ. Prud. cap. 14.

Tredecim priores libri *Ammiani Marcellini* quibus triginta ferè Imperatorum gesta continebantur, & quæcunque notatu digniora totis 259. annis facta fuerant, à *Nerva* scilicet usque ad *Constantium* & *Magnentii* obitum ad nos usque non pervenerunt; Sed Octodecim libri nobis superstites, quorum quinque postremos Accursio debemus, ante quem detecti non fuerant, nos circa jacturam illam abundè consolantur, cum præclarissima, nobilissima & maxima pars Historiæ illius sint. In illis *Ammianus* omnes ingenii & eloquentiæ suæ vires adhibuit ut nobis ad vivum depingeret tum pace tum bello, singula gesta *Constantii, Juliani, Joviani, Valentiniani, Valentis, Gratiani* omniumq; quor-

quot in *Reipublicæ* regimine partem aliquam obiverunt. Nihil neq; accuratius, neque sincerius, eo quod de iis scribit, legere est. Nihil ferè de sex illorum *Imperatorum Regno* absque *Ammiani* libris nobis constaret. Unicus inter omnes Historicos qui ad nos pervenerunt, plenè pertractavit quæ alii obiter tantum perstrinxerunt aut prorsus omiserunt. Nam, ut taceamus de *Aurelio Victore*, *Eutropio*, *Orosio ipso*, qui Historias potius abbreviarunt quam contexuerunt, *Zosimus* & *Zonaras*, qui tribus illis aliis prolixiores fuerunt, ad *Ammianum* non accedunt, ejusque meram ferè *Epitomen* elaborarunt. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei Lunæ 28. Julii 1681.

Eo in numero (inter Scriptores præstantes) jure meritoque collocandum censeo *Ammianum Marcellinum*, Auctorem serium & ingenii elegantis: Quem non magis in manibus hominum versari mitior, immo indignor. Cujus si integra historia extaret, quam à *Nervæ* principatu ad *Valentiniani* & *Valentis* Impp. obitum perduxit, esset profecto quàm aliorum jacturam æquiore animo ferremus. De rebus sanè Majorum nostrorum à *Taciti* ævo natum Scriptorem habemus neminem, qui memoriæ aut plura, aut exactiora tradiderit. Quippe non audita narrat, sed visa; nec ab aliis saltem acta, sed quibus ipsemet sæpè interfuit, laborum particeps periculorumque: Qui & stipendia adversus *Germanos* meruit, & plerasque *Germaniarum* partes lustravit: Quo nomine ut *Germanus* meritò illum amo. Præter omnifarum doctrinarum Genus quo deliciatur, sententiis creber est & aptus; consiliorum diligens observator: Nec publica tantum & cuius in oculos incurrentia, sed arcana quoque & quæ intra *aulam*, ut dicitur, notat, judicio minime vanus, nisi quod in multiplicibus illis *Regionum* descriptionibus rerumque *Naturalium* disquisitionibus penè intempestivis in leges historicas nonnihil videtur peccare: quorum alterum *Philosophi* proprium; alterum *Periegetici* est, & orbis situm narrantis. De stylo ejus, quem nescio qui *Scholastici* vituperant, sic sentio. Durus ille quidem & asper, si cum *Augusti* ævo conferatur: At verò ornatus & suas habens Veneres, si posteriora tempora & sæculum Auctoris, originemque ejus & Sectam spectes. Qui cum *Græcis* natione esset & *Castra* sequeretur *Castrensi* immò *Aulicæ* quoque dictione usus est. Nam & ipsi *Imperatores*, & qui in comitatu eorum elegantiores videri volebant, ita tum loquebantur. Tamen ut in senticeto rosæ nonnunquam & lilia succrescunt, ita in ejus styli aspritie velut flosculi quidam elegantiarum urbanarum apparent, qui cum *Livianis* de jure *Latinitatis* oppidò cernere possint: Unde neque *Priscianns* Grammaticus veritus est auctoritate ejus uti. Itaque si minus interdum placet, & obscurus esse videtur, *obscuritates non adsignemus culpe scribentis sed inscitie non assequentis*, ut apud *A. Gellium Sextus Cecilius* inquit. *Frid. Lindenbrog.* in Præfat. ad observat. in *Ammian. Marcell.* fol. 1681.

Prodiit *Ammianus Marcellinus* cum Notis *Valesii*, *Lindenbrogi* & aliorum, in fol. *Parisiis* apud *Antonium Dezallier.* ann. 1681. Dissertationem de Vita & Scriptis *Ammiani* præmisit *Claudius Chiffletius*, in quâ spem nobis facit deperditos *Marcellini* libros alicubi hodie delitescere.

EUNAPIUS.

Clar. A. D.
ccc lxxx.

S *Ardianus*, sophista, Medicus & Historicus, tempore *Valentiniani*, *Valentis*, & *Gratiani* floruit. Reliquit de vitis sophistarum opus elegans ac venustum, in quo passim odium suum (erat enim *Gentilis*) erga *Christianos* prodit. Idem *Cesarum* res gestas, orsus, ubi *Herodianus* desierat, ad sua tempora usque perduxit. Extare dicitur in *Bibliothecâ Venetâ*. *Konig*.

Quod *Gentium* dogmata sequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate singulari imperium ornarunt, eos omnino largiter vellicat atque traducit, maximèque omnium *Constantinum* Magnum; impios contra extollit, ac præ cæteris *Julianum* Apostatam, ut ferè ad hunc laudandum, historicum hocce opus elaborasse videatur. Pulchra ejus *dictio*, si quis ista exceperit: Ἀλεκ-
περνονῶδες, καὶ ἐλαφωδέσσειν, καὶ συωδέσσειν, καὶ δῆ, καὶ τὰς ἰεροκῶδεις, καὶ κοροκῶ-
δεις, καὶ πιθηκῶδεις, καὶ τὰ ποταμῶδες δάκρυον, id est, Gallinaceosum, magis cervinum, magisque suillum, accipitrosi, corvosi, simiosi, & lacryma flumi-
nosa, & id genus alia. His enim aliisque vocibus generosum dicendi genus cor-
rumpit, atque adeo adulterat. Tropos adhæc præter modum adhibet, quod *Historia* lex vetat. Eximit autem molestiam ut plurimum dicendi vis, atque urbanitas. Compositione verò & perspicuitate ac periodis ad historiam accom-
modatè ac propriè utitur, nisi quòd interdum *juridicè* magis, quàm *Historicè* implet, textitque orationem. Innovat non pauca in construendo, verùm id non ingrati, neque ut periodis reprehendendis ansam præbeat. *Phot.* in *Biblioth.*
cod. 77. *Andr. Schott.* Interpretare.

Eunapium Græcum Scriptorem è tenebris erutum, per otium vertendum suscepi primus, tametsi mutilum locis plerisque & maculosum, & quò nihil obs-
curius sit, ob concisam dicendi & sæculi illius genio peculiarem Phrasin; eo-
dem tamen pellacius nihil, quando altiore quandam doctrinæ Sirenem menti-
bus instillat, & rerum aliis Scriptoribus omissarum, aut etiam ignoratarum, co-
gnitionem tradit. *Hadrian. Junius* in literis ad Lect. quas *Eunap.* vit. præmisit.

Dicendi genus non *Asiaticum*, quod redundante verborum copiâ luxuriat, sed nitidum & picturatum, *Sophistarum* genti tunc peculiare, videtur securus, quod res non adumbrat, sed vivis potius coloribus exprimit, atque ita ob oculos exponit, ut coram cernere videaris, concisus tamen: Adde, quod & floscu-
los eruditos undecunque è Poetis & Philosophis delibat, orationique, ceu stel-
las, aspergit. *Idem* in vitâ *Eunap.*

Eo ex opere [*de rebus Gestis Cesarum*] solùm de *Legationibus* fragmentum, beneficio Viri Clarissimi *Andreae Schotti*, lucem vidit: reliqua extare dicuntur in *Bibliothecâ Venetâ*. Eò autem æquiori animo istis caremus, quòd *Zosimum* habemus: Nam easdem res *Eunapius*, & *Zosimus*, tractârunt, & ita tractârunt, ut *Zosimus* *Eunapium* propè descripsisse visus sit: ut à quo solùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichontem* conviciis proscindat: item quod brevior, & planior

planior *Eunapio* sit, nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss. de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.*

Librum de *Vitis Philosophorum & Sophistarum*, impulsu *Chrisantii*, stylo non omninò perspicuo scripsit *Ioan. Ionsius*, l. 3. *Hist. Philos. c. 17.*

Doctus, sed impius scriptor vocatur. *Dempstero.*

---Sic *Monachus* pro absurdis, avaris, & incommodis usui humano cavillantur eisdem cum *Rutilio* temporibus *Eunapius* & *Zosimus*, rabiosi canes *Diaboli*, quorum alter *Philosophorum*, alter *Imperatorum* vitas non alio fine scripsit, quàm ut à laudibus *Idololatriam* doctorum & potentum hominum *veritati* ubique efflorescenti obstaculum objicerent. *Casp. Barth. in Rutil. Numat. l. 1. v. 440.*

Libre de *Vitis Sophistarum* prodiit Græcè cum Versione Latinâ *Hadriani Iunii. Colonia Allobrogum* in 8. an. 1616.

Prodiit idem Græcè & Latinè curâ *Hieronymi Commelini*, an. 1596. in 8.

Addita sunt *Legationum* Fragmenta ex Bibliothecâ *Andrea Schotti.*

Prodiit idem unâ cum *Laertia* in 12. *Lugduni*, ann. 1596.

Q. AURELIUS SYMMACHUS.

Româ oriundus, ejusdemque urbis Senator, & Præfectus, claruit præcipuè Clar. A. D. cccLXXXIV.
ar. 384. Consulatum gessit ann. 391. Reus majestatis Româ expulsus est, verum mox à *Theodosio* in gratiam receptus. Infensum *Christiana* Religioni animum ubique prodit, inprimis in *Relatione pro Arâ Victoriæ*, quam Imp. *Valentinianus* obtulit, in quâ *Gentilium* causam strenuè & ex professo agit. *Gull. Cave.* Reliquit decem libros *Epistolarum.*

Symmachus Aproniano successit, inter præcipua nominandus exempla doctri-
narum atque modestiæ. *Ammian. Marcellin. l. 28. c. 4.*

Symmachus ille, mirabili eloquio & Scientiâ præditus. *Prosper. Aquitan. de Promiss. Dei, part. 3.*

Nulla veterum minor. *Macrob. l. 5. c. 1.*

Symmachus inter *Senatores* præcipuus habebatur, eratque *Romani* eloquiî eruditione mirabilis. *Cassidor. Hist. Tripart. l. 9. c. 23.*

Symmachus, Vir *Consularis*, & *Urbi Præfectus* eloquentissimus & doctissimus. Scripsit *Epistolas* familiares elegantissimas, miræ brevitatis ac rotunditatis. *Cuspinian. in Comment. Coss.*

Fuit *Symmacho* vera facundia, solers ingenium & acutum: par sententiarum gravitas & venustas. Si verba respicias, brevitatis grata: sin altius sensum investiges, proluxa & multiplex eruditio. Adde sapientiæ *Civilis* solidam atque abstrusam cognitionem. Adde raram sub *Imperatoribus* sanctimoniam morum, & *Romanam* in *Jure* suggerendo libertatem. Non ille *Rerump.* moderatoribus, aut *Jure consultis* inprimis *Magnorum Principum* Consiliariis, aut Secretariis, tractandus levi manu. *Jacob. Leclius.*

Dici non potest, quanti merito suo æstimandæ sint *Symmachi Epistole.* Non sanè ob accuratam illam, & maximè ei generi *scriptionis* aptam brevitatem

solum, sed propter sententias politicas tales atque eâ copiâ, ut vel in de prudens aliquis *Reipublica*, cum gloriâ & emolumento administrandæ, usum dicere possit. Nulla ex iis est, quæ non spirer *Genium* quempiam, viri in rebus egregii publicis procurandis excitati: nulla *Epistola* est, quæ non integrum dogma *Politici* alicujus *Syntagmatis* propagare queat. *Caspar. Barth. Ableg. lib. II. capite 8.*

In *Epistolis* eloquens, in relatione vehemens. *Dempster.*

Simmach. in *Epistolis* quoties suo, quàm *Theodosiani* sæculi more ac modo loqui mavult, non multum optimis concedit. *Sciopp. Consultat. p. 43.*

Reinesius in *Epist.* 35. ad *Hofm.* p. 244. *Epistolas*, quas habemus, non unius *Symmachi*, unius tamen *Sæculi* esse judicat.

In *Symmachi Epistolis*, quæ ferè breves sunt, & publicas res attingunt, haud scio quam *Sidonius* rotunditatem repererit: delectant tamen ob crebras, argutas, & concisas sententias, quod fortasse *rotunditatem* appellat; compositio verò minimè *rotunda* esse videtur; & ejus *sermo*, qualis illo sæculo erat, multum à Germanâ ac purâ *Latinitate* desciscit ac degenerat. *Roland. Mares. l. 2. Epist. 1.*

Symmachum admirentur quibus studio est *molestè* potius, quàm benè dicere. *Erasm. in Ciceroniano, p. 148.*

Symmachus amat *Plantina* & *vetera* inspergere. *Lips. in Analect. ad Milit. Roman.*

Symmachus nihil valet nisi pro *Jure Theodosiano*; Bonum est illum semel, non ampliùs legere. *Scaliger ana 2.*

Prudentius libro I. eorum, quos adversus *Symmachum* scripsit: sic adversarium compellat.

O linguam miro verborum fonte fluentem;
Romani decus eloquii, cui cedat & ipse
Tullius; has fundit dives facundia gemmas!
Os dignum, æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare *Deum*.

Quatuor sunt genera dicendi; Copiosum in quo *Cicero* dominatur: breve, in quo *Sallustius* regnat: siccum, quod *Frontoni* adscribitur: pingue & floridum, in quo *Plinius Secundus* quondam, & nullo *veterum* minor noster *Symmachus* luxuriatur. *Macrobi. l. 5. Saturnal. c. 1.*

Haud quisquam ita nitet, ut comparatus tibi non sordeat; Quis ita *Æsopi* venustatem, quis *Sophisticas Socratis* conclusiones, quis *enthymemata Demosthenis*, aut opulentiam *Tullianam*, aut proprietatem nostri *Maronis* accedat? quis ita affectet singula, ut tu imples omnia; Quid enim aliud es, quàm ex omni bonarum Artium ingenio collecta perfectio. *Auson. in Epist. ad Symmach.*

Illud pretiosissimum generis humani decus, vir totus ex sapientiâ, virtutibusque factus. *Boeth. lib. II. prof. 4.*

De *Symmacho* MS. qui nunc *Ingolstadii* vinculus asservatur, literis Longobardicis

dicis exaratus, nemo, qui verisimilia viderit, dubitare possit, esse nimirum longè illum vetustissimum. *Sciopp. de Art. Crit. in Præfat.*

Extant ejus opera *Geneva* 1598. in 8. *Parisius* 1604. in 4. cum *Notis Parai Neap.* Nemet. 1618. 8.

CLAUDIUS CLAUDIANUS.

A *Lexandrinus*, magni spiritûs Poeta, sub *Arcadio & Honorio* Imp. floruit, Clar. An. D. à quibus etiam statuat in foro *Trajani* metuit Gentilis fuit (inquit) acccclviii. quidem pervicax: ut ex *Augustino & Orosio* constat. Nec obstat *Carmen de Christo*, quod in Editione *Venetâ Andrea Asulani*, *Claudiani* nomen præfert. In aliis enim libris adsignatur *Damaso* Papæ. Nec ignoro etiam in nonnullis Manuscriptis *Claudiani* nomen inveniri. Sed ut *Claudiani* esset, non hujus fuerit, sed *Claudiani Mamerti*, qui sub *Zenone* vixit *Voss. de Poëtis Latinis.*

Claudianus Poëta *Ægyptius* genere, cujus hodiè Poemata extant, multa & varia, nitidus & ferax in sententiis, majorque inventione, quàm figurâ carminis, sic quoque talis, ut si in recentiorum numero ponas, sit haud dubiè primus, ut veterum ultimus. *Marc. Anton. Sabellic. Ennead. 7. Hist. l. 9.*

Ad carmen natus fuit, quod elegantissimè scripsit, poetico vir ingenio, & ad superstitionem propensior; tamen de *Christo* extat carmen ejus nomine inscriptum quod credo ab eo in *Honorii* gratiam compositum, ut fuit assentator maximus. *Lud. viv. in Augustin. l. 5. de C. D. c. 26.*

Ingenio excellenti fuit, maximèque apto ad carmen componendum. Nam & assurgit feliciter variisque figuris ac sententiis mirificè delectat, ut videatur à naturâ ipsâ instructus ad poeticam facultatem. *Petr. Crinit.*

Maximus Poeta *Claudianus* solo argumento ignobiliore oppressus, addidit de ingenio, quantum deesset materiæ. Felix in eo calor, cultus non invisus, temperatum judicium, dictio candida, numeri non affectati, acutè dicta multa sine ambitione. *Jul. Cas. Scalig. de Re Poët. l. 6. c. 5.*

Nec equidem puer ego unquam *Claudiani* versus contempsi: sed cum minimè numeros & lineamenta variet, idemque sit ubique, ab aliquibus eo nomine in ordinem redigitur. At si cui forte illius numeri satis placent, placeant: ejus certè flaccescit *Inventio*. Nam cum primo animi impetu, ut videmus, pulchrè materiam apparet, & animosius feratur, mox tanquam ventus hominem deficit, nec principiis satis postrema respondent. Omnino tamen, ut *Piso* dicebat, est Poeta canorus, volubilis, & valdè dulcis: sed certè parum idoneus dignusque ut tantoperè illum imitari studeatis. Sunt quidem in eo, si cum delectu decerpantur, flores, qui mirum dictu est, quàm vobis prodesse possint. *Lil. Girald. de Poet. Antiq. p. 193.*

Elegantissimum Panegyricum *Claudianus* in hunc quartum *Consulatum Honorii* scripsit. Quem, studiose Lector, accuratè legas, ut multas ejus temporis Historias. Plenus enim est rerum & Historiarum, & omnimodâ scater eruditione. *Joan. Cuspinian. in Commentar. ad ann. Urbis MCLII.*

Claudianus

Claudianus elegantissimus Poeta, quàm præclara habet in quarto Consulatū *Honorii*! etiam *Prudentius. Scaligerana* posterior, p. 51.

Claudianus in sexto *Honorii* Consulatū ostendit, se non ingenii solū viribus excitatum, sed optimorum quoque Poëtarum lectione assiduā, ad poeticum decus & gloriam pervenisse. *Ioseph Castalio* var. lect. c. 37.

Claudius Claudianus Ægyptius, omnibus Latinis rerum ubertate prior, soli *Homero*, inventionis gloriā, inter Græcos celsurus, poëtarum prægloriosissimus, *Thom. Dempster.* in Elench. Script.

Testem insuper dabimus non paulò auctoritate potentiorē: is erit laudatissimus Poëta. *Claudius Claudianus*, cujus ingenium & eloquentia, licet ævo inciderint jam procliviori in vitium; nemini tamen ab ipso *Augustæo* ævo puritate, candore & magnificentia sermonis celsurus est: quarum virtutum licet vulgo non sint satis æstimantes in summo scriptore; nos tamen ei debitum præconium non invidemus. *Eustat. Suvart.* l. 1. *Analector.* c. 13.

Claudianus Poëta est, qui non fabularum obscuris ambagibus aures potius titillet, quàm animum instruat. Nulla in eo nugarum scitè coagmentatarum series, quæ blando errore à gravioribus studiis ad *Sirenium* cantus mentes deducat. Gravissimus & compositæ ad Politicam doctrinam nervositatis Stylus *Boxborn.* in Monument.

Legimus hodie versus ejus non sine veneratione tanti ingenii, notamus dictionem castam, gravem, sublimem, & nihilominus, quod mirere, facilem, moralis & Politicæ sapientiæ monitis intertextam; sed ne quid dissimuletur, subinde tumidiorem penè juveniliter exultantem, quod in *Marone* nemo justè culpaverit. *Borrich.* de Poet. p. 73.

Jes. Rapinus eum nobis depingit tanquam *Authorem* qui in suis Poematis multum judicii non ostendit. Juvenilis indoles in omnibus *Claudiani Panegyricis* regnare conspicitur, quæ nihil habet solidi, quamvis ingenium felix in iis rutillet. Insipidas absque ordine & cohærentia laudes congerit. Ille Poeta, pergit alibi, ingenio felicique imaginatione gaudet, sed ei palatum est ineruditum quoad numeri delicias illas, carminumque modum illum quem in *Virgilio* admirantur Docti. Versus & verba ejus similiter continuò cadunt; quo fit ut vix absque tædio legatur, nec in omni sua dictione ullatenus unquam asurgit. *Rapin.* Reflex. partic. in *Poetic.* part. 2. Refl. 14. 15.

Claudianum verò cum *Tibullo* si conferrem in *Elegiis*, carperet à nonnullis; tamen is maximam meo judicio laudem promeretur in *Elogiâ* numeris omnibus absolutâ, quâ labores *Herculis*, orbisque cantu *Orphæo* viduati calamitatem pulcherrima varietate, floridoque Stylo, velut erudito penicillo exprimens ob oculos ponit legentium. *Jacob. Gadd.* in *Elog.* p. 150.

Claudianus non Latina solū, verū etiam Græca scripsit Poemata. Unde in veteri Epigrammate quod in basi ejus statuae erat inscriptum, *Virgilii* simul & *Homeri* animam in se transfusam habuisse dicitur. Latinum quidem carmen primū scribere aggressus est Anno Christi 395. quo Coll. fuerunt *Olybrius* & *Probinus*. De quorum consulatū elegans carmen conscripsit, quod etiamnum extat.

Hic

Hic conatus cum feliciter successisset *Claudio*, animos ei addidit ad Latina deinceps *carmina* conscribenda; cum antea Græcos tantum versus edidisset. *Henr. Vales.* in Annotat. ad l. i. c. 19. Hist. Ecclesiast. *Euagrii*.

De *Claudio* inter alios optimè meruit doctissimis Commentariis *Caspar Barthius* qui eum edidit *Frankfurti* in 4°. 1650. felicior tamen in emendando textu fuisse *Nic. Heinsium* nemo dubitat, cujus Notæ cum Commentariis Variorum, applausum provocant. Hæc *Heinsiana* Editio, accurante *Schrevedio*, prodiit in 8°. *Amstelodami* ex officinâ *Elzevirianâ*, ann. 1665.

TORANIUS RUFINUS.

Presbyter, floruit An. D. 390. inter omnes Monachos *Aquileienses*, secundum *Hieron.* ep. 41. juxta *Bonosum & Florentium*, celeberrimus; cum quibus hic *Aquileia* amicitiam iniit. In *Aegyptum* profectus, dein *Hierosolymam* venit, ubi an. 25. commoratus est, variis operibus in publicum edendis ibi intentus. *Romam* rediit An. 397. sed quod nimium *Origenis* scriptis tribuerit, hoc primum cum *Hieronymo* ipsum collisit, non sine insigni scandalo. Lis à *Theophilo* utcunque composita, paulò post actius recruduit, cum *Rufinus* *Romæ* librum *Origenis* de Principiis ederet, in quo nomine suo suppresso, *Hieronym.* pro *Origene* testem advocabat, qui sic in suspicionem venit *Origenismi*: Hinc acerbissimæ utrinque investivæ. Tandem *Rufinus*, ab *Anastasio* Episc. condemnatus, obiit in *Siciliâ*, an. 410. E Græco vertit *Iosephum*, *Eusebii* Historiam Eccl. & alia, illique duos adjecit libros, à *S. Paulino* rogatus. Scripsit quoque in *Hoseam*, *Joëlem*, *Amosum*, &c. *Hofmann.* in Lexic.

Rufinus, *Aquileiensis* Ecclesiæ presbyter, apud multos olim magno loco habebatur. *Cassiano* l. 7. de incarnat. c. 27. vocatur *Christiane Philosophiæ vir*, haud contemnenda Ecclesiasticorum doctorum portio. Imò & *B. Hieronymus*, ut ex epistolâ ejus 5. ad *Florentium* constat, summis hujus sanctimoniam laudibus extulit. Sed isthoc fecit, antequam *Rufinus* *Romam* rediens, translatione librorum *Origenis* αὐτῶν, errores suos detexisset. Postea sanè mens longè alia beato patri fuit, ut adversaria amborum scripta ostendunt. Atq; hoc in causâ est, cur *Palladius* quoque, qui *Rufino* erat addictior, iniquior sit *Hieronymo*. Sed pro *Hieronymo* stat *Gelasius* & Concilium *Romanum* 70. Episcoporum: quo statuitur, multa in *Rufino* ad arbitrii libertatem pertinentia notata esse à *B. Hieronymo*: In quibus *Hieronymi* sententiæ subscribere conveniat. In primis *Rufinus*, ob utriusque linguæ, ac historiarum peritiam, magnifiri solet. Itaque & cum *Severus Sulpitius* rogasset *Pontium Paulinum*, ut participem se eorum faceret, quæ de antiquis temporibus observasset: negavit hic, se eorum esse intelligentem; *Rufinumque* *Sulpitius*, ut eorum multis partibus peritiorem, commendavit. Sic enim inter alia ad *Severum* scribit Epist. nonâ: Quod de me non habui, de fratris unanimi opulentiore thesauro petivi; & ipsam adnotationem, quam commonitorii vice miseris, literis meis inditam direxi ad *Rufinum* presbyterum Sanctæ *Melaniæ* spiritali viâ comitem, verè sanctum, & pie doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione conjunctum.

Si ille has, quæ meritò te promovent, de annorum, sive regnorum, non congruente calculo, hiantis Historiæ caussas non ediderit; qui & Scholasticis, & salutaribus literis, Græcè juxta, ac Latine, dives est: Vereor ne apud alium, in his regionibus, frustra requiramus. Multum sanè operæ contulit Rufinus ad Historiam illustrandam. Nam inter alia, quæ Gennadius, & ex eo Honorius commemorat, Clementis Romani recognitiones, & Flavium Josephum, Latine transtulit. Item decem libros Eusebii historiæ Ecclesiasticæ. Quod ad Josephum, versio illius, ut Casauboni verbis utar ad Appar. Annalium sect. ult. multis locis est ad insaniam usque inepta. Sed addit hoc, inde provenisse, partim quòd corruptissimos nactus esset codices, partim quòd judicio critico destitutus, quicquid inveniret, exprimeret. In Eusebio quoque nimium profectò libertate in vertendo usus fuit. Sanè Eusebiana Translatio, ne paraphrasis quidem dici possit: Sed proprium opus, in quo tamen Eusebium plurimum exscripserit. Multa adeò addit, multa demit, multa mutat. Dimidium octavi libri omisit: Decimum vix attingit. Atque hoc pacto ex libris decem Eusebii fecit novem: Quibus duos de suo adjecit: Sed quibus non semper habenda sit fides, si Socrati credimus. Voss. de Hist. Lat.

Sanè futilissimum auctorem vocat etiam Josephus Scaliger, Appendice operis de emendatione Temporum.

Rufinus nihil unquam vertit bonâ fide. Erasmus. l. 25. Epist. 3.

Rufinus monachus & Aquileiensis Ecclesiæ presbyter, vir eloquens, & in divinis Scripturis valdè eruditus; Græco & Latino peritus eloquio, inter Ecclesiasticos Doctores non parvæ opinionis fuit. Ejus scripta, licet multa sint, tamen inter Apocrypha computantur. 15. dis. Sancta Romana; propterea quòd in sanctissimum virum Hieronymum scripserit invectivas Epistolas; sicut ex earum lectione intelligi potest. Sed postea in concordiam dilectionis fraternæ redeuntibus, facta sunt opuscula Rufini authentica; in quantum Hieronymi dictis non fuerint contraria. Trithem.

Profectò, si quisquam, Rufinus is est, qui Tempora soleat confundere. Voss. de trib. Symb. p. 43.

Rufinus ex incitiâ ubique errare solet. Casaub. exercit. 16. ad Baron. Ann. 34. Num. 196.

Tantam habes Græci & Latini sermonis scientiam, ut Græci te Latinum, & Latini Græcum putent. Hieronym. Apol. 3. advers. Rufin.

Rufinus, quamvis Græcè loqueretur, non intelligebat tamen Græca quæ legebat Scaligeran. posterior.

— Nec erit fortasse piaculum, si noster Lector Historiarum studiosus insuper Rufinum habendo prætereat; nam eorundem Temporum Historiam uberiorè multò & accuratius Socrates Theodoretus & Sozomenus composuerunt. Whar. in Meth. legendi Historias.

Neque verò Historiam suam (Socrates) negligenter ac supinè conscripfit, quemadmodum Rufinus Aquileiensis, qui duos libros Historiæ Ecclesiasticæ, quos Eusebii Casariensis libris attexuit, memoriter mihi videtur composuisse. Hen. Vales. de vitâ & script. Socratis.

Dom. Gallois in ea est opinione quòd *Josephi* Versio omnium ejus *Translationum* pessima sit. Aliæ saltem eloquentiam quandam redolent quæ earum defectus compensat. Sed illa *Judaicarum Antiquitatum* adeo barbara & obscura est, ut nihil è *Ruffino* in ea deprehendatur præter usurpatam ab illo *Interprete* licentiam introducendi *Josephum* ea dicentem quæ in mentem ei nunquam venerunt. *Eruditorum Ephemerides* Gallic. 10. Januar. 1667.

Rufinus, quamvis sensum potius *Eusebii* sequatur quàm verba, tersus est tamen ac nitidus, nec legentibus injucundus: ac vel eo nomine plurimum laudandus, quòd *Ecclesiasticam Historiam* primus Latinæ linguæ hominibus dedit; cujus *versione* ad nostram usque ætatem usa est *Occidentis Ecclesia*. *Henr. Vales.* Præfat. ad *Eusebianæ Hist.* edit.

Rufinus primus est qui *Eusebianam Historiam* verterit, sed id admodum licenter, de more suo, præstitit. Totum decimum librum omisit, duosque alios ei adjunxit qui *Historiæ* seriem usque ad *Theodosii* mortem complectuntur. Ejus versio pura, tersa imò & satis elegans est; jucundè admodum Authoris sui sensum & mentis ideas exprimit, imò fidelius interdum quam interpretes qui ipsum postea verterunt. Authoribus Latinis auxilio non mediocri fuit; hinc enim hauserunt quicquid de primorum seculorum *Historia Ecclesiastica* scripserunt aut noverunt. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Authorum Ecclesiasticor. Tom. 2. pag. 9.

Fatendum est *Rufinum*, quamvis à *S. Hieronymo* acerrimè vapulaverit, inter doctissimos seculi sui viros numerandum esse. Eruditione Sanctum illum fortassis non æquabat, sed pacatoris & minus vehementis ingenii erat. Latine non scribit æquè eleganter, sed æqualior est stylus ejus. Diffiteri nemo potest quin ei multum debeat *Ecclesia Latina* quod præcipuorum Authorum Græcorum notitiam ei gratificatus sit, præsertim verò *Historiæ Ecclesiasticæ*. Quamvis plurimum errorum accusatus fuerit, nullius tamen convictus est, nec male criminationes in se collatas diluit. *Origenem* defendit, sed errores ipsi ascriptos repudiando. Id in cujus culpa esse censerit potest, non quidem quòd ex ejus scriptis liqueat, sed penes fidem Authorum qui de ipso locuti sunt, hoc unum est, quòd *Pelagii* Præceptor fuerit. Sed fortassis errores discipuli causa fuerunt cur Magistro imputati fuerint, quamvis eos ipsum minimè docuerit. Utut res sit dici non potest ab *Ecclesia* ideo secessisse, nec illos errores pertinaciter propugnasse. Perperam itaque, meo quidem judicio, plerique recentiorum memoriam ejus adeo contumeliosè insectantur, & cum ipso agunt, ut cum Hæreticorum perniciosissimo. Non sunt attendenda omnia convitia quibus à *S. Hieronymo*, in mutux contentionis æstu, proscinditur, atque *Gelasii* Papæ moderamen imitari satius est, qui Sancti viri nomine ipsum condecorat: *Rufinus vir Religiosus*, inquit, quamvis agnoscat eum ab *Hieronymo* jure reprehensum circa ea quæ de hominis libertate dixit. *Ell. du Pin.* Nov. Bibliot. Author. Ecclesiasticor. Tom. 3. Gall.

Summum quidem fuisse *Origenis* admiratorem, & cum *Pelagii* sectatoribus libero Arbitrio nimium tribuisse nemo prudens facile negabit. Verum

annon ἀμετεία τ' ἀνθελκῆς Hieronymum nimis transversum egerit; an meruit *Rufinus* omnia, quæ pleno ore in ipsum evomuntur, convitia, perpendent æqui rerum æstimatores. Interim illud negari non potest, *Rufinum* in vertendis è Græco Sermone aliorum Scriptis pessimâ fide ut plurimum egisse, mutando, truncando, addendo; ut nova potius quàm aliena videri possent; nec divinando quis assequi valeret quænam *Rufini*, quænam ipsius Auctoris partes fuerint. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Prodierunt opera *Rufini* 2. Tom. *Paris*. 1580. fol.

D E C I U S M A G N U S A U S O N I U S.

Clar. A. D.
CCCCXC.

Genere Gallus, patriâ *Burdigalensis* fuit. *Valentiniano*, *Gratiano* & *Theodosio* Imperantibus, claruit. A *Gratiano* Discipulo ad Consulatum evectus est. *Bellarminus* aliique eum inter *Christianos* collocant, dissentiente *G. I. Vossio*, qui *Gentilem* fuisse asserit. Condidit varia carmina.

Ausonii ingenium magnum, acutum : Stylus duriusculus : Multa scripsit, non solum varia, sed etiam variè. Quare quid facere potuerit, non quid fecerit, potius judicandum. Utinam *Epigrammata* ne scripsisset. Nam & inculta sunt penè omnia, & omnia dura : Quædam etiam inepta, aut frigida aut frivola, ut è *Græcis* satis habuit quæ exprimeret. Nonnulla verò adeo fœda atque detestanda, ut neque Scriptore, neque Auditore digna, non in spongiam incumbere merita sint, sed solis flammis expiari posse videantur. Sanè sibi multum placuisse constat ex incuriâ *Scriptionum* futurorum sæculorum securum, cum sibi videretur sui esse Princeps. Eum verò piguisse Castigationis videmus in ipsis *Jambis*; quos cum puriores inchoasset, lutulentos fluere permisit. *Jul. Cas. Scalig.* l. 6. Poetic. c. 5.

Inter cætera verò ejus poëmatia sunt, quæ ipse partim εἰδὺμια, ut *Gryphum de numero ternario*, partim vocat *Eclogas*; sic enim inscribitur ea, quæ vitæ nostræ misérias describit; valdè sunt bona, & quovis magno Poëtâ digna. Sed longè illustrior illa, in qua *Cupido cruciatur*. Est enim docta, candida, neque carens numeris. *Mosellam* verò adeò excoluit, ut ea sola magni Poëtæ nomen sibi comparare potuerit. Est enim in eâ multa ars, tum dispositionis tum eloquutionis. Multa lumina figurarum, multum ingenii deprehendas. *Idem* ibid.

Multa in illo viro (*Ausonio*) verè Magno, tecum unà miror, multa suspicio & veneror. Ut pauca de multis, Illud inprimis apud me monstri instar habet, hominem *Christianum*, & ut apparet, non nomine tantum; sed & pectore & moribus, adeò sæpè lasciva atque improba scribere potuisse, ut nisi nomen *Ausonii* esset adscriptum, *Bilbilitanum* Poëtam te legere putes——— Suspicio in hoc viro acumen, leporem, ac rotunditatem, inprimis *Epigrammatum*, quibus (*expleri* mentem nequeo ardescoque legendo) veneror & eruditionem multiplicem de veterum fontibus haustam. Quid enim apud illos, sive *Græcos*, sive *Latinos*, memorabile, quæ verborum, quæ rerum, quod non

non *Ausonius* deliberat. *Cunrad. Rittershus.* in Epist. ad *Salomonem Pantherum*.

Christianus quidem *Ausonius* fuit; ut ex ejus versibus, & item *Paulini* ejus discipuli facile colligimus: Sed petulantior tamen, & lascivior quàm ut inter *Christianos* numerari dignus sit-----In *Grypho* quidem eruditio multa, varietas, & curiositas; judicii verò, & nitoris, ut quidem mihi nunc videtur, parum. Sunt ejus quædam, quæ è *Græco* in *Latinum* transtulit, in quibus argutia, salis, & lepòris satis, quæ legisse aliquod est operæ pretium. *Lil. Gyrald.* de Poët. Dial. 10.

Poëmation composuit lepidissimus Poëta *Ausonius* ad *Nepotulum* ejusdem nominis *Ausonii* ex filiâ, quod *μεγροπαικνόν* inscripsit, elegans sanè & doctrinæ multijugæ. *Idem* dialogismo 21.

In *Mosellâ* maximam laudem, ut est autor *Symmachus*, jure optimo sibi vindicavit. Siquidem incredibili elegantia utitur in eo describendo. *Fastorum* prætereà libros absolvit, opus magni laboris, ac multarum vigiliarum. *Petr. Crinit.* de Poët. Lat.

Ingenium & eruditio fuit in *Ausonio* multa, sed stylus tempora illa, inquit *Erasmus* in *Ciceroniano*, aulæ delicias & licentiam reñpit.

D. *Ausonius Burdegalensis* Poëta eruditissimus, licet durioris styli. *Thom. Dempster.* in elench. Scriptor.

Ausonius nostras, Poëta post tempora *Domitiani* omnium eruditissimus, & in cujus Lectione nemo operam suam luserit. *Jos. Scalig.* ad *Virgil.* catalecta.

Ausonius non tam inelegans, meo judicio, Poeta, quàm volunt hi, qui eum *Ferream* contumeliosè nominant. *Joann. Brodæus* l. 1. Miscel. c. 6.

Tam eruditus verò est Scriptor *Ausonius*, ut vix possit alterum tertiumve versum absolvere, quin egregiam aliquam rem gestam alludat *Cass. Barth.* l. 40. advers. c. 9.

Nullam *Ausonius* disciplinam ignoravit: Omnes *Latinos Græcosque* Scriptores, quorum major pars interciderat, ad unguem novit: Hinc in ejus Scriptis multa se ostendit, & varia eruditio, ut cuiusvis legenti non statim queant intelligi. *Elias Vinet.* præfat. præfixâ *Auson.* Scriptis.

In Scriptis ejus oblita *Tulliano* melle festivitas, merum gaudium. *Symmach.* Lib. 1. Epist. 30.

Oratio Atticis Salibus aspersa & thymò odorata. *Idem* epist. 22.

Ille rerum eventus nequaquam eveniet, ut ingenium tuum labor deterat: Benignitatem cura flectat: Facundiam usus exhauriat. *Idem* ibid.

Tam secundæ (*Ausonius*) apud Aquitanos fuit famæ, ut ab illis cum aliquo septem Sapientum contenderetur. Atque scitum ejus in ore omnium versabatur: *Beatum esse non qui habet quæ cupit, sed qui non cupit, quæ non habet.* Atque de eo jactabant Aquitani. Quemadmodum *Ausonius* neminem sibi proposuit imitandum: Ita *Ausonium* nemo nunc potest imitari. Eloquentiæ non ita studuit, cum hoc sæpiùs diceret: Satiùs esse, si moribus Antiquorum prudentium viveremus, quàm si eorum tantum linguâ & arte lo-

queremur. *Jos. Scalig. lib. 2. Ausonianarum lect. cap. ult.*

Mosellam ipsius ita prædicat *Symmachus*, ut libris *Maronis* adjungendam judicet.

Martialem Ausonius renovare visus est ac referre scribendis *Epigrammatis*, longo intervallo, ut temporis, ita dignitatis ac præstantiæ. Huic ego Poetæ faveo libenter, cum homini Gallo, tum doctrinâ singulari, & summâ ingenii suavitate prædito. Sed minus ei tempus profectò, quo vixit, favet. Quo quidem tempore infici jamdudum cœperat *Latinus Sermo*, verbis & parum *Latinis*, & parum *Latine* junctis. *Poëtica* facta durior multò, quàm olim. *Vavass. de Epigrammate*, c. 15.

Elegans & acutum *Ausonii* Poëmation *Gryphus* est; in quo propter reconditam doctrinam & occultos quosdam respectus, ingenium poeta declaravit suum. *Andr. Schott. l. 2. c. 33. observ. Human.*

D. Magnus *Ausonius Burdigalensis*, Imperatoris *Gratiani* Præceptor, ejusque beneficio Consul tandem *Romanus*, paulò ante initium Seculi 5. obiit, Religione *Ethnicus*, eoque à *Paulino* amico, sed *Christianis sacris* dedito identidem objuratus, varia scripsit, quæ in luce publicâ versantur, omnia culta, selecta, ingeniosa, sed à facibus temporum, quibus vivebat, non semper libera. Ad eum quoque referuntur à Doctis illa, quæ *Dionysii Catonis* nomen præferunt *Disticha*; sed quia *Vindicius* in Epist. ad Imperat. *Valentinianum* hujus *Catonis* meminit, alium eum esse ab *Ausonio* credibile est. Vivacitatem ingenii ejus, ut ex aliis deprehendunt eruditi ira præcipuè ex *Centone* illius *Nuptiali*, quo *Maronis* castitatem in ruborem dedit, atque utinam non lectorum hodiè que tentet pudicitiam. *Borrich. de Poetis*, p. 73.

Ausonius editus est *Amstelod.* ex recensione *Jacobi Tollii* cum Notis Variorum, in 80. Anno 1671. In *Gryphum* ejus *De Numero ternario* commendatus est *Claudius Minos Divionensis*: In eundem de *Urbibus Elias Vinetus*: In *Mosellam* *Marquardus Freherus*.

S. AURELIUS AUGUSTINUS.

Clar. A. D.
CCCXCVI.

Patre Patricio, Matre *S. Monica*, *Tagaste* in *Numidia* natus, *Arbetiono* & *Loliano* Coss. Anno Christi 355. Idibus Novembris, *Romam* ex *Africa* venit ann. 383. deinde *Mediolanum* ann. 384. ubi à *S. Ambrosio* *Mediolanensi* Præsule ad fidem Catholicam à *Manichæorum* hæresi conversus, & baptizatus est Paschali tempore ann. 388. ætatis 34. Post sanctæ matris obitum, ad *Ostia Tiberina* die 4. Maii ann. 389. reversus in *Africam*, à *Valerio Hipponensi* Episcopo ann. 391. Presbyter ordinatus, deinde Episcopus ann. 396. jubente eodem *Valerio* à *Megalio Calamensi* Episcopo *Numidia* Primate consecratus novo more, ut non succederet in Cathedrâ Episcopali, sed accederet, commissam sibi Ecclesiam rexit per ann. 35. usque ad diem 28. Augusti ann. 430. quo *Vandalis* *Hipponem* Regium jam tertium mensem arctâ obsidione vallantibus, ad cœlestem patriam evolavit, cum libris *Juliani Pelagiani* responderet, annos natus 76. *Philip. Labbe.*

Vir

Vir supra omnes, qui ante eum & post eum hucusque fuerunt, mortales, admirabili ingenii acumine præditus, omnibus liberalibus disciplinis instructus, *Platoni* à Philosophiâ plenissimè imbutus, *Aristotelica* doctrinæ non ignarus, in divinis Scripturis longè omnium eruditissimus, & in earum explanatione ultrà, quàm dici queat, incomparabili subtilitate sublimis; omnes *Latine Ecclesie* Scriptores scribendi labore, & lucubrationum multitudine superavit, editis plus quàm mille & triginta ex omni disciplinarum genere voluminibus. *Sixt. Senens. Biblioth. l. 4.*

Orationis ejus, ac dictionis genus fecundissimum & exuberantissimum est, ditissimâ & copiosissimâ, ne dicam nimiam, diversarum rerum affluentiam redundans, & periodis in longum productis, mistim & indiscriminatim quamplurima secum volvens ac rapiens, digressionibus, excursibus, & ambagibus vagabundum, quod ingeniosum, attentum, memorem, & patientem requirat lectorem: quem ne multiloquii tædio fastidiat, *Punicis* quibusdam argutiis recreare solet, ludens sæpissime in similiter progredientibus & similiter cadentibus sententiis, aliisque non injucundis *Rhetorum* figuris, quæ longum & implicitum prolixæ lectionis iter emolliant. *Idem & ibid.*

Augustinus multum habet *Africitatis* in contextu dictionis, non perinde in verbis, præsertim in libris *de Civitate Dei*, quod unum ex ejus operibus legendum censeo *Philologo*, id enim bonâ ex parte in mediâ Philologiâ versatur. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl. l. 3.*

Quia D. *Augustinus* omnigena eruditione præditus erat, de omnigenis etiam rebus, & pro omnibus hominum generibus scripsit. Operum ejus plurima pro *Theologis* aut *Philosophis* tantum sunt; sed *Tractatus de Civitate Dei* pro illis etiam est qui Scientiam non profitentur, cumque illum insigni cuidam *Dynastæ Romano* nuncupaverit, eum videtur præsertim conscripsisse in gratiam Nobilium, eorumque captui attemperasse. Illum enim jucundum & intellectu facilem elucubrare delectatus est, ibique servato splendido illo igne qui in omnibus aliis ejus Operibus coruscat, iisque omnium admirationem conciliat, obscuritatem vitavit quæ in quibusdam ejus scriptis deprehenditur, cujusque causa ab ipso *Hieronymo* castigantur. Unde etiam apud Maximos totius Orbis Principes in magno pretio fuit. Is est liber, cujus lectionem, *Æginardo* teste, *Carolus Magnus* in deliciis præsertim habebat. *Carolus V. Regum* nostrorum sapientissimus tanti eundem æstimabat, ut virum cujus opera ad illius versionem Gallicam usus est remuneratus sit dignitate *Magistri supplicium libellorum*. *Henricus* verò VIII. *Angliæ* Rex *Commentarios* quibus *Ludovicus Vives* Authoris illius difficultates explanaverat, ut gratissimum munus omnium quæ sibi offerri possent accepit. *Eruditorum Ephemerides Gall. diei Lunæ. 15. Martii 1666.*

Quid habet *Orbis Christianus* hunc Scriptorem vel magis aureum, vel *augustinus*? ut ipsa vocabula nequaquam fortuito, sed Numinis providentiâ videantur indita viro. — Non arbitror alium esse *Doctorem*, in quem opulentus ille juxta ac benignus *Spiritus Sanctus* dotes suas omnes largiùs effuderit quàm in *Augustinum*, quasi

quasi voluerit in unâ tabulâ vividum quoddam exemplar *Episcopi* repræsentare --- linguam habebat in tantum ab omni petulantia puram, ut etiam cum procacissimis *Hereticis*, vel scripto vel sermone disputans, mirè temperet à convitiis; sed *Scripturarum* modò testimoniis & argumentis veritatem asserit, impietatem refellit, adeò ut ne laceffitus quidem regerat maledicta. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 1.

Augustinus accuratissimus in Fidei dogmatibus discernendis, & in disputandis solertissimus. *Montacut.* Appar. l. sect. 70.

Magnus sanè vir fuit *Augustinus*, pietate & doctrinâ admirabilis *Casaub.* Epist. 710. ad *Perronium* Card.

Unus *Aurelius Augustinus*, vir tantus, *Retractationum* libros reliquit, simpliciter ac bonâ fide, quem nullus est ad hoc tempus imitatus: videlicet mansueto vir ingenio, & modicè de se ipso sentiens. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

Hic nobis toties occinuntur *Augustini Retractationes*. Atqui *Retractatio* nihil aliud est quàm *recognitio*. Neque enim eo titulo profitetur se castigationem errorum suorum, sed catalogum & recensionem operum suorum texere, ac singulorum velut argumenta, eò spectans, ne quid lucubrationum ipsius intercideret, aut alteri tribueretur quod ipsius esset, aut ipsi tribueretur quod esset alterius. Verùm obiter quædam sua reprehendit, fateor, sed levicula: veluti quòd alicubi sit usus vocabulo *fortune*, quòd lapsus sit in nomine *Medici*. At plura defendit, interdum non sine tergiversatione. *Erasm.* l. 25. Epist. 14.

Nec *Hebraicè* sciebat *Augustinus*, & *Gracè* minus quàm mediocriter. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. l. 15. c. 13.

Nunquam infeliciùs in *Scripturis Sanctis* versatus, quàm in *Psalmorum* enarratione---*Hieronymus* in Epistolis ad *Augustinum* taxare videtur hos *Commentarios* tanquam nimis obscuros & in nonnullis etiam à rectâ lineâ, & à suâ *Græcorumque omnium tractatorum* mente discrepantes. Suspicio *Hieronymum* desiderasse in his *Enarrationibus* explicationem *Psalmorum* juxta *Hebraicæ* veritatis puritatem, & *Græcorum* *Expositorum* sententiam: sed, cum *Augustinus* *Hebraici* sermonis esset ignarus, & in *Græcis* literis non sic esset instructus, ut *Græca Commentaria* liberâ manu posset evolvere; necesse fuit illum sæpè ex inopiâ literalis intelligentiæ à vero, ac proprio literæ sensu ad extortas *Allegorias* deflectere. *Sixtus Senens.* in *Biblioth. Sanct.*

S. Augustinus ingenio admodum vasto, polito & acuto pollebat. Ejus ratiocinia validè urgebant. Usitata ejus Methodus est præclara Principia ponere, ex quibus innumeras elicit consequentias, adeo ut omnia Doctrinæ illius capita arctissimam inter se connexionem habeant. In pleraque *Mysteria* magis ratiocinatus est quàm ullus Author ante illum: plures Quæstiones prius non motas agit, harumque plures sola acuminis sui vi diremit. Longè sapius abivit ab eorum sententia qui ipsum præcesserunt, ut novam prorsus viam insisteret, sive in *Scripturarum* explicatione, sive in Theologicis opinionibus. Circa res Theologicas de eo dici potest quod de seipso dicebat Cicero circa Philosophiam, quod fuerit *Magnus Opinator*, id est quòd plurimas opiniones quæ meram habebant

habebant probabilitatem in medium protulerit. Sed id facit *S. Augustinus* admodum modestè ac prudenter, non ea mente ut alios ad arbitrium suum cæcorum in morem sequendum adigeret. Contra verò cum agitur de Ecclesiæ Doctrina, eam cum animi firmitate proponit ac tuetur, eamque oppugnantes fortiter adoritur. Multò minus eruditione quam ingenii dotibus valebat; nam neque linguas callebat, nec Veterum scripta multum evolverat. Multò facilius & tersius quàm politè ac eleganter scribebat. Quamvis Rhetoricam docuisset, Oratorum tamen eloquentiam non possidebat, aut illam saltem negligebat: Imò nec semper in phrasibus suis castigatus est stylus ejus, vocabulaque impropria atque barbara quandoque usurpat, argutiis sæpius vocumque allusionibus utitur: Res easdem frequenter repetit, eademque ratiocinia centies in scriptis suis inculcat. Eidem mentis conceptui diutius hæret, quem variis modis effatur, & in locos communes excurrere solet. Argumenta innumera ex aliquo Principio edisseruit, Corpusque Theologicum, ut ita loquar, Latinorum Patrum qui post ipsum vixerunt efformavit. Hi siquidem ex illius libris nedum hauserunt Principia quibus usi sunt, sed etiam frequenter eundem merè transcripserunt. Concilia in suis Decretis condendis verba ejus adhibuerunt. Denique cum Petrus Lombardus sæculo duodecimo Theologiam universam in Epitomen cogere voluit, nihil fere egit quàm *S. Augustini* locos excerpere. Et quamvis *S. Thomas* cæterique Scholastici diversam methodum secuti sint, horum tamen plerique Principia *S. Augustini* amplexi sunt, iisque Opiniones suas Theologicas superstruxerunt. *Ell. du Pin, Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 3.*

Origeni & *Sancto Hieronymo* Sanctum *Augustinum* à me subjungendum esse censui, qui eruditione prioribus æqualis quidem non fuit, sed hunc defectum ingenii sui viribus, judiciiue soliditate supplevit. In suis Libris de *Doctrina Christiana* plurimisque Operum suorum locis optimè notavit dotes ad Scripturam ritè interpretandam necessarias; cumque modestus esset harum plerisque se deficere ingenuè fassus est, adeoque nemo mirari debet, si ejus in *Scripturam Commentarii* parum accurati quandoque deprehendantur: præterquam quod in eo Studii genere satis exercitatus nondum erat cum in hanc materiam scribere statuit, ut & ipse agnovit. Subtilioris quidem & acutioris erat ingenii quàm Sanctus *Hieronymus*; Estque *Origene* ordinatior etiam & verbis aptior in omnibus quorum inventor est: sed quia minimùm *Græcam* linguam callebat, *Hebraicæ* verò prorsus ignarus erat, Opus quod in *Genesim* suscepit ut *Manichæis* responderet, supra vires ejus fuisse videtur. Quapropter idem ad eundem revocare necesse habuit; imò nec erubuit ea damnare quæ præcipitanter nimis & absque auxiliis ad *Scripturam* bene interpretandam requisitis scripserat.----Cum subtilis & acuti esset ingenii *Scripturæ* salebras facilè deprehendebat, imo quasdam subinde animadvertibat iis locis ubi plana videbatur: Sed in eo Studii genere se ipsum satis non exercuerat, ut aptas earum solutiones & Lectoribus suis satisfaciennes afferret. Quibusdam prætereà *Philosophicis Theologicisque* præjudiciis fœtus erat, quæ omnibus suis Operibus interserit.

Quæstionibus tamen suis in septem priores *Bibliorum Libros*, ostendit se *Criticis* inscium non fuisse, multoque felicius optatum exitum se assecuturum, si *Græci Hebraique* idiomatis notitiam habuisset, præterquam quòd totum tempus ad meditandum in tanti momenti materiam necessarium ei non suppetebat. Unde etiam fatetur se Opus istud *Quæstiones* inscripsisse, quoniam Dubia potius proposuit quàm horum solutiones attulerit, quamvis tamen plurima enodaverit. Ejus in *Psalms Commentarii* seu potius *Conciones* nihil præter moralem & allegoricum sensum continent, prætereaque innumeris digressionibus & supervacaneis subtilitatibus scatent. *Ies. Richard. Simon. Hist. Critica V. Testamenti lib.3. c.9. pag.397. 398. Gall.*

Augustinus est *magnus disputator, sed non est ἐξηγητικὸς, non interpretatur bene Scripturam*, est ineptus sæpe. Sanctus *Augustinus* in Sanctum *Hieronymum* stomachabatur, quòd *Biblia* vertisset, qui optimè ipsi respondit, adeo ut *Augustinus* lenissimum responsum reposuerit. Magnus Theologus fuit Sanctus *Augustinus*; sed major adhuc fuisset si *Græcam Hebraicamque* linguam intellexisset. Sæpe fatetur se neque *Græcè* neque *Hebraicè* quicquam scire. *Rhetoricæ, Dialecticæ Grammaticæque* Professor fuerat. Veterum præstantissimus est Sanctus *Augustinus*. Quàm misellus Liber sunt Sancti *Augustini Confessiones*! *Scaligerana* posterior.

Augustinus fuit utilis ad monita danda piæ vitæ, ad *Interpretandas Scripturas* satis infelix, certè *Græcis* multis locis inferior. *Grotius* in *Discuss. Rivet. Apolog.*

Augustinum suos passum esse manes nemo jure inficiabitur. Ejusmodi est quòd adversus pueros ante baptismum morientes, adeo immisericorditer pronunciat, non solùm visione *Dei* privandos, quæ sententia vulgo nunc obtinet, sed etiam inferorum igne in æternum cruciandos, quæ fuit etiam sententia *Gregorii Ariminensis*, doctoris Scholastici non ignobilis, qui ob id *Parvulorum tormentum* dictus est. Statuit etiam *Augustinus Eucharistiam* pueris necessariam. Huic subjicienda est alia *Opinio* in quam evidentè propender; *Animam esse ex traduce*, & de patre in filium transire, & ex ejus substantia non minus quàm corpus progigni, minimè verò à *Deo* immediatè creari & immitti, quæ hodiè nostra omnium fides est. Nemo nescit ipsum passim *Angelis* naturam corpoream tribuere: temere item affirmare universum orbem momento creatum, & sex dierum intervalla, in creatione ad varios gradus cognitionis *Angelicæ* referre. Censuit item cum veterum plerisque, Tempus quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositum est, *Animas* abditis receptaculis contineri. Sed & cum iisdem omninò videtur sentire supremo olim die, omnium etiam sanctissimorum hominum corpora, post resurrectionem, igne lustratum iri. Illud sanè mirificum est quod vir, alioqui cautus & à temeritate alienus, disertissimè affirmat, *LXX. Interpretes* Prophetas fuisse, & à Spiritu Sancto immediatè afflatos in *Scripturis* vertendis; ita ut quæcunque apud hos aliter sunt quàm in *Hebrais* fontibus, ea non ab *Interpretum* errore, sed à *Dei* ipsius numine ac voluntate esse velit, in quam ille opinionem eo indu-

ctus

Etus est, quòd vulgari, & ab *Hieronymo* acriter castigatæ & irrisæ, de Septuaginta diversis istorum *Interpretum* cellulis fabulæ, nimium credulus fuit. *Dallens* de vero usu PP. p.280. &c.

Augustinus descripsit quædam suppresso nomine ex libro *Mercurii. Conring. Hermet. Medic. c.5.*

Extant ejus Opera decem Tom. *Bas.* 1529. 1569. *Antv.* 1574. *Par.* 1586. Fol. Supplement. 2. Tom. *Par.* 1654. Fol. Paratur à Benedictinis Parisiens. accuratissima Editio, cujus aliquot jam Tomi prodierunt.

Vide Opera ejus *Genuina, Dubia, Spuria, & Deperdita* apud *Gul. Cave* in *Hist. literar. script. Eccles.*

SEXTUS AURELIUS VICTOR.

QUI beneficio Cl. Viri, *Andrea Schotti*, prodiit in lucem, ætate vixit *Constantii & Juliani* Imperatorum. De hoc Auctore sic *Ammianus Marcellinus* l.21. Imperator (*Constantius*) revertitur *Nassum*, copiosum oppidum: quò inde expeditè cuncta disponderet suis utilitatibus profutura: ubi *Victorem* apud *Sirmium* visum, Scriptorem Historicum, exinde venire præceptum, *Pannoniæ* secundæ Consulare præfecit, & honoravit æneâ statuâ, virum sobrietatis gratiâ mutilandum, multò post urbi præfectum.

Clar. An. D.
CCCXCVI.

Extant hujus *Victoris* libri duo. Prior est de Viris Illustribus à *Procâ* usque ad *Julium Cæsarem*, qui vel *Cornelio Nepoti*, vel *Plinio Novocomensi*, vel *Suetonio* etiam falso tribui solet. Alter continet vitas *Cæsarum* usque ad *Juliani* tertium Consulatum. His libellis præmittitur *Origo Gentis Romanæ*. Sed cur Commentatiuncula isthæc minùs credatur ejusdem esse *Victoris*, verisimile facit titulus ejus: quando isthic legas, ex fontibus illis petitum esse, ex quibus sua hausere juniores ipsi, *Livius, & Victor Afer*. Quis enim sit *Victor* ille *Afer*, si non est historicus ille *Ammiano* memoratus, ac cujus duo sunt libelli, quos dicebamus? Nec obstat *Afri* cognomen. Nam *Aurelium Victorem* natione fuisse *Afrum*, à vero non abhorret, quandoquidem multus est in ea laudandâ, ac alicubi appellat *terrarum Decus*. Quamobrem ita colligimus, libellum de *Origine Gentis Romanæ* congestum esse ab aliquo, qui fuerit post *Aurelium Victorem*. Atque idem scripsit de *Origine Gentis Patavinæ*: ut ipse initio libelli de *Origine Gentis Romanæ* testatur. *Victorem* fuisse hominem *Gentilem*, vel inde constat; quòd in *Hadriani* vitâ eò inclinât, ut *Antinoi* Sacrificium res fuerit pia religiosaque. *Voss. de Hist. Lat. l.2. c.8.*

Historiæ Romanæ breviarium ex omni Historia præscorum digessit, & de Viris Illustribus urbis Romæ libellum illustrem composuit. Scriptor præclari judicii, qui charactere cuique verè Principi affingendo, paucos omninò pares habuit. Summæ autoritatis Historicus; *Afrum* in eo acumen, & densitas sententiarum nodosa, & summo affectatoque studio difficilis. *Barth. lib. 54. Advers. cap. 13.*

Ingenium & dictio *Victoris Aurelii* videtur speciem quandam referre *Corn. Taciti*, cui tamen nihilo propior est, quàm stannum argento. Laudandus tamen conatus, & habenda gratia *Victoris* industriæ, quæ cum multa undique delibaverit, cavi nobis, ne plurimarum rerum ignari essemus quarum memoria cum vetustioribus libris unde erant excerpta, penitus interiisset. *Balth. Bonifac.* de Rom. Hist. script.

Is ut elegantia *Romanâ* haud mirabilis est, ita propter magnitudinem materiæ valdè nobis utilis, licet non semel erret, & pleraque dicendo omittat. *Car. Sigon.* de Histor. Roman.

Durum hoc mihi ipsi videretur nisi *Victorem* cogitarem, & reliquam ejus adfectatæ novitatis Phrasim. *Lips.* de Amphitheatro, c. 6.

In his (viz. *Ælio Spartiano*, *Julio Capitolino*, *Ælio Lampridio*, *Vulcatio Gallicano*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Aurelio Victore*) vix est quod probes præter Historiæ fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani* cognominis honore digner. Nam ægrè tuentur *Sermonis Latini* castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Aurelius Victor, Auctor neque indisertus, nec inargutus: quem *virum sobrietatis gratiâ multilaudum*, dicit *Ammianus Marcellinus*: & *Casaubonus* Opusculum ejus, de *Vitis Augustorum*, elegantissimum appellat. *Whear.* Method. Leg. Hist. Civ. sect. 22.

Aurelius Victor, summæ auctoritatis *Historicus*, quî *Scripta* sua ex *Suetonio*, *Entropio*, & aliis antiquioribus contexuit. *Joan. Card. Bona.*

Sextus Aurelius Victor, vir *Consularis*, breviter ab *Augusto* ad *Theodosii* senioris mortem sub quo vixit, *Imperatorum* vitas mandavit memoriæ: Nonnulla alia præterita persecutus est. Corrigendus est autem dum tempore *Conventus Mediolanensis* ambos *Constantini* filios creatos fuisse *Cæsares* tradit, cum aliter constet ex *Eusebio* l. 4. c. 40. Vitæ *Constantini*. Cæterum longè à *Victore* discrepat *Zosimus*, & ipse errore lapsus, dum *Licinianum* *Licinii* filium à Patre creatum *Cæsarem* dicit non cum viginti mensium esset infans, sed annos viginti natum. *Ant. Possev.* Biblioth. Select.

S. Aurelii Victoris Historia Romanæ compendium Interpretatione & Notis illustravit *Anna Tanaquilli Fabri* filia jussu *Christianismi* Reges in usum *Serenissimi Delphini* in 4°. A *Paris* chez *Denis Thierry* 1681.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

Clar. An. D.
cccxcviii.

Propter admirabilem in dicendo eloquentiam dictus à *Græcis* χρυσόστομος, & χρυσόπρημων, *Antiochie* anno 355. aut præcedenti natus cum aliquot annos in foro versatus fuisset, ad severioris vitæ genus, ac *Christianam* pietatem sedulò conversus, adversus *Gentiles* & *Judeos* anno 382. scripsit, tum anno 386. à *Meletio* Patriarcha *Antiocheno* Presbyter ordinatus, cum *Marcionitis* non semel disputavit. Anno *Christi* 398. *Arcadii* Imp. ab obitu patris quarto, post *Nectarium* ad

ad *Thronum Constantinopol.* Regiæ urbis evectus, ex eo dejectus est anno 403. conspiratione *Eudoxiæ Augustæ, Theophili Alexandrini*, & aliorum Episcoporum, & in exilium ejectus, unde paulò post revocatus anno seq. iterum deportatus est *Cucusum Armenia* oppidum, & *Arabissum*, ac in villam, quæ *Comana* dicitur, in Regione *Pontica*, in quâ, cùm rediret, obiit die 14. *Septembris*, anno 407. ætatis 53. sedis 9. cum mensibus 6. & die 20. *Phil. Labbe.*

Si *Plutarcho* fides sit habenda, qui perspicuitatem ac facilitatem germanum *Atticismum* esse censet, præclarus ac celebris *Joannes* omnes superat, ut qui & *Atticum* se verbis præbuerit, & perspicuitatem, qualem, haud scio an alius quisquam adhibuerit. *Isidor. Pelusiota* l.2. epist. 42.

Linguam etiam habuit; quæ suo fluxu *Nili Catarrhaetas* superabat. Nullus profectò mortalium ab omni ævo, tantâ dicendi copiâ abundavit, quanta solus ille ditatus erat, & solus absque fūco, illud aureum & divinum (*Chrysostomi*) nomen hæreditario quasi jure consecutus est. *Suidas* in verb. *Ιωάννης*.

Dictio illius de more perspicua & pura, splendida insuper, ac fluens apparet, multam interim cùm sensuum varietatem, tum gratissimorum exemplorum copiam exhibens.-----Quæcunque auditorum captui accommodata essent: atque ad eorum salutem & utilitatem pertinerent, ea neutiquam ille prætermittebat. Quamobrem neque admirari sanctissimum virum satis unquam possum, quòd perpetuò in omnibus suis scriptis auditorum ita utilitatem, tanquam scopum præfixisse sibi videatur, ut cætera vel omninò neglexerit, vel levissimè attigerit. Sed & illud penitus præ auditorum utilitate contempsit, quod alicui vel sensus aliquos ignorasse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alia præterisse videri posset. *Phot. Biblioth. cod. 172.*

Quantum verò ad verborum rationem, & genus Dictionis attinet, omnes ei tribuunt nativam, nudam ac venustam *Attici* Sermonis puritatem, admirabili docendi facilitate conjunctam, qualis nulli unquam, vel *Græcorum* eloquentissimo, contigit. Nusquam delectandi gratiâ utitur vel sententiarum argutiis, ut *Ambrosius*; vel Poetarum illecebris, & mimorum salibus, ut *Hieronymus*; vel facetiis & jocos, quemadmodum *Tertullianus*: Sed affectu potius paternæ Charitatis, & pio quodam juvandi studio mirificè delectat Auditores; quos ut majori cum attentione detineat, orationis cursum frequentibus dialogismis, percontatiunculis, & exercitatiunculis interrompere solet. *Sixtus Senens. l. 4. Biblioth. Sanctæ.*

Omniū ferè disciplinarum cùm *Chrysostomus* fuerit exactè doctus, nullam tamen usquam præbet ostentationis speciem, sed omnes humanas Disciplinas cogit servire *Christiana* pietati, sic admiscens quasi vinum generosum aquâ modicâ diluas. Nusquam enim est aquæ vel color, vel sapor, sed tamen sentis vinum esse suavius. Cumque tantus esset, tum eruditione, tum eloquentiâ; tamen incredibili quodam juvandi studio, quicquid ferè scripsit, accommodavit auri-

cum puero discipulo balbutiat. Metaphoris & collationibus, quoniam plurimum conducunt, & ad lucem, & ad jucunditatem orationis, frequenter utitur; in quibus inveniendis quidem mirus est, sed multò mirabilior in tractandis. *Erasm.* l. 18. Epist. 4.

Mihi inter omnes *Græcos* placet *Chrysostomus* lectus: qui copiam, varietatem, figuras & flexus Sermonis dabit; denique & ornamentum grande, & quod plausus movet, similitudines atque Imagines, quibus scatet. *Lips.* in Cent. 3. Epist. ad *Belgas*, Epist. 49.

Paschaliū feriarum, sive religio, sive otium, facile suasit, ut veterum *Græca Ecclesiæ* Doctorum eloquentissimum, *Chrysostomum*, in manus sumereim. Ejus enim facundia, eruditio & facilitas, in causâ sunt ut eum aliis omnibus libenter præferam. *Cl. Sarrau.* ad *Cl. Salm.* s. Lut. Paris. 9. April. 1644.

Ego studiosissimus illius Patris sum, tum quia nullus melior Novi Testamenti *Interpres*, tum & propter miram dulcedinem, & amœnitatem dictionis, quam post illum nullus Ecclesiasticus Scriptor consequi potuit. *Joseph. Scalig.* epist. 389.

Verè dicam: Ego multum faveo *Chrysostomo*, propter illud flumen eloquentiæ, quod nunquam lutulentum fluit, sed semper sibi simile est. Hoc tamen non possum dissimulare, quod in eo Scriptori deprehendi, quum ab iis discessit, quæ ad sacram paginam pertinent, nihil puerilius, ne dicam inscitius esse illo. *Joseph. Scalig.* epist. 84.

Chrysostomus Patrum Græcorum præstantissimus. Si omnes *S. Chrysostomi* lucubrationes typis mandentur, 100. florēis profectò valebit. Benè scripsit, sed quando à Theologia sua, suoque textu digreditur, nihil nisi vilissimum præstat. Impuritatem superbiæ junxit. An decebat illum patrare quæ patravit. Exilio multatus est, idque jure merito. Infinita pulchra habet & optima in Novum Testamentum. *Scaligerana* posterior.

Chrysostomum & *Hieronymum* legere volui, ideò quod eos videbam in textu Sacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Grot.* vol. 4. Impress. Lond. apud *Mosem Pitt.* fol. p. 653.

Post *Sacra Biblia* & *Paulinas* in primis *Epistolas*, nullum novi scriptum in quo qui concionatores sunt & *Græcè* non nesciunt, majore cum fructu versentur, quàm in *B. Chrysostomi* Homiliis, quas ita numerosas reliquit, ut nemo plures; ita bonas, ut nemo meliores; ita disertas & dilucidas, ut nihil excogitari quidem possit disertum aut dilucidum magis. *Joan. Boisius* præfat. ad *Notas* in Tom. 3. *Chrysostomi*.

Iohanne Chrysostomo, nemo *Græcorum Patrum* plura edidit, nemo meliora sive orationis ornatum spectes, sive gravitatem sententiarum. *Suidas* in omnes *Veteris & Novi Testamenti* libros commentaria refert edidisse, complurimos prætereà composuisse Tractatus, ad multa versuum millia, quorum numerum inire non hominis esse, sed Dei, cui nota sint omnia. *Georgius Alexandrinus* quatuor millia & octingentos ipsius *Sermones*, cum omnes non possent, à piis quibusdam viris post mortem ejus coacervatos scribit. Porro in interpretandis *Scripturis* ita felici

felici, adeoque Divino fuisse Ingenio constat, ut quamvis cæteri *Ecclesiæ Patres* communibus suffragiis locum aliquem *Scriptura* secus quam ipsi visum esset, interpretarentur, contra omnes unius præponderaret sententia. Quam consuetudinem in *Orientali Ecclesiâ*, & semper antea, & suo tempore obtinuisse scribit *Author incertus vita Chrysostomi* c. 37. Quin & in *Occidentali* magni fuisse ponderis ejus *Interpretationes*, testes sunt locupletes *Hieronymus* & *Augustinus*; ipsisque adeo *Britannicis Insulis* solum ex omnibus Antiquis *Interpretibus* lectitatum, in summaque habitum admiratione multis ante suam ætatem seculis refert *Georgius*. Nec minor in *Dogmatibus* stabiliendis ejusdem Auctoritas. *Henr. Savil.* in præfat. *Ioan. Chrysost.* oper. præfix.

Chrysostomus licet pulchrè suo cognomini respondens, alicubi tamen verbis redundat, & in digressionibus videtur immodicus. *Erasm.* l. 28. Ep. 7.

Iohannes Chrysostomus absque controversia doctissimus ac facundissimus scriptor. Ei tamen multa excidisse, vel falsò, vel certè incautiùs dicta, & veniam poscentia quis neget? Quale est quod somniat *Davidem* eos *Psalmos* qui quinquagesimum proximè consequuntur, humanâ simpliciter intelligentiâ scripsisse, Spiritu Sancto vacuum. Idem peccatum originale videtur nescivisse; nam & peccatum nobis naturâ inesse negat, & parvulos peccato carere ait, & illud *Pauli* ad *Romanos* 5. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*, admodum dilutè interpretatur, ac si *Apostolus* vellet homines *Adæ* scelere, non peccato quidem ipsi, sed morti fuisse subjectos. Eum quoque clarum est justorum animas cœlo ante supremam resurrectionis diem excludere, & preces pro ipsis damnatis approbasse, ac velut utiles commendasse; quod videntur quoque sentire *Augustinus*, *Damasceus*, & alii. *Dallaus* de usu PP. pag. 273. 274.

Extant Opera *Chrysostomi* Græcè 8. vol. *Eton.* 1613. [quæ nitida planè est & accurata editio] Græc. Lat. 11. vol. *Par.* 1609. & 1636. fol. *Oratio in Diodorum Tarsens.* cum *Palladio* Gr. Lat. *Par.* 1680. 4. *Homil.* 6. ap. *Combef.* 1656. *Homilia* 4. in *Psalm.* & interpretatio in *Daniel.* Gr. Lat. *Par.* 1661. 4. Desideratur inter hujus Patris inedita, celeberrima ad *Cæsarium* Monachum adv. *Apollinari* Hæresim Epistola, Antiquam hujus Epistolæ versionem [græca enim superesse haud sperandum est] ex codice Florentino à se descriptam *Palladii* Dialogo de vita *Chrysostomi* nuper subnexuerat *Emericus Bigotius*. Verùm impressione ad umbilicum perductâ, Epistolam à reliquis divulsam supprimendam curarunt Censores aliquot *Sorbonici*. De quo meritò conquestus est ex Reformatorum gente *Parisiensis* Theologus. Donec prodeat integra, liceat mihi hoc loco ad fragmenta quæ extant, digitum intendere. Primum habetur ap. *Petrum Martyrem* [qui Epistolam hanc ex eodem Codice Florentino descripserat, secumque in *Angliam* retulerat] in defens. Eucharistiæ adv. *Gardinerum* Vintoniens. Part. 1. pag. 390. Et iterum p. 502. edit. ut videtur. *Tigur.* 1559. fol. Et loc. commun. Class. 4. cap. 10. pag. 603. nobile, si quid aliud, adv. Transubstantiationis dogma testimonium. Aliud habet *Damasceus* libro contra *Acephalos* ap. *Canis.* Antiq. Lect. Tom. 4. Part. 1. pag. 211. Tertium Anonymus contra

contra *Severianos* ibid. p. 238. *Cave* Chartophyl. Ecclesiast.

Vide ibid. Fragmentum Græc. prædict. Epistolæ ex Biblioth. *Arundel.* antiq. MSS. desumptum.

S. *Chrysostomi* Epistolæ ad *Cæsarium* apographum habuit ex Bibliothecâ Florentinâ *Laurentius Panciatichi*, Cardinalis Medicæi Bibliothecarius, cuius copiam ab eo impetrare non potuit *Christ. Sandius*, ut ipse testatur in Appendice Historiæ *Arianorum*; cumque eum interrogaret quid Epistola contineret, respondit Panciatichi se non audere id propalare. *Chrysostomi* Homiliis in totum Psalterium (quarum partem tantum habemus) usus est *Wilhelmus Lindanus*, ex Cardinalis *Granvellani* Bibliotheca. Hæc in Latinum Sermonem vertit *Martinus Duncanus*, eodem Lindano teste, Præfatione in Psalterium vetus ab eo castigatum. Verum tralatio ista nunquam prodiit. Veteris Testamenti Synopsis, auctore *Chrysostomo* MS. occurrit apud Cl. *Is. Vossium*. His adde *Jeremia* explanationem, quæ Græcè integra extat in catena *Chisleriana* in hunc Prophetam, *Paul. Colomes.* Paralipom. ad Chartophyl. Eccles. *Gul. Cave.*

S U L P I C I U S S E V E R U S ,

Vel potiùs,

S E V E R U S S U L P I C I U S .

Clar. A. D.
CCCC.

A *Quitanus*, *Primuliacensis* in *Galliâ* Presbyter, tersissimi Sermonis Scriptor, claruit & scripsit anno 400. obiit circa annum 422. *Gul. Cave.*

Scripsit duos libros de *Sacrâ Historia*---*Vitam B. Martini*---*Tres Epistolas*---*Tres Dialogos*. In quibus sequitur errorem *Millenariorum*.

Severus Presbyter, vir genere, & literis nobilis. *Gennad.* in catal.

Severus, vir doctrinâ & sapientiâ pollens. *Augustin.* epist. 205.

Dictione utitur tersâ, & eleganti, adeo ut *Ecclesiasticorum* purissimus Scriptor à *Josepho Scaligero* vocetur. *Voss.* de Hist. Lat.

Elegantiâ *Romani Sermonis* vix quisquam *Christianus Auctor* extat præferendus *Severo Sulpitio*; ut eum legens videatur stantis *Reipublicæ Senatorem* aliquem de divinis rebus differentem audire. *Barth.* l. 12. adv. c. 18.

Christianum Sallustium vocat *Barthius* l. 49. adv. c. 4.

Quo opusculo (*sacrâ Historiâ*) non sanè magno, aliud an ullo unquam seculo *Reip. Christianæ* utilius ac præstabilius editum sit, iis, quorum illud est iudicium, judicandum relinquo. De elegantia verò præstare ausim, & affirmare me posse confido, nulli idem omnium *Scriptorum Ecclesiasticorum* quicquam concedere; alia verò omnia, quæ in eodem genere versantur, tanto intervallo omnimodis superare, ut ne sint quidem ad hoc comparanda. Magnum est quod dico, & fortasse plurimis incredibile: Sed ejusmodi tamen, quod non tã dicenti mihi, quàm restificanti pro me veritati creditum iri confidam, si quibus operæ pretium erit *Orosium*, *Florum*, *Eutropium*, aliosque *Epitomarum* autores cum hoc nostro omnibus

omnibus partibus contendere. *Victor Gifelin*. in vita *Sulpit.*

Hortor omnes qui se aut sacris aut prophanis studiis dediderunt Adoloscen-tes, ut *Severum* hunc eo animo legant, ut plurimum se non tam in prudentiâ, quàm in religionis & innocentia studio profecturos esse confidant. Addo etiam *Latina Eloquentia*, quam ille tantâ industriâ coluit, ut *Sallustianam* dictionem nobis magnâ ex parte expresserit. *Car. Sigon.* comment. in l. i. *Hist. Sacra.*

Dignus sanè, qui vel eo nomine legatur, quòd supra sæculi sui captum loquitur Latinè. *Ios. Scalig.* in epist. 305.

Vir erat doctrinâ & sapientiâ plurimum pollens; scriptor valdè politus *Wehar.* in *Meth. legend. Hist. Eccles. sect. 2.*

Sulpitius mollior quidem & jucundior & dilucidior & illaboratior *Hilario*, sed Phrasis *Gallum* fuisse declarat. Non deest pietas, sed abest vis & gravitas, & est floridum dicendi genus magis, quàm nervosum. *Erasm.* in *Ciceroniano*, pag. 152.

In Senectute vergente, à *Pelagianis* deceptus [*Severus Sulpitius*] postea erroris sui pœnitentiam egit; ac perpetuo silentio linguæ temeritatem expiavit. Stylus *Severo* clarus, facilisque; & longè supra sæculi sui genium tersus & politus. *Gul. Cave.*

Hic Author (*Severus Sulpitius*) elegans est. Admodum castè politeque scribit. Eximiam brevitem summæ perspicuitati conjunxit, in quo *Sallustium* quem imitatus est antecellit. Historiæ Breviatum ita concinnum & egregiè elaboratum nemo nobis exhibuit. Non est tamen valde accuratus & in Historiam pluries peccat, in Ecclesiasticam præsertim. Quoad Miracula credulus admodum est, Veterumque deliramentis suffragatur, circa Regnum Mille annorum, circa Antichristum quem putat *Neronem* esse, circa tempus finis sæculi, & circa filios Dei qui cum mulieribus commercium habuerunt. Admodum obiter perstringit Historiam Ecclesiæ, à *Iesu Christo* usque ad Sæculum quartum. Paucissima de *Arianis* memorat; sed de *Priscillianistis* prolixè admodum disserit, pluraque quam cæteri Authores de iis nos docet. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3. Gall.

Quòd à *Pelagianis* seductus in aliquo à regulâ *Orthodoxæ Fidei* exorbitaverit *Severus*, nusquam omninò, nisi in solo *Gennadio* legi, qui nescio utrum hoc alicubi & ipse legerit, an ex solâ famâ, quæ facta infectaque loquitur, didicerit. Illud tamen fideliter credo, hunc ejus errorem gloriam sanctitatis ejus non obscurasse; cùm autor idem qui refert, deceptum testetur & correctum. *Guibert.* Abbas *Gemblacensis*.

Malè verò *Carolus Sigonius*, *Petrus Galefinus*, & *Victor Gifelinus* *Sulpitium* hunc, cum *Sulpitio*, Episcopo *Bituricensi*, confundunt. *Voss.* de *Hist. Lat.*

Sulpitius Severus, vir fabulis addictissimus. *Henr. Dodvvel.* dissert. *Cypr.* p. 299. in 8.

Severi Sulpitii libri de *Sacrâ Historiâ* & *Dialogi de Conversatione Orientalium* cautè legendi sunt. *Bellarmin.* de *Scrip. Eccles.*

* *Ioannis Drusii* Commentarius in *Sulpitii Severi* Historiam Sacram
N n prohibetur,

prohibetur, donec emendetur. *Index Madrit.* anno 1667.

Georgii Hornii Commentaria in *Severum Sulpitium*, omninò prohibentur in *Indice Romæ* Impresso 1681.

Prodierunt Opera *Sulpitii Severi* cum Notis Variorum, accurate *Georgio Hornio*. Amstelodami apud *Elzivirios* 1665. in 8.

De *Severi Sulpitii* laudibus & Scriptis, *Bellarminus* & *Labbeus* in Opere suo, De *Scriptoribus Ecclesiasticis*, *Possevinus* in *Apparatu Sacro* scripserunt. Huius operibus sæpius impressis cum Notis etiam & Commentariis, addo duas insignes *Epistolas* ad sororem suam, quas primus evulgavit *Stephanus Baluzius* tom. 1. *Miscellaneorum suorum* p. 329. Itemque alias quinque in *Spicilegio Lucae Dacherii* evulgatas ex MS. Cod. tom. 5. p. 532. magnum veteris ac venerandi *Scriptoris* Supplementum. *Casimir. Oudin.* in *Supplem.* ad *Bellarmin.*

AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS.

Clar. A. D.
CCCCV.

Vir clarissimus, *Hispanus*, Miles *Palatinus*, [sunt qui Virum Consularem atque urbi *Romana* Præfectum vocitent] Poeta *Christianus*, natum se canit Anno *Dom.* 348. Floruit *Theodosii Magni* & *Filiorum* ejus temporibus. De morte *Prudentii* nihil constat. *Juventutem* incontinentem actam sibi fatetur ipse & dolet.

Leguntur adhuc ipsius *Poëmata* multiplici ac vario genere carminum composita: Quibus facile probari potest, eum quidem pro conditione temporum maximè præstitisse inter *Christianos* Poetas, non modò eruditis verborum figuris, sed etiam sententiarum gravitate. *Sidonius Apollinaris* haud omninò contemnendus autor in legendis atque observandis antiquis *Scriptoribus*, cum loquitur de *Prudentio* Poetâ, minimè veritus est, illum *Horatio* adungere. *Petro. Crinit.*

Fuit homo multæ quidem eruditionis ac variæ, verùm in *Eloquentiâ* ac linguæ castitate vel parùm valuit, vel potius neglexit, desiderio videlicet pietatis ac fidei: Quod ipse innuit cum alibi, tum in *Hymno* octodecim *Martyrum Casaraugustanorum*. *Lil. Gyrard.*

Historiam Christianam juvit iis, quæ, inter alia, de variorum *Martyrum* passionibus scripsit: *Carminibus* quidem; sed ex quo tamen petere rei gestæ veritatem soleant, qui hanc materiem *prosa* prosequuntur. *Voss. de Hist. Lat.*

Aurelius Prudentius, Poeta *Christianus*, scripsit egregia carmina. *Bellarmin.* de *Scriptor. Eccles.*

Prudentius Pindarus Christianus dulcissimus, & prudentissimus *Christi vates*. *Ioann. Bona. Card.*

Senex vario metrorum genere res *Ecclesiasticas* ingeniosè & eleganter tractavit. *Illyricus Catal. Testium Veritat.*

Prudentius septimum & quinquagesimum annum agens, res *Ecclesiasticas* vario carminum genere cœpit componere, doctè & eleganter, nisi quòd interdum in *vocibus peregrinis* & maximè *Græcis*, syllabarum quantitatem neglexit, quum tamen *Græcas* illum *Literas* probè tenuisse testentur librorum ipsius *Inscriptiones Græcæ*. *Car. Stephan.* in *Dictionar.* &c.

Prudentius

Prudentius sanè tolerabilis est Poeta, sed aliàs ætatis consuetudine abripitur, aliàs priscoium verborum usus, & *Lucretii* imitationi nimium indulget. *Cass. Sciopp.* in consultat. p. 43.

In *Prudentii* carmine sunt etiam quæ desideres. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 520.

Quò nemo diviniùs de *Christianis* rebus unquam scripsit, *Barth.* adv. l. 8. c. 11.

Est enim in eo poetâ recondita eruditio rarus in verbis lepor, in phrasi latinitas non impura, nisi quâ imitatione sacræ loquelæ, fregit volens regulam, & quâ à barbarie Monachorum exscribentium secus quàm voluit, non rarò scribere coactus est. *Barth.* l. 21. c. 4. Adv.

Elegantium rerum thesaurus est *Prudentius*, quem non debemus instar Poetæ vulgaris præterire. *Idem* ibid. l. 27. c. 5.

Prudentius bonus Poeta. *Scaligerana* 1.

Prudentius elegantissimus Poëta. *Scaligerana* 51.

Aurelius Prudentius Clemens, *Theodosio* Magno Imperatore clarus, supra genium seculi sui facundiâ & piâ eruditione assurrexit. Sunt inter manus opera ejus metrica *psychomachia*, *cathemerinos*, *apothoeosis*, *hamartigenia*, item de *Coronis Martyrum*, & libelli duo adversus *Symmachum* cum hymnis aliquot. Versus ejus, si quantitatum vitia tollas, ferè sinè salebris, sonori, decori. *Borrich.* de Poëtis p. 72.

Prudentius non est valde bonus Poeta. Barbaris sæpe utitur vocibus, & ab *Augustani* seculi puritate longè remotis. Ejus sententiæ sunt sic satis concinnæ & vero Christiano dignæ. Quidam ejus loci eleganter scripti sunt, quique cum jucunditate leguntur. *Elles du Pin.* Nova Biblioth. Author Eccles. Tom. 3.

Prudentius omnium Christianorum Poetarum prudentissimus & eruditissimus. *Taubmann.*

Tantum spirans tum sanctimoniam, tum sacræ eruditionis, ut mereatur inter gravissimos Ecclesiæ Doctores annumerari. *Desider. Eras.*

Unus omnium inter Poetas Christianos Lectores suos pascere sufficit laurissimè, sive pretiosissimas panis cœlestis, hoc est, verbi divini epulas esurias, sive efficacis eloquentiæ condimenta requiras. *Petrus Mosellanus* in Epist. ad *Matth. Meiner.*

In *Aurelii Prudentii* Poematis viget & spirat ardor Pietatis, & eruditio, & gravitas Christiana & flexanima divinitus efflati pectoris Eloquentia, ad ciendos in animis legentium affectus pios efficacissima. *David. Chytræus* in *Regulis studiorum*, p. 194.

Tamen in *Prudentio* verborum non tam acer delectus. *Lips.* in l. 2. *Saturnal.* Sermon. c. 20.

Prodierunt opera ejus sive Poemata cum Notis Criticis *Nicolai Heinsii* in 12. *Amstelodami* 1670. apud *Elzev.*

Libri 2. adversus *Symmachum* cum Scholiis *Isaaci Grangæi* Gymnasiarchæ *Vindocinensis*, ad ill. D. *Cesarem de Vendosme*, *Vindocinensem Ducem.* *Paris apud Robertum Fovet.* 1614. 8.

Clar. A. D.
CCCCX.

Genere *Pentapolitanus*, ex Philosopho *Platonico*, *Ptolemaidis* in *Thebaide* Episc. vivebat annum circ. 412. *Gul. Cave.*

Opera Synesii edidit *Dionysius Petavius*. Ann. 1612. & 1631. cum Notis, Inter quæ liber de *Regno* : De *Providentiâ* libri duo : *Epistola* 155. *Dio*, vel, de vitæ ipsius instituto : *Calvitii* encomium : *Catastasis* in Barbarorum excursionem : *Catastasis* in laudem *Anysii* : De dono *Astrolabii* *Homilia* : *Hymni* : De *Insomniis*.

Hic igitur *Synesius*, tum reliquis disciplinis excultus fuit, tum in Philosophiâ adeò excelluit, ut admirationi esset etiam *Christianis*, his scilicet qui neque odio, neque gratiâ adducti, de rebus judicare solent. Persuadent igitur illi, ut salutaris regenerationis lavaerum perciperet, & *Sacerdotii* jugum subiret, tametsi *Resurrectionis* doctrinam nondum suscepisset, neque ita sentire vellet : rectè omninò conjicientes, ad reliquas ejus viri virtutes ista esse accessura, cum *Divina Gratia* nihil imperfectum habere sustineat. Nec spes eos fefellit. Qualis enim & quantus extiterit, abunde testantur, tum *Epistola* post susceptam *Sacerdotii* dignitatem eleganter & doctè ab eo conscriptæ; tum *Oratio* quam dixit eidem *Imperatori Theodosii*; tum quicumque ejus libri admodum utiles circumferuntur, *Evagr.* l. i. *Eccles. Hist.* c. 15. *Henr. Vales.* Interprete.

Lectæ sunt *Episcopi Cyrenes*, cui *Synesio* nomen, de *Providentiâ*, & de *Regno*, aliisque nonnullis *Orationes*. Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad popularem simul dictionem aliquantum inclinet. Lectæ sunt & ejusdem *Epistola* variae, venustate ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore ac densitate. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 26.

Synesii stylus, *Photii* quidem judicio, grandis & sublimis est, sed Poësin aliquatenus redolet. In narrationibus præsertim & in descriptionibus excellit. Prolixis præfationibus crebrisque digressionibus variat argumenta quæ pertractat. Delectabilia reddit eadem, præclaris *Historiæ* fabulæque locis, insignioribusque *Profanorum Poetarum* dictis. Nihil asperi nec tædiosi habet ejus *Philosophia*; ea est ejus industria ut hanc gratam & jucundam reddat; ad solam delectationem attendere videtur, cum præcipua sapientiæ capita tradit. Ad summorum veritatum notitiam lectorem sensim deducit, dum festivas tantum narrationes se legere putat. In prima ejus *Epistola* duorum generum *Opera* illum scripsisse observat; alia esse circa sublimissimam *Philosophiam*; alia verò *Rhetoricas* dissertationes esse : Sed facile cognosci posse utraque ejusdem ingenii fœtus esse, modò res serias, modò facerias meditantis. Et sanè idem character ubique conspicitur. *Opera* ejus *Philosophica* *Rhetoricis* & *Poeticis* figuris sunt exornata; *Eloquentiæ* verò diatribæ sententiis *Philosophicis* roborantur. In *Platoniciis Scriptis* versatissimus erat, & ex illo fonte hauserat quicquid maximi & celsissimi habet antiqua *Philosophia* circa summi Entis & *Moralium Principiorum* cognitionem. Pauca de *Religione nostra* scripsit, & multum abest quin

in ea æquè doctus esset ac in Platonis Philosophia. Liquet tamen ex ejus Epistolis eum fuisse sapientissimum, prudentissimum & optimum Episcopum. Negotia quantum poterat detrectabat; quando tamen illis implicabatur dexterimè sese hinc expediebat, eaque cautissimè gerebat. Magna sinceritate cordisque rectitudine utebatur, nec tamen constantia & lenitate, datâ occasione deficiebat. Humilitatis seu modestiæ ejus præclaram ideam mentibus nostris ingenerant conatus illi quibus Episcopatum recusavit, & modus ille quo de se ipso loquitur Ad quorum usque annum vixerit ignoratur. *Ell. du Pin. Nova Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3.*

Synesius vir admirandæ sanctitatis & doctrinæ, eloquentiæ tamen studiis clarior, quam rerum *Ecclesiasticarum* notitiâ. *Quenstedt.*

Synesius Philosophorum omnium, uno *Platone* excepto, eloquentissimus----- Neque enim mihi animus est, eloquentissimi juxta ac sapientissimi Philosophi [*Synesii*] laudes pertexere, aut orationis accuratissimæ virtutes persequi, aut reconditam philosophandi rationem in lucem protrahere. *Luc. Holsten. dissertat. de Synes. & de Fugâ Episcopatus.*

Phrasis ejus tanquam *Attica* laudatur. *Gesner.*

Dictione utitur gravi, & quæ exercitatum & attentum lectorem requirit. *Neand. Geograph.*

Synesius elaboratus, & translationibus Paulò obscurioribus frequens. *End. Viv. de Trad. Discipl. p. 540.*

Ioannes Maria Brasichellanus in *Romano Indice* observat, *Synesium*, qui diutius antè Philosophus *Ethnicus* vixit, *Platonica* quædam seu *Pythagorica* nonnunquam suis *Hymnis* inferuisse, præsertim, cum de *Trinitate* loquitur, vix *Poëticis* numeris potuisse retinere exactam illam loquendi rationem, quam *Theologia* in *Mysterio* sacre *Triadis* servandam præscribit.

Reperiuntur in *Scriptis* ejus quædam *Ethnica* opiniones, quales sunt *Opinio* de *Venere*, quod ejus indignatione mulieres *Libyæ* grandes habeant mammillas, pectoraque inconvenienter composita, ita ut infantes non per alas, sed per humeros lac sugant, mammâ in humeros rejectâ, *Epist. 4. Opinio* de *Fortuna* & *Famâ*, quod *Deæ* sint, *Epist. 43. 44.*

Vide plura *Ios. Arndii Lexic. Antiquit. Ecclesiast.*

Synesius pius, & doctus, argutus interdum, stylo amœno, æquè prosâ versuque bonus. *Balth. Bonifac. Ludic. Hist. p. 603.*

Vir pietate & eruditione inter primos sui ævi. *Hofman.*

Vir fuit admirandæ sanctitatis & doctrinæ. Scripsit plurimas & elegantissimas Epistolas. *Bellarmin. de Scriptor. Eccles.*

Synesii Epistolas admirandas vocat *Gregorius Gyraldus.*

Egregia in *Synesii* Epistolis occurrunt. *Scaligerana 2.*

Synesius, patriam nactus *Cyrenen*, *Pentapoleos* in *Libyâ* *Ægypto* proximâ nominatissimam urbem, ab ineunte ætate, ut ex epistolâ 57. adversus *Andronicum* discimus, Philosophiæ operam dedit, *Alexandriæ Magistrâ* imprimis usus *Hypatiâ*, *Theonis* præstantissimi Mathematici filiâ, quæ ut ex *Socrate* constat, anno

denum 415. à populo primum testis obiata est, tum membratim discerpta, fuitque inter sophistas sui temporis nominatissimus, uxorem duxit, quatuorque ex eâ filios suscepit, Legatione pro patriâ suâ per triennium functus est *Constantinopol.* apud *Arcadium* Imperator. circa annum 400. ad quem habuit orationem de Regno: dein anno 410. Episcopatum *Cyrenes* seu *Ptolemaidis* patriæ suæ invitatus capessere coactus est, ordinatus à *Theophilo Alexandrino* Patriarchâ sub *Theodosio* juniore *Arcadii* filio. Quamdiu in sacrâ illâ ministracione vixerit, quove anno obierit, à nemine proditum est *Phil. Labbe* de Scriptoribus Eccles.

ISIDORUS PELUSIOTES.

Clar. A. D.
CCCCXII.

Presbyter *Aegyptius* sanctissimus & magnæ in Ecclesiâ Christi gloriæ, vulgò *Pelusiota* dictus, quod juxta Urbem *Aegypti Pelusium*, quibusdam modò *Celbeis* vel *Damiata* appellatam, monasticam vitam exercuerit [sunt & qui Abbatem vocent *Pelusiaci* montis in *Agypto*.] Fuisse *S. Ioannis Chrysostomi* discipulum, & floruisse sub *Arcadio* ejusque filio *Theodosio* minore constat. Obiit die 4. Februarii post annum 431. neque enim certus mortis ejus annus cognosci potest. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Angelicam in carne degens vitam, multa scripsit variæ utilitatis plena, potissimum autem *Epistolarum* omnis generis divinâ simul & humanâ gratiâ refectarum propè Chiliades decem, sive decem millia: in quibus omnes divinas utriusque *Testamenti* Scripturas exposuit, & omnes omnium hominum mores instituit, usus in eis dicendi genere maximè ad docendum accommodato. Vidimus in Bibliothecâ *Marcianâ Venetiis*. Volumen manu scriptum, completens hujus sancti viri 1148. Epistolas, *Sixtus Senens.* Biblioth. l. 4.

Pelusiaci in *Agypto* montis Monachis præfuit Abbas, *Isidorus Pelusiota* inde dictus, eximius *Iohannis Chrysostomi* discipulus vir doctissimus, & in Prophanis etiam Scriptoribus [*Platone* & *Plutarcho*] versatus; qui propter insignem vitæ, morumque sanctitatem Θεοφόρος peculiariter est appellatus, quemque *Angelicam* in carne vitam degisse, atque Monastici Instituti vivum ac animatum exemplar fuisse veteres affirmant. Placuit ipsi *Scripturam*, & alia quæ occurrerant *Dubia*, *Epistolico* scribendi genere explanare. Scripsisse autem *Isidorum* ad decem millia *Epistolarum*, atque in his ter mille *Scripturam Sacram* exposuisse, auctor est *Suidas*, vel quem *Suidas* exscripsit. Hactenus verò triplici editione non plures in lucem prodierunt, quàm bis mille tredecim. *Ioan. Andr. Quenst.*

Isidorum Pelusiotem Ἰσιδὸρ ὁ Πελουσιώτης appellat *Damascius* apud *Suidam*, quod unâ cum simplicitate veritatem amaret, probaret, & sine omni dissimulatione loqueretur.

Quod scribis de repertis B. Patris *Isidori Pelusiotæ* Epistolis, & tuâ curâ descriptis atque ad edendum paratis, beasti me, Mi *Rittershusi*, hoc Evangelio. Maacte hoc studio atque *Hermæo* isto. Multum quidem tibi jam *Resp. Literaria* debet, propter egregia ingenii tui monumenta, quibus illam auxisti, ornasti: sed magnum cumulum

cumulum prioribus tuis meritis adjeceris, si tam pium & eruditum Scriptorem
 ἐξ ἁδὲ παλινωροσόν nobis dederis. *Isaac. Casaub. Epist. ad Cunrad. Rittersh. Dat.*
Madrid. 3. Non. Septemb. 1604.

Isidori Epistolæ quæ in publicum prodierunt, libris 5. succinctæ sunt & oppi-
 dè elegantes, in quibus plurima *Scripturæ* loca erudite enodantur. *Hofman.*

Isidorus Pelusiota reliquit Epistolas doctas & pietatem spirantes. *Konig.*

Isidori Pelusiota Epistola, bonus liber. *Scaligerana 2.*

Origenistæ Orthodoxos olim irridentes *Pelusiotas* per contemptum vocabant,
 ut docet *Hieronymus* ad *Pammachium*, de Erroribus *Origenis*.

Theodosio Imp. regnante, magno etiam in honore fuit *Isidorus Pelusiota*, cujus
 gloria ob illius tum facta, tum dicta longè latèque pervagata est, omniumque
 sermone celebrata. Ille carnem sic maceravit laboribus, sicque animum arcanis
 & divinis doctrinis saginavit, ut vitam *Angelicam* in terris traderet, & vivam
 expressamque effigiem *vite Monasticae*, & divinæ contemplationis omnibus
 perpetuò intuendam proponeret. Scripsit quidem cum alia multa opera per-
 quam utilia, tum unum ad *Cyrillum*: ex quo perspicuum est, eum iisdem cum
 admirabili illo *Cyrillo* vixisse temporibus. *Evagr. l. 1. c. 15.*

Jam quòd rursus de *Epistolis Isidori Pelusiota* dicendum est cum eæ sententiis,
 ac brevibus adhortationibus aculeum *Lectori* perutilem infigant, suaserim pro-
 bis, & eruditis *Gymnasiarchis*, ne tantam sinerent elabi occasionem, quâ eas
 Discipulis interdum prælegerent, sicque eorum mores efformarent, dictionem
 ac pietatem eis instillarent. *Ant. Possevin. Appar. Sac.*

Prodierunt opera ejus omnia Græcè & Latine in Fol. *Paris. ann. 1638.*

Alius planè à nostro erat *Isidorus*, cujus sæpiùs meminit *Suidas*, in vocibus
 Ἀφελεία; Μείτλοι & σαργάτων, nempe Philosophus Gentilis; cujus vitam scripsit
Damascius, quam apud Photium *Cod. 242.* videre est *Gul. Cave. in Hist. literar.*
Script. Eccles.

S. CYRILLUS ALEXANDRINUS.

Theophilo patruo suo θεῖω πρὸς πατρός successit in Patriarchatu *Alexan-* Clar. A. D.
CCCCXII.
drino, eumque rexit ab ann. 413. ad ann. 444. quo decessit die 9. Junii, vel
 ex aliorum calculis, die 28. Januarii anni sequentis. Præfuerat ann. 431. *Concilio*
Ephesino adversus *Nestorium*, nomine Sancti *Celestini* Papæ. *Labbe de Script. Eccles.*

Cyrillus Alexandrinus Episcopus, acumine ingenii, subtilitate judicii, eru-
 ditionis varietate, docendi facilitate, copiæque differendi celebris, & pietate
 sincerâ conspicuus, reliquit in divinas literas varios ac penè innumerabiles in-
 terpretativi generis labores, hoc est *Homiliæ* valdè elegantes, quas olim [ut
Gennadius refert] *Græciæ* Episcopi ad declamandum memoriæ commendabant.
Sixt. Senens.

Cyrillus Episcopus *Alexandrinus*, vir sanctissimus, & doctissimus, ac præ-
 sertim circa mysterium *Incarnationis Dominicæ* à Deo doctus. *Bellarmin. de Script.*
Eccles.

Cyrillus

Cyrillus vir ingenii vehementis & imperatorii. *Myfterii Incarnationis* acerrimus *Hyperaspistes*. *Hofman*.

Cyrillus Episcopus *Alexandrinus*, magis bonus Theologus, quam vir bonus, *Ioannis Chrysoftomi* viri innocentissimi disertissimique in vitâ & post mortem hostis infensissimus. *Henr. Savill*. Lecturâ primâ in *Euclid*.

Cyrillus vir ingenii excellentissimi, & in omni doctrinarum genere præclarè instituti, electus Episcopus circa ann. 415. per multos annos, tum vivâ voce, gregi suo, tum variis scriptis, quorum nonnulla extant. *Christi Ecclesiis* eximiam operam navavit. *Illyric*. in *Catal. Testium Veritat*.

In libris quinque adversus *Blasphemias Nestorii*, servat *Cyrillus* suum dicendi characterem, & sermonis proprietatem. Clarior verò est quàm ad *Hermiam* scribens, aut in libris de *Adoratione in Spiritu*. Sermo illi confectus, & ad propriam dicendi formam contortus, ac veluti solutum numerosque negligens metrum. *Phot*. in *Cod. XLIX*.

Cyrilli Thesauri, Epicherematis sive Argumentationibus refertus est liber, pugnatque validè ac variè cum *Arii* & *Eunomii* furibundâ rabie. Etenim & Logicis argumentis sapienter illorum destruit amentiam, quibus dum *S. Scriptura* adnectit adtextitque testimonia, quàm sit illa doctrina inutilis omni ex parte divulgat. Adhibet idem nuda quoque *S. Scripturae* testimonia, ut quò se fastuosi vertant, obsepti undique atque conclusi non habeant. Est autem inter omnia ejus scripta liber hic maximè perspicuus, iis potissimum, qui logicorum argumentorum sensum capere possunt. *Idem* in *Cod. 136*.

Cyrillum ad certamina narum, nullam prorsus hæresin grassari passum fuisse. *Nicephorus* ait l. XIV. c. 14.

Meritò fortissimus *Christi* Athletæ, & *Nestoriana* Hæresios *Averrunx* dicitur. Multis, præsertim in *Divinas Literas*, editis *Commentariis* optimè de *Ecclesia* meritus est. *Quenstedt*. de viris Illustr.

Cyrillus Alexandrinus pietate, eloquentiâ, & acumine insignis, *Ioan. Card. Bona*.

Quod autem ad *S. Cyrillum* spectat, obstupesco quidem, dum incredibilem & planè incomparabilem animi ejus considero mansuetudinem atque modestiam cum summâ animi summissione conjunctam: quibus quidem omnibus virtutibus præter innumera illa specimina edita, additamentum modò illud adjecit omni laude dignissimum. *Baron*. ad ann. 432.

Hoc certè in confesso est, vix aliquem memorabilem nævum in Magno isthoc viro deprehendi, nisi quòd *Angelis* nimium tribuere videtur. *Olear*. in *Abac. PP*.

Ex *Cyrilli Thesauro* citantur sententiæ quædam pro *Romani Pontificis* Primatu, nempe: *Petro omnes jure Divino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt*. Rursus: *Debemus nos, ut qui membra sumus, capiti nostro Romano Pontifici, & Apostolica sedi adherere*. At in libris *Thesauri* quos in *Cyrilli* operibus habemus, ne vestigium quidem horum testimoniorum apparet, quæ conficta esse non dubitamus. Autor falsi fuit *Thomas Aquinas* in opusculo adversus *Græcos*, qui primus ex *Cyrilli Thesaurorum* libris *Pontificis Romani* tyrannidem asserere

rere voluit. *Bellarminus* tamen quædam profert, & ex eo *Possevinus*; ex quibus ab eo crimine *Thomam* suum absolvere conantur. *And. Rivet. Critic. Sacr.*

Sanctus *Cyrillus* sensum sublimem & allegoricum multò magis sequitur suis in *Exodum* & *Leviticum*, quàm in *Genesin* Commentariis. Uno verbo, ad hoc præcipuè collimat, ut *Iesu Christi* & Religionis nostræ Mysteria notificet, hoc axiomate nixus, quòd Vetus Testam. nihil fuerit quàm typus & umbra eorum quæ in Novo futura erant. Itaque Domino nostro ejusque Mysteriis pleraque eorum quæ in *Exodo* & in *Levitico* leguntur, accommodat. Eadem methodo uti pergit in quosdam duorum cæterorum *Pentateuchi* Librorum locos; Utque majori firmet autoritate hunc Veteris Testamenti interpretandi modum relatè ad veritates quæ in Novo continentur, subjungit eos solos quibus perfectè nota sunt Religionis nostræ Mysteria, capaces esse sublimium & celsorum hujusmodi sensuum. Ejus in *Elaiam* Commentarios silentio prætereo, quia Pater hic in sua Methodo admodum uniformis est. *Jes. Richard. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 10. Gall.*

Liber adversus *Judeos*, & breves illæ *Anagoge* haud scio an *Cyrilli* sint. Sed res parvi momenti est, cum sint libelli brevissimi, & leves. --Libri sexdecim in *Leviticum* *Cyrilli* non sunt, sed *Origenis*; & manifestum hoc est, tum quia auctor ubique sensum literalem destruit, tum quia habentur isti ipsi inter opera *Origenis*: ut mirum sit, cur Impressores in omnibus Editionibus ista opera auctori non suo attribuant scripsisse dicitur *Cyrillus* in alios etiam Prophetas, sed non extant Commentaria ejus, nisi in *Isaiam*, & Prophetas minores---Scripsit *Cyrillus* libros duodecim in *Ioannem*, sed quatuor intermedii perierunt. Sed *Iodochus Clitoveus* ad imitationem *Cyrilli* addidit quatuor libros intermedios. Itaque *Cyrilli* non sunt, nisi primi quatuor, & quatuor postremi---*Thesaurus* creditur esse imperfectus, multa enim citantur à S. *Thomâ* in opusculo de erroribus *Græcorum* ex *Thesauris* *Cyrilli*, quæ in libris non inveniuntur.---Liber de Sacrosanctâ *Trinitate* non videtur esse *Cyrilli*, sed alicujus posterioris; auctor enim copiosè disputat de duabus Naturis in *Christo*, & de duabus voluntatibus, & operationibus, & reddit rationem cur non repugnent istis dogmatibus, qui aliquando dixerunt, in *Christo* esse operationem theandricam, & unam Verbi naturam esse incarnatam. Itaque videtur auctor scripsisse post sextam Synodum. *Bellarmin. de Script. Ecclesiast.*

Cyrillus---Vir sanè pietate juxta ac eruditione, zeloque pro fide Catholicâ invictò nobilis. Multa illum quidem criminatur *Theodorus*, & ab eo unicam in *Christo* Naturam positam fuisse clamat. Fatendum quidem est, eum sæpiùs affirmare *μία ἐστὶν φύσις λόγος*: Sed æquè clarum est, in omnibus his locis ipsum vocem *φύσις* loco *ὑποστάσεως* usurpare: uti sole clariùs demonstrari posset, si modò hisce immorari vellem. Vitio insuper *Cyrillo* vertitur, quòd *Hypatiam*, celeberrimam illam Philosopham *Alexandrinam*, odio & livore ductus, membratim à plebe discerpi effecisset. Verùm qui hanc in *Cyrillum* calumniam stringit, *Damascius*, parum hac in re fidei meretur, utpote Christianæ Religionis hostis acerrimus. Id quidem ab *Alexandrinis*, levissimo hominum genere,

factum esse negari nequit: *Cyrillo* autem satagente id evenisse spectata illius probitas credere nequaquam sinit. *Gul. Cave* in *Hist. literar. Script. Eccles.*

* Hæ variae Editiones *Cyrilli Operum*, viz. *Basileæ*. 1524. 1528. 1546. 1566. 1576. *Parisiis* 1573. 1605. inter libros *Expurgandos* numerantur in *Indice Madriensi* Edit. ann. 1667.

Cyrillus est censurâ notatus, quia multa habet contra Monachos. *Scaligerana*.

Prodierunt Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa Græcè & Latinè, editore *Joanne Auberto Laudunensi* Canonico. *Parisi*. in Fol. ann. 1638.

Prodierunt itidem *Homilia XIX.* in *Ieremiam* è MS. Bibl. *Scorialensis* Græcè cum interpretatione *Balthasaris Corderii Antverpiæ* 1548. apud *Plantinum*, 8.

PAULUS OROSIUS,

Clar. A. D.
ccccxvi.

H *Ispanus Tarracone* ortus, tempore *Arcadii & Honorii* Imp. claruit. Struxit Apologiam de Libertate Arbitrii, cui septem integra *Augustini* folia cum parte octavi inserta sunt, quæ ex illo opusculo planè debent furcillari. Quâ de re *G. I. Vossius*. lib. 2. de *Hist. Lat.* cap. 13. & l. 1. *Hist. Pelag.* cap. 17. legi poterit.

Idem *Orosius*, suasu *S. Augustini*, septem libros *Historiarum* composuit, quibus ostendit, ab Orbe condito usque ad suam ætatem maximas semper atque atrocissimas calamitates passim contigisse. Hoc opus à quibusdam *Ormeistes* inscribitur. *Vossius* putat. ὀρμεστὴν vel ὀρμαδὸν vocari: *Barthius* statuit, epigraphen hanc ex verbis tituli, *Oros. de miser. hom. natam esse*. *Steph. Vignandus Pighius* in *Hercule Prodicio*, p. 112. verum & genuinum titulum, *Orchestram mundi*, fuisse existimat, *Pighii* sententiam ut rationabilem *Reinesius* in *Var. lect.* 3. 3. pag. 386. amplectitur. Manuscriptum ejus exemplar cum inscriptione *Ormeستا* extare etiam *Oxonii* in Bibliothecâ *Balleolensi*, ut ait *Thomas Iamnesius*. Qui & auctor est, *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii *S. Benedicti* Manuscriptum esse exemplar *Orosii de Viris Illustribus*. Quale opus [inquit *Vossius*] videre nondum contigit. Sed sanè metuo ne non *Orosii*, verum *Honorii* illud sit. Quæ nomina in Manuscriptis quandoque confunduntur.

Adversus Paganos *Orosius* jussu *Augustini* septem libros *Historiarum* conscripsit. De quibus *Gelasius* primus cum LXX. Episcopis sententiam tulit, ejusque decreti verba sunt hæc: *Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde necessaria adversus Paganorum calumnias ordinavit, mirâque brevitate contexuit.*

Augustini Consilio, ut ipse ad *Evodium* scribit, , *Orosius Bethleemum* ad *D. Hieronymum* profectus est cum hac ejus commendatione. *Ecce venit ad me Religiosus juvenis, Catholicâ pace frater, ætate filius, honore Compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse*

esse desiderans, ad refellendas falsas perniciosasque doctrinas, quæ Animas Hispanorum multo infelicius, quam corpora barbaricus Gladius trucidarunt.

Est Orosius Scriptor planè utilis: sed qui Scriptores Græcos non legerit: imò Græcarum literarum expertus fuerit. In temporibus etiam crebrò fallitur: ut vel illa ostendunt, quæ in eo castigavit Scaliger in animadversionibus Eusebianis. Sæpius etiam vulgares sectatur opiniones quàm historicum accuratum se præbeat, cujus est omnia ad veritatis trutinam expendere. Ita videmus eum lib. 7. tradere Drusum à Tiberio extinctum veneno, quam opinionem vulgi refellit Tacitus in iv. Annal. Iustus Lipsius. Commentario ad eum locum, culpatur hoc nomine Orosium & asperius aliquanto quàm vellem subtextit: At me non valde movent ejusmodi Scriptores legitima historia (dicam iratis quorundam auribus) dehonestamenta. Item in l. 5. cum questus esset de magno Historiæ hiatu, (nam triennii ferè gesta desiderantur) subjungit mox: Adeo bonis illis partibus cura otiumque fuit describere Orosios, & Vopiscos, & hujusmodi quisquiliæ præ (Taciti) auro: Nec immerito sanè. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 14.

P. Orosius Hispanus, in Historiâ interdum pæus veritatis aut investigator, aut enarrator. Dempster.

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus Trithem.

Paulus Orosius Nobilissimus ille rerum Christianarum Historicus. Montacut. Appar. 3. Sect. 43.

Paulus Orosius, scriptor utique bonis adnumerandus, quamvis non quidem primis. Casp. Barth. l. Adversar. p. 1661.

Baronius & Casaubonus fidem Orosio detrahunt propter nimiam credulitatem: Rerumque Romanarum ignorationem ejus aliquando mirificam fuisse dicunt. Isaac. Casaub. Exercitat. 1. ad Baron. p. 85.

Orosii diligentiam, & pietatem, viri quidam doctissimi, sed importuni alieni judicii Censores, & suis affectibus, præconceptis opinionibus nimis interdum indulgentes, variè sugillant, & criminantur: & nimix levitatis, ut loquuntur, in Prodigis credendis postulant: Zelum habuisse, sed non secundum discretionem, pronunciant: & rerum Romanarum mirificâ laborâsse ignorantia. Cujus viri pietas, eruditio, diligentia, canities nequaquam tam acerbè, vel insolenter potius, tractanda fuit. Coætaneus erat Augustino & Hieronymo, utrique familiaris, & multis nominibus commendatus. Viderat ille, legerat, volutarat rerum Romanarum, & nostrarum authores non paucos, qui à multis retrò seculis desiderantur, quos de nomine Censores nostri vix noverunt: Quos, saltem, aliquos, Duces sequi poterat & directores, in aliquibus hisce Prodigis interpretandis, ne de suo finxisse, quod multi solent, videatur. Montacut. Appar. 3. sect. 43.

Scriptor hic acris judicii vir, brevi Historiâ ingentem rerum suppellectilem continet. Qui tamen memoriâ lapsus videtur [inquit Baron. Card. Tom. Annal. 4.] cum versus Claudiani de Victoriâ Theodosii contra Eugenium referens, non videatur consuluisse Claudianum, qui aliter habet. Ant. Possev. in Appar. Sacr.

Opus cui titulus *Hormesta* Historia quædam universalis est in septem libros distributa, quæ utilis quodammodo esse potest. Non malè scripta est, sed parum accurata. Plures contra Historiam & Chronologiam crassi errores in illa occurrunt. Græcos Historiographos non evolvit Author; & iis quæ in rem suam facere poterant temerè admodum fidem adhibet, an firmo nitantur fundamento minimè perpendens. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Ant. Eccles. Tom. 3.*

Paulus Orosius Hispanus nonnulla ex *Entropio*, & ex *Floro* excerpta collegit. Primæ illi partes in Religione *Christianâ* meritò laudantur, uti & in *veterum* superstitione explodendâ. Vixit sub *Honorio* Principe, *Augustini*, cujus discipulus fuit, temporibus, ut hoc nomine, atque adeò brevitas cujusdam facundæ dignissimus sit, qui legatur. *Anton. Possev. Biblioth. select.*

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus, vitâ & conversatione clarissimus fuit. *Biblioth. Hispan.*

Fuit disertus, ac multarum rerum peritiâ clarus. *Ibid.*

Optima ejus Editio est, quæ cum *Latini* & *Andrea Schotti* observationibus ac aliorum annotationibus anno 1615. *Moguntia* excusa est.

THEODRETUS sive THEODORITUS.

Clar. A. D.
ccccxxiii.

Antiochenus, *Theodori Mopsuesteni* discipulus, ab anno 423. *Cyri* Provinciæ *Euphratesiæ* in *Syriâ* urbis Episcopus, ob nimiam cum *Nestorio* amicitiam depositus, in *Synodo Chalcedonensi* anno 451. restitutus, vixit usque ad annum 460. seu, ut alii, 466. Extra controversiam sui sæculi doctissimus erat. *Gul. Cave.*

Atticâ vir eloquentiâ celebris, & *sanctorum voluminum* explanatione clarissimus, *Hereticorum* quoque impugnator acerrimus. *Sixt. Senens.*

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in sæcularium literarum disciplinis sufficienter eruditus. *Trithem.*

Theodoretus Episcopus *Cyri*, vir eruditione & judicio inter primos. Patriâ *Antiochenus* genere nobilis, discipulus *Chrysostomi* fuit; domi parcus, urbem magnificè exornavit, à *Pulcheriâ* quoque impetravit, ne tributa in *Diœcesi* suâ intenderentur: Quæ cum 800. contineret *Parochias*, quarum plurimæ *Heresibus* variis infectæ, omnes magnâ industriâ & felicitate purgavit. Ob eloquentiam, doctrinam & pietatem *Antiochia* Præsulibus tantopere gratus, ut illum diu secum retinerent, concionibus frequentibus ibi defunctum. In opere, cui Titulus, *Medela Passionum Græcarum*, tota *veterum* Philosophia & Theologia latet *Hofman.*

Fuit autem *Theodoretus* in omni literaturâ *Græcâ* eruditissimus, sectator *Magni Ioannis Chrysostomi*; illum enim sibi, quasi primarium exemplar, stylo conformando propositum habuit; ideò fluidus admodum est & copiosus, in elocutione facilis, & *Atticam* gratiam redolens. *Possevin. in Appar. Sacr.*

Sanctissimum & Sacrarum Litterarum intelligentiâ præcellentissimum Theologum

Iogum eum vocat *Drusus* observat. lib. 3. c. 21.

Fuit ingenio excellentissimo, & ad omnis generis disciplinas percipiendas capacissimo, *Illyric. catal. Test. veritat.*

Gennadius dicit, omnia *Theodoretus* Scripta solidis ac nervosis argumentis abundare.

Vir sui seculi eruditissimus vocatur à *Dallao*.

Virum planè doctissimum vocat *Bellarminus* de Script. Eccles.

Clemens Alexandrinus, *Cyrillus* & *Theodoretus* inter eloquentes summè docti, inter doctos summè eloquentes. *Nic. Caussin.*

Ajunt virum hunc in maximâ urbe *Romanâ* usque adeo clarum & celebrem extitisse, ut etiam in omnibus officinarum vestibulis homines parvas *Imagines* ipsi erigerent, hinc videlicet præsidium sibi & securitatem quandam comparantes. *Johan. Damascen. orat. 3. de Imaginibus.*

Libros plurimo composuit *Theodoretus*, tum in *Sacram Scripturam*, tum adversus diversas *Hereses*, deque aliis *Argumentis*: quorum pleraque extant, multa interierunt: Ex quibus hanc ingenii ac judicii doctrinæque laudem retulit, ut nemo Divinas Literas fidelius interpretari, nemo Historiam Ecclesiasticam aptius illo texere existimeretur. Styli verò is lepos & elegantia, quæ & lectorem sine fastidio teneat, & perspicuitati brevitate non officiat. *Jacob. Sirmond. in vita Theodoretus.*

De Stylo *Theodoretus* ita censet *Photius*: *Historia* eum magis convenire, quàm istum, quò vel *Socrates* utitur, vel *Hermias Sozomenus*, vel *Evagrius Ponticus*; clarus enim & grandis est, minimèque redundans: Nisi quòd Translationibus interdum audaciùs, penè ineptè utatur. *Phot. in Biblioth. Cod. 31.*

Lectus *Theodoretus* Episcopi *Cyri* liber contra *Hereses*. Stylus huic perspicuus, minimèque redundans. *Idem Cod. 56.*

Supersunt *Theodoretus* libri quinque *Historiæ Ecclesiasticæ*: Quos ab *Heresi Arrii* incipit, & deducit usque ad tempora *Theodosii Junioris*. Secundæ Synodi Generalis gesta fusiùs, quàm Historici alii, enarrat. Apud *Gennadium* autem legimus, continuasse eum *Historiam* suam usque ad *Leonem Imper.* atque id aliis quinque libris, adjectis, sed isti perierunt. *Voss. de Hist. Græc.*

Theodoretus *Historiam* *Baronius* sæpiùs redarguit, utpote quæ in *Chronologia* labatur non semel, & nonnullas falsas narrationes immisceat.

Errores *Theodoretus* varii sunt: negavit ante *Mosen* fuisse linguam *Hebraeam*. mulieres non esse ad *Imaginem Dei* conditas: in *Genesi* *Mosen* per *Spiritum* intelligere *Aerem*, & alia, quæ vide *Centur. Magdeburg. l. 5. c. 10.*

Laudat *Iohannes Garnerius* in *Theodoreto* pietatem & morum innocentiam, opum aliarumque rerum humanarum contemptum, ingenium capax, felicem memoriam, indefessum literarum studium, stupendam eruditionem, & dicendi facultatem, zelum adversus *Marcionitas*, *Apollinaristas*, & alios *Hereticos*, aliaque domi & foris præclare gesta. Reprehendit contra philautiam, nimium gloriæ amorem, & pertinacissimum *Partium* studium. Arguit eundem, quòd non tam ex modestiâ, quam præ se tulerit, quàm nobilioris Ecclesiæ desiderio, *Cy-*

rensem Episcopatum invitus suscepit. Dolet, quòd cum Magistrum Scientiæ *Theodorum*, eloquentiæ *Chrysostomum* habuisset, *Chrysostomi* eloquentiâ ad tuendos *Theodori* errores abusus fuerit. Notat ipsum, dum ad perspiciendos *Hæreticorum* errores omnem animi aciem intenderet, id fuisse passum, quod oculi vehementer affecti solent, nempe ut nonnunquam totam *Hæresin* videre sibi videretur, ubi minima ejus species vel umbra appareret. Deplorat, quòd à *Nestorio*, quem in *Monasterio* S. *Eupreprii* contubernalem & studiorum commilitonem habuerat, in gravissimos errores abreptus, *Cyillum Alexandrinum* impugnaverit, & non solum in vivum amarulenta convicia ore & calamo congesserit, sed mortuo quoque insultaverit. *Acta Eruditorum* Mensis Februarii 1685.

Theodoretus longe admodum abiit ab aliorum *Patrum* methodo. Non enim *Homilias* nec *Commentarios* in universam Scripturam conscripsit, sed satis ipsi fuit in unam *Scriptura* partem *Quæstiones* agitare, in alteram verò *Commentarios* conscribere. Quædam quidem sunt satis inutilia in ejus *Quæstionibus*, quæ longe nimis accersita videntur; Sed vice versa ingens reconditæ *Theologiæ* copia in illis conspicitur, stylique *Sacræ Scripturæ* notitia plusquam mediocris. Inter Græcos omnes Patres, huic imprimis addicere se debet quicumque in *Bibliis* doctus evadere vult. Quandoque tamen, potius ad Sermonis sui ornatum quam ad explanationem argumentorum quæ pertractat, allegorias admiscet: Quod vitare debebat in *Quæstionibus* ubi res simpliciter tantum proponere paucisque verbis solvere requiritur. Cæteros Græcos Patres sedulò legerat, præsertim verò Libros *Origenis* & Sancti *Iohannis Chrysostomi*, quos sæpius sequitur. Veteres *Græcos Interpretes* identidem citat, imò & Textum *Hebraicum*, quem legebat in *Origenis Hexaplis*, & in vocum *Hebræarum* interpretatione quam idem *Origenes* evulgârat. Præter ejus quæ nobis suppetunt *Quæstiones* in *Pentateuchum* in *Iosnam*, in *Iudices* in *Rutham*, in quatuor *Regum* libros & in *Paralipomena*, contexuit etiam *Commentarios* in *Psalms* & in plures alios *Bibliorum* libros, quos ad literam quam maxime potest, exponit, aliquas tamen moralitates iis semper admiscendo. *Literam* multò pressius sequitur quam cæteri *Patres Græci*; Nec etiam valde diffusus est stylus ejus, quamvis eum similitudinibus interdum exornet. Sæpiusculè citat *Græcas* veteres Versiones *Aquila*, *Symmachi* & *Theodotionis* ad *Scripturæ* textûs ampliorum elucidationem; Nec *Septuaginta* Interpretes semper sequitur, cum præsertim ipsi persuasum est Versiones alias *Scripturæ* sensum purius exprimere. *Jes. Richard. Simon. Hist. Critic. Vet. Test. l. 3. c. 10. Gall.*

Omnium Veterum præstantissimus est *Theodoritus*, quem male *Theodoretum* vocant, hoc enim participium significat, *ius* verò nomen. Nulla inest *Allegoria*. Dolendum est quod omnia Græco idiomate non habeamus. Neminem Veterum nisi in patriâ ejus linguâ legam, licet habeatur tantum Latinè. Habebo *Theodoritum* in *Canones Apostolorum*. *Multa sunt ejus in Bibliothecis Bavarâ, Augustanâ, Papæ. Scaligerana 2.*

Certè dum *Theodoreti Historiam* in *Latinum* Sermonem converterem, verissimum

num esse id quod de *Metaphoris* ejus dixerat *Photius*, non sine fastidio deprehendi. Hujusmodi enim *Figure*, præcipuè in Historiâ rerum gestarum, maximam molestiam pariunt *Interpreti*. Illud prætereà in Historiâ *Theodoriti* reprehendendum mihi videtur, quòd in toto opere nullam notam *Temporum* adhibuit. Nam neque *Consules* nominat, nec quo cujusque *Imperatoris* anno res gestæ sint observat. *Henr. Vales.* in Præfat. præfix. editioni *Theodor.* anno 1673.

Extant Opera ejus omnia in 4. Tomos digesta, curâ *Jacobi Sirmondi Græcè & Latine*, *Parisiis* apud *Sebastianum Cramoisi* in folio anno 1642.

Prodiit Tomus quintus cum Historiâ *Theodoriti*, & Dissertatione de Libris ejus, aliisque Dissertationibus *Johannis Garnerii* è Soc. *Jes. Parisiis* 1684. in fol.

PHILOSTORGIUS.

Æ Qualis *Olympiodoro* erat *Philostorgius Cappadox*: Qui, *Carterio*, & *Eun-* Clar. An. D.
ccccxxv.
lampiâ, parentibus natus fuit, sub *Valentiniano*, & *Valente*, Impp. circa annum *Chr.* 367. Sed sub *Theodosio* juniore *Ecclesiasticæ Historiæ* libros edidit 12. pro duodecim literis, quas habemus in nomine ejus. Ac primus quidem liber cœpit à Φ , alter ab *I*, tertius à *A*; & ita porro; ut tandem integri nominis, quod est $\Phi\iota\lambda\omicron\sigma\tau\omicron\rho\gamma\iota\omicron\varsigma$, fieret Ἀκροσχηλῖς . Hoc fecisse arbitror, ne auctor aliquando ignoraretur: sed ex *Acrostichide* posset agnosci. Quomodo & *Plantinarum* *Comædiarum* nomen indicatur versibus, qui cuique fabulæ præmittuntur. Stylo usus fuit sic satis eleganti; sed undique erga *Eunomianæ* sectæ homines amorem, erga *Catholicos* odium prodidit. Ab *Arrii* in *Hæresin* studio incepti: ac desit in eo tempore, quo *Theodosius* junior Imperii sceptrâ *Valentiniano* minori, *Flacidia*, & *Constantii* filio, patrueli suo, tradidit. *Voss.* de *Hist. Græc.* lib. 2. cap. 20.

Nicephorus Callistus initio Operis sui, & libro 7. c. 19. eum vocat $\Theta\epsilon\omicron\mu\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$ [*Deo invisum*]: nempe ob *Hæresin Eunomianam*. Etiam, ut ineptum *Eunomi* laudatorem, taxat idem *Nicephorus* l. 12. c. 29.

Hoc *Philostorgii* opus Antiquitatis multa egregia reſerat. *Nicephorus Callistus* ex hoc *Philostorgio*, quem *Deo invisum* vocat, multa in Historiam suam tranſtulit. *Hofman.*

Sanè artibus liberalibus apprimè fuisse excultum liquidò constat: Unde plurima in Historiam suam refert, quæ non vulgarem *Philosophiæ*, *Historiæque Naturalis*, *Geographiæ*, *Astronomiæ*, *Poëtices* & *Medicinæ* notitiam redolent. Sectâ erat non tam *Arianus*, quàm *Eunomianus* & *Anomæus*, filiumque $\epsilon\tau\epsilon\rho\delta\omicron\sigma\iota\omicron\upsilon$, ac *Patre* minorem esse contendit; quod ex sexcentis *Historiæ* locis patet: Unde & *Athei* cognomen traxit. Scripsit circa ann. 425. *Gul. Cave.* *Histor. Literar.*

Lectâ est *Philostorgii Ariani* veluti *Ecclesiastica Historia*. Narrat autem ferè contraria omnibus *Ecclesiasticis Historicis*, laudibus extollens quos novit *Arianismo*

nismo infectos, & conviciis *Orthodoxos* perfundens: ita ut hoc ejus opus non tam *Historia* esse videatur, quàm *Hæreticorum* laudatio, cum nudâ & merâ vituperatione atque accusatione *Catholicorum*. Stylus illi comptior; & poëticis sine tædio, minimèque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia gratiam ipsi cum jucunditate conciliant. Nisi quòd interdum audaciùs ipsis, vel nimium detortis utendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab illo variè oratio, vel ad satietatem, ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occultè trahatur Auditor. Sæpè etiam sententias aprè suis locis inserit---Quantumvis autem *Philostorgius* hic in *Orthodoxos* fureret, in *Gregorium* tamen cognomento *Theologum*, incurrere non est ausus, cujus doctrinam vel invitùs prædicat. *Basilio* verò magno calumniam texere ausus est, quâ illustriorem eum reddidit. Vim enim & venustatem Sermonis in concionibus, ipsâ rei evidentiâ fateri coactus est: temerarium tamen ipsum homo futilis appellat, nec in refutando exercitatum: eò quòd, ut ait, *Eunomii* libris respondere ausus esset. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 40.

Suidas ex *Philostorgio* non pauca recitat, variis in locis.

Putantur Fragmenta quædam *Philostorgiana* *Historiæ* superesse inter libros *Didaci Hurtadi*, qui nunc *Scuriaci* in *Bibliothecâ* Regis *Catholici* adversantur. *Aub. Mirans* de *Script. Ecclesiast.*

De *Philostorgio* scriptisque ejus fusè, ut solet, agit *Jacobus Gothofredus*. prolegomenis in *Philostorgium*, qui & uberrimas annotationes adjecit, doctissimo *Valesio* non semper probatas.

Hanc *Philostorgii* *Historiam* eruit ex MS. Cod. *Genevensi* *Jacobus Godofredus* doctissimus *Jurisconsultus* impressam in 4. *Geneve* anno 1642. Sed & illud procuravit imprimi iterum anno 1673. *Henricus Valesius*, cum *Historiis Theodoriti & Evagrii Scholastici* in *Fol. Paris.*

Z O S I M U S

Clar. A. D.
ccccxxv.

Comes & exadvocatus *Fisci* fuit, *Paganorum* religioni addictus. *Theodosii* Junioris tempore claruit. Reliquit sex libros *Historiarum*. Incipit ab *Augusto*, desinit in *Honorio*. Paulò tamen (inquit *Vossius*) ulterius progressum esse, verisimile est. Nam quædam in fine deesse, nemini puto esse obscurum. Libros istos *Latinè* vertit, atque edidit, *Ioannes Leunclavius*. *Henricus Stephanus* duos primos etiam *Græcè* cum *Herodiano* suo excudit. Sed interpretationem esse *Leunclavii*, parùm candidè dissimulavit.

Impiam hic *Paganorum* secutus Religionem, in pluribus adversus pios sæpiùs latrat. Alioqui brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers. *Phot.* in *Biblioth.*

Ipse totus in *Christiana* Religionis pietate oppugnandâ: Principibusque *Romanis*, qui & initiati fuerant, lacerandis versatur. Ideò sæpè falsa scribens indignus est *Historici* Nomine, à quo amor & odium abesse debent, ut veritati locus sit. Utilis tamen est, quòd pleraque aut ab aliis non scripta, aut temporum

porum injuriâ amissa, persequitur. *Car. Sigon. de Hist. Lat.*

Zosimus, Ethnicus homo addictissimus *Ethnicismo*, & in *Christianam* Religionem infensissimus, cum de *Christianorum* rebus agit, manifestus sæpè convincitur proditor veritatis, & in *Constantinum* pariter iniquissimus, quem ut desertorem *Deorum* exagitat contumeliis; ut intelligas ipsum in *Constantinum Philippicas* potius, quàm *Constantini* historiam scripsisse. *Baron. ad ann. 306. num. 18.*

Zosimus comes, vir idolomania addictissimus, imperio *Romano* ad veram *Christi* Religionem suscipiendam feliciter inclinato, provinciam hanc suscepit describendæ *Romanae Historiæ*, hoc tantum consilio, ut ostenderet, mutatam *Deorum* superstitionem in *Christi* fidem, causam fuisse declinationis *Imperii*. Planè ut capitalissimus hostis *Christianorum*, in luce clarissimâ hallucinatur, quia hallucinari voluit. *Lael. Biscio. l. 7. c. 10.* Horarum subcisiv.

Fuerit sanè *Christianis* infensus, (quotusquisque enim tam æquo est animo, ut benè cupiat ei, qui sibi persuasione de cultu divino, quam veritati consentaneam, & plurium seculorum consensu nixam putat, eripere velit? an ideo statim fides ei deroganda? Certe negari nequit, quædam enormia vitia illos habuisse; quorum aliqua & *Christiani* Scriptores notârunt. Interpretatus forsan aliqua fuerit paulò secius, odiosèque traduxerit: at fabulas excogitasse, quibus planè nil veri inesset, suæque *Historiæ* inseruisse, vix unquam ostendi poterit. *Joan. Andr. Bosius* in *Exercitat. de Pontificat. Max. Imp. Roman. c. 6. sect. 4.*

Possem, si luberet, vel si opus esse ducerem, verissimas hoc loco *Zosimæ* Commentationis laudes explicare. Sed quando *Vendibili*, quod aiunt, *vino*, suspensâ non opus est hæderâ; mittamus ista sanè, nec diutius ab elegantissimorum librorum lectione, jam cupidos cognoscendi nostri *Scriptoris* animos inhibeamus. Hoc quidem futurum, propè certò mihi polliceri videor, ut, solis *Ecclesiasticarum Rerum* narrationibus exceptis, cætera *Zosimum* quibusvis nostrorum *Historiis Eusebianis, Socratis, Sozomenicis, Theodoretis* eruditi lectores non invitè præferant: aut, si hos, quasi majorum gentium *Scriptores Ecclesiasticos*, animi quadam religione præpediti, *Pagano* postponere non audebunt; quin extra controversiam in suo genere parem his facturi sint, cæterosque nostros sive *Zonaras*, sive *Cedrenos*, ne quidem in comparationem cum hoc admissuri, nullus equidem dubitabo. *Joan. Leunclav. in Apolog. quam pro Zosimo contra Evagrium*, aliosque scripsit.

Henricus Stephanus in *Epist. ad Philippum Sydneium*, *Zosimum*, veritatis & eruendæ è tenebris, & in lucem proferendæ valdè studiosum fuisse ait.

Easdem res (de *Rebus Gestis Caesarum Eunapius*, & *Zosimus*, tractârunt, & ita tractârunt, ut *Zosimus Eunapium* propè descripsisse vius sit: ut à quo solùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichontem* conviciis proscindat: item quòd brevior, & planior *Eunapio* sit; nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss. de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.*

Zosimi *Romanarum Historiarum* libri 6. à *Cæsare Augusto* usque ad ann. *Christ. 410.* prodierunt Græcè cum *Joan. Leunclavii* *Interpr. & Frid. Sylburgii* *Notis* in

Tom.3. Historiæ Rom. Scriptorum ab eodem Sylburgio Franc. 1590. in Fol. editæ.
Prodierunt itidem Oxonii 1680. in 8o.

VINCENTIUS.

Clar. An. D.
ccccxxxiv.

Gallus, Tulli Leucorum natus, ex Milite seculari Monachus & Presbyter Lerinensis, scribebat ann. 434. Obiit circiter ann. 440. aut paulò post. Gul. Cave.

Primò militiam secularem sectatus, militiæ *Lirinensis* excubias, ut verbo *Sidonii* utamur, postea desudavit: ubi factus Monachus & Presbyter, elegantissimum illud *Commonitorium* scripsit adversus *Hereses*, quod toties bono publico editum est. At Vir modestissimus, utilitatem potius *Christianorum* spectans quàm terrestris gloriæ vanitatem, quemadmodum de se dicebat *Salvianus*, nomen huic operi suum subtraxit, quod sub *Peregrini* nomine vulgavit. *Steph. Baluz.* Notis ad *Vincent. Lirin.*

Vir in *Scripturis Sanctis* doctus, & Notitiâ *Ecclesiasticorum Dogmatum* sufficienter instructus composuit ad evitanda *Hereticorum* collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem, quam absconso nomine suo, titulavit: *Peregrini* adversus *Hereticos*. Cujus Operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, & uno in libro edidit. *Gennad.* de *Script. Eccles.*

Vincentii liber contra prophanas *Hereses* novitates, Opus est eruditum & acutum, quodque *veritatis* adversariorum fraudes detegat, atque impugnet. *Pontificii Doctores* de hoc *Vincentii* libro multum gloriantur, & *Catholicum* illud suum superbè jactant. *Illyric. Catal. Test. Verit.*

Vincentius Monasterii *Lirinensis* Presbyter æqualis *Cassiani* fuit, quippe qui paulò post *Concilium Ephesinum* se scripsisse testatur, id est, tribus annis post *Concilium* celebratum. Scripsit opusculum parvum mole, sed virtute maximum, de *prophanis vocum novitatibus*. Libellus extat, & utilissimè legitur. *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Hunc *Vincentii* libellum planè aureum vocat *Baronius* Notis in Martyrol.

Idemque *Baronius* Tom. 5. ann. 434. ait: ut vix sit reperire, qui paucioribus Chartis majora concluderet.

Commonitorium Vincentii Lirinensis nunquam homini *Christiano* deponendum manibus putem; imò instar quotidiani *Enchiridii* circumferendum, ut solidum Beatitudinis nostræ documentum eleganter & nervosè literis ab eruditissimo homine signatum; utinam non paulò copiosius. *Barth.* l. 18. adv. c. 7.

Vincentius Monachus & Presbyter Monasterii *Lirinensis* insulæ. Natione *Gallus*, vir in divinis *Scripturis* eruditissimus, & secularium literarum non ignarus, vitâ & moribus clarus. Extat ejus insigne opus, quod sub *Peregrini* nomine composuit, à veteribus doctoribus percelebrè laudatum, de erroribus & Collegiis *Hæreticorum* fugiendis. *Tritheim.*

Si quis diligentius pensabit, dicet scriptum esse eruditum & acutum, quodque

que *Hæreticorum* fraudes clarè in apertum producat, detegat atque egregiè impugnet; quin & præsens valdè remedium & antidotum quasi contra eorundem venena ministret: in quo ipsius Scriptoris vis ingenii elucet, & doctrinæ magnitudo. *Magdeburgens. Hist. Cent. V. c. 10.*

Vincentius Peregrini nomine Commonitoria scripsit, quibus nihil in eo genere majore judicio aut acutiore Stylo conscriptum memini *Petr. Pithæus* præf. in *Salvian.*

Edo in usus vestros duo ex Ecclesiastica Antiquitate scripta; unum *S. Augustini*, libros videlicet ejus de Doctrina Christiana, quibus appendicem addidi librum de *Fide & Symbolo*; alterum *Vincentii Lerinensis*: utrumque sicut celebritatis ita quoque utilitatis maximæ. Complectuntur enim Introductionem in universum studium Theologiæ, & cum ad Scripturæ Explicationem, tum ad tractationem controversiarum sive confutationem *Hæreticorum* viam muniunt. *Georg. Calixt.* in Procem. libris 4. *Augustin.* de Doctrina *Christ.* & *Vincent. Lerin.* Commonit. præmisso.

Vincentius Monachus Lerinensis jam ab annis plusquam mille ducentis vivebat. Interea tamen, ut ait *Card. Perronius* ejus scripta ex usu concinno esse nunquam desinunt. Et sanè illis non modo ævi sui *Novatores* adoritur, sed etiam arma ministrat ad profanas *Novitates* oppugnandas, omnium *Hæreticorum* qui adversus *Ecclesiam* insurgere potuerunt, vel unquam poterunt. *Eruditorum Ephem. Gall. Tom. 12. pag. 335.*

Laborat *Vincentius* suspitione *Semi-Pelagianismi*, qui tunc vigeat in illo *Monasterio*. Unde & nonnulli censent, eundem esse, qui objectiones illas proposuit, quas *Prosper* appellat *Vincentianas* & refutat, ut sunt *Vossius* & *Rivetius*, ille *Hist. Pelag.* l. 1. c. 9. iste l. 4. *Critic. Sacr.* cap. 24. Quod tamen *Baronius* in Notis ad Martyrologium die 24. Maii prorsus impugnatur. & *Tom. 5. ann. 431.* *Lerinentem* pro *Catholico* & hoste *Pelagii* habendum operosè contendit. Novissimè tamen *Ioannes Dallaus*, c. 2. lib. de *Ufu Patrum* confirmat, & *Sanctum* salutaris admiratur. Nam in Martyrologio Romano sic legimus: Die 9. Kal. Junii in *Monasterio Lerinenti* celebratur Natalis *S. Vincentii Presbyteri*, doctrina & sanctitate conspicui. *Jos. Arudius* in *Lexic. Antiquit. Eccles.* p. 1011.

Extat *Vincentii Lerinensis* Commonitorium adversus Hæreses *Parisiis* 1619. 4. & cum *Salviano* ibid. 1669. 8. à *Stephano Baluzio* editum.

S O C R A T E S.

Patriâ *Constantinopolitanus*, officio *Scholasticus*, *Helladii* & *Ammonii* in Grammaticis Discipulus, *Novatianis* paulò faventior, claruit & scripsit ann. 440. Extat *Historia Ecclesiastica* stylo non admodum splendido. Gr. Lat. *Parisi.* 1668. Fol. Edit. *Vales. Gul. Cave.* Clar. A. D. CCCCXL.

Historiam libris septem condidit, orsus inde, ubi *Eusebius* desinit. id est, à *Constantino*, usque ad *Theodosium Junioem*, per ann. 140.

Novati partibus eum favisse pluribus è locis manifestum est. Nam (quod observavit doctissimus *Jacobus Billius*) nihil libentius fecit, quàm ut non modò oblatà, sed etiam interdum quæsità occasione in *Novatianorum* laudem multa commemoraret. Et si quis pio zelo incensus *Novatianos* acriùs infectetur, hujus nomen existimationemque perstringere ac labefactare studuit. Sed ita oblique, ut minùs perspicaci lectori non tam dolori suo atque iræ obsequi; quàm veritatis rationem habere videatur. *Jacob. Bill. l. 1. Observat. Sacrar. c. 26.*

Sanè *Novatianis* favere, nulli obscurum esse potest, qui legerit. *Voss. de Hist. Græc.*

Claudicat veritas in *Socrate* Sectæ *Novatianorum* addicto, & in *Sozomeno* eadem tincto fuligine. *Baron. præfat. in Annal. Eccles. p. 2.*

Photius in Biblioth. Cod. xxviii. censet; *Socratem* nec habere stylum admodum splendidum, nec in dogmatibus esse accuratum.

Tandem verò (*Socrates*) abjectà causidicinâ, ad scribendum *Ecclesiasticam Historiam* animum suum applicuit. Quâ in re, & judicio & diligentia usus est singulari. Ac judicium quidem, declarant observationes ac sententiæ passim in libris ejus intextæ: quibus, meo quidem judicio, nihil est illustrius. Diligentiam verò, cum alia multa testantur, tum illud inprimis, quod temporum notam, id est, *Consulatus & Olympiadas* sæpenuerò apponit, præsertim ubi res quasdam majoris momenti commemorat. In scribenda autem Historiâ, usus est *Socrates* stylo simplici atque abjecto, idque de industria; quo ab omnibus faciliùs intelligi posset, ut ipse testatur in exordio libri primi ac tertii. Illud enim sublime & ornatum dicendi genus, Panegyricis potius orationibus, quàm rerum *Ecclesiasticarum* Historiæ convenire existimavit. *Henr. Vales. de vitâ & Script. Socratis.*

Potuit quidem *Socrates* noster favere *Novatianis*, seu quòd necessitudine ac familiaritate iisdem conjunctus esset, seu quòd eorum disciplinam atque abstinenciam probaret. Fuit enim, quantum quidem ex ejus libris colligere possumus, paulò severior. Sed *Novatianum* illum fuisse, ægrè admodum mihi persuaserim; præsertim cum ex aliquot locis, quæ in ejus Historiâ occurrunt, contrarium mihi videar deprehendisse. Primum enim in l. 2. c. 38. τὸς ἐκκλησίας non semel appellat *Catholicos*, eosque opponit *Novatianis*. *Novatianos* ergo extra *Ecclesiam* fuisse agnoscit. Quod profectò nunquam faceret, si *Novatiani* sectam amplexus fuisset. Sed & in libro sexto, c. 20. & 23. *Novatianos* inter *Hereticos* nominat, cum *Arianis* scilicet *Macedonianis* & *Eunomianis*. Denique ex capite 19. ejusdem libri apertè colligitur, *Socratem Novatianum* non fuisse. *Henricus Vales. ibid.*

Hanc igitur *Historiam Ecclesiasticam*, quæ cunctis *Christianis* valdè necessaria comprobatur, à tribus *Græcis* auctoribus mirabiliter constat esse conscriptam: uno scilicet *Theodorito*, venerabili Episcopo, & duobus disertissimis viris, *Sozomeno* & *Socrate*. *Cassiodor. in Præf. Hist. Tripartit.*

Socratem, Theodoretum, & Sozomenum *Epiphanius Scholasticus* Latinè transtulit, Magno *Anrelio Cassiodoro* id postulante, qui ex tribus istis unum corpus confecit

cit ediditque, unde *tripartitam Historiam* appellatam ex ipso constat. *Whear.* Sect. 34.

Socratem in re Chronologica aliquandò hallucinari videtur *Baronio.*

Franciscus Turrianus ipsum mendacii accusat, non uno in loco.

HERMIAS SOZOMENUS.

ORtu, ut videtur, *Palastinus*, Advocatus *Constantinopolitanus*, claruit anno 440. Extat *Græc. Lat. Historia Ecclesiastica*, in quâ sæpe à *Socrate* dissentit, *Par.* 1668. fol. cum *Notis Valesii*. Hanc editionem ut & *Socratis* expresserunt *Moguntini* anno 1677. fol. verum longe infra *Parisiensem* subidet ista editio. *Gul. Cave* in *Chartophyl.*

Clar. An. D.
CCCCXL.

Hermias Sozomenus, dictus *Scholasticus*, *Salaminius*. Scripsit *Historiam Ecclesiasticam* libris 9. à tertio Consulatu *Crispi & Constantini jun.* seu An. Chr. 324. usque ad 17. Consulatum *Theodosii jun.* id est, usque ad ann. 439. Inscriptam illam *Imperatori*; sed partem ejus, continentem res gestas Annorum 20. ab anno nempe 400. amisimus. Nimium *Theodoro Mopsuesteno* tribuere videtur *Gregorius M.* nisi hîc se fefellit, *Socratem* intelligens fortè. *Pœnitentiæ publicæ* gradus exactè describit. *Novatianis* quibusdam paulò æquior fuisse dicitur. Obiit anno 450. *Hofman.* in *lexic. suo.*

Apud *Gregorium M.* l. 6. Epist. 95. hujusmodi de eo judicium est. Sed ipsam quoque *Sozomeni Historiam* sedes *Apostolica* recipere recusat, quoniam multa mentitur: & *Theodorum Mopsuestia* nimium laudat; atque ad diem usque obitus sui magnum doctorem *Ecclesiæ* fuisse perhibet. Quod de *Theodoro Mopsuestia* ait, id hodiè in *Socrate* non legas; sed in *Theodoreto*. Quare videri possit in *Gregorio* memoriæ error. Sed verisimilius est, scripsisse hoc *Sozomenum* in iis, quæ deperierunt. Nam ipse *Sozomenus* refert in præfatione, se *Historiam* suam produxisse usque ad Consulatum *Theodosii junioris* septimum decimum: ut penè viginti annorum *Historia* desideretur. *Voss.* de *Hist. Græc.* l. 2. c. 20.

Cardinalis Baronius Tom. 4. ad annum 439. hîc modo interpretatus est verba prædicta *Gregorii M.* dicendo, nimirum, ab *Ecclesiâ R.* *Sozomenum Theodori Mopsuestia* laudatorem non recipi: in reliquis quæ vera dixit, quomodo potuit ab *Ecclesiâ* non recipi? Prætereà à *Gelasio Papâ* (cui nemo ob auctoritatem atque doctrinam refragari potest juxta ipsum *Cardinalem*) constat, *Sozomenum* non rejici, sed majoris fidei haberi quàm *Eusebium Casariensem*; ejusque *Historiam* majoris æstimationis apud *Photium* quàm *Socratis* fuisse. Denique *Melchior Canus* ait, in *Concilio Florentino*, cui interfuit *Imperator Palæologus*, testimonium *Sozomeni*, non solum usurpatum, sed etiam probatum. *Whear.* in *Meth. legendi Hist. Civ.* Sect. 35.

In scribendâ autem *Historia* usus est *Sozomenus* stylo, nec depresso nimis nec turgido, sed qui inter utrumque medius incedit. Qui quidem stylus *Ecclesiasticarum* rerum scriptori optimè convenit. Et *Photius* quidem in *Bibliothecâ*, dictionem *Sozomeni* præfert dictioni *Socratis*. Cui nos libenter accedimus. Sed

quantum elegantia dictionis vincit *Sozomenus*, tantum *Socrates* iudicio vincit. Nam *Socrates* quidem tum de viris, tum de rebus ac negotiis *Ecclesiasticis* optime iudicat. Nihil est in illo nisi grave ac serium. Nihil quod tanquam superfluum possis expungere. Contra verò in *Sozomeno* quædam occurrunt levia ac puerilia. Cujusmodi est in libro primo excessus ille de conditu urbis *Hemona*, & de *Argonautis*, qui navem *Argo* humeris suis per aliquot stadia transportarunt. Item descriptio illa *Daphnensis* suburbanæ, quæ habetur in libro sexto: Item observatio illa de pulchritudine corporis, ubi agit de *Virgine* illâ apud quam diu latitavit Beatus *Athanasius*. Denique liber nonus nihil ferè aliud continet quàm eventus Bellicos, quibus nihil commune est cum *Historiâ Ecclesiasticâ*. *Henr. Vales.* de vitâ & scriptis *Sozomeni*.

Sed & dictio ipsa *Sozomeni* quam *Photius* dictioni *Socratis* anteponebat, vitiis suis non caret. Observavi enim, periodos à *Sozomeno* non aliter inter se connecti quàm per particulas illas *δε* & *τε*, quibus nihil est molestius. Quod si quis *Epistolam* illam attentius legerit qua *Sozomenus* Opus suum juniori *Theodosio* nuncupavit, inveniet profecto id quod dixi, *Sozomenum* non magnum *Oratorem* fuisse. *Idem ibid.*

Uter plagiarius sit, *Socrates* ne an *Sozomenus*, difficile est dicere, cum ambo iisdem temporibus vixerint, ambo principatu *Theodosii* junioris, Historiam suam scripserint. Itaque in hujus Quæstionis disceptatione, utendum est conjectura. *Idem ibid.*

Sozomenum in Chronologia sæpe errasse censuit *Baronius*.

S A L V I A N U S.

Clar. A. D.
CCCCXL.

ORtu *Gallus*, Presbyter *Massiliensis*, claruit ab anno 440. & deinceps magis magisque inclarescere cœpit; in vivis adhuc erat anno 495. Scripta ejus *Paris* excusa sunt Anno Dom. 1669. 80. *Gul. Cave.*

Salvianns plurima Opera scripsisse fertur, sed nunc extant solum, quod ego sciam libri octo de *Providentiâ*, & *Judicio Dei*, & libri quatuor de *Ecclesiâ*, sub nomine *Timothei*, in quibus ita exaggerat vitas *Christianorum*, & maximè *Clericorum* sui temporis, ut nimis videri posset, nisi ex vero zelo gloriæ *Dei*, & salutis animarum Oratio ejus proficisceretur. *Bellarmin.* de script. Eccles.

Salvianns humana & divina literatura instructus. *Phil. Labbe.*

Divinarum & humanarum literarum Scientissimus. *Hofman.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis sufficienter instructus. *Trithem.*

Salvianns Presbyter *Massiliensis*, cultus ac pius Auctor, novus sui temporis *Hieremias*. *Joan. Bona. Card.*

Nihil ei videtur ad absolutam eruditionem defuisse. Et ut est sanè mirus in castigando artifex, ita est in docendo Magister acerrimus. *Centur. Magd.* l. 5. c. 10.

Scripsit hic *Latino*, candido & succincto sermone multa laudatissima opuscula. *Sext. Senens.* l. 4. *Biblioth.*

Liber ejus de *Providentiâ Divinâ* verè aureus est, multæ eloquentiæ, pietatis &

& doctrinæ, meritoque omnibus legendus. *Quenstedt.*

Eximius scriptor. *Salvianus*, sanè diligenti lectione dignus est. *Barth. l. 43. cap. 16.*

Josephus Scaliger Scriptorem *Christianissimum* appellat.

Gallicæ Gentis Episcoporum magistrum vocat *Taubmannus* Notis in *Plautum*.

Salviani Opera *Conradus Rittershusius* erudito Commentario illustravit. Quo nomine gratias illi egit *Casaubonus* hisce verbis: *Salvianum* verò qui pluris faciat quàm ipse facio, non facilè invenias. Itaque pro eâ Operâ, quæ illi optimo Scriptori à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. *Casaub. in Litter. ad Rittersh. Londini prid. Kal. Jan. 1611.*

Salvianus & Vincentius Lirinensis, viri, quantum ferebat mala seculi illius fortuna, & eloquentissimi & veræ pietatis ac sinceræ religionis amantissimi. Scripserunt enim illi adeò purâ ac tersâ *Latinitate* ut desiderari prætereà nihil possit in scriptoribus adeò remotis à seculo *Divi Augusti & Titi Livii*. Res verò *Religionis* ac *Morum* eo veri amore, ac caritate erga miserrimos ætatis suæ mortales, eâ in *Deum* pietate profecti sunt, ut planè appareat nihil aliud efficere eos lucubrationibus suis voluisse, nisi ut *Humanum Genus* ad sanam mentem & ad Divinorum beneficiorum agnitionem retraherent. *Steph. Baluz. in Epist. ad Abbat. Jac. Nic. Colbert. dat. Lut. Paris. 4. Kal. Jul. 1669. Oper. Salvian. & Vincent. Lirin. præfixâ.*

Salvianus quam pulcher est hic liber, & quam pulchra simplicitas! *Scaligerana 2.*

Salvianus Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, humanâ & divinâ literaturâ instructus, & ut absque invidiâ loquar, Episcoporum Sanctorum *Salonii & Verani* magister, scripsit scholastico & aperto Sermone multa. *Gennad. de Script. Eccles.*

Salvianus, magni nominis Episcopus sui temporis fuit, laudaturque ab *Eucherio* Episcopo *Lugdunensi*, simul cum *Vincentio*, quos Sanctos viros eloquentiâ & doctrinâ eminentes fuisse tradit in præfatione ad libros de *Questionibus Veteris* ac *Novi Testamenti*, quos ad *Salonium* inscripsit, ad quem etiam *Salvianus* eisdem suos commentarios dedit. *Baron. ad ann. 428.*

Salvianus Treveris oriundus, quem *Massiliensem Episcopum* *Possevinus*, *Sixtus Senensis*, *Bellarminus*, & cum iis alii è recentioribus multi faciunt, cum tamen Presbyterum tantum *Massil.* fuisse, ex incorruptis Codicibus *Gennadii Massiliensis*, coætanei, liquidò constet, imo ipsa Episcoporum *Massil.* successio & Chronologia id edoceat: Vivente enim *Salviano*, *Venerius* anno 428. fuit Episcopus, cui, *Gennadio* teste, successit *Enstachius*, & huic, *Græcus*, auctore *Sidonio Apoll. tum Cannatus*, &c. referentibus *Sanmarthanis*, Tom. 3. *Gall. Christ. f. 642.* Major adhuc est audacia *Philippi Elsii*, Ord. August. qui eremitam *Salvianum*, & *Augustinianum* facere contendit, castigati propterea à *Labbeo* p. 322. de Script. Eccles. *Olearius* in *Abaco Patrum*.

* *Conradi Rittershusii* Commentarius in *Salviani Massiliensis* Opera, inter Libros expurgandos numeratur in *Indice Madrit.* impresso Anno 1667.

TIRO

TIRO PROSPER.

Clar. An.D.
ccccxvi.

Aquitanicus, *Valentiniani* temporibus fuit, quem *Burdigalensem* vocat *Joannes Aventinus*: *Leonis* Papa primùm Notarius, ac pòst Episcopus *Rhegiensis* fuit. Multa praeclara scripsit pro *Gratiâ Christi* contra *Pelagianos*, seseque *S. Augustini* Discipulum & defensorem acerrimum demonstravit, uti loquitur *Bellarminus* de Script. Eccles. *Chronologiam* suam terminavit Anno 435. quo creditur obiisse. Scripsit porro *Poëma*, contra *Ingratos*; Librum contra *Collatorem*, &c. Quæ omnia sæpius Edita. Libri tres de *Vitâ Contemplativâ*, *Juliani Pomerii* sunt, falsò *Prospero* tributi. Sic duo libri De *Vocatione Gentium*, nec *Ambrosii*, nec hujus *Prosperi*, nec *Prosperi*, Episc. *Aurelian.* cujus *Sidonius Apoll.* meminit, in Epist. nec *Prosperi*, qui An. 527. Concilio *Carpentoraënsi* subscripsit, sed *Afri* cujusdam sunt, qui ad *Demetriadem* Epistolam scripsit. *Hofman.*

Quo eodem *Leonis* tempore in *Italia* *Prosper* claruit, qui ex *Hispaniâ* originem duxit, vel (ut rectius alii tradunt) ex *Aquitaniâ* qui cùm chlamydatu*s* *Romam* miles venisset, à *Leone* Pont. Max. benigne susceptus, & ad aliam militiam longè feliciorē translatus est, *Leonis*que ipsius scriba fuisse creditur. Quin *Gennadius*, Epistolas *Leonis*, ait, adversus *Eutychem*, quæ adhuc leguntur, ab ipso *Prospero* dictatas esse, sunt qui credant. Certè ab ipso *Leone* non multò post *Regi Lepidi* Pontifex est institutus, ubi cùm doctrinâ, tum Sanctitate floruit. Longior vobis videri possim, si omnem ejus vitam percurrere velim, quam non contemnendo stylo *Flaminius* pater complexus est: ut missam faciam quæ in Ecclesiâ legitur, & quam breviter *Gennadius* in suo de viris illustribus attigit. Poëticam ejus nunc ego tantum attingam, in quâ (ut ea ferebant tempora) excelluit. Scripsit verò de *Providentiâ Dei* librum unum: *ἡ ἀχαρίστων*, id est, de *ingratis*, alterum, heroico carmine. Scripsit & *Epigrammata* ex *D. Augustini* sententiis, omnia quæ leguntur. Item libellum alterum elego versu de *Diversis Causis*: *Odas* insuper & *Hymnos*, quorum aliquos citat *Beda*. Scripsit & *Prosper* alia pleraque solutâ Oratione, quorum magna pars extat, & ipse nonnulla legi. In Divorum quoque numero suis meritis relatus est, & *Regi Lepidi* maximè cultus. *Lil. Greg. Gyrald.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis nobiliter doctus; carmine excellens & prosâ, eloquio disertus, sensu profundus, ingenio subtilis, assertionē nervosus, vitâ & conversatione sanctissimus. *Trithem.*

Vir acris ingenii, dictionis pressæ, nervosæ, & elegantis, magnam cum vitæ sanctitate divinarum & humanarum rerum eruditionem habens. *Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4.*

Prosper Aquitanicus acerrimus fidei defensor, in scribendo accuratus, sive soluta, sive ligatâ Oratione loquatur. *Sirmundus* in Notis ad *Sidonium Apollinarem* constanter negat hunc Episcopum fuisse. Imò Laicum fuisse & Uxoratum docet *Philippus Labbe. Joan. Card. Bona.*

Laudatur à *Gennadio Prosperi* dictio, utpote (ut ait) scholastica atque nervosa.

nervosa. Eadem de eo *Marcellinus* in *Chronico* : Sed magno errore ibi, pro *nervosa* habet *verbosa* *Baron.* ad Ann. 466.

Vir certè erat magnæ eruditionis, nec minoris pro fide Catholicâ Zeli: adeo ut *Pelagiana* Hæreseos ruinam illi præ aliis acceptam referat *Photius* Cod. 54. Uxoratum fuisse arguunt versus ad Uxorem suam, qui à *Bedâ* in fine libelli de re Metricâ adducuntur. *Gul. Cave* in *Hist. literar. Script. Eccles.*

Prosper Aquitanicus, Rhetor & Poeta seculi quinti disertus, sensu profundus & subtilis. Extat carmen ejus adversus *Ingratos*, item de *Providentiâ Dei* aliud; in quibus rariùs impingit in Nævos *Proſedicos*, quàm vulgò veteres *Ecclesiastici* solent. Constat *Pelagianis* infestum fuisse, eoque olim commendatum. *Borrich.* de Poët. pag. 77.

De eleganti Carmine *α'χαιῖσιν* (sic *Pelagianos* & *Semipelagianos* vocat, tanquam erga divinam *Gratiam* ingratos) quin ejus sit ambigit nemo. At carmen de *Providenti* hominis est *Pelagiani*: cui illud *Prosperi* de *Ingratis* subjungi solet, ut antidoti impleret vicem. Meritò verò judicium desideramus in *Antonio Flaminio Imolensi*, qui in *Prosperi* vitâ, carmen illud *Pelagianum* illius esse putavit: & tamen ab eo librum esse scriptum ait contra nefariam *Cassiani* hæresin *Voss.* l. i. c. 18. *Hist. Pelagiana.*

Dominus *Godeau* censet Poema contra *Ingratos* Epitomen esse omnium *S. Augustini* librorum in hanc materiam, eorum præsertim qui adversus *Julianum* scripti sunt. Addit ejus phrasès mirabiles esse, meritoque pluribus in locis non sine stupore considerari quomodò *Sanctus* ille versificationis pulchritudinem cum argumenti spinis consociare valuerit. *Anton. Godeau* Approbat. *Versionis Gall.* Poematis hujus adversus *Ingratos*. *Gallicè.*

Quod satis mirum in hoc adversus *Ingratos* Poemate occurrit, juxta *Anonymi* Authoris sententiam, est quòd *α'χαιῖσιν* circa Fidei dogmata in illo tam congruenter observata deprehendatur, quantumvis reluctantibus versuum coactione, geniique Poetici licentia; quòdque ibi cernantur veritates cum nativis Poeseos ornamentis, id est cum blanditiis liberalique audacia repræsentatæ quæ amœnitatem & ingenium pariter sapiat. *Anonymus* Interpretes Operis hujus, in suo *Prologo* *Gallicè.*

Gennadius in libro de *Viris Illustribus*: scribit Epistolam illam celebrem *Sancti Leonis* ad *Flavianum* contra *Eutychem*, existimari à *Sancto Prospero* fuisse scriptam. At certe si ulla Epistola *S. Leonis* est, illa omnino est, sive stylum, sive doctrinam *Leonis* attendas. Libri de *Vocatione Gentium* tribuuntur etiam *S. Ambrosio*, sed verè *Prosperi* sunt, non *Ambrosii*, ut supra demonstravimus, cum de libris *Ambrosii* ageremus. Liber de *Providentiâ Dei* non videtur *Prosperi*, sed alicujus ex factione *Gallorum*: qui *Semipelagiani* sunt appellati. Legat prudens lector, & judicet. *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Editio Operum ejus probatior *Coloniensis*, in 80. anno 1630. *Chronicon* integrum edidit *Labbeus* *Bibl. Nov. MSS. T. i.*

C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS.

Clar. An. D.
ccccLXXII.
Obiisse dici-
tur An. 482.
XII. Cal. Sep-
tembr.

Patrem habuit, qui sub *Honorio* Imp. fuerit *Tribunus Notarius*, & *Præfectus Prætorio Galliarum*. Natus ipse sub *Theodosio* juniore, & *Valentiniano* 3. Ter utriusque militiæ *Magister* fuit, quater *Prætorio Præfectus*. Multum auctoritate valuit apud *Augustos Petronium Augustum, Avitum, Majorianum, Aviti* etiam gener fuit, ac per familiaris *Theodorico Gothorum* Regi: inter quem & *Majorianum, Sidonio* conciliante, pactum initum est. A *Majoriano* etiam *Comitis* honore auctus. Sub *Severo Augusto Averniæ* adversus incursus *Barbarorum* defendit. Sub *Anthemio* etiam magno in honore fuit. Post varias verò dignitates jam *quadragenarius*, factus est *Arvernorum* *Episcopus*: ac tum totum se *Sacris Studiis* dedit, relictâ *Poësi*. Quantum autem valuerit *Poësi*, partim ostendit, quod in *Trajani* foro statuum meruit cum *Laureâ Apollinari*: partim elucet ex 24. *Poematiis*, quæ habemus. In *Metra* sæpius peccat. *Voss. de Poet. Lat.*

Sidonius Arvernorum *Episcopus* scripsit varia & grata volumina, & sanæ doctrinæ: Homo siquidem tam divinis quàm humanis ad integrum imbutus, acerrime ingenio; scripsit ad *Diversos*, diverso metro, vel *Prosâ* compositum insigne *Volumen*, in quo quid in literis possit, ostendit: Verùm in *Christiano* vigore pollens, etiam inter *Barbaræ* ferocitatis duritiem, quæ eo tempore *Gallos* opprimerat, *Catholicus* pater & *Doctor* habetur insignis. *Gennad. lib. de Viris Illustr.*

In *Sidonio*, ingens, ut apparet, ingenii vigor. Magis ob multas virtutes admirandus, quòd præmortuâ Romanâ facundiâ hæc scripserit, quàm ob temporis vitia accusandus videatur *Caussin. lib. 3. cap. 14.*

Nemo post *Claudianum* melior *Poeta* fuit, à quo deinceps cæteri omnem eloquentiam in affectatos illos *Rithmos* fregerunt, multa paucis includere, & consonis sententiarum clausulis velut harmonicum genus dicendi affectantes. *Barth. lib. 57. cap. 11.*

Scholasticissimus omnium *Præfulum* *Sidonius*. *Wibert. Gemblacensis.*

Vir ingeniosus & *Cothurnatæ Eloquentiæ*. *Vincent. spec. lib. 21. c. 46.*

Veteris studiosus elegantiae, ita ut barbaricis *Incurfionibus* obsoletæ, & penè antiquatæ antiquæ facundiae reductor & reparator haberetur. *Savaro. in vitâ.*

Apollinare opus, *Musis* & *Apolline* dignum. *Idem ibid.*

In utroque dicendi genere *Gallicum* nescio quid & barbarum redolere videtur. *Lil. Greg. Gyrard. de Poet. Dial. 5.*

Verba Antiquaria, & novata, & *Phrasis* dura, atque novata, & horrida, minùs multo notabilia sunt in oratione numeris adstrictâ: quod est animadvertere in multis: velut in *Sidonio Apollinare*, & *Martiano Capellâ*: quorum *Prosa* absurdissima est, *Versum* non penitus rejicias. *Lud. Viv. lib. 3. de ratione Dicend. c. de Poetic.*

Sidonius

Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus, vir acris ingenii, & Cothurnatae eloquentiae, sed stylo duro & obscuro ob corruptum à *Gothis* seculum. *Jo. Card. Bona.*

Notamus hodieque non proletariam in *Sidonii* scriptis eruditionem, & locuples sanè ingenium. Non inficiandum tamen, dictionem ejus duriores subinde esse, & horridulam, immò quandoque tumidam. Ut taceam lapsus *Profodicos*, & verborum quandoque novitates. *Borrich.* de Poëtis p. 77.

In Epistolis ac Carminibus supra modum literatus. *Rosin.* Antiq. Rom.

Unicè autem laudo & amplector *Sidonii* modestiam, qui se immeritò *Arverna Ecclesie* propositum esse conqueritur. Gener is fuit *Aviti* Imp. Vir summâ morum sanctitate, Rhetoricis & Poëticis literis excultus. *Greg. Turonens.* l.2.c.21.

Sidonii Apollinaris, sive *Apollinaris Sidonii*, ita enim malumus cum doctissimis viris; ingenium magnum fuit; eloquentia in versu non vulgaris eo tempore; nam de cæterâ melius silere existimo, cum infiniti alii eo tempore longè faciliùs scripserint. *C. Barth.* l.49.c.18.

Sidonius accuratus, aliquando etiam anxius; plenus electorum verborum & sententiarum, quas acutas brevi concludit gyro. *Jul. Caf. Scalig.* De Re Poët. pag. 822.

Jes. Rapinus ait illum in improprietatem incidisse, dum affectat grandiloquentiam, nec tamen Poeseos genium habet. Imò nec dubitavit alibi præterea dicere, *Sidonium* stylo admodum arido minimèque sapido scripsisse.

Apollinarius Sidonius à vitâ moribusque *Modesti* nomen apud Librarios accepit. *Barth.* advers. l.6.c.1.

Claudius Mamertus Sidonium vocat eruditorum sui ævi peritissimum ac disertissimum, eique libros tres de *Animâ* adversus *Faustum* dedicavit. *Labbe.* de Scriptor. Eccles.

Editio illa Operum ejus non fastidienda, quæ *Parisiis* cum Commentariis & castigationibus *Joan. Savaronis* prodiit, item *Vovverii*, sed præfertur *Hanoviensis Elmenhorstii*; probatissima omnium *Labbei* cum notis *Jacobi Sirmondi*.

Plura si quis velit, consulat is *Joannem Savaronem* & *Jacobum Sirmondum*, qui *Sidonii* nostri res gestas studiosè & accuratè collegerunt.

MARTIANUS MINEUS FELIX CAPELLA.

Æ Tatis dubiæ Auctor. Vir Proconsularis, & domo *Carthaginiensis* in vet. Clar. An. D. libris vocatur. Extant libri 7. De Nuptiis *Philologia*, primum editi *Vicentie* anno 1499. curâ *Francisci Vitalis Badiani*; cum scholiis & observ. *Bonarv. CCCCXC.* *Vulcanii*, unâ cum *Isidori Originibus*. fol. ann. 1577. emendati ab *Hugone Grotio* *Lugduni Bat.* anno 1599. in 80. quæ editio reliquis præstantior.

Ut *Petronius*, sic & *Martianus Capella* *Satyræ* nomine opus suum inscripsit, quòd illius instar hoc opus & Versibus & Prosâ scripserit, & utile dulci mis-

cuerit. Stylus Barbaries ipsa est: tantâ audaciâ, tantâ *figurarum* insolentiâ, ut vel in Poëtâ omnium confidentissimo non ferendæ sint: Stylus etiam tam spissâ caligine involutus est, vix ut explicari possit: doctus alioqui, & non vulgari eruditione refertus. *Africanus* fuisse creditur; si non erat, esse debuit, usque adeo horrido & coacto scribendi genere utitur. Incertum est, quo tempore vixerit; certum tamen est eum *Justiniano* fuisse antiquiorem, & ad *Proconsulis* evectum esse dignitatem. *Petr. Dan. Huet. de Orig. Fabul. p. 79. 80.*

De *Martiano Capellâ* iudicium ecce *Ludovici Vivis!* *Sidonii*, inquit, & *Capella Prosa absurdissima est, versum non penitus rejicies.* Verum enim verò Scriptorem eruditum esse, & in *Historia* etiam *Ægyptiacâ*, ut alia mittam, probe versatum ignorare non potest, qui eum sedulo versaverit; laudatus propterea etiam *Scheinero* in *Rotâ Urfinâ*: Sed vitio gentis; *Afer* enim fuisse traditur, & temporum, liberiùs sibi indulgit, Dictionisque *Latina* negligentior deprehenditur. *Ol. Borrick*, cogitat. de variis Lat. Ling. ætat. p. 21.

Martianus Felix Capella, etsi *Carthaginensis* fuit, *Latinè* tamen multa scripsit, sed novo quodam & affectato scribendi genere, quo plerique in terrâ *Africâ* usi sunt, ut *Apulejus*, *Tertullianus*, & *Fulgentius*. Carmina hic multa composuit, suis & libris inseruit. Ejus verò *Philologia* & *Mercurii Nuptia* non aliud mihi esse videntur, quàm figmentum quoddam *Poëticum*, quod cum solutâ oratione, tum pedibus astrictum conscriptum sit. Parum ab aliis scriptoribus antiquis *Martianus*, quod sciam, celebratur, nisi in eo qui de *Disciplina Ecclesiasticorum* inscribitur, qui à quibusdam *Severino Boetio* attribuitur---Tamen multa variaque in eo sit & exotica eruditio, nihilominus non est pueris ediscendus. Neque enim tenera ætas eruditioni, ut mea fert opinio, sed linguæ proprietati, & elegantiae studere debet, & *Naturam* imitari, quæ nos quidem prius verba formare, dein cum annis sapientiam assequi docet. *Lil. Gyrard.*

Scriptorem hunc vere eruditum, tamen barbarum non plane immerito appellat *Jos. Scaliger* notis in *Cir. Voss. de Hist. Latin.*

Durum & vere *Latini* Sermonis æstimantibus barbariorem scriptorem esse *Martianum Capellam* non imus inficias: Ex eo tamen tot numero tantaque pondere discere possis, quot quantaque ex alio paris molis quovis. Tota fere ibi *Cyclopædia* novem Chartis absoluta est, cum innumeris interioris sapientiæ Mysteriis Versu atque Prosâ oratione indicatis & propositis. *Barth. l. 19. adv. cap. 16.*

Martianus Capella auctor utilissimus ad veterum de singulis artibus liberalibus sententiam capiendam, nec dignus qui à *Criticis* adeo aspernabili titulo prostituatur ludibrio *Tulliastrorum*. *Idem* *ibid. l. 7. c. 16.*

Et fuit alioquin jam ante ipsos mille annos tanta *Capella* hujus auctoritas, ut qui eum teneret, videretur omnium Artium arcana nosse. *Barth. ibid. lib. 8. cap. 23.*

Qui dictionem ejus solutam in culpam trahit, mitiùs judicabit, si temporum caliginem intuetur, & *Afrum* fuisse sciat, cui genti, si paucos excipias, sarrago quædam loquendi non erat insueta. Spargit autem *Capella* per totum opus suum

metra

metra varii generis, non optimi quidem illa coloris, sed tamen nec ubique pessimi. *Borrich.* de Poët. p. 80.

Ad ipsum *Martianum* te relego, in quo plurima invenies, quæ nec discere tædebit, nec didicisse pœnitebit. Neque hoc ipsos barbari seculi homines latuit, apud quos quanti nominis fuerit *Capella*, vel solus *Turonensis* satis superque docebit, qui eum in fine libri non aliter nominat, quàm si *Aristotelem*, *Ciceronem*, *Varronem* nominasset. *Hug. Grot.*

Rebus Latinus, verbis Africanus, durus innovator. *Dempster.*

G E N N A D I U S.

M *Affiliensis* Presbyter, vixit tempore *Anastasi* Imp. & *Gelasii* Papæ: cui Clar. An. D.
CCCCXCII. & opus de *Fide* dicavit. Episcopum vocat *Sigebertus*: uti & *Platina* in *Symmacho* facit. Sed Presbyter dicitur è *Wallafrido Strabone* de divinis officiis c. 20. Imò ipse sic se appellat in fine libelli de *Illustr. Script.* Ut verisimile sit, à *Sigeberto* eum confundi cum altero *Gennadio*, *Constantinopolitano*, qui *Leonis* senioris temporibus floruit: ut ex *Massiliensi* hoc *Gennadio* cognoscimus, item è *Nicephoro* l. 15. c. 22. & 23. *Massiliensis* *Gennadii* duo libri extant: unus est de *Dogmatibus Ecclesiasticis*; quem falsò tribui *Augustino*, jam ante annos octingentos monuit *Ecclesia Lugdunensis* in iis, quæ de *Godscaldi* causâ adversus *Joannem Erigenam Scotum* scripsit. Alter liber, cujus unius causâ hîc ejus meminimus, est is, quem conscripsit de *Illustribus Ecclesiæ Scriptoribus*. Eum & *Cassiodorus* commendat libro de divinis lect. c. 17. Manuscriptus extat in *Bibliothecâ publicâ Academiæ Cantabrigiensi*, & *Bibliothecâ Collegii S. Benedictini*, eadem urbe. Reliqua *Gennadii* perierunt. *Voss.* de Hist. Lat.

Gennadius Massiliensis Presbyter & postea Episcopus vixit tempore *Gelasii* Papæ, circa an. Dom. 490. nam ad ipsum *Gelasium* misisse librum suum de *Fide* testatur ipse *Gennadius* in extremo libro suo de *Viris Illustribus*, quamvis non in omnibus *Codicibus* liber *Gennadii* inveniatur completus. Scripsit librum de *Ecclesiasticis Dogmatibus*, qui extat inter libros *S. Augustini*, & hic esse creditur liber; quem ipse misit ad *Gelasium*.

Scripsit etiam librum de *Viris Illustribus*, in quo suspicionem non parvam reliquit suæ non rectæ fidei. Laudavit enim *Cassianum*, & *Faustum* qui *Semipelagiani* fuerunt; & *S. Prosperum* depresso, qui pro gratiâ *Dei* contra *Pelagium* fortissimè dimicavit. Scripsit præterea multa alia, quæ ipse commemorat in extremo libro de *Viris Illustribus*: Sed ea non extant, aut certè ad manus meas non venerunt. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Gennadius Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, vir in divinis Scripturis eruditissimus & sæcularium literarum non ignarus, *Græco* simul & *Latino* ad perfectum instructus eloquio, multa conscripsit opuscula, & de *Græco* in *Latinum* Sermone non pauca volumina Antiquorum Patrum traduxit. *Trithem.*

Hujus quoque [*Symmachi* Pont. M.] tempore Ecclesiam Dei multum

juvit *Gennadius Massiliensis* Episcopus, qui diligens *Augustini* imitator, & librum de dogmatibus composuit: & quid cuique ad salutem necessarium esset, declaravit. Scripsit item de *Illustribus*, *Hieronymum* imitatus. *Platin.* de Vitis Pontif.

Nec verò potest aut debet tanto cum fastidio *Gennadii* auctoritas declinari, admittendo ejus lapsum. Nam *Adrianus* Papa Epist. 3. ad *Carolus Francorum* Regem de ipso perhonorificè loquitur, testemque producit, & cum laude tanquam scriptorem usquequaque Catholicum allegat in suæ causæ præsidium pro veneratione reliquiarum sanctarum, ubi etiam *Pontifex* titulo *Sanctitatis* eundem honestat. Unde colligit *Suarez* *Gennadium* nunquam fuisse *Pelagianum*, quia si fuisset Hæreticus, non tanto honore ab *Adriano* Papâ ad fidei dogma confirmandum allegaretur. *Joh. Bapt. Guesnay* in suo *Cassiano Illustrato*.

Sic igitur concludimus, satis gravem causam non esse, cur *Gennadium* in *Semipelagianorum* numerum reponamus: Ut qui de absolutâ quidem *Prædestinatione* dissenserit ab *Augustino*, quod illi cum multis Catholicorum commune fuisse, suo loco comprobabimus; at fortasse necessitatem gratiæ non negarit ἀπαλῶς, verum ejus duntaxat, quæ fluat ab intentione *Dei* absolutâ, eoque certò & infallibiliter semper operetur. *Voss. Hist. Pelag. l. i. c. 10.*

Pelagianismi notâ eximunt libri ab eo contra *Pelagium* scripti: nec *Gratiæ* prævenientis necessitatem ab eo sublatam esse (quæ propria erat *Semipelagianismi* nota) manifestò liquet: Adeo ut Scriptoribus Catholicis jure accenseri queat. *Gul. Cave* in *Hist. Literar. Script. Eccles.*

Quamvis *Gennadius* in suo de *Viris illustribus* libro non mediocri diligentia usus fuerit, observatur tamen eum minori curâ exoticos Scriptores quam conterraneos perquisivisse & retulisse, ac Authorum ejus plerosque Gallos esse, paucissimos verò ex aliis Imperii Provinciis. *Eruditorum Judicia*, *Paris. 1685.* per *Dom. Baillet*, Gallicè.

In *Gennadii* libro de *Viris Illustribus* nonnulla quædam fuisse ab interpolatore addita, censet *Labbeus*.

Extat Liber de *Scriptoribus Ecclesiasticis Antverpiæ 1639.* Fol.

(Integrior verò extat in Cod. *Corbeiensi*, cujus specimen dedit *Mabill. Anal. T. II. p. 42.*)

Extant de *Dogmatibus Ecclesiasticis* libri duo cum observationibus *Geverharti Elmenhorstii*. Additæ sunt *Martialis Lemovicensis* duæ Epistolæ *Hamburgi* in 40. an. 1614.

H E S Y C H I U S.

Clar. An.
Dom. D.

Alexandrinus, Grammaticus nobilis, & fortè Christianus, ad *Eulogium* quendam Lexicon vocum *Græcarum* scripsit, in quò multæ rarissimæ voces ac difficillimæ phrasæ explicantur, plurimis encomiis ab Eruditis commendatum. Nitida ejus est editio quæ nuperrimè an. 1668. in 40. cum notis *Junii, Scaligeri,*

Scaligeri, Salmasii, Palmerii, Gujetti, Sopingii, Cocceii, Gronovii, Tanaquil. Fabri, accurate Cornelio Schrevelio Lugduni Bat. & Roterodami. Typis prodit, additō etiam per Priceum Indict auctorum omnium, quos ille citat, ex Officinā Hackianā. Joan. Hallervord. Biblioth. curios.

Hesychius, doctissimus ille Grammaticus, & cujus liber pro Thesauro eruditissimū esse debet. *Tanaquill. Faber* l.1. Epist. p. 108.

Glossographorum longē princeps. *Casaub.* in *Athenaeum*.

Grammaticorum Alpha. *Montac.* orig. Eccles. Tom. 1. part. poster.

Equidem ita semper judicavi, omnium veterum Criticorum, qui hodiē extant, eruditissimum illum esse. *Casaub.* Epist. 198.

Omnium veterum Criticorum, quos habemus hodie longē, si quid judico, doctissimus, & serio Græcantibus apprimē utilis. *Casaub.* Ep. 265.

Ille verō omnium sui generis eruditione præcipuus, sed *Glossographus* potius quā linguæ *Aristarchus*. *Eusthat. Suvart.* l.1. Analect. c.1.

Julius Scaliger. in lib. de subtilitate futilem & planē Grammaticum autorem nominat.

Hesychii Lexicon Græcæ Linguæ thesaurum ducebat Præceptor in Græcis *Bonaventura Vulcanius*. Qui & Gentilem non Christianum, fuisse censet. Mihi ille, quem Gentilem fuisse *Suidas* putat, diversus ab hoc videtur. Sanē *Lexici* scriptor tam multa admiscet ē Scripturis, eorumque Græcis Interpretibus, ut non aliud liceat suspicari. *Voss.* de Philol. p. 37.

Ex nuda *Indicis* percursione, structorem vocabularii illius (rem nondum omnibus creditam) patebit Christianum fuisse. Quis enim (ut novi *Fœderis* phœcis mittam) *Evangelistas, Apostolos, Prophetas, Prophetarum expositores*, à vera fide alienus suo operi inseruisset? *Priceus* præfat. ad Indic. *Hesych.*

Hesychio qui testimonia Veterum Auctorum exsecuit, piaculum inexpiabile fecit. Plurima enim bonorum Scriptorum loca paucis verbis illustrat doctissimus omnium Grammaticorum, quæ nisi coram Glossis suis videas, vix sentias quā sint erudita. *Casp. Barth.* ad *Claud.* p. 1102.

Vix centesimam *Hesychii* partem habemus, & sæpē pro gemmis, auro, argento, sæpē, inquam, meros carbones, & lutum lutulentum imperiti homines substituerunt. *Tanaquil. Fab.* l. 2. epist. p. 58.

Hesychius optimus Author est. Epitome nobis tantū restat, citationes omittuntur. *Scaligerana posterior.*

Hesychii & Erotiani Lexica ad *Hippocratem* intelligendam maximo erunt adjumento; quorum hic ex professo ipsius *Hippocratis* dictiones exactissimē perpendit, enarratque, ille verō fuit optimus Grammaticus. *Scaligerana prima.*

Hesychii Lexicon magni æstimabant *Heinsius* atque *Salmasius*.

Græcorum Lexicographorum par illud nobile, *Hesychius & Suidas*, in Scholis Grammaticis, auditu vix notum, nedum manibus tritum; & Opera eorum (virorum clarissimorum) quamvis fundamenta fuerint *Lexicorum* subsequen-
tium, iis superstructorum; nihilominus tamen, Latinē etiam reddita, adeo
curta

curta sunt, & abstrusa; ut penè mutilum prorsus esset, & vix Operæ pretium, tyronum usui ea exhibere vestiganda. *Gul. Robertson.* in Præf. ad *Schrev.* Lexic.

Ex omnibus quorum ad nos scripta pervenerunt, nullus ferè est, qui à *Vetustate* pejus fuerit acceptus, quàm hic noster Scriptor, verè *πολυμαθής*, verè undecunque doctissimus, & omnis *Antiquitatis* peritissimus; cujus *Lexicon* nihil aliud est, quàm perpetuæ *Auctorum* Glossæ & Interpretationes & antiquæ eruditionis penu; & in quo non *Graciæ* totius modò, sed ex parte & *Orientis*, ut *Dan. Heinsius* in *Aristarcho* suo ait, eruditio conclusa jacet. *Cornel. Schrevel.* in Præfat. ad *Hesych.* Lexic. 4o. Impres. Lugd. Batav. 1668.

Julius Scaliger ait *Hesychium* esse Authorem frivolum, absque eruditione ac minimè idoneum ad aliquid boni continendum, pertusoque canistro similem. Sed eum in hac sententia solum esse arbitror.

Lexici hujus editio omnium absolutissima est *Hollandica* anni 1668. tota *Græca* cum *Notis Variorum* in 4o. accurante *Schrevelio*. Sed quoniam hic *Compiler* mediocriter celebris sit, potior, à *Dom. J. Casparo Suvicero* expectatur, quam etiam brevi exituram spes est. *Eruditorum Judicium* Parisius 1685, per *Dom. Baillet*.

P R O C L U S.

Clar. Anno
Dom. D.

Lycius, Philosophus, floruit Anno *Christ.* 500. *Syriani* discipulus fuit: *Marinum* verò discipulum & successorem habuit. *Stoeflerus* atque *Schreckenfuchsius* malè in tempora *Traiani* collocant. Extant sex ejus libri de *Theologiâ Platonica*, qui *Hamburgi* primùm prodire an. 1618. Item supersunt ejusdem *Commentarii* in *Timæum* & libros de *Repub.* scripsit quoque de *Orphei*, *Pythagoræ* & *Platonis* consensu in *Oraculis* libros decem, aliaque quæ *Suidas* commemorat. *Konig.*

Hic est ille *Proclus* (inquit *Suidas*) secundus à *Porphyrio*, qui impuram suam & contumeliosam linguam adversus *Christianos* exacuit. Sed adversus hunc calamum fœliciter strinxit *Joan. Philoponus* *Gul. Cave* in *Chartophyl.*

Circa Ann. *Christ.* quingentesimum memoriam sui nominis consecrabat nobilis & *Grammaticus*, *Philosophus*, *Proclus Lycius*: cujus, inter alia multa, *Sphæram* habemus, imprimis agentem de *Circulis Cœlestibus*. Sed monumentis aliis plus laudis meruit: quia hoc opus exscripsit ex *Isagoge Gemini*, *Geometriæ* & *Astrologi*; qui *Ciceronis* ætate vixit. Vertit *Procli Sphæram* *Thomas Linacer*. Scholiis illustravit *Erasmus Osualdus Schreckenfuchsius*. *Voss.* de *Mathemat.* p. 165.

Mirari satis non possum malignitatem *Procli*, quando Scholiis in *Cratylum Platonis*, *Aristoteli* exprobrat, quòd *Analytice* ejus à quovis non planè hebetè, ac stupido intelligi possit. Nam nec ipse, qui hoc culpat, quoties *Commentario* in *Euclidem* aliquid in Scriptorè eo improbat, ad *Platonicas* *Methodos* recur-

rit,

rit, sed omnia secundum *Aristotelis Analyticen* expendit. Nec si tanta est perspicuitas *Aristotelis*, ut omnes non hebetes eum intelligant, Philosopho id vitio, sed laudi duci debet. Quis enim in tam necessario Argumento non malit dictionem perspicuam, qualis Philosopho convenit, quàm Mysticam & Symbolicam, cujusmodi eorum est, qui nolunt intelligi, ut magis sint admirationi? Quid quòd nec tam perspicua omnia sint in *Analyticis*, quàm videri vult *Proclus*. Quod veterum plerique agnoscunt. *Voss. de Natur. Logic. p. 70.*

Naturalis Philosophia adhuc sincera non invenitur, sed infecta & corrupta: in *Aristotelis Scholâ*, per *Logicam*; in *Platonis Scholâ*, per *Theologiam Naturalem* in secundâ *Scholâ Platonis, Procli*, & aliorum per *Mathematicam*; quæ *Philosophiam Naturalem* terminare, non generare aut procreare debet. *Franc. Bacon. Nov. Organ. l. 1. Aphorism. xcvi.*

Proclus tum & in *Philosophiâ* & in *Mechanicis* florebat, neque *Archimedis* duntaxat celeberrimi Artificis cognorat omnia, sed & ipse nova quædam adinvenerat: ab eo facta est Machina, quâ classis *Vitaliani* debellata est. Nam specula ex ære fabricasse uistoria *Proclus* fertur, eaque de muro è regione hostilium navium suspendisse, in quæ cùm radii solares imegissent; ignem inde instar fulminis erumpentem, classarios ipsasque naves hostium combussisse; quod *Archimedes* excogitasse *Romanis Syracusas* obsidentibus, *Dion* refert, *Zonar. in Annal.*

Proclus, cum esset *Olympiodori* Auditor, hominis facundi, & cujus dicentis Oratio non fluebat, sed torrentis instar ferebatur, ut pauci dicta ejus assequerentur, solitus à recitatione omnia quæ dixisset *Olympiodorus* totidem atque iisdem verbis reddere. *Casaub. in Not. Spartian.*

Licet *Logicâ* leviter instructus, attamen eximius Mathematicus fuit. Certè libris & monumentis ejus recensendis libro fuerit opus, ita multiplices unius ingenii fœtus memorantur; *Geometricarum* verò in *Euclidem* Expositionum libri quatuor diligentiam magnam testantur. Atque utinam, ut in primum *Euclidis* librum industrius esse voluit, sic in reliquos parè industriam continuasset: sed videtur aliis viam laboris indicare voluisse, laboris ipsius parte contentus fuisse. *Petr. Ram. Schol. Mathem.*

Extant *Procli* Elementa Theologica & Physica Latine reddita à *Francisco Patricio, Ferraria* in 4. apud *Dominicum Mamarellum*, ann. 1583.

Extant Theologiæ *Platonice* libri 6. è Bibliothecâ *Gottorpianâ* primùm eruti & Græcè cum Interpretatione Latinâ *Æmilii Porti* editi *Hamburgi* in Fol. ann. 1618.

Extat Paraphrasis in *Ptolomei* de Syderum affectionibus lib. 4. Græcè cum Interpretatione *Leonis Allatii. Leydæ* in 8. an. 1635.

F U L G E N T I U S.

A Fer, ex Abbate, *Russensis* in *Africa* Episcopus, claruit circa ann. 508. Clar. A. D. unà cum aliis in exilium missus, rediit ann. 523. vivere desiit ann. 533. ipsis D V I I I.

R r

Calendis

Calendis Januarii, ætatis suæ 65. *Gul. Cave.*

Omniſibus quidem *Patrum* ſcriptis ea dos ineſt, ut non ſolo mentes *Veritatis* fulgore perſtringant, ſed ſimul intimum quemdam pietatis ſenſum cordibus legentium inferant: Haud ſcio tamen an ullius propria magis laus illa fuerit quàm *Fulgentii*, cujus ex ſcriptis is *Charitatis* ſpirat ardor, ea *Spiritus* ubertas exudat, ut pectus *Deo* plenum non intelligas modò, ſed ſentias. *Auguſtini* diſcipulum ſcias, non magis ex conſenſione dogmatum, quàm ex ſimilitudine virtutum, variſque ingenii ac morum ornamentis, quibus ille totum *Auguſtinum* expreſſit. Eſt quidem *Auguſtini* ſtylus aliquanto cultior, & à ſeculi ſui vitiis intactior, cum *Fulgentio* nunquam cura fuerit abſtergere ſeculi ſui ſitum, at idem in utriſque mentis vigor, idem acumen, idem ſententiarum pondus: eadem ingenii felicitas, eadem in tractandis Scripturis diligentia, dexteritas, affluentia: eadem morum æquitas, ſuavitas, manſuetudo; idem *Charitatis* ardor ex *Scriptis* emicans, idem pro *Veritate* zelus. Nec diſpares utrique hoſtes. Nam & *Auguſtino* frequens cum *Arianis* luctatio fuit, & *Fulgentium* hæc *Hæreſis* per totam vitam exercuit: cum *Semipelagianis* orientibus conflictus *Auguſtino* fuit, cum iſdem adultis *Fulgentio*: pari utrobique ſucceſſu. A neutro enim hic error in totum compreſſus eſt, ſic tamen ab utroque revictus & depreſſus eſt, ut utrique tota ſe *Latinorum Theologorum* cohors ſemper adjunxerit. *Gul. Desprez. Præfat. in Fulgent. Opera.*

Fulgentius Afer, Eccleſiæ *Ruſpenſis* Episcopos, in confeſſione *Fidei* clarus, in Scripturis Divinis copioſè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac diſſerendo ſubtilis, *Iſidor. Hiſpalenſ.*

Fulgentius Ruſpenſis Episcopos, in Græcâ & Latinâ linguâ clarus, geminâ ſcientia ſcripſit multa. Claruit in *Homilitico* dicendi genere. *Sigebert. Gemblac. de Script. Eccleſ.*

Vir erat & eximiâ doctrinâ & inſigni pietate inter ætatis ſuæ Episcopos facilè princeps. *Gul. Cave* in *Hiſt. literar. Script. Eccleſ.*

Pontifex *Ruſpenſis* doctrinâ & vitæ ſanctimoniâ conſpicuus, ſummum ac penè ultimum Eccleſiæ *Africanae* ſidus. *Drexel. cap. 2. Prodr. æternit. ſect. 46.*

Fulgentius Ruſpenſis Episcopos, incomparabilis vir, cujus ego admirator ſum. *Casp. Barth. Adverſar. l. 16. c. 8.*

Quem ego Scriptorem [*Fulgentium*] inter *Patres Latinos* ſummoperè amo, ob nervos quibus præditus eſt in perſuadendo, & vivam vim dictionis rebus maximis ubique parem. *Idem ibid. l. 46. c. 13.*

Fulgentius Ruſpenſis Episcopos, Fulgentiſſimum Eccleſiæ ſidus. *Voff. Hiſt. Pelag. lib. 1. cap. 21.*

Hoc eodem anno, ipſis Calendis Januarii ſummum illud ac penè ultimum *Africanae* Eccleſiæ decus. *Fulgentius Ruſpenſis* Episcopos doctrinâ & ſanctitate mirabilis optatum diu, ante præcognitum, præſenti vitæ finem lætus impoſuit. *Henr. Spondan. ad ann. 529.*

In Antiquitatis notitia hoſpitem admodum eſſe oportet eum qui ignorat quantum

tum dignitate sua, virtute, eruditione, zelo & ærumnis suis pro Fide Catholica, in Ecclesia coruscus fuerit *Fulgentius*, quem Tractatus cujusdam divi *Augustini* lectio eripuit præfenti Seculo, & muneri cuidam primario in urbe *Carthagine*, cui natales debebat è quadam Nobilissimorum & illustrissimorum concivium familia. *Eruditorum Ephemerides*. Gall. Tom. 12. p. 216.

S. *Fulgentius Carthaginensis*, Episcopus *Ruspensis*, vir sanctissimus, & doctissimus, floruit tempore *Transimundi* Regis, ad quem scripsit libros. Obiit Ann. Dom. 529, vitæ suæ ann. 65. Episcopatus autem 25. ut Card. *Baronius* Annotat. Tom. 6. Annal. Scripsit plura, teste *Isidoro* libro de *Viris illustribus*, quorum multa perierunt. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

-----Quibus quidem apparet, quanta esset in *Fulgentio* cum ingenii acuminis sacrae Theologiæ eminens excellensque doctrina. Videas miro quodam modo validâ sæpè responsione erigere protritam ab hostibus veritatem, simulque prosternere pollentem regiâ potentiâ, insultantemque impietatem; tantâ tamen modestiâ, ut sicut ex eo sublimis ipsius doctrina intelligi possit, ita ex hoc ejusdem intueri valeas sanctitatem. *Baron.* ad Ann. Christi 504.

Inter cætera ante Episcopatum composuit 24. vel ut alii legunt 23. libros: quorum primus est absque *A*. hoc est, ne unam quidem literam *A* habet. Secundus est absque *E*. Tertius absque *C*. & sic deinceps. Hujus operis *Fulgentiani* exemplar Ma. extat in *Latensi* apud *Hannones Cœnobio*, teste *Auberto Mirao* Bibl. Eccles.

Extant ejus opera *Antv.* 1574. 8. *Lugd.* 1633. 1652. Fol. cum operibus *Leonis* M. & c. B. PP. Tom. 9. p. 16.

Post varias Doctorum Virorum ad Opera S. *Fulgentii* procuratas successu temporum Accessiones & Commentarios, ea omnia ann. 1684. cum optimo (inquit *Oudinus*) ordine & charactere impressa in 4. *Parisi.* apud *Guillelmum Desprez*, viâ *Jacobæâ*, sub signo S. *Prosperi*, supposititiis sermonibus elemento minori ad finem adjectis.

Quamvis verò qui huic *Fulgentii* editioni *Parisi.* 1684. operam dederunt, nomina sua latere voluerint, de publicâ utilitate magis, quàm de fama solliciti & egregii facti conscientiâ contenti, neminem tamen latere voluerunt, multum se à Jesuitâ *Chiffletio* adjutos, qui variantes in omnia ferè *Fulgentii* opera, lectiones, quas olim ex variis codicibus Bibliothecæ *Carthusiæ* ad *Portas* exscripserat, benignissimè cum iis communicavit. *Acta Eruditorum* Mens. Septembr. Anno 1684.

FABIUS PLANCIADES FULGENTIUS.

Grammaticus, texuit libellum de *Continentiâ Virgilianâ*: & alium de *An.* Clar. An. D. *DX.*
ti quarum Vocum Interpretatione, ad *Chalcidium*, qui extant. *Physiologicon* ejusdem nondum apparet. Hunc *Fulgentium* nonnulli cum *Fulgentio Ruspensi* confundere solent, inter quos *Lil. Gregorius Gyraldus*.

Fulgentii Planciadis Grammatici *Mythologiarum* libri tres, utiles quidem, sed dictionis admodum tumidae, & verbis abstrusis, atque Poëticis abundantes. Hoc opus editum olim sub nomine *Fulgentii* Episcopi *Carthagenensis*. *Hollandus* die 14. Januarii censet esse S. *Fulgentii* Episcopi *Astigitani* in *Hispaniâ*, Fratris SS. *Leandri*, & *Isidori*, qui primò fuit Episcopus *Carthagena*, unde fortassis factum est, ut *Fulgentio Carthagenensi* tribueretur; Sed hæc est conjectura *Bivarrii* in *Comment. ad Chronicon Supposititium M. Maximi*, nam Auctor *Mythologiarum* est proculdubio *Fulgentius Planciades* Grammaticus *Africanus* *Joan. Card. Bona*.

Fulgentius omnium Scriptorum audacissimus, corruptus sermone, confusus intellectu, & omninò quidvis potiùs quàm sapientiæ consultus. *Casp. Barth.* in 1. *Sylv. Papinii*, p. 81.

Hæc *Fulgentius*: quem Scriptorem legendo miseratione temporum affici-mur; tanta enim jam ruditas à Græcâ literaturâ erat, ut sibi arrogantia summæ homo omnia scribere licere crederet, modò vel auctores Græcos vel voces ejus-dem linguæ per caput pedesque attrahere posset in medium, & inde suum nego-tium curare. *C. Barth.* *Comm. ad Stat.* Tom. 3. p. 449.

Fulgentius Planciades, scriptor *Mythologicus*, utilior quàm eloquentior: *Semipoetans*: *Afer* *Affectator*. *Barth.* l. 17. c. 7. *Advers.*

Quòd autem *Fulgentius Planciades* etiam *Taciti Facetias* citat, hoc inficeto adeò *Grammatico* planè dignum est, qui etiam *Plauti Euciston*, & similes lau-det nugas. *Vass. de Hist. Lat.* l. 1. c. 30.

Quòd signifer *Jovis* sit *Ganymedes*, docet doctissimus *Mythologus Fulgentius*. l. 1. *Jos. Scalig.* *Comment. in El. de Ob. Mac.*

Auctor non contemnendus *Fulgentius Turneb.* *Adversar.* l. 16. c. 3.

Fulgentius non contemnendus Grammaticus. *Angel. Politian.*

Expiscati commodum ex penario literatorio cujus tu fuisti *Condu*, *Mytho-logicon Placiadem*, fratrem, ut fertur, *Cassiodori*, hunc *Chalcypis* *Officinatori-bus* tradendum curavimus, nuncupatim tibi dicantes sine provocatione electo judici aureum librum; quid librum? thesaurum potiùs: quem *Sidonius* l. 3. eru-ditissimum & ob ingenii merita *Questorium* vocat, tanquam *Questurâ* rejectâ *Episcopatum Africa* sumpserit. *Joh. Bapt. Pius* in *Epist. Dedicat. ad Anton. Ma-riam Bentivolaum*.

Fulgentii verò paucos libros vidi, in quibus de *Christianâ* Religione benè sentit: sed duriusculus in primis, & affectatior stylo est, adeò ut in scriptis suis spinas, & verborum asperitates, si non aculeos potiùs pro verbis inseruisse videatur: & in primis in *Mythologico*: nam alia quidem piè, & *Christianè* scripta, non tam horrida sunt. *Lil. Greg. Gyrard.*

Ineptè ludit ille [*Fulgentius*] in *Etymologiis* ex *Græcis* fontibus derivandis, ut contrà *M. Varro* nimio sapè linguæ *Latina* studio. *Andr. Schott.* *Observ. Hu-man.* l. 2. c. 17.

Fulgentii Mythologiâ quid ineptius? *Brod.* *Annot. in Q. Calabrum.* p. 238.

Semeles ineptissimum etymon est apud *Fulgentium* l. 2. *Mythol.* & tamen do-ctissimi

etissimi viri eum *Mythologum Doctissimi* nomine commendant, qui totus nihil nisi mera est nugacitas. *Barth. Comment. ad Stat. Tom. II. p. 728.*

In libro cujus titulus est *Expositio Virgiliana Continentia, secundum Philosophos Morales*, mirabili industriâ aurum in luto, ut ita dicam, quæsit & invenit; dum opus Poëtæ ad Physicam rationem inclinavit. Scripsit hoc opus ad quendam Diaconum: Aliud verò *Mythologiarum* ad *Catum* Presbyterum *Carthaginensem*, & de abstrusis Antiquorum sermonibus ad *Chalcidum* Grammaticum, jam senem, cum ipse adhuc juvenis esset, & literarum Humanitatis Scholæ Doctor & Rector. *Trithem.*

Hujus opera edidit *Amstelodami* in 8. *Thomas Munckerus*, Ann. Dom. 1681. atque Commentariis illustravit.

ANICIUS MANLIUS SEVERINUS BOETHIUS.

Tempore *Anastasi* Imp. & *Theodorici Gothorum* Regis claruit. Scripsit Clar. A. D
DX. quinque libros de consolatione Philosophiæ, cum *Ticini* in exilio viveret. Cum ob litteras, ad *Anastasium* Imp. scriptas, & alia quædam suspectus esset *Theodorico* Regi, quasi studeret recuperandæ libertati, jussu ejus cum focero *Symmacho*, anno 524. interemptus est.

Certè inter posterioris ævi Scriptores, *Græcos* pariter ac *Latinos*, nemo fuit in omni genere sapientiæ *Boethio* nostro par. Nihil quippe in eo non est eximium. Religionem spectamus? Christianus est, & quidem inter Christianos fidei orthodoxæ sectator atque Adfector. Patriam? *Romanus*. Dignitatem? Patrius, exconsul ordinarius, exmagister officiorum. Familiam? *Anicius Manlius, Torquatus, Severinus, Boethius*. Studium & vitæ genus? Logicus acutissimus, Theologus gravissimus, Mathematicus solertissimus, Monachus artificiosissimus, Musicus suavissimus: adhæc Orator & Poëta optimus. Dictionis modum? utroque in genere fuso pariter & numeris adstricto, egregius, sed in hoc præcipuè excellens. *Boethii Petr. Berthius* præfatione præfixâ *Boethii* libris de consolatione.

Sunt quidem omnes *Boethii* libri graves & eruditi. Sed in his de consolatione Philosophiæ, nescio quomodo nolter Auctor seipsum vicerit. Ac puto, homines, quò sunt morti viciniore, eò plus experiri in se divinitatis; eoque communem vitæ ordinem egressos, majora dicere, videre, cogitare, quàm in omni vitâ actâ fecerint. Quæ res ingens momentum habet ad probandam immortalitatem animarum. Scripsit consolationem istam verbis sententiisque ita numerosam, ut nihil possit concipi elegantius. *Idem & ibidem.*

Boethii Severini ingenium, eruditio, ars, sapientia, facilè provocat omnes Auctores, sive illi *Græci* sint sive *Latini*. Sæculi barbarie ejus oratio soluta deterior invenitur; at quæ libuit ludere in Poësi, divina sanè sunt, nihil illis cultius, nihil gravius, neque densitas sententiarum, Venerem, neque acumen abstulit ardorem. Equidem censeo, paucos cum illo comparari posse. *Valla* docet illum *Latine* loqui; at *Vallam Boethius* bene sapere. *Jul. Scaliger* in *Hypercritico*, p. 825.

Sine difficultate profundus est in sententiis, in verbis sine levitate conspicuus, orator vehemens, efficax demonstrator. Ad id quod sequendum est, nunc probabitur suadens, nunc quasi stimulo necessitatis impellens. *Ioannis Sarisberiensis* Episc. *Carnot.* Policratici lib. 7. cap. 15.

Fuit *Boëthius* in omni disciplinâ egregiè doctus, quod liquidò ex ejus monumentis constare potest. In pangendis versibus mirâ usus est facilitate. *Lilius Gyraldus* de Poëtis.

Vir *Latinè & Græcè* doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens, quòque *Roma à Varonis* temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Quantum idem carmine valuerit, ostendunt libri 5. de *Consolatione Philosophiæ*, quos exul *Ticini* scripsit. Omnino nihil in poësi venustius habuit, vel illud ævum, vel etiam quod proximè antecessit. *Vossius* de Poëtis Latinis.

Severini Boëthii ingenium neque ante se multos, neque post se aliquem toto *Romani* Imperii tempore habuit similem. *Barthius* adversar. lib. 17. c. 13.

Quis *Boëthio*, vel in dialecticis acutior, vel subtilior in Mathematicis, vel in Philosophia locupletior, vel in Theologia sublimior? *Politianus* in Miscellaneis.

Boëthius egregius Philosophus, Poëta non pessimus, à *Ciceronis* dictione longè semotus. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Boëthius totus legendus est, magnus quippe Philosophus, & Poëta eximius, phrasin *Neroniani* temporis imitans. *Scaligerana* prima, p. 30.

Boëthius parvulas quasdam *Odas* composuit, quas Operi suo de *Consolationibus Philosophicis* immiscuit. Sed quantavis ingenii politic ornatus esset, pravum scribendi modum qui tunc vigeat superare nequivit: Quod in illo pulcherrimum niter, nihil est nisi adulterina pulchritudo, genio seculi quo scribebat conformis. *Rapin.* Reflexionib. in *Poëticam* in particulari. Reflex. 30.

Extat *Lugd. Bat.* ex off. *Hackiana* 1671. 8.

M. AURELIUS CASSIODORUS.

Clar. A. D.
DXIV.

Senator, V. C. & illustris, Exquæstor Palatii, Exconsul Ordinarius, Officiorumque Exmagister, Præf. Præt. Præpositus atque Patricius *Romanus*. Consulatum quidem ann. 514. solus gessit, *Theodorico Ostrogothorum* Regi carissimus eique à secretis & Epistolis, ann. 570. Adhuc vixit nonagenario major, anno verò 575. obiit, sicut refert *Ioan. Henr. Ursinus*, l. 4. de *Stat. Anim.* p. 544.

Quasi sidus quoddam inter *Gothici* seculi barbariem eluxit, tandem Monachus factus & *Ravennatensis* Cœnobii Abbas. *Olear.* Abac. Patrum.

Scripsit plurima, hæc verò primum obtinent locum: Comment. in *Psalmos*, & in *Cantica Canticorum* Epistolarum libri 12. --- Institutionum Divinarum libri duo --- De Orthographiâ ex Veteribus Grammaticis excerptâ --- *Chronicon*, desinens in annum 519. --- *Historia Ecclesiastica*, quæ *Tripartita* nominatur,

tur, quam ex Græcis Auctoribus, *Socrate*, *Sozomeno* ac *Theodoreto* per amicum suum *Epiphanium Scholasticum* Latinè redditis concinnavit---Libri 12. de rebus gestis *Gothorum*. Eos *Jornandes* in Epitomen redegit---Liber de *Animâ*.

Inprimis verò *Aurelium Cassiodorum* Senatorem, virum illustrem, ac doctum auxit dignitate *Patriciatûs Theodorici*, de quâ eidem collatâ dignitate extant ejusdem *Theodorici* litteræ cum ad ipsum *Cassiodorum* tum ad *Senatum* datæ, in quibus magistratûs tum ab ipso, tum à majoribus ejus benè perfuncti honorifica mentio habetur. Retinuit eum apud se, cujus Consilio Regnum moderari consuevit, & leges sancire populis, usus etiam ejus Ministerio in conscribendis ad diversos Epistolis, ex quibus ipsius *Cassiodori* libri variarum confecti sunt. *Baron.* ad an. 493.

Cassiodorus bonus Auctor, & minimè spernendus. *Scaligerana* 1.

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in secularibus literis omnium suo tempore facilè eruditissimus, non minus sanctitate quàm scientiâ clarissimus effulsit. *Trithem.*

Inter viros suo tempore doctissimos citra controversiam Principatum quandam tenuit. *Petr. Brossens* in vitâ *Cassiodori*.

Doctus, & ut illa tempora ferebant, eloquens. *Dempster.* in *Rosin.*

Vir utique & dignitate & pietate magnus. *Conring.* de Antiq. Acad. dissert. 1.

Magna *Aurelii Cassiodori* mens, quæ inter hanc *Gothici* seculi barbariem quasi sidus quoddam eluxit, stylo veniam deprecatur & facilè invenit. *Cassin.* plura *Valla* lib. 4. Elegant. c. 88.

Cassiodorus Senator, & Regi *Theodorico* ab Epistolis, postea Monachus, vir gravis & solidè doctus, cujus iacræ & prophanæ lucubrationes plenæ sunt jucunditatis & gratiæ. *Ioan. Card. Bona.*

Quingentesimus tertius Christi annus *Dexecrato* & *Volusiano* consulibus notatur à *Marcellino*, ex quo librarii redarguas errorem in *Cassiodoro*, apud quem omissus anni hujus reperitur horum consulatus. Acta autem Synodalia anni hujus, absque certo Consule, post consulatum *Avieni* notata leguntur: sed male indictione nonâ cum undecima scribenda esset indictio: unde conjicias librarii errorem ita exscribentis ix. loco xi. numeri notas: sed & nonnulli librariorum vitio potuit accidisse, ut ad finem *Chronici Cassiodori* aliquot desiderarentur consulatus: omnis enim suspicio oscitantiae procul ab ipso abest, qui suorum temporum scriptor luculentissimus & accuratissimus extitit. Porro ex numero annorum Imperii *Anastasi* integrum & concinnum esse *Marcellini* *Chronicon*, *Cassiodori* verò mutilatum apparet. *Baron.* ad Ann. Chr. 503.

Est illud *Chronicon* [*Cassiodori*] non inutile quidem propter Consulatus annos, quos digessit; ut & *Sigebertus* annotavit in Catalogo CXL. Sed tamen nec nimis est magnæ rei. Sanè penè nunquam ei cum *Eusebio* convenit. Sed *Cassiodori* *Chronicon* tantum farrago est quam temulentiae comparat *Onuphrius Panvinus*, approbante etiam *Josepho Scaligero* in *Animadvers. Eusebianis*. Profecto insanum sit non longè præferre *Fastos Capitolinos*. Nam Antiquiores sunt multò, longèque

longéque florentioris ævi: adhæc non *Consules* modò sed etiam *Censores*, & *Dictatores* nominant, cum suis *Equitum Magistris*: prætereà prænomen exactè magis ponunt, quorum ignorantia facit, ut personæ confundantur, magnaue in Historiis oriatur obscuritas. Utinam tantum *Fasti* illi non ad nos mutili pervenissent. *Voss. de Hist. Lat.*

Inutile etiam esset heic examinare *Cassiodori Commentarios in Psalmos*, cum nihil penè aliud egerit quàm *Divi Augustini Commentarios* in eisdem libros contrahere, ut id statim initio Præfationis suæ testatur. Præter ejus *Commentarios*, hujus Authoris præclarum habemus Tractatum, cui titulus *De Institutione Divinarum Scripturarum*, quo se exercitatum in *Scriptura Critica* demonstrat, seque observasse quæ optima in hoc Argumentum apud Veteres *Ecclesiæ Doctores* occurrebant-----Præcipui ejus Authores sunt *Divus Hieronymus* & *Divus Augustinus*; quibus acceptas ferre tenetur plerasque regulas quas in Opere suo universo proposuit ad *Scripturarum* interpretationem. Plures memorat libros qui nunc desiderantur, & inter cæteros *Observationes* quasdam à *Divo Hieronymo* conscriptas, admodum concisè in *Prophetas*, ut junioribus *Scriptura* studia faciliora fierent. Novam *Beati Hieronymi* Versionem ex Hebræo tanti æstimat, ut aperte dicat vix in posterum opus esse ad Hebraicos fontes confugere, cum tam accurata *Bibliorum Translatio* extet. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. cap. 10.*

Omnia *M. Aurelii Cassiodori* opera impressa sunt duobus Tomis in Fol. *Rothomagi* anno 1679. impensis *Antonii Dezallier Bibliopolæ Parisiensis*, & collata fuerunt cum MSS. Codd. curis *Iohannis Garatii Monachi Benedictini Congregationis sancti Mauri*, præmissa dicti *Cassiodori* vitâ, cum dissertatione de ejus *Monachismo*.

J U S T I N I A N U S I.

Clar. An. D.
DXXVII.

Romanorum Imperator, ex sorore nepos *Iustini* sen. à quo Nobilissimus primò, dein *Cæsar* & *Augustus* pronuntiatus, an. Chr. 527. paulo post ei successit. Leges hic statim in hæreticos severas promulgavit, templa destructa reparavit, Ecclesiæ protectorem se fore professus, dignum se imperio ostendit. Hinc per *Belisarium* contra *Persas Vandalosque*, capto *Gilimero*, victor, *Africam* recuperavit, *Gothos* in *Italia* subegit, *Vitige* R. in potestatem redacto, *Mauros* superavit, *Samaritanisque* subjugatis, pristinum Romano Imp. splendorem reddidit: postquam *Hypatium*, *Pompeium* & *Probum Anastasi* Imper. nepotes, ingenti seditione à *Viride Venetaq;* *Circi* factione excitatâ, rebellantes, ab Imperatrice corroboratus, & à *Belisario* Mundòq; fortiter defensu oppressisset. Sic quiete Imperio partâ, *Jus Civile* in eum ordinem redigendum curavit, quo nunc utimur, electis ad id negotii decem viris præstantissimis, qui *Codices Gregorianum*, *Theodosianum* & *Hermogeneum* in unum contraherent, legesque per 2000. Libb. dispersas in quinquaginta saltem compingerent, unde *Codex Digestorum*

vel

vel *Pandectarum* ortus. Porro 4. Libb. *Institutionum*, qui textum omnium legum succinctè continerent, & Cod. *Novellarum*, quibus novas à se latas complexus erat, composuit. Concilio 5. Oecum. *Constantinopoli* habito, priorum Concil. fidem confirmavit, errores damnavit, tria capitula rejecit, Anno 548. dum *Theodora Eutybianorum* commoda omnibus modis curaret, quæ *Epiphanius* Episcopo urbis mortuo *Anthemium Eutyb.* promovit, donec re à Marito cognitâ, huic *Menna Orthodoxus* substitutus est. Felix, ni paulo ante mortem in *Severitarum Heresin* prolapsus esset, qui negarunt *Christi* corpus corruptibile fuisse. Obiit an. 565. ætat. 83. Imp. 39. *Hofman.* in Lexico.

Quem quidem Imperatorem tanti constat ingenii, tantæque doctrinæ fuisse, ut mirum non sit si leges *Romanas* sparsas & incompositas in ordinem ad utilitatem hominum redegerit, eaque absciderit, quæ supervacanea & inutilia videbantur. Hac tamen in re, consilio & operâ *Ioannis Patricii Treboniani, Theophili, & Dorothei* usus est, qui tum doctrinâ & auctoritate insignes habebantur. Immensum namque illud librorum pelagus (ad duo enim ferè millia librorum fuisse constat) coacervatis simul ab urbe conditâ usque ad hæc tempora tot judiciis, in quinquaginta libros titulatim digessit, quos nunc *Digesta*, nunc *Pandecta* appellant: quod omnem civilem doctrinam contineant. Idem quoque legum Epitomen fecit librorum quatuor. Has autem leges *Institutiones* vocat. Dicimus etiam *Iustiniani Codicem* & volumen esse. Sunt præterea qui dicant *Iustinianum* ipsum libros de *Incarnatione Domini* eleganter scripsisse, templumque in honorem *Dei Patris* (nam Filius sapientia est) *Sancta Sophia*, quo nullum est in orbe majus, suâ impensâ, suoque jussu ædificatum. *Platina* in vitis Pontif. Rom.

Vir magni & excellentis ingenii, locum inter Ecclesiasticos Scriptores meritò acquisivit: quod præter plura, quæ sive in ejus legibus, sive in legum collectionibus tradidit ad *Christianam* pietatem spectantibus, vindicem se acerrimum *Heresium*, quæ ejus temporibus vigeant, ostendit; nimirum *Porphyrii, Eutychetis, Nestorii & Arrianorum. Trithem. & Possevin.*

Iustiniani fama nullis sæculis, nullis silebitur ætatibus. *Jornand.* de Reb. Goth.

Iustinianus Imperator inter viros literatos merito suo reponitur. Fuit enim princeps, si quis alius, in Philosophicis Theologicis, & Juridicis versatissimus, adeò ut *Sapientissimi Principis* elogium à *Theodahado, Gothorum* Rege, obtinuerit. *Konig.*

Ipsi etiam *Iustiniani* industriæ & solitudini debemus, quod præclara illa veterum Jurisprudentum & Legislatorum monumenta summo totius orbis bono habeamus concinnata. Alioquin nempe futurum erat, ut desudati illi veterum labores egregii, jam essent irriti, scriptis tineas & blattas pascentibus. *Guido Panciroll.* de Reb. recens invent. p. 219.

Tribonianus sagacis vir ingenii, & ad simulandum facti, impius quoque & *Christiani* cultus ex professo hostis, avaritiæ cum primis mancipatus sic ut ad omnem lucelli auram leges fixerit ac refixerit: hic fraudes spirans, pestifero afflatu *Iustinianum* Imperatorem ita infecerat, ut nunquam moriturum persuaderet, sed vivum sentientemque in cælum tralatum iri. Hunc tamen *Iustinia-*

num sunt, qui tradant, fide catholicum, rectum in administratione, judiciis justum: unde sit factum, ut ex voto cederent omnia. *Rhodigin. Lect. Antiq. l. 22. c. 20.*

Creditur *Iustinianus* prorsum fuisse literarum expertus: Etenim *Iustinus* pater boves pavit, sed antea suus, mox materiarii fabri minister vilis. *Iustinianum* *Suidas* ex imperitiâ ἀναλφάβητον vocat. *Idem* ibid. l. 25. c. 12.

Licet aliquam infamiam passus sit *Iustinianus* ex *Suida* testimonio referentis eum fuisse rudem, literarum expertem, & demum in amentiam decessisse, quem & aliqui viri docti secuti sunt; tamen ejus famam defendunt longè plures, majoribusque testimoniis freti. *Arth. Duck. de usu & Authoritate Jur. Civ. Rom.*

Quidam tradunt *Iustinianum* à verâ fide excidisse: *Suidas* autem (qui aliis nominibus eum fortiter calumniabatur) eum fatetur fuisse omnium Imperatorum maximè orthodoxum; quod & ipsius Professio Fidei Christianæ in *Codice Iustiniano*, & splendidissimum S. *Sophia* Templum *Constantinopoli* ab eo constructum adhuc demonstrant. Imò etiam à plurimis asseritur, eum fuisse relatum in numerum *Sanctorum*; novissimèque *Sixtus Quintus* Pont. Rom. ejus eximiam pietatem celebravit. *Idem* ibid.

Non derant olim, nec desunt hodie, qui in sacratissimum Principem, non minus doctrinâ & pietate, quàm potentiâ & rerum gestarum gloriâ clarum, tota calumniarum & convitiarum plaustra exonerant. Nemo verò unquam iniquiori censurâ, & inverecundiâ longè infra summi Principis sortem, in augustissimos *Iustiniani* manes debacchatus, est, quàm Card. *Baronius*, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex Imperatore non hominem, sed diabolum nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. Fuit, inquit, homo penitus illiteratus; adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilegus Imperator, qui non levem persecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, correptus maligno spiritu, agitatùs à Satana, quique omnem in Ecclesiâ dissolvit ordinem, fecitque ex regno cælorum ergastulum Inferorum. Infinitus essem, si omnia percurrerem. Non mihi in animo est, post *Guinetum*, *Giphanium*, *Trivorium*, *Rivium* nostratem, aliosque, egregii Principis vindicias agere. De eximiis *Iustiniani* virtutibus unicum aut alterum Veterum Testimonium proferam. De doctrinâ ejus & pietate hæc *Procopius*, (De Bell. Goth. lib. 3. de Ædif Justin. lib. 1.) in *Iustinianum* adhuc æquus. Solitum eum tum libros de rebus Divinis agentes pervolutare, tum de iisdem colloquia cum Episcopis & Presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei semper fuisse multis ante Pascha dierum hebdomadibus corpus vigiliis & inediis plusquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, vino, pane, aliisque cibariis penitus abstinuisse, herbis tantum sale & aceto conditis, atque aquâ contentum. De egregio autem illius erga fidem Catholicam studio audiamus *Agathonem* Papam ex Episcoporum 125. Synodo testimonium ferentem. Et præ omnibus, inquit, emulator veræ Apostolicæ Fidei præ memoria *Iustinianus Aug. cujus fidei rectitudo, quantum pro sincerâ confessione Deo placuit, tantum Rempublicam Christianam exaltavit: & usque ab omnibus*

omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur: Cujus fidei reſtitudo per anguſtiſſima ejus edicta in toto orbe diſfuſa laudatur. Gul. Cave in Hiſt. literar. Script. Eccleſ.

Inſtitutiones Juſtiniani multum laudat *Cujacius*: hunc librum omnium librorum *Juris Civilis* nitidiſſimum, comptiſſimum, facilliſimum, nulloque penè *Interprete* indigentem prædicat. *Cujac.* l. 2. obſervat. 31.

In *Juſtiniani Inſtitutiones* *Phillippus Melancthon* hoc diſtichon compoſuit,

Continet hic tenuis Legum Præcepta libellus:
Primaque *Romani* ſemina *Juris* habet.

Præter *Novellas*, quarum plurimæ ſunt fori Eccleſiaſtici, extant Lat. Ep. ad Synodum *Conſtantinopol.* Concil. Tom. 5. p. 119. Epp. 11. gr. l. ibid. p. 223. 679.

Tractatus adv. *Origenis* errores, ib. p. 635. Confefſio adv. Tria Capitula, ib. p. 683. Conſtitutio adv. *Anthimum*, &c. ib. p. 264.

P R O C O P I U S.

P Ræclarum ſub *Juſtiniano* nomen habuit *Procopius*. Natus hic fuit *Cæſarea* *Paleſtinæ*. Fuit idem Orator, ac Rhetor ſeu Profeſſor, vel Cauſidicus. Notarius erat, ac Comes *Belſarii*; cujus & res geſtas conſignavit. Accuratè, ac diſertè ſcripſit, ſive, ut *Evagrius* inquit, l. 4. c. 12. φιλοπονότατα, κομψῶς τε, καὶ λογίως, id eſt, Laborioſè, ſcitè ac diſertè, ut ait *Nicephorus Calliſti*, l. 16. c. 10. Continet ejus *Hiſtoria* libros 8. quorum duo primi ſunt de Bello *Perſico*; duo ſequentes de bello *Vandalico*: Quatuor poſtremi de bello *Gothico*. Primos duos, quos de bello *Perſico* eſſe dixi, in compendium redegit *Photius* in *Biblioth. Cod.* 63. At omnium ſύνεψιν habes apud *Agathiam* in Præſatione: Qui *Hiſtoriam* ſuam inde cœpit, ubi *Procopius* deſiit. Octo iſtis poſtea nonum *Procopius* adje- cit: atque eum, quia complecteretur res antea non editas ἀνέκδοτα appellavit, *Suidâ* teſte, qui etiam auctor eſt, libro hōc fuiſſe invectum in *Juſtinianum*; & conjugem *Theodoram*; item *Belſarium*, & uxorem ejus *Antoninam*. *Ἀνέκδοτα* iſta laudat *Evagrius* l. 4. c. 31. Memorat quoque *Nicephorus Calliſti* l. 17. c. 10. Item *Suidas*; qui & multa inde variis exſcripſit in locis. Præter novem, quos dixi, libros, extat volumen *Procopii* de *Juſtiniani* ædificiis in ſex narrationes, ſive, ut ipſe vocat, λόγος, diviſum. Ex iis clarè elucet, Hominem fuiſſe *Chriſtianum*; non gentilem, qualium αἰθείων deteſtatur: Sed neque *Hereticum*, etſi in *Juſtiniano* damnet, quòd in tales ſtatuerit pœnam capitalem. Nimirum judicabat, aliquas fidei controverſias tam eſſe difficiles penetratu, ut multi eas capere non poſſint: eoque probare non poterat, ſi propterea quis vitâ privaretur. *Voff.* de Hiſt. Græc.

Procopius *Hiſtorias* optima fide *Græcè* conſcriptas nobis reliquit, diligens in ſcribendâ *Hiſtoriâ*, verum mediocri ſtylo, ac planè naturali dictione, quæ *Aſiaticæ*

propior est, quàm *Attica*: ipse enim *Asiaticus* fuit. Conciones & Epistolas quasdam breves interposuit, haud prorsus in eo genere ineptas. *Posssev. de Historic.*

Procopius Historicus insignis, quique rebus à se scriptis interfuit, verax aliqui, at malignus & ingratus in *Iustinianum*, quem *Anecdosis* lacerat virulentè ac proscindit. *Bonifac. in Lud. Hist. p. 601.*

Certè quantum ex ipsius Scriptis perspicere liquet, veri non absimile mihi videtur, *Procopium* neque prorsus Gentilem fuisse, neque prorsus Christianum: cum Gentilibus Christianam non veram & unicam esse Religionem credidisse; cum Christianis Gentilium ritus & superstitiones ludibrio habuisse: cum utrisque summum Numen cœli terræque conditorem agnovisse. Utut res sit, erat saltem professione & nomine tenus, Christianus; utque *Iustiniani* gratiam eò facilius captaret, quicquid in pectore clam fovebat, palam Christianum cultum præ se tulit — In eâ (*Historiâ Arcanâ*) *Procopius* summâ non tam audaciâ dicam, quàm mentiendi & calumniandi prurigine turpissima & inaudita hætenus scelera *Iustiniano* Imp. aliisque affingit: adeò, ut nullo alio fine eam scripsisse videatur, quàm ut optimi Principis Aulam, tanquam Diabolorum Lernam, orbi invisam redderet. Tanta quinetiam in eâ ubique scatet fortiter conviciandi libido, tanta mendaciorum inverecundia, à solitâ *Procopii* gravitate alienissima, ut supposititium esse opus & *Procopio* falsò inscriptum viri doctissimi opinati sint. In excusis exemplaribus paginæ nonnullæ horrendas *Theodora* Aug. impudicitias & libidines narrantes omissæ sunt. *Integra verò Historia* in Bibliothecâ Vaticanâ reperitur. *Gul. Cave in Hist. Literar. Script. Eccles.*

Procopius ornamenta *Historiarum* & *Græci* Sermonis puritatem aut nescisse aut neglexisse videtur: sed quæ ad *Historiam* pertinent, singula commemorat ac res quoque levissimas magno studio consecatur. Et quoniam in rebus gerendis perpetuus *Belisarii* comes, ac totius publici consilii particeps fuit, sæpius etiam pro *Republ.* legationes obiit. Denique mediocriter est à doctrinâ informatus, ut non dubitem illum inter *Selectos* recensere. Cum verò singulas Epistolas, Decreta, Fœdera, Conciones vario dicendi genere ac stylo describit, magnum *verissimi Scriptoris* præbet argumentum: Nisi quòd suum *Bellisarium* sæpius, quàm decuit, & ineptis plerunque laudibus oneravit: ineptius quoque cædem *Constantiani*, qui apud *Iustinianum* stabuli magistrum egit, *Bellisarii* jussu perpetratam ita excusavit, ut in *fatis* esse diceret, *Constantianum* sic mori debuisse. Ridiculas quoque 30. *porcorum* & *statue Theodorici* conjecturas eximo, quodque *Thulen* decies *Britanniâ* majorem facit, quæ tamen altero tanto minor est. Sed illud fidem omnium superat, *Cineres Vesuvii montis*, qui citra *Neapolim* situs est, *Byzantium* usque vento delatos, ac populum ita exterritum, ut annuis supplicationibus *Deum* placaret: quæ prodigia sapiunt *Græcam* vanitatem, & *Historicis* non modò *prophanis*, verùm etiam *Ecclesiasticis* fidem sæpè derogarunt. *Joann. Bodin. in Method. Hist. c. 4.*

Procopius in iis quæ scribit accuratus est, quoniam *Belisarium* in ejus bellis comitatus est præclarorumque Gestorum ejus testis extitit, sed in *Historia sua Persica*

Perfica nimis jejuna est: *Diarii* enim potius quam *Historia* speciem præ se fert *Rapinus Reflex.* in *Histor.* Sect. 28.

Procopius. O egregium *Historicum*! *Vulcanius* totis quinque vel sex annis meum servavit, eumque à me lacrymabundus efflagitabat, quoniam eum illi dare renuebam. *Scaligerana* 2. Gall.

Procopius omnibus iis dotibus est instructus, quæ ad *Historia* pulcritudinem conducere possunt. Nam, *Evagrio* iudice, accuratè, comptè ac eleganter scripsit. Nihil eorum oblitus est quæ ad *Historiam* decorandam *Ars* conferre vallet; Mirificæ sunt ejus descriptiones, ejus *Orationes* vehementes, ejusque animadversiones sagacitatem spirant. *Eruditorum Ephemerides* Gall. 26. Augusti 1675.

Paucis ut concludam, arbitror *Procopium* dignum esse qui attentè legatur, in primis propter ea quæ solus cum accurata notitia tractat; Magna tamen utendum esse prudentia in eo legendo, ut bonum à malo distinguatur, ejusque lapsus, ab iis quæ judicio limatiori scripsit. *Suidas*, postquam eum *Illustrem* cognominavit, *Rhetoris* & *Sophistæ* nomen ei tribuit, qualis reverà plusquàm *Historicum* deceat fuisse videtur. Diffusus est, sed ea ubertate quæ potius *Asiatica* est quàm *Attica*, seu quæ frequenter plus superfluitatis quàm veri ornatûs habet. *Francisc. Motheus le Vayer*, Tom. 1. p. 363. Gall.

Leonardus Aretinus mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus est, quòd *Gothicam* historiam suppresso *Procopii* nomine publicasset, accusante *Christophoro Personâ*, qui aliud exemplar nactus, & *Gothicam*, & *Perficam* simul atque *Vandalicam*, *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo, transtulerit. *Paul Jov.* in *Elogio Aretini*.

Fuit *Procopius* horum *Romanæ Antiquitatis* curiosissimus, ut passim in libris de *Bello Gothico* singulati diligentia descripserit urbis mœnia, portas, cloacas, vias, ædificia, suburbia nullusque illo exactiùs prosequatur viam *Appiam*, *Aeneæ* navigium, *Mausoleum Adriani*, *Bovis Myroniani* signum in foro *Pacis*; quæ compluraque alia, & hæc ipsa de *Domitiano* uni *Procopio* debemus. *Nic. Alemannus* in *Notis* ad cap. 8. *Procop.*

Quoniam autem *Iustinianum* omnis *Literaturæ* imperitum fuisse asseruimus, non defuerit fortè, qui contra *Suidæ* testimonium, *Procopium Casariensem*, *Belisarii* scribam, producat, qui inter varias nugas & mendacia, quibus scatent ejus *historiæ* (de his loquor, quæ ad *Iustiniani* *Tribonianique* mores pertinent) hunc *Principem* *Theologiæ* operam dedisse, *memoriæ* prodidit. Vide *Franc. Florid. Sabin.* in lib. de *Jur. C. J.* interpretibus.

Opera ejus omnia in unum collecta *Parisiis* Tomis 2. è *Typographiâ Regiâ* vulgavit *Gracè* ac *Latine* *Notis*que illustrata *P. Claudius Maltrait* *Jesuita Tholosanus* an 1663. fol.

Anecdota studio atque curâ *Nicolai Alemanni* *Romæ* & *Lugduni* 1623. *Typis* edita fuerunt in fol. apud *Andream Brugiotum*.

Omnia verò *Procopii* Opera edita sunt *Gracè* & *Latine*, inter *Auctores Historiæ Byzantine* in fol. 24. Tomis editos, ex prælo *Galliarum* regio ab anno 1647. & ad 1670. & ultra.

PRISCIANUS.

Clar. A. D.
DXXVIII.

Cæsariensis, claruit *Athenis* tempore *Iustiniani* Imp. Scripsit de *Arte Grammaticâ*, ad *Julianum* Consulem: ad *Chosroën* verò *Persarum* Regem lib. De *Naturalibus Quaestionibus*. Convertit in *Latinum* Sermonem *Dionysii*, de situ *Orbis* carmina. Sunt qui scribunt, hunc ab initio *Christianum*, deinde fidei desertorem fuisse. Pars *Operum* ejus ab *Eliâ Vineto* aliisque edita. Floruit *Constantinopoli*, Anno 525. Nomen ejus, in codice Antiquissimo & emendatissimo *Prasclianum* esse, notat alicubi *Hadrianus Valesius Hofman*.

Priscianus Casariensis Grammaticus, omnium sui generis princeps scriptor. *Joan. Card. Bona*.

Priscianus Priscus & nomine & fide Grammaticus. *Voss. l. 1. De Anal. c. 19.*

Magnus Grammaticorum *Thalassiararchus* *Priscianus Barth. Adv. l. 35. c. 9.*

Tres illi tanquam *Triumviri*, de quorum principatu inter eruditos quaeritur, *Donatus, Servius, Priscianus*. Quibus ego tantum tribuo, ut post eos quicunque aliquid de *Latinitate* scripserunt, balbutire videantur. *Laur. Valla. Præfat. in secund. lib. Elegant.*

Dixi promiscuam veteres scripsisse *EI* vel *I*, longum. *Priscianus* aliter; qui veteres vult semper *EI* scripsisse, sequentem ætatem, *I* productum. Errat ipse, non ego: & refutant clarè æra & *Marmora* vetusta, in quibus ferè omnibus (quasi si nihil intersit) confusanea hæc Scriptura. Putidum sit citare: cui mens aut oculi, legat. Illud non importunè moneo, solvisse veteres *EI* illud scribere, etiam cum *I* brevi. *Lipsius de Rect. Pronunc. Lat. Ling. c. 8.*

Pater *Cressolius Iesuita* dicit *Priscianum* inter Grammaticos literatissimum fuisse. *Iosias le Mercier* eruditionem multam ipsi tribuit. & *G. Vossius* eum limatioris judicii Grammaticum, ac in lingua versatissimum censet. *Scioppius* tamen non rarò in illum invehitur, exiguum ei obiciens judicium in omnibus quæ scripsit, quamvis non dissentiat magna dexteritate & diligentia eum uti oportuisse ad Operis sui executionem. Sed *Bibliographus Anonymus* observat Criticum ipsum legitimo in suis Accusationibus fundamento sæpè destitutum esse. Cæterum *Prisciani Opera* in *Universitate Parisina* usque ad decimum tertium Seculum usitatissima fuerunt, ibique conspiciebantur parva ejus Grammatica seu ejus Rudimenta, quæ in inferioribus Classibus *Alphabetum* vocabantur, ejusque major, quæ *Priscianus Major* in superioribus dicebatur. *Baillet, in Eruditorum Judiciis. Paris. 1685. Gall.*

Vulgò de incongrua *Latinitate* dicimus quòd *Prisciano caput obtundatur*, ac si ritè loqui & scribere, speciali jure, ad ipsum pertineret. (Anglica Authoris sententia.)

Extant Opera ejus Grammatica cum expositione *Joan. de Aingrè* in Fol. *Venetis* an. 1596.

Extant etiam in Corpore veterum Grammaticorum à *Putschio* evulgato *Venetis*

Venetis jam anno 1476. excusa tradit *Vossius* l. 3. c. 30. de Analogiâ.

AGATHIAS, nonnullis dicitur AGATHIUS.

Myrinensis Poëta & Historicus celebris, vixit *Iustiniani* Imp. temporibus. Clar. A. D. DLX.
Composuit 5. libros de Imperio & gestis *Iustiniani*; item *Epigrammata* quæ passim in *Anthologiâ* leguntur. *Suidas* *Scholasticum Smyrnaum* appellat. Veteribus *Schola* Collegia *Iurisperitorum* dicta sunt: unde *σχολαστικοί*, qui alio nomine *Advocati* vocantur. *König.*

Agathius Scholasticus Smyrneus quinque libris res *Iustiniani* Principis, ejusque Ducum *Belisarii* & *Narsis* in *Italiâ*, *Africâ*, *Perside* & apud *Byzantium* gestas, post *Procopium*, scripsit stylo tenui, & crebris interpositionibus confuso. Verum utilis est, quod ea prosecutus sit, quæ meliores scriptores non habent. *Car. Sigon. de Hist. Roman. c. 34.*

Nunc verò *Agathiam* Historicum Optimum, qui *Iustiniani* Imp. res gestas post *Procopium Cæsariensem* est persecutus, *Gracè* antehac nunquam typis editum, in lucem emitto; *Agathiam*, inquam, virum suæ ætatis doctissimum, quique unus poëticen cum *Oratoriâ* ita conjunxit, ut dubium sit, in utrâ magis excelluerit; in utrâque certè non dubiam de omnibus sui ævi scriptoribus victoriam reportavit. E cujus editione plurimum & *Historiæ*, & *Gracæ* linguæ incrementi ornamentique est accessurum. Cùm enim varia gravissimaque Bella adversus populosissimas potentissimasque nationes, *Francos* scilicet, *Gothos*, *Vandalos*, *Hunnos*, & *Persas* gesta describat; tum verò de eorum moribus atque institutis, ac præcipuè de *Persicorum* Regum genealogiâ ac politiâ, multa commemorat scitu dignissima, quæ apud alios *Scriptores* nusquam reperiantur. *Stylus* ipse planè est floridus atque amœnus, multis sententiarum luminibus illustratus. Verbis verò utitur selectissimis, & frequenter à communi usu ac significatione remotis, adeo, ut *Suidas* diligens *Glossographus* potissimam *Lexici* sui partem ex hujus *Scriptis* concinnarit. *Bonaventur. Vulcan. in lit. ad Holland. & Westfrisi. Ord. quas Agath. præmisit, anno 1594. scriptis.*

Multum tempora illa ornabat *Agathias*-----Præter *Epigrammata* multa, quæ in *Anthologiâ* habemus, scripsit libros quinque de *Imperio*, & rebus gestis *Iustiniani*. Nec tamen omnia de eo refert: sed inde, ut ipse ait, cœpit, ubi desit *Procopius*. Dictione utitur tersâ, & floridâ *Gentilem* fuisse, præter alia ostendit illud *Φασιν*, quo l. 3. utitur, cùm sermo sit de Martyrio B. *Stephani Voss. de Hist. Græc.*

Agathias Historicus & Poëta excellens. *Conrad. Rittershus.*

Probus in primis sui seculi scriptor. *Olear. in Abac. PP.*

Procopium sequatur *Agathias*, floridus & non contemnendæ prudentiæ Scriptor. *Whear. in Meth. legend. Hist. Civ. sect. 24.*

Agathias est multi nominis Historicus & Poëta. *Dempster.*

Hic Author tanquam unus è Seculi sui optimis Poetis celebratus est. Credo ex ejus *Poematis* unum & octoginta *Epigrammata* nobis tantum superesse, in
libris

libris ejus *Anthologia* perspersa, quæque *Vulcanius* in fasciculum collegit, quem cum ejusdem Authoris Historia evulgavit. Hæc plurimi fecisse videtur *Josephus Scaliger*, cum ea in Latinos versus convertere dignatus sit, quæ septimo *Anthologia* libro occurrunt. Idem de aliquot aliis præstiterunt *Doussa* & *Vulcanius*. Poema quoddam insuper elaboraverat cui titulus *Daphnici* seu *Daphniasis*, quod rebus amatoriis, imò & pejoribus refertum erat, sed utrum in lucem prodierit ab inventa typographia, me latet. *Eruditorum Iudicia* de Poetis Parisiis 1686.

Sunt qui *Agathiam* existiment primum fuisse, qui *Græcorum Epigrammatum* volumen collegerit, in unumque conjunxit: alii *Planudem Maximum*, Monachum, virum doctum. *Gyrald.* de Poet. Hist. Dial. 10.

Vero propius est, illum *Ethnicum* fuisse, quàm *Christi* fidelem: neque tamen diversæ factionis homines insectatur palam aut mordet, perinde ac *Zosimus* fecerat. Dictione usus est floridâ ac tersâ; quam suo more, uti barbaram & faculentam reprehendit *Verderius*, omni enim potiùs ornatu *Scripta* compsit; nudamque Historiam vetulæ rugis scatenti persimilem sibi videri dicebat: quodque gravissimos scriptores fecisse compererat, disceptationibus & consiliis judicium suum interposuit, & quasi *Arbiter* datus, sententiam tulit *Balth. Bonifac.* de Rom. Hist. Script. cap. 24.

Zosimus, *Procopius*, *Agathias* tantam redolent barbariem, ut ne eorum quidem meminisse deceat. *Claud. Verder.* in Autor. Censione.

Extant de Imperio & Rebus Gestis *Justiniani* Libri 5. Græcè & Latine cum Notis *Bonaventurae Vulcanii*. *Lugduni Bat.* 4°. an. 1594.

G I L D A S.

Clar. A. D.
DLXXXI.

Cognomine *sapiens*, & ut à *Gildâ Albano* distinguatur, *Badonicus* dictus, gente *Anglo Saxo*, natus anno 520. ob prælium *Badonicum* claro (inde ei nomen) *Iltuti Morganensis* discipulus, Monachus *Bannochorensis*, scripsit an. 581. teste *Radulpho de Diceto* nequid jam dicam de *Polydoro*, *Baleo* &c. quamvis alii, & in his Rev. *Usserius* libellum ejus ad an. 564. referant, ipsumque an. 570. obiisse volunt. *Gul. Cave* Chartoph. Eccles.

Scripsit Epistolam sive libellum de excidio *Britanniæ*, itemque Reprehensionem acrem in *Britanniæ* Clerum. Aliarum *Gildæ* lucubrationum ad nos pervenit nihil, præter *Fragmenta* quædam, quæ veteri libro *Canonum* titulo 66. inserta, in *Cottonianâ* Bibliothecâ vidimus. Nam ut cum aliis, quæ inter *Plautinas* Comædias habetur, *Aululariam* huic adscribam, persuaderi mihi non patior: licet eò etiam politissimi virum judicii Ger. *Joannem Vossium* propendere non ignorem. *Jacob. Usser.* in *Antiq. Britan.* Eccles. c. 14.

Justiniani temporibus, atque ultrâ, claruit *Gildas*, cognomento *Sapiens*, *Iltuti Morganensis* discipulus & *Bannochorensis* cœnobii monachus atque Abbas. Cujus tum libellum de excidio *Britanniæ* habemus, tum reprehensionem acrem in *Britanniæ* Clerum-----Sanè ut summæ eruditionis vir, ita fidei, ac sanctimonie

sanctimoniam præcellentis fuit. Nec movere debent ridicula illa, atque inepta oracula, *Gilda* tributa. Planè enim sunt nugatoris cujusdam commentum, qui auctoritatem aliquam quisquiliis suis *Gilda* nomine voluit comparare. At verè scripsit *Gildas* librum antè memoratum, sive ut ipse vocat, epistolam de excidio, & conquestu *Britannia*. In quâ refert, quàm atrocia sit perpessa *Britannia* à *Saxonum* adventu usque ad tempus illud, quo ista traderet. Is liber primùm operâ *Cuthberti Tonstalli*, *Londinensis* Episcopi in lucem protractus, ac cum præfatione *Polydori Virgilii* editus fuit. Meminit hujus Libelli etiam *Venerabilis Beda* histor. Angl. l. 1. cap. 22. item *Gulielmus Neubrigensis* in Præfat. Brevis est in historiâ: multus autem in castigandis *Britannorum* vitiis. Antequam is lucem adspexisset, imponi simplicioribus solet libello alio *Gilda* nomen emen-
tiente---Si quid *Gilda*, præter epistolam, de quâ diximus, ac invectivam in Clerum *Britannia*, tribui debet, id fuerit *Querolus*; sive *Aulularia* illa quæ cum *Plauti* nomine falsò prodiit. Sanè *Gilda* adsignant codices quidam manu exarati: nec stylus refragatur: nisi quòd ille in *Gilda* Epistolâ sit impeditior, intricatiorque, quàm in *Querolo*. *Voss. de Hist. Lat.*

Hunc (*Gildam*) venerabilis *Beda* quasi per *Antonomasiam* notanter *Britonum* Historicum vocavit.

Et sanè Auctor Antiquus, & scriptor non vulgaris. *Pitsæus*.

Vir fuit summæ eruditionis ac fidei. *Aub. Miræus*.

Præ aliis *Britannia* Scriptoribus, solus mihi *Gildas* (quoties eundem materiæ cursus intulerit) imitabilis esse videtur. Quia ea quæ vidit & ipse cognovit scripto commendans, excidiumque gentis suæ declarans potius quàm describens, veram magis *Historiam* texuit quàm ornatam. *Gildam* itaque *Gyraldus* sequitur: quem utinam moribus & vitâ sequi posset; factus ejusdem plus sapientiâ quàm eloquentiâ, plus animo quàm calamo, plus zelo quàm stylo, plus vitâ quàm verbis Imitator. *Sylvest. Gyrald.* in priore Præfat. præfix. *Descript. Cambriae* suæ.

Gildas homo *Britannus*: cui nihil remotius est, quàm mentiri, nihil propius, quàm veritati inniti. Integritatis ejus non leve documentum est, quia in veritate promendâ, propriæ genti non parcit: & cum admodum parcè bona de suis loquatur, multa in eis mala deplorat: nec veretur, ut verum non taceat, *Brito* de *Britonibus* scribere, eos nec in Bello fortes fuisse, nec in pace fideles. *Polydor. Virgil.* l. 1. Angl. Hist.

Legem innocentia sibi constituens, vitam vixit integerrimam *Gildas*, ut in Deum flagitiosè delinquentes; eò liberiùs castigaret. Eruditione multò plus valuit quàm eloquentiâ, quod vitio temporis adscribendum modis omnibus judico. *Britannica* Plebis peccata & ingruentem per *Anglo-Saxones* calamitatem, quotidianis deplorabat lachrymis. Impuros hominum mores, præcipuè Sacerdotum & Principum, non poterat in suis Concionibus non improbare. *Joan. Baleus* de script. *Britan.*

Hunc *Gilda* libellum de *Excidio Britannia*, ob horridulum & incomptum *Orationis* Characterem, etiam à *Gulielmo Neubrigensi* in *Anglicana* suæ *Histo-*

ria procemio ita vituperatum invenimus: *Cum sermone sit admodum impolitus atque insipidus, paucis eum vel transcribere vel habere curantibus, raro invenitur.*

Et sanè (inquit Usserius Biblioth. Theol. MS. pag. 113.) *Beda* Britannorum scelera, Historicum illorum *Gildam* flebili sermone descripsisse confirmat; ex cuius etiam opere integras aliquando paginas Historiæ suæ inseruit. Unde & *Prisens* in Histor. Britann. Defens. cap. ult. rationem reddens cur à *Beda* præteritus fuit *Arthurus*, ex hoc *Gilda*, inquit, id erroris hauserat, quando nihil ex Britannicis rebus ipse legisse videretur, præter ea quæ ab hoc acceperit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

* Hic Author in quibusdam locis de *Sacerdotibus*, cautè legendus. *Index Mart. edit. ann. 1667.*

Extant Epistola de *Excidio Britannia*, Lond. 1525. 80. 1568. 120. Et *Ordinis Ecclesiast. Castigatio*, in *Orthodoxographia*, p. 487. & *Biblioth. PP. Tom. 8. pag. 707. 715.*

Epistola de *Excidio Britannia* Manuscripta adservatur *Cantabrigia* in Bibliothecâ publicâ, & *Oxonia* in Bibliothecâ Collegii *Mertonensis*. Etiam vita *Gilde* hujus Manuscripta dicitur superesse *Cantabrigia* in Collegio *S. Benedicti*. Variæque ex eâ vitâ refert fragmenta *Joannes à Bosco* in libro, quem ex veteribus membranis *Flariacensis* Bibliothecæ collegit. *Voss. de Hist. Lat.*

S. G R E G O R I U S.

Clar. An. D.
DXC.

Magnus, *Roma* natus, Patre *Gordiano* Senatore, *Felicio* II. aliis III. abnepos, ex Præfecto Urbis *Romana* Monachus *S. Equitii* factus, tum à *Pelagio* II. Romano Pontifice *S. R. E.* Diaconus creatus, mittitur *CP.* ad *Mauritium* Imperatorem Apocrisiarius anno 582. unde disputatione cum *Eutychio P. CP.* de Resurrectione carnis habitâ, *Romam* reversus, ædificavit Monasterium Sancti *Andreae* in *Clivo Tauri*, ac *Pelagio* lue extincto die 8. Febr. anni 590. ipse electus, acceptoque *Mauritii* Imp. consensu consecratus est die 3. Septembris ejusdem anni, tenuitque Pontificatum annis 13. mensibus 6. diebus 10. usque ad diem 12. Martii, anni 604. quo obiit sub *Phocâ* Imp. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Gregorius Papa, *Romana* Sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate summus, tantoque per Gratiam Spiritûs Sancti scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem par fuerit unquam. Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, ut, exclusis omnibus illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate *Antonium*, eloquentiâ *Cyprianum*, sapientiâ *Augustinum*. *Ildefons. Tolet. de Script. Ecclesiast.*

Gregorius Romana Urbis Episcopus, organum Sancti Spiritûs, incomparabilis

bilis omnibus suis prædecessoribus, multa præ sole præclara, ac præ obrizo auro pretiosa scripsit. *Honorius Augustod. de Script. Eccles.*

Gregorius Primus, ex Monacho ordinis Sancti *Benedicti*, Patriâ *Romanus*, post *Pelagium* Pontificem sedit in Cathedrâ *Petriannis* 13. mensibus 6. Vir in Divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis utique doctissimus, Theologorum Princeps, splendor Philosophorum, & Rhetorum lumen, vita & conversatione integer atque sanctissimus, cui divinas Scripturas explananti Spiritus Sanctus aliquoties visibili specie apparuit, eique arcana mysteriorum earundem invisibili magisterio reſeravit. *Trithem.*

Hic [*Gregorius*] librum *Dialogorum*, quem cum *Petro* Diacono suo, de miraculis Sanctorum sui temporis habuit, *Teudelinda Longobardorum* Reginae, pro munere misit. Scripsit & alia, quæ à *Romanis* post mortem ejus combusta sunt, qui & omnia opera ejus combussissent nisi *Petrus*, diaconus ejus interveniens confirmasset jurejurando, se vidisse Spiritum Sanctum quasi columbam super caput *Gregorii* tractantis sedentem, rostrum suum ori illius inferentem: & hoc ipsum *Petrus* hac conditione fecit, ut, si ipse post factum jusjurandum statim moreretur, *Romani* à libris *Gregorii* comburendis cessarent: si non moreretur, ipse etiam combustoribus librorum manus daret. Sic *Petrus* inter verba juramenti expiravit, & *Romanorum* insania cessavit. *Sigebert. de Script. Eccles.*

Alii quidem *Pontifices* construendis ornandisque vel auro vel argento Ecclesiis operam dabat, hic autem totus erga animarum lucra vacabat *Beda Hist. Eccles. Angl.*

Is non sibi ipsi, sed utilitati hominum, ac honori diviso consulens, quem certe ob Religionem & pietatem rebus omnibus semper attulerat, spretis opibus, posthabitis voluptatibus atque omni ambitione & potentiâ, gubernacula Christianæ Reipublicæ suscipiens, ita vixit, ut usque ad tempora nostra neminem ex successoribus parem habuerit, nedum superiorem vel sanctitate vitæ, vel diligentiam in rebus agendis, vel doctrinâ & scriptis. *Platina in Vit. Gregor.*

Nullâ virtute major & admirabilior, quàm quod ambitionem illam contempsit, quæ maximos quosque Christianæ confessionis antistites afflixit---Ejus Homiliæ mirificè bonis rebus plenæ, & exemplar sequentium seculorum doctoribus. In summo pretio fuerunt, adeo, ut qui aliorum librorum potiri non possent, ex præscripto, istum sibi parare omnimodè oportuerit. *Casp. Barth. l. 55. c. ult. Adversariorum.*

In *Gregorio* puram, nulloque fucò picturatam sanctimoniam agnoscimus. *Eras. in Præfat. August.*

Gregorius Magnus Papa morum instructor præcipuus, & omnium virtutum Magister. *Joan. Card. Bona.*

Gregorium Romanum ejus nominis primum agnosco virum pium, ea loquentem quæ sentit. Et hic propius accedit ad *M. Tullium*, quàm *Ambrosius*: sed fuit lutulentus, & *Isocraticæ* structuræ quasi servit Oratio, quod est à *Cicerone*

alienum. Sic enim puer in *Scholis* assueverat. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 153.

Verborum, & Orationi genus in omnibus penè scriptis ejus continuum est & connexum, incisus quibusdam, & membris sibi invicem correspondentibus currens, & *ὁμοιοτελής*, hoc est, similiter terminantibus sententiis fluens, semperque ferè in absolutis perfectisque finiens periodis, non affectatis tamen, nec quæstis, sed ex pristina secularis eloquentiæ exercitatione ultro manantibus, citra ullum accuratæ dictionis & elaboratæ texturæ artificium. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Sanctus *Gregorius* Papa prolixos in *Jobum* Commentarios elucubravit, ubi Literalem sensum tanquam parum utilem ad plebis institutionem negligit. Hic Pater Sancti *Augustini* Opera sedulo legerat, quorum excerptis libros suos referat; & in hoc se judicio pollere demonstrat, quod in omnibus non sit secutus veterem Latinam Versionem quæ ad *Græcam Septuaginta* Interpretum facta fuerat, quæque illo tempore *Vulgata* Versio adhuc erat; Verùm ad Divi *Hieronymi* Translationem ex *Hebraicis* sæpè recurrit, iis præsertim locis quibus illam Veteri præstantiorem deprehendebat. Utraque hac Versione se uti profitetur, quia *Roma* ambæ tunc erant in usu: Hæc autem fuit occasio cur Nova hæc Sancti *Hieronymi* Versio reciperetur; quæ tandem Veteri *Vulgatæ* succenturiata fuit. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Critic. V. T. l. 3. cap. 10.

Hæc carmina de *Gregorio* Primo, *Leone* Primo, & *Nicolao* Primo composuit *Stephanus Paschasius*:

Pontifices quot *Roma* tulit celeberrima Sanctos;
Majores nullos *Nicolao*, *Gregorioque*;
Sive *Leone* habuit: re sunt ut nomine Primi.

Gregorius Magnus---Vir erat pietate insignis, nec ævi illius ratione habita doctrinâ incelebris: immo si *Isidorum Hispalensem* audire velimus, tanto per gratiam *S. Spiritus* scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam doctorem, sed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam. Sic quidem *Isidorus*: cujus tamen hac in re verba cum grano salis accipienda esse meminerit lector. Pietatis certè & eruditionis laus ei neutiquam est deneganda, in hoc verò jure merito culpandus, quòd teste *Joanne Sarisburiensi*, de Nug. Curial. lib. 2. cap. 26. & lib. 8. cap. 19. non modò *Mathesin* ab Aula recedere jussit, sed quo major esset *S. Scripturæ* autoritas, & in ea evolvenda diligentia studiosior, intempestivo nimis ac planè flagranti zelo nobilissimæ Bibliothecæ Palatinæ, in cujus Archivis recondabantur tot veneranda vetustatis monumenta, ignem admoverit, quo incendio perierunt.

Scripta *Palatinus* quæcunque tenebat *Apollo*.

In quibus inquit *Sarisburiensis*, erant præcipua, quæ coelestium mentem & superiorum oracula videbantur hominibus revelare. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

Anto-

Antoninus Florentinus, part. 4. *Summa Confessionis*, tit. II. c. 4. refert, *Gregorium* omnes libros, quos habere potuit, *Titi Livii* comburi fecisse, quia ibi multa de superstitionibus *Idolorum* narrantur.

Universalis titulum penitus damnavit *Gregorius*: & primus appellari voluit *Servus Servorum*.

Extant Opera Rom. 2. Vol. 1588. 1593. *Bes.* 1564. 2. Vol. *Ant.* 1572. 1615. *Par.* 1605. 1640. fol. *Epistolarum* lib. 12. C. T. 5. p. 1028. *Dialogorum* lib. 4. à *Zacharia* à P. Græcè versi habentur integri Gr. Lat. edit. *Par.* 1640. Tom. 30. suppletis quæ deerant ex *Canis. Antiq. Lect.* Tom. 3.

Perpensis ex utraque parte argumentis restat, ut hi *Dialogi de Vita & Miraculis Patr. Italicorum*, & *de aternitate Animarum*, saltem sint dubiæ fidei, à *Gregorio M.* ut videtur, scripti, à recentioribus aucti & interpolati. Ejus ergo esse haud iverim inficias. Interim in hoc opere concinnando nimium credulitati suæ indulgisse, & in fabulas plus quam par erat, propensioem fuisse nemo qui æquo animo ac præjudiciis libero id legerit, facile negabit. *Gul. Cave* in *Hist. literar. Script. Eccles.*

EVAGRIUS SCHOLASTICUS.

Genere Syrus, domo *Epiphaniensis*, Advocatus & Expræfectus natus ann. 536. quando obierit non liquet. *Gul. Cave* *Chartoph. Eccles.*

Evagrius Scholasticus *Epiphaniâ* *Syriæ* urbe oriundus, post *Eusebium*, *Socratem*, *Sozomenum*, atque *Theodoretum*, libros sex Ecclesiasticæ conscripsit *Historiæ*, ab anno circiter 431. quo *Nestoriana* impietas in Concilio *Ephesino* damnata est, usque ad annum 597. *Mauritii* Imp. 12. ut ipse in fine narrat, ubi etiam asserit. scriptum à se aliud quoque opus fuisse, quod *Relationes*, *Epistolas*, *Decreta*, *Orationes*, *Disputationes*, resque alias ejusmodi complectebatur: seque duos honoris gradus consecutum: & primum quidem à *Tiberio Constantino* ad *Quæsturam* evectum, tum à *Mauricio* munus adeptum servandarum *Tabularum*, in quibus, non tam nomina, quam ipsa *Præfectorum* acta inscribebantur. *Phil. Labbe* de *Hist. Ecclesiast.*

Evagrius, illustri dignitate præditus, *Historiam* usque ad *Justini* ætatem deduxit, maxima ex parte res prophanas tractans: quarum argumenta, & materiam, ex *Eustathio Syro*, *Zozimo*, *Prisco*, *Joanne*, *Procopio Cesariensi*, *Agathia*, qui illis temporibus ordine insignes fuere oratores & præterea ex aliis, non poenitendis *Historicis* decerpit. *Niceph. Calist.* in *Proem. Hist. Ecclesiast.*

Evagrius est suorum temporum rerum gestarum *Scriptor* insignis, atque ex *Græcis* primus eorum, qui leguntur, *Orthodoxus*. Ast enim vero magnam partem *Scriptorum* suorum *Zachariæ* rhetoris, *Eutichiani* Hæretici autoritate confirmat *Evagrius*, unde ipse haud immerito *Eutychanus* à nonnullis dicitur. *Henr. Spondan.* in *Epit. Annal. Baron.* ad Ann. 565. num. II.

Zachariam Rhetorem, cujus auctoritate magnam partem *Scriptorum* suorum

confirmat, *Eutychianum* Hæreticum fuisse, plurimaque rerum benè à Catholicis gestarum silentio suppressere, atque ea quæ *Eutychiano* errori favent, ad verbum recensere constat. Meminerit igitur Lector Catholicus, ut cautè legat ea quæ ab eodem *Zachariâ*, in causâ præsertim *Eutychianorum*, apud *Evagrium* citantur. *Aubert. Miræus* de Script. Ecclesiast.

Laudanda est in primis *Evagrii* diligentia, qui cum *Historiam Ecclesiasticam* scribere aggressus esset, quæcunque ad id argumentum spectabant, ex optimis Scriptoribus collegit, puta ex *Prisco*, *Joanne*, *Zachario*, *Eustathio*, & *Procopio* Rhetoribus. Stylus quoque ejus non improbandus est: Habet enim elegantiam & venustatem, ut testatur etiam *Photius*. Sed quod præcipuè in *Evagrîo* laudandum est ex *Græcis Ecclesiasticæ Historiæ* Scriptoribus, solus hic rectæ fidei doctrinam integram atque illibatam servavit, ut post *Photium* observavit *Baronius* in *Annalibus*. Illud tamen in eo reprehensionem meretur, quòd non tantam diligentiam adhibuit in conquirendis antiquitatis *Ecclesiasticæ* monumentis, quantam in legendis prophanis Scriptoribus. Certè totus ferè liber sextus in belli *Persici* narratione consumitur. *Henr. Vales.* in Præfat. ad edit. *Theodoretî & Evagrii*.

Evagrius Scholasticus Ecclesiasticæ Historiæ Scriptor, res potius profanas quàm sacras pertractans. *Joan. Card. Bona*.

Evagrius est Scriptor à fabulosis narrationibus, ut res arguit, non nimis alienus. *Isaac. Casaub.* exercit. 13. num. 31.

Lectæ est *Evagrii Scholastici* ex præfecti, nati *Epiphaniâ* urbe *Cælesyriæ*, *Ecclesiastica Historia* libris sex: Inchoans à fine *Socratis* & *Theodoritî* Historiarum, pertingensque ad *Mauricii* annum duodecimum imperii. Stylus huic non ingratus, tametsi interdum redundare quodammodò videatur. Verùm in Dogmatum veritate cæteris *Historicis* accuratior est. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 29.

Quæ quidem laus, etsi ei non sit deneganda, in pluribus tamen factis recensendis nimis fuisse credulum, & in fabulas proniorem, ex iis quæ datâ quâvis occasione de Cruce, Reliquiis, fictisque Miraculis (quæ majori in pretio jam haberi cœperant) refert, cuius præjudiciis non occæcato liquidò patebit. *Gul. Cave* in *Hist. Literar. Script. Eccles.*

Historiam Evagrii primus omnium *Robertus Stephanus* Græcè edidit ex unico codice MS. Bibliothecæ Regiæ.

Loca compluria in *Evagrii Historiâ* explicat *Jacobus Billius Prunæus* libr. 1. *Observationum Sacrarum* c. 38.

Prodiit *Evagrii Historia* unà cum *Theodoretî Historiâ Ecclesiasticâ* anno Dom. 1683. fol. cum Notis *Henrici Valesii*.

S. ISIDORUS HISPALENSIS ARCHIEPISC.

Clar. An. D.
DXCV.

S Everiano Patre in provinciâ *Cartaginensi* natus, post fratrem suum *Leandrum Hispalensis* in *Bætica* Archiepiscopus fuit per annos 40. ab anno Christi

Christi 595. ad 636. æra 874. qua anno primo *Chintiliani* Regis Spiritum Deo reddidit die 4. Aprilis, feriâ quinta post Pascha, alii 16. Januarii--- Junior sæpè dicitur ad distinctionem alterius *Isidori Hispani*, *Cordubensis* Episcopi qui *Honorio* & *Theodosio* II. imperantibus *Paulo Orosio* Historiarum Scriptori notissimo commentaria in libros Regum dicavit circa ann. 412. *Phil. Labb. de Script. Eccles.*

Scriptit varia, hæc verò primum obtinent locum: *Originum*, sive *Etymologiarum* libri 20.---*Chronicon* ab initio Mundi usque ad annum *Christi* 626.---*Historia Gothorum, Vandalorum, & Suevorum*---*Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis*---*Commentaria in libros Historicos veteris Testamenti*.

Isidorus vir egregius, *Hispalensis* Ecclesiæ Episcopus, *Leandri* Episcopi Successor & Germanus, floruit à tempore *Mauritii* Imperatoris, & *Recaredi* Regis: in quo quiddam sibi Antiquitas vindicavit, imò nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam imaginavit Vir in omni locutionis genere formatus, ut imperito doctoque, secundum qualitatem Sermonis, existeret aptus, congruâ verò opportunitate loci, incomparabili eloquentiâ clarus. Jam verò quantus sapientiâ fuit, ex ejus diversis studiis & elaboratis opusculis perfacilè prudens lector intelligere poterit. *Braulio. Episc. Casar. August. in prænot. libr. Isidori.*

Isidorus, post *Leandrum* Fratrem *Hispalensis* Sedis, Provinciæ *Bætica*, cathedram tenuit, vir decore simul & ingenio pollens. Nam tantæ jucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes: ex quo audita bis qui audisset, non nisi repetita sæpius commendaret. Scriptit opera eximia, & non parva. *Ildefons. Tolet. de Script. Eccles.*

Isidorum summoperè laudant *Concilii Toletani VIII. Patres. Nostri*, inquiunt *Sæculi Doctor egregius, Ecclesiæ Catholica novissimum decus, precedentibus ætate postremus, doctrina comparatione non infimus, & quod majus est, in sæculorum fine doctissimus, atque cum reverentiâ nominandus Isidorus. Gul. Cave in Hist. Literar. Script. Eccles.*

Vir non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus, & in dicendo non tam rudis, quàm inexercitatus. *Volaterran.*

Hispanis Isidorus Hispalensis Episcopus *Leandri* successor, multa tum scripsit quæ fidem *Christianam* mirificè juvant. De summo enim bono, de viris illustribus, de vocabulis Grammatices, & etymologiis libros composuit. Historiam præterea ab *Adam* usque ad tempora *Heraclii*, vitas quorundam Sanctorum, Historiam *Longobardorum*, & brevem quandam Cosmographiam stylo satis eleganti edidit. In eo homine pluris facienda est certè sanctitas, quàm eruditio. Sunt qui scribant *Isidorum Germanum* fuisse, quanquam *Hispani* hunc suum esse affirmant: utcumque sit, satis constat, eum fuisse quavis laude dignum ob doctrinam & sanctitatem. *Platina de Vit. Pontif.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in sæcularibus literis nulli suo tempore secundus. *Trihem.*

Vir eximiæ sanctitatis & eruditionis, divinarum Scripturarum peritissimus. *Sixt. Senens.*

Fuit

Vir doctrinâ simul & ingenio pollens. *Baron.* ad an. 636. sect. 9.

Fuit hic vir omnium literarum cognitione tinctus. *Bibl. Hispanic.*

Qui unus (*Isidorus Hisp.*) inter omnes *Hispania* Viros, tum sanctitate, tum literis clarus, nec secus ac *Sol* inter omnia sidera fulget. *Lucius Marinus* de Reb. *Hisp.*

Isidorus vitæ sanctitate, literis tam sacris quàm profanis paucis æqualis, inferiori nemini, quemque satis superque doctum illud *Originum* opus posteris commendat. *Ludovic. Nonius* in *Hisp.*

Quem (*Isidorum Hisp.*) *Hispaniarum Doctorem* nominat Rex *Ferdinandus* cognomento *Magnus*, quanquam sæpè etiam vanus (in opere *Etymologico*) dicatur *Paulo Merula* part. 2. *Cosmog.* l. 3. c. 34.

Isidorus Hispalensis, Grammaticus necessarius, in quo pleraque, quæ nusquam alibi, & Historicus non satis cultus, nec diligens, moribus tamen incorruptis, & non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus. *Bonifac. Judic. Hist.* l. 15. c. 5.

Isidorus Hispalensis Grammaticus adfert nonnulla ex antiquis hausta haud prorsus aspernanda, præsertim quòd fontes illi non pervenerunt ad hanc ætatem. *Lud. Viv.* de Tradend. *Discipl.* l. 3.

Est quidem is Scriptor necessarius potiùs quàm doctus. *Casaub.* ep. 307. *Car. Labbeo.*

Joannes, Gerundensis Episcopus, sic censet, in rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompejum, Orosium, & Isidorum Hispalensem*: tolerabilem, *Rodericum Toletanum*: cæteros somnia contexere.

Isidorus multa ex *Veterum* libris quibus hodiè caremus, eaque optima transcripsit, ideo illum velim habere. Doctis utilissimus est: *Scaligerana* prima.

Fratoribus *Isidorum* semiptiscis annumerat *Jan. Douza* l. 3. præcid. in *Petronium*, c. 9. p. 355.

Isidorum centonum Sarcinatore vocat idem *Douza* Not. in *Sallust.* p. 18.

Isidorus Hispalensis Episcopus scripsit *Originum* libros XX. In quibus cum ex *Servio Maronis* Interprete, *Festo, Nonio, Divo Augustino*, cæterisque melioris notæ Auctoribus ad verbum pleraque transcripsisse, ostendit *Petrus Ciacconius* Notis in *Isidor.*

Talis fermè est apud *Latinos* *Isidori Rhapsodia*, qualis apud *Græcos* *Suida*, undecunque à compluribus consarcinata. *Beat. Rhenan.* in *Tertullian.* de Pœnitentiâ, p. 471.

Auctor *Originum* sive *Etymologiarum*, quibus tamen quandoque nil, nisi nugæ agit, & risum movet. *Christian. Becman.* de propriâ significatione vocum. p. 13.

Janus Douza centonum Sarcinatore vocat *Isidorum*. Quò tamen ipsò locò cum unum alterumque *Sallustii* fragmentum haud mediocri accessione augeat ex *Isidoro*, vellem parcius ipsi probrum hoc, saltem dum ejus beneficio fruebatur, objecisset. *Thomas de Plagio*, num. 474.

Cæterum in sacris quoque lucubrationibus cum aliena constipare, quàm sua dare idem *Isidorus* maluerit, plagium ipsi cum primis è *S. Gregorio*, cujus discipulus fuit, objectum meminimus. Quod quidem crimen ab eo depellere qui volet, nisi aliam viam institerit, quàm *Lucas Tudensis*, qui extraordinarium

Spiri-

Spiritus Sancti influxum credi à nobis hic voluit, operam perdet. *Idem* ibid. num. 475.

Miror sanè *Bellarminum* in eâ fuisse sententiâ, quòd *Chronicon* illud decerp-
tum sit ex libro 5. *Etymologiarum*, cum è contrâ certo certius mihi videatur, ex
hoc *Chronico* delibasse *Isidorum* aut certè *Braulionem* quæ brevi compendio
de serie temporum traduntur ad calcem libri quinti *Etymologiarum* — sunt qui
[*Isidori*] commentarios in quatuor libros Regum adjudicare malunt *Isidoro*
seniori Episc. *Cordubensi Phil. Labbe.* de Script. Ecclesiast.

Isidorus Hispalensis: anno 639. præfuit Synodo *Spalensi*, quo modo vocatur
Synodus *Hispalensis*: Ut *Spalis* pro *Hispalis*, *Spania* pro *Hispania* dixere. Item
præfuit nobili illi Lxx. Episcoporum Synodo *Toletana*: quæ anno habita 633. ut
Manuscriptis Antiquis *Garfias Loaisa* observavit. Utrum autem *Hispalensis* hic
sit idem ille, qui Pontificum Epistolas, & Conciliorum Canonas, collegit, ad-
huc in controversiâ est. *Voss.* de Hist. Lat.

Non possum eruditum & Ecclesiasticæ Antiquitatis studiosum Lectorem hoc
loco gaudium meum celare: repertum nempe à me esse superioribus diebus illu-
stre & bene longum *Isidori Hispalensis* Episcopi Fragmentum de *Institutione*
Jejunii Quadragesimalis, quod alibi, si vitam *Deus* dederit, publici juris faciam.
Boxhorn. ad Hist. August. Script. p. 999.

An Fragmentum illud ediderit *Boxhornius*, nobis incompertum; quod, aut
egregiè fallor, non aliud fuit ab *Isidori* 36. capite libri primi de *Officiis Eccle-*
siasticis. *Isidori* operum editio *Madritensis* anno 1599. rariùs prostat. in eâ *Joh.*
Grial. editoris & aliorum Præfationes legas, in editione *Parisiensi* An. 1601.
Typographorum avaritiâ expunctas. *Paul. Colomes.* paralipom. ad *Chartophyl.*
Ecclesi. *Gul. Cave.*

Opera omnia cum observationibus *Garfiae Loaysæ Grialii* & *Jacobi du Breul*
Monachi S. *Germani à Pratis.* *Parisis* in fol. apud *Seb. Nivellium* an. 1601.
Editio bona.

Opuscula nondum antea edita vulgavit *Constantinus Cajetanus*, & inscripsit
Philippo III. Hispaniarum Regi Romæ. in 4°. 1616.

De ordine creaturarum liber ad *Braulionem* Episcopum *Cesaraugustanum*
primùm editus à *Dacherio* Tomo 1. spicilegii.

THEOPHYLACTUS.

Cognomine *Simocatta*, genere *Ægyptius*, patriâ verò *Locrensis*, ex *Sophi-* Clar. Anno
sta Præfectus, & Antigrapheus, id est, forsan *Cancellarius*, claruit anno 611. Dom. DCXI
& deinceps. *Gul. Cave.*

De rebus à *Mauritio* Imp. gestis libros octo posterius reliquit, quos ex *Gre-*
co. *Jacobus Pontannus* S. J. *Latinos* fecit. Singulorum librorum excerpta *Photius*
Cod. 65. recitat. Circumferuntur & hæc ejusdem *Simocattæ*, *Problemata Phisica*;
Epistolæ Morales, Rusticæ, Amatoriæ; *Excerpta Legationum* ex libris illis *Histo-*
riarum.

Dictio illius [in *Historiarum libris* veneris aliquid habet, nisi quòd figuratis vocibus & allegoricis sensibus putidè nimis ac frequenter ad satietatem usus, in frigiditatem quandam ac juveniles ineptias dilabatur. Veruntamen & Sententiarum illa interjectio minus opportuna diligentiam arguit, & curiosam, & supervacaneam. Cætera bonus, in reprehensionem non incurrit. *Phot.* in *Bibliot. Cod.* 65.

Huic [*Photii de Simocatta*] iudicio & nos suffragamur, Dictionisque elegantiam ex *Tropis*, tum iis, qui in uno verbo, tum iis, qui in oratione cernuntur, magnam partem à *Simocattâ* quæsitam & comparatam concedimus—Et est aliunde parum nonnunquam dilucidus hic Autor, ut interpretem etiam me eruditorem pudere non debeat, id candidè confiteri. Quod de Sententiis non opportunè insertis queritur *Photius*, id aliquando factum à *Simocattâ* non memini. Curiosè quidem, & fortasse plus satis diligentem alicubi, non negaverim, & in sententiis quoque crebrum esse fateor: nec ob id diem illi dicendum puto. Invenitur præterea aliquantò verbosior, quod *Photium* præteriiſſe miror: & idem vel continenter repetit, vel pluribus, quàm opus est, dicit — Genus scribendi, si totum simul universè spectemus, sanè elaboratum, prudens, grave, jucundum, disertum, planeque oratorium — Nec lectorem suum tantummodò meliorem, sed etiam doctiorem dimittere studet; & cum alios summi ordinis Scriptores, tum *Homerum* se non oscitanter legiſſe ostendit. Multa nihilominus particulatim laudari in hac *Historiâ Mauritianâ* possunt: ut descriptiones Montium, Fluminum, Castellorum, Locorum, pugnarum, rituum: Orationes partim Sacræ, partim Civiles, partim Militares, sententiis ornatissimæ ac robustissimæ, & omninò eloquentissimæ: similitudines ad illustrandum accommodatæ, multa prudenter dicta: multa piè explicata. Si igitur *Historia* quoquo modo scripta delectat; hæc *Historia* scripta ad hunc modum, necesse est, multò amplius delectet. *Jac. Pontan.* in lit. ad Lector. quas *Simocatta* lib. *Histor.* præmisit.

Ejusmodi est, quod apud *Theophylactum Simocattam*, scriptorem eximium inter *Græcos* recentiores, observabamus. *Casaub.* Not. ad *Spartian. Hadrian.* c. 25.

Theophylactus Simocatta, cujus præter *Historiam* exstant *Quæstiones Physicæ*, & *Epistola* agrestes, morales, amatorix: Stylum habet venustum, sed dum nimis elegantiam sectatur, in *cacozelon*, & puerilem affectationem incidit. *Joan. Card. Bona.*

Quæ verò fusiùs suis libris exponit *Simocatta*, ea brevius perstringunt *Theophanes*, *Zonaras*, *Cedrenus*, & *Nicephorus Callistus*: qui & ex *Simocattâ*, vel iis, qui *Simocattam* exscripserant, illa, quæ de *Mauritio* scribunt, hauserunt. *Koss.* de *Hist. Græc.* c. 23. l. 2.

Theophylactus Simocatta quàm misellus scriptor! *Scaligerana poster.*

De Rebus à *Mauritio* Imperatore gestis libri octo impressi sunt in Fol. *Paris* *Græcè* pariter ac *Latine*, inter Scriptores *Historiæ Byzantine* ex *Typographio Regio*, per *Sebastianum Cramoissium* an. 1647.

B E D A.

IN *Britanniâ* ex *Anglo-Saxonum* genere oriundus, in *Girwensi* territorio Clar. A. D. non longè à *Tinæ* fluminis ostiis natus est anno 673. à puero Monasticam vi- DCCXIII. tam amplexus, in eâ per multos annos perseveravit sub *Benedicto* & *Geofrido* Abbatibus Monasterii BB. *Petri* & *Pauli* ad *Tinam*, in Diœcesi *Dunelmensi*, vulgò appellatus Presbyter *Anglus* ac *Venerabilis*, obiit anno 735. die 26. Maii, sive 7. Kal. Junii, quo *Ascensionis Domini* memoria celebrabatur. *Phil. Labbe* de script. Eccles. Scripsit penè infinita.

Omnigenâ scientiarum eruditione instructus, Grammaticus *Gracè* non minùs, quàm *Latinè* peritus, Poëta, Rhetor, Historicus, Astronomus, Arithmeticus, Chronographus, Cosmographus, Philosophus & Theologus evasit in tantum illis temporibus admirandus, ut apud ejus seculi doctiores proverbium de eo diceretur, *Hominem*, in extremo orbis angulo natum, universum orbem suo ingenio perstrinxisse.—Opera ejus, adhuc eo vivente, & semper nova scribente, tanto in pretio habita sunt, ut ex ordinatione Episcoporum *Britannia* in Ecclesiis publicè legerentur. *Sixt. Senens.*

Fuit in *Gentilium* libris tam planè exercitatus, ut eo seculo vix parem habuerit. *Physicen*, & *Mathesin*, non à rivulis sordidis, sed ex purissimis fontibus, hoc est, ex *Gracis* & *Latinis* authoribus primis hausit. Fidei verò *Christiana* Mysteria tam solidè, quantum ejus temporis dabat iniquitas, novit; ut ob exactam utriusque linguæ, *Latina* & *Gracæ* peritiam, magno illo *Gregorio* à multis præclarior haberetur. Styli enim suavitatem ac Dicendi copiâ, illum in plerisque exuperabat: atque utinam Spiritualium Sensuum puritate magis. Nihil ferè lectione dignum in omni reperitur vetustate, quod suis locis non legatur in *Beda*: tametsi *Britannia* limites nunquam fuerit egressus. Si *Augustini*, *Hieronimi* aut *Chrysostomi* temporibus claruisset, non dubito quin potuisset de paritate cum ipsis contendere: quòd inter tot superstitionum præstigia, tam castos ediderit foetus. *Joan Baleus.*

Et sanè noster *Beda* vir omni eruditionis genere tam insigniter instructus, ut eo vix quemquam in omnibus scientiis doctiorem unquam *Europa* protulerit. *Pitsens* de Script. Britann.

Quò mortuò, sepulta est cum eo rerum gestarum omnis penè notitia usque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in totâ insulâ studiorum detepuit fervor. *Gul. Malmesbur.*

Beda enim præter *Gracæ* atque *Latina* linguæ doctrinam, quam non mediocriter tenebat, ob religionem etiam, atque modestiam, *Venerabilis* cognomen adeptus est. Scripsit enim multa in *Actus Apostolorum*, in *Lucam*. Edidit & librum de temporibus, & homilias plerasque, quibus multum *Gallici* sacerdotes utuntur. *Platina* de Vit. Pontific.

Observandum est, sexto, septimo atque octavo seculo neminem ferè per *Italiâ*, *Galliâ*, *Britanniâ*, *Hispaniâ* (uno verbo) in *Occidentalis Ecclesiæ*

toto orbe, nomen aliquod scripto libro invenisse, qui non in *Monasterio* educatus sit atque institutus. Qui inter *Britannicos Monachos* eminet *Beda*, idem omnium illius tempestatis per Occidentem Universum fuit doctissimus. Nos ipsi *Germani* prima *Christiana* doctrinæ exordia illis Cœnobitis debemus. Imo debemus illis initia omnis culturæ melioris, atque eruditionis: sicut & *Angli* ipsi ac *Scoti* à *Monachis Romanis* eam antehac acceperant. *Hermann. Conring. tertiâ Dissertat. de Antic. Academ.*

Vir moderato sermone suæ gentis res gestas conscribens: cui sanè ob id plurimum debet posteritas, quòd plurima scitu dignissima literarum monumentis tradiderit, quorum memoria (si ille non retulisset) oblivionis nube regeretur. *Britannica Antiquit.*

Videtur autem quibusdam incredibile, quòd in extremo mundi angulo vir qui nunquam maria transfretaverit ob addiscendam sapientiam, scholas *Philosophorum* non frequentaverit, tantâ eruditione clareat, tantâ *librorum* compositione ubique mundo innotescat: sed hoc non esse mirandum ipse docet, qui inter DC. beatæ vitæ & mirabilis scientiæ *Monachos* enutritus, quicquid scientiæ singuli habuerant, omne hoc ipse in unum sui cordis vasculum *Spiritu Sancto* illuminante contraxerat. *Simeo Dunelmens. in Epist. ad Hugonem Decan. Eborac. de Archiep. Eboraci.*

Beda Stylum habet nec omninò inelegantem, nec affectatæ elegantiae curiosum, sed temperatum; qui nec verborum multitudine fastidium, neque paucitate obscuritatem pariat, sed brevi facilitate currat gratissimè. *Sixt. Senens.*

Quorum nos virorum (*Gregorii Turonensis* & *Beda*) pietatem & zelum promovendæ Religionis suspicimus & veneramur: at facilitatem in credendis multis, quæ priora sæcula non crediderant, admodum suspectam habere profite-mur. *Isaac. Casaub. Exerc. 16. ad Baron. Num. 138.*

Beda, optimi & sanctissimi viri, ac merito suo, uti vocatur, *Venerabilis*, libro de *locis Sacris*, multa futilia aut palam falsa contineri, ne *Baronius* quidem dubitabat agnoscere & fateri. *Casaub. Exerc. 2. ad Baron. Num. 4.*

Quædam falsò scripsit *Beda de Hiberniâ*: Nec mirum, cum *Beda* nihil de hac Insulâ oculatâ fide cognoverit, sed per latorem audierit. *Joan. Bromton. in Chronico, in Hen. 2.*

Seculi sui Omnigena *Eruditione* ornatissimus fuit. Incipiat ab ejus *Axiomatibus Sophista*, ad ejus *Metaphysica* progrediatur *Baccalaureus*, ad ejus *Mathematica* Magister Artium; Ejus verò *Controversiis* & in *Scripturas Commentariis* concludat Theologus: Et illum singuli in quavis harum *Artium* ac *Scientiarum* quovis Scriptore Christiano illius Seculi præstantiorem deprehendent. *Universa* ferme *Biblia* explanavit, in Anglicum idioma *Psalms* & *Novum Testamentum* transtulit. Vitam egit quæ *Commentarius* fuit in hæc Apostoli verba. In medio Nationis pravæ ac perversæ splendentes ut luminaria in mundo. *Tom. Fuller. Pr. reb. Angl.*

Miratus sum non semel, cum tam multi *Beda* Codices in *Angliâ* reperiantur, cur nemo adhuc inter *Anglos* inventus sit qui contrerraneum suum longè me-

meliozem, quàm in eruditorum manibus versatur, in vulgus emittat. Ego, quod solùm possum, in commune Reip. literariæ bonum notabo, *Beda* Fragmentum ex libro de *temporibus* apud *Munsterum* extare lib. 2. *Cosmographia*, quod in editis non comparet. *Beda Hymni* aliquot occurrunt in collectione *Cassandriana*. Obiter observa quæ habet *Ph. Melancton* in quadam ad *Jo. Cratonem* Epistola: Narravit mihi *Aventinus*, inquit, se in Codice *Beda*, qui est in *Bibliotheca Passaviensi*, legisse enarrationem verborum (Cæna Dominica) perspicuam, quæ tota desit in libris editis. Quam *Beda* Editionem intelligat *Aventinus*, qui obiit Anno 1533. mihi non constat, nisi forte ejus in Evangelia Commentarios separatim excusos, quos videre nondum contigit. Genuinum *Beda Martyrologium* cum *Flori* Additamentis habetur in Actis SS. mensis Martii Tom. 2.

In eo enim invenias quæ ex *Beda* Martyrologio adducit *Amalaricus* de Offic. Eccles. l. 2. c. 34. & de ordine Antiph. c. 28. Quod minus animadversum RR. Patribus *Henschenio* & *Papebrochio*. *Paul. Colomes.* Paralipom. ad *Chartoph.* Eccles. *Gul. Cave.*

Hoc *Beda* Epitaphium.

*Beda Dei famulus, Monachorum nobile sidus,
Finibus è terræ profuit Ecclesiæ,
Solers este Patrum scrutando per omnia sensum.
Eloquio viguit, plurima composuit.
Annos hæc vitâ ter duxit ritè triginta.
Presbyter officio, utilis ingenio.
Jani septenis viduatus carne Kalendis
Angligenâ Angelicam commeruit Patriam.*

Circumfertur & hoc vulgò monostichon Epitaphium *Leoninum*.

Hæc sunt in fossâ Bedæ Venerabilis Ossa.

Phil. Labbe. Thesaur. Epitaph.

Extant. Opera 3. Vol. *Bas.* 1653. Col. 1612. fol. *Historia Ecclesiastica* una cum *Alfredi* Regis paraphrasi *Saxonica*, doctisque *Abr. Wheloci* Notis *Cantabr.* 1644. Fol. cum Notis *P. Chiffletii* *Par.* 1681. 4°. Epp. 11. & vitæ *Abbatum Wiremuthensium* & *Girwic.* *Dublin.* 1664. 8°. Ep. ad *Albinum* ap. *Mabillon.* *Analect.* Tom. 1. *Martyrologium* Carmine Heroico ap. *Dacher.* Tom. 10.

Opera Deperdita: Commentarius in *Isaiam* Prophetam—Epistolarum liber—Traëtatus de Mansionibus Filiorum *Israel*—In illud *Isaiæ*, & clauduntur ibi in carcere, & post Dies multos visitabuntur.---Epigrammatum liber—librum de vitâ & Passione *S. Anastasii*, malè è *Græco* translatus, & pejus à quodam imperito emendatum, *Beda* ad sensum correxit. *Gul. Cave.*

ALCUINUS, sive, FLACCUS ALBINUS
ALCUINUS.

Claruit A. D.
DCCLXX.

Natione *Britannus*, *Eboracæ* Civitatis Diaconus, officio Scholasticus, Magister *Caroli Magni Francorum* Regis, eique familiaris ac percarus, obiit ex paralyfi *Turonibus* die *Pentecostes* 19. Maii an. 804. & in *Cormæriaceno* Cœnobio sepultus. Venerabilis *Beda* qui anno 735. finem vivendi fecit, atque *Egberti* Archiepiscopi *Eboracensis* discipulus fuisse dicitur, evocatus in *Galliam* à *Carolo* circa annum 790. multisque Monasteriis præter *Turonense* *S. Martini* ab eodem ditatus. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Flaccus Albinus, qui & *Alcuinus* Diaconus cognominabatur, *Anglus* natione, à nonnullis Scriptoribus *Eboracensis* putatur, ab aliis verò *Londino* non procul oriundus fertur. Hic *Beda* primùm, *Egberti* Archiepis. postea obsequen-
tissimus olim Discipulus, *Theologorum* suæ ætatis, imò omnium *Anglorum* ab initio, post *Beda* & *Adhelmum* longè eruditissimus credebatur, ita ut esset *Caroli Magni* Præceptor, & *Parisiarum* Academiae Institutor primus. *Gymnasii Cantabrigiensis* Annales habent, quòd omnes illic *Liberales Artes*, publicè post *Beda* docuerit, *Latine*, *Græcè* & *Hebraicè* peritus: & quòd tandem *Eboraci* sub *Egberto* prælegerit, *Philosophorum* sui temporis *Antesignanus*. Ab *Offa* potentissimo *Merciorum* Rege ad *Carolum* prædictum, pro pacis fœdere confirmando, atque aliis regnorum negotiis missus: perspecta ejus eruditione penè incredibili, fit ex legato hospes, & ex hospite demum Magister deliciosus: non aliter quàm apud *Athenienses* fuerit olim *Gorgias*. Deinceps igitur illum instructionem præ aliis omnibus *Carolus Cesar* habebat, in *Rhetoricis*, *Dialecticis*, *Mathematicis* ac *Theologicis*: qui & simul computandi artem, atque siderum cursus varios, sub eo copiosè didicit: de quo *Bebelius* in quadam Præfatione hoc scribit: *Albinus* (inquit) *author ubique pius, ubique doctus, succinctus, maturus, gravis, & ante multos alios præcipuè dignus, qui in manibus hominum habeatur, &c.* Nam *stylus ejus simplex est & purus* *Joan. Balæus*.

Carolus Magnus Franciæ Rex & Imperator eximiam *Alchuvini* doctrinam ac sapientiam expertus, eum de remotissimis *Angliæ* finibus evocatum sibi totum afferuit, ac magnis in regno suo dignitatibus cumulavit --- *Alchuvinus* in celeberrimum hoc *Galliæ* regnum ascitus, unus è principibus *Imperialis Aulae* comitibus fuit, usu & exercitatione rerum tractandarum, omnibusque artibus ac scientiis adeò instructus, ut prudentissimis ejus consiliis Rex *Carolus* semper uteretur --- Postremò beatos *Alchuvini* manes honorificâ recordatione prosequitur *Gallia*, quòd cum ob singularem eruditionis ac sapientiæ famam apud *Carolum Magnum* gratiâ & auctoritate plurimùm valeret, hac sortis benignitate non ad sui ipsius commoda, sed ad communem *Reipublicæ* utilitatem usus est. Nam hoc potissimùm suatore Rex ille gloriosissimus, qui quotidie eum de scientiis variis differentem libentissimè audiebat, *litteras* penè *jacentes* erexit, *Scholas destructas* repara-

reparavit, & si nonnullis *veterum* habenda fides, *Parisiensem* etiam hanc *Academi-*
am primus instituit *Andr. Duchesnius* in Epist. ad D. *Gul. Varium*, *Franc.*
Procancell. quam præmisit Edit. Opp. *Alchuvini*.

Erat ingenii felicissimi, mitis animi, facundæ linguæ, miræ modestiæ, mode-
ratæ gravitatis, maturi judicii, magnæ Pietatis, singularis eruditionis, tersi
sermonis, styli succincti, simplicis, puri. Politè tum versu, tum Prosâ scripsit.
Cum *Latinarum* literarum scientiâ, *Græcarum* etiam & *Hebraicarum* cognitio-
nem conjunxit. Nam has linguas & perfectè calluit, & publicè docuit. Om-
nes denique scientias Mathematicas, Philosophicas, & Theologicas accuratè
tenuit, atque etiam docuit. Demum testimonio *Vincentii Bellovacensis* in *Spe-*
culo Historiali, & nostrorum *Historicorum*, imò communi penè omnium sen-
tentiâ, erat *Anglorum* omnium post beatum *Aldhelum*, & *Venerabilem Bedam*
planè doctissimus. Ad quas etiam laudes addunt quidam, tres antiquos Aucto-
res fuisse, ut ita dicam *Hyppie* similes, hoc est, *omniscios*, videlicet D. *Hierony-*
um, *Isidorum*, & hunc nostrum *Alcuinum Joan. Pitsæus*.

Temporibus *Pipini*, & filii ejus *Caroli Magni*, *Francorum* Regum, claruit
Flaccus Alcuinus, cui cognomentum *Albinus* fuit---Natione hic erat *Anglus*: à
Bedâ primùm, hinc ab *Egberto* Archiepiscopo, est institutus. Docuit *Carolum*
Magnum ac eidem postea ab eleemosynis, & sanctioribus consiliis, fuit. Etiam
consilio ejus *Carolus* instituit *Academiâ Parisianam*. *Latine*, *Græcè*, *Hebraicè*,
callebat: atque idem erat Rhetor, Philosophus, Mathematicus, & Theologus
nobilis. *Voss. de Hist. Lat.*

Vir in *Divinis Scripturis* eruditissimus, & in *Secularium Litterarum* peritiâ
nulli suo tempore secundus, carmine excellens & Prosâ. *Trihem.*

Vir in omni scientiarum genere suo tempore celebratissimus. *Sixt. Senens.*

Albinus Flaccus Alcuinus, Abbas multæ pietatis, & scientiæ scriptor, quem
Eginarthus ait *Magistrum* fuisse *Caroli Magni*. Liber autem de *Divinis Officiis*
malè tributus ei videtur, quia in eo citantur versus *Theodulphi* Episcopi *Aure-*
lianensis, qui vixit sub *Ludovico Pio*, quod etiam observavit P. *Sirmondus* in no-
tis ad *Theodulphum*. *Joan. Card. Bona.*

Extant opera omnia ab *Andr. Quercetano* collecta *Par.* 1617. fol. Epp. 11. &
sermo ad *Carolum M.* ap. *Baluz. Miscel. Tom. 1. p. 365.* Ep. & Præfatio in lib. 7.
ad *Fælicem* ib. *Tom. 4. p. 413.* Epp. 111. & Præfatio in *Psalmos Pœnit.* ap. *Dacher.*
Tom. 9. vita S. Willibrordi ap. *Mabill. Sæc. 111. part. 1. p. 601.*

Opera Dependita: *Commentarius in Proverbia* — *Commentarius in 4. Epi-*
stolas S. Pauli, viz. ad *Ephesios*, ad *Titum*, ad *Philemonem*, & ad *Hebræos* —
De Orthographiâ liber — *De Musicâ liber.* *Gul. Cave.*

Alchuvini seu *Albini* Abbatis *Epitaphium*, ab ipso dum viveret dictatum, &
in laminâ æreâ parieti insertum *Turonis* in D. *Martini*. Extat quoque inter *Epi-*
taphia Rabani Mauri num. 7.

Hic, rogo, pauxillum veniens subsiste, Viator.

Et mea scrutare pectore dicta tuo:

CENSURA

Ut Tua deque meis agnoscas fata figuris ,
 Vertitar en species ut mea , sicque tua.
 Quod nunc es , fueram famosus in Orbe Viator ,
 Et quod nunc ego sum , tuque futurus eris
 Delicias mundi casto sectabar amore ,
 Nunc cinis , & pulvis , vermibus atque cibus.
 Quapropter potiùs animam curare memento ,
 Quàm carnem : quoniam hac manet , illa perit.
 Cur tibi rura paras ? quàm parvo sernis in antro
 Me tenet hic requies ? sic tua parva fiet.
 Cur Tyrio corpus inhias vestirier ostro ,
 Quod mox esuriens pulvere vermis edet ?
 Ut flores pereunt vento veniente minaci ,
 Sic tua namque caro , gloria tota perit.
 Tu mihi redde vicem , Lector , rogo , carminis hujus ;
 Et dic da veniam Christe tuo famulo.
 Obsecro nulla manus violet pia jara Sepulcri ,
 Personet Angelica donec ab arce tuba :
 Qui jaces in tumulto terra de pulvere surge ,
 Magnus adest iudex millibus innumeris.
 Alchvin nomen erat Sophiam mihi semper amanti ,
 Pro quo funde preces mente , legens titulum.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

HINCMARUS RHEMENSIS.

Clar. A. D. DCCCXLV. **E**X nobili ortus Francorum familiâ , Monachum primò professus est in Monasterio S. Dionysii in Francia , sub Hildvino Abbate , tum in locum Ebbonis , ob conjurationem adversus Ludovicum Pium Imperatorem depositi , atque ejecti , annitente Carolo Calvo Rege promotus in Archiepiscopum Rhemensem mense Aprili anni 845. in Concilio Bellovacensi , ac deinde consecratus Dominicâ die 17. Maii , cùm sedisset annis 37. obiit die 21. Decembris anni 822. Sparnaci , cùm metu Normannorum Duro Cortoro Rhemorum ad illam Matronæ impositam villam secessisset. Interfuit quamplurimis per ea tempora celebratis Conciliis , ac paulò ante mortem scripsit Epistolam mense Augusto ad Episcopos Francia — Quamvis in quibusdam eum aberrasse ut humanum est , nemo negare possit ; constat tamen inter ætatis suæ eruditissimos ac sanctitatis & disciplinæ Ecclesiasticæ retinentissimos vindices meritò annumerandum esse. Phil. Labb. de Script. Eccles.

Hincmari vitam scripsit Flodoardus lib. 3. Rhemensium Episcoporum , à quo ob Canonum peritiam , & Theologia scientiam valdè commendatur.

Quem

Quem quidem etiam *Nicolaus I.* Papa divinitus valdè doctum fuisse testatur. At varia, quæ gessit, cum vel ageret cum Apostolica sede, vel cum *Hincmaro* Episcopo *Laudunensi* altercarentur, vel aliis negotiis se immisceret, fecerunt, ut non modò dubiam, verùm etiam constantem de se relinqueret Opinionem, eum in plerisque haud rectè incessisse. Scripsit autem doctè contra *Gothescalcum*, &c. *Posservini* Apparat. sac.

Non sum nescius, dùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud *Principem* juvandi *Bonos*, facultatem divinitus accepisse, ut quod in se non habent, in vobis possideant, & remunerandæ vestræ industriæ materiam præbeant. Nobilitatem vestræ generositatis ornat eruditio salutaris, altitudinem officii commendat Religio professionis. Hæc vestræ Celsitudini non arrogantiae vitio, sed amicitiae studio scripsi: ut quoniam in vobis & nobilitas & sapientia convenerunt, quantum hæc societas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipsa quoque lumina Ecclesiæ obscurare contendunt. *Lupus Abbas Ferrariens.* in Epist. 42. ad *Hincmar.* Epist. *Rhemens.*

Hincmarus fuit *Archiepiscopus Rhemensis*, vir doctus, & pietatis studiosus, sub *Carolo secundo Ludovici Pii* filio, circa 870. Domini annum: tamen & Magni *Caroli* tempora adolescens attigerit. Is dum corrigere vicia morbosque *Clericorum* conatus est, multum molestiarum à perditæ vitæ Clero, eorumque ad *Papam* appellationibus, imò & à *Papis* ipsis sustinuit. *Matth. Flacc. Illyric. Catal. Test. Verit.*

Jacobus Sirmundus vir optimè meritis de omnibus literis jam inter octuagenarium & nonagenarium medius non desinit posteritatem obligare. Librum nobis edidit ex Manuscripto qui fuit *Hincmari* Archiepiscopi *Rhemensis* satis noti. Is libet oppositus est libro hominis sentientis cum *Prædestinatis*, idest, ita ut nunc sentiunt qui Synodo *Dordrechtana* adhærent. Est autem scriptus & efficaciter & eleganter, & dignus qui legatur non suâ tantum linguâ, sed & aliis. *Hug. Grot. Epist. ad fratrem suum Lutet. 10. Octob. 1643.*

Hincmarus Rhemensis, Episcopus doctus, sed dubiæ famæ, dubio vitiorum, ac virtutum temperamento. *Joan. Card. Bona.*

Si de *Hincmaro* quid sentiendum æquo iudicii libramento dicendum sit: quod ad scientiam pertinet; si agitur de peritia *Canonum*, planè dixeris eruditissimum, licet interdum nimis eis favens super Apostolicæ sedis Decreta eos extulerit. Si de Theologicis facultatibus, ipsum quidem invenimus excultissimum, ut in his quæ contra *Gothescalcum Prædestinationum* Hæreticum abundè scripsit, adversus quem præ cæteris laboravit: In reliquis etiam talem existimatum quem consultuerint plures diversis Quæstionibus, sed non in omnibus ita feliciter, ut ex responsionibus ad eas apparet. *Baron. ad ann. 882.*

Vir in divinis Scripturis singulariter doctus, & in secularibus literis nulli suo tempore secundus; sapientiâ & morum honestate conspicuus, atque eloquentissimus; scripsit non contemnendæ auctoritatis plura opuscula. *Trithem.*

Et sanè Ecclesiæ leges & jura nemo meliùs intellexit, nemo animosiùs defendit. Tandem ad ejus opera devenimus, multà quidem eruditione, doctrina, pietate, referta; & quæ Ecclesiæ *Gallicana* Historiam mirè illustrent; de quibus rectè Sirmundus, *in iis nullam esse quod utilitate suâ careat, & in quo præstans auctoris judicium cum scientia copiâ non eluceat.* Gul. Cave in Hist. literar. Script. Eccl.

Extant opera ejus omnia editore *Ioanne Cordesio* Canonico *Lemovicensi*, Paris. 1615. in 4°. apud *Sebast. Nivellium*.

Extant eadem in Tom. II. divisa cum observationibus *Jacobi Sirmondi*, Paris. 1645. in Fol.

Anno 1658. Paris. in 4°. edidit *Lud. Cellotius* quatuor *Hincmari* opuscula de *Ecclesiasticâ libertate* adversus *Hincmarum Laudun.* unâ cum Concilio *Duziacensi*, suisque Notis eruditis, quæ ad Innocentiam *Hincmari Rhemensis* vindicandam plurimùm conferunt, habentur etiam Concil. Tom. VIII. pag. 1732. ibique etiam pag. 1789. extant VIII. ejus ad *Hincmarum Laudun.* Epistolæ, ex Codice *Vatic.* descriptæ, & tunc primùm editæ, quæ proinde in operibus *Hincmari* desiderantur.

R A B A N U S M A U R U S.

Clar. An. D.
DCCC
XLVII.

M Agnentiùs *Rabanus Maurus*, sive ut alii, *Rabanus Maurus Magnetius* aut *Magentiùs*, quod ultimum fortè illi à Patria adhæsit, *Magentia* enim sive *Moguntia* natum se atque renatum in Epitaphio clarè insinuat: deinde *Fulda* à puero Monachus, *Alcuini* discipulus & post *Egilem* ann. 822. defunctum ejusdem celeberrimi in *Buchonia* silvâ à *S. Bonifacio* ædificati Monasterii Abbas suo tempore eruditissimus. Demum jam senior post *Otgarium* die Dominicâ 26. Junii ann. 847. electus *Moguntinus* Archiepiscopus, obiit die 4. Febr. ann. 856. *Ludovico Lotharii* filio imperante, regnantibus verò *Ludovico* in *Germaniâ* & *Carolo Calvo* in *Galliâ Ludovici Pii* filiis, cumque ad *S. Albanum Moguntia* sepultus fuisset, translatus deinde fuit in *Saxoniam*. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Juvenis adhuc *Benedictina* Sectæ monachum induit; ac tam moribus quàm scientiis mirabiliter profecit: & omnium dicendi generum peritus, *Parisiensem* Scholam ab *Anglis* & *Scotis* inchoatam, suâ doctrina celebriorem reddidit. Summus enim *Theologus* erat, *Philosophus*, *Astronomus*, *Rhetor*, ac Poeta subtilissimus: cui per eam ætatem, ut de ipso scribitur, nec *Italia* similem, nec *Germania* æqualem peperit. Multa etiam in *Bibliorum* libros & luculenter & accuratè conscripsit. *Jo. Balans* de Scriptor. Britan.

Tanti viri eruditionem (inquit *Bruschius*) omnes Bibliothecæ nobis commendant & quantum ingenio valuerit, edita ab eo Volumina demonstrant. Bibliothecam enim *Fuldensem*, tantâ librorum multitudine locupletavit, ut dinumerari vix queant. Illum tamen *Thomas Waldenus* in Epistolâ ad Papam *Martinum Quintum*; & in libro suo de *Sacramentis*, inter Hæreticos numerat; quod *Eucharisticum*

risticum panem, cibum digerendum esse dixerit, & secessui obnoxium, *Bertrami-que* partes soverit. *Appendix ad loc. prædict. Io. Bal.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis nobiliter doctus; Philosophus, Rhetor, *Astronomus* & Poeta subtilissimus, cui [ut absque invidia loquar] nec *Italia*, similem, nec *Germania* peperit æqualem. *Trithem.*

Vir omnium disciplinarum cognitione absolutissimus, Rhetor, Poeta, *Astronomus*, Philosophus, & Theologus, cui nullum parem eo seculo *Germania* habuerit. *Sixt. Senens.*

In omni disciplinarum genere excelluit. In *Parisiensi Academia* aliquandiu *Professorem* egit, & magno ornamento fuit *Doctoribus Scholasticis. Illyric. Catal. Test. Veritat.*

Magnentius Rabanus laudibus *Sanctæ Crucis*, opere ingenii & industriæ admirabili, *Barth. lib. 29. Adversar. cap. 10.*

Poetarum sui Temporis nullis secundus. *Vincent. Bellovacent. Doctrinal. sui lib. 18. cap. 59.*

Hoc Poetæ nomen sibi imprimis paravit *Poemate Isogrammatico* quod inscribitur de *Sanctæ Crucis* laudibus. *Voss. de Poet. Lat.*

Rabanus Maurus ex Abbate *Fuldensi* Archiepiscopus *Moguntinus*, æquè doctus ac pius, ligata & soluta oratione excellens. Artificiosum valdè est ejus *Poemation Isogrammaticum* de laudibus *Sanctæ Crucis. Io. Card. Bona.*

Sunt qui scribant rogatu *Ludovici Gregorium IV. Sanctorum omnium* celebratam *Kalendis Novembris* instituisse, eamque rem magnopere à *Rabano* Monacho, Theologo insigni, *carminibus & prosâ* laudatam fuisse. In his enim duobus dicendi generibus vir doctus, ut illâ maximè tempestate, satis valebat. *Platina in Vit. Greg. IV.*

Emicuit planè *Rabanus* ut *Fulgentissimum Sidus*, cujus quæ extant *Scripta* tanquam lucis radii excellentiam demonstrant auctoris, ut & iisdem illustrata *Germania* gloriatur suum haud adeò imparem magnis habuisse *Doctorem*: de quo *Trithemius* tradit, ipsum præter *Opuscula* tam carmine quàm soluta oratione conscripta, *Scripturam Sanctam* à Principio usque ad finem omnem feliciter explanasse, virum planè omni literarum genere egregiè excultum, triumque linguarum, *Hebræicæ*, *Græcæ* atque *Latinæ* peritum. *Baron, ad ann. 856.*

Vertex sui temporis Theologorum *Rabanus. Idem ad ann. 847.*

Rabanus Maurus Magnentius, Archiepiscopus *Moguntinus*, Scriptor seculi 9. celeberrimus, *Fuldensis* creditur. Philosophus ingens, Theologus summus, Poetarum sui seculi facilè princeps. *Alcuino* præceptore usus, primò *Abbatiae Fuldensis* adhibitus est, cujus reditus cum negligentius, sacris curis studiisque intentior, curasset, Monachorum importunis querelis cedens, ad *Ludovicum Germaniæ* Regem se contulit, à quo *Moguntina Insula* ornatus est anno 847. Synodos complures celebravit, Arbiter negotiorum sui temporis. *Sententiæ de Orali Manducatione Corporis Christi in Cœnâ Domini*, jam tum spargi

cœptæ, acriter restitit, diligens *Augustini* sectator, ejusque sententiam *Bertramus* Presbyter, jussu *Caroli calvi*, scripto edito defendit: eodem tempore & *Johanne Scoto*, de *Eucharistia* dogma *Augustini* egregiè tuito, *Hospin.* in præf. ad lib. Conc. sub eo tamen *Godescalcus* Monachus, quòd Prædestinationem & reprobationem dari, nec Christum pro omnibus mortuum esse, ex Sacrà Scriptura, doceret, duriter habitus est. Obiit ann. 856. *Hofmann.*

Anno 856. decessit *Rabanus Magnentius Maurus*. Hic *Albini Flacci* auditor fuit, ac ex quarto Cœnobii *Fuldensis* Abbate sextus est factus Episcopus *Moguntinus*. Præter doctissimos in Scripturam Commentarios, inter alia composuit Martyrologium, quod Manuscriptum in Monasterio S. Galli apud *Helvetios* adservatur, atque exinde ab *Henrico Canisio* editum est Tom. VI. Antiq. Lect. Fortasse tamen non tam *Rabanus* id composuit, quàm multò antè Scriptum, tantummodo adauxit: quomodo, temporibus *Othonis* I I. Martyrologium *Rabani* locupletavit *Notgerus Balbulus*, monachus S. Galli, quæ & *Barthii* suspicio est lib. 33. Advers. c. 8. Liber ejus de Vitâ *Mariae Magdalene* Manuscriptus est *Oxonii* in Bibliothecâ *Magdalenensi*. Ait *Possevinus*, carmine etiam consignasse res gestas *Lothari*, *Ludovici*, & *Caroli* Imp. Sed quo pacto *Ludovici* gesta panxerit, qui primo ejus anno cœlis receptus fuit? Ac quanto minus tradiderit gesta *Caroli Calvi*, qui post annos 20. *Ludovico* successit? Vitam *Rabani* tribus libris complexus est *Trithemius*: qui & descripsit translationem ejus in *Saxoniam* è Monasterio S. *Albani* prope *Moguntiam*, ubi fuerat sepultus. *Voss. de Hist. Lat.*

Erat quidem in ipsum [*Rabanum Maurum*] paulò iniquior *Willielmus Malmsburiensis* noster, quod ex Præfatione ejus ad Abbreviationem *Amalarii* liquet, quam ex Bibliothecâ *Lambethanâ* nuper extulit D. *Alix.* ad *Joan. Parisiensem*, quâ non modò sententiam illius de *Eucharistia* tanquam minùs sanam, immo periculofam notat, sed & libros ejus veluti parum utiles traducit; quin & insignis cujusdam plagi infimulat, quasi duos de *Officiis Ecclesiasticis* libros ex *Isidoro*, *Augustino*, & *Gregorii* Pastoralis ad verbum transcripsisset; alia quardam Opuscula ex *Isidoro* & *Beda* compilasset; Fuit enim, inquit, vir ille huic vitio peculiariter assiduus, quasi prorsus desperaret lectores suos memoriam non habere, quæ possent ejus furta deprehendere. Quæ tamen non tam rei veritati quàm literatorum invidiæ, & peculiari in *Rabani* sententiam odio sunt adscribenda. Erat quippe *Rabanus* extra controversiam inter seculi sui doctrina claros facilè princeps. Nec ipse modò eruditissimus, sed solis instar doctrinæ radios undique sparsit. Erat sub eo *Fuldense* Monasterium publica virtutis & eruditionis Schola. CCLXX. Monachos habebat, quos non solum in SS. Scripturis, sed etiam secularibus literis erudivit. Confluxerunt etiam ad eum aliunde Discipuli, aded ut ex ejus Scholâ prodirent, qui mox ad summas in Ecclesiâ & Republicâ dignitates evecti sunt. In suorum usum Bibliothecam *Fuldensem* primus condidit, librisque ornatam reddidit; quin & ipse tot præclara scripsit Volumina, quæ sola Bibliothecam instruere possent. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Extant

Extant opera ejus VI. Tom. *Colon.* 1627. fol.

Extat liber de Computo apud *Baluz.* Miscell. Tom. I. p. I.

Opera inedita : Commentarius in Acta Apostolorum. Extat MS. in Bibliotheca Collegii *Baliolensis Oxon.* volum. 151. ---- De vitâ S. *Mariae Magdalene* liber. Habetur MS. in Collegio *Magdalenensi Oxon.* vol. 166. ----- Expositio de Paschate & Agno Paschali. Extat MS. in Collegio S. *Benedicti Cantab.* volum. 122. ----- Glossarium Latino-Theoticum in tota Biblia Sacra Veteris & Novi Testamenti; cujus exemplar MS. venerandæ verustatis in Germaniâ repertum Bibliothecæ Cæsareæ intulit *Lambecius*, ut ipse prodit Comment. lib. 2. pag. 436. Et forsan alia alibi; de quibus videndus Catalogus, quem exhibet Serarius *Rerum Moguntiac.* lib. 4. pag. 631. Inter *Opera* ejus quæ hodie non supersunt gravi [inquit *Gul. Cave*] Ecclesiæ dispendio, periit *Epistola ad Egilonem* Abbatem *Fuldensem*, qua veram & orthodoxam de *Eucharistiâ* doctrinam asseruit, & novam *Paschali* sententiam refutavit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

JOANNES SCOTUS ERIGENA.

Q Uem alii *Anglum* apud *Ergene* in Confiniis *Wallie* natum, alii *Scotum*, *Hibernum* alii fuisse volunt, claruit anno 858. à discipulis Monachis liberius à se reprehensus, anno 884. in Cœnobio *Malmesburiensi* graphiis confossus præacutisque scalpellis interemptus est. Scripsit multa, atque ex iis libros quinque *De Natura Divisione*, impressos in *Anglia Oxonii* anno 1681. fol.

Hic relictâ patriâ, *Franciam* ad *Carolum Calvum* venit, à quo magnâ dignatione susceptus, familiarium partium habebatur, transigebaturque cum eo tam seria quàm joca, individuusque comes tam mensæ, quàm cubiculi erat: nec unquam inter eos fuit dissidium, quia miraculo scientiæ ejus Rex captus, adversus Magistrum, quamvis irâ præproperum, nec dicto insurgere vellet. Regis ergo rogatu *Hierarchiam Dionysii de Græco in Latinum*, de verbo verbum transtulit, quo fit ut vix intelligatur *Latina*, quæ volubilitate magis *Græcâ* quàm positione construitur nostra. Composuit & *Librum* quem *ἡ φιλοσοφία μυστική*, id est, *De Natura Divisione* titulavit, propter quarundam perplexarum *Quæstionum* solutionem bene utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à *Latinorum* tramite deviavit, dum in *Græcos* nimium oculos intendit. Fuit multæ lectionis & curiosæ, acris sed inelegantis ad *Interpretandum* scientiæ; quod eum [ut verbis *Anastasi* *Romane Ecclesiæ* Bibliothecarii loquar] non egisse aliam ob causam existimo, nisi quia cum esset humilis spiritu non præsumpsit verbi proprietatem deferere, ne aliquo modo à sensûs veritate decideret. Doctus ad invidiam, ut *Græcorum* pedisequus, qui multa, quæ non recipiant aures *Latina*, libris suis asperferit: quæ non ignorans quàm invidiosa lectoribus essent, vel sub persona *Collocutoris* sui, vel sub pallio *Græcorum* occulebat. Quapropter & *Hæreticus* putatus est, & scripsit contra eum quidam *Florus*. Sunt enim in libro *πρὸς*

Φύσιν perplurima ; quæ multorum æstimatione à fide *Catholicâ* exorbitare videantur. *Willielm. Malmesbur.* ex Codice *Thuaneo* MS.

Anno 883. venit in *Angliam* Magister *Ioannes Scotus*, vir perspicacis ingenii. *Roger. Wendover.* in *Chronic.*

Vir supra sæculi sui captum doctus. *Gul. Cave* in *Chartophyl.*

Vir perspicacis ingenii, & multæ doctrinæ. *Oudin.* de *Scriptor. Eccles.*

Iohannes Scotus, dictus *Erigenus*, è *Scotiâ* in *Franciam* delatus, *Carolo Calvo* gratus fuit. Vir pusillo corpore, sed ingenio maximus, festivus ac facetus, unde & mensæ & cubiculi Imperatorii non rarò particeps. Philosophus porro eximius, Theologus consummatus. Eodem tempore, anno 876. quo *Rabanus* Episc. *Moguntinus*, diligens *Augustini* sectator in libb. de *Institut. Clericorum*, figurarum locutionem, in verbis *S. Cænæ* agnoscebat, à *Bertramo* Presbytero, jussu *Caroli* defensus: edito libro de *Eucharistia*, dogma *Augustini* quoque retinuit. Hinc *Parisiis*, Papæ instigatu, pulsus, cùm in *Angliam* pervenisset, à Discipulis, instinctu Monachorum, graphiis confossus est, Anno 884. Opus ejus aliquot in *Conciliis* damnatum, & *Berengarius*, qui ex illo salutarem doctrinam hausit, *Romæ* an. 1059. sub *Nicolao 2.* in ignem conjicere coactus est, quasi igni in veritatem jus esset. *Hofman.*

Carolus Imperator ad quem pervenit *Bertrami* liber de *Eucharistia*, celebrem nostrum popularem in Aula sua tunc habebat, cui nomen *Johannes Scotus*; qui de eodem Argumento librum conscripsit & in eundem finem in quem scripserat alter. Vir iste ob minimè vulgarem ejus eruditionem, in Anglia, ubi magno apud *Alfredum* Regem in pretio fuit *Iohannis Sapientis* cognomen adeptus est: Et haud ita pridem in Ecclesiæ Romanæ *Martyrologio* locum occupavit, quamvis illinc hodie ejectus sit. Reverà eum ab Ecclesiâ *Lugdunensi* & aliis eodem tempore reprehensum legimus, ob opiniones quasdam ab ipso evulgatas circa Dei *Præcognitionem* & *Prædestinationem* ante conditum Orbem, circa *Liberum* hominis *Arbitrium*, hujusque cum Dei *Gratia* in præsentī Sæculo Concursum & circa genus *Punitionis* Reprobatorum Hominum & Angelorum, in futuro Sæculo: Sed nusquam nobis constat, hunc de *Sacramento* librum fuisse damnatum ante *Lanfranci* tempora: Qui primus Anglicanam Ecclesiam hoc corruptæ Doctrinæ de *Carnali Præsentia* fermento deinceps infecit. Eò usque Quæstio hæc de *Reali Præsentia* problematica semper fuerat: & perinde liberum erat cuique *Bertrami* aut *Johannis Scoti* hac in parte Doctrinam sectari, ac illam *Paschassi Radberti*, quæ à tempore solutionis *Sathana*, superior evasit. Episcopus *Usserius*, Responsione ad Iesuit. Provocatione pag. 76. 77.

Ioannes dictus *Erigena* Monachus, in Divinis Scripturis doctus, & in disciplinâ sæcularium literarum eruditissimus, *Græco* & *Latino* ad plenum instructus eloquio, ingenio subtilis, sermone compositus. *Trithem.*

Hoc viro eximio, tanquam Geniali quodam sidere, adornabat *Alphredus* Academiam suam *Oxonii* inchoatam. Erat ille primus qui publicè illic bonas artes profitebatur. *Joan. Balens.*

Quæ verò *Balens* de hujus Patre *Patricio*, de *Peregrinatione*, quâ *Athenas*

Athenas petiit, de mira in linguis *Orientalibus* peritia scripsit, nullam apud me fidem impetrant. Editor *Joan. Scot. Erigen.* lib. 5. de *Divis. Naturæ*, fol. *Oxon.* 1681.

PHOTIUS.

S Ancti *Tharasi* P. CP. ex sorore nepos, vir doctissimus, Imperatori Clar. An. D. DCCCLVIII
 primum à Secretis, Prothospatharius, atque urbis Senator, Eunuchus
 & Laicus, sedem CP. ejecto per *Bardam Casarem* S. *Ignatio* viro sanctissimo
 invasit die 25. Decembris 858. vel ut alii numerare malunt, omiſſâ duntaxat die-
 rum ogdoade, ut plenior computatio videatur, sive ex familiari aliàs plerisque
Romanis more, anno 859. tenuitque per summum nefas usque ad annum 869. quo
 in Synodo VIII. Oecumenica CP. celebrata restituto S. *Ignatio* expulsus est,
 deinde post ejusdem *Ignatii* mortem restitutus à *Basilio Macedone* anno 878.
 perseveravit thronum illum sanctissimum fœdare usque ad annum 885. quo à
Leone Sapiente Basilii filio iterum ejectus in secessu Monasterii *Accemetarum*
 periisse dicitur: Sed quæ anno, quave die ignoratur. *Phil. Labb.* de Script.
Eccles.

Scripta ejus hæc sunt: Bibliotheca---Epistolæ---Nomocanon Titulis XIV.
 comprehensus, hoc est, Canones Apostolorum Conciliorumque veterum cum
 legibus Imp. Romanorum collati, & in unum digesti volumen---Acta Concilio-
 rum septem Generalium in Epitomen redacta---Sermo in Natalem B. *Ma-*
rie---De voluntatibus in *Christo*-----Epistola ad *Michaellem* Principem
Bulgarorum.

Tandem *Photium* Protospatharium & primum à Secretis, Patriarcham urbis
 Regiæ designant, hominem sanè minimè obscurum & ignobilem, sed claris &
 illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu pruden-
 tiaque & scientiâ clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pan-
 gendi, dicendique laude, quin & Philosophiæ & Medicæ, & omnium prope li-
 beralium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantopere florebat, ut
 ævi sui facilè princeps haberetur, imò & cum Veteribus certare posset. Omnia
 quippe in illo concurrerant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, stu-
 dium, opes, quibus librorum omnium copiam sibi comparabat, & quod præ cun-
 ctis, gloriæ laudisque cupido, qua incensus totas noctes ut lectioni assiduè va-
 caret, ducebat insomnes. *Nicet. Paphlago* in *Ignatii* Patriarch. CP. vitâ *Matth.*
Radero Interpr.

Photii Pseudopatriarchæ *Constantinopolitanorum Bibliotheca*, infinitam ejus le-
 ctionem, & acerrimum judicium demonstrat: Sed hic homo perditus fuit, & pri-
 mus auctor *Schismatis Græcorum*: Ingenii vafri, versipellis, & ambitiosi. *Joan.*
Card. Bona.

Photius eruditissimus & incredibili lectione auctor, in eo præsertim opere
 quod

quod *Bibliothecam* de libris à se lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam acri ingenio, tam consideratè, tam doctè, tam distinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate librorum judicium facit, ut nihil animadversione dignum prætermisissè videatur. Ita ferè cujusque libri argumentum, & genus styli, ac doctrinæ discernit & notat, ut qui *summas* illas legat, totos libros & ingenia *auctorum* nosse sibi videatur. Quis igitur nostræ ætatis se cum *Photio* conferre audeat, sive ingenium ejus spectemus, sive *πολυμαθίαν* & *πολυπειρίαν*; *Franc. Turri- rion. proœm. in Apostol. Constitut. Clement. Roman.*

Photii Bibliothecam laudat *Andreas Schottus* hisce verbis: Non ex aliorum Sermone, vel obiter, & tanquam per transennam inspecto *Opere*, ut ferè hoc seculo, de toto *Opere* judicium sibi ferendum existimabat, sed à capite ad calcem perlecto, liberè judicat *Censor & Criticus* gravissimus, summi & ingenii & judicii de *Scriptoribus* ducentis amplius & septuaginta, *Philologis, Poeticis, Historicis, Oratoribus, Philosophis & Theologis*: qui maximam partem, temporum ne injuriâ, an *Majorum* incuriâ perierunt. Et quidem de styli charactere, scriptorum numero, & titulis, quæ *γνῶσις*, quæ *ψαδευίτης* quid laude & imitatione, quid contra vituperatione dignum in singulis deprehendisset, sine furo & odio, more majorum pronunciat. Denique qua quisque tempestate floruerit, cæteraque, longum esset enim ire per singula, audacter dijudicat. *And. Scot. in Not. ad Chrestomath. Procli.*

Certè inter paucos ille Scriptor (*Photius*) meretur: Qui solus tot clarissimorum ingeniorum monumenta à fato eripuit: toto dico fato, & saltem nomina, & *Scriptorum* velut membra servavit. Quàm multos ille legit, ex iis elegit, & , ut sic loquar, defloravit, quos nosse nobis aliter non esset? E sacris, prophanis, tractatoribus, *Historicis, Oratoribus, Poetis*, & nihil est in *Græca* omni literatura, aut ut veriùs dicam, libraria, quod ille vir non libârit. *Lips. Marc. Velfero.*

Utinam, mi *Hoescheli*, in *Photii* editione exornanda te juvare possem. Librum quidem totum in duos tomos distinctum, manu *Henrici Stephani* scriptum, olim legi. *Opus* varium. Ex cujus editione incertum majorne redundatura sit in te gloria, an in alios utilitas. Certè tam egregium scriptum non alio editore dignum erat quàm te, qui tot bonorum auctorum editione, & eruditionem tuam & propensum in literas animum testari volueris. *Ios. Scalig. David. Hoeschel.*

Photius acerrimo vir ingenio perspicacissimoque & in omni genere doctrinarum præstantissimus Scriptor. *Fuller. Miscellan. l. 2. c. 3.*

Photius acerrimi & exquisitissimi judicii vir. *Tanaquil. Faber lib. 1. Epist. ep. 43.*

Addo his temporibus editam, cum nulla alia conferendam, *Photii Patriarchæ Bibliothecam*, in qua vir ille Magnus Sententiam suam de *Scriptorum Ecclesiasticorum Græciæ* maxima parte nobis exponit. *Dallæus de vero usu PP. p. 53.*

Vir, ut cætera taceam, infinitæ Læctionis, stupendæ eruditionis, omnium non sui modò, sed & omnium penè seculorum doctissimus, librorum Helluo voracissimus,

voracissimus, censor *κετικώτατος*. Nemo Bibliothecam ejus vel semel inspe-
xerit, quin Historicum summum, Philologum instructissimum, Criticum per-
spicacissimum statim deprehendet. Testantur accuratam Juris peritiam tot so-
lertia ad interrogationes propositas Responsa; prudentiam politicam liber *De*
Officio Principis, ut de Rebus Gestis nil dicam. Legantur ejus *Epistolæ*, videbis
ipsum Philosophica, Medica, Mathematica, Theologica, ad amissim tenuisse.
Verum id apud omnes in confesso est, & fortè solus est *Philippus Brietius*,
qui *Photium* literis secularibus clarum, divinarum fuisse ignarum affirma-
vit, reclamante totâ Doctorum caveâ, totque ejus Scriptis summâ Sacra-
rum Literarum, & Rei Theologicæ peritiâ refertissimis. *Gul. Cave* in Hist.
Literar.

---Vides quàm malâ fide & verba *Josephi* & sententiam *Photius* recitet. Atque
hoc non semel diligens lector, in eo præstantissimo *Scriptore* si attendat, obser-
vabit. Solet enim nonnunquam pugnantes invicem sententias diversorum au-
ctorum, uni alicui tribuere, & integras narrationes hoc pacto confundere. *Isaac.*
Causaub. exercit. 1. ad *Baron.* num. 5. p. 33.

Tumultuarium quidem *Opus*, ne quid taciturnitate prævaricari videar, *Pho-*
tianam hanc *Bibliothecam* extitisse hæc indicant: eadem sæpe repetita, hiatus,
interdum, atque hiulca loca, neglectus stylus, rejecta denique in alteram Ope-
ris partem, librorum quos jam recensuerat, excerpta longiora; prorsus ut cre-
dam *Photium* memoriâ suâ juvanda potius, quàm ut cæteris promiscuè prodes-
set, hoc opus consarcinasse, aut certè postremam manum non adjecisse, limâ
nitidiori Opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione transver-
sim raptum, mentem aliò, aliò aures divisisse. *Andr. Schott.* præfat. ad *Phot.*
Biblioth.

Dom. Valois primogenitus probare decreverat hujus Bibliothecæ plusquam
quartam partem *Photii* non esse, *Paul. Colomes.* in *Opusc.* p. 97.

Omnibus, qui ante ætatem illam aut superiores extiterunt, palmam Patriar-
cha *Photius* præripuit. Qui de omnibus, imprimis autem summis maximisque
Christianis simul *Prophanis*que autoribus, *Philosophis*, *Historicis*, *Poetis*, *Orato-*
ribus, sed maximè *Theologis*, ita accuratè ac exquisitè judicat, ut unus eruditio-
ne variâ, cum omnibus, quos legerat, legendi diligentia, cum maximis, qui ante
extiterant, commissus videatur: tam diffuso in his omnibus judicio atque accu-
rato, ut non tantum singula, de quibus judicavit, penetrasse, sed & omnia, quæ
sciri possunt maximo successu didicisse videatur; tantâ autem fide, ut non Cri-
ticum in Scripto, sed juratum Judicem, in luce hominum de singulis senten-
tiam pronunciare existimes. In quo uno homine ad universum sese literarum
orbem circulumque Critice diffudit: ut, qui nihil in Grammaticâ, Rhetoricâ,
nihil in minoribus scientiis ac artibus, *Theologis* ignoscat; opiniones autem
parum integras ac sanas, ut *Theologus*, proscribat; sic in omnibus versatus pari-
ter atque absolutus, ut nec disciplinam ullam, neque partem ullam Critices in-
tactam sibi magnus vir relinquat. Nam nec eam, quam emendat prætermittit:
qui nonnulla, etiam in sacris literis, à *Scribis* aut *Hæreticis* corrupta eo tempore

quod *Bibliothecam* de libris à se lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam acriter ingenio, tam consideratè, tam doctè, tam distinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate librorum judicium facit, ut nihil animadversione dignum prætermisissè videatur. Ita ferè cujusque libri argumentum, & genus styli, ac doctrinæ discernit & notat, ut qui *summas* illas legat, totos libros & ingenia auctorum nosse sibi videatur. Quis igitur nostræ ætatis se cum *Photio* conferre audeat, sive ingenium ejus spectemus, sive *πολυμαθίαν* & *πολυπειρίαν*; *Franc. Turriam.* proæm. in *Apostol. Constitut. Clement. Roman.*

Photii Bibliothecam laudat *Andreas Schottus* hisce verbis: Non ex aliorum Sermone, vel obiter, & tanquam per transennam inspecto *Opere*, ut ferè hoc seculo, de toto *Opere* judicium sibi ferendum existimabat, sed à capite ad calcem perlecto, liberè judicat *Censor & Criticus* gravissimus, summi & ingenii & judicii de *Scriptoribus* ducentis amplius & septuaginta, *Philologis, Poeticis, Historicis, Oratoribus, Philosophis & Theologis*: qui maximam partem, temporum ne injuriâ, an *Majorum* incuriâ perierunt. Et quidem de styli charactere, scriptorum numero, & titulis, quæ *γνώσις*, quæ *ψαδευίγγεφαι* quid laude & imitatione, quid contra vituperatione dignum in singulis deprehendisset, sine furo & odio, more majorum pronunciat. Denique qua quisque tempestate floruerit, cæteraque, longum esset enim ire per singula, audacter dijudicat. *And. Scot.* in *Not. ad Chrestomath. Procli.*

Certè inter paucos ille Scriptor (*Photius*) meretur: Qui solus tot clarissimorum ingeniorum monumenta à fato eripuit: toto dico fato, & saltem nomina, & *Scriptorum* velut membra servavit. Quàm multos ille legit, ex iis elegit, &, ut sic loquar, defloravit, quos nosse nobis aliter non esset? E sacris, prophanis, tractatoribus, *Historicis, Oratoribus, Poetis*, & nihil est in *Græca* omni literatura, aut ut veriùs dicam, libraria, quod ille vir non libârit. *Lips. Marc. Velfero.*

Utinam, mi *Hoescheli*, in *Photii* editione exornanda te juvare possem. Librum quidem totum in duos tomos distinctum, manu *Henrici Stephani* scriptum, olim legi. *Opus* varium. Ex cujus editione incertum majorne redundatura sit in te gloria, an in alios utilitas. Certè tam egregium scriptum non alio editore dignum erat quàm te, qui tot bonorum auctorum editione, & eruditionem tuam & propensum in literas animum testari volueris. *Ios. Scalig. David. Hoeschel.*

Photius acerrimo vir ingenio perspicacissimoque & in omni genere doctrinarum præstantissimus Scriptor. *Fuller. Miscellan. l. 2. c. 3.*

Photius acerrimi & exquisitissimi judicii vir. *Tanaquil. Faber lib. 1. Epist. ep. 43.*

Addo his temporibus editam, cum nulla alia conferendam, *Photii Patriarchæ Bibliothecam*, in qua vir ille Magnus Sententiam suam de *Scriptorum Ecclesiasticorum Græciæ* maxima parte nobis exponit. *Dallæus* de vero usu PP. p. 53.

Vir, ut cætera taceam, infinitæ Læctionis, stupendæ eruditionis, omnium non sui modò, sed & omnium penè seculorum doctissimus, librorum Helluo voracissimus,

voracissimus, censor *κεντηράτης*. Nemo Bibliothecam ejus vel semel inspe-
xerit, quin Historicum summum, Philologum instructissimum, Criticum per-
spicacissimum statim deprehendet. Testantur accuratam Juris peritiam tot so-
lertia ad interrogationes propositas Responsa; prudentiam politicam liber *De*
Officio Principis, ut de Rebus Gestis nil dicam. Legantur ejus *Epistolæ*, videbis
ipsum Philosophica, Medica, Mathematica, Theologica, ad amissim tenuisse.
Verum id apud omnes in confesso est, & forrè solus est *Philippus Brietius*,
qui *Photium* literis secularibus clarum, divinarum fuisse ignarum affirma-
vit, reclamante totâ Doctorum caveâ, totque ejus Scriptis summâ Sacra-
rum Literarum, & Rei Theologicæ peritiâ refertissimis. *Gul. Cave* in Hist.
Literar.

---Vides quàm malâ fide & verba *Josephi* & sententiam *Photius* recitet. Atque
hoc non semel diligens lector, in eo præstantissimo *Scriptore* si attendat, obser-
vabit. Solet enim nonnunquam pugnantes invicem sententias diversorum au-
ctorum, uni alicui tribuere, & integras narrationes hoc pacto confundere. *Isaac.*
Causaub. exercit. I. ad *Baron.* num. 5. p. 33.

Tumultuarium quidem *Opus*, ne quid taciturnitate prævaricari videar, *Pho-*
tianam hanc *Bibliothecam* extitisse hæc indicant: eadem sæpe repetita, hiatus,
interdum, atque hiulca loca, neglectus stylus, rejecta denique in alteram Ope-
ris partem, librorum quos jam recensuerat, excerpta longiora; prorsus ut cre-
dam *Photium* memoriâ suâ juvanda potius, quàm ut cæteris promiscuè prodes-
set, hoc opus confarcinasse, aut certè postremam manum non adjecisse, limâ
nitidiori Opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione transver-
sim raptum, mentem aliò, aliò aures divisisse. *Andr. Schott.* præfat. ad *Phot.*
Biblioth.

Dom. Valois primogenitus probare decreverat hujus Bibliothecæ plusquam
quartam partem *Photii* non esse, *Paul. Colomes.* in *Opusc.* p. 97.

Omnibus, qui ante ætatem illam aut superiores extiterunt, palmam Patriar-
cha *Photius* præripuit. Qui de omnibus, imprimis autem summis maximisque
Christianis simul *Prophanis*que autoribus, *Philosophis*, *Historicis*, Poetis, Orato-
ribus, sed maximè Theologis, ità accuratè ac exquisitè judicat, ut unus eruditio-
ne variâ, cum omnibus, quos legerat, legendi diligentia, cum maximis, qui ante
extiterant, commissus videatur: tam diffuso in his omnibus judicio atque accu-
rato, ut non tantum singula, de quibus judicavit, penetrasse, sed & omnia, quæ
sciri possunt maximo successu didicisse videatur; tantâ autem fide, ut non Cri-
ticum in Scripto, sed juratum Judicem, in luce hominum de singulis senten-
tiam pronunciare existimes. In quo uno homine ad universum sese literarum
orbem circulumque Critice diffudit: ut, qui nihil in Grammaticâ, Rhetoricâ,
nihil in minoribus scientiis ac artibus, Theologis ignoscat; opiniones autem
parum integras ac sanas, ut Theologus, proscribat; sic in omnibus versatus pari-
ter atque absolutus, ut nec disciplinam ullam, neque partem ullam Critices in-
tactam sibi magnus vir relinquat. Nam nec eam, quam emendat prætermittit:
qui nonnulla, etiam in sacris literis, à Scribis aut Hæreticis corrupta eo tempore

ostendit, & in ea, quæ ex genio & usu, de proprietate & possessione singulorum statuit ac sciscit, rarò admodum aberrat. In iis autem, quæ aut rectè, aut secus ab aliis dicuntur, partem operis præcipuam consumpsit. *Dan. Heins. prolegom. in Aristarch.*

At qua prudentiâ vir [*Photius*] fuit! quo acumine! quàm sincerus & elegans in omni judicio. *Vacass. de Ludic. Dioctine, p. 143.*

De cujus [*Photii*] insigni eruditione atque exacto in censendis libris iudicio *Catholici* æque ac *Hæretici* consentiunt. *Petr. de Haloix. de Dionys. Areop. vita, quæst. II.*

Photius Patriarcha, in quo dubium, majorne lectio, an acrius iudicium. *Dempst.*

Eruditissimus Scriptor & exactissimi iudicii criticus *Photius*. *Isaac. Casaub. proæm. Not. in Gregor. Nyss. Epist. ad Eustathiam.*

Photium [*Bardas*] insignem doctrinâ virum, cujus *Bibliotheca thesaurum* præbet adhuc priscæ eruditionis, primarium tunc à secretis, evexit in thronum. *Io. Cluver. in Hist. Epitome, de Imp. Michael. III. rebus.*

Photium acerbis passim *Bellarminus*, *Baronius*, *Labbeus*, & plerique omnes Pontificii, verbis dictæque petunt, *Richardus. Montacutius* verò, *Norvicensis* in *Angliâ* Episcopus, ex instituto eum defendit.

Prodiit *Photii* Bibliotheca (Græce *μνησίβιβλος*) cum interpretatione *Latinâ* & observ. *Andreae Schotti*, & Notis *Hoeschelii*, *Rothomagi* in folio, anno 1653. apud *Ioannem* & *Davidem Berthelinos*.

Etymologicum ejus manuscriptum se apud *Marquardum Gudium* vidisse affirmat *Ez. Spanhemius* de Numism. p. 358.

Epistolæ CCXLVIII. prodierunt Græcè cum interpretatione & notis *Richardii Montacutii*, *Londini* 1651. fol.

Prodiit *Nomocanon* sive jus Pontificium Græcè & *Latinè*, cum Commentario *Balsamonis*, cujus reliqua scripta adjuncta sunt *Parisiis* an. 1620. in fol.

A N A S T A S I U S.

Clar. An. D.
DCCCLXX.

Romanus Abbas, & S. R. E. Bibliothecarius labente *Christi* seculo nono, sub summis Pontificibus *Nicolao I.* *Hadriano II.* & *Joanne VIII.* floruit, ac si vera est *Cardinalis Baronii* Chronologia, usque ad annum fermè 886. vitam perduxit: quo verò anno obierit, nemo affirmat. Errat *Vossius*, & si qui alii cum *Anastasio Presbytero Cardinale S. Marcelli*, & Bibliothecario *Gregorii IV.* Papæ confundunt, qui à *Leone IV.* in *Synodo Romanâ* anno 850. est exauthoratus. eò quòd contra *Canones* Ecclesiam suam quinquennio deseruisset. *Phil. Labb. de Script. Eccles.*

Multa scripsit: inter alia vitas *Pontificum Roman.* quarum ultima est *Nicolai I.* composuit. Multa de *Græcis Latina* fecit.

Anastasius *Apostolica* Bibliothecæ custos & instaurator sagacissimus, in Divinis Scripturis eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, *Græco* & *Latino* multum peritus eloquio. *Trithem. de Script. Eccles.*

In *Anastasio* (dicit nescio quis *Moguntinus* haud indoctus) habemus sincere & fideliter, excluso omni verborum furo, descriptas centum & novem *Romanorum Pontificum* vitas: hoc est, quotquot à *B. Petro Apostolo*, usque ad ann. *Dom.* ferè septuagesimum supra octingentesimum *Romanam Cathedram* obtinuerunt: viz. à *B. Petro* usque ad *Nicolaum I.* qui anno 867. è vivis excessit. *Whear.* in *Method. leg. Hist. Eccles. Sect. 41.*

Anastasius in pretio erat *Romana Ecclesia* Bibliothecarius, vir sanè ita utraque linguâ doctus, ut è *Græco* in *Latinum* septimam universalem *Synodum*, & *Hierarchiam Dionysii*, & vitas multorum Sanctorum *Caroli [Calvi]* gratiâ in *Latinum*, eleganter & doctè transtulerit. *Platin.* in *Ioan. IX.*

Anastasius Bibliothecarius, etsi rudi stylo, fidelissimè tamen rerum gestarum Historiam enarravit, immò in rerum sui temporis narratione, nullum fideliorè & meliorem scriptorem habemus, apud quem magis cum simplicitate veritas, quàm cum furo mendacia valuerunt. *Baron.* ad Ann. 752. & 799.

Anastasius S. R. E. Bibliothecarius, vir pro eorum statu *Græcis & Latinis* literis eruditus & *Theophane Isauro*, & *Nicephoro Patriarcha Constantinopolitano* *Græcis* Scriptoribus, inepto, ac planè barbaro stylo, verùm optimâ fide, & diligentia Historiam decerptam, *Latinè* conscripsit à *Christi* natali ad *Michaelē* seniore cognomine *Rangales Constantinopolitanum* Imperatorem: Nobis autem valde charus esse debet, quod ea, quæ nec meliores, nec peiores Scriptores habebant, literarum monumentis tradiderit. *Ant. Possevin.* *Biblioth. select.*

Anastasius Abbas, & Bibliothecarius *Apostolicus* *Græcè & Latinè* doctus; in *Vitis Pontificum* plura sunt vocabula illius ætatis quâ vixit, circa finem seculi nonni, tunc omnibus cognita, nunc obscura & difficilia. *Ioan. Card. Bona.*

Anastasius---Vir erat pro ævi sui genio nequaquam indoctus, qui utriusque linguæ scientiam tenuit, & cum primariis seculi viris, *Photio* ac *Hincmaro*, artem satis amicitiam coluit. *Gul. Cave* in *hist. literar.*

Apud *Anastasiū* multa de *Sergio Papa II.* desiderari videntur; siquidem nulla ibi de clade tanta per *Sarracenos* illatâ mentio, cum deprædati sunt *Basilicas Apostolorum*, quæ quidem haud potuerunt à quovis etiam negligente scriptore prætermitti, cujus cladis tantum est mentio obiter facta apud *Anastasiū* ipsum in *Leone*, qui *Sergio* huic successit. *Baron.* ad An. *Christi.* 847.

Multa ille [*Anastasius* Bibliothecarius] *Græcorum* volumina *Latinè* descripsit, at quamvis non κατὰ πόδα, sed bonâ tamen fide sensum retulisse se ipse scribat, in quibusdam nihilominus boni interpretis numeros omnes absolvit; & tantâ quidem religione, ut præ fidi interpretis laude, puri & casti sermonis decus sit aspernatus, & vocabula *Cethegis* non exaudita fingere ausus sit: juxta sanctionem *Hieronimi*, qui rebus novis nova fingere nomina interpretem jubet. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Libri de *Vitis Pontificum* priorem partem *Anastasiū* parentem non agnoscere, inde probat *Labbeus*, quod viderat MS. codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo *Vite* illæ *Damaso* jam tum tribuebantur, antequam aut natus esset *Anastasius*, aut saltem ex primis infantia crepundiis emerisset.

Philipp. Labb. De Script. Eccles. Tom. 1. p. 252.

Librum de *Vitis Romanorum Pontificum*, ab alio scriptum, ab *Anastasio* autem interpolatum, censuit *David Blondellus* in *Præfat. Apologiæ* p. 26.

Extat *Concilium Nicænum* 11. ab *Anastasio* Latinè versum, in *Concil. Tom. 7. pag. 29.*

Extat *Concilium Generale* 8. partim è *Græco* versum, partim multis de suo additis auctum (huic enim Synodo ipse præsens interfuit) in *Concil. Tom. 8. pag. 961.*

Extat *Historia Ecclesiastica & Vitæ Pontificum*, *Parisiis* 1649. in Folio.

Anastasi Collectanea de Historiâ Monothelitarum edidit *Sirmondus Parisiis* 1620. 8. & *Biblioth. PP. Tom. 12. p. 831. Passionem S. Demetrii Mabillon. Analect. Tom. 1. pag. 65.*

O E C U M E N I U S.

Clar. A. D.
DCCCXC.

Scriptor admodum incertæ ætatis, de quo altum apud veteres silentium: id modo constat, post annum 800. claruisse. *Olympidoro* illum hîc adjungimus ad annum 920. donec veram ejus ætatem expiscari liceat. *Gul. Cave Charophyl. Eccles.*

Oecumenius Græcus autor, valdè doctus, in explicandis *Divinis Scripturis* brevis, apertus, & elegans, atque in *veterum* Commentariis evolvendis assiduè versatus, collegit solerti curâ ex dictis præstantissimorum *Græcæ Ecclesiæ* Doctorum nobiles Annotationum Commentarios in *Ostateuchum*, quos ipse in Commentariis suis in Epistolam ad *Hebræos* Capite sexto se scripsisse testatur. Collegit etiam per simili industriâ in totum *Novum Testamentum Catenam* explanationum. *Sixt. Senens. l. 4. Biblioth.*

Oecumenii in omnes *D. Pauli* Epistolas absolutissimi Commentarii, cum ex aliis probatissimis quibusque *Græcis* Theologis; tum præcipuè ex aureo illo *Chrysostomo*, divina brevitate collecti: ita ut post hunc supervacaneus videri *Theophylactus* possit. *Gesner. in Biblioth.*

Fronto Duceus noster apud *Possevinum* in *Apparatu* censebat, in Commentariis seu Catenis *Oecumenii* in *S. Paulum* quædam fuisse à posteriore aliquo scriptore admixta, unde ridiculè pro more concludere visus est *Robertus Cocus*. Commentarios illos falsò fuisse *Oecumenio* ascriptos. *Phil. Labb. de Script. Eccles.*

In *Bibliothecâ Patrum* extat *Catena* in Epistolam *S. Pauli* ad *Romanos*, sub nomine *Theoduli* presbyteri *Cælesyriæ*; quæ tota ferè excerpta est ex *Oecumenii Catenâ*. *Aubert. Miræus* in *Auctar. de Script. Eccles.*

Plurima excerptit *Oecumenius* ex *Chrysostomo*, cujus tamen nomen tunc solum addi curavit, quum ejus verba recenseret: non autem cum ipsius sententiam contractionibus verbis referret. *Joan. Henten. in Præfat. ad Oecum. Comment. in Act. Apost. &c.*

Oecumenius Græcus scriptor, quamvis à *Sixto Senensi*, & ab aliis hætenus habitus

bitus sit Auctor Scholiorum ad Epistolas D. Pauli, rectè tamen mihi scripsit *Fronto Ducens* noster in Antiquis Græcis Patribus accuratus observator, ea non esse *Oecumenii*, nisi ex parte; neque verò Auctorem illius *Catena* tam antiquum fuisse. Neque enim solet Auctor ejus *Catena* aliquid suum interfere, nisi rarissimè. *Ant. Possen. Appar. Sac.*

Opera ejus Græcè & Latine, edita *Parisiis*, duobus Vol. Anno 1631. Quibus adjuncta, quæ *Areta* Episc. *Cesar.* in *Cappadociâ* tribuuntur. Cuncta hæc vertit *Joannes Hentenius*, nempe *Catenas* in *Acta Apostolorum*; Commentarios in Epistolas S. Pauli: in Epistolam S. Jacobi, aliasque Canonicas.

AVICENNA vel ABOALI ABINSCENI.

Sub *Conrado 2.* & *Henrico 3.* claruit. In *Balech* oppido natus fuit Patre Medico insigni, anno *Hegira* 370. hoc est anno *Christi* 992. Vixit annos 58. ut *Clar. Ann. D. MXL.* mortuus sit anno *Muhammedis* 428. sive *Christi* 1050. Atque hæc cognoscere est ex vita *Avicenna*, quam unus ex ejus discipulis, & ipse *Arabs*, scripsit. Quare toto seculo decepti sunt, secundum quos (in iis est *Neander Bremensis*, *Avicenna Corduba Averrhoem*, *Alexandria* audivit *Rhasin* in Adolescentiâ. Multa quoque de hoc ipso narrant, ut qui rotæ ab *Averroe* fuit impositus. Verum quàm hæc sint falsa, adparet ex supradictis, & præcipuè ex Scripto *Leonis Africani* de doctis *Arabibus*, ubi utriusque vita fusè describitur. *Voss. de Philosoph. c. 14.*

Omnem medicinam ordine optimo complexus est, ita ut hac parte etiam ex superet *Galenum*. *Idem* ibid.

Avicenna primus artem conscripsit, cum antea *Galenus* sparsim per occasionem de diversis Argumentis pro re natâ differuisset. *Henr. Savil. Lectur. 2. in Euclid.*

Inter *Arabas* præcipui Medici sunt, *Avicenna*, *Rhazes*, *Averrhoes*, *Mesue*, *Avenzoar*, *Serapio* & *Alfabaravius*. Qui delectantur fusâ & polidædalâ varietate remediorum, *Avicennam* amplectantur: cuncta enim hujus ævi remedia ex eo manant. *Heurn. dissertat. de studio Medic.*

Avicenna, Medicus & Philosophus insignis. Nondum decenni major literas humaniores & quicquid scientiarum ad *Alcorani* intellectum pertinet, calluisse dicitur, & totam ἐγκυκλοπαιδείαν ante annum ætatis 18. absolvisse, quo temporis spatio nec unam noctem integram dormivisse perhibetur, nec interdum aliis rebus quàm lectioni vacasse, cum aliquid illi intellectu difficile occurreret, ad templum, nodi istius solutionem à Deo precibus impetraturus, se conferre solitus. *Edvv. Pocock. in Specim. Hist. Arab. p. 362.*

De religione suspectus est, quòd de rebus ad alteram vitam spectantibus philosophicè argutandi easque aliter ac sonant verba interpretandi audaciam sibi sumpserit. Ita, si benè memini, à docto apud illos quodam, cui ejus istis de rebus sententiæ mentionem injeci, responsum accepi. *Idem* in *Notis Miscell. ad Portam Mosi c. 7.*

Multa in Philosophiâ & Medicinâ composuit. *Aristoteli* ita addictus fuit, ut quidam referant, eum totam *Aristotelis* Metaphysicam memoriâ tenuisse. *Konig.* in Biblioth.

Avicenna singulari scientiâ vir & ingenio exactissimo, & subactis imprimis, id est, usu, auditione, lectione, ac literis perpolito atque culto. *Rhodigin.* lib.2. cap.19.

Cæsar Scaliger Divinum virum appellat *Comment.* in primum *Theophrast.* Hist. Plant.

Julius Scaliger *Avicenna* lectionem Medicis omnibus tanquam pernecessariam commendabat, nec quenquam in magnum medicum evadere posse existimabat, qui tam doctum opus non legisset. *Scaligerana* 1.p.18.

Fuit *Avicenna* vir summi ingenii, magnus Philosophus, excellens Medicus, & summus apud suos *Theologus*. Quum itaque tanto ingenio, tantâ Philosophiæ cognitione, tantâ denique peritiâ *Artis* instructus esset; rem hætenus. *Græcis* ipsis intentatam aggressus est, integram *artem Medicam* in unum *Systema* redigere conatus. Quanquam enim non negaveris, multa in illo Opere *Canonis* occurrere, quæ correctionem mereantur; fatendum tamen est, esse opus admiratione dignum. *Leonardus* sanè *Fuchsius*, & alii *Arabum Medicorum* hostes eximium illud opus damnando nihil egerunt. *Sebast. Scheffer.* *Introduc.* in *Art. Medic.* p.63.

Ersi pene infiniti sint viri, qui *Avicennam* maximis encomiis affecerunt, tamen quàm abjectè quidam de eo senserint, ostendit *Ioannis Mañardi* de eo iudicium l. 9. Epist. 5. *Non esse inter antiquos numerandum, sed nec inter Auctores, hoc est, qui Arti aliquid addiderunt, cum ex aliis ferè verbum ex verbo acceperit, quicquid in suum librum congeffit, atque cum multis, vel sui, vel Interpretum culpâ, mendis.* Atque idem l. 1. Epist. 1. ait: *Quis avicennam ceu cœleste numen non adoravit? in cujus tamen libro præter densam caliginem, infinitum est ambagum chaos.* *Nicolaus Leoniceus* libro suo de erroribus *Plinii*, tyrannum vocare non dubitat, variosque ei & noxios objectat errores. Nec minus alii insultant.

Averrois doctrina, & Metaphysica *Avicenna*, omnia denique illa *Arabica* mihi videntur resipere deliramenta *Alcorani*, nihil fieri potest illis insulsius frigidiusque. *Lud. Viv.* l. 5. de Caus. Corrupt. Art.

Huic debemus cocturam Sacchari; item Cassiam fistularem, myrobalanum, tamarindam & rhabarbarum.

Natus in *Arabia*, vel *Persia*, in villâ *Aufrene* ad *Bucharam*, Patre *Hali*. Anno ætatis decimo tam luculentum ingenii specimen Præceptoribus dedit, ut miraculo esset: quippe *Alchoranum*, qui liber *Mahomethi* leges continet, memoriâ tenebat. Nihil legere solitus fuit, quod non exciperet. Curavit aliquando adhuc juvenis Regis *Nuch* filium, frustra suorum medicorum operam expertum. Ideo ad regiam Bibliothecam admissus, majori contentione operam studiis dedit. Et cum reliquum tempus discendo absumpsisset, anno ætatis 21. ad scribendum animum appulit. In plerisque *Mesuem* imitatus est. Malus interdum fuit Evangelista, quia sæpè aberrat. Sed robusto corpore, & valetudine prosperrimâ uti potuisset

potuisset, nisi nimia *Veneris* intemperantiâ & assiduâ libidine, in quam naturâ maximè pronus erat, eam labefactasset. Floruit sub *Conrado* III. Imperatore A. C. 1145. vel, secundum alios, sub *Friderico Barbarossa* A. C. 1165. obiit anno ætatis suæ 58. sepultus est in civitate *Chamedan*. *Ioan. Anton. vander Linden*. de Script. Medic.

Quædam *Avicennæ* opera Latinè reddidit & Scholiis illustrata evulgavit *Vespiscus Fortunatus Plempius* Medicus *Lovaniensis*. *Lovanii* in fol. 1658.

Extant *Canonis Medicina* lib. 5. *Arabice*: addita sunt Opuscula Logica, Physica, & Metaphysica. *Roma* in *Typographia Medicea* anno 1593. in fol.

M I C H A E L P S E L L U S.

Patriâ *Constantinopolitanus* nobili *Prosapiâ* oriundus, *Michaelis Duce* Imperatoris Præceptor, & Senator *CP.* claruit anno 1050. tandem dignitatibus exutus, habitum Monachalem induit. *Latinorum* in dogmate de *Processione Hostis* ipso fatente *Allatio*: scripsit penè infinita, Philosophica, Mathematica, Medica, Historica, Theologica, quorum catalogum satis amplum tam editorum quàm ἀνεδότων texit, mirâ sanè diligentia L. *Allat. diatribâ de Psellis, eorumque scriptis Rom.* 1634. 80. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccles.

Clar. An. D.
M L.

Michael Psellus Philosophus Peripateticus, & Medicus *Græcus* eruditus & clarus & in Theologia haud vulgaris. *Ioan. Anton. vander Linden*. de Script. Med.

Deinde etiam *Michaeli Psello* (*Ioannes Italus Philosophus*) dedit operam, illi latè inclyto, homini, non tam curâ Magistrorum sapientum, quorum limina non multum triverat, quàm indolis præstantiâ & velocitate mentis divinitus adjunctæ (id videlicet impetrantibus per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo *Cyri*, ad Sanctam Imaginem *Dei* Matris fundi solitis) in eminentissimum sapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto; quippe qui ad *Græcorum* literas atque artes omnes, quas perfectè nôrat *Chaldaeorum* Disciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctissimi omnium, qui tunc essent. *Anna Comnena* lib. 5. *Alexiados*.

Hi tres viri (quorum unus fuit *Michael Psellus* sapientiâ & eloquentiâ hominibus illius tempestatis præstare videbantur. *Iohann. Curopalat.* in *Hist. Compend.*

Sapientissimus *Psellus* vocatur *Mich. Glyce* in *Annal.* part. 2.

Michael sapientissimus *Psellus*, Philosophorum Princeps dicitur *Io. Zona.* in *Annal.* Tom. III.

Michael Psellus, Græcus, vir apprimè doctus, cum in Philosophia *Peripatetica*, tum verò præcipuè in studiis Mathematicis & Medicinâ. *Quenstedt*.

Michael Psellus, vir & eruditione & famâ maximus. *Voss.* de *Hist. Græc.*

Hujus quoque *Constantini Duce* tempore, vir cum in omnium liberalium Artium Scientia, sed & peregrinarum, floruit *Michael Psellus*, cujus innumerabiles penè

pene libri curiosorum & studiosorum manibus teruntur. *Lil. Greg. Gyrald. de Poet. Dialog. 5.*

Vir planè admirandus, & qui omnes ferè seculi sui eruditos dicendi copiâ, ingenii acumine, doctrinæ profunditate, longo post se intervallo reliquit. *Gul. Cave in Hist. literar. Script. Eccles.*

Ausim dicere, neminem ea, vel subsequente ætate, Græcè vel invenisse acrius, vel ordinasse aptius, vel locutum eloquentius, vel profundius res pertractasse. Nulla fuit scientia, quam ipse vel notis non illustraverit, vel compendio non tentaverit, vel optima Methodo non expedierit. *Leo Allatius in Diatribâ quam edidit de Psellis, eorumque scriptis, p. 42.*

Anno 1060. ac deinceps, claruit ille πολυγλωσσώτατος *Michael Psellus*: qui inter cætera reliquit libros duos, *Constantino Duca* dicatos, de *Victus Ratione*, deque *Facultatibus & succi qualitate elementorum*. Latine vertit *Georgius Valla*. Excudit *Basilea Andr. Cratander* anno 1529. Pessimè translatum esse, conqueritur *Lilius Gyraldus*: quia propterea non multum fuit adjutus ea interpretatione, cum verteret *Simeonem Sethum, Antiochenum* magistrum, de *Cibariorum facultate*. Etsi idem sit liber, ac solum *Psfello* quædam adjecerit *Simeon Sethi. Voss. de Philosophiâ, c. 12.*

Michael Psellus scripsisse dicitur Ἱατρικὸν πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογεννητὸν. *Medicæ ad Constantinum Porphyrogennetum*. Leo tamen *Allatius*, dissertatione de *Psellis*, negat esse inclyti illius *Michaelis Pselli*, quia neque in eo sit agnoscere *Psellis* in dicendo acrimoniam, nec in re expedienda solertiam: ac tempora etiam obstat, siue his *Constantinus Porphyrogenetes* sit primus, siue secundus, qui cum *Basilio* imperium tenuit. Agnoscit interim librum esse non contemnendum ac sæpe suâ brevitate expeditum, & remediis à probatissimis Scriptoribus delectis transcriptisque, idque populari loquendi formâ.

Seculo undecimo *Michaelis Pselli* celebre erat nomen. Scripsit *Lyra Pythagorica* diagramma, quod hodie manuscriptum servatur in *Galliâ*, teste *Phil. Labb. Biblioth. Novæ, fol. 114. Jo. Jonsius de Script. Hist. Phil. 1.3. c. 20.*

Michael Psellus Præfectus studiis *Michaelis Duca* Imperatoris, qui fuit *Constantini Duca* filius, & anno 1071. *Romano Diogeni* successit in regimine *Orientalis Imperii*. Floruit anno 1071. & sequentibus, insignis ob magnam rerum philosophicarum & divinarum scientiam, quam probant plurima ejus Opuscula tam impressa, quàm etiam Manuscripta adhuc latitantia in variis Bibliothecis. *Oudin. in Supplem. de Script. Ecclesiâ Bellarmino omis.*

Extat Commentarius siue Paraphrasis in *Canticum Canticorum* Græcè editus à *Io. Meursio* unâ cum *Eusebii* in idem Paraphrasi, anno 1617. in 4º.

Dialogus περὶ ὀνειργίας δαιμόνων à *Gilberto Gaulmino* Græcè & Latine prodiit *Lutetia Paris. 1615. in 8.*

Prodiit de Virtutibus Lapidum liber ex Editione & cum Notis *Philippi Mansaci Tolosæ 1615. & 1618. in 8.*

Confer de ejus variis scriptis *Leonis Allatii* Syntagma de *Gl. Psellis* *Romæ* apud *Jac. Mascardum* anno 1634. impressum.

GEORGIUS

GEORGIUS CEDRENUS.

Monachus, claruit anno 1057. Extant Græcè & Latine *Annales* sive *Compendium Historiarum* ab orbe condito cum Notis & Animadversionibus Clar. A. D:
MLVII.
Xylandri, Car. Fabroti, Jac. Goaris, & Glossario mixto-barbaro, Par. 1647. fol. ut olim Basil. 1566. fol.

Totum *Cedreni* opus est stabulum Quisquiliarum, & Cento ex multis pannis sordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris confutus. *Jos. Scalig. Not. in Græc. Euseb. p. 402.*

Cedreni verò *Synopsin* arbitramur non multò post ejus obitum mutilatam fuisse atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodie edita est, posteritati transmissam: quin ne ea quidem, quæ *breviatores* collegerant, integra omninò ad nos pervenisse: Nam *Leunclavius* vir doctissimus in Notis ad *Annales Turcicos* scribit, aliquot *Cedreni* folia penes se habuisse quæ inexcusis desiderantur. Nos verò apud *Syncellum* paginam integram reperimus, & quædam alia, quæ in editione vulgata non extant. *Idem ibid.*

Georgius Cedrenus in rebus *Byzantinis Zonara* paulò diligentior est: In iis autem quæ *Constantinopolitanos Cæsares* præcedunt, cedit *Zonara*: à quo & stylo vincitur, uti etiam à *Nicetâ & Gregorâ*, & aliis. Interim in *Centone* hoc, ac penè dixerim, *Quisquiliis* istis, aliquos purpuræ pannos reperire est ex *Africano* ab *Eusebio*, indeque à compilatore hoc, suo adsutos centoni. Nam ut *Africanum Eusebium*, *Georgius Syncellus*, ita *Syncellum*, itemque *Theophanem*, qui *Syncellum* continuavit, ad verbum exscripsit *Cedrenus*. Vocavit verò hoc opus *Σύνοψις Ἱστοριῶν*. Sed ut ipse mutilâret priores, ita ejus quoque volumen mutilarunt juniores: idque judicio nullo, sine ordine temporum, sine delectu rerum. *Voss. de Hist. Græc.*

Et si *Georgius Cedrenus* sit quidem *anilium* sæpè *fabellarum* scriptor, & veri incuriosus vel ignarus, Judicio legatur tamen, dabit quod juvet. *Lips. Epist. Cent. 3. Miscel. Epist. LXI.*

Georgius Cedrenus Monachus *Græcus*, in cuius *Historiâ* si quid boni reperitur, ab aliis compilatum est. *Jo. Card. Bona.*

Cedreni porrò *Historia* à morte *Nicephori* usque ad Imperium *Isaaci Comneni*, etiam legitur sub nomine *Joannis Curopalata*, paucis exceptis: quod *Gesnerus*, *Vossius* & alii monuerunt. Adeò quidem, ut alteruter *Plagiarius* fuisse videatur. *Aubert. Miræus in Auctar. de Script. Ecclesiast.*

Casaubonus quoque, Notis in lib. 17. *Strabonis*, refert, ut cum à *Græculo* *Historiam Curopalata* emitteret, eumque contulisset cum *Cedreno*, deprehenderit eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter necessariò *Plagiarius* sit.

Hunc [*Georgium Cedrenum*] aliquando *Wolphius*, sed quam sano judicio? prætulerat *Zonara*. *Zonaras* enim, licet in *Historia* post *Constantinum Magnum* junior sit, & non nisi obvia quæque percurrerit, in his verò, quæ ante *Constantinum* ad mundi exordia diligentius, ac copiosius versatur. Sed quod laude dignū, ea que

summa est, *Zonaras* res de suo componit, & narrat, non alienorum furtis plausum captat, neque tractatus integros exscribit. *Leo Allat.* de *Georg.* Diar.

Opus è variis Historiis, non sententiis solum, sed verbo tenus confarcinatum absolvit. Quæ si ab Auctoribus repeterentur, nudus ipse, æquè ac cornicula illa remaneret---Nescio quâ fronte, quæ exscripsit, pro suis divendit, adeò ut vix unam alteramve periodum in tam vasto volumine *Cedreni* propriam ac legitimam reperiesset: gratiæ tamen illi agenda sunt, quòd auctores nobis præcipuos, & raros suo ipse furto conservavit. *Leo Allatius* Diatrib. de *Georg.* & eorum Script. p. 34.

LANFRANCUS.

Mar. A. D.
MLXX.

Natione *Italus*, Patria *Papiensis*, ex Priore *Beccensi*, ac deinde Abbate *S. Stephani Cadomensis*, Archiepiscopus *Cantuariensis* & *Angliae* Primas ab anno 1070. usque ad ann. 1088. quo mortuus est.

Stigando verò successit *Lanfrancus* Monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cetera Magnifica Opera, librum composuit de *Sacramento Altaris*, fidem roborando Catholicam. *Mat. Westmonast.* ad ann. 1070.

Stigando successit Reverendissimus *Patriarcha* ex Abbate *Cadomensi* omnium liberalium Artium Doctor laudatissimus & luculentissimus, & in temporalibus negotiis experientissimus, vitæ ac Religione sanctissimus, Magister *Lanfrancus*, in Archiepiscopum *Cantuariensem* Canonicè consecratus. Vide *Rer. Anglic. Script. Veter.* Tom. I. Impress. *Oxon.* 1684. fol. p. 69.

Omnium sui temporis in omni literarum genere doctissimus, & in Concilio, quod *Rome* adversus *Berengarium* Diaconum Ecclesiæ *Andegavensis* Hæreticum à 113. Episcopis sub *Nicolao II.* celebratum est, longè clarissimus, inter alia præstantis ingenii sui Monumenta reliquit pios, atque eruditos in totum *Psalterium*, & in omnes *Pauli* Epistolas Commentarios. *Sixt. Senens.*

Lanfrancus, vir eâ tempestate doctissimus errores *Berengarii* præclaro opusculo notavit. *Platina* in *Vit. Nic. II.*

---Hæc de ordinatione *Lanfranci* celebris hujus seculi in Ecclesiâ Catholicâ luminis supra tantum Candelabrum erecti, ut qui scientia egregiè polleret & sanctitate vitæ. *Baron.* ad Ann. Chr. 1070.

Lanfrancus Archiepiscopus *Cantuariensis* vñ Sanctus, & doctus in Concilio Romano sub *Nicolao II.* Pontifice anno 1059. disputavit cum *Berengario* Hæresiarchâ: eumque ita convicit, ut *Berengarius* librum suum in ignem ejecerit. Sed eo ad vomitum redeunte, scripsit idem *Lanfrancus* insignem librum de veritate Corporis Domini in *Eucharistiâ* *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Certè *Eadmerus* *Lanfrancum* de rebus Ecclesiasticis quæ suo tempore gestæ sunt, veracissimo & compendioso calamo scripsisse disertè refert. *Eadmer.* lib. I. Hist. Nov. p. 7.

Dicit *Petrus Cluniacensis* in initio libri sui de *Sacrificio Lanfrancum* de *Sacrificio*

crificio *Eucharistia* scripsisse benè, plenè, perfectè: *Guitmundum*, meliùs, plenius, perfectiùs: *Algerum*, optimè, plenissimè, perfectissimè.

Obiit, ut plerique tradunt, Jun. 4. (ut *Hovedenus*, & *Florentinus Wigorn.* Maii 24.) 1089. febricula quod sæpè optaverat absumptus, & in Ecclesiâ *Cantuariensi*, quam multum locupletarat, ac ædificiis novis ornaverât, honorificè tumulatus est. Monachorum in eo Cœnobio degentium numerum eò usque auxit, ut cum adveniens triginta tantum invenerit, 140. decedens reliquerit. *Manneria* 25. per *Odonem* Episcopum *Baiocensem* fratrem Regis uterinum erepta, Ecclesiæ restituta curavit. Palatium Archiepiscopale quod est *Cantuarie* ferè totum construxit. Xenodochia duo prope civitatem prædictam instituit, unum videlicet apud *Harbaldovun*, alterum in Suburbiis quod *S. Joannis* nomine hodiè innotescit. Ad structuram Ecclesiæ Cathedralis *Roffensis* magnam contulit pecuniam, aut potius integram à fundamentis excitavit. In reparatione Cœnobii *S. Albani* mille Marcas impendit. *Mannerium* de *Redburn* per injuriam ereptum, illius operâ redditum est: Ac deinde moriens, mille libras nostrates eidem Monasterio per testamentum legavit. *Franc. Godvin. de Prasul. Angl.*

Lanfrancus Longobardus, *Papie* oriundus, erat Sophismatum strophis ac omni genere Dialectices ætate sua instructissimus. --- *Cantuarie* templum instauravit, pretiosis ditavit ornamentis, Monachorum auxit prædia, Præbendas instituit, novos erexit cultus, adventantibus peregrinis Xenodochia condidit, atque alia multa pro ampliando Papismo fecit. *Baleus de Script. Britan.*

Vir juris Divini Humani suo in ævo scientissimus ac undequaque doctissimus, qui velut *tertius* è Cœlo *Cato* Monacho *Malmesburiensi*, lib. 3. de *Gestis Regum Angliæ*, dicitur, & Archiepiscopus fuit sub *Wilhelmo* Primo seu propè sexcentos abhinc (scil. 1650.) annos *Cantuariensis*. *Selden. lib. 1. de Synedr. Vett. Ebr. cap. 13.*

In memoriam *Lanfranci* Archiep. *Cantuariensis* hoc Epitaphium struxit *Philippus Bona Spei*:

*Vixisti, venerande Pater, sapienter & æquè,
Vixisti vivens, mors quoque vita tibi est.
Inter divitias pauper Lanfrance fuisti,
Divitiis manans pauperum amator eras.
Per te florentes artes valuere Latinæ,
Gratia de vobis ecce triumphat ovans.
Tu Latios ortu, Gallosque docendo levasti,
Te sibi Primatem cardo Britannus habet.
In terrâ degens Cœlestia mente petebas;
Exemptus terrâ sidera liber adis.
Sol Geminos denis obsederat igne diebus,
Prompsit Luna Dies, Nocte solutus abis.*

Philipp. Labbe Thesaur. Epitaph.

Z z 2

Prodierunt

Prodierunt Opera omnia: Commentarius in Epistolas *Pauli*: Libellus de *S. Cœnâ*. Notæ in aliquot *Cassiani Collationes*: Decreta pro Ordine *S. Benedicti*. Epistolæ. Editore *Lucâ Dacherio* Monacho *Bened. Paris.* in fol. 1648.

T H E O P H Y L A C T U S.

Clar. A. D.
MLXXI.

A *Cride* in *Bulgariâ* Archiepiscopus in lectione operum *S. Joannis Chrysostomi* versatissimus, quem *Erasmus* alicubi *Vulgarium* pro *Bulgare* seu *Bulgarorum* Præsule appellat, non anno 860. ut *Possevinus*, *Perronius* Card. & plerique alii, sed circiter annum 1071. vivebat tempore summi Pontificis *Alexandri II.* & *Romani Diogenis Græcorum* Imperatoris, ut ex ejus Epistolis constat. Pervenisse quoque usque ad Pontificatum *Gregorii VII.* & Imperium *Nicephori Botoniata* mihi exploratum. Quo autem obierit anno, prorsus ignoro *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Theophylactus, *Bulgarie* Archiepiscopus, in *D. Chrysostomi* lectione diu multumque versatus ac detritus, redegit in breve & apertum compendium juxta historicam intelligentiam, quicquid admirabilis ille pater ex aureo suo ore, veluti ex abundantissimo fonte, in exponendis Scripturis Sanctis effuderat, prætermisissis locis communibus, in quibus ille plenis eloquentiæ velis excurrere consuevit. Allegorias quoque cum aut nullas, aut raras apud *Chrysostomum* invenisset, ex aliorum Commentariis supplevit, & suis locis aptissimè accommodavit *Theophylacti* in *Oseam* liber unus, acephalus & atelestus, hoc est temporis injuriâ, initio & fine carens. *Sixt. Senen.* Bibl. Sanct. l. 4.

Theophylactus in Commentariis suis in quatuor *Evangelia*, & in omnes Epistolas *S. Pauli*, ita *Chrysostomum* secutus est, ut *Chrysostomi* Abbreviator dici possit. Porro Schismaticum fuisse *Theophylactum* intelligi potest ex Commentario in cap. 3. *Joannis*, ubi *Latinos* reprehendit quòd credant *Spiritum Sanctum* à Filio etiam procedere. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Ubivis *Theophylactum* legeris, senties *S. Joannis Chrysostomi* semper eructare sententias. *Baron.* ad Ann. Chr. 1073.

Scripturarum Interpretem, haudquaquam malum, censebat *Erasmus* in cap. 1. *Luc.*

Hoc tempore florebat *Theophylactus Bulgarorum* Archiepiscopus, solus ferè hoc seculo Theologiæ nomine celebris, qui sane in his verbis, *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, Episcopi *Romani* nullam rationem habuit. *Phil. Morenus* in *Myst. Iniq.*

Cautionem *Theophylacto* hanc adscripsit *Possevinus*, errasse nimirum enarratione in cap. 3. Evangelii *S. Joannis* circa profectionem Spiritus Sancti ex Patre ac Filio, quam *Catholici* veteresque Patres colligunt ex iis verbis *Joannis* 20. *Insufflavit ac dixit: Accipite Spiritum Sanct.* Idem monuit ab interpretibus ejus Hæreticis *Ioanne Oecolampadio* ac *Ioanne Lonicero* falsatos fuisse locos, qui ad potestatem summi Pontificis spectant.

Prodierunt Commentar. *Theophylacti* in Epistolas *Pauli* Græcè & Latinè è *Joan.*

Joann. Loniceri translatione & recognitione *Philipp. Montani*, curâ *Augustini* in fol. 1636.

Prodierunt ejus Commentar. in 4. Evangelia Græc. & Latin. *Paris.* fol. ann. 1635.

Prodiit ejus Institutio Regia curâ *Petri Possini* 4. *Paris.* 1651. è Typographiâ Regiâ.

Integra *Theophylacti Bulgariae* Episcopi Enarratio in duodecim Prophetas minores, Græcè MS. extat in folio in Bibliothecâ *Augustanâ* Codice 48.

Ejusdem quoque colloquium cum quodam de *Accusationibus Latinorum*, & Oratio in *Alexium Comnenum* Imp. MSS. Græcè in Bibliothecâ *Serenissimi Bavariae Ducis* Codice 116. *Oudin.* in Supplem. de Script. Eccles.

JOANNES XIPHILINUS.

Constantinopolitanus, tempore *Constantini Ducæ* Imperatoris claruit, & *Dionis Cassii* Historiam in compendium redegit. Malè nonnulli eum Patriarcham faciunt. Sic enim *Gul. Cave* in Tab. Chronolog. ad Secul. II. Qui *Dionis* Historiam in Epitomen redegit, non fuit hic Patriarcha *Constantinopolitanus* (quod ad unum ferè omnes Scriptores volunt; & in his *Andreas Schottus*, I. G. *Vossius*, Lud. *La-Cerda*, &c.) sed ejusdem nepos. En ipsius verba, à nemine, quod sciam, hætenus animadversa, in vitâ *Augusti*: λέγω ὅτι τὸ ἐκείνι ὡς ὁ Δίων, &c. Verùm hoc non dico *Dionis Prusæensis* nomine, sed ut *Joannes Xiphilinus*, *Joannis Patriarchæ fratris filius*, qui tempore *Michaelis Imperatoris*, filii *Ducæ*, hanc Epitomen composui. *Gul. Cave* Cartophyl. Eccl.

Clar. A. D.
MLXXIII.

Sub *Constantino XII.* cognomento *Ducâ*, (cujus uxori *Eudoxia* tribuitur *Cento Homericus de Christo*) claruit *Joannes* cognomento *Xiphilinus*, VII. ejus nominis, Patriarcha *Constantinopolitanus*, ordine in iis LXXVIII. quâ dignitate functus est annos XI. menses VII. Antea fuit Monachus montis *Olympi*. Patriâ erat *Trapezuntius*. De eo sic *Glycas* Annalibus parte IV. *Constantino Patriarchâ mortuo*, *Joannes Xiphilinus* in ejus locum susceptus est; vir omnino propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam, virtutem admirandus. *Trapezunte oriundus*, vitam in *Olympo* religiosis exercitiis deditam agebat: unde vir pertractus est ad hanc dignitatem, tanquam inter alios eximius. *Xiphilinus* hic *Dionis* Historiam in Compendium redegit: nisi cum nonnullis, nepotem ejus fuisse, malis. Sed priorem sententiam magis probo: uti & *Andr. Schottum* facere video *Prolegomenis* in *Photii* myriobiblum. *Voss.* de Hist. Græc.

Xiphilinus, vir valde doctus vocatur *Possevinus*.

Xiphilinus, Epitomastes *Dionis*, adeò fidelis, & prudens, ut ea quidem, quæ nimia esse videbantur, resecaret, in cæteris verò à verbis, quibus *Dion.* usus fuerat, non discesserit. Scripsit quingentis annis post *Dionem Michaelis* Imperatoris temporibus. *Balthass. Bonifac.* Ludic. Hist. p. 606.

Præclare nobiscum actum est, quòd *Joannis Xiphilini Constantinopolitani* Monachi Epitome, ex quadraginta quatuor posterioribus *Dionis* libris confecta su-

perfit, quæ vitas *Imperatorum* omnium continens non modicum auxilium rebus cognoscendis præstat. *Car. Sigon.*

Xiphilinus Dionem Cassium in compendium redegit, magno Reipublicæ Mælo: *Dionis* enim Commentarius ita excidit, & Compendium retentum est. *Calvis.* ad ann. *Chr.* 1066.

Multorum *Dionis* Scriptorum amissionem præpostero *Xiphilini* consilio, vel ausui potius temerario debemus, qui dum suas obtrusit imperitis Eclogas, occasionem præbuit, ut integri *Dionis* libri negligerentur. *Jo. Leunclav.* Præfat. in *Dion.*

Xiphilinus multas pulchras & utiles partes in *Dione* recidit, testante *Lipso*, qui in descriptione *Traiani* pontis in *Danubio*, hisce verbis utitur: Describit graphicè *Dio Cassius*, & gratia *Sætori* ejus *Xiphilino* esto, quod hanc partem non recidit. O quam pulchras valentesque ille alias! *Lips.* de Magnitud. *Roman.* l. 5. c. 12.

Xiphilinus scripsit Commentarium in *Matthæum* Græcè MS. apud *Isaacum Vossium*, teste *Colomesio* opuscul. c. 16.

Scripsit Sermones in Evangelia MS. in *Scorialensi* Bibl. *Barvoëtius* p. 133.

Scripsit *Homilias* in Evangelia Dominicalia totius Anni, quæ MSS. Græcè exstant sub ejus nomine in Bibliotheca Serenissimi *Bavariæ* Ducis cod. 91. & in Vaticanâ ex MS. Codice *Heidelbergensi Palatino*, num. 221. dignissimæ (inquit *Oudinus*) quæ in publicum prodeant.

LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS.

Clar. A. D.
MLXXVII.

NON ut quidam *Aschaffenburgensis*, & cœnobii *Hirsfeldensis* in Diœcesi *Moguntinâ* ab anno 1058. alumnus, quo vestem Monasticam ex *Meghineri* Abbatis manibus, ut ipsemet narrat, accepit, & presbyter ordinatus, *Hærosolymitanum* iter, incio Abbate, aggressus anno sequenti medio mense Septembri ad Monasterium suum rediit. Is culto ac veraci stylo scripsit *Historiam ab orbe condito* ad annum 1077. quæ habetur in *Collectione Rerum Germanicarum*. Continuatio Monachi *Erfordensis* usque ad annum 1471. non accedit ad præcedentis *Historiæ* dignitatem, sed hominem sapit parum accuratum atque elegantem *Phil. Labbe* de Script. Ecclesiast.

Lambertus Schafnaburgensis, sive *Aschaffenburgensis* (ut est apud *Serrarium* in *Annal. Moguntinis*) monachus *Hirsfeldensis* in diœcesi *Moguntinâ*. Hunc *Trithemius* in *Chronicis* ait conscripsisse *Chronicon* cœnobii sui *Hirsfeldensis*; breve illud, sed non inutile. Id videre nondum licuit: Inprimis autem nomen sibi peperit *Historiâ Germanicâ*, quam perducit usq; ad annum *Christi* 1077. quo vivebat. Eum verò continuavit *Monachus* quidam *Erphordensis* usque ad an. 1471. Dictio ejus elegans est--- Vix tamen probare possum, quod *Historiæ* quædam admisceat privata, posteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controversiam inter *Henricum IV.* & *Gregorium VII.* fidem ejus claudicare, multorum judicium est. *Voss.* de Hist. Lat.

Lamberto

Lamberto Schafnaburgensi nemo politius inter veteres res *Germania* Literis commisit. *Barth. advers.* l. 49. c. 4.

Miræ ævo suo *Eloquentia* Scriptorem vocat idem *Barth.* l. 45. c. 23.

Insignis & verax Historicus *Lambertus* vocatur *Bellarmino* de Scriptori.

Chronographus doctissimus & accuratissimus vocatur *Bucholcero* in *Ind. Chronol.* p. 310.

Philippus Melancthon de *Chronico Lamberti* inter alia sic scribit ad *Casparum Crugerum*: Nondum vidi, à *Germanis* Scriptoribus eo argumento quicquam diligentius esse compositum.

Lambertus Schafnaburgensis, vir supra sæculum prudens, & facundus. *Quenstedt.*

Equidem miror in Sæculo tam barbaro tantam hominis & in loquendo puritatem, & in temporum putatione solertiam fuisse, ut in *Chronologis* nostri temporis pudorem aliquem exprimere possit, si aliquem sensum harum rerum haberent. *Joseph. Scalig.* lib. de emendat. Temp.

Lambertum Schafnaburgensem haud planè contemno, in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum*, in *Hispanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo *Lips. Not.* ad l. lib. *Politicorum*.

Henrico IV. Imp. coævus & rerum illius temporis diligentissimus & iudiciosissimus Scriptor. *Hen. Meibom. jun.* in *Epist. de Illustris gentis Heimburg. Orig. & Progressu.*

Sanè prudentiæ non minùs, quàm eloquentiæ palmam (ut fileam accuratam temporum rationem) non suæ tantùm ætatis omnibus, sed & disertioris ævi pluribus præripuit. Cæterum unius circiter decennalis historiæ hoc præconium est quæ scilicet *Henrici IV. Cæsaris* res nonnullas suâ ætate gestas est persecutus: reliqua, quæ præcedunt, prorsus aliâ sunt conditione, ut mirari meritò subeat cur tam dissimilia unò illi placuerit volumine comprehendere. *Conring.* in *Præfat. ad Tacit. de M. G.* edit. primæ.

Lamberti Historiam Germanicam, opus insigne & jucundæ lectionis vocat *Trithemius*.

Scriptore hōc se non parùm adjutum ait *Trithemius* in *Chronico Hirsau-giensi*.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Madritensi* edit. an. 1607.

Extat *Chronicon Argentorat.* 1609. fol. & apud *Pistor. Francof.* 1583. in fol.

S U I D A S.

Grammaticus, Lexici conditor, vixisse creditur circa an. 1081. Forsan antiquior ipse *Suidas*, multis quæ sequiora tempora sapiunt, à recentiori manu additis. *Gul. Cave* in *Cartophyl. Eccles.* Clar. A. D. MLXXXI.

Suidas Junior, Grammaticus, *Lexicon Græcum* ex variis Scriptoribus collegit. De ætate ejus alii aliter sentiunt. *Hugo Grotius* in *Epist. 110. ad Gallos*, p. 254. pau-

Id post *Constantinum*, *Leonis* filiâ, vixisse autumat. Rationem addit: Nam quantum memini, hic est Imperatorum postremus, quem in libro suo nominat, *Constantinus* autem ille A. C. 912. regnare cœpit *Cluverius* in Epitome Hist. p. 448. sub *Theophilo*, qui anno 829. imperabat, collocat. *Vossius* in tract. de Philos. p. 37. aut temporibus *Alexii Comneni* (is autem Imperio præfuit ann. 1080.) aut *Iustini* claruisse judicat. Ego aliquando existimabam eum tempore *Basilii* II. & *Constantini* VIII. vel A. C. 976. & deinceps vixisse, motus hac ratione, quod in vocibus *Κωνσταντίνου* & *Ἀδάμ* tempora mundi usque ad tempora *Zimisæ* *Basilii* & *Constantini* supputet. Supputavit autem sine dubio usq; ad sua tempora. *König.* in Bibl.

Suidas Lexicographus, Monachus *Byzantinus*, admirabilis, incomparabilis: unus instar omnium Grammaticorum. *Io. Rosin.* in Antiq. Roman.

Carolus Philippi in *Gustu Philologico* vocat eum pecus cum aureo vellere.

Sed admoneo, utcunque pecus *Suidas* est, aureum tamen esse, & è meliore metallo vellus ferre. Carpsit & sumpsit ex optimis, qui fuerunt, & plerique non sunt; utinam iudicio & curâ, addo & fide, meliori! Nam & nomina ferè supprimit, & intendere oportet quid ejus sit, quid alienum. Cæterum etsi ille *Arcadicum* & *Midinum* sapit; alios tamen lectores suos facit, qui curiosi quidem sint & intenti. *Lips.* de Milit. Romanâ l. 4. Dialog. 10.

Suidas Grammaticus nullius iudicii, doctrinæ autem mediocris, qui *Laciniis* undique collatis & corrasis purpuræ interdum, non rarò tamen panni levidensis crasso filo & depexi farraginem illam coagmentavit. *Montacut.* in exercitat. p. 235.

Suidas in *Græcis* non contemnendus Author, rudem se prodit & planè infantem in *Latinis*. *Montacut.* Appar. 3. Sect. 1.

Suidas (ut est diversorum librorum è *Centonibus* consutus liber) sibi ipsi sæpiùs minus constat. *Jul. Cas. Scalig.* in Epist. quadam.

Suidas autem more suo, id est trivialiter (ut aiunt) interpretatur vocem *Parodia*. *Idem Poetic.* p. 114.

In hoc Auctore emendando multus est *Possevinus* in *Apparatu Sacro*, ubi inquit, In opere sive Scriptis, quæ *Suida* nomen præferunt complura sunt quæ ad *Philologiam*, ad *Historiam* humanam, ad *Poesin* ad *Philosophiam*, sed & ad *divinæ Scripturæ*, *Patrumque* & *Historicorum Ecclesiasticorum* notitiam spectant. Veruntamen etiam pleraque iisdem fuerunt intertexta, quæ aut *Evangelicæ* veritati adversantur, aut procul absunt ab *Historicâ* integritate. Hæc *Possevin.* in Appar. Sacr.

Suidas, homo ineptus, fateor, sed, interdum, non malus compilator. *Tan. Faber.* Not. in *Prima Scaligerana*, p. 2.

E Scholiis *Aristophanis*, ut ex aliis *Grammaticorum* promptuariis in acervum suum infinita congeffit. *Desider. Herald.* Animadv. ad *Arnob.* l. 3.

Suida tribuitur *Lexicon*, quod tamen multis auctariis à variis posterioribus est cumulatam, felicitate *Lexicographis* perpetuâ. Nam etiam *Ambrosii Calepini*

Calepini Dictionarium, quod ab Autore editum erat valdè jejunum & aridum, nunc accessionibus subinde factis, & *Calepino* semper tributis, clarum reddit auctorem. *Raynaud* Erotemata de mal. & bon. libris Partit. 1. Erot. 10.

Nihil facilius fuerit, quàm eum auctorem (*Suidam*) infinitis quibus scater mendis liberare: quod tamen miror nequivisse videre virum eruditum ejus *Interpretem*, cui, quum *Suida* sæpissimè integras *Laërtii* paginas describat, nunquam potuit hoc subolere: quod sanè miror. *Casaub.* in Not. ad *Diog. Laer.*

Pauca legi apud *Scholiasten Aristophanis*, quæ relata non sint in hoc *Suida* Dictionario, prodit *Maussacus*; qui & sic judicat, vel *Scholiasten* illum à *Suida*, vel *Suidam* à *Scholiaste* integras enarrationes descripsisse. *Maussac.* dissert. Crit. ad *Harpocrat.* p. 374.

In *Collectaneis* illis eruditos uno ore hodieque requirere, pleraque *Veterum* *Scriptorum*, ut *Polybii* ac *Dionis* nomina temerè omissa, testatur *Andreas Schottus* præfatione in *Proverbia Zenobii*.

Is mos *Suida*, ad verbum priores exscribere, neque mentione eos dignari. Nescio autem, quid in mentem venerit doctissimo *Angelo Politiano*, ut epistolâ ad *Bernardum Riccium*, quæ legitur libro undecimo, dubitaret an ullus unquam *Suidas* fuisset. *Voss.* de Hist. Græc.

Eam abjiciendam puto, quàm *Grammatistæ* quidam faciunt, duorum hujus nominis distinctionem, ut scilicet ille antiquior tantum *Historicus*, hic recentior *Grammaticus* *Gyrald de Poëtar.* Hist. Dial. 3.

* *Hieronymi Wolphii* Annotat. in *Suidam*, si expurgentur, permittuntur. *Index* *Madrid.* edit. an. 1667.

Prodiit *Suida* Lexicon Græcè cum interp. Latinâ *Æmilii Porti Cretensis* & Notis, Tomis II. *Colonia Allobr.* anno 1619. fol. apud *Petrum Choët.*

S. A N S E L M U S.

IN *Augusta Salassorum* urbe inter *Alpes* sitâ natus (*Burgundum* alii minùs *Clar. A. De* rectè, ac *Seduni* apud *Rhator* natum, quidam *Pedemontanum* vocitant atque *MXCII.* *Italum*, relicto Patre, quem nullo placare posset obsequio, patriaque clam abscedens, ad *Lanfrancum* venit *Beccensis* in *Normanniâ* celeberrimi Monasterii Priorem ac Magistrum, ubi factus Monachus, vixque elapsis tribus annis, deinde Prior per quindecim annos, atque Abbas ejusdem Cœnobii, exactis in supremo regimine totidem annis; *Cantuariensem* adeptus est Præsulatum an. *Christi* 1093. electus die 6. Martii primâ Dominicâ Quadragesimæ. Multis pro Catholici Ecclesiâ perfunctus laboribus in *Italiâ*, *Galliâ*, ac *Britanniâ*. *Londini* tandem obiit anno ætatis 76. Præsulatûs 16. *Christi* 1109. die 21. Aprilis, feriâ quartâ hebdomadæ sanctæ, & in Ecclesiâ *Cantuariensi* ad caput *Lanfranci* prædecessoris sui sepultus. *Labb.* de Script. Eccles.

Anselmus Cantuariensis in *Angliâ* Archiepiscopus, *Lanfranci Cantuariensis* Archiepiscopi Discipulus, ingentibus *Dei* bonis, doctrinaque & sanctitate ornatus, varia *Scripta*, magno eorum bono reliquit, qui ea voluerint attentè

perlegere. Ad quam Lectionem facilius allici potuerunt, si intellexerint, ea non solum esse re brevissima, sed & tanti succi plena, ut vir inter alios productus *Antonius Demochares Theologus Sorbonicus* Epistolâ Præfixâ *Anselmi* opusculis, quæ data anno 1544. edita est 1550. *Parisis*, scripto sit testatus, *In Anselmi istius brevibus Opusculis penè omnia firmis rationibus demonstrari, quæ Petrus Lombardus Magister Sententiarum, in quatuor plenis voluminibus multis Sanctorum Doctorum auctoritatibus postea confirmavit. Ant. Possevin. Appar. Sac.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & sæcularium literarum peritiâ nulli suo tempore secundus. *Trithem.*

Vir magni ingenii & acuminis, *G. Calliot* in *Apparat. Theolog.* pag. 132.

Vir tam Divinis quàm Humanis Disciplinis nobiliter excultus, stylo mirè simplici & puro, sed non injucundo. *Sixt. Senens.*

Vir fuit natione *Italus*, professione *Monachus*, ingenio acerrimo & sanctitate admirandâ cum maximâ prudentiâ, & humilitate conjunctâ. Ejus vita ab *Edinero* fideliter conscripta est. Cum moreretur, dixit, optare se adhuc modicum temporis, ut quæstionem obscurissimam de *Origine Animæ*, quam cœperat, absolveret: sed hoc tempus ei datum non est, ut majus bonum ei in æternitate daretur. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Illustravit planè *Anglicanam* Ecclesiam doctrinâ, illustravit & sanctitate, cæteris Sanctissimis Patribus *Christi* Confessoribus, quos *Ecclesia* veneratur, minimè impar. Claruit miraculis vivens, atque defunctus, lucidum sidus *Ecclesiæ Anglicanæ*, multiplici fulgore coruscans omnibus intuentibus in tantâ noctis obscuræ caligine. *Baron. ad Ann. 1109.*

Anselmus, Vir Sanctimoniâ Vitæ, gravitate, eruditione eximiâ, aliisque virtutibus clarus----- In Synodo *Barenfi* coactâ, præclaram operam navarat *Anselmus*, contra *Græcos* ibidem tunc præsentés, quorum errores, ac illum præcipuè de processione Spiritus Sancti, doctissimè magnâque cum gloriâ præsens refutavit, inde postmodum sumpta occasione libellum eâ de re edendi, qui etiamnum apud doctos, in pretio est. Cujus tamen certaminis non aliud tulit præmium, quàm quòd ipsi & successoribus sedes assignata est in Concilio generali prope dextrum pedem Pontificis, qui hoc usus elogio id constituit. *Includamus* (inquit) *hunc in Orbe nostro tanquam alterius Orbis Papam*; alludens fortassis ad illud *Solini*, ubi *Britanniam* nostram alterius Orbis nomine appellat—Quadringentis ferè post obitum ejus annis, operâ *Ioannis Moorton* successorum unius, inter sanctos relatus est, serò satis. Nimirum quia non erat ad illum usque diem qui numerata pecuniâ hunc illi emeret honorem; nec repertus est inter Pontifices qui ultrò & gratis deferret vel huic, quo nemo (fidenter dico) jam inde ab eo tempore *Sancti* elogio dignior in *Divorum* album ascriptus sit. *Franc. Goduvin* de Præsul. *Angl.*

Ante ann. 1102. sacerdotibus Uxores in *Angliâ* interdictæ non fuerunt, tunc verò *Anselmus* Archiepiscopus *Cantuariensis* sacris literis & Naturæ vim intulit, & *Anglorum* Sacerdotibus Uxores antea non prohibitas, prohibuit. *Camden. in Britan.*

Anselmus dicere solebat, *se malle esse sine peccato in inferno, quàm in Cœlo cum peccato.*

Sixtus Senensis in suâ Bibliothecâ tribuit *S. Anselmo* explicationem in *Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Josue, & Judices* 1. Sed unde hoc habeat, divinare non possum cùm tanta opera *Edinerum* latuerint. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccles.

Prodierunt opera ejus omnia in 4. Tomos distributa, studio *Theophili Raynandi Cesspitellensis* è Soc. Jesu. *Lugd.* fol. 1630. apud *Durantium*.

Opera verò ejus accuratissimè impressa sunt in fol. *Parisi.* apud *Ludovicum Billaine* ann. 1675. curâ & studio doctissimi viri *Gabrielis Gerberon* Monachi *Benedictini* Congregationis *S. Mauri*.

S I G E B E R T U S.

Gemblacensis in *Brabantia Gallicanâ* cœnobii Monachus, (errat enim *Melchior Godastus* qui *Gemblacensem* Abbatem eundemque *Sanctum* appellare non est veritus) cùm ætate florens pueros in *Metensi S. Vincentii* Monasterio diu docuisset, *Gemblacum* reversus, reliquum vitæ tempus ibidem egit, *Henricianis* partibus adversus *Romanos* Pontifices *Gregorium VII. Urbanum II. & Paschalem II.* ad procacissimam usque infrunitæ mentis audaciam, atque ut *Catholici* quidam scripserunt, insaniam deliriumque addictus. Obiit die 5. Octobris non anni 1112. ut *Miræus* aliique plurimi scripsere, sed anni 1113. proximè consequentis. Suum ipse sibi texuit elogium c. 171. libri *de Viris Illustribus* post alia omnia opera compositi; quem cum aliis sex, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis expresso tractarunt, recudendum curavit *Aubertus Miræus Antverpiæ* anno 1639. *Labbe* de Script. Eccles.

Clar. A. D.
C. M.

Præ cæteris ejus *Scriptis* æstimantur libri *de Viris Illustribus & Chronicon* ab an. 381. ad an. 1112.

Vir in divinis Scripturis à juventute suâ studiosissimus & multum eruditus, atque in secularibus literis nulli suo tempore in *Leodiensium* territorio secundus, Carmine exercitatus & Prosa. *Trithem.*

Poëta sui temporis celebratissimus, & in divinis Scripturis à juventute detritus *Sixt. Senens.*

Cùm annos religiosè piæque ætate grandis apud suos exegisset, animam Creatori suo reddidit. Utinam ea ætas tales multos tulisset: certè non tam mutilam haberemus illorum temporum Historiam. *Franc. Siveert. Athen. Belgic.*

Sigebertus, venerabilis Monachus *Gemblacensis Cœnobii*, vir in omni scientiâ literarum incomparabilis ingenii. *Monach. Augustinian. Nussien.* in Chron. Belg.

Sigebertus vir nemini suo tempore eruditione inferior. *Centuriator. Magdeburg.* Cent. XII. c. 10.

Felicia certè hæc tempora fuere, quæ & *Sigebertum* Monachum *Gemblacensem* virum spectatæ doctrinæ, & *Bernardum* ex *Castilione Burgundia* nobili genere ortum, protulere. *Platin.* in Vit. *Paschal.* II.

Sigebertus vir doctus vocatur *Lipſio*, l. 2. Var. Lect. c. 3.

Sigebertus omnis divini humanique *juris* conſultiſſimus. *Illyric.* in *Catal.* Test. Ver.

Stylo utitur libero. & neque Pontificibus, cū opus eſt, parcit. *Hofman.*

Morum probitate & ſcientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus ſui temporis ſapientibus. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belg.*

Sigebertus in computatione ſæpè labitur, teſtante *Baronio.*

Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu digniſſima, quædam falſa & commentitia levia nonnulla & futilia. *Boniſac.* l. 15. Ludic. Hiſt. c. 7.

Sigebertus in ſuâ Chronologiâ iniquior fuit *Gregorio* Septimo, ob ſtudium erga Imperatorem: quâ de cauſâ non pauca mentitus eſt, & præſertim cū narrat obitum ipſius *Gregorii Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Sigebertus Gemblacenſis Monachus, utilis, & laudabilis Hiſtoricus, niſi quòd *Gregorio VII.* iniquior fuit, & in gratiam Imperatoris multa mentitus eſt. *Ioan. Bona.*

Quod ad *Sigebertum* ſpectat, *Voffius* obſervat temporum ſeriem ſæpius ab illo neglectam in ordine quo Scriptores ſuos collocat. *Bellarminus* ſentit etiam illum in ſuis judiciis non eſſe ſatis liberum, eumque in *Papas* propter Imperatores animum nimis inſenſum prodidiſſe: ſed hoc ad Chronicon ejus potius quàm ad Viros ejus Illuſtres pertinet. *Sigebertus* in multos errores incidit non minus quàm qui præceſſerunt, accuratiſſimi defectu. Quidam vanæ cujuſdam gloriæ illum etiam inſimulant, quòd magna cura omnium ſuorum Scriptorum enumerationem Catalogo ſuo attexuerit. Sed ſi grave vitium hoc fuerit, id ſeculo noſtro vulgariſſimum evaſit, neque hoc ſine exemplo fecit *Sigebertus* *Eruditorum judicia* per *Dom. Baillet.* Gall.

* *Sigeberti* liber contra Papam *Gregorium*, & contra *Epistolam Paſchalis* *Papæ*, prohibetur in *Indice Romæ* Impreſſo, 1681.

Extat Chronicon ejus ab anno 381. ad annum 1112. poſt omnes alias Editiones, *Auberti Miræi* curâ à Mendis repurgatum *Antv.* 1608. in 40.

Extat liber de *Viris Illuſtribus* *Miræi* Notis illuſtratus unâ cum aliis ejusdem argumenti in *Bibliotheca Eccleſiaſtica* *Antv.* 1639. Fol.

Alia ejus Opuscula, *Schardius*, *Goldaſtus*, aliiſque exhibuerunt.

S. BERNARDUS.

Clar. A. D. MCXV. **I**n caſtro Fontanis prope *Divionem* in Ducatu *Burgundia* natus anno 1091. Patre *Tecelino*, Matre *Aletha*, *Ciſtercium* venit cum ſociis circiter 30. anno 1113. ad *Stephanum Hardingum* tertium illius Monasterii anno 1098. primū fundati *Abbatem*, à quo *Clarevallenſi* Cœnobio anno 1115. ad fluvium *Seniam* in diœceſi *Lingonenſi* erecto datus Abbas, vixit uſque ad diem 20. Auguſti anni 1153. quo ad cœlos evolavit Doctor Mellifluus, ac verè ſui ſeculi decus ſingulare, cujus vitam plures ſcripſere *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ.

Vitæ sanctimoniâ & præclarâ eruditione præstantissimus-----Modus docendi ejus in sensibus Mysticis indagandis, & in moribus formandis ferè semper versatur. Oratio ubique dulcis & ardens, ita delectat, & ardentè incendit, ut ex suavissimâ linguâ ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentissimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia erumpere videantur. *Sixt. Senens.*

Bernardo quis suavius scripsit?cujus ego Meditationes rivum Paradisi, Ambrosiam Animarum, Pabulum Angelicum, Medullam pietatis vocare soleo. *Dan. Heins.* Orat. III. pro Biblioth. mun. Grat. act.

Vir & *Christiane* doctus, & sanctè facundus, & piè festivus. *Erasm.* in Annot. ad cap. 1. Epist. ad Rom.

Bernardus, admirabili Religionis studio, & sacrarum literarum peritiâ, quarum verba & sententiæ dicenti se sponte offerunt, in movendis etiam affectibus piis, non segnis, nec inefficax, simul tamen festivus & jucundus est, ut *Melliflui* cognomen non immeritò ipsi tributum videatur; cum plerique alii, illi *ὀύςχεροι* & recentiores scholasticæ Theologiæ Scriptores, frigidi & *ἀπαθεῖς* in dicendo, unum hoc agant, ut lectorem doceant. *David Chytraus* in Orat. de *Ph. Melancthone*, p. 509.

Vir planè sinceræ atque infucatæ pietatis, insigni in Deum amore, ingenti adversus corruptos Christianorum mores zelo flagrans, multò melior futurus, si tempora, in quibus fors ipsi vivendi contigit, non prohibuissent. Literis humanioribus non leviter tinctus, Scientiâ Theologicâ instructissimus, longè supra captum seculi, quò vixit, elegans ac eruditus. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Bernardus vir melleæ eloquentiæ, admirandæ doctrinæ, piique & sani sensûs scriptor. In quo ita summa Religio & probitas cum summâ eruditione & eloquentia conjuncta fuit, ut à nonnullis *Apostolus* XIII. appellatus sit. *Quenstedt.*

Nullos habuit Præceptores præter quercus & fagos. Hinc Proverbium; *Neque enim Bernardus vidit omnia.* Nec mirum, cum incidit in fatalia illa tempora, quibus literis omnibus ferè bonis spissa nox incubuit. *Hofman.* in Lexic. suo.

Vir dignissimus meliori ævo, qui vel in tantis tenebris veritatis lucem salutarem aspexit, vicesque suas sæpè deplorabat. *Morton.* causa Reg. c. 3.

B. *Lutherus* nullus dubitat illum omnibus *Patribus* antepone, in *Coll. Mens* cap. 30.

Inter Latinos, *Bernardus* me capit; & usum habet excitandi, ob acrimoniam ubique & calorem: rum etiam docendi atque imprimendi, ob sententiarum acumen, quas crebrò & salubriter miscet. *Lips.* Epist. Cent. III. ad *Belgas* Epist. 49.

Utinam tales *Papistas* multos, imò vel unum talem hodiè haberemus in toto regno Pontificio, qualem *Bernardum* fuisse constat. Ita sanè, ita solidè disputat ille de summis fidei capitibus, de Scripturis, de Ecclesiâ, de Hominiis miseriâ, de

gratuitâ justificatione, de gratiâ, de novâ obedientiâ, cum *Catholicâ Ecclesiâ*, contra *Tridentinas* fabulas, ut nihil solidius quæri possit. Num ergo *Papista* fuerat qui contra *Jesuitas*, contra *Tridentinos*, in maximis fidei Articulis *Ecclesiam Catholicam* & Patrum consensum sequitur? Dicam apertè quod res est. *Bernardus* Romani Pontificis jurisdictionem longè supra omnes superiores *Patres* extulit. Atque hinc est quòd *Papista* vocetur à *Bellarmino*. Nam *Cyprianus*, *Augustinus*, *Ambrosius*, aliique superiores *Romani Pontificis* jurisdictionem cohibuerunt. *Bernardus* autem incidit in fatalia illa tempora, ultra annum millesimum, *Satanâ* jam soluto. Itaque quod cohibere non potuit, tulit ut potuit. Nam post annum millesimum multi viri Sancti *Romani Pontificis* jurisdictionem in spiritualibus, quam cohibere non possent, patienter tulerunt. *Georg. Carleton* in *Consens. Eccles. Cathol. contra Tridentinos*, lib. 6.

Librum ejus de *Gratiâ & Libero Arbitrio* plurimùm laudat *Vossius* *Hist. Pelag.* lib. 1. cap. 21. *Qui præconio* (inquit) *nostro non indiget, cum in deliciis esse omnibus soleat, qui catholicam sententiam sequuntur.*

Hujus lectioni *Carolus V.* in secessu suo præcipuè deditus, ejus maximè de *Duplici Hereditate Christi* discursu, in *Agone* mortis se solatus est *Thuan.* l. 14.

Bernardi Sermones octoginta sex in tria prima *Cantici Canticorum* capita eruditi omnes cæteris ipsius laboribus præferunt. *Sext. Senens.* *Bibl. Sanct.* l. 4.

De ejus stylo ita *Erasmus* in *Ciceroniano*, *Bernardum* agnosco virum bonum, quæ pars est *Oratoris*, naturâ compositum ad urbanitatem, & additionis leporem: sed adeo non *Ciceronianus*, ut è *Scriptis* vix suboleat, unquam illi lectum *Ciceronem*, pag. 153. 154.

Bernardus fuit autor *Monasteriorum* ultra centum & sexaginta.

Refertur post novem annos à morte inter Sanctos à Pontifice *Alexandro*, quòd *Apostolicam* sedem adeò defendisset. *Calvis.* ann. 1153.

S. Bernardus Abbas Claravallensis, vir planè *Apostolicus*, & non minus gloriâ miraculorum, quàm sapientiæ splendore illustris floruit maximè tempore *Innocentii* secundi Pontificis anno Domini millesimo centesimo trigesimo, sed obiit ann. 1153. ætatis suæ sexagesimo sexto. Scripsit multa opera, sed multa etiam illi tribuuntur quæ ejus non sunt. Opera quæ sine dubio sanctum *Bernardum* habent auctorem illa sua sunt, quæ numerantur à *Gofrido* ejus discipulo, & *Alumno*, l. 3. vitæ ipsius capite ultimo, vitam enim *S. Bernardi* primus scripsit, eo vivente, *Gulielmus Abbas S. Theodorici*, unico libro comprehensam: deinde adjecit secundum librum *Bernardus Abbas bonæ Vallis*: tres ultimos addidit *Gofridus Monachus Claravallensis.* *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Extant opera ejus omnia cum *Notis Ioan. Picardi Monasterii Parisiensis ad S. Victorem Canonici.* *Antverpiæ* apud *Joan. Keerburgium* in fol. ann. 1616. curâ *Edmundi Tiraquelli Religiosi Cist.*

Extant eadem studio & labore *Jacobi Merloni Horstii.* *S. Theol. Licentiati*, fol. *Colonia* 1642. Tomis 6.

Extant eadem aucta & emendata à Domino *Joanne Mabillon Monacho Bened.* qui & notas adjecit. *Parisiis* in fol. anno 1667. apud *Fred. Leonard.* vol. 2.

Epitaphium

Epitaphium S. Bernardi Claravallis Ab. per Philippum Bona Spei Abbatem
Ord. Præm.

Claræ sunt Valles, sed claris vallibus Abbas
Clarior, his Clarum nomen in orbe dedit.
Clarus Avis, Clarus meritis & Clarus honore
Claruit ingenio, Religione magis.
Mors est Clara, cinis Clarus, Clarumque Sepulchrum,
Clarior exultat Spiritus ante Deum.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ANNA COMNENA.

A Lexii Comneni Imp. filia, Nicephori Bryennii Caesaris uxor, claruit Anno Clar. A. D.
DCXVIII.
1118. scripsit an. 1148. Libros 15. de rebus gestis Patris sui, quos *Alexiada*
vocavit. Horum octo primos ex *Augustanâ* Bibliothecâ edidit *David Hæschelius*
Anno 1610. in 4°. omnes quindecim *Græcè & Latinè* prodierunt cum *Hæschelii*
notis & *Petri Possini Glossario*, *Parisiis* 1651. fol. Notas Historicas & Phi-
lologicas addidit *Carolus Dufresnius*, *Parisiis* 1670. fol. *Joannes Bodinus* falsò af-
firmat hoc opus *Comnena* constitisse libris 20.

Erat autem & ipse (*Bryennius*) studiis doctrinarum deditus, & uxor ejus in
iisdem operam nihilo minorem, ac potius majorem ponebat, exquisitè *Atticif-*
sans, ingenioque prædita acutissimo abstrusissimas contemplationes, eam faculta-
tem partim naturæ bonitate, partim industriâ consecuta. Affixa etiam erat libris,
& eruditorum consuetudine haud obiter utebatur. *Joan. Zonaras. Annal. Tom. 3.*
Interp. Hieron. Wolf.

Annam Caesarissam sororem Imperatoris (*Joannis Comneni*) *Nicephorus Brien-*
nus in matrimonio habebat, omnium disciplinarum parenti Philosophiæ dedi-
tam, & omnibus artibus eruditam. *Nicet. Acominat. Choniates* in *Hist. de Ioan.*
Comneno, c. 3.

Anna, Alexii illius filia, fœmina eruditissima, tanti dux fœmina facti, libris
20. suæ *Alexiados* paternam Historiam ita describit atque illustrat, ut ejus æta-
tis, & Imperii, & Orientis statum liquidò etiamnum conspiciamus. *Franc. Patrit.*
de Hist. Institut. l. 1.

Annam paulò pluris æstimamus, quàm *Aventinum* aut *Illyricum*, cui quanta
fuerit mentiendi facultas, docet ejus *Alexias* nuper *Græcè* publicata, de cujus
dubiâ & suspectâ fide editor ipse statim in limine luculentum testimonium de-
dit. Et lectio ipsa docet, quot falsis narrationibus & pseudologiis liber ille refer-
tus sit, præsertim ubi de *Latinorum* rebus & *Gregorii VII. Robertique Guiscardii*
Sermo. Iac. Gretser. advers. Melch. Goldast. l. 2. c. 19.

Hæc ipsa prænobilis fœmina ad miraculum docta, in hac suâ Historiâ, ne
amori erga suum parentem nimium aliquando indulserit, nonnulli haud leviter
suspiciantur.

suspiciantur. *Degor. Whear.* in Method. leg. Hist. Civil. Sect. 38.

Multa verò de parente suo longè aliter narrat quàm *Latini* solent: qui omnes propè, si unum excipias *Albertum*, *Canonicum Aquensem*, *Cesarem* eum describunt, tanquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sed satis verisimile est, tum *Latinos* suo erga *Græcum Imperatorem* odio, tum filiam *Comnenam* amoris erga patrem suo, aliquanto amplius indulgisse, quàm per leges *Historia* liceret. *Voss. de Hist. Græc.* l. 2. c. 27.

Comnena Alexiade suâ, sive quindecim libris de gestis *Alexii Comneni* patris sui, doctrinam & facundiam pariter comprobavit. *Voss. de Philolog.*

Quos quidem (*Alexiados* libros) *Anna Comnena* acri profectò supra sexum iudicio ac singulari elegantia conscripsit. *Car. Dufresn.* in liter. ad *Lecl.* quas hist. libr. *Joan. Cinnami* præmisit.

Anna ea est *Comnena* decima *Musarum* & *Pallas* quædam *Byzantia Græcia*, cujus *Porphyrogenita* licet ac primogenitæ moderantis orbem Principis, si quis ingenii opes æstimet, *Augustos* natales, atque illam *Cunarum* purpuram in minimis ornamentis numerabit. *Petr. Possin.* in lit. ad *Petr. Seguierium*, quas *Anna Comnena* præmisit.

Concinnitas qua libris quindecim Paternæ vitæ Gesta describit *Anna Comnena*, & eloquium quo eadem extollit, muliebri ingenium usque adeo superare visa sunt, ut an ipsa historiam suam contexuerit dubitatum sit. Verum est ibi non posse legi descriptiones regionum, fluviorum, montium, urbium, obsidionum, præliorum; ejus in eventus quosdam animadversiones, iudicium quod de humanis actionibus ab ipsa fertur, ejus in plura argumenta digressiones, quin fateamur illam fuisse peritissimam *Grammaticæ*. *Rhetoricæ*, *Philosophiæ* scientiarum *Mathematicarum*; imo nec *Medicinæ*, nec *Jurisprudentiæ*, nec *Theologiæ* *Sacrarumque* *Scripturarum* prorsus ignaram: Quod ejus Sexui non est valde usitatum. *Ephemerides* Eruditorum diei Lunæ 26. Augusti, 1675. Gall.

JOANNES ZONARAS.

Clar. A. D.
MXCVIII.

EX Magno *Drungario* Biglæ, & Protoascretis, Monachus ord. S. *Basilii*, sunt qui CP. fuisse velint, floruit sæculo *Christi* XII. circa annum 1120. quo autem anno obierit, non liquet. *Phil. Labbe.*

Scripsit *Annales* ab Orbe condito ad Ann. 1118.---*Commentarios* in *Canones SS. Apostolorum* & *Sacrorum Conciliorum*, tam *Oecumenicorum*, quàm *Provincialium*-----*Expositionem* *Epistolarum* *Canonicarum SS. Patrum*, *Dionysii Alexandrini*, *Petri Alexandrini*, *Gregorii Thaumaturgi*, *Athanasii Alexandrini* & *Basilii Casariensis*-----*Epistolas*-----*Vitam Alexandri Magni*-----*Orationem* de immunditie ob gonorrhœam-----*De nuptiis consobrinorum*-----*Poëma* adversus omnes propemodum *Hæreses*-----

De *Stylo* quo in condendis *Annalibus* usus est, ipse ita pronunciat, vel potius

potius excusat, εἰ δ' ὁ χαλεκτὴρ τῶ λόγῳ ποικίλλεται, &c. "Dictionem esse variam, nec per omnia sui similem, nemo miretur, aut culpet orationem, aut me autorem illius. Cum enim historiam ex variis Scriptoribus veluti stipem colligere necesse habeam, in multis illorum & dictione & compositione utendum erit. Sicubi tamen ipse de meo aliquid interjecero, ac inseruero, stylus ad illius, quem sequar auctoris formam accommodabitur, ne Scriptura à sese diffidere videatur. *Annal.* Tom. 1. p. 3.

Extremis *Alexii* temporibus, item sub *Ioanne Comneno*, floruit *Ioannes Zonaras*, qui iustius inter Historicos sibi locum deposcit. Hic prius maximos in *Constantinopolitano* imperio honores gessit. Nam magnus in eo *Drungarius*, & Protosecretarius, fuit Postea, monachus factus, scripsit Historiam *Καθολικὴν* ab initio Mundi usque ad sui ævi Imperatoris, *Alexii Comneni* obitum: qui incidit in annum *Chr.* 1118. Passim autem *Dionem* vel sequitur, vel exscribit: ita ut sæpè quid *Dio* in libris deperditis senserit, & scripserit, ex *Zonara* liceat cognoscere. Sinceræ fidei historicum appellat *Alexander Brassicanus* Jurisconsultus, *Vit Cl.* præfatione in *Salvianum*. Majorem tamen curam atque industriam, meritò in eo desideramus. Sed illud maximè mirandum, virum usque adeo experientem, etiam in sui temporis rebus, pleraque perfunctoriè tantum dicere: cum multa, magnaue iis temporibus gesta sunt, orientali orbe cum occidentali quasi concurrente. Sanè pauca sunt, quibus *Alexii Comneni* vitam perstrinxit. Sed bene est, quod hunc *Zonara* defectum supplevit *Alexii* Imp. filia, *Anna Comnena*. *Voss. de Hist. Græc.*

Quinquaginta & amplius annis post *Cedrenum* floruit *Ioannes Zonaras*, nimirum circa annum 1120. Is *Universalem* scripsit *Historiam*, quam in tres tomos partivit: quorum hoc in loco tertium præsertim *Lectori* nostro commendare placet. Siquidem eo tomo, quæ in *Oriente* à *Constantino* Magno, ejusque in regno successoribus, usque ad sua tempora gesta fuerint, exactius describere laboravit, utpote paucis aliis tentata. Singulis Tomis rerum aliis indictarum sæpè fit mentio (inquit vir quidam doctus) tertiâ verò *Historiæ* suæ parte, ea pleraque tradit de rebus *Byzantinis*, quæ præter ipsum nemo alius, & sine quibus, nos bonam partem eorum, quæ à posterioribus Imperatoribus *Orientis* gesta sunt, ignoraremus, *Whear*, in *Method. leg. Hist. Civil.* Sect. 36.

Opus hoc *Historiarum Joannis Zonara*, viri sua ætate in *Constantinopolitano Imperio* clarissimi, longo jam tempore à multis viris doctissimis desideratum, duplici potissimum nomine commendandum esse videtur: tum propter amplitudinem & varietatem rerum, quæ in eo continentur: tum ob breviter, hominibus vel in Republicâ, vel domesticis negotiis, vel studiis gravioribus occupatis, vel iis quorum infirmior est memoria, gratam atque acceptissimam. *Hieron. Wolf.* in *Præfat. Ioan. Zonar.* *Annal.*

Hunc Autorem adeo nihil fecit *Isaac Casaubonus*, ut ignominia causâ appellaret *Legitima Historia de honestamentum*.

In Bibliothecâ *Basiliensi* Codex habetur Canonum omnium Concil. & SS.

PP. cum Nomocanone *Phetii* & duplici Commentario *Zonarae* ac *Balsamonis*, ubi longè plura, quàm in editione *Parisi.* quo Codice editionem nuperant *Canonum* omnium *Conciliorum Oxoni* in *Angliâ* accuratam, plurimùm juvit *Clarissimus Weistenus jun.* Oratoriæ in Acad. *Basil.* Professor. *Hofman.*

Canonum porrò, & reliquarum *Epistolarum* *Expositio*, quæ apud *Zonaram* occurrit, eadem est cum illâ quam *Theodorus Balsamon* adfert; eamque à *Zonara* mutuatus censetur. *Aub. Miræus* in *Auctar. de Script. Eccles.*

Ioannes Zonaras in *Tom. 2. & 3. Annal. res gestas* ab *Augusto* ad annum *Chr. 1117.* recenset, ex quibus *Cuspinianus*, & *Nicetas*, aliique rerum illarum descriptiones sunt mutuati. *Euseb. Bohem.* in *Epitom. Hist. Eccles.* p. 64.

In *Scholiis* in *Canones* componendis, *Zonara* aliud atque *Balsamon* propositum fuit. Hic enim *Civilis* æquè ac *Canonici* juris *Consultissimus*, utriusque concordiam persequitur apparentes discrepantias componit, & *Canonicas* *Quæstiones* à se motas multoties solvit. At *Zonaras* è contra ipsis *Canonum* verbis & sensui interpretandis strictè adhæret, rarò admodum ad *Civiles* leges digrediens. Hinc fit, quòd *Balsamon* totum *Zonarae* *Commentarium* totidem nonnunquam verbis transcribat; superfluum nimirum judicans, alia *Zonara* dictis addere, cum nihil in tali *Canone* occurrat, de quo ex legibus *Politiciis* & *Imperialibus* constitutionibus disputatio instituatur, hoc est, nihil quod ad suum propositum pertineat. Subinde etiam *Zonara* interpretationem celato nomine perstringit; neque ullibi ejus mentionem facit, præterquam in *Commentariis* ad *Epistolam* *Canonicam S. Athanasii* ad *Ammum*, ubi eum vocat *ὑπερφύλακτον ἐκείνων Ζωναρόν*, summè excellentissimum illum *Zonaram*, eumque dictam *Epistolam*, *σοφῶς καὶ ὑπερδεδίως καὶ ὡς ἐν αὐτῇ περὶ τῶν*, sapienter, & peraptissime, atque ita ut nemo melius, interpretatum esse assumat. *Gul. Bevereg. Prolegom. ad Canones.*

Extat *Historia Catholica* ab initio *Mundi* usque ad *Alexii Comneni* obitum. five ann. 1118. Græcè cum *Interp. Hieron. Wolfii* fol. *Basil.* apud *Ioannem Oporinum* ann. 1557.

Extat etiam in *Historia Byzantinâ.*

Extant *Commentarii* in *Canones Apostolorum* & *Conciliorum*, & in *Epistolas Canonicas SS. PP. Paris.* 1618. in fol. Et cum *Beveregii* *Annotationibus* in *Pandect. Canon. Oxon.* 1672. in fol.

Extat *Oratio* de immunditie ob *Gonorrhœam.* *Jur. Gr. Rom. lib. 5. pag. 351.*

Extat de *Nuptiis Consobrinorum* liber, apud *Coteler. Monument. Tom. II. pag. 433.*

GUILIELMUS MALMESBURIENSIS.

Clar. A. D.
MCXXX.

Sive, ut sæpiùs more antiquo scribi solet, *Willelmus Somerset, Malmesburiensis* in *Angliâ* *Cœnobii Monachus*, & *Bibliothecarius*, novellam suam,

ut vocat, Historiam anno 1142. terminavit : An ultra vivendo progressus sit, prorsus ignoro. Sunt qui hoc ipso anno 1142. mortuum memorent. *Philipp. Labbe.*

Scripsit libros 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum---Libros duos Historiæ Novellæ---Libros 4. de Rebus Gestis Pontificum Anglorum---Vitam *Dunstani* Archiepiscopi---Antiquitates *Glasconie*---Antiquitates *Malmesberie*---De Gente *Wydenorum*---Vitam S. *Aldhelmi* Episcopi *Schireburgensis* primi.

Hujus opera dum volvo, & ex iis utilitatem cum voluptate percipio, nec hominis diligentiam pro merito laudare, nec ingentes labores satis mirari possum. Nam adeo accuratè nostras Historias tractavit, ut vix quisquam in eo genere sit illi conferendus, nemo antefendus. *Pitsæus* de Illustribus *Angl. Script.*

Vir erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditissimus, & in eruendis Antiquitatibus ingenio, diligentia, & industria singularis. *Anglicæ* nostræ nationis studiosissimus illustrator, à Primo *Anglo-Saxonum* adventu in *Britanniam*, per Pontificum ac Regum seriem Historias ad sua tempora perduxit, elegantes ac pulcherrimas, ni quod ex *Christiana Prudentia* defectu, immoderate extulerit execrabiles quasdam superstitiones. Veruntamen in hoc nobis plurimum profuisse cum aliis multis creditur, quod ejus ætatis naturam & iniquos mores tam graphicè ac genuinè nobis depinxerit. *Baleus* de *Script. Britan.*

Inter rerum *Anglicarum* Scriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat *Gulielmus Malmesburiensis*, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui Septingentorum plus minus annorum res tantâ fide, & diligentia pertexuit ut è nostris propè solus *Historici* munus explèsse videatur. *Henr. Savil.* Præfat. in *Rer. Angl. Scriptores.*

Cujus eruditæ industriæ & *Ecclesiastica* & *Politica Angliæ* Historiæ plurimum debet. *Camden.* in *Britan.*

Matthæus Paris, vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Willelmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus. *Casaub.* in *Epist.* 624. ad *Fronton. Ducaum*, p. 741.

In *Anglorum* Historiâ *Gulielmus Malmesburiensis* scriptor minimè ineptus. *Barth.* in *Advers.* p. 68.

Nostrorum *Historicorum* post *Bedam* præcipuus *Gulielmus Malmesburiensis* Bibliothecarius. *Iac. Usher.* in *Epist. Dedic. ad Brit. Eccl. Primord.*

Gulielmum Malmesburiensem ante alios admittendum duco, idque meritisimo suo : cum inter *Historicos* nostros, & narrationis fide, & judicii maturitate principem locum teneat. *Whear.* in *Meth. legendi Histor. Civ. Sect.* 28.

Magnam *Historici* sui *Speculi* partem ex *Gulielmo* hoc exscripsit *Vincentius Bellovacensis.* *Voss.* de *Hist. Lat.*

Extant libri 5. de Rebus Gestis Regum *Anglorum* & *Historiæ Novellæ* libri

duo, inter Scriptores Rerum *Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos annis 1596. 1597. *Londini*, 1601. *Francofurti*.

Vitam *Aldhelmi* Episcopi *Schireburgensis* primi edidit *Ioan. Mabillon*. seculo 4. Sanctorum Ordinis D. Benedicti Tom. 1. p. 726. & sequentibus. Eiusdem opus de Antiquitate *Glasconie* habetur MS. in Bibliothecâ Collegii S. *Benedicti Cantabrigie*. Cod. 373. Item Abbreviatio *Guillelmi Malmesburiensis* ex Gestis Haymonis de Imperatoribus MS. in Bibliothecâ Collegii *Balliolensis Oxonia* Cod. 108.

G R A T I A N U S.

Clar. A. D.
MCXXXI.

Patriâ *Etruscus*, *Clusii* natus, Monachus *Bononiensis*. Ordinis *Benedictini*, claruit ab anno 1131. in vivis adhuc ann. 1151 *Gul. Cave*.

Decreta Pontificum in unum opus redegit, juxta materiarum diversitatem digessit. Hoc opus autoritate *Gregorii XII* ann. 1580. à mendis purgatum, & suæ integritati restitutum est.

Scriptit Decretum, sive Concordiam Discordantium *Canonum*: Opus valdè laboriosum, in quo *Canones* plurimos collegit ex Responsis Pontificum ex Conciliis, & ex Patribus. Et quamvis multi alii viri docti in hoc genere Scriptionis laboraverint, ut *Dionysius* exiguus, *Isidorus*, *Cresconius*, *Barchardus*, *Ivo*, & si qui alii sunt: ipse tamen solus obtinuit, ut publicè Gymnasiis prælegeretur, & multorum doctissimorum virorum Commentariis illustraretur. *Gratianus* id unum habet, quod reprehendi posse videtur, quòd non habuit delectum Auctorum, ex quibus *Decreta* collegit. *Bellarmin.* de Script. Eccl.

Circa annum 1157. sub *Eugenio* tertio *Gratianus* Monachus *Bononiensis*, *Juris* valdè peritus, composuit librum *Decreti* præsertim ex Canonibus Conciliorum, scriptis Patrum Latinorum Græcorumque, & constitutionibus Pontificum, quas vel soli, vel cum Consilio Cardinalium edebant, quibus & aliquas leges *Cæsareas* adjiciebat; & præter hæc ipse *Rubricas* addidit; multaque dicta sua interseruit. Horum omnium Autoritas adhuc controversa est, cum *Gratianus* sæpè errare deprehendatur, in recitandis Canonibus Conciliorum, Dictis Patrum & Pontificum constitutionibus, aliterq; se habere plurima reperiuntur in ipsis fontibus è quibus *Gratianus* hæc desumpsit: De *Rubricarum* verò fide & dictorum *Gratiani* omnes derogant, quod *Gratianus* homo privatus legis ferendæ potestatem habere non potuit. De *Rubricis* & dictis ipsius *Gratiani* non aliter judicant *Interpretes*, quàm de unius *Doctores* & *Magistri* sententiâ, ideoque in his sæpè dissentiunt à *Gratiano*, & profitentur *Gratianum* errasse, eique *Juris* interpretandi tantum, non condendi potestatem tribuunt. Præterea aliqua sunt in *Decreto* quæ *Paleæ* dicuntur, nullamque *Juris* auctoritatem habent, siue fuerint ipsius *Gratiani*, siue alterius; de quo varia tradunt *Interpretes*, easque paulatim irrepsisse in Codicem *Decreti*, & paucissimas in libris antiquioribus reperiri. *Duck.* de *Autoritat. Juris Civ.*

Anno

Anno 1140. *Gratianus* compilat *Decreta*, & *Lombardus Sententias*: quæ duo scripta Pontificiam omnipotentiam valdè promovent. Hinc *Gratianus Lombardus*, *Franciscus*, & *Dominicus*, quatuor *Evangelistæ Antichr.* si vocantur. *Alsted.* in *Chronol.* suâ.

Gratianus totos ferè viginti quatuor annos in Opere suo confarcinando insummisse putatur, id est ab anno circiter 1127. usque ad 1151. cum id in lucem emisit, ut vulgò creditur. *Morer.* in *Majori Dictionario Gall.*

Per idem etiam tempus *Gratianus Decretum* confarcinat, non feliciùs quàm *Pandectas Justinianus*; ex Canonibus & Decretis antiquis quæ quidem ipse pluribus locis ad temporis corruptelam accommodat, *Romanæ* ambitioni præsertim servire cogit: quanquam multa nobis vestigia relinquit, quorum ope, antiquam *Ecclesiæ* & Doctrinam & praxim investigare sedulò quærentibus datur. *Phil. Morneus* in *Hist. Papar.* p. 285.

Multa sunt in libro, quem *Decretorum Gratiani* vocant, præclara ex Patribus collecta, in quibus cernere, est; utcunque statum Veteris seu Primitivæ Ecclesiæ, longissimè diversum à statu sequentis, præsertim Romanæ, quæ sibi post per Schariaticos Pontifices *Universalis Ecclesiæ* nomen arrogavit; si tamen *Ecclesiæ* licet appellare, quæ hoc sacrilegum Idololum ausa est statuere impudentissimâ facie. Sed *Gratianus* Pontificibus, jam tunc tyrannidem in Ecclesiâ Christi sibi vendicantibus, adulantior vel obloquentior, quàm oportuit, optima dicta & decreta Patrum vel antiquat, vel ad arbitrium Romanorum Pontificum depravat, piâ (ut apparet) intentione, sed pestilentissimo exemplò. Nam inde Papa ita superbivit, ut jura negarit sibi nata. *Luther.* Præfat. in epist. *Hieron.* ad *Evagrian* tom. 4. *len.* pag. 408.

Canonum concinnavit *Decretum*, ipse *concordiam discordantium canonum* vocat, sed cujus maximam partem ex *Isidori* quodam libro congexisse fertur. *Thomas.* de *Pelagio*.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & mirabili studio flagrans, ingenio promptus, & clarus eloquio, vitâ quoque & conversatione insignis. *Trubem.*

In *Epitaphio* audit *Gratianus Iuris Casarei Pontificii enucleator propè Divinus.* *Gratiani Decretum* extat infinitis vicibus editum, in omni juris Canonici editione, præcipuè *Rom.* 1580. *Par.* 1. 12. fol. *Lugd.* 1661. 2. vol. 4.

PETRUS LOMBARDUS.

NAtione *Lombardus*, patriâ *Novariensis*, ab oppido urbi illi vicino, quod *Clar. A. D.* vulgò *Lumen omnium* dicitur, Magister *Sententiarum* vulgo dictus, ex *MCXLI.* *Theologicæ Scholæ Præsidente*, qui per ea tempora *Scholasticus* vocabatur, *Parisiensis*, non Archiepiscopus, ut alicubi scripsit minus circumspectè *Blondellus*, sed Episcopus ab Anno Christi 1159. aut sequenti, quo ei eminentem doctrinam cessit *Philippus* Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ *Ludovici VII.* Regis *Francia* filius & *Ludovici VII.* frater, usque ad diem 20. Julii anni 1164. quo vi-

tam finit & in suburbana S. *Marcelli* Ecclesia conditus est-----Quamquam *Petrus* noster suos naevos habere dicatur, rectè tamen *Stancarus* libros de *Trinitate* dixit unum *Lombardum* pluris se facere quàm centum *Lutheros*, ducentos *Melancthones*, trecentos *Bullingeros*, quadringentos *Petros Martyres*, quingentos *Calvinos*, ex quibus si in mortario contendantur, utpote Hæreticis & Hæreticorum Ductoribus Doctoribusque, exprimi non possit una uncia veræ Theologiæ. *Labbens* de Script. Eccles.

Hunc omnes Theologorum Scholæ singulari quadam venerationis excellentiâ *Magistrum Sententiarum* appellant, & in cujus Theologiæ compendium innumerabilia disputationum volumina eruditissimi clarissimarum toto Christiano orbe Academiarum Theologi elaborarunt. Collegit in omnes *Psalmos Davidicos*, & in omnes *Pauli Epistolas* ex sententiis *Ambrosii*, *Hilarii*, *Augustini*, *Cassiodori* & *Remigii*, suppressis eorum nominibus, *Commentarios* omni eruditione refertissimos, in quibus etiam de suo aliqua non prorsus abjicienda interposuit. *Sixtus Senens.* l. 4. Bibl. Sanct.

Petrus Lombardus, Episcopus *Parisiensis* ex Scholastico: vir in divinis Scripturis studiosissimus, & nobiliter doctus: ingenio subtilis & clarus eloquio nomen suum scribendo cum tantâ gloriâ transmisit ad posteros, ut usque in hodiernum diem suis opusculis Theologorum Schola ubique exercitata, singulari veneratione *Magistrum* eum nominet & habeat. Scripsit sagaci studio ex *Dictis Sanctorum Patrum* commendabile opus *Sententiarum* libros quatuor. *Trithem.*

Quamvis *Petrus Lombardus* *Magister* appelletur, tamen Discipuli ejus *Scholastici Doctores*, viri acuti, & docti non omnia probant, quæ *Magister* docuit: notantur enim Articuli viginti sex, in quibus *Magister* rejicitur. Nec solum opiniones ejus aliquando refelluntur: sed etiam non defuerunt, qui eum ad *Alexandrum* tertium Pontificem detulerint, Hæresis nomine, quod docuisset, *Christum*, ut hominem non esse aliquid. Quam ejus sententiam damnatam fuisse in Concilio quodam *Parisiensi*, jubente *Alexandro Pontifice*, testatur *Mattheus Paris* in *Historiâ Anglicanâ*, in *Henrico II.* quæ damnatio contigit annis novemdecim post obitum ejusdem *Petri*. Non diu postea accusatus fuit à *Joachimo* Abbate quod docuisset, unam summam rem esse *Patrem & Filium & Spiritum Sanctum*. Sed Concilium *Lateranense* sub *Innocentio* tertio, *Petri Lombardi* sententiam approbavit, & contrariam *Joachimi Abbatis* reprobavit, *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Est & alius scriptor pressis vestigiis *Aristotelem* sequens, illique tanquam fundamento innitens, qui non pauciores, opinor, enarratores habuit, *Petrus Lombardus*, ob hoc nobilitatus, quod primus *Theologiam* antea inordinatam & indigestam, in Methodum redegit, & ad certa capita revocavit, *Roland. Maref.* Epist. l. 2. Epist. 57.

De *Lombardo* *Lambertus Danaus* judicat, eum, si in feliciora tempora incidisset, minusque corruptam fidei *Christiane* doctrinam didicisset, potuisse multum prodesse Ecclesiæ Dei.

Lombardus

Lombardus inter omnes *Papistas* optimus & doctissimus *Rog. Ascham* in Apolog. pro Cœn. Dom.

Gratianus, *Lombardus*, *Franciscus* & *Dominicus*, quatuor *Evangelistæ Anti-christi* vocantur *Alstedio* in Chron. suâ.

Quamvis in libro *Sententiarum* Papatum confirmet pro virili, multa tamen exciderunt, quæ Pontificios errores oppugnant. *Illyric. Catal. Test. Veritat.*

Eadem methodus *Petri Lombardi* (is *Gratiani* frater) in 4. *Sententiarum* libris, quæ ex *Patrum* locis hinc inde collectis, in certum ordinem compingit, quos & ipse immutato, omisso, addito interdum aliquo verbo, scenæ servire cogit, ad corruptam ævi sui Theologiam inflectit. *Mornæus* in Hist. Papar. pagin. 285.

Lombardus sacrosanctæ Philosophiæ veritatem, fontemque purissimum (sicut plus millies à *Iacobo Fabro*, & *Iodoco Clitoveo* Præceptoribus meis accepi, atque audiui) cœno Quæstionum, rivulis opinionum conturbavit. *Ioan. Aventin. Annal. l. 6.*

Certè ab hoc tempore, ut loquitur *Trithemius*, Philosophia secularis, S. Theologiam inutili suâ curiositate fœdare cœpit, & in diversas sectas abiit.

Scholasticorum Pater, fons & *Iovis* statua *Petrus* fuit *Lombardus*, Episcopus *Parisiensis*, qui circa A. C. 1160. Theologiâ argutis & otiosis quæstionibus obscuratâ, aut per Philosophiam secularem curiositate inutili fœdatâ, vim *Scripturæ* elisit & labefactavit, atque à *Christo*, à fide, à *Dei* cultu vero, ad tricas inutiles *Ecclesiam* abduxit, sermonemque purum & proprium horrenda barbarie deformavit. *Henn. Witten* præfat. Memor. Philosoph.

Petrus Longobardus, Scholasticus *Parisiensis*, postea ejusdem civitatis Episcopus, magistris sui temporis & *Scripturarum* expositoribus eò maxime præferendus judicatur, quod ingenio sagaci & usu assiduo tantâ in exponendis *Scripturis* luce claruit, ut penè magisterio doctoris non egeat, qui glossarum ipsius lectioni animum intendere voluerit. Scripsit inter cætera magnum de Sacramentis Volumen, ubi præcedentium *Patrum* sententias eum sanè intellexisse, planè exposuisse manifestum est. *Henr. Gandavens.*

In condendo hoc *Sententiarum* opere non leviter adjutum esse *Lombardum* *Petri Abailardi* *Sententiarum* libris, nobis auctor est *Ioannes Cornubiensis*, ipsius *Lombardi* discipulus. Addunt alii. *Lombardum* magistri cujusdam *Bandini*, obscuri & penè ignoti Theologi, scrinia insigniter compilasse. Scripsit *Bandinus* *Sententiarum Theologicarum* libros 4. qui curâ Bened. Chelidonii prodierunt *Viennæ* 1519. Non ovum ovo similis, quàm *Bandiniano* operi *Lombardi* *Sententia*, nisi quòd proluxior multò *Lombardus* sit. Uter alterum exscripserit, incertum, nec lis est facilè dirimenda, etsi non desint, quæ *Lombardum* sua ex *Bandino* deprompsisse suadeant *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script, Eccles.

Libri *Sententiarum* iv. prodierunt *Rothomagi*, an. 1653. in 4.

Extant Commentarii in *Psalmos*, *Parisiis* an. 1541. 1561. in fol.

Extant in Epistolas *D. Pauli* collectanea, *Parisiis* an. 1535. 1537. 1555. in fol.

A B. E. N.

Clar. A. D.
MCXLV.

SIve *Abraham Esdra* filius natione *Hispanus*, insignis fuit Grammaticus, Philosophus, Astrologus & Theologus, qui Commentaria præclara in tota Biblia conscripsit. Commentarium suum in 12. Prophetas minores absolvit in urbe *Rhodo*, an. Dom. 1145. Mortuus anno 75. ob insignem doctrinam & sapientiam fuit נא"ר' עזרא' dictus *Sapiens*. Unde *Mayerus* in Philologiâ sacrâ inquit, *Merito audit Sapientissimus Hebraorum. Car. Steph.*

In Commentariis suis Astrologiam & quæ inde pendent, Divinis haud satis pie miscere solet. *Selden. de Diis Syris syntagm. 1. c. 3.*

Aben Ezra Judæorum Rabbīnorum eruditissimus. Stylus ejus sat concisus; unde interdum obscurus. *Rich. Simon. in Catal. Auth. Indæor.*

Longè doctissimus *Hebraorum Rabbi Aben Ezra. Ios. Scalig. de emend. Temp. p. 271.*

Aben Ezra, haud ex infimo Doctorum subsellio vir. *Spenceer de Ur. & Thum. p. 102.*

Schikardus in libro suo cui titulus *Bechinath Happeruschin*, tractans quali honore Rabbi *Salomonem Iarchi* prosequantur *Indæi*, addit, " At si, me arbitro, res
" ista disceptaretur, palmam ego deferrem sequenti *Aben Ezra*, quia non tantum
" magis perspicuus est, methodicus & in stylo multum elegantior; scripturæque
" idiotissimorum tenax, sed etiam prudentior, cautior, & nugarum parcior: cum
" vicissim ille à fabulis abstineat minus, obscurior sit, & in orthographiam alibi
" cubi impingit, ut cum *Kimcheo* interdum non agat mitius, quam nostrates
" pueri cum *Prisciano*.

Aben Ezra, seu potius *Abraham Ben Ezra* inter eos qui apud Judæos, Doctissimi Rabbini fuerunt, eminet. In majorem Scripturæ partem Commentarios scripsit qui in magnis *Venetis & Basiliensibus* Bibliis excusi reperiuntur. Stylum habet satis concisum, quæ causa est cur obscurus interdum sit, præterquam quod impressa exemplaria mendorum typographicorum haud omnino pura sint. Extat Bibliotheca Patrum Oratorii *Parisiensium* Exemplar, manuscriptum Commentariorum ejus in Pentateuchum. Præter suos in Scripturarum Commentarios, plures Grammaticos libros elaboravit. *Jes. Rich. Simon.*

Quintus denique Scripturas interpretandi modus inter Judæos, est sedulo pervestigare propriam cujusque vocis significationem, & locos ad literam quoad ejus maximè fieri potest explicare, non tamen scrupulosè nimis adhærendo *Massoræ*, quia variae lectiones Exscriptoribus plerumque sunt ascribendæ, non verò *Massoretis*. *Aben Ezra* hanc methodum se suis in Scripturam Commentariis secutum esse profitetur. Et sanè nullus author Judæus à nobis legitur qui magis ad literam & meliori judicio Scripturam explicaverit. Grammatica tamen aliquanto plura quam par est interdum admiscet, & optandum esset ut ejus stylus adeo intercisus non esset. Quod *Indæos* alios impulit ad *Biurim* seu Commentariorum ejus elucidationes scribendas---Ecce in genere

nere regulas quas *Aben Ezra* proponit ad Scripturam ritè explanandam, & eadem operâ Judæorum Authorum qui in Biblia scripserunt Criticen. Nihil meo quidem iudicio, rationi magis consentaneum est quàm regulæ ab eo præscriptæ, nec dubito quin à Christianis admittatur ejus methodus. Quamvis Patrum suorum Traditioni plurimum tribuat, non tamen approbat innumera deliramenta quibus omnes eorum libri perspersi sunt; & in suis Commentariis sensum maxime literalem & genuinum quantum potest, exquirat. *Jes. Richard. Simon. Hist. Critic. V. T. lib. 3. c. 6.*

Et sanè, ut dicis, multa in *Rabbinorum* Scriptis occurrunt quæ ostendunt iudicii tenuitatem. Sed sunt & alii, qui lectis Philosophorum *Græcorum & Arabum* libris nonnullis & *Christianorum*, accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbabiles, quos inter excellunt *Aben Esra & Maimonides. Hug. Grot. in Epist. ad Samson. Iohnsonum, Lutet. 30. Septemb. 1638.*

AVERROES, vel AVEN ROES.

A *Rabs*, in *Africa* educatus, naturali scientiâ vir præstantissimus, omniumque bonarum disciplinarum encyclopædiam adeptus, sectâ Mahometanus, tempore *Miramolini* Regis apud *Cordubam*, *Hispania* urbem vetustissimam, floruit anno *Dom. 1149*. Multa ac varia composuit. Librum (*Colliget*) dictum, totam ferè Medicinam complectentem, edidit. *Avicenna* æmulus & inimicissimus fuit *Symphor. Campeg.* libro de claris Medicis.

Cl. A. D.
MCL.

Inter primos *Arabum* non immeritò numeratur *Averroës Erpen. orat. secund. de Ling. Arabicâ.*

Fuit is Medicus celebris, ac Philosophus acutissimus, *Maroccane* Academiae Professor, religione *Muhammedanus*. Magnus *Aristotelis* Zelotes, utpote quem ut infallibilem propugnat, & tanquam Deum veneratur. Medicorum stimulus à nonnullis dicitur *Averroës*, quòd *Galeno* non paucis in locis contradicat, & *Avicennæ* æmulus implacabilis fuerit. Locum sibi primum inter expositores *Aristotelis* arrogavit, *Commentatoris*que vocabulo solus ferè nuncupatur. Scripsit enim super universum *Aristotelem. Quenstedt.*

Averroës Philosophorum *Accursius*; ut enim iste apud Jurisconsultos, ita hic in Scholis Peripateticorum καὶ ἐξοχλὼ *Commentatoris* titulo salutatur: Sed obscurissimus est hic *Commentator*, imò miscet summis, & summa imis. *Scheurl. Bibliograph. Morali, num. 63.*

Inter *Arabas Aristotelis* Interpretes princeps locus debetur *Avenroi*, unde & καὶ ἐξοχλὼ dictus *Commentator*. Qui græcè nescius feliciter adeò Mentem *Aristotelis* perspexit, quid non fecisset, si linguam scisset *Græcam*? Nomen ei sit *Lanè Roisius*. Hinc *Aven-Rois* dictus, quasi *Rois* filius. *Corduba* floruit in *Hispaniâ* anno à nato Christo 1150. Testis *Conciliator*, ac *Ægidius Romanus*, qui & auctor est filios *Averrois* fuisse in Aulâ *Frederici Barbarossæ*. Nec Philosophus

modò, sed Medicinæ intelligentissimus fuit, de quâ reliquit libros 7. *Colliget* inscriptos, quia universalia pertractat. Quàm parum viderit tantus Philosophus in verâ & unicâ salutis viâ, arguit illud, quod diceret, *malle se animam suam esse cum Philosophis, quàm cum Christianis.* Voss. de Philosoph. Sectis, pag. 90. 91.

Averroës Philosophorum inter *Arabes* princeps, magni *Commentatoris* nomine superbus (quem, si per Latinæ linguæ liceret genium, *Commentorem* aut *Commentitorem* veriùs quis dixerit, tot nobis *Commenta* reliquit) singula *Aristotelis* verba divina esse oracula arbitratus est. *Adr. Herebord.* epist. Dedicat. ad *Select.* in *Philos. Disput.*

Averroem Philosophi de nostrâ Scholâ, qui post eum scripsere, ita sunt amplexati ut penè autoritate *Aristotelis* adæquarint, nec solùm qui longo post intervallo vixerunt, sed qui illius quoque ætate: quod factum est & ignorantiam meliorum & admiratione mercimonii linguâ & sensûs peregrini: ut gratiam eî conciliaret apud primos novitas, apud posteros vetustas, nomen est *Commentatoris* nactus, homo qui in *Aristotele* enarrando nihil minus explicat, quàm eum ipsum quem suscepit declarandum. Sed nec potuisset explicare etiam si divino fuisset ingenio, quum esset humano, & quidem intra mediocritatem. Nam quid tandem adferebat, quo in *Aristotele* enarrando posset esse probè instructus; non cognitionem veteris memoriæ, non scientiam placitorum priscæ disciplinæ & intelligentiam sectarum, quibus *Aristoteles* passim scatet. Itaque videas eum pessimè Philosophos omnes antiquos citare, ut qui nullum unquam legerit ignarus Græcitatæ ac Latinitatis. *Lud. Viv.* de *Caus. Corrupt.* Art. 1. 5. pag. 296. 297.

Cur autem *Commentator* (*Averroës*) tam sæpè ab *Aristotelis* sui sententiâ videatur devius, inde factum volunt, quòd is in *Hispaniâ* natus, & *Arabum* idiomate imbutus, quum *Græca* literaturæ ne apices quidem imbibisset. *Aristotelis* libros in barbarum sonum non translatos quidem, sed mutilatos, decurtatos perverfosq; quum legeret, in iis quæ altioris sunt scientiæ, & interioris sensûs, auctorem eminentissimum studio brevitatis ita sæpe concisum, ut sensuum acuminè ludantes Philosophos distineant diu multumque, minus minusque consequi valuit. Quod ita esse comprobatur *Plethon*, & inde argumentum evidens, quòd *Græca Aristotelis* verba interpretem quandoque confodiunt. *Cæl. Rhodigin.* 1. 3. c. 2. *Lect. Antiq.*

Averroës vir impius & Auctor execrabilis vocatur *Erasm.* Epist. lib. 10. Epist. 29.

Aristoteles vulgò habetur parum religiosus: *Averroës* verò ejus Interpres, impius planè *Phil. Mornæus* de verit. Rel. Christ. c. 20.

Averroës velut lymphatur in *Aristotelis* laudes *Lips.* manu duct. ad *Stoic. Philos.* Dissertat. 4.

Inter *Aristotelis* mancipia facilè primum obtinet locum *Averroës*, qui, dum nunquam eum errasse dicit, in errores ipse manifestos labitur, *Henr. Ernst.* de verâ *Philosoph.* n. 85.

Magnus

Magnus ille *Aristotelis* Commentator. *Conring.* de Antiquitat. Acad. Dis-
sert. 1.

Pilosophus & Medicus non contemendus. *Tiraquell.* de LL. connub.

Varia ejus opera Manuscripta recenset *Petrus Lambecius* lib. 1. Commentar.
de augustiss. Biblioth. Cæsar. pag. 177. & seqq.

HENRICUS HUNTINGTONENSIS.

Nicolai filius, prius *Lincolniensis* Ecclesiæ Canonicus, & post *Huntingdo-*
nensis Archidiaconus, sub *Stephano Anglorum* Rege claruit anno 1158. edi-
dit ad *Alexandrum*, *Lincolniensem* Episcopum, *Historiam rerum Anglicarum* li-
bris 10. qui MS. *Cantabrigiæ* supersunt in Bibliothecâ publicâ, & privatâ *Lunle-*
ianâ, *Gualteri Copi*. Adhæc *Chronicon* fecit, quod *Cantabrigiæ* Manuscriptum re-
peritur in Collegio S. *Benedicti*. *Historiam* quoque breviorē uno libro compre-
hendit. Item contexuit *Seriem Regum Orbis*. Adhæc *Seriem Regum Britannia:*
quæ *Cantabrigiæ* Manuscripta custoditur in publicâ Bibliothecâ: apud *Th. James*
lego, eâ in Bibliothecâ superesse *Epistolam manuscriptam*, *Huntingtonensis* ad
Warinum de Regibus *Britonum*. Posteaque leges apud eundem, apud *Cantabri-*
gienses etiam in Collegio S. *Benedicti* eandem *Epistolam* extare. Idem opus vide-
tur, ac quod vocabam *Seriem Regum Britannicorum*. Item egit de *Sanctis Angliæ*:
quod opus Manuscriptum *Antverpiæ* extare fertur in Bibliothecâ *Societatis Jesu*.
Etiam expoluit *Originem rerum Britannicarum*. *Bedam* quoq; profecutus est,
aliaq; nonnulla ingenii & doctrinæ suæ reliquit documenta. *Voss.* de Hist Lat.

Henricus Huntingdonensis patre *Nicolao* in *Angliâ* genitus, *Lincolniensis* Ec-
clesiæ Canonicus, & *Alexandro* magnifico illius sedis Episcopo mirè charus à
quo etiam propter virtutes & multiplicem eruditionem, & quia *Romam* cum eo
profectus, in omnibus negotiis ei fideliter adhæsit, factus est Archidiaconus
Huntingdonensis. Erat autem *Henricus* à juventute poëta elegans, orator facun-
dus, *Historiarum* diligens scrutator, & antiquitatum strenuus investigator. Qui-
bus nominibus à *Polydoro Virgilio* & *Joanne Lelando* multum laudatur. *Albinum*
Andegavensem *Lincolniensis* etiam Ecclesiæ Canonicum virum doctum, amicum
& familiarem habuit, cui propter eximiam eruditionem, & ætatem nonnihil
profectiorem defert hunc honorem, ut eum in scriptis suis *Præceptoris* nomine
compellet. Porro accedente ad elegantem doctrinam experientiâ rerum, simulq;
crescente maturitate tum ætatis, tum judicii, ad scribendum se contulit, & maxi-
mè in Antiquitatibus pervestigandis, & posteritati mandandis suam operam po-
suit. *Historias* edidit æternâ laude dignas, in quibus & sibi & patriæ famam ac-
quisivit, quam nulla ætas conticescet, nulla obscurabit oblivio. Hanc igitur sal-
tem laboris mercedem accepit, ut dum aliorum res gestas à tenebris vindicavit,
suum ipsius nomen immortalitati consecrarit. *Joan. Piseus.*

Cum jam esset experientiæ plenus, ad *Historiam* perscribendam totum se
contulit. In quo officio suæ gentis res gestas à *Saxonum* adventu in *Britanniam*,
membranis non infeliciter commendavit, ne ullâ unquam temporis injuriâ in

oblivionem irent. Censuit ad vitæ institutionem, post *Scripturarum Sacrarum* studia utilissimas esse Historias: quòd rerum variarum exemplis bonos ad virtutes accendant, & malos à vitiis infamiæ metu deterreant. Interim si quid addiderit *nugaliū fabularum*, temporì imputandum est. Scripsit reverà *Henricus* eleganter & doctè *Joan. Balæus*.

Henricus Huntingtonensis, Archidiaconus in *Angliâ*, vir eruditus, ac celebris suæ ætatis Historicus vivebat anno 1148. *Ant. Possev. Appar. Sac.*

Præclarè de hōc Autore sensit doctissimus *Henricus Savill.* qui Præfatione in *rerum Anglicarum* Scriptores, eum, atque item *Hovedenum*, vocat, *Auctores cum primis bonos & diligentes, verissimosque superiorum temporum indices.*

Ex libris decem *Henrici Huntingtonensis*, omissus est nonus in Collectione Veteri, quem quis invenire potest in MS. Codice optimæ notæ Bibliothecæ *Thuaneæ*, quam jam *Colbertus* comparavit, suæque adjunxit--Opus inscriptum *Imago Mundi* MS. *Oxonii* in Bibliothecâ *S. Trinitatis* Cod. 7. in *Magdalenensi* Cod. 17. *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii *S. Benedicti* Cod. 367. *Oudin.* in *Supplem. ad Bellarm.*

Oppidum *Huntingtonia* ab ipso plus honoris adeptum est quàm ipsi retribuere unquam valeat: Quandoquidem tot Exterorum nec ore tam celebrata *Huntingtonia*, nec calamo notata unquam fuit quàm ob *Saxonum Regum* præclaram Historiam ab hoc *Henrico* conscriptam. Addamus quòd si stolidi Superstitio seculi quo vixit attendatur, eâ minus quàm ullus coævorum suorum inquinatus sit; & cum esset Sacerdos Secularis, præsumptæ Monasticæ perfectionis fastum passim deprimat. Regnante *Stephano* floruit, anno Domini 1148. & probabile est eum anno circiter 1160. diem obiisse. *Thomas Fuller.* in *Præclaris Angliæ rebus.* Anglicè.

Extant libri ix. *Historia Anglorum* cum aliis *Anglicanarum* rerum Scripto-ribus, *Londini* in fol. anno 1596. publicatis per *Henricum Savillum*, & anno 1601 *Francofurti* in *Germaniâ*,

Extat Epistola de Contemptu Mundi apud *Dacher.* Tom. viii.

GALFRIDUS MONUMOTENSIS.

Clar. An.
MCLI.

Regnante *Henrico II.* vixit *Gaufridus*, seu *Galfridus*, *Monemutensis* Archidiaconus, ac post *Asaphensis* Episcopus. Nec ignoro Centuriatores *Magdeburgenses* æqualem putare *Beda*, atque etiam Cardinalem statui ab iisdem. Verùm *Lelandro*, *Balao*, *Anglorumque* aliis, de *Britannicis* Scripto-ribus magis credendum. Edidit inter alia *Historiam Britannicam*. Item *Vitam Merlini Caledonii*, & *Gesta Arturi Regis*. Sed fides ejus à multis damnatur. Eosque inter à *Polydoro Virgilio* (qui tamen crebrò ejus auctoritatem advocat in *Historiâ* suâ) item *Alano Copo*, *Joanne Molano*, *Baronio*, *Antonio Possevino*, & *Gulielmo Neubrigensi*. Adversus *Gulielmum Neubrigensem*, & *Polydorum Virgilium*, *Galfridum* tuetur *Joannes Lelandus*. Hujus *Galfredi* pleraque Manuscripta supersunt in *Angliâ*: uti *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ publicâ, & in Collegio *S. Benedicti*, & in

in privatâ Bibliothecâ *Gualteri Copi. Voss. de Hist. Lat.*

Galfridus Arthurius, Monemuthensis Archidiaconus, genere Britannus, vitæ tam carmine quàm prosâ eruditus, quòd de clarissimo Britannorum Rege Arthurio multa conscripserit, ab illius nomine cognomentum acceperit. Sunt qui istum plus iusto redarguant, potissimum Guillelmus Parvus Novoburgensis, & post eum Polydorus Virgilius, quòd, ut ipsis videbatur, importunè Britannos extulerit. Solus tamen fuit, qui suâ diligentia nunquam satis laudatâ, bonam Britannicæ Antiquitatis partem ab interitu planè vindicaverit. Illi certè non advertabant, communem esse Antiquis Scriptoribus, tam Latinis quàm Græcis, nimium laudandæ Patriæ morem: imò nunc Adversariis ipsis, etiam in meris adversus Deum blasphemias. Interpres tantum Galfridus erat non fictor Historiæ, & vir per suam ætatem in omni speculatione doctissimus. Benè igitur habet, quòd ejus defendendam suscepit causam Ponticus Virumnius, Italus eruditus, qui in gratiam Badoeræ clarissimæ Venetorum familiæ, quæ ex Britannis olim fuerat, Historiam ejus Britannicam epitomavit, hoc testimonium ferens: Galfridus (inquit) Historicus egregius & Cardinalis, magnæ vir authoritatis apud Robertum Claudiocestriæ Ducem Henrici Regis filium, ac patriæ suæ curiosissimus fautor, ex summâ Philosophiâ atque Archivis Regalibus, Historiam antiquissimam continuâ serie ab ipsis Trojanis collectam transtulit. Verissimas esse Britannorum Historias, arguit Regum Occidentalium consuetudo: quæ erat, secum semper habere eos qui veritate præcipua eorum gesta notarent. Hæc ille. Sunt Galfridi scripta ab æmulis frequentius usurpata, etiam ab ipso Polydoro, nec habent in Britannorum Historiis explicandis testimonium majus. Si in annorum supputatione quibusdam aliis non responderit, quòd commune id sit Historicorum malum, facillè condonabitur. Joan. Baleus.

Vir in Ecclesiasticis disciplinis insigniter instructus, doctus etiam maximè in omni genere humanioris literaturæ Chronographus etiam non contemnendus. Quòd si in Historiâ Britonum ficta nonnunquam factis, falsa veris, fabulosa sinceris miscuisse videatur, id ei vitio vertendum non est. Nam Historiam illam ipse non composuit, sed ex Britannico in Latinum sermonem transtulit Interpres fidus, ut scribit *Matthæus Paris* ad annum 1151. Hæc autem talia Britannica Adversaria ope & operâ *Gualteri Archidiaconi Oxoniensis* accepit *Galfredus*, & simpliciter vertit veritatem vel falsitatem, quæ penes auctorem esse debet, nequaquam examinans. Certè ego homini multum tribuo. Neque enim in Britannicis Historiis hòc testimonio ejus, vix aut ne vix quidem aliquid antiquius, gravius, verisimilius habemus. Si talis fabulator esset *Galfredus*, qualem apud sese fingunt eum quidam obtrectatores, sanè nunquam intuitu meritorum suorum, & imprimis laudatæ doctrinæ, ad Episcopatum *Assaphensem* assumptus fuisset. Joan. Pitsæus.

Joannes Tyvinnus eum *Homerum Britannicum & Mendaciorum* patrem appellat.

Sanè multa quidem fabulosa in eo reperias: sed non tanta hîc *Galfredi* est culpa, quantam arbitrantur. Nec enim ipse ea confinxit; sed ab aliis conficta, ex adversariis, quæ à *Gualtero, Archidiacono Oxenfordiensi*, hoc est, *Oxonienti*, ac-

ceperat, de *Britannico* sermone Latine vertit; ut ipse extremo Operis sui refert. Eaque in re fuit *Interpres fidus*: ut vocatur à *Matthæo Parisio* ad ann. 1151. *Voss. de Hist. Lat.*

De certo mortis ejus tempore non constat. *Galfridi* fidem in Historicis vellicârunt plures tum veteres tum recentiores, & censurâ satis iniquâ premunt. Multa nobis incredibilia videntur, utpote à nostris temporibus longissimè remota, & à seculi gentisque nostræ moribus aliena; multa, quæ etiam fabulosa esse concedantur, non statim ipse tamen ex proprio ingenio confinxit, sed ex vetustioribus rerum *Britannicarum* monumentis hausit.

Extat *Historia Britannia*, *Paris.* 1517. 4°. & inter Scriptores *Britan. Heidelb.* 1587. fol. alia latent MSS.

Rabbi MOSES MAIMONIDES.

Clar. An. D.
MCLX.

Natus *Corduba* Ann. Christi, 1135. Septuagenarius obiit. *Ioan. Marsh. in Canon. Chron.*

In *Ægypto* Scholam erexit: unde à nonnullis *Moses Ægyptius* dictus est: calluit linguam *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Arabicam*, *Turcicam*, *Græcam*, *Philosophiæ* etiam, *Theologiæ*, *Jurisprudentiæ* & *Medicinæ* peritissimus fuit: à *Judeis* magnis laudibus afficitur. Quidam eum *lucernam Israël* appellant: alii *lumen Orientis & Occidentis*: à nonnullis, sapiens *Hebraorum Arabum* nuncupatur. *Elias* in *Thesbi* ita de eo feribit: à *Mose Prophetâ usque ad hunc Mosén non surrexit sicut Moses*. *König. in Biblioth.*

Circa ann. 1160. effulsit inelytus ille Rabbi *Moses Ben Maimon*, qui ab initialibus nominis sui literis, *Rambam* solet nuncupari. Fuit ille *Maimonides* in *Hebraorum* literaturâ, ac *lure*, *Mathesi* etiam, & *Medicinâ*, præcellens. *Voss. de Mathem. p. 370.*

Doctissimus fuit inter *Hebraorum* Magistros, unde *Maximus Doctor* dicitur ab *Heinsio* in *Aristarcho*, p. 415. à suis ob eruditionem quâ polluit *Aquila* magna audit. *Quenstedt.*

Maimonides Aquinas Rabbiorum à nonnullis vocatur.

Rabbi *Moses Maimonides* omnium *Judeorum* doctissimus & acutissimus. *Scalig. Canon. Isagog. l. 3.*

Inter *Hebraeos* celebratissimus *Mercer. Præfat. in Iob.*

Judeorum juris, quod tum temporis in usu erat, scientissimus. *Selden. de Syned. Hebr. l. 3. c. 3.*

Fuit autor iste candidus minimeque superstitiosus. Plus certè veritati additus erat, quàm næniis importunis Neotericorum *Judeorum*. *Drus. in Tetragramm.*

Rabbi *Moses Ben Maimon Talmudicam* doctrinam sepositis nugamentis feliciter complexus est. Nunquam ita magnificè quidquam de illo Autore dicemus, quin id virtus superet ejus. Fato enim quodam & sorte nascendi primus solusque

solusque in illâ gente rectè intellexit, quid hoc sit *non ineptire*. Petr. Cunaeus de Rep. Hebr. p. 9.

Moses Maimonides (qui & *Moses Aegyptius* dicitur) solidæ atque ingentis doctrinæ vir, de quo videor mihi posse id verè dicere, quod *Plinius* olim de *Diodoro Siculo*, primum illum inter suos desuisse nugari. *Casaub.* 16. Exercit. 16. ad *Baron.* Annal. p. 538.

Maimonides admirandæ doctrinæ Scriptor. *Idem* p. 538.

Ex *Judeis* *Maimonides* præstat & *Kimchius*, quorum ille in suo *More Hannevachim*, hic in *Michlol* & *Schoraschim Criticæ Sacra*, tum ad linguæ Sanctæ, tum ad rituum & ceremoniarum notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facile possint abesse. *Hotting.* Bibliothecar. Quadripart. p. 175.

His addendus inter *Judeos*, quotquot à *Mosis* ætate floruerunt, doctrinæ & ingenii gloriâ longè præstantissimus Rabbi *Moses Ben Maimon*, cujus patrocinium si quis meruerit, idem se *Judeorum* omnium, qui illius effata, haud secus quàm *Dictata* de Cælo *Oracula* audiunt tulisse suffragia gloriatur. *Huet.* de Opt. gen. Interpretandi.

Eximium doctissimi *Maimonida* Opus *Ductor perplexorum*. — *Huet.* de Clar. Interp.

Et sanè, ut dicis, multa in Rabbinorum Scriptis occurrunt quæ ostendunt judicii tenuitatem. Sed sunt & alii, qui lectis Philosophorum *Græcorum* & *Arabum* libris nonnullis & *Christianorum*, accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbables, quos inter excellunt *Aben Ezra* & *Maimonides*. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Sams. Johnsonum*, Lutet. 2. Septembr. 1638.

Ex quo literæ inter *Judeos Occidentales*, *Christianorum* æmulos, explendescere cœperunt, duo præcipua in istâ caligine effulsere lumina, *Maimonides* atque *Abarbanel*, *Hispani*. Neutri rara defuit doctrina, excellens ingenium, gravis prudentia, nobilissima literarum præsidia. *Acta Erudit.* ann. 1686. p. 527.

Sicuti Rabbi *Moses Majemonides* apud cives suos tantam dudum adeptus est laudem, ut de eo pronunciarint: à *Mose*, Prophetâ scilicet, ad *Mosen*, *Aegyptium* nimirum seu *Majemonidem* non surrexit *Mosi* similis, ita non minoris est dignationis apud *Christianos*, quippe qui solidæ atque ingentis doctrinæ virum fuisse unanimes affirmant. Hinc Philologi summi magno numero scripta ejus in linguam Latinam transtulerunt. *Acta Erudit.* Januarii 1684. p. 10.

More Nevochim Arabice à R. *Mose Ben Majemon* conscriptus, literâ *Judaicâ* nondum editus, cujus *Hebraicam* quoque Interpretationem habemus, liber plenus bonæ frugis, abstrusæ eruditionis, & Theologis *Christianis* apprimè necessarius. *Ios. Scalig.* in Epist. ad *Stephan. Ubertum*.

Rabbi *Moses* cognomine *Maimonides* seu *Maimonis* filius magna mexistimationem sibi peperit, nedum apud *Judeos*, sed & apud *Christianos*, qui in suis Operibus unum ex ejus libris, cui titulus *More Nevochim* frequenter citant. Hujus Authoris præcipuus scopus est quæ in Scripturis difficillima insunt elucidare, omniaque æquivoca in iisdem occurrentia tollere. Plurimi *Judæi* in Methodum ejus illicò insurrexerunt, & hoc Scriptum damnaverunt, quia

fuoratiocinandi more Gentis suæ Patrum traditionem evertere videbatur. Ac sanè R. *Moses* Philosophum censerè nimis affectavit, & quoddam ex *Aristotelis* ac *Scripturæ* Principiis miscellaneum ferculum paravit, quod omnium palato sapere non potest. Ejus *Metaphysica* nimium subtilis est, & in sua plurimarum *Hebraicarum* vocum genuinæ significationis investigatione satis peritus Grammaticus non videtur. Præterea fere semper quæstiones decidit ex propriis præjudiciis quæ quidem Religionis quam profitebatur Axiomatibus quandoque conformia sunt; sed sæpius etiam accidit, ut *Arahum* Philosophorum, quorum libros evolverat, opinionibus mens ejus imbuta sit. *Jes. Rich. Simon. Histor. Critic. V. T. l. 3. c. 6.*

R. *Moses* omnibus deliramentis omninò vacuus non est, licet asseveraverint quidam eum esse inter Judæos unicum qui deliria nulla scripserit, *Solus inter Judæos nescit delirare Rabi Moyses*. Verum est pauciora apud ipsum ea occurrere quam apud alios *Rabbinos*, sed eorum prorsus expers non est, aliàs genuinus *Judaus* non esset. *Idem* Supplemento ad Judaicos Ritus. Gall.

Extat *Porta Moysis* Arabicè cum Versione Latinâ & notis cura *Edvardi Pocockii* LL. Orientalium in Acad. *Oxonienfi* Professoris. *Oxonia* 1655. in 4°.

Extat de Idololatriâ Tractatus Hebraicè cum Versione ac Notis *Dionysii Vossii. Amstelodami* 4°. 1641.

Librum, cui Titulus est, *Doctor Perplexorum*, ex Hebræo transtulit *Joan. Buxtorffius. Basileæ* 4°. ann. 1629.

Extat de *Pœnitentia* tractatus cum versione *Joan. Hilperti. Helmst.* 4°. an. 1651.

Extat opus *Manus Fortis* inscriptum, Latinè redditum à *Ludovico de Compiègne* natione *Judæo. Paris.* apud *Petrum le Mounier* in 12°. ann. 1667.

Extat de *Consecratione Calendarum* Tractatus. *Paris.* 1669. in 12°.

Extat liber cui titulus *Sepher Hammizvos Amstelodami* 1660.

Extant *Canones Ethici* Ebraicè & Latinè cum Interpretatione & Notis *Georgii Gentii* 4°. *Amstel.* 1640.

PETRUS BLESENSIS.

Clar. An. D.
MCLX.

A Natali Gallia ad *Ligerim* oppido cognominatus, ex Canonico *Bituricensis* Ecclesiæ, *Bathoniensis* in *Anglia* Archidiaconus, ac postea etiam *Londinensis*, & *Cantuariensis* Archiepiscopi Cancellarius: obiisse videtur (inquit *Labbe*) circa annum 1200. aut paulò post. Scripsit multa, quæ undique conquisita evulgavit *Parisis* in folio apud *Simeonem Piget* anno 1667. viâ *Iacobæ* sub signo *Prudentia*, *Petrus* de *Gussanvillâ Carnotensis* Presbyter doctissimus, cum Notis & variantibus *Lectio*nibus.

Vir in divinis *Scripturis* studiosus & eruditus, atque in sæcularibus literis egregiè doctus; ingenio acutus & vehemens, quia vitia Principum & Prælatorum non palpare, sed arguere noverat: propter eruditionem & vitæ honestatem apud Reges, Principes, & Episcopos in precio habitus. *Trithem.*

Vir linguâ disertus & eloquens, omnigeno nitidioris doctrinæ honestamento nobilitabatur. Non assentator *Gnatonicus*, palpare, sed testis & præco-
veridicus.

veridicus, Prælatorum ac Principum vitia modestè redarguere non metuens, in Gratiâ ita venit coram *Henrico II. Anglorum* Rege, ut primùm archidiaconatu *Bathoniensis*, postea *Londinensi*, demumque *Cantuariensi*, per illum donaretur. *Thomæ Becketi Cantuariorum* Archipræsulis, quem pro raro numine tunc *Clerus* habebat, tumentem arrogantiam, in Epistolis ad Amicos & in familiaribus colloquiis solenter, sed religiosè, stringebat. *Clerumque* ipsum à vero dissentientem, quasi imperu quodam, sapiusculè vocabat *Syriam, Edom, Vitulos, Bethel, Idola Aegypti, pingues Samaria, Sacerdotes Baal, Indices qui condunt leges iniquas, & plura similia. Ioan. Bulaus.*

Inter dotes animi, quibus *Blesensis* excelluit, principem pono insignem *Sacrarum Scripturarum* scientiam & memoriam, quarum sententiis & Phrasibus sic omnia scripta sua condivit & respersit, ut haud secus, quàm olim *Elifans* Propheta ab *Heliâ* spiritum duplicem, sic ille à *B. Bernardo*, cui proximè successit, Spiritum eructandi *Scripturas* hausisse videatur. Deinde Summam in dictandis Epistolis facultatem & celeritatem. *Ioan. Bulaus* in vit. *Petr. Blesens.*

Petrus Blesensis, Archidiaconus *Bathoniensis*: vixit tempore *Alexandri tertii Pontificis* & *Henrici* secundi Regis *Anglorum*, cui diu familiaris, & administer fuit. Scripsit multa sapienter, & eloquenter. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Petrus Blesensis Archidiaconus *Bathoniensis*, libertate spiritûs in scribendo eximius, & normam vivendi *Ecclesiasticis* præscribens. *Ioan. Card. Bona.*

Primus fuit *Petrus* ille *Blesensis*, qui vocem *Transsubstantiationis* adhibuit, observante *Calixto*, tract. de *Transsubst.* th. 13.

Quæ ex ejus Epistolis nobis supersunt, totidem pro *Ecclesiæ* doctrina & pro pietate sunt Regulæ. *Moreri Diction. Gall.*

Ut *Petri Blesensis* meritum innotescat, satis est dicere eum fuisse delectum, ut unum è præclarissimis ævi sui *Politicis* à *Gulielmo II. Sicilia* Rege, ad *Sigillorum Custodis* munus; plurimos illustres Viros ejus operam quæsisse tanquam eloquentissimi in ejus seculo, ad maximi momenti Epistolas suas scribendas; & *Alexandrum III. Pontificem* ejusdem calamo usum esse ad librum illum adornandum quem misit ad potentem quendam *Orientis Principem* qui *Religionis nostræ Mysteriis* initiari cupiebat. Magni illius Viri Opera bis jam sub prelo sudaverant. Sed nova hæc Editio duabus cæteris multò absolutior est. Nedom enim ad plurimum *Manuscriptorum* trutinam iterum examinata fuit, sed etiam Tractatibus aliquot hætenus ineditis locupletata. Conciones, quas *P. Bulaus* ex societate *Iesu* sub *Petri Blesensis* nomine typis mandari curavit, illi non sunt insertæ, quia *Petrus Comestor* earum genuinus *Autor* nuper deprehensus est. *Eruditorum Ephemerides Gallicæ*, diei *Lunæ 16. Maii 1667.*

Petri Blesensis Continuatio ad *Historiam Ingulphi* primùm edita cum *Ingulpho*, *Oxon. 1684. fol. p. 108.*

JOANNES CINNAMUS.

Clar. A. D.
MCLIX.

G *Rammaticus*, seu *Notarius Imperatorius* claruit anno 1160. in vivis adhuc anno 1183. *Gul. Cave.*

Scripsit Historiam, quâ compendio *Ioannis Comneni*, diffusè verò *Emanuelis Comneni* filii res gestas depingit. Prodiit *Græcè & Latine Ultrajecti* in 4. anno 1652. cum *Notis Cornelii Tobii*, itemque *Parisiis* in fol. anno 1670. cum versione, notisque *Historicis & Philologicis Caroli du Fresn.*

Satis mihi erit pro hac re stabiliendâ elegantissimi item ac prudentissimi, licet sequioris seculi scriptoris, *Ioannis Cinnami* testimonium, in quo vertendo illustrandoque diu me exerceo speroque laborem hunc meum, propter pulcherrimam *Historiam*, ad hunc diem cum vetustate luctantem, meis vigiliis & amicorum operâ, è scopulo in tranquillitatem illatam, *Historicæ* veritatis studiosis non ingratum futurum. *Leo Allat.* in *Dissertat. De Psellis.*

Autor elegans est, si quis alius. Formulæ dicendi peregrinis sæpius utitur, figuris ex sophistarum penu. Periodi illi concisæ, plenæ, nisi cum compositionis novitate asperantur & obscurantur. Totum se, ut verbo extricem, ad *Procopium* componit. Et mirum est, inter tot alios posterioris sæculi scriptores, tumultuariè in dicendo scribendoque delirantes, hunc tantum sapuisse. Non nemo dixerit, eum nimium sibi indulgisse in enarrandis rebus *Græcorum*, quas maiores, quam erant, fecerit. His tamen respondebit *Thucydides*; eatenus sunt tolerabiles alienæ laudes, quatenus seipsum quoque parem arbitrantur alicui illarum assequendæ: in quibus verò imparem, iis invident, fidemque non habent. In *Pontifices Romanos*, cum sese tulerit occasio, semper & acriter intemperans est. *Idem* in *Diatrib. de Simeonibus.*

Sed omninò modum excessit in suo laudando Principe (*Manuele Comneno*) quem etiam, ubi vincitur, ut victorem nobis describit. Sed illud quàm vanum, quod eum solum inducit pugnante aduersus totum *Saracenorum* exercitum! Dictio ejus purior tersiorque, quam aliorum esse *Græculorum* solet. Imò *Xenophontis* ipsius, quem in *Præfatione* laudat, æmulus est. *Voss. l. 4. de Hist. Græc. c. 19.*

Vitio ipsi vertitur, quòd in laudando *Manuele* modum excesserit. Laudat quidem, sed intra modestiæ limites, nec adulatur; certè adulationis suspicionem à se longissimè se movet, dum ex insitâ animi indole, atque ipso naturæ ductu se ne verbum quidem ultrò aut scientem, nisi verè perinde ac liberè proferre posse profiteatur. *Gul. Cave* in *Hist. Literar. Script. Eccles.*

Vestro dignum præsidio & tutelâ habeatis maximis quondam Imperatoribus earum *Ioannem* hunc *Cinnamum*, Scriptorem industrium, elegantem, magni *Xenophontis* æmulum, satis ingenio suo indulgentem, satis temperantem; laudantem *Comnenos* Principes suos, ubi ratio, & locus, & merita postulant, non res & fortunæ eorum immodicè adulantem, omnibus denique, quæcunque illo sæculo viguerunt ingenia, lumine ac claritate suâ tenebras obducentem.

Cornel.

Cornel. Tollius in Litt. ad Provinc. *Ultraject.* ord. quas *Cinnamo* suo præmisit.

Fatendum est, neminem fere alium junioris *Græciæ* Scriptorem aut totâ *Historiæ* serie verbis tam elegantem, aut in *Orationibus* tam bellum, tam argutum esse, atque hunc nostrum. *Idem* in Not. ad *Cinnami* l. 3. c. 14.

Certè in isto Opere, ut in enarrandis *Græcorum* gestis nimium sibi videtur indulgisse, dum ea longè majora, quàm erant, facit; ita in *Pontifices Romanos*, *Imperatores Germanicos*, atque adeo in *Latinos* omnes, ex innato *Græcanicis* ingeniis odio, seu potius invidiâ, parum æquus, imò semper & acriter intemperans est, *Carol. Dufresn.* in Prolegom. de *Cinnamo*,

JOANNES SARISBERIENSIS.

Ioannes de *Sarisberiâ*, seu *Salisbury*, natione *Anglus* patriâ *Wiltunensis*, *Clar. A.D. MCLXXII.* *Theobaldi Cantuariensis* Archiepiscopi, ejusque successoris *S. Thomæ Becket* Martyris primùm Clericus, tum anno 1172. creatus Episcopus *Carnotensis* cessione *Willelmi* dicti ad *Albas Manus*, filii *Theobaldi* Comitis *Campaniæ*, qui ad *Senonensem*, ac deinde *Rhemensem* Cathedram promotus, per biennium *Carnotensem* Episcopatum concessu *Alexandri III.* Papæ retinuerat. Interfuit Concilio *Lateranensi* anno 1179. unde reversus obiit anno 1182. sepultus in Abbatia *Sanctæ Mariæ* vulgò de *Iosaphat* appellatâ *Labbe* de Script. Eccles.

Joannes Sarisburienſis, natus in Provinciâ *Wiloheriæ* quæ alio nomine *Vilugia* dicitur, ex primis unus fuit, qui nostræ *Britanniæ* post *Theodori* tempora, *Græcam* & *Latinam* Linguam, suæ puritati ac dignitati restituere laboravit. Avidus bonarum literarum explorator, perceptis *Artium* præceptiunculis primis, trajectoque mari, celebriora *Gallorum*, *Italorum* & *Apulorum* frequentabat studia. Dulce nimirum semper habuit, in liberalium *Musarum* Campis exercere ludum, ingenio ad id dexterrimo præditus. Singulari per hos labores linguæ beneficio atque eruditione præstans, *Eugenio* tertio, & *Hadriano IV.* *Rom. Pontificibus*, ac tandem *Cantuariorum* Archipræsuli *Theobaldo*, eximiè charus fuit. Telis tamen acerbissimis nonnunquam insectabatur Cleri abusus Scriptor suæ ætatis longè eloquentissimus, *Carminè* ac *Prosâ* excellens. *Ioan. Balæus.*

Ioannes Sarisburienſis Natione *Anglus*, patriâ *Wiltunensis*. Vir ad bonas artes capessendas à naturâ formatus Copiosi, grandis, sublimis ingenii. Insignis Poëta, Orator eloquens, omnes liberales, omnes Mathematicas artes ad unguem calluit. In Philosophiâ tum *Morali*, tum *Naturali* profundè eruditus. *Græcæ* Linguæ peritissimus, *Hebraicæ* non ignarus. Denique in *Sacris Scripturis* omni-que *Theologiæ* genere versatissimus. Anno Dom. 1177. factus est in *Galliâ Senonensi Carnotensis* Episcopus, *Carnoti* obiit an. Dom. 1182. dum in *Angliâ* regnavit *Henricus II.* *Pisæus.*

Ejus *Policraticon* magni æstimatur apud Eruditos.

Joannes Sarisberienſis Episcopus *Carnotensis* tempore *Alexandri III.* supra

D d d 2 xvi

ævi illius morem doctissimus, vir gravis etiam cum de nugis scribit. *Joan. Bona.*

Fuit vir *Gracè Latinè* que doctissimus, ac prosâ idem ac carmine pollens. Imò, ut optimè *Dempsterus* censet, *in eo multiplex lectio, acere iudicium, & ut illa ferebant tempora, eloquentia satis Voss. de Hist. Lat.*

Joannes Sarisburiensis, vir, supra quam barbaries seculi ferebat, in omni literarum genere versatissimus, unde & *Incomparabilis* pro eâ ætate *Scriptor* dicitur *Rafino in Antiq.* Insignis *Græcus & Latinus*, ita ut utramque linguam in *Angliâ* pristina puritati restituerit. *Quenstedt. de Viris Doctis.*

Dignus ille auctor, qui multorum manibus teratur. Nævi aliqui, sed illius ævi sunt: qui doctam scripti majestatem non impediunt. Atque mores nostri ejusmodi quoque *Censorem* merentur. *Eryc. Putean. cent. 2. Epist. 84. ad Palthemium.*

Magnum ingenium, summa prudentia, singularis eruditio fuere ævo ultimo, in *Joanne Saresburiensi Anglo, Carnotensium* Episcopo. *Epistola* tanti *Præsulis* magno bono literario nuper memoria restitutæ sunt. *Barth. l. 13. adv. c. 12.*

Quò nescio an ullum ex sequioribus seculis literatiorem *Scriptorem* habuerit. *Idem ibid. l. 16. c. 31.*

Merito *Joannem Saresburiensem, Carnotensium* ante annos ferè quingentos *Præsulem* tanti faciunt summi hujus ævi viri, ut penè *Romanis Scriptoribus* adæquent. Habuit ille sanè *Scriptores*, iisque dextrè ad res & verba usus est, quos nobis fata inviderunt. *Idem ibid. l. 17. c. 8.*

In quo Centone (viz. *Policratico Joannis Sarisburiensis*) multos pannos purpuræ agnosco, & fragmenta ævi melioris. *Lips. Not. in Tacit.*

Quamvis sæpiusculè purpuræ huic pannum assutum videas, non illicò tamen ex bonæ notæ Auctorum censu exauctorari omninò merebatur. *Eusthas. Suvart. l. 1. Analect. c. 3.*

Joannes Saresburiensis, Cornicula vocatur à *Jano Donsâ* nomine parum honesto, quodque saltem eò locò non merebatur, *Scriptor* alioqui non malignus, & vel ex ævi barbari moribus, si non ubique autores citat, excusandus, neque tam asperè habendus. *Thomas, de Plagio, num. 535.*

Joannes Saresburiensis multa ex *Apuleio* desumpsit. *Colvius* in *Notis* ad lib. de *Dogm. Platon.*

Videor mihi videre in hoc homine, præter raram quandam facundiam omnis scientiæ orbem. *Joan. Leland.*

Vir *Gracè & Latinè* doctissimus, in quo *matutinam stellam* de suis thesauris *Deum* produxisse ait *Petrus Abbas Cellensis*, lib. 7. ep. 8. *Olear. in Abac. Patrum.*

Vir ætatis suæ eloquentissimus, & reconditoris cujusvis Scientiæ genere instructissimus. Morum severissimus Censor, & si quis alius, rigidi servator *Honesti*: in carpendis aliorum, etiam si Regum vel Pontificum vitiis parem adhibuit facundiam & libertatem. Nec amicis pepercit, nec inimicis. Quin nec ipsi *Thoma*, domino suo & familiari, obstinatum & pervicacem in Regem clementissimum animum sæpius objicere dubitavit. *Gul. Cave. in Hist. Literar.*

Hic

Hic ut prophanis Scriptis auctoritatem conciliaret, impudenter mentitus est. *Ernst. de verâ Philof.*

Plura de hâc Autore memoratu sanè dignissima, ex Epistolarum *Thomæ Becketi* collectione, non sine lectoris commodo peti possunt.

Extat *Polyeraticus* Lugd. Bat. 1639, 83. & in Biblioth. Patr. Tom. 23.

Extant Epistolæ 303. in Bibliothecâ Patr. Tom. 23.

Epistolarum aliarum prodiit Parisiis. 1611. 4.

THEODORUS BALSAMON.

D Iaconus, dein Nomophylax, & Chartophylax, tandem Patriarcha *Antio-* Clar. A. D.
chennus, eruditissimus sui seculi. Spe sedis *Constantinopolitanae*, ab *Isaaco* MCLXXX.
Angelo Imp. lactatus, in *Præsulum* cœtu, translationem ex unâ sede in aliam *Ca-*
nonibus non esse contrariam obtinuit, sed *Dositheo*, qui Patriarcha *Hierosolymita-*
nus fuerat, ab Imperatore promotus, deceptus est. Scripsit notas in *Nomocanonem*
Photii: & *Sykogen Constitutionum Ecclesiasticarum*; quorum ille in Bibl. *Iuris Ca-*
nonici Iustelli, hæc cum notis *Caroli Annibalis Fabrotti* prodierunt. Sed Com-
mentarius ejus in *Nomocanonem* in Bibl. *Basiliensi*, longe amplior extat, quàm
qui *Parisiis* habetur: Scripsit porro *Meditationes* in privilegia *Patriarcharum*,
Responsiones ad *Marcum* Patr. *Alexandriae*: ubique acris contra *Latinos*, qui
tum *Antiochiam* tenebant. Obiit anno 1203. *Hofman.*

A *Spondano* in *Epitom. Annalium Baron.* ad annum 1193. num. 4. vocatur *Iu-*
risconsultissimus, item *legum* & *Canonum* peritissimus.

Theodorus verò pessimè affectus in *Latinos*, à quibus suâ Ecclesiâ pellere-
tur: toto opere illo (notis in *Nomocanonem Photii*) summâ animi amaritudine
à se conscripto, nihil magis elaboravit, quàm ut infamaret *Latinorum* Eccle-
siam principalem, *Romanam Sedem*, cujus auctoritate ab *Antiochena Ecclesiâ*
se excludi cognosceret. At quàm calumniosè, astutè, vastoque consilio id ege-
rit, videndum est: In primis vero homo vaferrimus consuetâ arte *Pelasga* apo-
crypha in sua collectione miscuit cum *authenticis* atq; *probatis*, nempe *Canones*
Apostolorum dictos, ab Ecclesiâ Catholicâ nunquam receptos & probatos; itemq;
rejectos alios, appositosque mentitos *Canones* ad sextam *Synodum*, ex quibus
tanquam è Pharetris Sagittas sumit contra *Cœlibatum Ecclesiæ Occidentalis*,
jejunium Sabbati, & alia id genus. Itemque, quod nemo alius *Græcorum* antea fe-
cerat, ex *Actis Sylvestri Papæ*, sub *Eusebii Casariensis* nomine falsò *Græcè* scrip-
tis edidit edictum *Constantini* de *Donatione*, non ut rem gratam faceret *Romanae*
Ecclesiæ, sed ut *Constantinopolitanum Patriarcharum* ostenderet antiquissimum.
Baron. ad ann. 1191.

Neque hîc omittenda cautio *Ioannis Maria Brasichellani* in expurgatione
Bibliothecæ *Bigneanae* veterum Patrum: Memineris Lector *Theodorum Balsamo-*
nem *Græcum* esse *Schismaticum*, *Ecclesiæ Romanae Hostem*, erroribus non paucis defœ-
datum, ut notavit *Genebrardus* in *Chronologiâ*, p. 616. & 622. Ideoque *Scholia* ejus ac
Commentaria tantùm legenda, nec eis multum fidendum. *Phil. Labbe de Script. Eccles.*

Hunc *Theodorum Balsamonem* jure Canonico pariter ac Civili instructissimum fuisse, non tam ex aliorum testimoniis, quàm ex suis ipsius Operibus constat. Multa siquidem composuit, quæ omnia ad *jurisprudentiam* spectant-----Inter omnia autem Opera, quæ illustris hic in utroque *Jure* princeps elaboravit, primum illud jure merito habetur, quo antiquos *Conciliorum Patrumque Canones* interpretatus est *Gul. Bevereg.* Prolegom. ad *Canones*.

Ὁ ἱερός & τὸ ἀνὴρ, &c. Divinus ille vir, *Antiochia* Patriarcha, accuratè per-
eallebat *Civiles & Canonicas* Constitutiones, & ab omnibus in hisce rebus cele-
bratus fuit. Ejus autem scripta, quæ ad *Canonica & Civilia* lemmata edita sunt,
non in omnibus, quod mirum est accuratationem habere cernuntur, sed velut
ex oblivione maximè & inconsiderantiâ procedentia, alibi etiam in seipsis di-
visa. Nec de eo dubitat qui diligenter considerârit, inveniens ejus scripta subtili-
tati viri non respondentia. Ego autem etiam illo vivo multos audivi *Constanti-*
nopoli legisperitos, qui quasdam viri illius sententias reprehenderent, quòd non
essent rectè prolatae in *Canonum & Legum* interpretationibus, & aliis hujusmo-
di voluminibus. *Ioan. Episc. Citri* in *Epist. ad Constantinum Cabasilum Archiepisc.*
Dyrrachii. Vide *Gul. Bevereg.* ibid.

Vixit usque ad annum 1203. quo capta est à Latinis *Constantinopolis*. De obitu
verò ejus nihil constat. Græcorum sui temporis citra invidiam doctissimus,
Juris Orientalis Canonumque Ecclesiasticorum, omnium quos unquam tulit
ferax Græcia, peritissimus. Erat præterea Ecclesiarum Orientalium adversus
Latinos acerrimus propugnator, quo nomine convitia in illum pleno ore
effundunt *Baronius*, aliique causæ Pontificiæ Sectarii. *Gul. Cave* in *Hist.*
Literar. Script. Eccles.

Extant Græc. Lat. Commentarii in *Canones Apost. & Conciliorum*, *Epi-*
stolæ SS. Patrum, *Parif. 1620. fol.* & cum *Notis Beveregii* in *Pandect. Canon.*
Oxon. 1672. fol.

Versio Latina Expositionum *Balsamonis* in *Photii Nomocanonem*, *Gentiano*
Herveto Gallo auctore, primùm prodiit *Parisiis 1561.* eodemque anno altera, è
librariâ *Bonifacii Amerbachii*, auspiciis *Henrici Agylai*, *Belga*, qui itidem lati-
nitate donavit, *Basileæ* editâ, per *Ioan. Oporinum*.

Rabbi D A V I D K I M C H I.

Clar. A. D.
MCXV.

H *Ispanus*, Filius Rabbi *Josephi Kimchi*, Grammaticus doctissimus, floruit
Anno Dom. 1190. *Alsted.*

Scripta ejus hæc sunt; *Michol*, id est, summæ partes duæ; altera *Grammaticas*
Regulas complectitur, altera *Dictionaryum Talmudicum*----*Commentarii*
in libros *Josue*, *Judicum*, *Samuelis*, *Historiam Regum*, in *Prophetas*, *Isaiam*,
Jeremiam, *Ezekielem*: & in duodecim minores *Prophetas*: in *Psalterium*----
Liber Radicum.

Nomen est familiæ quæ tres viros insignes habuit; viz. *Iosephum* Patrem, &
Davidem, *Mosemque* Filios: quorum uterque *Grammaticam* edidit, sed ille
plenissimè

plenissimè scripsit de hac arte, quem *Christiani Doctores* plurimùm sequuntur. *Drus. Not. in Terragram.*

Vir talis, qui quod literam, quod Historiam, quod denique Idiomata vocum attinet, plurimum lucis ac utilitatis *Veteri Testamento* adferat. Nonne ex solo ipsius libro. *Radicum* sole clariùs ipsius *Ebraica* eruditio solidissima refulget? certè suo *Michol*, omnem laudem est supergressus. *Dilheri Disputat. Academic.*

David Kimchius, author, ut doctus, ita (nisi ubi nimio in *Christianos* zelo præceps rapitur) sobrius & gravis. *Pocock Not. Miscel. in Port. Mos. c. 4.*

Magnus *Christianorum* adversator, vocatur *Grotio* in 5. l. *Verit. Rel. Christ. sect. 22.*

Ex *Judaïs* *Maimonides* præstat & *Kimchius*, quorum ille in suo *More Hannevochim*, hic in *Michlol* & *Schoraschim* Criticæ Sacræ, tum ad Linguae Sanctæ, tum ad Rituum & Ceremoniarum notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facilè possint abesse. *Hottinger. Bibliothecar. Quadripart. p. 175.*

Multum laudat *Kimchi* librum *Radicum* *Paulus Fagius*: Nescio (inquit) an unquam liber in *Hebræâ Linguâ* à quoquam mortalium scriptus sit, qui eo plus prodesse possit omnibus solidè *Hebraicari* cupientibus. *Faul. Fag. Præfat. præfix. Thisbiti.*

Ut ex *Rabbinis Hebræorum* in *Vetus Testamentum* novissimus est, præter *Rabbi Levi Ben Gerson*, sic etiam doctissimus, minimè superstitiosus, & *Christianorum* lectioni aptissimus judicatur. *Gesner. in Biblioth.*

R. David Kimchi honorificum visum fuit à superioribus dissidere, ut famam apud posteros sibi conciliaret. Atqui hic sæpè dormit, magisque est Grammaticus quàm Theologus, qui proinde à *Judaïs* negligitur, & tantum habetur pro Grammatico. *Possevin.*

R. David Kimchium, qui est *Hispanus* æquè ac *Aben Ezra* præ omnibus *Judæis* Grammaticis sequuti sunt Theologi, tum propter ejus methodum, tum propter Styli puritatem. Ab illa familia prognati multum in *Hebraicam* linguam laboraverunt. *Mosis Kimchi* fratris *Davidis* Grammaticam habemus quæ in *Latinum* versa fuit. Prætereaque *Iosephi Kimchi* patris eorum Libri à *Rabbinis* quandoque citantur. Sed quia *R. D. Kimchi* omnes alios antecelluit, ejus ferè solius opera posterioribus his seculis lecta sunt. *Christiani* ea transtulerunt prout ea sibi necessaria deprehenderunt, imo ipsa tamquam suarum Versionum normam sibi proposuerunt. Recentiores *Judæi* cæteris omnibus Grammaticis illos etiam anteponunt: Et *Aben Melech* qui Grammaticalium interpretationum *Rabbinicarum* in totam Scripturam Synopsin confarcinavit, huic Authori præsertim adhæret. De illo dicit neminem inter *Judæos* ei comparari posse, tum quoad *Massoræ* studium, tum quoad bonorum Exemplarium Bibliorum quæ in *Hispania* extabant perquisitionem. Interea tamen utcumque satis exactè *Massoram* sequatur *Kimchi*, ab illa nihilominus quandoque recedit, literasque invicem permutat ut meliorem sensum eruat. *Jes. Rich. Simon. Hist. Crit. Ut. l. 1. c. 31.*

R. D. *Kimchi* ad Scripturarum sensum literalem animum etiam appulit; Eiusque Commentaria minùs rædiosa forent, si tot Grammaticis subtilitatibus non scaterent. Idem ibid. lib. 3. c. 6.

Inter *Rabbinos* qui excelluerunt in explicatione sensus literalis Scripturæ Sacrae, D. *Kimchi* præ cæteris æstimatur. Ille est qui graviores *Grammaticæ* difficultates explanavit. Ab illo *Pagninus* & plerique omnes cæteri *Authores* qui *Lexicis* condendis operum navarunt Verborum significationem didicerunt. Illi præsertim Recentiores *Hebraicæ Linguae Idiotismorum*, notitiam acceptam ferre tenentur. *Ephemerid. Erudit. Gall. diei Lunæ 6. Decemb. 1666.*

Seculo 13. vivebat, & in *Hispania* natus erat, ex familia inter populares suos illustri, cum & ejus Pater & Frater ejus duo celeberrimi *Rabbini* fuerint. In maximam Scripturæ Sacrae partem Commentarios elucubravit, qui apud Judæos in magno pretio habentur, sed quorum Christiani sufficienti notitia carent, quia pauci reperiuntur inter hos qui Hebraicum Idioma satis perfectè calleant ad Rabbiorum claram intelligentiam. Idem ibid.

Psalms iv. cum interpretatione ejus Hebraicâ, edidit Hebraicè cum versione suâ Latinâ *Joannes Bourdelotius Senonensis*, advocatus *Consistorii* aulici. *Lutetiae Paris. in 4. ann. 1619.*

Commentarii in omnes Psalmos *Davidis* ex Hebræo Latinè redditi à Domino *Ambrosio Janvier* Congreg. S. *Mauri* Monacho *Benedictino. Paris. in 4. apud Lud. Billaine ann. 1666.*

ROGERUS HOVEDENUS

Clar. A. D.
MCXCIX.

E Boraci in *Angliâ* nobilibus parentibus ortus, ac primarius quondam *Theologia* in *Academiâ Oxoniensi* Professor, vixit usque ad annum 1200. Quo autem anno defunctus sit, incertum est. Inter domesticos *Henrici II. Angliæ* Regis aliquando fuit, quo defuncto, *Historiam* sive *Annales Gentis suæ*, duobus elaboravit libris, eos auspiciatus ubi *Beda* desinit, ab anno scilicet *Christi* 731. perduxit autem usque ad *Iohannem* Regem, qui anno 1199. regnare cœpit. Extant *Annales* inter *Autores Rerum Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos, anno 1596. *Londini*, iterumque *Wechelrianis* Typis *Francofurti* Anno 1601.

Dum egit in *Aula*, solebant aliquid nonnunquam ab eo consilium petere in *Juris* controversiis difficilioribus, unde vidit è re sua fore, si studiis *Cæsarii* vel *Civilis Juris* se dederet, ad aliquot igitur annos illi scientiæ navavit operam. Deinde etiam ad *Ius Pontificium* vel *Canonicum* animum adjecit, & in utroque non contemnendos fecit progressus. Hâc igitur doctrinâ & in rebus agendis dexteritate, aucta est apud Regem viri auctoritas, aucta gratia, auctæ denique facultates. Verùm *Henrico* Rege mortuo, reliquit *aulam*, mutavit animum, & ad *Historias* tum legendas, tum etiam scribendas se contulit, scripsitque *Annales* gentis nostræ longè accuratissimos, non solum annos, sed etiam menses, dies, & nonnunquam *Horas* diligenter annotans---Has *Historias* Ann. Dom. 1291. omni diligentia, donec invenirentur, per *Bibliothecas Angliæ* perquiri fecit *Edvardus*

Edwardus Primus Anglia Rex, eo tempore quo dubitari cœpit de *Supremo Dominio Regum Anglia* in Regnum *Scotia*: de quâ controversiâ scribit *Ranulphus* in *Polychronico* libro septimo, capite 39. Sed apud hunc & alios plurimos Auctores res adeò clara inventa est, ut postea nullus relictus fuerit dubitandi locus, quin *Rex Scotia* semper fuerit *Regis Anglia* Vassallus, tenueritque Regnum suum tanquam *Anglicani* Regni verum & legitimum feudum. Porro *Rogerus* suis Historiis & aliis Scriptis laudatissimis nomen omni posteritati, imò potius immortalitati commendavit. *Joan. Pitsæus*.

Rogerus Hoveden, vel *Hovedenus*, *Chronographus* insignis, in *Eboracensi* provinciâ, ex illustri *Hovedenorum* familiâ natus, plurimum apud suos *Anglos* ingenii dexteritate valuit. *Joan. Baleus*.

Rogerus de Hoveden, insignis Historicus, scripsit libros duos *Annalium Anglicanorum* valdè diligenter, & pervenit usque ad *Johannem* Regem, qui regnare cœpit Anno Dom. 1199. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Vir clarissimus *Henricus Savill*, præfatione in *Scriptores Anglia* à se editos *Londini*, vocat eum *Auctorem cum primis bonum & diligentem, verissimumque superiorum temporum Indicem*.

Tantum interim Lectorem admonitum volo, fuisse quendam *Rogesium Hovedenum*, hominem non indoctum, qui eadem quâ ille (*Simeon Dunelmensis*) serie, *Historiam* deduxit à *Bedâ* ad *Johannis* Regis Imperium, quem ob *Historiam* avitam ut meritò probandum putem, ita improbandum, quòd, picta *Simeonis* prata, nulla ejus nominis mentione prorsus habitâ, compilaverit. *Joan. Leland. MS. de vitis Script. Anglic.*

Hic mihi non placet *Rogesium Hovedenus*, vir alioquin laudandus, qui *Scriniâ Simeonis*, suppresso ejus nomine, strenuè compilavit, & aliena pro suis, gloriæ avidulus, supposuit. *Joan. Leland. Comment. in Cygn. Cant.*

Manuscriptum hoc opus *Cantabrigiæ* adservat Bibliotheca, quæ est in Collegio *S. Benedicti*. *Thomas James* in Bibliothecâ eâ *S. Benedicti* extare ait *excerptiones de Chronicis Roberti de Hoveden*. Uti quoque privatâ *Baronis Lunlejan*, atque alia *Gualteri Copi. Voss*.

GULIELMUS NEUBRIGENSIS.

Gulielmus cognomine *Parvus*, *Anglus*, *Bridlingtonæ* in agro *Eboracensi* natus, *Cænobii Neuburgensis* (inde illi *Neuburgensis* nomen) ordinis *Augustiniani* Canonicus, claruit anno 1200. etiam ante plures annos clarus, quippe qui natus est anno 1136. Obiisse volunt anno 1208. *Gul. Cave Chartophyl.*

Sub *Richardo* Rege, ac *Joanne*, claruit *Gulielmus Little*, qui & *Parvus*, sive *Gallico* cognomento *Petit*. Imò nec alius est *Gulielmus Neubrigensis*, quomodo vocatus, quia *Novoburgensis* Monasterii propè *Sylvam Cuculinam* Canonicus, ac *Doctor Theologus* fuerit. Hic, præter alia; edolavit libros duos de *Regibus Anglorum*: Item *Historiam de Gestis Anglorum* libris quinque: qui Manuscripti supersunt *Cantabrigiæ* in Collegio *S. Benedicti*. *Thomas James* ait, eos manu recen-

tioris scriptos quibusdam in locis esse restitutos & perfectos. At primus eos in lucem protulit *Guilielmus Sylvius*. Orditur ab anno 1066. quo *Guilielmus* cognomento *Nothus*, *Dux Normanniæ*, *Haraldo Regi Anglorum*, bellum intulit: Hinc autem paucis omnia perstringit, usque ad annum 1135. quo se natum fuisse scribit: inde verò fusè omnia persequitur, usque ad annum 1197. *Polydoro Virgilio Veridicus Auctor* nuncupatur. At à *Guilielmo Lelando* non injuriâ reprehenditur, quòd modum non tenuerit in culpando *Galfredo Monemutensi*. Nam etsi multa fabulosa in eo sint; tamen non tam multa, quàm ille videri vult. Nec ipse effugere potuit *Neubrigensis*, quin fabulas multas Historiæ suæ inferciret. Interea dissimulare non possumus, longè majori judicio, ac delectu, in scribendâ Historiâ *Neubrigensem* usum esse, quàm *Galfredum Voss.* de Hist. Lat.

Is humanis juxtâ ac Divinis Studiis tantoperè adhærebat, ut nullam ferè horam rectè collocatam putaret, nisi in doctorum librorum lectione. A *Polydoro Vergilio*, *Veridicus Author* pronuntiatur, quòd *Britannicæ Historiæ* fidem non læserit. A *Lelando* æquiore rerum nostrarum censore, è contrâ justissimè reprehenditur, quòd *Britannicarum Antiquitatum* ignarus, tam calumniosè cum *Galfredo Monemutensi*, homine erudito, & mortuo, tam acriter in *Chronicorum* suorum Proœmio decertaverit. *Ariburumque* fortiores esse, *Lelandus* dicit, quàm qui supprimeretur à deside *Monacho* ac alium fuisse *Merlinum*, quàm putaret subjiciendum alicujus cucullati judicio: quum eorum nomina de medio tollere niteretur. Erat tamen *Guilhelmus* (inquit) ne quem justâ defraudem gloriâ, vir suâ ætate, rerum temporibus recentioribus gestarum non ignarus; sed multò in *Scripturarum Interpretatione*, ut ex ejus facile apparet libris, fœlicior. Scripsit ab An. Dom. 1066. ad an. 1197. stylo satis nitido. *Joan. Balæus.*

Natione *Anglus*, patriâ *Eboracensis*, ex Oppido *Bridlingtono*, & in *Cænobio Neuburgensi* juxta Sylvam quæ dicitur *Cuculina*, secundum institutum *S. Augustini Hipponensis* Episcopi Canonicus regularis. *S. Theologiæ Doctor*, in profanis etiam literis bene versatus. Vir ingenii, ut videtur, vafri & astuti, nonnihil item ambitiosi. Magnatum adulator, & sæcularis potentiae nimius fautor. Unde mihi de veritate in Historicis narrationibus non parum suspectus. A *Lelando* certè nec immeritò reprehenditur, quòd Historiam *Galfredi Monumetensis* tam rigidâ censurâ notaverit. Erat tamen in Sacris Scientiis eruditus, & in suis Scriptis ubique satis politus. *Joan. Pitsæus.*

Stylus est *Guilielmo* satis Latinus, satis nitidus, longè purior quàm quo Scriptores nostri coætanei uti solebant. Ad Historiæ ejus fidem non parùm facit, quod quæ tradit, aut ipse suis vidit oculis, aut à viris fide dignis accepit. *Gul. Cave* in Hist. Literar.

Extant *Historia Anglicæ* libri 5. cum Notis *Joannis Picardi*, *Parisis* 1610. 8º.

S T E P H A N U S L A N G T O N U S.

Clar. Ann. D.
MCCIV.

Anglus, primùm Gymnasii *Parisiensis* Magister fuit in *Theologiâ*, & sæcularis Canonici ad ædem *B. Mariæ*: exinde à *Papâ Innocentio III.* creatus est Presbyter

Presbyter Cardinalis Tit. S. Chrysogoni; ac tandem in Patriâ Archiepiscopus factus Cantuariensis: qua in dignitate admodum senex obiit anno salutis 1228. nono Regis Henrici III. anno. Episcopatus sui 21. Scripsit Commentarios in omnes & singulos *Vet. Testamenti* libros, & in Epistolas D. Pauli; aliaque plura, quæ habentur MSS. in *Bibliothecis Anglicis*, alibique.

Stephanus Langton, Anglus ad literas natus, *Gymnasii Parisiensis* Magister in *Theologiâ*, & ad fanum D. Mariae Canonicus Secularis, ac tandem supremus ejus studii Cancellarius, in *Philosophiâ Aristotelicâ* nulli suo tempore habebatur secundus. Utramque *Theologiam*, & *Scholasticam* & *interpretativam* ingenio callidus, novo *prælegendi* genere per subtilitates docuit: *Scripturasque Sacras* multis annis quàm superstitiosè per *Allegorizationes* ac *Moralizationes* exposuit. Qui mos diabolicus, unoquoque ferè pro sui ipsius interpretante comodo in maximum rei *Christiane* detrimentum, ad hanc nostram ætatem semper in deterius accrevit. His initiis clarus, & Romam à Pontifice Innocentio III. accitus, inter *Palatinos*, *Palatinus* & ipse, *Theologiam* publicè profitebatur: ad S. Chrysogonum Presbyter tandem Cardinalis effectus. Mortuo interim Huberto Cantuariensi Archiepiscopo, idem Pontifex (inquit Lelandus) ad solitas artes recurrens causabatur nescio quid, ut Stephanus iste substitueretur. Satis enim (ait) satis sciebat illu n in Angliâ magno usui sibi futurum, utpote hominem à seipso non ab Anglo, honoribus auctum. Joannes verò Rex, ut erat animo excelfo & planè invicto, tantam injuriam non ferens, Stephano statim regno suo interdixit. Joan. Balens.

Nemo Scholasticas subtilitates sive in *Theologiâ* sive in *Philosophiâ* clarius illo explicavit. Nemo Sacræ Scripturæ sensum, tam allegoricum quàm moralem feliciùs enodavit---- Dum esset Archiepiscopus, ad reformandum Clerum, & Populum Anglicanum, insignes Ecclesiasticas Constitutiones numero quadraginta & octo prudentissimè composuit. Omnes tum *Veteris* tum *Novi Testamenti* libros primus omnium in *Capita*, uti nunc habemus, ad eorum, qui Sacris Literis student, utilitatem, multo cum judicio distribuit & distinxit. Quod ante illum fortè vix quisquam unquam cogitavit, & in iis post illum nemo mutandum aliquid judicavit. Joan. Pitsens.

Thomas Waldensis in *Doctrinali* mentionem honorabilem hujus viri non semel facit, & ejus argumentis atque auctoritate nonnunquam utitur.

Stephanus Anglicus, gymnasii Parisiensis quondam decus & rector, in divinis Scripturis studiosus, & eruditus, atque in *Philosophiâ Aristotelicâ* nulli suo tempore secundus, theologiam multis annis gloriosè docuit, & primus Scripturam Sacram moraliter exponere cœpit. Et hinc mos inolevit, ut Magistri Scholasticæ Theologiæ divinos libros in Scholis lucidiùs & faciliùs aperirent: scripsit ergo in sacras literas multas præclaras expositiones, sed præsertim in Octateuchum Commentariorum libros undecim, & in sexdecim Prophetas libros sexdecim, stylo & affectibus non ingratos, sicut ex Fragmentis ejus, nuper à Tilmanno Carthusiano in Tomis Allegoriarum publicatis, apparet. Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4.

Homo egregiè doctus vocatur *Francisco Godvino* in lib. de Præsul. Anglic.

Ob eminentiam scientiæ morumque probitatem factus est Archiepiscopus *Cantuariensis. Oudin.* in supplem. de Script. Eccles. à *Bellarmin.* omissis.

Extat Libellus de *Translatione B. Thomæ Cantuariensis* ad calcem Epistolarum *Thomæ Becket* nuper edit. *Bruxell.* 1682. 4. ad R. *Joannem* ap. *Dacher.* Tom. III. inedita dabunt *Baleus, Pitseus, Jamesius*, alii.

NICETAS ACOMINATUS.

Clar. An. D.
MCCIV.

A Patriâ dictus *Choniates*, vir *Constantinopolitano* Imperio illustris, floruit initio Seculi decimi tertii. Magnis muneribus sub *Imperatoribus* defunctus, captâ à *Latinis Constantinopoli*, Anno 1204. *Nicaam Bithyniæ* concessit, ducta ibi puellâ, quam hostibus eripuerat. Libris 21. complexus est *Historiam* annorum 85. nempe ab obitu *Alexii Comneni*, ubi desierat *Zonaras*, usque ad annum 1205. quo *Baldvinus* obiit.

Zonaram tuum, vir amplissime, *Choniates* sequitur, homo suâ ætate non tantum magnis dignitatibus ornatus, sed etiam ingenio & multiplici doctrina præstans, & veritatis Historiæ, ut mihi videtur, ubique studiosus. Atque utinam alius *Græcus* extitisset qui ab hoc autore & *Chalecocondyla* prætermissa, pari facundiâ prosecutus esset. Major enim est *Choniata* copia & diligentia lectioque jucundior, quam *Zonara. Hieronym. Wolph.* in Epist. ad *Ant. Fugger.* quam *Niceta* præmisit.

Ex affectatione nescio cujus insolentis elegantiae & Poëticiæ dictionis æmulatione, in salebras sæpè incidit: & duris, ne inepris dicam, utitur Metaphoris, in *Proœmio* præsertim, ubi cum primis disertus videri cupit. Quod si totam *Historiam* simili oratione involvisset, in *Latomias* ire, quam molestiis *conversionis* conflictari maluissem. Sed quia tolerabiliter loqui incipit, cum ad rem ipsam ventum est: Hanc quoque operam studiosis *Historiarum* dare volui. *Idem* *Proœm.* Annotat. in *Nicet.*

Nicetas parum adhuc vulgo notus, fateor; sed dignissimus notitiâ: purum rectumque ingenium, si aliud illo ævo. Stylus ejus operosus, *Poëtas & Homerum* sæpè resipiens: at res & narratio ipsa distincta, composita; sine vanitate, sine ineptiis, brevis, quod satis sit, & fida. Crebra apud eum & opportuna Monita: judicia non libera solum, sed sana. Ad summam, legite vos *Politici*: gratiam mihi aliquis pro indicio habebit, certè debet. *Just. Lips.* l. 1. *Politic.* c. 9.

Quæ (simplicitatem & elegantiam) cum polliceatur in exordio suarum *Historiarum* unâ cum perspicuitate Historiæ maximè necessaria *Acominatus Choniates*, & nihil minus præstiterit putidus *Scriptor*, verè in illum adnotavit *Alexander* fortasse *Chartophylax*: Nescio quid dicam, ô *Choniata*! Dicis, sapientiæ esse, conscribere *Historiam* dilucidè & perspicuè, deinde ænigmata & obscurissima, scilicet tanquam in *Barathro* abdita, scribis. *Lel. Bisciola* Tom. 1. *Horar.* subciv. l. 5. c. 15.

Diligens

Diligens fuit *Homeri* Lector ac imitator, adeo, ut ob Poëticam atque insolentem Dictionem quandoque durior fiat: cum primis in *Prefatione*, quæ sanè salebrofa: in cæteris molliùs fuit. Quod & de se in *Prefatione* promittit. Ut mihi quidem videatur *Prefatione* cā ostentare voluisse, quantus *Logodadalus* foret: quod si similiter in *Historia* fecisset, nā ille multò etiam minus laudis, quàm nunc habet, meretur. *Voss. de Hist. Græc.*

In *Niceta Thesauro* satis feliciter procedebam, quamvis in eo quoque libros aliquot, præsertim priores & posteriores non paucioribus salebris scatentesprehenderim-----*Niceam*, quæ *Bithynia* Metropolis est, se contulerat, ubi, quod supererat vitæ, *literario* otio impenderet. Quod quidem quantâ diligentia laboreque præstiterit, testantur æternumque testabuntur *Divinæ Lucubrationes*, quas in hoc opus verè aureum congeffit. *Petr. Morellus* in *Epist. ad Joann. Sanctandream*, quam *Niceta Thesauro* præmis.

Historiarum libros 21. vertit *Hieronymus Wolphius*, ediditque *Basilææ*, Anno 1557. dein *Genevæ* prodiit, Anno 1593. & Anno 1647. Opus hoc insertum est *Bibliothecæ Byzantinae*.

Niceta Thesaurus Fidei Orthodoxæ prodiit *Græcè & Latine*, interprete *Petro Morello Turonensi*, in *Bibliotheca Patrum Magna*, tom. 12. *Parisiis* 1644. in fol. ibid. 1654. folio.

RODERICUS XIMENIUS.

N *Avarrus* fuit. Anno *Domini* 1208. factus est Archiepiscopus *Toletanus*. Clar. An. D. MCCVIII.
Inde *Rodericus Toletanus* multis audit. Obiit anno 1245.

Multum gloriæ comparavit libris 9. de rebus *Hispaniæ*; quas exorditur ab *Herculis* in eas terras adventu; ac perducit usque ad tempora *Ferdinandi III.* Id brevi, sed suavi eloquio facere, sententia est *Roderici Sanctii*, Episcopi *Palentini*. *Voss. de Hist. Lat.*

Martinus Præsul *Toletanus* obiit. Successit *Rodericus Semenus* domo *Vasco*. Hominem externum, spectatæ vitæ probitas eruditioque, ut ea erant tempora, singularis ad eum honoris gradum provexit. *Joan. Mariana* l. II. de reb. *Hispan.* c. 21.

Rodericus Ximenius, Archiepiscopus *Toletanus*, domo *Navarræ*, literarum humaniorum, potissimum verò antiquarum recentiorumque *Historiarum* longè peritissimus. Multum huic, ut & *Luca Tudensi* Episcopo, meritò omnes debent, quòd res præclare gestas situ ac squalore obsitas, peneque sepultas ab interitu vindicavit ad posterorūque transmiserit. Plurimarum hic rerum historias libris 9. itemque *Gothorum*, atque *Hunnorum* res gestas est complexus, resque quibus & ipse interfuit, memoriæ fideliter mandavit. *Andr. Schott.* in *Hispan. Biblioth.*

Hispania (*Roderico Ximenio*) summum beneficium debet, quòd res à suorum temporum memoriâ, propter vetustatem abolitas atque remotas insigni opere posteris tradidit. Verè is *Hispanos*, *Hispaniâ* in terrâ peregrinantes errantesque, quod de *M. Varrone Cicero* commemorat, tanquam hospites, quasi do-

mun deduxit. *Hieron. Surita* l. 2. rerum ab *Aragon.* Reg. gestarum.

Joannes, *Gerundensis* Episcopus, sic censet initio *Paralipomenorum*: In rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompejum*, *Orosium*, & *Isidorum Hispalensem*: tolerabilem *Rodericum Toletanum*: ceteros somnia contexere.

Lambertum etiam *Schafnaburgensem* haud planè contemno in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum* in *Hispanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo. *Lips.* in Not. ad l. 1. Politic. c. 9.

Anno millesimo ducentesimo decimo quinto, peregrinatione suscepta, *Rodericus* noster *Romam* abiit, & Patrum Concilio, quod mense Novembri inchoatum est in templo *Lateranensi*, interfuit. In eo conventu orationem ad Patres habuit, *Latinâ* quidem linguâ conceptam, cæterum aliarum linguarum, quarum expertus non erat, *Italica*, *Germanica*, *Anglica*, *Gallica*, floribus ornatam, sententiisque distinctam: ut miraculi instar Patribus esset, tantam *Hispanum* hominem linguarum facultatem assecutum esse, quantum ab *Apostolorum* ætate ulli homini negabant contigisse. *Aub. Miræus* de Script. Eccles.

Andreas Schottus in Notis ad illum, *Epitaphium* ejus annotat, unde sæculi ruditatem agnoscas: *Mater Navarra*, *Nutrix Castella*, *Schola Parisius*, *Sedes Toletum*, *Hortus Mausoleum*, *Requies Cælum*.

Semper in *Hispaniâ* vivet Auctoritas *Roderici*, memoria vigebit, cujus defuncti manibus in pluribus maximi Templi *Toletani* Sacellis ad hanc diem parentatur; aliquot Sacerdotiis ejus jussu atque impensâ, eam ob causam constitutis. *Casimir. Oudin.* in Supplem. ad *Bellarmin.*

Extant de rebus *Hispaniæ* libri 9. item *Historia Ostragothorum*, *Arabum*, &c. *Hispaniæ illustratæ* Tom. 2.

FRANCISCUS ACCURSIUS.

Clar. An. D.
MGCXXIII.

F *Lorentinus*, Jurisconsultus celeberrimus, mortuus est *Bononiæ* anno 1229. Juxta quosdam, Anno ætatis 37. demùm Legum studio vacare cœpit, & nihilominus summus Jurisconsultus evasit. Is primus Jus Glossis illustrare ausus est. *Guid. Pancirol. & Konig.* in Bibl.

Vir magni ingenii, & singularis industriæ, dicitur *Boxhornio* Monumentis Illustr. Vir.

Franciscus Accursius Florentinus, ferè quadragenarius, ad Jus Civile accessit, sub *Arone & Odofredo*, in quo tantum profecit, ut Magistros longè superaret, relictaque professione Juris publicæ in solitudinem se recepit, in quâ per septennium scripsit Glossas in *Pandectas & Novellas*, & per aliud biennium in *Codicem*, ut ipse de se testatur, in quibus mirâ brevitate Leges omnes similes addit, dissentientes conciliat, & ex iis tantam industriæ, judicii, memoriæque famam est assecutus, ut nemo post eum Juri Glossas adjicere tentaverit & Interpretes post eum ex ejus admiratione, parem operam in ejus Glossis explicandis ac in verbis legum impenderint, quod sanè in iis meritò reprehendendum est; adeoque eum insecuti aliam viam docendi Juris per *Commentarios* prolixos inierunt contra *Justiniani* sanctionem

sanctionem prohibentis *Commentarios* legibus suis ascribi. *Arth. Duck* de Ufu & Authoritate Jur. Civ. Rom. l. i. c. 5.

Tanta est *Accursii* Autoritas, ut ex ejus sententiâ causa judicanda sit, quoties insignis aliquis Interpretes ei adhæreat. *Idem* l. i. c. 8. sect. 6.

Accursium verò omnibus Interpretibus *Græcis* & *Latinis* anteponit *Cujacius*, à quo quicquid *Bartolus* aliique aberraverint somnia appellat. Vide *Cujac.* l. 12. observat. 16.

Accursius noster, vir plane talis, ut eum, si cùm Latialis phrasibus, tum præcipuè Antiquitatis magis fuisset peritus, omnibus tam *Græcis* quàm *Latinis* Interpretibus Juris, si mei arbitrii res foret, anteponere non dubitem. Sed hoc lumine destitutus, mirum quàm ille sæpius quasi in *Cimmerios* delatus esset, cæcuriat, quàm frequenter ludos faciat equite adeo non plaudente, ut adolescentulis etiam sese ridendum præbeat. *Joan. Bernart.* de Utilitat. Legend. Hist. l. i. p. 3.

Magna deliria deliravit magnus ille *Accursius*, non in expositione alicujus loci, sed totius tituli, *De Origine Juris*: profectò quotiescunque lego, in somniantis hominis commento videor versari, non vigilantis *Commentario*. *Idem* l. 2. p. 141.

Inter antiquos Interpretes *Accursius* & *Bartolus* principatum tenent, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cum nossent, quantum in illâ barbarie, & Codicum depravatione nosse poterant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt. Quod non tam eis, quàm sæculo illi tribuendum, quò linguæ, & bonæ literæ prorsus jacebant. *Roland. Mares.* Epist. l. i. p. 146.

Accursius Natione *Italus*, ex *Florentiâ* Civitate oriundus, auditor quondam & discipulus *Aceonis*, vir in utroque Jure peritissimus, atque in cæteris sæcularium literarum disciplinis non infimè doctus, ingenio subtilis & clarus eloquio, cujus quanta sit hoc tempore apud Legum professores auctoritas, nemo est vel modicè doctus qui nesciat. Scripsit multa præclara opuscula, & primus totum jus Civile glossavit. *Trithem.*

Tantæ auctoritatis fuit, ut omnibus Interpretibus auctoritate præster, quippe quem *Advocatorum Idolum* appellare *Cinus* non dubitavit. *Guid. Panzirol.* de Clar. Leg. Interpret. l. 2. c. 29.

Non levi honore prosequendus, si ejus temporum incommoda spectes. *Lel. Taurell.* in Tr. de Milit. ex casu, ubi & Budæum *Accursio* implacabilem dicit.

Glossatorum veterum coryphæus, homo ingenii prorsus stupendi, qui in tantis disciplinarum tenebris ipsam disciplinarum disciplinam accuratissimè intellexit. *Casp. Barth.* ad *Claudian.* lib. 2. in *Ruffin.* pag. 1201.

Ridicula est *Accursii* gloriatio (in Gl. ad l. 10. sect. 2. ff. de i. & 2.) nihil opus esse Theologiæ studio, ad cognoscenda divina, ut quæ ex legum Romanarum libris affatim queat peti. *Conring.* de civ. prud. cap. 3.

Doceo Juris Civilis integrum, quem vocant, textum, omissis *Accursii* deliramentis omnibus, &c. *Brassican.* inter Epistolas *Hel. Eob. Hessi* pag. 32.

Apollini cum *Accursio* ne tantillum quidem convenit. *Ibid.* pag. 35.

Accursius

Accursius est Jurisconsultus vel quum interpretatur, *que*, id est, *et*: *ait*, id est, *dixit*: *sen*, id est, *aut*. Diligens & accuratus Historicus, vel quum de Origine 12. tabularum lepidam fabellam comminiscitur, aut de adoptione *Germanici Caesaris*. *Lud. Viv. de Caus. Corrupt. Art. l. i.*

Extant *Accursii* Glossæ ad *Justiniani* Institutiones, *Lugd.* 1607. 80.

Extat Commentarius ad Corpus Juris Civilis, cum super commentario *Gothofredi*, *Aurelia* 1625.

R O B E R T U S G R O S T E S T.

Clar. An. D.
MCCXXXV

L *Incolniensis* Episcopus. Quidam eum *Testam Grossam*: alii *Robertum Capitonem* vocant: Infimis in *Angliâ* parentibus natus in comitatu *Suffolcensi*, *Dicecesis Norwicensis*. Vir crassi quidem capitis, sed subtilis ingenii, magni cerebri, majoris judicii. Posteaquam humaniores literas & omnes ingenuas Artes cum Principiis Philosophiæ percepisset in Patriâ, secundum morem qui tum apud *Anglos* inoleverat, ad perdiscendas linguas & altiora studia capeffenda, regiones exteras petiit. Et cum jam in *Gallia* diu studuisset, & in literis uberes progressus fecisset, reversus in *Angliam*, *Oxonia* supremam in *Sacrâ Theologiâ* lauream accepit. Nec immerito. Erat enim *Latine*, *Græcè* & *Hebraicè* insigniter eruditus, Philosophorum etiam & Theologorum sui temporis facile princeps; denique, ut quidam scribit, in septem Artibus liberalibus vir præstantissimus, & verè Monarcha. Ad quam eminentem doctrinam accessit pietas, modestia, prudentia, sobrietas, temperantia, omnesque virtutes quæ viros magnos & decent & faciunt. Quorum omnium intuitu, accedente *Sacerdotali* ordine, primùm ad *Archidiaconatum Leicestrensem*, deinde ad Episcopatum *Lincolniensem* assumptus est. *Joan. Pitsæus*.

Ipsis temporibus Episcopus *Lincolniensis*, *Robertus*, vir in *Latino* & *Græco* peritissimus, *Testamenta xii. Patriarcharum* de *Græco* fideli Interpretatione transtulit in *Latinum*. Quæ per multa tempora incognita ac abscondita fuerant per invidiam *Judeorum*, propter Prophetias de *Salvatore* in eis contentas. Sed *Græci*, omnium Scriptorum diligentissimi Investigatores, primùm in notitiam illius Scripti devenientes, illud de *Hebræo* in *Græcum* transtulerunt, & penes se usque in nostra tempora reservarunt. Nec tempore *B. Hieronymi* vel alicujus *S. Interpretis* ad notitiam *Christianorum*, machinante *Judeorum* antiquorum malitiâ, potuit quomodolibet pervenire. Illum igitur gloriosum *Tractatum* ad robur fidei *Christiana*, & ad majorem *Judeorum* confusionem, transtulit plenè & evidenter Episcopus memoratus de *Græco*, verbo ad verbum, in *Latinum*, coadjuvante Magistro *Nicolao Græco*, clerico Abbatis *S. Albani. Matth. Paris* in vitâ *Henr. Tertii*.

Hoc anno 1253. obiit *S. Robertus* dictus *Grotest*, Episcopus *Lincolniensis* 7. Idus Octobris. Qui in cunctis liberalibus Artibus excellenter erat eruditus, præcipuè in *Logicâ* & *Astrologiâ* plurima commentatus est. Ad *Innocentium Papam* misit Epistolam satis tonantem, pro eo, quòd *Ecclesias Anglicanas* indebitis, & insolitis exactionibus gravare videretur, & quia *Nepotulo* suo puero *Papa* contulisset

Canonicatum

Canonicatum cum proximâ *Præbenda* vacaturâ, in Ecclesiâ *Lincolniensi*; Quem tamen *Robertus* admittere noluit, rescribens *Papæ*, se nec velle, nec debere tales ad *Curas Animarum* admittere, qui se nescirent, nec possint regere: Quâ de causâ ad *Curiam* vocatus, & excommunicatus, appellavit à *Curia Innocentii* ad *Tribunal Christi*, unde contigit, ut post *biennium* mortis *Roberti* apparuit *Papæ* noctu quiescenti, quidam Episcopus Pontificalibus indutus; sic inquires, *Surge, Miser, & veni ad iudicium*; & statim cum baculo pastoralis pupugit *Papam* in latere sinistro, usque ad Cor. Unde & lectisternium *Papæ* inventum est manè sanguinolentum; & ipse defunctus. Hæc de causâ, quamvis *Robertus* perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus à *Curia Canonizari*. *Henr. de Knygton, de Event. Angl. in Henrico III. ad ann. 1253.*

Hugo Wallis vitam produxit ad Annum *Christi* 1235. Quô *Robertus Grostedi* (quem *Capitonem* appellare Latine possumus) illi surrogatur, qui licet esset *Capito*, non tamen fuit *Capitosus*, id est, duro & obruso, sed acri, acuto, & subtili ingenio. Quanquam in nonnullis visus & quibusdam *Capito* fuisse, suoque nomini respondere; qui eum ut hominem nonnunquam duræ, præfractæ, & præcipitis sententiæ notarunt. Quod tamen [si aliquid id genus in eo fuit] zeli in res honestas omnes magnitudo, & sincera vitæ inculpata integritas, (quam nec adversarii inficiari poterant) obruere facile visa est. *Nic. Harpsfeld. Hist. Anglic. sec. 13.*

Rupertus Lincolniensis, cognomento *Grossa Testa*, inter Philosophos & Theologos sui sæculi primum locum adeptus est. Ingenii acumine subtilissimus, eloquio brevissimus; & sententiarum pondere copiosissimus. *Sixt. Senens. Bibl. sanct. l. 4.*

Robertus Grostest, vir in literis, & linguis, supra quam credi potest in illa ætate eruditus, terrificus *Papæ* redargutor, *Regis* sui monitor & veritatis amator. *Camden. in Britan.*

Vir planè erat, [ut pietatem, vitæ sanctimoniam, reliquasque virtutes Christiano Præsule dignas prætermittam] ingentis animi, acris ingenii, in re literariâ, quantum ea ferebant tempora, ad summum penè apicem evectus, totum encyclopædiæ circulum emensus in literis sacris pariter ac prophanis, in linguarum Hebrææ, Græcæ, Latinae scientiâ, in Astronomiâ, & Universâ Philosophiâ adeò supra communem Doctorum sortem eruditus, ut artis Magicæ, & execrandi cum cacodæmone consortii apud sciolorum vulgus reus perageretur: quod in tam rudi barbaroque sæculo minime mirandum est. *Franc. Godwin. de Præsul. Angliæ in Episc. Lincolniens. pag. 348.*

Robertus Capito, Anglice *Grostheads*, Gallicè *Grosse teste*, præstantissimus, sæculi sui Theologus ac nobilis Scriptor, dudum in *Academia Parisiensi* operam literis dedit, in quâ insignis Philosophus ac Theologus extitit. Scripsit plurima *Robertus*, quorum pauca satis in Comparatione MSS. restantium in Bibliothecis Anglicis impressa sunt. Obiit *Robertus Capito* anno 1253. in nocte Sancti Dionysii, apud *Bugedonum* Manerium suum. *Oudin. in Supplem. ad Bellar.*

Scripsit non pauciores quàm trecentos Tractatus, quorum plerique omnes

extant Manuscripti in Bibliotheca *Westmonasteriensi*, quosque Doctor *Willielmus* ejus in Sede *Lincolniensi* successor, Tribus voluminibus in *Folio* evulgare in animum induxerat, nisi nupera turbida tempora ab incepto ipsum deterruissent. Ista nimirum *Civilia* nostra *Bella* non modò *Legionibus Mendacium Libellorum* nos repleverunt, sed etiam tantis *Veritatis Thesauris* nos defraudarunt, quantis omnem *Posteritatem* ditassent *Præclari* hujus viri opera. *Thom. Fuller.* Libro de reb. præclaris *Angliae*.

Extat ejus commentarius in Libros Posteriorum *Aristotelis*, editus *Venetiis*, anno 1504. & 1537. ibid. ex editione *Pamphili Montis*.

Extat *Compendium Sphaerae Mundi*, *Venetis*, anno 1508.

Extant Opuscula plura *Venetiis* edita anno 1514.

MATTHÆUS PARIS, sive PARISIUS.

Clar. An. D.
MCCXL.

Anglus, Sancti *Albani* Monachus, Ordinis *Benedictini*, claruit anno 1240. obiit anno 1259. vel sequenti. Extat *Historia Angliae*, vitæ duorum *Offarum*, Regum *Merciorum*; & *xxiii. Abbatum S. Albani*, unâ cum additamentis & *Glossario Will. Walsii*, Lond. 1640. & secunda vice 1684. fol. prior verò editio non parum præstat. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccles.

Parisiiorum cognomen, olim apud *Anglos* erat, quemadmodum & nunc celebre. Nisi quis sentiat illum à vulgo *Parisiensem* nominatum, quòd aliquando *Lutetia Parisiorum* studuerit: Sed in hac re utpote incertâ nihil volo statuere. *Joan. Leland.* Tom. 4. *Collectaneorum*.

Matthæus Paris, sive *Parisius* (familiæ id cognomentum est) patriâ *Anglus*, cœnobii *Albanensis* Monachus, congregationis *Cluniacensis*, cùm aliquantò antè, tum in primis in pretio erat post 1245. usque ad annum 1259. quo migravit è vita. Hic ab oblivione nomen suum abundè vindicavit historiâ majori: quam ferè omnes censent fuisse olim bipartitam. Prior pars, ut aiunt, ab *Adamo* erat; usque ad *Guilielmum, Normannia* ducem, *Anglia* regem, cognomine *Conquestorem*. Addunt, eandem extare in Bibliothecâ *Sidneiana*. Verùm pars ista, utrum fuerit *Matthæi Paris*, an alterius, viderint, qui viderunt. Altera autem pars, quam hujus esse *Matthæi*, certò constat, *Cantabrigia* adservatur in Collegio *S. Benedicti*: uti & in Bibliothecâ *Baronius de Lumleio*; ac primùm *Londini*, post *Tiguri*, typis divulgata fuit: atque id fide bonâ ut MSS. quos dixi, codices cuiusvis fidem fecerint. Quanquam scrupulum injicere videatur *Bryanus Tuvynus* l. 3. de *Antiquit. Acad. Oxon.* ubi aliquot sibi locos in editione hujus *Matthæi* à *Matthæo Cantuariensi*, viro non Doctrinæ minoris, quàm dignitatis, procuratâ, plurimùm suspectos esse ait: nec statuere aliquid de illis velle, priusquam secundum optimorum exemplarium Manuscriptorum fidem eos examinaverit. *Voss. de Hist. Lat.*

Virtutis & doctrinæ titulis *Principibus* & *Proceribus Regni*, ipsique *Regi Henrico* tertio mirè charus erat. Rex eum ad maximas quasque solennitates, quæ in *Aula* frequenter habebantur, advocavit, ut omnia præsens oculis contempleretur.

plaretur, & postea securius, atque fidelius scriptis mandaret singula. Erat enim ad *Historias* scribendas ingenio satis accommodato. Quo nomine à suis multum laudatur, & inter sui *Cœnobii* Benefactores non ultimo loco numeratur. Sanè in ejus *Scriptis* immensos labores & incredibilem sedulitatem videre est, quibus etiam accedunt ingenium & judicium. *Joan. Pissens* de *Illustr. Angl. Scriptor.*

Ob eximias corporis, & animi dotes, multis erat acceptus, *Regi Henrico* præcipuè, qui jussit ut sui temporis gesta conscriberet, quod & fecit. In quibus quorundam *Romanorum* Pontificum avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, impudentias, tyrannides, & artes pessimas ita depinxit, ut nullus unquam *Apelles* melius. *Joan. Balans.*

Matthæus Parisius, vix inprimis eruditus fuit, qui & singulari fide & dextertate *Historiam Anglorum* conscripsit *Magdeburg. Centuriator.*

Vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Willielmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus, & *Romana Sedis* acerrimus defensor. *Isaac. Casaub.* Epist. 624. p. 741.

Quò nemo vixit unquam neque *Papismi* superstitionibus addictior, neque rapinarum horribilium, quas *Papa* in *Anglia* exercuerunt, fidelior testis & expositor. *Idem* in *Prolegom. ad Exercitat. suas Baron.*

Matthæus Parisiensis *Historiam Anglicam* scripsit, industriè & inquisitè, si non eleganter aut scitè. Sed multa in eo bona & libera judicia: mireris si legas. *Lips.* in Epist. 83. ad *Woeverium.* Cent. 5. *Miscell.*

Legi multa in vestro Monacho *Matthæo Paris*, qui quamvis sæpenumero sic ineptus, tamen aliud agens pulchrè depingit tyrannidem, quàm *Pontifices Romani* in *Principes* illius ætatis exercuerunt. Non minus superbe vobis tunc imperabant, nec minus avarè vos compilabant, quàm si ab ipsis bello subacti fuissetis. *Hubert. Languetus* in Epist. 18. ad *D. Phil. Sydenham.*

De hoc auctore tale est judicium *Baronis* ad Annum 996. Quàm fuerit animo infensissimo (inquit) in *Apostolicam* Sedem, quivis facile potest intelligere: nisi probra illa fuerint additamenta ejus, qui edidit. Quæ si quis demat, aureum sanè dixeris *Commentarium*: utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditus, egregiè contextum, & coagmentatum inveniatur.

Magna prudentia & usu rerum prævalens Scriptor Anglicus. *Conring.* lib. 1. de *F. 1.* cap. 10.

Majorem ævo illo prudentiam observare est in *Matth. Parisii* Anglicanarum rerum historiâ. *Conring.* de *Civ. prud.* cap. 14.

Monachus Benedictinus, Auctor summâ fide & diligentia. *Pet. Molinæus* cap. 5. de *Monarch. Pontif. &c.* p. 75.

VINCENTIUS, vulgò BELLOVACENSIS.

Burgundus, Episcopus [ut volunt nonnulli] *Bellovacensis*, claruit anno 1244. Clar. An. D. MCCXLIV. Obiit anno 1256. vel, ut alii, rectius forsan, 1244. *Gul. Cave.*

Fff 1

Hic

Hic temporibus Papæ *Innocentii IV.* longè latèque nomen suum diffundebat. --- *Vincentius* hic, sumptus suppeditante *Francorum* Rege, *B. Ludovico*, speculum quadruplex concinnavit. *Doctrinale*, quod de omnibus Scientiis tractat, à Grammaticâ ordiens, ac in Theologiâ desinens: *Historiale*, quod Historias complectitur, ab Orbe condito usque ad annum 1244. *Naturale*, quod est de naturâ rerum, situ locorum, & ratione Temporum: *Morale*, quod est de Affectibus, de Lege & Gratiâ, & de Virtutibus ac vitiis. *Voss. de Hist. Lat.*

Vincentius Gallus Natione *Burgundus*, Ordinis *Prædicatorum*, dictus *Belvacensis*, vir in divinis *Scripturis* studiosus, & exercitatus, ac *Veterum* lectione dives, ingenio subtilis, & sermone compositus; tantum literis studium adhibuit, ut nullis unquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum culturâ potuerit evocari, quin semper aut legeret, scriberet vel prædicaret. Tantus itaque fuit, ut post se necdum habuerit parem, si ardua quæ scripsit *Opuscula* ex multis laboriosè collecta æquâ lance cum cæteris ponderemus. *Trithem.*

Vincentius ejusdem Ordinis (*Fratrum Prædicatorum*) dicitur scripsisse quoddam *Opus* magni ingenii, & laboris, quod prætitulavit *Triplex Speculum*, *Historiale*, *Allegoricum*, & *Morale*. Ipsum *Historiale* non solum per *Sanctarum Scripturarum* seriem; sed etiam per *Secularium Historiarum* ordinem, usque ad sua deducens tempora, multaue hinc inde inferens studiosis lectoribus profutura. *Henricus à Gandavo c. 42. Catal.*

Vincentius Belvacensis, vir omniscius, ac plurimæ lectionis, ut ex ejus quadruplici *Speculo* constat. *Ioan. Card. Bona.*

Qui longè latèque nomen suum diffudit vasto illo & laborioso opere quadruplicis *Speculi*. *Quenstedt.*

Vincentium Belvacensem virum laboriosissimæ diligentiae appellat *Spondan.* ad annum 1248.

Vincentius Bellovacensis Episcopus, primus è luto aliquantulum emerfit. Fuit ille ordinis Dominici, natione *Burgundus*. Ejus extant quatuor *Specula*, viz. *Doctrinale*, *Naturale*, *Morale*, & *Historiale*. Vasti illi libri sunt, & non contemnendâ diligentia congesti; sed ubique perlucet istius seculi ruditas. --- Ejus in Historiâ non magna fides est; nota enim est *Monachorum* in illo genere industria. Est tamen nonnunquam, ubi in sterquilinio hoc auri aliquid apparet. Habuere illi nonnunquam libros, aut describere, qui ad nostras manus non pervenerunt. In *Speculo Morali* habentur omnes illæ *Materiae*, quæ ad Philosophiam moralem & civilem spectant. Variæ *Quæstiones* circa hoc negotium, quasi per lancem saturam, è Scholasticis congestæ, aliquo tamen ordine: Sed de omnibus illis libris hoc pronunciandum, quod *Horatius* de cujusdam Poetæ carminibus:

Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

Profuerunt tamen hi labores illis, qui postea libros ejus generis ediderunt. *Dan. Georg. Morhof, Polyhist. pag. 242. 243.*

Vincentii

Vincentii Speculum Historiale multa continet alibi nusquam obvia: Prima ejus Impressio posteriore præstantior est; quia in *Venetâ* plurima demta sunt atque immutata. *Scaligerana* 2.

Trithemius in prædicandis *Vincentii* laudibus fortasse nimius, cum ait post se nondum habuisse parem-----expectabit hic fortasse Lector, ut vexatam toties ab eruditis controversiam, ipse quoque pertractem, an à *Vincentio Bellovacensi* *S. Thomas*, an viceversâ à *S. Thoma Vincentius* Quæstiones de moribus, quæ in primâ ac secundâ secundæ, & in *Speculo Morali* agitantur, mutuatus sit. Ego sanè nullus dubito, quin ex *Angelici Doctoris* fontibus sua hauserit *Vincentius*. *Phil. Labbe* de Script. Ecclesiast.

Magnam *Historici* sui *Speculi* partem ex *Gulielmo Malmesburiensi* exscripsit *Vincentius Bellovacensis*. *Voss.* de Hist. Lat.

Ergo *Vincentium Plagii* damnabimus? Ne hoc quidem: *Plagii* enim culpa solet ex eo depelli, quia ipse in Operis totius prologo apertè se profiteatur non tractatorem, sed excerptorem. Quam excusationem & nos utcunque admittimus, *Thomas* de Plag. sect. 562. 575.

Vincentius Bellovacensis, usque ad Ann. Christ. 1244. deduxit *Speculum Historiale*, in quo multæ nugæ. *Io. Henr. Boecler.* in Dissert. de utilit. capiend. ex compos. Hist. Univers.

Extat *Speculum Quadruplex Venetiis* 1591. *Basileæ* 1481. *Duaci* 1624. in fol.

S. THOMAS AQUINAS.

Theologorum *Aquila*, & verè Doctor *Angelicus*, vitâ, doctrinâ ac miraculis Illustrissimus, natus è nobili Comitum *Aquinatum* stirpe anno 1224. in castro *Latii Aquino*, ingressus est Ordinem Sancti *Dominici*, missusque *Parisiis* & *Coloniâ*, Philosophicis Theologicisque studiis operam dedit, Magistris præstantibus usus *Alexandro de Hales Anglo*, & *Alberto Magno Suevo*. Inde ipse eadem die cum Sancto *Bonaventurâ* anno 1255. creatus in facultate *Parisiensi* Doctor Theologus, & ibidem per plures annos easdem disciplinas professus, scriptis in *Aristotelem*, *Scripturam Sacram*, ac *Theologica Dogmata* quamplurimis doctissimisque voluminibus, sanctissimè obiit die 7. Martii Ann. Christ. 1274. ætatis 50. in Cœnobio *Fossanova* Ordinis *Cisterciensis* prope *Amasenum* *Campaniæ* fluvium, cum evocatus à *Gregorio X. Romano* Pontifice ad Concilium *Lugdunense* II. iter in *Galliam* meditaretur. Sanctorum Catalogo adscriptus est die 18. Julii anno 1523. à *Joanne* Papa XXII. ejus corpus *Urbano VI. Romano* Pontifice anno 1368. *Tolosam* delatum. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Clar. An. D.
MCCLV.

Thomas Aquinas ordinis *Prædicatorum*, ex illustri Comitum *Aquini* familiâ, in finibus *Campaniæ* splendidissimis parentibus ortus, *Alberti Ratisponensis* Archiepiscopi doctoris cognomento *Magni* major ipse discipulus, maximo & altissimo ingenio vir, cui ad plenam absolutamque totius tam divinæ quàm humanæ eruditionis gloriam, solus defuit linguarum & eloquentiæ usus, quem eruditi illius sæculi, utpote sublimioribus studiis intenti, neglexere: Theologo-

rum fuit, ac Philosophorum omnium, quos in hanc usque diem Scholasticorum Academia protulit, sine ullâ controversiâ princeps quippe qui primus omnium *Latinorum* Philosophorum non minus incredibili, quàm felici usu omnem *Aristotelis*. Philosophiam Commentariis lucidissimis illustravit. In sacris verò sincerioris Theologiæ studiis ita sapientissimo *Augustino* proximus incessit, atque ita mentem ejus, & omnes reconditos sensus introspectit, exhaustitque, ut juxta *Pythagoræ* μετεμψύχωσιw communi doctissimorum omnium adagio jactatum sit, *Augustini* animam migrasse in *Thom.* In Scholasticis quoque mysticæ Theologiæ disputationibus ita cæteris Academiæ ducibus antecelluit, ut universali scholarum omnium consensu receptum sit, *Thomam*, Scholasticæ Theologiæ instauratorem, quatuor inter se implacabiliter pugnantia indissolubili pacis fœdere conjunxisse, videlicet *Copiam, Brevitatem, Facilitatem, & Securitatem*; quas nulli unquam literarum professori, vel ante, vel post eum contigit simul potuisse connectere. *Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l.4.*

Thomas Aquinas Theologiam omnem in eum deduxit ordinem, eâ perfudit luce, iis locupletavit incrementis, ut universa posteritas illi quamplurimum debeat. Compendio utendum est in hujus viri elogiis, alioqui ea ad diem finem non finiemus. *Aquinas* sapientiæ ac sanctitatis magnum jubar, tametsi opem divinam suis scriptionibus faventem habuerit, humanam tamen industriam in se desiderari neutiquam passus est. Legit plurima, & excerptit. Considera septemdecim tomos editionis *Romane*, quos *Thomas* posteris reliquit: imò vel tres solum Tomos inspicere, decimum, undecimum, duodecimum, quibus tres partes summæ Theologiæ complexus est. Quanta, *Deus!* in his Scripturis, quàm varia, quàm sublimis eruditio, quot à priscis Patribus aliisque Scriptoribus testimonia! Hæc profectò Notas & excerpta postulant quammaximè. Itaque non solum innumera legit beatus *Thomas*, sed & excerptit, & sua fecit. *Drexel. in Aurifodin. c.7.*

Thomæ quidem *Aquinati*, qui summa vi ingenii, & singulari doctrinâ præditus fuit, quod linguas, politioresque literas ignoraverit, condonandum est, & illius seculi, quod profunda *Barbaries* occupaverat, infelicitati tribuendum. *Roland. Mares. l.2. Epist. Ep.41.*

Thomas Aquinas, vir non suo tantum seculo magnus: Nam meo quidem animo nullus recentium Theologorum, cui par sit diligentia, cui sanius ingenium, cui solidior eruditio, planèque dignus erat, cui linguarum quoque peritia, reliquaque bonarum literarum suppellex contingeret, qui iis quæ per eam tempestatem dabantur, tam dextrè sit usus. *Erasm. in 1. Rom. p.244.*

In eo culpandus maximè *Thomas* est, quod non tantum Philosophica principia, sed etiam Philosophorum verba & Placita ad conclusiones Theologicas audacter applicat, quod vel ipsi *Parisienses* Magistri in illo improbant. *Quenstedt. de Vir. Illustr. p.389.*

Scriptor de Scholâ omnium sanissimus ac minime ineptus. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. l.5.*

Thomas

Thomas nimis est *Aristotelicus*, & res omnem naturæ vim, captumque excedentes cogit naturalibus parere legibus. *Lud. Viv. in Augustin. lib. xi. de Civ. Dei cap. 34.*

Papistarum *Homerus* vocatur *Raynoldo*.

Illum inprimis *Papista* ob suam quandam sanctitatem & eruditionem, venerantur & prædicant. *Illyric. Catal. Test. Verit.*

Dici potest quod Scholasticæ Philosophiæ subtilitas, in scientias ferè omnes illo tempore introducta, Scripturarum studio non parvum attulerit detrimentum. Sunt tamen Theologi quidam, & inter alios *D. Thomas* & *Thomas* quidam *Anglicus*, cujus operâ quædam in Scripturam authores confuderunt cum operibus *S. Thomæ*, qui soliditate & judicio suis in Biblia Commentariis admodum pollent. Sed præclara illa Ingenia inauspicatò nati sunt temporibus illis quibus ferè nulla Humaniorum literarum notitia fuit, *Jes. Rich. Simon. Histor. Critic. V. T. l. 3. cap. 10.*

Thomas Aquinas Dominicanus, fuit doctus, ingenio utcumque tardus. *Sca- ligerana 2.*

Ejus *Lectiones Ethicæ* Opus auro contra æstimandum, & quo vix ullum (si paucas hallucinationes circa nomina propria & derivationes Græcarum vocum excipias) hoc tempore absolutius extare nobis persuademus. *Henr. Jul. Scheurl. Bibliogr. Moral. Impress. in 8. Helmstad. 1686.*

Lutulentius fluunt, & *Romanas* aures neglectâ dictione tradunt, viri duo præclarissimi, *Divus Thomas* & *Aegidius Romanus*, in operibus quæ de *Regimine Principum* nobis reliquerunt. Sed in illis tamen minimè, ut erat sæculi fatum, somniorum monstra aut nebulas pictas sequuti sunt. Imò lectionis diuturnâ ac sedulâ meditatione, ingenii rerum optimarum & politicarum copiâ luxuriantis argumentum exhibuere; quo in concipiendo, non magis indulserunt *Genio* potenti, & ad grandia quæque & difficillima nato, quàm *Principum* Imperio. *Gabr. Nanc. Bibl. Politic.*

Ut, quod sentio, dicam, is ferè fuit mos *Antiquitatis* eruditæ, ut librorum locorumve citationes prætermiserint, quod & in Scriptis *B. Thomæ Aquinatis*, qui *Vitriaco* nostro posterior fuit, videre licet bene oculatis. Quamvis enim eos, à quibus aliquid promit, sæpe laudat *Auctores*; multa tamen in *Argumentorum* solutionibus aliisque locis effert non sua, sed aliunde sumpta, suppressis *Auctorum* nominibus. *Franc. Moschus præf. ad Lect. Hist. Orient. & Occident. de Iac. Vitriato.*

Franciscus Garcia tradidit, *Moralia Aquinatem* sua, quæ in illius summâ *Theologia* habentur, ex *Vincentio Bellovacensi* accepisse, hoc est, tantum non integrum *Vincentii Speculum Morale* sibi sumpsisse. Verum probabilius est, *Vincentium* è *Thoma*, è quo alia multa in *Speculo Naturali* nominatim transcribit, quàm hunc ex illo hausisse, licet, in quo *Garcia* quærit suæ causæ robur, annis aliquot ante *Thomam* obierit *Vincentius*. Nam hunc, si ipse *Speculi Moralis* autor est, à vivo, quibus uteretur, accepisse dicemus, præsertim cum per quindecim annos integros ante obitum *Vincentii Thomas* primariam *Cathedram* rexerit *Parisus*.

Parisiis. Bellarminus certè negat ullo modo credibile esse, sanctum *Thomam summæ* suæ partem secundam, eamque nobilissimam ex alio hausisse. *Thomas. de Plagio, sect. 560. 561.*

Librum de *Regimine Principum* genuinum esse negat *Bellarminus*.

Iste auctor stylum habet à stylo Sancti *Thomæ* valdè diversum: hic enim pressè & breviter scribit, & multa paucis complectitur; ille contrà verbis abundat, & pauca multis explicat. Adde, quòd hic Auctor non pauca levia profert, de nominibus magistratuum libro 3. cap. 22. & lib. 4. cap. 26. quæ Sancto *Thomæ* nunquam excidissent, quæ causæ fortasse fuerunt, ut in editione *Lovaniensi* anni 1652. libri isti de *Regimine Principum* inter opuscula *S. Thomæ* adscripta non inveniantur. Adde ultimo, cùm Sanctus *Thomas* scripserit septem libros de *eruditione Principum*, planè utilissimos, qui habentur inter opuscula *Romæ* edita, non videbatur necessarium, ut scriberet etiam de regimine Principum. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Extant vita & opera ejus omnia 18. Tomis in fol. cum Commentariis partim *Thomæ de Vio Cajetani*, & partim *Francisci Ferrariensis. Venetiis 1594.*

Sub ejus nomine circumfertur Opusculum de *Symbolo*, eruditum quidem & pium, sed non videtur esse *Thomæ Aquinatis. Erasmi.*

Epitaphium *S. Thomæ Aquinatis*, in Monasterio *Fossanova* defuncti.

Occidit hic Thomas, lux ut foret amplior Orbi,

Et candelabrum sic Nova Fossa foret.

Editus ardenti locus est, non fossa, lucerna.

Hanc igitur Fossam quis neget esse Novam?

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

A L B E R T U S M A G N U S.

Clar. An. D. **L** *Avingæ* apud *Suevos* ex nobilissimâ *Dynastarum Bolstatensium* familiâ natus, *M C C L X.* in *Prædicatorum* ordinem adscriptus anno 1221. discipulos inter alios habuit *S. Thomam Aquinatem* & *Thomam Cantipratensem*. Dein creatus ab *Urbano IV. Papâ, Ratisbonensis* ad *Danubium* in *Germaniâ* Episcopus anno 1260. prioris otii studio & literarum amore dilectam sibi *Coloniâ Agrippinam* rediit, ubi ætatis anno 87. (qui anno 1205. non 1195. natum volunt annos duntaxat 75. vixisse faterentur) *Christi 1280. 15. Novembris* obiit eruditione ac pietate præstantissimus, ibidemque sepultus est. *Phil. Labbe de Script. Eccles.*

Vir eruditionis admirandæ, quem divinarum rerum pauca, humanarum fortasse nulla latuerunt, sublimibus ingenii ac memoriæ viribus usque ad miraculum præstans, in divinis studiis longè eruditissimus, & Philosophorum omnium, quos vel ante, vel post eum universa *Germania* protulit, princeps: ob scientiarum ejus multitudinem, magnitudinemque, *Magni* cognomen, quod nulli

nulli unquam eruditorum contigit, ante mortem adeptus. *Sixt. Senen.* in Bibl. l. 4.

Non surrexit post eum [*Albertum*] vir similis ei: qui in omnibus literis, scientiis, & rebus, tam doctus, eruditus, & expertus fuerit. Quod autem de *Neeromantiâ* acculatur, injuriam patitur vir Deo dilectus. *Trithem.*

Albertus post *Aristotelem* & *Theophrastum* in Philosophiâ, & in eâ maximè, quæ rerum naturam scrutatur, & interpretatur, non habuisse creditur parem. *Quenstedt.* de Script. Illustr. --- & *Spondanus* ad Annum 1259.

Primus *Latinorum*, inquiunt *Centuriatores Magdeburgenses*, quicquid in *Græcis, Latinis, Arabibus, Ebraeis*, Philosophis egregium fuit, perscrutatus est *Albertus Magnus*.

Laudat *Albertum* impenſissimè *Aventinus*: *Germanum* eum *Varronem* appellans, etiamque longè *Varrone* doctiorem asserens, quem nihil penitus fugerit, omnia perfectè noverit, Naturæ secundum *Aristotelem* verissimus Interpret extiterit; adeoque singula, quæ de omnibus scientiis & facultatibus scripsit, in suo genere absoluta esse, ac si uai duntaxat operam navasset, cætera ne attigisset quidem. *Ioan. Aventin.* l. 7. Annal.

Albertus ille *Magnus*, profundâ rerum omnium divinarum & humanarum contemplatione, & curiosâ latentium reconditarumque in naturâ potestatum indagine hoc consecutus est, ut verè magiæ ministerio, inferiora superiorum dotibus copulando, attemque ad naturæ commercium hectendo, stupenda sæpè miracula ediderit: à prophanis cæteroquin Diabolicæ magiæ imposturis alienissimus. *Thom. Lausius* in orat. pro *Germaniâ*.

Eodem verò propemodum tempore, cum exorta fuisset Scholastica docendi methodus, multi etiam hoc scribendi genere eosdem Ethicorum libros explicarunt, aut potius inquinarunt, ut libenter dicerem, si tres mihi ex ipsorum numero excipere liceat, omni laudè ac commendatione majores, nempe *Albertum Magnum, Divum Thomam* & *Ægidium Romanum* qui minus paulò quàm cæteri inquinatè locuti sunt, iudicio verò, doctrinâ, subtilitate, adeò supra morem & fatum sui sæculi excelluerunt, ut, si pauca demas ex *Alberti* libro de *Historiâ Animalium*, nihil unquam eos ineptè, nihil non doctè ac sapienter protulisse, unicuique in eorum lectione versato, manifestum esse possit. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Anno 1252. longè latèque radios sui nominis dispergebat *Albertus Magnus*, Episcopus *Ratisponensis*, nulli suo ævo doctrinâ secundus: qui emisit monumenta sui ingenii ac doctrinæ permulta. *Voss.* de Scient. Mathemat. p. 362.

Primus omnium de *Metallis* ac *Lapidibus* Philosophiam excolere cœpit ille ipse *Albertus Magnus* cujus hac de re præclarum opus magno iudicio & pari experientiâ conscriptum extat. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in *Art. Med.* p. 164.

In dicendo *Goticum* sapit, & barbarum; oratione squarrosâ prorsum, & illepidâ. Inter *Peripateticos* tamen nominis celeberrimi. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. Lect. Antiquarum c. 11.

Homo *Græcæ* doctrinæ ignarus, in multis hujus scientiæ videtur peccasse *Albertus.* Idem in Var. Loc. Lect. Antiq.

Inscribuntur Libri duo; unus de *Mirabilibus*, & alter de *Secretis Mulierum*, Magno *Alberto*. Sed uterque liber indignus est, qui tanto viro tribuatur: nam superstitiosa quædam continet, & multa vana. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Notam plerique *Magno* inuulerunt *Alberto*, quod in libris de *Mirabilibus Mundi* plurima congerat, quæ vel doctissimorum captum effugiant. Ego verò multa reor opuscula præfulgidum tanti viri nomen ementiri, ad legentium gratiam, quæ nec somniavit *Albertus*; nimia quippe Scriptorum celsitudo & opinionum firmitas, in abditissimo rerum omnium examine, quam ab ineptis quorundam commentis, quæ illi vulgus adscribit, abhorreant, cuiuslibet, vel oscitanter legenti perspicuum sit. *Ioan. Imperial.* in Museo Historico.

Is *Seftam Albertistarum* condidit, & *Aristotelis* Philosophiam S. Scripturæ æquiparavit. *Ferdinandus Castellus* & *Ant. Possevinus* memorant ipsum quinquennio ante mortem omnium, quæ in Philosophiâ didicerat, oblitum: à B. *Virgine* autem impetrasse, ne se in Philosophorum opinionibus, sed fide Christianâ & charitate mori sineret. *Konig.* in Biblioth.

* *Alberto Magno* falsò adscriptus Libellus de *Secretis Mulierum*, prohibetur in *Edicto* 16. Decemb. 1605.

Extant Opera ejus omnia in 21. Tomos digesta, studiò. & labore R. P. Fr. *Petri Iammi* Ordinis Præd. Conventus *Gratianopolitani*. *Lugduni* sumptibus *Claudii Prost*, *Petri* & *Claudii Rigaud*, *Hieronym.* de la Garde, & *Ioan. Ant. Huguetan.* 1651. fol.

Epitaphium *Alberti Magni*, Auctore *Iano Vitale Panormitano*.

Natura has violas, Ratio hic tibi lilia passim
Ad tumulum spargunt Teutone magne tum.
Purpureis quarum tribulos avellis ab hortis,
Et pulchris violis lilia mixta seris;
Aviaque abstrusa pandis penetralia cause:
Vere egitur Magni nomine dignus eras.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

J O A N N E S D U N S S C O T U S.

Clar. An. D.
MCCC.

Joannes Duns, Natione Scotus, natus in vico *Duns*, octo mille passibus ab *Angliâ* distante [neque enim audiendi qui cum *Cavello*, *Thadeo*, *Wadingo*, *Arturo*, &c. *Hibernum* asserunt *Duni* in *Ultoniâ* natum, aut qui cum *Camdeno*, *Baleo*, & aliis, *Anglum* fuisse contendunt ortum *Dunstone* in Parochiâ *Emildonensi* in *Northumbriâ*] Ord. *Minorum*, Doctor subtilis nuncupatus, obiit *Colonia* die 8. Novembris anni 1308. ibidem sepultus. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Ioannes Duns Scotus, ordinis *Minorum*, vir fuit acutissimo ingenio præditus. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccles.

Vin

Vir admirandæ eruditionis subtilitate præditus. *Sixt. Senens. Bibl. Sanct. l. 4.*

Fuit vir mediocri fortunâ, ingenio ad literas planè factus, & ad miraculum subtili atque acuto, ut non tam hominem acie mentis stupendum, quàm inter argutos Philosophos quemdam dixeris *Deum*----Nihil erat tam obscurum, densâque caligine involutum, quod ille sibi saltem non reddiderit perspicuum & clarum; nihil tam occultum & abstrusum, quod perspicax ejus ingenium non penetraverit, & è tenebris eruerit: nihil denique tam nodosum, quod ille, quasi quidam *Oedipus*, non dissolverit. *Pisæus de Script. Britan.*

Joannes Scotus titulum *Subtilis Doctoris*, ob doctrinam, parque ubique acumen meruit. *Cardan. de subtilitate, p. 802.*

Ioannem Scotum limam veritatis appellat *Jul. Cæs. Scalig. exercitat. 324. ad Cardan. de subtilitat.*

Ioannes Duns natione *Scotus*, *Doctor subtilis* appellatus, portentosus Artifex, ac litigiorum *Patriarcha*, imposturarum *Labyrinthos* ingenio *Dadalino* excogitavit, contendendi formulas novas verbis intricatis subtiliter adinvenit & monstrifica conflictationum vocabula formavit, de *Suppositionibus*, *Obligatoriis*, *Insolubilibus*, *Hæceitatibus*, *Formalitatibus*, *Modis Intrinsecis*, atque aliis *Sophistarum* Chimæris, ut *Christus* in contentione prædicaretur, ac innumeris superstitionibus in *Ecclesiâ* vestiretur. Stultior enim est ea *Sententiariorum Papisticorum* Theologia sacra, ex *Centaurorum* biformi conflata genere, quàm sunt Scripta fabulosa *Hesiodi* & *Orphei* Theologorum Gentilium. *Joan. Balæus de Script. Britan.*

Mirum quo supercilio, *Thomæ*, *Scoti*, *Durandi* similiumque barbariem execrentur: & tamen, si res vocetur ad exactum judicium, illi quum se nec eloquentes, nec *Ciceronianos* jactitent, magis *Ciceroniani* sunt, quàm isti qui postulant haberi non jam *Ciceroniani*, sed ipsi *Cicerones*. *Erasm. in Ciceroniano, p. 94.*

Scotus item *σοφιστής* verè ut *Heracledes* olim appellandus, non in *Dialecticâ* tantum, sed in *Philosophiâ* & *Theologiâ*, in novis *Questionibus* non modò non necessariis, sed inutilissimis agitandis ita delectatus est, ut in eum illud septimi cap. *Ecclesiast.* meritò dici possit: *Creavit Deus hominem rectum; ille autem immiscuit se questionibus infinitis*. *Claud. Verder. Cens. in Auctores.*

Ioannes Scotus in *Dialecticâ* & spinosâ *Theologiâ* ad miraculum doctissimus, *Subtilis Doctoris* titulum promeruit, & novam *Scotistarum* sectam condidit; *Homero* major, ut pote cum de eo non *Civitates*, sed *Regna* contendant; *Anglis* verè suum, *Hibernis* suum, *Scotis* suum, suum quoque civem *Gallis* & *Italibus* adseverantibus. Sed vitæ exitu infelix, quippe *Apoplexiâ* correptus, & nimis festinato funere elatus, cum redeunte vitâ serò morbi impetum natura discuteret, frustra miserabili mugitu opem petens, & diu Sepulchri Lapidem pulsans, tandem in ipso sepulchro tessam animam elisit. *Thom. Lansius in orac. pro Britan. p. 471*

Extant opera ejus omnia 12. *Tomis, Lugduni 1639. in fol.*

Epitaphium *Ioannis Scoti*, Auct. *Iano Vitale Panormitano.*

Quod nulli ante hominum accidit. Viator,

Hic Scotus jaceo semel sepultus.

*Et bis mortuus ; omnibus Sophistis
Argutus magis atque captiosus.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

RAYMUNDUS LULLIUS.

Clar. A. D.
MCCC.

DE hoc ingens inter Scriptores rixa : aliis eum inter Hæreticos recensentibus ; aliis suspectum de fide multisque implicatum erroribus, atque histrionem, perditæque memoriæ vitum infamantibus ; aliis denique, non tantum ejus absolutioni subscribentibus sed etiam ut *Martyrem Doctoremque Illuminatum* deprædicantibus. Obiisse dicitur in ora *Mauritania* lapidibus appetitus anno ætatis 80. die 26. Martii anni 1315. unde postea delatus in *Balearium* primariam Insulam *Majoricam*, ut *Sanctus*, & pro fide *Martyr* colitur ab incolis. *Phil. Labbe de Script. Ecclesiast.*

Raymundus Lullius, eremita, natione *Hispanus*, patriâ *Majoricensis*, in civitate *Palmâ* natus, nobilique *Barcinonensium* stirpe ortus, seculo xiv. clarus, verè *Protheus* ingenio, *Dædalus* arte, & *Polycletus* normâ judicii, ut de eo loquitur *Mich. Majer. Symbol. aur. mensæ l. 9. f. 405.*

In icone quodam vocatur *Philosophus*, cum inscriptione Schedæ in ore : *Lex mea est ipse Dominus ;* cumque disticho:

Doctrinam pandit Raymundus Lullius omnem.

Cui Deus infudit scibile quicquid erat.

Plura, quàm quatuor voluminum millia composuisse refertur *Ephemerid. Gall. Erud. T. 1. Olear. in Abac. PP.*

Elucubravit multa & varia in Philosophiâ, Medicinâ & Theologiâ, quæ apud multos in admiratione sunt. Ab hominibus sui ævi valdè celebratur. *Rabbi* dicebant, ei tantam sapientiam contigisse, quantam *Deus Salomoni* concesserat. Apud Cives suos *Majoricanos* tanta ejus est existimatio, ut *Philosophia Lulliana* ibi magno stipendio loco *Aristotelicæ* doceatur. Condidit peculiarem *Sectam* quæ *Lullistarum* dicitur, *Emericus* memorat, *Lullium* de plurtquam trecentis erroribus apud *Gregorium XI.* fuisse accusatum: & *Bernhardus à Lutsemburgo* in Catalogo *Hæreticorum* eum collocat. Contra alii ipsum vehementer defendunt, & tanquam *Martyrem* ac *Sanctum* extollunt. *Konig. in Biblioth.*

Raymundus Lullius, homo mirifici planè ingenii. Huic debetur *Ars Alchymistica* & inventio Spiritûs vini, seu vini adusti. Quanquam autem ejus doctrina inepta sit, nihilominus tamen suos habuit Sectatores. Hinc in Scholâ *Majoricensi* hodiè illius *Philosophia* docetur. *Herman. Conring.*

Hoc autem admonere vos oportet, hanc *Lullii* artem ad pompam ingenii & doctrinæ ostentationem potius, quàm ad comparandam eruditionem valere ac longè plus habere audaciæ, quàm efficaciam. *Henr. Corn. Agrip. de vanitat. Scient.*

Neque

Neque tamen illud præmittendum, quòd nonnulli viri magis tumidi, quàm docti, insudarunt circa *Methodum* quandam, legitimæ *Methodi* nomine haud dignam, cum potius sit *Methodus* imposturæ, quæ tamen quibuldam *ardeliombus* acceptissima proculdubio fuerit. Hæc *Methodus* ita scientiæ alicujus guttulas aspergit, ut quis sciulus specie nonnullâ eruditionis ad ostentationem possit abuti. Talis fuit *ars Lullii*, talis *Typocosmia* à nonnullis exarata; quæ nihil aliud fuerunt, quàm vocabulorum artis cujusque *massa*, & *aceruus*; ad hoc, ut qui voces *artis* habeant in promptu, etiam *artes* ipsas perdidicisse existimentur. *Baco de Augment. Scien. l. 6. c. 2.*

Miror autem, quid tibi, *Magne Dux*, Princeps sagacissime, venerit in mentem, ut *Raymundum Lullum* catalogo *Doctorum*, & eorum maximè, qui duces ac principes *ordinum* esse possint, non dubitaveris inserere; hominem stultissimè (ubilem; qui cum omnium bonarum literarum esset expertus, ac ne *Latine* sciret quidem, multa tamen ausus est patrio sermone evulgare, & tali obscuritate permiscere, ut doctissimi licèt, pauci admodum ea capiant: quod ineptissimæ Scientiæ certum existimo esse argumentum. Ego *Lulli Lapidem* & *Doctrinam* pari dignor pretio: & cum *Poëta* sic statuo.

*Qui Lulli Lapidem querit, quem querere nulli.
Profuit; haud Lullus, sed mihi Nullus erit.*

Lausus in orat. contra Hispaniam, p. 377.

Raymundus Lullius suo cum *Arabibus* commercio in *Medicina* in *Physica*, in *Astronomia* doctissimus evasit. Ex illis verò tribus scientiis quartam quandam *Chymia* sibi conflagavit, quam Scientiam censeret voluit, cujus in *Hispania* & in *Italia* Restaurator fuit. Ordinem in Schola statutum evertere molitus est, *Philosophiam*, cæteraque Scientias redigens in *Methodum* quandam cui nihil inest solidi, quæque tantum abest ut Eruditos faciat, quin potius Homines ratione rectè utentes nunquam efformare potuerit. *Rapin. Reflex. in Philos. Sect. 17.*

Hunc ego inquirendo comperio, apud *Anglos* re quidem verâ præstitisse, quod suis libris pollicetur. Et in Arce *Londini* jussu Regis probatissimum aurum confecisse, mihi que genus *nummi* ostensum est, quod adhuc appellant nobile *Raymundi auri*, viz. puri, & obryzi, summæque judicaturæ. *Robert. Constantin. in Nomenclat.*

Extant ejus Experimenta Chemica, unà, cum *Georg. Hieronym. Velschii* exotic. Curat. & Observat. Medicinal. Chiliad. *Ulma*, apud *Christian. Balthasar. Kuenium*, 1676. in 4.

DANTES ALIGERUS.

I talis natione, patriâ *Florentinus*, natus est Anno 1265. obiit *Ravenna* anno *Claz. A. D. MCCCX.* Dom. 1321.

Scripta ejus sunt: Comœdiarum liber 1. ---- De Monarchiâ Mundi lib. 1. --- Epistolæ plures ---- Disputatio de aquâ & terrâ ---- Carmina de Inferno, Purgatorio, Paradiso, Italicè conscripta ---- Libellus de amore ---- Cantica viginti, Italico sermone composita ---- Libellus de Officio Pontificis & *Cesaris Romani* ---- De vulgari eloquentiâ libri duo, cùm tamen quatuor sed aturum polliceatur, sed hoc consilium morse ejus interrupit.

Dantes ab initio vocatus, interciso deinde, ut fit in pueris, vocabulo, *Dantes*. Liberalibus Artibus in Patriâ legitimè eruditus, poëticæ deditus ab ipsâ pueritiâ fuit. Scripsit opusculum de *Monarchiâ*, ubi ejus fuit opinio quod Imperium ab Ecclesiâ minimè dependeret. Cujus rei gratiâ tanquam Hæreticus post ejus exitum damnatus est, cùm aliorum, tum *Bartoli* Jurisperiti Sententiâ. *Volaterran*. Anthropolog.

Petrarchæ & *Dantis* Poëmata illa Italica, quæ statum Ecclesiæ subinde attingunt, præ aliis Poëtis potissimùm leguntur à Theologis. *Gisbert*. Voet. Bibl. 1. 2. sect. prior. cap. 9.

Fuit vir pius & doctus, ut multi Scriprores, & præsertim ipsius scripta testantur. *Illyric*. in Catal. Test. Verit.

Maximâ vir laude & autoritate, eruditioneque omnibus carissimus veritatem magnâ ex parte agnoscens, regni Papistici fraudes non ignoravit. *Olear*. in Abac. PP.

Dantes Aligerus Poëta sui seculi nulli secundus. Erat non tantùm Gracè & Latine peritus, sed in linguâ *Hetruscâ* facundissimus: propterea quoties ad colloquia Principum admittebatur; tantâ sermonis elegantiam, tantâ ubertate, & eloquentiæ floribus omnium in se animos convertebat, ut nemo illum non diligere & admiraretur. *Boissard*. Icon.

In eo quidem eruditionem, & multarum rerum cognitionem offenderis, & imprimis ejus Theologiæ, quæ *Parisiensibus* attribuitur. In eo salis & mordacitatis ad fastidium interdum usque. Certe in eo Poeticam dispositionem majoremque diligentiam plerosque desiderare video, ejusque linguæ nitorem: quos *Joannes Stephanus* eremita, & amicus charissimus, & municeps noster, qua est eruditione, & quo à teneris erga *Dantem* fuit studio, mirabiliter solitus est refellere. *Lil*. Gyrard.

Dantes Aligherius & ipse concivis nuper meus, vir vulgari eloquio clarissimus fuit, sed moribus parùm per contumaciam, & oratione liberior, quàm delicatis ac studiosis ætatis nostræ principum auribus atque oculis acceptum foret. *Francisc*. Petrarch.

Boccacius *Dantem Aligherium* Poëtam insignem fuisse dicit in libris de casibus virorum illustrium.

Dantes verò Poëta non aspernabilis: *Cæl*. Rhodigin. 1. 15. c. 20. Lect. Antiq.

Dantes Aligherius, vir æternâ dignus memoriâ, & in Poësi vernaculâ excellentissimus. *Boxhorn*. in Monument. vir. Illustrium.

Habitus est *Dantes Aldegerius* vir doctissimus, & suâ vernaculâ linguâ Poëta insignis. *Platina* in vit. Bonifac. VIII.

Dantes

Dantes Aligerius & Franciscus Petrarcha, primi Philosophiæ, bonatum Artium, omnis eruditionis restauratores, *Jacob. Heerbrand.* Epist. Dedicat. ad Disput. ex Philos. select.

Primus *Italarum Dantes Aligerius*, non instituto vetustatis ordine tantum, sed præcellenti gravis ingenii fecunditate primum locum inter imagines meritus, optimo jure conspicitur. Hunc *Florentia*, factiosa eo seculo civitas protulit, ab altaque mentis indole cognitum octovirali supremæ potestatis Magistratu insignem fecit: ut mox fatali conversa turbine & summum civem, & *Etruscæ* linguæ conditorem, tanquam sæva & ingrata patria proscriberet. Sed exilium, vel toto *Etruriæ* principatu ei majus, & gloriosius fuit, quum illam sub amarâ cogitatione excitatam, occulti, divinique ingenii vim exaceret, & inflammaret. Enata siquidem est in exilio Comœdia triplex *Platonica* eruditionis lumine perillustis, ut, abdicatâ patriâ, totius *Italiæ* civitate donaretur. Plenus ideo gloriâ perenni, quum eam quæ piis mortalibus expetitur, cœlestis auræ felicitate tanto ore, tantoque spiritu decantatam contemplaretur, nullâ adhuc obortâ canitie, *Ravenna* morbo interiit, adeo mentis compos, ut sex versus sepulchro incidendos componeret. Nec *Ravennates* in apparatu funeris publico totius *Italiæ* civi defuerunt. Quum enim sepulchrum è marmore condidissent, non obscure exprobratâ *Etruscis* acerbitate, novam sibi claritatem gloriosâ pietate vindicarunt. *Paul. Jovius* in Elog.

Quis tam sui inscius, qui advertens *Dantem Aligerium* sacre Theologiæ implicitos persæpè nexus mirâ demonstratione solventem, non sentiat eum, non solum Philosophum, sed & Theologum insignem fuisse? *Boccacius* l. 14. *Gen. Deor.*

Iohannes Villani ipsi conterraneus ac ferè contemporaneus, asseverat neminem ad illam usque ætatem, nec nobilius nec magnificentius tum versibus, tum pedestri sermone scripsisse: Sed cum pauci ante ipsum scripsissent facili negotio celebritatem hanc sibi comparare valuit.---Re verâ *Dantes* inter primos extitit, qui, referentibus Eruditis viris *Portius Regii*, gloriam adeptus est posterioribus his seculis aggrediendi Poematum Heroicorum compositionem; In quibus tam felix fuit ut etiamnum apud Eruditos eorum respectu admirationi sit. Ita ut nemo hætenus extiterit, inquit *Eques Salviati*, qui ipsum hoc scribendi genere potuerit vincere, usque adeo vocabulis & elocutionibus suis proprius est; quamvis insolens quod sibi delegerat Argumentum, agendo nimirum de *Inferno*, de *Purgatorio*, & de *Paradiso*, eum sæpe coegerit voces atque Phrasés sic satis singulares usurpare. Sed unum eorum quæ apud hunc Poetam majorem merentur existimationem, Præclarorum illorum virorum judicio, est quod ejus Opus quoad mores non minùs quàm quoad sermonem purum deprehendatur. *Jes. Galluci* habuit quod in ejus Allegoriis reprehenderet, quibus dicit illum totum intertextum esse; addens nihil ipsi reliquum fore eorum quorum causa Poetæ famam sibi paravit, si ex ejus Scriptis eadem eraderentur. In hoc inquit, tota ejus Inventio, tota ejus fictio consistit, qua in re longissimè distat à genuino Characterè qui in totis *Virgilii* Operibus regnat. *Eruditorum. Indiciu* à *Domino Baillet*, Paris. 1686. Gall.

Vivens.

Vivens ipse sibi hoc Epitaphium scripsit, cujus primis verbis significat libellum de Officio Cesaris & Romani Pontificis, deinde Cantica sua, nomen exilium, patriam, sepulturæ locum.

*Iura Monarchia, superos, Phlegethonta, lacusque
Lustrando cecini, voluerunt fata quousque:
Sed quia pars cessit melioribus hospita castris,
Actoremque suum petiit felicior astris.
Hic claudor Dantes, patriis extorris ab oris,
Quem genuit parvi Florentia mater amoris.*

Eum tumulum Bembus civis Venetus, Bembi Cardinalis pater cum Ravenna Prætor esset, refici ac restitui curavit incisis his versibus.

*Exiguâ Tumuli, Dantes, hic sorte jacebas,
Squallenti nulli cognito pene situ.
At nunc marmoreo subnixus conderis arca,
Omnibus & cultu splendidiore nites.
Nimirum Bembus Musis incensus Ethruscis,
Hoc tibi, quem imprimis hæcoluere, dedit.*

Jes. Rapin. dicit Poeta hujus sententias adeo ferè semper abstractas & adeo arduas esse, ut arte opus sit ad illius mentem assequendam: Dantis sermonem non esse satis concitatum: Eum satis modestum plerumque non esse, & in eo nimis audacem fuisse quod proprium Animum tanquam Numen suum invocaverit.

* Dantis Aligeri Monarchia omnino prohibetur.

Extant ejus Poëmata Italica cum expositione Christophori Landini & Alex. Vellutelli, editore Francisco Sansovino Florentino. Venetus apud Ioan. Baptistam Sessam & fratres in fol. anno 1564.

N I C O L A U S L Y R A N U S.

Clar. A. D.
MCCCXX.

Anglus, aliis rectiùs Normannus, ex Iudeo Christianus, ordinis Minorum, claruit Anno 1320. obiit Anno 1340. Gul. Cave.

Scripsit Commentarium, sive postillam in universa Biblia--- Librum de Corpore Christi ----- Sermones de Tempore, & de Sanctis --- Librum contra Iudeos --- Commentaria in quatuor libros Sententiarum ---- Quæstiones Veteris & Novi Testamenti--- Tractatum de Visione Dei--- Expositionem decem Præceptorum--- Tractatum de idoneo ministrante, & suscipiente Sacramentum Altaris.

Scriptis suis inclytus, in quibus futuræ Reformationis administris viam egregiè stravit. Unde Proverbium: si Lyra non lirasset, tum totus Mundus delirasset. Item Lyra Luthero equum admovit, & stapedes tenuit, quo illum commodius conscenderet. Hofman. in Lexic.

In Lyrani Commentariis multa occurrunt, quæ cum superstitionibus Pontificiis

non

on consentiunt, atque demonstrant *Lyranum* multa commodius exprimere potuisse, si feliciore seculo natus fuisset. Symbolicam & Allegoricam illam *Interpretandi* rationem à *Scholasticis* & *Monachis* invec̃tam minimè probavit: quam etiam *Glossario* illo labore refutasse videtur. *Illyric.* in *Catal. Test. Veritat.*

Vir in *Scripturis Sanctis* studiosissimus, & longâ exercitatione peritus; *Hebraicâ* linguâ ad perfectum instructus, ingenio promptus, sermone *Scholasticus*, nec minus conversatione quàm scientiâ venerandus. Sunt qui eum ob eloquiî simplicitatem æstiment contemnendum; qui mihi videntur & vani & imperiti.

Erithem.

Nicolaus Lyranus, Scholasticæ Theologiæ Professor, & Sententiarum ejus expositor non ignobilis, tanta quoque *Divinarum Scripturarum* vera, purâ; ac germana intelligentiâ præditus, ut in eis exponendis, nullum eruditissimorum *Theologorum* sui temporis habuerit parem: Edidit in singula tam *Veteris* quàm *Novi Testamenti* volumina *Scholasticæ Postillæ* libros 89. studiosis *Sanctarum Scripturarum* ac præcipuè *Tyronibus* ad majora properantibus non utiles solum, sed valde etiam necessarios. In quorum prioribus quinquaginta libris universum Sanctæ Scripturæ corpus absque orationis lenocinio & verborum involucriis brevi, nudo, & aperto sermone exposuit, summa in singulis diligentia aperiens, & elucidans literæ sensum cæteris divinæ Scripturæ sensibus præstantiorem, ita difficiliorem, alliatis in id non modò *veterum Ecclesiæ patrum* expositionibus, sed *Rabbinorum* quoque sententiis, quarum apud *Judaos* præcipua est autoritas. *Sixt. Senens.* l. 4. *Bibl. Sanct.*

Ego *Lyranum* ideò amo, & inter optimos pono, quod ubique diligenter retinet & persequitur Historiam, quanquam autoritate Patrum se vinci patitur, & nonnunquam eorum exemplo deflectit à proprietate sententiæ ad ineptas allegorias. *Martin. Luther.* in *Annotat.* in cap. 2. *Genes.*

Bibliorum apud Pontificios *Interpretes* primarius *Lyranus*. *Gomar. Anticoster.* *Literæ Hebraicæ* & *Historiæ Veteris Testamenti* doctissimus erat *Lyranus*. *Car. Molinaus* *Annotat.* in *Evangel.*

Lyranus utrumque *Dei* testamentum diligenti examine & elucidatione explanavit. Si in plerisque, ut ei à multis imponitur, deliraverit, temporis est imputandum, in quo ferè omnia erant *Hypocritarum* nebulis obscurata. Meliorem certè cæteris omnibus per eam ætatem navavit in *Scripturis* operam. De Verborum simplicitate non est quòd conqueritentur homines, cum à vocabulis æstimanda non sit æterni Patris veritas. *Balaus* de *Scriptor. Britan.*

Nicolaus de Lyra, qui è *Lyra* oppidulo in agro *Perchiensi* nomen traxit, omnium Authorum in hacce Synopsi comprehensorum doctissimus & in *Scripturæ* stylo versatissimus est. Plures illum fuisse *Judaum*, deinde *Christianismum* amplexum esse contendunt. Ut ut res sit, certum saltem est illum *Hebraicam* linguam calluisse, imo satis fuisse peritum *Rabbinorum Hebraicæ* Dia-

lecti, ut *Iudeor.* in *Scripturam*, Commentarios evolvere posset, quod difficulter occurrebat temporibus illis in Viris qui in Religione nostra nati fuissent. Instar omnium Authorum fuit ei *Raschi* seu R. *Salomon* Isaaki, qui solet denominari *Iarki*. Eum suis Notis sæpe citat: Et eorum plerique qui in suos Commentarios aliquid de *Judaica* eruditione instillaverunt, ipsum tantummodò transcripserunt. Feliciorem multò successum habuisset hic Author si Methodum quandam secundum Aristotelis Principia philosophandi ejus ævo usitatam secutus non esset, licet innumeris Scriptoribus sibi contemporaneis hac in parte cautiùs admodum processerit. Hoc ornari potest elogio quod nemo ante ipsum *Scripturæ* sensum literalem tam bene assecutus fuerit. Optandum tamen esset ut tot inutilia è Rabbiniis deprompta non permiscuisset, & ex eorundem libris ea tantum retulisset quæ ad Bibliorum Sacrorum elucidationem faciebant. *Jes. Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. xi.

Hebraicam linguam is perfectè calluit: fuit ingenio prompto, nec minus conversatione quàm scientiâ venerandus. Ejus *Opera* omnibus S. *Scripturam* discere cupientibus, necessaria esse, nemo melius novit, quàm qui se in eorum lectione exercitavit. Sunt qui eum ob verborum simplicitatem contemnendum existimant, sed si res ipsas, non verba isti detrectatores spectarint, non dubium est quin ab eis maximè laudetur. *Gul. Rovill.* in promptuar. *Icon.* Insign. Viror

Extant Commentaria in sacra Biblia *Lugduni.* 1520. 1590. VI. Tom. fol.

Extant itidem *Dnaci* 1617. VI. Tom. & *Antwerp.* 1634. in Bibliis Maximis *Parisi.* 1660.

CUALTERUS DE HEMMINGFORD.

Clar. A. D.
Mccccxxv.

Anglus, regularis *Canonicus* Cœnobii *Gisburnensis*, floruit sub *Eduardo* III. Ingenii atque industriæ suæ monumentum nobis dedit, *Chronicon* *Edvardi* III. itemque *Historiam Anglorum*, ab *Guilielmo Normanno*, hoc est an. 1066. usque ad tempora *Edvardi* I. hoc est, anno 1308. Quod opus Manuscriptum *Cantabrigiæ* adservatur in Collegio. S. *Benedicti*. Liber est Chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne fastidiosus.* *Gisburnæ* in Cœnobio suo defunctus est anno 1347. Hunc Autorem exscribere solet Historicus Monasterii de *Abington*, ut observat is qui præfatur in *Matthæum Florilegum.* *Voss.* de Hist. Lat.

Gualterus de *Hemmingford*, canonicus *Gisburnensis* Cœnobii, quod est prope *Cliviam Eboracensem* Provinciolum, *Thesi* flumini celeberrimo adjacentem, impendio studiosus erat literarum, quo tandem factum est, ut in eruditum evaserit, & non levem apud suos gratiam sibi pepererit. Ejusmodi enim res *Literaria* virtus est, ut auctori gratiam, honorem, gloriam etiam facilè conciliet. Quare virtutis præmio lætior factus, quanquam ipsa virtus per se satis illustris aliunde emicantibus splendoribus non eget, quâ cœpit, viâ, perrexit, magnis sa-

nè

nè passibus ad extremam *Sacra Theologia* metam contendens. In quo studio quum jam non infelicitè cursum longum continuasset, ecce cupido quædam ejus occupavit animum, ut *Historiam Rerum Anglicarum* posteritati dedicaret. Bonis igitur avibus ab ipso *Guilielmo Normanno* exordium sumens ad tempora *Edovardi* ejus appellationis secundi, hoc est; ab anno *Christi* 1066. usque ad annum ejus 1308. *Anglorum* res gestas summâ curâ perscripsit. *Leland. MS. de Vir. Illust.*

Gualterus de Hemmingford res gestas *Anglorum* stylo non inelegante, curâ magnâ & fide pari describit. *Gul. Horman.* in suis collectan.

Amor Patriæ eum impulit, ut historias *Anglia* legeret, & ex iis notatu digniora seligeret, atque accuratâ Methodo posteritati traderet. *Pitæus de Illust. Angliâ Scriptor.*

In *Brigantum* agro est *Gisburgh*, nunc exiguum oppidum, cui magnæ gloriæ fuit, dum stetit, Monasterium perpulchrum & opulentum, quod *Gualterum de Hemmingford*, Historicum non ineruditum produxit. *Quenstedt.*

Hujus Historiæ plura extant *Exemplaria*; duo servantur in Collegio SS. *Trinitatis* apud *Cantabrigienses*; tertium habet *Officium Armorum* sive *Heraldorum*; quartum *Cottoniana* Bibliotheca, quintum penes me est; sed & alia memini me vidisse; quorum tamen domicilia nunc non veniunt mihi in mentem. *Thom. Gale.*

ARNOLDUS VILLANOVANUS.

Aragonenses, sat scio *Arnoldum Villanovanum* *Cathaloniam* asserere Clar. A. D.
MCCLX. hodieque conantur, sed frustra, cum natus sit in *Galliâ Narbonensi*, in oppido *Villanovano* ann. Dom. 1300. In *Galliâ* medicinam docuit, vir *Græcæ* Linguæ peritus, adde & *Hebraicæ*, ut videre est in explanatione libelli *Tetragrammaton*: *Arabicæ* etiam haud ignarus. Porro *Naturæ* secreta adeo rimatus est, ut altiùs post ætatem suam nemo fermè penetrarit. *Paul. Colomes.* *Gallia Oriental.*

Arnoldus de Villa-Nova, rei medicæ eâ tempestate peritissimus, majori tamen famâ quàm laude, quòd nobile ingenium, eruditionem maximam, pravis superstitionibus, pravisque de religione opinionibus fœdare visus sit. Quo nomine aliquanto post ab *Inquisitoribus* ignominiâ notatus est, librique quos magno numero ediderat reprobati. Ex humano semine quibusdam in vase medicamenti hominis corpus efformasse, qui affirmet authorem habeo. *Io. Mariana Jesuit.* l. 14. c. 9. *Rer. Hisp.*

Arnoldus de Novavilla Hispanus, vir eximie eruditus, linguarum, *Hebraicæ*, *Græcæ*, *Arabicæ* & *Latine*, Philosophiæ & Theologiæ peritissimus, floruit ante annos 300. Recensetur à *Papâ* ejusque *Spiritualibus* inter *Hereticos*, quòd eorum errores reprehendit. --- Habuit hic Doctor non paucos Auditores atque Sectatores, etiam post mortem, præsertim in *Hispaniâ*, quos papistæ *Arnoldistas*

vocaverunt, & tanquam *Hereticos* persecuti sunt atrocissimè. *Illyric. Catalog. Test. Veritat.*

Portentoso vir ingenio *Veterum Novatorum* maximus, Dogmatum raritate percelebris, quem sibi civem *Galli* certatim, & *Hispani* vendicant. Is licet humili patriâ, obscurisque profectus laribus, tamen arcu no impetu, ac excellenti mentis indagine, peritiorum *Naturæ* operum scrutator acerrimus, *Europam* ferè omnem sui nominis majestate complevit. Hoc ipsi vel in fatiis fuit, *Medicinam*, *Astrologiæ*, ac intimiori cuidam *Philosophiæ* perpetuò jungere *Io. Imperial. in Museo Hist.*

Ut erat homo multum deditus *Rabbinorum* & *Alchimistarum* deliramentis, ita nonnullorum Sigillorum compositionem in suâ *Medicinæ* practicâ docuit. *Naud. de Stud. Militar. lib. 1.*

Nullum est *Naturæ* arcanum quod libera, prudente tamen sollicitudine curiositas ejus non scrutetur: Illi patent omnia ejus Penetralia, & profundâ suâ perquisitione vasti hujus Orbis thesauros omnes contemplatur. *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum & Artium. Tom. 2.*

* *Arnoldi de Villanova* Opera, nisi expurgentur, prohibentur, in *Indice Tridentino*, vide Appendicem certorum *Auctorum*.

J O A N N E S C A N T A C U Z E N U S.

Clar. An. D.
M c c c x l i.

Nobilis *Byzantinus*, S. Cubiculi præpositus Magnus Domesticus, *Thraciæ* Præfectus, demum ab anno 1341. Imperator *Constantinopol.* tandem purpuram deponere coactus, *Monachus* factus est, *Ioasaphus* dictus, anno 1357. vel paulò post. *Gul. Cave in Chartophyl.*

Scripsit *Historiam Byzantinam*, quàm è *Græco* in *Latinum* sermonem convertit. *Jacobus Pontanus*, notisque explicuit, anno 1645. *Paris. fol.* Itemque scripsit *Orationes* tres; & *Apologias* iv. pro *Religione Christianâ* adversus *Alcoranum*; quæ prodierunt *Græcè & Latine, Basileæ. 1542. in fol.*

Nec præterire fas est *Ioannem Cantacuzenum*, qui ex imperatore *Monachus* factus, ac pro *Ioanne Ioasaphus* dictus, sub nomine *Cristoduli* luculentam condidit *Historiam* de Imperio *Andronici* junioris, & suo. Constat id opus libris iv. cujus priores duo præcipuè sunt de rebus *Andronici*: posteriores de iis, quæ ipse post obitum *Andronici* gessit. Factus verò *Monachus* fuit anno 1360. eò autem majoris *Historia* ejus fieri debet, quia scripta est ab illo, non qui *umbraticam* semper vitam egisset: sed qui primùm Magnus fuerit Domesticus: ac post obitum *Andronici* junioris, liberorum ejus tutelam obtinuerit: & mox [ita volente *Senatu*, & *Imperii* rebus exigentibus] Imperator creatus sit, & in eâ dignitate prudenter & fortiter se gesserit. His illud accedit, quòd non de rebus scripsit parum sibi perspectis; sed quibus ipse interfuit, atque adeò præfuit. Sanè inter recentiores *Græcos* non ei quemquam puto præferri oportere. *Voss. de Hist. Græc. lib. 2. cap. 28.*

Inter recentiores quidem rerum *Græcarum* seu *Byzantarum* Scriptores, ut sunt

sunt *Zonaras*, *Nicetas*, *Cedrenus*, & alii, meo quidem & quorundam benè literatorum iudicio hic primas tenet; videturque solus didicisse quò pacto ad laudem accommodate contexenda sit *Historia*. Mira, nova, inaudita, inusitata, occultorum *Dei* iudiciorum plena, grandia, illustria multa hic recensentur. Et, si *Historia* debet esse prudens, atque ornata rerum explicatio, neutra virtus in hac desideratur: quæ mihi semper à viro nobilissimo, & ingenio excellentissimo suavissimoq; visa est profluxisse Prudentia militaris atque civilis tam eximia hic elucet, ut civitatum Provinciarumque Rectoribus ac Belli Ducibus majorem in modum commodaturam putem. *Jac. Pontan.* in Epist. ad Lectorem, quam *Hist. Cantacuz.* præmisit.---

Quæ fuerunt inter [*Andronicum Imperatorem*] avum, & [*Andronicum Imperatorem*] nepotem, eorumve occasione tam ab ipsismet, quàm à suis amicis, cogitata, deliberata, gesta, profusissimè prosequitur, qui magna eorum pars fuit, *Ioannes Cantacuzenus*, illustri prosapia ortus, magnus Imperii Domesticus, & *Andronici* junioris amicorum & consiliorum particeps, & rerum Moderator, in *Historiâ*, quam de iis suisque rebus luculentissimè conscripfit: sed ita eas tractans, ut quamvis veritatem & narrationis sinceritatem continuo prædicare non cesset, apertissimè tamen nepotis amicissimi sui causam adversus avum agendam ac propugnandam suscepisse demonstret. *Henr. Spondan.* in *Annal. Eccles.* ad Ann. 1321. num. 9.

Hoc loco Lectorem monebimus, *Historicum* nostrum [*Ducam*] in enarandis rebus, quæ sub Imperatore Ioanne [*Paleologo*] gesta sunt, donec *Cantacuzenus* Monachus & *Anachoreta* fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet: cum *Cantacuzenus* diligens ac iudicio præstans *Historicus* sit. *Ismael Bulliad.* in Not. ad cap. 5. *Duca Hist. Byzant.*

Septimo volumine continentur libri tres *historiæ* senioris & junioris *Andronici* à *Cantacuzeno* conscriptæ, qui & ipse fuit Imperator & temperis illius rerum præcipua pars fuit. Aliquid heic de mirabilibus istius magni Viri facinoribus delibandum esset: Sed præterquam quòd in totius hujus *Historiæ* corpore satis jam prolixi fuimus, paucis dicere possumus illum solum fuisse dignum qui easdem promulgaret, & contra quàm plurimis Principibus evenit ut iis honos ab historia sua concilietur potius quàm eandem ipsi illustrent, *Cantacuzenus* propriam historiam ipse illustrat, quia non minore polluit eloquentia ad præclarorum suorum gestorum conscriptionem, quàm animo & virtute ad eandem patranda; sive in privata conditione ac Magni Domestici munere, sive postquam thronum conscendisset ubi necessitas semel adversus hostium violentos impetus tuendi eum velut invitum coegerat ostendere quid posset, sive denique in Monasterii solitudine in qua ultimos vitæ dies transigere voluit. Octavum denique volumen continet librum quartum ejusdem *Historiæ*, ab eodem *Cantacuzeno* conscriptæ, & historiam postremorum Imperatorum Constantinopoleos, cum ejusdem urbis invasione funesta quam descripsit *Ducas*, qui *Calchondyla* admodum est accuratior & solidioris iudicii *Erud. Ephemer.* Gall. diei Lunæ 26. Aug. 1675.

THOMAS BRADWARDINUS.

Clar. An. D.
MCCCXLVIII.

Natus fertur *Hatfeldia* in Comitatu *Suffolciensi*, Oxoniæ verò educatus, ubi cum bonarum literarum studiis aliquot annos incubuisset, Academicorum suffragiis *Procuratorum* unus creatur ann. 1325. posteaque *Doctōris* in *Theologia* gradu honestatur. Mathematicus fuit insignis, Philosophus egregius, in *Theologia* verò studiis eousque versatus, ut apud Doctos illorum temporum *Doctōris profundi* appellatione innotuerit; eamque non immeritò delatam illi fatebuntur credo, qui libros ab illo conscriptos perlegerint. Verum in hoc homine nihil erat quod potius laudaveris, quàm morum vitæque sanctimoniam, ob quam, cæterasque virtutes à *Strafardo* delectus est, ut *Regi* esset à confessionibus. In quo munere ita se gessit, ut optimi simul ac prudentissimi viri laudem retulerit. *Regem* siquidem à recto despectentem increpare consuevit audacter, eâ tamen prudentiâ verborumque lenitate, ut animum *Principis* nunquam offenderit. Non desunt certè inter Scriptores qui insignes illas *Edvardi* victorias, hujus potius sanctitati ac virtutibus acceptas ferendas existiment, quàm cuiuspiam seu fortitudini, seu prudentiæ. *Godvvin.* de Præsul. *Angl.* comment.

Quo anno natus sit, quemadmodum nihil pro certo asseveraverim, [ut sunt magnorum sæpe virorum principia obscura, quorum sunt notissimi exitus] ita cum *Procuratorem* fuisse constet Universitatis *Oxonienſis* anno 1325. circa annum *Domini* 1299. natum crediderim, mediis temporibus Regis *Edvardi* primi --- In hoc curriculo *Literario* solidam ex *Aristotelis* & *Platonis* fontibus hausit Philosophiam, sed in artibus *Mathematicis* ac *Theologiâ* ejus potissimum eluxit industria; ac in *Mathematicis* quidem ita excelluit, ut parem illa ætas tulerit fortasse neminem --- *Thomas* noster cum summus esset *Mathematicus*, etiam in *Theologicis* tractandis non recessit ab arte. Itaque primus, quod sciam, & solus hanc viam tentavit in *Theologicis*, ut filo *Mathematico* *Theologica* contexeret, ponendo scilicet primo loco duas *Hypotheses*, quasi principia, & ex iis proxima quæque demonstrando, & corollaria deducendo, petit etiam ex *Euclide* probationibus; deinceps ex *Hypothesibus*, & prædemonstratis reliqua omnia perpetuâ serie ad finem usque operis attexendo, quò fit ut *Conclusiones* ejus cuiuspiam fortasse nimis altè peritæ videantur. *Henr. Savil.* in Præfat. *Bradwardin.* lib. de causâ *Dei* contra *Pelag.* præfix.

Ex *Aristotele* & *Averroe* sedulâ investigatione pleraque hausit: *Judeos*, quos in lege peritiores sciebat, pro *Scripturarum* intellectione familiariter convenit. Unde ad tantum doctrinæ incrementum postea perveniebat, ut in *Oxonienſi* Academiâ supremæ facultatis Magister constitueretur: egregiusque *Raphaelis Volaterani*, ac *Ioannis Pici*, hominum *Italorum*, testimoniis, *Theologus* fuerit. Cum *Ioanne Baconthorpio Parisus* olim reverso, magnam de *Præscientiâ* ac *Prædestinatione* concertationem habuit, eique tandem in omnibus consensit, ut idem *Ioannes* in quarto libro *sententiarum*, dist. 1. Quæst.

Quæst. 4. demonstrat. Unde ex *Cancellario Londinensi* tandem Aulicus, atque ab optimo Rege *Edvardo* tertio ad confessionem vocatus, *Cantuariorum* Archiepiscopus *Joanni Offordio* diem obeunti substitutus est. Adversus Hæreticos arma suscipiens [verum *Papistas* *Papista* non mordet] in magno spiritûs fervore scripsit, præsertim contra *Pelagianos*. Sed proh dolor! *Thomas* longiori vitâ dignus, exacto tantum uno in *Pontificatu* anno, mortem obiit planè immaturam, anno ab incarnato *Dei* verbo 1350. sub prædicto Rege *Edvardo* tertio. Summa ejus *Roma* in *Vaticanâ Pontificis Bibliothecâ* extare perhibetur. *Baleus* de Script. Eccles.

Floruit hic longè doctissimus vir circiter 1330. *Domini* annum, pugnavit acerrimè pro gratiâ *Dei*, contra *Liberum Arbitrium*, & *Pelagianos* ejus patronos, nempe *Scholasticos* Theologos; idque nec sine approbatione multorum bonorum, nec sine multorum seductorum gravissimâ offensione, suoque periculo: tamen exoratus à piis doctisque viris, quæ de eâ controversiâ in publicis Disputationibus differuerat, tribus libris justum volumen explentibus complexus est, Laudatur hic Scriptor nomine eximiæ eruditionis, etiam ab illustribus viris, *Raphaele Volaterano*, & *Joanne Pico. Illyric*, Catal. Test. Verit.

Nec minimum quoque auxilii repositum est in *Libris de Providentiâ Thomæ Bradwardini*; quoniam in illis pari fermè cum divo *Thomâ* subtilitate, & rationum pondere procedit. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Thomas de Bradwardina *Anglus*, ex ordine *Fratrum Minorum*, clarus ob doctrinam anno 1350. & sequentibus, scripsit nobile *Opus de causâ Dei contra Pelagium, & de veritate Causarum*, variâ sacræ ac prophanæ, antiquæ ac novæ Philosophiæ ac Theologiæ doctrinâ locuples atque ornatum, quod manuscriptum asservabatur in *Bibliothecâ Vaticanâ*, cujus etiam manuscriptum codicem habuit olim in *Germaniâ* *Matthias Flaccus. Illyricus*. Impressum est ex Manuscriptis *Anglicanis*, curâ & studio doctissimi viri *Henrici Savillii*, anno 1618. *Londini* in fol. ex *Officinâ Northonianâ*: de quo abundè *Ludovicus Cellot* in *Historiâ Gottescalci Prædestinatiani* l. 5. c. 19. p. 390. Eiusdem *Opus de Geometriâ Speculativâ & Arithmeticâ*, impressum *Parisiis* anno 1512. *Tractatus proportionum*, editus *Venetis* anno 1505. *Antonius Possevinus* in Apparatu Sacro mentionem illius habet, sed [quod mirum] de eo nihil habet *Lucas Wadingus* in *Bibliotheca Scriptorum Ordinis Fratrum Minorum*. Opus autem de causa *Dei contra Pelagium, & de Virtute causarum*, MS. *Oxonii* in *Angliâ* in *Bibliotheca Collegii Novi Cod.* 22. in *Orialesi* cod. 55. *Mertonensi* cod. 203. *Cantabrigia* in *Collegio Sancti Benedicti* cod. 146. *Domus Sancti Petri* cod. 276. & privatim in *Bibliotheca Baronis Lumleii* cod. 267. Appellatur in nonnullis manuscriptis codicibus *Cancellarius Londinensis*, quod an conveniat rectè *Franciscano*, seu *Conventuali* ordinis *Minorum*, mihi valdè suspectum est. *Oudin*, in *Supplem. de Eccles.* à *Bellarmino* omis.

FRANCISCUS PETRARCHA.

Clar. A. D.
MCCCL.

A Retii in *Tusciâ* ex *Florentinis* Parentibus, vel, ut alii quidam cum *Gerardo Ioanne Vossio*, circa *Ancisam Florentini* agri vicum majorum suorum sedem, patre *Florentino* exule natus die 20. *Julii*, feriâ secundâ anno 1304. Archidiaconus *Parmensis*, tum Cathedralis Ecclesiæ *Patavine* Canonicus fuit. Obiit Apoplexiâ correptus die 19. *Julii*, Anno *Dom.* 1374.

Scripsit plurima & pedestri & solutâ oratione.

Hic Ingeniô, eloquentiâ, *Latina* patriæque linguæ cultu, ac Poëtica etiam utraque facultate sui sæculi Princeps, literas à multo ævo sepultas, primus à *Gothicis* tenebris excitavit. *Phil. Labbe.*

Vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis omnium sui temporis longè doctissimus, Philosophus, Rhetor, & Poëta celeberrimus, qui literas *Humanitatis* post longa silentia mortuas, ut ita dixerim, ab inferis revocavit ad superos, non minus sanctâ conversatione, quàm Scientiâ clarus emicuit. *Trithem.*

Vir undecunque doctissimus, *Latina* Lingua multis jam seculis extinctæ primus *Instaurator*, *Hetruscæ* Poëseos parens, & absque ullâ controversiâ princeps; inter *Latinos* quoque poëtas non ignobilis, & ob egregiam *Latini Carminis* laudem in *Capitolio Romano lauream Coronam* publico totius *Italia* favore consecutus. *Sixt. Senens.*

Franciscus Petrarcha & *Ioannis Boccacius*, Poëtæ, præter ea quæ multa solutâ oratione uterque composuit, nonnulla quoque *Carminibus Latino* scripsere, in quibus non multò præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adscribendum putarim, iudicii minus sit & limæ, multum tamen poëtici spiritus habere videntur. *Lil. Gyrard.*

Reflorescentis eloquentiæ princeps apud *Italos* videtur fuisse *Franciscus Petrarcha*, suâ ætate celebris ac magnus, nunc vix est in manibus: ingenium ardens, magna rerum cognitio, nec mediocris eloquendi vis. Atqui est, ubi desideres in eo Lingua *Latina* peritiam, & tota dictio resipit sæculi prioris horrorem. *Erasm. in Ciceron.*

Primus omnium *Franciscus Petrarcha* magno vir ingenio, majoreque diligentia, & Poësin & eloquentiam excitare cœpit, nec tamen is attigit *Ciceronianæ* eloquentiæ florem. *Blond. Flav. in Ital. Illustratâ, de Romandiola.*

Vir excellenti ingenio & doctrinâ exquisitâ *Franciscus Petrarcha*. *Poggius in Hist. discept. de avaritiâ.*

Franciscus Petrarcha vir maximæ doctrinæ, & elegantissimi (ut sua tempora ferebant) styli. *Laurent. Pignor. l. Symbol. Epistol. Epist. 3.*

Circa annum 1340. *Patriarcha* longè latèque diffundere cœpit ingenii divini doctrinæque mirandæ varia monumenta. *Voss. de Poët. Lat. c. 7.*

Si inter Mortales unus est tanto labori sufficiens, viribus præclarissimi viri, *Francisci Petrarchæ*, cujus jam diu ego auditor sum. Homo quippe est cœlesti ingenio

ingenio præditus & perenni memoriâ, ac etiam facundiâ admirabili, cui familiarissimæ quarumcunque gentium Historiæ sunt, sensus fabularum notissimi, & breviter, quicquid Philosophiæ sacro jacet in gremio, manifestum est *Joann. Boccac.* in præfat. Operis de Genealog. Deor.

Franciscus Petrarcha poëta Sermonis *Italici* hodierni omnium elegantissimus, *Latini* veteris haud valdè bonus. *Paul. Manut.* comment. in Ciceron. l. i. Epist. 3.

Cui vix parem inveniremus, si *Latina* ejus *Opera*, his, quæ *Tusco* Sermone conscripsit, æquari possent. *Joan. Gobellin.* de gest. *Pii II.* Rom. Pontif.

Franciscus Petrarcha, seculi sui lumen, apud Pontifices, si adblandiri voluisset, nihil non consecuturus. *Mornæus* in Hist. Papat. p. 430.

Franciscus Petrarcha vir apprimè doctus, dicere solitus est, *nullum cuiquam majus malum optari posse, quam ut fiat Papa.* *Illyric. Catal.* Test. Verit. l. 18.

Franciscus Petrarcha, *Phœbi* nectar, *Musarum* corculum, priscæ eruditionis decus, literarum delictum, omnium sæculorum memoriâ dignus---Ea semper fuit Vatis nostri celebritas & operum ejus sublimitas, ut eò eruditorum omnium cohortes, veluti apes ad flores delibandos confluerint. Quid dulcius, quid candidius hujus nostri sermone, qui in *Latinis*, *Græcis*, disertus, in *Etruscis* lenior. Utrobique animos jam virtutum disciplina, jam verborum pigmentis ac lepore suavissimo attrahit, movet. Viget in sermone soluto nervus: carmen ejus plenum, tersum, laboriosum, omnium genio accommodatissimum. Ubique mira rerum suavitas ac varietas, sententiarum lumina, verborum robora, *Jac. Phil. Temasin.* in *Petrarchâ* redivivo.

Edidit hic cœlestis vir tam prosâ, quàm metricè plurima opuscula. Quæ cùm sint lepore sonantium verborum melliflua, & sententiarum succo mirabili sapida, potiùs artificio cœlesti, quàm humano ingenio judicantur fabricata. *Jac. Phil. Bergomas* in chron. supplem. ad Ann. *Chr.* 1341.

Quod ad doctrinas attinet, multarum rerum prudens doctusque fuit; imò verò nulla est ex doctrinis homine libero digna, in quâ vel audiens, vel per se inhians non magnopere profecerit---Eloquio fuit claro ac potenti, ut stylus librorum indicat, atque, ut verè dixerim, unicus fuit, qui per tot secula exulantem, & jam penè incognitam dicendi facultatem in nostra tempora revocaret. Summus vitâ, summus doctrinâ, & summus eloquio scripsit octodecim librorum volumina. *Paul. Verger.* in vit. *Petrarch.*

Stylus ejus copiosus est & magnus, in consolando dulcis, & in admonendo liber. Interdum jocatur salibus, sed ubique restrictus, ut ille, qui magis *Seneca* densitatem, quàm *Ciceronis* amplitudinem imitatur: unde persæpe ex hoc recentiore *Seneca* appellaverim. *Hieron. Squarzasichus* in *Petrarch.* vit.

At *Io. Boccacius* & *Franciscus Petrarcha*, quorum præstantissimis ac prope divinis ingeniis sermo *Etruscus*, ea verborum elegantia, iis ornamentis auctus ac locupletatus est, ut supra addi nihil possit, propius ab antiquitate aberant; annis enim plusquam trecentis ante nos fuerunt; & tamen nulla major ab eis opera data fuisse videtur, quàm ut omnem priscorum verborum fæcem à suis Scriptis

removerent, ne purum ac limpidum ipsorum orationis flumen aliquâ ex parte infuscarent. Quibus præsertim ob hanc causam arbitror primas ab omnibus sine controversiâ deferri. Inferunt se quidem interdum ipsorum sermonem verba aliqua paulò antiquiora; sed ea miram habent venustatem; & quia loco sunt posita, adeo omnium intelligentiæ sunt obvia atque aperta, ut nullâ ferè interpretis cujusquam ope auxilioque indigeant. Ideo nulla est in *Italia* civitas, quæ ita barbarè, ita inquinatè loquatur, quin eos legat, intelligat, admiretur, edificar. *Ian. Nic. Erythr. Pinacoth. p. 219. 220.*

Postremò nunc tandem ad *Africam* & librum istum venio, qui mihi videtur inter præcipuos jure meritoque redigendus. Est enim (ut res ipsa indicat) refertus historiâ, documentis abundans, & plenus poëticiæ fictionis. Magna est in eo volumine, & vetustatis & naturæ cognitio: magna eloquentiæ vis; magna præcipiendi facultas.--Quod si ad extremam perduxisset ætatem, quanto futurum fuerit excellentius, nemo ambigit. Sed tamen est tale, ut de eo gloriari juvenis debeat, & pudere senem non possit. Constat autem esse versus aliquot dimidiatos & imperfectos, ut est creberrimè apud *Maronem*, aliquando & sententiam imperfectam. Sed hos defectus accusent, qui nihil pati possunt diminutum. Sunt & malè mensurate syllabæ, quæ tamen non præterierunt autorem *Paul. Verger. in vit. Petrarch.*

Scaliger ait illum perspicuè admodum Latinaque cum elegantia loqui. Eum quod ad Italica Scripta spectat intellectu difficilem esse, propter voces plurimas è *Provinciali* vicina lingua desumptas, & ab *Italis* minimè intellectas. *Scaligerana* posterior. Gall.

Rostellus quod ad ejus stylum & phrases attinet, ait illum sæpe interpretibus indigere &c. Quædam ejus *Tetradecasticha* (*Sonnetos* vocant Galli & Itali Poëmatica 14. versibus constantia) intellectu difficillima esse vel peritissimis ipsis hominibus. *Rostean*, *Judiciis* de quibusdam libris à se lectis. Gall.

Jes. Rapin. ait *Petrarcham* vernaculo suo idiomate scripsisse; Sed Stylum ejus nimis vastum esse ut Heroïci Poëtæ nomen mereatur.

Franciscus Petrarca in Historia errasse à quibusdam deprehenditur. Quo ad *Rythmos* vernaculâ linguâ conscriptos ternariis quaternos inconcinnè minusque aptè interdum commiscet. *Claud. Verder. incens. Autorum.*

Hieronymus Squarzasichus in *Petrarchæ* vita refert magnum illum Poetam nunquam assensum dare voluisse, ut sua Soror præda fieret *Benedicti XII.* qui illius amore perditissimo captus erat, quique fratri Cardinalitium pileum in favoris remunerationem, pollicebatur. Tam nefarii commercii propositionem generosè repulit; Sed in salvo tamen non fuit ejus Soror, alius enim erat ei frater qui illam Papæ vili pretio tradidit. *Novellis Gallic. Reip. Literaria. Febr. 1686. pag. 144.*

Extant opera ejus omnia *Lugduni* apud *Samuelem Crispinum*, 1601. fol.

Extat liber de *Vitâ solitariâ*, *Mediolani* in fol. apud *Huldericum Scinzenzeter. an. 1498.*

Extant

Extant Poemata *Hetrusca* cum expositione *M. Ioan. Andrea Gesvaldi Venetii* apud *Gabrielem Tolittum Ferrariensem* 4°. 1553.

Extant quædam Poemata *Italica* antea inedita, quæ vulgavit *Frederic. Vbaldinus* ex Auctoris Schedis, unâ cum censurâ & emendationibus suis, *Roma* anno 1642.

Francisci Petrarchæ liber de casibus virorum Illustrum MS. in Bibliothecâ *Colbertina*, cod. 840. Itemque ibidem ejusdem Rerum familiarium Epistolarum libri viginti quatuor Manuscripti cod. 842. quorum novem tantum sunt impressi. *Oudin.* in Supplem ad *Bellarmin.*

Hoc ejus Epitaphium, in viciniâ *Patavii* in *Arquato* pago marmoreo sepulchro incisum.

*Frigida Francisci lapis hic tenet ossa Petrarchæ,
Suscipe Virgo parens animam, sate Virgine parce.
Fessaque jam terris cœli requiescat in arce.*

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

BARTOLUS.

DE *Saxoferrato* [Urbs est *Umbria*, quæ *Sentinum* olim dicebatur] natus Clar. An. D.
MCCCCL. est anno 1303. obiit anno 1355.

Vir fuit ingenio subtili & acuto, facundæ eloquentiæ, & multi consilii: assiduus in studio legum, sobrius in victu: memoriâ labili, cui defectui ut succurreret, quæcunque meditabatur, scripto statim mandavit. Ideo delitias omnes postponens, & liberiora corporis exercitia negligens, totum se studiis dedebat, nullam sibi à senioribus meditationibus relaxationem concedens. *Boissard.* in *Icon.*

Bartolus ingens illud Jurisconsultorum lumen ac stella. *Æqui & boni* peritissimus. Veritatis Magister vocatur *Scurfio*. Jurisconsultorum signifer *Menchio*. Aliis Juris lucerna & cæcorum Dux, speculum ac veritatis pater. Tantâ celebritate jus civile professus est *Bartolus*, ut ad eum ob summam eruditionis & ingenii famam ac gloriam unde quaque studiosorum turba conflueret. Ipsi omnes fasces porrigunt & sceptrâ *Iurium Consulti* sequentes. *Quenstedt.*

Bartolus natus anno 1303. *Ius Civile* professus est *Pisis*, posteaque *Perusii*, quod tanto judicio aperuit in *Commentariis* suis immensis pro ætate sua (quæ quadraginta sex annos non excessit) ut longè primus *Iustiniani* Interpres post *Accursum* adhuc apud omnes celebretur, & in eo fuisse præ cæteris admirabilem legum peritiam, ejusque ingenio nomen adfuisse *Interpretes* nostri testentur. *Arth. Duck.* de *Iur. Civ.* l. i. c. 5. sect. 15.

In *Iure* primas, comparatus cæteris partes habebit *Bartolus*. *Andr. Alciat.*

Ejus authoritas magna erat per totam *Italiam* propter soliditatem consiliorum quibus res *Principum* adjuvabat. Erat enim *Caroli IV. Rom. Imper.* consi-

liarius, à quo nobilitate donatus est. *Boxhorn.* in Monument.

Supremus Doctor, qui veritatem semper ante oculos habuit. *Borcholt.* de Transact. cap. 1. n. 4.

Jurisconsultorum diu Princeps est habitus. *Grot.* l. 2. de J. B. & P. cap. 22. sect. 13.

Bartolus, non contemnendi sanè judicii, plurimùmque profuturus Reip. si in meliora tempora incidisset-- in distinguendis factorum speciebus, ut certum Jus colligatur, nulli secundus est inter Jurisperitos illius seculi. *Oldendorp.* tr. de act. de formul. investigandæ Actionis.

Huic plus credendum, ut censer *Angelus*, quàm omnibus aliis, tanquam Magistro omnium. Et *Caccialupus* refert. Regiò Edictò cautum fuisse, ut in Hispania & Lusintania in coniectu opinionum *Bartoli* observaretur sententia, eò quòd à semitâ veritatis & æquitatis rarò judicatus fuerit aberrâsse. *Moller.* 2. Semestr. 49. n. 12.

Bartolus fuit subtilis Investigator & fuit Pater Juris, & Juris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis, nihil boni ignoravit. *Joh. Nevizan.* Sylvæ Nuptial. lib. 5. n. 25.

Bartolus Sentini in *Umbriâ* natus, magno acumine perspicacis ingenii *Jus Civile* professus, in omnibus *Italia* Gymnasiis exactæ doctrinæ documenta reliquit--- Æquales suos doctrinæ firmitate, & mirâ judicii constantiâ superavit. ---Defuit ei Latinæ eloquentiæ facultas, ne summæ gloriæ fastigium teneret. Et tamen est quod maximè miremur, illum in perpetuo docendi munere occupatum, tot & tanta volumina perscribere potuisse, quum quadagesimo sexto ætatis anno fato ereptus fuerit. *Paul. Jov.*

Inter antiquos *Interpretes Accursius* & *Bartolus* principatum tenent, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cum nossent, quantum in illâ barbarie, & codicum depravatione nosse poterant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt; quod non tam eis quàm seculo illi tribuendum, quo linguæ, & bonæ literæ prorsus jacebant. *Roland. Mares.* Epist. lib. 1. Epist. xl.

Bartolus de Saxoferrato Mathematicum & Hebraicarum quoque literarum peritus. *Genebrard.* in Chronolog. suâ.

Veruntamen *Vossius* in libro suo de *Philologiâ* affirmat. *Bartholum Jurisconsultum* ætate senili literis *Hebraicis* immortuum esse.

Bartolus historiarum ignorantia densissimis tenebris omnia involvit. *Jo. Bernart.* de Utilit. leg. Hist. p. 119.

Id etiam supra alios præcipuum habuit, ut in tot & tam variis *Commentariis*, quæ edidit, rarò sibi contrarius reperiatur; mirâ brevitate usus plus tacendo, quàm loquendo dixisse fertur. *Verona* statutum est, neminem ibi *Jurisprudendum* collegium posse ingredi, qui *Bartoli Commentaria* non habuisset, quæ in decidendis causis maximè necessaria esse crediderunt *Panzirol.* de Clar. Leg. Interpret. l. 2. c. 67.

Bartolus à *Saxoferrato* non parum à *Francisci Tigrini Pisani* *Commentariis* adjutus

adjutus fuisse creditur; quæ enim ab eo inordinatè scripta fuerant. *Bartholus* digesta pro suis publicavit. *Idem* ibid.

Nicolai quoque *Mattarelli* atque aliorum veterum sententias quandoque ad verbum descriptas sibi impudenter attribuisse dicitur. *Joan. Fichard.* in *Vit. Jurisconsultorum*, p. 241.

* *Processus Satanae* contra *B. Virginem*, auctore *Bartolo de Saxo-Ferrato*, prohibetur. Vid. *Indic. Madrit.* p. 859.

Hoc ejus Epitaphium, *Petro Myrteo* auctore:

*Hic est Bartolus, ille Juris ingens
Lux, & commodus explicator, hic est:
Quem mors ante diem abstulit maligna,
Heu mors invida, & ævo iniqua nostro,
Quæ Leges iterum jacere cogis.*

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

JOHANNES BOCCATIUS.

DE Certaldo, patriâ *Florentinus*, anno 1314. natus, & ann. 1372. mortuus, *Clar. An. D.* juxta *Berneggerum*, idol. *Lauret.* pag. 116. aut, si *Vossium* sequi libet, ann. MCCCLXVI. 1376. vid. lib. 3. *Hist. Lat.* cap. 1. *Trithemius*, pag. 147. & *Simlerus* f. 346. ad ann. 1375. collocant. Vir fuit maximâ eruditione sacrâ & profanâ conspicuus, quod patet ex ejus quæ reliquit scriptis, ut sunt, lib. de fœminis illustribus, quibus *Johannam* quoque *Papissam* annumerat, impress. *Berna Helvet.* 1539. Liber *Italicus*, *Decameron* sive *Princeps Galeottus* inscriptus, in quô fabulis, & historiis centum *Papale* regnum, *Confessionem auricularem*, *Sanctos*, *Lipsanolatriam*, *Purgatorium*, &c. acerrimè perstrinxit, perversitatis *Papæ* non ignarus. Vid. *Bernegg.* l. c. p. 128. seq. Librum quoque de *Genealogia Deorum* confecit, & alios plures. *Olear.* in *Abac. PP. Ecclesiast.*

Vir in secularibus literis omnium sui temporis facilè doctissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Poëta, Philosophus, & Astronomus celeberrimus, ingenio subtilis, eloquio disertus. *Trithem.*

Boccatus multa reliquit Scripta, quæ Autoris doctrinam, & laboriosas lucubrationes satis testantur. *Joan. Boissard.* in *Icon.*

Non tamen equidem inficias ierim, *Joannem Boccatum* hominem fuisse studiosissimum, & elegantis ingenii, ut ea ferebant tempora; ingeniosum etiam & eruditum, sed non in Latinis & eo minus in Græcis is fuit, qui in proprio Idiomate, hoc est in *Hetruscis*, patrio scilicet & vernaculo sermone, in quo solutâ oratione omnes ante & post eum qui scripserunt, magno post se intervallo reliquit, *Lil. Gyrald.* in *Epist. Herculi Duci Ferrar.* præfix. operibus *Gyraldi.*

Magnam eruditionis & industriæ laudem retulit Genealogiâ sua Deorum, *Voss. de Hist. Lat.*

Quamvis non desint, qui *Genealogiam Deorum* ex alio transcriptam affirmant, *Konig. in Biblioth.*

Franciscus Petrarcha, & *Joannes Boccacius*, præter ea quæ multa solutâ oratione uterque composuit; nonnulla quoque carmine Latino scripsere, in quibus non multò præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adscribendum putarim, judicii minus sit & limæ, multum tamen Poetici spiritûs habere videntur. *Lil. Gyrard. de Poët.*

Boccacius, *Hetruscorum Cicero*, fabulator jucundus, & eloquens sermone patrio, sed Latini parum peritus, *Theogonia* non admodum accuratus, & *Mythologia* non satis idoneus enarrator, in omnibus oblcœnus, impius, & versificator ineptissimus, *Balthass. Bonifac. l. 15. c. 3. Ludicr. Hist.*

Joannes Boccacius Deorum *Genealogias* in corpus unum redegit, feliciùs quàm illo erat seculo sperandum; tametsi in Interpretandis fabulis sæpe est nimius & frigidus---*Joannes Boccacius Petrarchæ* discipulus nullâ ex parte est cum Magistro conferendus. *Lud. Vivès de tradend. Discipl.*

Quemadmodum *Petrarcha* eloquentiam in Poësi *Hetruscâ* à cive & Magistro suo, *Dante Aligerio*, inchoatam, perduxit ad maturitatem: ita iisdem temporibus *Boccacius* pedestrem eloquentiam in sermone patrio (ut *Jovii* de eo judicium est) simul & inchoavit, & absolvit. *Voss. de Hist. Lat.*

Blondus ac *Boccacius Francisco Petrarchâ* inferiores fuere, tum in dicendi viribus, tum in *Romani* sermonis proprietate. *Erasm. in Ciceroniano.*

Boccacii Oratio dulcis, copiosa, polita, ornata, mollis, faceta, rem ante oculos ponens, ut geri ea, quæ legas, non narrari videantur. *Ioh. de la Casa in Vit. Card. Bembi.*

Author *Biondo* (sic Italici flavi crinis capita vocantur) ait illum *Italica* linguæ quam Latinæ facundiâ multò excellentiorem fuisse. In qua Præclari *Portus Regii* Viri observarunt eum cæteris omnibus præstitisse; imò & seipsum superasse, juxta *Bembi* Cardinalis sententiâ, cum eò majori elegantiâ & puritate scripserit, quò ab hujus novæ Linguæ natalibus & infantia jam longiori spatio remotus erat. Iudicio etiam Equitis *Salviati* ejus *Prosa* acurata & nativa magis deprehenditur quàm ejus *Carmina*. Addunt Eruditi illi viri advertendum tamen esse quædam apud illum Authorem loca clarè ostendere quod majori scrupulo caverit puritatis Linguæ regulas ab hominum arbitrio ac voluntate tantum ortas violare, quàm præcepta de morum puritate ab ipsomet Deo nobis tradita. *Eruditorum judicia*, per Dominum *Baillet. Gall.*

Jes. Rapin. ait *Boccacium* purissimè vernaculo idiomate scribere; Sed Characterem ejus nimium vulgarem & familiarem esse ut Heroici Poetæ nomen mereatur. Idem *Rapinus* dicit alibi *Boccacium* aptis admodum verbis mentem suam exprimere in Poematis suis, sed hanc non satis altè penetrantem esse; Eum quoque vanæ gloriæ nimium affectatæ insimulat, & quod de seipso indefinenter mentionem faciat.

Maximi inter ejus Compositiones momenti est *Decameron*, quod Opus Italia tota cum applausu excepit; Hoc pariter extraneæ Gentes adeo favorabiliter amplexæ sunt, ut singulæ idiomate suo legere hoc ipsum voluerint; Et eo majori sollicitudine hoc quilibet exquisivit quò majori studio ejus suppressio tentata est, & acriori censurâ notatum, quod nimis licenter, & in Monachos satyricè nimis loqueretur. *Isaacus Bullart*. Acad. scientiarum &c. Gall.

* *Bocatii Decades*, sive *Novelle* centum, quamdiu expurgatæ non prodierint, *Indice Romæ* impresso, 80. anno 1681. prohibentur.

Gloriam quoque meruit *Boccacius* compendio *Historia Romana*: item libris de illustribus viris, de claris mulieribus, de Bellis Imperatorum, de *Florentinorum* Bellis, de captâ *Constantinopoli*, atque aliis, commemoratis à *Jacobo Bergomate* ad ann. 1355. Horum pleraque Manuscripta extant in Bibliothecâ publicâ *Academiæ Lugdunensis* apud *Batavos*. Libri ejus novem de casibus illustrium virorum Manuscripti adservantur *Oxonii* in Bibliothecâ *Collegii Novi*, teste *Thomâ Lamesio*. Qui & *Oxonii* in Bibliothecâ *Collegii S. Magdalene*, tum & *Lincolniensi*, extare ait *Boccacium* de casibus illustrium virorum: sed neutro loco, opus illud quot librorum sit, addit. *Voss*. de Hist. Lat.

Extant *Genealogiæ Deorum* libri xv. inscripti *Hugoni Hierosolymorum & Cypri Regi*. *Vincentiæ* 1487. in fol. Et *Italicè* redditæ per *Josephum Betussi*, recognitæ à *Georgio Valentini* in *Venetia* per *Valentinos* in 4. anno 1617.

Extat *Decameron*, cum Præfatione & vitâ *Boccacii*, auctore *Francisco Sansovino*, *Italicè* in 4°. 1549. Idem liber *Gallicè* redditus per *Laurentium Premier*. *Parisius* 1534. in 8°.

Extat opus de claris mulieribus *Bernæ* 1539. in fol.

Extant de casibus illustrium virorum libri ix. in folio *Parisiis*, apud *Joannem Gormontium*.

Excessit è vitâ sexagesimo secundo ætatis anno. Sepulchrum ejus cum marmoreâ effigie insculptis his carminibus in templo maximo *Certaldi* conspicitur.

*Hac sub mole jacent cineres, ac ossa Joannis,
Mens sedet ante Deum, meritis ornata laborum,
Mortalis vitæ genitor Boccacius illi,
Patria Certaldum, studium fuit alma Poësis.*

Paul. Jov. in Elog.

JOHANNES WICLEVIUS.

Anglus, acer *Papismi* oppugnator, claruit anno 1370. obiit 1387. Scripta Clar. An. D. ejus penè infinita recenset *Baleus*; plures ejus Tractatus tum Latinè tum MCCCLXX. Anglicè scriptos adhuc ineditos extare in Bibliothecâ *Collegii Benedicti* apud *Cantabrigienses*, alibi testatur *Thomas Lamesius*.

Vir

Vir magno & excellenti planè ingenio præditus, *Oxonii* in Collegio *Mc-rionenfi*, omnes eruditas artes tantâ cum sceleritate perdidit, quantâ sui temporis nemo facilè alius. Nam in Philosophiâ illâ *Scholasticâ*, acuminis ostentatrice, principem locum obtinebat. Tum prætereâ in *Theologia* recessus penitiores, & sacrosanctos quidem illos, tam altè descenderat, ut à *Theologorum* vulgo pro *Deo* tantùm non habitus sit. Quo tandem calculo, summis honoribus & insignibus, quæ in eruditos *Academia* conferre solet, donatus est. Ille verò ut se vidit ejusmodi auctum titulis, suamque tanti in scholis esse auctoritatem, ut omnia quæ doceret tanquàm è *tripode* dicta crederentur, primum *Fraterculorum* mendicitatem cute tenus stringere cœpit, nec multò post altis plagis vulnerare. Ut tamen bona pars *Scholasticorum* in hominem adfecta erat, adhuc præludia connivebat. Deinde *Publicis Prælectionibus* atque aliàs privatim, vellicabat *Pontificis Romani* astum, avaritiam, ambitionem, ac tyrannidem, sic putans futurum, ut *Christiana Ecclesia* cognitis erroribus resipisceret. *Io. Leland.*

Præter vitam quam verè *Apostolicam Wiclevus* duxit, ingenio, facundiâ, atque eruditione multiplici, omnes in *Angliâ* commilitones longo intervallo superabat. Unde ipsum *æternus Pater*, anno post *Servatorem* 1360. per suum *Spiritum* fuscitavit, ut in mediis errorum tenebris, ac *locustarum Tartarearum* seu *Hypocritarum* obscuratationibus, pro suâ *veritate* staret, magnanimus *Christi* pugil: fieretque adversus ejus infensissimos hostes, *Antichristos*, insuperabilis *Ecclesiæ* columna. *Ioan. Balans.*

Ecclesiam de *Lutterworth* in comitatu *Leicestrensi* rexit ille celeberrimus *Ioannes Wickliff*, vir ingenio subactò, & *sacris literis* versatissimus, qui cum calamum in *Pontificiam* Auctoritatem, & *Romanam Ecclesiam* strinxisset, non solum gravissimè exagitatus erat dum viveret: sed etiam anno post mortem quadagesimo primo in corpus sævitum fuit, quod *Senensis Concilii* mandato exhumatum erat & exustum. *Camden. in Britan.*

Ioannes de Wickliff exercitatissimus fuit Philosophus & clarissimus Theologus; excellentis & planè Divini ingenii, immensa & penè innumera Doctrinæ monumenta post se reliquit. *Anton. à Wood Antiquit. Oxon.*

At hoc ipso tempore sub anno 1360. caput exerit *Ioannes Wiclefus* ingentis ingenii vir, in omnibus literis & disciplinis *Oxonii* educatus, Philosophus & Theologus insignis, eoque nomine omnibus facultatibus & charus & venerandus. Hic sanè *Ecclesiam Romanam* omni ex parte strenuè adoritur. --- Omitto Scriptorum ipsius eruditionem, soliditatem penè incomparabilem. Quæ omnia si quis seriò attenderit, seculo aliàs caliginoso, inter tot fulmina tam formidanda, quibus magni quique Orbis Principes succumbere soliti, dubitare non possit, quin ejus spiritus cœlitus lucem, robur, fiduciam acciperet, quin *Deus* in eo & per eum ageret, in imbecillitate homuncionis, si mundum spectes, abjectissimi, imperii *Satanæ* ruinam moliretur, plenitudinem illam potestatis tantopere jactatam, tanto tempore à *Pontificibus* affectatam jam aggredi occiperet. *Phil. Mornei Myst. Iniquit. p. 445. 446.*

Ioannes Wiclefus --- Vir erat, quò majorem non tulit postremis hisce seculis Christianus

Christianus Orbis; quique non minus supra laudem quam invidiam positus videtur. Omnifariarum Theologicarum Scientiarum instructissimus, Legum Municipalium impendio peritus, rararum morum gravitate præditus, inprimis vero immenso erga Deum zelo, erga proximum charitate flagrans. Hinc nata puritatis pristinae in Ecclesiam reducendæ cupido; quam tamen limites usque ad egressum non permisit, ut omnia Disciplinae Ecclesiasticae jura illibata conservare religioni haberet. Eximiam ejus pietatem ne pessimi quidem adversarii in dubium unquam vocare sunt ausi; præclaram certè doctrinam abundè testati sunt ex iis quamplurimi. Sanè in omnibus ferè, quæ hodie extant, suis scriptis accuratam Theologiae notitiam & elatum judicium prodit *Wiclef* Pressè ubique & acutè disputat, egregiam spirat pietatem, sacram autem Scripturam summâ perspicuitate ac solertiâ interpretari solet: Nil in eo puerile aut otiosum (Scriptoribus istius ævi solenne vitium) deprehendi potest; omnia gravia, subacta, atque elimata. Is denique est, cui nihil ad consummatam eruditionem defuit, nisi seculum fœlicius. Dissimulari tamen non potest, diversa sæpè ac contraria nonnunquam dogmata in illius libris reperiri posse: quod *Wiclef* adeo non detrahit, ut in laudem illi potius cedere debeat. Neque enim præfervido quodam animi impetu abreptus, sed maturo judicio ac ratione ductus Ecclesiae Romanae errores oppugnavit; quos unico ictu eum non detexisse nil mirum est. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Accuratam Dogmatum *Wiclevianorum* cum hodiernâ Ecclesiae Anglicanae doctrina concordiam fusè demonstravit prolixâ *Wiclefi* Apologiâ Anglico Sermone editâ Oxonii 1608. 4. Vir doctissimus *Th. Iamesius* qui, *Parsoni* aliorumque absurdas opiniones *Wiclefo* summâ injuriâ assuentium, calumnias invictè diluit. Post clarissimi Confessoris obitum, in sanctissimos ejus manes maxima infantiâ debacchati sunt Pontificii. Acrius tandem in *Wiclefi* memoriam nuper invecus est *Varillasius*, Historiographus Gallus; qui pristinas calumnias renovavit, novas subinde excogitavit; & utrasque in Historiâ suâ Hæresis in lucem dedit. Verùm tam insulsè ut plurimum calumniatur Historicus ille mendacissimus, adeo omnem rerum gestarum Chronologiam perturbavit, tam crassos pariter ac ineptos Errores admisit; ut putidissimum Impostorem ubique prodatur, & risu potius quam refutatione excipi mereatur. *Idem* ibidem.

Conclusiones ejus habentur inter Epistolas *Gregorii XI.* Conciliorum, Tom. II. Part. 2. p. 2041. *Articuli* ex ejus *Trialogo* excerpti, & in Synodo Londinensi damnati ibid. pag. 2080.

MATTHÆUS WESTMONASTERIENSIS.

A Floribus Historiarum quos accuratè collegit, *Florilegus* cognominatus, Clar. A. D. Ordinis S. *Benedicti* Monachus *Anglus*, in Cœnobio *Westmonasteriensi*, McccLXXVII. Vir scientiis melioribus benè instructus, & suo seculo Scriptor non vulgaris. In Historiis præsertim *Britannicis* & *Anglicis* peritissimus. Flores *Chronicorum* à creatione Mundi, in sex ætates divisos, in unum magnum congeffit volumen, K k k tribus

tribus libris distinctum. In quorum primo de rebus insignioribus agit ab orbe condito usque ad *Christum* natum. In secundo à nativitate *Christi* usque ad *Normannorum* in *Angliam* adventum. In tertio agit de Imperio *Normannorum* in *Anglos*, usque ad initia regni *Edvardi Secundi*. In quo toto decursu, sive discursu, ita vestigiis *Matthæi Paris* institit, ut parum ab ejus *Methodo* deflexerit, nisi quòd in tertio libro multa ex suo deprompserit armario, quæ vel ab aliis accepit, vel ipse vidit, quibus *Historiam* suam non parum auxit, & multum ornavit. Postremò res gestas septuaginta annorum de suo planè adjecit, deduxitque rerum seriem usque ad Regis *Edvardi tertii* mortem, ad annum videlicet *Dom.* 1377. post quem annum nec ipse diu supervixisse videtur. Omnia sua scripsit tantâ fide, ut vix unquam vel latum unguem à vero aberraverit, tantâ diligentia, ut ferè nihil eorum, quæ illis temporibus notatu digna contigerunt, omiserit. His adde summum judicium in rebus seligendis, acumen in inveniendis, ordinem in disponendis, exactam rationem in temporibus calculandis, annis supputandis. Ita ut hâc suâ multiplici industriâ, tantam attulerit nostris *Historiis* lucem, quantam ante eum vix quisquam alius. *Pitsens* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Scriptor ætate suâ non inelegans. Vir ipse erat suo seculo in omni genere bonarum literarum, planè eruditus, & in his quæ ad *Historiam* pertinent, potissimum in rectâ annorum supputatione eximius. *Balaus* de Script. *Britan.* centur. 6.

Scriptor exactus, diligens, & fidelis vocatur *Hofmanno*.

Circa annum 1376. vigere fama cœpit *Matthæi Westmonasteriensis*: qui *Historiarum Flores* collegit ab exordio mundi usque ad annum *Domini* 1307. Indè vulgò dictus est *Florilegus*. In iis sequitur inprimis *Historiam*, *Matthæi Paris* majorem. Postea autem, adjectis 70. annis, laborem hunc perduxit ad annum usque 1377. Quòd effractis *Bibliothecarum* repagulis, nunc per manus omnium volitat, *Matthæi Parkeri*, *Cantuariensis* Antistitis, beneficium est. Nec hic industria *Westmonasteriensis Matthæi* stetit: sed prætereà duplici *Chronico* nomen suum extulit: uno quidem patrio, seu *Westmonasteriensi*: altero autem fani *B. Eadmundi*. Porro *Florilegi* hujus vestigiis institit *Chronicon Roffense*, imò vix quicquam in collegas *Florilego* intactum, si exceperis, quæ propriè *Monasterium Roffense* spectant. *Voss.* de Hist. Lat.

Cæterumne *Historiarum* obruaris multitudine, & hinc ducaris in confusione: (*Anglus* cum sis, & *Anglorum* gesta scire desideres) *Matthæi Paris* & *Matthæi Westmonasterii* Scriptis, præ cæteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solùm quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foris luculenter addisces, Barbaros esse fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintillâ, quâ tum fruebantur, utiles *Dei ministros* assero, quos è profundis tenebris & obscurâ nocte suscitavit, ad regerendam plusquam monstrosam *Romanorum Pontificum* vim & tyrannidem, quâ detinebamur miserè captivi-----Hoc jam restat, cujus te admonitum esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate immaturè avoceris. Neve attonitus admireris, quo animo, tam absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic

Author

Author (*Matthæus Westmonasteriensis*) Scriptis suis interposuerit. Poteris equidem (& lubens fateor) tam incredibilium animadversione, ab omni, & spe boni, & veritatis opinione prorsus avocari. Sed si & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuacium ordinem diligenter consideraveris; nec tantum tibi mirari subierit, nec ita multum arguendus ille, quod pro seculi sui vanitate cum aliis in *Religionis Christianæ* mysteriis aberraverit. ista si non incogitanter præterieris, magnæ commoditatis particeps discedes. Vid. *Præfat. præfix. edit. Francofurt. 1601.*

* *Flores Historiarum*, per *Matthæum Westmonasteriensem* editi anno 1573. *Londini*, nisi emendentur, prohibentur in *Indice Tridentino*; vide *Appendicem certorum Auctorum*.

Extant *Flores Historiarum*, *Londini* 1567. & *Francof.* 1601. Fol.

GALFREDUS CHAUCERUS.

A Pud *Woodstock* non longè ab *Oxonio* in *Angliâ* claris parentibus natus, patrem habuit Equestris Ordinis virum, & ipse tandem auratus factus est eques. Vir belli pacisque artibus mirè florens. Antequam virilem ætatem attigisset, erat Poëta elegans, & qui *Poesim Anglicam* ita illustravit, ut *Anglicus Homerus* meritò haberetur. Rhetor etiam disertus, Mathematicus peritus, Philosophus acutus, *Theologus* denique non contemnendus. Maximè conatus est, ut maternâ excolatur lingua, & in *Anglico* sermone eloquentiæ *Romanæ* expressa appareant vestigia. Illi duo viri *Joannes Goverus* & *Galfredus Chaucerus* attulerunt certè nostro Idiomaticum tantum splendoris & ornamenti, quantum ante illos prorsus nemo. Nam sibi mutuò calcar addiderunt, & uter patriæ plus afferret honoris, uterque vinci & vincere ambiens, amanter contenderunt. *Pitsens de Illustr. Angl. Script.*

Fuere & in *Britannorum* idiomate, & eorum vernaculo sermone aliqui Poëtæ ab eis summo in pretio habiti, inter quos *Galfredus Chaucerus* vetustior, qui multa scripsit, & *Thomas Viatus*, ambo insignes equites. *Lil. Gyrard. de Poëtis.*

Galfredus Chaucerus *Anglus* Poëta, linguam Patriam magnâ ingenii solertiâ ac culturâ plurimùm ornavit; interque alia, cùm *Joannis Mone* poema de Arte amandi *Gallicè* tantùm legeretur, *Anglico* illud metro feliciter reddidit. *Vossius de Hist. Lat.*

Oppidum *Woodstock*, cùm nihil habeat quod ostenter, *Homerum* nostrum *Anglicum Galfredum Chaucerum* alumnus suum fuisse gloriatur. De quo, & nostris Poëtis *Anglicis* illud verè asseram, quod de *Homero* & *Græcis* ille *Italus* dixit:

-----*Hic ille est cujus de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.*

Ille enim extra omnem ingenii aleam positus, Poëta nostros longo post se intervallo relinquit. *Camden, in Britann.*

Galfredus Chaucerus, Poëtarum nostrorum Princeps, acris judicii, non lepidi

tantum ingenii, vir. Is Philosophicis, Theologicisque haud mediocriter imbutus fuit. *Henr. Savil. Præfat. ad Bradwardin. lib. contra Pelag.*

De *Chaucero Lelandus* inter Epigrammata sua sic scribit.

*Prædicat Algerum meritò Florentia Dantem,
Italia & numeros tota Petrarcha tuos.
Anglia Chaucerum veneratur nostra Poëtam,
Cui veneres debet patria lingua suas.*

Usque ad tempus Henrici VIII. vix ullus Author qui Anglicè scripsisset in aliqua fuit existimatione præter *Chaucerum*, Nec illo idiomate quicquam editum erat quod bis legere dignaretur præter quædam ejus Poëmata. Sed hunc aliquatenus caput extollere cœpit & tolerabilem quendam sonum adipisci. *Spratt Historia Regiæ Societatis. Anglicè.*

Dominus Gottefridius *Chancer* Gentis nostræ *Homerus*, quique non minùs dulciloquam Musam nactus est in *Wodstockia* Nemoribus, quàm Veteres in *Heliconis* Collibus. *Baker in Hist. Regni Edvardi Tertii. Angl.*

Versteganus damnat *Chaucerum* in eo quod *Anglicum* Idioma puritate sua spoliaverit, tot *Gallicarum* & *Latinarum* vocum permixtione. *Anglicè.*

Quædam Lectores monitos cupio; ut, primò quod apud *Chaucerum* occurrant quædam nomina propria quæ à Latinis & à *Græcis* unde desumuntur procul abeunt; quæ tamen ut errores in ipso damnari non debent: Nam & ille & alii Poetæ in ejusmodi vocum translatione ex uno idiomate in alterum sæpe, ut & ipsi *Græci* atque *Latini* variis utuntur *Metaplasms*: verbi gratia *Campaneus* pro *Capaneus*: *Atheon* pro *Acteon*: *Adriane* pro *Ariadne*: Quod in aliis quoque vocibus facit *Chaucerus*: ut *gon* pro *begon*: *leve* pro *beleve*: *peraunder* pro *peradventure*: *loveden* pro *didlove*: *woneden* pro *did wvon*: solet etiam *Græcos* imitari duas adhibendo Negativas ad fortiolem Negationem ut *I ne said none ill.* Sic etiam sæpius *Verbum* sub intelligendum omittit, ut *I not vvhat men him call*, pro *I know not* &c. Sic denique loco Authoris aliquam Operum ejus partem nominat, ut *Argonauticon* pro *Apollonius Rodius*; idque interdum in *Genitivo Casu*, *Substantivum* præcedens subaudiendo; si: apud ipsum legere est *Aeneidos*: *Metamorphoseos*, vice Authorum ejusmodi Operum. Vide Præfationem in Opera *Chauceri* typis mandata in Folio. ann. 1602.

Ex hoc malè sano novitatis pruritu, *Belgæ Gallicas* voces passim civitate suâ donando patrii sermonis puritatem nuper non leviter inquinaverunt, & *Chaucerus* Poëta, pessimo exemplo, integris vocum plaustris ex eadem *Galliâ* in nostram linguam invectis, eam, nimis antea à *Normannorum* victoriâ adulteratam, omni fere nativâ gratiâ & nitore spoliavit, pro genuinis coloribus fucum illinens, pro vera facie larvam induens. Vide *Stephan. Skinner.* in Præfat. præfix. etymologico suo linguæ *Anglicæ*.

Londini

Londini senex obiit, & apud Westmonasterium honorificè sepultus est cum hac Inscriptione.

*Qui fuit Anglorum Vates ter maximus olim
Galfredus Chaucer, conditur hoc tamulo.
Annum si queras Domini, si tempora mortis,
Ecce nota subsunt, quæ tibi cuncta notent.*

25. Octobris 1400.

P E T R U S de A L L I A C O.

Compendii ad *Isaram* ex tenuissimæ fortunæ parentibus ortus, Doctor Clar. A. D. M cccxcviii. Collegii *Navarrici* in studio *Parisiensi*, ejusque Archididascalus (sunt qui *Academiæ Parisiensis* Cancellarium, S. *Capellæ* in eadem urbe. Thesaurarium & Magnum *Franciae Eleemosynarium* præterea vocitent) *Ioannis Gersonis* præceptor, *Cameracensem* anno 1398. post *Vellavensem*, sive *Aniciensem* adeptus Episcopatum, anno 1411. die 6. Junii creatus est S. R. E. Cardinalis titulo S. *Chrysogoni à Joanne Papâ XXIII.* interfuit Concilio. *Constantiensi* anno 1415. tum deinde obiit vel in *Germaniâ* anno 1416. vel ut alii plures scribunt, anno 1425. *Avenione* die 8. Augusti tum legatus Apostolicus per *Galliam*, dictus *Aquila Gallie & aberrantium à veritate malleus indefessus*; relatumque est corpus ejus *Cameracum*, & in Ecclesiâ Cathedrali sepultum cum Epitaphio. *Philip. Labbe de Script. Eccles.*

En habes inter viros egregios virum literis eruditissimum, fide, prudentiâ, probitate, vigilantia commendatissimum, & zelo unitatis Ecclesiasticæ ardentissimum, *Petrum, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, & Regis Francorum Eleemosynæ Ministrum*, virum utique, ut breviter dicam, te tuisque moribus dignissimum. Cujus ipsa quoque insignis virtus multa est improborum æmulatione sæpe lacescita, & quem planè alterum lumen nostri ævi dicere non dubitaverim, quicquid de suo nomine detorquere maledicta perversorum lingua studuerit. Hunc in pacis consiliis adhibe participem, in laboribus consortem, & in negotiis omnibus adjutorem: Hunc dilige, cole, amplectere, huic alteri fiducialiter omnia committe, & proculdubio non falleris, nec talem te Ministrum elegisse pigebit. *Nic. Clameng.* in Epist. secund. ad *Benedictum*.

Petrus de Alliaco Cardinalis, vir doctrinâ & moribus spectatissimus, non modò *Galliam*, ac universum terrarum orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Ioan. Ravis. Textor* in lib. de Clar. Mulier.

Alliacus dum viveret dici meruit *Aquila Francia, & malleus à veritate aberrantium indefessus*, quod præconium multis quidem explicari potest, sed reliquum semper erit aliquid, quod addi meritò poterit. Uno verbo, in *Scholis* & in *Ecclesiâ* ipsum *Petri Alliaci* nomen elogium est. *Ioan. Launois* in Acad. *Parisi.* Illustrat. Tom. 2. p. 476.

Christum, & ejus Verbum. In suis conclusionibus disputat, Ecclesiam esse alligatam ad Scripturam: item Papam non habere monarchiam temporalem. Item, *Romanam* Ecclesiam errare posse. Transubstantiationis Missaticæ dogma etiam improbavit, in 4. sentent. *Idem* ibid.

Scripta quamplurima reliquit, quæ tamen in unum corpus nondum redacta, neque omnia typis hætenus vulgata fuere. Potissima, eaque excusa, enarrant *Bellarminus* atque *Labbeus*. Opera verò Manuscripta reperies in *Oudino* in Supplement. ad *Bellarmin.*

Alliacus anno 1425. *Avenione* moriens bibliothecam suam legavit *Navarrae* *Parisiis* Collegio, quam ibi magnâ cum voluptate aliquando vidimus. Tumul-
lus ejus *Cameraci* in Basilicâ majore visitur, quò corpus extremis tabulis deve-
hi mandaratur. *Anbert. Miræus*,

Hoc ejus Epitaphium:

*Mors rapuit Petrum, Petram subiit putre corpus,
Sed Petram Christum Spiritus ipse petit.
Quisquis ades, precibus fer opem, semperque memento,
Quod præter mores omnia morte cadunt.
Nam quid amor Regum, quid opes, quid gloria durent,
Aspicias; hæc aderant nunc mihi, nunc abeunt.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

BALDUS UBALDUS.

P *Erasmus*, Jurisconsultus, claruit anno 1400. obiit anno 1423. *Gul. Cave.*
Baldus Perusinus natus, ex *Ubalduum* nobili familia: Is generis splendori Clar. A.D.
M C D.
adjecit doctrinam excellentem in Jurisprudentiæ studio & aliis liberalibus
disciplinis: auditor enim fuit *Bartoli de Saxoferrato*: præceptorique non cessit
scientiarum cognitione. In patriâ docuit summâ cum laude & auditorum fre-
quentiâ, qui undique *Perusum* confluebant ad illum audiendum. Sed post-
quam magnus ille *Galeacius Vicecomes Mediolanensis* Academiam *Ticini*
erexisset, & scholas studiis bonarum literarum florentes excitasset, accitis undi-
que celeberrimis professoribus, qui juventutem tam in Philosophiâ, quàm in
Jurisprudentiâ instituerent, constitutis unicuique pro ratione & dignitate pro-
fessionis, luculentissimis stipendiis, *Baldum* quoque *Perusio* evocavit, qui sum-
mâ auditorum frequentiâ *Papie*, quæ est *Ticinum*, jus aliquot annis publicè do-
cuit. Pervenit ad annum ætatis septuagesimum sextum. Decessit è vitâ paulò an-
te *Galeacii* mortem. Sepeliri voluit amictus habitu *S. Francisci*, ratus id plu-
rimum ad animæ salutem conducere. Quod etiam à *Rodolpho Agricolo* factita-
tum tradunt, & ab aliis multis. *Baldus* florebat Anno 1365. Sepultus anno 1400.
Boissard. in Icon.

Jus Civile professus est *Bononia & Ticini* per 56. annos, tanto cum ingenii acumine judicioque, ut *Baldum* nihil ignorare soleret *Jason* dicere & *Philippus Decius* testetur neminem mortalium autoritate *Baldum* adæquare posse. In his sanè (*Bartholo & Baldo*) nihil desiderari potest, quàm ut sceliciores ætate vixissent, in iis enim seculis barbaries *Gothica & Longobardica* Latinum Sermonem & litteras ferè omnes extrinxerat, & eâ ratione *Antonius Contius* eos *Longobardicos Doctores* appellat; ideoque si in iis sermo *Gothicus*, Historiarum literarumq; ignorantia reprehendatur, condonanda sunt illis pro temporis ratione, ac compensanda purâ exactâque *Juris Romani* scientiâ, quam immenso labore judicioque Posteris tradidere. *Arth. Duck.* de Autoritate Jur. Civ. l. i. c. 5. sect. 15.

In Academia *Perusina* *Baldus* Jus Civile professus est tantâ gloriâ, ut summus *Juris* Commentator, & terrestre quoddam numen vocaretur. *Petr. Bertius* in Descript. Tractus *Perusini*.

Alterum post *Bartholum* *Romanæ* prudentiæ lumen vocat *Quenstedt*.

Baldus Bartholum præceptorem subtilitate ingenii & varietate doctrinæ superavit---Non *humani* modò, sed *divini* quoque *Juris* intelligentiâ summus---Verùm præalto ingenio multa convolventi, invertentique stabilis scientiæ constantia deerat. *Paul. Iov.*

In *Baldo* nihil præter *Constantiam* desiderari potest, sæpè enim contraria asserit. *Arth. Duck.* de Autorit. Jur. Civ. l. i. c. 8. Sect. 9.

Cùm parùm sibi constans sæpenumerò contrarius reperiatur, id tamen non levitate, sed ingenii subtilitate evenisse *Paulus Castrensis* autumat.

Bartolo Præceptore acutior, sed non ita veritatis amator habitus est. *Panciroli* de clar. Leg. Interpret. p. 204.

Ob æmulationem ingratus Præceptori discipulus xlv. annis, quibus *Bartholo* superstes fuit, conatus est ipsius nomini tenebras offundere, quem ex professo sæpe mordet, nec sine contemptu quandoque nominat, & *Indices* eum sequentes *Cacos* vocat. Idem ibid. p. 202.

Ingenio acutissimus duabus tantum horis singulis diebus studiis operam dedisse fertur, præterquam ubi rem difficilem aliquam præ manibus haberet, quod mihi verisimile non videtur; credendum enim non est tantam *legum* peritiâ paucis horis comparari potuisse. Idem ibid.

De hoc Auctore sic cecinit Poëta.

Qui Baldum juri negat accendisse lucernam,
Ille potest medio sole negare diem.

Alius:

Nemo (quod hunc latuit) scivit, si Jura monarcham
Ferre queant, tanto hic nomine dignus erat.

JOANNES

JOANNES GERSON.

Celebris Theologus, à nonnullis *Joannes Charlierius* appellatur: Natus est anno 1363. obiit anno 1421. juxta *Trithemium*: juxta *Senensem* verò Ann. 1429. interfuit Concilio *Constantiensi*. *Parisiis*, Academiae Cancellarii munere functus est. *Doctōr Christianissimus* audire solet. *Wimptelingus* eum vocat *Sempiternam Parisiensium gloriam*, & *Constantiensis Concilii columnam*. Opera ejus 4. Tomis constant. *König*. Clar. An. D. MCDIV.

Ioannes Gerson, natione *Gallus*, florentissimæ *Parisiarum* Academiae Cancellarius, Theologiæ Scholasticæ peritissimus, Poëta & Orator suo tempore insignis, *Caroli Francorum Regis* in Concilio *Constantiensi* Legatus, multa nobilia volumina in divinas literas stylo quidem Scholastico, sed non prorsus injucundo, conscripsit: in quibus ita Scholasticas subtilitates dulcibus Mysticæ Theologiæ affectibus miscuit, temperavitque, ut addubitandum sit, an eruditione pietatem, vel pietate eruditionem superaverit. *Sixt. Senens.* in Biblioth.

Ioannes Gerson, Cancellarius *Parisiensis*, & famosissimus suâ ætate Theologus. Is *Caroli Septimi* temporibus regius ad *Constantiense Concilium* Orator auctoritate suâ & doctrinæ opinione pervicerat, ut multa in eo salutaria & memorabilia infererentur, indeque re bene ad *Dei* Gloriam & Decus Regni gesta reversus, *Doctōris Christianismi* non solum apud nos, sed inter exteras Nationes summo consensu nomen meruerat. *Thuan.* hist. l. 137.

Fuit omninò, meo quidem judicio, vir pius ac eruditus: qui licet multis Monachorum & sophistarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilominus errores & abusus *Papatus* animadvertit, eosque & taxavit, & tolli ex animo optavit, ut ex ejus scriptis non uno in loco apparet. Aliquos tamen proculdubio metu *Phariseorum* aut penitus dissimulavit, aut etiam lenius, quàm tantum virum decuisset, & res ipsa postulâset, reprehendit. *Illyr.* in Catal. Test. Veritat.

Joannes Gerson Gallus, Cancellarius *Parisiensis*, vir doctus & pius. *Bellar.* de Script. Eccles.

Ioannes Gerson, sui seculi Oraculum. *Hofman.* in Lexic.

In *Gersonii* operibus nemo sine insigni fructu versari potest. *Gul. Cave.*

Ioannes Gerson, Theologus *Parisiensis* magni nominis. *Sleidan.* lib. 1. Commentar. de statu Relig.

Vir suæ tempestatis prudentiâ, pietate & doctrinâ nemini facilè secundus. *Conring.* in defens. Eccles. Protestant. adversus duo Pontific. Sophismata.

Vir suâ ætate eximius, qui in mediis adulti *Papatus* tenebris stricturas lucis & veritatis sæpe vidit & aliis candidè commonstravit. *Georg. Calixt.* in Appar. Theolog. pag. 143.

Maximus Theologorum quos unquam habuerimus in Gallia, fuit *Magister Johannes Gerson*. *Pasquier* lib. 3. de Gallicarum rerum Perquisitionib. Gallicè.

Inter *Doctōres Concilii Constantiensis* quasi lumen emicabat vir insignis *Ioannes Gerson*, quem propter eruditionem & animi candorem ac fervorem erga

puritatem *Ecclesie*, nemo non laudat Adversariorum. *Claud. Sanctes. Ebroicens. Episc.* in lib. de *Eucharist.* repet. 10. c. 4.

Joannes Gerson sui sæculi rarum lumen fuit omnium judicio. *Theoph. Raynaud.* in vita ejus.

Joannes de Gerson, natione *Gallus*, Cancellarius *Parisiensis*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, secularis Philosophiæ non ignarus, ingenio subtilis, sermone *Scholasticus*, scientiâ certus ac stabilis, consilio cautus, & dubiorum clarissimus interpres; scripsit metro & prosâ multa præstantissima opuscula, quibus nomen suum apud posteros immortalitatem semper obtinebit: quorum lectio devotis & religiosis non minus utilis quàm jucunda est. *Trithem.*

Joannes Gerson non *Galliam* modò, at universum Terrarum Orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Ioan. Ravis. Textor.* in lib. de clar. Mulierib.

Audio *Ioannem Gersonem* fuisse virum summum atque eminentissimum, quinetiam magnum *Ecclesie Latinae*, nedum *Facultatis Theologiae Parisiensis*, & hujus *Regni* decus & ornamentum. *Claud. Espenceus* in lib. 4. Apolog. c. 7.

Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis, quòd in Concilio *Constantiensi* emendationem *Ecclesie Romanae* plurimis rationibus proposuisset, dissoluto Concilio, à Pontifice domo, patriâ, dignitatibus, &c. spoliatus, *Lugduni* consenuit, ibique mortuus est duodecimo Julii, Anno Dom. 1429. *Calvis.* in Chronolog.

Tribui solet huic Auctori præclarissimum opusculum de *Imitatione Christi*, quatuor libris distinctum: sed nullibi inter ejus Opera numeratur, nec in Catalogo, quem scripsit frater ipsius *Gersonis*, nec in Tomis editis *Argentorati* ann. 1488. Et tam planè cognitum est, esse *Thomæ à Kempis* viri admodum pii. *Belarm.* de Script. Ecclesiast.

Epitaphium *Ioannis Charlieri Gersonis*, *Lugduni* in *Æde D. Pauli* circa sepulchrum.

Pœnitementi, & credite Evangelio:

Magnum parva tenet virtutibus urna Joannem,

Præclsum meritis, Gerson cognomine dictum,

Parisiis sacra Professor Theologiae,

Claruit Ecclesiae qui Cancellarius: anno

Milleno Domini centum quater atque vigeno

Nono, luce petit superos Juli duodenâ.

Prodierunt *Gersonis* Opera curâ *Ioannis Geileri Argentinae* 1488. 3. Tom. 1499. 4. Tom. Colon. 1483. vol. 4. fol. Basil. 1518. 4. Tom. Paris. 1521. auctiora Paris. 1606. 4. Tom.

JOANNES

JOANNES FRANCISCUS POGGIUS.

B *Racciolinus*, vel *Brandolinus* cognominatus: *Florentinus* fuit, natus in pago *Clar. An. D. Terranova*, territorii *Aretini*. Fuit à Secretis *Eugenio IV. & Nicolao V.* quo *MCDVII.* officio sub octo Pontificibus se defunctum esse ipse scribit. Anno ætatis 72. *Florentiam* revocatus est, ut Patriæ Reipublicæ eandem operam præstaret. Eruditione insigni fuit, *Græcè* imprimis & *Latine* doctissimus, *Emanuelis Chrysoloræ* olim discipulus, *Bessarioni* quoque familiaris extitit. Ob sales & faciles jocos gratus omnibus, nisi quòd *Satyricus* magis quibusdam videretur. Invectus in *Laurentium Vallam* est acriter. Scripsit varia, ut de *Varietate Fortuna*; *Epistolarum* libros duos, in quorum illa, quam ad *Leonhardum Aretinum* scripserat de *Hieronymo Pragensi*, cum *Johanne Husso*, in *Concilio Constantiensi*, ustulato ob Religionem, magnificè sentit. Porro *Historiam Florentinam*, quæ parum laudis habet. Alia quoque quædam etiam minus probata, edidit, plurimosque auctores è *Græco* transtulit. *Constantia*, Concilio durante, incidit in opera *Quintiliani* & *Asconii*: ibidem descripsit libros *Ciceronis* de *Finibus* & *Legibus*, qui nondum in *Italiâ* prius visi erant. Obiit anno 1459. ætatis 80. *Hofman.* in Lexic.

Erat Consilio gravis, &, quum luberet, facetiarum sale perurbanus: ita ut mirâ, & sæpe subitâ varietate ad ciendum risum modò prætextatis verbis uteretur, modò gravibus & malignis scommatibus alienæ famæ nomen perstringeret. Sed amarulento libello in *Vallam* importunè invectus, ab eodem pessimè audiendo cumulas maledicentiæ suæ pœnas luit. Quum *Valla* suo felle turgidus, & *Facium* & *Pavormitam*, & *Raudensem* probrosis voluminibus jugulasset. Erat quoque *Poggius* adeò intemperans objurgator, ut quum in *Theatro Pompei*, loco & die celebri, ubi bullatorum diplomatum censura habebatur, *Georgio Trapezuntio* malediceret, ab eo acriter duplici colapho cæderetur. Transtulit demùm è *Græco* *Diodorum Siculum*: Sed & nobiles aliquot libellos de *infelicitate Principum*, *varietateque Fortuna*, & de *avaritia pest.* Orationes item plures composuit tantâ ingenii fecunditate, ut facetias etiam ad excitandam hilaritatem ægris animis expetendas conscriberet. Sed quod gratum & utile posteris fuit, *Ciceronis* libros de *Finibus*, & de *Legibus* à se in *Germania* descriptos, in *Italiam* primus attulit: ita ut & ei quoque *Quintilianum* in *salsamentarii* tabernâ repertum debere fateamur. *Paul. Jov.* in Elog.

Poggius, *Florentinus*, Philosophus & Rhetor facundus, *Græco* & *Latino* sermone ad perfectum instructus, literarum Apostolicarum multis annis scriptor disertissimus. Spurcitiarum opus, quod *facetias* prænotavit, ab hoc illustrium virorum catalogo meritò censuimus repellendum, quoniam ejus lectio devotos offendit, incautis nocet, carnales inficit. *Trithem.*

Historiam scripsit *Florentinam*: in quâ hoc à *Machiavello* meritò culpatur, quòd pleraque ea omiserit, quæ ad civiles discordias pertinerent. Nimis & *Pavæ* fayet: quò respexit *Actius Sincerus* epigrammate isthoc.

*Dum Patriam laudat, damnat dum Poggius hostem:
Nec malus est Civis, nec bonus Historicus.*

Voss. de Hist. Lat.

Scriptit etiam *facetias Spurciliarum*, opus turpissimum, & aquis incendioque dignum. *Gesner. in Bibl.*

Sed quod hic (*Bergomas*) *facetiarum* ejus librum vocat pulcherrimum, qui non inficetissimus modo, sed etiam impurissimus, & planè flammis dignus est, fanè rem facit ordine suo *eremitico*, quem profitebatur, indignam. *Voss. de Hist. Lat.*

Ceterum copiâ, venustate, facilitate naturali, & sponte nascenti eloquentiâ jucunditateque inaffectatâ longissimè præcellere *Valla Poggium*, non est ambiguum. *Poggii* itaque eloquentiam probo: quamque negligendam existimo minime. *Henr. Bebelius* in Lit. ad *Leonard. Durrum* ann. 1513. *Tubingæ* scriptis.

Poggius rabula adeò indoctus, ut etiam si vacaret obscœnitate, tamen indignus esset qui legeretur; adeò autem obscœnus, ut etiam si doctissimus fuisset, tamen esset à bonis viris rejiciendus. *Erasm. l. 4. Epist. Epist. 7.*

Erasmus in *Ciceroniano* p. 157. *Poggius* (inquit) *Florentinus*, *vivida cujusdam eloquentia vir*--- *Natura satis erat, artis & eruditionis non ita multum: interim impuro sermonis fluxu, si Laurentio Vallæ credimus.*

* *Poggii Florentini Facetiæ* prohibentur in *Indice Tridentino*.

Joannes Franciscus Poggius, homo doctus & admirandæ facundiæ vocatur *Boissardo* in *Icon*. Idemque *Boissardus* hoc distichon composuit.

*Felle armata tibi manus est; multoque cachinno
Finxisti & nudo scripta proterva sale.*

Sepultus est *Rômæ*, in *Templo S. Gregorii* Ejus *Epitaphium* tale est:

Deo Opt. Max.

Joanni Francisco Poggio Florentino, cum virtute ac constantiâ, morum gravitate, vita integerrimè acta, paterna suæque laude eloquentiæ, ac literarum, Juris quoque civilis, ac Pontificii, divinæque Scripturæ cumulata doctrina, religiosè viventi, religiosius supremo die functo *Vicentius Luca Maretinus*, fratris ejus gener, parentis apud se locum semper adsequuto optim. meren. posuit. *Boissard. in Icon.*

Vaxia ejus opera varijs locis atque temporibus excusa sunt.

LEONAR-

LEONARDUS BRUNUS ARETIVS.

AB Aretio, Tuscia oppido, ubi natus est, Aretinus cognominatus. Inno-
centii VII. Gregorii XII. Alexandri V. Joannis XXIII. Pontificum, usque
ad Constantiense Concilium, Secretarius; postea Reipublicæ Florentinae Can-
cellarius, per reliquum vitæ spatium, fuit. Clar. An. D.
MCCCXX.

Leonardus Brunus Aretinus, Historicus, Orator, & Philosophus doctissimus:
Græcæ & Latine linguæ peritissimus: quarum nitorem retroactis seculis offusca-
tum pristino splendori restituit-----Scripsit plurima eruditione plena. Inter ejus
opera hæc præcipua recensentur. Historia sui temporis de gestis *Florentinorum*
l. 12. Historia *Gothorum* l. 4. Historia primi belli *Punici* l. 14. Vita *Aristotelis*. Vita
Gracchorum, *Pauli Emili*, *Catonis Posterioris*, *Sertorii*, *Ciceronis*. Dialogum
de Moribus conscripsit, & librum contra Hypocritas. Commentarios in *Oeco-*
nomica Aristotelis, Epistolarum Volamen. Et ex *Græcis* transtulit multa in La-
tinum sermonem. *Boissard.* in Icon.

Leonardus Aretinus felici quadam & fecundissimâ ingenii vi atque bonitate,
eloquentiâque pollebat. *Franc. Philolph.* l. 1. Conviviorum.

Idem *Philolphus* in Epistolâ ad eum scriptâ anno 1436. vocat eruditissimum, &
optimum virum, atque ejus causâ ait libenter se *Clarentia* vixisse.

Vir doctissimus atque omnium eloquentissimus dicitur *Poggio Florentino*, se-
cundâ in *Philolphum* investivâ.

Idem *Poggius* investivâ prima in *Vallam* refert, à *Vallâ* habitum suæ ætatis do-
ctissimum, proximum locum tribuisse *Guarino Veronensi*, uti tertium sibi.

Leonardus Aretinus, multis nominibus commendandus, vir in Philosophicis
rebus non infeliciter versatus, in historicis pro temporum ratione minimè asper-
nandus, & facilis cujusdam naturæ scriptor; pluribus tamen rebus interim desti-
tuitur, & quandoque eum parum Latine locutum contendas: quod sanè non est
mirandum. Namque ut nihil simul & repertum & absolutum; ita unius Operâ
Latinitas & restitui, & exactè excoli non potuit. *Florid. Sabin.* in *Apol.* adv. ca-
lumniat. Ling. Latin.

Leonardus Aretinus Philosophus, Historicus & Orator elegantissimus pro-
batusque----Certè inter viros disciplinis excellentes ob virtutem permaximam
ac dicendi elegantiam omnibus præferendum esse putamus. *Jac. Phil. Bergomensis*
in *Chronic. Supplem.* ad Ann. Chr. 1416.

Leonardus Aretinus, Philosophus, Orator & Historicus insignis, ac vir un-
decunque doctissimus, Græci & Latini sermonis peritus. *Trithem.*

Edidit *Aretinum* prætereâ *Leonardum Brunum*, Græcè Latineque doctissimum,
ut opera, quæ vel ipse fecit, vel è Græco in Latinum vertit, abundè probant.
Leand. Albert. in *Ital.*

Leonardum Aretinum ex te primum sensi obiisse: qui Latium ornavit literis;
quò nemo post *Lactantium Ciceroni* proximior fuit. Gaudeo *Poggium* ejus lo-
cum apud *Florentinos* tenere. Sed maluissem potius locum non vacasse, ne tanto

splendore caruisset *Hetruria*. Multos adhuc Græcos nobis Latinos dare potuisset. *Aneas Syl.* in Epist. 51.

Legimus Leonardum Aretinum Plutarchi celeberrimum interpretem, & virum magnâ doctrinâ. Lucius Joan. Scoppa l. 1. c. 5. Collectan.

Andronici Thessalonicensis de Aretino judicium fuit : Aretinus adeò feliciter Græca transfert, ut unus sit verus & fidelissimus interpres : ceteri potiùs Paraphrasta.

De stylo ejus sic *Erasmus in Ciceroniano* : Facilitate dictionis, ac perspicuitate satis accedit ad *Ciceronem* : Sed nervis, aliisque virtutibus aliquot destituitur : alicubi vix tuetur *Romani* sermonis castimoniam : alioqui vir doctus juxta ac probus.

Idem aiunt, Græcè libellum scripsisse (*Aretinum*) de Republica *Florentinum*; ut Latini *Hominis*, non admodum inelegantem. Composuit quoque de bello *Punico*, libros 3. quorum primus, ac secundus est de bello *Punico* primo, quod apud *Livium* desideratur: tertius verò est de seditione militis conductitii, & populorum *Africæ* à *Carthaginensibus* defectione; item bello *Illyrico*, & *Gallico* : quæ ipsa etiam in *Livio* perierunt. Ferè autem, quicquid habet, *Polybio* debet: unde est, quod in editione *Parisiensi*, quam ante seculum *Badus Ascensus* dedit, *Polybii* nomen in titulo exprimitur: utcunque in præfatione ipse neget, merum se interpretem egisse. Præterea contexuit historiam *Gothorum* : sed in quâ nihil adferat, quod non è *Procopio* desumerit; ut ejus veriùs Paraphrastes videatur. *Voss. de Hist. Lat.*

Sed ambo (*Leonardus Aretinus & Poggius Florentinus*) in illis, quæ *Florentini* foris gessere, ita silentio prætereunt magnam eorum partem, quæ pertinent ad intestina odia, civilesque discordias & mala, quæ inde sunt consecuta. Nempe, uti videtur, quia offensam metuerent eorum, quorum majores reprehendere cogerentur. In quo neglexere Historici boni officium. *Voss. ibidem.*

Primus in *Italiâ* *Leonardus Aretii* natus, *Græcarum* literarum decus à multis sæculis Barbarorum immani tyrannide proculcatum erexit, atque restituit. Ejus enim incomparabili beneficio morales *Aristotelis* Libros optimâ fide traductos legimus. *Historiæ* quoque ab eo eleganter conscriptæ, in manibus habentur. Hâc ingenii fecunditate florentem, *Innocentius VII.* quanquam planè juvenem, gravissimo muneri parem, epistolarum Magistrum fecit: ita demum eruditè, atque integrè officio functus, ut succedentibus quatuor Pontificibus amplificatâ dignitate operam præstiterit. Senescenti opes creverunt cum aliena libertate, tum sua tristi parsimoniâ cumulata, adeò ut *Arlothus*, mordaci sale perurbanus in *Fabellis* ejus genium relicto corpore in fuga sitientem ridenter expresserit. Mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus est, quòd *Gothicam* Historiam suppresso *Procopii* nomine publicasset, accusante *Christophoro Personâ*, qui aliud exemplar nactus, & *Gothicam* & *Persicam*, simul atque *Vandalicam*, & *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo transtulerit. *Paul. Jov. Elog.*

Obiit senex *Florentia*, divitiis & gloriâ plenus, ann. Dom. 1443. ætatis 74. sepulchrum marmoreum in *Æde Sanctæ Crucis* spectatur, cum Inscriptione:

Postquam

Postquam Leonardus è vitâ migravit, Historia luget, Eloquentia muta est: Ferturque Musas cum Græcastum Latinas Lachrymas tenere non potuisse.

Oudin. in Supplem. ad Bellarm.

Aliud Leonardi Aretini Epitaphium:

*Amarus jacet hic, viator, hostis
Vivorum simul atque mortuorum.
Diis convicia nulla dixit, & se
Excusans, sibi cognitos negavit.*

Extant libri iv. de Bello Italico adversus Gothos, Parisiis an. 1534. excusi.

Extant Dialogus de Moribus, & Epistolarum libri viii. Basileæ an. 1535.

Vitæ Aristotelis & Ciceronis MSS. adservantur in Bibliothecâ Regiâ Parisiensi. num. 2156. teste Jonsio, p. 309. Hist. Philos.

Tractatus de Republicâ Florentinorum MS. apud Leonem Allatium.

GULIELMUS LYNWOOD.

Legum Doctor Oxoniensis (qui tamen in Aulâ Gonvilensi Cantabrigiæ ad Clar. An. D. MCDXXII. tempus victitavit) Archiepiscopi Cantuariensis primum fuit Cancellarius, tum Privati Sigilli Regii Custos, postquam Legationibus fuisset perfunctus ad Hispanum, Lusitanum, aliosque Principes non paucos: Inter multa quæ scripsit, opus præcipuè celebratur, cui titulum fecit, Provinciale, seu Constitutiones Angliæ; in quo redegit in ordinem omnium Synodorum Canones à Stephano Langton ad Henricum Chicheleum, Cantuariensem Archiepiscopum. Obiit an. Dom. 1446. Henrici VI. 25. & in Ecclesiâ Collegiatâ S. Stephani Westmonasterii jacet tumulatus Francisc. Goduvin. in Comment. de Præsul. Angliæ.

Gulielmus Lindwood, imperante Henrico quinto, Menevensi sede potitus est. Fuit ille quidem vir Casarei & Pontificii juris consultissimus, qui Pontificias Cantuariensium Sanctiones temerè disjectas & dispersas, & in aptum ordinem digessit, & Commentariis etiam illustravit. Quo legato usus est Henricus V. in rebus maximi momenti ad Hispanum, & Lusitanum; cui Regi fuit à Secreto Sigillo: qui à loco ubi natus est in Diœcesi Lincolnensi, Lindwood, ni fallor, dictus est. Nic. Harpsfeld. in Hist. Anglic. Ecclesiast.

Post hæc Canonice sunt Constitutiones Archiepiscoporum Cantuariensium in Conciliis Provincialibus editæ: è quibus eas, quæ à Stephano Langtono ad Henricum Chicheley sunt latæ, eruditis Commentariis illustravit Gulielmus Lindwood, legum Doctor, Officialis curiæ Cantuariensis constitutus à Chicheleio Archiepiscopo; (qui etiam Legum fuit peritissimus) & singulariter est commemorandus, cum sit primarius inter paucos Anglos, qui Juris Romani scientiam in Scriptis prodiderunt. Ille verò cum esset Officialis Cantuariensis à Rege Henrico V. Legatus missus

fus est ad Reges *Hispania & Lusitania*; quibus Legationibus defunctus post *Henrici* Regis mortem redit ad munus *Officialis*, & deinceps *Custos Privati Sigilli & Episcopus Menevensis* factus est. *Arthur Duck* de *Authoritat. Jur. Civil. Rom.* l. 2. c. 8.

Guilhelmus Lindvode, floridiora studiorum suorum tempora in lectione juris *Casarii & Pontificii* collocavit, doctusque non vulgariter in utroque evasit. Hinc famam, hinc opes, hinc honorem, *Officialis* ac *Doctor*, in foro *Cantiano* sibi comparavit. Sed ut fortuna ampla arridere cœpit, relictis Clientibus, à foro illo utili quidem, at laborioso, ad *Aulam* se contulit. *Ioan. Balans* de *Scriptor. Britan.*

Guilhelmus Lindvodus, Jurisconsultus *Anglus*. Vir in omni politioris literaturæ genere ornatissimus, utpote qui felicitis ingenii sui nervos in iis exercitiis per totam adolescentiam industriæ intenderit. Cum autem jam ad annos juveniles pervenisset, omnem suam florentem ætatem non minore cum sedulitate, & longè majore cum fructu, in *juris* tum *Canonici*, tum *Civilis* studiis felicissimè collocavit. Hac enim ratione magnam doctrinam, celebre nomen acquisivit, & sibi ad summos honores viam compendiosissimam munivit. *Pitæus* de *Illustribus Angl. Scriptor.*

Cæterum taceri non debet *Lindvodum* ad Concilium *Basileense* ab *Henrico VI.* Rege legatum, insignem Regio nomine Concilii Patribus obtulisse *Appellationem* contra Pontificum Romanorum fastum & arrogantiam, Regemque nullum in terris sibi in temporalibus superiorem agnoscere prædicasse. *Appellationem* istam ab omnibus Conciliorum Editoribus hucusque summâ fraude omis- sam conqueritur *Jamiesus* Tractatu de Corruptione Patrum, pag. 201. *Henr. Wharton.* in *Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.*

Hujus *Lindvodii* Opera (etiamsi nunc considerentur ut *Almanachus* antiquatus) apud eos qui judicio pollent in pretio erit, quamdiu viguerint *Eruditio & Urbanitas.* *Thom. Fuller.* in ejus *Hist. Eccles. Anglicæ.*

Extat *Provinciale Oxonii* 1679. in fol.

Extat catalogus quorundam Archiepiscoporum *Cantuariensium*, *Londini* 1557.

Collectiones Constitutionum Provincialium quatuordecim Archiepiscoporum *Cantuariensium*, viz. à *Stephano Langtono* ad *Henricum Chichleium*, adservantur Manuscriptæ *Oxonii* in publicâ, & in Collegio *Corp. Christi* Bibliothecis. *Cantabrigiæ* in Coll. *Caii*, *Gonelli*, *S. Petri.*

JOANNES WHETHAMSTEDUS.

Clar. Ann. D.
MCDXXX.

A Liàs *Frumentarius* à loco ubi natus est, sic cognominatus, ordinis *S. Benedicti* Monachus *Anglus* ad *S. Albanum* aliis *Glocestria*, Congregationis *Cluniacensis*, qui etiam tandem factus est *Abbas*. Vir propter multiplicem doctrinam, & singularem linguarum peritiam, suo tempore celeberrimus. Erat etiam industriæ mirabilis, acerrimi ingenii, solidissimi judicii, & incredibilis in rebus agendis prudentiæ. Propter quas insignes animi dotes, dici vix potest quanto fuerit in pretio apud viros principes & magnates. *Humfredus Glocestria* Dux singularis bonarum literarum & litteratorum hominum fautor, illum in deliciis habuit, & ad eum

non rarò divertens de rebus variis familiariter cum eo contulit, ejusque consilio & hortatu multa tanto Principe digna fecit. In ejus denique gratiam Cœnobii Bibliothecam, coemptis variis, iisque selectissimis libris liberaliter auxit & ornavit. Abbas etiam bono Principi vicissim quosdam libros donavit, suumque de *viris illustribus* elaboratum *Opus* ei dedicavit, & *exemplar* unum suâ manu pulchrè descriptum ipse tradidit. Hæc mihi *Lelandus* in suo *Catalogo* subministravit. *Joan. Pitseus.*

Joannes Whethampstede, aliàs *Frumentarius*, in *Albani* fano Monachus, vir ad variarum Artium potius cognitionem, & Antiquitatem è tenebris eruendam, quam ad eloquentiam compositus. *Joan. Balanus.*

Dicitur in tantum studiis delectatus, tam impensè libris legendis atque etiam scribendis intendisse, ut œconomiam & res sui Cœnobii penè neglexerit, ideoque tandem gravem *Monachorum* suorum indignationem in se concitasse, & ab iis (quod olim *Hesiodo*, ob rem familiarem *studiorum* causâ neglectam, filios fecisse ferunt) in *jus* vocatum fuisse.

Joannes Whetamstead natus est in loco cognomine Comitatus *Hatfordia*, non tam celebri ob *Frumentum* optimum à quo nomen mutuatur locus natalis, quam ob *Joannem* istum *Whetamstead* qui à Loco denominatus est. Educatus fuerat in *Prioratu Tinmouth* provinciae *Northumbria*, quem *Aureo Calice Sacro* donavit. Fuit postmodum *Abbas S. Albani*, atque sextus *Christiani* hujus Nominis. Vastis impensis hanc *Ecclesiam* adornavit, cum sex millia Librarum exceiserint. Duos Criticismos omittere non possum circa ejus *Ædificia*: Unum quod ad Septentrionalem partem *Ecclesiae* (cui novis fenestris majorem lucem conciliavit) *Statuas* potuerit *Ethnicorum Philosophorum* qui de *Christi Incarnatione* testimonium tulerunt. Alter est quod in exiguo *Sacello* (huic nomen *Tuttenhanger*) *Imaginès* erexerit omnium Sanctorum quorum *Christiana* Nomina fuerant *Joannes*, cum sui ipsius *Pictura* & hac *Precatiuncula Disticho* comprehensa, *Ut quamvis indignus propter nomen suum in Cœlis locum habere posset*. Propterea procuravit ab *Humfredo Glocestria* bono Duce, magno suo *Mecœnate*, qui apud *S. Albanum* sepultus fuit, vestimentorum *Synthesin* pretii ter mille *Marcarum*, & *Pembrokii* Dominium in *South-Vallia*. Plurimi sunt Libri quos *Posteritati* reliquit, cum non pauciores quam octoginta & ultra numerentur *Tractatus*. Diem verò obiit circiter anno 1440. *Thom. Fuller.* libro de *Viris Præclaris Angliae*. Anglicè.

Hoc ejus Epitaphium, quodam Monacho *S. Albani* Auctore.

Contegit iste Lapis venerabilis ossa Joannis
 Whetamstede, Abbas hic qui fuit ejus in annis.
 Ter doctus, doctos & amans, & vis miseratus.
 Nec fraudes patiens curarum Presbyteratus.
 In lubricos Phinees, in adulteriisque Joannes
 Exitit; Symo Petrus, in omnes Symonianos.

M m m

Insuper

*Insuper in laceris domibus mansisque vetustis,
Sic reparator erat, sic reparando novabat:
Quod sibi prateritus non sit compar Pater ullus,
Sive coequalis manet impar rebus in istis.
Marcas Millenas decies numero repetitas
Scripta ferunt post se quæ liquerat exposuisse:
Pro dilectoris anima tui dulciter ora,
Albani Sancti conventus, qualibet hora.*

Weaver's Funeral Monuments, p. 567.

ALPHONSUS TOSTATUS.

Clar. A. D.
MCDXL.

H *Hispanus*, in oppido *Madrigali* natus, floruit sæculo Ecclesiæ xv. atque ex Doctore & Presbytero *Salmanticensi Abulensis* in *Hispania* Episcopus, & Consiliarius Regius, Majorque, ut vocant, Referendarius, obiisse dicitur anno Chr. 1454. annos tantum 40. natus. Concilio *Basileensi* interfuerat cum *Joanne Capreolo* pluribusque aliis viris doctis. Opera ejus voluminibus xxvii. *Venetis* edita, Anno 1596. *Philip. Labbe*.

Alphonsus Tostatus, Hispanus, ex oppido *Madrigali*, propemodum puer *Salmantica* liberalibus Disciplinis operam dedit. In Collegium S. *Bartolomæi* ad *Laurum* adscitus, sacris Ordinibus primò initiatus, deinde creatus Episcopus *Abulensis*. Cum duo & viginti annos explevisset, scientias, disciplinasque penè omnes est assecutus, ut præter *Philosophiam* & *Theologiam*, Pontificiumque & *Cæsareum* jus, in *Græcâ*, *Hebraicâ*que linguâ, in *Mathematicis* item, atque *Geographiâ*, sed, & in *Historiis* excelluerit. Vir memoriâ mirabili, peracri in rebus publicis explicandis judicio, & (quod caput est) magnâ sanctitate, quam jejuniiis, vigiliis, orationibus, admodum fovit & auxit; virgo natus, virgo quoque (ut constans est fama) decessit. Quamobrem quia in Ecclesiâ humatus est, ibidem eximiâ veneratione colitur. Quadraginta duntaxat annos vixit, quibus & *Salmantica* publicè docuit, triplici stipendio conductus è publico, id quod sive antea, sive post illum nemini contigit: Regis Consiliarius, *Hispaniarum*que Major Referendarius: deinde Episcopatus quoque munere fungens, tot, ac tanta duodeviginti annorum spatio scripsit, quot ne attentè quidem perlegere aliquis possit. *Sacrarum Literarum* minutissima quæque; *Novum* autem *Testamentum* admirandis Commentariis explicuit. *Ant. Possevin.* in Appar. Sac.

Vir sanctitate & doctrinâ celeberrimus----de quo meritò scriptum est.

Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne.

Et quod magis est admirandum, tanta scripsit brevissimo tempore, cum non vixerit nisi annos quadraginta. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Ex tam infinitâ doctorem hominum multitudine, quantam hæc ætas habuit, nemo citra controversiam ad *Alphonſi Toſtati*, Episcopi *Abulensis*, laudem adſpiravit: cui si alio, quàm suo seculo, vivere contigisset, neque *Hipponi Augustinum*, neque *Stridoni Hieronymum*, nec alium quempiam ex illis proceribus Ecclesiæ antiquis, nunc invideremus. Excellentis vir ingenii fuit, & admirandæ memoriæ; divinæ etiam sapientiæ, & antiquitatis peritissimus: dignus fortasse, qui post quatuor Ecclesiæ Doctores, cum *Isidoro*, & *Thomâ*, de quinto loco certaret. Quod si purior quædam, splendidiorque consuetudo loquendi suis temporibus fuisset non dubito, quin posteriores omnes in sui admirationem conversurus esset. *Alphonſ. Garſias Metamor.* libro de *Hispan.* claris viris.

Alphonſus Toſtatus, Scriptorum mole, antiquitatis cognitione, eruditione multiplici ad miraculum clarus audit. *Olear.* in *Abac.*

Alphonſus Toſtatus Episcopus *Abulensis*, vir ingenio, iudicio, ac pietate eximius. *Joan. Card. Bona.*

Toſtati acumen placet, viri, si in meliora secula incidisset, longè maximi *Cassaub.* exercitat. ad *Baron.* p. 325.

Tanta rerum sacrarum cognitione excelluit, ut eo seculo doctior, aut sapientior sit inventus nemo, solusque illustrare *Hispaniam* doctrinâ nominisque celebritate posset. Memoriam quoque eam habuisse fertur, quâ lecta à se cuncta veluti Thesauro contineret. Laboris verò patientia usque eo enituit, ut quod de *Didymo Alexandrino* jactatum ferunt, *anea habuisse intestina putaretur.* *Hispan. Bibliothec.*

Alphonſus Toſtatus—Vir sanè stupendæ memoriæ, incredibilis diligentia ac rari planè iudicii; qui non modò intima Theologiæ Adyta penetrârat; sed & reconditiorem exterarum disciplinarum, Philosophiæ Mathematicæ, Geographiæ, Historiæ ac Juris utriusque scientiam toto, quod aiunt pectore exceperat. Nec tamen pietate minùs ac religionis zelo, quàm doctrinâ insignis; jejuniis, vigiliis, & orationibus perquam deditus; adeò ut defuncti memoria apud populares suos eximiâ veneratione coleretur. Diligentiam verò quod attinet, & indefessum legendi scribendique studium; certè omnium non sui modo, sed cunctorum sæculorum πολυγερφώτατος fuit: qui 22. annorum spatio plura scripsit, quàm integrâ ferè ætate aliquis attentè perlegere possit; ut in hoc decantato illi *Didymo Alexandrino* conferri soleat: quem admirandâ etiam memoriæ felicitàte ita exæquavit, ut nil unquam semel perlectum oblitus feratur. Sanè ut immensa, quæ typis excusa circumferuntur, taceam Volumina, quadringenti illius libri, dum ex *Hispaniis* in *Italiam* prælo destinati adveherentur, naufragio interiisse dicuntur. Ne tantas tamen dotes labe aliquâ immunes censeamus, nonnulli in eo debitam erga SS. Trinitatis mysterium venerationem, plures majorem erga Patres reverentiam, omnes Styli nitorem atque elegantiam desiderant; ut Pontificiorum criminationes mittam, qui illum nimio placita sua à Card. *Turrerematâ* impugnata, & ab *Eugenio* Pontifice notata, defendendi studio abreptum ipsam Papalem Authoritatem haud obscure impugnasse conqueruntur. *Henr. Wharton.* in

Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Quamvis *Alphonsus Tostatus Hispanus* Commentariis suis in Scripturam valde etiam diffusus sit, & de illo dici soleat *Qui scibile discutit omne*, felix tamen est in suis digressionibus; adeo ut ejus lectio utilis esse possit, quia Doctus est ac in stylo Bibliorum exercitatus. Quæstionum ferax est, quas Textus sui occasione movet. Sed Argumentum sæpè longè nimis protrahit, bonaque interdum pars Commentariorum ejus præscindi posset, licet idcirco minus accurati non essent remansuri, quia nimium multis inutilibus referti sunt. *Jes. Richard. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 9. Gall.*

Tot, tantaque sunt ejus in *Sacram Scripturam Commentaria*, ut si vel à primo natali dies numerando, terna cuique folia attribuas, plura scripsisse comperias. *Aubert. Miræus de Script. Eccles.*

De *Tostati* in Hebraicis ignorantia evolve *Michaelém Havemanum*, Theognos. p. 81.

In eodem majorem quoque erga *Patres* reverentiam desiderat *Joannes Lortius* Commentariis ad Psalmos, p. 83.

* Opera hujus Auctoris cautè legenda sunt. Vide *Indic. Madrit. edit. 1667.*

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS.

Clar. An. D.
MCDXL.

C Rotensis, natus est anno 1396. obiit an. 1486. *Eugenii* Pontificis temporibus *Romam* venit, postea à *Nicolao V.* Scriba Pontificius factus est. Multa è *Græcis* transtulit: Nec pauca ipse *Latine* composuit. Scripsit etiam Commentariolum in quo asserēbat, *Joannem Evangelistam* nondum esse mortuum. *Platonē* iniquior fuit, nec laudem ejus ferre potuit, *Aristoteli* unicè deditus. *Platonis* tamen partes *Card. Bessarion* tuendas suscepit. Ad extremum *Trapezuntius* literarum prorsus oblitus est. *Konig. in Biblioth.*

Is *Græcorum* ferè primus *Romæ* eo tum seculo renascentibus literis, qui *Græca* feliciore stylo in *Latinum* verterit existimatus est, uti liquidissimè constat ex *Aristotelis*, sacrisque *Eusebii Casariensis* operibus, & ex Rhetoricis præceptis *Hermogenis*. Erat enim ingenio ad lucubrandum maximè valido, vehementique, sed uti mox apparuit, tetrici livoris pleno: nam cum se *Peripateticum* profiteretur, unumque *Aristotelem* extollendo celebraret, usque adeo superbâ aure fuit, ut nec divini quidem *Platonis* ingenium laudari pateretur: cujus etiam dogmata & mores peracerbè ac insolenter edito famoso volumine laceraret. *Paul. Jov. in Elog.*

Virum egregiè doctum, deque re literariâ pulchrè meritum, vocat eum *Erasmus* in *Ciceronianâ*; sed addit, absolutiorem hōc fuisse *Theodorum Gazam*.

Profectò justam laudem non ibo *Trapezuntio* ereptum. Attamen nec tanta ejus est apud me auctoritas, ut ejus sententia apud me sit *Minerva* quidam calculus. Minimè profectò conferri meruit cum *Theodoro Gazâ*, cui eum æquiparavit *Angelus Politianus*: itaque jure politissimi ingenii vitum hoc nomine reprehendit *Parrasius* in *Epistolis Voss. Instit. Oratoriæ. l. 4. c. 3.*

Neque

Neque ignoro, *Trapezuntium* errores aliquot observasse in *translationibus* *Gaza*, quos hic monitus correxit, uti & memoriae prodidit *Erasmus*: verum & illud scio, longè plura esse in *Trapezuntianis*, quæ *Gaza* potuerit culpæ. Nam & in eo desiderare potuit fidei plus in transferendis è *Græco* auctoribus, & majorem *Lingua Latine* peritiam. *Voss. ibid.*

Sæpe labitur, & haud fidelem se præstitit in transferendis è *Græco* auctoribus. *Dallæus & Perroniana.*

Nonnunquam *Auctorem* suum intra eas concludit angustias, ut tota ejus membra recidat; quorum & ordinem quandoque audet pervertere. Nativos præterea sensus neque rimatur feliciter, neque politè reddit; & quibus solis excusari potest *interpretationis* licentia, vel aspernatus est elegantias, vel assequi se posse desperavit. *Huet. Clor. Interpr.*

Georgius Trapezuntius jussu *Nicolai V.* ita in *Latinum* vertit *Eusebii* libros *De Preparatione Evangelicâ*, ut sentibus *Arianorum* amputatis, rosas tantum hominibus *Latinis* obtulerit. *Christoph. Christophori Sand. Nucleus Hist. Eccles.*

In hoc omnes eruditi consentiunt quod *Trapezuntius Eusebii* Contextum absque scrupulo mutilaverit atque truncaverit, ejus sensum perverterit, & phrasas labefactaverit, plura ejus capita passim præterierit, totumque decimum quintum librum intactum deseruerit: Adeo ut vel ipsi *Eusebio*, si revivisceret, fas non esset se ipsum apud *Trapezuntium* revisere & agnoscere. *Eruditorum Judicia*, per *Dominum Baillet. Paris. 1685. Gall.*

Arrogantia stultitia quædam est, quæ ultra modum imaginationem inflat, quæque arrogantem supra vires ingenii ejus ipsum impellit ad temere judicandum de aliorum agendiratione, & sæpè damnanda quæ laudet & applausu digna sunt. *Georgii Trapezuntii* plenior fuisset fama, ejusque Doctrinæ de splendore suo nihil decessisset, si in hanc mentis ineptiam non incidisset, quæ vergente ejus ætate in veram stultitiam degeneravit, *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum &c. Gallicè.*

De *Trapezuntio* quidam memoriae tradiderunt, extremo senio pressum & morbo gravi detentum, postquam ad valetudinem rediisset, *litterarum* omnium fuisse oblitum, neque legere aut scribere potuisse; quod ex dolore illi evenisse ferunt; propterea quod ejus opera *Pontifici Maximo* oblata centum, ducatis tantum compensata fuissent. Is autem è *Vaticano Palatio* domum se conferens, indignatione percitus ex ponte *Ælio* pecuniam ab ingrato acceptam in *Tiberim* abjecit, additâ exclamatione, *Periere labores, pereat & eorum ingrata merces.* *Boissard. Icon.*

Quem ego senem puer docentem audiavi. In extremâ senectute oblitus erat omnino *litterarum*, solusque per *urbem* baculo nixus incedere malebat. *Raphael Volaterran. l. 21.*

Multa in gratiam *Aulæ Romanæ* pessimè corrupit. *Sculter. Medul. Patr. p. 856.*

Extat *Græcè & Latine* Epistola ad *Joannem Palæologum* Imp. cum *Simocattâ*, &c. edita *Ingolst.*

Extat liber de *Profectione Spiritus S. ad Ioannem Cuboclesium*, & Epistola ad *Cretenses* de eadem re, & de una, Sanctâ, Catholicâ Ecclesiâ apud *L. Allat. Græc. Orthod. Tom. 1. p. 469.*

Extat expositio in illud, *Si volo eum manere*, &c. *Lat. Bas. 1543. 8°. & in Orthodoxogr. p. 1231. Lat.*

Extat *Martyrium Andrea Chienfis* apud *Sur. Maii 22.*

Hoc ejus Epitaphium.

*Hac urna Trapezuntii quiescunt
Georgii ossa, parum Deis amici,
Quod acri, & nimium procace lingua
Platonem, superis parem, petivit.*

LAURENTIUS VALLA.

Clar. A. D.
MCDXL.

Patricius Romanus & Canonicus S. Joannis Laterani, Grammaticus, Rhetor & Philosophus clarissimus, Theologiæ Doctor, Græcæ & Latine Linguae peritissimus. Inimicissimus fuit *Poggio*, qui in oppidò ditionis Florentinorum natus, *Roma* summâ in authoritate vivebat in aulâ Pontificia literarum Apostolicarum scriptor, vir quidem facetus, & dictariis clarus, pauloque amarior quàm par fuit. Is in *Vallam* multa scripsit acerbioris stylo, cui & *Valla* respondit non leniori scripto. Scripsit præterea plurima alia eruditione plena: ut sunt *Elegantiarum Linguae Latine* libb. 6. de reciprocatione sui & suus, in *Antonium Raudensem* annotationum lib. ad *Alphonsem* Regem *Arragonum* Epistola Apologetica, quæ inscribitur *Duo Tarquinii*. In *Benedictum Morandum Bononiensem* libr. 2. In *Bartolomeum Facium Ligurem*, & *Antonium Panhormitam* recriminationem lib. 4. Ad *Candidum Decembrem* in *Bartoli* de armis & insigniis. De *Dialectica*, lib. 3. Apologia ad *Eugenium* Pontificem contra calumniatores. Annotationes in *Novum Testamentum*. De *Voluptate* & vero bono lib. 3. De *Libero Arbitrio* ad *Garfiam* Episcopum *Illerdensem*. De gestis *Ferrandi Arragonum* Regis. In institutiones oratorias *Quintiliani* lib. 12. Translationem *Iliadis Homericae*, *Herodoti Halicarnassei* libros novem *Historiarum Latinitate* donatos: & *Æsopi* fabulas. Scripsit & libellum peculiarem contra Privilegium donationis *Constantini Magni*, quam falsam asserit, & eumentitam. *Boissard.* in *Icon.*

Laurentius Valla, Patritius Romanus, Grammaticorum hujus ætatis longè princeps, Philosophus, Rhetor, & Theologus præstantissimus, ingenio subtilis, acer & vehemens, *Latinam* eloquentiam Græcè præferens, multa ad ejus ornatum composuit, *Græci & Latini* Sermonis peritissimus, edidit non spernendæ lectionis Opuscula, quibus nomen suum ad notitiam posteritatis cum laude transmisit. *Trithem.*

Vir de Lingua *Latina* præclare meritis; etsi eum, vir eruditus, *Ramirezius* de *Prado Hispanus*, suis in *Martialem* notis, audaciùs paulò *Andacem Grammaticum*, uti & ejus libros in *inelegantes elegantias* appellat. Omnino enim illis temporibus Magnus fuit, & acutus *Romani Sermonis* censor; qui tamen non raro à *veritatis* via deflectat; idque inprimis contradicendi morbo, quo vehementer laborabat: ut non temerè omnino in eum jam olim dictum sit.

*Carpis majores & te quoque, Valla, minores.
Carperis, & Carpis. Sic tua fata ferunt.*

Voss. de Constructione, c. 16.

Unius *Laurentii* mordacitas (siquidem ita malunt appellare) non paulò plus conduxit rei literariæ, quàm plurimorum ineptus candor, omnia omnium sine delectu mirantium, sibi que invicem plaudentium, ac *mutuum*, quod aiunt *scabentium*. *Erasmi*. l. 4. Epist. 7.

Verùm esto, mordacior æquo fuerit: num ideo falsum dixit, quia verum mordaciùs dixit? usque adeo nobis odio est ista mordacitas, ut ejus odio, tam multa scitu digna, necessariaque detestemur? Adeo nihil ignoscendum putamus ei qui tot modis profuit? — Quis tam exigui animi est, cujus pectus tantis invidiæ angustis concluditur, ut *Vallam* non & magnificè laudet, & amet quàm maximè, qui tantà industriâ, tanto studio, tantis sudoribus, *Barbarorum* ineptias refellit, literas penè sepultas ab interitu vindicavit, prisco eloquentiæ splendori reddidit *Italiam*: doctis etiam id præstitit, ut posthac circumspectiùs loqui cogantur. *Erasmi*. l. 7. Epist. 3.

Quòd verò *Erasmum* & *Vallam* sciolos dixit *Bellarminus*; id convitium esse, & quidem impudens, omnes sciunt, quibus duo illi viri vel ex ungue noti sunt; optimè suo seculo de *literis sacris*, *prophanisque* meriti: & si *Bellarmini* libri perennaverint, omnes posterì os hominis mirabuntur; qui *Sciolos* eos vocare ausus est, quorum & ingenium planè eximium fuisse, & animum in instaurandis *literis* maximum, & labores felicissimos, & rerum denique *Divinarum* atque *Humanarum* stupendam, pro illius præsertim temporis captu, cognitionem, quæ diutissimè (si quid conjicere liceat) supererunt, ipsorum *Opera* loquentur. Sed viros egregios hâc contumeliâ affici, à quoquam quidem indignum est; à *Bellarmino* verò indignissimum; quem nemo opinor eruditus negaverit *Scioli* nomine multò esse, quàm *Erasmum*, & *Vallam* digniorem *Jo. Dall.* de libr. suppos. *Dionys. Areop.* & *Ignat.* l. 1. c. 36.

Propiùs accedit ad curam ac subtilitatem *Quintiliani*, quàm ad illaboratam *Ciceronis* facilitatem, quanquam cæteris (*Leonardo Aretino*, *Poggio Florentino*, & aliis) elimatior & purior. *Erasmi* in *Ciceroniano*, p. 157.

Laurentio Vallensi quemnam in hâc arenâ præponamus, non video. Nemo meliùs constantiusque grassantem extinxit barbariem. Atque ut aliqui illum styli elegantiam

elegantia vicerint, qui tamen *Latinam* Linguam æquè juverit, ad hæc tempora non extitit. *Franc. Florid. Sabin.* in Apolog. Ling. Latin.

De *Pandectis* verò quid sentiam, malo alienis verbis, quàm meis dicere: Prodeat igitur aliquis *Latinorum operum* æstimator idoneus. Is erit *Laurentius Vallengis*, vir certè cùm *Latine* doctissimus, tum verò alienorum *Scriptorum* iudex, ut optimus, sic minimè ambitiosus, id quod invidiosum nomen ejus vulgò reddidit, ut jam publico consensu, *Latine* ignorantium, tanquam iniquus Iudex, ferè rejiciatur *Gul. Budaus* Annot. in *Pandect.* prioribus.

Laurentius Vallengis vir non minùs de *Rep. Literaria* meritis, quàm *Camillus* olim de *Romana*, *Voss.* de Rhetoricâ, p. 48.

Proprietatis *Latini* Sermonis intelligentissimus. *Scriber.* in *Martial.*

Laurentius Valla aggressus est reconcinnationem facere *Dialecticæ* in qua dissentit ab *Aristotele*, & *Peripateticis* veteribus, ac novis. Monet in quibusdam neutiquam pravè, etsi ea sunt perpauca; in plerisque labitur, ut fuit vir ille vehemens, & ad faciendum judicium præcipitatus. Nec solùm in re *Dialecticâ* falsus est, sed in *Philosophiâ*; nam hanc quoque attingit, & quòd magis mirere, in præceptis *Latine* Linguae. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. 1. 3. p. 231.

Verbis cùm puris tum etiam propriis utitur: quæ ante *Elegantias* scripsit, ut de *voluptate*, minus sunt accurata, quàm quæ post eas. *Idem* de Tradend. Discipl. 1. 3.

Annis abhinc ducentis *Herodotum* & *Thucydidem* *Latinis* literis exponebat *Laurentius Valla*, in eâ bene & eleganter dicendi copiâ, quam totis voluminibus explicavit, inelegans tamen, & penè barbarus; Græcis ad hoc literis leviter tinctus, ad auctorum sententias parùm attentus, oscitans sæpè, & alias res agens, fidem apud eruditos decoxit. *Huet.* de Claris Interpret.

Paulus Jovius hoc judicium tulit de libris *Laurentii Valla* de rebus gestis à *Ferdinando*, *Arragonum* Rege: "Opus hoc eo styli charactere perscriptum, ut ejus minimè videri possit, qui cæteris *elegantiarum* præcepta tradiderit.

* *Laurentii Valla* Annotationes in *Novum Testamentum*; & liber de *Personâ* contra *Bosthium*, prohibentur, nisi corrigantur: Ejusdem verò Libri de *Falsâ Donatione Constantini*; de *Libero Arbitrio*, de *Voluptate*, omninò prohibentur. *Index Romæ* impressus Anno 1681. jussu *Innocentii XI.* P. M.

Extant ejus Annotationes in *Novum Testamentum*, *Basileæ* 1540. & 1545.

Extat liber de *fictâ Constantini donatione*, *Basileæ* 1566. fol.

Extant libri 3. de Rebus gestis à *Ferdinando Arragonum* Rege. *Frans.* 1603.

Extant Libri 6. de *Elegantis Linguae Latine*, *Lugd.* 1544. 8°.

Hoc *Laurentii Valla* Epitaphium.

Ohe! ut Valla file! solitus qui parcere nulli est.

Si queris quid agat, nunc quoque mordet humum.

Aliud

Aliud.

*Nunc postquam Manes defunctus Valla petivit,
Non audet Pluto verba Latina loqui.
Juppiter hunc cœli dignitatus parte fuisset,
Censorem lingua, sed timet ipse sua.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

FLAVIUS BLONDUS

I Talus, Forolivii natus est anno Dom. 1388. Eugenii IV. Pontificis Romani Secretarius: aliorum quoque Romanorum Pontificum, in iis Pii Secundi, Secretarius fuit. Obiit Romæ die 4. Junii, Anno 1463. ætatis 75. Claruit A. D. MCCXL.

Blondus Flavius Forolivienfis, homo multæ eruditionis, *Romam veniens* propter insignem quâ pollebat doctrinam, statim omnibus innotuit: Et ut illo sæculo scientiæ raræ erant, barbarie occupante omnes ferè Christiani Orbis Academias, quotiescunque ex illo ignorantie Barathro emergebat aliquis cognitione bonarum disciplinarum clarior, statim excipiebatur cum plausu & admiratione omnium: Idem accidit *Blondo* postquam *Romam* venit favore aliquot Cardinalium, qui apud Pontificem gratiâ & autoritate valebant, commendatus est *Eugenio* P. M. in cujus aulam receptus, Epistolarum Magister factus est. Uxorem habuit honesto loco: ex quâ suscepit quinque filios: qui omnes paternæ doctrinæ, & virtutum, sicuti & facultatum hæredes facti sunt. Pater licet gravibus assiduisque negotiis in aulâ Pontificiâ occuparetur, non tamen desit multa scribere, quæ in lucem emissa sunt magno Reipublicæ Literariæ emolumento. Scripsit enim *Decades* tres de Gestis Romanorum lib. 31. Vel *Decades* tres. De *Roma* triumphante lib. 10. De *Româ* instaurata lib. 3. De *Italiâ* illustratâ lib. 8. Præter hæc extant illius Epistolarum ad Diversos lib. 1. Orationum lib. 1. & alia plurima opuscula eruditione plena. *Boissard.* in Icon.

Flavius Blondus magno ausu, singularique industriâ, nec infelici eventu, multorum annorum intermorientes res gestas è tenebris excitare orsus, *Decadas* conscripsit quibus ab inclinante Romano Imperio funesta tempora, ac ideo veritatis lumine orbata, in lucem proferuntur. De vetustate quoque collapsæ urbis ac ejus demum resurgentis dignitate, erudito operosoque volumine publicato, quantam nec ambitiosè quæsitam exoptavit, in literis authoritatem adeptus est. *Paul. Jov.* in Elog.

Blondus Flavius, vir in omni bonarum Artium disciplinâ peritus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, & Historiographus insignis, ingenio excellens, eloquio disertus, & dicendi gratiâ nulli secundus. *Trithem.*

Præ cæteris autem *Flavius Blondus* rari atque solliciti ingenii homo, & cum diligentissimus antiquitatis investigator, tum Historicus urbem hanc ortu illustravit suo. *Leand. Albert. in Ital. de Foro Livii.*

Blondus Flavius, Historiarum scriptor egregius — Procul *Blondus* ab eloquentiâ priscâ fuit: neque satis diligenter, quæ scripsit, examinavit: non quàm vera, sed quàm multa scriberet, curam habuit. Si quis aliquando vir doctus, scribendi peritus, *Opera* ejus emendare atque ornare decreverit, haud parum utilitatis posteris afferet, & seipsum clarum efficiet, multarum ætatum gestis, quæ propemodum sepulta sunt, in lucem redditis. *Jo. Gobellin. l. II. Comment. de Reb. Pii XI. memorabilib.*

Blondi Flavii Foroliviensis hoc in negotio summum studium amplectimur, quamvis in scribendo non admodum elegans habeatur: nec desint qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant: alioqui non paucis etiam lutulentus fluere visus est. *Florid. Sabin. in Apol. adv. Calumn. LL.*

Ad honorem *Blondi* non parum pertinet, quòd scripta illius in Epitomen contrahere dignatus sit *Pius Pontifex*. Dictione est non admodum culta: ut etiam *Volateranus* agnoscit, sed de Antiquitate tamen, utcunque interdum aliquid humani patiatur, sanè pro ætate, quâ vixit, optimè meretur. *Voss. de Hist. Lat.*

Blondus plura in Historiâ scripsit; quàm recentiorum quisquam. Omnia, ut liberè dicam quæ sentio, meliore fide tradidit, quàm eventu: utpote is, qui nonnulla, quibus ea perquirenda dederat, temerè crediderit. Nam per se omnia videre potuisse, absurdum est credere: cum nec ex autore uno, sed penè innumeris, atque illis ipsis ambiguis & variantibus, multa quærenda essent: nec ipsa dicendi figura multum ei favoris conciliat. Nam præterquam, quòd ubique ferè lutulentus fuit, dum nervorum robori studet, præpinguem nimis & obesum se reddidit: ademitque nimia corpulentia venustatem historiæ: sine quo prodesse quidem potest, delectare verò minimè: sed hæc ille accuratâ narratione rerumque varietate compensat. *Hubert. Gifan. Observat. suis in Ling. Lat. p. 396.*

Flavius Blondus est bonus, sed omnia quæ ibi sunt, sunt & alibi. *Scaligerana* posterior.

Extant *Opera Blondi Flavii Basileæ 1559. & alibi.*

Manuscriptus extat *Cantabrigiæ* in Collegio *S. Benedicti Oxoniæ* in Bibliothecâ *Balliolensi* est Manuscriptus *Blondius de Cosmographiâ Italia.* *Blondus*, an alius, signetur, inquit *Vossius*, melius dicent qui videre.

Obiit *Romæ*, inque Capitolio juxta *Deiparæ* Templum sepultus est. Nempe in arâ cœli ante introitum Templi, ubi tale ejus Epitaphium, ut est in *Fabritii Roma*:

Blondo Flavio Foroliviensi, historico celebri, multorum Pontificum Romanorum Secretario, Blondi quinque filii patri bene merenti unanimes posuere. Vixit annos lxxv. obiit prid. Non. Junii, anno salutis Christianæ MCCCCLXIII. Pio P. M. sibi, natique favente.

Hoc

Hoc ejus *Epitaphium* à *Jano Vitale* compositum est.

*Eruis è tenebris Romam dum Blonde sepultam ,
Es novus ingenio Romulus atque Remus.
Illi urbem struxere rudem : celeberrima surgit
Illa eadem studiis , ingeniose , tuis.
Barbarus illam hostis ruituram evertit : at isti
Nulla unquam poterunt tempora obesse tue.
Jure triumphalis tibi facta est Roma Sepulchrum :
Illi ut tu vivas , vivat ut illa tibi.*

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

NICOLAUS CUSANUS.

N*icolaus*, à vico, ubi in lucem editus est in diœcesi *Trevirensi* ad ripam *Mosellæ* è regione *Ursicastro Cusani* vulgo, sive de *Cusâ* dictus, ex *Decano S. Florini Constantiensis* & *Archidiacono Leodiensi Brixinensi* in Comitatu *Tiro-Clar. A. D. MCDXLVIII.*
lensi Episcopus, & *S. R. E. Cardinalis* titulo *S. Petri ad Vincula* à *Nicolao V. Papa* creatus 20. Decembris anno 1448. obiit *Tuderti* in *Umbriâ* anno 1464. die 11. Augusti natus annos 63. *Romæ* sepultus. *Phil. Labbe* de *Script. Eccles.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & Theologorum suo tempore facile princeps, atque in secularibus literis egregiè doctus : Philosophus, Rhetor & Mathematicus celeberrimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, trium Linguarum, *Hebraica, Græcæ & Latine* peritus, vitâ & conversatione integerrimus, & singulariter devotus. Circa *Cusam* natalitatis suæ villam ad ripas *Mosellæ* in opposito *Ursicastro* hospitale celeberrimum in honorem *S. Nicolai* Episcopi construxit : quod prædiis & redditibus copiosè ditavit, ac libris in omni Scientiâ pluribus exornavit. *Trithem.*

Vir in omni literarum genere admirandus, Mathematicus, Philosophus & Theologus, suprâ quàm cuique credibile sit, eruditissimus, cui docta quædam tam in verbis, quàm in sententiis amica fuit obscuritas, edidit in principium *Geneseos* brevem dialogum tantæ obscuritatis, ut vix à doctissimis viris possit intelligi. *Sixt. Senens. l. 4. Bibl. sanct.*

Nicolaus Cusanus, Germanus, ob eruditionem ferè pro miraculo habitus, eligitur *Cardinalis* die 20. Decemb. 1448. *Calvis. in chronolog.*

Nicolaus Cusanus vir apprimè eruditus fuit. Primùm reprehendit quosdam errores & crimina *Papæ*, postea factus *Cardinalis*, eundem tueri cœpit. Extant tamen ejus Scripta, quibus non paucorum *Antichristi* mendaciorum & errorum vanitatem refutavit. In libris de *Concordiâ Catholicâ* refutat vanitatem *Donationis Constantini*, quæ est in *Decretis*; & affirmat libro 2. c. 34. *Universale Concilium*

supremam potestatem in omnibus habere super ipsum *Romanum Pontificem*. In libro de *Pace Fidei* probat, nos solâ fide justificari, non ex merito, multoque minus per *Traditiones humanas*, quas vehementer extenuat *Illyric.* in *Catal. Test.* verit.

In omni disciplinarum genere diligentissimè versatus, scripsit præclara opuscula, sæpiùs typis admota, tribusque voluminibus distincta. *Nomenclat. Cardin. Roman. Eccles.*

Nicolaus Cusanus Cardinalis, vir profundæ scientiæ, & subtilissimâ exercitatione limatæ. 70. Card. Bona.

Vir fuit æquè pius ac doctus. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Possevinus in *Apparatu Sacro* virum eum vocat, ut Scientiis penè omnibus excellentum, ita peritia *Canonum* eximium, ac reliquis vitæ donis ornatum.

Anno 1440. videlicet tempore *Nicolai V.* & *Concilii Basiliensis*, ac 24. ann. sequentibus, magno etiam ob *Mathesin* in pretio fuit *Nicolaus de Cusa*, Cardinalis titulo S. *Petri*: vir tantus, ut, quemadmodum de eo censet *Faber Stapulensis*, *Mathematicas disciplinas nemo profundius penetravit*: quippe, ut subdit idem, *qua ante omne ævum latuerunt, maxima sacre Matheseos mysteria aperuerit.* *Vossius* de Mathem. p. 62. 63.

Nicolaus Cusanus, Cardin. magni nominis, ex humili loco in id fastigii evehctus, Jurisconsultus & Theologus insignis. In *Germaniam* missus ann. 1451. tuba belli sacri, Religionis futuram mutationem insignem prædixit. Obiit in *Umbriâ* ann. 1464. ætat. 63. *Hofman.* in Lexic.

Cusa Germania Oppidulum, *Mosellæ* flumini *Treverensem* Diœcesim transuenti proximè situm, Patria simul & cognomen fuit *Nicolai Canonici Regularis*, & *Canonum Sacrorum Doctoris*; Qui solertissimè applicato ingenii sui excellenti acumine ad ferè omnes optimas scientias, speciatim verò ad Theologiam, & deinde ad *Leges Canonicas*, in illa unus ex eruditissimis evasit qui seculo suo vixerint, in his verò nulli omnium coætaneorum cessit, qui easdem profiteretur. Vixit sexaginta tres annos, diesque suos terminavit ad undecimum Mensis Augusti Anno 1464. in *Umbria* Italica Civitate *Todi*. Ejus Cadaver Romanam translatus sepulturam adeptum est in Ecclesia ejus titulari Sancti *Petri in Vinculis*, ut ipse Testamento caverat, pro perpetua sua erga gloriosum illum Apostolum devotione: Ejus sepulcro insculptum legitur ejusdem Epitaphium Latinis verbis heic statim subjunctis, nimirum. Ital.

Nicolas de Cusa Treverensis
S. Petri ad Vincula Cardinalis

Brixinensis Episcopus

Tuderti obiit M. CCCCLXIV. xi. Augusti

Ob devotionem Catenarum S. Petri hic sepeliri voluit.

Dilexit Deum, timuit, & veneratus est,
ac illi soli servivit.

Pro-

*Promissio retributionis non fefellit eum.**Vixit ann. L XIII.**Ghilini Theatrum Virorum Literatorum. Italicè*

Extant opera omnia 3. Tom. Bas. 1564.

T H O M A S A K E M P I S.

DE Thomâ patriâ Kempensi, sive à Campis modico in diœcesi Colonienſi opido ad Rhenum, cognomento Hemerchin, hoc est Malleolo, ordinis Canoniorum Regularium S. Augustini Congregationis Windesimensis Religioso in Monte Divæ Martyris & Virginis Agnetis prope Zvollas in diœcesi Ultrajectensi, vitâ & conversatione devoto, & B. semper Virginis Mariæ amatore præcipuo, qui obiit ætatis anno 91. Chr. Domini 1471. die 8. Kal. Augusti, tam multa in utramque partem occasione librorum quatuor de *Imitatione Christi* hisce proximis annis scripta sunt, ut non necesse sit diutius in ejus pangendo elogio immorari. *Phil. Labbe de Script. Eccles.*

Clar. A. D. MCCL.

Varia conscripsit Orbis terræ judicio, ac testimonio comprobata, in quibus illud mirandum, horrido illum cœlo, ac solo natum, cùm Latini Sermonis mundities neglecta jaceret, tantum esse affecutum humili illo, quod confectabatur, dicendi genere. Aureum illum de *Christi Imitatione* libellum, & non modò de manibus nunquam deponendum, sed & ad verbum addiscendum, tanquam pietatis Myrothecium (ut jure omnium gentium linguis hodiè legatur) Gallia aliquando Joannis Gersonis nomine sibi vindicare conata est. *Aubert. Mirans in Elog. Belgic.*

Hunc Libellum de *Imitatione Christi* quidam Joanni Gersoni, alii Abbati Gesseno Benedictino adscribunt: *Bellarminus* verò hac de re sic scribit: ‘Scriptos & compositos esse ab eodem Thomâ quatuor libros de *Imitatione Christi*, contrariis conjecturis everſis demonstrat evidenter in *Vindiciis Kempensibus P. Heribertus Rosnucydus*; cujus mihi & rationes plenissimè satisfecerunt, & sententiam penitus amplector, opusculum sanè utilissimum est ac jure in totâ Ecclesiâ summo omnium consensu receptum, & frequentatum, & in omnes penè linguas conversum. Ego certè ab adolescentiâ, & usque in senectam, hoc opusculum sæpiſsimè volvi & revolvi, & semper mihi novum apparuit, & nunc etiam mirificè cordi meo sapit. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

De auctore Librorum de *Imitatione Christi* mirè certant hoc præsertim tempore eruditi, sed memet turbis hisce non immisceo; nec certè nostrum est tantas componere lites. Interim vide quæ habent *Theophilus Raynaudus de Bonis & Malis libris*, & *Vincentius Placcius de Scriptoribus Pseudonymis*. *Gul. Cave. Cartophyl. Eccles.*

De *Imitatione Christi* libri quatuor verè aurei, non Latine solum; sed Germanice,

nicè, Belgicè, Hispanicè, Gallicè, & Græcè sæpiùs excusi. Nullus post Sacros Codices tam crebrò fuit excusus libellus, nullus tam cupidè ab omnibus expetitus & lectitatus, à summis, mediis, & infimis. Franc. Suvert. Belgica. Athena.

Thomæ à Kempis exiguum libellum de *Imitatione Christi* *Lutherus* in Præfatione omnium *Antiquorum* præterquam *Augustini* Scriptis anteponebat.

Comis & affabilis omnibus, atque in primis vitæ innocentia ianctimoniâque conspicuus erat; adeò ut plurimos sui visendi & audiendi causâ ad se attraheret. Sermo illi omnis de *Deo* & *Sacrâ Scripturâ*, cujus lectioni mirè addictus, cellæque suæ ita amans fuit, ut hoc *Symbolum* sæpius usurparer, librisque inscriberet: *In omnibus requiem quæsi, sed non inveni nisi in angello cum libello.* Nunquam otiosus, semper vel lectitabat aliquid, vel in communem usum scribebat, vel pro instructione Fratrum commentabatur. Obiit nonagenario major, 8. Kal. Augusti, anno partæ per *Christum* salutis 1471. Professionis 55.

In umbra Cellulæ fulgidum astrum reperio, In ima solitudine Virum qui toto orbe innotuit sublimibus Ingenii sui fœtibus, qui ut *Prometheus* alter cœlestem ignem rapuit ad corda nostra *Christiane* perfectionis ardenti cupiditate inflammanda. Is est eruditus ac pius ille Vir, *Thomas Hamerken*, à *Kempis* vulgo dictus, urbis natalis in *Coloniensi* Diœcesi nomine mutuato. In urbis *Daventriæ* Religioso quodam Sodalitio ubi *Sacrarum* literarum Professores erant publici, harum studium amplexus est, & ad hoc animum appulit adeo profunda rerum *Divinarum* meditatione, ut nihil abstrusum lateat in *Mystica Theologia* cujus perfectam intelligentiam non fuerit affecutus. In pretio nominatim esse debet, parvulus, sed mirificus ille Libellus de *Imitatione Jesu Christi*: usque adeo puram & sanctam doctrinam is continet, tam efficaciter movet corda legentium, ut nullo Volumini quantalibet molis non sit comparabilis; quemadmodum nullum pluries pluribusque idiomatibus sub prelo fudavit: Ejus gloriam *Joanni Gersoni* erudito *Gallo* quidam tribuere tentarunt, sed *Parisiensis* Senatus audacis & temerarii hujus moliminis injustis Authoribus cognitis, hos damnatorio Decreto ad desistendum à vano consilio suo, *Gersonem* verò ad hanc palmam *Thomæ à Kempis* cedendam adegit --- Contigit ut Patre quodam è *Societate Jesu Algerii* peregrinante, ad captivos hinc redimendos, Rex in Bibliothecam suam illum deduxerit, & inter magnum Librorum numerum Opera *Thomæ à Kempis* lingua sua ei ostenderit, ipsi dicens se illum præ omnibus suæ Legis Authoribus æstimare. Quæ verba verè pia sunt, & *Christiano* quam Principe *Barbaro* digniora. *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum.*

Scriptit de *Imitatione Christi* libros 4. opus non tam mole, quàm usu & famâ magnum: cujus admirandum, venustum tamen, dictionum zelum, sententiarum pondus, & igneas pietatis scintillas multi multis deprædicarunt. *Henr. Wharton. in Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.*

Multa scripsit, totius orbis judicio ac testimonio comprobata, uno volumine excusa, primum *Norimbergæ* 1494. fol. Deinde *Parisi*. à *Badio* 1520. *Venet.* 1565. & 1569. *Antver.* typis *Nutii*, 1574. & 1580 80. & novissimè ex recensione *Henric. Sommalii* *Societatis Jesu* qui libellos omnes distribuit

in tres Tomos, ibid. 1615. 8°. *Duaci*, typis *Belleri* 1635. 8°. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

Natione *Italus*, patriâ *Anconitanus*, natus est anno 1398. obiit anno 1481. Clar. A. D. MCDL.
 Eques auratus, & Poëta Laureatus fuit, *Emanuelis Chrysoloræ* gener, *Palæologi* Imperatoris *Constantinopolitani* ad Pontificem, & *Italos Principes* Legatus, *Latinas Græcasque* literas docuit, *Bononiæ, Romæ, Mediolani, Florentiæ, Patavii, & Mantuæ*. Scripsit plurima & pedestri & solutâ oratione: multa etiam transtulit ex *Græco* in *Latinum* sermonem.

Vir adeo studiosus & bonarum artium amator, & cultor indefessus, ut veluti alter *Plinius*, inter continuas bellorum occupationes semper aliquid aut legeret sibi, aut dictaret aliis. *Trithem.*

Ad omne genus scripti sese accommodavit, ac ut de *Vinicio* dicit *Augustus*, ingenium in numerato habebat: *Græca, Latina, Lyrica, Heroica, Profam* orationem, ex tempore dictitabat. *Volateran. l. 21. Anthropol.*

Franciscus Philelphus multa scripsit, ut *Orator*, & *Poëta*: de cujus *Epistolis, Dialogis; & Orationibus*, aliisque solutæ orationis monumentis diversæ sunt doctorum sententiæ. Plurimi enim iudicium ei defuisse volunt: alii tumidum eum plenumque; alicubi exilem, persæpè aridum, jejunumque arbitrantur, licet sibi vel maximè placentem; doctus tamen fuit & magna ausus. *Florid. Sabin. Apolog. in Calumniator. LL.*

Franciscum Philelphum honore cognominis *Ciceroniani* planè dignarer, si tam placeret eruditis omnibus quàm placuit sibi. Et affectavit quidem illo seculo *Ciceronis* effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maximè oportuit esse similem, nimirum in *Orationibus*. Nam in *Epistolis* satis adumbrat *M. Tullium Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 156.

Longè plus *Carolo Aretino*, cui valdè infensus fuit, *Franciscus Philelphus* præstitisset, si in uno vel altero scribendi genere maturare, quàm sibi tantum arrogare maluisset. Videris in eo oratorios impetus, poëticum furorem, variam & copiosam tum *Græcarum*, tum *Latinarum* rerum cognitionem, ex quibus omnibus, & illum interdum in *Academiâ & Lycio* versatum, tametsi non altiùs pedum fixisse, colligimus. Dignus tamen fuit multâ laude. *Lil. Gyrald.*

In *Francisci Philelphi* verbis planè nihil desideres: ejus tamen lectio est molesta, quòd motu omni, & quasi vitâ caret: & fortasse is est *genius*, quem in quoque libro victuro *Martialis* requirit. *Lud. Viv. l. 3. de Trad. Discip.*

Franciscus Philelphus religiosus circa verba, in reddendâ Sententiâ & indole defecit: transtulit *Xenophontis* multa, cumque videret verborum elegantiam, verbum verbo reddere voluit, cæterùm non potuit ex fide reddere, quæ in *Græcis* reperiēbat, quod mirum in homine *Græco*. *Petr. Nann. in Horat.*

Ignoscen-

Ignoscendum seculo, quo vixit, quòd crebrò adeò in metrum peccat. *Vossius* de Poët. Lat. p. 81.

Cùm de modulo syllabæ aliquando contentio ei foret cum *Timotheo* Græculo : atque ita convenisset, ut, si vinceretur, ipse pecuniâ lueret errorem : sin vinceret, adversarius barbam sibi totam sineret recidi : Victor usque adeò fuit inexorabilis, ut barbam pecuniâ redimi minimè pateretur, sed misello *Timotheo*, non sine ludibrio, eam novaculâ abradi totam necesse foret. *Konig.* in Biblioth.

Scripsit inter alia duos *Conviviorum* libros, quos *Ludovicus Vives* ab *Historia & Antiquitatum* atque item *Philosophiæ* cognitione impensè laudat.

Franc. Philellus, eques auratus, circa principia seculi decimi quinti clarus, scripsit *hecatostichorum* libros, 10. & singulis decem satyras complexus est, pro captu temporum eleganter, atque nervosè. Legitur quoque epos ejus *Sphorcias*, item *lyria*, & *epigrammata*; in omnibus agnoscitur poëticus impetus, licet non satis ubique expolitus. *Borrich.* de Poëtis, p. 102.

Favere ei ante alios *Eugenius* Pontifex, Rex *Alfonsus*, & qui singulare justitiæ & bellicæ virtutis coronam eo seculo promeruit *Franciscus Sfortia*, ab eo heroico poemate celebratus. Ingenio enim in studiis æstuante, vario, ambitioso, quum neminem sibi exæquari literariâ laude pateretur; plura quàm quisquam alius, in omni dicendi genere volumina publicavit, profitendoque singulis in urbibus eruditæ juventutis academias excitavit, nullam spem nobilioris gloriæ *Latinis* æmulis de *Romanâ* facundiâ, nullam denique de *Gracâ*, vel ipsis *Græcis* relicturus, nisi tantus eloquentiæ fluvius, uti nullis moderati judicii ripis castigatus, nimis latè exundans, & mutato sæpè alveo, turbulentus & incertus, dum sese diducit, & abscedit in paludes, perspicui profluentis dignitatem amisisset; Inter *Græca* opera Latinitate donata, *Xenophontis Pædia Cyri*, & ex *Plutarcho* aliquot *horum* vitæ, & demum *Hippocrates*, non ita probantur à *Græcis*, quàm à *Latinis* perleguntur. Vixit ad exactam ætatem nonagenario proximus, periitque *Bononiæ* adeò dissipatis rei domesticæ copiis, ut ad efferendum funus & cubiculi & coquinæ instrumenta venierint. *Paul. Jov.* in Elog.

Philelphi Epistolæ, bonæ. *Scaligerana* Posterior.

Extant Libri 10. *Hecatostichorum*, quorum quisque decem Satyras continet. *Mediolani* per *Christophorum Valdarfer Ratissponensem*, ann. 1476.

Extant de Morali Disciplinâ libri 5. *Venetis* 1552. 40.

Extant Epistolarum Familiarium libri 16. *Venetis*. 1498.

Hoc ejus Epitaphium :

*Abstulit insignis corpus fera Parca Philelphi.
Ingenio grassans mors nocuisse nequit.*

Aliud.

Aliud Auctore Hieronymo Balbo :

Itala Cecropiæ Pallas conjuncta Minervæ,
Et stetit, & cecidit morte, Philelphe, tuâ.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

THEODORUS GAZA.

Patriâ *Thessalonicensis*, vir nobilis, *Græcæ Latineque* linguæ peritissimus, omnium sui temporis hominum doctissimus habitus est. Literas *Latinas* in Italia didicit, in quarum cognitione tantum profecit, ut summâ felicitate & omnium admiratione *Latina Græcè & Græca Latine* exactissimè verterit. Nonnunquam tamen *Latina* vocabula nova fecit. Stylo usus est non affectato, sed puro & facili, veteres *Latinos* imitatus. Ejus doctrinam mirificis laudibus extollit *Hermolaus Barbarus*. *Bessarioni* Patriarchæ *Constantinopolitano*, & Cardinali *Niceno* familiaris fuit, & amicus: à quo multis honoribus & beneficiis cumulatus est: ejusque commendatione Sacerdotium in magna *Græciâ* adeptus, ætatem illic absolvit feliciter, studiis & lectione bonorum autorum incumbens. Opera plurima eruditione plena reliquit. Obiit *Romæ* quò ex *Græciâ* venerat, An. Christi 1478. *Frederico III. Romanorum* Imperatore, & *Sixto IV.* summum Pontificatum tenente. Quidam tradiderunt ejus corpus in *Græciam* fuisse transportatum, & ibi tumulatum, ubi sacerdotium obtinebat. *Boissard.* in Icon.

Theodorus Gaza Thessalonica honesto loco natus, *Amurathe Græciam* omnem victricibus armis quatiente in *Italiam* venit, acumine, fertilitateque ingenii nemini secundus, quum *Græcos* omnes linguæ peritiâ, eruditoque judicio superaret. *Victorino* autem *Feltrense* magistro usus, usque adeò copiosè & diligenter *Latinas* literas didicit, ut longè omnium *Latissimè* scriberet, nec planè dignosci posset, an exactius, & certius ab eo *Latina Græcè*, an ipsa *Græca Latine* verterentur; *Historias* enim *Aristotelis de Animalibus*, & *Theophrasti de Plantis*, ita *Latinas* fecit, ut *Romana* Linguæ facultatem, quum nova vocabula solerter effingeret, audaci, sed generosâ translatione locupletaret. Tantâ porrò felicitate librum *M. Tullii de Senectute Græcum* reddiderit, ut peritissimi præter adæquatos sensus, ipsam quoque *Ciceronis* eloquentiæ Majestatem, scitè & graviter repræsentatam admirentur. Transtulit etiam *Problemata Aristotelis*, & *Hippocratis Aphorismos*, ut præstantissimis authoribus ad perspicuam fidem, nec obscurè ad salutem humani generis sua dignitas redderetur. *Paul. Iov.* in Elog.

Omnium doctissimè hanc artem [Grammaticam] libris quatuor tractavit *Theodorus Gaza*: cujus operam ab ingenio & doctrinâ sic commendat *Franciscus Robertelius* commentario de Re Poetica, ut nulli veterum postponendam

dicat. Nec ei se simile quicquam legisse eo in genere dictitabat *Budaus. Voss. de Arte Grammat. p. 16.*

Magnam incomparabilemque jacturam jampridem fecimus (Pontifex Maxime) in *Theodoro Gaza*, qui vir *Græcus Latinos* omnes in hoc munere scribendi interpretandique superavit. Is si diutiùs vixisset, Linguam *Latinam* hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis de *Animalibus Aristotelis*, & *Theophrasti de Stirpibus*. Hic unus mihi certare cum vetustate ipsâ visus est: hunc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab hujus Scriptis adjutum me & fateor, & prædico: hunc ego non magnopere incuriosius legi, quàm *M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apulejum*, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligenter evolvere necessarium est. *Hermol. Barbarus* in Paraphrasi *Themistii præf. ad Sixtum 4. Pont. Max.*

Gazam Pliniorum verborum observatorem atque imitorem diligentissimum appellat *Jovius l. 1. de Piscibus, c. 4.*

Theodorus Gaza Aristotelem, quàm *Ciceronem* exprimere maluit, quo non alius felicior, siue vertat *Græca Latine*, siue *Latina Græcè*: Cùm sua loquitur, duæ quædam obstrepunt delicato lectori, Philosophiæ studium, in quo totus erat; & illud *ὑπόκειν* *Græci sermonis*, quod *Latine* loquentes sequi solet, ac vix unquam dediscitur. *Erasm. in Ciceroniano p. 160.*

Inter eos omnes qui bonas literas suscitaverunt in *Italiâ*, invideo tantùm tribus his, *Theodoro Gaza, Angelo Politiano, & Pico Mirandulano*. *Theodorus Gaza*, Magnus certè vir & Doctus, qui tamen in librorum *Aristotelis de Animalibus* Versione lapsus est aliquibus locis. *Scaligerana prima. p. 102.*

Theodorus Gaza doctissimus erat. Bona est ejus Grammatica. Inter optimos è *Græco* in *Latinum* interpretes annumerandus: id luculenter demonstravit in *Theophrasti* versione: vidit ex *Plinio* debere verti. *Scaligerana posterior.*

Gerardus Joannes Vossius. l. 4. Instit. Rhet. c. 3. ipsum *Gregorio Trapezuntio* longè præferendum esse, contra *Angelum Politianum* statuit.

Mihi verò judicium placet *Pomponii Lati*, qui rogatus ab ornatissimo Equite, *M. Antonio Mauroceno*, quem sui ævi doctissimum putaret? *Theodorum Gazam* respondit. *Vossius ibid.*

In *Theodori Gaze* Interpretationibus *Græcis* multa esse, quæ meliora fieri possint, quædam etiam, quæ omnino mutari debeant, *Josephi Scaligeri* judicium est, à quo quidem non recedimus: at ut meliora optavit ille, nos cupimus certè ne ab aliis interpretibus nobis deteriora contingant, paremque omnes fidem, perspicuitatem, & nitorem adhibeant. *Huet. de Claris Interpr.*

-----Quod in *Theodoro Gaza* longè diversum fuit, qui *Saturninâ* quâdam iniquitate bonam suorum fœtuum partem absumpsit. Tantæ enim ille eruditionis vir, quantæ multis abhinc annis nemo *Græcorum*, dicere ausim, etiam & *Latinorū* fuit, cum divinas propemodum elucubrationes in *Aristotelis animalia*, quam historiam *Latine* legendam repræsentarat, *Sixto IV. Pont. Max.* nuncupasset sperans scilicet Principis ejus beneficiâ quæsitum per tot labores vitæ subsidium non deparcum se consecuturum: neque tamen plures quàm aureos quinquaginta, quasi

quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri speraverat, retulisset; studiis indignatus suis, quòd tam parca sibi laborum & vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in *Tyberim* abiecit, mox ipse hujus indignitate rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine. *Jo. Pier. Valerian. de Literator, infelic. l. 2.*

Extant Grammaticæ Græcæ libri 4. Græcè *Basileæ* 1540. 40.

Extat Liber de Mensibus Græcè *Parisiis* 1530. 80.

Idemque Latine per *Perellum*, *Parisiis* 1535. 80. & Græc. Lat. *Parisiis* 1630. octavo.

Extat de *Origine Turcarum* Libellus apud *Nibesium* in *Symmetis* à pag. 381. Tom. II.

Hoc ejus Epitaphium; Ex *Marulli* libro 1. Epigram.

*Hic Gazes jacet, & Gazæ Sophia addita mater:
Alterutrum quoniam mors rapere haud potuit.*

Aliud. auctore *Angelo Politiano*;

*Heu sacrum caput occubuit Theodorus, & hora
Unâ obiere omnes reliquæ generis.
Nec tamen hoc querimur, nimis est potuisse videri,
Non enim hîc nostro tempore dignus honos.
Hoc dolet heu! quòd neutra Patri est nunc lingua superstes.
Quæ mittat justas Manibus inferias.*

Phil. Labbe Thesaur. Epitaph.

ÆNEAS SYLVIUS.

Postea *Pius II.* Papa dictus, natione *Thuscus* fuit, patriâ *Senensis*, sedit in Pontificatu post *Calixtum III.* annis sex. Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Orator, & Poëta insignis plurima ingenii sui monumenta posteris reliquit. Hic quondam in *Concilio Basileensi* cuidam Prælato servivit pauper: deinde in *Scribam Cancellariæ Friderici Imperatoris III.* assumptus, & Poëta ab eo Laureâ receptâ creatus est: Primò Episcopus *Tergestinis*, postea *Senensis*, exinde Cardinalis, & novissimè Papa omnium Suffragio electus est. Mortuus est sub *Friderico* Imperatore anno Domini 1464. Indictione duodecimâ, 19. Kalend. Septemb. ætatis suæ anno 64. sepultus *Romæ* in Ecclesiâ *S. Petri* juxta altare *D. Andrea.* *Boissard. in Icon.*

Philephus commendat eum ab ingenii acrimoniâ, dicendi lepore, ac moribus urbanis, & cultis. *Phileph. Epist. ad Nic. Arcimboldum* script. 1434.

In Historiâ est nonnullis ex recentioribus ordine postponendus, Orator argutus, vehemens, candidus, poeta itidem non vulgaris. *Florid. Sabin. in Apolog.*

Magna quidem in dicendo *Pii* laus fuit, quod cum sæpius iisdem de rebus loqueretur, diversa semper visus est dicere: tanta erat in homine elegancia & copia. *Platina.*

Aeneas Sylvius, patriâ *Senensis*, vir doctus, prudens, & magni animi. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Mira in eo certè facilitas, & satis prompta facultas. *Gil. Gyrard. de Poet.*

Literis, eloquentiâ, dexteritate, & prudentiâ nulli secundus. *Spondan. ad Ann. 1458.*

Scientiâ sanè insignis, pari utinam & conscientiâ. Sed *Papalis Cathedra* vis in eo statim enituit. *Mornæus in Hist. Papatus, p. 525.*

Pius autem *Pontifex*, antea dictus *Aeneas Sylvius*, interfuit *Concilio Basileensi* & rem omnem descripsit, & decreta ibi facta magnis laudibus extollit. Sed ad summum dignitatis gradum evectus, mutatâ sententiâ, *Pontifici Concilio* debere subesse voluit. *Sleidan. l. 2. Comment.* Unde illud, *Quod Aeneas probavit, Pius damnavit.*

Ejus voluptas quando à munere publico vacabat, in lectione & scriptione frequenti reposita erat Libros plusquam sapphiros & smaragdos charos habuit, quibus chrysolitorum magnam copiam inesse dicebat----Homo fuit verus, integer, apertus, nil habuit ficti, nil simulati----Adolescens, & nondum sacris initiatus, poemata edidit lasciviæ magis & festivitati accommodata, quàm pressa & gravia. Surgit tamen nonnunquam: & dum jocatur, mordacitate non caret. Extant ejus Epigrammata referta salibus. Ad tria millia variorum versuum scripsisse dicitur, quorum pars magna *Basilea* periit. Orationi solutæ reliqua vita se totum dedit, magnitudine rerum invitatus, delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad Philosophandum aptiore. *Platin. in vit. Pii II.*

Vir fuit, ut doctissimus, ita amantissimus Poetarum; sic tamen, ut poetarum famelicos quandoque eluderet. Exemplo hoc fuerit Distichon:

Discite pro numeris numeros sperare Poeta.

Mutare est animus carmina, non emere.

Sed *Philelphus* ait liberalissimum fuisse, atque in hunc scripsisse modum:

Discite pro numeris nummos sperare Poeta.

Mutare est animus Carmina muneribus.

Voss. de Mathemat. p. 413.

Ejus *Epistolæ familiares in quadruplici Vita Statu ad diversos transmissæ*, nume-

ro 432. multâ eruditione & antiquitate refertâ, & eximio autoris præconio insignitâ (præfante scilicet *Nicolao de Uvile*, Lateran. Palatii consistoriiq; Imperialis Comite Poëtam quoque *Laureatum Aeneam Sylv.* dicit,) impressâ primò *Noriberg.* 148. impensis *Antonii Koburgeri*.

Sedulus rerum vetustate involutarum indagator audit *Hieron. Balb.* Episcop. *Gurzens* lib. de *Coronat. ad Carol. Quint.* p. 49. cujus Scriptis *Germani* tantum tribuant, quantum *Palladis* suffragio, juxta *Jo. Bapt. Egnat. clar. vir. Epist.* 59. *Bellarminus*, ac post illum *Moguntini* dicunt, multa eum audaciori prius calamo scripsisse, quæ Pontifex factus retractaverit. Sed refelluntur à *Crocio*, Tom. i. vindic. *Anti-Becani* sui, f. 470. ubi notabiles flosculos promit, ab ejus, cum jam Pontifex esset, ore prolapsos; vagum Monachum, Diaboli mancipium esse; fideli animo thesaurum nullum anteponendum; sacerdotibus magnâ ratione sublatis nuptias, majori restituendas videri. Confer ejus iconem & elogium, apud *Boissard.* icon. illustr. Vir. P. 3. p. 11. seq. *Olear.* in Abac. PP.

* In Actis *Aeneæ Sylvii* prohibentur ea, quæ ipse in *Bullâ* Retractionis damnavit. *Index Romæ* impressus Anno 1681.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis excusa sunt.

Historia Austriaca ad Ann. Christ. 1458. pertingens MS. hætenus inedita servatur in Bibliotheca *Vindobonensi*, unde ejus editionem pollicetur *Petrus Lambecius* in Catalogo priorum Operum, p. 58.

Omnia ejus Opera edita sunt *Basileæ* ann. 1571. ex Officinâ *Henrici Petri*. Fol.

Extat ejus Responsio ad Orationem Oratorum *Galliæ* in Conventu *Mantuanæ* apud *Dacher.* *Spicil.* Tom. 8. & *Concil.* Tom. XIII. p. 1773. confer. p. 1801. &c.

N I C O L A U S P E R O T T U S.

Sentinum *Umbria* oppidum, cui hodiè *Saxoferrato* nomen est, *Bartholo Jure-* Clar. An. D.
consulto nobile, secundam à *Nicolao Perotto* claritatem accepit. Huic, cum MDCLX.
deessent opes, corporis vires municipali frugalitate, atque duritiâ constitutæ, perpetuis lucubrationum vigiliis minimè defuerunt. Juvenis in ludo pueros honestos docuit tanto concursu, ut mox *Latine* linguæ rudimenta, utili compendio ad normam digesta, ob idque facilè pueris perdiscenda publicarit. Exinde *Romæ Græcas* literas pertinaci studio consecutus, fretusque *Bessarione* generoso *Mecenate*, adeò exactè, feliciterque profecit, ut ab eo *Polybius* gravissimus *Historiarum* scriptor, latinitate donaretur. Non defuere tamen ex æmulis, qui ejus auctoris traductionem antiquissimam fuisse, furtoque surreptam existimarint, quòd *Thucydidem*, *Diodorum*, *Plutarchum*, & *Appianum*, clarissimo ingeniorum certamine conversos, unus *Polybius* egregiâ fide *Latinus*, æquabili, & prædulci *Romani* sermonis puritate prorsus antecedit. Composuit quoque volumen *Commentarii* nomine in *Martialem Cornucopia*, usurpato vetere *Græco* lemmate nuncupatum, perutile quidem, ac ob id fortasse sempiternum: sed austero pudore suppressit editionem, quòd humili, & parum pudico opere quæsitâ laus dignitati minimè responderet: partis enim opibus, Archiepiscopatum *Sipontinum*

adsecutus, seipso major, *Perusiam Umbriamque* regebat. Excessit è vitâ senex apud *Sentinum*, in villâ viridariis & fontibus peramcænâ, quam à pingui ocio *Fugicuram* appellavit. *Paul. Jov.* in Elog.

Nicolaus Perottus, Sipontinus Præsul, homo fuit accurato ingenio, & lectione multâ exercitus: eum *Domitius Calderinus*, vir, ut in ea tempestate, doctus, & æmulatione doctrinæ, & morum dissimilitudine, osum habebat: jurgiisque & convitiis apud suos sectatores plerunque incessebat, sæpiusque apud studiosos in invidiam illum crimenque vocabat: & ut sunt ferè ingenia, in explicandis *Autoribus* si quid in controversiam veniret, uterque potius, quo pacto diversus ab altero dissentiret, quàm quid verè lectionis esset, rimabatur. *Alexand.* ab *Alexan.* lib. 4. c. 21.

Nicolaus Perottus Saxoferratensis, postea *Archiepiscopus Sipontinus*, *Polybii Interpres*, *Literarum Latinarum*, quas per diu docuit, exquisitè, ut illa erant tempora, fuit peritus, & cum primis curiosus; quod ingens ille in *Martialem* *Commentarius*, sub titulo *Cornucopia*, ab eo editus ostendit. Erat præterea in hoc viro non vulgaris industria in *Græcis* ita vertendis [quæ quidem intelligeret] ut nullum persæpè *Græci Idiomatis* in *Latinâ* ejus *Versione* vestigium apparet: quam interdum esse opus *αὐτοφύκτας* dicas, non alieni *Interpretationem*. Quod si par fides responderit, inter excellentissimos *Interpretes* poterat sine dubio *Perottus* recenseri. Nemo enim illis temporibus, *Italarum* erat, qui amplius *Græcè* sciret, quàm hic *Interpres*: pauci qui tantum, quantum ille *Nos* verò affirmamus, *Perottum* à fidelis *Interpretis* laude tantum abesse, quantum qui longissimè. Nullo enim pacto ferendus aut excusandus est hic *Interpres*, homo *Bellicarum rerum* & totius *Tactica* adeò rudis & imperitus, ut qui in cæteris partibus *Historiæ Polybianæ* multa nesciret, in descriptionibus *Præliorum* omnia ignoraret, omnia peccaret; atque eadem operâ tanto *Scriptori*, quod erat ferè præcipuum ejus decus, adimeret. Omnino prælium nullum, facinus militare nullum, à *Polybio* fuerat paulò diligentius narratum, in quo gravissima & momenti maximi peccata ab hoc *Interprete* non sint admissa. *Isaac. Casaub.* de *Polyb. Interpret.*

Nicolaus Perottus, natus *Saxoferrati* [quæ & *Bartoli J. C.* patria fuit] *Archiepiscopus Sipontinus*, vir *Græcis Latinisque* literis pereruditus; ut de eo judicat *Leander*, & monumenta ejus testantur, claruit anno 1460. Disertissimum virum nominat *Philelphus* *Epistola* ad *Albertum Zanzarium* anni 1453.----Quid verò in eo laudabile, quid culpandum sit, optimè dicet *Casaubonus* *Præfatione* ad *Lectorem*, quam *Polybio* suo de prioribus historici hujus interpretibus præmisit. Inter alias culpas est, quòd sæpè *Livium* exscribens dicat, quæ *Polybius* non dicit. *Voss.* de *Hist. Lat.*

Nicolaus Perottus diligentissimus *vocabulorum* perscrutator: si quod undecunque incognitum audisset, neque dormire, neque rerum aliquid gerere solebat, priusquam id investigasset. *Raph. Volaterran.* l. 21. *Anthropol.*

Nicolai Perotti Cornucopiam si vacet legere, non pœnitebit collocatæ in eo operæ. *Lud. Viv.* de *Tradend. Discipl.* l. 3.

Perottus

Perottus, qui sine mentione *Auctorum* exscribere solet aliena. *Martinus* in Lexic. in voce *Sarcina*.

Extant *Cornucopia* sive linguæ *Latinae* Commentarii *Basilea* 1521.

R O D O L P H U S A G R I C O L A

G *Roninganus*, ibique Syndicus, Rector *Heidelbergensis*, claruit anno 1477. *Clar. An. D.*
obiit anno 1486. Extant Opera ejus omnia 2. Tom. Col. 1539. fol. *Gai.* *MCDLXXVII.*
Cave.

Quis non te, *Rodulphe Agricola*, inusitato, & planè portentoso conspiciantium siderum concursu natum esse fateretur, si vim cœlestis tam variè radiofi luminis, non secus ac in astris cursum certior disciplina deprehenderet? Haufisti enim *Hebraicas Græcasque* literas usque adeo stupenda celeritate, ut nequaquam *Gruningia* in ultima *Frisiâ*, sed *Hierosolymis Athenisque* natus ac educatus à doctissimis crederetur. *Latinas* porro tanta felicitate didicisti, docuisti, ut exacta puritas, ac illa nobilis ubertas *Romanae* eloquentiæ, nostro cum pudore in squalenti asperoque Oceani littore quærenda videatur. Vivent profectò in admirantium manibus tua illa, quæ avidè leguntur in Dialecticis Rhetoricisque præcepta, & divini ingenii carmina, quibus vel illustribus Poetis numeros excusisti. Nos verò in magno vitæ tuæ desiderio, aut numinum, certè siderum inconstantiam indignanter usquequaque mirabimur, quæ tantis cumulatam muneribus tetrus tantum ostenderint, graviore quidem injuriâ humani generis, cum ille cœlesti aurâ fortasse dignior, in secundissimo fecunditatis cursu raperetur. Defunctum *Heidelbergâ Germania* Urbe Gymnasio clara, decuriones sepulchri honore perornarunt. *Paul. Jov. in Elog.*

Vir in secularibus literis eruditissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philosophus, Rhetor & Poeta omnium sui temporis celeberrimus; *Græci & Latini* sermonis peritus, & *Hebraicae* linguæ non ignarus; ingenio excellens, sermone disertus; *Joannis Camerarii de Dalburg Wormaciensis* Episcopi viri æque doctissimi quondam Præceptor. In Gymnasio *Heidelbergensi* docendo & scribendo principatum facilè obtinuit inter omnes etiam cujuscunque facultatis Doctore. *Trithem.*

Quem ego virum rotius cum *Germania*, tum *Italiae* publico, summoque honore nomino; illius, quæ genuerit, hujus, quæ literis optimis instituerit. Nihil enim unquam hœc *Cisalpinus* Orbis produxit omnibus literariis dotibus absolutius, absit invidia dicto. Nulla erat honesta disciplina, in qua vir ille non poterat cum summis artificibus contendere: Inter *Græcos* græcissimus, inter *Latinos* latinissimus. In carmine *Maronem* alterum dixisses: in Oratione *Politianum* quendam lepore referebat, majestate superabat. Oratio vel extemporalis adeò pura, adeò germana, ut non *Frisum* quendam, sed Urbis *Romanae* vernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam absolutæ patem adjunxerat eruditionem.

Philosophiæ

Philosophiæ Myſteria omnia penetraverat. Nulla pars muſices, quam non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas *Hebraicas* ac Scripturas divinas totum animum appulerat. Atque hæc conantem factorum invidia virum terris eripuit, nondum annos natum XL. Vide *Erasm. Adag. Quid Cani & Balneo.*

Vix & hæc noſtrâ, & Patrum Memoriâ fuit unus atque alter dignior, qui multum legeretur, multumque in manibus haberetur, quàm *Rodolphus Agricola Phryſius*, tantum eſt in ejus operibus ingenii, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is pauciſſimis noſcitur, vir non minus, qui ut ab hominibus cognoſceretur, dignus quàm *Politianus*, vel *Hermolaus Barbarus*, quos meâ quidem ſententiâ, & majeſtate & ſuavitate dictionis non æquat modò, ſed etiam vincit. *Lud. Viv. Comment. in cap. 21. l. 2. de Civit. Dei.*

Rodolphus Agricola in luminibus tenebroſi hujus ſeculi jure cenſendus. *Moræus* in Myſter. Iniqu. p. 552.

Rodolphi Agricola ſcripta maximè omnium, qui ætate noſtrâ ſcripſerunt, mihi quidem probantur. *Petr. Bemb. l. 6. Epist. ad Erasmum.*

Rudolphus Agricola Jacobo Bergomati in Chronicis vocatur *Rodolphus à Chroningen*, nempe quia in *Baſlon*, pago juxta *Chroningen*, principem *Friſiæ* Urbem, natus fuit: quod contigit circa annum 1442. Puer *Lovani* in *Gymnaſio Falconenſi* Philoſophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta deguſtârât in *Gallias* abiit, indeque in *Italiam*; ubi *Theodorum Gazam* audivit. Poſtquam domum rediit Syndicus factus eſt Reipublicæ *Groningane*, ob cujus negotia miſſus in aulam Cæſaris *Maximiliani*, ubi cum ſemeſtri hæſiſſet, voti compos *Groningam* reverſus eſt. Exinde à variis, eoſque inter *Antverpienſibus* ad Scholæ Præſecturam depoſcebatur. Sed prætulit profeſſionem *Heidelberge*, ubi Philoſophiam triennium docuit, ac *Græcas* literas totâ *Germaniâ* excitavit. Vir fuit *Latine*, *Græcè*, & *Hebraicè* doctiſſimus, philoſophus ſummus, atque idem admodum diſertus, imò, & *Muſicæ*, *Picturæ*, aliarumque artium ſtudioſiſſimus. *Voff. de Hiſt. Lat.*

Rodolphus Agricola Friſius, optimus Magiſter dicendi, imò fortaiſſis illorum Princeps. *Scaligerana Prima.*

Petrus Montanus, Philoſophus *Platonicus*, & Poëta *Satyricus* de *Agricolâ* dicere ſolebat: *Agricolam* ſolum ex *Germanis* ſcriptoribus inſolenti *Græciâ*, aut procaci *Italiâ* objicere poſſumus. In oratione enim pedestri mihi effinxiſſe videtur ſonum *Lactantii*, lenitatem & rotunditatem *Plinii*, lumen *Senecæ*, *Tullianam* quoque redolet ubertatem, & acumen oſtentat *Quintiliani*, vehementiamque & obliquitatem *Cypriani* referre videtur.

Rodolphum agnoſco virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, ſtylo minimè vulgari, ſolidum, nervoſum, elaboratum, compoſitum, ſed qui nonnihil reſpiat & *Quintilianum* in eloquendo, & *Iſocratem* in Orationis ſtructurâ, utroque tamen ſublimior, *Quintiliano* etiam fuſior & dilucidior. Quod voluit, præſtitit; nec dubito, quin *Ciceronis* figuram potuiſſet effingere, ſi huc vertiſſet animi ſtadium. Et huic tamen ad ſummam laudem quum alia quædam

dam obstitere, tum præcipuè regionis ac temporum infelicitas, quibus vix quicquam honoris habebatur literis politioribus, & nationis parum frugalis vita. In *Italiâ* summus esse poterat, nisi *Germaniam* prætulisset. *Erasm.* in *Ciceron.* pag. 179.

Rodolphus Agricola primus omnium post beata *Græcia Italiaque* tempora eximium illum *Logicæ* facultatis usum revocavit, ut *Juventus* à *Poëtis* & oratoribus disceret non solum purè loqui & ornatè dicere, sed de propositis rebus acutè cogitare prudenterque judicare. Vide *Rami* Præfat. de conjungendâ *Eloquentiâ* cum *Philosophia*.

Illustres quoque interpretandi arte viros *Belgium* tulit, *Rodolphum* in his *Agricolam*, in magnarum rerum scientiâ, ut temporibus illis exercitatissimum, & ex optimâ *Theodori Gaze* disciplinâ exortum: *Latine* loquitur, summo nitore floret; sed propter plenam & diffluentem orationem, verborum & indolis referendæ laude caruit. *Huet.* de *Clarissimis* Interp.

Opera ejus omnia impressa sunt *Colonia* apud *Gymnicum* Tom. 2. anno 1539. fol.

Extat de *Formando Studio* Epistola, scripta ann. 1484. *Heidelb.* 621. 8.

Obiit *Heidelberga* anno 1485. atque in habitu *Franciscani* apud *Minoritas* ibidem, ut præceperat, sepultus fuit. Epitaphium ei hoc condidit *Hermolaus Barbarus*.

*Invida clausurunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Frisii spemque decusque soli.
Scilicet hoc vivo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.*

BARTHOLOMÆUS PLATINA.

VEl, ut alii volunt, *Baptista Platina Veronensis* Patria, humili loco, & obscu- Clar. A. D.
ris natus est parentibus: sed qui propter eruditionem à doctis summo ho- MCDLxxly
nore colebatur. Maximè postquam venisset *Roman*, à *Pio II.* Pont. Maximo
singulari favore & benevolentia exceptus est, & *Sacerdotio* donatus, & multis
muneribus locupletatus: Abbreviator enim *Apostolicus* factus est, ut erat
homo multæ literaturæ, *Rhetor*, & *Philosophus* acutissimus. Tandem in
odium *Pauli II.* P. M. venit, quòd illius vitia non ex omni parte posse ferre,
per calumniatores & invidos (qui pestes sunt ordinariæ omnium aularum)
apud Pontificem redditus odiosus, ab eo primùm beneficio *Ecclesiastico*, bonis
que omnibus spoliatus est: postea in carcerem conjectus, & equuleo adplicatus,
in infinitis tormentis usque ad mortem cruciatus, & excarnificatus est.

Ppp

Extincto

Extincto tandem apoplexiâ post convivium *Paulo*, *Sixtus IV.* *Liger* illi in *Pontificatum* successit, Ann. Dom. 1470. Is *Platinum* vinculis liberavit, prioribusque honoribus, & beneficiis restituit, & præter hæc Bibliothecæ *Vaticanae* præfecit: in quâ administratione egregiam navavit operam, doctorumque hominum exterorum benevolentiam acquisivit, omnes ad colloquia familiarissimè, & humanissimè admittens, & ad lectionem librorum, quorum curam gerebat. *Boissard.* in *Icon.*

Scripta ejus sunt: De Gestis Romanorum Pontificum---De Naturis Rerum---Epistolæ ad diversos---De honesta voluptate & valetudine libri decem---De falso & vero bono Dialogi tres---Contra Amores Dialog. i.---Dialogus de Verâ Nobilitate---De Optimo Cive Dialogi 2.---Panegyricum in laudem *Bessarionis* Cardinalis Niceni---Ad *Paulum II.* P. M. de pace *Italiae* componenda, atque de *Bello Turcis* indicendo, Oratio---Historia de Rebus Urbis *Mantuae*.---De Arte Culinaria.

Platina, Apostolicos quondam *Abbreviator*, vir undecunque doctissimus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, ingenio subtilis & vehemens, eloquio disertus & mulcens, animo constans & validus. *Trithem.*

Platinum ab eloquentiâ, & doctrinâ singulari commendat *Albert. Leander* in *Descript. Ital.*

Homo doctus & antiquitatum studiosus. *Car. Stephan.*

Platina valde pronus ad notandas *Pontificum* maculas. *Genebrard.* Chronol. lib. 4.

Et si *Platina* turpiter & impudenter *Papis* adulatus sit: tamen nimia ipsorum turpitudine ac malitiâ coactus aliquando, etiam subindicat *Babyloniae Meretricis* nefanda scelera. In *Marcellino* queritur *Paparum* scelera eo excrevisse, ut vix apud *Deum* misericordiæ locum reliquerint: avaritiam, superbiam, neglectum *Doctrinae*, & Religionis simulationem, mores etiam in prophanis detestandos, propalam esse, ut inde laudem quærere videantur. In *Pontificibus* post millesimum annum, subinde repetit, *Omni pietatem & sanctitatem à Papis ad Cæsares migrasse.* *Illyric.* l. 19. *Catal. Test. Verit.*

Bartholomæus Platina (id enim prænomen ei indit *Volaterranus*; & argumentis satis liquidis probat doctissimus *Vossius*, licet à plerisque aliis vocetur *Baptista*) de *Vitis Pontificum* usque ad *Paulum II.* scripsit labore quidem ingenuo, & incorruptâ veritate, *Pontificii Principatus* actiones in lucem proferens. *Whear.* *Meth. leg. Hist.* sect. 41.

Inter cæteros qui *Pontificum* res gestas memoriæ tradiderunt, facilè princeps est *B. Platina*, non solum ob eruditionem reconditam, & longum rerum Ecclesiasticarum usum, sed etiam ob amplitudinem & plenitudinem ipsius operis quod edidit. *Epist. Dedicat. ad Hist. Platin. de Vit. Pontif.*

Sacra præsertim *Ordinis*, bonique morales primùm *Platinae* manibus debent, quando ejus ingenuo labore, ad exoptatam obscuri seculi, nec ideo perituram lucem, *Pontificii principatus* actionum incorrupta veritas nunciatur: quæ procul eloquentiæ illecebris, uti pura & incorrupta fidem præfert, & cæteris elabora-

elaboratis operibus auget dignitatem. *Paul. Jov. in Elog.*

Platina inprimis innotuit *Opere de vitis Pontificum* ulque ad *Paulum II. Voss.*
de Hist. Lat.

Summorum *Pontificum* vitas eleganter scripsit, eoque immortalem sibi gloriam peperit. *Florid. Sabin. in Apolog.*

Platina vir fuit gravis & procul mendacio, eoque admiratione dignior, quod jam provectâ ætate, ac posito tyrocinio, quod totum militiæ prius tradiderat, literas didicit. *Volaterran. l. 21.*

In *Historiâ* valiturus erat *Platina*, si nactus fuisset *argumentum* felicius. In *Optimo Cive* & *Panegyrico* nonnihil accedit ad *Ciceronis* imaginem, sed tanto intervallo, ut, hoc *cognomen* non promereatur eruditorum calculis; alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus. *Erasm. in Ciceron. p. 161.*

Quædam verò de *Arte Culinariâ* scripsit *Platina*; quæ tanti viri auctoritatem non mediocriter minuerunt: mirum est (inquit *Vossius*) post *Pontificum* vitas de re *culinariâ* scribere voluisse. Quod festivè ridet *Actius Syncerus* hoc *Epigrammate*:

*Ingenia & mores, vitasque obitusque notasse
Pontificum, arguta lex fuit historia,
Tu tamen hinc lauta tractas pulmenta Culinæ:
Hoc, Platina, est ipsos pascere Pontifices.*

Extat *Opus de Vitis Pontificum* à Christo ad *Paulum II.* cum Annot. & Continuatione *Onuphrii Panvinii* usque ad *Pium V.* & cum Continuatione *Cicarella* inde ad *Clem. VIII.* Col. 1600. in 4.

Prodierunt de *Falso & vero Bono* Dialogi 3. Contra *Amores* Dialogus 1. De *Verâ Nobilitate* Dialogus 1. De *Optimo Cive* Dial. 1.

Panegyricus in *Bessarionem Patriarcham.* *Lovanii 1572.*

Extant de ratione victûs & modo vivendi, seu de tuendâ *Valetudine*; item de *Naturâ Rerum*, & *Arte coquendi* sive *Popinæ Scientia* lib. 10. *Basil. 1541. 4º.*

Obiit *Romæ* peste sublatus anno *Dom. 1481.* ætatis 60. sepultus est in *Exquilis* in *Templo S. Mariæ Majoris*, cum hoc *Epitaphio*:

*Quisquis es (si pins) Platinam, & suos ne vexes.
Angustè jacent, & soli volunt esse Demetrii alumni.*

JOANNES ANNIUS VITERBIENSIS.

NAtione *Italus*, natus est anno 1437. Ordinis *Predicatorum*; *Theologiæ* Professor, & sacri *Palatii* Magister fuit. *Romæ* obiit, sedente *Alexandro VI.* anno 1492. Scripsit varia. Inter alia autem reliquit 17. *Antiquitatum* libros, in quibus sunt *Fabius Pictor* de aureo seculo. *Myrsilus Lesbios* de *Tyrrhennis*, *Catonis Origines*, *Sempronius* de *Italiâ*, *Archilochus* de *Temporibus*,

Clar. A. D.
MCDLXXV

Metasthenes, Philo, Berosus, Manetho: quæ omnia suis *Commentariis* illustravit.

Fuit homo egregiè non solum *Latinis* literis, sed etiam *Græcis, Hebræis, Arabicis, & Chaldaicis* eruditus, præterea totius *Antiquitatis* studiosissimus Investigator, ut *Scriptis* editis abundè est testatus. *Leand. Albert. in Italiâ.*

Ioannes Annii Viterbiensis, homo, ut illa tempora ferebant, & diligens & eruditus. *Anson. Popma* in Not. ad *Catonis ex Origin.* fragmenta.

Ioannes Annii, Natione *Italus*, patriâ *Viterbiensis*, *Prædicatorum Ordinis* Professor, Theologus eximius; historiarum omnium, quot sunt, quotque fuerunt, exactissimi cognitione celeberrimus, Antiquarius præstantissimus, & vetustissimarum rerum indagator & inventor admirabilis, cujus in *Berosum Babylonium, Metasthenem, Persam, Manethonem Egyptium*, aliosque multos antiquissimæ vetustatis *Historicos* accurati extant *Commentarii Sixt. Senens. l. 4. Biblioth.*

Libellus circumfertur *Berosi Babylonii* titulo; sed commentum est; quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit: Cujusmodi sunt *Xenophontis Equivoca*, tum *Archilochi, Catonis, Sempronii, & Fabii Pictoris* Fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata, commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; sed ipsum *Historiæ* corpus *Commentitium* est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl. lib. 5. pag. 624.*

Istis *Originibus* quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profectò inficetius, *Catoneque* indignius. *Voss. de Hist. Lat. p. 22.*

Annius ille, homo quidem doctus, sed totus penè ex mendaciis & fraudibus confutus. *Vossius de Art. Grammat. l. 1. c. 9.*

Annius in *Commentariis* suis pleraque omnia impudentissimè confinxit. *Petr. Crinit. de Honest. Discipl. l. 24. c. 12.*

Hucusque *Naclerus*, penes quem fides esto. Nam *Viterbiensis*, quem laudat, fidem non meretur apud me. *Ian. Drus. l. de Henoch, c. 111.*

Ut doctior videatur, mendacia sua auctoritate præcorum Auctorum firmare conatur. Propterea commentus est *Myrsilos, Xenophontas de Equivocis, Metasthenes*, & alios nescio quos, qui aut non fuerunt, aut ea non scripserunt, quæ planus ille eos scripsisse mentitur. *Scalig. Elench. Orat. Chronol. Parei.*

Quid igitur hic mentis erat *Baronio*? Sed hæc tolerabilia erant; modò ne seculum & grave opus *Annalium* fabulis *Pseudophilonis* è cloacâ *Anni Viterbiensis* conspurcasset. Istud omninò ferri non debet, non potest. *Casamb. ad Annal. Baron. Exercit. 111. Ann. 11.*

Ioannes Annii Viterbiensis reliquit *Antiquitatum* libros viginti septem, sapius recusos, sed nugis mendacibus plenos. Nam *Berosus, Manetho* & alii *Scriptores Veteres*, quos se producere dicit, prorsus sunt supposititii. Suis porro nugis *Annius* in errorem traxit *Jo. Naclerum, Joannem Driedonem, Leandrum, Albertum, Valerium Anselmum, Joannem Lucidum, Michaëlem Medinam, Sixt. Senensem*, & alios. *Aubert. Miræus de Script. Eccles.*

Annium Viterbiensem, improbissimum fabularum confarcinatorem, appellat *Isaac Casamb. in exercit. 1. in Annal. Baronii.*

Prodiit Patrum ævo cum magno primùm multorum applausu, ex *Annii Viterbiensis* Monachi Bibliothecâ *Berosus Chaldeus*; qui ante omnes *Græcos* in patriæ rebus gestis scribendis egregiam operam navavit: unde *Funccius* & alii *Chronologi* multa tanquam verissima transcripserunt: sed post propinquiorem oculatorum inspectionem statim *Thesaurus Carbones*. Quicquid enim præter antiqua fragmenta *Beroso* additum erat, id totum ipsius *Annii* putidissima! & *Monastica* impostura comperta, & ut hominis nequam impudens fraus ab omnibus doctis multis sibilis explosa est. *Rob. Baillius* in oper. historic. & Chronol.

Non tam miror *Italiam* producere potuisse tam impudentem Impostorem, qui sub fictitio *Philonis* nomine infinita commenta *Orbi* ausus fuerit obtrudere, quàm repertos esse viros doctissimos qui ejusmodi deliria patulis nimis auribus & credulis animis hauserunt. Miseret *Erasmi* & *Salmeronis Annianas* nugas ex professo, sectantium. Ibidem, l. 2. p. 57.

Erat quidem ad manum Libellus, quem *Berosi* nomine vendunt Bibliopolæ: erant alia quædam *Joannis Annii*, quæ non dubito quin admiranda fuissent visa, si attulissem; nempe portentosa, & vel solo auditu horrenda. Sed ab illis prorsus abstinui, ne de face, quod aiunt, viderer haurire, hoc est, ex libellis frivolis, & incertorum Autorum, quos ad stupefaciendos imperitos lectores *Græcia* lusit otiosa. Non quòd si *Berosi* scissem esse, non essem perquam libenter usus; sed quòd mihi fœturam subolebant *Græci* hominis, ut etiam *Xenophontis Equivoca*, & alia multa, quæ illorum non sunt, quorum titulos præ se ostentant. Quòd si quis illis delectatur, non procul sint petenda, amet, & fruatur, sine me duntaxat rivali. *Lud. Viv.* init. l. 18. de *Civ. Dei*, c. 1.

Hæc *Annii* sententia de Potestate Collegii seniorum, tum ex Authore, tum ex ratione, non magnam meretur fidem. Nam is auctor multa solet fingere, neque benè audit apud sapientes & probos rerum sacrarum, & priscae Historiæ æstimatores. *Ioan. de Pineda* l. 2. c. 1. de *Reb. Salomonis*.

Extant Libri 17. Antiquitatum *Parisiis* 1512. in fol. *Antvverpiæ* apud *Stelsius* in 8. anno 1552. Apud *Commelinum* 1599. 8. *Witteberg.* ann. 1612. 8.

NICOLAUS LEONICENUS.

Natus *Vicentia Ital.* A.C. 1428. Orator, Philosophus & Medicus eximius: Clar. A. D. Medicinam amplius 60. per annos *Ferraria* publicè professus: primusque *Græca Galeni* Volumina Latinè interpretatus est, & Commentariis illustravit. MCDLXXX. Cum aliquando ex eo quæreretur, quonam arcano Medico uteretur, ut tanto cum corporis & animi vigore, etiam nullo ciborum habito delectu, senectutis vitia eluderet: vividum, inquit, ingenium perpetuâ vitæ innocentia, salubre verò corpus hilari frugalitatis præsidio facilè tuemur. Integris enim adhuc sensibus, memoriâ vegetâ, nec dum incurvâ conspiciendus cervice obiit *Ferraria* A.C. 1524. ætatis suæ 96. *Jö. Ant. Vander Linden.* de Script. Medic.

Scriptis varia, hæc verò primum obtinent locum: In *Galeni* opera Commentarii---Notæ in *Dioscoridem*-----Opusculum in quo omnibus salutem & vitam

vitam restitui conciliarique posse docuit---De *Plinii* & plurium aliorum Medicorum, in Medicinâ erroribus---Epistolæ.

Nemo profitentium Medicorum, *Nicolao Leonicensi Vincentino* vera salutaris scientiæ dogmata purius atque nitidius explicavit. Nemo errores Sophistarum importuna garrulitate cuncta fœdantium eloquentius atque validius confutavit. Nemo eò demum ad illustrem certioris peritiæ fidem longius atque salubrius vitam produxit. Primus enim *Græca Galeni* volumina *Latine* interpretando studiosis perdiscenda demonstravit, imperitorum latratibus, publicatis summâ eloquentiâ commentariis occurrerat, utpote qui ab ineunte ætate optimis literis deditus, ingentes opes capacis & maximè constantis ingenii, ad illustrandam medicinam contulisset. Cibi enim & vini maximè abstinens, somnique minimi, præsertim verò *Veneris*, continentissimus, usque adeò mollioris vitæ voluptates abdicavit, ut pecunias, luxuriæ instrumenta, nec agnita quidem monetæ nota contemneret; oblatum, & nullâ delectum curâ cibum caperet; nec unquam de fortunâ quereretur, quòd unam vir acutus studiorum laudem respiceret; nec opportuna mediocris vitæ subsidia, benignitate *Ferrariensium* principum *Herculis*, *Alfonsique* filii, sibi defutura prospiceret. Eum hercle perfectum *Stoicum* putasses, nisi honesto ori liberalis hilaritas affuisset. Edidit eruditum & perelegantem librum, qui *Romanus Medicus Antisophista* inscribitur, quum antea de ordine trium doctrinarum, & de virtute formativâ perutiles libellos publicasset. *Dionis* quoque *Historia*, & *Luciani* *Dialogi*, vernaculâloquentes linguâ, *Herculi Latinarum* *Literarum* imperito mirè placuerunt *Paul. Jov.* in Elog.

Leonicens Medicus, vir ad æternitatem natus, quem ego ultimum *Heroum* & *aurei Seculi* reliquias appellabam. *Erasm.* l. 20. Epist. 54.

Nicolaus Leonicens vir *Græcè* ac *Latine* scientissimus. *Rhodigin.* l. 15. Lect. Antiq. c. 18.

Vir hic *Græcè* & *Latine* doctissimus, à barbarie illorum temporum purgare artem Medicam conatus est. *Quenstedt.*

Leonicensi Epistolæ maximam ejus doctrinam præ se ferunt, & elegantiam, *Gesne.* in Biblioth.

De *Leonicens* non nisi honorificè prædicare debemus, vel eo nomine, quòd primus Philosophiam & Medicinam ipsam cum humanioribus literis conjunxit. Primus enim ille nos docuit, homines, qui sine bonis literis medicinam tractant, esse similes iis, qui in alieno foro litigant. Et mirum præterea accepi de viro. A pueritiâ, imò à cunabulis ipsis ad 30. annum morbo *Comitiali* adeò tentabatur, ut, cum ad se redierat, pertæsus vitæ penè sibi manus afferret. Sed post trigessimum annum planè eo malo defunctus, omnibus membrorum ac sensuum officiis integer, nullâ morbi suspicione ad 94. annum pervenit. Et, si benè memini, triduo, antequam decederet è vitâ, operam dederat lectioni, Felicem sanè senectam, quæ prius portum apprehendit, quàm navigationis incommoda sentiret. *Ios. Scalig.* Epist. 19.

Erat & *Leonicens* meritò inter Poëtas collocandus; nam cum senex optimos
versus

versus faceret, & interdum è *Græco* in *Latinum* transferret, tum in juvenili suâ ætate non modò meditados argutè, & doctè composuit, sed etiam, ut sæpè mihi memorare solitus fuit, ex tempore, & impræmeditata carmina cecinit, *Lil. Gyrald.*

Leoniceus à Patre semper inprimis commendatus, & Medicorum sui temporis facilè Princeps judicatus. *Scaligerana* prima, p. 97.

Oratione non valdè quidem splendidâ & excultâ, sed perspicuâ tamen, & ad *Græcum* exemplar affabrè compositâ usus est *Nicolaus Leoniceus*. *Huet. de Clar. In epr.*

Extat liber de *Plinii* & aliorum Medicorum erroribus de Herbis & Fruticibus, Animalibus, Metallis, Serpentibus, &c. *Basil. 1529. 4º.*

Extat versio aliquot Librorum *Galenii* & *Hippocratis*, & Quæstio de 3. Doctrinis ordinariis secundum Sententiam *Galenii*. *Venetis 1523.*

Hoc ejus Epitaphium à *Myrteo* confectum.

*Cui neque sat fuit, & terras evolvere, & undas,
Quaque arcana tenent flumina, terra, Mare:
Dum rerum causas latè vestigat, & ægra
Morborum revocat corpora colluvie:
Nunc Leoniceus tegitur parvo aggere Terra:
Cujus utramque volat fama per Hesperiam.*

Paul. Iov. in Elog.

HERMOLAUS BARBARUS.

EX illustri *Barbarorum* apud *Venetos* ortus est familiâ: cujus nobilitas ex-
cellenti doctrinâ, & rerum publicarum usu æquata est. Existimatus enim
est sui sæculi eruditissimus, & eloquentissimus. Et hanc rerum scientiam orna-
bat corporis vegeti præstantia, decor & vivacitas in vultu, mores politi, gratia
in omni actione, & suavis facilitas in conversatione, & societate amicorum.
Hæ tam insignes animi corporisque dotes illum gratum reddebant omnibus po-
tissimum suis *Venetis*, quorum Rempublicam consiliis, & prudentiâ plurimum
javit & promovit; primum semper locum inter suos apud Principem obtinens,
qui ejus familiaritate, & consuetudine familiari mirum in modum delectabatur.
Hæ virtutes illum commendarunt *Alexandro VI. Borgia P. M.* à quo literis in-
vitatus est ut *Romam* veniret, & Pontificis amicitia frueretur. Eò postquam ve-
nisset, præsentia tanti viri famam de eo sparsam auxit: charus fuit Pontifici, cha-
rus toti Apostolico senatui, charus omnibus extitit: neque mirum: Gloria enim
erat Nobilitatis *Venetæ*, & sui sæculi splendor. Ut igitur tantis animi dotibus,
aliquis tribueretur honos, *Alexander* illum creavit Patriarcham *Aquileiensem*,
adpro-

*Clar. A. D.
MCDLXXX*

adprobantibus hanc electionem omnibus Cardinalibus, & Ecclesiæ Præsulibus, apud quos aliquandiu magnâ cum laude, & admiratione versatus erat. Sed non multò post *Romæ*, contagio pestis sæviente, è vita sublatus est, ad collem hortulorum quò secesserat: Sepultusque ad portam *Flaminiam* (quæ est porta Populi) Ann. Dom. 1494. *Boissard.* in Icon.

Hermolaus Barbarus, Patricius *Venetus*, natus fuit anno 1454. 21. Maii. Obiit 12. Kal. Jun. ann. Chr. 1493. ætatis suæ 9. Ab anno ætatis vigesimo secundo scribere orsus fuit: cumque alia multa edidit, quæ doctorum manibus versantur: tum etiam *Plinii Veronensis* (non *Novocomensis*, uti apud *Iovium* est) Historiam Naturalem accuratè castigavit. Idem Librum reliquit de Conscribendâ Historiâ, quem dicavit M. *Antonio Sabellico*, Historiographo. Alia etiam inedita hætenus parabat, quæ cujuscumque fuerint, cognoscere est ex præfatione ejus Castigationum in *Melam*. Proprietatis vocabulorum in utrâque linguâ curiosus erat, moribus castissimis, adeoque à fastu alienus, ut sæpè, sicubi dubitatio oborta esset, proximos, ac familiares consuleret, atque adeo à quovis discere paratus esset: quemadmodum de eo *Volaterranus* testatur---Uti & illud *Volaterranus* in eo reprehendit, quòd *Plinium* castigandum suscepit opus, ut ait, impar dignitati, & vitæ suæ instituto: Utinam sic à multis ejus dignitatis, atque instituti, peccaretur. Et sanè cogitare debuerat *Volaterranus*, jam antequam ad Episcopatum proventus esset, parata majori ex parte habuisse, quæ ad istud opus pertinerent. Neque propterea Episcopale munus, quod seu volens, seu invitus susceperat, neglexit. Aliud sanè inter cætera arguunt *Conciones* ejus, quæ *Patavii* Manuscriptæ extant apud *Eremitas*. *Voss.* de Hist. Lat.

Hermolaus Barbarus amicus meus summus, perquam fuit literis homo ornatissimus, bonisque disciplinis & ingenuis artibus excultus, ac præter ingenii amœnitatem, quæ plurima in homine fuit, doctrinâ quoque curiosâ & eleganti. *Alexander* ab *Alexand.* l. 3. Genial. Deor. c. 1.

Vir omnium disciplinarum peritissimus. *Nic. Leonice.* in Epist. ad Angel. Politian. lib. 2. Epist. 6.

Homo, ut mihi quidem videtur, ex reliquiis aurei seculi. *Angel. Politian.* lib. 2. Epist. 9.

Erat omninò *Hermolai*, propter ejus summam in literarum, atque optimarum artium studiis præstantiam, magnum apud exteras nationes nomen, apud suos quidem certè maximum: nam ad doctrinæ singularem opinionem etiam vitæ perpetuam innocentiam adjunxerat---Omnium ex sua civitate, qui ante illum nati essent, *Latinorum* & *Græcorum* literis planè doctissimus *Petr. Bemb.* l. 1. Hist. ejus *Veneta*.

Habuit nostra hæc ætas bonarum literarum procures duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, Deum immortalem, quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum, quantâ disciplinarum omnium scientiâ præditos! Hi *Latinam Linguam* jampridem squalentem, & multâ barbariei rubigine exesam, ad pristinum revocare nitorem conati sunt, atque illis suis profectò conatus non infeliciter cessit, suntque illi de *Latinâ* Linguâ tam

tam benè meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. Itaque immortalem sibi gloriam, immortale decus paraverunt, manebitque semper in omnium eruditorum pectoribus consecrata *Hermolai*, ac *Politiani* memoria, nullo ævo, nullo casu nullo fato abolendar. *German. Brixius* in Epist. ad *Erasmum*. Vide *Erasm.* Epist. l. 4. Epist. 8.

Hermolaus Barbarus---Is vir erat, qui non solum *Italiam* suam, verum etiam omne sæculum hoc nostrum illustravit; cujus tanta est apud omnes eruditos autoritas, ut impudentissimum sit ab illo dissentire: tam insignis in restituendis literis utilitas, ut à literis omnibus alienissimus, aut certè ingratissimus habeatur, apud quem *Hermolai* memoria non sit sacrosancta. *Erasm.* in Adagio, *Quid Cani cum Balneo?*

Barbaria suo tempore Victor, solidam sibi apud eruditos gloriam peperit, & victurum omni ævo nomen. *Salmas.* Præfat. ad *Plinian.* exercitat.

Hermolaus, ille omnium Scientiarum alumnus, idem ac parens. *Jul. Scalig.* orat. ad *Arnold. Perronum*.

Erasmus in *Ciceroniano* eum vocat verè magnum, ac Divinum hominem, sed in dicendo *Ciceroni* dissimillimum, & ipso, pene *Fabio*, *Plinio*que elaboratorem, cujus eloquentiæ non nihil offecerit *Philosophiæ* studium.

Hermolaus Barbarus de elegantia sollicitus, non tantum verbis, & characteri, quantum sententiæ tribuit, & saporis illi vernaculo & αὐτοφύει, ut *Scriptores* ab eo conversi non Interpretis sermone, sed nativo loqui videantur. *Huet.* de Claris Interpret.

Ipse ille *Themistius* ab *Hermolao Barbaro*, dum nimium studet elegantia, tantà conversus est libertate, ut sæpissimè longè aliud dicat, quàm senserit *Themistius*. Ut omnino optandum sit, edi translationem veterem, quam apud *Carpetanos* alicubi delitescere aiunt. *Voss.* de Philosoph. p. 8.

Cui uni [*Hermolao Barbaro*] *Plinius* plus, quàm reliquis omnibus debet. *Roland. Mares.* in Epist. p. 83.

Huic *Pliniana* versioni multum detulit *Paul. Jovius*.

Hermolaus Barbarus, *Venetus* Senator optimus, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur; dum *Romæ* apud *Alexandrum* sextum, Pontificem Maximum, *Veneta* nobilitatis nomine *Oratorem* agit; summisque vigiliis inter mortuam bonarum literarum, neque non & disciplinarum gloriam suscitavit; ob susceptum, inconsulto Senatu suo, *Aquilegiense* sacerdotium exul factus, & de possessione ejectus vitam inopem aliquandiu traxit *Alexandri* Pontificis summi sportulâ quodammodò sustentatus; paucis verò post mensibus pestilentia contactus; desertus ab omnibus, infelicissimo mortis genere oppressus est; quique laudatione, & eloquentia suâ innumeros ætatis suæ homines illustraverat, & funere, & honore sepulchri defraudatus est, ut ubi sepultus, quove hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur. *Jo. Pier. Valerian.* de Literatorum infelicitate.

Hoc ejus Epitaphium.

*Barbariem Hermoleos Latio qui depulit omnem,
Barbarus hic situs est. Utraque lingua gemit.
Urbs Venetum vitam, mortem dedit inclita Roma :
Non potuit nasci clarius, atque mori.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis impressa sunt.

Clar. A. D.
MCDLXXX

HIERONYMUS SAVANAROLA.

I Talus, patriâ *Ferrariensis*, Ordinis *Predicatorum*. *Florentia* laqueo suffocatus & crematus est Anno Dom. 1498. ætatis 46. ob zelum quò in corruptos Ecclesiæ mores invehctus est. *Gul. Cave.*

Scripta hæc reliquit : *Quadragesimale* lib. 1. super *Psalms* & *Prophetas*. *Compendium* totius *Philosophiæ* tam naturalis, quàm moralis. *Opus* de *divisione*, *ordine*, & *utilitate* omnium *Scientiarum*. *Triumphum Crucis* : *Commentarios* in *Alcoranum*, quod omni ratione carere probat. Et *Prophetiam*, in quâ multa de hoc nostro seculo, & *Regnorum* commotione prædixit. *Expositionem* *Orationis* *Dominicæ*. Idem *Italicè* scripsit *Libellum* contra *Astrologiam* *Judiciariam*, quem *Thomas Erasmus* in *Germanicam* *Linguam* transtulit. Scripsit etiam *Sermones* varios.

Excellentis ingenii vir, multarumque scientiarum copiâ præditus ; *Declamator* fuit, *Sermone* quidem simplex & incomptus, sed sensu acris, & actione vehemens. Sanctitatis verò opinione ita omnibus admirandus, ut *Florentinæ Urbis* populus [apud quem septem annis in magnâ & assiduâ Auditorum frequentiâ *Conciones* habuit] existimaret eum cum *Deo* loqui, & ab eo futurorum eventuum prophetiam accipere, & ob id nollet *Rempublicam*, & *Communia* totius *Civitatis* Imperia, nisi ejus nutu, administrari. Quæ cum aliquibus *Primariis Civibus* non satis placerent; datâ operâ, ut *Magistratus Urbis* crearentur ex eorum numero, qui minimè eum sequebantur, *Hieronymus* non sine tumultu & sanguine multorum captus, & in *Carcerem* conjectus, & ad mortem damnatus, paulo post *Sacerdotali* honore exauctoratus, medio foro vivus exustus est, cineresque ejus, ne à suis, qui jam eos colligere cœperant, religiosè servati colerentur, in profluentem *Arnum* projecti sunt. *Sixt. Senens. l. 4. Bibl. Sanct.*

Prædicator acerrimi ingenii, summæ doctrinæ & eruditionis. Vir austeræ vitæ, & morum Sanctimoniâ omnibus admirandus: vehemens in reprehendendis vitiis, eloquentissimus in *Concionibus*: tantâ vi dicendi, & facundiâ pollebat, ut quò

quò vellet animos Auditorum persuasos flecteret. Ideo quoties ad Populum verba haberet è suggestu, tantus ad illum audiendum confluxus erat, ut amplissima templa multitudinem capere non possent. *Boissard. in Icon.*

Vir eruditione ac pietate insignis. De Articulo gratuitæ *Justificationis* per fidem in Christum, rectè sensit, ut apparet ex ejus *Commentariis* in Psalmum 51. Humanas *Traditiones* elevavit. *Communione* sub utraque specie defendit. *Indulgentias* damnavit. *Papæ, Cardinalium*, omniumque *Spiritualium* turpem sceleratamque vitam, & officii neglectiōem, gravissime est accusare solitus. Negavit quoque *Primatum Papæ*: *Claves* docuit Ecclesiæ toti, non uni Petro traditas. *Illyric. in Catal. Test. Verit.*

Hieronymus Savanarola, Concionator percelebris, pietate, sanctimoniâ, doctrinâ adeo clarus, ut à plerisque *Propheta* haberetur. *Morneus Hist. Papat.*

Ioannes Picus Mirandulanus Comes Prophetam appellat, & adversus *Papam Apologiâ* in eam rem expressâ tuetur.

Tribuit ei & *Marsilius Ficinus* in quadam Epistolâ *Propheticum Spiritum*, & alioqui eum magnificè celebrat.

Philippus Comineus Gallicus Historicus, qui cum eo locutus est, testatur eum fuisse virum sanctum, planèque *Prophetici Spiritûs*: quippe qui multa sibi prædixerit, quæ eventus comprobarit.

Moribus erat inculpatis, quantum quidem perspicere poterat; & docendo multos ad sanitatem, vitæque emendationem perduxit. *Comineus in vita Car. VIII.*

Hieronymus Savanarola, vitæ puritate, & insigni doctrinâ fulgens. *Spondan. in continuat. Baron. ad Ann. 1492.*

Hieronymus Savanarola, eloquio, pietate, & eruditione nulli sui seculi secundus, atque ob has dotes cunctis gratissimus. *Hofman.*

Multa varii generis *Latinâ* Linguâ composuit; nonnulla quoque *Italico Idiomate*, tam prosâ quàm versu. Ex omnibus autem quæ unquam cuderit operibus, præcipuum id certè fuit quod in probationem *Christiane Fidei* editum quatuor distinctum libris, *Triumphus Crucis* inscribitur, atque cæteris præponendum, non tantum stylo, qui certè cæteris eruditior est, sed & ipsa, quam tractat, materiâ. *Jo. Franc. Pic. Mirand. in vit. Hieron. Savanarol.*

De simplicitate *Christiane* vitæ libri quinque digni qui ab omni *Christiano* homine legantur: *Gesner. in Biblioth.*

In Psalmum trigessimum primum & quinquagesimum *Meditationes*, pridie antequam duceretur ad mortem, scripsit inter metuendos carceres horrores, & imminentis supplicii angustias *Latino* sermone, vivis verbis, animatis sententiis, & spiritûs fervore flagrantissimas. *Sixtus Senens. l. 4. Bibl. Sanct.*

* *Hieronymi Savanarolæ Ferrariensis* Sermones, qui olim in *Romano Indice* prohibiti fuere, non legantur, donec juxta *Censuras Patrum Deputatorum* emendati prodeant. Eiusdem liber inscriptus, *Dialogo della Verità* omnino prohibetur. *Index Romæ impressus 1681.*

Extat *Triumphus Crucis*, seu de veritate Fidei libri 4. *Lugd. Bat. 1633. 8.*

Extant de *Simplicitate Christianæ* Vitæ libri 5. *An. 1615. 8.*

Extat Compendium Philosophiæ Naturalis & Moralis *Witteberg.* 1596. 8º.
 Extant Commentarii in Psalmos 50. 70. 79. *Tubing.* 1621. in 12.
 Extat expositio in *Orationem Dominicam* unâ cum Meditationibus ejus in
 Psal. 50. 70. 79. *Lugd. Bat.* 1633. in 12.

Hoc ejus Epitaphium :

*Dum fera flamma tuos Hieronyme pascitur artus,
 Religio sanctas dilaniata comas
 Flevit, & ô, dixit, crudeles parcite flamma;
 Parcite, sunt isto viscera nostra rogo.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

M A R S I L I U S F I C I N U S.

Clar. An. D.
 MCDLXXX.

Patriâ *Florentinus*, natus anno 1433. Philosophiæ *Platonica* suâ ætate instaurator, plurimis Tractatibus tum Theologicis tum Philosophicis publicam in lucem editis, versisque è *Gracâ* Dialecto *Platone*, aliisque Philosophis, nomen suum posteritati commendavit. Obiit anno 1499. in patriâ. *Phil. Labbe.* de Script. Eccles.

Extant opera ejus omnia fol. *Parisiis* 1641.

Marsilius Ficinus patriâ *Florentinus*, *Platonica* doctrinæ summus admirator, & cultor, *Græca* & *Latina* Linguae peritissimus: homo ingenii acuti, & vigilantis; unicè adamat à *Cosmo Florentinorum* Principe, propter exquisitam scientiarum omnium, quâ pollebat, cognitionem. Fuerat enim *Marsilius* cum *Angelo Politiano* bonarum literarum studiis excultus, operâ & sumptu *Laurentii Medices*, qui & ipse doctus, doctorum omnium *Mecænas* vocatus est, tantâque autoritate, moderatione, & prudentiâ *Republicam Florentinorum* rexit, ut *Pater Patriæ* dici jure mereretur. Post cujus mortem, non minore apud *Cosmum* gratiâ valuit, & ab eo divitiis, & honoribus ditatus, otio literatio vacans, Principis bene meriti suasu, *Latinos* fecit *Iamblicum*, *Synefium*, & *Psellum*, *Platonicos* autores, ipsumque totum *Platonem*. Scripsit & alia insignia Opuscula, quæ à doctis cum singulari delectatione, & fruâ leguntur. *Boissard.* in Icon.

Vir in secularibus literis eruditissimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, utrâque linguâ peritissimus; *Platonica* Theologiæ unicum decus, Ornamentum & Corona. Scripsit ornato sermone multa præclara Opuscula, quibus excellentis ingenii sui venam posteris ostendit. *Trithem.*

Naturæ rerum peritissimus. *Tiraq.* de L L. connub. gl. 1. p. 15.

Omnium Academicorum peritissimus. *Bodin.* 4. de Rep. 2.

Homo summi ingenii & inexhausti laboris. *Dassiliand.* in Descript. Urb. Ital. pag. 49.

Vir

Vir divinus & sapientissimus, quem sapientiæ & integritatis decus rectissime appellaverim. *Levin. 1. Consil. 5. n. 83.*

Vir fuit peritus non vulgariter, tum sacræ Theologiæ, tum etiam *Platonica Philosophiæ. Bellarm. de Scriptor. Eccles.*

Unus *Latinorum Marsilius Ficinus* divinæ Philosophiæ amore incensus transferendi *Platonis* negotium suscepit, atque perfecit, usque adeò festinatâ felicitis ingenii fecunditate, ut plerique in pusillo ejus corpore, quod vix semihominem æquaret, tantam vim inusitati spiritûs, & tantas utriusque linguæ facultates vigere mirarentur. *Paul. Jov. in Elog. Doct. Viror.*

Eo saltem factò meritis: ut qui tot clarorum virorum memoriam in occulto latere passus non est, ipse quoque oblivioni minimè sit tradendus. *Melch. Adamus* in ejus Vitâ.

Cujus longè felicior quàm *Thracensis Orphei* Cithara, veram (ni fallor) *Eurydicen*, hoc est amplicissimi judicii *Platonicam Sapientiam*, revocavit ab inferis. *Angel. Politian. Miscel. Centur. 1. c. 100.*

Anno 1490. longè latèque diffundebatur nomen *Marsilii Ficini*: qui Apologiâ suâ comprobât, Astrologiam, & Medicinam, ad Sacerdotes pertinere. Etiam tres libros fecit de vitâ: in quibus ex Astrologiâ divinatricem multa admiscuit superstitiosa. Lecto tamen Opere *Pici Mirandulani* adversus Astrologos, vanitatem ejus scientiæ dicitur deprehendisse, ac rejecisse. Magnus omninò vir erat; præsertim in Philosophiâ *Platonicâ*. Quare miror, summum itidem virum, *Ludovicum Vivem*, cùm locutus esset de Epistolis *Angeli Politiani, Hermelai Barbari*, atque aliorum, subjungere deinde: *Admiscuit se his Philosophaster Marsilius Ficinus, ut gloriis gravia, atque Epistolas composuit, ut de Platonicis Questionibus disputaret, dictione invenusta & molesta. Voss. de Mathemat. c. 35. sect. 47.*

Marsilium Ficinum religiosum & fidelem interpretem dicit *Nannius*, summâque cuiâ verbis instituisse, sententiam quoque reddidisse, in indole verò defecisse: Nos aliter judicamus; nam verborum curam negligit *Ficinus*, sententias dilatat nonnunquam, vel contrahit; id quod alibi sæpè, maximè verò in *Trismegisti* Interpretatione deprehendas. *Huet. de Clar. Interpr.*

Marsilius Ficinus *Platonis* Interpres, *Serrano* quidem fidelior & purior est: Sed quanquam à *Platonis* mente discedat rarissimè, ita tamen vertit, ut *Platonem* esse non judices. Vides quid *Plato* dicere voluerit, sed quomodo dixerit, non habes: deest Affectuum vis, lepos, venustas, elegantia, arguties, acrimonia, dignitas, quæ apprimè in *Axiocho* vertendo observavit *Rodolph. Agricola. Claud. Verder. in Auct. Censura.*

Leonardus Lessius eum inter *Magos* retulit.

Ejus Opera satis evincunt Virum illum laboriosum ad compositionem non minus idoneum fuisse quàm ad versionem, nec propriis bonis minus opulentum quàm Antiquitatis spoliis. Quando studii contentio ad animi relaxationem aliquam quærendam illum adigebat, ejus oblectamentum erat cum honesto & jucundo sodalitis dulce vinum computare. Tam brevis erat corporis

ejus statura ut ad viros solitæ magnitudinis lumbos vix pertingeret; sed magnus erat illi animus & constans; ad lætitiâ quàm ad mœrorem propensior. Sollicitè vitabat quicquid valetudini suæ noxium esse poterat; Imò regiminis hujus aliis præcepta tradere voluit, libro suo *de Triplici Vita*: Septuagesimum tamen annum non excessit, Febrique anno 1499. abreptus est, in sua *Carregiana* villa, quo tempore Ludovicus XII. *Galliarum* Rex, Alpes, cum potenti exercitu supergressus bellum atque terrorem in Italiam inferebat. *Is. Bullart.* in Acad. Scientiarum.

Hoc ejus Epitaphium, *Angelo Politiano* Auctore:

*Mores, Ingenium, Musas, Sophiamque supremam,
Vis uno dicam nomine? Marfilius.*

JOANNES ANDREAS LASCARIS.

Clar. A. D.
MCDLXXX.

V Ir *Græcus*, *Ryndacenus*, Patriâ pulsus, in *Italiam* se contulit, à *Laurentio* que *Medico* liberaliter exceptus est. Nonagenarius ferè articulari morbo periit circiter annum 1513. In *Polybio* quædam *Latine* transtulit. Circumferuntur etiam ejus carmina *Græca*.

Lascaris motum comitate generis nobilitatem præ se fert, acri judicio vir, multæ in Epigrammatibus argutiæ: poterat inter *Ciceroniani* cognominis candidatos referri, nisi crebræ legationes & Regum negotia revocassent hominem à *Musis*. *Erasm.* in *Ciceroniano* p. 159.

Ianum autem *Lascarim* in converso *Polybii*, exiguo quidem, attotius operis longè difficillimo fragmento sæpenumerò demirari soleo, ut eorum quæ de eximiâ ipsius lucubratione in *Polybio* nostro præfati sumus, minimè nos adhuc pigeat. Quòd si hoc non sprevisset *Interpretandi* munus, & excusso *Veterno*, quo penè sepultus vixit, plura ingenii sui monumenta reliquisset, melius quippe nomini sui, & posterorum utilitati consulisset; at quantum concessit otio suo, tantum ex gloria diminuit. *Huet.* de *Claris* *Interp.*

Ianum Lascarim, hominem ἀλλόφυλον [alienigenam] difficillimam partem scriptionis *Polybiana*, facere *Latinam* esse ausum, illis præsertim temporibus, magnum fuit; multumque veræ laudis eâ, quamvis brevi *Opellâ*, præstantissimus ille vir, me iudice, meruit. Qui si in nonnullis parum videtur cavisse; non tam eo nomine reprehendendus; homo enim erat; quàm admirandus quòd in plerisque κατ'ὀρθωσεν [rem bene gessit:] *Græcus* enim erat. *Isaac. Casaub.* Præfat. de prioribus *Polyb.* *Interpr.* affixâ *Polyb.* p. 80.

Et si *Ianus Lascaris* homo *Græcus* aptè & doctè pleraque jam verterat: tamen reverâ alibi aliter, & quod caput est, non semper pressâ & adstrictè. *Lips.* de *Milit. Rom.* l. I. *Dial.* 2.

Non

Non aspernanda sunt carmina *Ioannis Lascharis*, sed quæ tamen non augeant viri nomen. *Voss. de Poët. Græc.*

Hic ergo *Laschares* non solum *Græcè & Latinè* doctus, sed & Regum, ac Principum agendis tractandisque negotiis fuit idoneus, & nisi *Virgilium* Epigrammate proscidisset, ut artis ignarum, hic cum alio quocunque *Græcè* nationis Poëtâ fuisset conferendus. *Lil. Gyrald. de Poët nostror. Temporum, Dial. i.*

Valebat *Latinâ* facundiâ, ita ut versus qui extant perscriberet; sed adeo contumaci sterilitate desidiosus erat, ut in vertendo *Græca*, vix *Polybii Castametationem* efflagitantibus amicis expresserit, quod id studium recto an maligno iudicio, incertum, penitus damnaret. Verum egregiâ cum laude præstitit, ut *Latini* haberent emendatiora, quæ minore ipsorum labore verterentur. *Paul. Iov.*

Dominus *Bullart* dicit Doctum hunc virum versionibus operam navare non fuisse delectatum, quamvis *Latini* æquè ac *Græci* sermonis callentissimus esset, imo illum hoc studii genus, opinione quadam sibi peculiari, damnasse. Sed defectum hunc pensavit, inquit, ingentibus suis laboribus in *Græcis* Authoribus emendandis, & *Latinis* eorum copiam faciendo in *Originali* sua pulchritudine genuinoque suo sensu. *Is. Bullart, in Acad. Scientiarum, lib. 4. p. 283.*

Hoc ejus Epitaphium, Autore *Angelo Colotio*:

*Dilectus Musis, & rebus natus agendis,
Quem gravida Imperiis protulit alta domus;
Tot freta dum curris, totque invia regna pererras,
Ausoniâ tandem, Lascharis, urbe jaces.
Sed situs in Patriâ es, Graio licet Orbe remotus.
Virtuti nulla est Terra aliena Tua.*

JULIUS POMPONIUS LÆTUS.

Aliàs *PETRUS CALABER* dictus,

I Talus, extra legitimum torum procreatus, *Amygdalariam* natalem habuit. Religionis *Pagane* admirator, *Christiane* contemptor fuit. *Romæ* tanto concursu docuit, ut, cum ante auroram docere inciperet, à mediâ nocte in auditorium, ad præoccupanda subsellia, concurrerent. Septuagenarius obiit sub *Alexandro VI.* Pontifice.

D. Clar. An.
MCDLXXX.

Scripsit librum de *Mahomete*---Compendium *Historie Romanæ*---De Magistratibus *Romanis*---De Arte Grammaticâ---Epistolas varias.

Sanè puræ erat dictionis amator, & *Historie Veteris* scrutator diligens. Idem erat linguæ *Græcæ* planè ignarus. *Antiquitates Urbis Romæ* memoriæ tantum causâ

causâ conscribisse videtur; non, ut publici eas juris faceret. Nec enim ea est dictionis puritas, quæ in aliis ejus scriptis elucet: usque adeo ut B. *Rhenanus* penè arbitretur alterius esse *Auctoris*. *Voss. de Hist. Lat.*

Pomponius Letus Præceptor noster, omnium, qui nostrâ ætate fuere, omnis *Vetustatis* peritissimus. M. *Anton. Sabellic. Schol. in Suetonii Vitell. cap. 1.*

Pomponius, vir, ut in eâ ætate, veterum literarum impensè doctus. *Alex. ab Alexand. lib. 3. Genial. Dier. c. 11.*

Pomponius Letus, vir Antiquitatis & literarum & bonarum consultissimus. *Angel. Politian Miscellan. c. 73.*

Pomponius Letus, & literarum, & antiquitatis, ut scitis, benè peritus. *Gyrard. de Antiq. Poët. Dial. 4.*

Pomponius Letus exiguæ eruditionis. Tota illa ejus celebris diligentia circa verba, & Historias aliquot, tum laxa eruta, & monumenta diruta consumpta est. *Lud. Viv. de Trad. Discipl.*

Pomponius Letus, *Romanæ* puritatis adeo studiosus, ut nec *Græcè* quidem scire voluerit, ne quid alienum sonaret aut admisceret linguæ illi. Ita & verba habet electa, & dictionem satis castigatam. *Lud. Viv. lib. extremo de Conscribend. Epist.*

Pomponius Letus, quamvis *Græcas* literas ignorasse dicatur, *Latine* tamen egregiè doctus fuit, in scribendo infra neminem *recentiorum* purus candidusque. *Franc. Florid. Sabin. in Apolog.*

Plurimum nostrâ memoriâ illustratum est *Pomponii Lati* ortu, doctissimi viri, diligentissimique totius Antiquitatis & Investigatoris & Instauratoris, uti Scriptorum ejus monumenta testantur, præcipuèque *Cæsares*. *Leand. Albert. in Italiâ.*

In hisce *Cæsaribus* legas, quæ apud *Historicos* non reperias. Ea verè hausit magnam partem ex *Panegyricis* veteribus. *Voss. de Hist. Lat.*

Non pauca ejus *Scripta* supersunt magnam *Historiæ Romanæ* totique *Antiquitati* lucem ferentia. *Jo. Matth. Toscan. in Ital. peplo. c. 38.*

Pomponius Letus, vir summâ eruditione; atque dicendi elegantiâ clarus. M. *Ant. Majorag. Orat. X. quam de mutat. sui nominis habuit.*

Vir ille (*Pomponius Letus*) castum magis, quam phaleratum & tumidum sermonem semper amavit. *Romanam* vetustatem nemo unquam diligentius observavit, & veneratus est. *Beat. Rhenan. in lit. ad Theod. Gresmundum*, quas *Pompon. Lati* Antiq. præmisit.

In suggestu summam laudem promeruit: quod eo magis mirum videtur, quum in familiari sermone hæsitante linguâ balbutire solitus esset, nec *orantem* demum aut clarâ voce *lectitantem*, ulla omnino oris titubantia deformaret. *Paul. Jov. in Elog.*

Pomponius Letus elegantia *Romani* sermonis contentus, nihil affectavit ultra. *Erasm. in Ciceroniano, p. 161.*

Septuagenarius excessit è vitâ, quum gelidissimo vini potu ventriculi calorem oppressisset.

oppressisset. Elatus est auditorum insignium piis humeris, honestante funus familiâ purpuratâ *Alexandri* Pontificis, & laudante *Marso* Oratore. Quum variis autem elegiis tumulus ornaretur, hoc Epigramma *Pontani*, consensu publico, locum obtinuit.

Pomponi, tibi pro tumulo sit laurea Sylva :
 Ossa, Maris rores, myrteaque umbra tegant :
 Teque tegant, artusque tuos, violaeque rosaque,
 Ver habeat, Zephyros spiret, & ipse cinis.
 Stillet & ipse cinis, quas & Parnassus, & Antra
 Thespia, & ipsa suas Ascre ministret aquas.

Paul. Jov. in Elog.

Hoc aliud Epitaphium, *Domitio Palladio*:

Hic jacet exigua Lætus Pomponius Urnâ,
 Cujus honor meritò pulsat utrumque Polum.
 Lætus erat Romæ vatis sublimis, & idem
 Rhetor, nunc campis latior Elysiis.

Prodiit *Julii Pomponii Leti* de Urbis Romæ Antiquitatibus libellus, *Tito Livio* subjunctus. *Frankofurti ad Mœnum*, 1628. in fol.

Prodiit ejus *Compendium Historiæ Romanæ*, in quo de *Cesaribus* agit, *Venetis* 1499. in 4°. Tom. 2. *Historiæ Romanæ* Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* edidit, *Frankofurti ad Mœnum* 1588. in fol.

JOANNES PICUS.

Mirandula Dominus, & Concordiæ Comes ac Princeps, ingeniorum sui *Claruit A. D.*
 seculi *Phoenix* meritò ab eruditis nuncupatus, natus anno 1463. obiit *MCDLXXIV*
 magno omnium mœrore *Florentiæ*, die xv. Kalend. Decembris anni 1494. quo
 die *Carolus VIII. Francorum* Rex eandem urbem ingressus est. Ætas ejus 32.
 duntaxat annorum fuit *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Scripta ejus hæc sunt: *Heptaplus* de opere sex dierum *Geneseos* — *Nongentæ Conclusiones Philosophicæ* — *Apologia* — *Tractatus de Ente & Uno* —
Oratio de Hominis dignitate — *De Christi regno, & vanitate hujus Mundi* —
Commentaria in Psalmum 15. — *De Phantasiâ liber* — *De Vanitate Astrologiæ*,
 & de divinationibus quæ per eam fiunt — *Regulæ Christianæ Vitæ* peruti-
 les — *In Convivium Platonis libri tres.* *Elegiæ* — *Epistolæ variæ* — *Explicatio*
Orationis Dominicæ.

Vir fuit omnibus corporis animique dotibus exulcissimus: Princeps for-
 mosus, comis, facetus, morumque integritate & gratiâ omnes ad amicitiam,

R r r

& sui

& sui admirationem pelliciens. Doctrinæ enim erat admirandæ, & eloquentiæ facundiæque primariæ: in disputationibus subtili ingenio, & perspicacissimæ prudentiæ. Exactè tenebat linguas *Græcam, Latinam, Hebræam, Chaldaicam & Arabicam*. Utque erat excelsi spiritûs, ingenioque ad maxima quæque evecto, ardore juvenili impulsus *Romam* venit, ubi Conclusiones nongentas, in omni scientiarum genere disputandas proposuit; quarum quingentæ sunt in Philosophia *Veterum*, Mathematicâ, Cabbalâ & Magiâ. In quibus invictum se, & admirabilem omnibus præstitit, cum omnibus tanto ingenii acumine, tantâ facundiâ, tantâ gratiâ responderit, ut de omnibus triumphum retulerit. *Boissard. in Icon.*

Vir ingenii penè prodigiosi, & in omnium artium, scientiarum & linguarum varietate usque ad miraculum exculsi, scripsit admodum juvenis, & vix tertium ac vigesimum annum attingens ad *Laurentium Medicem* in primum *Geneseos* caput brevem, sed admirandæ audaciæ, & supra adolescentiæ vires, *Latinum Commentarium, Heptapli* titulo prænotatum — Cæterum de hoc opere varia sunt doctorum hominum judicia. Quidam ut eruditum & sublime admirantur; quidam contemnunt, ut juvenilis audaciæ ostentamentum, extrinsecus tumidum, intus verò p̄orsus inane. Memini me proximis annis, cum *Romæ* essem, familiariter interrogasse præstantissimum virum *Aloysium Lippomanum, Veronensem* Episcopum, cur inter tot nobiles autores, à se Catenæ suæ insertos, *Joannis Pici* egregii viri nullam fecisset mentionem. Tum ille ad me conversus summâ cum vultus ac verborum asseveratione inquit: Cum Catenam explanationum in *Genesim* contexerem, eos elegi Scriptores, qui mihi viderentur *Mosis* verba & cogitationes expositionibus suis explicare. Proinde, cum animadvertissem *Picum* in hoc unum tantum incumbere, ut *Platonicas* cogitationes, vel suas potius Phantasias verbis ac dictis *Mosaicis* exprimeret, nihil me ejus operâ indigere existimaui. *Sixt. Senens. Bibl. Sanct. l. 4.*

Phœnix sæculi sui, illustris vir *Picus Mirandulanus*, delitiæ *Musarum*, atque *Alumnus* Philosophiæ. *Scalig. Comment. in l. 3. Manil.*

Vir planè portentosi ingenii, & pro ætate eruditionis laude nulli secundus. *Gul. Cave.*

Joannes Picus Mirandulanus, Comes, verè mirandus, seu profundam doctrinam, seu raram pietatem spectes. *Phil. Morn. in Hist. Papat. p. 554.*

Anno 1490. magni nominis famâ per *Europam* omnem volitabat *Joannes Picus Mirandulanus*; Doctorum nobilissimus, Nobilium doctissimus, ac cum *Picus* diceretur, verè sæculi sui *Phœnix* fuit. *Vossius de Mathem. c. 63. Sect. 24.*

Joannes Picus Mirandula Comes, vir ingenio & doctrinâ (pro ætate) maximus, vixit annos solùm triginta tres: Quid si hoc ingenium aliis triginta annis excoli potuisset? omninò enim nihil ei defuit nisi maturitas. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Princeps hic nobilissimus *Joannes Picus Mirandula*, vir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis animique dotibus cumulatissimus utpote formâ penè divinâ juvenis, & eminenti corporis majestate perspicacissimo ingenio, memoriâ

memoriâ singulari, studio infatigabili, tum luculentâ uberique facundiâ: dubium verò judicio mirabilior, an moribus. Idem totius Philosophiæ consultissimus, etiamque variâ linguarum literatura & omnibus honestis artibus supra veri fidem munitus, atque instructus: Denique ut semel complectar, nullo non præconio major. *Angel. Politian. centur. 1. Miscell. c. 100.*

Politiano gravior *Joannes Picus*, & satis castigatus, nisi quo loco altercatur cum Theologis *Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3.*

Indoles *Joannis Pici Mirandula* Comitum planè divina, ingenium ad omnia factum; sed hujus quoque dictionem nonnihil vitiavit linguarum ac Philosophiæ atque etiam Theologiæ cura. *Erasm. in Ciceron. p. 158.*

Joannes Picus Mirandula meritò cognomine *Phoenix* appellatus est; quòd in eum, *Dii superi*, supra familiæ claritatem, omnis corporis, ac animi vel rarissima dona contulerint. Mira enim altitudine sublimis ingenii, decorâ facie, letissimisque moribus, & incomparabili quum disputaret, aut scriberet, facundiâ, omnes ejus seculi sapientes in admirationem sui facilè convertit. Gravissimo autem opere, nec dum absoluto, tanta eruditione, atque vehementiâ Astrologos totius divinationis vanitate confutatâ persecutus est, ut subtilium disciplinarum professores à scribendo deterruisse videatur. In *Heptaplo* autem, dum sacrarum literarum mysteria divino ore nobis recludit, & in *Apologetico* gravissimus disciplinarum omnium rationibus proposita ad disputandum, ingenii sui decreta defendit, seipsum doctrinæ, atque memoriæ felicitate supergressus esse videtur. *Paul. Jov. in Elog.*

— Perlustratis igitur primariis *Gallia & Italia* Academiis, eruditissimos utriusque Philosophiæ Professores ubivis conquirit; Philosophorum ferè omnium scripta pervolvit, remque suam tam indefesso animi studio agebat; ut Theologus simul ac Philosophus omnibus numeris absolutus: imberbis adhuc juvenis haberetur. Quòd ad molliores verò literas attinet, is sanè erat, qui sermonis elegantia, facetiis, & gratiâ; eloquentiæ viribus, disputandi subtilitate, & diffusa linguarum scientiâ omnibus sui sæculi viris palmam præripuit. Accurata enim linguarum Græcæ & Latinæ notitiæ Hebræam, Chaldaicam, & Arabicam adjecerat dialecto, *Italia* antea, ne fama quidem auditas. *Henr. Wharton. in Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.*

Itali habuerunt *Picum Mirandulanum*, qui *Miraculum* quoddam fuit: Omnia sciebat, in omnibus linguarum generibus versatus erat, quodque insolitè mirum est, adeo juvenis ad tot scientias pervenerat, ut anno ætatis trigesimo fati cesserit. Eximias scripsit Epistolas, quarum stylus non est quidem exquisitus, sed eloquentiæ corpus illis inest. Romæ 900. Theses evulgavit & per totum Orbem emisit quæ omnigenas Scientias complectebantur, hasque adversus quosvis propugnare volebat: Nequis autem itineris longitudinem causaretur, omnes contra se disputatum venturos ab omnibus sumtibus liberos præstare pollicebatur. *Perroniana p. 244. 245. Gall.*

Picus Mirandula 32. ætatis anno quo obiit, omni disciplinarum genere non modò tinctus, sed planè imbutus erat, ut *Encyclopediam* Scientiarum jure sibi

potuerit, longiore vitâ planè dignissimus Princeps. — *Scaligerana* prima, pagin. 121.

Omnia *Joannis Pici* opera *Basileæ* edita sunt in fol. annis 1573. & 1601. in Officina *Henricpetrianâ*.

Hoc ejus Epitaphium. *Florentia* in *Æde. S. Marci*: Auctore *Hercule Strozâ*.

*Joannes jacet hîc Mirandula : cetera norunt ,
Et Tagus , & Ganges : forsan & Antipodes.*

Aliud , eodem Authore :

*Hîc situs est Picus : cuius si cuncta perissent
Virtutum ; septem vix sat erant tumuli.*

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

Aliud , Auctore *Michaelæ Marullo* :

*Occidis ætatis media quod Pice juventa
Ultima Socraticæ flenda ruina domus ?
Nec vel Nobilitas , vel opes , vel gratia formæ
Profuit , aut animi tot bona rara tui ;
Non hoc , crede mihi , natura injuria matris ,
Larga vel inprimis quæ fuit una tibi :
Sed vitæ documenta hominum : quàm fluxa sit ellis
Forma , genus , dotes ingenii , Imperia.*

JOANNES JOVIANUS PONTANUS.

Clar. A. D.
MCDLXXXV.

C Ereti in *Umbria* natus : Obiit anno *Dom.* 1505. ætatis 78.
Vir ad omne genus eloquentiæ natus — Erat austero supercilio , & toto oris habitu subagrestis : sed stylo , & sermone perurbanus , quum sæpius vel in seriis multo cum sale jocaretur. Habitus tamen est in omni censura quam absolutè pius , supra æquum mordax , vel eo quòd non homines modò sibi notos , sed gentium , & urbium quoque omnium mores acerba scribendi libertate perstringeret , sicuti ex variis Dialogis , Charonteque præsertim intemperanter ostendit. Sed in pângendo carmine , quàm texenda prosa cultior , atque sublimior multis videtur : quandoquidem in Historia non semper integra gravissimi incessus dignitate , ab ejus muneris disciplina deflexisse existimari possit ; quum postea ab *Hesperidum* Hortis citriorum suavissimis odores spirans , atque inde divino carmine in altum evectus , ad illa ipsa excelso ore decantata sidera propiùs accesserit. *Paul. Jov.* in *Elog.*

Eorum

Eorum (qui proximis ducentis aut trecentis annis vixissent) summum esse Joannem Jovianum Pontanum nemo indignatur : in quò cum omnia, tum duo præstantissima fuere, quòd talem in dicendo copiam, facilitatem, elegantiam, proprietatemque superioribus annis extinctâ penè *Latina Lingua* reddidit, ut florentissimo *Augusti* seculo natum censeas : quodque & *carmine* unus, & *soluta oratione* tantum veræ gloriæ adeptus est, quantum vix in eorum unoquoque separatim non modò recentiores, sed antiquorum eam pauci sint affecuti. Nam quid est ejus *Dialogo* jucundius, doctius, suavius ? Sed non fugit tantus vir obrectatores, quum sint & ii non mediocriter docti, qui eruditionem *Pontano* tribuant, judicium adimant. Miremur, si non & *M. Cicero* Romanæ eloquentiæ oceanus, exuccus, languidus, enervis, aridus, jejunus, ac dissolutus ab hujusmodi calumniatoribus dictus est. *Franc. Florid. Sabin.* in *Apologia*, &c.

Urania verò, *Meteora*, *Hesperidum* horti, *eclogæ*, *epigrammata*, *elegiæ* & cætera *Joviani Pontani Umbri* carmina, & quæ plurima *pedestri oratione* scripsit, faciunt, ut in his tabularum imaginibus illum inter *procures* : commemorem, quin & cum omni fere *antiquitate* conferam ; tametsi non idem, ut quibusdam videtur, in omnibus præstat ; nonnunquam enim nimis lascivire & vagari videtur, nec planè ubique se legibus astringit. Quod iis minus mirum videri poterit, qui illum sciverint in magnis *Regum & Principum* negotiis diu versatum & modò bellorum, modò pacis conditiones & fœdera tractasse, non minùs quàm *Phœbum & Musas* coluisse. Quis tamen eo plura ? quis doctius ? quis denique absolutius composuit ? enucleatius ? exquisitius ? & licet ejus quidam hoc tempore gloriæ parum æqui sint æstimatores, non illis tamen ipse concedam, ni meliora vel ipsi fecerint, vel ab aliis facta attrulerint, id quod ad hanc ipse diem non vidisse fateor. *Gyrald.* dialog. i. de Poët. Nostror. Temp.

Pontanus, cum illa quatuor complecti summâ curâ conatus sit, *nervum* dico, *numeros*, *candorem*, *venustatem*, profectò est omnia consecutus. *Quintum* autem illud quod est horum omnium veluti vita quædam, *modum* intelligo, penitus ignoravit. Aiunt *Virgilium* cum multos versus matutino calore effudisset, pomeridianis horis novo judicio solitum ad paucorum numerum revocare. Contra quidem *Pontano* evenisse arbitror. Quæ primâ quaque inventionem arrixisent, iis plura postea, dum recognosceret addita ; atque ipsis potius carminibus, quàm sibi pepercisse. *Jul. Cesar. Scal.* l. 6. de Re Poët. p. 807.

Pontanum uno ore prædicant omnes ; huic *Ciceroniano* dictionis palmam tribuunt eruditorum centuriæ. Non sum vel tam hebes, vel tam invidus, ut non fatear *Pontanum* multis egregiis ingenii dotibus virum fuisse summum. Ac me quoque rapit placido quodam *Orationis* lapsu : verborum dulce quiddam resonantium amœno tinnitu demulcet aures ; demum splendore quodam perstringit dignitas ac majestas *Orationis*. In *Epigrammatibus* plus tulisset laudis, si vitasset obscœnitatem ; quod nec in *Dialogis* satis cavet. In *Meteoris & Urania*, quæsiuit materiam quæ facile splendet, & æm fanè felicem feliciter tractavit. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 203. 204.

Sebastianus Foxius lib. i. de *Imitatione* sive *ratione styli*, *Lactantium*, inquit, &

Jovianum Pontanum ego maxime *Ciceronianos* puto.

Idem *Foxius* lib. 2. p. 43. ait; *Italiam* hoc *Pontano* centum proximis annis non habuisse doctiorem.

Jovianus Pontanus, vir memoriâ quidem nostrâ omnibus bonis artibus, atque omni doctrinâ præditus: cui præter ingenii mansuetudinem, quæ plurima in homine fuit, munditia verborum, & compositus ille sermo, ad omnem ingenuitatem plurimum accessionis faciebant. *Alexand.* ab *Alexandr.* l. 1. c. 1.

Jovianus Pontanus, suavis poëta, acutus Criticus, Ethicus, Historicus, Astrologus doctus & disertus: In quo illud inprimis admirabile, quod à nullo præceptore aut ad *Carmen* componendum, aut ad *Philosophiam* ediscendam, aut ad *Cæli* significationes intelligendas institutus fuerit, sed insitâ animi vi, lectioneque assiduâ sibi hæc omnia comparaverit. *Balthas. Bonifac.* lib. 15. cap. 5. *Ludic. Hist.*

Jo. Jovianus Pontanus, Politiano adhuc politior, quod ex *Urania* ejusdem, *Meteoris*, *Hesperidum hortis*, *lyricis*, *eclogis*, *Epigrammatis*, & præcipuè *hendecasyllabis* liquidum est: in quibus ad nitorem, decusque veterum Poëtarum ascendit proximè; haud dubiè tamen seipso in genere futurus superior, nisi aliò eum evocassent *Aule* negotia; *Alphonse* enim *junioris*, Regis *Neapol.* Præceptor & Magister Epistolarum esse jussus, alia curare necesse habuit. Atque utinam in argumento severiori occupasset industriam! nunc ad amatoria propensior, istuc sæpius stylum deflectit. Est tamen, cum & ad seria divertitur, ut in pulchrâ illâ de *Creatione* elegiâ, *Borrichius* de Poët. p. 103. 104.

Claruit Anno 1495. Inter primores sæculi Historicos, Poetas, & Oratores habitus, mordaci tamen stylo & subagresti supercilio plurimorum odium & invidiam concitavit. Hinc nata forsan calumnia, quæ ipso adhuc vivente in vulgus sparsa erat, illum volumina quædam *Ciceronis*, in vetustâ Monasterii *assinatis* Bibliothecâ reperta, paulum immutata nomine suo evulgasse, Obiit mense Augusto, anno 1503. ætatis suæ 78. *Henr. Wharton.* in Append. ad *Hist. Liter. Gul. Cave.*

Extant libri ejus soluto sermone scripti, & in tres tomos distincti, *Basilea* 1538. 8o.

Poëmata seorsim excusa sunt.

Vixit annos septuaginta septem. Fato autem functus eodem mense, quo *Alexander Sextus Pontifex* vita excesserat: tumulatus est in Sacello ab se sepulchri causâ extructo è regione *Davalorum* domûs, ubi elogium ab se compositum in marmorea tabula spectatur.

*Vivus domum hanc mihi paravi;
In qua quiescerem mortuus.
Noli, obsecro, injuriam mortuo facere;
Vivens quam fecerim nemini.
Sum etenim Jovianus Pontanus,
Quem amaverunt bona Musa.*

Suspexerunt

Suspexerunt viri probi,

Honestaverunt Reges Domini.

Scis jam qui sim, vel qui potius fuerim:

Ego verò te, hospes, in tenebris noscere nequeo:

Sed te ipsum ut noscas: rogo. Vale.

Paul. Jov. in Elog.

JOANNES TRITHEMIUS.

PRIUS Abbas Spanheimensis, post Abbas Wirceburgensis ad S. Jacobum, natus Clar. A. D. fuit Anno Dom. 1462. in pago Truttenheim ad Mosellam. Obiit anno 1516. in MXD. Monasterio S. Jacobi Herbipoli. Scripsit plurima, inter quæ eminent: Tractatus de illustribus Scriptoribus Ecclesiasticis: Item de Viris illustribus Germania; ut & de viris illustribus Ordinis S. Benedicti. Scripsit quoque Chronica, Vitas SS. Varios Tractatus Asceticos: de Polygraphia libros 6. Unum de Steganographia; ob quem librum à quibusdam castigatur, præsertim à Carolo Bovillo, Joanne Wiero, & Joanne Bodino; qui Necromantie & commercii cum Demonibus eum accusant: alii aliter sentiunt, magnoque zelo illum defendunt.

Habuit plurima certamina cum Monachis, describitque non rarò luculenter eorum scelera. Accusat. Sacerdotes in quadam Epistolâ, quòd sint contemptores Sacrarum Literarum. In alia queritur graviter, quòd non tam Christus quàm Aristoteles, in suggestu prædicetur. Dicit, non Philosophiam, multò minus fabulas, sed legem & Evangelium Ecclesie Dei proponendum: Sic & Patres fecisse. Omnino fuit & purioris literaturæ & sincerioris Theologia, quàm multi ejus coætanei, studiosior. *Illyric. Catal. Test. Veritat. l. 19.*

Joannes Trithemius — Homo quidem impensè eruditus, quique inter sui sæculi doctrinâ claros paucos habuit æquales, vix ullum superiorem. Nec vulgares modò trivit semitas, sed & intima reconditoris eruditionis penetralia re-
seravit, & forsan curiosè nimis rimatus est: unde, ipsomet conquerente l. 2. epist. 42. vulgò pro Mago habebatur; nec deerant qui ipsum suscitasse Mortuos, evocasse ab Inferis dæmones, prædixisse futura, Fures Latronesque carminibus ligasse clamitarent. Ficta quidem hæc, & e mentita, se tamen libros Magorum plerosque legisse non diffiteretur, quod & Steganographiæ Opus abundè testatur. Nec sibi solum Musisque cecinit, sed & plures discipulos in Cœnobio suo melioribus literis instituit, adeò ut ad illum confluerent, non solum ex Germaniâ totâ viri doctissimi atque spectabiles multi, sed ex Italiâ quoque & tripartitâ Galliâ plures, ut ipse nos docet lib. 2. epist. 3. In Monasterii Spanheimensis usum simul & ornamentum egregiam planè Bibliothecam plusquam 2000. melioris notæ Codicum MSS. in quavis facultate, & quavis ferè linguâ, Hebraicâ, Græcâ, Latinâ, Chaldaicâ, Arabicâ, Indianâ, Ruthenicâ, Tartaricâ (ut alias taceam) ingenti ære erexit. *Henr. Wharton. in Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.*

Joannes

Joannes Trithemius, doctus, & pius Auctor, sed in Historia non satis accuratus. Card. Joan. Bona.

Gaspar Scioppius plus candoris, quàm judicii *Trithemio* ascribit. *Sciopp. de orig. dom. Austriaca.*

Ad *Trithemium* diverti, quem reperi *Magum*, nulla Philosophiæ parte insignem. Ejus *Steganographiam* evolvi velitatim nonnullorum capitum perlegens initia. Vix horas duas librum in manibus habui: abjeci enim eum illicò, quòd terrere cœperant me tantæ adjurationes, ac tam barbara atque insolita *Spirituum* (ne fortè dicam *Demonum*) nomina. Universa verò hujusmodi nomina [quoad videre visus sum] ignotæ linguæ sunt. Aut enim *Arabica*, aut *Hebraica*, aut *Chaldaica*, aut *Græca*: *Latina*, pauca, aut fermè nulla. Innumeri autem sunt Characteres, quibus adjurationes singulæ notantur. *Carol. Bovillus.*

Quamvis *Trithemius* nec adinvenit neque consummaverit arcanum occultis Characteribus Scribendi, (*Steganographiam* vocant) certum tamen est quæ *Trithemius* ille de hac *Arte* tradidit non mediocri auxilio fuisse ad illam deducendam ad perfectionem quam hodie assecuta est: Cùm enim maximè curiosa Ingenia sese exercuerint in penetrandis Conjuratationibus, & *Spirituum* nomina quibus librum suum implevit totumque mysterium illud velavit, non tantum excogitati sunt novi modi cùm occultandi tum intelligibile reddendi quicquid libuerit in Epistolis, variarum notarum ope, sed etiam regulas principiaque tradiderunt quidam ad *Griphos* ejusmodi enodandos. *Eruditorum Ephemerides Gallicæ* 24. Jan. 1678.

Steganographia αὐτόγεγραφή Hammis absumi curavit Elector Palatinus *Fredericus II.*

Sanè quod ad *Chronicon*, & Historias attinet, multa tum in Annorum mundi supputatione, tum in aliis (si cum *Chronographis* melioribus nostri ævi, atque cum *Annalibus Casaris Baronii* Cardin. à seipso recognitis conferantur) cernentur, quæ claudicent — De sex libris ejus *Polygraphiæ*, qua plures *Scribendi* modos innuit, quos *Itali Cifras*, *Agellius scripta furtiva* nominat, cùm in iis mentionem fecerit alterius Operis, quod *Steganographiam*, quam nominat *occultam Scriptionem*, falsi sunt, qui eam suspexerunt, & tanquam opus admirandum, claviunque *Polygraphiæ* celebrarunt. Superstitionis enim, & periculi plenissimum est, *Magiamque* sapit non naturalem illam, quæ tamen nomine plerique suas sordes tegunt: verum etiam ipsam, quæ cùm à S.R.E. prohibita sit una cum ejusmodi libris in *Romano Indice*, haud dubium, quin & istud sit ablegandum. *Ant. Possev. Appar. Sac.*

Steganographiam Trithemii (quæ, cum clave, seorsim prodiit, *Francof. 1606.*) adversati sunt multi, multi etiam benignius illam tractarunt. *Adamus Tannerus* S. Jesu Oratione quadam inaugurali, *Ingolstadii 1615.* edita, tentatis & conquistis, quæ habuit, omnibus, tandem p. 20. concludit: ab omni culpa, ob mali speciem, *Trithemium* absolvere se non posse. At *Gustavus Selenus* (h. e. *Sereniss. Brunsvicensium Dux Augustus*) illud *Trithemii* opus ab omni *Magica* suspitionis labe purgare ausus fuit. *Olearius in Abac. PP.*

CELEBRIORUM AUTHORUM.

505

Catalogus ejus de *Scriptoribus Ecclesiasticis* primum ad annum 1494. terminabatur; sed exinde varia incrementa accepit. *Platus* vocat illum accuratum & sedulum Scriptorem; nec de posteriori hoc capite quisquam litigaverit, quod in indefesso labore consistit, cum reverâ laboriosissimus fuerit *Trithemius*; sed in prius non consentitur quod in discernendis & discutiendis rebus majorem exigit sagacitatem quam qua *Trithemius* in omnibus scriptis suis usus est. Judicium Eruditorum per Dom. Baillet Paris. 1685. Gall.

Extant *Trithemii* Opera Historica, duabus partibus edita per *Marq. Freherum*, *Frankfurti* 1601.

Polygraphiæ libri 6. excusi anno 1518. Fol.

Hoc ejus Epitaphium:

*Hanc meruit statuam Germanæ Gloria Terra
Abbas Trithemius quam tegit ista domus.
Quam fuerit literis, simul & virtute celebris,
Admiranda sui dant Monumenta styli.
Arguit hoc etiam multorum Gratia Regum,
Ex quibus in primis Maximus Æmilius.
Maximus Æmilius Romani Gloria Sceptri,
Qui fuit Austriacæ clara propago domus.
Hujus Magnificâ fuit acceptissimus Aula,
Et primum tribuit docta caterva locum.
Absit suspicio de Dæmonis arte Magia,
Contra quam magnum scribere cœpit Opus.
Ut vivit fama, sic vivat mente beatus,
Et videat summi Cœlica Regna Dei.*

Lorenzo Crasso.

MARC. ANTON. COCCIUS SABELLICUS.

I Talus, Fabri Ferrarii filius, animum à teneris annis ad studia applicuit, juven- Clar. A. D.
tutis per pagos institutione aliquantillâ pecuniâ collectâ. Dein *Pomponii* M cccxc.
Latii Domitii Veronensis disciplinâ usus, *Romæ Venetiisque*, ubi humaniores lite-
ras professus est, inter literatos inclytum nomen est adeptus. Obiit anno 1506.
turpi morbo confectus, ætatis 70. relicto filio notho. *Hofman.*

Illius opera elegantissima & eruditione plena hæc extant: *Historia de Gestis Venetorum* libris 33. --- *Rhapsodiæ Historiæ Enneades* undecim --- *Exemplorum Ethnicorum & Christianorum* per omnes gentes factis dictisque insignium libri 10. --- *Epistolarum Familiarum* lib. 12. --- *Orationes* 12. *De situ Urbis Venetæ* lib. 3. --- *De Venetis Magistratibus* lib. 1. --- *De Prætoris Officio* lib. 1. --- *De*

Sff

Officiis

Officiis Scribæ lib. 1. --- Genethliacum Urbis *Venetae* --- De Apparatu ejusdem --- De vetustate *Aquileia* --- De ortu & vetustate *Vincentia* --- De tumultu *Italiae* --- De luctu *Coriolani* --- De Munitione & Cæde *Sontiacæ* --- De incendio *Carnico* --- De *Barione* Cymbâ --- De Origine *Hunn* vel *Utini* --- De rerum Artiumque inventoribus --- De laudibus *Deiparæ* Virginis Elegiæ 13. --- De reparatione Linguae Latinæ lib. 2. --- Annotationes in *Plinium*, *Livium*, *Valerium Maximum*, *Lucanum*, *Papinium*, & *Catullum*, quæ priores dicuntur. Item posteriores in *Plinium*, *Ciceronem*, *Lucanum*, & *Argonautica Flacci*, & interpretatio Paraphrastica in *Suetonium Tranquillum*.

Marcus Antonius Coccinus Sabellicus ad vicum *Varronis* in viâ *Valeriâ* juxta *Anienem* Fabro Ferrario patre genitus, ingentem & propè ferream vim ingenii ad perdiscendas literas attulit, tanto proventu, ut planè imberbis apud *Tyburtes* ludam aperiret. Inde verò collectâ mercede, & togulâ cæruleâ excultus nobilioris doctrinæ cupiditate in Urbem ad *Pomponium* se contulit, à quo uberrimè ingenii merito, in collegium Sodalium solemnem ceremoniâ cooptatus, *Sabellicus* cognomen tulit. Mutabat enim nomen, qui in *Quirinali* sacra lauro coronabatur. In ea Schola, quòd censura literarum acerrimis judicum ingeniis ageretur, multum sibi de incondita, & subagresti *Latina* Orationis exuberantia detraxisse ferrur. Nec multò post, *Româ* excedens, *Utino* in oppido, non procul ab *Aquileia*, nobiles regionis adolescentes docuit. Parta demum insigni nominis fama, quum regionem vetustatis autoritate percelebrem lepidè descripsisset, decantato etiam versibus *Carnico* incendio, & deplorata clade *Sontiacæ*: idcirco eum *Vicentini* celebritate nominis exciti, ambitiosè duplicato stipendio conduxerunt. Nec ibi diu mansit, evocante Senatu *Veneto*, ea conditione ut civitatis res gestas à fine *Iustiniani* conscriberet, & trecentis aureis in gymnasio profiteretur. In hoc munere perutilem juventuti operam præstitit, quum in altero adulatione parum sobria rerum veritatem adumbrasse videretur. Sed in *Enneadibus* omnium Temporum, ab orbe condito memoriam complexus, uti necesse fuit, ingenti operis instituto festinanter indulgenti res illustres præclara cognitione dignissimas perobscura brevitate adeo vehementer offuscavit, ut excitatam, uberrimo titulo legentium cupiditatem passim eluserit, quum omnia in acervum angustissimè coarctata nequaquam certa effigie, sed exiguis tantum punctis & lineis annotata designentur. Id susceptum munus gnaviter secutus, scribendo ad Septuagesimum ferè annum pervenit, *Gallicâ* tabe ex vaga *Venere* quæsitâ non obîcure consumptus. *Paul. Jov.* in Elog.

Marc. Antonius Sabellicus, vir undecunque doctissimus. *Trithem.*

Vir valde eruditus. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Fervidæ cujusdam, uberisque Eloquentiæ Scriptor vocatur, *Florid. Sabin.* in Apolog.

Petrus Bembus in Epistol. ad ipsum Scripta vocat *Doctissimum*, *Eloquentissimum*, optimè de Republica meritum: atque addit, septem Historiarum *Enneadibus*,

dibus, quas nuper edidisti, uberrimum fructum propositum video laudis & gloriae sempiternae.

Antonium Sabellicum agnosco naturâ facundum, nec artis expertem: Nec infeliciter rethoricatur interdum. In historiâ sat splendide versatus; sed in hac tantum, quæ suum dicendi genus desiderat. *Erasm. in Ciceron. p. 164.*

Antonius Sabellicus fuit quidem plenus, sed lutulentus quandoque similis ei Authori, ex quo res desumit: ut colorem videatur mutare cum *Solo*, per quod omnino tanquam Fluvius decurrit: quod non raro usu venit sollicitis de re magis, quàm de Verbis *Lud. Riv. de Trad. Discipl. lib. 3.*

Historiam *Venetorum Italicè* plures descripserunt, *Latine* pauci. Inter hos primo loco venit *M. Ant. Sabellicus*, qui *Latine* scripsit. Probavit se egregium Historicum, & qui meretur comparari cum Antiquitate. Rider eum quidem *Bodinus*, quòd comparationem instituat rerum *Bellicarum Romanorum* cum *Venetorum*, sed immeritò. Habet enim similitudinem in Bellis cum *Romanis*: in Pacis verò artibus cum *Romanis*. *Corino. de Rep. Venet.*

M. Antonius Sabellicus, versus cum Elegos, tum Heroicos edidit, quos ego adhuc Puer libenter legere solebam. Facilis hic ubique, & canorus, nec injundus, sed minus omnino castigatus, *prosâ* tamen ubi intendit, plus præstitit. *Lil. Gyrard, de Poët. p. 390.*

Sabellicus: vir ille Scriptorum copiâ, & elegantia multò clarior, quàm meâ ullâ possit commendatione crescere. *Ioan. Pier. Valerian. de Literator. Infelicit. l. 1. vid. plura ibid.*

* *Antonii Sabellici* Opera inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madritensi* edit. ann. 1667.

De sepulchro, vivens & incolumis, tempestivè sibi cavit, scilicet degeneri filio diffusus, quem ex concubinâ susceperat: compositumque ab se carmen lapidi insculpsit: insigne quidem, & meritum elogium, sed certè honestius, si alieni ingenii pietas inscripsisset:

*Quem non res hominum non omnis cœperat ætas.
Scribentem capit hac Coccion Urna brevis.*

Paul. Iov. in Elog.

Opera ejus 4. Tomis *Basilee* excusa sunt Ann. Dom. 1560. fol.

ANGELUS POLITIANUS.

A Monte *Politiano* [*Hetruria* oppido] loco natali, sic dictus, aliàs *Bassus*, Clar. A. D. Mccccxc. Canonicus *Florentinus*, *Ioannis Pici Mirandula* studiorum comes, à *Laurentio Mediceo* filiorum institutioni præpositus. *Gracè Latineque* plurima scripsit. Obiit Anno Christi 1494. ætatis 40.

Is sumptu, & promotione *Cosmi Florentinorum* Principis, cum *Marsilio Fi-*

cino bonis literis institutus est in quibus tantâ felicitate profecit, ut brevi temporis intervallo sui temporis homines doctos eruditione aut æquaret, aut superaret. *Græcæ Latinæque* linguæ peritissimus Grammaticus, Orator, & Poëta insignis. Dictus enim est communi sui seculi consensu, Poëta nobilis, propter excellentiam carminis, quo commendabatur, dum illustrasset *Juliani Medicis* ludos solemnes, vicissetque doctissimo Poëmate celebrem illum Poëtam *Lucam Pulci*um. *Græcas* literas *Politianus* docuit *Florentia* magno auditorum confluxu. *Boissard.* in *Icon.*

Fateor *Angelum* prorsus *Angelicâ* fuisse mente, rarum *Naturæ* miraculum ad quodcunque scripti genus applicaret animum. *Erasm.* in *Ciceron.*

Marullus ridet *Politianum*, virum non solum sibi majorem, sed & nullo nostræ ætatis inferiorem. *Scaliger.* in *Castigat. Catullianis.*

Huic me puero à multis primæ deferebantur. Mira ejus omnino eruditio, vehemens & paratum ingenium, jugis & frequens lectio: Sed calore potius quàm arte Versus scripsisse videtur, judicii utique parum cum in seligendo, tum in castigando habuisse visus est. *Lil. Gyr.* de Poët.

Absit verbo invidia; habuit nostra hæc ætas bonarum literarum procures duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, Deum Immortalem! quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum, quantâ disciplinarum omnium Scientiâ præditos? Hi Latinam linguam jam pridem squalentem, & multâ *Barbariei* rubigine exesam, ad pristinum revocare nitorem conati sunt, atque illis suus profectò conatus non infeliciter cessit; suntque illi de Latinâ linguâ tam bene meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. *Brixius* in *Epist. Erasmo.*

Non postremo loco inter omnia omnis ævi ingenia fuisse *Angelum Politianum* ego semper persuasus fui. Stylus *Latinitate Romanos* ipsos adit, *Atticas Athenas*, si ita fari licet, *Græcitate*. Inventionum verò acumine, lectionis varietate, judicii dexteritate singularis illius hominis felicitas fuit; eaque quò rarior in utroque genere Orationis pari laude cui contingere solet, eò in isto gratior. *Barth.* l. 21. adv. c. 16.

Politiani verò literis, quid politius dari possit non video, qui quot habet verba, tot illecebris, leporibusque abundat, & *Latium* illud vetus ita sapit, & *Atticas Veneres*, ut vel hic unus omnium instar esse possit, ei qui in Commercio hoc literario, ductorem desiderat. *Jacob. Cruc.* l. 2. *Epist. Theod. Bælio* p. 142.

Quanta fides, *Dii Immortales*, in *Politiano*? Cuivis intueri licet adhuc *Florentia*, in *Medicæ & Martianæ* Bibliothecâ Manuscriptos libros, ubi publicè asservantur, quibus usus est. *Franc. Robertell.* de *Art. Critic.*

Politianus, vir omni laude major. *Sciopp.* l. 1. *Verisim.* c. 14.

Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus* ne, quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est, ut non *transtulisse*, sed ipse *composuisse* videri possit. *Whear.* in *Meth. Leg. Hist.*

Politiani Elegia pro *Epicedio* valdè bona est, ingeniosa, plena, numerosa, candida, arguta, efficax: planè digna tanto viro: & quam equidem scripsisse malim, quàm quæ dicitur ab *Ovidio* in morte *Drusi* missa ad *Liviam*. *Epigrammata* sibi quisque examinet. Nam *Elegidium* ad *Lalagen* optimum est. Ipsæ quoque *Viola* suavissimæ. *Græcis* verò, quæ puerum se conscripsisse dicit ætatem minus prudenter apposuit suam, tam enim bona sunt, ut ne virum quidem *Latina* æquè bene scripsisse putem. *Iul. Cas. Scalig.* in *Hypercrit.* p. 802.

Politianus varius in dicendo, ut qui diversos quandoque voluerit effingere, crebræ tamen in eo, acutæque sententiæ; multæque lectione & eruditione non vulgari sua refecit opera. *Anton. Possevin. Cicero*, p. 26.

Politianus elaboratus: verba ejus bona, & usui communi apta, officiosis duntaxat: nam gravitatis minus habet quam vellem: & dum selectas quasdam vel voculas vel dicendi formulas, quasi gemmas avet ostentare, longiùs circumducit lectorem, pluribus tum verbis, tum sensis Orationem onerans, quàm erat opus. *Lud. Viv.* de *Trad. Discipl.*

Ab hoc vitio [*dialectos* commiscendi] non satis *Politianus* caverat, etsi id eum ingentibus aliis virtutibus redimere fatendum est. *Sciopp. Grosipp.* pagina 31.

Angelus Politianus mirificè delectabatur *Vocabulis Novis*, ut quoque scribit *Crinitus. Voss.* l. 4. *Institut. Orator.* p. 22.

Angelus Politianus, homo non unus è multis, sed cum paucis potiùs comparandus; in omni penè facultate, quæ virum eruditum deceat, suæ princeps ætatis, in scribendo verò potissimum. Nam quæ vel Oratione vorsâ ludere, vel prosâ commentari libuit, præclaris distincta sunt notis felicis & elegantis ingenii, quod non ad alieni styli exemplum serviliter compositum, sed velut jugum imitationis indignans, suo sibi ductu & auspicio velificatur. Hinc adeo in *Interpretationibus*, cum *Auctore* suo non certat modò, sed eum sæpè etiam superat. *Huet.* de *Clar. Interpretibus*.

Angelum nostrum non nisi semel *Sacrum Codicem* legisse, adeoque dixisse nullum tempus se unquam pejus collocasse, commemorat, ut & *Ludovicus Vives*, & ex eo *Philipp. Mornæus* c. 26. divini libri de veritate *Religionis Christianæ*, qui ἀθεότητα manifestam eidem impingunt, nec ullo idoneo teste, quod dicunt, confirmant; & eo ipso satis liquidò confutantur, quod ipsemet *Politianus* de se scribit, sese *Quadragesimali* tempore publicè populo *sacras literas* enarrasse, l. 4. *Epist.* x. *Boxhorn.* in *Monument. Illustr. Viror.*

Angelum Politianum excellentem Poëtam vocat *Iosephus Scaliger*; stylum verò in *Epistolis* nimis elatum & oratorium minimè probat. *Scaliger* anâ 1. pagin. 103.

Angelus Politianus, vir undequaque doctissimus, ut operibus aliis, ita & *Lyrico*, *Elegiacoque*, sed inprimis *Epico* illustris. Sed & *epigrammata Politiani* plerumque exasciata. Plus tamen furoris Poetici in illo, quàm artis; plus ingenii, quàm iudicii, ut jam olim rectè censuit *Gyraldus Borrich.* de *Poët.* p. 103.

Angelus Politianus uti in *Præfatione Centuriæ*, quam edidit, *Miscellaneorum*,

rum, plagiarios suos increpat, vindiciasque adversus eos minatur: sic in fine operis aliorum respondet rumori, qui ipsum in illis *Miscellaneorum* capitibus è *Nicolai Perotti Cornucopiâ* prædam egisse disseminaverant, factumque negat. Sed quomodocunque se res de *Politiani Miscellaneis* habeat, è *Iovio* disco, æmulos ejus etiam translationem *Herodiani*, quem ipse *Latine* loquentem publicavit, *Gregorio Tiphernati* tribuisse; è *Budeo Duareno*, ipsum, quam de *Homero* habuit orationem propè totam ex ejusdem argumenti libello *Plutarchi* surripuisse; ex *Heresbachio*, *Panepistemone* aliorum non intellecta congestisse. *Thomas. de Plag.* sect. 525. 526.

Heresbachius præfatione ad Lect. Librorum suorum de *Re Rusticâ*, furacissimum vocat *Politianum*.

Opera ejus varia variis in Locis atque Temporibus sunt impressa.

Non sine gravi *Musarum* injuriâ, doloreque sæculi, festinante Fato ereptus fuit. Vix enim quadragesimum quattum ætatis annum attigerat: Sed eo præpropere vitæ exitu profectò felix fuit, quòd imminentem convulsæ *Medicæ* Domûs ruinam effugerit. Tumulo autem hoc carmen *Crinitus* Discipulus affixit:

*Hic, Hic, Viator, paululum gradum siste,
Vatem potentis Spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quaque, & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fovit benigno me sinu Flora, & illic
In Fata cessi, Parthenopæos Reges,
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu, vale, & hoc sis meriti memor nostri.*

Paul. Iov. in Elog.

PHILIPPUS COMINEUS.

Glar. An. D.
MXD.

EX illustri *Cominæâ* apud *Flandros* familiâ natus, eques aurei velleris, dominus *Ruscarii*. Obiit in *Piclonibus* 1509. 16. Kal. Novemb. ætatis 63.

Ludovico XI. Franciæ Regi gratissimus erat: cujus & res gestas celebravit, orsus an. *Christi*. 1464. etiam prodidit res gestas filii ejus, *Karoli VIII*. Et si autem non uno loco *Mejerus* dicat, in pluribus falli: tamen Historicus est verax, ac prudens. *Voss. de Hist. Lat.*

Scripsit Historiam ita laudabiliter, ut nihil verear componere eum cum quovis Antiquorum. Incredibile est quàm ille omnia videat, penetret, arcana consiliorum eruat, & subinde instruat nos salutaribus rarisque præceptis, & id diffusè, *Polybiano* quodam exemplo. Quanquam revera *Polybium* aut talem aliquem

quem ille nec vidit: & hoc quoque laudem ejus auget, quòd tanta præstitit, literarum omnium rudis, solo usu rerum peritus & naturali quadam judicii bonitate. Ite nunc scioli, & linguarum aliquà cognitiunculâ vobis placete. At *Princeps* noster hunc legito, & *Enchiridium Cominaus* illi esto. Dignus *Alexandris* omnibus hic *Philippus*. *Lips.* Not. ad 1. lib. Polit.

Quem [*Philippum Cominæum*] *Polybio* comparavit *Lipsius*, non sine magnâ ratione: uterque enim, observatione acutus, judiciò solers, prudentiâ copiosus, &, quod omnibus cæteris laudibus sublimius, rarò apud alios, deprehenditur, probitatis, conscientiæ, reverentiæ erga fatum & fatales eventus, perpetuis notis mixtissimus. Illud quoque commune habent, quòd, ubi rei dignitas, cogitationis utilitas, usûs & applicationis dexteritas postulare moram videtur, subsistunt lectoremque suum, tanquam in re præsentî, cum cura & fide instruunt. *Boecler.* in histor. Schola Princip. n. 2.

In *Philippo Cominæo* deprehendet Lector dulcem atque jucundam orationem, cum genuina simplicitate, narrationem puram, & in qua splendet evidenter Authoris bona fides à vanæ gloriæ aucupio cum de se ipso, & tum ab affectu, tum ab invidia cum de aliis loquitur, immunis: Ejus sermones & hortamenta magis comitantur laudabilis Zelus, & Veracitas, quam ulla ingenii vis exquisita, & ubique autoritas & gravitas virum non infimo loco natum, ac in magnis negotiis versatum arguunt. *Mich. de Montagne* Tentaminum lib. 2. c. 10. Gall.

Si quis autem est omnium vel nostræ vel etiam paulò superioris ætatis qui prudentiâ & veritate proximè ad antiquos accedat, is meo quidem judicio est hic Auctor, quoniam gravissimas deliberationes habitas in ipsis Regum penetrabilibus, antequam in actum venirent, ponit ob oculos & diligenter explicat, quod vix pauci fecerunt, & pauciores multò præstare possunt, & ut possent vix tandem audent, ne quid offendant. *Joan. Sleidan.* præfat. ad *Comin.* Hist.

Ludovici XI. Regis *Gallie* & *Caroli* ejus filii, res bello gestas, quarum & particeps fuerat, *Angeli Cathi* Pontificis *Viennensis* hortatu & impulsu describere aggressus, luculentam quatuor & triginta annorum historiam, magnâ quidem styli simplicitate, sed nec minori puritate, & quod in rerum scriptore summum est, singulari apud omnes fidei ac veritatis opinione insignem posteritati transmisit---Nec eloquentiâ, prudentiâ, cæterisque virtutibus ad summas res tractandas idoneis ulli hominum ætate suâ concessit. Eò majore omnium admiratione, quòd vix ullo literarum præsidio fretus, penè sola naturæ bonitate niteretur. *Scavol. Samarthan.* in Elog.

Ludovicus Vives *Caroli V.* Præceptor *Cominium* reprehendit, quòd sæpiùs ab Historiâ propositâ digrediatur, deque Principum moribus ac virtutibus, atque omninò de vita beata Philosophorum in modum disputet. Is tamen aliter atque *Vives* omne tempus in Republica gerenda, aut in bellis, aut in maximis legationibus obeundis consumpserat, ut rectè, si quis alius, judicium ferre potuerit. *Joan. Bodin.* in Meth. Hist. c. 4. p. 53.

Cominaus vir lectionis variæ, studii indefessi. Unum dolebat maximè, quòd cum

Gallicam, Hispanicam, Germanicam calleret linguas, *Latinam* solam ignoraret. Scripsit *Gallicè*, quâ potissimum linguâ excelluit, & ad veterum Historicorum gloriam venit. *Valer. Andreas* in *Bibl. Belgic.*

De *Imperii arcanis* ita planè perspicuèque scripsit *Comineus*, ut Regina *Catherina de Medices* dicere soleret, *Comineum tot Hæreticos in rebus politicis effecisse, quot Lutherus in Religione.*

Nec me later plurimos hujus ætatis *Principes*, ipsum in delitiis habere solitos, ceu rerum gerendarum, & politicæ negotiationis magistrum, ac prætegeâ velut incorruptæ veritatis integerrimum assertorem. Hinc in æterno literatorum Concilio sancitum, ut sicuti *Iovius* in *Historica* factorum narratione præstat, & *Guicciardinus* in detegendis consiliorum omnium, actionumque causis; ita *Philippus* in dirigendis ad civilem prudentiam animis, singulari quodam ingenii bono præcellat. Igitur quod summè arduum à *Physicis* existimatur, hic intelligendi vigorem cum agendi solertiâ conjunxit. *Ioan. Imperialis* in *Musæo Hist.*

Philippus Comineus eadem libertate *Ludovicum suum* depinxit quâ ipse vixerat: tantumque sibi exquisito judicio veræ gloriæ comparavit, quantum ille triumphis & Imperio. *Gabr. Naudæus* in *Bibl. Polit.*

Ejus *Historia* præsertim nominis illius memoriam commendat. Annorum quatuor & triginta spatio maximè insignia gesta complectitur duorum postremorum *Burgundie Ducum Ludovici XI. & Caroli VIII. Gallie Regum*: quamvis autem ingenii proprii facultatem ad illius conscriptionem adhibuerit ob suam *Latinitatis* ignorantiam, hanc tamen adeo accuratè pertexuit, tam perspicuum ordinem, tantamque concinnitatem in ea observavit, & tam ingeniosè plurib. Politicæ sententiis illam perspersit, ut ab omnibus *Europa Doctis* cum admiratione fuerit excepta, & communibus suffragiis gravi huic Authori tributus fuerit elogium *Principis Historicorum sibi coætaneorum* --- Poeta *Ronsardus* non dubitat illum *Tito Livio* æquiparare in *Poemate* quod in ejus laudem scripsit. *Jf. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Cum præditus esset acuto sublimique ingenio, id omni studio appulit ad liberales disciplinas, speciatim verò ad lectionem optimorum Historicorum, quos cum impensè diligeret se quoque in componendo exercuit, ut liquidò constat è luculento *Historiæ* illius testimonio, qua *Gallicè* Regum gesta narrat qui ab an. 1462. usque ad initium Regni *Ludovici XII.* clavum regni tenuerunt. Hæc *Historia* ejusque in hujus *Scriptione* prudentia singularis ad honorem & celebre nomen veracissimi & simplicissimi sui temporis Historici illum extulerunt; Quia tam abundè satisfecit eorum muneri qui similem provinciam suscipiunt, ut immortalis futura sit ejus memoria; cum in ipsa *Gallia* tum in omnibus *Europa* Regionibus. Scripsit præterea *Commentarios Caroli VIII. Gallie Regis, bellique ab ipso in Neapolitanum Regnum moti.* *Argentonis* Dynasta ille fuit, Vir magnorum negotiorum administrationis capax magnæque dexteritatis, quod etiam eximie demonstravit peregregiis suis Operibus quæ omni respectu *Animata* dici debent, cum veracitatis animam habeant, ob quam ab omnibus rerum publicarum Administratoribus honore summo cultus fuit: Quamobrem illa non citius lucem

lucem viderunt, quin frequentibus impressionibus multiplicata & maxima in existimatione apud omnes Gentes fuerint; Idque sanè meritissimo jure; Cum in admirandis ejus hisce laboribus facile cernere sit ipsum omnia perspicere atque penetrare. Arcana consilia evolvit; deinde haud vulgaribus, ac salutiferis præceptis Lectorem instruit. *Hieronymus Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

De hoc Libro perhibetur quod nullus post Sacras Paginas frequentius typis mandatus fuerit, nec plures in linguas translatus. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ, Diei Lunæ 13. Decembr. 1683.

In *Comineo Wallonica* multa sunt, quæ non intelligimus, *Jos. Scalig.* in alteris Scaligeranis, pag. 53.

Annos ferè sexaginta quatuor natus; obiit anno millesimo quingentesimo nono *Argentoni Pictonum* oppido, quod uxoriæ dotis nomine possidebat; indeque *Lutetiam* delatus apud *Augustinianos* in Sacello quod vivus extruendum curarat tumulo marmoreo est conditus.

Hoc ejus Epitaphium, *Stephano Paschasio* Authore.

Gallorum & nostræ laus una & gloriæ Gentis,

Hic, *Cominæ*, jaces, si modò fortè jaces.

Historiæ vitam potuisti reddere vivus;

Extincto vitam reddidit Historia.

Opus *Cominæi* sæpius Linguâ Gallicâ, quâ ab Auctore scriptum fuit, editum est in *Galliis*: Latine autem primùm à *Ioanne Sleidano*, sed fidelius postea à *Cass. Barthio* conversum, excusumque *Francofurti* anno 1629. quæ editio reliquis præferenda, præterquam Gallicis, quæ longè utiliùs legentur.

ROBERTUS GAGUINUS.

sive,

RUPERTUS GAGUINUS.

N Arione *Belga*, non *Duaci* natus, sed in Vico *Callinâ*, qui est in *Artesia* finibus ad *Lisam* fluvium, Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Monachus, ac Clar. A. D. MXDV. deinde Minister Generalis Juris Pontificii Doctor, multis pro *Carolo VIII.* & *Ludovico XII.* Franciæ Regibus cum summa laude perfunctus legationibus, obiit anno 1501. 11. Kalend. Jan. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Robertus Gaguinus Ludovico XII. in primis carus, qui cum veterum librorum colligendorum studio teneretur, ingentem ei pecuniæ vim eo nomine appendit, regiæque suæ Bibliothecæ præfecit. Vir certè non in Historiâ modò, sed in Oratoriâ quoque ac Poëtica facultate, omnique politiore literaturâ, ut illa ferebant tempora, egregiè versatus. *Amb. Mirans.*

C E N S U R A

Rupertus Gaguinus, natione *Gallus*, Ordinis Sanctæ Trinitatis, Generalis Magister, Doctor Decretorum insignis, & tam in Divinis Scripturis quàm in secularibus literis eruditissimus, Poëta clarus & Orator facundissimus, qui *Italos* sæpe stupidos suâ eloquentiâ reddidit, ingenio excellens, vitâ & conversatione devotus. Scripsit utroque genere multa præclara opuscula, quibus nomen suum longè latèque notificavit. *Trithem.*

Libros II. de Gestis *Francorum* scripsit: quibus Historiam complectitur annorum 1200. ac pertingit usque ad annum 1500. Etsi verò communi multorum Historicorum vitio laboret, ut in rebus patriis, & inprimis suorum temporum, affectui aliquantum indulgeat; quo nomine de eo conqueritur *Ludovicus Vives*: non tamen audiendus est *Iacobus Mejerus Balliolanus* libro 17. rerum *Flandricarum*; ubi Scriptorem frivolum appellat. Sed gravius illud, quòd universè de Historicis *Gallicis* addat, *Res suas Galli non majori solent scribere fide, quàm gerere*. Nempe nimius amor patriæ fecit, ut, dum suos à *Francis* Historicis accusatos purgare nititur, minùs rectè de præstantissimâ, sed inimicâ *Francorum* gente judicaret. Unde etiam est, quòd idem paullo ante *Ludovicum Gallie* Regem, non dubitet *diabolicum omnium Discordiarum sactorem* nuncupare. Nec tamen in rebus externis nimium *Gaguino* tribuendum videtur. De quo ita *Jovius* in Elogiis: *De fide* (in rebus *Gallicis*) *illi viderint, quorum interest incorruptam rerum memoriam ad posteros transmitti. Nam in his, quæ ad Italiam pertinent hujus tempestatis usque adeò insolenter, & pingui stylo, cecutire solet, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conspiciunt, passim in ejus imprudentiam stomachentur.* *Voss. de Hist. Lat.*

Dum vulgares sequitur Commentarios provinciali scriptos linguâ, ineptos prorsus & multis locis falsos, ipsis etiam *Gallicis* Scriptoribus attestantibus, fides ejus subinde vacillat. Ita ferè *Mejerus* *Annal. Flandriae* lib. 17. ad annum 1473. addens *solere Gallos res suas non majore scribere fide, quàm gerere.* *Val. Andreas* in *Bibl. Belgic.*

Robertus Gaguinus non ita pridem habitus fuit magni nominis, dictione tamen, quàm scriptis vendibilior: verùm suo sæculo: nunc vix inter *Latine* loquentes reciperetur. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 167.

Alter *Salustius* ac *Livius*, prudentissimusque Historiographus vocatur *Erasmus* in Epistolâ ad *Gaguinum*, quæ ejus Historiæ subjungitur.

Eruditus *Gaguinus* non modo in probatis Authoribus versatus erat, sed etiam Disciplinarum seitu maximè dignarum absolutissima notitia ornatus erat. Hujus testes sunt tres illius libri de *Arte Poetica*: liber de *Conceptione Virginis* quem *Latine* scripsit: deinde verò in *Gallicum* transtulit, adversus *Vincentium* de *Castello-novo*; liber de *misera hominis conditione*, cum tanta multitudine. *Orationum* & *Epigrammatum* quæ totidem præstantis ejus ingenii argumenta ministrant. Sed dum de insignibus ingenii ejus fœtibus mentionem facio, ejus *Annales Gallia* oblivisci non debeo, quæ eorum sunt potissima pars. In hoc excellenti libro percipitur Historiæ sensus in sua puritate; In hac relucet *Styli Romani* majestas inter ordinem & fidelitatem narrationis, ibique de palma cum celeberrimis *Veterum*

CELEBRIORUM AUTHORUM.

terum operibus certat: Cujus etiam rei Erasmus hoc testimonium ferre voluit
Gall. haftenus.

Ille Robertus

Exaequat sermone soluto

Stemmata Francorum, & decus, & fera praelia Regum.

Iam nihil est quod Gallia doctos

Invideat Latio; suus ipse contigit alter

Livius, ac Salustius alter.

Jf. Bullart. dans Acad. des Sciences.

Extant Annales Rerum Gallicarum lib. II. Par. 1577. Francof. 1580. alia
Opuscula, Paris. 1598.

Hoc ejus Epitaphium *Lutetiae* in Templo *Mathurinorum*, auctore,
ut volunt, *Fausto Andreliano*:

Illustris Gallo nituit qui splendor in orbe,

Hic sua Robertus membra Guaguinus habet.

Si tanto non seua viro Libitina pepercit:

Quid speret docti cetera turba chori?

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PHILIPPUS BEROALDUS, Senior. |

Natus fuit *Bononia* anno 1450. Id. Nov.

Fuit è summis, sui seculi viris, Lætionis penè infinitæ; sed in quo
subinde judicium desideres. Indignus tamen, qui *maximè garrulus*, & verbo-
sissimus *Interpres* dicatur à *Florido* in Apologiâ adversus LL. Calumniatores.
Voss. de Hist. Lat.

Beroaldum inter nobiles *Grammaticæ* Professores summi nominis celebritate,
& incredibili Auditorum frequentia *Bononia* docentem, externa præsertim Ju-
ventus effusè mirabatur, quum ex multâ lætione, felicique memoriâ, abstrusæ
doctrinæ opes venusto oris gestu proferret, & interpretando intacta ab aliis avi-
dè sectaretur. Cupiebat in obscuris Authoribus lucem dare, & rancidæ verusta-
tis vocabula jam planè repudiata à sanis Scriptoribus, in usum *Romanæ Linguae*
revocare, uti apparuit ex *Commentariis* in *Asinum Aureum Apulei*, cujus fa-
miliaritate, horridum eloquentiæ genus, perversâ quadam libidine induerat, ita
ut honestæ aures illud asperum impuræ novitatis mirari primò, & mox admittere
cogerentur. *Paul. Jov. in Elog.*

Non adeò morosus est Junior *Philippus Beroaldus*, & longè melior Poëta,
quàm *Philippus Beroaldus* Senior, qui & ipsi versus scripsit, qui & passim legun-
tur. Sed de hoc nihil sanè nisi miram hominis facilitatem penè ingenio & judi-

cio destitutam afferre possum; prastitisset ille aliquid in *Phalacis*, si sibi temperare, quam indulgere maluisset. At junior *Beroaldus* promptam, ac paratam habet ubique facultatem; Sed *Lyricis* ille magis, quam alio scribendi genere delectatur, ex quibus & laudem assequitur, tametsi in his interdum sibi nonnihil indulgere videatur. *Lil. Gyrald.*

Erasmus in *Ciceroniano* suo cum *Patrem* dixisset hominem de literarum studiis præclare meritum; *Iuniorem* tamen (ut inquit) in *Ciceronianorum* Catalogum citius receperit; quanquam is perpauca misit in literas. Sanè filius non tantus erat Sectator reconditorum verborum.

Beroaldus homo, ut illa tempora ferebant, neque indoctus, & minimè malus. *Lips. l. 3. Var. Lect. c. 23.*

Angelo Politiano Philippus Beroaldus, vir doctus & acutus; quod *Commentariis* in *Apuleium*, *Propertium*, alios, satis ostendit. Sed parum tamen viri illi, quamvis præstantissimi, ad penitus abolendam barbariem, valuerunt, donec *Germani* tandem aliquot succrevire, quorum auspicio & ductu plurimi veterum libri à mendis, quibus obsessi fuerant, prorsus liberati sunt. Nec quisquam, opinor, hanc *Genti* nostræ laudem ereptum ibit. *Gasp. Sciop. 6. de Arte Critic. p. 6.*

Picus Mirandulanus ipsum *Bibliothecam vivam*, ambulans *Museum* vocare non dubitavit; quo elogio aliàs *Longinum* Rhetorem *Eunapius* dignatus est. *Konig.*

Philippus Beroaldus vir *Dictionary* quibusdam addictus fuit, è quibus sua eruit omnia, segnissimus in *Apuleium* oscitat. Hujus si vellem enarrata omnia persequi, magni voluminis liber emittendus esset. Meras scripsit in *Servium* calumnias, non *Correctiones*. *Claud. Verder. in Autor. Censura.*

Philippus Beroaldus Bononiensis, initio seculi decimi sexti clarus, ut variâ omnino eruditione, ita quoque poëticâ, cujus etiam laudes *Scripto* explanavit. In *Epicis* minus assurgit. *Borrich. de Poet. p. 95.*

* Hic Auctor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Ind. Madritensi* edit. ann. 1667.

Opera ejus partim vinetâ, partim solutâ oratione de variis argumentis scripta, *Lugduni & Parisius* 1499. & 1529. fuerunt edita.

Obiit anno 1504. Sepultus *Bononiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium:

Philippo Beroaldo, seniori, Civi Bononiensi, viro omnium quos ætas sua tulit eruditissimo, atque eloquentissimo, eidemque humaniores literas *Parmæ*, *Lutetiæ*, atque in Patriâ summâ cum ingenii laude, atque audientium admiratione professus, Phil. & Vinc. filii Hæredes ex ipsius testam. P. P. vixit annos LI. menses VIII.

ACCIUS SYNCERUS, sive JACOB. SANAZARIUS.

Clar. A. D.
M D.

N *Epoli* natus, Patre equestris ordinis viro claro inter suos & luculentarum facultatum. Hic *Accius* prius vocabatur *Jacobus Sannazarus*, quod nomen

men gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam insignem, morumque facilitatem *Ferrando Arragonum* Regi factus est amicus, & inter chariores aulicos & familiares receptus, cujus amicitiam singulari fide & constantia coluit quamdiu vixit. Expulsum enim *Neapoli* Regem in *Galliam* usque exulem secutus est: unde reversus ab eo multis honoribus, & beneficiis affectus est. At inter aulica munia, seriasque occupationes, non desuit bonas sequi *Musas*, & doctissimis lucubrationibus augere, & promovere Rempublicam Literariam: potissimum illo insigni Poemate *de partu Virginis*: in quo de perfectione Poëseos videtur cum antiquis decertare. Composuit & lamentationem de Morte *Christi*, & Eclogas aliquot, & *Epigrammatum* perfectissimorum librum *Boissard.* in Icon.

Accius Syncernus Sannazarius, *Neapolitanus*, initio seculi decimi sexti clarus, Poësin *Latinam* ad illud fastigium evexit splendore ingenii, imitatione optimi cujusque Veterum, apta fictionum Poeticarum inventionem, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti concessum sit. Clauditur tumulo ad *Pansylpum*, vicinus cineri *Virgiliano*, ut qui arte pares, & studiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illustre, quod de *Partu Virginis* libris tribus complexus est, nihil fere illius versibus inveniri castigatius ---- Ad summam, digna omnia *Sannazarii*, quæ Poëseos Candidatis attentè legantur, ita ubique in quocunque argumento regnat: cultæ ejus Eclogæ faciles & numerosæ elegi, arguta epigrammata, & libera. *Borrich.* de Poet. p. 105.

Scripsit, tanquam ambi dexter, *Ethrusca* simulatque *Latina* carmina, pari lepore salæque, arridentibus utrinque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula Jambis intorqueret; aut amorum suorum dulcedine resolutus, tenerimè lasciviret. Gravi autem & sacro Poemate, *de Partu Virginis*, viginti Annorum limâ perpolito, summum decus frustra expectasse videri potuit; quum illæ quæ juveni exciderant, *Piscatoria ecloga* publico exceptæ plausu, reliquorum operum famam oppræsserint, ita, ut eam publici tanquam iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen sine tacita voluptate devoraret. *Paul. Jov.* in Elog.

A *Pontano* nonnulli profluxere, tum in Poeticâ, tum in Arte Dicendi celebres. Unde & *Pontani* Academia nunc vulgo, ut *Trojanus Equus*, dicitur, in quâ nunc senescit, ni potius floret, *Accius Syncernus Sannazarius*, cujus ingenii exquisita quædam monumenta legi, & in primis *Piscatorias Eclogas* nonnullasque elegias & epigrammata, in quibus quæ data sunt omni laude digna, alia præterea ejus præter vernacula non vidi, & quosdam *Virginei Partus*, ut ipse appellat, Heroicos: In quibus, ut sic dicam, statarius Poëta videri potest. Non enim verborum volubilitate fertur, sed limatius quoddam scribendi genus confectatur, & lima indies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud *Apellis de Protogene Pontanus* usurpare solitus esset, eum manum de tabulâ tollere nescire. Præter diligentiam curamque *Accii*, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poëticâ facultate cognoscimus, quare ejus reliqua, quæ condidit summopere desideramus, quæ longius ille jam ætate provectus suppressit.

Quare non satis mirari possum virum quendam alioqui eruditum desiderare in *Pontano*, & si diis placet in *Sanazario Christianam* elocutionem, hoc est barbaram. Sed hic cum suâ censurâ quâ homines *Italos* perstringit, non diutius permanebit. *Lil. Greg. Gyr ald.*

Pontano successit *Accius Syncerus*, qui *Partum Virginis* matris mirè felici carmine descripsit, cui supra modum applausum est à *Romano* Theatro. Testantur hoc abundè *Leonis & Clementis* Brevia (sic enim hodiè vocant) tum *Aegidii Cardinalis* addita præfatio, ne cæteros commemorem: nec sine causâ tantopere placuit. Mihi certè magnâ cum animi voluptate perlectum est opus utrumque. Nam & *Eclogas* scripsit *Piscatorias*. Quis autem talem Indolem in Juvene Patrio non exosculetur? Hoc nomine præferendus est *Pontano*; quòd rem sacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam, nec inamcenè tractavit. Sed meo quidem suffragio plus laudis erat laturus, si materiam sacram tractasset aliquantò sacratiùs. *Erasm. in Ciceroniano*, p. 205.

Sannazarius tersus Poëta, & optimæ inventionis, Lèctione dignissimus. *Scaliger. 1. p. 131. 132.*

Accius Syncerus Sannaz. tantâ elegantia atque eruditione, ut cum ipsa antiquitate certare possit. *Barth. ad Nemefianum Eccl. p. 215.*

Poëtica laude floruit præ mortalibus sui ævi. Sed quid sui ævi? Quid si Neapoli majorem gloriam attulit *Sannazarius*, quàm *Statius Papinius*? Non erit iniquus censor qui hoc censeat. *Ludov. de la Cerda in Zen.*

Parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator. *Thuan. ad ann. 1553. l. 12. Hist. p. 253.*

Jes. Rapinus fatetur miram esse puritatem styli *Sannazari*, sed ait fabulæ ejus constitutionem in *Poemate de Puerperio* omni prorsus elegantia carere, ejusque dicendi modum cum argumenti dignitate nullam proportionem servare. Alibi dicit satis illi Poëtæ fuisse *Virgilianas* Phrases exscribere, ingenii ejus acumen nequaquam exprimendo: Eum quidem elati illius cothurni aliquos habere characteres, sed non satis frequentes; Eum in proprium genium relabi, & inter vanos servilis imitationis conatus, nativi sui ingenii passim indicia prodere. *Rapin. Reflex. peculiar. in Poeticam. 2. parte, Reflex. 13. & 16. Gall.*

In Carmine Sacro, ne semel quidem *Christum* aut *Jesum* nominare ausus est, offensus, ut puto, parum Latinis auribus tritis nominibus. Similiter Vaticinia de *Christo* prolaturus, non *Esaïam*, non *Davidem*, sed *Proteum* ea canentem inducit in antro *Jordanis*. *Scipio Gentil. in not. ad Epist. Pauli ad Philem. p. 40.*

Carmina ejus ex parte habentur Tom. 2. *Delit. Ital. p. 602.*

Sepultus est juxta Villam *Mergillinam* in Templo *Deiparae Virginis* ab se dedicato. Marmoreo autem tumulo *Bembus* hoc Carmen inscripsit:

Da Sacro Cineri flores: hic ille Maroni

Syncerus, Musa, proximus, ut tumulo.

Paul. Jov. in Elog.

JOANNES LUDOVICUS VIVES.

Hispanus, Valentia natus, clausit anno 1500. Mariae Henrici VIII. primo-
genitæ Præceptor datus est: Verum ob improbatum Regis divortium, Clar. A. D.
iram ejus vix evasit, in liberâ custodiâ per sex menses detentus, postea in Bel-
gium secessit; Obiit anno 1536. Gul. Cave Cartophyl. Eccles. M D.

Ioannes Ludovicus Vives, Valentinus, natione *Hispanus*, sapientiæ illius veræ, non humanæ solum, verum etiam divinæ in omni vitâ studiosissimus, quam & summâ cum laude eloquentiæ & virtutis plurimum illustravit lucubrationibus de eâ editis, & doctè prorsus & accuratè conscriptis, probatus vir, industriâ, patientiâ, labore, animique magnitudine: Cujus immortalis famæ gloria, idque meritò, quod ad sapientiæ cultum in omne ævum vivet perpetuò, magno sui desiderio bonis omnibus relicto, obiit *Brugis Flandrorum*, an. 1541. *Boissard.* in *Icon.*

Ludovicus Vives, vir ut variæ doctrinæ, ita sapientiæ propè incomparabilis. *Voss.* Epist. præfix. Art. Grammat.

Ludovicus Vives, vir longè eruditissimus, ac præclarissimi judicii. *Barthius* in *Adv.*

Judicium ejus celebratur, quo inter III. viros illos R. P. constituendæ literariæ ejusdem tempestatis excelluit, ut *Budæo* ingenium, *Erasmo* dicendi copia, *Vivi* judicium tribueretur. Testantur id libri de *Corruptis disciplinis*, quibus in *Artium* abusus egregiè stylum strinxit: ut & *Epistola* ad *Fortem*, barbaros *Sophistas* exagitat. Ita *Theologia* studio sese dedidit; ut sui sæculi *Theologos* adæquaret. Fidem faciunt docti illi *Commentarii* in *Augustinum* de *Civitate Dei*: quæque de bello *Turcico*, De officio *Pie Matronæ* scripsit. In *Senecâ* emendando *Erasmum* adjuvit, & *Adagiis* colligendis. Doctus certè & eruditus sæculi sui *Criticus*, scriptis, & eruditionis famâ perpetuò victurus. *Biblioth. Hispan.*

Est apud nos *Ludovicus Vives, Valentinus*, nondum opinor vigesimum sextum egressus annum, sed in nullâ Philosophiæ parte non supra vulgum eruditus, tum in bonis literis, atque etiam in dicendi scribendique facultate eò progressus, ut hoc seculo vix alium norim quem ausim cum hoc committere. Nullum est argumentum in quo non exercuit stylum. Nunc *Veterum* exemplum referens declamat; sed tantâ dexteritate, mihi crede, ut si titulum adimas, putes rem non hujus regionis, nec hujus esse sæculi, magis autem felicissimis ac illis *Ciceronis* ac *Senecæ* temporibus natam, quibus *Cognis* & *Apiciis* aliquanto plus erat eloquentiæ, quàm nunc est iis, qui videri volunt *Orbis* Magistri. Artis observantissimus est, sed ejus affectationem ita dissimulat, ut, ne res adumbratam agi. *Erasm.* l. 19. Epist. 101.

Equidem nec ingenium nec eruditionem in *Iob. Lnd. Vive* desidero: adest illi parata sententiarum ac verborum copia, cumque fuerit initio duriusculus, indies magis ac magis in illo maturescit eloquentia, quem si nec vita nec studium destituerit, bona spes est, fore ut inter *Ciceronianos* numeretur. Sunt enim, quibus

bus scribendi conatus juxta *Mandroboli* morem, ut habet proverbium, succedat. Hic quotidie vincit seipsum, & habet ingenium ad quidvis versatile, eoque ad declamandi facultatem unice compositus. Aliquot tamen *M. Tullii* virtutes nondum absolvit, præcipue jucunditatem dictionis & mollitudinem. *Erasmi* in *Ciceroniano*. p. 185.

Hac in re (*de defectibus in informanda juventute, & corruptelis studiorum*) laudabilem operam præstitit *Ludovicus Vives*, qui non solum de Tradendis Disciplinis, sed & de causis corruptarum Disciplinarum aureolos planè scripsit libellos, plenos bonæ frugis, ac diligentissime omnibus doctis legendos. *Dan. Georg. Morhof*. Polyhist. pag. 333.

Joannes Ludovicus Vives multas nobilissimas lucubrationes doctè prorsus & accuratè conscripsit, in quibus summam eloquentiam cum absolutissimâ eruditione & Christianissimâ pietate conjunxit. *Sixt. Senens*.

Quantæ doctrinæ & Lectionis vir fuit, docent, tum alii ejus libri plurimi, tum etiam commentarii ejus eruditissimi in *Augustini* libros *De Civitate Dei*, quos tunc conscripsit cum *Erasmus Augustini* Operum omnium emendationem institueret, & libri illi quinque *De Tradendis Disciplinis*, doctrinâ, eruditione, sapientiâ rarâ refertissimi. *Neander*, part. i. *Geograph*.

Ludovicus Vives, rarum *Valentia* decus propterea quod & declamator egregius, & Philosophus magni nominis & multis rebus eminentissimus est habitus. *Quenstedt*.

Joannes Ludovicus Vives sollicitatus à Cardinali *Wolseo*, *Angliam* visitavit, ibique *Oxonii Juris Civilis Doctor* creatus est, inque Collegio Corporis Christi morabatur: Quò decedente doctior nemo (inquit *Paulus Jovius*) in *Hispaniâ* superfuit: Doctrinæ columen, decusque vitæ. *Gul. Crov.* Elench. Scriptorum in S. Script.

In Re Criticâ sæpissime lapsus est *Joan. Lud. Vives*, teste *Gerard. Ioan. Vossio*.

Vives fallitur, dum in libello quodam *Lucanum Virgilio* præfert; sed librum de animâ composuit Patri meo *Jul. Scaligero* valde laudatum. *Scaligerana* 1.

Vives, de *Gellio* malo animo judicavit, sed tamen benè; de *Diodoro Siculo*, idem malè judicavit. *Vives* fuit doctus: quæ scripsit in *Augustinum* sunt optima, si spectemus illud sæculum; sed si nostrum, nihil est: fuerunt aliqui *Lusitani*, docti, pauci *Hispani*. *Scaligerana* 2.

Si *Latina Lingua* puritatem excipias, benè literatus *Ludovicus Vives*. *Stephan*. Epist. Dedicat. ad *Aul. Gell.* Noct. Artic.

Ludovicus Vives, Valentinus, vir quidem doctus, sed nimium sæpè insolens & elatus, quippe qui *Augustinum* docere præsumit. *Ioan. Card. Bona*.

A Natura judicio solido ingenique vi mirifica instructus præclaris hisce dotibus omnem animi contentionem necessariam ad felicem in Literarum studio successum addidit; quarum tam universalem notitiam sibi comparavit, ut maximos celeberrimarum Academiarum *Europa* Magistros in sui admirationem rapuerit. Quicquid dicant illi qui in ipsum suspensionem commovent, quod quibus-

quibusdam locis magni illius Ecclesiæ Doctoris (nimirum D. Augustini) sententias alteraverit, diffiteri nequeunt quin illis alibi sæpius lucem fœneraverit, quæ earum sanctitatem & profunditatem conspicuam reddit. *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

* *Ludovici Vivis Valentini Annotationes in S. Augustinum, nisi expurgentur, prohibentur in Indice Tridentino.*

Extant Opera omnia Brug. 1553. Bas. 1560. 2. Tom. fol.

In hunc Autorem *Nicolaus Borborinus* hoc Epigramma struxit:

*Ingenium, corpus, mores, facundia, cander,
Et stylus, invicto quo velit ense, vales:
Hac pretiosa ut sint; tamen isto nomine Vives:
Nil tibi te dignum fata dedere magis.*

JACOBUS FABER.

S *Tapulensis*, vixit 101. annos, purus ab omni contagione muliebri. Obiit anno Dom. 1537.

Clat. A. D.
MCIII.

Erat is ad *Stapulas* maritimum *Picardie* pagum ex ignobili familiâ natus, cultumque ingenii, quem illa tempora ferebant, inter aniles sophistarum nugas & ineptias apud *Parisios* acceperat. Sed hanc fortunæ tenuitatem generosâ planè indole superabat. Cumque pro solerti, quo pollebat, judicio aliquid in literis majus, omninò & præclarius esse sentiret, quàm quod antè à Barbaris illis & imperitis præstitum esset; partim suo impulsu, partim eruditorum hominum, qui tum in *Italia* florebant, exemplo & æmulatione incensus, totum se in illius boni cognitione & scientiâ collocavit; eo eventu, ut & ipse perfectissimè doctus evaderet, & alios aptissimâ deinde methodo facilitateque doceret: non voce tantum & prælectionibus, verum & scriptis, quibus ad universam *Aristotelis* doctrinam, *Matheseosque* partes omnes planum & facilem posteris aditum patefacit. *Scævol. Samarthan. in Elog. Gallor.*

Ab hoc homunculo genere staturâque perhumili, sed ab ardenti ingenio cum Optimatibus haud dubiè conferendo, totius *Gallie* juventus ad cultarum literarum studia alacriter excitata est. *Faber* enim *Ingeniorum* appellari volebat: quum in omni ferè doctrinæ genere ad docendum aptissimus haberetur. Defuit in eo, dum scriberet, illa *Latini* Sermonis puritas, quæ diu, aut neglecta apud externos, aut parum accuratè quæsita, non magnopere fervida ingenia delectabat. Scripsit Commentarios in *Astronomicis*, juventuti perutiles, & Scholia in *moralem Philosophiam* perdiscentibus opportuna: ætate autem confectus, quum sacras literas attigisset, à *Lutherana* doctrinâ non procul abfuit, ita ut in eâ suspicione senex moreretur. *Paul. Jov. in Elog.*

Jacobus Faber, celeberrimus nostri seculi Philosophus, *Belgiæ*, quinimò totius *Gallie* unum decus. Primus apud *Gallos* (ut *Cicero* apud *Romanos*) Philoso-

phiam rudem adhuc & impolitam cum eloquentia junxit. Est in dicendo sublimis, in sententiis gravis, in attentione exquisitus, in compositione diligens ac curiosus. *Trithem.*

Vir probus est *Faber*, eruditus, humanus, denique vetus etiam amicus *Erasmi*. Epist. l. 2. Epist. 24.

Vir pius & doctus, sed qui Theologicè dicere maluerit, quàm *Tullianè*. *Idem* in *Ciceroniano* p. 168.

Iacobus Faber, Stapulensis Sorbonicus Doctor, mole exiguus, ingenio maximus ex seipso natus. Divinarum humanarumque rerum callentissimus. *Hofman.*

Fabrum literis renascentibus facem prætulisse ait *Thuanus* Histor. l. 17.

Jacobus Faber tum in *Aristotelem* scripsit, tum *Dialecticam* ipse composuit. multa ex receptis suo ævo Opinionibus tanquam ex cœno trahit. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 4.

Anno 1503. magnum in *Mathesi*, in *Philosophiâ* tamen inprimis, nomen sustinuit *Iacobus Faber Stapulensis*. *Voss.* de Mathem.

Jacobus Faber Stapulensis, Celeberrimus Philosophus, ac literis Divinis & Humanis apprimè excultus, sed nonnullis novitatibus affectus, quarum causâ resectus fuit à corpore *Sorbonæ*, &c. *Spondan.* ad ann. 1523. Num. 15.

Hic ille *Faber Stapulensis* est, humili quidem patriâ ortus humili contemptoque corpore homuncio, verùm vir animo excelso, atque divino: Philosophus, non, ut illa ætas volebat tenebricosus, sed sincerus, tradens ea, quæ perspicuitatem lucemque adferunt in explicandis doctissimis Philosophorum Sententiis. Nulla *Philosophiæ* pars erat, quam ille probè non callebat, promptè & dextrè aliis non tradebat, barbaris illis verbis, sententiis ac axiomatis, quæ nisi à barbaris intelliguntur, explosis. In *Metaphysicis* ea, quæ *Christiana* Philosophiæ consona, sæpè suis inculcabat. *Jac. Verbeiden.* in Elog. Theol.

Equidem certè Commentarium ejus in *Ethica Aristotelis*, *Parisiis* anno *Christi* 1504. h. e. ante hos annos centum & quadraginta duos editum, pro erudito agnosco: quippe qui optimis è *Plutarcho*, *Plinio*, *Herodoto*, *Halicarnasseo*, *Curtio*, *Tacito*, *Iustino*, *Laertioque*; sententiis ita est undique exornatus, & versus è *Virgilio*, *Ovidio*, *Horatio*, *Juvenali*, *Hesiodo*, aliisque Poëtis adeo eleganter atque concinnè huic materiæ accommodatos habet, ut mirum sit isto, tam corrupto rei literariæ sæculo, ejusmodi scriptum potuisse nasci. *Henr. Jul. Scheurl.* Bibliograph. Moral. Impress. in 8°. *Helmstad.* 1686.

* *Iacobi Fabri* Opera sequentia. Commentaria in Evangelia: In Epistolas *S. Pauli*: In Epistolas Canonicas: De tribus *Magdalenis*: Item in *Psalms*; tamdiu prohibita sint, quandiu ab alicujus *Universitatis Catholice* facultate Theologicâ, vel jussu inquisitionis Generalis emendata in lucem prodierint. Index. *Romæ* Impress. anno 1681.

Extant in Epistolas Canonicas Commentaria 8. *Basil.* 1527. 8°. *Antwerp* 1540. 1568.

Extant in Epistolas Pauli Comment. fol. *Paris.* 1515. 1517. 1531.

Extat

Extat Psalterium quintuplex Latine, continens quinque Versiones Psalterii Davidis, Paris. 1509.

Hoc ejus Epitaphium : *Simone Vallamberto* Autore:

*Hæc quicumque urnâ Fabrum putat esse sepultum ,
Errat; cœlestem non tegit urna virum.*

Aliud *Georg. Buchanano* Auctore:

*Qui studiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctrum cunctas hæc tegit urna Fabrum.
Heu tenebra tantum potuere extinguere lumen ?
Si non in tenebris lux tamen ista micet.*

RAPHAEL MAFFEUS VOLATERRANUS.

I Talus, Volaterris *Hetruria* Urbe natus est. Obiit Volaterris Anno Dom. 1521. Clar. A. D. MDV.
annos natus plusquam septuaginta.

Hic *Raphaël* primos ætatis annos studiis bonarum disciplinarum impendens, in virum doctissimum evasit; quod ejus scripta satis testantur. Vir fuit habitu corporis venusto, facundiâ elegante, & morum gravitate vitæque sanctimoniâ clarus. Ejus opera præcipua hæc citantur. Commentariorum Urbanorum libri triginta octo--*Oeconomicum Xenophontis* ab eo interpretatum--De Principis & Ducis Officio lib. 1.--*Monodia* seu funebris Oratio *Gregorii Nazianzeni* latinitate donata--*Instituta Monachorum*---*Procopii Cesariensis* de Bello Persico & Vandalico lib. 2.---De fide Christianâ lib. 10. --- *Basilii* Orationiculæ decem. Et alia quædam ex Græcis Theologis, quæ in Latinum sermonem transtulit magnâ cum laude, & reconditæ eruditionis adprobatione. Vixit inter suos quietè, & præcipuâ admiratione virtutis. *Boissard.* in Icon.

Fuit hic Vir infinitæ propè lectionis, quippe qui disciplinas omnes in acervum conjecerit, utili potius in alienâ desidiâ, quàm ad explicatæ doctrinæ decus nobili opere: non multo enim cum sale, & sine ornamento *Latina* Orationis, cuncta astricto ordine ita digessit, ut alibi quærenda legentibus indicare videatur. Ea verò, quæ de *Principibus* ætatis suæ scripsit tanquam timido ore carpitim enarrata, rerum superiorum haud dubie fidem elevant: ostenduntque ea omninò certâ veritatis luce carere, quæ inter adulationem & metum nec præsentis nec futuræ spe laudis, intempestive publicantur. Sed multum herclè debemus ingenuo gratuitoque labori, quo hic integritate vitæ vir optimus, delicatis rerum noscendarum compendia demonstravit, & *Procopium* de Persico, atque *Vandalico* Bello, sincerè potius quàm splendidè convertit. *Paul. Jov.* in Elog.

Vir multæ erat doctrinæ, & industriæ: sed qui tamen non satis magnam

Græce linguæ notitiam fuerit adeptus : quod multa adeo perperam ab eo versa ostendunt: ut omninò aberret *Iovius*, cùm ab eo *Procopium* de Bello *Persico*, & *Vandalico* sincerè potiùs, quàm splendide conversum ait. Præterea condidit *Urbanorum Commentariorum* libros 38. quos *Julio* II. Pontifici inscripsit, atque *Urbanos* vocat, quia in Urbe *Româ* conscripsit. Ex mille amplius utriusque linguæ *Auctoribus* eos se congefisse, ipse ait. Tribus verò Tomis distinxit, quorum primus *Geographiam* veterem continet: alter *Anthropologiam*, sive Viros illustres: tertius *Philologiam*, sive *Artium* rudimenta. Itaque in Præfatione ad *Julium*, opus hoc *παιδοχέιον* appellat, quasi quo omnia comprehendantur. *Voss. de Hist. Lat.*

Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem, cùm nihil, quàm aliena hinc inde in sua immensa volumina transtulerit: in *Græcis* vertendis vel pueriliter persæpè lapsus *Florid. Sabin.* in *Apol.* adv. LL. Calumniat.

In *Græcis* parum versatus *Raphaël Volaterranus*, fucatam eruditionem ostentat, & dum *Interpretem* se gerens supra seipsum assurgit, quæsitâ laude cecidit. *Huet. de Clar. Interpret.*

Raphaël Volaterranus, variæ vir eruditionis ac latè patentis--- Author magnam sanè diligentiae laudem meritus. *Lud. Viv. de Trad. Discipl.*

Hic Vir quamvis admodum celebris nullius omnino artis valde peritus erat, sed in Translationibus miserandus erat, quia *Græcæ* linguæ ignarus erat, adeo ut perpetuò, totidem illæ sint indigestæ farragines, in quibus tamen animadvertitur ostentatio, insulsaque eruditionis speciositas. Scriptorum peritia vel in ipsorum erroribus agnoscitur; Sed *Volaterrani* lapsus adeò pueriles sunt, ut similis ferè censeatur pueris qui solent loqui nescientes quid sibi velint. *Eruditorum Iudicia* per Dominum *Baillet.* Paris. 1685. *Gall.*

Bibliographus Anonymus ait in illo Opere (*Commentariis* nimirum) plurimum non esse ponendum; ineptiis & quisquiliis refertum esse; In illo tamen plura occurrere circa res *Italicas* quæ Authoris tempore contigerunt, præsertim verò in privatis familiis quæ scitu digna sunt, quæque nusquam alibi quàm in illis *Volaterrani* nostri *Commentariis* occurrunt. *Baillet. ibidem.*

Eruditus vir & acerrimi Judicii. *Baudius* libro 2. Epist. 8.

Extant ejus Opera *Lugduni* 1599.

Conditus est in templo *Sancti Lini* prope summum Altare, arcu marmoreo, ubi ejus Imago saxea incumbens arcæ, quæ ossa continet, posita est cum hac inscriptione: *Sicitur ad astra.* Arca marmorea quâ corpus clauditur, lauream in modum coronæ triumphalis implexam habet, ubi sculptum est: ΑΠΝΟΟΣ ΠΝΟΩ. Et infra tale legitur Epitaphium:

Christo Servatori

Raphaeli Masseo Gerardi Maffei F. Doctrinâ, Pietate ac Sanctitate cum quovis antiquo comparando, ut ejus indicant opera egregia, testantur Miracula. Vixit annos LXX. mens. XI. di. VIII. obiit anno salutis M. D. XXI. VIII. Kal. Februar. Marius Maffeus Episcopus Cavalicensis, Fratri sanctissimo P.

FRANCISCUS XIMENIUS.

Cisnerensis, Hispanus, Ordinis Minorum, Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum Archicancellarius, claruit ann. 1506. obiit an. 1517. Clar. An. D. MDVI.

Hic universum Vetus & Novum Testamentum variis linguis in Urbe Complutensi edidit, & Leoni X. Pontifici dedicavit. Id opus *Biblia Complutensia* vulgò appellatur. Expressum esse dicitur ex castigatissimis & vetustissimis exemplaribus, ex *Vaticanâ* & *Mediceâ* Bibliothecâ desumptis, vel à *Venetorum* Senatu transmissis, aut aliunde, nullâ impensarum aut laborum habitâ ratione, conquistis. Ab hoc *Ximeno Complutensis* etiam *Universitas* fundata est. *Konig.*

Hic *Ducatorum* sexcenties millenis millibus impensis sex tomos Anno 1515. emisit, ita ut in *Veteri Testamento* textum *Hebraicum* & paraphrasin *Chaldaicam*, cum duabus Versionibus *Latinis*, in Novo textum *Græcum*, cum Versione *Latinâ* collocaret. Hoc opus *Leo X.* magnificis privilegiis munivit, & omnibus magnopere commendavit. Merito autem numeratur *Opus* inter *Instrumenta media*, quibus *Deus* superiori seculo doctrinæ Cœlestis puritatem in lucem revocare voluit. *Alsted. l. 32. Encyclop. c. 7.*

Franciscus Ximenes Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus, summus omnino vir, & felici sidere istis temporibus *Hispaniæ* datus, quibus singularis quidam & divinus in constituendis *Academiis* ardor agitaverat *Magnatum* animos. *Herman. Conring. de Hispan.*

Dignus sanè *Franciscus Ximenius Cisnerus*, qui doctos inter *Hispanos* recensetur; qui ad summum dignitatis fastigium ob insignem eruditionem merito est à *Regibus Catholicis* evectus. *Hispan. Biblioth.*

Franciscus Ximenius Cardinalis, cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hispaniæ* debet. *Thuan. ad an. 1552. l. II.*

Illa ad omne ævum duratura *Bibliorum* editio. *Idem ibid.*

Superius *Seculum Scripturæ Sacræ* versionibus in *Occidentis Ecclesiâ* feracissimum fuit. Viri quidam Docti qui *Hebraicam Linguam* didicerant *Bibliorum Translationem* ad *Hebraicum Textum* se adornare posse rati sunt accuratorem veteri *Vulgata Latina* quam *Beato Hieronymo* ascribunt. Hoc fuit in causa cur brevissimo temporis spatio ingens visus fuerit numerus *Translationum* ab invicem satis diversarum, licet Omnes se ad *Hebræum* idem autographum *Biblia* interpretari contenderent. *Jes. Rich. Simon.*

Cardinalis Ximenius non fuit omnino tam audax in novis suis *Alcalen-*

sibus seu Complutensibus Bibliis, anno 1515. excusis, in quibus Textum quidem Hebraicum conclusit, sed nullam Textus ejusdem aliam Interpretationem adjungere ausus est præter *Hieronymianam*, quæ alias *Vulgata* nomine venit. *Vulgaria* tamen Exemplaria pluribus emendavit locis secundum alia Latina Exemplaria castigatiora, imo & quandoque juxta *Hebraicum* atque *Græcum*. Collocavit insuper *Vulgatam* Versionem inter Hebræum Textum & Septuaginta Interpretationem, hac ratione demonstrare intendens in Ecclesia Occidentali nullam aliam Scripturam, ut normam agnosci quàm Versionem illam Latinam inter *Hebraum* atque *Græcum* à se collocatam. Consilium ejus quamvis bonum & justum sinistrè tamen Theologi complures interpretati sunt, cui censuræ ansam ipse dedit, quia hæc Biblia tribus columnis disposita cum *Domino Nostro* inter duos *Latrones* posito comparavit; Textu Hebraico, ex ejus sententia, perversum Latronem, Versione verò Græca probum Latronem referente. *Jes. Rich. Simon. Hist. Crit. V. Testam. lib. 2. cap. 20. Gall.*

Extant *Sacra Biblia, Complutensia dicta*, 6. Vol. *Compluti* 1515. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, in *Academia Complutensi*:

*Condideram Musis Franciscus grande Lyceum,
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi sacco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præsul, Cardineusque Pater.
Quin virtute mea junctum est Diadema Cucullo,
Cum mihi regnanti paruit Hesperia.*

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

DESIDERIUS ERASMUS.

Clar. An. D.
MDX.

Natus *Roterodami* Octob. 28. Anno 1467. Obiit *Basileæ* 1. Julii Anno 1536. Cum antea *Gerardus Gerardi* diceretur, post *Desiderius Erasmi* vocari maluit. *Symbolo* usus est: *Cedo Nulli.*

Spiritum & vitam *Erasmo* debent nascentes literæ. Gratus & acceptus summis Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus. Propensior naturâ fuit ad Jocos quàm deceret, quàm nonnunquam expediat, ut de se ipse fatetur ad *Barbrium*. Multa vir tantus scripsit, quæ in 9. Tomos distributa, hodiè cum summo omnium stupore leguntur. Inter alia plura non postremum locum obtinent *Epistolæ*: In iis enim tota elucet ejus vita, in iis ejusdem patet *genius*, ingenium, mores, eruditio, animique dotes. *Suvertii Athenæ Belgicæ.*

Ut erat peregrinationis amans, plerasque *Christiani Orbis Academiæ*, magna celebritate famæ, quâ docendo, quâ scribendo, obivit; major & apud posteros futurus, si minor esse voluisset. Nam si intra professionis literariæ terminos substitisset, seque totum hisce studiis, quibus in primis videbatur, dedisset,

dedisset, paria fortasse cum primis illis *Latini* Sermonis auctoribus facere potuisset. At verò postquam Theologum agere voluit, ingenio fesus nimium sibi arrogavit, & in tractandis *Sacris Literis* veterumque Patrum monumentis rigidum nimis censorem se præbuit. *Aubert. Miræus.*

Neque ego video quæ gratia ab ullo digna meritis ipsius haberi possit. Cujus diligentia, labore, assiduitate, & *Constantia* illius temporibus periculosâ, perfectum est ut libros Scriptorum Apostolicorum & Evangelicæ Historiæ integros purosque habeamus. Neque meâ quidem sententiâ ullius operæ, quæ corrigendo ultra *Erasmicas* notationes progrediatur, locus est relictus. *Camerar. In Nov. Fœdus.*

Notum enim divinum *Erasmi Roterodami* ingenium: nota incredibilis illius viri & multiplex eruditio; cum pari industria & dexteritate conjuncta. *Gasp. Sciopp. de Arte Critic. p. 6.*

Erasmus ingeniosus Scriptorum censor. *Ind. Viv.*

Sed acumen *Erasmianæ* censuræ & certitudinem, quam in *Latinis* præstitit, in *Græcis* prorsus desidero. *Ioan. Hales* in Not. in *Chrysostom.* Homil. in Hebr.

Erasmi Epistolis nihil est suavius & acutius. Latinitas in illis non mala, non quidem talis, quam ad imitandum aliquis proponere sibi debeat (hic enim antiqui Scriptores *omne ferunt punctum*) sed nativi, extemporalis, & interdum aliquem ex rebus colorem trahens, quod accidit interdum Scriptoribus doctissimis, *Grotio, Salmasio* ac aliis. Illi enim autores prout res sunt, quas tractant, prout in Autores scribunt, à quorum lectione recentiores discedunt, stylum suum formare solent---Vastum hoc opus est variarum ejus *Epistolarum*, non quidem omnium; nam multæ etiamnum ineditæ sunt, & earum multæ Manuscriptæ in Bibliothecâ *Gudianâ* asservantur. Ipse *Erasmus lib. 27. epist. 42.* non diffitetur, multas sibi esse Epistolas ex tempore scriptas & dictatas, quarum nullum ille exemplum servaverat; doletque multas ex illis in vulgus emanasse. *Cornucopiæ* meritò dixeris variarum rerum. Continentur in illo libro arcana statûs, Civilis, Ecclesiastici, Literarii illorum temporum, faceta nonnunquam & jocosa, ut ipse fuit ingenio mirè festivo, e. g. cum morem osculandi in *Britanniâ* describit, *lib. 5. epist. 10.* & jurgium ancillæ cum herâ, *lib. 5. epist. 6.* Editio Epistolarum illarum *Frobeniana* editione *Londinensi* & cæteris longè melior est & correctior: multis enim mendis hæc postrema scatet, quanquam aliqua parte locupletior. Index huic operi subiectus utilissimus est. Lites in Theologorum palæstris tum ventilatas, & quicquid in illarum historiam pertinet, illic deprehendes. Quanquam *Erasmus* se medium semper gesserit, studium tamen partium non rarò deprehendes. Magna fuit ejus viri veneratio, & meritò quidem, ingenium excellens, vastum, diffusum, fœcundum, acre, promptum, ad omnia paratum, in decus & miraculum Seculi natum. Triumphare duobus his civibus *Batavia* potest, *Erasmo* & *Grotio*, quibus pares postera secula non facilè datura sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 282. 283.*

Erasmus Roterodamus primus fuit inter *Adagiorum* Collectores quod opus ipsi

ipfi suo tempore profectò fuit difficillimum: Nam credo illum plus laboris operæque huic Scripto impendisse, quàm multis aliis. Liticulam illi aliquando movit *Cælius Rhodiginus*, quasi surripuerit sibi aliqua circa Adagia meditata; sed non habet, quo jactet se *Rhodiginus*, quod guttulâ unâ vel alterâ hunc fontem auferat: paucula enim sunt quæ in opere ipsius *Antiquarum Lectionum* habentur de quibusdam adagiis. Etiam *Verdierius* nugacissimus ille veterum & recentiorum censor, pag. 158. ungues suos in hoc opere figit, cui similem ille ne paginam quidem scribere poterat. Multæ sunt operis ejus editiones. *Frobeniana* est emendatissima. Edidit & *Henricus Stephani* è typographeo suo. Nova editio omnium est corruptissima, licet cæteris locupletior: nam adjecti sunt *Erasmi Chiliadibus Cognati, Junii*, & aliorum auctorum Adagia. Liber est, quò nemo carere potest. Latine Linguae paululum studiosior. Sufficere tamen tyroni Epitome ejus potest, & in *Germania* & *Amstelodami* nitidior edita. In quâ præterea laudandum est, quòd *Adagia* suis sub titulis ponantur, quod non fit in magno opere, ubi *Index* supplet locorum communium titulos. *Idem* ibid. p. 252.

At *Erasmi* quanquam fere extemporaliter, & ab occupatissimo scriptæ *Epistola* mihi supra modum placent. Præter eruditionem enim, eloquentiam, & tam in literis, quàm in quibusvis aliis rebus prudentiam, quam continent. *Lutherana* etiam sectæ initia, aliasque res tradunt: quas nescio cur Auctor secundum temporis ordinem, qui in literis edendis omninò necessarius est, non digesserit: sed ejus rei causas se habuisse dicit, *Roland. Maref.* epist. l. 2. epist. 1.

Inter recentes, qui multa egregiè scripserunt nemo meâ sententiâ *Erasmum* præcessit, siue judicium, siue eruditionem, siue eloquentiam spectes, quem non verear cum quovis antiquorum conferre: qui si totâ vitâ cum Theologis quibusdam & *Monachis* conflictatus non fuisset, meliora etiam quàm edidit, Orbî communicate potuisset, & si tam mordax, aut in quibusdam tuendis tam pertinax non fuisset, nihil in eo viro illa ætas quod desideraret, habuisset. *Roland. Maref.* ibid. Epist. 26.

Quidam intra *Novi solius Testamenti* cancellos suam in interpretando industriam explicuerunt, quorum facilè, meo judicio, princeps est *Desiderius Erasmus*: is eâ felicitate hanc ornavit *Spartam*, ut & verba verbis, & sententias sententiis, & saporem sapore exæquaverit; & perspicuitatem tamen cum dictionis castitate, & nativo illo colore obtinuerit, quæ ad integram *Interpretis* laudem unicè requirebamus. Quinetiam ubi propter *Latine Linguae* indolem, quod uno *Græci*, idem pluribus exponere verbis necesse habuit, ascititia verba vario & insigni charactere depingi curavit, quo fidei suæ integritas palàm extaret. *Huet. de Clar. Interpret.*

Erasmus perspicacissimo vir ingenio, seipso haud dubiè saturus major (quod scribit *Jovius Paulus*) si *Latine Linguae* conditores imitari, quàm petulanti. lingue indulgere maluisset. *Erasmi Chiliades* excellentissimum opus. Nimius tamen fuit, & quandoque sapit *Germanum*, videtur enim magnum numerum affectasse, eadem quater repetens. *Scaligerana prima* p. 79.

Potissima

Potissima ejus opera sunt ejusdem *Chiliades*, ejus *Epistola*, ejusque *Novum Testamentum*, quod bonum est: non paucis erroribus laborant quoad Latinitatem ejus Colloquia: Nimio habet in pretio *Latinitatem* Hieronymi qui malè loquebatur—Erasmus melius quàm ille loquebatur-----Nullus unquam sive *Papista*, sive *Lutheranus*, sive *Calvinista* præstantiorem elucubravit librum, nec elegantiorẽ ejus in *Novum Testamentum* Paraphrasi. Quamvis Parens meus adversus Erasmus calamum strinxerit, magni tamen Erasmus facio, magnus fuit vir. O quam præclara Epistola in ejus Epistolarum fronte scripta est. *Erasmus magnus Vir divinam edidit paraphrasin*. Erasmi *Prefatio in Senecam est præstantissima: optime de eo judicavit, melius adhuc quàm Lipsius*. Pœnituit Patrem adversus illum scripsisse. Culpam suam agnovit, sed fuerat irritatus cùm vocaretur ab Erasmo Miles, quasi per contemptum, ut *Amphitheatrum vocat Dominos Plesæum & Lanovium*, Milites per contemptum. In Italia *Adagia* typis mandari curarunt, ac expunxerunt *Erasmi* verba & 500. inseruerunt *Adagia* quæ talia non sunt. Muretus illos ridet. *Erasmi Annotationes in Novum Testamentum multa habent doctissima, & ipsius Paraphrasis est instar optimi Commentarii, quamvis in quibusdam erret*——Oportet Magnos Viros in vita semel errare; & ille in Dialogo Ciceroniano *nugaciter lapsus*. Scaligerana secunda. Gall.

Quibusdam visus est non satis esse *Ciceronianus*, ad structuram & verba *Tulliana Dictionis* omnia severè exigentibus. Sed ipsum stylum apertum, extemporalem, purum, facilem, & argutum semper amavit, vocabulis quibusdam uti coactus est, *Christiana Religionis* materiæ quam tractabat fervientibus. *Beat. Rhenan. Epist. ad Carol. V.*

Salibus, & iis interdum aculeatis abundant nonnulla ejus *Opera*, in quibus crassos errores, & aniles quasdam superstitiones Orationis Libertate perstringit, unde orta est Opinio contemptarum Religionum: Sed *Norma Christiana Charitatis* suadere debuit humaniorem interpretationem. Videtur autem *Erasmus* magis habuisse quid fugeret, quàm quid sequeretur. Unus omnia pervidere non potuit, & rem haud exiguam præstitit, quòd in tantis ignorantia tenebris oculos attollere potuerit ad investigandam lucem veritatis. Meticulosior fuit & timens offensionum, atque hoc unicè in vitâ studuit, ut omnium ordinum & generum benevolentiam colligeret. Id forsan impedimento fuit quo minus cornicum oculos configere ausus fuerit, & omnia iniquitatis mysteria velo levato patefacere. Multum tamen, imò infinitum ei debet posteritas, & forrè non haberent reprehensores ejus unde famam consequi potuissent, nisi ipsis dedisset quod reprehenderent. *Dominic. Baudius Epist. Centur. 2. Epist. 27.*

Pontificii Erasmo admodum infesti sunt. *Bellarminus* eum inter *Semichristianos* referre non erubuit. *Possevinus* nomen ejus ex omnibus Catholicorum Scriptis expungi debere affatur *Stapletonus* murem errantem vocat. *Forerus* in *Araneâ* dignum ait, qui ex omnium hominum memoriâ erasus esset. Quidam etiam *Erasmo Arianismum* objicere non verentur: non debuit autem vir optimus venire in tam atrocem suspicionem, à quâ satis superque eum liberat explicatio primi capitis *Evangelii* secundum *Joannem*. *Konig. in Biblioth.*

Vir hic jure ubique magnus, sed an tantus fuerit quantus à nonnullis existimatur, haud mihi parum liquet; certè inter *Germanos Latinus*, inter *Latinos aliquando Germanus*. *Lil. Gyrald.*

Erasmus magnus certè opinator. *Montacut. Apparat. 1. sect. 79.*

Varro sui seculi, & *Cicero Germania* vocatur *Paulo Jovio.*

Magnum *Batavia* lumen vocat *Voss. de Hist. Lat. p. 713.*

Admirabilem habet facilitatem ad Lucem. *Lud. Viv. lib. 3. de Tradend. Discipl.*

Vir magnò ingenio & eruditione, neque minore judicio & prudentiâ : qui tamen noster profectò non fuit, neque esse vel audire unquam voluit. *G. Calixt. in Appar. Theolog. pag. 154.*

Adagiorum Opus ab *Aldo* impressum an videris nescio : est quidem profanum, sed ad omnem doctrinam utilissimum, mihi certè inæstimabilibus constitit vigiliis. *Erasm. in Epist. ad Servatium.*

* *Desiderii Erasmi Roterodami* libri infrascripti, *Colloquia*, *Moria*, *Lingua*, *Christiani Matrimonii Institutio*. De interdicto esu carniurn, paraphrasis in *Mattheum*, quæ à *Bernardino Tomitano* de *Latino* Sermonem in *Italicum* conversa est, prohibentur. Cætera verò opera ipsius, in quibus de Religione tractat, tamdiu prohibita sint quamdiu à Facultate *Theologica Parisiensi*, vel *Lovaniensi* expurgata non fuerint. *Adagia*, quæ non sunt ex Editione *Pauli Manutii*, expunctis locis suspectis, judicio alicujus facultatis *Theologicae*, Universitatis *Catholicae*, vel *Inquisitionis alicujus Generalis*, permittuntur. Ea verò quæ sunt ex editione *Pauli Manutii* permittuntur. *Index Romæ Impress. Anno 1681.*

Opera ejus, Impressionis *Frobenianæ*, 9. Tomis continentur.

Hoc ejus *Epitaphium*.

Fatalis series nobis invidit Erasmus,
Sed Desiderium tollere non potuit.

Aliud :

Latomi.

Terra Batava suum cùm miraretur Erasmus.
Hoc majus potuit dicere, nil genui.

Aliud, Authore *Steph. Paschasio*:

Hic jacet Erasmus, qui quondam bonus erat mus.
Rodere qui solitus, roditur à Vermibus.

Phil. Labbe in *Thesaur. Epitaph.*

Aliud,

Aliud, Auctore Gilberto Cognato:

*Magnus Roterodamus ille noster,
Hac quò secula neminem tulerunt
Majorem, neque prisca clariorem
Norunt tempora, nec cui futura
Parem posteritas habebit: ecce
Sub hoc marmore mortuus quiescit.*

LUDOV. CÆL. RICCHIERIUS RHODIGINUS.

I Talus, natus est Anno 1450. obiit anno 1520.

Clar. A. D.
MDX.

Maximiliani Imperatoris temporibus, extremis inprimis, non parùm *Historia* commodavit *Lud. Cæl. Ricchierius Rhodiginus*, vir omnigenæ doctrinæ, interiorum autem literarum scientiâ nemini sui seculi secundus. Nec modò variæ lectionis, sed virum etiam pium fuisse, ait in *Ciceroniano* suo *Erasmus*. Hic *Mediolanum* à *Ludovico 12. Galliarum* Rege, splendidâ planèque regiâ mercede vocatus fuit: magnâ cum gloriâ ibidem *Latinas* docuit literas, & *Græcas*. Postea eodem munere præclarè functus est in illustri *Gymnasio Patavino*. Immortale sibi nomen peperit *Triginta Antiquarum Lectionum Libris*: quo miscello Opere, abstrusa utriusque linguæ vocabula enucleantur, in præstantissimis quibusque *Scriptoribus* loca obscura explicantur, corrupta castigantur, ad hæc *Historia recondita*, & ritus veteres enarrantur; ex intimâ denique *Philosophiâ*, potissimum è *Platoniorum* penu, arcana multa promuntur. Itaque sæpenumero miror, imò indignor, non magis hodiè in manibus esse *juventutis tanti viri* labores, profectò auro contrâ non caros. Quippe & *Philologus* & studiosus, & amator *Historiæ*, & *Philosophiæ* sectator, hauriet inde, quod juxta profit, ac delectet *Voss. de Hist. Lat.*

Rarum erat eo tempore *Philologiæ* studium, ac soli penè *Cælio* familiare: unde cum apud *Aldum Erasmus Roterodamus* in eum de facie sibi ignotum incidisset, habitis ultrò citròque sermonibus ille *dicendi* ubertate atque elegantia non usque obviâ, *C. Rhodiginus* sibi adesse summâ hilaritate agnovit. *Tomassin. in Elog.*

Vir infinitæ lectionis, quem apparet nihil quod usquam *librorum* est latuisse: De cujus integritate, & in judicando gravitate, eò minus ambigendum, quod passim in suo Opere pium præ se fert animum, reverenter de *Christo* loquens, quæ ei cum paucis doctis *Italibus*, hoc præsertim ævo, communis est virtus. *Illyric. Catal. Test. Verit. pag. 4.*

Lividus in eum *Delvius*, hac in re delirus; *More suo Rhodiginus sibi aliena*, inquit, *vindicans, veterum errores suos facit. Bonifac. Lud. Hist. l. 15. cap. 4.*

Cælius Rhodiginus, asperæ dictionis, reconditæ doctrinæ, admirandæ eruditionis. *Dempster.*

Magnus ille *Rhodiginus*, doctissimus Præceptor noster. *Jul. Scalig. l. 3. de Re Poetic. c. ult.*

Rhodiginus vir erat pius & variæ lectionis: in eloquentiæ certamen haudquam asciscendus. *Erasmi. in Ciceroniano p. 167.*

Homo inexplebili legendi aviditate per omne genus authorum circumvolitans, & ex retextis aliorum sertis novas subinde corollas concinnare gaudens. ---- Vir integritatis Christianæ, nullo studiorum labore fatigabilis, cum ad extremam senectutem pervenerit. *Erasmi. in Adag. pag. 629.*

Optimorum Autorum fucus, cujus affectatissima eruditionis ostentatio non potest non haberi suspecta. *Eobani in Georg. Virgil. n. 47.*

Ludovicus Cælius Rhodiginus vir fuit doctissimus, rerum Naturalium & humanioris doctrinæ peritissimus, & quod non parum ad laudes ejus facit, *Jul. Casaris Scaligeri* Præceptor. Extat ejus liber *Lectionum Antiquarum* titulo, quo continentur multa memorabilia, tam in Naturali Philosophiâ, quàm in Medicinâ, præcipuè verò in humaniori doctrinâ. Est inter præcipuos Bibliothecarum thesauros, & vario modo utilis: Quæ enim per totam ille vitam collegit, vel observavit, in hunc unum librum videntur congesta, ut non immeritò *Cornucopia* vocari debeat. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 249.*

Hujus multa volumina *Lectionum Antiquarum*, quum ingentes *Vigiliarum* opes ostentent, plerique admirantur: sed ea farrago, tanquam ex vetere horreo laboriosè affectatèque prolata, delicatis lectoribus quoddam *subrancidum* olere videtur. Nullus enim compositi ac illustris *styli* nervus, tantâ in compage conspicitur. *Paul. Jov. in Elog.*

Cælii Lectiones Antiquæ interdum vetustate horrent, non tam rerum, quàm verborum. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. p. 533.*

Cælio Rhodigino id vitio datum, quòd passim dissimulet fontes, unde veteres hauserit narrationes *Voss. de Idololat. l. 3. c. 84.*

Utinam ad ea quæ scripsit *Rhodiginus*, tantundem judicii & laboris attulisset: nam & te minùs offendisset, & doctis impensius satisfacisset. Sanè fuit vir ille bonus & verè *Christianus*, & multâ mihi amicitia conjunctus, utpote cui unum etiam ex libris *Antiquarum Lectionum* nuncupatim dicaverit, sed qui se unum haberet in consilio, & amicorum admonitionibus ægrè manus daret: cæterum in studia & lucubrationes ad pœnitentiam usque assiduus. *Cal. Calagnin. Epist. Erasmo.*

Cælii quippe unicus scopus fuit intimiorem *Veterum* sapientiam prodere, & abstrusos *Auctorum* sensus eruere, non verborum lenociniis auram captare: nec adeo culta fuit, quâ vixit, *Latini Sermonis* ætas, in quam postea bonâ suâ fortunâ *Jovius* incidit. *Tomassin. in Elog.*

Calium Rhodiginum optimorum authorum *fucum* conviciantur quidam, nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobius*, cum tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach præfat. ad Lector. Libror. suor. de Re Rusticâ.*

Qui (*Calius Rhodiginus*) licèt ea se allaturum de hâc materiâ (de *Paradiso*) promittat

promittat (l. 1. Lect. Antiq. c. ult.) quæ à nullo antehac sint animadversa , ple-
raque tamen ex Commentario *Lud. Vvris* ad *August. de Civ. Dei* l. 13. c. 21. re-
petit. *Joan. Gryphiand.* in *Phœnice* H. 1.

Attigit hoc nihil non sciens *Cælius* l. 1. Antiq. Lect. c. 9. auctoribus non ci-
tatis more suo. *Lal. Bisciol.* Tom. 1. Horar. subciv. lib. 17. c. 23.

Hoc in *Rhodigino* aliisque reprehendit *Vossius*, quòd, si quos advocet *Testes*, eos
laudat, qui deperierint, non appposito illius nomine, qui ea apud illos olim le-
gisset. *Voss.* l. 3. de Orig. Idololat. c. 84.

In *Cæli Rhodigini* Lectionibus antiquis an non omnium scientiarum quasi
geminulæ elucet? *M. Ant. Majoragius* Orat. 20.

Fatendum est istâ autorum, qui alioqui dubitantibus consuli poterant, occul-
tatione peccavisse *Cælium*, magisque gloriæ suæ, quàm utilitati publicæ studuisse.
Thomas. de Plag. num. 533.

In *Cælio Rhodigino*, etiam illud vitium est, quòd omnia cùm moveat, nihil un-
quam solvit, contentus ferè aliorum testimoniis: nec sua capita claudit, sed
suspensos lectores ubique & ipsius penè Lectione confusos deserit. *Claud. Ver-
der.* ens. in Auctores.

Cælius Rhodiginus, non ignotus apud eruditos Scriptores, negat *Halloixius*
plurimæ lectionis varietate parem scire. *Joan Dallaus* de libr. suppos. *Dionys.*
Areop. & *Ignat. Antioch.* l. 1. c. 36.

Extant ejus Lectionum Antiquarum Libri 30. *Frankofurti & Lipsiæ* 1666. in
fol.

Vitam usque ad Annum 1520. duxit, quo *Patavii* mortalitatem exiit. In
patriam translata ejus exuviae in Claustro S. *Francisci* conquiescunt. Ejus Se-
pulchrum cùm postmodum *Germanus* quidam sine honore deprehendisset, ve-
luti indignabundus, & civibus ignominiam exprobraturus, extracto pugione,
strato lateritio inscripsit:

Hic jacet Tantus Vir,

Cujus rei famâ, tanquam ingenno pudore excitatus Jo. Bonifacius I. C. Assessor,
& Historicus Clarissimus Civi suo statuam hac inscriptione erexit.

Ludovico Cælio Rhodigino.

Ut cujus animi Præclara monumenta

Ubique Mortales suspiciunt.

Illius etiam gratum corporis monumentum

In Patriâ conspiciant.

Joannes Bonifacius Jur. D. Sebastiani F.

Ære proprio P.

Vixit annos 70. Obiit anno M. D. XX.

fac. Phil. Tomasin.

XXx 3

Aliud

Aliud, Autore *Celio Calcagnino Ferrariensi*:

Ludovicus ille *Cælius*, domi ac foris
Græcè Latineque omnium doctissimus;
Vivet perennis: quodque paucis contigit,
Vixit, suæque aternitati interfuit.

Hoc distichon tumulo inscriptum legitur:

A duplici Patriâ nactus cognomina bina,
Cælius in Cœlis, Hic Rhodiginus eris.

THOMAS LINACER.

Clar. A. D.
MDX.

Anglus, *Cantuaria* natus, Medicus erat *Henrici VII. & VIII.* Aliquot annis antequam obiret, sacerdos factus. Obiit *Londini* Anno Dom. 1524. ætatis 64.

Scripta ejus sunt: *Grammaticæ rudimenta ad Principem Mariam*-----*De Structurâ Latini Sermonis*-----*Epistolæ*-----*Multa Galeni Opera* in linguam Latinam vertit, &c.

Thomas Linacer, Anglus, Artium ac Medicinæ Professor, utriusque literaturæ *Latinae & Græcæ* præstantissimus simul & doctissimus, magnam scriptis suis laudem & gratiam apud eruditos meruit. *Joan. Baleus de Script. Britan.*

Erat tam insignis politioris literaturæ cultor, & amator, ut in elegantia *Latini Sermonis*, & styli puritate, vix illi similem quenquam sua viderit ætas. Quo nomine penè apud omnes eruditos sui temporis admirationem concitavit, amorem conciliavit. Grammaticus optimus, elegans Poëta, Rhetor disertus, Medicorum planè Phoenix, *Græcæ* linguæ peritissimus. Omnes quotquot unquam fuerunt *Galenii* interpretes longè superavit, atque ita eleganter ejus opera pleraque *Latina* fecit, ut collatione utriusque textûs factâ, *Galenus* minus eloquens in *Græco*, quàm *Linacer* in *Latino* videatur sermone. *Joan. Pitsæus de Illustr. Angl. Scriptor.*

A quo (viz. *Linacro*) multa sunt *Latinae* linguæ mysteria ostensa, ac sine impietate prodita. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3.*

Magnam famam sibi peperit sex libris *de Structurâ Latini Sermonis*. *Konig. in Biblioth. & Voss. de Mathem.*

Linacer Grammaticorum doctissimus. *Beza in Act. 10. ver. 15.*

Linacrum novi, virum undequaquæ doctissimum; sed sic affectum erga *Ciceronem*, ut etiamsi potuisset utrumlibet, prius habuisset esse *Quintiliano* similis quam *Ciceroni*; non ita multo in hunc æquior, quàm est *Græcorum* vulgus. Urbanitatem nusquam affectat, ab affectibus abstinet religiosiùs quàm ullus *Atticus*, brevilloquentiam & elegantiam amat, ad docendum intentus. *Erasm. in Ciceroniano, p. 83.*

Mitto

Mitto tibi dono libros *Galen*i, operâ *Thomæ Linacri* meliùs *Romanè* loquentes, quàm antea *Græcè* loquebantur. *Erasm.* Epist. l. 10. Epist. 27.

Ejusdem operâ sic *Latine* loquitur *Aristoteles*, ut licet *Atticus*, vix in suo sermone parem habeat gratiam. *Erasm.* ibid. l. 15. Epist. 17.

Fecit in *Medicina* tantum, quantum alius *Latinus* illius ætatis quisquam. Et quamdiu in *Medicina* se continet, tamdiu laudem singularem habet: sin foras ferpat, & *Oratores* carpat, videat ne *ultra crepidam* progrediatur. Nam quamquam, in transferendis *Galen*i libris, laus ejus est propè singularis: tamen si de acumine & celeritate ingenii disputatur, aut de rebus popularibus graviter & disertè tractandis, in eo si nunc viveret, aliis laudem concederet, *Medicinam* ipse assumeret. Et tamen cur tam fastidiosus esset in audiendo *Cicerone*, nescio. Illud videmus, omnes quos ille libros de *Latini Sermonis Structurâ* composuit, exemplis *Ciceronis* abundare: ut non tam fortasse neglexerit, quàm animi quâdam morositate videri voluit neglexisse. *Joan. Chokus* de Pronunciatione *Græcâ*.

Quæcumque fecit *Linacer* magno in pretio habentur, sed pauca scripsit. Sex ejus Libri de Constructione *Latinæ* Orationis, meræ sunt animadversiones, sed eruditæ & acris judicii in optimos Authores. Magnam illi celebritatem pepererunt & de illis ut refert *Lilius* ab *Erasmo* & à *Budeo* laudatur. Rudimenta *Grammaticæ* ejus *Anglicæ Latinitate* à *Buchanano* donata fuerunt, & ejusmodi labor ut testimonium existimationis Authoris reputatus est. *Eruditorum Judicium.* Paris. 1684. per *Baillet.* Gall.

Quo (*Linacro*) nemo majorem Orationis nitorem, castitatem & condecensiam ad *Interpretationes* contulit: quarum virtutum integritatem dum diligentius tueri studet, fidelem verborum affectationem, rarò quidem, at aliquandò tamen omisit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Thomas Linacer *Medicinæ* Doctor, in Oppido *Derbia* natus est, *Oxonia* educatus: Unde postea trans *Maria* peregrinatus est, *Roma* præsertim & *Florentiæ* moram trahens. In *Angliam* redux variis linguis instructus, primus *Eruditionis* apud Gentem nostram restaurator fuit. In dubium vocatur an *Latinum*, an verò *Græcum* idioma ejus præstantius sit; an peritior *Grammaticus*, an vero *Medicus*; an eruditione, an verò probitate quoad mores insignior. Ejus operâ *Galennus* elegantius *Latine* in *Translatione* loquitur, quàm antea in *Autographo* *Græcè* locutus erat. Doctor. *Thom. Fuller*, libro de Rebus Præclaris *Angliæ.* Angl.

Extant de emendatâ *Structurâ Latini Sermonis* libri 6. Paris. 1532. & Col. 1543. 80.

Extant *Rudimenta Grammatices*, ex *Angl.* in *Lat.* per *Georg. Buchanannum*, Paris. 1533. 1543.

Londini Diem obiit die 20. Octobris, 1524. & in Ecclesiâ Divi Pauli Cathedrali propè portam magnam Borealem sepultus est, cujus tumulum monumento dein conspicuo ornavit *Joannes Caius*, Medicus *Cantabrigiensis*, Anno Dom. 1557.

Hoc ejus Epitaphium :

Thomas Linacerus Regis Henrici VIII. Medicus : vir & Græcè & Latinè atque in re medicâ longè eruditissimus : multos atate suâ languentes , & qui jam animam desponderant , vita restituit. Multa Galeni Opera in Latinam linguam mirâ & singulari facundiâ vertit. Egregium Opus de Emendatâ Structurâ Latini Sermonis , amicorum rogatu paulo ante mortem edidit. Medicinæ studiosis Oxoniæ publicas lectiones duas , Cantabrigiæ unam in perpetuum stabilivit : In hac Urbe Collegium Medicorum suâ industriâ fieri curavit. Cujus & Præsides primus electus est , Fraudes dolosque mirè perosus , fidus amicis , omnibus ordinibus juxta charus : aliquot annos antequam obierit , Presbyter factus : plenus annis ex hac vitâ migravit , multum desideratus , Anno Dom. 1524. die 7. Octob.

S A N C T E S P A G N I N U S .

Claruit A. D.
M D X.

Natione Italus , Patriâ Lucensis , cujus extat *Lexicon Ebraicum* , obiit ann. 1536. ætatis 70. Alii ejus obitum referunt ad annum 1541. Fuit Theologus Ordinis Predicatorum , & Latinè , Græcè , Ebraicè , Chaldaicè , & Arabicè doctissimus , ut *Testamenti* utriusque *Versio* ex Græco & Hebræo abundè testatur. Item ejus *Isagoge* ad Mysticos Scripturæ sensus : *Grammatica* item *Ebraica* & *Græca*. *Abraham Bucholcer*. Indic. Chronolog.

Sanctes Pagninus , *Lucensis* , *Predicatorii Ordinis* , *Concionator Apostolicus* , vir in divinis Scripturis apprime eruditus , & trium linguarum , sed *Hebrææ* potissimum peritissimus , cum animadvertisset celebrem illam *Hieronymi* *Versionem* temporum injuriâ & hominum incuriâ vel magnâ ex parte intercidisse , vel magnâ ex parte fuisse corruptam , tentavit & ipse novam aggredi totius Scripturæ translationem , *Leone X.* Pont. Max. hortante , & sumptus operi necessarios præbente. Collatis igitur inter se multis , iisdemque probatissimis *Hebræorum* exemplaribus , quantâ maximâ valuit diligentia ac fide , omne *Vetus Testamentum* ex *Hebraicâ* veritate *Latinitati* donavit , & *Hebræorum* nominum multitudinem , quàm priores interpretes in *Latinas* voces inflexerant , *Hebraicæ* linguæ prolationi restituit. Utque lector haberet rectam rationem pronunciandi *Hebraicè* , accentus *Hebræis* dictionibus superposuit , additis quibusdam in margine totius voluminis numeris , qui indicarent , quos in singulis *Hebraicæ* Scripturæ capitulis versiculi , quos *Pesuchim* appellant *Judæi* , continerentur. Quæ omnia tam solerti curâ executus est , ut ejus editionem peritissimi *Hebræorum Rabbini* omnibus , quæ nunc extant , translationibus præferant multis eam laudibus attollentes. Vertit quoque non minori laude *Novum* omne *Testamentum* juxta *Græcam* fidem : in quo , sicut & in *Veteri Testamento* , vulgatæ editionis auctoritatem , manente *Græci* contextus sententiâ sequi conatus est , Opusque suum *Clementi VII.* Pont. Max. dedicavit. *Sixt. Senens.* in *Bibl. Sanct.* l. 4.

Sanctes Pagninus vir linguarum *Orientalium* peritissimus , qui in *Galliâ* primus post

post *Hieronymum* totam *Hebraicam Scripturam Latine* convertit, magnâ industriâ ac fide. *Ioan. Buxtorf.* in Epist. Dedicat. ad *Lexic. Hebraic.*

B. Lutherus Sanctem Pagninum amplissimo celebravit elogio: *Sanctes*, in-quiens, & *Munsterus* vertunt *Sacra Biblia* studio incredibili, & diligentia inimitabili.

Sanctes Pagninus vir ex *D. Dominici* familiâ ob insignem pietatem, sacrae Theologiæ cognitionem, & summam denique linguarum peritiam maximè conspicuus. Cujus viri *Latina ex Hebraica* veritate sacrorum librorum *Interpretatio*, non parum candidis Theologis ad *Sacra Scriptura* arcana intelligenda adjumentum attulit. *Ar. Montan.* in Præfat. ad *Bibl. Hebr. Interlin.*

Sanctes Pagninus Dominicus Lexicon Hebraicum edidit, tantâ eruditione refertum, ut etiam *Rabbinos* in eo argumenti genere vicerit, & reliquos à præstantiore conficiendo deterruerit. *Gilbert. Genebrard.* l. 4. Chronolog.

In *Versione Bibliorum* elaborandâ vir ille magnus [hortatu & impensis *Leonis X.*] 25. plus minùs annos sudavit. Versionem hanc maximè literalem, cum commodè fieri potuerit, fidam, singulari judicio atque peritiâ concinnatam, *Docti* ferè omnes consentiunt. *Matth. Polus* Præfat. Tom 1. Synops. Critic. p. 4.

Gilbertus Genebrardus Pagnini Versionem hoc modo depingit: "Minus diligens, nimis ambitiosa, nimis curiosa, nimis Grammatica, nimis Grammaticarum minutiarum æmula, quæque recentium præceptionum subtilitate noxam sinceritati & sententiarum & rerum sæpiusculè afferebat; unde nec satis interdum cohæret cum Veterum *Hebraorum* doctrinâ, nec cum fidei *Catholicæ* Mysteriis. *Gilbert. Genebrard.* Præfat. in *Origen. Opera.*

Leonis Decimi Pontificis Maximi hortatu & ope *Bibliorum Versionem* felicissimo successu tentavit *Santes Pagninus Lucensis*: *Ebraicæ* quidem Veritatis ubique ad verbum retinens, majoremque ejus quàm Latinitatis rationem habens, *Perfectæ* propemodum, & absolutæ *Sanctorum Voluminum Interpretationis exemplum* dedit. Attamen ut punctum omne ferre difficile est, quidam in eo nimiam diligentiam, ambitionem, ac curam; tum morosam minutarum quarumque rerum ac levium affectationem, inconcinnitatem etiam, & obscuritatem culparunt; reclamantibus licet *Rabbinorum* peritissimis, quibus summopere probatur. Interpretatio hæc, ac reliquis anteponitur. *Huet. de Clar. Interpret.* pag. 144.

Scriptura Interpretanda rationis utile nobis exemplar proposuit *Sanctes Pagninus*, vir eximiâ *Ebraicæ* linguæ peritiâ insignis; sic enim *Biblia Sacra* transtulit, ut verba verbis quasi demensa & paria accuratè adsonent: quam ipsius in *Veteri Testamento* operam, eruditorum quidem studiis accommodatam, sed si ad *Tyrannes* instituendos conferre velles, aliquibus laborantem locis. *Idem* de *Opt. Gen. Interpret.*

Pagnini versio hoc insuper defectu laborat, quòd sæpè obscura sit atque barbara, imò & *Solacifinis* fœta. In hac fuit opinione quòd ad fidelè *Scripturae Translationem* elaboranda literam exactè & ex rigore Grammaticæ sequendum esset; quod præsumptæ huic accurationi è diametro repugnat, quia rarum est quod

duæ linguæ in suis loquendi modis convenient; & ita tantum abest ut *Autographum* exprimat eadem puritate qua scriptum est, quin potius illud deformat omnibusque ejus ornamentis spoliat. Novi tamen plures hanc Interpretationem magni æstimare, eamque plurimis cæterarum Scripturæ Versionum antepone; sed illam dubio procul non satis examinarunt. Hist Crit. Veteris Testam. lib. 2. cap. 20. à Jes. Richard. Simon. Gall.

Sanctes Pagninus Biblia primus in *Commata* distinxit; quæ sunt eorum versiculi. Veteres non distinguebant, sed librum duntaxat citabant. *Hieronymus* meminuit. Capitum in versus distinctio recens est. Oportet *Pagnini* Bibliorum Versionem esse bonam, quia doctus fuit in lingua Hebraica. *Scaligerana* posterior. Gall.

Sanctes Pagninus, *Lucensis*, *Italus*, Ord. Prædicatorum, *Lugduni* ad *Rhodanum* diu vixit, & tandem obiit anno 1541. ibidem in Templo Prædicatorum conditus ante Odeum. Vir fuit, ut Scripta ejus abundè probant, linguæ *Hebraicæ* peritissimus, & laudatissimus orator: ut *Symphorianus Champetius*, qui hominem sæpè dicentem audivit, testatur, præfatione in ejus *Isagogen*. *Pagnini* beneficium est, quòd *Thomas Guadagnus*, vir locuples, ad cæteras impensas in Dei honorem, & publicum bonum, quibus *Lugduni*, *Avenione*, *Florentia* clarus erat, adjiceret ædificationem Nosocomii *Lugdunensis* ad excipiendos peste contactos, quod S. *Laurentii* vulgò dicitur. Scripsit autem in Scripturam Sacram quamplurima, quæ *Sixtus Senensis*, *Possevinus*, & alii enumerant. Fateor quidem, nonnulla apud eum, præsertim quoad vulgatæ *Bibliorum* editionis immutationem, meritò improbari, quæ *Possevinus* annotavit, & quæ in posterioribus editionibus expunctione damnata sunt: non tamen omnia, quæ apud *Pagninum* displicent, sunt ab eo profecta. Pleraque enim *Genevensium* interpolatorum nequitia sunt adscribenda, tametsi e mentito loci nomine in lucem sint edita, & malâ fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata. *Aub. Mirans*.

* *Thesaurus Linguae Hebraicæ Sancti Pagnini*, auctus operâ *Joannis Mercerii*, & *Antonii Cevalerii*, prohibetur, donec expurgetur. Vid. *Indic. Tridentinum*, in Append. Certorum Auctorum.

Extant *Hebraicarum Institutionum Grammatices* lib. 4. *Par.* 1549. 8°.

Extat *Lexicon Hebraico-Latinum*, recognitum per *Mercerum* & alios. *Lugd.* 1575.

Epitome Lexici Hebraici Antuverp. 1578. 8°.

Extat introductio in sacras Literas & Mysticum S. Scripturæ intellectum. *Col.* 1563.

JOANNES CUSPINIANUS.

Clar. An. D. MDXV. **G**ermanus, natus est *Suveinfurti* anno 1473. Obiit anno 1529. Aprilis 19. die, *Vienna*; quam eodem anno *Solimannus Turcarum* Tyrannus, die 22. Septembris, obsidere cæpit.

Scripsit de Consulibus, & Romanis Imperatoribus---Historiam *Austriæ*---
Tabulam

Tabulam *Hungariae*----- De rebus *Turcarum*.

Optimus Imperator *Maximilianus* eum in Senatum suum adscivit; eumque in *Hungariam*, *Bohemiâ*, *Poloniâ*que Oratorem misit, annis duodecim continuis ejus consilio & opera in difficillimis rebus sæpissimè usus. Cùm nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam pervenisset; ut ab oblivione labores suos vindicaret, ad scribendam Historiam se applicavit. Et quia in summi Imperatoris aulâ diu versatus fuerat; de *Consulibus* & *Romanis Imperatoribus* scribendi argumentum arripuit: Ad quod institutum multam supellectilem suppeditavit rarissimorum librorum copia. Patebant enim ei ex *Cæsaris* liberalitate & beneficentiâ omnes undique vetustiores Bibliothecæ: omnia *Ducum Austriae* secretiora scrinia & ἀρχεῖα ex quibus vir omnium diligentissimus, multa, quæ ab aliis prætermissa sunt, accuratissimè depromsit. *Melchior Adamus* in vita ejus.

Posteâ *Cæsares* & *Imperatores* usque ad *Divum Maximilianum* perduxit. Quos morte præventus inemendatos, & ob Scriptoris inscitiam fœdissimis erroribus depravatos reliquit. De dicendi genere aut elegantiâ, quibus tanta Historia ornari & illustrari potuisset, non admodum eum sollicitum fuisse video. Forsan si quid conjecturâ consequi possum, satisfacturum se ingenuo Lectori arbitratus, si quæ ipse verissima comperisset, simplicissimâ oratione manderet posteritati. Tolerabiliorem hujus nostri dictionem faciet ingenuitas & fides, cum incredibili diligentia, & studio perquirendæ veritatis conjuncta. Satis enim est Historico, ut præclare dixit apud *Ciceronem Catullus*, non esse mendacem. *Nic. Gerbel.* in Lit. ad Lectorem, quas *Cassini.* de *Cæsar.* operi præmisit, an. 1540. scriptis.

Quod verò laude maximâ dignum est, nihil omisit, quod visum est illi ad ordinem rerum, ad cognitionem antiquitatis, ad temporum rationem & consequentiam, ad mores, ad susceptæ materiæ explicationem pertinere. Nam illud in primis admiratione dignum censebis; cùm de *Latinis*, *Græcis*, *Francis*, *Germanisque* Imperatoribus, quinetiam de *Turcis* scribendum esset, adeò bellè, adeò aptè, adde, etiam diligenter singulos singulis temporibus adaptavit, ut veluti uno in conspectu, simul omnes sub oculis veniant. Illud verò uno ore fatentur eruditi, nihil unquam plus erroris, plus obscuritatis attulisse studiosis hominibus, quàm si quis genealogiarum rudis & ignarus ad scribendam Historiam accesserit: quâ in re, ut verè dicam, nullum adhuc ego legi diligentiorẽ *Cuspiniano.* *Idem* ibidem.

Miramur quoque diligentiam laboremque viro regiâ in aulâ conspicuo longè honestissimum *Cuspiniani Viennensis*, à quò civili quâdam facundiâ *Germanorum* & *Byzantinorum Cæsarum* Imperia, propinquitates, stemmata, mores, atque exitus referuntur. *Paul. Jov.* in Elog.

Cuspinianus Vir simplicissimæ probitatis. *Lips.* in excursu ad l. 3. *Taciti Annal.*

Ioannes Cuspinianus, vir eximiâ fide & eruditione. *Jos. Scalig.* de Tempor. Emendat. l. 5.

Ioannes Cuspinianus Suvinfurtensis, Medicus & *Maximiliani* Imperatoris
Y y y 2 Orator,

Orator ; atque diligentissimus inquisitor Antiquitatis. *Ioan. Gualter. in Chronic.*

Historiam *Cesaream* scripsit *Ioannes Cuspinianus*, solers Antiquitatis Indagator, à *Julio Cesare*, usque ad *Maximiliani I.* mortem, luculentum sanè opus, & omnium lectione dignissimum : utpote quo, dum vitas omnium ordine *Imperatorum* describat, non tantum, insignia eorum exempla dicta & facta, quicquid in illis honestum esset vel secus proponit : sed universam etiam temporum seriem (supra mille quingentos & viginti annos) integram connexamque, non intercisam aut mutilatam, posteritati reliquit. *Whear. in Meth. leg. Hist. sect. 25.*

Tanta præter eximiam facundiam in eo fuit prudentia & fides, & tenacitas silentii circa res arcanas, ut vigilantissimus Imperator *Maximilianus I.* fidelissimo illius pectori reconditissima quæque tutò committere potuerit. *Petr. Lambec. lib. 2. Commentar. de Augustiss. Biblioth. Cesar.*

Ioannes Cuspinianus magnum suo ævo Historiæ lumen. *Voss. de Hist. Lat. p. 428.*

* *Ioannis Cuspiniani* Liber inscriptus, *Imperatorum & Cesarum vita* cum Imaginibus ad vivam effigiem expressis, in Indice certorum Auctorum prohibetur, donec corrigatur. *Ind. Trident.*

Extant de *Consulibus Romanis*, atque item de *Cesaribus & Imperatoribus* Commentarii. Descriptio *Austria*, & alia quædam cum Annotationibus *Wolfgangi Hungeri.* *Francofurti* anno 1601. fol. apud *Claudium Marnium.*

M A R T I N U S L U T H E R U S.

Clar. An. D.
MDXVII.

Germanus *Islebi* anno 1483. natus : anno 1504. fit Monachus Ordinis *Augustiniani* : anno 1517. factus est *Religionis Reformate* Dux atque Antesignanus : obiit demum in oppido natali anno 1546. *Wittemberga* honorificè sepultus. *Gul. Cave.*

Martinus Lutherus, Scriptorum Ecclesiasticorum coryphæus, veritatis cælestis entheus planè & imperterritus vindex, *Germaniaque Helias* è cujus unico scriptorum folio plus quàm ex omnibus *Thoma* Scriptis addisci posse, Magnus quondam *Erasmus* ad *Marinum Caracciolum* Legatum Pontificium verissimè falsus est. De quo *Wolfgangus Severus*, Augustissimi Imperatoris *Ferdinandi I.* quondam Præceptor, parrhesiasticè cecinit :

Iapeti de stirpe sacrum Doctore Luthero

Major em nobis nulla propago dedit.

Et adde iudicium *Georgii Fabricii*, ad *Scr. antiq. notatum*, p. 211.

Inter Theologos est gloria prima Lutherus,

Nam merito Christi nemo magis tribuit.

Olear. in Abac. Patrum.

Quem

Quem (*Lutherum*) non *Cæsares*, non Reges, non fulmina ex Arce *Tarpeia* vibrata, non ullæ innumerabilium *Sophistarum* *Phalanges*, vel tantillum teruerunt. *Theodor. Beza*.

Vir etiam hostium iudicio magnanimus, talia certè ausus, quæ totus miratur orbis, & unus ferme *Orbi* conjurato obnixus. *Hofman*.

Res & verba *Philippus*, res sine verbis *Lutherus*, verba sine re *Erasmus* *Edvv. Leigh*. de viris doct. illustrib.

Pomeranus est *Grammaticus*, & verborum vim explanat: Ego sum *Logicus*, monstro contextum rerum & argumenta: *Iustus Jonas* est *Orator*, copiosè & ornatè differit: Sed *Lutherus* est omnia in omnibus, est miraculum inter homines; quidquid dicit, quidquid scribit, id in animos penetrat, & mirificè relinquit aculeos in cordibus hominum. *Phil. Melancthon*.

Homo nudus omni præsidio, non clam & per cuniculos insidias struxit [ut fraterculi solent vitæ Imperatorum & Principum] sed aperto Marte *Monarchiam* aggressus est *Pontificiam*, exercitatissimos belli Duces, *Cajetanum*, *Sylvestrum*, *Eckium*, aliosque instructissimos ab omni apparatus genere profligavit, & ingenti animo Heroicoque ausu, *turrim* aggressus *Babylonicam*, penè jam, quod felix in posterum faustumque sit, demolitus est. *Richard. Montacut*. in *Antidiat*. 9.

Lutherus Theologus consummatus, profundus, incomparabilis, sacram Theologiam ad Fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non Evangelicam, sinceram, simplicemque suam illam innocentiam, omni prorsus seculari Philosophiâ explosâ, revocare conatur. *Paul. Langius*, *Cytic. Monachus*, in *chron*.

Lutherum non novi, nec libros illius unquam legi, nisi fortè decem aut duodecim pagellas, easque carptim. Ex his quæ tum degustavi, visus est mihi probè compositus ad *mysticas* literas veterum more explanandas, quando nostra hæc ætas immodicè indulgeat argutis magis quàm necessariis *Quæstionibus*. *Erasm. Epist.* l. 14. *Ep.* 5.

In *Luthero* demiror duas tam diversas personas: quædam ita scribit, ut spirare videatur *Apostolicum Pectus*: rursus in diatribis, in sannis, conviciis, in salibus quem non vincit scurram? Magno animo contemnit *Cæsares* & *Pontifices*, & ad levissimorum abjectissimorumque hominum susurros sic debacchatur in quemlibet, velut oblitus quam agat fabulam, & quam personam induerit. *Erasm. Epist.* l. 18. *Epist.* 24.

Lutherus *Gracè* nihil penitus noverat, quum ad scribendum accessit, *Latine* parum admodum: & quæ tuenda susceperat, dialecticâ, & argumentationculis tutatus est, non linguis. *Lud. Viv.* de *Caus. Corrupt.* Art. p. 132.

Lutherus *Protestantium* primus fuit qui *Biblia* in linguam vulgarem ex *Hebræo* Codice interpretari ausus est, quamvis admodum mediocriter tantum *Hebraicum* idioma calleret. Cum liberi & audacis esset ingenii, *Beatum Hieronymum* accusavit quòd *Hebraicum* Idioma nunquam perfectè intellexisset. Sed fortiori ratione defectus hujusce culpabatur ipse, & quod in hujusmodi Opere præcipi-

tanter nimium processerit, quod spatium exigebat longè diuturnius illo quod ad ipsum insumsit. Unde etiam Versionem suam ad incudem revocare coactus fuit, ejusque alteram editionem procudendam curare. Sed hæc revisio non fecit ut peritiores illius ævi Protestantes utramvis approbarent, quinimo pluri-
mi eorum defectus illarum, qui non pauci erant, notare non abstinuerunt. Jes.
Rich. Simon. Hist. Critic. V. T. l. 2. c. 23. Gall.

Sebastianus Munsterus absque dubio *Germanicam Lutheri* Versionem indicare voluit, cum in una Præfationum suarum fronte Bibliorum suorum præfixarum, dixit se potuisse innumeros locos notare, quos perperam transtulerint recentiores Interpretes, eo quòd ad Hebraicæ Linguae studium non satis appulerint animum. Prætereaque idem Author suis in *Iona* cap. secundum, Notis, *Lutherum* nominare non veretur, illumque corripere quod negativè verterit, quod in Hebræo affirmativè enunciatur. Eadem illa *Lutheri* versio publicè pariter rejecta fuit in *Synodo* Theologorum R. P. R. Dordraci congregatorum, ubi cautum fuit novam *Belgicam* Versionem totius Scripturæ adornandam esse, eo quod vetus *Belgica* Versio quæ tunc in usu erat ad *Germanicam* Versionem *Lutheri* exacta fuisset, quam erroribus refertam existimabant. *Zuingliani* pridem antea novam totius Scripturæ Versionem in suum usum elaboraverant, ob eandem causam *Lutheranâ* uti detrectantes, utpote quæ, plurimum *Protestantium* judicio, parum accurata erat, quæque ab audaci viro & præconceptis opinionibus turgido facta fuerat. Idem ibid. Gall.

Luthero Germanicorum Protestantium Patriarchæ, non satis fuit integrorum Bibliorum ex Hebraicis Græcisque Codicibus Translationem in vernaculam suam linguam exsculpisse, censuit insuper opus esse Verbum *Dei* suo modo explicare, ut eo arctius cohiberet eorum animos quos in partes suam pertraxerat. Sed ille Patriarcha feliciorum successum suis in *Biblia Commentariis* nactus non est quàm in Versione sua. Utramque præcipitanter nimis præstitit, & plerumque anticipata judicia quorum plenus erat tantummodò consuluit. Ut peritus existimaretur, frustra respuit aliorum opiniones dum ei ridiculæ videbantur. Commentaria sua Quæstionibus Theologicis innumerisque aliis à scopo alienis perpergit; ita ut illa sint potius Lectiones Theologicæ vel Disputationes quàm genuina Commentaria. Id in sua libri *Geneseos* expositione cernere est, in qua digressionum ingens numerus deprehenditur, quæ judicium solidum parum redolent. Arbitratus est, dum Lectiones Morales habebat, & illos qui à se dissentiebant Stentoreis clamoribus imperebat, magnas elucidationes *Dei* Verbo se fœnerare; sed vel ex ipsius libris judicari facile potest illum merum ardelionem & virum animi impotem semper fuisse, qui sagacitate quadam ingenii & imaginationis fervore tantum valebat. Nihil neque sublime neque doctum occurrit, ejus in *Biblia Commentariis*, omnia ibi abjecta & simplicia; & eo quòd Theologiæ operam navasset, Quæstionum Theologicarum Rhapsodiam potius composuit quàm *Commentarium* in Scripturæ contextum. Cui rei addi potest, illum crassissima Minerva loqui, suosque sensus sæpius quàm rationem suam sequi. Jes. *Rich. Simon. Hist. Crit. Veteris Test. lib. 3. cap. 14. Gall.*

Lutherus

Lutherus Doctus vir in Hebraicâ Linguâ, ex quâ benè *Biblia* vertit; sed *Calvino* inferior. *Scaligerana* prima, p. 104.

Nos *Luthero* caput & summa pectoris, adde etiam media & ima, denique ventrem & femur, id est omnia in quibus vita Religionis consistit, deberi fate-mur. *Martin. Ruarus.* in 1. cent. Epist. p. 88.

Ingenium nactus est [*Martinus Lutherus*] à Naturâ sagax, acre, præfervidum ad magna quævis aggredienda factum, vir, si quis alius, invicti atque imperterriti animi. Quoties veritatis agebatur causa, nec amorem cujusvis curabat, nec odium; Pontificis fulmina, Imperatoris edicta, non minus quàm Plebis convicia insuper habuit, & fortiter contempsit. Interim haud iverim inficias, *Lutherum* affectibus liberiùs quàm par erat, sæpiùs indulgisse, atque etiam in majorum gentium Principes impotenti animo strinxisse calamum. Verùm quisque suos parimur manes. In re literariâ non segniter desudavit, ipse, prout ea ferebant tempora, haud mediocriter eruditus. In indagandis S. Scripturæ sensibus studium præcipuè posuit, ejusque bene magnam partem Commentariis explicavit. Theologiam à multis retrò seculis corruptam ad pristinam integritatem pro virili revocavit. Quâ quidem in re, si minus forsan alicubi Orthodoxus videatur, vitio non tam ipsi, quàm temporis, quò vixit, conditioni vertendum est, nec mirum, si maculas quasdam contraheret, qui *Augia* stabulum repurgare aggreditur. Primævæ Antiquitatis normam ante oculos habuit, & certè [ut in Epistola ad Cardinalem *Albertum*, rectè olim notavit *Erasmus*] multa in libris *Lutheri* damnantur ut Hæretica, quæ in *Bernardi Augustini*que libris ut orthodoxa, immò ut pia leguntur; additque, *Lutherum* multa imprudenter magis quàm impiè scripsisse. Nec præteriri debet quod in *Lutheri* vitâ refert M. Adamus, *Erasmum*, Pontificis oratoribus ipsum ad *Lutherum* oppugnandum incitantibus, respondisse, *Major est Lutherus, quàm ut in illum scribam; imò tantus, ut ex Lutheri unicâ pagellâ perlectâ plus erudiar, quàm ex Thomâ toto.* Stylo usus est sanè duriusculo, rari quippe adhuc erant *Erasmi, Politiani, Longolii, Bembi, Sadoleti*, qui cum *Cicerone, Livio, Terentio* familiariter versabantur. Utcumque verò incompta & inelaborata sit, genuinam certè pietatem, & ingentem ubique zelum spirat vivida *Lutheri* dictio, nec tam verba, quàm res fundere videtur. *Henr. Wharton* in Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.

Rex *Henricus VIII.* ad famam sibi comparandam, & ut Clerum sibi semper faventem haberent, hunc non modò autoritate sua juvandum esse putavit, sed etiam eorum propugnator fieri voluit, & adversus *Lutherum* in Septem Sacramentorum patrocinium scribere. Magnificis laudibus librum hunc extulerunt Clerici tanquam eruditissimum Opus quod sub Sole unquam extitisset; Regique *Salomoni* omnibusque omnium ætatum Imperatoribus Christianis illum æquipararunt, Præcipuumque hoc fuit in plures annos adulationis argumentum, præter gloriosum Titulum, *Fidei Defensoris* quem hac de causa Pontifex ipsi retribuit. Fatendum autem est, si Seculi constitutio attendatur, quòdque Regis hoc Opus esset, aliqua id commendatione dignum fuisse. Sed *Lutherus* tunc ne minimo quidem timore perculsus est, quin potius gloriam hinc duxit, quod

tantus

tantus Rex in arenam cum ipso descendisset, & ad ejus librum responsum remissit. Hoc autem non reposuit absque acrimonia copiosè permistâ, in quo universim culpatus est tanquam oblitus magnæ venerationis quæ Supremorum Principum personis debetur. *Burnetti Historia Reformationis lib. 1. pag. 31. Anglicè.*

Lutherus sanè vir fuit sublimibus animi dotibus magnisque virtutibus ornatus. Vastæ erat intelligentiæ, quæ cum evexit ad cacumen Doctrinæ Seculo quo vivebat incognitæ: Mirifica erat ejus in Scripturis notitia, elocutio ejus erat mascula, ejusque ratio cinandi methodum comitabatur tota subtilitas quam venerandæ ac perspicuæ veritates à se traditæ ferre poterant. Ejus cogitationes ad magna cœpta semper propendebant, ejusque constantia ad eorum executionem sufficiens erat. Animi ejus fidentia nec concuti, nec stupefieri poterat; Ejusque illa *παρρησία* [nec enim id alio nomine censere possim] coram frequentibus *Wormatiæ Comitibus* illa non minor fuit qua usi sunt olim *Apostoli*. Vita ejus sancta fuit, & dum ei per otium secessum petere licebat, severa. Ejus virtutes activissimæ cum affabilitate, non autem desidiosæ atque tetricæ quales sunt Claustrales. Nulla ipsum agitabat Ambitio præter ardorem in Dei cultum; quod ad cætera spectat, neque possedit, neque expetivit unquam nisi quæ ad meram vitæ sustentationem sunt necessaria. Temperamenti erat inprimis avaritiam aut abjectum quemvis affectum averfantis; Benignus erat etiam in delinquentes, nulla proprii commodi ratione habita. Si in hanc *Virtutum Congeriem* aliquis defectus irrepsit, memores esse debemus summum etiam Apostolum non fuisse *inculpatum*. Si quandam in ejus Doctrinæ *Corpore Labem* cernere liceat, nec etiam maxima Ecclesiæ lumina, & vel in hujus purissima ætate, ut novimus, in omnibus suis Opinionibus sani fuerunt. Omnibus perpensis meritissimè profectò erumpere possumus in hoc Prophetæ dictum & exclamare, *Quam speciosi sunt in montibus pedes ejus qui lata fert nuntia.* *Responsio ad quasdam Considerationes in M. Lutheri Genium.* Oxonii excusum anno 1687. 4°. Anglicè.

Opera ejus comprehenduntur septem Tomis, fol. *Witteberg.* 1558. *Latine.*

* *Martinus Lutherus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino.*

JOANNES OECOLAMPADIUS,

Aliàs *HAUSSCHEIN* dictus.

Clar. An. D.
MDXX.

Germanus, natus est anno 1482. *Basilea* Concionatoris & Theologi munere functus est.

Scriptis multa, variis in locis separatim impressa, quæ distribuuntur in *Exegetica, Didascalica. Apologetica.* Multa quoque è *Græco* & in *Latinum* Sermone transulit.

Primus Reformator & verus Pastor Ecclesiæ *Basileensis.* *Zuinglius* & ille eruditione, studiis, autoritate, loco, ætate, pares erant: inter quos tanta animorum conjunctio, ut amicitia sanctior certiorque, quam vera conciliarit pietas, vix inter

inter ullos unquam fuerit---In dissidiis Controversiisque componendis felix admodum habitus. In scribendo, commentando, docendo, confutando omnis generis adversarios, & transferendo plurima, magnum sibi nomen, Ecclesiæque fructum comparavit. Cujus lucubrationes in *Prophetas* aliquot mirum in modum à viris doctis probantur. *Iac. Verheid.*

Oecolampadius satis novit *Gracè*, *Romani* sermonis rudior, quanquam ille magis peccat indiligentiâ quàm imperitiâ. *Erasm. l. 19. Epist. 23.*

Oecolampadius, vir ob trilinguam eruditionem, ob doctrinæ scientiam & usum, antiquitatis denique Ecclesiasticæ exactam cognitionem, suâ ætate nulli secundus *Melch. Adam* in *Vit. Oecolamp.*

Cùm in publicum prodiiisset libellus de *Eucharistiâ*; Senatus *Basiliensis* rei insolentiâ motus, eum tantisper apud se vendi prohibuit; donec à *Censoribus* examinaretur, & certius quippiam decerneretur. Consuluit itaque *Erasmum Roterodamum*, *Berum Præpositum*, & *Cantiunculam*. Jurisconsultum, quidnam de scripto illo sentirent? *Erasmus* Senatui respondit hisce verbis: S. P. Magnifici Domini celsitudinis vestra hortatu, perlegi librum *Ioannis Oecolampadii* de *Verbis cœnæ Domini*, meâ sententiâ doctum, disertum, & elaboratum; adderem etiam pium, si quid pium esse posset, quid pugnat cum sententiâ consensuque Ecclesiæ à quâ dissentire periculosum esse judico. Ad amicos autem scripsit: *Oecolampadium* emisisse libellum, tam accuratè scriptum, tot machinis argumentorum, torque testimoniis instructum, ut posset vel electos in errorem pertrahere. *Melch. Adam. ibid.*

Hic, quia vir erat singularis eruditionis, & magnæ autoritatis, plurimos veneno *Zuingliano* per libros suos infecit. *Bohem. Epitom. Hist. Eccles. pag. 957.*

Emicuit dudum perillustis eruditio in *Ioanne Oecolampadio*, sed profectò clariùs & luminosiùs illuxisset, nisi *Christiana Hostia* sacramentum repudiasset. *Paul. Iov. in Elog.*

Joannes Oecolampadius Winspergensis, eruditione & pietate præstantissimus Theologus. *Gesner. in Biblioth.*

Ut doctrinâ sic vitæ sanctimoniâ colendissimus fuit *Boissard. in Icon.*

Hunc (*Oecolampadium*) *Erasmus Roterodamus* in edendis *Novi Testamenti* Annotationibus consuluit, sibi que adhibuit. Operâ subsidiariâ illius, non solum pietate, verum etiam trium peritiâ linguarum eminentis, adeoque veri Theologi, se adjutum esse ingenuè ipsemet *Erasmus* fatetur.

Sub finem Novembris anno 1531. *Oecolampadius* è vitâ decessit. Ex interitu *Zuinglii* maximum animo perceperat dolorem, eaque res morbum etiam auxisse putatur: erant enim conjunctissimi. Natus fuit annos 49. Extant ejus in *Prophetas* aliquot lucubrationes, quæ valdè probantur doctis. *Ioan. Sleidan. Comment. lib. 8.*

Oecolampadium extinctum, utinam possem dolere jure. Sic enim literæ & doctrina hominis postulabant, nisi extitisset ille in alio genere perniciosus. *Sadolet. l. 4. Epist. ad Erasm.*

Deplorarunt hujus viri obitum præstantissimi quique : inter quos *Sebastianus Munsterus* carmine *Hebraeo*, & *Theodorus Beza* Latino Hendecasyllabo.

P A U L U S Æ M I L I U S.

Clar. A. D.
MDXX,

Veronensis, Parisinus, in æde Deiparae Canonicus, obiit 1529. III. Non. Quintil.

In Gallis ætatis cursum sub *Ludovico XII.* & *Francisco I.* agebat *Paulus Æmilius*. Magnum is sibi nomen paravit Opere inclyto de rebus Gestis *Francorum*: cui annos 30. impendisse dicitur. Ac libros quidem novem perfecit: decimum, morte præventus, reliquit imperfectum. Sed eum propinquus illius, *Daniel Zavarissus Veronensis*, ex schedis dispersis, multâque liturâ obductis, collegit, ac digessit ita, uti nunc legitur. Desinit *Æmilius* in anno quinto *Caroli VIII.* qui *Christi* est 1488. *Laconicam* ei brevitatem tribuit *Paulus Iovius*. In historiâ tamen belli sacri, duce gesti *Godefrido Bullionio*, luculentius se diffundere, mediamque ait viam insistere. Sed quicquid de cæterorum *Laconismo* dicat *Iovius* omninò Scriptor est elegans, ac disertus. *Voss.* de Hist. Lat.

Paulus Æmilius in Gallis, & res quoque Gallicas scripsit, etsi non *Gallus*. *Ludovicus XII.* decus hoc *Italia* abstulit, & vindicavit sibi. Ille, ut rem dicam, penè unus inter novos, veram & veterem Historiæ viam vidit, eamque firmo pede calcavit. Genus scribendi ejus doctum, nervosum, pressum; ad subtilitatem & argutias inclinans, & relinquens defigensque aliquid in animo seriâ Lectoris. Sententias & dicta sæpe miscet, paria antiquis. Rerum ipsarum scrutator, severus judex: nec legi nostro ævo, qui magis liber ab affectu. Dedeus ævi est, quod minùs ille placeat, quasi pauci sint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæc labeculæ: quòd stilum parum nescit, & spargit dividitque eum in minuta quædam membra. Hoc cum in omni seriosa oratione parum congruum, tum in *Annalibus* minimè. Deinde quòd inæqualis, alibi nimium anxius & castigatus, ideoque subobscurus; alibi (sed rarer) laxus & solutus. Vetustatis etiam nescio quid affectat in nominibus hominum, locorum, urbium immutandis, & in veterem formam redigendis: sæpè eruditè, interdum vanè, sed, ut ego judico, semper indecorè. In quibus, si refingere leviter eum nobis fas: (audeo dicere) virum daremus supra omnem hanc novitiam, & ad priscam laudem, *Lips.* Not. ad Lib. 1. Politic. c. 9.

Paulus Æmilius, cui de Scriptoribus Gallicis, plurimum creditur, sæpe historiam confundit, sæpè non ex rerum fide, sed ex impetu calami interpolat, fingit multa, ut animò concepit, non commemorat, ut memoriis publicis ea debere potuit. --- Non parùm adulari Pontificiæ curiæ doctus. *Joh. Henr. Boecler.* in Præfat. Ser. Cæsar. German.

Vir clarissimus; gravitate, judiciò & eloquentiâ præstans; obiit Anno Dom. 1529. *Theoph. Dassiliand.* in Descript. Urb. Ital.

Si compendium rerum *Francicarum* legere desideras, adi Historiam *Pauli Æmilii Veronensis Itali*, qui vixit sub initium seculi superioris in *Galliâ*. Quem admodum

admodum *Polydorus Virgilius, Italus*, prosequitur *Res Anglicanas*; sic ille *Gallicanas*: desidero in eo quòd dictio ejus nimis sit concisa, & affectatione Antiquitatis vocabula locorum mutet in aliam flexionem, v. gr. *Geldriam Geldnam* vocat. Nec dubium, quin id verè dicat, sed tamen pro tempore loquendum est. *Herman. Conring. de Regno Gal.*

Pauli Emilii & reconditam eruditionem, & diligentiam, & vitæ sanctitatem, & summam in Historiâ fidem exosculor. *Tullianam* dictionem nec affectavit, nec habet. *Erasm. in Ciceroniano.*

Meliori fide Historiam scribere, quàm *Gaguinus* fecit, qui affectus suos miscuit, *Ludovici Vivis* sententia est.

Eloquentissimus Vir, & antiquarum originum vindex *Paulus Emilius Veronensis*. *Ios. Scalig. Epist. l. i. Epist. i.*

Paulus Emilius tam Sanctus & incorruptus enarrator Historiæ, ut jure jurando putes obstrictum tam elegans, ut nisi recentiora rescriberet, videri possit haud infimus *Antiquorum Thom. Morus* in *Epist. ad Germanum Brixium.*

Paulus Emilius Veronensis, vir eximiè doctus, nunquam sibi satisfaciebat, sed, quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: diceres *Opus* non correctum, sed aliud: idque subinde faciebat. Quæ res in causâ fuit, ut citiùs *Elephant* pariant, quàm ille quicquam edere posset. Nam *Historiam*, quam edidit, plusquam 30. annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactum, ut evulgaret. *Erasm. in Apotegm. l. 6. p. 582.*

Pauli Emilii Veronensis malignum silentium non silebo, qui multorum non meminit quæ ad *Gallorum* gloriam pertinerent. Nec ea ignorasse dici potest, quæ nullus ante ipsum præterit, ut *oleum* illud ad unctionem Regum cœlitus demissum, & *lilia* similiter: quibus si fidem non adhibuit, eam saltem hominum mentibus opinionem insitam esse dicere oportuit. *Verder. in Auctor. Censione, p. 88.*

Claudii Verderi judicium non moramur, qui ut olim *Herodotus Plutarchum*, ita *Emilium* ipse maligni animi reum agit. Et quo argumento? nempè quia vulgata illa de *Oleo* ad Reges inungendos cœlitus demisso, deque *liliis*, præterire maluerit, quàm ut sententiam de eo suam apponere insimul cogeretur. *Voss.*

Extant de *Rebus Gestis Francorum* libri 10. *Basileæ* 1601. apud *Henricum Petri*. Addita est continuatio *Arnoldi Ferroni*.

T H O M A S de V I O.

A Patriâ dictus vulgò *Cajetanus*, ex Ordinis *Prædicatorum* Generali Magistro *Clar. A. D. MDXX.*
Episcopus *Cajetæ*, & Cardinalis *S. R. E. tit. Sancti Xysti à Leone X.* creatus, vixit usque ad Annum *Christi* 1534. ætatis 66. quo obiit 4. Idus Aug. & conditus est ad ostium templi *B. Mariæ super Minervam. Phil. Labbe de Script. Eccles.*

Scriptis Commentaria in totam summam *S. Thomæ*. Denique opuscula per multa, & librum *Jentaculorum*, & summam casuum conscientiæ.

Scriptis etiam Commentaria in omnem sacram Scripturam, præterquam in *Prophetas*, & in *Apocalypsim*, &c.

Vir tam vitæ sanctimoniâ, quàm ingenii præstantiâ illustris, subtilissimus, Dialecticus, admirabilis Philosophus, Theologus incomparabilis, & inter eruditissimos doctissimi sui seculi longè eruditissimus---Hic in extremâ senectute suâ, post innumeras lucubrationes in *Aristotelis* Philosophiam, & in omnem D. *Thomæ* Theologiam editas, totam Veteris, ac Novi Testamenti molem juxta literæ sensum omnium difficillimum ex *Hebræâ* & *Græcâ* veritate nudo brevique sermone exposuit, exceptis *Cantico Canticorum* & *Prophetis*, quos moriens inchoatos deseruit, & *Apocalypsin* quam de industriâ intactam reliquit inquiring, in eâ exponendâ non ingenio, sed divinatione opus esse. *Sixtus Senens.*

Vir fuit summi ingenii, nec minoris pietatis. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccles.

Cajetanus vir meo judicio, quamvis Papista, tamen candidus, plurimumque distans ab ea pertinaciâ, quam in reliquis deplorare cogimur---Omnes Epistolas *Nov. Test.* & *Actorum*, librum recensuit ad Veritatem *Græcam* & *Annotationibus* illustravit infra spatium circiter decem mensium, *Dan. Chamier.*

Vir fuit pusillâ staturâ, sed ingenti animo, felicissimâ memoriâ, & ingenio maximo: adeo ut inter omnes sui temporis *Theologos* princeps haberetur. Adolescens togam *Prædicatorum* sumpsit, in quorum cœtu sic ad virtutis & doctrinæ studia se composuit, ut adolescens, cum Generalia Ordinis Comitia *Ferraria* celebrarentur, in publicâ certatione, cum *Ioanne Pico Mirandulano* congressus, spectante *Ferraria* Duce, totoque *Ferrariensi Senatu*, magno omnium applausu, ipsoque *Pico* postulante, palam insignibus & titulo *Doctoris* ornatus fuerit. *Aubert. Mirans* in *Bibl. Ecclesiast.*

Thomas de Vio, Ecclesiæ *Romanæ* nobilissimus *Cardinalis*, acerrimi vir judicii, Theologus in Scholâ *Latinâ* longè celeberrimus. *Ioan. Dall.* de lib. *Suppos.* *Dionys.* *Areop.* & *Ignat. Antioch.* l. 1. c. 36.

In Theologiâ *Scholastica* tam insigniter doctus, ut nulli ex his, qui suo tempore floruerunt, secundus fuerit. *Alphons.* de *Castro* l. 2. advers. *Hæres.*

Cajetanus obscuriùs loquitur more suo, ut vix rectè intelligatur. *Bellarmin.* lib. de *Matrim.* c. 10.

Majorne Theologus an Canonista, non facilè dicas. *Olear.* in *Abac.*

Thomam *Cardinalem Cajetanum* malè de Trinitate sensisse probavit Archiepiscopus *Compsanus Ambrosius*: inter *Hæreticos* etiam recensetur ab *Alfonso de Castro.* *Christoph. Sandius* l. 3. *Enucleat. Hist.* sec. 16

Cardinalis Cajetanus, quamvis in compluribus sacri Voluminis partibus *Latinè* magnâ fide convertendis facultatem suam exercuerit, in obscuro tamen jacuit ejus labor, nec suffragiis doctorum comprobatus est. Cum enim *Ebraicæ* ac *Græcæ* linguæ ignarum se profiteretur, viros utriusque peritos, non ad eruendos sensus, quos apertè neglexit, sed ad verborum significationes cognoscendas, quas spectavit unas, in consilium adhiuit. Merito itaque alienæ eruditionis foetum exclusisse creditus est. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Cardinalis Cajetani hæc erat præconcepta opinio quod *Bibliorum Translationes* merè literales esse deberent, persuasus neminem nimis ad literam *Scripturam Sacram* interpretari posse, cum hæc *Verbum Dei* sit, cui vel addere vel detrahere vetitum,

vetitum. Hic Cardinalis Præfatione in Psalmos prolixè admodum explicat methodum in hujus Libri versione à se observatam; atque proficitur, quamvis *Hebraica* linguæ ignarus esset, se tamen bonam Bibliorum partem verbatim juxta *Hebraum* contextum vertisse. Virorum duorum hac in re operam adhibuerat hujus linguæ callentium, quorum alter *Judeus*, alter *Christianus* erat, quibus præscripserat, ut voces *Hebraicas* merè ad literam & juxta Grammaticæ regulas transferrent, quamvis eorum versio nullum sensum fundere videretur---Interea Translatio ipsius, ea præsertim quam Psalmorum elaboravit ad illum Grammaticæ rigorem prorsus exacta non est, nec æquè barbara ac *Malvenda & Arise Montani* Versiones; & quamvis omni *Hebraici* Idiomatis notitia destitutus, de hoc tamen melius differit quam plures Bibliorum Interpretes, ejus mediocriter tantum callentes. *Ies. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 2. cap. 20. Gall.*

Extant Commentaria ejus in Biblia Tom. 5. Fol. *Lugd. 1639.*

Hec ejus Epitaphium.

Hæc interiori fossulâ, quam lector inspicis, felicitis memoriæ *Thome de Vio*, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis *Cajetani* conservantur ossa. Qui dum vixit, ita moribus atque omni doctrinâ humano generi profuit, ut pro tanto beneficio *Deo* gratias agere, ac pro ejus animâ meritò preces fundere teneamur. Hic quorundam aliorum inanem declinans fastum, humili hoc se condi jussit tumulo. Vixit annos 65. dies 29. obiit Anno Christi 1534. *Thomas de Vio Cajetanus*, Cardinalis S. *Sixti* sacri Ordinis Prædicatorum.

HENRICUS CORNELIUS AGRIPPA.

C *Oloniensis*, natus est ann. 1486. obiit ann. 1534. Non solum Juris Civilis, Clar. An. D. sed & Medicinæ Doctor salutatus est. Scripsit Comment. in Artem *Lullii*; MDXX. libellum de nobilitate sexus fœminei: de occultâ Philosophiâ sive magiâ: de Scientiarum vanitate: de duplici Coronatione *Caroli V.* &c.

Quis in *Henrici Cornelii Agrippæ* sedato vultu, portentosum ingenium latuisse crediderit. Hic enim immenso capru, vastâque memoriâ, scientiarum artiumque omnium rationes, arcanaque intima & summos apices complexus, disciplinas convellit, religiones in dubium revocat, studiorumque omnium labores festivâ declamatione deridet: eoque vehementius, atque validius, quòd tantæ novitatis argumenta sacrarum literarum auctoritate confirmantur, quasi feliciore opere illudentis ingenii tantas opes ostentare nequiverit, nisi vir educatus in literis, & à *Cæsare* eruditionis ergo equestri ordinis dignitate honestatus importunos arietes inanis eloquentiæ, æternis optimarum literarum arcibus admovisset. Sed ad hoc cum plausu à multis exceptum volumen *de Vanitate Scientiarum*, aliud addidit librum *de Occultâ Philosophiâ*, curiosis admodum pestilentem, quod opus, ex censurâ *Christianâ*, edicto vetitum, apud unos impios reperitur. Sed in utroque serio, pariter & joco gravior, atque lepidior, ac ideo forsitan æternus appateret, nisi puriorem eloquentiam non secus ac reliquas facultates

resn felicii vel inepto iudicio contempsisset. Excessit è vitâ nondum senex apud *Lugdunum*, ignobili & tenebroso in diversorio, multis eum tanquam *Necromantie* suspitione infamem execrantibus, quod *Cacodæmonem* nigri canis specie circumduceret; ita ut quum propinquâ morte ad pœnitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum Emblemata inscriptum notis exolverit, in hæc suprema verba iratè prorumpens, *Abi, perditæ bestia, quæ me totum perdidisti*, nec usquàm familiaris ille canis, ac assiduus itinerum omnium comes, & rum morientis Domini desertor, postea conspectus est, quum præcipiti fugæ saltu in *Ararim* se immerfisse, nec enataste, ab his qui id vidisse asserabant, existimeretur. *Paul. Iov. in Elog.*

De *Cornelio Agrippa* quidam amici docti ad me scripserunt è *Brabantia*, sed sic ut nec hominis violentiam probare, & plus illi in colligendo studii, quàm in deligendo iudicii tribuere videantur. *Erasm. Epist. lib. 24. Epist. 18.*

De Viro [*Cornelio Agrippa*] de quo quid sentiam rogas, magnificentius censeo quàm ut de ejus ingenio censuram ferre possim. Ex ejus libri [*de Incertitudine & Vanitate Scientiarum*] qualicunque gustu deprehendi hominem esse ardentis ingenii, variæ lectionis & multæ memoriæ, alicubi tamen majore copiâ quàm delectu, ac dictione, tumultuosâ veriùs quàm compositâ. In omni genere rerum vituperat mala, laudat bona. *Erasm. in lit. Abeli Colstero, dat. Friburg. 25. April. 1533.*

Agrippa doctissimus Mathematicus à Patre existimatus est, virque doctus. *Scaligerana 1.*

Cornelii nomen ob multiplicem doctrinam, non modò apud *Germanos*, sed & apud *exteros* celebre extitit. *Boissard. in Icon.*

Venerandum Dominum *Agrippam*, literarum literatorumque omnium miraculum & amorem bonorum, appellat doctissimus *Ludovicus Vives*.

De *Cornelio Agrippa* quid omnino sentiam, nihil habeo necesse, dicere nisi quòd cum in literas declamitavit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè solers in vanitate Artium insectandâ. *Claud. Minos in Not. ad Emblem. Alciati, pag. 63.*

Testem appello non hunc aut illum emunctioris natis *Theologum*; sed *Cornelium* ipsum *Agrippam*, quem in hisce *Mysteriis* [*de Magia*] norunt & agnoscunt viri docti fuisse *Delium Natatorem*. *Ioan. Arrovsmith. Taët. Sac. p. 87.*

Sixtus Senensis vocat Hæreseos *Lutherana* Sectatorem. Sed quàm hoc sit à vero abnorme, patet ex capite sexto de Vanit. Scientiarum, in quo B. *Lutherum* acriter perstringit. *Quenstedt.*

Quidam Magum fuisse, & canis nigri specie *Cacodæmonem* circumduxisse, tradunt. Sed clarissimus *Joannes Wierus* de Præstigiis Dæmonum l. 2. c. 5. id merum Commentum esse affirmat.

Quidam Autores iudiciis suis de ejus fama detraxerunt, eumque *Magia* accusarunt: Alii verò ingenuè professi sunt eos ignorantia & affectibus inimicorum.

Agrippa se abripi sinere qui hunc quem non cognoscebant accusarent. Et sane bona

bona fide fatendum est eum magnis & præclaris dotibus exornatum fuisse; genium ejus inter vastissimos & luculentissimos eminuisse; meritoque passim nominatum fuisse sui Seculi *Trismegistum*, ob eam qua polluit notitiam eximiarum Theologiæ rerum, arcanorum Medicinæ, & magnificarum Jurisprudentiæ Legum. *Moreri* Dictionarium Majus, Gallicum.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. Vid. *Indicem Tridentinum*.

Omnia ejus Opera, in duos Tomos digesta, prodierunt in lucem *Lugduni* in 8. 1580.

Hoc ejus Epitaphium, *Iacobo Latomo* auctore:

*Hunc tumulum haud Charites servant, sed Erinnyes atra.
Non Musæ, at sparsis anguibz Eumenides.
Colligit Alecto cineres, miscetque aconito,
Grataque dat stygio liba voranda cani.
Qui quod erat vivum comitatus, atrociter Orci.
Nunc quoque per cunctas raptat, agitque vias.
Insultatque adeo & Furias, quia noverat omneis,
Salveat injungit nomine quamque suo.
O miseras arteis, quæ solæ ea commoda præstant,
Accedas Stygias notus ut hospes aquas.*

Paul. Iov. in Elog.

FRANCISCUS GUICCIARDINUS.

F *Lorentia* natus anno *Dom.* 1480. Obiit 1540.

Scriptit Historiarum sui Temporis libros 20. ab ipso *Italicè* conscriptos, *Clar. A. D.* & in Latinum Sermonem conversos à *Calio Secundo Curione*, *Basilea* apud *Per-* MDXX.
nam, 1566. in fol.

In scribendâ Historiâ judicio gravissimorum virorum suos æquales [atque haud scio an veteres quoque Historicos] superavit. Nam ubi quid in deliberationem cadit quod inexplicabile videatur, illic admirabilem in differendo subtilitatem ostentat, & graves ubique sententias veluti sal accommodatè perpergit. Mirum in eo studium veritatis inquirendæ. Nihil enim temerè, sed omnia necessariis argumentis confirmat. Fertur enim Epistolas, decreta Fœdera, conciones ex ipsis fontibus hausisse & expressisse. Itaque frequenter occurrit illud, *locutus est in hæc verba*. Denique fuit & rerum & locorum, & personarum atque adeo consiliorum & factorum tam diligens investigator, ut omnes *Italia* urbes, municipia, castra, fluvios, quodque maximum duco, publica monumenta penitus inspexisse videatur. *Bodin.* in *Meth. Hist.* p. 70. 71.

Res Italicas superioris ætatis triginta ferè scriptores literis prodiderunt. Unum tamen

tamen *Guicciardinum*, cujus [omnium opinione] perspecta fides est, omnibus antefendum putem. *Idem* p. 78. 79.

Franciscus Guicciardinus, prudens peritusque Scriptor, & qui tales lectores suos facit. Liber est & verax: ab affectibus immunis, si tamen ab odio, quod retere mihi non semel videtur in *Ducem Urbinatem*. Sententias bonas utilesque inserit, sed parum astrictas. Vitia duo propria hujus ævi non effugit, quod & justo longior est, & quod minutissima quæque narret, parum ex lege aut dignitate Historiæ: quæ, ut *Ammianus* ait, *discurrere* per negotiorum celsitudines assueta, non humilium minutias indagare causarum. Sed nec *Orationes* ejus satis vegetæ mihi, aut castigatæ. Languent sæpè, aut solutè vagantur. Denique uno verbo, inter nostros, summus est *Historicus*: inter veteres, mediocris. *Lips.* in Not. ad 1. lib. Politic. cap. 9.

Videtur hic Auctor nulli veterum postponendus, nam fide, diligentia, prudentia, cæterisque virtutibus excellit: ac in rerum gestarum memoriâ, in consiliis explicandis, in hominum naturis notandis, in personis describendis, in Concionibus, Orationibusque referendis, plurima habet, quæ in aliis, quæ eorundem temporum Historiam scripserunt, desiderantur. *Gesner.* in Bibliothec.

Viget ipsius nomen ad exterarum quasque gentes Historicæ industriæ commendatione diffusum: colitur ipsius memoria, seu rerum omnium incorruptâ lance integerrimi Assertoris. Inerat in homine præsertim elatus, ac reconditus judicii vigor. *Ioan. Imperial.* in Musæo Historico, p. 98.

Franciscus Guicciardinus, Scriptor Historiarum eximius, & cum *Thucidide* & *Herodoto* conferendus, qui à suis annalibus, gravitate prudentiâque plenissimis, omnem vetustatis rubiginem situmque procul esse quàm longissimè voluit, neque verbum ad eos quodpiam accedere, quod putridam illam ac rancidam antiquitatem redoleret. Cui etiam illi, qui eidem sunt iniquissimi, inprimis quinque libris, quos eruditi cujuscumque viri limâ perpolitos fuisse contendunt, omnem *Florentini* Sermonis elegantiam, concinnitatemque concedunt; in cæteris libris non item, quos, nullius censuræ, ut priores quinque, subjecerat. Verè, an secus, nihil ad hoc tempus. Atque illius potissimum scribendi rationem, utpote prudentem, severam, gravem, & ab ineptiis inprimis abhorrentem, mihi videntur, in *Italiâ*, omnium virorum principum aulæ fuisse secutæ, tum in literis dandis, tum in rebus maximis atque gravissimis explicandis. *Ian. Nic. Eryth. Pinacoth.* 3. p. 220.

Guicciardinus Ecclesiæ Romanæ vexillarius vocatur *Mornæo* in Historiâ Papatus p. 551.

Acris judicii vir, uti & usus in publicis rebus administrandis. *Possevin.* in Biblioth. select.

Nonne in omnium manibus est *Guicciardini* Historia, nec solum propter res quas continet, sed etiam propter auctoris eloquentiam, & judicium in pretio habetur, & propè antiquis comparatur? *Roland. Mares.* l. 1. Epist. Epist. 30.

Franciscus Petri filius ex antiqua & nobili *Guicciardinorum* prosapia, primum obtinuit locum inter nobilissimos omnes *Historicos* qui unquam scripserint; quia impulsu *Jacobi Nardi* sibi amicissimi temporum suorum Historiam *Italicam* con-

texuit,

CELEBRIORUM AUTHORUM.

textit; non minori gravitate, stylique elegantia, quam integritate & eventuum narratione fideli, quæ impressionis ope apud omnes Gentes in summo pretio habetur, & cultissimo cuilibet ingenio admirationem movet. *Ghilini* Virorum Literatorum Theatro. *Italicè*.

Historicus præstantissimus & prudentissimus, quamvis in Lutherum iniquior. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. p. 155.

Guicciardinus quibusdam vapulat quod aliquibus locis *Francisci Marii à Feltry*, *Ducis Urbini* famam obscuraverit, quod simultati cuidam in ejus corde latenti ascribitur, ex quo ab illo Duce verbis acerbis malè habitus fuerat, in quodam militari Consilio coacto fœderis illius occasione, quod *Italia* Principes iniverant, ad urbem *Mediolanum* invadendam, ubi aderat *Guicciardinus* quatenus Generalis *Papalium* Copiarum Imperator. Et sanè *Guicciardinus* plus iracundiæ atque severitatis in pectore fovebat quam vultu prodebat: Festivis verbis tam parum delectabatur, ut ne verbulum facerem per totam vitam pronuntiasse censeatur. Indolis ejus austeritas in ejus Scriptis etiamprehenditur: Qui hæc examinarunt solos *Gestonem* Comitem *Fuxensem* & *Johannem de Medicis* ibi observant, quorum nævos nullos notaverit; Sed cum duorum horumce Principum sola juvenus calami ejus objectum fuerit, censuram ejus effugerunt. Cæterum venerabilis est ejus memoria ut ingenui, minimeque fucati Scriptoris, omnia ad æquitatis trutinam ponderantis, cujus lances ab æquilibrio nullus odii vel favoris ventus dimovere poterat. Nihil scriptis consignavit quod vel non viderit ipse vel ab hominibus fide dignis relatum acceperit; pura & nativa est ejus narratio, sed elegans & cum judicio: Incipit ad annum 1490. ad Gallorum in Italiam irruptionem sub *Carolo VIII.* & in annum 1535. definit ad *Pauli III.* Pontificatum. Febris maligna Præclari illius Viri vitam terminavit ætatis ejus anno 60. Sanctæ Fœlicitatis Fanum in majorum ejus Tumulo Florentiæ cineres ejus conservat; *Angelus* verò *Guicciardinus* ejus Nepos Scriptorum ejus post ejus mortem editor fuit, ut in hominum memoria revivisceret; Tanto etiam cum applausu excepta fuerunt ut ex *Italico* idiomate translata fuerint in *Gallicum*, *Hispanicum*, *Anglicum* & *Belgicum* ut toti *Europa* eorum copia fieret. *Isaacs Bullart.* Acad. Scientiarum Tom. I. Gall.

Guicciardinus sedulus est Historiographus, à quo, mea quidem sententia, tam accuratè quam ab alio quovis Rerum ejus ævi notitia comparari potest. Et sane harum etiam ut plurimum, idque honoratiori loco, pars magna fuit. Nullatenus verisimile est quod vel ex odio, vel ex favore, vel ex vana gloria res narratas alteraverit; cujus fidem faciunt libera judicia de Proceribus ab ipso lata; iisque inprimis à quibus honoribus auctus & ad munera adhibitus fuerat, ut de Pontifice *Clemente VII.* Quod ad illud attinet cujus gratia potissimum sibi abblandiri videtur, ejus nimirum digressiones & sermones, horum plures boni sunt & acutè dictis ornati; sed his nimium delectatus est: Nam ne quid intactum relinquat cum tamen amplissimum & pene infinitum argumentum tractet, languidior quodammodo fit ejus oratio & Scholasticam garrulitatem sapit. Hoc etiam animadverti, quod cum de tot Animis & eventibus, de tam multifariis motibus & con-

filiis judicet, ne unum quidem eorum referat ad virtutem, ad Religionem & ad conscientiam, ac si harum nulla in universo orbe non jaceret extincta: Omniumque rerum gestarum, quantumvis in se speciosarum, causam reiicit ad aliquam occasionem vitiosam, aut ad aliquod commodum hinc Authori proventurum. Fingi tamen non potest quin ex innumeris illis actionibus de quibus sententiam fert, nulla rationi suam originem debeat. Nulla corruptio homines tam universum invadere potuit, quin aliquis contagium ejus effugerit. Quapropter metuo ne is scribendi character gustus ipsius vitio quadantenus sit tribuendus, imo fieri potuit ut alios suo pede metiri voluerit. *Michael de Montagne*. Tentaminum lib. 2. cap. 10. Gall.

Ex *italis* superest *Guicciardinus*, qui (relinquo quod in quamplurimis *Historici* partes ignoravit) tam frigide, invitique *Gallorum* victorias & gloriam narrat, quam accuratè lubensque, adversa quæque, quantumvis minima, à fortunæ potentissimo belli numine ejaculata: quemadmodum *Sarcinarum* in alicujus fluminis traiectione Submersionem persequitur, atque dilatat. Dum videt *Carolo VIII.* totam *italiam* ab *Alpibus* ad *Neopolin* nemine penitus obsistente occupanti, victoriam absque suspitione falsi adimi non posse, in *Gallorum* quorundam militum internecione paucorumque, quâ sine victoriâ obtineri non potuit, totus est, magnam eam appellans stragem: *Carolo* tamen agri dominium superstiterisse diffiteri non ausus est. Sed quæ de victoribus strages fieri potuit? si de suis Sermonem instituit, eis semper plus meritis attribuit, & regionis laudes magis, quam suæ gentis res gestas persequitur, unde maxima laus ducenda est. *Claud. Verder.* in *Autor. Censur.*

* Hic Author rejicitur inter Hæreticos Primæ Classis.

In memoriam *Francisci Guicciardini* hoc Distichon composuit *Stephanus Paschasius*:

*A Tito nullus, si quis mihi credat, in Orbe,
Clarior hâc uno floruit Historiâ.*

PETRUS BEMBUS.

Clar. An. D.
MDXX.

Patricius *Venetus*, præter illustrem sui generis nobilitatem, illi accessit & doctrina singularis, facundia admiranda, & summa vitæ integritas. Quæ virtutes illum patriæ, totique *Italia* commendaverunt: *Romano* potissimum Pontifici: qui ut ejus nomen gloriæ splendidioris titulo ornaret, & augustius redderet, *Romanæ* Ecclesiæ, Senatusque Apostolici Cardinalem creavit: amplissimisque beneficiis cumulavit. Is *Ciceronianæ* eloquentiæ sedulus admirator, & imitator extitit; Orator, Poeta, & Historicus suo tempore nulli secundus, antiquis certè conferendus. Is plurimos ingenii felices partus, monumenta posteritati reliquit: inter quæ hæc habentur præcipua. De *Imitatione Sermonis* lib. 1. *Epistolarum* lib. 1. *Historiarum Venetarum* lib. 12. Scripsit & carmine poema venustissimum *Benacum*.

vacuum De *Ætâ*, & de *Calice*. Pervenit usque ad annum septuagesimum septimum. Morti concessit Anno salutis 1547. 15. Cal. Februarii. *Boissard*. in *Icon*.

Fuit omnino perpolitum *Bembi* ingenium, perque acre, maximèque perspicax, acutumque iudicium, plurima in alios, in se nimium penè multa inquirens, in seligendis, collocandisque verbis, multum ponebat operæ, atque in eâ re magnam cum prudentiam, tum verò etiam diligentiam adhibebat---Sunt præterea ejus versus *Latini* multi, dulces elegantesque; ut me quidem æquè propemodum, ac veterum illorum Poëtarum scripta, delectent. *Joan. Casa* in *Vit. Pet. Bembi*.

Petrus Bembus; quem orbis terrarum cantat nec injuriâ: vixit enim, quantus ei vitæ cursus fuit, in virtute totus: is cum alias coluit Philosophiæ partes, tum verò Poëticam artem ornavit more quodam ardentissimo, ejusque studium à primâ pueritiâ amplexus, nunquam ne in extremâ quidem senectute dimisit: scripsit autem versus in omni ætate multos, & scripsit omnium elegantissimè, sic ut *Apollo* dictasse videatur. *Manut.* præfat. ad *Torquat. Bembo. Petr.* filium in *Virgil*.

Uterque (*Petrus Bembus* & *Jacobus Sadoletus* versu & pedestri oratione politissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosius (ut temporum nequitia, & *Domini* cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: Hujus contrâ seria ferè omnia, & digna personâ quam sustinebat. Utriusque in dispari morum instituto, fortuna tamen par fuit. Nam & ambo simul à *Leone X.* ut primùm summum Sacerdotium inivit, ex omni doctorum numero delecti, quorum in conscribendis *Epistolis* operâ & ingenio uteretur: Dein & in *Collegium Cardinalium* eodem anno à *Paulo III.* allekti sunt; sub quo & fatis concessere. *Thuan.* ad Ann. 1547.

Petri Bembi mira illa fuit semper in imitandis optimis auctoribus tam *Latinis* quàm vernaculis felicitas, ut non *Bembum* plerumque loquentem, sed quem ille sibi proposuerit, vel audire, vel legere videamini-----ejus carmina vel *Latina* vel *Vernacula*, dulcia, mollia, & delicata. *Lil. Greg. Gyrald.*

Petrus Bembus illustri dignitate & famâ vir fuit: quam tamen *Historiâ* suâ *Venetâ* apud me non auxit. Jacet in narrationibus, vel friget: in verbis affectatiunculas habet materie aut viro serio parùm dignas. Nulla vox nisi ex *Tuciano* aut *Juliano* penu: & quæ sic dici non possunt (quippe nova, vel iis ignota) miro verborum ambitu comprehendit. Ipsa etiam tota scriptio & formulæ sic compositæ, quasi hæc omnia *Romæ* gesta, & Republicâ illâ stante. Sunt in quibus rideam; sunt in quibus indignor. Et cum tam curiosè à verbis sibi caverit, reperio alibi, quæ, non dicam *Tulliana* non sint, sed vix *Latina*. *Lips.* Not. ad lib. 1. *Polit.* c. 9.

Petrus Bembus in illâ puerili fuit hæresi, ut religio ipsi esset scribere aut dicere aliud, quàm à *Cicerone* scriptum aut dictum-----Et advertite, Auditores, inepti hominis impietatem cum pari stultitiâ conjunctam. Is siquidem *Epistolas* omnes *Pauli* palam condemnavit, easque deflexo in contumeliam vocabulo *Epistolaccias* est ausus appellare; cum amico auctor esset, ne illas attingeret, vel si cœpisset legere, de manibus abjiceret, si elegantiam scribendi & eloquentiam adamaret. Atque ut cæteram carminum ejus obscœnitatem taceam: quid ejus *Epistolis* ineptus, & quidem illis, quas Pontificis maximi nomine, & de rebus maximis scripsit, & ad viros maximos? Mentiar ego cum *Scipione Gentili*, & luam gravi

pœnâ, si vel unam mihi in tot illis voluminibus Epistolam ostendant amatores ejus, quæ non insigni aliquo vitio Grammatico laboret, aut puerili aliquâ ineptiâ conspicua sit & demonstrabilis. Ne quid de rebus ipsis atque Sententiam dicam sapientiæ inanissimis, & mirè languidis, & (repetendum est enim, quod ejus proprium maxime est) ineptis. *Thom. Lansius* in orat. contra *Italiam*, p. 736. 737.

Petri Bembi, nihil extat, quod sciam, præter aliquot epistolas; in quibus exosculor non modò dilucidum quoddam, sanum, & ut ita dicam, *Atticum* dicendi genus; sed probitatem, humanitatem, ac singularem ingenii candorem in *Oratione*, veluti in *Speculo*, relucens. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 201.

Bembus & *Sadoletus* boni Poëtæ. *Scaligerana* prim.

Cultissimis *Elogiis* amores cecinit, sed aliquando infra decorum, *ithyphallicis* propior. Nec infeliciter ei cessisse *Epicum* carmen, testis est *Benacus* ejus, *Hymni-que*, heroo pede magnificè incedentes. *Borrich.* de Poët. p. 94.

Bembus nervis ferè semper destituitur---Cum Dominum *Iesum Heroa* vocat, valdè me commovit. Sanè vox impia & utroque indigna. Ne argutetur quispiam *Heroem* è semisse *Deum*, ex altero semisse *Hominem*. Non possunt monstrorum figmenta vero Deo nostro convenire. *Benacus*, cum ad *Catulli* lucernam vigilatus videatur, profectò illius exhibet tenuitatem: à lepore longè abest. Extat & *Ara Corycia*, quam tuetur *Author*, non autorem ipsa. *Jul. Cas. Scalig.* de Re Poetic. p. 800.

Eruditissimus *Heinsius* *Oratione* 19. ait *Bembum* solum prope ea tempestate *Latine* scripsisse; & quod proprium, tum *Italorum* erat, puram ac ingenuam, nec calamistris ullis aut pigmentis infuscatam atque inustam exclusisse *Orationem*.

Bembus aut multa in gratiam suorum Civium aliter atque gesta sunt scripsit, aut certè *Guicciardinus* sæpe mentitus est *Bodin.* Meth. Hist. p. 72.

Tanti æstimabat *Latine* scribendi facultatem qua pollebat, ut profiteretur hanc nequidem *Mantuanus* Marchionati permutare voluisse.

Observatum est eum in *Historia sua Veneta* quædam nequidem verisimilia lectori persuadere tentavisse, ut quando narrat in *Apulia* duodecim plaustra fuisse onerata volucris prælio in aere commisso se invicem interemptis. Ferunt etiam eum in eadem historia plus amoris erga Patriam quàm erga veritatem demonstravisse *Antonius Teissier.* *Elogiis Virorum Eruditorum.* Gallicè.

Ejus Eruditionem ingentem tam exquisitum de aliorum operibus judicium stipabat, ut ex omni ferè *Italia* ad ipsum varia mitterentur Scripta, ut suam de illis ferret sententiam: cujus rei luculenti testes esse possunt *Sannazarius* & *Fracastorius*, ambo inter primarios illius ævi Poetas habiti, qui Poemata sua prelo subicere noluerunt, priusquam ab ipso lustrata fuissent. *Ghilini.* *Theatro Litteratorum Virorum.* Italicè.

Opera ejus 13. Tomis distincta, *Argentina* prodierunt anno 1609.

Sepultus est *Roma* ad B. *Mariam*, supra *Minervam*, post aram summam, inter *Leonis X.* cui à Secretis fuerat, & *Clementis VII.* Monumenta. Ubi hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

D. O. M.

Petro Bembo Patricio Veneto, ob ejus singulares virtutes à Paulo III. Pont. Max. in Sacrum Collegium cooptato Torquatus Bembus pos. Obiit 17. Cal. Feb. 1547. vixit annos 76. M. 7. D. 28.

*Hic Bembus jacet Aonidum laus maxima Phœbi,
Cum Sole, & Lunâ vix periturus honos.
Hic, & fama jacet, & spes, & suprema galeri,
Quam non ulla queat restituïsse dies.
Hic jacet exemplar vitæ omni laude carentis:
Summa jacet summâ hic cum pietate fides.*

Aliud Epitaphium:

*O Tuscæ, ô Latîæ Musæ decus, optime Vates,
Et Venetæ scriptor nobilis Historia.
Flens tibi purpureos flores, spargitque recentem
Adriacum Pelagus, Tybris, & Arnus aquam:
Et Nymphæ inscribunt Tumulo hoc miserabile carmen:
Mors rapuit Bembum, delicias Hominum.*

Boissard. in Icon.

JOANNES PIERIUS VALERIANUS.

Bolzannus Beluni in Venetiis oppido natus, anno 1550. vivere desiit. Inter alia *Virgiliana* lectiones & Hieroglyphica ejus maximè commendantur. Extat ejusdem libellus de infelicitate Literatorum. Poemata ipsius leguntur T. 2. *Delit. Ital.* pag. 1193.

Clar. An. D.
M D X X.

Patavii annum 82. supergressus decessit An. Dom. 1550. ad S. *Antonii* conditus, quò vergente Senio concesserat, ut post longam veluti peregrinationem in nidulo suo, ex quo puer evolaverat, ad quietem æternam se componeret. Is *Urbani* patrui *Franciscani* qui *Leonis X.* præceptor fuit, curâ in literis educatus, inter doctissimos seculi sui meruit recenseri, & *Mediceæ Familie*, cujus favori ac munificentiae, sua incrementa *literæ* in *Italiâ* debent, addictus, diu in *aulâ Romanâ* studiis invigilavit, & magna negotia tractavit. Ejus inter alia *Virgiliana Lectiones*, & *Hieroglyphica* maximè commendantur; quæ virum alioqui *Poeticâ* præstantem, in omni politioris literaturæ, antiquitatis & scientiarum genere totâ vitâ versatum ostendunt. *Thuan.* ad Ann. 1550.

Pierius Valerianus vir tum probitate, tum literarum studio mihi charissimus-----De *Petro Pierium* se fecit, juvenis multa *Carminum* volumina edidit, multa supprimit, nunc pressiore pede incedit. Multam certè ubique eruditionem

A a a a 3

ostentat

ostentat. Suapte naturâ est studiosus, & ad optimas quasque artes propensior, & quod multi faciendum est, candidus. *Gyrald. de Poet.*

Pierius, Hieroglyphicorum post *Orum* scriptor præstantissimus. *Bonifac. Lud. Hist. p. 600.*

Inprimis vide *Pierii* quinquaginta octo *Hieroglyphicôn* libros, Opus eruditum, sed in quo illud probare nemo possit, quod tam multa ut *Hieroglyphica* referat, quæ talia olim habita esse, nullo adstruere possit auctore. *Voss. in Etymol. p. 248.*

Multa fides in sanctissimo illo ac doctissimo Sene, qui *Virgilium ex Romano Codice* emendavit, *Joanne Pierio Valeriano*, viro dignissimo qui ab omnibus ametur & colatur. *Franc. Robortell. de Arte Criticâ.*

Joannes Pierius Valerianus Virgilium collatis variis Codicibus emendavit labore profectò ad lectionem præcipui Vatis perutili. *Lud. Viv. de Trad. Discipl.*

Ejus *Scripta* cum Poetica tum Physica, & Historica, & Oratoria, versantur jam eruditorum in manibus peracris ingenii adscitâ laude, cum verè in singulis solidæ nervos doctrinæ liceat agnoscere, vel id summo testante *Scaligero*, qui *Pierium Poëta* nomine prorsus dignum, non *versificatoris* affirmat. Vulgatissimum præ cæteris *Hieroglyphicorum* Opus, quod arcanas *Aegyptiorum* refert notas, dum curiosos Antiquitatis reddit abundè saturos, præclara *moralis*, ac *politica* documenta recolit, ad imitabilem non insipientis populi normam congesta. *Joan. Imperial. in Musæo Histor.*

Valerianus vocabatur *Patrus*, verùm à M. *Antonio Sabellico* nomen ejus mutatum *Pierius* dictus est. Patre orbatus anno ætatis nono, in tantam paupertatem se redactum vidit ut apud nobiles quosdam *Venetos* famulari coactus fuerit. Postquam aliquandiu in ejusmodi miseria languidam egisset vitam. *Urbanus Bolzano* ejus Avunculus in domum suam illum recepit, & literis humanioribus imbuìt: Cum autem *Pierius* mirifico polleret ingenio, tantos in illis brevi tempore progressus fecit, ut inter eruditissimos sibi coævus fama ejus increbruerit. *Antonius Teissier*, in *Eruditorum Elogio*. Gallicè.

Tantâ constantiâ, tamque felici successu literarum studium amplexus est, ut tandem ad cognitionem pervenerit rariorum illorum arcanorum quæ Seculis venturis posterì nostri adhuc penetrabunt curioso suo libro *Hieroglyphicorum*, quæ corrasit è gravissimis Antiquitatis Authoribus, qui non minus est commendabilis Eloquentiæ Latinæ ornamentis quàm Argumenti luculentiâ-----In tota *Italia* eximio suo ingenio, profundaque eruditione tantam celebritatem sibi peperit ut inter intimos ejus amicos recenseri possent viri illi Doctrinâ suâ non minus quam splendida conditione insignes *Andreas Gritti*, *Baptista Egnatius*, *Marcus Antonius Sabellicus*, *Romulus Amazeus*, *Cornilius Musso*, *Cardinalis Bembus*, alique complures; qui omnes certatim mortem ejus defleverunt, postquam eum totâ ejus vitâ sincerissimo suo studio coluissent. *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

Pierius Hieroglyphica elaboravit, res est haud magni momenti. *Orus* bonus est, *Scaligerana* 2. Gallicè.

Pierius

Pierius Tractatum in Dialogi forma conscripsit super Eruditorum infortuniis, quem continuavit *Tollius*. Illud Opus *Pierii* vocatur à Vossio curiosus Liber & egregius. Sed ad nobis fastidium creandum unicè videtur laborasse, vel saltem ut nos moneret prosperæ fortunæ usum ei non esse sperandum qui eruditionem studiis sectabitur. Imò ut infeliciū illorum virorum qui Literatorum nomine veniunt numerum multiplicet, eorum calamitates perspersit variis naturalibus casibus qui infortuniis minimè sunt accensendi. Et sic optandum esset ut majori cum delectu solidiorique judicio *Sinopsis* illa fuisset elucubrata, eique illustra tantum exempla fuissent inserta quæ lectionis locum tenere potuissent erga illos qui in profanum usum liberales disciplinas se convertere posse putant; id est iis non uti ad suam probitatem augendam & ad contendendum ut Ecclesiæ vel Reipublicæ utiles evadant in *Statione* cujus tutelam *Providentia* in hujus vitæ itinere illis demandavit. *Judicium Eruditorum* Tom. 2. Paris. 1685. per *Baillet*. Gallicè.

Ex Poeticis ejus Operibus, quæ luculentis argutiis, & stylo eleganti ornata sunt, conjicere licet, quòd, si peculiariter eorum studio se se addixisset, unus dubio procul è primariis ævi sui Poetis evasisset; sed liberalium Artium varietate impendio delectatus, ad rem unam animum nunquam appulit, sed mente sua celeri atque vivida per optimas disciplinas transcurrendo, voluit potius in singulis mediocriter eruditus esse quàm unica perfectè ornatus. Inter laudanda Opera quæ ejus Ingenii fœtus sunt & in lucem prodierunt, perelegans & magna laude dignum est *Latinum* illud de *Hieroglyphicis*---Liber iste verè egregius & fructuosus utilissimus est quibuslibet Literatis; cum innumera hinc haurire possint ad Scripta sua exornanda. *Ghilini*. *Theatro Virorum Literatorum*. Italicè.

Extant Hieroglyphica: Pro sacerdotum Barbis: De Literatorum infelicitate Libri Duo: *Antiquitatum Bellunensium* sermones 4. *Frankofurti ad Mœnum* anno 1678. in 4o.

Hoc ejus Epitaphium:

Pierio Valeriano Bellunensi, Poeta Rhetorique amplissimo, cujus pia umbra non poenitendum hic Tumulum sortita est: nam ut optabilis in Patria, ita speciosus Patavii, supremi officii decus fato amissum, Virtute recuperavit. Petrus Carrarius, ac Joannes Baptista Rota, Patavini unanimes grato hospiti poss.

Pieridas dum Pierius sectatur, & Orci.

Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.

Illam necem æternam, ostentant hac munera vitæ,

Hinc medius vitæ Pieriusque neci.

Abstulit hæc annos iristes: at præmia laudum

Atque animam hæc servant, invida mors moritur.

HULDE

HULDERICUS ZWINGLIUS.

Clar. An. D.
MDXXV.

H *Elvetius*, Auctor Sectæ *Zwinglianorum*, natus est anno 1487. Obiit anno 1531. Mortuus est in prælio, cui interesse necesse habuit. *Tigurinorum* enim mos est, ut, cum in hostem exitur, Ecclesiæ Minister primarius unâ procedat. Cadaver inventum in quatuor partes dissectum & combustum est. Post triduum Cor illæsum repertum. Docuit *Glarona* primùm, dein *Tiguri*. In verbis *S. Cæna Metonymiam* esse affirmare ausus est. *Konig*.

Vir erat *Zwinglius* in omni disciplinarum genere solidè doctus, qui & beneficio trium linguarum principum, quas calluerat, felicissimè *Scripturas* scrutabatur & tractabat. Idiomate suo, id est, *Sermone Helvetico*, disertissimus habebatur. *Jacob. Verheiden*. in Vit. ejus.

Vir verè pius, & solidè doctus, cum in omni literarum genere, tum in Sacra Philosophia, & tribus linguis eruditissimis, *Latinâ*, inquam, *Gracâ* & *Hebraicâ*, atque in vernaculo, id est, *Germanico Sermone* disertissimus, immortalī laude apud omnem posteritatem dignus: quem adolescens olim *Vetus Testamentum* Latine *Tiguri* enarrantem, & in *Ecclesiis Germanicè* verbum *Dei* enucleantem, audivi: sed proh dolor! nimium brevi tempore. *Gesner*. in Biblioth.

O par nobile Synaspistarum *Hulrichum Zwinglium Tigurina* & *Joannem Oecolampadium Basileensis* Ecclesiarum nobilissimarum instauratores: utrumque ex Antichristi faucibus omnipotentis *Dei* manu ad illum verbi *Dei* gladio jugulandum erutum: quorum secundum *Deum* excellenti doctrinæ, summæ fidei, laboribus incredilibus, invictæ denique constantiæ, tot ubique animæ, ac præsertim *Alpinarum* Gentium pars longè maxima, assertionem ex Antichristi tyrannide in Christianam libertatem debent: longiùs etiam multò progressuris, nisi, sic merentibus hominum peccatis, opus *Domini* à quibusdam (proh dolor!) ejus ipsius architectis fuisset impeditum. *Theod. Beza* in Icon.

Zwinglius Sacerdos factus divinis se studiis totum devovit. *Ethnica* non magni fecit; præter unum *Valerium Maximum*, quem Exemplorum causâ memoriæ mandavit--- Doctrinam & judicium ejus testantur *Scripta*, vel ringente invidiâ. Studium veræ pietatis & *Evangelicæ* Religionis ab *Antichristi* quilibet illis repurgandæ, omnis loquetur posteritas; cujus sincerius judicium erit. *Melch. Adam*. in Vit. *Zwingl*.

Zwinglius qui Sectæ nomine suo insignitæ Coryphæus fuit, simplicem admodum se exhibet suis in Biblia Commentariis, parumque in studio *Critices* exercitatum: Quamvis modestior sit duobus illis aliis *Protestantium* Patriarchis *Luthero* & *Calvino*, iisdem tamen quibus isti vitiis laborat, suasque præjudicatas opiniones sequitur. In hoc insuper elucet ejus modestia quòd veterem *Latinum Interpretem* cujus autoritas in tota Ecclesia Occidentali tam antiqua erat, non omnino deseruisset. Cum itaque novam *Prophetiarum Isaie* Translationem adornasset, hanc non evulgavit nisi cum Veteris illius *Interpretis* Versione quæ

Uulgata

Vulgata denominari solet. Novæ huic Isaïæ Versioni titulum dedit *Complanatio Isaïæ Prophetae*. Cùm verò teneretur novæ hujus Translationis Apologiam contexere, in ejusdem Præfatione notat quos Authores secutus fuerit tanquam Directores in Opere tam difficili. *Magistros*, inquit, multos habui, *Hebræos, Græcos, & Latinos*, quasi veteres & novos interpretes ex æquo secutus esset : Unde etiam paulò post subjungit, *inveniebam apud Septuaginta, quæ Hieronymus ignorasse videbatur, & contra apud Hieronymum multa quæ isti ignoraverunt*. Hæc sanè genuina Methodus erat, sed Author in Bibliorum Critica non satis doctus erat, ad cœptum suum in tota ejus latitudine exequendum. *Jes. Rich. Simon. Crit. Hist. Veteris Test. lib. 3. cap. 14. Gall.*

Scriptit *Epistolas* multas doctrinâ & pietate mirâ refertas. *Boissard. in Icon.*

Stando confecit omnia sua studia, certas eis vendicans horas, c. et etiam non omisit, nisi seriis coactus. A summo mane ad horam decimam lectioni, Interpretationi, doctrinæ, scriptioni dabat operam prout temporis & rerum postulabat ratio. Post prandium audiebat vel narrantes, vel consilia rogitantes, aut confabulabatur, aut deambulabat cum amicis usque ad horam secundam; hinc etiam reditus ad labores. Post cœnam ubi paulisper deambulasset, ferè literis scribendis vacabat, interdum ad mediam usque noctem nihil agens aliud. Præterea quotiescunque negotia cogeabant, & senatui serviebat. *Oswald Myconius in Vitâ ejus.*

* *Ulricus Zwinglius* inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur.

Extant ejus Opera in 4. Tomos digesta, *Tiguri. 1544. 1581. 1595. in Fol.*

THOMAS MORUS.

Londinensis, Filius *Joannis*, Cancellarius *Angliæ*, primus Minister Justitiæ, Clar. A. D. sub *Henrico VIII. Oxonii Thomæ Linacri* auditor fuit, tantumque in liberalibus studiis profecit, ut eruditione & plurimarum Lingg. notitiâ multos sui sæculi longo post se intervallo relinqueret. Ab *Henrico* hoc crebris legationibus adhibitus, *Cameracensi* pacificationi, inter *Franciscum I. & Carolum V. Imp.* interfuit, reversusque Magni cancellarii axioma impetravit: Sed quòd Regis divortium approbare nollet, menses 14. in carcere detentus postmodum; cùm constanter in proposito perseveraret, capite plexus est, Ann. 1535. ætat. 62. *Hofman. in Lexic.*

Clar. A. D.
MDXXV.

Scripta ejus sunt: *Utopia* libri duo, sive de optimo Reip. Statu---Epigrammata varia---Ex *Luciano* quædam conversa *Latine*---Declamatio *Thomæ Mori* *Lucianicæ* respondens---Historia *Richardi III. Regis Angliæ* imperfecta---Responsio ad convicia *Martini Lutheri* congesta in *Henricum VIII. Angliæ Regem*---Expositio *Dominicæ Passionis* imperfecta---Quòd pro fide mors fugienda non est---Precatio ex *Psalmis*, &c.

Vir perspicacis & acuti ingenii, acerrimi judicii, memoriæ felicissimæ, mul-

tæ lectionis singularis eruditionis. *Ioan. Pitsæus.*

Fuit vir doctrinâ variâ excultus, & ingenii amœnissimi, quippe Theologus, Philosophus, Orator, Poëta, Historicus, linguæ Græcæ & Latinæ peritus. *Belarm. de Script. Eccles.*

Thomas Mori ingenio quid unquam finxit *Natura* vel mollius, vel dulcius, vel felicius? *Erasm. Epist. l. 5. Ep. 2.*

Non alium esse scio in *Angliâ* vel ingenio tali præditum, vel virum incorruptioribus moribus. *Idem ibid. l. 26. Epist. 53.*

Non arbitror levioris esse operæ *Morum* effingere, quàm *Alexandrum Magnum*, aut *Achillem* nec illi quàm hic noster immortalitate digniores erant. *Idem ibid. lib. 10. Epist. 30.*

Britannorum doctissimus vocatur *Scævola Samarthano* in Elog. *Germani Brixii.* *Anglicus* ille *Socrates* appellatur *Julio Scaligero* in Epistolâ.

Thomas Morus, Anglus, circa annum 1513. quo tempore erat Vicecomes civitatis *Londinensis* consignavit Historiam *Richardi III. Angliæ* Regis; quæ in operibus ejus *Lovanii* editis reperitur. Sed ut fusè persequitur, quibus sceleribus ille ad regnum pervenerit: ita quomodo id gesserit, non exponit. Nempe omnino opus est imperfectum: ac nec eâ parte, quam habemus ultimam manum accepit. Elegantiâ quidem *Latini* sermonis ab aliis ejusce viri operibus longè vincitur. Sed *Anglicano* sermone ab eodem quàm elegantissimè exarata integrè in volumine, quod *Anglica* ejus opera continet, invenitur. Vitam prætereâ *Edwardi V.* scripsit, teste *Balæo*---Profectò vir omninò eruditus fuit; quicquid in suo *Antimoro* dicat *Germanus Brixius*, objectat quidem non pauca, quæ eum fugerint, pleraque sanè minuta. Sed quis ea non condonet lubens viro omnipenè vitâ publicis muneribus distento, & tandem per varios gradus ad cancellarii munus evecto? *Voss. Hist. Lat.*

Thomas Morus, vel eo nomine magis laudandus est, quòd *Britanniæ* Insulæ terminos vix unquam egressus, eruditionis famâ universam *Europam* impleverit *Londini* honestâ familiâ natus, nullo magistro præeunte, ad exactam *Latinarum* literarum cognitionem *Græcas* etiam adjunxit. Ab iis studiis ad forentes causas traductus, tantâ æquitate ac prudentiâ enituit: ut ab *Henrico VIII. Rege* ad primaria Reipub. munia, & demùm ad supremum regni Magistratum: vulgò *Cancellarium* appellant) solâ virtutis commendatione vocatus fuerit. *Amb. Meram. de Script. Ecclesiast.*

Fateor *ingenium* felicissimè natum, & quòd nihil non potuisset efficere, si totum his studiis vacare licuisset. Cæterùm isto puero vix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in *Angliam*. Deinde *Parentum* autoritas, ad *Leges* ejus *Gentis* discendas, quibus nihil illiteratius, adegit: mox in causis agendis exercitatus, hinc ad Reip. munia vocatus. Vix succisivis horis respicere potuit ad Eloquentiæ studia. Tandem in Regiam pertractus, & Regni Regionumque negotiorum undis immersus, magis amare potest studia quàm colere. Et tamen *discendi* genus, quod affecutus est, magis vergit ad *Isocraticam* structuram ac *Dialecticam* subtilitatem, quàm ad fuscum illud *Ciceronianæ* dictionis flumen, quanquâ urbanitate

tate nihilo *M. Tullio* inferior est. *Eras.* in *Ciceroniano*, p. 174.

Acutus *Thomas Morus*, & plenus aculeis, ac ingenii. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundum cujus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existet *Civitas* solis sapientibus, habitata. Idem *Utopia* contingeret *Thoma Mori*. Legendatamen & *Platonis Respublica* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur *Regimini Civitatum* perquam utilia. *Idem* ibid. l. 5.

Utopiam Mori, si nondum legisti, fac requiras, si quando voles ridere, imò si fontes ipsos intueri, unde omnia ferè *Reipublica* mala oriuntur. *Eras.* Epist. l. 1. Epist. 18.

Utopiam hoc consilio edidit, ut indicaret quibus rebus fiat, ut minùs commode habeant *Reipublica*, sed *Britannicam* potissimum effinxit, quam habet penitus perspectam cognitamque Secundum librum priùs scripserat per orium, mox per occasionem primum adjecit ex tempore. Atque hinc nonnulla dictionis inæqualitas. *Eras.* Epist. l. 10. Epist. 30.

Primus qui talis imaginariæ *Reipublicæ* formam scriptis consignarit, fuit doctissimus ille, ac omnium calculis sapientissimus habitus *Thomas Morus Præfectus Sacris Scriniis*, seu *Princeps Scribarum in Anglia*. Cujus *Utopia* tamdiu vivet, & habebitur in pretio per manus hominum quamdiu justitia ipsa ac modestia & pietas non omninò ex ipsorum animis & affectibus exulabunt. *Gabr. Naud.* in Bibliog. Politic.

Sed quid *Thomâ Moro Angliæ* Cancellario, in his etiam sacris olim grandius, venustius? ipse sibi præmonstrator, ipse sibi in ævi illius tenebris Dux & Magister, irrisit *Leoninos*, qui ubique tum invaluerant, versus, & ad genium antiquitatis se suaque, quæ ad plurima composuit epigrammata accommodavit, major etiam in hoc genere futurus, nisi ad graviora studia paulatim inclinasset. Notum hodieque lectissimum epigramma ejus, destinatum Epitaphio *Henrici Abingdonii* quod cum *Batavæ* auris hæredibus displiceret, aliud pepigit ridiculè rhythmicum, placuitque supra fidem, & simul gustum sæculi sui lepidè representavit. Displacuit illud:

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim

Nobilis Henricus, cantor Abyngdonius.

Unus erat nuper mirâ qui voce sonaret.

Organa qui scitè tangeret, unus erat.

Vellensis primò Templi decus, inde sacellum

Rex illo voluit nobilitare suum;

Nunc illum Regi rapuit Deus, intulit astris,

Ipsis ut Nova sit gloria cœlicolis.

Sed quod palatum excitavit hæredum, ita cœpit:

Hic jacet Henricus, semper pietatis amicus.

Bbbb 2

Reliquias

Reliquias præ nausæa non libet attexere. *Borrich.* de Poët. p. 154.

Pauca sanè, sed ex quibus de singulari ipsius industriâ existimari possit, convertit *Thomas Morus*, planè optimis interpretibus æquiparandus : ad tenue limata & nativa Oratio, non inflata, non corrupta, quodcunque vult, facilè complectens, *Græcæ* verò tam exactâ æquilibrata respondens, ut, *Qui utramvis re-
lè norit, ambas noverit.* *Huet.* de Clar. Interpret.

Dominus Thomas Morus Vir fuit raris virtutibus & præclaris dotibus ornatus. Dum juvenis erat liberiùs de rebus sentiebat & loquebatur, ut ex ejus *Utopia* liquet, sed postea usque ad superstitionem Pontificii Cleri partibus & studiis sese devovit. Et sicut eum juvit, dum Authoritate pollebat, imò eidem in exer- cenda ejus crudelitate opitulando; ita etiam calamum suum ad eandem Causam tuendam strinxit; tum adversus omnes Novas Opiniones in genere scribendo, speciatim verò adversus *Tindalum, Frithum, & Barnes*; tum etiam adversus inco- gnitum quemdam Scriptorem, qui à neutris Partibus stare videbatur, sed qui Cleri corruptions improbabat eorumque crudelem gestionem damnabat. *Morus* minimè gentium Theologus erat, & unicuique Scripta ejus legenti patet illum in Antiquitate planè hospitem fuisse, præter citationes quas in *Iure Cano- nico*, & apud *Magistrum Sententiarum* ei occurrebant (legerat tantum quosdam *B. Augustini* Tractatus:) nam in quævis Capita controversa, nihil laudat nisi quod in hujusmodi Collectionibus reperiebat. Nec etiam ullatenus in erudi- tione Critica circa Scripturas Sacras versatus erat : Sed peculiaris ejus in scri- bendo præstantia hæc erat, quòd naturâ facilè sensa sua exprimeret, omnesque Papatus Opiniones quoad speciosiore faciem Lectori repræsentabat, arte cal- lidissima lateris oppositi deformitatem fucando vel occultando, nec minori so- lertia incommodas omnes consequentias quæ ex Doctrina Reformatorum elici poterant ob oculos ponendo; & quavis occasione data faceret abundabat fabel- lis quas ad propositum suum scitè applicabat. In his itaque situm erat totum ro- bur Scriptorum ejus, quorum scopus erat. Popellum potius quàm Eruditos mo- vere. Verùm quod attinet ad Justitiam, Divitiarum contemptum, modestiam seu humilitatem, sinceramque generositatem, rarum Seculo quo vixit Exem- plum fuit. *Burneti* Histor. Reformat. lib. 3. pag. 355. 356. Fol. Angl.

D. Thomas Morus (qui Henrici VIII. litem adversus Lutherum suam fe- cit, illumque adversus istum defendere voluit) Vir erat, ut perhibent, admo- dum Christianus, admodum nobilis, & naturâ suâ lentissimus & candidissimus, qui tamen usque adeo sui ipsius oblitus est in suo adversus *Lutherum Responso*, ut in eodem majorem fædi sermonis copiam evomuerit, quàm quis unquam fortassis conscribere potuerit. Liber totus quantus nihil aliud est, quàm mera impuritas, ne minimo adhibito ratiocinii granulo quo virium aliquid haberet, nullamque aliam Authori celebritatem comparavit, nisi quòd nemo in tota Europa majoris fuerit dexteritatis, in pravis vocibus cum bona Latinitate enunciandis. Quamvis tanta quandoque sit animi ejus impotentia, ut vel ama- bilem suam puritatem affectibus suis immolet. *Hec est*, inquit, *Domini Do-
ctoris Posteriotrica; qui cum sibi jam prius fas esse scripserit Coronam Regiam
conspere-*

CELEBRIORUM AUTHORUM.

conspergere & conspurare, stercoribus, an non nobis fas erit, posterius hujus posteriorica, linguam stercoratam pronunciare dignissimam, ut vel meientis multa posteriora lingat suis prioribus &c. p. 72. Ab ulteriori citatione tempero: Si cupiat Lector De bacchationem in summo gradu positam conspicere, aliquas hujus libri paginas evolvat, & ad fastidium explebit desiderium. Responsione ad Considerationes quasdam in Martini Lutheri Genium, impressa Oxonii 1687. 4°. pag. 41.

Omnia ejus Opera uno Volumine in Fol. comprehensa Lovanii apud Ioannem Bogardum edita sunt anno 1566.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore Jano Vitale:

*Dum Morus immerita submittit colla securi;
Et flent occasum pignora cara patris:
Imò, ait, infandi vitam deslete tyranni:
Non moritur, facinus qui grave morte fugit.*

Aliud, Auctore Jacobo Exericho Hispano:

*Henricus Morum gladio jugulavit iniquo,
Tam dignum vitâ, quam fuit ipse nece:
Mortuus ille tamen vivet per secula cuncta,
Post mortem virtus vivere sola facit.*

GULIELMUS BUDÆUS.

Lutetia Parisiorum celebri literarum domicilio natus anno 1467. Græcæ & Clar. A. D. Latina Linguae cognitione, omnium non modò Gallia, sed totius etiam MCDXXX. Europæ longè eruditissimus eâ ætate habitus est, civilis in primis sapientiæ, & Jurisprudentiæ laude celeberrimus; Senator Regius supplicumque libellorum in Regiâ Magister. Is cum perennem spectaret laudem, & rei familiaris fortunas honoresque aulicos ingenio suo & speratâ gloriâ multò arbitraretur viliores, sexaginta amplius annis in ocio literario consumptis, ita ut summæ eruditionis libro de *Asse* alteroque in *Pandectas* edito, ac infinitâ demum lectione confectis *Commentariis* utriusque Linguae, nulli communicatâ laude, æquales omnes doctrinæ autoritate superaret; Morum præterea sanctimoniâ & vitæ inculpatæ insignis innocentia, piè tranquilleque vitâ excessit, abdicatis testamento prius omnibus prorsus funeris & tumuli honoribus; & noctu tumulatus est anno 1540. ætatis 73. die 22. Augusti. Boissard. in Icon.

Scriptit Orationes & Epistolas Græcas & Latinas quamplurimas: Elegias & Epigrammata varia: Annotationes in Pandectarum seu Digestorum lib. De Asse & partibus ejus. Et plurima alia.

Quod ad eruditionem pertinet, non video quâ in re Budæus Erasmo cedate
Bbb b 3. siye

sive humaniores, sive *Christiano* dignas homine literas aestimare libeat. Quod verò ad dicendi facultatem attinet, parem, meâ sententiâ, in tam diverso dicendi genere laudem merentur. Beatissima in ambobus & rerum & verborum copia: sed ita ut alter altiùs expatietur, alter augustiore quidem alveo, verùm altiore ingentem aquarum vim trahat: fluit ille plenior, hic fertur rapidior. In *Budæo* videor mihi agnoscere plus nervorum, sanguinis, spiritus: in *Era'mo* plus carnis, cutis coloris. In illo plus diligentia, in hoc plus facilitatis: creber ille sententiis, hic facetiis: Ille omnia utilitati, hic plurimum delectationi tribuit. *Christoph. Longol.* in Epist. ad *Iacob. Lucam*, Decan. *Aurelianens.*

Gulielmus Budæus, *Parisiensis*, omnium qui hoc Patrumque seculo vixere, sine controversiâ doctissimus. Cujus fama in excelsa & illustri loco posita omnes omnium nationum homines in admirationem sui quotidie convertit: eoque magis, quod in urbe ab his studiis id temporis abhorrente inter luxum & opes ortus & educatus, nullo præceptore, nullo rivali, ad supremum illud eruditionis fastigium suâ ipsius industriâ constantiaque penè incredibili provectus est. Defuit quidem tanto viro perspicuus ille venustioris eloquentiæ nitor, quem recentiores uni *Ciceroni* addicti majore studio & religione coluerunt. Sed quid si existimabat (id quod res erat) ejus auctoritatis homini gravitatem styli magis quàm verborum Lenocinia convenire? Certè voluntatem ei non facultatem defuisse argumento esse potest penitissima illa totius Latinitatis cognitio, cujus in *Pandectis* recensendis & *Romanorum Jure* illustrando luculentum & nobile specimen dedit. *Scævola Samarthanus* in Elog. *Gallorum*.

In *Græcis* autem quis non miretur eousque progressum, ut (quod nulli dum extra *Græciam* nato contigerat) ipsius *Iani Lascaris Græcorum* doctissimi judicio veterem *Atticorum* facundiam adæquasse diceretur. *Idem* ibidem.

Nunquam erit in *Galliâ* alter *Budæus*. *Scaligerana prima*.

Budæus qui dixit *Gallicas* voces à *Græcis* originem ducere, non paucos errores commisit. Nihil nisi imitando scribere poterat, Phrasæon locos communes ob oculos habens: *Græcæ* Linguae callentissimus in Europa fuit. Perfacile potest hodie quis *Græci* & *Hebraici* idiomatis peritus esse, omnium enim extant interpretationes, sed ut quis vim nativam & genium linguarum illarum noverit, diligenti studio opus est, & pauci eò perveniunt. *Ios. Scaliger.* in alteris *Scaligeranis* Gallicè.

Singulare hujus Urbis [*Lutet.*] ornamentum, cujus si quando manum in aliquo loco cognoscimus, ita veneramur & admiramur, ut quod ludens scripserit, aliorum seriis Scriptis anteponere non erubescamus. *Turneb.* lib. 9. *Adversar.*

Incomparabilis *Mystra Græcæ* literaturæ suo ævo *Gulielmus Budæus*, *C. Barth.* l. 21. *Adversar.* c. 3.

Græcarum literarum decus immortale. *Meric. Casaub.* in *Epieteti* Enchir. p. 155.

Tantum honoribus suis promerendis impendit studium, ut nunquam ocio, nisi unicâ nuptiarum suarum die, quidquam indulserit, utpote quâ conquestus est, se 4. tantummodò horas literis impendisse. *Lyneker* de beneplac. sect. 2. cap. 1. num. 2.

Utroque

Utroque Opere in *Pandectas* & quinque libris de *Asse* plurimum opitulatus est rei Latinæ, elaboratâ illâ scrutatione rerum ac verborum linguæ utriusque. *Lud. Viv.* lib. 3. de Trad. Discipl.

Tam abest ab omni hæresi *Budeus*, quàm dulce ab amaro; vivit ne quisquam hodie utriusque linguæ callentior. *Lud. Viv.* lib. 2. de caus. corrupt. Art.

Quo viro (*Gul. Budeo*) *Gallia* acutior ingenio, acriore judicio, exactiore diligentia, majore eruditione nullum unquam produxit: hæc verò ætate nec *Italia* quidem. Nihil est usquam vel *Græcorum* vel *Latinorum* Scriptorum, quod ille non evolverit, legerit, excusserit, *Græca* & *Latina* juxta & summè callet. Tàm facilè utraque linguâ loquitur, quàm *Gallicâ*, quæ est ei vernacula, haud scio an etiam facilius. De libro *Græco* quæ sunt scripta, leget *Latine*: de *Latino Græcè*. Hæc quæ videmus tam elaboratè, tam excultè ab eo conscripta, extemporali sunt ei facultate parta. Faciliùs tùm *Græcè* scribit, tum *Latine* quàm etiam earum linguarum peritissimi intelligant. Nihil est tam reconditum, tam abstrusum in his linguis, quod non perveſtigarit, adierit, inspexerit, & velut *Cerberum* è tenebris produxerit in lucem. Infinitæ sunt seu vocum significationes, seu loquendi figuræ ac proprietates, quas unius *Budei* Operâ sciunt homines studiosi prioribus seculis ignoratas. Et hæc quidem omnia tanta & tam admirabilia ipse per se sine magistro ullo perdidit. Fœlix ac fecundum ingenium, quod in se uno invenit & doctorem & discipulum, & docendi viam, rationemque. Et cujus decimam partem alii sub magnis magistris vix discunt, ipse id totum à se magistro edoctus est. Nihil dixi de scientiâ juris, per ipsum instaurari collapsa jam cœpit, nihil de Philosophia, cujus ipse in libris de *Asse* id specimen edidit, quod edere non quivisset, nisi homo, qui in omnium Philosophorum libris assiduò versatus esset, maximosque in eis progressus haberet. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. lib. 2. cap. 7.

Erasmus eum portentum *Gallia* vocare solebat.

Gulielmus Budeus homo *Gallicus*, vir quidem doctissimus, & eruditionis non vulgaris, sed quantum inter Poëtas profecerit nescio; ex ipsius, quæ adhuc ego viderim, scriptis, ille quidem ad quæcunque velitis, si non deterfam, paratam tamen & copiosam supellectilem habuisse videtur. *L. Gyr.* de Poët.

Quod ad binas Linguas spectat, eas cum tanta facilitate possidebat ut *Græcum* librum manibus tenens *Latine* ipsum legeret; pariterque *Latinum Græcè* legere poterat. Ea celeritate utroque idiomate scribebat, quæ viri *Atheniensis* aut *Romani* potius videretur quàm hominis in *Gallia* meditullio nati. Et sane postquam salebras illas superasset, quæ vulgares animos sæpè remorantur, duarum hujusmodi viæ ducum auxilio usque ad intimas Antiquitatis venerandæ recessus penetravit. In ea nihil erat tam obscurum quin id elucidaverit, nihil tam occultum quin hominibus id revelaverit, mediis nemini præter ipsum cognitum. Hujus nullum aliud argumentum asserere volo quàm Epistolas ejus *Græcas* & *Latinas*, ejus in *Græcam* linguam Commentarios, ejusque Tractatum de Methodo facile addiscendi Scientias. Illius Ingenii fœtus præstantes Erudi-

torum

torum manibus quotidie teruntur, iisque clare ostendunt quantum debeant huic præstanti Viro, quod viam prius inaccessam & obicibus plenam ipsis aperuerit. Quis Notas ejus in *Pandecta* & *Digestum* legens inficias ibit, quin profundissima *Themidis Mystera* scrutatus fuerit, eaque eduxerit è tenebris quibus sub confusa & informi Legum Romanarum mole obvoluta erant. Quod ad ejus Historiæ notitiam tanto fulgore conspicua est in ejus libro de Monetis Antiquis, ut sub illo modesto titulo de *Asse*, aperte nobis ob oculos ponat veterum Romanorum fastum & Potentiam, nobisque thesauros à tot Seculis incognitos expromat, qui sub magni Illius imperii ruderibus forsitan adhuc sepulti jacerent, nisi ab Erudito illo *Budæo* effossi fuissent ejusque labore in lucem eduçti. Præclarum illud opus non modò mirabundos, sed & invidos reddidit, vel Doctissimos in *Italia* & in *Germania*: Imo quidam productionis ejus gloriam *Budæo* eripere annisi sunt: Sed hæc integra ipsi conservata fuit, quicquid captiosi & ambitiosi homines illi tentaverint. *Isaac. Bullart. Acad. Scientiarum, Tom. 2. Gall.*

Nullum est dubium, quin Doctissimus Gulielmus Budæus *Gallie* ornamentum fuerit, & coætaneorum Literatorum flos. Cùm in illo fuerit concursus omnium scibilium, quibus Homo perfectè sapiens evadere potest. *Laurentius Crassus. Italicè.*

Gulielmus Budæus vir ad seculi sui gloriam natus, laudibus literariis abundans, magnâque, cùm propter singularem rerum omnium scientiam hominum admiratione affectus; tum ob id potissimum, quòd *Græcas* literas suâ ætate inter mortuas exluscitavit. *Huet. de Clar. Interpret. p. 156.*

Budæus opus illud suum in *Pandectas* eleganter compositum aptè non inscripsit: quippe qui *Legum* quarundam voculas aliquot, cùm sit interpretatus, in *Pandectas* se scripsisse gloriosè ait, cùm ne illius quidem *Legis*, non dicam *tituli*, materiam attigerit. *Claud. Verder. in Auct. Cens.*

Hoc Distichon composuit *Georgius Buchananus*:

Gallia quòd Græca est, quòd barbara non est,
Utraque Budæo debet utrumque suo.

* *Gulielmi Budæi* de *Asse*, & partibus ejus, libri 5. ejusdem *Annotationes* in *Pandectas*, cum expurgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. Anno 1667. fol.

Opera ejus omnia tribus Tomis Impressa, prodierunt Anno 1557.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Jano Vitale*

Qui sanctum simul, & simul disertum
Exquiris sapientia magistrum:
Ultra quid petis? hic jacet Budæus.

Aliud

Aliud ejus Epitaphium:

Budæus Columnen decusque Graium:
 Budæus Latiae corona lingua:
 Budæus dubii lucerna Juris:
 Budæus pater elegantiarum,
 Et fons totius eruditionis:
 Budæus patria jubar coruscum:
 Regis delictum sui, suaeque
 Tempestatis honos, lepor, voluptas;
 Hic terra exuvias reliquit, Orbi
 Famam, Astris Animam. Viator, ito.

In Librum de: *Asse* hoc Distichon composuit *Theodorus Beza*:

*Quod sibi vix multo multi peperere labore,
 Uno Budæus comparat Asse sibi.*

MELCHIOR CANUS.

Hispanus, inter insignes *Francisci Victoria* discipulos palmam facile *Mel-* Clar. A. D.
MDXXX.
chior Canus Provinciae *Castella* obtinuit. Qui & Magistro post in Aca-
 demiâ *Salmanticensi* succedens, mox ad *Canariensem* Episcopatum, qui *Fortuna-*
tarum est *Insularum*, evectus, eo se paulò post abdicavit. Concilio quoque *Tri-*
dentino interfuit. Vitâ *Toleti* decessit in Cœnobio B. *Petri* Martyris, Anno 1540.
 Scripsit autem diserto admodum stylo *de Locis Theologicis* libros duodecim, in
 quibus *Ciceroniane* dictionis amans procœmia artificiosè adhibet, luxuriarique
 stylo videtur. *Biblioth. Hispan.*

Melchior Canus in *Tridentino Concilio* Theologus celeberrimus. Quò nemo
 sacras literas plenius & planius docuit. *Quenstedt.*

Melchior Canus magni fuit nominis apud Pontificios (nec immeritò) Theo-
 logus. *Whear.* in *Method. leg. Hist. Civ. sect. 33.*

Ejus loci *Communes* è fecundo, erudito, & facundo ingenio prodierunt, eò
 commendandi magis, quòd ipse nostrâ ætate, primus eâ brevitate copiâ, disposi-
 tione, ac perspicuitate de iis perutiliter egerit. *Possevin.* in *Apparat. Sacr.*

Melchioris Cani Scriptum de *Locis Theologicis* multâ eruditione refertum
 est. *Voët.* *Biblioth. lib. 2. sect. poster. c. 1.*

Melchior Canus summus Theologus, & moderatissimus Vir. *Montacut.* in
 Antidiat.

Eruditione nulli in Ecclesiâ *Romanâ* secundus: & quod rarum est in *Papistâ*,
 singularis fuit candoris ingenii *Dr. Jackson* in *Symbolum.*

Ex omnibus Theologis qui *Concilio Tridentino* interfuerant, hic maximæ
 clarissimæque

clarissimæque famæ fuit. Nemo ab illius ætate Mytheria *Sacrarum Scripturarum* melius explicuit. *Pererius* (Jesuita) Tom. in *Daniel*. l. 12. c. 7.

Criticos omnes sui *Seculi* soliditate judicii & audacia superat. Natus videbatur ad perstringendum omnes aniles fabulas omnesque errores populares qui in libros, præsertim verò in *Historias* irreperant. Sufficit dicere *Criticam* ejus apud *Vossium* magno in pretio fuisse, & Patrem *Combefisium* illum vocasse *Censorum Magistrum*, licet ejus *ωαππνοία* *Baronio* aliquantulum molesta sit. *Eruditorum* Judicium, per *Baillet*. Paris. 1685. Gall.

Utile erit *Cassandrum* evolvere, qui tot lites [de *Religione*] apertè quidem componere tentavit, licet majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorem Canum*, qui hoc idem, sed occultè conatus est, ingenio majori, quàm pietate, ac prope modum admirabili judicio. Vix enim potest imaginatio consequi, quantum *Auctorum* ejusmodi lectione, *Politico*rum mentes acuantur, excitenturque ad saluberrimè de rebus istis consulendum, quibus non unius aut alterius *Hominis* modò, sed universæ plerumque *Reipublica salus*, & belli pacisque momenta continentur. *Gabr. Naud.* Bibliog. Politic.

Vir fuit politus & elegans, atque in *Historiâ Sacrà* versatissimus. *Aub. Mirand.* de Scriptor. Eccles.

Multæ doctrinæ *Hispanus*. *H. Conring.* in præfat. ad *Cassandr.* & *Wicel.* Extant ejus Opera *Col. Agrip.* 1605. in 8o.

SIMON GRYNÆUS.

Clar. A. D.
MDXXX.

Philosophus, & Theologus *Basileensis*.

Joannis Sapid. Jambos doctissimos de *Simone Grynæo* præmittere libet, notationi vitæ ejus, sunt autem hi:

Quæris Simon Grynæus ille quis fuit?
Attende, dicam, magnus ille vir fuit:
Decreta Grammatices nihil novit minùs
Quàm Priscianus: tam prope eloquentia
Ciceronianæ accessit, ut nemo propius
Chrysippon exæquavit in Dialecticis:
Non hoc Jopas melius increpuit Lyram:
Numeri scientia & αὐτὸν rettulit:
Talis Geometra, qualis Architas fuit:
Cognitionem habuit ut Atlas siderum:
De moribus consimili Aristoteli modo
Differuit, & sapientia cœlestium:
Non Plinio Physicæ priores detulit:
Non cessit Hippocrati medendi indagine:
Fuit alter Aurelius Sacris in Literis,
Iam quid Sacra non attigit Poeseos?
Quid est relatu dignum in historiis novis

Et veteribus simulque miscellaneis
 In lucubrationibus, quod nescit?
 Linguis Palæstinâ, Latinâ & Atticâ,
 Non aliter ac sermone plebeio usus est.
 Sed quid opus est multis, fuit planè Hippias:
 Aut alter: aut vel præferendus Hippia:
 Grex disciplinarum cui paruit omnium:
 Quem luget extinctum meritò Cyclopædia
 Sui colit Grynai quæ tumulum sacrum:
 Ut Apollini hujus nominis suum nemus.

Et si verò nihil addi posset ad hoc Grynai Encomium, nos tamen prosequemur nunc stylum nostrum: fuit itaque *Simon Gryneus*, *Feringæ Suevio* oppido natus, anno 1493. In quo modestia & morum suavitas singularis, cum pietate & disciplinarum omnium exactâ cognitione certavit: magni illius *Melancthonis* in Scholâ *Portæ Herciniæ* discipulus. Philosophiæ Magister *Viennæ Austriae* nuncupatus, modis omnibus vir laude & memoriâ ob linguæ *Latinae*, *Græcæ* & *Hebraicæ* peritiam, omnisque Philosophiæ ad miraculum usque cognitionem; & ob Theologiæ veræ scientiam & usum dignissimus sempiternâ. Quas ipse doctrinas passim *Academiis*, *Viennæ*, *Wittebergæ*, *Heidelbergæ*, *Basileæ* multis annis publicè privatimque professus est. Multis egregiè *Latinis* & *Græcis* Authoribus suo nitori & lumini restituitis. Tandem sibi ipsi quidem satis longævus, licet vigente adhuc ætate mortuus, utpote cui nihil amplius quod disceret superesse videretur: Cæteris verò tempestivè nimium ereptus, quos scilicet, quò plura didicerat, eò plura docere, vir juvandis aliorum studiis natus, potuisset. Obiit autem *Basileæ* ex peste, Cal. Augusti, Anno 1541. ætatis 48. *Boissard.* in Icon.

Scriptit Epistolas varias---Commentarium in octavum Librum Topicorum *Aristotelis*---Tractatum de utilitate legendi Historias---De ignitis Meteoris, & de Cometarum causis ac significationibus---Præfationes varias---Commentaria in Epistolam *Pauli* ad *Romanos* Multa è Græco sermone in Latinum transtulit.

Incomparabilis Vir *Simon Gryneus*, in quo pietatem *Christianam*, & virtutes omnes, & *Musas* atque *Charites* habuisse domicilium existimo. *Bibliand.* de Rat. Com. omn. Ling.

Simon Gryneus est homo *Latine* *Græcæque* ad unguem doctus, in Philosophiâ & Mathematicis Disciplinis diligenter versatus, nullo supercilio, pudore penè Immodico. *Erasm.* Epist. l. 26. Epist. 39.

Vir in omni literarum genere citra supercilium eruditus, ita provehendis liberalibus studiis natus. *Erasm.* ibid. l. 28. Epist. 15.

Vir in liberalibus Disciplinis atque Linguis cum optimè versatus esset, multorumque tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Auctorum Lectione multa didicisset; contigit ut iudicium sæpius adhibuerit, quoties illo tempore utriusque Linguae *Autores*, quarumcunque *Artium* & *Facultatum* libri, in lucem ederentur. Cujus & consilio & iudicio ipsi *Typographi* plurimum usi videntur: qui in pro-

trudendis imprimendisque libris (quos *Basilea*, ut fecundissima mater innumerabiles edidit) hujus judicium, tanquam *Apollinis Grynei* Oraculum expectivere, ut ejusdem indicant *Præfationes & Epistolæ* omnis ferè generis *Autoribus* præmissæ : quæ & hâc ratione clarum apud posteros nomen *Grynei* reddiderunt. Qui quidem si longiori tempore supervixisset, labore, industriâ, eruditione ac judicio *Rei Literariæ Theologicæque* multum profuisset. *Jac. Verheiden.* in Elog. Theolog.

Erat *Latine, Græcè & Hebraicè* doctissimus. *Konig.*

De studiorum omni genere præclarè merebatur *Simon Gryneus Voss.* de Mathematicat.

Vir Scientiarum omnium & Linguarum eruditissimus, ac ad promovenda bonarum Artium ac Pietatis studia natus. *Gesner.*

Simon Gryneus princeps suæ ætatis Philosophorum ac Philologorum, addo etiam Theologorum — Fuit vir in tribus linguis & universâ Philosophiâ solidè citra supercilium eruditus; nec minus in Theologicis exercitatus: ut verbo dicam, veræ pietatis & virtutis priscæ exemplum ferè sine exemplo: homo ad promovenda bonarum artium ac pietatis studia natus; multisque tam *Latinis* quàm *Græcis* Auctoribus suo nitori egregiè restitutis, memoriam meritis sempiternam. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Gryneus cum videret magnum decus esse *Ecclesiæ* eruditionem, magno labore accendere omnium honestarum Artium studia conabatur, optimos autores veteres edebat ac enarrabat. Erat ingenium capax omnium bonarum Artium, sed hæc major laus est, quòd non fastidiit doctrinam *Ecclesiæ*, sed semper ad Philosophica studia lectionem adjunxit *Prophetarum & Apostolorum Phil. Melancthon.* Epist. l. i. ep. 68.

Andreas de Laguna redarguit ipsum infidelitatis in suis *Versionibus*, Dominus verò *Huet* ait illum insignem garrulum fuisse, ejusque characterem Paraphrastæ potius quàm Translatoris esse. Præcipuæ illius Versiones sunt quarundam *Plutarchi Vitarum* & aliquorum ejusdem *Opusculorum* mortalium, *Variorum Aristotelis Operum*, atque *Beati Chrysostomi Homiliarum* in priorem ad *Corinthios*. Judicium Eruditorum, per *D. Baillet.* Paris. 1685. Gall.

Simon Gryneus Vir elegans fuit, tam egregias concinnavit *Præfationes* in *Pollucem* aliosque Præstantes Authores. In *Plinium* majorem valde laboravit. *Scaligerana prima.* Gall.

* *Simon Gryneus* in *Romano Indice* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Opera verò ejus, additâ semper Auctoris damnati notâ permittuntur in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat Tractatus de utilitate legendi Historias, *Livii* operibus præfixus *Basilea* 1579. in 80.

Extant Epistolæ aliquot, & Comment. in *Octavum Librum Topicorum Aristotelis* *Basil.* 1556. in 80.

JACOBUS SADOLETUS.

M *Utina* Urbe *Italiae* natus est, parentibus nobilibus & locupletibus, pri-
 mae auctoritate, & gloria inter suos praeditis. Hic cum inter *Italos* fa-
 ma singularis doctrinae quam pollebat, celebris esset, à *Leone X.* Pontifice Maxi-
 mo *Romam* vocatus, & Episcopatu *Carpentoratenſi* in *Gallia* donatus est: in cu-
 jus administratione quum aliquot annis integrè, & fideliter sese gessisset, pos-
 centibus omnibus *Romani* Senatûs Patribus, à *Clemente* septimo in ordinem
Cardinalium receptus est, magnâ totius Collegii *Apostolici* lætitiâ, & congratu-
 latione. Scripta reliquit plurima: librum de pueris rectè ac liberaliter insti-
 tuendis. De laudibus Philosophiæ. De Regno *Hungaria* à *Turcis* capto! Ho-
 miliam, cum Oratione exhortatoriâ ad bellum contra *Turcas*: Commentaria
 in Epistolam *Pauli* ad *Romanos* lib. 3. Interpretationem aliquot Psalmorum:
 Homiliæ aliquot & Epistolarum lib. 16. Et duo Poëmata, *Curtius* & *Laocoon*.
 Cum annum ætatis septuagesimum attigisset, in febrim lapsus, magno omnium
 bonorum dolore & tristitiâ, diem postremum obiit *Roma* non sine dati veneni
 suspitione. Quatuor enim hi *Cardinales* viri docti & boni, *P. Bembus*, *Jac. Sa-*
doletus, *Casspar Contarenus*, *Campegius*, properatâ morte feruntur occubuisse:
 causam ignorant multi, nisi quod fortè cum iis qui à *Romanâ* Religione discor-
 dant, aliquam familiaritatem habuisse credantur. *Boissard.* in *Icon.*

Commentarios in Epistolam ad *Romanos* edidit illud eximium hujus ætatis
 decus, *Jacobus Sadoletus*, admirabili sermonis nitore, & copiâ planè *Ciceronia-*
nâ, nec deest affectus Episcopo *Christiano* dignus. Fieri non potest quin tale opus
 à tali viro profectum, bonorum omnium suffragiis approbetur, vereor tamen
 ne apud complures ipse *Phraeos* nitor nonnihil haberet aculeos ad pietatem.
Erasm. l. 27. Epist. 38.

Librum de *Laudibus Philosophiæ* valdè laudat *Petrus Bembus* in Epist. ad *Car-*
dinalem Polum: "Equidem (inquit) ab illis *Augusti* temporibus, quæ profectò
 "maximè omnium summis ingeniis & præstantibus Scriptoribus claruerunt;
 "nullum legi librum scriptum, ut mihi quidem videtur appositius, splendidius,
 "nullum melius, nullum *Ciceroniano* mori, stilo, facundiæ denique vicinius.

Vir gravissimus, omnibusque virtutibus, omni disciplinarum genere, omni
 literarum cultu longè præstans *Jacobus Sadoletus* Collega meus. *Bemb.* ad
Budeum.

Petrus Bembus & *Jacobus Sadoletus*, uterque versu & pedestri oratione poli-
 tissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosius (ut temporum nequitia, &
 Domini, cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: *Hujus* contra seria ferè
 omnia, & digna personâ quam sustinebat. *Thuan.* ad Ann. 1547.

Scribendi facultate nemo ætate nostrâ ad illam *Antiquorum Scriptorum* lau-
 dem propius accedere existimatus est. *Anton. Florebell.* in vit. ejus.

Si poemata ipsius nonnulla, & orationes varias, & Epistolarum volumen, &
 Commentatiunculas in Psalmos, & *D. Pauli* Epistolas, æquis rerum aestimator

advertat, solidam prorsus eruditi, suspiciendique ingenii laudem attigisse fateatur. *Joan. Imperial. in Musæo Historico.*

Bembus & Sadoletus boni Poëtæ. Scaligerana prim. p. 27.

Jacobi Sadoleti Poëmata, Laocoon, Curtius, nec non Otii & Tranquillitatis carmen mirabilem illius gravitatem ac singularem modestiam declarant, quem in hac facultate auxerunt, & reliqua bonarum Artium & sapientiæ studia: quæ ab unguiculis ille pleno pectore hausit: neque enim in præsentia ejus solutam orationem, in qua supra ceteros excellit, commemoro. *Gyrald.*

Celebrior (*Fausto Sabao Brixiano*) fama *Jacobum Sadoletum*, Episcopum *Carpentoractensem*, sub initium seculi decimiseptimi commendat, qui non modò aliis clarus operibus, sed & insigni epico carmine de statuâ *Laocoontis*, atq; altero de *Marco Curtio*, utrumq; enim maturi judicii opus. *Borrichius de Poet. p. 104.*

Cardinalis *Sadoletus* vir erat qui eruditionem insignem virtuti non vulgari consociaverat; quique *Catholicorum & Protestantium* æstimationem ex æquo sibi demeritus est, suâ facundiâ, Doctrinâ, modestiâ, lenitate & pietate. Per totam enim vitam illi cum pluribus utriusque Religionis eruditis viris commercium intercessit, ejusque excellentes Epistolæ ad *Melancthonem* & ad *Erasinum* scriptæ visuntur, *Antonius Teissier Elog. Viror. Eruditorum Gallicè.*

Jes. Rapinus scribit Sadoletum Virgilii phrasas imitatum esse, genium tamen ejus non expressisse, & inter servilis imitationis conatus, ingenii proprii criteria ipsi excidisse. *Rapin. Reflex. general. in Poeticam, part. 1. Gall.*

Jacobus Sadoletus tametsi se ad *Ciceronis* imitationem formare studeret, haud receptas tamen Theologorum voces usurpat, & *Episcopos Provinciarum Præsides* appellat. *Claud. Verder. Auctor. Cension.*

Extant ejus Opera *Mog. 1607. 8º.*

Extant Orationes 2. sive consilia de Bello movendo contra *Turcas Isleb. 1603.*

Extant Epistolarum Libri 16. & ad *Paulum Sadoletum* lib. 1. cum *Ant. Floribelli* Comment. de vitâ Authoris. *Colonia Agr. 1590. 8º.*

Extat de Liberis rectè instituendis. *Arg. 1605. 8º.*

Consolationes & Meditationes in Adversis. *Franc. 1577. 8º.*

De Laudibus Philosophiæ. *Ven. 1539. 8º.*

Hoc ejus Epitaphium.

D. O. M. S.

Jacobo Sadoletto Episcopo Carpentoractis S. R. E. Presbytero Cardinali, Viri morum gravitate, prudentiâ, & vitæ integritate præstantissimo, doctrinâ & eloquentiâ cum iis quos mirata est antiquitas comparando, Paulus Sadoletus Episcopus Carpentoractis, & Camillus Sadoletus Fratrum filii mæstissimi multis cum lacrymis Patris B. M. pro tempore posuerunt. Vixit annos 70. menses 3. dies 6.

MARTINUS BUCERUS.

Germanus, *Selestadii* natus anno 1491. Ordinem Dominicanorum, in quo Clar. A. D. MDXXX. vixerat annos 15. Evangelii doctrinam amplexus, reliquit, anno 1521. cum *Petro Martyre, Pauloque Fagio*, Argentorato, ubi docuerat, ab *Edwardo Sexto* invitatus, in *Angliam* pervenit, anno 1549. ut ibi doctrinæ suæ sementem faceret, *Cantabrigiæ* Professor: ubi obiit Anno 1551. ætatis 61. Ejus *Ossa, Mariæ* saviante, effossa & cremata, anno 1555. unâ cum *Fagii* ossibus: Sed ambo, sub *Elizabethâ*, anno 1560. publicis laudibus ornati, honoribusque suis restituti sunt. *Hofman.*

Ingenio & eruditione inclytus: *Hebrææ* Linguae apprime peritus fuit. *Hofman.*

Et erat ingenio ut adversarios patienter audiret, leniter responderet, & veritatibus potius quàm victoriæ curam haberet. *Melchior. Adam.* in vit. ejus.

Cujus [*Martini Bucer*] & eruditionem singularem & zelum pietatis eximium; cum eximia prudentia conjunctum omnibus sæculis testabuntur, tum doctissimæ ipsius Lucubrationes, & in publicis comitiis Disputationes habitæ; tum pro Ecclesiarum pace, quamvis non felici semper successu, labores exhausti. *Boissard.* in Icon.

A conventu *Ratisbonensi* *Joannes Gropperus*, Archiepiscopi *Coloniensis* Legatus, domum reversus, *Bucerum* mirificè commendabat, & inter omneis idoneum esse dicebat, cui religionis emendatio rectè committi posset. Nam esse cumprimis doctum & pacis amantem, & integræ vitæ. *Steidan.* Commentar. l. 14.

Cùm Cardinalis *Contareus* à *Petro Martyre* interrogatus esset de *Doctis Germanorum* Viris; respondit ille: *Nihil attinet de Philippo, qui notus, dicere: Habent Germani & Martinum Bucerum: qui eâ ubertate doctrina Theologica & Philosophica, eâ etiam in disputando subtilitate felicitateque est instructus; ut unus ille omnibus nostris doctoribus possit opponi* *Melch. Adam.*

De literis hoc unum summam ponam: Quæ in aliis singula singulis, ea in uno pariter universa concidisse. *Augustini* fuit in illo acumen, *Hieronymi* linguarum varietas & doctrina, disciplina *Cypriani*, *Ambrosii* Authoritas, *Origenis* scientia, *Chrysostomi* in docendo perspicuitas, *Bernardi* integritas in vitâ: vel hæc in illis priscis *Ecclesiarum Heroibus* uberiora si fuerint (uti fuisse confiteor) tamen particulas ex omnibus excellentissimas noster *Bucerus* tanto studio arripuit, tot ornamentis perpolivit, ut si non unus cum omnibus, tamen separatim cum singulis comparari possit: aut in illo augusto veterum choro, si non præsideat, in hominibus nostri sæculi, omnibus ex partibus inter alios emineat. *Gualt. Haddon.* in Orat. Funebri. vid. vitas *Batesii* p. 276.

Quàm multiplicem in *Bucero* jacturam fecerit *Dei Ecclesia*; quoties in mentem venit, cor meum propè lacerari sentio. *Calvin.* Epist. ad *Viretum*.

Martinus Bucerus summus Theologus; qui ut à viro quodam docto verè de illo scriptum est, præter reconditam eruditionem copiosamque multarum rerum scientiam, præter ingenii perspicaciam, multam lectionem, aliasque multas ac
varias

varias virtutes, hanc sibi propriam laudem habuit, quod vix alius hanc memoriâ exactiore diligentia in *Scripturae Interpretatione* versatus sit. *Josias Simler.*
Orat. de Vit. & Obiit. *P. Martyris.*

Martinus Bucer vir fuit impensè Doctus, limati judicii, pius & moderatus. Inferior eruditione nulli forsan Reformationum fuit: Sed quoad Zelum, veram pietatem, & studium unitatem inter exterarum Ecclesiarum servandi, *Melanchtoni* ac ipsi, absque ulla ceterorum injuria, peculiaris locus concedi potest. *Cantabrigia* molestissimos habuit adversarios *Papatus* Sectatores, qui licet Legi obsequentes loca sua retinuisent, attamen sive sub Argumentationis prætectu, & veluti occasione disputationis, sive respectu Dogmatum nondum determinatorum, ejus existimationem minuere annitebantur. Nec enim natura ingenii ea promptitudine præditus erat quæ ad Disputationem requiritur, quo abuti conabantur ad conditionem suam mediocrem faciendam. Qua de causa *Petrus Martyr.* ad ipsum scripsit ut à publicis omnibus Disputationibus abstineret. *Burnet.* Hist. Reform. pag. 164. vol. 2. Anglicè.

Buceri Commentaria in Psalmos sub *Aretii Felini* nomine in publicum emissa, Romæ magni æstimata & avidè quæsitæ fuerunt à pluribus Episcopis & Cardinalibus. Sed ex quo ipsis innotuit eorum Authorem esse *Bucerum* illud opus supprimendum curaverunt, & tanquam prævum librum vituperarunt. Dominus *Antonius Teissier.* Elogiis Eruditorum virorum. Gallicè.

Cuncta *Buceri Latina & Germanica Scripta* in unum si conjungerentur, quod tanti viri Pietas & eruditio merebatur, efficerent Tomos IX. justæ magnitudinis. *Gesner.* in Biblioth.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur; vid. *Indicem Tridentinum.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Joanne Checo*:

*Vita gravis misero, gravior mors: sed tibi tanto
Mors nec vita potest esse, Bucere, gravis.
Vita fuit Christus, mors lucrum; vivere cessas
Naturæ, at Christi vita perennis adest.
Alma fides Christi quam tu super astra ferebas,
Te super astra eadem sustulit alma fides.
Cumque tui Mores, Pietas, Doctrina probentur:
Mors tua non gravis est, & gravis est eadem.
Mors gravis est nobis orbatis lumine tanto;
Non gravis est tibi, quæ vita beata tibi est.
Doctrinæ studium, Vitæ constantia, mortis
Exitus, ô idem sit mihi, Christe, precor.*

LILIUS GREGORIUS GYRALDUS.

F*Errariensis*, natus est Anno 1479. Obiit podagræ doloribus attritus anno 1552. Opera ejus Voluminibus duobus *Basilea* impressa: inter quæ *Historia* *Deorum Gentilium*, libris 17. De Poëtis Græcis & Latinis, libris 10. De Poëtis sui temporis, libris duobus, *eminent*. Clar. Ann. D. MDXXX.

Vir memoriâ invicta, ingenio excellenti, eruditione in omni literarum genere eximiâ inclytus, *Varro* sui temporis dici meruit. *Hofmann*.

Vir solidè doctus, & in scribendo accuratus. *Casaub.* Not. ad *Diog. Laert.* l. 8.

Lilius Gregorius Gyraldus, utriusque linguæ, & omnis politioris literaturæ, & Antiquitatis [quam variis scriptis illustravit] longè peritissimus: qui fortunæ & corporis adversitatibus, meliore utique fato dignus, totâ vitâ conflictatus est. *Thuan.* ad ann. 1552.

Vir omnis eruditæ antiquitatis ac literatæ doctrinæ callentissimus, qui pleraque manuscriptas Bibliothecas *Græcas* in *Italiâ* excussit, è quarum lectione conscripsit libros illos suos eruditos, & varios *de Diis Gentium*; Opus admirandum, *Historiam veterum & recentiorum Poetarum*, & cætera plurima exquisita singula. *Neander.* in *Geograph.*

Scriptor diligentissimus *Gyraldus* vocatur *Montacutio* *Apparat.* l. sect. 2.

Longè hoc [viz. *Petro Crinito*] doctior, & diligentior *Gyraldus* *Voss.* de *Hist. Lat.* p. 736.

Lilius Gyraldus, optimus locorum coacervator & judiciosus. Opera ipsius omnia quàm optima. *Scaligerana* posterior.

Lilius Gregorius Gyraldus vir totius eruditionis gnarus-----Longo studio & multis vigiliis elaboravit *Historiam de Diis Gentium*, variam sanè, & ad totam antiquitatem noscendam admodum necessariam. *Io. Bapt. Gyrald.* in *Epist. Oper. Gyrald.*

In dissertationibus de Poëtis tum *Græcis*, tum *Latinis*; longè fuisset longior, nisi accuratè de Poëtarum singulis differuisset *Lilius Gyraldus Ferrariensis*. Cujus extat *Historia* dialogis decem perscripta de *Poëtis Antiquis*; duobus de sui temporis Poëtis. Opus sicut magni ingenii, & judicii, sic ingentis doctrinæ, atque industriæ: ita ut expectandum non sit, nequis deinceps hanc denuò provinciam suscipiat. Est ubi hujus, vel illius poëtæ *Historiam*, accuratiùs aliquis tractare valeat, & sanè id in paucis: at ab aggredièdo iterum tam vasto labore non modò eruditorum vulgus, sed etiam sanos omnes deterruit. Videlicet post messem tam luculentam nihil ferè nisi quædam spicilegia reliquit. *Voss.* de *Poët.* Lat. pag.

Lilius Gregorius Gyraldus, omnium suffragio, unus fuit è præclarissimis ingeniis quæ postremis his seculis aluerit *Italia*. Tam mirificum in omnibus Scientiis fecit progressum, ut harum nullam ignoraverit. *Moreri.* *Diction. Gallico.*

Gyraldum æstimo virum eruditissimum, & de omni Antiquitatum studio apprime meritum. *C. Barth. animadv. Claudian. de Bello Gildon. p.368.*

Vir non minoris judicii, quàm doctrinæ. *Voss. lib.1. Idololatr. c.29.*

Vir omnis eruditæ Antiquitatis ac literariæ doctrinæ excellentissimus. *Dassliand. in descript. Urb. Ital.*

Magnæ lectionis, acris judicii criticus vocatur *Dempstero.*

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexteriùs & diligentius, quàm *Onnphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem suscepit perficiendam. *Rich. Montac. in Analect. Exercit. 4. sect.6.*

Sed supra hos omnes [*Laurentium Gambaram, Pomponium Gauricum, & Baptistam Guarinum*] meritis eminet *Lilius Gyraldus* (*Pico Mirandulano* quondam familiaris) non tantum quòd varii generis, varii argumenti carmine se *Vatibus* inferuerit, sed & quòd Historiam Poëtarum *Græcorum, & Latinorum* eruditè, & magno judicio perscripserit, adjunctâ & de sui sæculi Poetis censurâ, non minus liberâ quàm veraci. *Borrich. de Poetis, p.99.*

Summa curâ sanoque judicio veterum Poetarum *Græcorum & Latinorum* Historiam decem Dialogis contexuit, Recentiorum verò, aut sibi coætaneorum duobus aliis Colloquiis. *Borrichius* ait non minorem libertatem quàm veritatem deprehensam fuisse in Censura quam in sui Sæculi Poetas exercuit, ut illa quam exercet in Veteres eruditione referta est, solidumque judicium spirat. Nihilominus *Iosephus Scaliger* nobis persuadere tentavit nihil esse vilius nec miserabilius quàm ejus judicia de *Poetis*, quamvis multum lectionis & Doctrinæ in iis agnoscat. *Judicia eruditorum. Paris. 1685. Gall.*

*Ejus Opera, si expurgentur, permittuntur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Anno *CIIOXXXV.* *Lilius Gregorius Gyraldus* magno in pretio stetit apud eruditissimum quemque. Hic inter alia librum conscripsit de annis & mensibus, unâ cum Calendario *Romano & Græco.* Ac quia *Ferrariensis* esset, opus hoc dicavit *Renata, Galliarum Regis Ludovici XII. filia, Herculis II. Ducis Ferrariensis, viduæ.* Natus fuit Anno Christi 1479. In pueritiâ audivit cum aliis, tum *Baptistam Guarinum*, celeberrimum sui temporis *Grammaticum.* In felicitatis parte erat, quòd, ad multi jugam eruditionem parandam, postea vixit apud *Albertum Pium Carporum, & Joannem Picum Mirandula* Principes. Hic enim ingenti Bibliothecâ frui, perque omne Scriptorum genus capacem diffundere animum datum fuit. *Mediolani* à *Demetrio Chalcondylâ Græco* didicit literas. Multa *Romæ* perpeffus est, cum Urbs Anno *CIIOXXVII.* diriperetur à Milite Imperatoris *Caroli V.* Postea, in Patriam reversus, familiariter usus est *Joanne Manardo, & Calio Calcagnino.* Sex septem postremis vitæ annis manibus, pedibusque æger, ut ipse de se loquebatur, spirabat potiùs quàm vivebat. Nam, sine famuli auxilio, ne manum quidem ori poterat admoveere. Excessit Anno Christi 1552. ætatis 74. *Voss. de Mathemat.*

Hoc ejus Epitaphium, *Ferraria* in summo Templo:

*Quid, Hospes, aſtas? Tymbiuum
Vides Gyraldi Lilii:*

Fortuna utramque paginam

Qui pertulit, ſed peſſimâ,

Eſt uſus alterâ, nihil

Opis ferente Apolline.

Nil ſcire refert amplius,

Tuâ aut ſuâ: in rem tuam abi.

Phil. Labbe Theſaur. Epitaph.

SEBASTIANUS MUNSTERUS.

Germanus, Engelhemii natus Anno 1489. Olim *Tubinga* in *Franciſcanorum* Clar. An. B.
ſolidatio profeſſus, poſteâ abjecto cucullo *Proteſtantium* doctrinam am- MDXXX.
plexus. *Basilea* linguam ſanctam profeſſus eſt. Eruditionis ſuæ plurima & præcla-
ra poſteritati reliquit monumenta. Peſte correptus eſt Anno 1552.

Munſterus in *Mathematicis* multum profecerat: poſteâ verò ſe totum *Hebraica*
linguæ & ſacris libris addixit, multis editis in utraque ſcientia monumentis. De
Republicâ optimè meritus, adeo ut *Germanus Eſdras* ac *Strabo Thuan.* appellatus
eſt. *Thuan.*

Vir cùm in variis linguis, tum *Hebraicâ* præcipuè doctus; & variis Scientiis,
maximè verò *Mathematicis* præclarè imbutus: ingenioſis ac piis lucubrationi-
bus *Germanicè, Latinè & Hebraicè* conſcriptis de bonis literis omnibus linguis,
Philosophiâ & Theologiâ, optimè meritus. *Gefner.* in Biblioth.

Sebaſtianus Munſterus, duabus rebus multum laudis mervit, *Hebrais* literis &
Matheſi. *Voff.* de Scient. Mathemat. p. 189.

Doctus ſanè vir fuit *Munſterus*, cui multum debent literæ *Hebraicæ.* *Iof. Sca-*
lig. Elench. Trihareſ. Serrar. c. 4.

Hebrææ & Chaldaicæ linguæ accuratâ cognitione, plurimiſque tum in ſacras
literas, tum in varias *Matheſeos* partes editis ſcriptis, ac præſertim laborioſiſſi-
mo illo opere *Cosmographico* nobilis, quo duce peregrinari terrarum orbem, domi
etiam manendo, licet. *Theod. Bez.* in Icon.

Cùm *Munſterus* ſuam *Germanographiam* inſcripſerit *Cosmographiam*; totus eſt
tamen in *Germanorum & Helvetiorum* regionibus, oppidis, ſitu, & populorum
origine ac deſcriptione, quibus detractis, nihil ferè *Orbi Terrarum* univerſo reli-
quum ſit. *Bodin.* Meth. Hiſt. c. 4. p. 76.

Sebaſtianus Munſterus, *Bibliorum Interpres* ſanè doctus, in *Ebraicâ* ſemper ſty-
lum collineans, ad eaque nunquam non ſe componens; nec ideo tamen *Latini*

coloris negligens, in ejus quamvis linguæ elegantis parùm se torserit: Quod si quando obscuris explanandis unam alteramve dictionem è proprio penu adjecit, certis illam notis homo religiosus insignivit: quò adulterinis *lector* Germana seponeret. *Huet. de Claris Interpr. p. 144.*

Hebraica non pauca *Latinitate* donavit *Sebastianus Munsterus*, bonis literis, & sanctæ potissimum linguæ cognitione supra fidem excultus: quamvis autem in *Interpretando* verbum verbo reddere studuerit, *Latinitatis* tamen genio asseruit quandoque, & *Ebraismi* sterilitatem uberiori sermone explet, nec religionem, quam requirimus, ubique curare se profitetur, quòd eo discentium foveatur negligentia; recto quidem & laudabili consilio, modò eo in licentiam suam *Interpres* non abutatur. *Huet. de clar. Interpr. p. 187.*

Sebastianus Munsterus (vir quantus & qualis! in illa præsertim temporum & literarum caligine) præter ipsius *Annotationes*, quas in *Criticis Londinensib.* habemus, *Versionem* ex *Hebræo* textu adornavit, doctrinâ non vulgari, & summo acumine; in quâ *Hebraica* plerisque in locis fideliter admodum, nec minus perspicuè, reddit. *Matth. Polus Præfat. Tom. 1. Synops. Critic. p. 4.*

Atque hoc malim ex *Sebastiano Munstero*, optimo viro, *Artium Mathematicarum & Hebraicæ* linguæ doctissimo, quàm ex me discat. *Nic. Fuller. l. 1. c. 16. Miscell. Sacr.*

Nec pauca, nec contemnenda de variis Rebus publicis *Cosmographiæ* suæ inferuit. *Conring. de Civ. prud. cap. 14.*

Vir diligentissimus, sed in quo paulò plus accurationis desideres *Becman. cap. Histor. Orb. Ter. n. 7.*

Munsterus omnia ex *Pagnino* hausit, qui non amplius reperitur, nec id agnovit. *Scaligerana posterior. Gall.*

Licet *Munsteri* *Versio* satis intelligibilis sit, aliquid tamen habet asperi, quia *Textus* *Hebraici* literam pressè nimis sectatur, ut c. 1. *Genesew* ver. 22. ubi transfert *Fructificate, & augeſcite, & implete aquas in fretis.* *Vulgata*, ut mihi quidem videtur, eadem verba per hæc feliciùs expressit, *Crescite, & multiplicamini, & implete aquas maris.* Uno verbo perfectior esset ejus *Interpretatio*, si à *Latino* *Interprete* tam longè non abivisset. Cæterum *Genebrardus* satis moderatus non videtur in *Critica* quam in hanc *Translationem* exercuit, quando *Authori* exprobravit quod parum accuratus fuerit, & *Luthero* nimis adhæserit. *Munsterus*, neglecta vocum propria notatione, sæpè *Luteranisabat*, & à suo *D. Francisci instituto* discedebat. Contra enim asseri potest, *Munsterum* accuratissimum & fidelissimum inter omnes *Protestantes* in *Bibliorum* *Versione* sua fuisse, imò nec *Lutheri* *Translationem* approbare potuit, quia longè nimis à *Literali* & *Grammaticali* sensu recesserat. *D. Huetius* justius de eo judicium tulit, dum *Exacti* *Interpretis* elogio ipsum ornat. *Notæ* quas *Munsterus* *Translationi* suæ annexuit eximie utilitatis esse possunt ad *Hebraicæ* linguæ & *Scripturarum* *Styli* cognitionem: multoque utiliores essent si pleraque minimè necessaria non immiscuisset, quæque desumpsit à *Rabbinis*, quæ ad *Textus* sui elucidationem nihil conferunt. *Nimis* etiam affectavit famam *Viri* in eorundem *Rabbinorum* *lectione* versati. Et tamen,

amen, si excipiantur libri quorundam Grammaticorum Rabbiorum, qui Scripturam commentati sunt, in hoc studii genere non admodum exercitatus erat: Quod facile probari posset ex Latina Versione quam elaboravit exigui Compendii Philosophici Rabbini Hebræo conscripti: nulla enim ferè occurrit vox in hac Latina Versione circa quam hallucinatus non fuerit, imò ne prima quidem verba intellexit Inscriptionis. Libri hujus. Liber hic ascribitur R. *Mayfi Maimonis* filio, qui hunc Arabicè composuerat; Ille verò contra in sua Interpretatione hujus Operis Authorem facit R. *Simonem* & exinde has voces *bilefcon arau*, vertit in lingua *suavi*, non advertendo quid Arabico idiomate significant. Multò melius Grammaticos Rabbios intellexit, quia his legendis majorem navaverat operam, & hac re super consuluerat *Eliam Levitam* Judæorum Doctissimum Grammaticum qui eodem tempore cum ipso vixit. Ies. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.*

Ex recentioribus *Munsterius*, & post eum *Thuctus*, & *Belleforestus*, malè opera sua *Cosmographiam* inscripserunt. Nam quemadmodum Geometria *Platonis* γεωμετρίον est ὄνομα ob nimis arctam significationem, ita Cosmographia, quòd latè pateat, nimis ridiculum item nomen haberi debet. *Claud. Verder. in Auctor. Cens.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

**Sebastianus Munsterius* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

HIERONYMUS FRACASTORIUS.

Patriâ *Veronensis*, vir consummatissimæ doctrinæ: Medicus enim, Poeta, Clar. An. D. MDXXX. Astrologus, & Philosophus fuit suâ ætate doctissimus: in quibus studiis tantam acquisivit laudem, ut usque ad hodiernum diem antiquis comparandus meritò judicetur. Ejus Poëmata tanti fiunt apud omnes literatos, ut illa conferantur cum *Vergilianis*: tanta in eis eloquentia, tanta dicendi vis, & facultas, sermonisque puritas, ut æternâ laude non sine causa ad cælum evehantur, unde à multis *divinus* vocatur *Fracastorius*. Is cum totam ætatem in arte Medicâ, & in indaganda rerum naturâ sedulo impendisset: in eo omnem movens lapidem, ut literatos juvaret, & omnibus prodesse posset, *Patavii*, ubi tunc summo in honore habebatur, naturæ concessit: ann. *Christiana* salutis 1553. ibique sepultus, funus prosequente publico luctu totâ Academiâ, & Civitate. Omnia ejus opera tantâ perfectione scripta sunt, ut in iis requiri nihil possit. *Boissard. in Icon.*

Scripta ejus hæc sunt: *Siphillis Poema*, idest libri tres de morbo Gallico --- *Joseph Comœdia* --- *Homocentrica* --- de causis Criticorum dierum, per ea quæ in nobis sunt --- *De Sympathiâ & Antipathiâ* --- *De Contagione, & Contagiosis Morbis, eorumque curatione* --- *Naugerius, sive de Poetica dialogus* --- *De Anima Dialogus* --- *De Vinâ temperatura Sententia* --- *Carminum liber unus* ---

D d d d 3

Alco

Alcon sive de Curâ Canum Venaticorum---*Turrius*, sive de Introductione Dialogus---*Carmina* super *Genesin*.

Ad exactam Philosophiæ & Mathematicarum Artium, ac præcipuè Astronomiæ [quam & doctissimis scriptis illustravit] cognitionem, summum iudicium & admirabile ingenium attulit: quo multa ab antiquis aut ignorata, aut secus accepta adinvenit, & explicavit. Et medicinam, ut honestissimè ac citra lucrum, ita felicissimè fecit. Poeticam verò ita excoluit, ut ad *Virgilianam* Majestatem proximè accessisse eum faterentur æmuli: & in iis *Iacobus Sannazarius*, alioqui parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator, qui, visâ ejus *Syphillide*, non solum *Ioannem Iovianum Pontanum*, sed se quoque ipsum in opere accuratâ xx. annorum limâ perpolito victum exclamavit. Ei certè hujus seculi ingens miraculum *Iul. Casar Scaliger* tanquam illarum, quas dixi, Scientiarum & Poeticæ summum fastigium consecuto, Aras erexit. *Thuan.* ad ann. 1553.

Iulius Casar Scaliger l. 6. de *Re Poetica*, vocat præstantissimum post *Virgilium* Poetarum. *Syphillidem* vocat divinum Poema: in quo tamen nonnulla castigat. Inter alia & id reprehendit, quòd negaverit, cætera animalia, præter hominem, morbo Gallico tentari. Testatur *Scaliger*, vidisse se canem eâ lue caprum, cum Heri sui emplastra linxisset.

Hieronymus Fracastorius, Veronensis, de morbo Gallico (quem ipse à *Barbara* voce *Syphillida* vocat) libellos tres scripsit, in quibus cum antiquos confectatur Poetas, tum præcipuè *Pontanum*, quem celebrat, æmulatur; egregius certè in confingendis fabulis, apta illi carminis structura, in ea tamen quædam præli-center dicta. Leguntur & alia plura ejusdem *Fracastorii*, quæ à doctis probantur *Lil. Gyrald.* de Poët.

Anno 1530. inter præcipua sæculi decora erat *Hieronymus Fracastorius Veronensis*, Poëta idem, & Philosophus, ac Medicus eximius. Cives sui *Veronenses* defuncto, uti ante *Catullo*, ac *Plinio*, statuam marmoream statuerunt Anno 1555. *Voss.* de Mathem.

Fracastorius qui tam felici successu concinnavit *Syphillidis* suæ Poema, Opus sanè pulcherrimum quod postremis his seculis elaboratum fuerit, *Latino* carmine in *Italiâ*, quodque scriptum est ad imitationem *Georgicôn* *Virgilii*, non tam auspiciatò composuit Poema *Epicum*, quod aggressus est in *Iosephum Aegypti* Proregem, cujus fragmentum nobis superest: Vulgarissimum enim genium arguit hujusmodi Poema mediocremque characterem exhibet. *Rapin.* Reflex. in Poeticam. Sect. 14. Gall.

Hieronymus Fracastorius excellens Poeta in *Syphilli*. *Scaliger* ana prim.

Alconem & *Syphillidem* Epico carmine extulit, doctè sanè & prudenter, immittis etiam fictionibus poeticis; licet aliquanto minus numerosè, quippe docere semper ibi maluit, quàm semper delectare. *Borrichius* de Poet. p. 98.

Hieronymus Fracastorius filius *Pauli Philippi*, Civitati *Veronensi* natales debet, & vel in ipsa puerili ætate futuræ Claritudinis, & in literis præstantiæ evidentissima signa dedit; quandoquidem, matre ipsum brachiis gestante, ful-

men

men è cœlo vibratum, genitricem extinxit illæsum relinquens infantulum: Unde ipsius fortunæ, & futurorum in Disciplinis successum faustissimè conjectatum est. *Felicitis Medici* titulum sibi comparavit, quoniam in Medicinæ exercitio magna utens dexteritate, & egregia curandi methodo, paucos habuit pares, seque amabilem atque mirabilem omnibus præstitit, præsertim verò iis qui ob valetudinem ad ipsum confugiebant. Ad animi vires recreandas in laboriosa sua professione tam fructuosè omnibus liberalibus Disciplinis sese addixit, ut harum *Arca locupletissima* meritò vocari posset; eò usque ut non modo sibi arrogaverit quorundam popularium suorum Literatorum excellentium gloriam æquare, sed & omnes contemporaneos in celebrioribus scientiis vincere. Poëseos amantissimus fuit; quàm excellenter autem successerit ei studium huiusmodi evidenter evincunt ejus opera, inter quæ celebritatem adeptum est illud quod è prelo in publicum prodiit *Latinis* versibus de morbo qui *Gallicus* vulgo denominatur. Hoc igitur Poëma cum Eruditorum summa admiratione contexuit: Cùmque hoc ad Cardinalem *Petram Bembum*, literati sui ævi gloriam transmisisset, cujus consilio multum fidei tribuebat, ut de eo suum iudicium sibi significaret, Eminentissimum hoc ingenium ad *Sanazarium Neapoli* residentem idem deferri voluit, qui, coram Cardinale *Hippolyto Medico*, ut & *Joanne Baptista Montano* ipsius *Fracastorii* æmulo, pluribusque aliis primariis Doctis, confessus est se ab alio nemine in Poësi superatum fuisse quam ab ipso, licet totos 20. annos insumpisset in corrigendo, expoliendo & elimando grave suum & sacrum *de Matris Dei partu*. Mathematicus excellens fuit, studioque Cosmographiæ insuper delectabatur, in qua quantum profecisset mirabile ejus ingenium, clarissimè demonstrant descriptiones, & loca quæ à *Portugallia* in Orientem, ab *Hispania* verò ad Occidentem delineavit, in ligneis Sphæris regulariter fabricatis. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum.

Ægrè *Fracastorio* veniam concesserunt Docti circa Poëma quod elaboravit in nefarium morbum quem *Medicè* tantum pertractare debuisset. Si magnum fecisset lucrum in sanandis luxuriosis, dici potuisset illum voluisse gratitudinem suam contestari, totam vim suam poëticam in Neapolitanam luem exerendo; & in exemplum fortasse citatus fuisset quavis data occasione loquendi de *Chirurgo* illo, qui reprehensus quod ante *Statuam* Caroli VIII. in genua procumberet, respondit se optimè scire cur id faceret, nullumque Sanctorum esse quem magis veneraretur quàm *Principem illum* à quo indirectè ditatus fuerat, morbo nimirum quem *Neapoli* milites ejus contraxerant. Sed *Fracastorius* gratis *Medicinam* exercebat. *Novellæ* Reip. Literariæ. Febr. 1687. p. 191. 192. Gallicè.

Præcipua inter *Fracastorii* dotes hæc fuit, quod in ingenium & argumentum suum dominium absolutum exercuerit, Hinc factum est ut quantumvis sublimis foret in usitato suo scribendi modo, nullo tamen negotio potuerit descendere seque deprimere quoties ipsi libuit, ex *D. Balzaci* sententiâ. *Judicia Eruditorum de Poëtis*. Paris. 1686. per *D. Baillet*. Gall.

Carmina ejus ex parte leguntur Tom. 1. *Delit. Ital.* pag. 1046.

Opera ejus extant in Tomos II, digesta.

Hoc ejus Epitaphium *Jul. Caesar. Scaligero* auctore :

*Hic situs est Fracastorius Hieronymus : urna
Quem capit , hic cepit pectore cuncta suo.
Sidera digessit : revocavit funera, Rerum
Naturæ, imperii conscius , atque Dei.
Aut Heliconiadum fontem sibi sustulit omnem:
Aut tumulus vertex hic Heliconis erit.*

HENRICUS LORITUS GLAREANUS.

Clar. An. D.
MDXXX.

ANno 1488. natus, *Glaronam, Helvetiæ* pagum, natale solum habuit. *Friburgi*, die 28. Martii anno 1563. ætatis 75. naturæ concessit. ---Erat in omnibus disciplinis versatissimus. Domum ejus optimarum Artium Officinam dictam fuisse memorant, ex quâ in omnes *Germaniæ* angulos viri doctissimi prodierint. A *Maximiliano I.* lauro poeticâ & eximio annulo donatus est. Quæ scivit, libenter & candidè aliis communicavit. *Konig.*

Scripta ejus hæc sunt: *Isagoge in Arithmeticen*---*Descriptio de situ Helvetiæ,* & vicinis gentibus---*De quatuor Helvetiorum pagis*---*Pro justissimo Helvetiorum* fœdere *Panegyricon*, ad *Maximilianum Augustum*, omnia versibus Heroicis. *Isagoge in Musicam*---*De Geographia liber*---*Judicium in Terentii Carmina*---*Annotationes in Horatium: in Ovidii Metamorphoses: in Ciceronis librum de senectute: In Salustium: In Caesaris Commentaria: in T. Livium: In totam Romanam Historiam: In Dionysium Halicarnassæum*---*Elegiarum libri duo*---*De Arte Musicâ*---*De Ponderibus ac Mensuris*---*Annotationes in Valerium Maximum, in Suetonium, & Lucanum*---*Annotationes in Eutropium*---*Epistola ad Ioannem Hervagium*---*Brevis Isagoge de ratione Syllabarum & de figuris quibus Poëtæ utuntur*---*De Asse libellus.*

Est apud nos *Henricus Glareanus* Cæsareâ laureâ insignis, quod equidem decus inter tot juvenis ornamenta multò infimum esse duco. In omnibus disciplinis, quas *Mathematicas* vocant, eximiè doctus, neque vulgariter exercitatus. In omni quæ nunc in Scholis traditur, *Aristotelicâ Philosophiâ* eò progressus, ut cum summatis etiam congredi posset. Magnam insuper *Theologicæ* rei partem assecutus. In *Geographia* in *Historicis* absolutus. Denique nullum est genus literarum, in quo ille non sit felicissimè versatus. *Erasm. l. 18. Epist. 35.*

Henricus Glareanus, summus olim *Desid. Erasmi* amicus, & Musices scientiâ clarus, rem literariam diu voce & scriptis (quantum ea tempora ferebant) juvit. *Thuan.*

Multi judicii & variæ eruditionis vir nobis pueris floruit *Henricus Glareanus. Lal. Bisciola Tom. 2. Hor. subsec. 2. c. 7.*

Vir fuit ingentis ac variæ admodum eruditionis : etiam criticus non paulò melior,

melior, quàm multi persuasum aliis volunt--- Anno 1530. laudem non exiguam meruit *Henricus Glareanus Helvetius* qui permulta ad literas, & Mathesin, pertinentia reliquit: In Arithmeticis, Musicis, inque Geographis, Astrologis, ac Chronographis, nomen est consecutus. Nempe vir fuit undequaque doctissimus. *Voss. de scient. Mathem. p. 96. 423. 424.*

Faciendum mihi esse statui, ut ei hoc loco responderem, quàm planissimè, & quàm lenissimè possem, non, ut *Glareanum*, doctissimum virum, quem mihi semper, quem omnibus hujus memoriæ hominibus anteposui, oppugnarem, sed ut sententiam meam contra tanti viri opes in *Livianâ* Antiquitate tractandâ munirem. *Car. Sigon. l. 1. emendat. c. 5.*

Dedi etiam Operam, ut, quod *Glareanus* ante me fecit, ne hac quidem in parte Historiæ *Liviana* deessem, cujus quidem eruditissimi viri labore facile contentus esse poteram: nisi ab eo in totâ ipsâ re dissensissem. Neque enim *Livium* in numerandis ab urbe conditâ annis eadem ratione usum, quâ cæteros, esse reperiēbam. Qua ille opinione dum eorum autoritarem ad *Livianam* Chronologiam conscribendam adhibuit, in eam sæpe se necessitatem induxit, ut dum aliorum numeros sequitur, omninò *Livianos* aut negligere aut immutare coactus fuerit. Quod illi profecto in eâ Chronologiâ committendum non erat, quam ipse se *Liviana* præsertim Historiæ comparare profiteretur. Accedit, quod dum ille nimium suum voluit in eâ re studium indicare, cognomina multa, atque iteratorum & multiplicatorum honorum notas magistratibus ipsis affixit, quæ non solum studiosè à *Livio* præteritæ, sed ab ipsius etiam *Livii* sententiâ, atque adeo ab ipsâ Historiæ veritate remotæ esse videntur. *Idem ad Bernardinum Lauredanum* Epistolâ, quam Oper. *Livii* præmisit. an. 1555. scriptâ.

Henricus Glareanus maluit in Philosophia ac Mathematicis Disciplinis confenescere, quàm æmulari Phrasim *Ciceronianam*, cui vix convenit cum subtilitatibus Mathematicorum. *Erasmi. in Ciceroniano p. 83.*

Glareanus non tam ineptus Censor quàm quidam existimant. *Lips. Epistol. Quæst. l. 3. c. 10.*

* Hic Author inter *Hereticos* primæ classis rejicitur in *Indice Madritensi*. edit. ann. 1667.

Carmina ejus leguntur Tomo 3. *Delit. Germ. p. 1285.*

GEORGIUS AGRICOLA.

Germanus, Medicus, natus est *Clauchæ*, Misniæ oppido, vicesimo quarto Martii, Anno 1494. obiit vicesimo primo Novemb. 1555.

Clar. A. D.
MDXXXV.

Scripsit de re Metallicâ---De Animantibus subterraneis---De Mensuris & Ponderibus---De Peste---De Traditionibus Apostolicis---De Bello adversus Turcam suscipiendo orationem, multaque alia.

Evolvi *Georgii* Dialogum de *Metallicis*: Nec fatis possum dicere, majorene id voluptate fecerim an fructu. Magnoperè delectavit Argumenti novitas, exhilararunt joci liberales obiter inspersi, nec injucunda fuit dictionis simplicitas,

E e e e

Atticini

Atticus quiddam referens; præcipue verò me attentum habuit rerum sub oculos expositarum energia. Visus sum mihi valles illas, & colles, & fodinas, & machinas non legere, sed spectare. Nec multum adfuit, quin ex tot venis argentariis & aurariis conceperim aliquam ejusmodi rerum cupiditatem. Denique feliciter prælusit *Georgius* noster, nec ab illo ingenio quicquam expectamus mediocre.

Erasm. Epist. l. 28. epist. 22.

Opus quod de Mensuris & ponderibus habes in manibus, cupidissime legam simul atque miseris. Id auguror, mi *Georgi*, tibi magnæ gloriæ futurum. Nec est quod invidiam metuas, quum argumentum sit ejus generis, partim ob vetustatem, partim ob regionum varias consuetudines, partim ob ipsius materiæ subtilem obscuritatem, ne quid interim dicam de libris depravatis, ut nunquam sit exhausti satis. *Idem* ibid. l. 24. epist. 18.

Georgius Agricola de re metallica, fossilibus, & subterraneis Animantibus ita accuratè hoc seculo scripsit, ut omneis antiquos in eo genere longè superaverit, & exacta non solum eorum, quæ à veteribus prodita sunt, explicatione, sed & multarum rerum, quas veniens ætas indagavit, vestigatione, eam Historiæ Naturalis partem illustraverit; additâ post *Gulielmum Budæum*, *Leonardum Portium*, & *Andream Alciatum*, de Ponderibus. Mensuris, de pretiis metallorum & monetarum diligentissimâ tractatione. *Thuan.* ad Ann. 1555.

Metallicam disciplinam ita tractavit *Georgius Agricola*, homo *Germanus*, ut *Aristoteles* ac *Plinius* in eo genere nihil intellexisse videantur. *Jo. Bodin.* in Meth. Hist.

Georgius Agricola, diligentissimus Naturæ, inprimis rei metallicæ scrutator, *Germania* nostræ *Plinius*, qui meritò palmam refert inter eos, qui de re metallicâ scripserunt. *Quenstedt.* de Vir. Illustr.

Equidem monumentis editis & præclarè ipse (*Georg. Agricola*) de re literariâ est meritis; & nomen suum immortalitati consecravit *Melch. Adam* in Vit. ejus.

In Pontificiâ Religione obiit. Ibid.

Ego omninò consulo, ut legas scripta *Georgii Agricola* de ortu & causis subterraneorum, & de opificio Metallico. Fuit præstantissimus Philosophus, & longè superavit omnes, qui ante ipsum de iis rebus scripserunt. *Hubert. Languet.* in Epist. 62. ad D. *Phil. Sydnaum*.

Diligens & eruditus Scriptor *G. J. Vossio* in Theologiâ Centili.

Subterraneæ rei omnis Scriptor Incomparabilis. *H. Conring.* de antiquiss. stat. Helmst. p. p. 34.

Georgius Agricola, vir eruditione & judiciò præstans. *Fabric.* lib. 1. Orig. Saxon. pag. 3.

Celeberrimæ famæ atque eruditionis Vir, quem in his *Origimibus* habemus Ducem ac Principem. *idem* lib. 3. p. 368.

Georgius Agricola non minus eruditus, & in censendâ *Metallosum* naturâ curiosus fuit, quam verè impius, nulli addictus Religioni, ut post mortem vix sepeliri meruerit. *Scaligerana* prima, p. 80.

Post

Post *Albertum Magnum* hoc in Argumento (de *Metallis*) nemo aliquid præstitit, ad usque *Georgius Agricola*:cujus de re *Metallica* & omnibus *Subterraneis*, *Fossilibus*, atque iis quæ ex *terrâ* effluunt, *Opera* tanta industriâ, doctrinâ, facundiâ, & diligentia referta sunt, ut non solum ante se natos longissimo intervallo superaverit, verum etiam *exteros* in stuporem rapuerit. *Sebast. Scheffer*. *Introduct. in Art. Medic.* p. 164.

Georgius Agricola Medicinam admodum gloriosè exercuit, totam industriam suam omnesque facultates suas, in *Naturæ* arcanis scrutandis insumsit, & in hoc tam insolita fuerunt ejus inventa, ut longissimè *Plinium* & *Aristotelem* superaverit, quamvis ut posterior iste in tanto molimine non adjuvaretur opibus tanti Principis quantus fuerat *Alexander*. Doctissimorum seculi sui Virorum estimationem meruit, inter cæteros autem *Wolfgangi Meurerii*, *Georgii Fabricii*, *Valerii Cordi*, *Erasmi*, *Ioannis Driandri* & *Pauli Eberi*. Cum *Alciatus* adversus *Agricolam* scripsisset in *Ponderum* & *Mensurarum* argumentum; ei respondit *Agricola* scripto eruditionis reconditæ pleno. Initio *Reformationis* hanc amplecti velle visus est, hocque adversus *Indulgentias* Epigramma composuit.

*Si nos injecto salvabit cistula nummo,
Heu nimium infelix, tu mihi pauper eris.
Si nos, Christe, tuâ servatos morte beasti,
Iam nihil infelix tu mihi pauper eris.*

Sed postea *Protestantium Dogmata* se averfari professus est, diemque in *Ecclesiæ Romanæ* communione obiit. *Antonius Teissier*. *Elogiis Eruditorum Virorum*. Gall.

* *Georgii Agricolæ opera de Mensuris, Ponderibus*, pretio *Metallorum*, *Basilæ* apud *Frobenium*, 1550. permittuntur apposita notâ Auctoris, & Operis *Index Madritiensis* edit. Anno 1667.

Varia ejus *Opera* variis in locis atque temporibus sunt impressa.

ANDREAS ALCIATUS.

I Talus Jurisconsultus, *Mediolanensis*, nobili genere natus Anno 1492. obiit 1550. *Opera Alciati* omnia 7. Tomis continentur. Primus omnium juris disciplinam, nimis disputationibus & barbaro dicendi genere involutam, pristino nitore restituere, & ad veros fontes revocare conatus est. Quod quidem facere haud difficulter potuit, cum *Græci* & *Latini* Sermonis peritissimus esset. Fuit solus inter Interpretes Juris doctissimus, & inter doctissimos Jureconsultissimus. *Valent. Forster*. in l. 3. *Hist. Juris Roman.* c. 41.

Andreas Alciatus hoc seculo non modò *Juris Cæsarei*, verum etiam omnium studiorum decus; nec minus suspiciendus ob rarum quendam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam. *Erasmi*.

in Adag. *Nihil adversum.*

Andreas Alciatus, vir emunctæ naris & insignis eruditionis. *Io. Coras. lib. 1. Miscell. Juris. c. 1. sect. 5.*

Cujusmodi peritiam an summo *Alciato* dubitabimus concedere? *Alciato*, inquam, viro in omne ævum memorabili, & de quo nihil unquam tam magnificè dici poterit, illius adhuc quin longè latèque superet virtus, doctrina, atque industria. Nam in Jurisprudentiâ vir quidem ille, sicuti dicebat *Homerus*, aliis æquandus pluribus unus. *Idem. l. 7. c. 7. sect. 2. & 3.*

In universa literarum doctrina elucet imprimis ea quæ ab humanitate nomen sibi adscivit. Quam cum coluerint multi, qui juris cognitione, præstiterunt, *Andreas* ille *Alciatus* in primis numerandus est. *Ald. Manut. l. 1. Quæsit. per Epist. epist. 7.*

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus (*Taciti*) præ illâ *Pauli Jovii*, esse senticeta. Condonemus tale judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficisci. *Voss. l. 1. de Hist. Lat. c. 30.*

Facundia, si ad antiqua tempora comparatur, forsitan, quæ vinci posset; si ad nostra tempora, sane incomparabili; nam & nitidiore stylo & puriore, tum pleniore, atque suaviore fuit, item *Carminibus* felicissimè lusit---Antecelluit facundiâ, scientiâ linguarum, Historiæ cognitione, Interpretationis subtilitate omnes, qui in eâ facultate vixerunt. Quòd si volumina ejus, quæ extant, id non apertè testarentur, suspicione adulationis carere non possem: verum ipsa res dicto meo major est, quapropter id *Horatianum* proferam: *Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Hieron. Cardan. in Andr. Alciat. Vit.*

Omnes, qui ante se *Jus Civile* interpretati sunt, dicendi ornatu *Andreas Alciatus Mediolanensis* longè superavit; qui candida *Latini* sermonis eloquentiâ, ac *Græcis* insuper literis imbutus primos nostros Jurisconsultos, *Latine* loqui docuit, quos ante se blaterasse, non locutos fuisse dicebat. In omni denique Disciplinarum genere ita versatus est, ut absolutam jurium eruditionem eum obtinuisse, mirum videatur. *Guid. Pancirol. l. 2. de Claris leg. Interpr. c. 169.*

Alciati præter *Emblemata* nihil mihi videre contigit. Ea verò talia sunt, ut cum quovis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine nervis: Sententiæ verò tales, ut etiam ad usus Civilis Vitæ conferant, *Jul. Scalig. l. 6. de Re Poët.*

De hoc illud verissimè dici potest, quod est apud *Ciceronem* de *Scavolâ*, *Jurisperitorum eloquentissimus, eloquentium jurisperitissimus, Addam & ego, & Polyhistor, bonusque Poëta. Lil. Gyrard. de Poët. nostri Temp. Dialog. 2.*

Ejus hodieque leguntur *Emblemata* ingeniosa illa, atque *Elegiis* non pœnitendis expressa; nisi quòd *Pentametra* frequentius exeant in *polysyllaba*, adeoque gratiæ non parum amittant. *Ol. Borrich. de Poët.*

Andreas Alciatus Mediolani è nobili & antiqua familia natus, eam sibi famam peperit, qua præclarissimis ingeniis quæ ejus ætate floruerunt accensere-
tur, tum quoad decus omnium Disciplinarum quibus exornabatur, tum etiam
quoad

quoad Legum peritiam, in qua sanè laureâ qua insignitus est dignissimum se præstitit. Quia verò insolita scientiarum cupidine ardebat, in unica Disciplina acutissimum ingenium suum exercere non satis ipsi fuit, sed scientias omnes percurrendo, ex unaquaque, magno Literatorum stupore, omnimodam laudem, & immortalem celebritatem adeptus est. In omnibus quæ scitissimè scripsit luculentissimè ostendit splendidum & decorum ingentis eruditionis suæ lumen, sibi-que apud sani iudicii viros comparavit existimationem optimi politicorum Literarum Professoris & præstantissimi Jurisconsulti temporis sui. Hisce aliisque insignibus dotibus, quæ in ipso mirificè refulgebant adeo commotus fuit Senatus *Mediolanensis* ut ipsum publica Legum in *Ticinensi* Gymnasio Lecturâ condecoraverit: quod munus aliquot annos obivit, cum magno concursu Auditorum, quibus egregia faciliq; sua legendi methodo summoperè satisfaciebat. Haud ita diu postea Imperator *Carolus Quintus*, solis tanti viri meritis incitatus in *Mediolanensium* Senatorum album retulit ipsum; In qua Dignitate prudentem suam eruditionem vitæ integritati semper consociando honoratissimum post se reliquit nomen meriti sui & approbationis qua ipsum omnes dignati erant. *Ghilini* Theatrum. Ital.

Alciatus primus fuit qui prelo submitti curaverit *Notitiam Imperii*, præclaramque præfationem huic præmisit *Scaligerana secunda*. Gal.

Stephanus Paquier asseverat *Italos* minoris æstimasse *Alciatum* quàm *Bartholomæum Socinum* qui *Bononia* Jurisprudentiam docebat, quo tempore *Alciatus Mediolani* Professor erat. Eorum autem hæc erat ratio, quòd *Socinus* ætatem suam nunquam consumpsisset, ut *Alciatus*, in humaniorum literarum studio. Vide *Paquierii* Scrutinia lib. 9. c. 29. Gall.

Andreas Alciatus ex *Robertollo* & aliis sua desumpsisse fertur. *Car. Sigon.* c. 68. p. 332. Tom. 2. Lamp. Critic. p. 186. 243.

* *Alciati Emblemata*, cum *Commentariis Clandii Minois*, *Madritensi Indice* prohibentur, donec corrigantur.

Hoc ejus Epitaphium: *Jul. Cesar Scaliger* composuit.

Quæ fatis fuit invidis superstes
Pura dictio, nobilis, diserta,
Compta carmine melleo Poësis:
Ingens cognitio erudita rerum,
Juris regula juxta, lexque legum
Immortalibus explicata pennis
Virorum beat ora doctiorum.
Nil sunt cetera qua capit Sepulchrum
Immensis meritis uterque utrique
Incumbunt duo, mutueque certant,
Vix totus decus Orbis Alciati,
Totius decus Orbis Alciatus.

Eccc 3

JOACHI:

JOACHIMUS CAMERARIUS.

Clar. An. D.
MCXXXV.

G *Ermannus* natus fuit anno 1500. Obiit 17. Aprilis Ann. 1574.
Opera ejus penè infinita.

Profectò vir hic nunquam satis laudatus, si alius quisquam, verè *Germania* suæ *Phoenix* fuit; non gentis suæ judicio solùm, sed etiam exterarum. Quantis enim præconiis eum extollunt *Jovius*, *Turnebus*, *Lipsius*, ac optimus & doctissimus quisque: Usque adeò, ut qui eum non maximi faciat, is certissimo indicio, vel inter indoctos, vel improbos, referri mereatur. *Voss. de Mathem. p. 377.*

Cùm vitam otio literario consecrasset *Camerarius* post perceptam utriusque linguæ exactam notitiam, non solùm ad bonos Auctores interpretandos, tam Poëtas quàm Oratores & Historicos, sed etiam in solidioribus Philosophiæ Mathematicarum artium, & postremò Theologiæ studiis multa commentatus est. Ad quæ omnia (quod pauci ante illum fecerant) politioris literaturæ ornamenta semper attulit, variis in omni doctrinæ genere lucubrationibus, aut dum vixit editis, aut post ejus mortem à tanto Patre dignis filiis publicatis: quæ sparsim & diversis temporibus ac locis per particulas edita (cùm ejusmodi sint, ut iis ad rem literariam plurimum emolumenti sit redundaturum) simul omnia aliquando edi Reipublicæ maximè interest. *Thuan. ad ann. 1574.*

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum quidem; sed quæ absente *Bibliothecâ* vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepisset, arrepto deinde calamo annotabat. Linguam *Gallicam* & *Italicam* jam senex attigit, & *Hebraicam* etiam degustavit. In *Gracâ* familiam duxit: in *Latinâ* cessit nemini. Historicos, Poëtas, Oratores, Medicos, Jurisconsultos, Theologos *Græcos* & *Latinos* excussit. *Melch. Adam. in Vit. Camerar.*

Eò provectus est eruditionis, ut communi doctorum omnium consensu, peritiorem linguæ *Græcæ* neminem, in *Latinâ* verò linguâ disertiores perpaucos, exactiorem autem nullum Scriptorem habuerit *Germania*, sicut plurima ipsius monumenta testantur. *Theod. Beza in Icon. Illustr. Vir.*

Vir inter eruditos magni nominis. *H. Conring. de Official. Imp. th. 18.*

Utriusque linguæ hodie Princeps.

Ego oro Deum, ut excitet *Camerarios* in vestrà *Germaniâ*, in nostrâ *Galliâ* *Scaligeros*. *Isaac. Casaub. in Epist. ad Georg. Remum.*

Vivet viri illius, & ætatem florebit laus intemerata, nec quisquam erit qui hoc publicum ipsius elogium, *Optimum*, & *Doctissimum* seculi sui fuisse, nunquam queat eripere. *Jo. Michel. Dilher. Disput. Acad. Dissert 18.*

Non suæ tantum *Germaniæ*, sed etiam totius nostræ *Europæ* decus & ornamentum, *Joachimus Camerarius*. *Turneb. l. 4. adv. c. 1.*

Parens vester æternum illud *Germaniæ* decus. *Lips. in Epist. ad Joach. fil.*

Grati mihi semper *Camerarii*, ob unum illum Virum, quem *Germania* vestra habuit sine pari. *Idem in alterâ Epist. ad eundem.*

Nota *Ioachimi Camerarii* innumera in rem literariam benè promerita. Quemque nequicquam ingrati lucumones rodere conentur. *Sciopp. de Arte Critic. p. 7.*

Est in celebri famâ *Joachimus Camerarius*, Græcæ atque Latinæ linguæ ita peritus, ut scribendo pernobilis *Ciceronis* imitator evaserit. *Paul. Iov. in Elog.*

Camerarius vir bonus, qui non malè Authores interpretabatur. *Scaligerana 1.*

Camerarius fuit unus è maximis ætatis suæ Germanis. *Scaligerana 2.*

A quorum (*Ioachimi Camerarii*, & *Zuingeri*) lectione nemo unquam nisi doctior recessit. — *Camerarius* & *Giphanius* nihil unquam ineptè moliti sunt. *Gabr. Naud. in Bibliograph. Polit.*

Joachimus Camerarius reliquis in juventutem Germanicam meritis adjunxit & *Carminis* gloriam, præsertim elegiaci, quâ paucis adeo cedit, sive inventionem consideres, sive facilitatem, proprietatem, numerum. *Ol. Borrich. de Poët. pag. 127.*

Vir de politiori literaturâ præclare meritis *Joachimus Camerarius*, suæque adeò Germaniæ singulare ornamentum. Castus sermo, & perspicuus, & quem si cum Græcis contuleris, sincerum atque sanum, & nonnisi obscurioribus declarandis, idque rarò & leviter excurrentem agnosces. *Huet. de Clar. Interpret.*

Joachimus plus habere videtur cura quam natura. *Erasm. Epist. lib. 26. Epist. 45.*

Ad hanc autem in omnibus bonis disciplinis eruditionem accesserat pietas singularis, prudentia longo rerum usu confirmata, quum etiam magno illi *Philippo Melancthon* id ipsum esset quod *Atticus* ille *Ciceroni*, tantum denique juvandæ rei literariæ studium, ut, sprete dignitatibus omnibus, quas alioqui facile suis virtutibus consequi potuisset, in nobilissimis Academiis *Wittebergensi*, *Tubingensi*, *Heidelbergensi* docendo consumptis aliquot annis, *Lipsiæ* tandem positus sedibus, in extremâ senectâ fortiter idem munus obiens, lugentibus bonis piisque omnibus, & mox sequuturam rerum commutationem præfagientibus, in Domino placidè obdormiverit: hoc quoque beneficium à Deo consequutus, ut doctissimos patrique simillimos liberos reliquerit. Nos autem hoc Epigrammate sumus illum prosecuti:

Extinctis olim; Musæ flevistis alumniis,

Et vitam vestrâ restitulistis ope.

Nos contra vobis, Joachimi in funere, Musæ,

Has miseri extinctis solvimus exequias.

Namque omnes tecum, tecum, Joachime, Camœnæ

Ut vixere simul, sic periere simul.

Beza in Icon.

Hic

* Hic Author Romano Indice inter Hereticos primæ Classis numeratur.
Omnia ejus Opera variis locis atque temporibus sunt impressa.

ALBERTUS PIGHIUS.

Clar. An. D.
MDXXXV.

B Elga, Campensis, familiaris erat Papæ Adriano VI. quem etiam in Hispaniam euntem, comitatus fuit: Ac defuncto Romæ Adriano, amantissimum sui sensit Clementem VII. Varias obiit legationes Romam, Wormatiam, Ratisbonam. In Mathesi instituit Paulum III. à quo donatus est duobus ducatorum millibus, & Præpositurâ Ultrajectinâ ad S. Joannem. Quod erat anno 1535. Etiam Sadoletto usus amico fuit: Ultrajecti decessit anno 1542. Voss. de Mathematicat. p. 73.

Scripta ejus hæc sunt: De ratione Paschalis celebrationis: De restitutione Kalendarii Ecclesiastici----De Æquinoctiorum, Solstitiorumque Inventione----Apologia adversus novam Marci Beneventani Monachi Cælestini Astrologiam, atque Apologia defensio----Astrologiæ Defensio, adversus Prognosticorum vulgus---Assertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ---Apologia indicti à Paulo III. Concilii---Ratio Componendorum diffidiorum, & faciendæ in Religione Concordiæ---De libero hominis arbitrio, & divina Gratiâ---Explicatio controversiarum præcipuarum, quibus hodiè potissimum exagitur Christi fides & Religio.

Vir maximus atque doctissimus inter Pontificios vocatur à Iuella Episcopo Sarisbur.

Pontificiorum Achilles adversus Lutherum, qui totus noster est in causâ Justificationis. Episc. Morton. Antidot. contra Merita, c. 7. Sect. 1.

Dicunt Pontificii Pighium, alioqui Catholicum Doctorem, seductum ex Lectione librorum Calvini. At Pighius ipse testatur, sententiam suam se è lectione Scripturarum hausisse: O Calvinum vel adversariorum testimonio beatum, cujus Scripta tantum cum Sacris Scripturis consensum retinent, ut quod Pontificius Doctor celeberrimus fatetur se ex Sacra Scriptura lectione habuisse, id alii Pontificii lectioni librorum Calvini tribuant. Profectò nisi Scholasticorum sententia cum manifestis Scripturis pugnasset, nunquam illam deseruisset Pighius Episc. Carleton. Consens. Eccles. Cathol. contra Trident. c. 3.

Albertus Pighius vir multæ ac variæ lectionis, scientiæque omnifariæ. Valer. Andreas in Biblioth. Belgic.

Albertus Pighius, vir acutissimi ingenii, Theologus, Philosophus, & Mathematicus peritissimus: sed liber ejus de Ecclesiasticâ Hierarchiâ eautè legendus est, quòd non semper solidam tradat doctrinam. Card. Io. Bona.

Libros tuos de Hierarchiæ Ecclesiasticæ Principatu cum legerem, plurimaque in illis invenirem, quæ tuâ curâ & diligentia in lucem è tenebris quasi vetustatis prolata sunt; scatereque ibidem omnia optimis & sententiis & autoritatibus cernerem: equidem ingenium, & doctrinam, & notitiam tuam rerum antiquarum

quarum sum admiratus. *Sadolet. in Epist. ad Albert. Pigh.*

Magna herclè Naturæ illudentis inverecundia, excellentem doctrinam cum illustri eloquentiâ conjunctam, si *Christiani* Scriptoris decus spectetur, multa in faceti Oris truculentia opertam, in *Alberto Pighio* conspeximus. Is Campo *Batavorum* vico editus, secutusque *Adriani* Pontificis fortunam quæ ex disciplinis peregrè didicerat, *Latini* sermonis elegantia felicitè exornavit; ita ut subtilissimarum scientiarum placita, & si quid durum, atque difficile ex sacris literis novitate rerum ac nominum scribentibus offertur, prudenter ac moliter explicaret. Sed in differendo vultus *Scythico* more contusus & enormis, & aspero gutture vox educta, & graviter resonantis nasi tumultus, totam ferè sapientiæ gloriam deformabant. Admirabili quoque cum ingenii, tum manuum argutiâ excelluit, utpotè qui ærea instrumenta deprehendendis siderum cursibus, exactissimè fabricaret. Verùm in libro de *Hierarchia*, quo veluti acutissimo gladio *Lutheri* causam jugulavit, ferè nemini concessam pietatis & doctrinæ laudem adeptus est. Quum id volumen commentaretur, ut direptam ab impiis sacro-sanctæ potestatis hæreditatem Romano Pontifici assereret, eum è summo vitæ periculo certissimum *Dei* maximi numen eripuit. *Paul. Jov. in Elog.*

Albertus Pighius felici ac versatili vir ingenio, qui cum Theologiæ atque Astronomiæ cognitione naturalem quoque prudentiam, rerumque publicarum usum & intelligentiam conjunxit, eximia *Latina* dictionis elegantia, quæ scriberet ageretve comitante. *Aubert. Miræus in Elog. Belgic.*

Immortalitate dignus senex: planè alter *Livius*, indefessi calami & styli. *Lips. cent. 2. ad Belg. Epist. 51.*

Observet Lector, quædam *Pighii* Theologis Doctõribus displicere, ut de *Pecato Originis*, de *Prædestinatione Dei*, ac *Gratiâ Christi*; in quibus à *D. Augustini* doctrinâ, quam *Ecclesia Catholica* sequitur, videtur recessisse. *Anton. Possevin. Apparat.*

* *Alberti Pighii* libri decem de *Libero Arbitrio* contra *Calvinum*, ejusdemque Controversia de *Peccato Originali*, prohibentur in *Indice Madritiensis* edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia excusa sunt *Roma*, *Colonia*, *Moguntia*, & *Latetia*.

Hoc ejus Epitaphium:

Ne turba Tumulum, Viator, istum;

Sed adsta reverenter, & saluta

Sacratum cinerem Viri sacrati.

Ille est Pighius, hoc loco sepultus,

Aures quæ Batavas ita expolivit,

Ut dicas sapere Atticos lepores.

Quarè tam bene dormiat precare,

Quàm doctè, nitidèque, & eleganter.

Defendit Latia decus Tiara,

Ffff

Ec

*Et morem statuit pium sacrorum.
Utro ut nomine debeant Latini
Plus illi addubitent: utroque certè
Ingens promeritum Viri fatentur.*

BEATUS SIVE BILDIUS RHENANUS.

Clar. An. D.
MDXXXV.

Germanus, natus est *Selestadii Alsatia* Oppido celebri, Anno Dom. 1485. mortuus est, dum rediret ex *Thermis Martiis, Argentina*, Anno 1547.

Scripsit *Observationes in Plinium. Rerum Germanicarum* Libros III. *Annotationes in Livium, & Corn. Tacitum. Velleii Paterculi* Librum restituit. In *Tertullianum* Argumenta & Annotationes. Præfatus est in Opera *Seneca*, in *Theophrastum Aneæ*; in omnia ferè Opera *Erasmi*, cujus Vitam & Mortem descripsit. Duas *Gregorii Nazianzeni* Epistolas vertit, & alia quædam.

Multum illi sedulo & pererudito *Antiquitatis* observatori, omnes bonarum literarum studiosi debent, ut qui, etsi non omnia sit assecutus, plurima tamen acutè ac diligenter animadverterit, & aditum ad alia cognoscenda multis ante tenebris obsitum aperuerit: quod & illi de *Germanicis rebus* libri, & isti tum *Tertulliani*, tum etiam *Taciti, Plinii, Livii, Seneca, Paterculi* reconditi abundè demonstrant. *Beza* in *Icon. Vir. Illust.*

Beati vocabulum tibi non fortuito, sed *divini numinis* consilio contigit. *Erasmi*. l. 29. Epist. 31.

Omnes *beatitates* nostrum beent *Beatum*, qui nobis *Tertullianum* dederit, illum sic adamatum à *Cypriano*, sic laudatum ab *Hieronymo*. Sed utinam integrum & emendatum dare potuisset. Plurimum tamen debemus illius industriæ, qui quod licuit præstitit. *Idem* l. 17. Epist. 22.

Beatus Rhenanus, vir in humanioribus literis, *antiquitate*, & piâ doctrinâ exercitatissimus, ingenio miti, ut qui in cogitatione de constituendâ ex omnium consensu in Religione concordia consenuerit: Summus *Desiderii Erasmi* observator, qui eandem viam in his turbis institit. *Thuan.* ad an. 1547.

Beatus Rhenanus, homo optimè de multis præclarissimis auctoribus meritus. *Barth.* l. 55. Advers. c. 1.

Magnam laudem debent exteri *Beato Rhenano*, & *Joanni Rivio*; qui, si vel hodiè viverent, ubi post eos hæ literæ mirificè excultæ sunt, principibus Criticis accenseri possint. Et benè habet, quod eos, qui juveniliter olim *Rhenani* beatis manibus insultant, præcipitatæ dicacitatis publicè pœnituit. *Gess. Sciopp. de Art. Critic.* p. 7.

Uno verbo dicam, fuit vir bonus & doctus; imò optimus & doctissimus. *Melch. Adam.* in *Vit. Rhenan.*

Ingenii & industriæ laudem *Rhenano* libens do: & scio inter primores eum suæ gentis. *Lips.* Not. in l. 3. *Hist. Tacit.* Num. 53.

Historicus & Criticus non contemnendus vocatur *Dempstere*.

Floret

Floret adhuc apud nos prædulcis & grata memoria *Beati Rhenani*: ex ejus ingenii liberalitate, officinaque libraria, optimarum literarum magnas opes ad nos pervenisse conspiciamus. *Paul. Jov. in Elog. p. 221.*

Beatum Rhenanum ob fidelitatem, judicium, eruditionem, ac diligentiam laudat. *Nic. Rigalt. Not. ad Tertull.*

Rhenano Germania & nos omnes plurimum debemus, in Antiquitatis & veterum *Auctorum* restitutione. *Scaligerana prima.*

Plurimi facio Argumenta & Notas quas *Rhenanus*, qui fuit in humanioribus literis & in Ecclesiastica Vetustate doctissimus, præfixit fronti omnium ferè *Tertulliani* Scriptorum; nec ullus mihi videtur utiliùs illo laborasse ad hujus Authoris intelligentiam, sapientissimèque à Domino *Rigaltio* observatum esse nihil *Rhenano* defuisse, ad absolutum Opus faciendum, nisi sufficientem Manuscriptorum copiam. Ejus tamen Notæ non effugerunt *Inquisitionis Hispanice* virgulam censoriam, Romæque in *prohibitorum librorum Indicem* relatæ fuerunt, propter earum quasdam paulò liberiores in aliquos abusus qui ejus seculo invaluerant: Verùm id nihil de harum merita existimatione detrahare debet. *Ell. du Pin. Biblioth. Nova Authorum Ecclesiast. p. 290. 291. Gall.*

Stephanus Paschasius de *Rhenano* hoc distichon composuit:

*Qui docuit quicquid Rheni concluditur Orbe,
Annon Rhenanum dicere jure potes?*

Beatus Rhenanus filius fuit *Antonii Bildi*, qui postquam *Schlestadtum* se recepisset *Rhenani* nomen obtinuit à *Rhenaco* nativitatis suæ loco. Vir fuit eruditione, modestiâ & probitate pariter insignis. Accusatus fuit nimii terrestrium bonorum amoris, quòdque illa usui proprio unicè asservaret. Quapropter de illo dici consuetum erat: *Beatus est, Beatus attamen sibi.* *Beza* asseverat quòd *Rhenanus* licèt Protestantium Religionem approbavisset, hanc tamen, ad *Erasmi* exemplum, apertè nunquam professus fuerit. Alii scripserunt duos præclaros illos Viros dicere solitos fuisse *Lutheranos* bonam quidem causam rueri, sed illam non bene propugnare, *Lutheranos bonam causam malè agere*, *Ant. Teissier. Elogiis Eruditorum Virorum.*

Quamvis *Rhenani Ensebius* nihil hodie valeat, suo tamen tempore Opus admirabile fuit, posito, ut ipse arbitrabatur, quod *Græcum* ejus Autographum reperiri nequiret: quoniam tolerabilem ei seriem dederat, prout exiguo exemplarium *Latinorum* auxilio subnixus fuerat, reliquumque vel proprio judicio vel lectione propria suppleverat. Quibusdam *Rhenani* fides suspecta fuit, ob ejus aliqualem libertatem sensa sua paulò nimia simplicitate promendi, & quia eorum zelo non agebatur qui volebant ut ferro & igne in Sectarios sæviretur; Sed nullatenus verosimile est eum unquam Patrum suorum Religionem deseruisse. *Judicium Eruditorum, per Bailletum Paris. 1685. Gall.*

Absque testamento decessit, licet opes 8000. aureorum æstimationis *Argentinenſis* paucis & obscuris hæredibus reliquisset. Bibliotheca tamen ipsius Senatui concessa est ex famuli *Rudolphi Berzii* testimonio, qui Heri eam fuisse voluntatem extremam dixit. Cadaver *Argentorato Selestadium* asportatum, ibi sepulturæ traditum est. In Religione probavit Doctrinæ lucem, nec tamen quid ipse sentiret, enunciavit, ideò timiditatis à nonnullis accusatus est. Propter nimiam ipsius erga Pauperes tenacitatem de eo quidam dixerunt: Beatus est quidem beatus, sed sibi soli. *D. Paul. Freher.* Theatr. Viror. eruditione Clar.

* *Beati Rhenani* Scholia in *Tertullianum* prohibentur in *Indice Tridentino*; vide Indicem Certorum Auctorum. Ejus Epistola de *Primatu Petri*, ubicunque reperiat, sive seorsim, sive libro decimo Operis ad *Fridericum Nauſeam*, prohibetur in *Indice Tridentino*, vide Append. Cert. Auctorum.

GABRIEL FALLOPIUS.

Clar. An. D.
MDXXXV.

M*utinenſis*, honestis ortus natalibus, laboribus & vigiliis summum gloriæ fastigium pertingere conatus est, accedente ingenii acumine penè divino, [non enim continebatur inter communes intelligentiæ limites] & corporis valido, & admirabili temperamento. Quare, ubi primum ad *Medicam* plenè capessendam facultatem, *Simplicium*, *Anatomicaque*, & *Astrologica* artis cognitionem accepit; totam ferè *Europam* peragravit, ut, non tam abdita rerum cognosceret *Naturæ* florentis arcana, & *Radicum* abstrusas virtutes: verùm etiam ad *Cælestia* penetranda pertingeret. Quorum notitiam assecutus, eandem in curandis morbis fortunato eventu adhibuit. His artibus inter *Medicos* sui ævi principatum facilè obtinuit, communique plausu in *Lyceo Patavino*, à serenissimâ *Venætorum* Republicâ maximis muneribus donatus, *Anatomicam* Artem explicuit, nec multò post defuncto *Bonafide* Anno 1530. lecturam *Simplicium* adeptus est, *Viri-radioque* à sereniss. Repub. *Venetâ* aperto summo cum honore præfuit. Obiit anno Dom. 1563. Ætatis verò 73. *Jac. Phil. Tomasin.* in Elog.

Fuit vir in pervolvendis libris diligentissimus, & conscribendis miro sermone, & elegantia præditus. Testes sunt *Lucubrationes* ejus, quæ in lucem editæ, & ab omnibus probatæ, summâ cum Auctoris gloriâ leguntur. *Idem* ibid.

Gabriel Fallopius, vir cùm Philosophiæ ac cæterarum doctrinarum, tum rei *Anatomicæ* inprimis, variis observationibus locupletatæ, atque adeò utriusque *Medicina* laude ornatisſimus, quam & doctisſimis *Scriptis* illustravit. *Thuan.* l. 34.

Idque præter *Nicolaum Monardis*, etiam *Gabriel Fallopius* testatur, quem *Melchior Guilandinus* non nisi totius *Italiæ* publico summoque honore à se nominari ait. Nullum enim unquam *Chirurgum* hòc ipsò *Italiâ* produxisse omnibus animi ingeniique dotibus absolutionem. *Guid. Pancirol.* de Nov. Orbe Tit. I.

Gabriel

Gabriel Fallopius, Anatomicorum fidus & exemplar, vir admirandi sanè ingenii summique candoris, quique in omnibus *Artis* nostræ partibus maximâ cum laude fuit versatus. *Scriptis* autem inter alia *Observationes Anatomicas*, præclarum atque insigne opus; in quibus multa *Vesalio* prætervisa animadvertit; nunquam tamen sine Præfatione ejus mentione facta, quin etiam *Divini* titulo semper eum dignatus. *Seb. Scheffer*. in *Artem Medic.* p. 103.

Prodit sub *Fallopii* nomine liber Italicus inscriptus *Arcana varia & miraculosa in tres libros distincta*, impressus *Venet.* 1569. in 8°. cujus author asseveratur *Jo. Bonac. Ant. Teiss.* Elog. viror. erud. Gall.

Gabriel Fallopius vir medicis scriptis multum celebris. *Vincent. Placc.* in *Catal.* Pseudonym.

Gabriel Fallopius Mutinensis Medicus ac Philosophus præstantissimus, & rei Medicæ in *Academia Patavinâ* Professor, tractatum pulcherrimum & maxime utilem edidit de *Medicatis Aquis*, atque de *Fossilibus*. *Gesner.*

Gabriel Fallopius in *Mutinensi Civitate* natus est ex nobilibus parentibus; acutissimique ingenii sui ope ad multarum scientiarum culmen pertigit; Cum ætatis suæ florem Philosophiæ Medicinæque addixisset, in illa Viri singularissimi nomen sibi comparavit, hujus verò excellentissimus Professor extitit. Animum præterea ad *Simplicium* cognitionem appulit, ad *Astrologiam* & ad *Anatomiam*, quarum Scientiarum ope nomen ejus gloriæ famæque æternitatem adeptus est. Totam fere lustravit Europam, non in alium finem quàm ut plura disceret, tandemque *Patavium* redux resumit munus vacandi ægrorum curationi, in qua respectu sui felicissimos habebat successus, hi verò salutare beneficium inde percipiebant. Ideoque solertissima ejus morbos curandi methodus primarium ipsi locum inter sui temporis Medicos acquisivit, & *Reipublicæ Venetæ* opportunam obtulit occasionem largissimis donis ipsum remunerandi, ipsumque Publicâ primùm *Anatomia*, deinde *Simplicium* Professione, augendi. Plura *Latina Scripta* post se reliquit, quæ propter magnæ ipsorum doctrinæ meritâ typorum beneficio in lucem edita sunt. *Ghilini*, *Theatro Virorum Literatorum.* Ital.

Opera genuina omnia tam *Practica*, quàm *Theorica*, prodierunt Anno Dom. 1606. *Francof.* in fol. 3. Vol.

Diem suum obiit Anno Dom. 1563. Ætatis verò 73. honestoque funere in Ecclesiâ *D. Antonii de Paduâ* sepultus est, hac Inscriptione Monumento incisâ:

*Fallopi hic tumultu solus non conderis; unâ
Est pariter tecum nostra sepulta Domus.*

THEOPHRASTUS PARACELSUS.

aliàs BOMBAST dictus.

Natus est in vico *Helvetiorum* [*Hohenheim*] Anno Dom. 1493. obiit Anno 1541. Oratio *Latina* ejus barbara fuit: igitur *Basileæ* Medicinam in vernacula

Clar. An. D.
MDXXXV.

cula lingua docere cœpit. Erat *Aristotelis*, *Galen*i, & *Avisenna* maximus contemptor, quem postremum etiam *Basilea* publicè combussit. Spiritu familiari usus fertur, quem capulo ensis inclusum habuisse putabatur. *Scriptis* libros 230. in *Philosophiâ*, & 46. in *Medicinâ*. *Scripta* ejus tanti æstimata sunt, ut à nonnullis in *Latinum*, *Italicum* & *Gallicum* sermonem translata fuerint. *Ramdius* etiam *Medicorum* libros *Græcè* convertit. *Konig*.

Patris auxilio primùm, deinde propriâ industriâ doctissimos viros in *Germaniâ*, *Italiâ*, *Galliâ*, *Hispaniâ*, aliisque *Europa* Regionibus, nactus est præceptores: quorum liberali doctrinâ, & potissimùm propriâ inquisitione, ut qui esset ingenio acutissimo ac ferè divino, tantum profecit, ut multi testati sint, in universa *Philosophiâ* tam ardua, tam arcana & abdita eruisse mortalium neminem. *Melch. Adam*. in vita ejus.

Theophrastum Paracelsum Basileensis Academia Medicinæ linguâ *Germanicâ* professorem habuit; qui in intima *naturæ* viscera sic penitus introierit, *Metallo- rum Stirpiumque* vires & facultates tam incredibili ingenii acumine exploraverit ac perviderit, ad morbos omnes vel desperatos & opinione hominum insana- biles, percurandum; ut cum *Theophrasto* nata primùm *Medicina* perfectaque videatur. *Petr. Ramus* Orat. de *Basileâ*.

Ad *Paracelsum* verò quod attinet, equidem mihi nequaquam proposui ipsius *Theologiæ* patrocinium suscipere; neque ipsi in omnibus adstipulari unquam cogitavi, tanquam in ejus verba jurassem. Sed præter id testimonium, quo *Erasmus* illum quibusd. in *Epistolis* ornavit, ausim ego dicere & tueri multa illum penè divinitus in re *Medicâ* docere, & quæ nunquam satis admirari & prædicare grata posteritas possit. *Joseph. Quercetan.* in lib. de *Ortu & Causis Metallorum*.

Principia rerum statuit *Paracelsus* hæc tria: *Sulphur*, *Salem*, ac *Mercurium*; è quibus omnia corpora componantur, & in quæ tandem etiam resolvantur.

Nec tantum novæ *Medicinæ*, verùm etiam novæ *Theologiæ* autor est *Theophrastus Paracelsus*; ejus enim *Scripta* tantis erroribus, superstitionibus, & diabolicis inventionibus sunt referta (puta in iis quæ fidem concernunt) ut vix cogitari, multò minus inveniri possint detestabiliora, *Quenstadt.* de vir. doctrinâ illustr.

Negabat *Paracelsus* primos parentes ante lapsum habuisse partes generationi hominis necessarias: postea accessisse, ut *strumam* gutturi. Aiebat *Christum* non ex *Adamo* ortum, sed *Abrahamo*, cui facta *Promissio*. De *Resurrectione* etiam nificia somniabat. Negabat enim sibi placere rationem, quam primi *Ecclesiarum Reformatores* hætenus iniissent, sanè felicius se fuisse *Papam* de solio detrusurum. Hic qui longævam aliis vitam pollicebatur; obiit annos solum natus 48. quod ei à pluribus exprobratum. Quid si dicamus, voluisse *Deum* in eo factum retundere humanum. Adhæc poculis (quod verissimum est) magis indulgisse, quàm conduceret longam sibi vitam promittenti. *Voss.* de *Philosoph.* p. 71. 72.

Theophrastum Paracelsum medicamenta multa ex tenebris in lucem produxisse,

xisse, fatetur *Daniel Sennertus*, negatque se de *Bernardo Penotto*, variis, quæ *Paracelsus* *Joanni Isaaco Hollando*, *Arnoldo Raimundo Lullio*, *Joanni à Rupe Scissâ*, *Trithemio*, *Lanfranco* fuerit suffuratus, testanti per omnia fidem habere, quod *Paracelsi* scripta, autoribus istis collata non ubique respondeant: addit tamen, non omnia esse de nihilo, atque hoc allegatos authores legenti patere. Mox *Ioannis* quoque *Cratonis* verba subjungit scribentis, librum se vidisse, ante ducentos ferè annos à *Monacho* quodam *Ulma* scriptum, in quo sparsa frustulatim à *Theophrasto* medicamenta perspicuè deprehenderit. Denique ex *Basilii Valentini* Scriptis multa suppresso nomine *Paracelsum* in sua transtulisse clarissimum esse ait celeberrimus *Conringius*. *Thomas*. de *Plag. Literat.* sect. 514.

Paracelsus qui Operatoris potius quàm Philosophi characterem præ se ferebat, *Raymundo Lullio* & *Cardano* absurdior est. Sibi enim in animum induxerat *Philosophiam* novam, novam *Artem Medicinæ*, novamque *Religionem* condere: Impulsu proprio, per ridiculam neutralitatem, mediatorem se gerens inter *Papam* & *Lutherum* ut ambos ad *Axiomata* sua sequenda adduceret, *Gohory* primus ejus in *Gallia* Sectator fuit; *Physicus* is erat admodum superficialius, sed distillator insignis. *Paracelsus* profundi erat ingenii, dictionem habet mœstam & obscuram: Omnia ejus verba totidem erant *Ænigmata*, ejusq; sermones *Mysteria*. *Rullandus Germanicus* Medicus Vocum ejus *Lexicon* contexuit, cujus opedum intelligi potest. *Paracelsus* is fuit qui *Chymiam* in *Germania* restauravit. *Imperator Carolus Quintus* aures ipsi præbebat; sed *Delirum* ipsum appellavit ex quo ipsi proposuit ipsum *Chymia* suæ opere ditare. *Rapin. Reflex. in Philosophiam* Sect. 17. Gall.

Audivistine *Paracelsum* *Genevæ* imprimi quatuor Voluminibus folio. Proh pudor! quod tam ineptus Liber præla & operarios inveniat, quorum est inopia ad aliquid optimi faciendum. Mallem *Alcoranum* impressum fuisse qui non est æquè periculosus, & qui saltem homines non æquè seduceret. *Guido Latin. Selectioribus Epistolis.* Epist. 58. Gall.

In *Theophrastum Paracelsum* hæc carmina composuit Auctor *Anonymus*:

*Si foret Auctori concessa facundia Lingua,
Vidissent Physicum sacula nulla parem!
Verba age flore carent: & melle: sed undique Rerum
Mel redolet, Rerum flore refragrat opus.
Eloquium tulit ipse Deus, Natura negavit.
Quod non, cur poscis, Zoile, Tantis habet.*

Laurentius Crasus.

Dicitur fuisse, animi integritate, pietateque in *Egenos* nulli secundus. *Guil. Bo- vil. in Prompt. Icon. Illustr. Vir.*

* Hic

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis *Romano Indice* locum habet.
Extant Opera ejus *Frankfurti* apud *Palthenios*, 1603. in 4. Vol. 4°.

JULIUS CÆSAR SCALIGER.

Clar. An. D.
MDXXXV.

Natus est in *Castro Ripâ* ad Lacum *Benacum*, A.C. 1484. Patre *Benedicto Scaligero*, Bellatore fortissimo, ex antiquissimâ *Scaligerorum*, Principum quondam *Veronensium*, familia oriundo: in adolescentiâ *Franciscanorum* Monachorum cœtui aggregatus, sed mox ab ipsis iterum abstractus, juventutis annos in bello transegit, inque eo Magister Equitis titulum meruit. Tandem etiam militia relicta, literis se totum addixit. Ex *Italia Aginnum* in urbem *Aquitaniæ* secessit, ibique Medicinam feliciter exercuit, donec ibidem obiit *Grammaticus*, *Criticus*, *Poeta*, *Philosophus*, & *Medicus* incomparabilis, *Erasmi Roterodami* adversarius acerbus, A.C. 1558. ætatis suæ 74. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus sunt: *Epistolæ* & *Orationes*---*Commentaria* in *Hippocratem* de *Insomniis*---*Comm.* in *Aristotelem* de *Plantis*---*Comm.* in *Aristotelis* *Historiam Animalium*---*Comm.* in *Theophrasti* *Historiam Plantarum*---*Doctrina* vera *Alchimix* atque *Artis Metallix*---*De Sapientia*, & *Beatitudine*---*Oratio* pro *Cicerone* contra *Ciceronianum Erasmi*---*De numeris Comicis*, libellus---*Pœmata varia*---*Problemata Ciceronianum Erasmi*---*De numeris Comicis*, libellus---*Pœmata varia*---*Problemata Gelliana*---*De Causis Lingux Latinæ*---*De Re Poeticâ*---*Exercitationes ad Cardanum*.

Julius Cæsar Scaliger, *Criticus*, *Grammaticus* acerrimus, *Poeta* excellens, *Philosophus* eruditissimus, alter in *Medicina Æsculapius*, & quidem (dictu penè incredibile) hæc omnia, quum ætatis juvenilis parte in armis consumptâ, serius sese literarum studiis dedidisset, tum ingenii extra omnem aleam positi præstantiâ, tum indefatigabili labore, quamvis adversante valetudine, consequutus. *Beza* in *Icon. vir. Illustr.*

Quod de *Tullio* dixit vetus *Magister*. *Profecisse multum cui is placeret*: ego verius, *Magnum esse cui Julius iste magnus*. *Lips.* cent. 11. *Miscell. epist.* 60.

Julius Cæsar Scaliger, vir quò superiorem *Antiquitas* vix habuit, parem certè hæc ætas non vidit. *Thuan.* ad ann. 1558.

Illud Naturæ Miraculum Jul. Scaliger. *Voss.* *Instit. Orat.* l. 1. c. 3. *Sect.* 1.

Vir ille nunquam sine laude dicendus. *Idem* *ibid.* l. 1. c. 5. *Sect.* 2.

Julius Scaliger, vir ad unguem factus. *Idem* *ibid.* l. 4. c. 11. *Sect.* 3.

Magnus Naturæ Mystes, Cæsar Scaliger. *Idem* de vitiis *serm.* l. 1. c. 28.

Julius Scaliger, summus profectò *Veterum* censor, ac *deliciæ omnium*, quorum interest vacare *Musis.* *Voss.* *Instit. Orat.* l. 5. c. 13. *Sect.* 1.

Divinum Virum Cæsarem Scaligeranum qui non mirantur, *Marrucini* sunt. *Is Casaub.* in *Epist. ad Thuanum*, *Momp.* 6. *Kal. Jan.* 1598.

Julius Cæsar Scaliger, vir stupendæ eruditionis, & quò sol doctiorem vix illuxit alterum. *Meibom.* *Mecenas.* c. 4.

Ne vir sim ego, si acutius aut capacius ingenium inter homines fuit ab illo ipso *Juliano ævo*, *Lips.* de *rect. pronunciat.* *Lat. Ling.* c. 7.

Tres

Tres sunt quos admirari unicè soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, *Homerus, Hippocrates, Aristoteles*: sed addo hunc quartum (viz. *Julium Scaligerum*) qui natus in miraculum & gloriam nostri ævi. *Idem* cent. 2. Ep. 44.

Inter nostros Poëtas *Lotichium* amo: *Ianum Pannonium* æstimo: *Scaligerum* patrem admiror. Qui si felix illud ingenium & inventionum invidendum acumen curâ temperasset & limâ, coronari contra omnes Poëtas posset ab illo ipso ævo prisco. *Lips.* cent. 2. epist. 9.

Jes. Rapin. ait *Julium & Iosephum Scaligeros* in Poësi felices non fuisse, eò quòd serò nimis ad eam sese accinxerint. Ait utrumque genii sui pertinaciam vincere non potuisse, utpote qui aliò jam sese converterat; & quamvis Filius Patre foret excultior, parum tamen in sua Poësi venustum fuisse. *Rapin. Reflex.* in Poeticam 1. parte Reflex. 40. Gall.

Omnia ejus Poëmata doctè & laboriosè composita; sed in quibus subindè horridulum quiddam, & hiulcum, atque à facilitate, & amœnitate Poeticâ alienum offendas. *Borrick.* de Poet. p. 106.

Pater meus majoris quàm par esset *Museum* æstimavit. Hunc *Homero* anteposit. *Græcorum* Poësens non satis peritus erat. *Scaligerana* 2. Gall.

Pater meus accuratè scripsit. O quàm egregius liber sunt Exercitationes ejus! Pater meus accentu nativo linguas pronunciabat quarum gnarus erat, non tamen ritè pronunciare poterat è *foemininum*, ut in vocibus *Pere, Mere*. Pater meus quadriennio ante obitum *Semi-Lutheranus* erat: Indies magis & magis abusus observabat: Epigrammata in Monachos sibi exosos scripsit. Pater meus quando festinanter Epistolas exarabat, egregiæ erant; sed quando illas meditabatur Philosophum redolebant. Pater meus, licet veritatem Religionis planè non cognovisset, tamen si tempore *Iesuitarum* superstes fuisset illas odisset, qui Hypocritas & mendaces ederat cane pejus & angue, quæ duo vitia Jesuitis maximè frequentia sunt. Nullus est *Iesuita* qui eo modo scribere valeat quo Parens meus scripsit. Egregio pollebat judicio: Omnia legebat, omnia examinabat. *Julius Caesar Scaliger* semper dicebat se mense Octobri moriturum quod factum fuit. *Scaligerana* posterior Gall.

Dominus *Cardinalis Perronius* ait in genere eum insignes errores commisisse, eumque multa frivola levique scripsisse. Addit inter primos Gentis nostræ viros numerandum esse *Iosephum Scaligerum*, quamvis æquè præstantis ingenii ac Genitor ejus non fuerit, qui, inquiebat, magnus fuit Vir, licet serò studuerit; Eumque mirum in modum scitè scripsisse: *Julium* ingenio magis quàm studio valere; contrariò autem è diametro rem se habere quoad ejus filium *Iosephum* qui ingenio plusquam studio & labore commendabilis erat: *Julii* stylum fuisse elegantissimum, qui medium teneret inter *Ciceronianum* & *Senecæ* stylum, librum ejus contra *Cardanum* pulchras observationes continere, multa verò levissima, quæ tamen tolerabilia sunt, quia elegantibus terminis exornata sunt. *Perroniana* pag. 294. 295. Gall.

Dominus *Balzacius* ait duos *Scaligeros* duo postremorum temporum mira-

cula fuisse, eosque Antiquitati Doctissimæ absque favore opponere fas esse, Sed duos illos Heroas non minùs quàm duos eorum Patruales *Achillem* & *Ajacem* parum annisos esse iram suam cohibere, & miris animi impotentis sese permisisse. Utrumque Heroa plus semel levibus admodum occasionibus *Herculem furentem* egisse: Contumelias quas in *Erasmum* fudit Pater miserationem movere, & vel levissimis halecum venditricibus atque bajulos rubore suffusuras fuisse; Filiumque Patrem adhuc superasse obscœnitatibus quas modò in hos, modò in alios evomuit. *Balzacius. Colloquiis* pag. 208. Gall.

Homo Hominum μέλα θάνατα & cum nullo sui ævi comparabilis Scriptor. *C. Barth. lib. 43. Adversar. cap. 5.*

De cujus Viri (*Julii Scaligeri*) ingenio ita semper apud me judicari, ut illum dum se *Philosophia* pallio continuit, rectè & decentissimè, cum verò *Imperatoris* paludamentum induit, futiliter omnia, & vanè locutum fuisse non dubitem asserere. *Gabr. Naud. de stud. Militar. l. p. 183.*

Cesar Scaliger Exercitationes suas scripsit, non tam eruendæ veritatis studio, quàm ut effræni desiderio suo satisfaceret, cum illis omnibus congregandi, quos suo tempore, literarum eruditionumque Principes haberi cognoverat. *Gabr. Naud. de Cardan.*

Jul. Cesaris Scaligeri Epistolæ, ut omnia, summo ingenio & judicio Scripta. Totus nervosus est & rerum plenus, vehemens ipsi ingenium, audax, acre, judicium penetrans, nonnunquam etiam cavillatorium, ut solent viri etiam summi aliquâ in re labi. Adversus *Cardanum* & *Erasmum* virulentum scribendi genus instituit; nonnunquam in illos summè injuriis. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 288.*

Hoc contradictionis studium, quod ubique in hisce *exercitationibus* se prodit, sophistâ dignius est, quàm Philosopho. Majorem etiam modestiam, dum falsè adeò tractat. *Cardanum*, meritò passim requiras; præsertim si cogites, scribere adversus virum summum, studiis quidem *humanitatis* & *Metaphysicæ*, non paulò inferiorem: at non scientiâ *naturæ Mathesios* autem omnibus disciplinis, in quibus parùm omninò *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis prævertentem*. *Voss. de idololat. l. 2. c. 80.*

Cesar Scaliger orationem illam adversus *Erasmum* doctius, quàm modestius, magisque ad ostentationem, & famæ aucupium, ex magnitudine Adversarii quàm veritatis studio scripsit. Sed hanc culpam *heros* ille postmodo pœnitundine ductus quodammodo eluit divino *Epigrammate*, quo *Erasmum* usque adeo extulit. *Voss. instit. Orat. l. 4. c. 2. sect. 4.*

Latina *Julii Cesaris Scaligeri Poëtica*, spissum sane opus, & perspicacissimi ingenii atque ingentis in viro eruditionis argumentum. *Possevin. in Biblioth. select.*

Jul. Cesar Scaliger eruditorum maximus, sed nimium sibi tribuens. *Card. Joan. Bona.*

Caspar Barthius refert *Cesarem Scaligerum* Operis Poëtices materiem ex Italia

Italia trans Alpes tulisse Caelio Rhodigino debitam. Gasp. Barth. ad Claudian. p. 972. 973.

Multum in *Exercitationibus* suis debet *Ioanni Leoni*; utcunque nomen *Scriptoris* semper suppressit *Voss. de Idololat. l. 3. c. 59.*

Mirum autem, non meminisse ejus (*Ioannis Leonis*) *Iul. Cas. Scaligerum*, in opere *Subtilitatum* adversus *Cardanum*, ubi tam multa invenias ex hoc *Scriptore* hausta. *Idem de Hist. Lat. p. 676.*

Jul. Caesar Scaliger Lud. Præceptorem habuit. *Celium Rhodiginum*. A quo non mirum, si artem quoque illam, fontes, unde quid hauseris dissimulandi, adeptus est---Utut autem ista se habeant, æquum est, ut summis in rem literariam meritis Viri, quò nec major Philosophus ab *Aristotele*, nec major Poeta ab ætate *Virgilii*, nec major Medicus ab *Hippocrate* vixisse censetur, & hic & alii lapsus à nobis condonentur *Thomas de Plagio.*

Æqualis temporum illorum *Iulius Caesar Scaliger*, quem in *Italis* natum apud *Germanos* educatum, sibi tandem *Gallia* vindicavit: homo disciplinas penè omnes capacissimâ mente complexus, ὅψιμα δὲ licet, ac in militaribus & campestribus studiis toto juventutis decursu exercitatus; ad id à naturâ factus, ut haberet nostra ætas quo vetustati invidiam faceret. Is cum artes propemodum omnes ingenio fuerit pervagatus, tum eam, quæ circa Auctorum interpretationem versatur, lucubrationibus quoque suis concelebravit. At liber à religione verborum, sensa spectavit solummodò, ut hunc ejus interpretandi modum *Iacobus Goupylus* in omnibus non probaret. *Huet. de Clar. Interpret. Ital.*

Inter omnes qui ardentissimo desiderio moti ad nomen suum immortale reddendum, maximo affectu, ad Scientias addiscendas animum appulerunt, memo jucundis bonarum Literarum studiis magis inferbuit, nec harum amore majori captus fuit quàm *Iulius Caesar Scaliger* Eques Auratus; qui postea omnium hujus Seculi Doctrinâ insignium eruditissimus evasit, & cognomentum *Aristotelis* ætatis sui promeruit, *Ghilini, Theatro. Ital.*

* Ejus de *Sapientia & Beatitudine* Libri octo prohibentur-----Ejusdem verò *Commentarii in Theophrastum* sunt corrigendi: Ejusdem *Poemata* corrigenda. *Index Madrit. edit. An. 1667.*

Opera ejus variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRANCISCUS VATABLUS.

N Atione Gallus Patriâ *Ambianensis*, obiit Anno Dom. 1547. Quem Hebraei ipsi *Lutetia* *Hebraicas* literas profitentem admirati sunt, *Christiani* verò maximo cum fructu docentem audiverunt. Is *Græcæ* linguæ peritissimus multa ex *Aristotele* in *Latinam* transtulit: dein relicto Philosophiæ studio ad *Sacras Literas* se totum applicuit; multaque hujus generis sub ejus nomine circumferuntur, ac *Notationes* imprimis in *Vetus Testamentum* ab Auditoribus ex illius prælegentis ore exceptæ. Nam ipse siue naturali pigritiâ (quod illi expro-

bratum est) sive morte prævntus, nihil omnino scripsit: satisque habuit *sacra lingua* Arcana Discipulis diligentioribus aperire, illustri nominis sui famâ & alieno præconio contentus. *Thuan.* ad ann. 1547.

Ex *Latinis* *Franciscus Vatablus* lector *Regius*, linguam *Hebraeam* tam diligenter, docet, ut nil possis meritò requirere. *Gul. Postel.* in *Alphabet.* 12. linguarum.

Non vulgaris judicii homo *Fr. Vatablus*, lector *Regius*, quo Præceptore *literarum Heb.* sum usus, in quo admireris tam raram tamque exactam omnium disciplinarum atque trium linguarum peritiam, ut meritò addubites quam puer primum didicerit. *Gul. Postell.* in libell. de *Affinitat. ling.*

Vatablus insignis doctrinæ vir, & in *Veteribus Hebræorum* monumentis perquirendis diligentissimus; cujus felicem & sanctam recordationem nulla temporis vetustas ex hujusce linguæ candidatorum animis oblitterabit. *Joan. Mercer.* lectori, in *Tractat. R. Judæ Hispan.* de *Accentibus*.

Franciscus Vatablus doctissimè & elegantissimè, ut ferè solet, ita annotat, &c. *Faust. Socin.* in *Tractat. de Servat.*

Hoc loco non possum satis mirari *Fr. Vatablum*, hominem *Hebraicè* doctissimum. & acerrimo judicio præditum. *Idem* *ibid.*

Vatablus *Sacris* ex *Bibliis Hebraicâ* fide longè castiùs quàm antea *Latine* conversis, nomen æternitati consecravit suum. *Scævol. Samaritan.* in *elog.*

Vatablus seu potius *Notæ* sub ejus nomine vulgatæ tertium in hac *Criticarum* *Synopsi* locum occupant. Admodum literales atque criticæ sunt hujusmodi *Notæ*, & *Author* incumbit iis præsertim difficultatibus explanandis quæ *Textum* intricatum reddere possunt. *Rabbinorum* interpretationem plerumque sequitur, præcipuè verò *R. Davidis Kimchi*, Ejus *Notæ* vocari possunt perpetuæ in totum *Textum* *Notæ*, quia pauca sunt in illo quæ non explicet, admodum perspicuè ac sine digressionibus. Imò etiam rebus haud ita difficilibus immoratur, ut *Lectoribus* quibusvis prodesse valeat. Denique in pretio habentur *Notæ* illæ in *Scripturam*, quas *Robertus Stephanus* sub *Vatabli* nomine excudendas curavit, sive *Vatabli* reverà sint, sive variis ex *Authoribus* excerptæ fuerint, quod verosimilius videtur. Horum tamen nomina suppressit, præsertim verò *Calvini*, ex quo quædam etiam *Notis* suis inseruit. *Jes. Rich. Simon.* *Hist. Crit. Veteris Testam.* l. 3. c. 15. *Gallicè.*

Robertus Stephanus summa cura collectis *Notis* quas *Vatablus* in *Scripturam* *Lectionibus* suis publicis tradiderat, illas evulgat anno 1545. Non citiùs in publicum prodierunt hujusmodi *Notæ* quin *Sorbonæ Theologi* easdem tanquam *Hereticas* infamaverint, omnesque conatus adhibuerint ad *Bibliorum Roberti Stephani* venditionem impediendam. Sed eruditus ille *Typotheta* *Notas* illas doctissimè propugnavit, & doctrinam illis contentam sanam & orthodoxam esse demonstravit. *Anton. Teissier.* *Elogiis Eruditor. Viror.* *Gallicè.*

In eo culpandus *Iohannes Ruellius*, quòd obscurioribus quandoque locis vel perplexis ascititiam commodet lucem, hoc autem *explanatoris* non
Interpretis

Interpretis esse demonstravimus. Idem peccat aliquando, rarius licet, *Franciscus Vatablus*, diligens cæteroquin *Interpres*, & præ veritatis studio, elegantiae & castæ locutionis negligens, nonnunquam & subobscurus. *Huet. de Clar. Interpret. Vatablus*, Magnus in *Hebrais*, nec alius *Christianus* in iis eo doctior. *Scaligerana prima*.

At Te, *Vatable*, quem *Hebraea* docentem *Hebraei* quidem sunt ipsi admirati, Christiani verò plurimi maximo cum fructu audierunt, quo tandem loco habebimus qui quod aliis sacras literas interpretando impertiebas, usque adeò neglexeris, ut etiam ejuraris? Age tamen summa eruditio, diligentiaque tua, locum tibi quoque in hujus sacrarii vestibulo compararint, quamvis quò alios introduxisti, nunquam ipse videri possis ingressus. *Beza in Icon.*

Franciscus Vatablus, vir ut summæ eruditionis, sic acerrimi judicii. *Petr. Picherel. in opusc. Theolog. p. 271.*

Vatablus Catholicus fuit, sed ejus scripta ab Hæreticis excusa & depravata sunt. Alioqui vir ipse fuit egregiè doctus tam in *Hebrais* quam in *Græcis*. Acutè literam breviterque persequitur, sed sæpè à nostro interprete diversus est: Habet enim ipse propriam versionem vel potiùs versionem *Tigurinam Leonis Hebrai. Cornel. à Lapide Prolegom. in Epistolas Pauli.*

Ipse *Vatablus*, quanquam in celeberrimo gymnasio plenis subseliis superbus, suam vel *Hebraicâ* durtie non planè faceti oris effigiem denegavit. *Paul. Iov. in Elog.*

Quidam autumaverunt *Rodolphum Gualterum* Authorem esse Versionis Bibliorum quæ *Vatablo* ascribitur. Alii dicunt *Bertinum* qui in *Hebraica* linguæ Professoris Regii munere illi successit, sibi laborem summissee eas scripto consignandi, prout è *Vatablo* in Auditorio suo pronunciabantur, easque non evulgasse, nisi postquam easdem cum ipso communicasset. Utur res sit, hæ Notæ in summo habentur pretio apud eruditi palati viros, quia pauci sunt in textu loci quos admodum methodicè non elucidant. *Anton. Teissier. Gall.*

Leodegarius à Quercu ad *Joh. Fournium* de *Vatabli* morte hæc carmina scripsit:

Dum florem Proceres linguæ modò morte peremptos,
Flevissem Vatablum si modò flere satis.
Nam jactura fuit gravior caruisse Vatablo,
Quam doctis quos me flere dolenter ais.
Sed quoties volui flendo describere luctum,
Tum Vatabli nimius me dolor impediit,
Sic etenim dolui, sic fletibus ora rigavi,
Ut minimum abfuerit quin fierem Niobe,
Quapropter feci quod Nobilis ille Thimantes.
Velavi luctum, pingere quem nequii.

GASPAR CONTARENUS.

Clar. A. D.
MDXXXV.

VIR Patricii Ordinis, insigni memoriâ, illustrique doctrinâ mirabilis, Reipublicæ *Venetae* gravis ac prudens Senator, Philosophus ac Theologus eximius, maximarum legationum perfunctus muneribus, à *Paulo III.* in Senatum Ecclesiæ *Romanae* lectus, purpuraque 1536. ornatus fuit. Ab eodem ad comitia Imperii *Ratisponensia* in *Germaniam* missus, ob virtutem ac doctrinam omnibus admirationi fuit. Laudantur ejus libri *de elementis animorumque immortalitate*, adversus *Pomponatium*, quem præceptorem habuerat; item *de ratione anni*; *de republicâ Venetorum*; *de septem Ecclesiæ Sacramentis*; *de optimi Antistitis Officio*; *Scholia in Epistolas D. Pauli*; *Catechismus*; *Conciliorum magis illustrium summa*; *Confutatio Articulorum Lutheri*; *de Potestate Pontificis*; *de Prædestinatione*; *de Iustificatione*; *de libero Arbitrio*, aliaque egregiè scripta volumina. Legatus, demum *Bononiae* creatus haud multò post ardenti febre correptus, nondum sexagenarius 1542. vitâ decessit; in *Bononiensi* æde *D. Petronii* sepultus, *Aub. Mirans.*

Gaspar Contarenius, Patritii Ordinis *Venetus*, ab insigni memoriâ, illustrique doctrinâ, & corporis ac ingenii castitate mirabilis, ad Rempublicam ita accessit, ut gravitate judicii, consummatæ prudentiæ Senatoribus æquaretur: atque inde maturata maximarum legationum munera capefferet, non ætatis quidem, sed unâ virtutis prærogativâ commendatus. Juvenis enim, tanquam perfectus *Peripateticus Aristotelem* à calumniâ defenderat, quanquam modestiæ causâ suppresso nomine adversus *Pomponatium* præceptorem, quum ille, si non insano, impio tamen conatu *Animas nostras* interire cum corpore, ex *Aristotelis* sententiâ persuadere libro edito contendisset. Appulit exinde ingenium ad sacras literas adeò diligenter, ut ad normam *Christiane* disciplinæ librum de *Optimi Antistitis Officio* publicaret. In ipso autem Civilium honorum cursu, honestum, decorumque sibi, & patriæ de *Republicâ Venetorum* volumen edidit. *Paul. Iov. in Elog.*

Memoriâ teneo me *Romam* illis temporibus venisse: tantus erat omnium, qui in eâ urbe tunc aderant, de *Contarini* doctrinâ, prudentiâ, continentia, pietate, consensus, tantaque admiratio, ut non amarent modò eum, qui tunc erant Civitatis principes, sed etiam venerarentur & colerent. *Ioan. Casa* in Vita ejus vid. *Batesii* vitas, p.163.

Gaspar Contarenius, Nobilis *Venetus*, opibus, prudentiâ literaturâ denique ornatissimus. Exemplar ejus de inclyta *Republicâ Venetâ* est absolutum, ex quo ceu *Polycteti* canone quilibet ad suæ Reipublicæ commodum aliquid excerpere potest. *Herman. Conring.*

Gaspar Contarenius, Philosophus ingens, *Gracè & Latine* doctus admodum, Inter illa Opera, quæ in folio edita, eminet scriptum de *Republicâ Venetâ*, quò ostendit, se, *Reip.* patriæ non tantum gnarum esse, sed etiam Philosophiæ Politicæ admodum peritum & doctum. *Idem.*

Conta-

Contarenius erat *Patricius & Senator Venetus*, magni nominis propter doctrinam, & præter omnem expectationem dicitur, cum nihil ambivisset, ad hunc fuisse gradum erectus. *Iohan. Sleidan. Comment. l. 2.*

Quem virum [*Gasparem Contarenum*] ingenio; doctrinâ clarissimum à primis adolescentiæ annis assidue colueram. *Joann. Pier. Valerian. De Literator. Infelicitat.*

Is legatione suâ non bonam gratiam iniit apud Pontificem atque Collegium *Purpuratorum*, quasi non satis acriter sese *Lutheranis* opposuisset, & quasi *Rempublicam Romanam* propè in discrimen adduxisset. Cum absentem plerique graviter incularent, ab uno *Fregoso Cardinali* fuit defensus. Mortuus est anno 1542. sub exitum *Augusti* non sine veneni suspitione, cum paulò ante *Fregosus* quoque mortem obiisset. Qui familiariter illum noverunt, de *Iustificatione Hominis* rectè sensisse dicunt. Fuit vir cum primis doctus, & extat ejus, de Magistratibus atque Republicâ *Venetorum* liber. *Sleid. l. 14.*

Extant Opera ejus Omnia *Venetiis* impressa, 1589. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Marc. Ant. Flaminio*:

Contarene tuo docuisti Magne libello,
Extinctis animas vivere corporibus,
Ergo jure tui vivunt monumenta libelli,
Et vivent sæclis innumerabilibus.

Paul. Iov. in Elog.

FERDINANDUS NONIUS PINTIANUS.

Illustri *Gusmannorum* gente oriundus, *Pintia Vaccaorum*, quæ vulgò *Pallisoleum* natus patre nobiliss. Præfecto ærarii *Ferdinandi Hispan. Regis*. obiit anno *Dom. 1552. ætatis 80.* Clar. A. D. MDXXXV.

Magnum *Hispaniæ* lumen *Ferdinandus Nonius Pinciâ Vaccaorum* oppido natus, atque inde nomen vulgò sortitus: qui cum sub *Ælio Antonio Nebrissensi* in patriâ, in *Italiâ Bononiæ* sub *Philippo Beroaldo* literis humanioribus operam dedisset, & *Græcam* linguam, ad quam eo sæculo ferè incognitam incredibili studio ferebatur, in *Italiâ* didicisset, inde comparatis magno pretio *Exemplaribus Græcis*, domum reversus, primus linguæ illius (quæ omnis ferè eruditio continetur) usum in *Hispaniam* intulit, & *Ferdinandi Regis* favore subnixus, cum ad honores virtutis viâ grassari posset, studia literarum vitæ civili prætulit; & *Francisco Ximenio* Cardinali (cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hispania* debet) operam suam & industriam in procudendâ illâ ad omne ævum duraturâ *Bibliorū* editione addixit. *Salmantica* literas *Græcas & Latinas* profitendo consenuit, editis *Hermolai Barbari* æmulatione in *Plinium, Melam & Senecam populares suos, Commentariis*. Quoad mores, vir pius ac verax, sed dicax, & aliorum

& aliorum acerrimus *Censor*. *Thuan.* ad An. 1552.

Pincianus, vir egregius & doctrinâ minimè ventosâ. *Lips.* l. 1. Elect. c. 16.

Pincianus, vir fidei & iudicii bonus. *Idem* Not. ad lib. de *Cruce*, c. 6.

Pincianus, selectus mihi *censor*, & verbis modicus, re iudicioque ingens. *Idem* Comment. in lib. 1. *Annal. Tacit.* Num. 77.

Cui *Seneca* æternum debebit. *Lips.* l. 3. Epistolic. Quæst. Epist. 9.

Ferdinandus Pincianus, vir, ut verbo dicam, *germanæ Criticæ exemplar*: cui maximam partem sanum *Senecam*, meo qui quidem suffragio, transcribas. Bonis in *Hispaniâ* libris & benè est usus: non præceps, non præpes, acutus tamen, & sagacitate & modestiâ pari. Sed ille in solo textu emendando fuit: sensa non attingit, neque aliter illustravit. *Lips.* Introduct. Lect. ad *Senecam*.

Fatum hoc esse censeo *Criticorum*, ut labor eorum fructus majoris in publicum sit, quàm famæ. Vide veteres, vide nostros, paucos reperies quorum nomen aut latè fuscum, aut diu perennarit. Vel in *Ferdinando Pintiano* hodiè quàm indignior? Qui reverâ vir eximius, vix tamen è vulgi tenebris se exemit & paucis doctis in occulto laudatus, jacet etiam nunc ignoraturque inter suos. At si acuminis & iudicii aliqua laus est, huic eam rectè tribues. Si fidei modestiæ, magis. Non alium ego vidi, qui minus adfectatè hoc egerit; & qui *Criticam* istam magis puriter coluerit, sine ambitione, sine fuce. *Plinius*, *Seneca*, *Mela* testes; sed primus ille in primis, per cujus sexcentas salebras & æstuantia vada pervasit felici quodam ingenii & iudicii vento. Quamquam abrupta quædam in eo etiam nunc non nego, quid miremur? aut quis *Æsculapius* ipse, sanandis tot plagis unus fuerit? *Lips.* l. 2. Elect. c. 8.

Pintiani Observationes in *Melam* ac *Plinium*, opus verâ eruditione refertum. *Gesner.* in Biblioth.

Ex iis qui Castigationes in hunc edidere Autorem [*Melam*] solus nobis profuit *Pintianus*, Vir iste quantumvis nobili apud suos ortus loco, plus tamen literis, quàm natalibus debet *Isaac. Voss.* præfat. Observat. ad *Melam*.

Miri acuminis homo *Ferdinandus Pintianus Barth.* in *Adversar.* 1604.

Cœlebs & abstemius semper vixit; frigida, jugis potio. Naturâ in omnes didacissimus, vitiorumque censor acerrimus; summæ tamen fidei: nemo enim vanum deprehendit aut largè promittentem, & post tergiversantem--Obiectantibus quibusdam nobilibus, quod in familiæ tam illustris decora peccaret, qui in pistrinum literarium se abdidiſſet: suas sibi res habere jussit, & fumosis imaginibus valere: se immortalia animo præcipere, & cum *Dionysio Syracusarum* tyranno inter discipulos tanquam in regno versari videri--Equidem risi, cùm in *Hieronymum Romanum Hispanum* Historicum nuper incidissem, qui *Reip. Gentilium* lib. 9. cap. 11. affirmat, *Hermaphroditum* seu *Androgynum* fuisse *Pintianum*; verùm deceptus Monachus est, cum juveniles illius in *Io. Menam* poetam *Cordubensem* commentarios, aliud agens legisset. Hic enim de *Luna* orbe carmine 76. agens. *Ansonii* illud Epigramma attulit in medium:

Nolo tamen veteris documenta arcessere fama,
Ecce ego sum factus femina de puero.

Conver-

Converterat *Hispanus Pintianus* : credidit oscitans lector ille de se loqui *Scho-
liasten*. Sed quid mirum cum huiusmodi ineptiis referta sint illa chronica , cen-
soriâ notatione digna. *Ant. Schott. in Biblioth. Hispan.*

Bibliothecam suam , quàm instructissimam habebat, *Academiae Salmanticensis*
legavit. Quatuor hæc , nec plura verba tumulo adscribenda curavit: *Maximum
Vita bonum Mors.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Andrea Schotto.*

*Barbarus Euganeis illuxit lucifer oris,
Barbariem pepulit, Phosphorus ut tenebras:
Pintia dives opum merito se jactat alumno ,
Attica Musa etenim , lumen & Hesperia.
Hic Ferdinande jaces, totus quem vix capit orbis,
Salve ergo atque vale : quid mirum : Vallisoletum
Spirant suave rose, molliter ossa cubent.
Produxit florem bene olentem, ac inter acanthos
Sternuus? omen adest : nares perstringit uti flos.*

Extant Observationes in loca obscura aut depravata Historiæ naturalis *Plin-
ii*, cum retractationibus locorum quorundam Geographiæ *Mela Salmantica*
apud *Ioan. Giuntam*, 1544. Fol.

NICOLAUS COPERNICUS.

Torunum in *Borussia* patriam nactus, anno 1473. in Mathematicis studiis adeo *Clar. An. D.
excelluit*, ut in suo genere quo nimirum *Aristarchi* Paradoxa secutus fuit, *MDXXXVI.*
facile princeps habendus sit. *Aristarchi* enim *Samii* istius Paradoxa amplexus.
Terram mobilem , Solem in medio universi immobilem non tam re & veritate,
quàm specie quadam , & ut suam doctrinam salvaret , soleptissimus consti-
tuit. Præter studium Mathematices fuit vir insigni pietate , virtute spectata, &
morum humanitate summâ præditus. Is dum annum jam septuagesimum age-
ret, tandem satur vitæ laborumque ex hac mundi instabilitate , ad immotam il-
lam cœlestemque æternæ lucis contemplationem volens concessit anno 1543.
Scripsit Revolutionum libros , quibus terram moveri asseritur. Fecit & Cano-
nem triangulorum cum tabulâ, &c. *Boissard. in Icon.*

Anno Christi 1536. ac deinceps magnam sui admirationem concivit *Nicolaus
Copernicus Toruniensis Borussus* , *Canonicus Varmiensis* ; cujus habemus de *Reve-
lutionibus* orbium Cœlestium libros sex. Iis docet, quasdam *Ptolemaicas* Hy-
potheses esse absurdas , & *axiomatis Mathematicis* adversas. Item computatio-
nem *Alphonsinam* motibus cœlestibus non respondere. *Hypotheses* igitur aliter
constituit : sed sic , ut multa repugnent dogmatibus *Aristotelicis* per tot secula
receptis. Quale est , quod statuit Solem in centro universi quiescere: terræ , &

H h h h

aquæ

& aquæ globum, cum vicino aëre, circa solem motu triplici moveri: octava n sphaeram consistere immotam. *Voss. de Mathem. p.187.*

Multis modis verò differunt *Sphæra Ptolemaica*, & *Copernicana*, in *Ptolemaica* Sphæra Orbis stellarum fixarum diurno motu circa terram quiescentem circumvolvitur spatio horarum 24. In illâ *Nicolai Copernici* contra quiescente, stellisque fixis, terræ globus ab Occidente in Orientem periodum absolvit. In priori Sol, terrâ immotâ, annuo spatio permeat *Zodiacum*. In posteriori terra movetur per *Eclipticam*, Sole immoto. Denique in *Ptolemaica*, Luna menstruo spatio transit *Zodiacum*. In *Copernicana* autem, Luna circumfertur Terræ propriamque absolvit periodum. Nec tamen *Copernici* opinionem prorsus esse novam putandum, cum illam *Philolai*, & alteram *Heraclidis Pontici*, & *Ecphanti*, composuerit ex illis duabus fecerit propriam, *Voss. Mathem. 187.188.*

Nicolaus Copernicus, vir absolutæ subtilitatis, non solum observator fuit, sed etiam *Hypotheseos Pythagorica* antiquæ instaurator. Per eum enim ex humanis cogitationibus exemptæ sunt *Ptolemaicarum Hypothesewn* tricae, & circulorum multiplicium involutiones, & ad *Physicam* simplicitatem revocatæ sunt hominum mentes. *Ismael Buliald. in Prolegom. Astronom. Philolaica.*

Hæc *Copernicana Hypothesis* ansam præbuit *Gulielmo Gilberto*, Anglo, cudendæ atque invehendæ *Philosophiæ Magnetica*, quatenus *Terram* magnum *Magnetem* & *Magnetem Terrellam*, seu parvam *Terram* habuit, ac à diurna *Terræ* circa suum axem verticitate pendere eam, quæ est in *Magnete*, magneticisque corporibus statuit. *Petr. Gassend. in Vit. Copern. p.331.*

Copernicus vir [sive ingenium spectemus, sive felicitatem] planè inter summos mortalium (quantum ego judico) numerandus. *Seth. Ward. Præfat. ad Astronom.*

Ingens ille *Copernicus* Astronomorum decus, & succinctis, & latinitati terriori congruis, in suo illo plusquam *Atlantico Revolutionum cœlestium Opere*, usus est verbis *Tich. Brahe. Præfat. ad Epist. Astronom.*

Gratias ingentes habemus *Copernico*, qui constitutione *Anni Siderei* magnam *Chronologiæ* lucem intulit. *Alsted. Encycloped. l.17. part. 3. cap.6.*

Copernicus diligentissimus motuum Cœlestium observator. *Thuan. l.76.*

Constat similiter sententiam *Copernici* de *Ratione Terræ*, (quæ nunc quoque invaluit) quia *Phænomenis* non repugnat, ab *Astronomicis Principiis* non posse revinci; à *Naturalis* tamen *Philosophiæ Principiis*, rectè positis, posse. *Franc. Bacon. de augment. Scient. l.4. c.1.*

Ætate nostra *Copernicus* Astrologus non *Antiquis* solum comparandus, sed in *Astrologiâ* propè singularis, totâ antiquitate *Hypothesium* rejectâ, *Hypothesibus* non illas quidem novas, sed tamen admirabiles revocavit, quæ *Astrologiam* non ex *Astrorum*, sed ex *Terræ motu* demonstrarent---Atque utinam *Copernicus* in ipsam *Astrologiâ* absque *Hypothesibus* constituendæ cogitationem potius incubuisset! Longè enim facilius ei fuisset *Astrologiam* Astrorum suorum veritati respondentem describere, quàm gigantei cujusdam laboris instar, *Terram* movere, ut ad *Terræ motum* quietas *Stellas* speculareretur. *Petr. Ramus.*

Nicolaus

Nicolai Copernici nobilissimi Mathematici libros *Cœlestium Revolutionum*, totius *Astronomiæ*, rerumque pulcherrimarum scitu dignissimarum locupletem esse *Thesaurum* meritò agnoscimus. *Hypothesin* verò illam, quam & ipse seriò confirmat, & Discipuli ejus pertinaciter tuentur, *Solis* videlicet in *Universi* medio quietem, & *Terreni Globi* motum *circularem* non solum à communi hominum sensu abhorrere, sed (quòd multò maximum est) *Scripturis Sanctis* acerrimè repugnare certò scimus. His si quando premantur, illud unicum & effugium, *Scripturas* ex vulgari quadam hominum opinione loqui. *Nic. Fuller. Miscell. Sacr. p. 94.*

Quis non judicaverit, *Nicolaum Copernicum* ingenii dote singulari, & fœlici Naturæ dispositione, inter sæculi sui perspicacissimos Mathematicos, excelluisse? Ille qui *Torunensi* civitate in Borussia oriundus, sub gelido Climate & apud rusticam & stupidam Gentem exquisita educatione carebat: Ille inquam, qui eo tempore quo hæc Disciplina hominibus propemodum incognita jacebat, nullum habuit quo excitaretur exemplum, nec rivalem ullum quem æmularetur. Hujusmodi defectus, qui veluti compedes Virum animi minùs ardentis cohibuissent, ipsum remorari non valuerunt: Contra verò in *Italiam* profectus, ut ibi quæreret quæ in Patria non reperiebat, *Bononia Mathematicas* Disciplinas addidicit, easdemque *Romæ* docuit; ubi nullus Vir hujus Artis cupidus fuit qui ipsum, ut viæ Ducem & facem non agnosceret. Verum est tamen quòd omnes Docti vestigiis ejus æquè non institerint: Cùm enim Opinioni-
bus Aristarchi profundè sese implicuisset; imò & easdem docere suscepisset, affirmando *Solem* fixum stare in universi orbis meditullio *Terramque* ei circumvolvi, ejus Systema stupefecit aliqua ingenia, quæ maximæ Philosophorum partis Sententiæ cum adhererent, hanc novitatem admittere non potuerunt, & contrariam sententiam tenuerunt. Horum improbatio *Copernici* opinionem non mutavit: Ex quo primum hanc proposuisset eandem non minori vigore quàm pertinacia propugnavit, ac usque adeò plausibilem reddidit, ut etiamnum Universam Mathematicorum Scholam in partes adversas dividat: & perturbet. Eruditus, ille Vir *Warmiæ*, Canonicus erat; insolitæ huic eruditioni *Græcæ* linguæ perfectam peritiam addidit, morumque innocentiam quæ omnibus exemplo præire poterat. *Isaac. Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

Extant de Revolutionibus Orbium Cœlestium libri sex, cum Notis *Nic. Mulerii Amstelod. 1617.*

ELIAS LEVITA ASCENAZ.

Cognomento Grammaticus, natus est in nova Civitate *Eysch* haud procul Clar. An. D. à *Norimberga*. Mortuus est anno 1547. cùm paulò antè admonitu *Pii V. MDXL. Pontificis Romani Christo* nomen dedisset, adductis secum aliis 30. *Judeis* ad suscipiendum baptismum. Quod omne tamen *Judei* pernegant. *Alsted. in Chronolog.*

Omnia ejus *Hebraica Scripta*, quæ *Sebastianus Munsterus Latina* fecit, sunt Grammatica *Hebraea*---*Hebraica Institutiones*---Vocabula *Hebraica Irregularia*---Composita Verborum & nominum *Hebraicorum*---*Hebraicum* Dictionarium Vocum rariorum & peregrinarum, quod inscripsit *Thisbites*---Accentuum *Hebraicorum Liber*---Liber Traditionum---Commentarium in Grammaticam Rabbi *Mosche Kimchi*. Scripsit etiam Lexicon *Chaldaicum*.

Venetis aliquandiu vixit *Elias Levita*, *Iudeus* doctissimus, & in Linguâ *Hebraica* facundissimus, cujus extant in Linguâ *Hebraea* & *Chaldaea* multa utilia *Scripta à Munstero & Fagio* in Linguam *Latinam* conversa & exposita. Ejus viri studio & laboribus multum debent omnes Sanctæ Linguæ candidati, quod in illâ linguâ præsertim ad Grammaticam pertinentia ipse primus non ita nota superiori tempore, à se multa lectione eruta communicavit & monstravit *Neander. part. 1. Geograph.*

Doctissimus *Iudeus Elias Levita*, Germanus, (cui gratiam non mediocrem debent *Christiani*, propter sincerum in Linguæ Sanctæ cognitione ipsos adjuvandi studium] in *Lexico* suo *Rabbinico*, quod *Thisbitem* inscripsit. *Nic. Fuller. l. 2. Miscell. c. 3.*

Incomparabilis Vir *Elias Levita* in aureolo suo libello quem inscripsit *Massoreth ham Massoreth, Traditionem Traditionis*, hoc est, traditionem vel doctrinam excellentissimam, cognoscendi scilicet infinita *Sacra Scriptura* Mysteria abstrusa: quem libellum, annos ante paucos *Latine* redditum à clarissimo & amicissimo *Buxtorfio* nostro studiosis linguarum percommendatum esse velim. *Waser. de Antiq. Mensur.*

Anno 1517. *Elias Levita*, *Iudeus*, Grammaticorum *Hebraeorum* summus & facillimus, suæ linguæ discendæ, *Christianis Romæ, Venetiis* & alibi in *Italia*, in quam è *Germania* venerat: copiam facit: ob quam rem magnas à reliquis. *Iudeis* calumnias & odia sustinuit. *Genebrard. l. 4. Chronolog.*

Elias Levita, unicus hujus ævi criticus, & *Aristarchus Hebraismi. Ios. Scalig. in Epist. 62.*

Elias Levita, Iudeus, in *Germania* natus, *Hebraica* Linguæ Grammaticus doctissimus. *Gesner. in Biblioth.*

Elias Levita, eruditus ac diligens Grammaticus. *Nic. Fuller. l. 3. c. 10. Miscell. Sacr.*

Elias Levita *Judæus Germanus* qui ferè totam in *Italia* vitam egit, est dubio procul *Iudeorum* Doctissimus Criticus, quos omnes in arte Grammatica superavit. Præter Notas quas in Libros *Mosis* & *Davidis Kimchi* elaboravit, plura composuit Opera Grammatica, quæ Latino idiomate donata fuerunt: Ejusque in hanc Artem Reflexiones utilissimæ sunt ad *Hebraica* Linguæ intimam notitiam comparandam. *Munsterus Fagius* alique *Christiani* quidam ipsi contemporanei magnam è doctis *Rabbini* hujus lectionibus utilitatem perceperunt qui *Judæis* odiosus factus est ob nimium commercium cum *Christianis*, quos *Hebraeam* docebat idioma. *Romæ* Cardinales & hujus urbis primores Discipulos habuit. *Munsterus* qui aliquot ejus Opera transtulit, proficitur, antequam

Elio

Elia libros legisset, se *Magistri* nomen assumpsisse, quamvis nedum Discipuli nomine dignus esset. Afferri potest virum hunc unicum iis ingenii viribus poluisse quibus se præjudiciis abripi non pateretur, nec Doctorum suorum auctoritati simpliciter crederet. Res in seipsis examinavit, & minimè sectans Iudæorum cæterorum anticipatas opiniones, de variis *Hebraici* Textus lectionibus, de punctis & de accentibus liberè admodum locutus est. Legi debet in primis Tractatus excellens cui titulus *Massoreth Hammassoreth*, in quo ut Doctus Criticus *Massora* nodos solvit. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. I. c. 31. Gall.*

Extat ejus Lexicon *Chaldaicum* editum à *Paulo Fagio Isna* anno 1541. in fol.

PETRUS MARTYR VERMILIUS.

Natus est *Florentia* Anno 1500. Obiit *Tiguri* Anno 1562. prid. Id. Novembr. *Clar. An. D. MDXL.* Sacras literas magna cum laude docuit *Argentorati*, & *Oxonii* in *Anglia*. Scripsit plurima, è quibus liber ille adversus *Stephani Gardineri* librum, magnam, sibi comparavit famam: Opus longè accuratissimum, in quo quicquid de *Eucharistia*, in *Sacris Literis*, *Patrum Conciliorumque* monumentis proditum sit, accuratè & copiosè tractatur. *Gesner. in Biblioth.*

Ab ipsa penè pueritia bonarum literarum ac imprimis Religionis studio inflammatus, primùm se *S. Augustini* Canonicoz ordini addixit in *Fesulano* Cœnobio; Postea *Patavii* totius Philosophiæ & Linguæ *Græcæ*, mox *Bononiæ* etiam *Hebrææ* Linguæ exactam adeptus fuit notitiam: adeo ut *Sacris Concionibus* habendis omnium illius ordinis per totam *Italiam* princeps habitus fuerit. *Boissard. in Icon.*

In dicendo verbis utebatur puris, propriis, *Latinis*, compositione prætereà tali, quæ neque contractione Orationis aut verborum ambiguitate obscuritatem pareret, vel rursus orationis longitudine sententiam suspenderet, & intellectum ac memoriam auditoris turbaret. Itaque non modò rerum ipsarum pondere, verùm orationis quoque suavitate & elegantia Auditores demulcebat. *Melch. Adam. in vit. ejus.*

Petrus Martyr, natione *Italus*, *Italiam* ob *Evangelii* Professionem relinquere coactus, multùm valet eloquentia, in tribus Linguis eruditionis est clarissima. *Gesner.*

Petrus Martyr, vir illustris, nec sine summi honoris præfatione nominandus *Joan. Iwell. in Defens. Apolog. Eccles. Angl.*

Petrus Martyr, ingenio & eruditione inter suos præstans, varia fortunâ ac diversis peregrinationibus tota vitâ jactatus. *Thuan.*

Petrus Martyr feliciter initiatus, benè fundatus in *Philosophiâ*, *Historiâ*, *Linguis*, excellens Theologus, & styli puri, ac quàm Theologum deceat, melioris. *Scaligerana prima, p. 107.*

Petrus Martyr Florentinus qui in *Angliam* initio Reformationis sub *Edvardo VI.*

do VI. accitus est, quique postea in Tigurinensibus Scholis Scripturam Sacram docuit, multos etiam Commentarios in Historicos Bibliorum libros contexit, qui valde utiles esse nequeunt ad sensus literalis intelligentiam, quia Locis communibus pleni sunt & Quaestionibus quas occasione verborum Textus sui movet. Verosimile est, quia disertus erat hanc Methodum eum esse secutum ut suam facundiam eo uberius propalaret imò & eruditionem suam; cum contra si Textui pressius adhæsisset eadem tam prolixè loquendi libertate potitus non fuisset, nec dissolvendi tot curiosas Quaestiones à se in suis Commentariis motas, quibus etiam investivas quandoque addit. Sic, verbi gratia, statim ab initio Commentarii sui in librum *Judicum*, occasione *Adoni-Bezeci* qui pedes & manus [pedum manuumque pollices, dicit Textus sacer] 70. Regibus viciniae suae abscidit, postquam observavit illo tempore singulas urbes singulos Reges habuisse, prolixè digreditur in hodiernorum Regum ambitionem, quorum unica est sollicitudo Subditorum numerum ampliare, *Tanta hodie*, inquit, *Monarchæ flagrant ambitione, ut non quot possint regere provideant; sed id unice spectent, ut quamplurimos regant.* Deinceps verò eandem reflexionem Episcopis applicat qui cupidissimè latè patentes Episcopatus sectantur, ut amplioribus redditibus fruantur. *Episcopi omnibus modis id ambiunt, ut Dioceses habeant quàm amplissimas, à quibus, licet nunquam eas inspiciant, uberrimos fructus capiunt.* Verbo ut absolvam *Petri Martyris* in Biblia Commentarii longis digressionibus crebri sunt & ubique Virum eruditum se ostendere affectat. Exempli gratia eodem *Judicum* capite, unius vocis occasione longum de Gigantibus sermonem texit ubi quicquid in hanc materiam legerat ab ipso refertur. Præterea occasione vocabuli Hebraici *Mas* idest *tributum* quod frequenter eodem Capite occurrit, prolixam facit Dissertationem de *Missa* origine, ubi omnes quibus constat partes explicat *Rich. Simon. Hist. Crit. V.T. l. 3. c. 14. Gall.*

Tanto fuit ingenio, tam excellenti doctrinâ, eâ prætereâ pietate, modestiâ, morumque facilitate, ut non modò iis, quibuscum vixit, gratus, charus, reverendus fuerit; sed ab hostibus quoque & adversariis inter summos numeratus sit, & admirationi illis fuerit.---Nunquam doctior erat & magis admirandus *Petrus Martyr*, quàm in publicis disputationibus. Sive enim moderandi essent concertantes alii, tam se æquum judicem præbebat, ac rationibus tantum quæ ad persuadendum valerent movebatur ut nemo unquam suspicaretur *partibus* eum studere: non *adversariorum* argumenta solida deprimebat: non conivebat ad *amicorum* errores & falsas rationes: si extra fines disputationis evagari vellent, eos mansuetè ad rem propositam revocabat: si verò res ad rixas vergeret, suâ autoritate eas sopiebat. Ita autem finiebat eos congressus, ut & semper primùm maximè necessaria repeteret, & tum demùm de integrâ causâ pronuntiaret, quo & *Veritas* victrix foret, & inde non exigua ad Auditores redundaret utilitas. *Vid. Oration. de Vit. & Obi. D. P. Martyr. præfix. ejusdem Locis Communibus.*

Petrus Martyr sub Mensis Novembris finem an. 1547. in Angliam transfretavit, ad invitationem nomine Regis ab Episcopo Cantuariensi sibi scriptam. *Florentia natus*

natus erat ubi D. *Augustini* Ordinis Monachus fuerat. Græcè & Hebraicæ Doctus erat quos cæterorum Ordinis sui invidiam in ipsum movit, in quorum mores sæpè etiam invecus est: Ideòque eos reliquit & Neapolin concessit, ubi cœtum coegit hominum qui purè Deum colere delectabantur. Hoc cognito, locum hunc deferere coactus est, & prope Lucam se recepit, ubi in *Tremellii* atque *Zanchii* societate moratus est. Sed ibi quoque periculis expositus *Tigurum* cum *Bernardino Ochino* petiit, qui inter celebratissimos *Italia* Concionatores claruerat, tunc verò præcedaneas suas superstitiones abdicavit. *Tiguro Basileam* profectus est. Hinc verò *Martini Bucer*i ope *Argentina*m delatus est, ubi *Crammeri* Epistola ei & *Ochino* obviam venit. Posterior *Cantuariensis* Canonicus creatus est cum Residentiæ dispensatione: Alioque Diplomate quadraginta Marcæ ipsi assignatæ fuerunt, totidemque *Petro Martyri*. *Burneti*. Hist. Reform. part. 2. pag. 53.

**Petrus Martyr Vermilius* inter Hæreticos primæ classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

PHILIPPUS MELANCTHON.

Germanus, Breita natus Anno 1497. Obiit *Witembergæ* 1660. *Witembergæ* Clar. An. D. MDXL. Philosophiam & Theologiam cum omnium admiratione & fructu insigni docuit, sæpe ternas & quaternas lectiones uno die absolvit. Auditores interdum mille quingentos habuisse dicitur. *Konig*. in Biblioth.

Apud *exteros*, Religionis etiam Adversarios propter singularem eruditionem, moderationem, inque rebus agendis dexteritatem benè audiebat. Cujus celebritate ac famâ motus ipse *Franciscus I. Galliarum* Rex (cujus honos & nomen *Litteratorum* hominum monumentis semper manebit) *Melancthonem* per literas legatumque suum desiderabat, ut ipsius colloquio consilioque in componendis moderandisque rebus ad Religionem pertinentibus uteretur. Tanta animi in hoc homine clementia, morumque erat facilitas, ut cum Adversariis congregiens laudem ab ipsis etiam *Papistis*, aperto Marte rem gerentibus consecutus fuerit. *Iac. Verbeiden*.

Quàm item maximum & singulare decus *Litterarum* sit D. *Philippus Melancthon*, doctissima piissimaque *Scripta* ejus contestantur, quibus universus ferè orbis tanquam amœnissimum pratum omnis generis odoriferis flosculis refertum suavissimè redolet: Cui viro quantum omnes *Schola* omnesque *Ecclesiæ* debeant, verbis exprimere nequeo. *Paul. Fag.* Præfat. ad succinct. Annotat. in Paraphr. *Chald. Pentateuch*.

Melancthon litterarum & litteratorum decus. *Henr. Steph.* in *Pindar*.

Vir in quo cum doctrinâ pietas, cum utroque candor certavit. *Arrovsmith* Taët. Sacr.

Theologiæ corculum Reformatæ. *Montacut*. Præfat. ad Apparat.

De

De hoc Auctore eleganter *Taubmannus* part. 2. Sched. Sacr. p. 146.

*Hei quam multorum lolio sterilesceret arvum,
Ni bove solerti Melancthonis illud arassent.*

Illius ingenium magnum, & ad omnia comparatum. *Iul. Caf. Scalig. de re Poetic. p.798.*

Communis *Germania* Præceptor, *Germania Phoenix. Lips.*

Inter *Protestantes Melancthonem* certè pluris quàm cæteros facio. *Grot. 4. vol.in fol.p.483.*

Vir & iudicio, & pacis amore, & eruditione multos sui gregis superans. *Ibidem.*

Philippus Melancthon præter insignem eruditionem & raram eloquentiam, habet gratiam quandam fatalem, quam *genio* suo debet potius quàm *ingenio*, ut quum sit omnibus candidis gratissimus, ne apud hostes quidem habeat quenquam cui sit admodum exosus. *Erasm. Epist.l.27.epist.2.*

Thuanus libro 26. animi ejus moderationem & quietis studium plurimum commendat.

Nicolao Gerbelio solus & unus ferè omnia acutè & doctè & brevissimè agere visus est. *Epist.18. ad Ioannem Schuuebel.*

Philippus Melancthon totius *Germania* summum decus, unus ex primis & præcipuis renascentis literariæ Reipublicæ, omnibusque sapientiæ revirescentis parentibus ac restauratoribus, æterna posterorum memoriâ dignissimus; multum ei debet *Ecclesia*, multum quicunque bonas *Artes* & studia amplectuntur. *Gesner.in Biblioth.*

Melancthonis Chronicon qui non degustaverit, (si *Stephano* cuidam *Prætorio* auscultemus) is verè bardus est. Quippe, inquit, *eruditissima & elegantissima Epitome est omnium ferè Historiarum totius Mundi. Whear.in Meth. Leg.Hist. Civil. sect.6.*

Philippo Melancthone vix quicquam illo ævo eruditius, facilius, disertius, non in aliis modò disciplinis, sed & ipsa *Poetice* elegantiori. Declarant id tot *elegi* ejus fam sacri jam ex *Græcis* fontibus cadentes, jam varii argumenti. *Borrich. de Poet.p.133.*

Nihil hoc ingenio felicius, si totum vacasset *Musis*. Nunc hanc laudem leviter affectavit, ac Naturæ felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum adscribendum adhibuit, & haud scio, an affectantem nervi fuerint defecturi. Extemporali dictioni natus videtur: nunc aliis intentus, eloquentiæ studium magna ex parte videtur abjecisse. *Erasm. in Ciceroniano, p.181. 182.*

Quantus vir fuerit *Philippus Melancthon* nemo ignorat; pluris sanè æstimandus quàm vulgò fit. Primus ille in *Germania* disciplinarum omnium & purioris Theologiæ cum *Luthero* Restitutor, nullum eruditionis genus intactum reliquit, ut in singulis habitare, non peregrinari, videretur. Nervos in illo & impetum requirunt nonnulli, sed tamen ne illud extra laudem est. Ut enim habuit

habuit ingenium compositum & moderatum, & ab affectatione omni alienum; ita talem se quoque in omnibus vitæ actionibus & scriptis exhibuit. Stylus ipsi purus & limpidus, nonnunquam humilis, nonnunquam assurgens: plena tamen ingenii & prudentiæ omnia. Ejus viri vitam descripsit *Joachimus Camerarius*, vir suo tempore doctissimus, & intimioribus literis præ omnibus in *Germaniâ* excultus. Multa discas ex illo, quæ pertinent ad statum Literarium & Ecclesiasticum: omni enim scenæ, quæ tum adornabatur, vel præfuit vel interfuit *Melancthon*, nomen omnibus Germanis merito venerabile. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 224. 225.*

Stylus in eo planus, liquidus, nec suis destitutus elegantis: quanquam non impetus ille ac fervor sit, qualis in *Erasmianis*, non tamen ideo culpandus: animi enim est character Sermo, & ex illo idem in dictionem transfertur, huic ingenio domesticam & vernaculam. Ut enim ipse animus moratus est, ita vel passim elucet, vel ex sententiâ, aut affectus vehementiores. Unde non falluntur, qui singulare aliquod divinationis epistolaris genus commenti sunt, tum ex ipso characterē sermonis tum literarum, quod argumentum singulari libro tractavit *Camillus Baldus. Idem ibid. p. 284.*

Et ô ridiculum! nec ad *Ciceronem* quidem serio nos vocant: sed ad *Melancthonem* suum, virum mihi, nisi à *Religione*, haud aspernabilem; sed nec inter duces aut antesignanos ad eloquentiam ponendum. De quo verissimè *Bonamicus* in *Italia* interrogatus dixit: Videri eum Latinè loqui incipere, & tentare. *Lips. Epist. Cent. 3. ad Belgas epist. 28.*

Melancthon pius vir fuit, & vario disciplinarum genere tinctus potius quàm eximiè doctus & alicujus scientiæ ad unguem peritus. *Scaligerana prim.*

Melancthon Linguae Latinae peritus erat, sed Animus erat enervis, remissus, mollis: Pacatus admodum erat. Magni hodieque apud *Germanos* æstimatur: Cum dicunt *Dominus Philippus Melancthonem* intelligunt. *Perroniana. Gall.*

Melancthon ex omnium eruditorum confesso inter maxima sui sæculi lumina splenduit. Humaniores in *Germania* literas restauravit, eorumque omnium Præceptor fuit qui ætate sua eruditione super vulgus ibi eminuerunt. Ipse *Lutherus* dicere solitus erat *Melancthonem* omnes Scripturarum Interpretes Doctrinâ superare, & quamvis ejus Magister fuisset, candore tamen laude digna fatebatur se ipsi & ingenio & eruditione inferiorem esse. Omnia ejus Opera profundiore Doctrina plena sunt, perspicuèque ac eleganter conscripta: Cum tamen illi non suppeteret totum otium necessarium ad ultimam manum ipsis adhibendam, forsitan non habent totam perfectionem ad quam ea perducere potuisset. *Anton. Teissier. Elog. viroꝝ. Eruditorum. Gallicè.*

Exquisitâ Linguae utriusque facultate præditus ad interpretandum accessit *Hieronymus Wolffius*-----Atque utinam parem vertendis Antiquis stili moderationem, & ut ita dicam, continentiam adhibuisset *Philippus Melancthon*: quæ fuit hominis facundia, & egregia *Latini* Sermonis integritas, eruditos omnes, excussis de manibus veterum scriptis, ad sui lectionem pellexisset. Dicendi

facultate longè inferior fuit quàm *Melancthon*, diffundendâ licèt oratione per-
similis *Michael Neander*. *Huet*. de *Clar*. Interpret.

Philippus timidus est, ita ut sæpenuerò agat, quæ non prober. *Hieron*.
Zanchius Epist. l. 2. ad *Bullinger*.

Dominus eum fortiore Spiritu instruat, ne gravem ex ejus timidine jactu-
ram sentiat posteritas. *Calvin*. Epist. 183. ad *Joan. Sleidan*.

Ejus *Locos Theologicos* invictum libellum, & non solùm immortalitate, sed
quoque canone dignum dicit *Lutherus* in Epist. ad *Erasmum* Tom. 2. *Witteberg*.
pag. 241.

Philippus Melancthon, vir de *Matheseos* studiis præclarè meritis in *Germaniâ*.
Voss. de *Mathem*. p. 111.

* *Philippus Melancthon* in primâ Classe *Hæreticorum* locum habet in *Indice*
Tridentino.

Prodierant Opera ejus omnia 4. Tomis *Witteb*. 1562. 1563. 1564.

Suum ipse Epitaphium paulò ante obitum hoc disticho pronuntiavit:

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,
Qui qualis fuerit, nescio, talis erat.

CAROLUS MOLINÆUS.

Clar. A. D.
MDLX.

P *Arifensis* Jurisconsultus, & Consiliarius Regius. *Parisiis* nascitur anno
1500. *Parisiis* obiit anno 1566. Scripsit plurima.

Carolus Molinaus, *Francia* & *Germania* Jurisconsultus, eruditione ac judicio
conspicuus, sed in Religione mirè inconstans, à Pontificiis enim ad *Calvinia-*
nos, & ab his, abjectâ doctrinâ Evangelicâ, ad Pontificios rediit. *Quenstedt* de
Vir. famâ Illustr.

Jurisconsultorum suo sæculo doctissimus omnes supremæ Curiæ Patronos, si
non dicendo (nam linguâ nonnunquam hæsitabat) certè scribendo responden-
dòque facilè superabat--- *Parisiensium* Leges *Municipales* non vulgari subtilitate
interpretabatur. *Scav. Samarthan*.

Carolus Molinaus Juris antiqui & *Gallici* consultissimus; Cujus *Nota* in *Jus*
Consuetudinarium nostrum, & aliæ doctissimæ *Lucubrationes* apud nos pro-
raris *Juris* decisionibus habentur Consultationem in *Concilium Tridentinum*
scripsit, quæ & illi perniciem creavit. Vir bonus ac simplex, qui patriæ cha-
ritate, supra quam dici potest, inflammabatur, cùm emendationem in Religione,
quam tantoperè optabat, in licentiam & factiones versam videret, admodum
indoluit; ac, si vita suppeteret, religiosè promisit fore ut exemplo suo scriptisque
multos ab errore passim grassante revocaret: in eaque cogitatione paulò post
animam Deo reddidit anno 1566. Sexagenario major. *Thuan*. ad Ann. 1566.

Carolus Molinaus J. C. tam eruditione ac judicio, quàm probitate conspi-
cuis,

cuus, vir de ingrata patriâ optimè meritus. *Thuan. Hist. l. 6.*

Carolus Molinaus, magnus ille *Jurisconsultus*, qui *Iura Regum* contra *Paparum* usurpationes singulari ingenio & eruditione vindicavit. *Gul. Bates in Vit. Pet. Molin. pag. 1.*

Cùm adolescentiam attigisset, cœpissetque in Foro versari, blæsus esse, & impeditionis linguæ deprehensus est, quod ei naturale vitium initio obfuit, quia lites satis exploratas disertè proloqui nullo modo posse videbatur. Itaque & litigantibus eorumque procuratoribus displicebat, ineptis plerumque alienæ industriæ iudicibus, contemptuique illis potius quam admirationi fuit. Semel accidit ut à *Christophoro Thuano* Præsede objurgaretur, quod cùm accidisset, præter spem; Collegarum Seniores Advocati concursu ad eum facto quod se quoque violatos existimarent, per *Franciscum Portam* antiquissimum dici ei jusserunt: Cùm hodiè *Molinaum* collegam verbo læseris, quid abs te factum putes? læsisti enim hominem doctiorem quàm unquam eris. Postridieq; *Christophorus*, quem facti jam pœnitebat, dixit, quod in *Molinaum* effudisset, id calore sibi excidisse: Tanta ille & summus & dignissimus Præsides humanitate fuit, & erga illos celebres Patronos, inter quos etiam ipse floruerat reverentia. *Papir. Masson. in Elog.*

E recentioribus unum tantummodò adjicio *Carolum Molinaum*, Gallorum *Jurisconsultorum* facilè Principem; Hic cùm præter ingenii perennia monumenta plurima, tempore *Henrici II.* Libellum etiam pro Patriæ Ecclesiæque libertate vindicandâ edidisset, eoque Pontificem, antea infestum, placâset, eo se libello immortalem sibi memoriam non metuit tantum, sed & acquisivit. Audi super eo exclamantem *Antonium Matthæum*, eruditione & Scriptis non minùs celebrem: *Quem, inquit, triginta millia virorum non domuerunt, hunc invictus Molinæi calamus expugnavit. O memorabilem victoriam! O triumphum admirandum! Nunc tandem arma togæ cedant! Nunc laurea concedat Stylo! habent Iurisperiti, quò ferocia militari os occludant, quò togam à contumeliis sagi vindicare possint. Hanc adeò lauream tibi, Molinæ, debemus: vivis vivesque extento ævo, & disiectis ducum trophæis, arente lauro, eversis statuis, tua Gloria in æternum virescet. Gul. Saldent. de Usu & Abusu librorum.*

Dominus Salmasius faterur *Molinaum* præstantissimum seculi sui *Jurisconsultum* fuisse, tantæque dum viveret authoritatis, ut ei post mortem eadem supervixerit, cùm omnes Senatus supremæque Curiae hunc ejus memoriæ honorem detulerint, ut *Causidicis* indulserint illum cum *Papinianis*, *Ulpianis* cæterisque Veteris *Romæ* præclaris *Jurisconsultis* citant. *Claud. Salmas. Epistola ad Ioh. Beverovicum. 7. Aug. 1640. Gall.*

Ejus *Commentarius in Parisinum Usuarii Juris Codicem* primus est studiorum ejus fructus. Anno 1538. typis primùm mandatus est. Opus est incomparabile suisque tam absolutum numeris ut inimitabile sit ex *Juliani Brodeau* sententia. *Dionysius Godefridus* ait hunc *Commentarium* qui *Francisci Juris* clavis verusque *Interpres* est, ab omnibus *Franciæ* Tribunalibus cum applausu exceptum fuisse, & ab extraneis populis, qui cùm *Caroli Molinæi* nomen non memorare

sacramento se astrinxissent, sive ex invidia, sive ex odio Religionis ejus, nec carere possent tam eximio tamque celebri Doctore, eum tamen citant, imo quædam operum ejus excudi curarunt sub ficto & supposititio Gaspari Caballini nomine. *Anton. Teissier. Elogiis viror. Eruditorum Gall.*

Libro cui titulus *Index Librorum expurgatorum*, Gasparis Quiroga Cardinalis & Hispani Generalis Inquisitoris jussu editus, referuntur Opera Molinæ, quæ absque correctione legere nefas est, cæteraque, quorum correctio necessaria fuit ab Hispanica inquisitione judicata, ibi designantur. Sed in *Indice* librorum à *Concilio Tridentino* prohibitorum, *Molinaus*, citra ullam exceptionem atque limitationem, inter Authores primæ Classis collocatur; quæ fuit *Juliano Brodeau* occasio exclamandi. *Tantane animis cœlestibus ira! Ant. Teissier. ibidem Gall.*

Quicquid ferè ad disceptationes forenses quotidianas comminisci potest humani ingenii sagacitas, *Molinao* debetur. *Anton. Mornac. ad lib. 10. c. de SS. Eccles.*

Pessimus Theologus, nec multò melior Jurisconsultus. *Ant. Faber de Error. Pragm. 10. err. 1.*

Genebrardus illum ignorantia in fide, Hæresisque accusavit.

Si cum *Cujaco* comparetur *Molinaus* nullus homo est. *Ant. Faber de Error. Pragmatic.*

Qui verò de Hæresibus egerunt, ipso etiam *Bucero* in Testimonium advocato, eundem *Molinaum* accusant, quòd unà cum *Ioviniano* censuerit, *Jesum* nascentem adaperuisse vulvam *Mariæ*. Itemque scripsisse, errare Doctores Papisticos, dum urgent merita tum Incarnationis, tum Nativitatis, tum tentationum & afflictionum *Christi*: nihil enim hæc omnia prodesse nobis, sed solam mortem *Christi*, solam à *Deo* acceptatam pro expiatione nostrorum peccatorum, & jure vitæ æternæ. Ut jam ex Jurisconsulto etiam Hæresiarcham habeamus. Quod planè ei non contigisset, si intra metas proverbii se continuisset, *Ne sutor ultra crepidam*. Nec mirum videri debeat, si tot existentibus ejus condemnationis causis, fuerit ejus nomen à Patribus *Concilii Tridentini* inter prohibitos Auctores primæ Classis collocatum. Quòd verò insuper, *Petrum Romanæ* non fuisse, obstinatè defendisse reperitur; hoc quidem ei cum multis aliis commune extitit, æquè hallucinantibus. Ne verò illum, sicut vivum, ita & mortuum omninò damnemus, tradit *Massonus* in ejus Elogio, ab eo sub mortem vocatos fuisse tres præcipuos Theologos, *Claudianum Espensæum*, *Curtium* pastorem *S. Andree*, in cujus Parochia domicilium habebat, & *Renatum Bonellum* Collegii *Plessæi* præfectum, qui ei morienti adstiterunt. Ut spes sit, eum vel tunc resipuisse à suis erroribus, & in Communione Ecclesiæ decessisse. *Hen. Spondan. ad an. 1564.*

Extant Opera Juridica, 3. Tomis. *Paris* 1612.

Extat Consilium super Actis *Concilii Tridentini*. *Pictavii* 1665. 8º.

WOLFGANGUS MUSCULUS.

D *Ufanus, Lotharingus*, natus est An. 1497. obiit an. 1563. *Augusta Vindeli-* Clar. A. D.
corum concionatoris munere functus est. Postea *Bernam* se contulit, ibique MDXL.
 Theologum egit. Reliquit locos Communes: Comm. in Genesim, Psalmos,
Esaïam, & *Pauli* Epistolas. *Eusebii, Socratis & Sozomeni* Ecclesiasticam Histo-
 riam Latinam fecit. In *Basilio, Chrysostomo, Cyrillo & Athanasio* purima transtulit.
 Erat Latine, Græcè, Hebraicè & Arabicè, peritissimus. *König.* in Biblioth.

Wolfgangus Musculus, magni inter suos nominis Theologus, qui Monasticam
 olim, dein abjecto cucullo Protestantium doctrinam professus, vitam aliquando
 opere manuario textrinam exercens toleravit, postea serio animum ad literas jam
 ætate provectior appulit: in quibus improbo labore tantum profecit, *Martini*
Buceri (quantum licuit) sectator assiduus, ut famam Concionibus quasitam,
 etiam laboriosissimis editis in S. Scripturam Commentariis auxerit. Quem ad
 nomen ipsius alludens quidam, non *Musculum*, aut ex *Murium* famelicorum, qui
Felium unguis timent, numero esse dixit: sed ex his potius, qui *Catos* rapaces ter-
 ritarent. *Thuan.* ad An. 1563.

Mi pater *Muscule*, ego omnes viros doctos & pios observo & colo: sed mihi
 credas, te, *Bullingerum* & *Martyrem* meum, singulari & peculiari non dicam
 tantum observantiâ, sed amore quodam tenero complector, ut majori etiam fi-
 duciâ mihi videar posse vobiscum quam cum aliis uti: in causâ est vestra sin-
 gularis non doctrina tantum & pietas, sed etiam humanitas, Spiritus lenitas, &
 morum suavitas. *Hieron. Zanch.* in Epist. ad *Muscul.*

Loci Communes Musculi opus planè divinum, quod toto decennio elaboravit,
 & anno sexagesimo edidit. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Natura à contentionibus semper abhorruit, neque sese digladiationibus im-
 miscuit: Ubi verò in Controversis Articulis ab aliis fortè dissentit, sine aliorum
 id injuriâ & contemptu facit: unde & Scripta illius à nullo unquam ipso vivo
 sunt impugnata, excepto uno *Cochlæo.* Idem ibid.

Wolfgangus Musculus Commentarium valde diffusum in Psalmos composuit.
Bernensis Reipublicæ Magistratibus ab ipso nuncupatum anno 1550. Author iste
 Præfatione sua profitetur se totos 20. circiter annos in hac lucubratione insum-
 sisse, seque eos qui ante se in eundem librum scripserunt consuluisse, sed ex ve-
 terum Patrum lectione parum utilitatis percepisse, quod sensum literalem negle-
 xerint: quod eorum temporis mori ascribit. *Versati sunt Patres*, inquit *in Scri-*
pturis Sacris peculiari quodam suorum temporum ductu. Toto suo Opere plus
 multò modestiæ, imo & erga Antiquitatem venerationis prodit quam plerique
 omnes cæteri Protestantes. Et quamvis novam Psalmorum Translationem ad
Hebraum textum exactam adornaverit, à veteri tamen Interprete Latino quam
 minimè potest recedere conatur; imo & addit optandum esse ut Vetus Latina
 Versio adeo conformis foret Hebraico Autographo, ut per omnia conservari
 posset: Optarim inquit, eam Versionem quæ in usu est Ecclesiæ Latinæ, sic esse

Hebraicae veritati conformem ut integra retineri queat. Denique eadem Præfatione subjungit Liberum cuique esse debere quem optimum judicat sensum eligere, temerariumque fore, juxta D. *Augustinum*, quempiam pertinaciter asseverare velle se Authoris sensum rectè affecutum esse. *Haud immerito*, inquit, *arbitratur Augustinus admodum temerarium esse in expositione Scripturarum, de certitudine mentis ejus qui scripsit pertinaciter contendere.* Satis accurata est Methodus quam in suo Commentario secutus est. Primum affert diversas Veterum tum *Græcorum* tum *Latinorum* Interpretum Translationes, quibus & neotericos quandoque addit: Deinde verba Textûs sui juxta Literalem sensum exponit; Postea verò Morales suas animadversiones subnectit. De hoc Authore dici potest quòd verum cognoverit modum Scripturam exponendi; sed non habuit omnia auxilia necessaria ad perfectum in eo successum, quia in Linguarum & Critices studio satis exercitatus non erat. Veteres tamen & Recentiores Translationes *Græcas* atque *Latinas*, animo à præjudiciis libero examinat, sufficientique perspicacitate præditus fuit ad cognoscendum quod puncta quæ hodie Hebraico textui insunt, ei non extiterint seculo *Septuaginta* Interpretum nec Beati *Hieronymi* ætate: sed prorsus ignoravit qua ratione *Arabica* Psalmorum Versio elaborata fuerit, quamvis illam sæpius citet. Miratur cur *Arabs* Translator *Septuaginta* Interpretibus sit conformis; rationemque stuporis sui hanc affert, quòd *Arabica* lingua nullam cum *Græca* analogiam habeat, contra vero *Hebraicæ* admodum affinis sit. Ignorabat scilicet populos Orientales fere omnes τῶν *Septuaginta* Versionem secutos esse, *Hebræum* verò Textum fere in solis *Judeorum* Synagogis cognitum fuisse. *Jes. Rich. Simon. Hist. Critic. Vet. Test. lib. 3. cap. 14. Gallicè.*

Wolfgangus Musculus, vir bonus, sed linguæ *Græcæ* notitiâ imparatus, neque *Latinâ* valdè instructus, brevitate & nitore, simplicitate etiam ac fide commendatur. Cæteroquin hallucinatur sæpè, utpote earum *artium* rudis, quas qui colunt, *eruditi* appellantur. *Huet. de Clar. Interpret.*

Latinam Polybii Versionem fecit *Wolfgangus Musculus*, non tam suâ sponte, ut Ipse significat, quàm alieno rogatu. Non fuit in hoc viro, neque *Græcæ* neque *Latinæ* Linguæ ulla eximia peritia; erat enim aliis deditus studiis; & grandi jam ætate ad capiendum ingenii cultum accessisse ipsum accepimus. Defuit etiam *Musculo* illa, quam in *Perotto* commendabamus, industria in *Græcis* ita exponendis, ut *lectorem* queat fallere, quasi αὐτοφύνης sit Oratio, neque aliundè expressa: at simplicitate & fide *Perottum* longè superat *Musculus*: qui & ea quæ intelligebat, & ea quæ non intelligebat, uti poterat, expressit. Nihil videas illum studio prætermittere, nihil alienum substituere: quæ familiaria sunt supra modum *Perotto* vitia. In utroque voluntatem benè de literis merendi æqui *Indices* citius laudaverint, quàm effectum. *Isaac. Casanbon. de prioribus Polyb. Interpret. affix. 3. Vol. Polyb. p. 78. 79.*

Musculi Versiones non magnoperè probantur à Doctis, *Hen. Vales. Præfat. ad Euseb.*

Musculus in Eusebianâ Versione verbis pressius (*Rufino*) adhæret, & interpretando

interpretando brevis est atque perspicuus, multisque in locis Christophorsono felicior. Idem ibid.

Musculus è Protestantibus novam *Eusebiana* Historiæ versionem aggressus est, quam etiam sic satis feliciter absolvit; ad literam satis strictè illam exegit textumque admodum terse atque breviter interpretatus; sed Authorem suum non semper bene intellexit, pluraque menda in sua versione reliquit. *Christophorsonis* Versio elegantior est, ejusque Latinitas magis Ciceroniana: sed nimis est diffusus, prout Historici stylus debet esse concisus atque pressus. In pluribus. *Musculum* emendavit, nec tamen erroribus omnino vacat ejus Versio. *Ell. du-Pin. Nova Biblioth. Tom. 2. pag. 9.*

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*. Opera ejus 9. Tomis fol. *Basileæ* edita sunt.

Hoc ejus Epitaphium:

*Musculus hic situs est, doctrinâ clarus, & ingens
Nomen in Orbe manet, spiritus astra tenet.*

In *Wolfgangum Musculum* hæc carmina composuit *Conradus Gesnerus*:

*Musculus ut vastis immensa per aquora cetis
Prænando piscis dux solet esse via;
Ne brevia aut syrtes, scopulivo pericula vitæ
Insidiæve ulla dira creare queant:
Muscule sic Bolgange viam mortalibus agris
Felicem ad cælum (nomen ut insinuat:)
Monstrabas vivendo piè, sanctèque docendo,
Nunc terra hæc corpus, sydera habent animam.*

JOANNES FERNELIUS.

Ambianus Ager, unde *Silvius* & ejus Præceptor *Tagantius* prodire, tertium Clar. A. Di quoque Medicinæ lumen & quidem cæteris limpidius nobis extulit *Joan-* MDXL. nem *Fernelium* virum singularem ac planè divinum. Cujus admirabili Genio id contigit, quod à multis seculis nulli quamlibet erudito contigisse memini, ut ipso vivo atque vidente Opera quæ de universâ Medicinâ scripsit in Scholis publicè legerentur; ejusque auctoritas Veterum Scriptorum instar apud optimum quemque rei medicæ magistrum gravissimi esset ponderis & momenti. Neque sane injuriâ: fuit enim in illo viro præter summum eloquentiæ candorem, non solum Medicinæ, sed & Mathematicarum Artium universæque Naturæ tanta vis tantaque cognitio, ut prodigii cujusdam id fuerit simile. Perit ex mœrore, quem charissimæ uxoris importuna mors, ægro invalidoque seni attulit, vicesimo sexto Aprilis, Anno 1558. ætat. 52. *Scævol. Samaritan. in Elog. Gallorum.*

Joannes

Joannes Fernelius, Regis Archiater, cum plures annos Philosophicis ac Mathematicis studiis summâ cum laude exegisset, demum se Medicinæ totum mancipavit: quam & feliciter fecit, & universam doctissimis & politissimis scriptis complexus est. Quæ etsi morte præventus non edidit omnia, (ut nec propriarum observationum desideratissimos libros) tantum tamen veræ gloriæ iis, quæ publicata sunt, *Europâ* totâ est adeptus, ut tanto viro disciplinæ suæ alumno Schola Medicinæ *Parisiensis* æternum sit jure gloriatura. *Thuan.*

Verum enimverò eodem tempore floruit *Joannes Fernelius*; *Ambianus*, Regis Archiater; vir in melius promovendæ Artis studiosissimus, qui in multis à *Veteribus* pariter *recentioribusque* dissidere ausus fuit, plurimis novis Dogmatibus in medium adductis; quique primus inter *recentiores*, morbos totius substantiæ celebravit. In quo uti omnino summè laudandus venit. Universam artem uno volumine ad modum *Avicennæ* comprehendendi insignis conatus, quodque *Veterum* expositionibus non semper superstitiosè inhærendum existimaverit, præterea etiam multa circa morbos eorumque causas primus observaverit: ita in sermone elegantissimo majus robur argumentorum meritò desideraveris. Et verò eloquentiâ suâ incauto & rerum imperito lectori passim fucum facit potius, quàm ut firmis argumentis eum instruat & convincat. *Sebast. Scheffer. Introd. in Art. Medic. p. 73.*

Longè majorem (*Gulielmo Rondeletio*) laudem meruit *Joannes Fernelius*, vir experientissimus, & magni judicii atque ingenii. Verum ille non tam singulorum morborum curationem nobis reliquit, quàm methodum medendi generalem. Interim tamen libri *Therapeutici* de compositione *Medicamentorum* omnibus sunt præferendi, qui tantâ industriâ sunt conscripti, ut satis commendati non possint; ut quibus tutò fidem adhibere liceat. *Sebast. Scheffer. ibid. pag. 146.*

Fernelius industrius lucripeta, quî auctoritatem adeptus est eò quod Reginae Matris puerperio facilitatem attulisset. Habuit salacissimam filiam cui dedit decem millia aureorum pro dote, *Scaligerana* prima Gall.

Primarii, Excellentissimi & eminentissimi Gentis nostræ viri fuerunt *Cujas*, *Ronsard*, & *Fernel. Perroniana.*

Tanta puritate Latine loquebatur ut sæpè citatus fuerit, ad hoc testimonium opponendum Ultramontanis qui nos in hac lingua Barbaros vocabant. *Moreri Diction. majori Gall.*

Joanni Fernelio unus è primis locis inter eos qui in Medicina excelluerunt meritò concedi potest; cum unius celeberrimarum Europæ Universitatum calculis dignus fuerit judicatus qui *avi sui Hippocrates* diceretur. Acurus Philosophus *Bassianus* præclaris ejus Operibus lectis ab his laudibus ei tribuendis temperare non potuit: *Doctus ille Gallus Avicennam totum quantum nobis obscurabit, aut ingenii sui luce, ut & vi atque ordine doctrinae suæ errores ejus nobis manifestabit. Isaac. Bullart. Acad. Scientiarum & Artium Tom. 2.*

Omnibus notum est *Fernelii* Pathologiam inter excellentissimos ejus Tractatus

Tractatus eminere, eumque omnium Authorum recentiorum de morborum causa & natura optimè scripsisse. Hujus tamen Operis perfectioni aliquid deesse plures autumant, quia theoriam solam à praxi omnino sejunctam complectitur, morborumque notitiam unicè docendo, rationem eosdem curandi non tradit. Dominus *Rutgerus Leonius* defectum hunc supplere molitus est, huic Pathologiae Tractatui Therapeuticen è variis ipsius *Fernelii* locis aliorumque quorundam Authorum libris excerptam subjungendo. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei lunæ 19. Aprilis 1666.

Nemo suæ tempestatis medicorum *Joanne Fernelio* spectabilior, atque illustrior fuit: nemo subtilius artis ambiguae sanctiones ad solidiora naturæ parentis exordia revocavit; ut iccirco *Gallorum Hippocrates*, sublimi celeberrimæ orbis Academiae judicio vocaretur---Verè sicuti nil dulcius ejus *Oratione Tulliana* propemodum dictionis æmula, ita nil præclarius sententiis humanæ salutis præsidia inculparè tuentibus: immensa propterea easdem sectantium cohors, per totum propè diffusa Orbem, vel ipsius interdum *Galenii* verendæ universitati præponderat---Si egregiam virtutis opinionem, licet ex inusitatâ lucri medici æstimatione metiri, sanè hic referente *Plantio* ejus discipulo, congerere quotannis decem, ac duodecim librarum *Gallicarum* millia consueverat. *Joan. Imperial. Mus. Hist.*

Jucundo Mathematicarum studio delectatus est, in quo tam excellentem successum habuit, ut nulli nisi huic Disciplinæ operam unquam navasse visus sit. Clarissimus & singularis pariter fuit in Philosophia, ut & in amœnis & humanioribus literis, adeo ut meritissimo jure perfectissima Scientiarum omnium pictura nuncupari posset. Cui rei consociata fuit vitæ integritas exemplaris, quæ in animo ejus sceleris omnis purissimo perpetuam sedem fixerat: ad tutum unicæ virtutis hujus præsidium composuit actiones suas prudentissimas usque ad exitum vitæ, qua Christianè excessit anno ætatis 52. Aprilis die 26. anno 1558. *Parisiis*, ubi in S. *Jacobi* Fano ejus exuviæ condecoratæ sunt Sepultura tam celebri & famigerato viro digna, ejusque Tumulo legitur Latina inscriptio sequentibus verbis constans. *hæst. Ital.*

Joanni Fernelio Ambianensi Henrici H. Galliarum Regis Consiliario, & primo Medico nobilissimo, atque optimo reconditarum, & penitus abditarum rerum scrutatori, & explicatori subtilissimo, multorum salutarium medicamentorum inventori, veræ, Germanæque Medicinæ restitutori; summo ingenio, exquisitæque doctrinâ Mathematicâ omni in genere Philosophiæ claro, omnibusque ingenuis artibus instructo, temperatissimisque, sanctissimisque moribus prædito, Socero suo pientissimo *Philibertus Bercotius* supplicum libellorum in Regiâ Magister magnique Regis Consilii Præses, affinitate gener, pietate filius, mœrens posuit anno à salute mortalibus restitutâ 1558. Obiit 26. April. Anno 1558. Vixit ann. 52.

Ghilini Theatrum Italicè.

Extant Opera ejus Medicinalia *Genevæ* apud *Samuelem de Tournes* 1679. in Fol.

K k k k

JOANNES

JOANNES LELANDUS.

Clar. An. D.
MDXXXV.

Antiquarius, *Londini* natus, obiit die decimo octavo Aprilis, Ann. Dom. 1552. Maximam ejus eruditionem ac diligentiam præ se ferunt *Cyanea Cantio*, & liber de *Scriptoribus Illustribus Britannia*.

Ioannes Lelandus, Antiquarius, inclytæ *Londinensis* Urbis indigena, omnium quos præteritâ ætate *Britannia* nutrit, rerum suarum studiosissimus, patriam omnem exquisitissimis laboribus adornavit. De ejus ingenii & doctrinæ amplitudine, non est quod hîc dicam, quum opuscula plura, tam *prosa*, quàm *carmine* ab ipso feliciter edita, in omni disciplinarum genere *Græcè & Latine*, atque in multis aliis linguis eruditissimum fuisse testentur. Sub *Sylvio* quodam *Lutetia Parisiorum* studuit: Et alibi locorum, sub Præceptoribus semper optimis. Antiquitatis *Britannica* fervidus amator, ac diligentissimus perscrutator, vetera totius Insulæ monumenta, magna ubique industriâ & cura perlustravit, ac quasi ex *Silice flammam* disquisivit, ut ipsam illustraret. Incognita locorum & rerum ex nimia vetustate vocabula prima, per antiquos ac fide dignos Authores revocavit: & quo facilius intelligerentur, tam originalibus quàm nunc usitatis explicuit illa nominibus. Exoletos seu ab usu remotos, atque adeo in oblivione penè sepultos, *Britannicos* Authores, hic solus resuscitavit, ut dignam haberent ex splendidis factis & ipsi memoriam. Nihil præterea omisit, ex aliarum Nationum scriptis aut linguis, quod ad Natalis soli ornamentum quoquo modo faceret: quasi ad communem ejus tum commodum tum decorem fuerit natus. *Joan. Balans de Script. Britan. Cent. VIII.*

Fuit non solum Urbis *Londinensis*, verum etiam totius *Britannia* lumen, decus & ornamentum singulare. Regius Bibliothecarius factus, omne suum studium eò convertit, ut *Patriæ* laudes scriptis celebraret, ejusque gloriam illustraret, omnique posteritati, imò, si posset, æternitati, commendaret. Et quoniam non minus elegans Poëta, quàm Orator erat facundus; & versu scripsit, & oratione solutâ. Antiquitates *Britannicas* studiosissimè investigavit, vetustissimos codices ubique perquisivit, plurimos invenit, inventos curiosissimè excussit, ex quibus res nimia vetustate obrutas è tenebris eruit, acceptâ etiam ab ipso Rege honoratâ Commissionem, & largo viatico Ann. Dom. 1534. totam *Angliam* peragrarè incepit, celebriores quæque totius Regni Bibliothecas excussit. In quâ peregrinatione, ut ipse in *Strena* fatetur, integrum Sexennium posuit. Cum librorum lectione locorum inspectionem ita accuratè conferens, ut diligens & perspicax hominis ingenium nihil melioris notæ fugere posset. Super quâ re librum *Anglicè* scripsit, & Regi *Strenæ* loco obtulit. *Pitæus de Illustr. Angl. Scriptor.*

Ego quidem ingentem numerum scriptorum tractantium res *Britannicas* diligenter excussi. *Leland. Comment. in Cygn. Cant.*

Lelandus genere *Britannus* in suæ Gentis antiquioribus monumentis proferendis homo apprimè diligens. *Buchanan. Rerum Scotic. Hist. l. 2.*

Jam præstiti quod sum pollicitus, & Commentarii qualescunque mei in *Cyaneis*

Cygneam Cantionem prodeunt, Opusculum ex penetralibus reconditæ & Sacrosanctæ *Antiquitatis* religiosè erutum, & diligentia, curâ, fide quanta potui planè maximâ in lucidum ordinem redactum. *Leland. Præfat. præfix. Comm. in Cygn. Cant.*

Paulò ante obitum *Pontificiam* deseruit Religionem. Quod multum deplorat *Pitsæus* his verbis: Illud sanè vehementer dolendum, quod hic vir præclarus, & optimè de Patriâ meritis, perfidorum suasionibus, & *Regis* vel timore vel favore fuerit adductus, ut postremis ferè vitæ suæ diebus in *fide* claudicare cœperit. Quâ labefacta sunt novissima hominis pejora prioribus. Nam conscientia remorsus felix illud ingenium tam infelicitè torfit, ut id penitus extinxerit. Unâ videlicet cum fide labefactatâ labefactavit intellectum, & paulatim in delirium incidens, miser planè mortuus est amens. Quod tristi exitu factum est, ut sua scripta pleraque imperfecta reliquerit. *Pitsæus de Illustr. Angl. Scriptor.*

Johannes Lelandus, rei Historiæ & Antiquitatum cognitione eorum, quos *Anglia* unquam progeniit, facilè Princeps. *Ant. à Wood in Antiq. Oxon. p. 262.*

Lelandus iste post *Regis Henrici VIII.* benefici ejus Patroni obitum mente motus est, & in hoc statu vitam finiit. Incertum est an præ laboris pondere, an vero præ stipendii cessatione turbatum fuerit ejus cerebrum; major in posteriori verisimilitudo; quia *Henrico Rege* fatis cedente, nulla pro labore mercedis proportio animos ei deinceps addidit. *Thomæ Fulleri. Historia Ecclesiastica. Anglicæ.*

Extat *Cygnea Cantio*, & in eandem *Commentarii Antiquitatis Britannicæ* locupletissimi. *Lond. 1645. 4º.*

Extant Principum ac Illustrum Virorum in *Angliâ*, *Trophæa*, *Encomia*, *Genethliaca*, & *Epithalamia*, *Londin. 1589.*

REGINALDUS POLUS.

Cardinalis, & Archiepiscopus *Cantuariensis* in *Angliâ* natus, Patrem habuit *Richardum* *Regis Henrici VII.* consobrinum, matrem *Margaritam* Comitissam *Sarisburiensem* *Edwardi IV.* *Regis Angliæ* ex fratre *Georgio Clarence Duce* neptem. Obiit decimo septimo Novembris, Anno Dom. 1558. ætatis 58. Scripsit varia. Clar. An. D.
MDXL.

Vir fuit *Polus* egregiè doctus, modestus, mansuetus, & moribus suapte naturâ placidissimis; prudens etiam & in rebus gerendis magnæ dexteritatis; ut nihil in eo desiderares, si *Pontificiâ* doctrinâ depravatus, ad crudelitatem in *veræ Religionis* professores exercendam, quasi invitâ *Minervâ* & genio exclamante non deflexisset. *Godvvin. de Præsul. Angl.*

Polus vir pietate, doctrinâ, omnique virtutis genere æque ac sanguine clarus. Eum ipse Rex in deliciis habuit, non modò propter sanguinis propinquitatem, verum etiam propter virtutes & eruditionem, quibus *Stirpem Regiam* multum ornavit. *Joan. Pitsæus de Illustr. Angl. Scriptor.*

Paulus Manutius in Præfatione Libri de *Concilio Tridentino*, postquam *Regi-*

naldum Polum ab innocentia morum, à doctrinâ, & ab omnibus tum animi, tum industriæ, tum ingenii monumentis mirè prædicasset, hæc verba subjungit: *Illud certè constat, qui vel meliora, vel ornatiora scriberet, hac hominum memoriâ extitisse neminem.*

Polo ut virtutis nitor, & morum candor purpuræ dignitatem adsciverat, ita rerum ingentium usus, majorum claritas, eruditionis laus singularem apud omnes gratiam comparârat. *Joann. Imperial. in Mus. Hist.*

Polus noster, homo haud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quàm nobilitate, quæ est à *Britannia* Regibus *Petr. Bemb.* in epist. ad *Sadoletum*.

Supra familiæ splendorem (Regio enim sanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloriâ in primis floruit. *Camden. in Britann. vid. Dorsetiam.*

Reginaldus Polus Anglicus, vir eximiâ sanctitate, & vario doctrinarum genere clarissimus. *Onuphr. Panvin. in vit. Pauli III. P. Maximi.*

In quo sanguinis nobilitas (nam proximâ cognatione *Regem* contingebat) & morum gravitas cum eximiâ doctrinâ conjunctâ extitit. *Godwin. Rer. Anglic. Annal. l. 2.*

Reginaldus Polus Ciceronis admirator summus, & æmulator non infelix. *Erasmi. in Ciceroniano, p. 174.*

Vir erat eruditione, eloquentiâ, judicioque summus, nec non si Scriptoribus eâ in re fides sit habenda, moribus & vitâ integerrimus. *Anton. à Wood in Antiq. Oxon. p. 194.*

Cardinalis ad opes congerendas nullam habebat propensionem; natalium ejus nobilitas, præstantiaque virtutum ejus animum ejus supra viles hæc cogitationes attollebant. Vir erat eruditus, modestus, humilis bonæque indolis; ejusque dotes & temperamentum eum ad tam prudenter agendum movebant, ut si Episcopos ad sui imitationem aut Papam & Reginam ad sui approbationem inducere potuisset, verisimile est eum valde promoturum fuisse Gentis istius cum Romana sede reconciliationem. Sed Deus huic Populo meliora destinaverat: adeoque Reginam cruentis *Gardineri* reliquique Cleri cruentis consiliis permisit. In hoc uno Cardinalis suasionibus obsequi non potuit. Verùm ejus hac in re opinionem ascribebat Temperamenti ejus moderationi potius quam ejus prudentiæ & experientiæ: Ipse verò videns se nihil eorum quæ sibi proposuerat in Angliâ exequi posse, in animi languorem primum incidit, quem secuta est valetudinis ejus imminutio, & tandem mors. *Burneti Hist. Reformat. vol. 2. pag. 369. Anglicè.*

Vir affectibus liber erat. Juveniles ejus libri floribus Rhetoricæ admodum exornati erant; Illi verò quos ætate ad senectutem vergente composuit aridi sunt atque languidi. Vitam terminavit paucis post *Mariam* Reginam horis, 17. Novembris anno 1558. *Anglorum Speculum* seu de Præclaris Angliæ Viris, Londini 1684. 8o. Anglicè.

JOANNES SLEIDANUS.

Clar. An. D.
MDXL.

A Patria sua, quæ in *Belgio* est, cognominatus, anno 1506. in lucem prodijt.

Sui

Sui seculi Historicus facile princeps, obiit *Argentina* ex Epidemico morbo, anno salutis 1556. (quamvis non desit apud quosdam dati veneni suspicio, ob edenda quædam Historica, quæ tum ab ipso adhuc premebantur) ætatis 50. sepultusque ibidem quiescit. In qua civitate multiplice & eruditionis, & prudentiæ atque pietatis edito specimine, summo semper loco habitus fuit. *Boissard. in Icon.*

Scriptis Commentarium de statu Religionis tempore *Caroli V. Imperatoris*--- Libellum de quatuor summis Imperiis---Orationes duas, unam ad *Carolum V. Cesarem*; alteram ad *Germania* Principes omnes, ac Ordines Imperii, in quibus de Papatu & causa Religionis tractatur---*Froissardum*, & *Comineum* è Gallico in *Latinum* transtulit.

Bonus imprimis Scriptor *Joannes Sleidanus*, cujus fidem spectatam & gravitatem suspiciendam mecum alii noverunt. *Humfred. Jesuitismi 2. part.*

Joannes Sleidanus: Vir eruditione & rerum agendarum peritiâ hoc seculo clarus. *Argentinenſi Reip.* suam operam addixit: in eaque urbe tot rerum quas gesserat aut à fide dignis acceperat, notitiâ fretus, *Commentarios* scribere aggressus est. Quos huc illuc usque exactâ fide & diligentia ad annum 1556. pertexuit. *Thuan.*

Sleidanus Historicus elegantissimus, eo judicio; eâ fide, eâ diligentia, eâ etiam fortassis dictionis castimoniâ *Commentarios* suos de *Religione & Republicâ*, exaravit, ut plerosque illum *Græcorum*, *Latinorumque* superasse fatendum nobis veniat, nisi *extera* laudare vulgi more potius velimus, quàm *domestica*. Vid. *Conring. Præfat. in Taciti libell. de Mor. Germ.*

Sleidani libellum de quatuor *Monarchiis* valde laudat *Georgius Hornius* hisce verbis: Quanquam pro magnitudine rerum brevior omnino & contractior videatur *autor*, ea tamen ipsius apud eruditos hætenus fuit existimatio, ut frequentissimè recusus, omnium hodieque manibus teratur. Persequitur enim maximè insignes casus ac Imperiorum mutationes, & ostendit successionem populorum ac temporum: præcipuè ubi ad *Ecclesiæ* recentiora certamina perventum, aperit ex ipsis fontibus illas horribiles *Imperatorum & Pontificum* collisiones inde usque ab *Henrici IV. ævo* ad *Carolum V.* in quo desinit. Nam quæ porro sequuntur, in peculiari *De statu Religionis Commentario*, copiosè & ornatè tradit, omnem nimirum sui temporis *Historiam*: ac ubi ipse desinit, *Jac. Augustus Thuanus* porro multis voluminibus ad nostram usque ætatem pertexit. *Georg. Horn. præfat. ad lect. Sleidani de quat. Monarch. 1668.*

Æternum illius laborum testimonium est *Historia* illa de *Reip. & Religionis* in *Germaniâ* statu ab initio instaurati à *Luthero Christianismi* diligentissimè viginti quinque libris (non hortante modo, sed etiam materiam ei suppeditante clarissimo viro D. *Jacobo Sturmio*) verissimè simul & elegantissimè perscripta; adjecto etiam de *Quatuor Monarchiis* eruditissimo *Commentario*. *Theodor. Bez. Icon.*

Sleidani Historia adimit mihi fidem omnium superiorum *Historiarum*, inquit *Caroloviti*. Vid. *Matt. Dresserum* in *Orat. de usu Historiarum*. (Num hisce verbis *Caroloviti* *Sleidani* laudet an vituperet in medio relinquo.)

Vir multiplici rerum usu, & prudentiâ insignis, Imperiique *arcanorum* scientissimus. In narrationibus suis seposito *partium* affectu, liber, gravis, operosus, distinctus, sine vanitate tamen, & verborum ambitu; ubi Lectorem instruens, & actiones omnium vitamque dirigens. Verbo, Scriptor ad *Historiam à naturâ* factus, & si quis alius *Principe* dignus, qui judicium egregiè format, & ad civilem prudentiam ducit. *Timantem* pictorem celebrant, quòd in ejus *tabulis*, plus semper aliquid intelligeretur quàm pingeretur: Idem de *Historici* hujus Scriptione meritò dixeris. Quem (si de tanto viro judicare mihi fas) nunquam legeris sine fructu, & quo sæpiùs legas, plus auferas. Continua fertilitas est: quantum demis nascitur, & cùm omnia collegisse te putes, plura relinquis. *Jac. Crusius* in Epist. ad Patrem suum, p. 6.

Sleidanus procul irâ, procul odiò ex Archivis cùm Ampliss. Reipub. nostræ (*Argentinenfis*) tùm aliis Actis publicis, statum Religionis & Reipub. candidè verèque descripsit, & de quò, certis Auctoribus mihi constat, *Imp. Carol. V.* hoc tulisse judicium: aut *Sleidanus* fuit meus Cancellarius, aut mei Cancellarii fuerunt mei Proditores: ejusque lectione delectatum, obstupuisse secretissimarum rerum narratione, & commendasse veritatem. *Matth. Bernegger* in Demolit. Idol. laurent.

Merito suo *Sleidanus* amplissimæ *Argentinenfis* Reipublicæ Legatus integerrimis Historicis debet accenseri. *Tilemannus* in discursu *Phil.* p. 246.

Sleidani Compendium de IV. summis Imperiis eleganti, concinno, rotundo Orationis genere scriptum, & quod ex eorum numero statuere nos oportet, de quibus nos Poëta:

Victurus genium debet habere liber.

Deg. Whear. in Relect. Histor. part. 1. sect. 6.

Johannes Sleidanus vitam in *Argentinenfis* Reipublicæ gravissimis rebus gerendis traduxit. *Tridentino* Concilio interfuit, dignissimèque plures obivit *Legationes*. Sed quod ei præcipuam peperit celebritatem, Historia ejus est, tam eleganter conscripta ut in pluribus Gymnasiis, Præceptores illam discipulis legendam & memoriæ mandandam tradant, & in *Germanicam*, *Gallicam*, *Italicam* & *Hispanicam* linguam conversa fuerit. Quidam mendacii ipsum accusarunt *Possevinus*, *Mascardi* & alii quidam; eatenus ut *Bartholomæus Latomus* contenderit evincere quod undecies mille falsitatibus opus illud inquinatum fuerit. Verùm hujusmodi criminatione liberatus fuit, nedum à Domino *Thuano*, sed etiam ab æquissimis & doctissimis *Criticis*, præsertim autem à *Bodino*, qui, testante *Naudeo*, acerrimo judicio pollet inter Authores qui de *Historicorum* merito judicium ferre sibi sumpserunt. *Anton. Teissier*. Elogiis Viror. Eruditorum. Gallicè.

Sleidanus Historicus est supra omnem laudem præstans, sive Argumenti, sive styli ejus ratio habeatur. Argumentum quod pertractat grave atque momentosum

sum est. Eventus notabiles enarrat, Imperatoris illustris res gestas, Disputationes, Controversias, Bella quæ Religio excitavit, sæva quæ *Germaniam* devastaverunt prælia, Exilia, proscriptionesque Principum, incredibilem denique casuum & stupendarum vicissitudinum multitudinem. Quod ad ejus styllum attinet is purus & planus, & expolitus est. Eloquentiæ *Latina* Patris Characterem feliciter æmulatur. Elegancia robori conjuncta in eo conspicua est, elegantesque phrasæ conlociantur jucundæ varietati sententiarum & Axiomatum quæ Lectorem & instituunt & simul delectant. Quod autem in eo maximè insigne cernere est, Verba ejus cum rebus quas scribit proportionem servant. Hasque coloribus ita vividis depingit ut eventibus ab illo narratis Lector interesse sibi videatur. *Ant. Teissier. ibid. Gall.*

De *Sleidano* quid multa referam, qui potius ut *Lutheri* Sectatoribus assentaretur, quàm veritatis studio permotus, scripsisse videtur. *Claud. Verder. in Auctor. Censur.*

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Romano*.

Extat de 4. Summis Imperiis, cum Commentar. & Notis *Xylandri. Han. 1608.*

Extant Commentarii de statu Religionis & Reip. *Carolo V. Cæsare*, libris 26. *Franc. 1610. 8º.*

Extant *Froisardi & Ph. Cominai* Historiæ in Epitomen redactæ & illustratæ. *Cassellus 1638. 8º.*

FRANCISCUS RABELÆSUS.

Gallus, *Chinonio Turonensis*. Inter *D. Francisci* cucullatos in *Pictonibus* primùm educatus est. Sed impulsu quorundam *Procerum* qui urbanâ ejus di-
 cacitate plurimùm oblectabantur, monasterii Claustra juvenis transiit, demum-
 que in ridendis hominum actionibus totus fuit. Cum enim pro eâ quâ pollebat
 linguarum & Medicinæ scientiâ multa graviter & eruditè posset scribere, quod &
Hippocratis Aphorismi ab illo castâ fide traducti, & aliquot *Epistolæ* nitido stylo
 conscriptæ satis indicant; *Lucianum* tamen æmulari maluit, ad cujus exemplum ea
 sermone patrio finxit, quæ meræ quidem nugæ sunt, sed ejusmodi tamen sunt, ut
 lectorem quemlibet eruditum capiant & incredibili quadam voluptate perfun-
 dant. Neque solùm erat in scribendo salis & facetiarum plenus, verùm & eandem
 jocandi libertatem apud quemlibet, & in omni sermone retinebat; adeo ut *Romam*
 cum *Joanne Bellajo* Cardinale profectus, & in *Pauli III.* conspectum venire jus-
 sus, ne ipsi quidem *Pontifici Maximo* pepercerit. Atque hanc intemperantiæ suæ
 causam ingeniosè prætexebat, quòd cum sanitati conservandæ nihil magis officiat
 quàm mœror & ægritonia, prudentis *Medici* partes sint non minus in menti-
 bus hominum exhilarandis, quàm in corporibus curandis laborare. *Scævol. Samarthan. in Elog.*

Clar. An. D.
MDXL.

Franciscus Rabelæsus literis *Græcis Latinisque* instructissimus, & *Medicinæ*
 quàm

quam profitebatur, peritissimus, postremò omni studio serio omisso, se totus vitæ solutæ, ac gulæ mancipavit, & *ridendi* artem hominis (sicut ipse aiebat) propriam amplexus, *democriticâ* libertate & *scurrili* interdum dicacitate scriptum ingeniosissimum fecit; quo vitæ *regni*que cunctos *ordines* quasi in scenam sub fictis nominibus produxit, & populo deridendos propinavit. *Thuan.* l. 6. de vit. suâ.

Pessimè apud omnes bonos semper audivit *Franciscus Rabellesius*, scriptor vel *Calvini* iudicio planè Atheus. *Voët.* in Biblioth.

Nugarum Patrem, artificemque mirum, *Rabelajum* vocat *Stephanus Paschasius*. Nonnulli eum inter *Atheistas* referunt. *Konig.*

Sparsit & hinc inde versus *Gallicos* per opera sua *Gargantua* & *Pantagruele* facta *Franc. Rabelais*, sed otiosis tantum ingeniis & potatoribus legendos. *Berrich.* de Poët. p. 122.

Rabelasii Satyra quantumvis arguta, stylo tamen adeo *scurrili* conscripta est, seculique nostri decoro tam parum conformi, ut illam hominibus honestis minimè dignam existimem. *Rapin.* Reflex. in Poetic. parte 2. Reflex. 28. Gall.

Obiit an. Dom. 1553. ætatis 70. apud *Medonium*, vicum agri *Parisiensis* ad quartum ab Urbe lapidem, ubi tenuè sacerdotium Cardinalis *Bellaii* beneficio possidebat. Mortuus est ridens & jocus: cum enim ut in *Domino* moreretur adstantes hortarentur, afferri sibi *cuculli* quoddam genus, quod *Domino* vocant, jussit, illoque capiti inducto, in *Domino* se obitum dixit. *Hofman.*

Ferunt postquam Cancellarius du *Prat Monspeliensis* Facultatis Medicinæ Privilegia Senatusconsulto abroganda curasset, *Rabelasii* dexteritate hoc fuisse revocatum, & hac de causa eos qui in illa Universitate Doctoratu insigniuntur indui solitos *Rabelasii* Toga, quæ, ut cuivis notum est, magnæ venerationi habetur. --- Ejus Epistolæ Gallicæ restantur eum rerum negotiationi idoneum fuisse, eumque plurimorum Cardinalium aliorumque Præsulum amicitiam *Roma* sibi comparasse. Domini à *Sanctâ Marthâ* Epistolas ejus commentari non sunt dedignati. Cæterum verò licet *Rabelasius* quoad mores admodum malè audiat, propter ejus rerum sacrarum & Monachorum profanas delusiones, fatendum tamen est præstantem illum fuisse virum. *Gallicum* idioma, *Italicum*, *Hispanicum*, *Germanicum*, *Latinum*, *Græcum* & *Hebraicum* callebat: Imò *Arabicum* non ignorasse perhibent, quod *Romæ* à *Coramithensi* Episcopo didicerat. Id saltem ipse profitetur. Erat præterea *Grammaticus* *Philosophus*, *Medicus*, *jurisconsultus* & *Astronomus*; *Calendarium* enim extat in annum 1553. ad *Lugdunum* Latitudinem ab ipso supputatum, & in hac urbe excusum. *Budæus* eruditissimus omnium *Gallie* sui temporis alumnorum *Græcas* & *Latinas* Epistolas ad ipsum, ut jam à me observatum, scripsit. *Scævola* à *Sanctâ Marthâ* elogium ejus adornavit inter alia illustrium *Gallie* Virorum. *Clemens Marotus*, *Joachimus Bellicensis*, *Antonius Baifensis*, *Theodorus Beza*, Præses *Thuanus*, *Stephanus Paquier*, *Franciscus Baco* Cancellarius *Angliæ*, *Andreas Du Chesnius*, *Crucæus Cenomanensis*, *Antonius Verderius Vallisprivasensis*, *Franciscus Ranchinus*

Ranchinus Monspiliensis Medicus, *Joannes Cecilius Frey* aliique plurimi ejus honorificentissimam mentionem fecerunt. *Ludovicus Moreri*, Majori Dictionario Gallico.

Extant *Francisci Rabelaisii*, de rebus Gestis *Gargantua & Pantagruelis* libri quatuor, Gallicè. *Antwerpiæ* anno 1570.

Hoc ejus Epitaphium, *Francisci Rabelaisii* Medici: sub *Pamphagi* Nomine, auctore *Joachimo Bellaio Andegavensi*:

*Hoc tumulo tumulus tegitur: miraris? at ipse
Plus etiam audito nomine credideris.
Pamphagus hîc jaceo, vasta cui mole gravatus
Pro tumulo venter sesquipedalis erat.
Somnus, & ingluvies, Baccusque, Venusque, Jocusque
Numina, dum vixi, sola fuere mihi.
Cætera quis nescit? Fuit ars mihi cura medendi,
Maxima ridendi, sed mihi cura fuit.
Tu quoque non lacrymas, sed risum hîc solve, Viator,
Si gratus nostris Manibus esse velis.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

PAULUS JOVIUS.

Natione *Italicus*, Patriâ *Novocomensis*: primò Medicinam fecit, dein Episcopus *Nucerinus* à *Clemente VII.* factus, hujus nihilominus, cùm *Comensem* Episcopatum impetrare non posset, avaritiam passim perstringit. A *Francisco I.* annuâ pensione honoratus est, sed post hujus mortem à *Connestabile Montmorantio* illâ privatus, acriter in hunc invehitur: multum gratiæ, multum odio dans: *Medicæ Familix* encomiastes. *Hofman.*

Paulus Jovius Novocomensis, vir multæ eloquentiæ, ingeniique acerrimi, Medicinam primò exercuit non sine felici successu. Scripsitque librum de piscibus *Romanis*. Postea ad Historiam scribendam animum adplicans, aliquot Pontificum Principumque *Italiae*, maximè *Vicecomitum Mediolani* vitas edidit. *Elogiaque*, & *Icones* illustrium Virorum, qui tam armis quàm literis clari evaserunt, Scriptis suis adjunxit; quorum ipse imagines ad vivum expressas Comi in suo Museo servabat. Scripsit historiam sui temporis, de rebus quæ quinquaginta annis gestæ erant in *Italia*, *Hungariâ*, *Asia*, *Africa*, aliisque regionibus. In qua descriptione mirum est quantum laudis, & famæ promeritus sit apud posteritatem. Licet ejus Historiæ libri sex primæ decadis magnâ Reipublicæ literariæ

Clar. A. D.
M D X L

facturâ perierint, dum *Roma* capta est ab *Hispanis*, duce *Carolo Borbonio*. *Boisfard.* in *Icon.*

Paulus Jovius res *Turcicas* accuratè & ornatè persequitur; præcipuè verò à lib. 12. ad 17. atque iterum à lib. 32. ad 37. *Whear.* in *Meth. Leg. Hist. Civil. Artic. 12.*

Paulus Jovius luculentus Historiarum scriptor. Homo graciosus se passim obnoxium prodit, eoque nomine ipsi in plerisque rebus fides derogatur; quòd ad gratiam, & in odium scripsisse, & venalem calamum habuisse ferè omnibus persuasum sit. *Thuan.* ad Ann. 1552.

Quò nemo in prophanis rebus plura scripsit, aut magis nostram ætatem scriptis suis illustravit, felicissima rerum copiâ, ingenii que ubertate, ac styli sublimitate omnes profectò superaturus, nisi ingenio nimium indulgens, dum scribendi impotenti aviditate veluti rapidissimo æstu effertur, in scriptis suis limandis ac poliendis supinè negligens interdum fuisset, ut fluere lutulentus aliquando existimeretur, quæ res magnum de illius gloriâ cumulum dejecit. *Hubert. Foliet* a *Elog. Bendineli Saulii Card.*

Quàm fluxæ etiam fidei patrum ævo fuit *Paulus Jovius*? quem constat in *Aulâ Henrici II.* quibusque terræ filiis benè de se merentibus, generis claritatem, ac perpetuum nomen pollicitum: contraque maledicè eos traduxisse, qui venali Historico morem non gererent. *Voss.* de *Art. Histor.* p. 50.

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus (*Taciti*) præ illa *Pauli Jovii*, esse senticeta. Condonemus tale Judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficisci. *Voss.* de *Hist. Lat.* l. 1. c. 10.

Paulus Jovius mendacissimus, & *Guicchardino* inferior, nimis affectato & luxuriante stylo, potius quàm castigato, utens, *Scaligerana* prima.

Cùm autem rogaretur *Jovius* cur simularet falsa, vera dissimularet; amicorum gratiâ id à se factum respondit. Ac tamen superstitibus intelligeret suis scriptis fidem derogaturos; attamen intelligebat infinita posteritati credibilia fore, quæ sibi sui que popularibus laudem essent allatura. Illud certè ad sempiternam memoriam testatum reliquit *Gorraus Parisiensis*, qui quas finxit *Amadis* fabulas, non minus veras ac probabiles, quàm *Jovii* scripta fore confidit. Ferendum quidem esset, si pro salute Reipublicæ mentiretur, id quod magistratibus *Xenophon* & *Plato* permiserunt: sed assentationis causâ mentiri cum omnibus turpe, tum verò *Historicis* turpissimum. *Bodin.* *Method. Histor.* c. 4.

Paulus Jovius mihi nequaquam eâ existimatione, quam vulgò habet, dignus esse videtur. Quantum enim sentio, non bonus est Historiæ Scriptor, nec Judicio satis valet: qui si Vernaculè scripsisset, nullo in numero haberetur. *Latinus* enim sermo quasi fucus quidam labes illius multas contegit: qui primâ specie elegans videtur, nam bellè sonat, & quibusdam imponit, mihi non item. Vix enim *Latinus* est, certè minimè purus, totusque idiotismis scater; nihil ferè propriè affert, sed plerumque *weeßegsinn* loquitur, nec penè ulla vox est sine epitheto. Id verò nominis ex hoc illi conciliatum puto, quòd *Historia* quoquo modo scripta delectat, & magis ea quæ de rebus recentis me-

toriae scribitur, in quo tamen suo opere à *Guicciardino* omnibus numeris absoluto Historico, qui de iisdem rebus scripsit, longè superatur. *Roland. Mares.* Epist. l. i. Epist. 41.

Paulus Jovius semper habitus fuit Scriptor qui affectibus & commodis suis unicè obtemperavit. *Rapin. Reflex. in Histor. Gall.*

Paulus Jovius se se jactabat, quod binis calamis, altero scilicet aureo, cætero chalybeo instructus esset, ad Principes inæqualiter tractandos, prout inæqualiter in se beneficos se exhibebant. *Oserius* in sua *Portugallia* Historia observat *Paulum Jovium* insignem tacuisse Victoriâ à Portugallis reportatam, quia Rex eorum annuam Pensionem ei non concesserat. *Anton. Teissier. Elogiis Viror. Erud. Gall.*

Paulum Jovium, multorum judicia magis acerba, quàm libera experitur. Acriter valdè in virum eunt. Ego de eo sic censeo: Stylo, bonum gravemque esse, & planè ad Historiam: judicio ac fide, ambiguum. Ubi affectus non distrahit, rectum; ubi illi adlunt, obnoxium. Ad gratiam scilicet se dat & auram. Laudationum nec causam sæpe habet, nec modum, Genti suæ. *Vastio, Medicais*, nimis ex professo addictus. Orationibus quoque aut frigidus interdum aut ineptus. Laudandus tamen legendusque ob multiplicem & variam rerum seriem, quas redegit compositè & dilucidè in unum Historiæ corpus. *Lips. in Not. ad i. lib. Polit.*

Paulus Jovius, luculentus Historiarum scriptor, *Novocomi* apud *Insubres* natus, à *Clemente VII.* Episcopus *Nucerinæ* creatus, Concilio *Tridentino* interfuit, & anno 1552. exeunte, III. Idus Decembris, *Florentiæ* diem extremum clausit, cum anno 69. & menses septem vixisset; in Basilicâ S. *Laurentii* ibidem sepultus. Scio equidem non deesse, qui *Jovii* fidem in Historiâ vehementer elevent: sed dum multa nitent in carmine, non ego paucis offendor maculis. *Lipsius* certè, magnus ævi nostri Criticus, in notis ad sua *Politica*, satis benignam de eo sententiam pronuntiat. Utut sit, in *Virorum illustrium Elogiis Jovius* profectò triumphat ac regnat. Quod quidem genus scriptionis multi variarum nationum homines postea æmulati sunt; in his *Ubertus Julius Folietæ*, *Roscius*, *Alfonsus Matamoros*, *Andreas Schottus*, *Ludovicus Nonius*, *Scævola Sammarthannus*, *Simon Starovolsius*, *Cornelius Curtius*, nos & alii: sed nemo parem, meo quidem judicio, laudem hæc ætenuis est adsecutus. *Aub. Miraus.*

Extant Opera ejus omnia, 2. Vol. in fol. *Basilea* 1578.

Hoc ejus Epitaphium.

Pauli Jovii Novocomensis, Episcopi Nucerini, Historiarum scriptoris celeberrimi hæc deposita sunt ossa, donec eximiâ ejus virtute dignum erigatur sepulcrum. Vixit ann. 69. mens. 7. dies 12. obiit. 11. Decemb. 1552.

*Hic situs est Jovius Romanæ gloria linguae,
Par cui non Crispus, non Patavinus erat.*

LIII 2

* Pauli

* *Pauli Jovii Opera inter libros Expurgandos locum habent in Indice Madritensi edit. an. 1667.*

ROBERTUS STEPHANUS.

Claruit A. D.
MDXL.

Parisiensis, Typographus sui seculi celeberrimus, tum impressis nitidissime, tum editis proprio Marte scriptis, de re literaria præclarissime meritis: Hebraicè, Græcè, & Latinè doctissimus. Auctor *Thesauri Linguae Latinae*, Operis excellentis, *Grammatica*, & *Commentariorum in Evangelia*: Novam quoque Bibliorum versionem adornavit. Ob purioris religionis cultum, in Galliâ parum tutus, *Genevam* se recepit, ann. 1547. ibique obiit, anno 1559. ætatis 56. *Hofman.*

Robertus Stephanus, Parisiensis, Typographus Regius, secundum Aldum Manutium Romanum, qui Venetiis, & Joannem Frobenium, qui Basilea eandem artem summâ laude exercuerunt, clarissimus: quos ille longo spatio supergressus est, acri judicio, diligentia accuratâ, & artis ipsius elegantia. Cui ob id non solum Gallia, sed universus Christianus Orbis plus debet, quam cuiquam fortissimorum Belli Ducum ob propagatos fines patriæ unquam debuit; majusque ex ejus unius industria, quam ex tot præclarè Bello & Pace gestis ad Franciscum decus & nunquam interitura gloria redundavit. Thuan. ad ann. 1559.

De *Roberti Stephani* & doctrinâ, & fide, ac etiam longè religiosissimâ in sacris præsertim excudendis diligentia, neminem pium ambigere arbitror. *Theod. Beza* in vers. 12. c. 2. *Matt.*

Vir bonus, honestus, pius, literatus, & industrius vocatur *Stephanus à Jacobo Verheiden.*

Inter eos qui de re literaria benè meriti sunt, *Roberti Stephani Parisiensis Typographi* solertissimi splendidissimeque magna cum primis nec ullo ævo præteritura laus fuit, vel ex illo amplissimo *Latinitatis Thesauro*, quem omnibus ejus linguæ studiosis plurimo sumptu, plurimo sudore, plurimâ diligentia deprompsit. *Samarth. in Elog.*

Novam Bibliorum conversionem Tiguri inchoaverat *Leo Juda*, cujus abolutionem quum repentina Viri mors peremisset, affecto operi Collegæ, quorum fidei à moriente Leone fuerat religiosè commissum, ultimam manum imposuerunt; *Theodorus* nempe *Bibliander*, *Conradi Pellicani* & *Petri Cholini* operâ adjutus. Anno primum 1543. Tiguri publici juris facta est hæc interpretatio. Eam verò biennio post edidit *Robertus Stephanus*, additis suis, sub *Francisci Vatabli* nomine, *Annotationibus*. Quamvis autem celato Auctore hanc interpretationem sparsisset *Robertus*, rem tamen subodorati *Theologi Parisienses* acriter ipsum exagitare non desierunt, donec perpetuæ conflictationis pertæsus *Genevam* concessit. Cæterum mitius in interpretationem hanc se gesserunt. *Hispani Theologi*, eamque recognitam non semel ediderunt. *Huet. de Clar. Interpr.*

Certum est *Robertum Stephanum* in plerisque Bibliorum editionibus à se vulgatis sincerè satis non egisse, eumque hac in parte Parisiensibus Theologis im-

imponere voluisse, nominatim Editione anni 1545. Ex opposito autem iidem Theologi *Parisienses* videntur potuisse majori cum lenitate & charitate se gerere respectu novarum Bibliorum Translationum, quas cum Notis utilissimis prælo submisit, quamvis harum quædam damnari mererentur. *Petrus Castellanus* primarius *Francia Eleemosinarius*, qui Sanctiori Regis Consilio litera retulit, quæ tunc temporis inter *Parisina* Facultatis Theologos & *Robertum Stephanum* agitabatur, ab illorum Theologorum in quibusdam immoderatione culpanda temperare non potuit, quippe qui Hæreses ubi nullæ erant repere- rint: hujus autem causa fuit, ut asseverat idem *Castellanus*, quòd eo tempore Linguas *Græcam* & *Hebraicam* ignorarint. Sed verosimile est *Robertum Stephanum* Obrectatoris notâ dignum esse: cum iisdem Doctoribus exprobrat, quòd obluctati fuerint eximie illi Editioni *Græce* Novi Testamenti, quam tunc temporis publicam fecit cum Variis Lectionibus quas excerpserat è Bibliothecæ Regiæ manuscriptis Exemplaribus. *Viri illi Docti*, ait *Robertus Stephanus*, *censebant varias Lectiones quæ sunt in margine esse quasdam Annotationes præter textum additas.* Sed hæc est manifesta calumnia, quia non pauci *Parisina* Facultatis Doctores erant illo tempore, qui *Græce* Linguae ignari non erant, imo qui in ipsa Biblia eruditè scripserunt. *Robertus Stephanus* voluit dubio procul odio exponere *Parisienses* Theologos, sua eorum Censuræ Responsione, ut cum eodem loco refert hæc verba tamquam ab uno eorumdem Doctorum prolata. *Miror juvenes illos Novum Testamentum nobis citare. Per Deum ultra quinquagesimum annum agebam, cum nondum scirem quid esset Novum Testamentum.* *Jes. Richard. Simon. Histor. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.*

Franciscus primus voluit ut Manuscripta Bibliothecæ suæ in lucem prodirent, hoc munere *Roberto Stephano* demandato, quippe qui omnium Typographorum qui unquam fuerint diligentissimus erat; quique præter characterum quibus in excudendis Libris utebatur elegantiam, conatus omnes adhibuit ut propria industriâ & incredibili labore eos quammaximè optari potuit mendorum expertes emitteret. Et nisi à tam laudabile cæpto destitisset *Parisiensium* Civitatem deferens, ut extra Regnum sedes quæterer, brevi tempore Christianus Orbis plerisque hujus Bibliothecæ Authoribus potitus esset, in quo immortalem gloriam sibi parasset. *Du Verdier* Præfatione in Bibliothecam suam. 1585. Gall.

-----Ejusmodi sanè fuit *Venetis*, patrum memoriâ, diligens simul & eruditus ille *Aldus Manutius Romanus*, adeò quidem ut summum in hac Arte [Typographica] gradum affecutus videretur. Ejus vestigia *Basilea* præsertim & *Joannes Frobenius* & alii aliquot sequuti sunt, quibus res literaria plurimum debet. Sed quanto illi cæteros antecelluerunt, tanto majorem tibi, *Roberte Stephane*, superiores omnes longè latèque supergresso gloriam tribuendam esse vel ipsa fremens invidia confitetur. Nam ut alii tecum nonnulli de librorum quorundam excusorum elegantia & venustate cerrent, nemo tamen vel in operosissimis libris tecum in emendationis fide ac diligentia fuerit comparandus.

Tibi Linguam *Hebraeam* magnopere illustratam : tibi *Græcorum* Characterum summam elegantiam : tibi partim in lucem revocatos, partim felicissimè restitutos, tum *Græcos* tum *Latinos* scriptores plurimos : tibi denique infinità quadam industriâ & inexhaustis laboribus ex omnium classicorum auctorum penu depromptum *Latinae* Linguae *Thesaurum* debemus. Sed hæc tua præcipua laus est, quòd non inanis gloriæ, non lucri cupidus, officinam tuam *sacris* præsertim excudendis *Bibliis* consecrafti : quo in opere toties recudendo, emendando, modisque omnibus illustrando, teipsum quoque superasti. *Beza* in Elog.

Inter cætera tanti viri, *Lingua Latina Thesaurum* amplissimum habemus, à multis pridem laudatum, & in æternum laudandum. *Colomes. Gall. Oriental.*

Tanta fuit in Opere illo [*Thesauro*] construendo diligentia, ut rem non solum domesticam, sed & curam corporis in totum fermè neglexisse de se prædicet. Quid mirum, nec aliter fieri potuit ; nam duobus annis se *Opus* illud ad Umbilicum produxisse ipse auctor est, de quo sæpissimè egit cum viris doctissimis & clarissimis quibuscum suos labores communicavit, ut eo elegantius correctiusque in lucem prodiret, quorum adhortationibus tanta studia, tantam diligentiam adhibuit, tot noctes diesque ei operi insudavit, ut nisi Ope Divinâ fuisset sustentatus, aut occumbendum ei aut succumbendum fuisset. *Theod. Jansson. de Vitis Stephanor. p. 43. 44.*

Robertus Stephanus in *Elucidarium* suum *Poëticum* ex *Anthropologiâ Volaterrani* pleraque virorum ac mulierum nomina sic describit, ut alicubi etiam errores ejus faciat suos, alibi novos à se addat. Ignoscerem, si lectorem suum appellans, *Volaterrani* fecisset apertam mentionem. *Thomas. de Plag. num. 549.*

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

Extat *Lingua Latina Thesaurus*, 3. Vol. *Paris. 1543.*

POLYDORUS VIRGILIUS, SEU VERGILIUS.

Clar. A. D.
MDXL.

Vrbinas, ex *Italiâ* in *Britanniam* sese contulit ; & ab *Henrico* Rege fortunis adauctus flamenque *Londonensis* creatus est. Obiit anno 1555. Reliquit Proverbia : Libellum de Prodigiiis : Octo libros de Rerum inventoribus : Historiam *Anglicanam*, &c. In Historiâ parum fidei ipsi nonnulli tribuerunt. Notum illud *Oweni*.

Virgilii duo sunt, alter Maro. Tu Polydore
Alter. Tu mendax, ille Poeta fuit.

Konig. in Biblioth.

Polydorus

Polydorus Vergilius, Urbini in *Italiâ* natus, *Romani Pontificis* Quæstor, pro colligendis D. *Petri* denariis (nam suum quisque persolvebat nummum, ad sacram Synaxin admissus) in *Angliam* primum advenit. Ob insignem in omni bonarum literarum genere eruditionem, *Wellensis* Ecclesiæ Archidiaconus postmodum factus, priori Officio Pontifici resignato, constituit *Romam* non repetere, sed deinceps in nostrâ permanere Insula. Et licet in plerisque scriptis suis veræ Religioni superstitionem prætulerit, piè nihilominus Christianorum Ministrorum conjugia defendebat pièque statuarum cultum damnabat, cum quibusdam aliis *Romanensium Rabbiorum* imposturis. Quòd antiquitati *Britannicæ* in *Anglorum* Historiâ, quàm par est, iniquior sit, ex veterum illius Gentis *Chronicorum & Historiarum* ignoratione provenit. Quòd præterea Reges aliquot ab impietate pios, & alios è diverso ab ipsâ æquitate iniquos etiam promulgaverit, communi ante agnitam veritatem per Dei verbum, errori ac cæcitati imputandum esse judico. *Galfridum Monemuthensem*, virum certè pro suo seculo insigniter eruditum, inconditè tam acriter mordet, *Novoburgensem* Monachum *Guilhelmum Petitem* secutus, quum tamen illius ope in concinnandâ Historiâ tam frequens utatur. Erat certè *Polydorus* ob erudita illa *de Rerum Inventoribus*, *Sacrorum Ritibus & Prodigis* Opuscula, ab ipsis etiam piis suspi-ciendus *Joan. Balans* de Script. Britan. Cent. xiii.

Polydorus, ut homo *Italus*, & in rebus nostris Hospes, & (quod caput est) neque in *Republicâ* versatus, nec magni alioqui, vel judicii, vel ingenii; pauca ex multis delibata, & falsa plerumque pro veris amplexus, Historiam nobis reliquit, cum cætera mendosam, tum exiliter sanè, & jejunè conscriptam. *Hen. Savil.* Præfat. ad *Rer. Angl. Scriptor.*

Conscripsit Historias *Rerum Britannicarum*, eâ fide, ut *Scotis & Gallis* sæpè reclamantibus, alieno potius arbitrio, quàm suo intexuisse multa in gratiam Gentis existimetur: quòdque in recensendis minorum *Ducum* nominibus tanquam gloriæ avidis plurimum indulserit. *Paul. Jov.* in Elog.

Maximè erravit *Polydorus* in describendis temporibus *Henrici VIII.* nam præter quòd linguæ nostratis prorsus ignarus, plurima eorum temporum nescire habuit necesse: plurima etiam, ut *Mariæ Regine* gratiam promptius demereri posset, scripsisse, non sine causâ perhibetur. Priorum verò temporum, eadem non est suspicio. *Whear.* de Meth. Leg. Hist. Sect. 30.

Polydorus vir multis nominibus clarissimus ---- Utinam *Polydorus* tam oculatus fuisset testis in rebus *Britannicis*, quàm interim est tersus, nitidus, elegans. Næ ille tum exegisset *Opus immortalitate* planè dignissimum: modò & eadem Operâ cognitionem utriusque linguæ, viz. *Britannicæ*, & *Saxonicæ* tanquam ad coronidem adjecisset. *Leland.* Comment. in *Cygn. Cant.*

Ad *Arthurum* remigro: cujus authoritatem si quis elevare studeat, quòd *Polydorus Angl. Hist.* l. 3. vana esse quæ de *Arthur* scribuntur astruat, is non videtur mihi vetustatis monumenta diligenter evolvisse, sed de rebus ejus planè somniasse, cum de gestis *Arthur*, de regno, de castris, de regiis, de conviviis, de legibus, de academiis, de vitâ, de morte, de sepulturâ plena sunt omnia: adeo-

ut hîc *Jo. Lelando* de assertione *Arthuri* magis accederem, si nullum mihi de vetustate judicium esset, quàm *Polydoro*, qui ut in aliis, ita & hîc licenter errat, ut pace ejus dixerim, etsi in aliis benè gestis commendarem. Quem, ne aliquando intelligerentur errores, fama percrebruit, atque etiam cognitum & comperitum certò est, tot historias nostras vetustas & manuscriptas immani scelere igni commendasse, quot ne plaustrum quidem posset capere atque sustinere arbitrat, ut credo, se ejus generis omnes solùm habuisse: aut veritas sibi vitio dari, quod secutus legem jampridem librorum veterum castigatibus datam (ut ipse de se ait in præfatione in *Gildam*) nonnulla refecuerit, quæ Scriptores prodiderunt. Superfunt tamen Deo volente quamplurimi omnis generis, & illis *Polydori* multò pleniores & perfectiores. *Joan. Cajus* de Antiquit. Cantab. l. 1. p. 52.

Nominis *Britannici* gloriam non solùm obfuscare; sed etiam *Britannos* ipsos mendacissimis suis calumniis infamare, totis viribus conatur. *Humfred. Lhuyd.* in descript. Angl.

Polydorus Virgilius non contemnendæ literaturæ homo sed in libro *De Inventoribus rerum* sæpè futilis, & mendax est. *Jo. Card. Bona.*

Hoc anno 1550. *Polydorus Virgilius*, postquam ad quadragesimum ferè ætatis annum in Anglia vitam perduxisset, veniam petiit ad solem accedendi. Eam postridie Kalendas Junii adeptus est: Et quia de Republica bene meritis censebatur, quòd Genti nostræ utilem & gloriosam historiam contexuisset, ei concessum est Archidiaconatum suum *Wallia* & Præbendam suam *Nontingtonia* retinere, non obstante ejus absentia à Regno. *Burneti Hist. Reform.* Vol. 2. pag. 154. Anglicè.

Plurimos *Polydori* errores detegit *Joann. Lelandus* in declaratione antiquarum dictionum, quæ occurrerent in *genethliaco* illustrissimi Principis *Eadverdi*: ut de *Armora*, & *Armorica* regione, de *Monâ Insulâ*, &c. *Voss. de Script. Lat.*

* *Polydori Virgilii de Inventoribus Rerum* liber expurgatus, & excusus *Roma* jussu *Gregorii XIII.* 1576. permittitur in *Indice Tridentino*.

Extant de *Inventoribus Rerum* Libri 8. *Argentorati* in 4°. an. 1509.

Extant *Historiæ Angliæ* lib. 26. editore *Antonio Thysio.* *Lugd. Batavorum* sumptibus *Jo. Maire* ann. 1650. 80.

In *Pydorum* hæc Carmina composuit *Simon Grynaus*, libris de *Inventoribus Rerum* præfixa.

Qui more & ritu arguta apes
Campos Thespiadum pervolat,
Amicis passim floribus
Cantè os impressus, insidet,
Succos miros, miras opes

Genere

Genere omni auctorum convehit.

Divite mox alveario,

Favos & mella dulcia

Subinde præbet omnibus,

Polydori non intellige

Merito qui non summo sibi

Nomen venerandum vendicet.

HIERONYMUS CARDANUS.

I Talus, Mediolani natus est Anno 1501. die 24. Septembris.

Scriptit varia, quorum Catalogum ipse contexuit.

Non sine laude nominandus est *Hieronymus Cardanus* ---- Qui in Naturæ Scientia, ac *Medicinâ*, aliisque, tot nova adfert, ut summus vir *Andreas Alciatus* eum vocare soleat *Virum Inventionum*. Quin *ingenium profundissimum, felicissimum, & incomparabile*, ei tribuit, *Cesar Scaliger*: quæ magna est laus ab Adversario tam gravi, & acerbo. *Voss. de Mathemat. p. 41.*

Orbana est Respublica Literaria viro maximo, atque incomparabili; eamque jacturam fecit, quam fortasse nullis posthac seculis reparare possit ---- Cum in homine docto tres partes omninò excellere debeant, morum integritas atque civilitas, eruditio varia & multa, ingenium summum cum acerrimo judicio conjunctum, tria hæc ille puncta adeo planè tulerat, ut ad unum modò totus pro se, solus pro omnibus factus à naturâ esse videretur. *Jul. Cesar Scalig. in judic. suo de Cardano.*

Quem [*Hieronymum Cardanum*] cum singuli, suâ quique in arte propriâ, præstantissimum fuisse non dubitent, ego certè primum eum & unicum fuisse existimo, qui simul in omnibus tam egregiè versatus sit, ut videatur exemplum in eo ostendere voluisse, majoris amplitudinis & immensitatis doctrinæ quàm homini huc usque concedere potuerit. Nam si in reliquorum omnium doctores inquiramus, videbimus, multos humanioribus studiis *Theologica* tantum superinduxisse, nonnullos *Mathematica* etiam; quosdam *Medicina & Philosophiæ* cognitionem; alios Linguarum Orientalium, vel Juris utriusque notitiam; & rursum aliquos, paucis paginis, ut *Picum & Fracastorium*, mirabilem ingenii sui præstantiam explicasse: sed qui plures scientias in numero habuerit, qui altius in illas descenderit, qui *Commentariis* amplioribus illustrarit, alium profectò ab *Hieronymo Cardano* inveniemus neminem. Ut miraculo proximum sit, hominem hunc, plus fermè in omnibus Scientiis vidisse, quàm singuli in propriâ suâ requirerent, aut inveniri posse sperarent. *Gabr. Naud. in Hier. Cardan. vit.*

Hieronymus Cardanus, magni nominis sive Mathematicus, sive Medicus. Romæ eum diverso ab aliis cultu incedentem paucis ante obitum annis conspicati & adlocuti, ac sæpiùs admirati sumus; cum celeberrimi tot *Scriptis* hominis recor-

datio subiret, neque tamen quidquam in eo, quod tantæ famæ responderet, animadverteremus: eoque magis *Iulii Casarii Scaligeri* acerrimum iudicium suspeximus, qui divinum ingenium suum in *Opere de Subtilitate* exagitando præcipuè exercuit, inæqualitate illius ubique diligenter notatâ, qui in quibusdam interdum plus homine sapere, in pluribus minùs pueris intelligere videatur. In *Arithmeticis* multa conatus est, & invenit: *Judiciaria*, quam vocant, fidem apud multos adstruxit, dum certiora per eam, quàm ex arte possint, plerumque promeret. Verùm extremæ amentia fuit, imò impia audacia *Astrorum* commentitiis legibus verum *Astrorum* Dominum velle subicere. Quod ille tamen exaratâ *Servatoris* nostri geniturâ fecit. Tandem cùm tribus diebus minus septuagesimum quintum annum implevisset, eodem, quo prædixerat anno & die, viz. II. Kal. Octobr. 1576. defecit, ob id, ne falleret, mortem suam inediâ accelerasse creditus. *Thuan.*

Hoc contradictionis studium, quod *Scaliger* ubique in *Exercitationibus* suis ad *Cardanum* prodit *Sophista* dignius est quàm Philosopho, Majorem etiam modestiam, dum falsè adeò tractat *Cardanum*, meritò passim requiras: præsertim si cogites, scribere adversus virum summum, studiis quidem *humanitatis* & *Metaphysicis*, non paulò inferiorem: at non scientia *naturæ*, *Matheseos* autem omnibus disciplinis, in quibus parùm omnino *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis* prævertentem. Quæ à me minimè dicerentur, nisi seculo hoc viderem quosdam non tam virtutes ejus viri imitari, quàm unum alterumque [homo enim erat] vitium morale; quo non mediocriter admirandas, planeque heroicas, ingenii doctrinaeque dotes depreciauit. *Voss. l. 3. de Idolol. c. 80.*

Et quidem eo præditus erat animi acumine, ut magnus Philosophus fuisset, si *Peripateticus* non esse ausus fuisset---tam vana ubique, cùm in *Astrologiâ* suâ, tum in cæteris suis inanibus disciplinis, de *Deo Divinaque providentia*, commentatus est, ut quicumque legat, non omnino *Atheum*, sed totum *Fanaticum* fuisse concluderet. *Sam. Parker. in Disput. de Deo Disput. I. sect. 25.*

Quod ad *Cardanum* attinet, Character ejus vastus & inordinatus est, in omnia sine delectu evagans, nec ullibi pedem figens. *Rapin. in philosoph. Reflex. 17. Gall.*

Cardanus Vir eruditus erat, ex usu politiorum hominum vitam agere norat. De multifaria ejus experientia nullus dubito. Sed homo erat ventosi ingenii, opinionibus propriis ultra modum addictus, nec minus popularis auræ cupidus; Nemo unquam veraciùs est locutus quam ille qui primus eum hac censura notavit, quilibet vel mediocri iudicio pollens idem ex ejus scriptis statim animadvertet. Homo denique fuit qui res insolitas enarrare affectabat, quæ scilicet admirationem parerent, ut ipse admirationi esset, iis qui fidem ei adhiberent. Et sanè plura mirabilia refert de se & de Patre suo, & de quibusdam aliis cognatis suis, quam quis usquam alibi legere possit. Verùm non modò ventosus erat, cujus nomine censuram aliorum incurrit, sed etiam mendacissimus, insignis mendax, quod & agnoscit & evincit amicus ejus conjunctissimus *Nandæus*; imo ex ipsiusmet confesso, juxta ejus Horoscopium, *Nugax, Religionis*

Contemptor

contemptor, maledicus, impurus, calumniator, &c. Quæ omnia idem *Nau-
dæus* de ipso verissima fatetur. *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate
p. 160. Hæc refert Author Anglicus innominatus, Anglicè.

* *Cardani* opera de Sapientiâ, de Varietate, de Subtilitate, de Consolatione,
Commentaria in Quadripartitum *Ptolomæi* de Genituris; & reliqua omnia,
quæ de *Medicinâ* non tractant, prohibentur nisi corrigantur.

Extant Opera ejus omnia, *Geneva* 1624. in fol. in 10. Tomos digesta, per
Carolus Sponium.

Hoc ejus Epitaphium, quod sibi vivens scripsit:

*Non me terra teget, cœlo sed raptus in alto,
Illustris vivam docta per ora virum.
Quicquid venturis spectabit Phœbus in annis.
Cardanos noscet, nomen & usque meum.*

J O A N N E S D E C A S A.

F *Lorentinus*, patritio genere ortus, Archiepiscopus *Beneventanus*. Obiit deci- Clar. A. D.
MDXLV.
mo quarto Novembris 1556.

Scripsit catalogum Hæreticorum, cui respondit *Vergerius*--- *Vitas Petri Bem-
bi, & Gasparis Contareni*--- *Tractatum* cui Titulus *Galatheus*--- *Poëmata* quæ-
dam *Italica*, in quibus [proh scelus!] *Sodomiam* laudibus extollit.

Ioannes Casa patritio apud *Florentinos* genere ortus, eminet politioris litera-
turæ fastigio, elapsi, ac præsentis propè sæculi hominibus inaccessio; præterquam
quòd enim patrio, Latinoque carmine suavissimè concinit; solutâ utriusque
idiomatis oratione sic excellit, ac potissimum *Itali*, ut sinceræ puræque
Scriptiois exemplar ex ejus affatim opusculis desumatur. Ac profectò si
ejus lacteo eloquentiæ fonte, rivuli ad posteritatis fructum manassent ube-
riores, nihil dubium, quin nostratium ingenia frequentissimo haustu, il-
los æquè ac nectarea *Petrarcha*, ac *Bosaccii* & aliorum hujus census pocula
degustassent. At fato nescio quo cecidit periniquo, ut longè pauciores exi-
stant, quàm literatorum cœtus exoptet. Verè *Libellus*, in quo *Galathei* nomine
luculentam morum edocet rationem, superque testetur unus perraram incom-
parabilis calami felicitatem, quando brevitati candorem, eruditionem, suadam,
perspicuitatemque ita connectit, ut inextinguibilis quidam ejus etiam, atque
etiam legendi ardor cunctos abripiat. Hunc propterea *Thuanus Gallicus* auctor,
veterum longè præstantissimis æquandum existimat. Hoc etiam intuitu vivens
à Summis Pontificibus *Paulo III. Marcello II.* egregia munificentiæ retulit
ornamenta, collato sibi nimirum Archiepiscopatu *Beneventano*, indeque gra-
vissimarum Legationum munere à *Paulo IV.* pluries injuncto. *Ioan. Imperial.*
in *Mus. Hist.*

De *Claudio Espenceo Parisiensi* Theologo & *Joanne Casa*, qui Pontifici ab Epistolis erat, in *Cardinalium* Collegium cooptandis tunc actum. Utrumque commendabat generis nobilitas & doctrina, quamvis diversa. Nam alter Theologicis studiis innutritus, in professione suâ consenuerat, alter eloquentiâ atque eleganter *Etruscè* ac *Latine* scribendi peritiâ, vel cum Antiquis comparandus, magna negotia sub Pontificibus summâ solertiâ, gesserat. Sed longè dispares utriusque mores erant, cum ille sanctitate vitæ ac morum castitate præstaret; hic seculi licentia ac loci, in quo degebat, libertate usus solutè ferè vitam egisset. Itaque ab æmulis uterque apud Pontificem delatus; *Espenceus* quidem, quòd quædam perperam inter concionandum de *aureâ*, quam vulgò appellant, *legendâ* locutus, cum *ferream* potius vocandam esse contenderet, postea publicè recantare coactus fuisset, quòd & à *Ioanne Sleidano* memoriæ proditum est; alter, quòd etiam carmine rem nefandam in juventute laudâsse diceretur: sicque ob diversas longè causas uterque ab eadem dignitate summotus est. *Thuan. Thom. l. l. 16.*

Ioannes Casus Florentinus, Archiepiscopus *Beneventanus*, Apostolicæ Cameræ Decanus, *Sodomie* laudes *Italico* carmine celebravit: in quo nefarius Cincædus illud flagitiorum postremum & spurcissimum ausus est appellare *divinum opus*; testatus præterea, illo se maximè oblectari, nec aliam venerationem novisse. Liber, qui unâ cum *Authore* flammis debuisset aboleri. *Herman. Conring.*

Quis ferat quod superioribus annis accidit, *Casalem* quendam, summum propè dignitatis in *Hierarchiâ* gradum obtinentem, carminibus turpissimis infanda flagitia sua publicè prædicare? En egregium familiæ divinæ columnen; cui turpitudine satis per se magis non ducitur, nisi ad eam impudentissima accedat gloriatio. *Gul. Canter. Præfat. in Propert.*

Janus Rutgersius, seu potius *Iosephus Scaliger* contendit quòd *Casa* carmine *Italico* minus felix fuerit, quòdque culpatus quòd Poëma quoddam idiomate vernaculo contexuisset, culpam amovere conatus fuerit; Tentamen illud fecit *Latinis jambis* frigidiusculis & parum jucundis. Verùm Dominus *Balzacius* censet eos adhuc præstantiores esse omnibus Versibus amborum *Scaligerorum* simul sumptorum. *Eruditor, de Poëtis Judicium Paris. 1686. per Baillet. Gall.*

Hic liber primum [*Galatea* seu *Ars placendi* in civili conversatione] parvi momenti esse primo intuitu videtur, quia *Civilis Vita* prima tantum elementa subministrat; sed omnia tam solido iudicio ibi pertractantur, tamque eleganter scribuntur, ut excellentissimis Operibus annumerari debeat. Unde etiam propter illud fama Domini à *Casa* ejusdem Authoris, quique inter cultissima *Italia* totius ingenia existimatus est, integra & illibata etiamnum perdurat. *Eruditorum Ephemerid. Gall. diei Lunæ. 31. Janv. 1667.*

Quod ad Latinitatem Domini *della Casa* tibi prorsus assentior. Cardinalis *Bembi* vita Scriptum est tersissimum, in quo & acerrimum iudicium, eximiamque Latinitatem observare est. Vita Cardinalis *Contareni* prolixior est, sed omnibus suis numeris non sic absoluta, imò ex ipsius *Victorii* confesso, secundis curis indigebat.

indigebat ut ad perfectionis culmen provelletur. *Balzacius* Epist. 32. ad Dom. *Châpelain* lib. 18. Gall.

Prodierunt Latina Monumenta ejus *Florent.* 1564. 4°.

Prodiit *Galateus*, seu de Morum elegantia, cum Notis *Nath. Chytrai. Han.* 1603. 8°.

Obiit *Romæ* atque in Sacello Ecclesiæ D. *Andrea de Valle* sepultus, ubi hoc ejus Epitaphium.

D. O. M.

Joanni Casæ Archiepiscopo Beneventano, cujus singularem in omni virtutum ac disciplinarum genere excellentiam Immortalibus illustrem monumentis Æmula nequicquam posteritas admiratur. Horatius Oricellarius avunculo optimè merito P.

PAULUS FAGIUS.

T Abernis Rhenanis natus in Palatinatu anno 1504. Prima studiorum fundamenta *Heidelbergæ* posuit, deinde cum Sanctæ linguæ studio arderet incredibili, sub *Capnione* Doctore [cui postea successit] *Argentinae* ad miraculum usque peritissimus ejus evasit, ipsis *Judeis* testibus. *Isnae* primùm Moderator Scholæ, deinde Pastor factus est Ecclesiæ. Usus autem Patrono incomparabili *Petro Buflero* ejus urbis primario Senatore, in Sanctâ Linguâ exornanda, unâ cum *Elia Levita* *Judeo Veneto* doctissimo, *Argentina* demùm vocatur: prius tamen urbe *Constantiâ* per biennium reformatâ, *Argentina* demum inunus Pastoris simul & Doctoris egregiè sustinuit anno 1544. Tandem periculosissimâ *Germania* tempestate, *Cæsare* victore, in *Angliam* abreptus cum *Bucero* Collegâ & Synaspide, *Cantabrigiâ* vix salutatâ (heu) mortuus est anno 1550. pridie Id. Novembr. annum vitæ agens 45. non absque veneni suspitione. *Boissard.*

Clar. An. D.
MDXLV.

Plurima ex *Hebraicâ* Linguâ transtulit & eruditas annotationes in *Chaldaicam* *Pentaenchi* Paraphrasin scripsit.

Quò non solum superiori seculo, sed & multis retrò annis, nemo vixit nostratium, linguarum peritior: id quod & in Colloquiis familiaribus, & in disputationibus cum *Judeis*, & in explicatione *Targum*, seu Paraphraseos librorum *Mosis Chaldaicæ* liquidò demonstravit. *Melch. Adam* in vit. *Draconita.*

Quâ in Linguâ (*Hebraicâ* scilicet) tantum profecerat, ut seculis abhinc aliquot doctiorem *Fagio* creditum sit fuisse neminem. *Jacob. Verheid.*

Vir inter Christianos *Hebraicè* doctissimus. *Jos. Scaliger.* Elench. Trihæres. Serar. c. 14.

Fagius in *Genesim* optimus. *Scaligerana* 2.

Paulus Fagius Germanus, vir de literis *Hebraicis* optimè meritis. *Gesn.* in Bibl.

M m m m 3

Homo

Homo facundus atque doctus vocatur *Sleidano* in *Commentariorum* l. 18. *Iudeos* quod attinet, appello viros fide dignissimos, & in eorum *Scriptis* vetustissimos, *Paulum* scilicet *Fagium* & *Io. Merc. Io. Arrovvsm.* *Tactic. Sac.* p. 20.

Quemadmodum apud *Iudeos* vulgò dicitur de R. *Mose Maimonide*, *A Mose usque ad Mosén non surrexit sicut Moses*, viz. *Maimonides*: sic apud *Germanos* meritò dici potest de *Paulo Fagio*, *A Paulo ad Paulum non surrexit sicut Paulus*, viz. *Fagius*. *Edvv. Leigh.* de vir. doct. illust.

Paulus Fagius qui inter Criticos illos secundum locum occupat, in tota *Biblia* quemadmodum *Munsterus* *Notas* non elucubravit, sed tantum in quinque *Libros* *Mosis*; quinimo ejusmodi *Notæ* sunt in *Onkelosi* *Paraphrasin* *Chaldaicam*, quam in *Latinum* transtulit, non autem in *Hebraicum* *Textum*. Interea tamen non minus quàm ipsa *Paraphrasis* *Textum* dilucidant. *Methodus* ejus est juxta *Criticæ* *regulas*, quia totus fere tantum est in tradenda *significatione* propria *vocum* *Hebraicarum* & *Chaldaicarum*, & *literali* *Mosis* *sensu* *intelligibili* reddendo. In suis *Notis* *Munstero* paulò prolixior est, præsertim in quatuor priora *Geneseos* capita; quæ seorsim & admodum diffusè explanavit. *Authores* quorum vestigiis insistit iidem sunt quos *Munsterus* sequutus est, & plerumque solos *Rabbinos* citat, quorum sano *judicio* delectum habuit, ut quæ *sensum* *literalem* spectant tantummodo explicet. *Pluribus* locis *Munstero* felicior fuit, seque *Hebraicæ* *Lingux* eo peritiorem ibidem exhibuit. *Iisdem* tamen defectibus laborant duo illi *Critici*, quia *Methodum* eandem observarunt, & quia *Rabbino-* *rum* *Commentariis* prorsus adhærent; Ex quibus, fateor, utilia quædam quoad *Scripturæ* *sensum* *Literalem* excerpserunt; sed *etymologias* satis *ridiculas* penes eorundem *Rabbino-* *rum* *fidem* quandoque referunt, cum tamen *errori* sint obnoxii *Ies. Rich. Simon.* *Hist. Critic.* V. T. l. 3. c. 15. Gall.

Complures *Iudeorum* *Magistros* *Latinè* loquentes exhibuit *Paulus Fagius*, diligens *Interpres*, elegantiarum, præ veritatis studio, negligens, & quantum fert *Ebraicæ* *Lingux* siccitas, satis parcus. *Huet.* de *Clar. Interpr.*

Cum *Paulus Fagius*, tum *Bucerus* *Germania* solum vertere coacti, ob *Inter-* *mi* *negotium*, à *Cranmero* in *Angliam* transfretare invitati sunt, & *Cantobrigiam* ablegati; ut *Petrum Martyrem* *Oxonium* prius miserat. Sed *Fagio* salutare non fuit cælum illud, unde brevi post diem obiit, qui vir fuerat *Orientalium* *Linguarum* callentissimus, bonusque *Scripturarum* *Explanator*. *Burnetii* *Hist. Refor.* part. 2. p. 88. Fol. Angl.

Extant *Capitula* seu *Apophthegmata Patrum*, Heb. Lat. cum *Scholiis*, *Isna* 1541.

Extat *Versio* ad *Targum Onkelos*, & *Notæ* in *Pentateuchum*. *Arg.* 1546. fol.

JOANNES CALVINUS.

Clar. An. D. MCDXLV. **G**ARUS, natus est *Novioduni*, in *Picardiâ*, sexto die *Junii*, anno 1509. Obiit vigesimo septimo *Maii*, Anno *Dom.* 1564. *Ecclesiæ Genevensi* multis annis præfuit.

Pæne

Pænè in universam S. Scripturam doctos Commentarios confecit. Opera ejus 8. Voluminibus continentur, *Geneva* Ann. 1592. fol. edita.

Fuit ei ingenium vivacissimum, judicium subactissimum, memoria renacissima, eloquentia docta, rerumque & sententiarum pondere tonans. Unde *Melanethon* de eo *Nullius hoc tempore oratio in disputando vel nervosior fuit, vel splendidior. Eloquentia ipse suâ enervat nostros, terret Adversarios, & sanabiles juvat.* Præter divinum *Institutionum* Opus plurimos tum V. tum N. T. libros eruditissimis Commentariis explicuit, aliaque ingenii sui monumenta edidit, è quibus facilè patet, quicquid in ejus cineres convitiatorum congeritur, nil nisi pravae soliginis nigrum succum esse. *Hofman.* in Lexic.

In oratione gravitas & majestas singularis est: concinna, nervosa prorsus, & virilis compositio, quæ pondere suo penetrat, moveatque maximè cum judicio legentium animos, quâ scribendi ratione vix ullam sibi habuit parem. *Jacob. Verheid.*

Calvinus enim [utcumque πολυγλωσσώτατος fuerit, & disputator adeò solidus, ut, si ulli, meritissimò ei adscribas, quod *acris aceti cupas habuerit*, quique hinc omni jure.

---totus doctior Orbis
Submissis defert fascibus imperium]

nunquam tamen Hæreticos, contra quos in arenam descendit, totis argumentorum phalangibus est adortus, sed diserto & conciso potius acumine confodere studuit, imò & confodit. *Gul. Salden.* de usu & abusu librorum.

Calvinus illustris vir, nec sine summi honoris præfatione nominandus. *Andr. Wintonenf.* Episc. in lib. de Usuris.

Calvinum & *Bezam*, etsi omnes magnificiunt veritatis amantes; nemo tamen est paulò judex æquior, qui jurari in verba illorum postulet. *Casanb.* Epist. 676.

Lutherus & *Calvinus*, viri summi & incomparabiles. *Idem* in Epist. 707.

Cujus Scripta spirant merum *Dei* timorem, & zelum pro *Dei* Ecclesiâ. Nec quisquam adversariorum, quos habuit innumeros, carpsit ejus mores præter *Hieronymum Bolsecam*, Medicum, perditissimum nebulonem, qui instigatore *Calvino* pulsus *Genevâ* ob scelera. Hic vitam *Calvini* consarcinavit, in quâ effudit in virum sanctum plaustra convitiatorum & mendaciorum. *Molinaus* Hyperaspist. l. I. c. 12.

Joannes Calvinus, acri vir ac vehementi ingenio, & admirabili facundiâ præditus, inter *Protestantes* magni nominis. *Thuan.* ad an. 1564.

Suos nævos habuit, quanquam in doctrinâ suâ nihil penitus mutavit; quod rarum est, in eo præsertim qui tam multa scripserit. *Mori-Calvinus.*

Calvinus---qui vir ob eximias animi dotes (ab Adversariis quoque Pontificiis admirationi habitas) totque devoratos in Ecclesiæ bonum labores, si, ut, fit, Hominem se alicubi ostendit, meruit saltem ab omnibus, qui Reformati audire volunt,

volunt, honestiùs atque mitiùs tractari, tantique hominis cum ficinam lanionibus potiùs *Romanensibus* [qui artem profitentur] relinqui par esset. *Thom. Tullius* in exposit. *Precat. Dominica* p. 188.

Author sum, ut *Institutiones Calvinì* diligenter evolvas; Plures dari scio magni nominis Theologos, sed ille tibi sit instar omnium. Quis enim eo doctiùs, & solidiùs scripsit? quis acriùs veritatem tuetur; validiùs errores & Hæreses profligat, confodit, jugulat? Controversias tractat eruditiùs? Quis Sophistarum strophas subtiliùs detegit, eludit, elevat? Nemo. Unde & à doctis censetur indoctus qui *Calvinum* non legit; indoctior qui lectum contemnit; indoctissimus, qui non sapit. Vide *Jac. Crucii* Epist. ad *Iust. Trotium*.

Calvino credere non audeo, quum sciam, quàm iniquè tractaverit & virulentè viros multò se meliores, *Cassandrum, Balduinum, Castellionem, Hug. Grot.* ad art. *Symb. Apostol.*

Calvinus solidus Theologus & Doctus, styli sat purgati & elegantioris quàm *Theologum* deceat. *Literas Sacras* tractavit, ut tractandæ sunt, verè, inquam, & purè ac simpliciter sine ullis *argutationibus scholasticis*; & divino vir præditus ingenio multa divinavit, quæ non nisi à *Linguae Hebraicæ* peritissimis [cujusmodi tamen ipse non erat] divinari possunt. *Scaligerana* prima p. 39.

Calvinus omnium optimè in *Danielem* scripsit, sed omnia hausit ex B. Hieronymo. O quam bonus liber sunt *Calvinì Institutiones*. *Calvinus* & *Beza* Pictaviæ ambo *Iuris* studiis operam navarunt. Continus famæ *Calvinì* consobrini sui acerbissimè obtredebant. Optimè fecit *Calvinus* in eo quod minimè scripsit in *Apocalypsin*. Vir quidam erat *Genevæ* qui in *Calvinì* concionibus scribendis victum sibi comparabat. Asthmaticus erat, & lentè loquebatur, ideoque facile admodum erat scribere quæ pronunciabat. Multo magis mihi placebat *Calvinì* Commentarii quàm ejus Conciones quas nunquam scripsit. O quantus vir! Nemo Veterum est ipsi comparabilis. Tam benè *Scripturam* intellexit! Primam, quæ mihi præsens erit, pecuniam Operibus ejus omnibus commendis infumam. Fratrem habuit ipsi per omnia similem. Solus *Calvinus* in Theologicis: Nullas contexit Retractiones: tam multa tamen scripsit: mirum illud est. Arbitrio vestro an vir magnus fuerit judicium permitto. Hact. *Gal. Calvinus* Pontificii non maledicunt nisi quando vident præclarum ejus ingenium, & tam præclarè interpretari *Scripturam*, ut ipsi non possint ejus præstantiam assequi. O quàm *Calvinus* bene assequitur mentem Prophetarum! nemo melius; erat summum judicium & ingenium *Calvinì*. Sapit quòd in *Apocalypsin* non scripsit. *Scaligerana* secunda.

Unum dicam modò; Eorum omnium qui hodiè vivunt, qui se bellos homines, & elegantes, & disertos, & eloquentes popello faciunt, reperiri neminem qui id præstare possit, quod *Joannes Calvinus* in Epistola ad *Franciscum I. Gallia* Regem præstitit, cum egregium illud & nunquam interiturum *Institutionis Christianæ* Opus ad tantum principem mitteret. *Tanaquil. Faber*. Not. in *Scaligerana* I.

Calvinus,

Calvinus Protestantium Gallorum Patriarcha plus ingenii atque iudicii demonstrat suis in Scripturam Commentariis quam *Lutherus*. Nimis tamen in suis ratiocinationibus subtilis est, & Religio, juxta ejus principia, videtur magis niti consequentiis quas è Bibliorum Textu deducit, quam ipsomet textu. Quoniam assuetus erat Moralia apud plebem prædicare, Theologiamque Lectionibus pertractare, utrisque Commentaria sua referfit. Omnia ferè etiam accommodat præjudiciis suis, & Controversiis quas cum diversis hominibus agitabat. In ejus Commentario in Genesin id cernere est, imò & in cæteris cunctis, quoniam methodum satis uniformem servat. *Luthero* tamen circumspectior apparet, si bique cavet ne infirmis utatur argumentis, unde Adversariis aliquod contra ipsum emolumentum redire posset. Ideoque non invehitur in *Judeos* & *Antitrinitarios* qui contendunt probari non posse ex primis illis Genesios vocibus, *Creavit Deus* Mysterium Trinitatis, prætexendo videlicet quòd vox Hebraica *Elohim*, quæ Deum significat, sit pluralis numeri, conjuncta verbo *Creare* in singulari. Quin contra hanc opinionem prolixè admodum refutat, & prudenter addit, de hac phrasi differens; *Monendi sunt Lectores ut sibi à violentis ejusmodi Glossis caveant*. Eisdem tamen defectus ferè observare licet in ejus Commentariis, qui in illis *Lutheri* occurrunt: Nihil enim aliud sibi proposuisse videtur, quam opinionibus suis Præsidium quærere, oppositasque subruere; adeò ut non tam verbi Divini substantiam quam Interpretum illorum præjudicia in ejusmodi Libris Lector addiscat. Quoniam ad Traditionem nunquam confugere volunt ad sententiam suam statuminandam, necessum ipsis erat eandem ex Scriptura demonstrare, ac proinde ad ratiocinationes se conferre. Id manifestum est in *Calvini* Commentariis qui scitent consequentiis acutè deductis è Scripturæ Textu. Hoc autem prævertere potest animos Lectorum qui Religionis principia satis non penetrarunt. Quamvis *Lutherus* in Hebraica Lingua doctior esset *Calvino* qui hujus ferè solos characteres norat, posterior iste accuratior tamen est, quoniam aptioris erat ingenii ad ea ritè perpendenda quæ apud alios Authores legebat. Cum tamen in studiis Critices & Linguarum *Græcæ & Hebræicæ* non esset exercitatus, fieri non poterat quin in vocum significatione propria frequenter hallucinaretur. Hujus evidens indicium est observatio illius statim à principio Genesios in verbum Hebraicum *bara*, quod interpretari solent *Creare*; audacter enim asseverat vocem illam significare *ex nihilo facere*; unde ansam arripuit succensendi in eos qui materiam æternam admittunt, & quoddam veluti Chaos, ex quo Deus Mundum hunc aspectabilem produxerit. Verum enim est Deum ex nihilo Mundum fecisse, & *Chaos* seu materiam veterum Philosophorum meram esse fabulam, sed invictè probari nequit ex illo Genesios loco, nisi ei addatur Traditio, quam habemus de Mundi creatione. Imò contra si scripturæ Textui simpliciter hæreamus, qualiter à veteribus Interpretibus & ab Authore Epistolæ ad Hebræos vertitur, supponenda videtur materia quædam invisibilis, quæ Creationi antedanea fuerit, quemadmodum alibi à nobis observatum est. Præterea *Calvinus*, dum interpretatur versum vigesimum primum capitis primi Genesios ubi occurrit vo-

cabulum idem Hebræum *bara* confugit ad alias nescio quas subtilitates, ad primam suam Explicationem confirmandam. Quod ei frequenter contingit suis in Scripturam Commentariis; quoniam hanc sæpè secundum propria præjudicia explicat, non autem juxta propriam vocum significationem, quam interdum detorquet, ut opinionibus suis illam accommodet. Cæterum quia sublimis admodum ingenii est *Calvinus*, in omnibus ejus Commentariis nescio quid occurrit quod primo intuitu placet; & quoniam ad hominem cognoscendum præcipuam animi curam adhibuerat, Libros Doctrina Morali animos commovente replevit, imò & conatur Ethicam suam justam & Textui suo conformem reddere. Si vanæ gloriæ adeo non litasset, nec ambivisset Sectæ alicujus Coryphæum evadere Ecclesiæ admodum utilem operam commodare potuisset. Ejus hæc est solertia, dicam, an malitia, ut genuinum Textus sui sensum detorqueat, ad hoc ut præjudicatis suis opinionibus serviat. Nullam præterea occasionem negligit Ecclesiæ Romanæ hujusque ceremoniis obtrectandi, quin hoc intemperanter faciat: Hinc est quod bona Commentariorum ejus pars inutilibus declamationibus fœta est, quæ tamen tunc temporis juvabant ejus inceptum, quod erat populos in legitimos suos Principes excitare. Verbo ut absolvam, nihil obliviscitur eorum quæ partibus suis emolumento esse possent, & ad hoc cumprimis animum appulit; quapropter veritas apud illum tam crassa minerva ac in *Lutheri* libris non alteratur. Conatur saltem probabile reddere quicquid asserit; imò & styli quamdam sublimitatem affectavit quæ ad sententiarum suarum robur augendum non parum confert. Cui considerationi hæc addi potest, quod pauci Authores extent qui melius ipso creaturæ nihilum post peccatum cognoverint. Cum autem præsertim incumbat anima animadversioni defectuum quibus obnoxii sunt homines, cor mover: cum contra pleræque *Lutheri* animadversiones vanæ tantum sint speculationes & ridiculæ disputationes. Hoc tamen vitio laboravit *Calvinus* in omnibus Scriptis suis, quod supra modum hominis nihilum post peccatum propalaverit, quodque illum semper in eodem nihilo reliquerit, nullo habito respectu Status gratiæ, *Jes. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 3. c. 14. Gall.*

Nemo hominum *Calvini* peritiam in Historia Ecclesiastica unquam æquavit. Annos 22. natus omnium Europæorum Doctissimus erat. Aliquando in quodam Doctoratum nostrorum convivio discumbebam, ubi senex Doctor quidam noster *Basinus* nomine dicebat *Calvinum* totam Scripturam Sacram adulterasse; sed bonum hunc virum excutiendum mihi sumpsi, quem adeo ridiculum reddidi, ut Dominus *Guenant* junior, qui mihi accumbebat, dixerit mihi quod ipsum vehementer nimis exagitarem, rogaveritque, ut ætatis & debilitatis ejus misereretur. Joannes de *Monluc* Valentinus Episcopus solebat dicere *Calvinum* totius orbis præclarissimum Theologum fuisse. *Guido Patin. Epistol. selectis, Epistola xxiv. Gall.*

In hoc omnes consentiunt, quod operum ejus præcipuum sit ejus *Institutio*, quæ simul fuit & ingenii ejus specimen, & inter ejus opera luculentissimum.

simum. Hanc enim in prima juventute contexit, & vigesimum quintum annum nondum excedens evulgavit. *Papirius Masso* testatur tanto applausu, illam ab omnibus publicè exceptam fuisse, ut brevi tempore plusquam mille ejus editiones prodierint. *Anton. Teissier* Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.

De *Calvini* Institutionibus hoc Distichon composuit *Paulus Thurius*:

*Præter Apostolicas post Christi tempora Chartas
Huic peperere libro secula nulla parem.*

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur.

SIGISMUNDUS GELENIVS.

IN *Boëmiâ* natus, *Basileæ* decessit Anno Dom. 1554. annoque ætatis 57.

Scripta ejus sunt: *Dictionarium* --- *Annotationes* in *T. Livium* --- *Annotationes* in *Plinii* *Historiam Naturalem* --- *Præfatio* in *Entropii* *Historiam*. *Latine transtulit* *Evagrium* *Historicum*: *Origenem* contra *Celsum*: *Philonis* *Opera omnia*: *Appianum Alexandrinum*: *Dionysium Halicarnassæum*: *Iosephum*: *justinum Martyrem*: *Chrysostomi* homilias aliquot cum *Manuscriptis Græcis* exemplaribus contulit, emendavit, supplevit --- Edidit etiam *Epigrammatum Græcorum* librum. *Arnobium* edidit, itemque *Ammianum Marcellinum*.

Clar. An. D.
MDXLV.

Sigismundus Gelenius, vir diversis linguis, & variarum rerum cognitione doctissimus. *Gesner.* in *Biblioth.*

Sigismundus Gelenius, cum egestate totâ vitâ conflictatus, & lautiore fortunâ dignus ab *Erasmo* judicatus: cujus industria præcipuè in vertendis plerisque *Scriptoribus Græcis* & *Plinio* ad veterum Codicum fidem emendando desudavit. *Thuan.* ad ann. 1554.

Sigismundus totum ferè vitæ suæ tempus in *Authoribus Græcis* & *Latinis* emendandis infumfit, quos *Frobenius* & *Episcopus* typis mandabant. Fatis cessit annos 57. natus, postquam manifestè comprobasset in pluribus linguis se versatissimum esse, *Dictionario* illo à se evulgato, quo concordantiam demonstrat, quæ occurrit inter *Linguas, Græcam, Latinam, Germanicam* & *Sclavonicam*. *Gelenius*, inquit *Erasmus* quadam *Epistolatum* suarum, pro sua doctrina non vulgari, proque morum sinceritate dignus est lautiore fortuna. *Ant. Teissier.* *Elogiis virorum Erud. Gall.*

In *Gelenio* major quædam ingenii vis & judicium acrius fuit [ac in reliquis scilicet *Ammiani Marcellini* editoribus] quod cum multi præclari labores illius Viri testantur, tum maximè *Interpretationes Latinæ Dionysii Halicarnassæi, Appiani, Philonis* item ac *Iosephi, Origenis* & aliorum. Ex quibus apparet, eum

excellenti ingenio & singulari doctrinâ præditum fuisse. Sed & *Ammiani Marcellini* historiae ab eo editæ id ipsum abundè testantur : in quibus plurima acutè & ingeniosè emendavit, & insignem paginarum transpositionem, quæ in MSS. Codicibus omnibus reperitur, & in editione extat *Accursii*, mirâ dexteritate restituit. Quamobrem ejus viri nomini libenter hoc laudis testimonium impertimur, neminem adhuc extitisse, qui de Historiâ *Marcellini* meliùs meritis sit. *Henr. Valesius* in Præfat. ad *Marcellin.*

Quò [*Gelenio.*] vix quisquam pluribus hanc artem [*Interpretandi*] monumentis ditavit : disertus imprimis habitus est, & elegans ; audax in constringendis pluribus in unum periodis, vel disjungendis, sensus sibi non semper intellectos ad libitum recoquit. *Huet.* de Clar. Interpr.

Ingeniosissimus, sed audacissimus, & nil prorsus sibi negans, *Arnobii* corrector *Sigismundus Gelenius*, in eam editionem quam totam ad suum captum reformavit, aut transformavit potius, testatus neminem sibi unquam auctorem tantum negotii exhibuisse. *Barth.* l. 44. Advers. c. 1.

Arnobium primus *Roma* vulgaverat *Franciscus Priscianensis Florentinus*, sed unâ cum veteris Manuscripti, quo usus fuerat, fœdis admodum erroribus. *Sigismundus* postea *Gelenius* editionem hanc corruptam solo ingenio, uti potuit, restituit. Sed ingenii ille fiducia malo exemplo usus, conjecturas suas textui inseruit, antiquas lectiones suo imperio eiecit, & *Arnobium* nobis effinxit, qui *Arnobii* speciem non referret. Hanc audaciam meritò reprehendit *Theodorus Canterus*. *Joan. Maire* Præfat. ad Lector. præfixâ. Impress. *Lugdun. Bat.* 1651. in 4°.

Bona sanè in *Arnobio* Opera *Gelenii* : quanquam interdum [quis non Criticorum ?] exeret per acumen nimium aut calorem. *Lips.* Epist. Cent. Miscell. 42.

Gelenius vir acuminis, eruditionis, Lectionis, *Eusthat.* *Svart.* *Analect.* l. 2. c. 4.

Quæ principem locum obtinent inter ejus Translationes sunt illæ *Dionysii Halicarnassæi* de *Romanis* Antiquitatibus & *Joseph* de Antiquitatibus *Judaorum*. De suis tumidam satis opinionem fovebat. *Judicia* *Eruditorum Parisiis* 1685. Gall.

Dominus Gallois censet Translationem ejus *Joseph* de Antiquitatibus *Judaicis* earum autographo magnam existimationem non conciliare. *Eruditorum Ephemerid. Gallicæ*, die 10. Jan. 1667.

* *Sigismundi Gelenii* Epistola ad *Gilbertum Cognatum Nozorem*, præfixa libris *Arnobii* adversus Gentes, ex Impressione *Basilea*, 1560. prohibetur in *Indice Madritensi* edit. anno 1667.

H A D R I A N U S J U N I U S.

Clar. An. D.
MDXLV.

H Orna apud *Batavos* Anno 1513. ipsis *Julii* Kalendis natus. Obiit *Arnhemda*, in *Zelandiâ*, ann. 1575. ætatis 63. Scripta ejus plurima sunt.

Medi-

Medicus, Historicus, & Poëta doctissimus, alterum ab *Erasmo Hollandia* lumen dici meretur. Vir in quo omnia excelleret, Medicinæ, Historiæ, Antiquitatis peritia: ingenium ad Poëticen factum. Linguas præter vernaculam septem tenuit, *Græcam, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, Anglicam.* *Meursii Athen. Batava.*

Fuit Medicus, Criticus, Poëta, Historicus, exactissimâ antiquitatis cognitione clarus; linguarum plurium peritus; adeò ut non tria, quemadmodum *Ennius* jactavit de se; sed octo corda habuisse possit dici: Homo ab ipso effictus *Mercurio*, lepore ac venustate affluens: purus illi sermo & expromptus. Eruditionem ejus testantur & complura multiplici doctrinâ ab ipso elucubrata Monumenta. *Melchio. Adam,* in vitâ ejus.

Horrendâ lectione suâ, eruditione, & tot elegantissimis scriptis, quibus *Latinas Græcasque* literas illustravit, meritus est. *Hollandia* & literarum post *Erasmum* *Phoenix* appellari. *Boxhorn,* in *Theat. Holland.*

Hadrianus Junius rarâ utriusque linguæ, antiquitatis & humaniorum literarum cognitione, *Philosophia* præterea ac Medicinæ studiis præstans. Quod complura multiplicis doctrinæ ab eo elucubrata monumenta abundè testantur. *Thuan.* ad ann. 1575.

Adrianus Junius, vir non minus perspicaci & exacto judicio, quàm omnis generis eruditione clarus. *Jacob. Ouzel.* Præfat. ad *Leët. Minutio Fælic.*

Vir eruditissimus, variæque lectionis. *Fuller.* *Miscel.* l. 4. c. 5.

Vir insigniter eruditus. *Barth.* in *Advers.* p. 1875.

Magni judicii Criticus vocatur *Dempstero.*

Multarum literarum vir *Junius* noster. *Lips.* *Antiq. Leët.* l. 2. 2. 13.

Doctissimus *Belgarum Junius.* *Lips.* *Epist. Quæst.* l. 1. *Epist.* 5.

Anno 1575. in *Bataviâ* describenda vivendi finem fecit *Adrianus Junius Horvannus.* Qui jam ab anno 1541. variis doctrinæ monumentis magnum sibi apud eruditos nomen pararat. Præfatio ad illustres *Hollandia* Ordines ab *Junio* est scripta Nonis Januariis anni ejus, qui illi mortualis fuit. Obiit autem 16. die mensis sibi cognominis. At demum anno 1588. ejus *Batavia* in lucem prodiit, edente *Jano Duzâ,* *Leidenfis* *Academiæ* Curatore. Dictio in hoc opere bonitate non respondet scriptis prioribus Sed cogitandum esse opus posthumum. Et credo, senili ætate pristinus aberat vigor. *Voss.* de *Scient. Mathemat.* p. 259.

Multum laudat *Vossius* eruditam industriam *Hadriani Junii*, qui *Erasmi* *Proverbiis* octo Centurias, & dimidiam adjunxit. *Voss.* de *Philolog.* p. 40.

Hollandiam descripsit *Hadrianus Junius*, quæ descriptio est egregia. *Herman. Conring.*

Nec valdè egregiam in *Interpretationibus* operam posuit, vir humanioribus disciplinis abundè cæteroquin expolitus *Hadrianus Junius*: à *Græcis* quippe aberrat sæpè, eaque distorta & falsâ *Interpretatione* adstringit: Sexcentis quidem locis in uno *Ennapii* libello Criticis debet supplicium. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Ferunt Joannem Sambucum in Hollandiam de industria profectum, ut Junium inviseret, in suo diversorio audivisse illum cum Fourmannis, id est cum Rhedariis computare: ex quo tantum celebris illius Critici contemptum concipit, ut illo inconsulto domum repetierit. Junius audito Sambucci discessu, culpam à se depellere sollicitè conatus est, dicens Rhedarios illos se non convenisse, nisi ut ab iis terminos aliquos artis eorum edisceret quos in Nomenclatorem suum referre volebat. *Ant. Teissier. Gall.*

Hadrianus Junius in primâ Classe Hæreticorum numeratur in *Indice Romano*. Ejus *Anastaurosis*, sive *Passio Servatoris Christi*, Jambico carmine conscripta, omninò prohibetur. Reliqua ejus scripta, cum expurgationibus permittuntur, *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, *Middelburgi in Zelandiâ* sepulti.

Hadriano Junio Hornano, Philosopho, Medico & Poëtæ celeberrimo, *Bataviæ* Historico fidelissimo, cujus in omni disciplinarum genere exquisita eruditio, singularis industria, infinitæ lectionis præstantia, multiplex linguarum Scientia pari conjuncta comitate, doctorum omnium admirationem laudemque meruit: post varia incomparabilis ingenii monumenta, quibus æternam sibi memoriam comparavit, sub hoc marmore condito Patri optimè de se merito *Petrus Junius* mœstissimus pietatis ergo P. C. Vixit annos 63. obiit 16. sibi cognominis mensis. Anno salutis *Christiane* MDLXXV.

Junius hîc situs est: ultra ne quare, viator,
Oculisque sat debere te tuis puta,
Tam magni spectare viri queis contigit urnam
Oculi, ô beati, ô verè ingens spectaculum.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

GEORGIUS BUCHANANUS.

Clar. An. D.
MDXLV.

Scotus, in *Leviniâ* natus Anno Dom. 1506. circa Calendas Februarias. Obiit *Edimburgi* 28. die Septembris, Anno Salutis 1582.

Scripta ejus hæc sunt: De Jure Regni apud Scotos, Dialogus --- Rudimenta Grammatices *Latina Thomæ Linacri* ex *Anglico* sermone in *Latinam* versa --- *Rerum Scoticarum* Historia --- *Psalmorum Davidis* paraphrasis Poëtica. Ac varia ejus Poëmata in unum collecta.

Vir ingenii felicitate & scribendi facultate [quod ejus Scripta ad omnem æternitatem victura, vel fatente invidiâ, testantur] nostrâ ætate incomparabilis.

Post

Post prima utriusque linguae tyrecinia apud suos facta, omnem ferè aetatem in Galliâ exegit: *Lugetia, Burdigala*, & postea *Conimbrica* juventuti erudiendæ operam dedit: toto eo tempore insignem illam *Poeticam Psalmorum Paraphrasin* commentatus. Anno hujus seculi 60. Bellerum Civilium apud nos ardente incendio, ad Patriam antiquam, alumna & nutrice Galliâ relicta, reversus est: ibi *Protestantium* doctrinam palam amplexus; tandemque post regno exutam *Mariam Reginam* erudiendo *Jacobo VI.* appositus, in senili otio *Patriam Historiam* aggressus est. Quam tantâ puritate, prudentiâ, & acumine scripsit [quamvis interdum libertate genti innata contra *Regium fastigium* acerbior] ut ea scriptio non hominem in pulvere literario versatum, sed in mediâ hominum luce & in tractandis Reipublicæ negotiis totâ vitâ exercitatum redoleat. Adeo ingenii felicitas & animi magnitudo omnia obscuræ & humilis fortunæ impedimenta ab eo removerant, ut propterea non minus rectè de maximis rebus judicare & scribere prudenter posset. *Thuan.* ad ann. 1582.

Sanè memini *P. Ronsardum* virum acerrimi judicii (qui licet in dispari fortunâ constitutus, totâ vitâ scholastico otio oblectatus fuerat) cum de *Buchanano, Hadr. Turnebo, Ant. Goveano, M. Ant. Mureto* (quibuscum arctâ amicitia conjunctus fuerat] verba faceret, dicere solitum, *Illos Homines nihil Pædagogicæ præter togam & pileum habuisse*: & tamen de vulgo *Pædagogorum* sic censere, nunquam incorrigibilis ineptiæ ex *Pædagogicâ* contractæ characterem vel longissimi ævi curriculo deleri posse. *Idem* ibid.

Neminem esse existimo in Galliâ paulò humaniorem, cui *Georgius Buchananus* non sit notus; non solum eximius Poëta, verum etiam vir omni liberali eruditione non leviter tinctus, sed penitus imbutus *Turneb.* Adv. l. i. c. 2.

Buchananus vir qui nec cœlo, nec solo, nec seculo erudito, ut ille cecinit, natus, ad summum tamen *Poëtica* facultatis culmen tam feliciter ascendit, ut Poëtarum hujus seculi princeps merito habeatur. *Camden.* in Annal. ad an. 1582.

Quo nemo diligentius antiquitates patrias est perscrutatus. *Jacob. Usser.* Epist. de Brit. Eccles. primord. c. 16.

Contra *Buchanani* librum *De Jure Regni apud Scotos* calamum strinxit *Guilielm. Barclaius* libro cui titulus contra *Monarchomachos*: interim neuter medium assecutus est. *Buchananus* enim in nimium deprimendo statu *Regio*: *Barclaius* verò in nimium extollendo peccavit. *Herman. Conring.*

Gallorum vel *Italorum* nemo est, cui idem, quod *Buchanano* contigerit, ut in quovis carminum genere summam obtineret, cujus quidem rei laude omnem etiam antiquitatem *Buchananus* provocat; ut tanta illa ingenii, verè unici & incomparabilis, ornamenta ad impietatem conversa fuisse vehementer non ipsius magis, quàm Reipublicæ causâ dolendum sit. *Gaspar. Sciopp.* in Pasca. *Grosipp.* de Rhetoricâ.

Nemini prudentiæ & eloquentiæ laude cedens rerum suarum Scriptor, dignus, qui unus pro multis æstimeretur. *H. Conring.* de Civ. prud. c. 14.

Quem mihi liceat omnis liberalioris eruditionis ac præsertim *Poëtices* parentem appellare. *Beza* in Epist. ad *Jacob. Regem* præfix. *Icon. Vir. Illustr.*

Ego

Ego *Psalmorum* tuorum lectione incredibiliter delector, qui tales sunt quales à te uno proficisci potuerant. *Beza* in Epist.

Psalterium verterunt *Germani* aliquot piè: *Itali*, ut solent, eleganter: Inprimis *Flaminius*. Sed nunc omnium industriam vicit *Georgius Buchananus Scotus*, varietate sententiarum, & puritate Sermonis. *Georg. Fabrit.*

In hoc argumento facile omnibus palmam præripuit *Buchananus*. *Iacob. Duport.* in Præfat. ad Metaph. Psalmor.

Georgii Buchanani Scoti Poëmata varietate argumenti, dictionis nitore, schematum lumine, & in affectatâ decori custodiâ omnium ferè doctorum amorem, laudesque provocarunt. Magnificè *Ioseph. Scaliger.* dum eum respectat.

*Imperii fuerat Romani Scotia finis,
Romani eloquii Scotia finis erit.*

Quàm religiosus, sed & quàm puris manibus intendit *Lyræ Davidicæ*? quàm floret in elegiis? quàm plenus est gravitatis in *Jephthæ*, & *Baptistæ* Tragædiis? quàm clarus in 5. illis de *Sphæra* libris epicis? quàm floridus in Lyricis, miscellaneis, epigrammatis? quàm denique in *Franciscano*, & *Fratribus* vehemens & aculeatus? *Borrich.* de Poëtis, p. 150.

Buchananus unus est in tota *Europâ* omnes post se relinquens in *Latinâ Poësi*. *Scaligerana* prim. p. 37.

Quoad ejus Poëmata *Iosephus Scaliger* ait illa superare omnia quotquot ab *Augusti* seculo in lucem prodierunt. *Hutenhovius* asseverat illum Poëtas celeberrimos Gallos & *Italos* antecelluisse, ut ex hoc disticho liquet.

*Tres Italos Galli senos vicere, sed unum
Vincere Scotigenam non potuere virum.*

Tres *Galli* sunt *Cancellarius Hospitalius*, *Adrianus Turnebius*, *Joannes Dorat*: Sex autem *Itali*, *Sannazarius*, *Bracastorius*, *Flaminius Vida*, *Naugerius* & *Bembus*. *Ant. Teissier* Elogiis Eruditorum Vir. Ital.

Jes. Vavassor. [Notis anonymis in Animadversiones in Poëticam p. 66.] ait inter omnes qui *Latinè* scripserunt, nullum se cognoscere qui sibi magis constaret, qui idearum suarum absolutior Dominus esset, quique stylum suum cogitationumque suarum enunciationes quoquo versum pro libitu flecteret quàm *Buchanannum*. Gall.

Buchananus serviliter nimis *Titum Livium* imitatur. Quicquid habet boni *Veteribus* iussuratus est. Sano admodum iudicio scribit, in sublime quoad sensa parum attollitur. Prolixæ tertii ejus libri citationes omnibus non alabelcunt, ut nec diffusa quoad omnia singularia narratio ejus de Gente Regionis

nis illius de qua ibidem loquitur. *Rapin.* Animadversionibus in Historiam. sect. 28. Gall.

Buchananus *Odas* habet Antiquitate dignas. Sed inæqualis admodum est, ob permixtionem characteris sui qui non est semper satis uniformis. *Rapin.* Animadv. in Poëticam 2. parte, Animad. 30. Gall.

Jephthe & Joan. Baptista Buchanani nihil æstimandum continent præter puritatem qua scriptæ sunt binæ illæ Tragædiæ, *Rapin.* Sect. 23.

Buchananus Historiam & libellum, cui titulus *Detectio*, partium studio, & *Moravii* munificentia abreptus ita scripsit, ut libri isti falsitatis damnati sint ab ordinibus Regni *Scotia*, quorum fidei plus tribuendum: & ipse ingemiscens coram Rege, cui fuit Pædagogus, subinde se reprehenderit (ut accepi) quod tam virulentum calumum in *Reginam* benè meritam strinxisset, moriensque optaverit ut tantisper superesset, donec maculas, quas maledicentia falsò asperserat, revocatâ veritate, vel sanguine elueret; nisi (quod ipse dixit) hoc unum esset, cum præ ætate delirare videretur. *Camden* in Annal. *Elizabeth.* Anno 1567.

Inter illos qui tunc temporis (anno 1541.) periclitabantur, unus erat *Georgius Buchananus*. Clerus apud se decreverat, ultionem de illo sumere acerbioris Poematum quæ contra ipsum composuerat. Rex autem usque adeo viro omnes eorum arbitrio permiserat, ut cum cæteris vitam amisisset, nisi evasione sua ex carcere saluti consulisset. Mare postea transfretavit, & in illo exilio viginti annos vitam traduxit, totoque ferè illo tempore ludi magistrum agere coactus fuit; nec tamen vilis ejusmodi muneris exercitium Animi ejus magnitudinem oppressit. In ejus Scriptis elucet non modò veneres & lepores omnes Latinæ Linguae, sed & animi vigor & sententiarum acumen, longè supra *Bembum* aliosve *Italos*, qui eo tempore Styli *Romani* puritatem restaurare affectaverunt. Apud ipsos debilis tantum imitatio Tullii cernebatur: Sed illius stylus tam genuinus atque nervosus est, ejusque in omnia animadversiones usque adeo solidæ, (præter immortalia ejusdem Poemata, quibus manifestat quàm bene Poetas omnes *Romanos* imitari valeret, in diverso illarum scribendi genere, ut quicumque illum cum istis conferre voluerit, vix identidem sibi temperare possit quin apographum autographo anteponat,) ut jure merito præclarissimus & optimus Authorum nostrorum recentiorum censeatur. *Burnetti.* Hist. Reform. lib. p. 311. Angl.

Nec intactum abire patiar inter *Scotia* lumina haud postremum, *Georgium Buchananum*, ex *Levinia* *Scotia* provinciâ ad *Blavum* amnem in villâ rusticâ oriundum, cultissimum vatem, & lacteæ venæ patrem, versione Psalmorum *Davidis* vario carminis genere felicissimè expressa, & descriptione historiarum rerum *Scoticarum* clarum. Sanè aurea ejus & cum omnibus præcis comparanda Poëmata jure merito omnium versantur manibus. *Quenstedt.*

Extat rerum *Scoticarum* Historia. *Edimb.* 1593. & *Franc.* 1594. 8º.

Extat de Jure Regni apud *Scotos* Dialogos. *Edimb.* 1581. 8º.

* Hic Author inter *Hereticos* primæ classis in *Romano Indice* rejicitur.

JOANNES BRODÆUS.

Clar. A. D.
MDL.

Gallus Turonensis, Discipulus Alciati, Petro Danesio conjunctissimus; Sado-
leto, Bembo, Egnatio Roma gratus, Mathematicum, Chaldaicæ & Hebraicæ
linguæ apprimè peritus. Obiit in Turonibus, anno 1563. ætatis 63. Cælebs.
Hofman.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in Epigrammata Græca---Annotationes
in Oppiani Kynegeton libros quatuor---Q. Calabri Paralipomenon Homeri lib.
14.---Coluthum de Helene Raptu---Notæ in Euripidem---Annotationes in
Dioscoridem---Observationes, siue variæ lectiones.

Hic præcellentis ingenii vir, Casaroduni Tyronum ex honestâ Brodaorum fa-
milia patre Ludovici Regis cubiculario genitus, abdicatâ Jurisprudentiæ curâ,
cui adolescens apud Biturigas, doctore Alciato, aliquot annos in spem civilis vi-
tæ impenderat, totum se ad utriusque Linguae bonarumque artium cognitionem
& scientiam applicuit. Quarum incredibilem amorem jam olim à pueritiâ con-
ceptum auxit etiam & inflammavit ipsa P. Danesi Gallorum id ætatis doctissimi
consuetudo & familiaritas, dum ambo Georgium Selvam Regis ad Venetos Ora-
torem in legationis ornamentum secuti, erudita illa felicitis Italia ingenia Sado-
letos, Egnatios, Bembo, Flaminios, & eorum similes pari animorum contentione
superare contendunt. Hos enim Brodæus omnes partim Venetiis, partim Roma
Georgio Armeniaco Regis item ad Pontificem Legato comes ascitus & vidit fa-
miliariter, & propter studiorum conjunctionem facilè sibi conciliavit. Hoc
etiam aliquantò superior quòd ad eas, quibus pariter incumbabant, elegantiores
literas & Mathematicas Artes & Hebraicam Chaldaicamque linguam insuper adhi-
beret. Quare in Galliam reversus multa scripsit & publicavit tot ac tantis labori-
bus non indigna. In quibus principem locum tenent varia lectiones, diligentissi-
mæque in multos Græcæ Linguae auctores commentarii, maximeque in Epigram-
ma labore & industriâ Planudis Monachi collecta, quorum & Brodæus bonam
partem Latinâ venustate convertit Samarthan.

In Italiâ, ad puriores literas Philosophiæ, Mathematicarum Artium, ac Sacræ
Linguae non mediocrem cognitionem adjecerat: dein in patriam reversus, quie-
tæ vitæ, sed non otiosæ se dedit: quod multæ reconditæ eruditionis lucubratio-
nes abundè testantur, quas vir bonus procul ab omni ambitione ac ostentatione
positus alienis potius quàm suis auspiciis publicari passus est; eo rariore mode-
stiæ exemplo quòd nostro seculo homines non solum ex opibus, Magistratibus,
& aliis honoribus, sed etiam ex literis indignâ vanitate gloriolam aucupantur.
Thuan. ad Ann. 1563.

Huic viro quicunque summæ doctrinæ, acerrimique & ingenii & judicii
laudem denegant, illi certè aut planè indocti nulloque judicio præditi, aut im-
pudenter sunt invidi. Eum enim sua scripta talem fuisse clamant, & quidem
cum alia, tum ea quæ in Euripidis tragiædiis edidit. Stephan. Præfat. ad Annot.
in Euripid.

Edecumeni Judicii vir. *Claud. Dausus* in Notis ad *Q. Calabrum*.

Criticus magnæ eruditionis vocatur *Dempstero*.

Brodaus vir, sive Adolefcens potiùs, acris ingenii, probi judicii, lectionis diffusæ, quem non magis in ore famæ esse miror, imo indignor. *Lips.* in Not. ad *Tacit. de Morib. German. c. 1.*

Consule eruditissimum *Brodaum*, quò viro ipsius ætas nihil omnino doctius tulit, neque meliore judicio. *Barth. advers. l. 9. c. 16.*

Brodaus Turonensis Canonicus, vir maximus ac doctissimus fuit, cujus commentarios in Epigrammata *Græca* pluris facio quàm quorundam scripta plurima *Scaligerana* 1. p. 33.

Vir egregiæ eruditionis *Jo. Brodaus Paul. Colomes.* in Opusc. p. 15.

Ioannes Brodaus Criticus magnæ eruditionis. *Thom. Dempster.* in *Elench. Script. Roman.*

Duo clarissima *Galliæ* lumina *Jo. Brodaus & Bodinus.* *Conrad. Rittershus.* Prolegom. in *Oppian.*

Ioannes Brodaus vi omnibus bonis literis instructissimus, *Oppiano, Calabro, Colutho*, veluti triumviris adjutrices manus adhibuit; eandemque operam, quam elegantissimis nuper *Græcorum Epigrammatibus* impenderat, etiam in hos contulit *Poetas*: nihil eorum omittens, quæ ad eruditi doctique interpretis officium pertinere putavit. Verisimile est, *Brodaum* diligentissimum hominem, Bibliothecas plurimas perlustrasse; in his quicquid rarum, quicquid observatione dignum animadvertit, id magnâ industriâ, solertiâque, nec minore judicio excerptit. *Nic. Gerbel. Epist. Præfat. ad Hervag. in Brodai Not. ad Oppian.*

De *Strato* non est cur incomparabilis viri manibus *Ioannis Brodai* insultes. Habet enim ille *Stoica Epigrammata* quæ tibi objiciat, & *Mureto-Catullianos Galliambos*. Fuit autem de bonis literis optime meritus, si quis alius, ac ne *Italos* quidem tuos excipio. *Joseph. Scalig. in loc. controuv. Rob. Titii, p. 38.*

Edidit superioribus Annis *Ioan. Brodaus Turonensis*, Præsul Amplissime, in Epigrammatum *Græcorum & Oppiani de Venatione* Libros, Annotationes doctissimas, & omni Scientiarum genere refertissimas, quæ illi non mediocrem laudem apud Literatos pepererunt, & benevolentiam conciliarunt. *Baptist. Sap. Consil. Reg. Epist. Præfat. ad D. Fr. Maunium Burdeg. Archiep. in Brodai Not. ad Euripid.*

Certè hoc ipsum *ἀξιόλογον ἔργον*, quod inepte alteri substituitur, profectum ab homine Gallo fuit, *Brodaeo* nimirum *Turonense*, quem tamen ego, tantum abest, ut insectari propterea velim, ut etiam verè lubenterque fatear multa fuisse ab illo viro rectè non in uno authore restituta. Nimirum aliquando bonus dormitat *Homerus* lo. *Leunclav. not. in Xenophon. p. 1068.*

Joannis Brodai Commentarii in *Epigrammata Græca*, excusi sunt *Basilea* Anno Dom. 1549. in Officinâ *Frobenianâ*.

Extant Notæ in *Martialem. Lug. Bat. 1619. 8.*

FRANCISCUS DUARENUS.

Clar. A. D.
MDL

G *Allus, Briocensis*, Jurisconsultus celeberrimus, obiit anno 1559. ætatis 40. Scripta ejus sunt : Commentaria in varios titulos *Digesti & Codicis*---- Disputationum Anniversariarum libri duo----De jure accrescendi lib. 2.----De ratione docendi discendique *Juris*----De Jurisdictione & Imperio----Apologia adversus *Eguinarium Baronem*---De Plagiariis---In Consuetudines Feudorum, Commentarius----De Sacris-Ecclesiæ Ministeriis, ac Beneficiis---Pro libertate Ecclesiæ *Gallicane* adversus artes Romanas defensio---Epistola ad *Sebast. Albespinam* Regis *Gallie* Oratorem Epistola de *Franc. Balduino*---Defensio adversus *Balbini Sycophantæ* maledicta.

Primus *Gallorum Franciscus Duarenus* è *Brioci* fano ad *Armoricum* oceanum genere nobili ortus explosis barbarorum glossematibus puros & limpidos veterum *Jurisconsultorum* fontes Juventuti aperuit : tum viva voce, dum apud *Biturigas* magno nationum omnium concursu profiteretur, tum Scriptis quibus etiamnum sibi ipsi superstes immortalis eruditionis & eloquentiæ laude commendatur. Fuit acerrimo quidem judicio, sed memoriâ minus felici, neque unquam nisi ex scripto prælegebat; eoque factum est, ut in *Germanico* itinere, cum à celebribus passim Academiis honoris causâ, ut ferè fit, ad prælegendum invitaretur, nec earum continuis votis & precibus obsequeretur, à nonnullis rerum imperitis & iniquè judicantibus habitus sit indoctior. Sed hoc inane vulgi de tanto viro judicium parva jampridem apud eruditos fama & existimatio facile superavit. *Scæv. Samaritan.*

Franciscus Duarenus, *Juris Scientiâ*, secundum *Andream Alciatum*, quem *Avarici Biturigum Cuborum Jus Civile* profitentem audiverat, suâ ætate clarissimus : ad quam & politioris literaturæ, & exactam antiquitatis cognitionem à Magistro suo edoctus adjunxit. *Duareni* nunc *Opera* in magno pretio, uti debent, apud doctos habentur. Sed Scriptis illius accidit, ut *Prælectiones* ex ore recitantis in Scholâ perperam plerunque ab Auditoribus exceptæ; quæque non eo consilio fiebant, ut ederentur; post ipsius mortem reliquis ejusdem operibus, quæ vivus publicaverat, nullo delectu admistæ sint : in quo insignis doctissimi viri manibus injuria facta est. *Thuan.* ad Ann. 1559.

Hunc Autorem *Cujacius* ipse plurimi semper fecit; cum inter quatuor *Franciscos* (*Franc. Duarenum, Franc. Conanum, Franc. Hottomannum, Franc. Balvinnum*) qui eadem ætate eandem scientiam profitebantur unum *Duarenum* sibi placere, cæteros *Jus* tantum deligurire diceret.

Duarenus præterquam quod eloquentiâ, dicendique genere suavi & facili omnes sui temporis *Jurisconsultos* superavit, docendi ratione maximè antecessit. Primus enim diu antè Methodicam docendi rationem non observatam iterum revocavit, restituitque. *Andr. Quenstedt.*

Quantum coluerit *Franciscus Duarenus Jurisprudentiam*, ejusque studia

dia promoverit, testantur tot ejus gravissimi viri opera. Docuit in celebri *Biturigum Academia*, totque discipulos habuit, ut omnium tunc temporis *Iuris Professorum* facile princeps haberetur. *Gul. Rovil. l. in Promptuar. Icon. Illustr. Viror.*

* *Duareni* liber de *S. Ecclesiæ Ministeriis* permittitur, si tamen correctus fuerit. Libellus verò eidem adjunctus, cui titulus est: *Pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ adversus Romanam Aulam Defensio Parisiensis Curia*, omninò prohibetur. *Index Roma impressus 1681.*

Hoc Ejus Epitaphium:

Viator, sparge humum floribus; Flos ille Jurisconsultorum Franciscus Duarenus hic situs est, doctrinâ, eruditione, moribus clarus. In Gall. atque in Belg. Academiis notus Tandem post innumeras in legali Palastrâ palmas adeptas terrenam Gloriam cum Cœlesti commutavit. A. B. Jodocus Vith. P. P.

Opera ejus simul prodierunt 1592.

CONRADUS GESNERUS.

Medicus, Philologus, & Polyhistor eximius, natus est Tiguri Anno 1516. Clar. A. D. Obiit. an. 1565. MDL.

Vir pius & omni genere virtutum ornatissimus, omnia *Naturæ* arcana perscrutatus magis cogitans de aliorum utilitate promovendâ, quàm propriæ salutis tuendæ curam rationemve suscipiens, in omni literarum genere; præsertim verò in Medicinâ, & Philosophiâ Naturali atque Philologia clarissimas lucubrationes edidit; erat enim Philologus & Polyhistor. doctissimus, lumen *Germaniæ*, & decus *Helvetiæ*. Scripsit penè infinita, quorum catalogum ipse edidit *Boissard. in Icon.*

Cujus mors omnibus sæculis deploranda. Vir longissimâ vitâ dignissimus: & quam exegisse videbitur iis, qui ætatem ejus ex librorum (quos plurimos ac utilissimos confecit, industriâ suâ illustravit & edidit) non ex annorum (quos vixit) numero metientur. Philosophiæ eam præcipuè partem, quæ Historiam Naturalem spectat, copiosissimis Scriptis explicavit; Antiquorum quoque complura monumenta, præcipuè Theologorum, primus in lucem edidit. Mortuum laudavit *Josias Simlerus*, & elegantissimo carmine *Theodorus Beza*, quò inter alia *Naturam* eum tanquam fidum suorum Sacrorum Antistitem plorare dicit, mutam deinceps futuram, nisi ipse mortuus loquatur. *Thuan. ad ann. 1565.*

Conradum Gesnerum, Tiguri honestis quidem, sed tenuis fortunæ parentibus natum inter ætatis nostræ clarissimos homines sua tum pietas tum eruditio, probitas denique singularis meritò collocarunt; ut plurimarum linguarum, ita

Q o o o 3 - omnium

omnium Physices partium, & intimorum *Naturæ* arcanorum usque adeo peritum, tamque diligentem ac laboriosum Scriptorem, ut si stylum excolere quàm simpliciter ex aliis optimâ fide collecta pleraque proponere maluisset, neq; mors illum immatura sustulisset, ætas hæc nostra in unico *Gesnero* cum *Varronem* alterum, tum *Plinium* quoque renatum fuerit habitura. *Theod. Beza* in Icon.

Conradus Gesnerus Tigurinorum decus immortale. *Casaub.* in Athen. l. 7. c. 18.

Verè sanctissimus, doctissimus, omnibusque numeris absolutissimus, & totius *Europæ* ornamentum. *Zanch.* Epist. l. 2. ad *Eulling.*

Conradus Gesnerus erat homo stupendæ eruditionis. *Konig.* in Biblioth.

Nobilis ejus fama, quam præclaris Scriptis suis sibi peperit, jampridem in omnes Orbis Provincias emanavit. *Casp. Wiser* Comment. ad *Mithridat. Gesneri.*

Conradus Gesnerus vir ut reconditæ eruditionis, ita indefessi laboris strenuam operam navavit in illustranda animalis omnis spirabilisque *Naturæ* Historia; cui præ cæteris palmam defero. *Levin. Lemn.* de Miracul. occult. Natur. p. 6.

Gesnerus verò ex Scriptis non tam ingenii, quàm laboris & industriæ laudem tulit, ut sunt omnes *Germani* in studiis laboriosissimis: quippe transcripsit quæ priores dixerant, & ipsis eorum verbis retulit. *Roland. Mares.* Epist. l. 2. Epist. 26.

Gesnerus de omnium animalium Historiâ fuisse scripsit, quam similiter materiam *Ulysses Aldroandus* immanibus voluminibus prosecutus est. Sed, liberè dicam, *Plinii* paucos de Animalibus libros pluris fecerim, quàm istorum de iisdem infinitos. *Idem* ibid.

Utilem in bonis Auctoribus convertendis operam navassent *Conradi Clauferus*, & *Gesnerus Tigurini*, nisi eos nimia licentia extra metas abripuisset. *Huet.* de clar. Interpret.

Gesnerus multæ ac variæ lectionis, summæque diligentiae: Auctor minimè contemnendus. *Scaligerana* 1^a p. 79.

Conradus Gesnerus inter Universales & perpetuos Catalogorum Scriptores principatum obtinet, vir maximis suis laboribus optimè de Rep. literariâ meritus. Fuit enim & vertendo & colligendo omnium diligentissimus. Injuri sunt & ingrati in bonum virum exteri quidam, qui ejus Scripta passim traducunt, ut non satis accurata, & solò labore, nullò verò ingenio, spectanda: Quod familiare solet esse in *Germanos* convitium omnium exterorum; qui, si non haberent à *Germanis* congestas rei literariæ opes, angustius certè secum habitarent. Adeo (quæ *Vossii* Præfat. in *Theol. Gentil.* querela est) laudis nihil sperandum, quocunque etiam iudicio adhibito, propter ambitiosulos istos in strenuâ inertiam & ingenii & facundiæ laudem solis sibi vindicantes, aliis relinquentes duntaxat laboris gloriam cum *Arcadico*, ut loquuntur, pecore communis. Etiam *Gaddius*, tenuis & jejunos Scriptor minutam diligentiam in illo reprehendit, qui ipse montes parturiendo non nisi mures parit. *Rolandus* quoque *Maresius* in Epistolis suis Philologicis, opere docto, *Gesnerum* alicubi ut *Locorum Communium* Scriptorem exagitat, cum *Gesnerus* & *Gesnero* similes inter eos fiat, qui *Sylvas* serant, ut habeant alii, quas cædant

& excidant. Non nego quidem, novos inesse & errores ejus Autoris Scriptis, sed illos facile absorbet improbus labor ac insignis ejus utilitas. *Æquius de viro isto Jonsius Hist. Philos. lib. 3. c. 20. & Bailletus tom. 2. pag. 15. judicat.* Considerandum enim, quot quantisque laboribus unus vir districtus fuerit, Physicis, Medicis, Philologicis; quanta seculi istius ob meliorum editionum defectum imperfectio. Quin potius tota ipsi posteritas ob summa illa & Herculeæ in re literariâ merita obstricta est. Infinita propemodum sunt & incredibili, quæ vir ille nondum 1. annos natus, cum moreretur, in omni studiorum genere perfecit. Unus penè Bibliothecam scripsit. Quàm honorificum *Julii Caesaris Scaligeri de Gesnero* fuerit judicium, ex iis literis *Sylvii, I. C. Elui, Scaligeri*, colligas, quæ in *Siberianis Epistolis* p. 459. habentur quibus ille *Gesneri* amicitiam ambit, eumque rogat, ut suo testimonio paternorum Scriptorum Splendorem gloriamque augeat. *Tuam*, scribit ille, *autoritatem tanti facio, ut nullius amicitiam magis petam, alium magis colam neminem* *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 199. 200.*

Dignus quoque qui memoretur *Conradus Gesnerus* anno 65. superioris seculi mortuus, qui inter Scriptores plurimos, quos in *Pandectis & Bibliothecâ* recenset *Philosophorum* quoque *Poëtarum, Rhetorum*, libros & plerumque vitam exponit, idque industriâ, quâ potuit, summâ. Quem ejus laborem *Josias Simlerus* pari felicitate postea auxit. Utut verò mendis scateat ista Bibliotheca quàm plurimis, longè plus tamen laudis ob ea, quæ benè dicuntur, quàm reprehensionis, ob menda nonnunquam levia meretur. *Jo. Jonsius de Script. Hist. Philos. p. 310.*

Conradus Gesnerus vir fuit insignis non modò eruditione sua non vulgari, sed etiam humanitate, integritate & pietate quibus ornatus fuit. In Theoria & in Praxi Medicinæ excelluit. Hujus illustre dedit specimen sanatione maximi ægrorum numeri qui incurabiles censebantur, quippe qui diversis Apoplexiis, Hydropibus & Epilepsiis laborabant. Ingentem incomparabilium Scriptorum catervam post se reliquit; adeo ut cum ratione dixerit *Beza*, unicum *Gesnerum* tota claruisse Scientia quæ divisim in *Plinio & Varrone* deprehensa fuerat-----*Gesnerus* contexuit ipse Bibliotheca sua propriæ vitæ Historiam, in qua unum observatu dignum scripsit. Ingenuè nimirum fateretur Opera sua tam accuratè & tam diligenter elaborata non esse ac exoptandum foret, eò quòd propter fortis suæ miseriam teneretur libros ad victum sibi comparandum elucubrare, & proinde eadem sine mora evulgare coactus à binis illis inexorabilibus Deabus paupertate videlicet & necessitate, otio non frueretur sufficienti, ut eum perfectionis gradum attingerent ad quem illa perducere potuisset, si solius gloriæ stimulis ad scribendum impulsus fuisset. Veruntamen, addit deinde, ne confessio mea despicabiles reddat libros à me vulgatos, hoc de me predicare ausim quòd omnes illos quodammodo superent qui in eadem argumenta quæ ipse pertractavi conscripti fuerunt. *Anton. Teissier Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.*

Ejus Opera omnia prodierunt *Erancofurti Ann. 1617.*

Hoc.

Hoc ejus Epitaphium Tiguri in Helvetiâ:

*Ingenio vivens naturam vicerat omnem,
Naturâ victus conditur hoc tumulo.*

*Plinius hic situs est Germanus, perge, Viator,
Gesneri toto nomen in orbe volat.*

* *Conradus Gesnerus in Romano Indice inter Hereticos Primæ Classis rejicitur.*

P E T R U S N A N N I U S.

Clar. A. D.
MDL.

A *Lemariâ Hollandiæ Oppido natus, Canonicus Atrebatensis, comis & blandi vir ingenii, Conrado Goclenio in Latinarum literarum professione, communibus omnium votis succenturiatus est. Carus in primis, ob singularem eruditionem, excellentibus in Belgio doctrinâ viris, summâq; dignitate præditis in his Nicolao Everardo Præsidi Mechliniensi, doctissimisque ejus libris; & Atrebatium Antistiti Antonio Perrenoto, post Cardinali, & aliis. Famâ deinde, ut fit, indies magis magisque notus, ab Italis, præsertim à Jacobo Flisco, Genuensi, Episcopo Savonensi, magnis stipendiis in Italiam invitatur. Cumq; linguâ utraque doctissimus, atque in Auctoribus tum sacris tum profanis, egregiè versatus esset; multas utriusque generis Scriptorum veterum, Demosthenis, Plutarchi, Synesii, & de Christianis Athanasii, Chrysostomi, Basilii, Athenagora, aliorumque lucubrationes Latinâ civitate donavit. Sed & è suo ipse penu plurima deprompsit, in his Miscellaneorum libros decem, Panegyricas & Litterarias Orationes totidem, quique præ cæteris Scriptis palmam obtinent, Dialogismos Heroinarum septem. Nam in hoc genere regnasse eum, præter Italos acuti judicii homines memorat Cornelius Musius. Scripsit & in Cantica, ac Salomonis Sapientiam Commentarium, itemque Notas ad Ambrosii adversus Symmachum Relationem. Psalmos quoq; Davidis plurimos non infeliciter versibus reddidit: quos cum Iacobi Latonii Psalmis Plantinus evulgavit. Moritur Lovanii 1557. ætatis 57. pro funere à successore Cornelio Valerio laudatur. Tumulum ipsi in D. Petri basilicâ gratis discipulus Sigismundus Fredericus Fuggerus posuit. Aub. Miræus.*

Conrado Goclenio vitâ defuncto, Nannius unus, qui succederet, dignus omnium calculis est judicatus. Vir fuit ingenio facili, ad quidvis prompto, & ad humanitatem omnem ac festivitatem facto: viris in Belgica, & extra, magnis carus ac gratus. Valer. Andreas.

Petrus Nannius, Lovanii diu in Buslidianâ Scholâ Græcam Latinamque linguam magna eruditionis non vulgaris laude professus, multis ingenii sui editis monumentis, quibus rem literariam multum promovit. Thuan.

Utrâque linguâ doctissimus, atque in Auctoribus cum sacris tum Prophanis egregiè versatus. Melch. Adam.

Vir Gracè Latinèque peritissimus, *Franc. Sueri.*

Vir insigni literaturâ, qui utrâque facundiâ valet. *Lil. Gyrard.*

Criticus diligens vocatur. *Dempstero.*

Viros aliquot insignes, & Professores habuit Collegium *Buslidianum*: inter eos *Petrum Nannium*, qui alios post se, ut meum judicium est, reliquit, & fortasse relinquet. *Lips. Lovanium* l. 3. c. 4.

Ubi in eas difficultates atque angustias incidimus, è quibus nos incolumes evadere posse diffidebamus; doctissimorum virorum, & quorum in literis magnum atque acre scirem esse judicium, auxilium expetendum mihi esse putavi: è quibus præcipuus, ac in ea re promptissimus fuit D. *Petrus Nannius*, Latinæ Linguae apud *Lovanienses* Professor, cujus insignis ac rara eruditio tam est *Orbi* nota, ut me præcone non egeat, qui incomparabili suâ humanitate egregiam mihi navavit operam; & quem eo quoque ad hoc impulsi, ut *Ambrosianas Epistolas*, in quibus permulta sunt, quæ non omnibus sunt obvia, suis Scholiis illustraret. Quod sanè ab eo factum est tantâ diligentia, tantâque doctrinâ, ut si non aliàs, vel hoc saltem nomine, *Ambrosii* hanc novam Editionem plausibilior rem gratioremque futuram sperem. *Ioan. Coster.* in Epist. Dedic. *Ambros. Oper.* præfix. An. 155.

Opera ejus testantur eum fuisse bonum Criticum, excellentem Grammaticum, peritum Oratorem, Theologiæ, Juris & Mathematicarum gnarum fuisse. *Moreri* Majori Dictionario Gallico.

Pauca in Sacris & Profanis sublimia occurrunt, apud *Græcia* veteris & antiquæ *Romæ* Scriptores, ad quæ penetrans illud ingenium non pertigerit & eximiis suis Operibus nobis non elucidaverit; Operibus inquam, quibus insigne *Nannii*, nomen reviviscet vel invita annorum serie, quæ non minori amore quàm veneratione à Doctis excipientur. *Isaac. Bullard.* Acad. Scientiarum Gall.

Locum etiam suum in *Interpretibus* tuetur *Petrus Nannius*; fidus *Sententiarum* explicator ætæque illud mirè se expressit. *Huet.* de Interpret.

Dominus *Hermant* scribit eum Beati *Athanasii* sensum sic pervertisse, pluribus locis, ut cum nobis explanare debuisset, quæ obscura in *Græcis* extabant, in plures errores impulerit Authores qui ejus versionem secuti sunt, adeo ut hi, auctoritate quam adepti erant, plures alios deinceps fefellerint. *Godefrid. Hermant,* Præfat. in Beati *Athanasii* vitam, Gall.

Eruditio singularis in exquisitissimis scientiis, & in omni politiorum literarum *Græcarum & Latinarum* genere, Viri usque adeo docti ac fuit *Petrus Nannius Alehmariâ*, Urbe maritimâ Septentrionalis *Hollandiæ*, oriundus, amplum temporis spatium exigeret, vel ad simplicem ejus adumbrationem delineandam; ut pote quâ dignus evasit qui censeretur inter primos Gentis suæ Literatos, & iis æquipararetur, qui immortalis famæ pennis sub *Europæo* cœlo gloriosi volant. Vividissimo & ad omnia prompto ingenio valuit. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum Italicè.

*Ejus Scholia in *Sapientiam Salomonis*, in multis locis expurgantur in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Ejus miscellanea tom. I. Lamp. Crit. Gruteri continentur.

Hoc ejus Epitaphium :

Petro Nanno Alcmariano, Presbytero & Canonico Atrebatensi, Viro Doctissimo, Humaniores Literas in Collegio Buslidiano, annos xviii. professo: Sigismundus Fridericus Fuggerus, Baro in Kirchberg & Viana B. M. & Amico paterno Memor. virtutis ergo jussu parentis pos. Vixit annos LVII. Obiit Cl. I. LVII. XII. Kal. Augusti.

Nanni Castalidum decus Sororum,
Quisquis te videat, tuosque foetus,
Haud Nanum vocitet; sed ô Giganta.

ANTONIUS GOVEANUS.

Clar. An. D. **L**usitanus, Anno 1565. ex immodico peponum usu obiit. Primum Tolosa, MDL. deinde Divona Cadurcorum, postea Valentia & Gratianopoli Jus Civile professus est.

Scripta ejus hæc sunt: Variæ Lectiones---De Substitutionibus Commentarius---De Jurisdictione libri duo---Ad L. Gallum Aquilium lib. I.---De Jure accrescendi lib. I. Commentarii in titulum digesti ad legem Falcidiam---Animadversionum liber unus---Castigationes in Virgilium & Terentium---Enarrationes in Ciceronis Orationem contra Vatiniū---Critica Logices pars certans cum Ciceronis Topicis---Commentarius in Ciceronis Topica---Comment. in priores libros Epistolarum ad Atticum, & libros de Legibus---Responsio ad Petri Rami calumnias pro Aristotele---Epigrammat & Epistolæ---Porphyrī quinque vocum Traductio Latina.

Is genere Lusitanus, sed adoptione, [sicut ipse, quo erat animi candore, palam profitebatur] Gallus, cum puer & litterarum rudis ab Andrea Goveano Patruo in Galliam adductus esset, tantâ felicitate in humanioribus studiis ingenium exercuit, ut nemo purius Latine scriberet, nemo versus elegantius pangeret. In Philosophiâ verò Aristotelicâ tantum profecit, ut ejus patrociniū jam tum in illa juvenili ætate contra Petrum Ramum ejus importunum oppugnatorem magna cum laude suscepit: Postea, quasi omnium scientiarum æquè capax ingenium illius esset, quodque singuli in singulis, ipse unus in omnibus præstare posset, ab Emilio Ferreto, qui Avenione jus Civile docebat, cum Lugduni privatis studiis intentus desideret, ad illius perplexæ scientiæ professionem evocatus est; in quâ rursus exiguo tempore tantos progressus fecit, rationem veram enodandarum ex antiquitate spinosarum Juris Questionum statim animo complexus, ut Jacobus Cujacius, cum

Tolosa

Tolosa ante undecim annos in *Vlpiani* titulos scriberet; jam tum testatum reliquerit, *Goveanum* ex omnibus *Iuris Justiniani* Interpretibus, quotquot sint aut fuere, unum esse, cui, si quærat, quis excellat, *palma* deferenda sit. *Thuan.* ad an. 1565.

Goveanus communi doctorum suffragio hoc affecutus est, ut & Poeta elegantissimus, & summus Philosophus, & præstantissimus *Iuris* Interpretes haberetur. *Konig.* in Biblioth.

Author *Bibliotheca Delphinatûs* asseverat illum fuisse accusatum, quod de *Numine* perperam *Valentia* locutus esset, adeo ut ipsi incubuerit eam culpam à se depellere; quod & præstitit eximia oratione quæ Manuscripta quondam visa fuit, in Bibliotheca *Enemundi de Rabat*, primarii Præsidis in *Senatu Gratianopolitano*. Gallicè.

Adolescens [*Jacobus Cujacius*] *Antonii Goveani* Jurisconsulti ingenium admirabatur, sed indiligentiâ hominis notatâ, nihil deterritus est, deterritum iri se dicens, *Iure* tractando, si homo *Lusitanus* tanto ingenio, tamque subtili, labores *Civilium* studiorum seriò suscipere ac subire voluisset. *Papio. Masson.* in *Elog. Jac. Cujac.*

Goveanus doctus erat vir, & Valens dialecticus, optimus Poeta *Gallicus*: nec enim *Hispanum* judicaveris, adeo benè *Gallicè* loquebatur. *Scaligerana* 1.

Calvinus vocat illum *Athenum*, cùm non fuerit; debebat illum melius nosse. *Scaligerana* posterior.

GULIELMUS POSTELLUS.

Barentonius Normannus, centenario proximus Anno 1581. obiit.

Scripsit varia, inter quæ primum locum obtinent: Tractatus de Republicâ *Atheniensem*.---Cosmographia S. Terræ---Liber de *Hetruriâ*---Clavis Absconditorum---Linguarum duodecim differentium Alphabetum---De Candelabro *Mosis*---De Orbis Terræ concordia.

Hic apud *Barentonium Normannia* vicum obscuris ortus parentibus cùm ingenium apprimè capax & ad concipiendas artes idoneum à Naturæ bonitate accepisset, melioris disciplinæ subsidio destitutus, eâ nitidioris eloquentiæ facultate caruit, quæ una maximè doctorum hominum scriptis dignitatem atque splendorem afferre potest. Adolescentiam vix attigerat, quando ipse adhuc docendus difficile docendi munus aggressus est: cùmque multos vitæ annos in vicinorum liberis erudiendis, ac perpetuo studiorum labore traduxisset, tandem è *Ludimagistro Pagano* creatus à Rege peregrinarum linguarum professor in urbem venit, editis locupletibus Commentariis, quibus duodecim inter se differentes & variæ linguæ superbâ doctrinæ ostentatione explicantur. Neque multò post visendi Orbis cupiditate incensus reliquit *Galliam*, confectaue sedecim annorum peregrinatione, *Venetis* demum consedit, ubi nescio cujus mulierculæ præstigiis absurda quædam & impia de Religione commentus est, quæ deinde *Lutetia* frequenti auditorum turbâ publicavit: cùm se morte obitâ revocatum

Clar. An. D.
MDL.

ad superos & juvenili ætati restitutum ineptè mentiretur. Magna quidem stolidæ Plebis admiratione, præsertim eorum qui ante profectiorem eum noverrant, quod videlicet meminissent jam verulum & canescentem hinc abiisse, quem longo post intervallo reducem nigrante barbâ & ævi flore conspicuum cererent. Sic enim eos captabat, simulatoque per pigmenta miraculo fidem suis nugis atque auctoritatem conciliare conabatur. Sed urgente magistratu violatæ persuasionis reus aufugit in *Germaniam* & in *Ferdinandi Cesaris* aulâ tamdiu fuit, dum recantatis erroribus in patriam redeundi & publicè profitendi facultas à Principe reddita est. At cum eodem recidere videretur, ex Senatus decreto in *D. Martini* Monasterium relegatus est. Quo in secessu viribus integris ad alterum & octogesimum hujus seculi pervenit annum centenarioque proximus interiiit. *Samarthan.* in Elog.

De *Postello*, *Henricus Stephani* narrat introductione tractatûs de *Conformitate Miraculorum antiquorum, & novorum*, cap. 14. pag. 100. illum publicè dixisse quod, qui bonæ Religionis speciem efformare velit, eam ex tribus istis Christianâ, Iudaicâ, & Turcicâ conflare debeat. *Henricus Ernstius observat. variar. lib. 2. cap. 36. Postellum* à quibusdam libri de *tribus Impostoribus* autorem haberi ait. Sed summa ipsi hac imputatione injuria infertur: Ego enim hunc inter *Atheos* vel *Deistas* referre nolim, quod & *Theophilus Raynandus* facit, qui *Deistarum* parentem vocat, qui *Deum unum* admittere contenti cætera Christiana Mysteria pro fabulis haberent. Nam omnia alia testatur liber ejus *De Nativitate Mediatoris ultima*, quem inter *Anonymos* relatum miror apud *V. Placcium*, cum ejus nomen in fronte libelli extet. Hunc qui legerit, illum à Christo & Christianis Mysteriis universam rerum naturam quasi suspendisse deprehendit. Multa alioquin habet, quæ cum receptis in Ecclesia sententiis pugnant errores quoque multos in Religione; paradoxæ in illo multæ sunt doctrinæ quarum intuitu potius ad *Hereticos* & *Enthusiastas*, quàm ad *Atheos* referendus videbatur. Quod de formandâ religione ex Christianismo Turcismo & Iudaismo dixit, fortè eò pertinet, quod multa Christianorum monumentorum *Λειτουργία* in ipso Alcorano aliisque, qui apud Orientales & Iudæos extant, libris deprehenderet. In Iudæorum quoque vetustioribus libris, quos supposititios aliqui existimant, multa ille Mysteria venatur, non ad infringendam, sed potius stabiliendam religionem Christianam. Ille, quem de *Etruria Originibus* scripsit, liber integra capita pro veritate Religionis Christianæ inferta habet; ut mirari satis non possim, quid in mentem venerit *Rainando*, qui illum Religioni Christianæ adversum faciat. Sed multa sunt in *Rainando* inepta & falsa de Scriptoribus judicia. De *Postello* legi amplius potest *Popelinière* in libro Gallico *l'Histoire des Histoires*, lib. 8. pag. 443. Ego, etsi in illo aliqua damnanda & heterodoxa, aliqua superstitioni propiora agnoscam; multa tamen acutè excogitata, & profundam doctrinam spirantia deprehendo. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhist. p. 73. 74.

Postellus, non sine honore mihi nominandus, quippe qui nobis *Arabica* linguæ præceptiones tradiderit. *Bibliand. de Rat. Commun. omn. ling. c. 2.*

Postellus

Postellus, Abyssus Scientiarum dictus, Polyglottus, Mathematicus, Cabballista insignis. Ejus, de *Orbis Concordia*, liber præ reliquis laudatur. *Hofman*.

Vir capite motus *Postellus*, & non integræ omnino Phantasiæ, magnus Peregrinator & Mathematicus & Hæretica pravitate nonnihil adpersus. *Franc. Bacon*. de longævit. & brevitat. Vit. in Hom. sect. 19.

Guilielmus Postellus ingenii fuit admodum capacis, *Linguarum Orientis* intelligentissimus variâ doctrinâ instructissimus; sed quam somniis, ac nugis suis, multum fœdarit. *Voss*. de Mathemat. p. 257.

Quidam *Agyrta* nostris temporibus ausus est sese ipsum *Iohannem* palam profiteri, quem insanus, sed nihilominus sceleratus *Postellus* sese animam *Adami* habere jactitans, fratrem suum *Lutetia* vocitabat; & ille quidem *Tolosa* fuit crematus, *Postellus* verò, cùm hæc scriberem, adhuc *Lutetia* post tot blasphemias à *Sorbonistis* etiam ipsis tolerabatur. *Theod. Beza* in *Iob*. 20. ver. 22.

Postellus excellens Philosophus, Cosmographus, Mathematicus, Historicus stultus linguarum non ignarus, sed nullius ad unguem peritus. Invideo illi *Arabicam* linguam. *Scaligerana* 1. p. 125.

Postellum Syrus docuit, neminem vidi qui *Postello* meliùs scriberet; fuit verè stultus, nam alioqui fuisset combustus: per vicos currebat. Fecit librum debere fœminas per fœminam salvari, ut viros per *Christum*. *Postellus* erat stultus; fuerat receptus a *Jesuitis*, postea fuit rejectus ab illis extra Societatem. *Scaligerana* posterior.

Si quis *Postellum* item commendare veller, ut commendari non posset magis, sufficeret ea notare quibus institutum de illo sermonem *Jacobus Gualterius* concludit, ubi [*Lutetia*] & ipse anno 1578. docentem audivi, tanto auditorum, quasi ad recidivum & inusitatæ ætatis *Doctorem* accurrentium numero, tantaque ingenii, doctrinæ multiplicis, ac memoriæ demonstratione, ut vix credi possit, dixeritque aliquando vir acris judicii *Maldonatus* illum allocutus, *Mirari se talem in Mundo virum existere, cujus utique quot verba, tot essent apophthegmata*. *Iob. de Lannoy* in lib. de var. *Aristot.* fortun. in *Acad. Parisiensi*, p. 69.

Guillelmus Postellus ad reliquos vitæ dies relegatus fuit in Monasterium *S. Martini* Camporum *Parisis*; ubi ob profundam (quamvis confusam) ejus Doctrinam, unius Monachi portio ad victum ei fuit assignata: & intra illud Claustrum annos octodecim mansit, ubi supremum diem obiit, anno 1582. plusquàm centum annos natus. Eum illuc inviseram concomitantibus *Carolo & Bartholomæo Maré*, *Parisiensibus Bibliopolis*, ad ipsi ostendendos libros quosdam manu exaratos *Arabico* idiomate, quos deinde excellentissimo, & eruditissimo illi *Josepho Scaligero* donavi. E quibusdam autem cum ipso sermonibus habitis circa Philosophiam & aliqua Theologiæ capita, cognovi eum aut mentis compotem non esse, aut saltem nequam aut malignum esse virum. Observavi præterea eum ambitione & arrogantia summa turgidum esse; Nam post plures chimæricos sermones in quibus nihil capiebam, nec forsitan ipse quid diceret intelligebat [inter quos impudens ille asseveravit quemlibet qui eadem qua ipse notitia & scientia instructus esset, nonnunquam moriturum] cœpit postea

in defunctum Reverendissimum *Carolus* Lotharingæ Cardinalem mille convitia eructare, innumerique ambagibus Prophetam quendam sese venditare tentabat. *Anton. Verderius* Bibliotheca sua 1585. Gallicè.

Guillelmus Postellus eo ingenii vigore, eo acumine, atque memoriâ pollebat, ut prodigium quoddam censeretur; Genius erat universalis, qui nihil ignorabat, quique in linguarum notitia cum primis excellēbat. Præter Latinam, Græcam, Hebraicam, Chaldaicam, Syriacam, adeo callens erat earum quatum hodie usus est, quas viventes dicunt, ut totum terrarum orbem absque Interprete se peragrarē posse jactaret. *Franciscus* primus qui litteras amabat, & Regina *Navarra* quæ docta erat, Postellum tanquam Mundi miraculum suspiciebant Maximi Dynastæ, & inter alios Cardinales *Turnonensis*, *Lotharingus* & *Armeniacensis* ejus colloquia quærebant, eumque ut Principem quadantenus colebant. Doctissimis admirationi erat, & de ipso dici solebat tot Oracula quot verba ex ipsius ore prodire. Sed eruditus ille vir præ nimia Rabbiorum lectione, & Astrorum contemplatione, tam absurdas opiniones animo concepit, ut dicere ausus sit *Iesum Christum* in Terram denuò venturum, & hoc adventu Monialem quendam *Venetis* sibi cognitam Fœminarum Redemptricem fore, quemadmodum *Iesus Christus* Virorum Redemptor fuerat, Librumque de hoc argumento conscripsit, quem etiam inscripsit, *De Virgine Veneta*. *Anton. Teissier*. Gallicè.

Tales esse possunt 4. libri de *Orbis Terra Concordia Gul. Postelli Barentonii*. In quibus fermè solis nihil quod ineptum aut ridiculum non esset immiscuit, sed universam religionum omnium informationem instituit; nostramque præsertim rationibus tam propriis, quàm ex aliarum confutatione desumptis, valdè quidem acutè subtiliterque confirmat & stabilit. Idem Author in libris de *Rep. Turcarum*, quos nondum pariter luxatâ mente composuit, Relig. *Mahometica* summam, nihil quidquam vel minutissimarum ejus ceremoniarum prætermittens, complexus est. *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Politic.

De *Postelli Grammatica Arabica* penè exciderat monere eam ex vulgariis *Arabum* Magistroeum præceptionibus collectam esse, ut non nisi *Interpretis* vice functus sit: quare eum bonam operam navasse, deque *Arabismo* eo nomine optimè meruisse, dubitandum non est. Sed de eo hoc certo prædicare possum, eum *Arabica* linguæ non adeò, quantum videri volebat, peritum fuisse: Nam præter quædam, quæ parum cavisse videtur in *Historia Orientali*, ex familiari ejus colloquio id planè deprehendere potui: Eodem enim cubiculo usi sumus, & meo lecto illi cessi, quum sperarem me ex ejus congressu quotidiano aliquem fructum percepturum: sed nondum hebdomadam integram mecum habitaverat, cum in carcerem conjectus fuit, homo, quem insania ab omnis malitiæ suspicione vindicare poterat. Et qui aliter de eo judicant longè decipiuntur. Imperitiam *Arabismi* potes animadvertere, ex Interpretatione primi capitis *Alcorani* quam *Matrem* vocant *Mussulmanni*, quam omnem præter tria aut quatuor verba, infeliciter reddidit. *Ios. Scalig.* in Epist. 362. ad *Steph. Vbertum*, p. 648.

A *Guilielmo*

A *Galileo Postello* è variis linguis quamplurima Latine exposita sunt. Fidem quidem & pressam; doctrinae quoque, & ingenii notis distinctam ac operosam & anxiam interpretandi rationem eruditus ille vir executus est. *Huet. de Clar. Interpr.*

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Classis locum habet in *Indice Tridentino*.

Extat de Magistratibus *Atheniensium* liber, *Basilea*, 1551. 8.

Extat de *Hebruræ* Origine, sive de ejus Institutis, Religione ac moribus vetustis Opus *Florentiæ* 1551. 4.

Extat absconditorum à constitutione Mundi Clavis. Additus est Index ab eo conscriptorum librorum *Amstelod.* 1646. 12.

Hoc ejus Epitaphium, *Adriano Tarrifero* Med. auctore:

*Postellus postquam peragravit, plurima passus,
Pro pietate, polos Parisius petiit.*

Obiit sexto Septembris 1581. annos natus 96. *Phil. Labbe* in *Thes. Epit.*

ANDREAS TIRAQUELLUS.

Fontiniacensis *Pictor*, Jurisconsultus & Senator *Parisiensis* anno 2558. vivis excessit. Clar. An. D.
MDL.

Reliquit amplissimos Commentarios de Nobilitate: de Primogenitis: de Legibus Connubialibus: Scholia in *Alexandrum* ab *Alexandro*, &c.

Sub exitum anni 2558. *Andreas Tiraquellus Fontenaii* in *Pictonibus* loco honesto natus, ultimum diem clausit; cum vario literarum genere excultus, tum celeberrimus nostræ ætatis Jurisconsultus, eaque solâ commendatione in *Burdigalensem Senatum* *Francisco I.* dein in *Parisiensem* ab *Henrico II.* cooptatus: ubi magna cum laude consenuit, æquè ingenii ac corporis numerosâ fecundus prole: cum singulis annis singulos libros ac liberos, *Reipub.* daret; magno non solum in præsens patriæ suæ ornamento, sed ad sempiternam *Galliæ* gloriam. *Thuan.* ad ann. 1558.

Quem hominem (*Tiraquellum*) undecunque ad immortalitatem fuisse natum diceres: cum & numerosam sobolem ex honesta uxore suscepit, quæ genus propagaret, & ingentem librorum numerum ediderit, qui nomen æternitati consecrarent. In quo mirum adeò illud fuit, quòd vir gravissimus & in studiis forensibus assidue occupatus tantum otii nancisci potuerit, ut tot lucubrationes non *Juris* modò scientiâ, sed omni disciplinarum genere refertissimas meditari non desineret. Unde operosa illa tum de *Retractu* tum de *Nobilitate* volumina, itemque de *Legibus Connubialibus*, & alia quamplurima in lucem exierunt immortalitate dignissima: quæ vir amplissimus *Michael Hospitalis* ejus id temporis *Collega* pereleganti poemate commendavit. *Scævol. Samaritan.*
Tiraquellus,

Tiraquellus, regius Professor *Lutetiae*, celeberrimus *Iurisconsultus*, vir tantæ ac tam variæ lectionis, quantæ nec superiori, nec nostra ætate ullus. *Valentin. Forster. Hist. Iul. Civil. l. 3. c. ult.*

Andreas Tiraquellus, *Jurisconsultus*, & *Philologus* diligentissimus omniscius. *Dempster.*

Floridissimus *Alexandri Alexandrai* Scholiastes, in libris de *Nobilitate*, de *Primogenitis*, de *Legibus Connubialibus*, infinitâ multiplicis eruditionis congerie laboriosissimus. *Bonifac. l. 15. c. 8. Ludic. Hist.*

Unum hoc meritò in *Alexandro Alexandreo* improbari solet, quòd eorum unde profecisset, dissimularet autores. Sed huic vitio medicinam fecit doctissimus *Tiraquellus*, qui digitum ad fontes intendens, unde quæque hausta essent, indicavit *Voss. de Hist. Lat. p. 609.*

Quæ hîc in medium afferemus, debemus clarissimis viris *Andreas Tiraquello* *Jurisconsulto*, *Carolo Sigoni*, & *Barnabæ Brissonio* *Jurisconsulto*, qui tantâ industriæ laude ritus eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi videatur. *Rosin. de Antiq. Rom. ubi de Nuptiis agit.*

Accusatus fuit quòd nimia scientiæ suæ opinione turgeret, quòd supra modum gloriam & honorem ambiret, quòd eos despiceret qui sententiæ suæ oblectabantur. Veruntamen *Tiraquelli* libri tanto in pretio erant, dum ipse viveret, ut *Bartholomæus Chassaneus* celebris *Iurisperitus* eorum plures paginas exscribere non dubitarit, quibus Opera sua exornaret, de quo conqueritur *Tiraquellus*, Tractatibus suis de *Legibus Connubialibus* & de *Retractu*, ubi & sui apologiam texit adversus eundem *Chassaneum*, qui ipsum insimulaverat quòd plura hausisset ex *Cœlii Rhodigini* veteribus *Lectionibus*. *Teissier Elogiis Virorum Illustr. Gallicè.*

Teruntur manibus *Alexandri* ab *Alexandro* *Iurisc.* *Neapolitani* *Geniales Dies*, quibus & *Varro* ille *Gallicus* *Andreas Tiraquellus*, non minus πολὺ τέκνος quàm πολὺ γέγονος ἢ πολὺ βίβλος tantum impendit curæ atque operæ, ut quæ ab *Alexandro* brevius, & sine Auctorum mentione dicta essent, *Commentariis* illustraret suis. *Conrad. Rittershus. Epist. ad Cent. 3. Meditat. Hist. Camerarii.*

Andreas Tiraquellus *Jurisconsultus* celeberrimus & *Regius* in *Curiâ Parisiensi* *Senator*, jure omnium suorum æqualium doctissimus erat existimatus Laboris ingentis admodum patiens, scripsit & doctissimè quidem est interpretatus plures nobilissimos titulos *Iuris*. Inter alia, scripsit super tit. de *Legibus Connubialibus*, & *Iure maritali*, magnum volumen inscriptum, de utroque *Retractu* *municipali* & *conventionali*, Opus maximi pretii & monumenti. *Gul. Rovil. in promptuar. Icon. Insign. Homin.*

Theodorus Beza in *Epigrammate* quodam hunc Auctorem appellat, *Alterum seculi nostri Varronem*. *Copiosissimus Calepinus Iuris* vocatur *Forstero de Success. ab Intest. c. 12.*

Non sine magna ratione dixit *Dominus Thuanus*, quòd quemadmodum *Tiraquellus* *Reipublicæ* plurimos tradiderat libros, sic & ingenti *Civium* numero ipsam locupletaverat: asseveratur enim quod plusquam triginta liberorum parens fuerit

fuerit ex legitimo connubio susceptorum. *Ant. Teissier. Elog. Virorum Erud. Gall.*

In Effigiem *Andreae Tiraquelli* hoc Hexastichon
composuit Auctor Anonymus :

*Jam nihil est , venerande senex , quod pulla sororum
Stamina , vel Stygias quod verearis aquas.
Subtrahet hac vultus morti pictura : perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lachesis tibi neverit horam ,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.*

Extant Opera ejus Juridica 7. Tomis *Frankfurti* 1616.

PETRUS VICTORIUS.

F *Lorentinus* , natus est anno 1499. Obiit anno 1585.

Exaravit variarum Lectionum libros 38. Annotationes in *Varronem*, *Ca-* Clar. A. D.
tonem & Columellam : Commentaria in libros *Aristotelis* de Arte Dicendi, MDL,
de Poeticâ, de Moribus , & de Republicâ : *Castigationes* in *Ciceronem* : Anno-
tationes in Epistolas *Ciceronis* , Scholia in *Æschylum* : Orationes & Epistolas :
libellum de Urbis *Romæ* Regionibus & Locis : Commentarios in *Demetrii*
Phaleræi librum de Elocutione.

Petrus Victorius longævâ ætate id consecutus est, ut *literas* in *Italiâ* renascen-
tes & penè extinctas viderit. De quo pauciora eo mihi dicenda sunt, quod ejus
pleraque monumenta extant, quibus *humaniores literas* , & antiquos *Scriptores*
tam *Græcos* quàm *Latinos* magnâ fide ac diligentia recognitos explicavit. *Thuan.*
ad An. 1585.

Petrus Victorius , princeps ingeniorum sui temporis , judicio valebat acerrimo , ac eruditione magnâ , quæ cum pari conjuncta erat modestiâ. Illi uni plus *Cicero* debet, quàm reliquis omnibus, qui in eo perpoliando tempus studiumq; posuerunt, quorum plurimos superius illud felix seculum tulit , *Italia* præcipue omnis eruditionis, quæ in illâ reffloruit , parens : Horum enim plerisque cultum quidem refert acceptum , sed *Victorio* salutem. Non inficior alios etiam solertes & doctos viros multos nævos *Tullio* deterfisse , sed *Victorius* tot gravia vulnera, tot latentia & suppurata, quæ bonam valetudinem mentiebantur , in eo sanavit *ulcera* , ut principem inter omnes locum obtineat. *Joan. Georg. Grævius* præfat. ad *Ciceron. Epist.*

Petrus sanè *Victorius* , magnus cum primis vir , & de quo illud *Ennii* proferre meritò possim, *Multa tenens antiqua sepulta* : cum in *Græcis* & *Latinis* auctoribus partim castigandis, partim interpretandis studiosè versatus sit. *Lips.*
l. 2. Var. Lect. c. 25.

Levinus Torrentius ad *Sueton. Claud.* c. 43. vocat virum in emendandis *Veterum Scriptis* rarâ religione & fide.

Ex hac *Emendandi* professione non tam doctrinæ magnæ, quàm magnæ bonitatis & fidei laudem quæsit. *Franc. Robertell.* de Art. Critic.

Instaurator non ultimus humanitatis. *C. Baeth.* in *Rutil.* p. 186.

Eruditorum Coryphæus, qui tam accuratè vet. MSS. contextus observavit, ut communi omnium literatorum consensu & voce accuratiùs non potuerit. *Riscobon.* in lib. 1. Rhetor Arist. c. 2.

Neminem arbitror meliori fide ac religione & diligentia in antiquorum scriptorum emendatione versatum esse, quàm *Victorium*. Nam quodocunque uspiam hæret, ne antiquitati præscribat, veterem scripturam velut sub scriptâ testatione repræsentat, & rem judicio hominum relinquit: in quò eâ pudoris ingenuitate est, ut de existimatione malit amittere, quàm per fucum hominibus os sublinire, & dum famæ consulit, verum opprimere. *Turneb.* lib. 19. Adversar. cap. 28.

Victorius Italorum doctissimus, & vir optimus ac fidelissimus, cui multum debemus. *Scaligerana* prim. p. 147.

Petrus Victorius, vir bonus, qui bene scripsit, sed diffusus; infensus mihi fuit quod in *Varronem* scripsissem ejusque *Varrone* usus essem, quo ipse tam feliciter ut ego, uti non poterat. Quàm misera *Victorii* Epistola ad finem Operum de la *Casa* circa *Euripidis* quendam locum, cujusque errorem animadvertere nequit. In Italia maximi æstimabantur *Victorii Variæ Lectiones*. Doctus erat, sed vulgare ingenium. Immeritò carpit illum *Tuius*. Dum juvenis eram *Variæ Lectiones Victorii* in pretio habebam, sed haud magni sunt momenti: miseras scribit Epistolas cum magnis ambagibus. *P. Victorius* dolebat me melius *Varrone* uti potuisse quam ipse, ideo mihi invidebat: In suis variis Lectionibus non habet nisi verba & paucas conjecturas bonas. Multum fecit in Libris conferendis, sed non habebat genium Librorum: magni fiebat, quia Itali solent suos magnificare. *P. Victorius* bonus & diligens, sed parvi judicii. *Scaligerana* 2. Gall.

Dominus Balzaci ait *Victorium* non esse quidem adeo jucundum, ut *Lipsum* & quosdam alios, sed illi simplicitatem quandam Romanam inesse qua maxime delectat, & vel ipsam ejus negligentiam aliquam habere venustatem. Cæterum claris ortum esse natalibus, Palæmoniamque Sophisticen nobilitasse. Nobis transmississe bonas & sani judicii observationes in Aristotelem, Ciceronem. *Demetrium Phalereum* &c. de la *Casa* illum tanquam Magistrum suum agnosce-re; *Annibalem Caro* illum tanquam Patriæ suæ Oraculum consuluisse: *Scaligerum* eum ut virum eruditissimum suspexisse; à *Principibus Mediceis* sæpe in proprios Lares conveniri solitum fuisse; Regem ipsum *Henricum III.* ad eum scripsisse petens in amicorum album se referret. *Balzac.* lib. 19. Epist. 20. ad *Capellannum* 1638. Gallicè.

Nihilominus idem Author alibi dicit se stylum ejus atque Scribendi modos parvi

parvi facere, præsertim in ejus *Epistolis* ejusque *Orationibus*. *Balzacius* lib. 3. *Epist.* 21. *Gall.*

Summus *Academiae Florentinae* parens, concordie suorum civium plausu est appellatus. Ita doctorum cohors omnium *Italicae Universitatis*, ac ejus *Oraculum* inita *humaniorum literarum* dissidia deferebat. In quo tamen egregiam perpetuò retulit modestiæ laudem animo potius amicorum studiis & officiis, quam propriæ gloriæ, ac inflationi prono. Neque pariter ullum vel emeriti lucri commodum sibi cordi esse tunc ostendit, cum bis aureorum millia sibi à nobili quodam oblata *Presbytero*, ut *Rhetorica* volumen typis recusum ejus inscriberet nomini, constantissimè rejecit. *Joan. Imperial.* in *Mus. Histor.*

Eximia verò *Petri Victorii* facultas; ad auctoris arbitrium ita se componit, ut mutatus, recoctus, penè alter credi possit; alieno ore loqui, propriamque indolem exuisse videatur. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Petrus Victorius ex eo genere *Plagiatorum* habetur, qui ambitione quadam accensi deperditos, eoque nunquam sibi visos citant auctores, eorum suppresso nomine, à quibus notitia talium ad eos pervenit. *Thomas.* de *Plag.* num. 573.

Author *Bibliotheca Curiosa* ait *Petrum Victorium* omnium *Aristotelis Interpretum* præstantissimum esse, sed utcumque obscurum. *Gallicè.*

In *Petrum Victorium* hoc distichon composuit *Jacobus Boissardus*:

Victor es, & vincis Musis & Apolline dextro:

Quin age, Parcarum vincere claustra studes.

Extant *Variarum Lectionum* libri 25. *Florentiae* Typis *Laurentii Torrentini* fol. 1553. Extant *ibidem* 1582.

Extant *Notæ ad Varronem*, *Dordrecht* 1619. 8o.

MARCUS HIERONYMUS VIDAS.

Patriam habuit *Cremonam*, *Gallia Cisalpina* urbem percelebrem, non procul à *Mantua* dissitam. Hujus parentes non fuerunt ignobiles, neque tenuium facultatum: qui filium bonis disciplinis institui summâ diligentia curaverunt, adhibitis ad ejus institutionem doctis, & solertibus Præceptoribus.

Cumque esset in *Philosophiæ* studio optimè eruditus tam in patria, quam *Mantua*, *Patavium* missus est, ubi studiorum cursum absolvit: & *Bononia*, ubi sacris literis incumbens, & Poësi, tantum in iis profecit, ut proximè ad *Virgilianam* excellentiam illum pervenisse omnes judicent: cujus rei insigne testimonium præbet insigne illud, & nunquam satis laudatum opus *Christiados*: Poema proculdubio, quod tam materiâ, quam compositione, & stylo debet meritò præferri cæteris omnibus scriptis, quæ à nostri sæculi poetis melioribus tradita sunt: continet enim vitam *Christi* ac gesta libris 6. scripsit & eadem felicitate

citare de *arte Poeticâ* lib. 3. De *Bombycum curâ & usu* lib. 2. De *ludo Scachorum* lib. 1. *Hymnos, Odas, Bucolica*, & aliquot *Epistolas*, quæ omnia hodie non sine auctoris admiratione, & æternâ laude à bonarum literarum studiosis leguntur. Cujus virtutem & doctrinam, ut aliquo honoris titulo, & commoditate compensaret Pontifex Maximus, Episcopatum *Alba* illi detulit, donationem adprobantibus communi suffragio omnibus Ecclesiasticis Patribus. Mortuus est anno Dom. 1566. ætatis 59. M. V. D. X. Florebat in *Italiâ* celebris, anno *Christiana* salutis M. D. XXX. Boissard. in Icon.

Hunc unum hâc tempestate meo judicio eò pervenisse videmus, quò sine *Græcis*, duce cum primis *Virgilio*, pervenire poëta potest. Vastus illi animus atque poëticus, præcipua verò ejus (ut mihi quidem videtur) virtus excellens ac mira quædam in poëticis materiis disponendis illustrandisque felicitas. *Lil. Gyrald. de Poet.*

Hieronymus Vida primus inter *Italos* post *Jac. Sanazarium Poeticam* ad res sacras transtulit: & versibus elegantissimis ac purissimis provinciam suam excoluit. *Thuan. ad An. 1566.*

Primus ferè omnium *Latinorum Poëtarum* vitam, mortem, Resurrectionem, aliaque *Salvatoris* nostri gesta, ex quatuor *Evangelis* collecta, sublimitate carminis *Virgiliana* Majestati proximâ, felicissimè cecinit. *Sixt. Senens. lib. 4. Biblioth. Sanct.*

Hieronymus Vida nostræ ætatis, scripsit *carmen* excultum sanè, & mirè *Virgilianum* de *Poeticâ*; in quo satis habuit *Homeri* ac *Virgilii* virtutes percensuisse ac declarasse, easque pro absolutis artis præceptionibus tradidisse. *Lud. Viv. de Caus. Corrupt. Art. l. 1.*

M. Hieronymus Vida, etiam dum viveret, magni fuit nominis. Nunc illum audio à plerisque statui nostri temporis principem *Poëtarum*. Quo nobis acrius laborandum est, ut quæ illius sint tot tantæque virtutes cognoscamus. Ab ejus igitur *Poeticâ* initium sumere placet. Est enim præclarum Poëma—tanto majore laude quàm *Horatius* dignus est, quanto artificiosius de *arte* agit hic quàm ille.—Univerium penè opus hoc est quasi *Parodia* sumpta atque formata è *Virgilianis*. Non eas dico partes in quibus apponit exempla; sed illa, quibus ipse sua præcepta dat, ac leges sancit.—Nunc ad *Scachiam* transeamus. Inventio non inepta: juvenilis tamen, & quæ interdum officiat decoro. Rerum verò *ἐμπνευστα* felicissimi ingenii est; Stylus in *Parodia Virgilianâ*. *Bombyx* castigatior atque elaboratior, propiusque accedens ad curam poetices. Is enim liber rex est librorum *Vida*. Nam *Hymni* & *Eclogæ* puerilia sunt aut plebeia. *Catulli* venerem dum vult assequi delicias lenociniis plebeias fecit. *Christias* verò meretur summam laudem. Non enim nisi à viro pio atque etiam optimo proficisci illa potuerunt. *Jul. Caf. Scalig. de re Poetic. l. 6.*

M. Hieronymus Vida, disertissimus Poeta, dictione accuratus, distributione & dispositione fabule concinnus, spiritu & nervis ubique plenus, robustusque, etiam in minimis facundus uber, floridus: id quod *Bombycum* ejus libri duo, *Lauruncolorum*, sive *Scacchorum* opus, & denique expectum illud 13. *Italorum pugilum*

pugilum cum totidem *Gallis* certamen, non heberi lectori facile persuaserint. Laudantur & *Christiados* ejus libri 5. Nec *Eclogæ* ejusdem, atque *Epicedia epica* carent gratiâ, inferiora tamen cæteris. Quin & *Elegi* dulces, cultique. *Borrich.* de Poet. p. 107.

Jes. *Rapinus* ait *Vidam* inter Neotericos ingenio maximè idoneo pollere ad nobilitatem narrationis alicujus *Heroicis Versibus* constanter servandam, cujus etiam indicia dederit Poemate suo in *Mortem Jesu Christi*. Idem *Rapinus* ait, ejus stylum incomparabilem fore, nisi quandoque vilibus uteretur phrasibus, & asperitatibus *Lucretianis* similibus. *Rapinus* alio loco ait styli *Vidæ* puritatem mirificam esse, sed *Fabulæ* ejus dispositionem nullatenus exquisitam esse, ejusque scribendi modum nullam cum ejus Argumenti præstantia proportionem servare. *Rapin.* Animadversionibus in Poeticam 2. part. Animadv. 10. & 16. Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremonensis*, summi ingenii vir summæque doctrinæ, poetarum Scholæ *Christiane* facile Princeps, heroico spiritu *Maronem* feliciter æmulatus fuit: quod satis ipse testatum fecit illo insigni *Christiados* opere, nunquam satis laudato. Solutâ quoque oratione pollens, reliquit duos *De Optimo Reipublicæ statu* dialogos, in quibus *Reginaldum Card. Polum* loquentem inducit: ut utro dicendi Characterem magis excelluerit, ambiguum sit. Quod paucis nostra memoriâ contigisse memini; in his fortasse *M. Antonio Mureto*, & *Petro Angelio Bargo*. *Ciceronis* carmina irridere noster *Vida* certè non erubuit, in *Satyrâ Juvenalis* ac *Martialis*. De *Arte* quidem *Poeticâ Stagiritam* & *Flaccum* multa divinitus observavit. Inventionis & dispositionis tamen artificium (quo in *Christiados* libris usus omnibus æqualibus facilè antecellit) scripto non prodidit, sive quia priores tres illos de *Poeticâ* libros dedit, sive potius studio id textit ingenioso Lectori observandum relinquens. Ex Canonico Regulari, Congregationis *Lateranensis*, Episcopus *Alba Ligustica* creatus, meriti ergo & virtutis doctrinæque singularis, *Concilio Tridentino* interfuit. *Aub. Miræus*.

Si ordinem temporis sequamur, unus se postea offert *Averroes*; cujus liber *de Republicâ* editus est, unâ cum *Robertelli disceptatione* & *Francisci Philelphi* de eâdem re libris, qui priscæ gravitatis imaginem redolent, nitore styli, & argumentorum præstantiâ; quod idem judicium ferendum est *de Republicâ* elegantissimi juxta Oratoris ac Poetæ *Hieronymi Vidæ*; nisi quod tantâ rerum copiâ ac varietate non luxuriat; diffusus in quærendo, vitæne publica privata sit præstantior; in cæteris siccior, ac jejunus. *Gab. Naudæus* in *Bibliographiâ Politicâ*.

Jes. *Leonardus Friso* contendit se in *Vidæ Christiade* gravem observasse lapsum, quem *Julius Scaliger* non animadverterat. Quod nimirum *Vida S. Josephum* & *S. Johannem* in illam introducat duas pronunciantes Orationes æquæ prolixas ac *Æneæ* Orationem coram *Didone*, eo temporis intervallo quo *Jesus Christus* deducebatur ad *Pilati* tribunal, ut ibi indicaretur, & mortis damnaretur. Quàm parum autem verosimile est, quod tempore tam tumultuosæ perturbationis, Præses Senatûs Judaici tranquillè posset audire omnes cir-

cumstantias singulares nativitatis, educationis curriculumque totius vitæ. *Domini Nostri?* Præterquàm quòd S. *Johannes* eodem inducatur *Verbi* æterni generationem edisserens adeo dilucidè ac si jam tum *Spiritus Sanctus* altum hoc Mysterium ipsi revelâisset, cujus tamen perfectam notitiam ante diem Pentecostes non est adeptus. *Anton. Teissier.* Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremona* Civitate ortus, Canonicus Regularis, primùm *S. Marci*, postea verò *Laterani*, doctissimus evasit in gravibus scientiis, æquè ac in jucunda & politiori literatura: Quia verò ex ingenita propensione Sciendi nimium avidus erat, animum ad unicam scientiam nunquam appulit, sed omnes, quasi librorum helluo, celeriter percurrrens, nunquam ita constanter earum alicui operam navare potuit, ut illam eò usque addisceret, ut plenam laudem hinc consequeretur. Constat tamen mirabile ingenium ejus ad omne literaturæ cœptum aptissimum fuisse. *Ghilini* Theatro Literatorum Virorum. Italicè.

Carmina ejus continentur Tomo 2. *Delit. Ital.* 1399.

Hoc ejus Epitaphium:

M. Hier. Vida Alba Episcopo quem probè omnes norunt, civitas *Cremona* decreto Sepulchro sumptu pub. Civ. qui de universa Civitate B. M. est, parentavit V. A. N. Qui cùm quidquid in egregium hominem laudis dici potest, in eum beneficio nat. fuerit collatum immortalit. erat dignus, nisi naturæ communis conditio obstitisset. Vivit tamen adhuc apud nos, viverque æternùm apud posteros benef. jucundiss. ac perpetuâ recordatione. Qui omnibus erga gregem sibi commissum officiis functus piet. charit. fide const. præclarus omnibus carus, nemini noxius à nobis decessit suo magis quàm aliorum tempore, Qui non solùm piè, & sanctè *Deum* coluit, sed ita etiam cecinit, ut in cœlo locum, ubi beatus ævo sempiterno fruatur, & in terris æternam sibi gloriam maximo omnium mortalium fructu comparavit. Obiit anno M D LXVI. 27. Septembris. *Ghilini.*

ANDREAS VESALIUS.

Claruit A. D.
MDL.

B *Ruxellensis*, natus est Anno 1513. Obiit Anno 1564. *Basileæ* Anatomen exercuit. Inde in aulam *Caroli V.* adscitus est. Aulicæ vitæ pertæsus, visendæque *Palastina* studio ductus *Hierosolymam* adiit: in redeundo ortâ tempestate in *Zacynthum* insulam ejectus est, ubi morbo correptus in tuguriolo obiit. Inter Scripta ejus plurima. Libri ejus de *Fabricâ Humani Corporis* primum obtinent locum.

Puer etiamnum mures, talpas, glires, interdum etiam canes atque feles dissecare, & intestina rimari avebat; magno omine ejus, quæ in eo postea eluxit, *Anatomie* peritiæ; quam ipse jam intermortuam in lucem revocavit. Naturæ itaque genio obsecutus, ad *Medicinam* sese artem sic applicuit, ut in *anatomicis* parem

parem vix ullum, ex omni antiquitate, superiorem certè neminem repererit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Magnus ille Medicus *Gabriel Fallopius*, *Vesalii* nunquam sine præfatione honoris mentionem fecit, parentem & restitutorem rei anatomicae, divinum quin etiam hominem appellans, è cujus fontibus suos ceteri rivulos deduxissent.

Andreas Vesalius rem Anatomicae penitus collapsam, atque ne quidem ab ipso *Galeno* satis accuratè traditam etiamnum juvenis ita restituit, ut jam senibus omnibus hodieque sui admirationem reliquerit *Conring.* l. 2. de Scriptor.

Annos vix natus 28. scripsit illud opus admirandum *De Humani Corporis Fabricâ*, de quo libro sic judicat *Castellanus* in vitâ *Vesalii*: sanè opus illud certissimis demonstrationibus aptum, & gravissimo dicendi genere conditum, robusti ingenii divinum vigorem, eruditionemque pertinaci studio auctam longè latèque ostentat.

Andreas Vesalius, præstantissimus Medicus, & Opere *De Fabricâ Humani Corporis* edito clarissimus. *Thuan.* ad Ann. 1564.

Præclarissimum illud *De fabricâ Humani Corporis Opus*, posteris omnibus suspiciendum. *Boissard* in Icon.

Vesalius solertissimus ac diligentissimus *Anatomes Corporis Humani* instaurator, à Patre *Julio Scaligero* non parum laudatur. *Scaligerana* prim. p. 147.

Andreas Vesalius, *Bruxellensis*, *Gymnasii Patavini* egregium lumen, & *Anatomes* illustrator omnium consummatissimus. *Vander Linden* de Script. Med.

Dominus *Thuanus* ait *Vesalium* Parisiis aliquando degentem mirificum peritiæ suæ in *Anatomica* periculum fecisse: Oculis enim obductis, gloriatus est se à nemine circa ossa humana decipi posse, & asseveravit se quodlibet os sibi oblatum designatum ire, quod etiam præstitit. *Gall.*

Andreas Vesalius Bruxellensis, vir clarus, de re *Anatomica*, & humani Corporis Fabricâ, adjectis figuris, elegantissimè scripsit, cujus scripta medicis sunt in magno precio, utpote quæ ad *Medicinæ* perfectam cognitionem & praxim, necessaria esse dubium non sit. *Gul. Revill.* in promptuar. Icon. Illustr. Vir.

Quum ingenio penè unico immo divino natus esset *Andreas Vesalius*, credidit operæ pretium se facturum, si rei *Anatomicae* sese suumque studium diceret — Hic adolescens adhuc cum *Jacobo Sylvio Parisiis* familiariter vixit, adeoque eo Præceptore in *Arte Medicâ* addiscendâ usus est: quanquam, si ipsi *Vesalio* fides habenda, uti omninò habenda est, à *Sylvio* in *Anatomicis* quidem nihil didicerit; quod tamen *Riolanus* non sine *Vesalii* injuriâ persuadere hominibus voluit — Unum in *Vesalio* fortè jure reprehendas quòd in *Galeno* insectando modum nonnunquam excedat, irritatus tamen ab imperitis *Galeni* admiratoribus, & laborum suorum Censoribus sanè iniquis. *Sebast. Scheffer.* introduct. in *Art. Med.* p. 98. & 101.

Hic itaque *Vesalius* tanto ingenii ardore juvenis viginti trium circiter annorum in *Italiam* ubi pervenisset, peritiâ *Secandi* brevi tempore ita inclavit, ut

Senatus

Senatus Venetus Secundi munus cum *Chirurgia* professione in *Academia Patavina* extra ordinem ipsi obtulerit; quò factum ut primus *Anatomicus* in *Europa* fuerit, qui publico stipendio aleretur. Annos 28. natus edidit de *Fabrica Corporis Humani*, ut grande ita regium profectò opus, cuique nullum aliud comparari meretur. Nam & stylo magnifico & *Latino* est perscriptum, & tantam ipsius experientiam in *Anatomicis* prodit, ut totus eruditorum Orbis ad extremum usque diem nunquam satis sit admiraturus, juvenem nullo Magistro ad illud fastidium eruditionis pervenisse. *Sebast. Scheffer. ibid. p. 100.*

Huc aspiraverunt *Jacobus Sylvius*, & *Andreas Vesalius*, quum alter *Mesue* libros tres, alter nonum *Rase* ad *Almansorem*, ex *Arabum* fontibus deduxisse videri voluerunt, sed vano conatu: nam in *Arabicis* penitus peregrini antiquas interpretationes puriori duntaxat *Latinitate* expoliverunt. *Huet. de Clar. Interpr.*

Hunc [*Andream Vesalium*] *Nicolaus Massa* tacitè perstringit, & veluti *Plagiarum* furtivis pennis instar *Corniculæ Æsopicae* exornatum sugillat. *Thomas. de Plag. num. 571.*

Hubertus Languetus in Epistola datâ *Lutetiae* Calend. Jan. 1565. ad *Cassarem Peuserum*, hanc veram fuisse causam peregrinationis *Vesalii* tradit. 'Fama est, *Vesalius* esse mortuum. Audivisti proculdubio, eum profectum esse *Hierosolymam*. Causa istius peregrinationis est mirabilis: ut ad nos ex *Hispania* est perscriptum. Commisus fuit curæ ejus quidam vir nobilis in *Hispania*; quem cum obiisse existimaret, nec satis percepisse causam morbi sibi videretur; petiit à propinquis defuncti, ut sibi liceret cadaver dissecare. Concessum est ei, quod petebat: cumque pectus aperuisset, reperit cor adhuc palpitans. Cognati mortui non contenti eum accusare factæ cædis, accusant etiam impietatis apud *Inquisitionem*; existimantes, se ibi severiorem ultionem consecuturos. Cum constaret de cæde; nec facile excusaretur error tam periti medici: voluit omninò *Inquisitio* de eo sumere supplicium: vixque potuit *Rex* suâ auctoritate, vel potius suis precibus eum periculo tanto eripere. Tandem concessum est *Regi* & toti aulæ, pro eo deprecanti, eâ conditione, ut ad expiandum illud scelus proficisceretur *Hierosolymam*; & ad montem *Sinai*. Hæc *Languetus*.

Extant libri 7. *De humani Corporis Fabrica. Amstelod. 1617. fol.*

Infortunium hujus Auctoris plorans *Iustus Ricquius*, hisce versibus memoriam celebravit:

Vesalii cineres, venerandaque gentibus ossa
Quisquis remotâ contueris Insulâ,
Quâ jacet incultis nemorosa *Zacynthos* arenis,
Gradum, Viator, & laborem sistito:
Naturæ hic Genium, finemque, extremaque rerum
Vidisse credens; cetera insanus labor.

FRANCISCUS TURRIANUS, Soc. Jes.

N Atione Hispanus, patriâ Legionensis. Roma in Scholâ Jesuiticâ paulò minor octogenario obiit Anno Dom. 1584. Clar. An. D. MDLV.

Multa Græcorum Theologorum, ut Nili, Maximi, Diadochi, Theodori, Abucæ Scripta in lucem protraxit. Contra Ant. Sadaelem etiam Scriptis digladiatus est.

Vir omni disciplinarum genere excellens; Philosophus, & Theologus eximius; Græcæ Linguae peritiâ, atque exquisitarum & reconditarum literarum cognitione cum paucis conferendus; curiosus Antiquitatis indagator; diligentissimus in Bibliothecis latentium, & cum tineis blattisque luctantium Voluminum SS. Patrum, atque acerrimus investigator. Alegambe in Biblioth. Scriptor. Soc. Jes.

Cæsar Cardinalis Baronius in Not. ad Martyr. Roman. 26. Januarii, Doctissimum pariter ac religiosissimum appellat.

Stanislaus Cardinalis Hosius passim ejus doctrinam & eruditionem magnâ semper exaggeratione deprædicat, ostenditque se cum illo gratissimam & suavisimam habere familiaritatem.

Boetius Ep. l. 2. de Jure Sacro n. 52. appellat, Virum incomparabilis doctrinæ, singularis pietatis, ferventissimi zeli.

Turrianus erat Græcè doctus, & in Antiquitate plurimum versatus. König. in Biblioth.

Franciscus Turrianus rerum Ecclesiasticarum peritissimus. Joan. Card. Bona.

Franciscus Turrianus, vir in Theologicâ Antiquitate, & Linguae Græcæ & Hebræe peritiâ clarus: cujus quo plura eruditi ingenii monumenta exstant, eo pauciora mihi de ipso dicenda sunt. Post multa tum à se, tum ex Antiquis Patribus Græcis edita, contra Antonium Sadeelem præcipuè stylum exercuit. Thuan. ad an. 1584.

Turrianus ut immani erat stomacho, nullo, aut perexiguo vel pudore, vel judicio, omnes Apostolorum Canones pro veris ac genuinis agnoscit, libroque singulari Apostolicam iis auctoritatem adversus Magdeburgenses Centuriatores vindicavit; cujus insaniam secutus est Lambertus quidam Gruterus in præfatione Clementis. Bellarminus paulò modestiùs quinquaginta duntaxat priores legitimos esse censet, reliquos qui sunt 35. vel, ut alii numerant, 34. non esse legitimos, quamvis à Græcis recipiantur. Dallæus de Pseudepig. Apost. l. 3. c. 1.

Homo quisquiliarum & fabularum avidissimus Turrianus, cui semper præstò sunt cæteris præter ipsum mortalibus invisi & inauditi Codices, ex quibus suorum apocryphorum lectionem, quoties ea absurda est, pro suâ libidine refingat. Dallæus de vero usu Patrum, p. 26.

Turrianum novimus suas de Constitutionibus, & Canonibus Apostolicis suspensiones ac conjecturas, omnes licet fluxas ac evanidas, quasdam etiam stultas & absurdas, pro totidem invictis Demonstrationibus Orbi Christiano magnâ

Rrrr

confidentia

confidentia Græcè Latineque ostentasse; neque tamen cuiquam ne suarum quidem partium, cordato, id quod cupiebat, persuasisse. *Dallens* de Libr. suppos. *Dionys. & Ignat.* l. 2. c. 36.

Turrianus ex illo genere hominum erat, qui contra *Novatores*, ut ipsi appellant, nova dogmata, & fabulas quoque novas defendere malunt, quam veritati vel semel manus dare: homo, cujus eruditionem citius laudaveris, quam iudicium. Quid dico iudicium? Appello confidenter omnes eruditos partium illarum viros: quos non dubito, *Turrianum*, habere ostentui, tanquam perfectissimum exemplar *ἀνπισίας*, temeritatis, audaciæ & inanissimæ vanitatis. *Cassanb.* ad *Baron.* An. 31. num. 26.

Cardinalis *Perronius* ait *Turrianum* bonum virum fuisse & ad *Manuscripta* evolvenda idoneum, sed temporum mirè ignarum fuisse, ut & *Genebrardum* & iudicii solertia inferiorem esse omnibus quotquot eodem cum ipso seculo scripserunt. *Perroniana.* Gall.

Accipimus à *Patre Paulo*, lib. 6. *Historiæ Concilii Tridentini*, *Turrianum* eidem Concilio interfuisse, & in eos acerbissimè invecum fuisse qui *Communione* sub utraque specie deposcebant, dicendo *Dæmonium* qui in *Angelum* lucis se transfigurabat, Populum impellere ad petitionem Calicis venenati sub prætextu petitionis *Sanguinis Jesu Christi*. Gall.

Denique eruditio & probitas *Turriani* non obstiterunt, quin apud posteros Eruditos insulsus admodum Criticus censeretur; qui vana gloria turgeret, & pronus esset ad omnia immolanda præjudicatorum suarum opinionem defensionem. A quamplurimis vituperatus fuit: sed nemo ipsius fastum adeo depreffit ac Protestantium Minister *Blondellus* quando eum sibi sumpsit exagitandum, cum falso *Isidoro*, circa suppositas priorum Paparum *Decretales. Iudicia Eruditorum* Parisiis, per Dominum *Baillet* 1685. Gall.

Dominus Nicolaus Antonius conqueritur, quòd Dominus *Huetius* hoc honore ipsum dignatus non sit ut mentionem ejus faceret, libro suo secundo de *Celebribus Interpretibus*; Et sanè ommissio ejusmodi sinistram nobis opinionem ingenerare potest de pretio Translationum *Turriani*, qui cætera *Translator* laboriosus magis quam accuratus existimatur; etsi diffiteri nequeamus quin *Ecclesiæ* commodo hac in parte inservierit. *Iudicium Eruditorum* ibidem. Gall.

Plura scripsit, quæ *Schottus* in *Bibl. Hisp.* pag. 285. *Possevinus* in *Apparatu* pag. 494. seqq. & *Alegambe* in *Bibliothecâ Jesuiticâ* accuratè satis recensent.

Optandum certè maximè aliquem existere Typographum diligentem, qui omnia *Turriani* opera ordine in classes distributa, tomo uno & altero, bono *Ecclesiæ* simul evulgaret. Ea quomodo in Tomos 4. aptè distribui possint, exhibet *A. S. Auctor Bibliothecæ Hispaniæ* Tomo 2. qui videri potest. *Alegambe.*

JOANNES BALÆUS.

Patriâ Suffolciensis, in Episcopum Oссорiensē Dublinii sacratus est; unâ Clar. An. D. cum Hugone Goodacro Archiepiscopo Armachano Februarii 2. (stylo Anglicano) 1552. Ibi cum nondum 6. menses sedisset, Maria regnum adeptâ, profugere cōactus, Dublinii aliquandiu delituit, sed è portu solvens, sub festum S. Michaelis 1553. à Piratis captus est & venditus; lytro tamen soluto Basileam in Helvetia profectus est; unde post quinquennium, regnante Elizabetha, in Angliam reversus, & Præbenda in Ecclesiâ Cantuariensi contentus, sedem suam reperere non curavit. Vir doctus fuit, in concionibus assiduus, & antiquitatis studiosissimus, in Scriptis verò (ut alibi dixi) effrænata usus libertate. Excessit è vitâ Cantuarie MDLXIII. mense Novembri, annos natus 68. & in Ecclesiâ Cathedrali ibidem sepultus est. Opera edidit quamplurima, tam Latinâ linguâ quàm Vernaculâ, quorum Catalogum ipse in libro suo de Scriptoribus Britannia sigillatim recenset. Jacob. Wareus de Script. Hiber. p. 135. 136.

Vir diligentissimus vocatur Gesnero in Bibliothecâ.

Antiquitatum Britannicarum diligentissimus perscrutator. Godvv. de Convers. Britan. ad Christian. Relig.

Strenuissimus propugnator fuit adversus Romanam Ecclesiam; ut ex Disticho illo Reverendissimi Laurentii Humfredi in vaticinio suo de Româ apparet.

Plurima Lutherus patefecit, Platina multa:

Quadam Vergerius, cuncta Balæus habet.

Quòd vehementius in Pontificium dominatum invehatur Balæus, tantò minus fortè quispiam mirabitur, quantò gravius præ aliis regnis sacram tyrannidem Anglia fuit experta. Ideoque acerbiora dicta ipsemet excusat præfat. ad Lector. in Acta Romanorum Pontificum. Tamen verò Balæus adeò invisus fuerit Pontificiis, tamen ipsimet Catalogum ejus de Anglicis Scriptoribus coguntur commendare. Valentin. Henr. Vogler. Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 22.

Iohannes Balæus Covia in Suffolcia Comitatu, quæ quinque milliaribus Donvico distat natus est; educatus verò Cantabrigia in Iesæ Collegio; Cum prius vel deinceps Carmelita fuisset Nordovici. Ope Domini Thomæ Wentworthii ad Protestantem Religionem conversus est. Hic est Balæus ille qui librum conscripsit de Scriptoribus Britannicis in novem Centurias digestum, quem Lelandus non magis sibi demeritus est, quàm me Balæus in hoc Opere & in mea Historia Ecclesiastica. Mirum subire possit, quòd cum is adeo eruditus esset, quiq; tot tantaq; pro Religione egerat & passus erat, majoribus honoribus non fuerit auctus, quandoquidem ineunte Regno Elizabethæ Episcopatus idoneis Viris indigebant, qui eos adirent: Sed verosimile est illum fuisse virum magis Eruditum quàm prudentem; aptiorem ad scribendum quàm ad gubernandum;

quippe qui proprios affectus moderari non poterat, cujusque verum cognomen censebatur *Biliosus Balæus*. D. *Thomas Fullerus* de Præclaris Angliæ Viris.

Impotentis linguæ & calami plerunque Scriptor, sed in multis non rejectius. *Montacut*. in Apparatus. prim. sect. 83.

Joannes Balæus, homo impius quidem, & infamis Apostata, nominari tamen hoc loco vel ideò potuit, ut quis è sordibus gemmas legat. *Valer. Andreas* Præf. Biblioth. Belgic.

Hic *Lelandi* Catalogum non tam prolixè auxit, quàm prodigiosè depravavit. Omnia namque fœdissimis scurra mendaciis & calumniis replevit, & Opus *Lelandi* politissimum pollutissimo stylo turpiter conspurcavit. *Joh. Pitseus*.

Unum scio, in priorum seculorum scriptoribus non rarò *Balæi* fidem claudicare. Idem de *Joanne Pitseo* dictum velim, qui exscribere *Balæum* solet, præterquam in iis, quæ ad dissidium in sacro religionis negotio pertinent: ubi nihil mirum, si pugnantissima hi duo habeant. *Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 16.*

Ajunt quoque *Elvanum Avalonium* doctrinam ab Apostolorum discipulis acceptam *Britannis* prædicasse, librumque scripsisse de *Origine Ecclesiæ Britannicæ*; de quibus fides esto penes *Balæum*: Multum enim metuo, ne ut in plerisque aliis antiquioris ævi scriptoribus, ita hâc etiam parte fucum faciat lectori. *Voss. ibid. pag. 170.*

* *Joannes Balæus* inter Hæreticos primæ Classis *Romano Indice* numeratur.

Scriptor fuit impudentissimus ac maledicentissimus adversus *Romanam* sedem, *Missam*, & *Eucharistiam*, virus nunquam non spirans, nihil propterea ex ejus Operibus unquam permittendum. Vid. *Indic. Madrit. fol. impress. Ann. 1667.*

Extant de Scriptoribus *Angliæ & Scotiæ* Centuriæ XIV. ad annum usque 1558. progredientes Tomis 2. in scripta *Elizabethæ* Reginæ *Angliæ*. *Basileæ* apud *Joan. Eporinum* anno 1557. 1559. in Fol.

CORNELIUS JANSENIUS.

Clar. An. D.
MDLV.

Hulstensis, Flander, primus Gandavensium Episcopus, obiit Gandavi III. April. 1576. ætatis 66.

Scripta ejus sunt: Concordia Evangelistarum --- Commentarii in Concordiam, ac totam Historiam Evangelicam --- Paraphrasis & Annotationes in omnes Psalmos --- Comm. in Proverbia Salomonis, & Ecclesiasticum --- Annotationes in librum Sapientiæ Salomonis --- Brevis Confessio Fidei.

Cornelio Jansenio, si cui alteri, fuit in primis præstans ingenium, exacta linguarum trium, *Latine*, *Græcæ* & *Hebraicæ* cognitio, singularis prudentia, eximius rerum usus, & summum religionis ac pietatis studium. *Hulstano* in oppido apud *Flandros* honestè natus, *Lovanii Castrensi* in Gymnasio Philosophica, dein sacra studia in majore Theologorum Collegio (cui & magnâ cum laude postea præfuit) summâ animi contentione sectatus est. Iis decursis, annos ipse XII. in *Tongerloensi* Præmonstratensium nobili apud *Brabantos* Abbatia professoris

Professoris munere, totidemque Parochi apud *Cortracenos* in *Flandriâ* fungitur. Inde *Lovanium* regressus, *Doctoris* laureâ, & *Decani* dignitate in *D. Jacobi* æde cohonestatur. Nemo sanè doctrinam sacram aut in Scholis doctius interpretatus est, aut copiosius in concionibus explanavit: nemo in animis ad virtutem inflammandis, & à vitiis ad frugem revocandis acrior aut ornatior Orator fuit. Quò factum, ut ad sacrum Tridentinum Concilium, quò omnis doctrinæ & sapientiæ Antistites ex totâ *Europa* convenisse scimus à *Philippo II.* Rege cum *Michaele Baio*, & *Joanne Hesselio* collectis, missus, tam excellenti de se judicio abundè responderit. Mox à reditu, pestiferæ doctrinæ lue in *Flandria* crescente, primus *Gandavensium* Antistes constituitur; ut priorum dogmatum oppugnationibus acer veritatis propugnator opponeretur. Quantus porro Theologus fuerit, clamant doctissimi in *Concordiam Evangelicam*, orbis judicio probatam, commentarii, quibus æquales aliquot, in his *Alfonsum Salmeronem* & *Thomam Beauxamum*, in eâdem arenâ defudantes, à suis tunc edendis deterruit. Senio laboribusque confectus 1576. moritur *Gandavi*, in suâ Cathedrali sepultus; vel hoc nomine beatus, quòd iterum exortum in *Belgio Calvinisticum* furorem non viderit aut fenserit. *Aub. Miraus.*

Theologus apud Pontificios magni nominis. *Quensted.*

Quantus Sol Cœlo, tantus *Jansenius* Orbi est. *Nic. Vernul.* Descriptione Acad. *Lovan.*

Vigilantissimus sacrarum literarum Interpres vocatur *Montacutio* in Apparat.

Interpres sacrarum Scripturarum accuratissimus. *Bellarmin.*

Eruditus & moderatus Interpres. *Chamier.*

Theologus egregius, cui exacta trium linguarum cognitio. *Suvert.* Athen. *Belgic.*

Pietatem certè ubique Scripta illius spirant, quæ plurima & accuratissima & doctissima reliquit. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Cornelius Jansenius in omnibus quæ scripsit, præsertim in *Concordiam Evangelicam*, & in *Proverbia*, ut etiam *Psalms*, se magno valentem judicio, uti & eruditum ostendit. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Complurium recentiorum in eâdem re (*Concordiâ Evangelicâ contexendâ*) enituit studium, quorum præcipuum sibi locum vindicare videtur eruditus æquè ac pius *Cornelius Jansenius* Episcopus *Gandavensis*, cujus sic nobis proponimus sequenda vestigia, ut tamen liberi interdum esse velimus, per aliam viam, quæ rectior videatur, incedere. *Cesar. Baron.* Tom. 1. Annal. Ecclesiast. ad Ann. Dom. 31.

* *Cornelius Jansenius* vir sanè doctus & Catholicus. Ejus Commentarii in *Ecclesiasticum*, atque *Concordia Evangelistarum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. ad ann. 1667.

Edidit ad V. T. *Cantica* Paraphrasin, *Lovan.* 1575. accuratius *ibid.* 1586.

Extant Commentaria in *Psalms*, *Prov.* *Ecclesiast.* *Cant.* *Sapientiam.* *Antwerp.* 1614. Fol. *Lovan.* 1644. in 4. & alibi separatim.

Extant Comm. in suam Concordiam & totam Historiam Evangelicam.
Lugd. 1597.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Maximiliano Vrientio*:

*Est tumulus sacer hic, procul, impie, abesto,
Et sacra depositi ne quate membra viri.
Si nescis, jacet hoc tumulo compositus, avita
Nuper qui fidei murus alienus erat.
Hic vera pietatis apex, & regula recti,
Hic sacri Textus Harmonia una jacet.
An satis hæc? Patriamne mones ut & insuper addam?
Et decora? & titulis nomina fulta suis?
Hic situs est Præsul Jansenius: haud pete plura:
Cætera nam poterant bruta vel ipsa loqui.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

WOLFGANGUS LAZIUS.

Glar. An. D.
MDLV.

V iennensis, Medicus & Philologus, natus est ann. 1514. obiit ann. 1555.
Scripsit duodecim libros *Commentariorum Reip. Rom.* in exteris provinciis: *Commentarios rerum Græcarum*: 12. libros de *Gentium Migratione*: *Chronographiam Pannoniæ*, & alia.

Wolfgangus Lazius, rerum *Græcarum* simul *Romanarum* & *Germanicarum* non indiligens scriptor; quod præclara ejus monumenta apud posteritatem testantur; Patriæ suæ illustrator, & antiquitatis solers indagator. *Thuan. Hist.* l. 16.

Ad quas (cùm Orientis tum Occidentis) notitias intelligendas pertinent *Wolfgangi Lazii*, hominis laboriosissimi, libri *Commentariorum XII.* de *Rep. Romana*, in quibus magistratus urbanos & præcipuè militares copiosè exponit, & inscriptionibus vetustis confirmat. *Georg. Fabric. de Româ*, cap. 1.

Præclaram in enodandâ & eruendâ ludorum veterum ratione operam posuit *Wolfgangus Lazius* in aureis illis *Reip. Romanæ* *Commentariis*, ex quorum lectione plurimum me profecisse non nego. Sed multa adhuc ipsis deesse, neminem, qui rem attentius consideravit, puto esse dubitaturum. *Joan. Rosin. ad Godefrid. & Henric. Heshusios* *Epist. quam Antiquitat. Roman. libro 5. præmisit* 1580. scriptâ.

Ego quidem, ut mihi ignosci cupio, quantum in me est, aliorum errores tēgo, aut ita detego, ut ulli injurius non sim. Quare lubens *Lazii* in *Romanâ Historiâ* lapsi silentio præterirem, ni tantus esset, ubi de præfectis prætorio loquitur, ut dissimulari nullo modo possit---Hæc quidem non *Reip. Romanæ* *Commentaria*, sed ægri hominis commenta dixerim. *Jacob. Guther. l. 2. de officiis dom. August. c. 7.*

Wolfgangus

Wolfgangus Lazius, homo rerum *Germanicarum* nescio quàm peritus, nostrarum certè imperitissimus, ut qui alienâ fide scripsit, non suâ. *Duard. Non. Leo advers. Teixeram.*

Quem (*Francisci Guilimanni de Austriacâ Origine* librum) cùm legeris, *Lazium*, *Eixingerum*, *Arnoldum Vionum* aliosque id genus nugones cum somniis & Commentis suis statim, scio, facessere procul jubebis. *Casp. Sciop. in lit. ad lētor. quas Stemmati Austriaco subjunxit.*

Verum præter alios, veri omnes limites excessisse videri potest *Wolfgangus Lazius*, qui studio in Patriam ductus quicquid in gente *Germanicâ* laudabile, id penè universum è *Pannoniis* arcessere modis omnibus satagit. Quocirca etiam *Francos*, per multiplices nominum anfractus, ac metamorphoses, modò *Cimmerios*, modo *Cimbros*, modo *Brencos Sicambrosque* facit; eosque per *Pannonias* è *Bosphoro* quondam egressos, latè per *Europam* se fudisse, *Beroso* præeunte, fabulatur. *Ioan. Isaac. Pontan. l. 2. Origin. Francic. c. 7.*

Vir magnæ & industriæ & doctrinæ fuit: in quo tamen sæpius plus judicii desideres. *Voss. de Scient. Mathemat. c. 44.*

Vir multæ industriæ, & lectionis: judicium & fidem est ubi requiras. *Lips. Lovan. lib. I. c. II.*

Dacia non miror si te trahit: me quoque, si *Deus* meus pateretur, inprimis delectaret ea loca lustrare, quæ trita scio vestigiis *Romanis*. Quot illîc lapides & Monumenta prisca! *Lazius* me docuit, qui multa adfert; nec adfert; ita exscripsit parùm fidè aut curiosè. *Lips. Cent. 2. Miscellan. Epist. 24.*

Augustam Drusi à *Strabone* nominari urbem hanc *Germania* splendidissimam, *Wolfgangus Lazius* scribit l. 1. *Reip. Romana*, c. 8. Sed de illâ apud Geographum nihil leges, & *Lazius*, cùm in his, tum in citandis inscriptionibus antiquis multos interdum committit errores. *Martin. Opit. in Animadvers. ad incerti Poëtæ Teutonici Rhythm. de S. Annone, 29. de Augusta Vindelicorum.*

Tractatus ejus de Migrationibus Gentium eximius est, quamvis plures fabulas eidem immiscuerit, si *Reinerio Reineccio* fides sit adhibenda. Maximè etiam æstimatur Liber illius qui inscribitur *Commentarii Rerum Gracarum. Ant. Teissier. Elog. Viror. Erudit. Gall.*

Magnus erat corrasor, omnia typis absque judicio mandari curabat, ut *Gruterus. Scaligerana* posterior.

Mira contentione allaboravit descriptioni contexendæ omnium quibus Urbis *Vienna* & *Austriæ* Historia illustrari poterat: ut Scriptis perennare faceret gloriam Regionis cui natales suos debebat; Quoniam vero plures annos & multam pecuniam in hoc opere insumpsit, id adeo perfectum & adeo magnificum reddidit, ut hic liber famam ejus per universam *Europam* circumtulit. Ordines *Austriæ* nobilem hunc laborem honorabili remuneratione dignum judicaverunt, quam etiam erudito huic *Scriptori* impertiendam curaverunt. *Isaacus Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

Chronographia Austriæ hætenus inedita extat in *Bibl. Vindol.* autographa dedicata *Ferdinando I. Imp. an. 1545.*

Prodierunt

Prodierunt libri 12. de Romanâ Republicâ in Exteris Provinciis *Frankofurti ad Mœnum* 1598, in Fol.

Hoc Ejus Epitaphium, *Nicolao Rensnero* Authore:

Wolfgangus Lazius Viennæ Austriæ natus Anno 1504. Patre Simone Medico Doctore & Poliatro, Medicus & ipse Doctor; & Philosophus excellens, Philistor inprimis & Polyhistor maximus, Rerum Romanarum & Germanicarum scriptor celeberrimus, Patria suæ Viennæ, & totius Austriæ Illustrator fidelissimus, totius Antiquitatis indagator solertissimus: à Ferdinando Cæs. Aug. non modò in Consilium, verùm etiam ordinem allectus Equestrem, multis præterea, & amplis ab eodem honorum insignibus nobilitatus: obiit diem suum quinquagenarius in Patriâ An. salutis MDLV.

*Seu Romana placet tibi, seu Germanica facta
Noscere, dulcæ leges me duce certus iter.*

ADRIANUS TURNEBUS.

Clar. An. D. **N**ormannus, scripsit varia, inter quæ eminent *Adversaria*: Docuit *Tholosa* & *Parisiis*, ubi obiit Anno Dom. 1565. ætatis 53.

Singulare sui seculi decus. Is autem pauca scripsit, si hominis eruditionem spectes; totius enim *Gallia* doctissimus merito suo judicatur. Sed ejus præcipua in docendo laus fuit, dum *Tholosâ*, ubi profitebatur, *Lutetiam* revocatus, & *Tusano* vitâ functo Successor appellatus discipulis, qui ab ultimis *Orbis* terræ partibus frequentissimi ad illum audiendum concurrebant, reconditæ Antiquitatis thesauros omnes mirâ quâdam facundiâ depromit. Quanquam & ea quæ scripsit ejusmodi sunt, ut Auctoris decus atque dignitatem præ se ferant. Nam in Poëmatiis sublimis est, atque acutus, in Oratione solutâ tersus atque elegans. In *Adversariis* verò tot Veterum tum Græcorum tum Latinorum difficiles loci aut emendantur, aut explicantur, ut dubium fecerit plusne in eo ingenii an diligentia admirari debeamus. Staturâ fuit mediocri, facie honestâ, probis moribus, accedente ad cæteras virtutes incredibili modestiâ: ut æmuli subinde per opprobrium illi objicerent quòd vultum virginali pudore demissum gereret. Cum tamen sub verecundo ejus ore latentem generosi spiritûs indolem ipsi quoque experirentur. Vixit annos 53. reliquitque moriens plures filios paternarum virtutum hæredes omnes certatim futuros, nisi fata invidissent, uno tantum ex illis superstite: quem etiamnum gravissimo Senatoris munere pari doctrinæ probitatisq; laude fungentem *Lutetia* veneratur. Diem verò suum obiit prid. Id. Junias annos hujus seculi 65. atque in Cœmeterio Scholasticorum juxta *Silviæ* collegæ cineres nullâ funebri pompâ, sic enim jusserrat, sepultus est. *Scævol. Samaritan.*

Nunquam

Nunquam satis laudatus vir *Adrianus Turnebus*. Unicum *Galliae* nostrae atque adeo totius *Europa* ornamentum. *Jos. Scalig. Conjectan. in Varronem.*

Injuriam fecerunt manibus eruditissimi & maximi viri qui ejus abortiva quaedam in *Varronem* post mortem ejus ediderunt, quibus magis traduxerunt eum quam ejus nomen commendârunt. Nam quid opus erat ea edere, cum ipse more suo in *Adversaria* sua tumultuaria Opera infercisset? Sanè (ne quid amplius dicam) indigna sunt quæ tanti viri titulum præferrent. *Idem* in *Appendic. ad Conjectan. in Varronem de Lat.*

Adrianus Turnebus maximum hujus ætatis ornamentum. Vir omni virtutum omniumque literarum genere instructissimus plurima raræ eruditionis monumenta edidit, & præmaturâ tandem morte statim post edita illa æternitate digna *Adversaria*, summâ omnium *Ordinum* (an quos universos unius mors pertinere visa est) mœstitiâ, rebus humanis exemptus est. *Thuan. ad ann. 1565.*

Adrianus Turnebus, magni ingenii & doctrinæ vir. *Lips. l. 1. Var. Lect. cap. 21.*

Sol ille *Gallie Turnebus*. *Lips. l. 2. Elect. 20.*

Postremum *Ciceronem Lambini* vidi, & in eo multa mutata; quædam quod nollem, addita. Libertas fortasse hæc visa est illi mihi acerbitas. Nam quale est quod de optimo uno omnium quos sol vidit *Turnebo* scribit, & quidem variis locis? quem disertè *Plagi* accusat. Momordit hominem, quod *Turnebus* aliquammultis locis incurreret in easdem conjecturas. O *Jupiter*, audis hæc? ut *Plagiarius* sit *Turnebus*? non credam hoc sexcentis *Lambinis*? *Idem l. 5. Epistolic. Quæstion. Epist. 17.*

Inter *Italos* (*Criticos*) *Fulvius Ursinus*; inter *Hispanos*, *Petrus Ciacconius*; inter *Gallos*, *Hadrianus Turnebus*; inter *Germanos*, *Iustus Lipsius* familiam ducit. *Gasp. Sciop. Consultat. p. 39. 40.*

Antiquitatis verus *Thesaurarius Adrianus Turnebus*. *Barth. l. 43. Adversar. cap. 23.*

Lux Criticorum vocatur *Rosino Antiq. Rom.*

Vir eruditissimus & de literis præclare meritis. *Petr. Faber. l. 1. Semestr.*

Infinita multiplicis doctrinæ copia in *Turnebo* fuit *M. Anton. Muret. lib. 18.*

Var. Lætion. c. 19.

Turnebus vir longè doctissimus, cujus *Adversaria* opus omnigenâ eruditione refertum. *Gesner. in Biblioth.*

Turnebus vir maximus erat doctissimusque, cujus *Adversaria* abortivum fœtum soleo nuncupare; potuit enim melius scribere. Agnoscas tamen genuinum partum *Turnebi Scaligerana*. prima, p. 145.

Turnebus plura habet uno librò, quàm *Victorius* libris 37. *Scaligerana* posterior.

Utinam non tantâ brevitate in suis *Adversariorum* libris esset usus. Paulò enim luculentior & plenior quorundam locorum explanatio, & majorem illi *Operi* gratiam laudemque conciliasset, & lectori multò magis satisfacisset. *Henr. Steph. Pseudo-Cicero.*

Utinam vir hic, sanè doctus ac multæ lectionis, non tam cupidus undique fuisset.

fuiſſet omnia emendandi, melius nobis, melius exiſtimationi ſuæ conſuluiſſet. *Petr. Viſtor.* l. 6. Var. Lect. cap. 11.

Stephanus Paſquier ait *Turnebium* mirabilem fuiſſe virum, tum in *Græca Latinaque* lingua, tum in totius *Antiquitatis* cognitione, ut nobis teſtantur libri quos inſcripſit *Adverſaria*, quod opus eſt inimitabile quoad eruditionis diverſitatem. Addit quòd in pluribus *Germaniæ* Univerſitatibus, quoties qui de *Suggeſtu* loquebantur *Turnebium* citabant & *Cujatium*, ſtatim pileum depone- rent ob reverentiam & honorem quo memoriam ejus celebrant. *Paſq.* Perquiſitionum lib. 7. cap. 8. & lib. 9. cap. 29. Gall.

Adrianus Turnebus quamvis literas tantum profeſſus eſſet, in quibus, meo quidem judicio, palmam omnibus præripuit qui in iis à mille retro annis clauerunt, nihil tamen habebat quod magiſtellum ſaperet, præter togæ ſuæ geſtamen, & aliquem externum habitum quæ aulico cultui forſan per omnia non erant conformia, quæque flocci facienda ſunt. Odi homines noſtros qui obliquam togam difficilius quàm animum obliquum tolerant, & ex ſalutatoria flexione, geſtu corporis, ocreis & ſimilibus, qualis quis ſit pronunciare ſolent. Nam intus nemo uſquam terrarum exultioris animi fuit. Sæpius data opera in ſermones ab ejus uſu remotos ipſum deduxi. In his autem tam perſpicax erat, tam celeris apprehenſionis, tam ſani judicii, ut bellum unicè per totam vitam negotiaque publica geſſiſſe videretur. Genii ſunt iſti egregii atque fortes.

— — — Queis arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui non degenerant, etſi non ita felicem institutionem fortiantur. *Michael de Montagne*, Tentaminum lib. 1. cap. 24. Gall.

Hadrianus Turnebus, literatiſſimus, & omni laude ornatus *Interpres*; nam & *Græcè* luculenter ſciebat, & *Latine* ſcitiffimè convertebat: preſſus ille & adſtrictus, ab auctore nuſquam digrediens; ſuavis interim & perlucens *Oratio*. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hadrianus Turnebus nobilis *Criticus*, maximas ingenii dotes poëtica facultate illuſtriores reddere inſtituit. Verſantur in medio *Epica* ejus, *Califiſum Captum*, *Epithalamium Delphini Franciſci*, *Prævotii tumulus*, *Paraſitus Regius*, alia, in quibus tamen plus laboris cernitur, quàm ſpiritûs. Exaravit & *Lyrice*, & elegos favente plerunque *Minerva*. *Borich.* de Poet. p. 119.

* *Turnebi Opera* in tres Tomos diſtributa, *Argentorati* impreſſa ſunt, 1600. Tomus tertius inter libros *Expurgandos* numeratur in *Indice Madritenſi* edit. Ann. 1667.

Hoc ejus Epitaphium:

Turnebus jacet hic. Quis ſit ſi querere pergis,
Iam dignus es qui neſcias.

Phil. Labbe in Theſ. Epitaph.

FRAN-

FRANCISCUS SIXTUS SENENSIS.

I Talus, ex Ordine Prædicatorum, obiit anno Dom. 1569. Scripsit plurima; Clar. An. D. M.D.L.V.
Bibliotheca Sancta maximo habetur loco apud eruditos.

Vir eruditæ diligentia, qui à Pio V. è tenebris errorum (ut ipse dicere solebat) & quasi ab inferis revocatus, *Sacra Militia* nomen dedit, & insigni *Opere* lib. 8. distincto (quæ *Sacrorum Librorum* censuram fecit) gratum animum erga ipsum testatus est. *Thuan.* ad ann. 1569.

Sixtus Senensis vir plurimæ lectionis, & qui plurima aliorum *Scripta* evoluit, tum eorum imprimis, qui ea tractarunt, quæ ipse ex professo tractat, *Rainold.* de Lib. Apocryph.

Theologus eruditissimus *Bellarmin.* l. 1. de Verbo Dei.

Doctorem Princeps; qui *Sacras Scripturas* accuratissimè tractavit. *Stapleton.* Doctrinal. Princip.

Sixtus Senensis vir planè doctissimus, & si quis alius, in *Patribus* versatissimus. *Montacut.* Appar. 1. Sect. 68.

Neque *Sixtus Senensis* recensendus inter *Hæreticos*, fortassis autem inter *Critico* tumentes *Supercilio*. Nam ad *arcana Theologia* explicatiùs enucleanda *Criticen* ille adhibuit, & illam, hodiè multorum τὰ παιδικὰ, *Philologiam* Theologus erat certè eruditus, & in illâ Scholasticâ, acroamaticâ, spinosiore *Theologiâ* versatus, non tantùm *exotericâ* illâ & *populari*. *Montacut.* Appar. 1. sect. 86.

Sixtus Senensis, immensi laboris Scriptor, diligentia stupendâ, lectionis variæ, & eruditionis admirandæ. *Montacut.* exercit 5. c. 3.

Doctissimus & sagacissimus veterum *Scriptorum* Censor. *Savil.* Not. in *Chrysostom.*

Sixtus Senensis magno valebat ingenio. Linguas, *Latinam*, ac *Græcam Hebraicam* exactè calluit. *Possevin.* in Appar.

Sixtus Senensis homo eruditus vocatur *Casaubono* ad *Annal.* *Baron.* num. 221.

Bibliotheca *Sacra Sixti Senensis*, cæteris, calculo meo, religionis suæ sociis, ob variam *Scriptorum* copiam, & erectum in multis iudicium, anteferenda. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripartit. p. II.

Nihilominus quantumlibet erudita ac utilis fuerit illa *Bibliotheca Sacra Sixti Senensis Inquisitio Romana* non pauca ibi offendit quæ palato ejus non sapiebant, quæque audaciùscula ipsi videbantur. Imo & *Possevinus* pro sua parte innumeros lapsus in illa observavit; sed dici potest quod ipse *Critico* atque *Censore* opus habeat pluribus locis *Synopses* eorum quam dedit nobis Tomo secundo sui *Apparatus Sacri*. Non tamen diffidendum est quin apud *Sixtum Senensem* lapsus quidam adversus *Criticen* legitimam animadverti possint, & mirari subit quod vir tam docti palati, & tam acris iudicii inciderit in absurda deliramenta, crassioresque imposturas confratris sui *Anni Viterbiensis.* *Judicia Eruditor.* Parisiis per *Baillet*, 1685. Gall.

Opus quod evulgavit *Sixtus Senensis*, cui titulus *Bibliotheca Sacra* multò utilius est ad perfectionem assequendam in studio Librorum Sacrorum. Ejus in eo scopus fuit homines adducere in cognitionem Authorum ejusmodi Librorum, antiquarum versionum, & Commentariorum: Quamvis autem Scripturæ Criticam perfectè non calluerit, dici tamen potest pauca in hoc argumentum Scripta extare, in quibus tanta eruditio, tamque solidum judicium eluceat, imò frequenter animi sensa liberè admodum promit. Primum agit de Libris Canonicis, quorum duas Classes constituit; nomen Canonico- rum primi Ordinis illis tribuens, qui in Ecclesia tanquam Divini semper agniti fuerunt; cæteros verò Canonicos posterioris Ordinis appellans, quia de horum authoritate olim dubitatum est, & simpliciter Libri Ecclesiastici vocari consueverant. Postea de uniuscujusque Bibliorum libri Authoribus singulatim loquitur satis eruditè; sed quoniam ut plurimum sequitur sententiam Patrum aliorumque qui ante illum in eandem rem scripserant, non est semper accuratus. Collocat, verbi gratia, *Estheræ* Volumen inter Libros Canonicos secundi ordinis, quia Patres quidam *Græci* animadverterunt Additiones in illum insertas, quæque nullius erant authoritatis. Sed tenebatur, ut arbitror, potius consulere Canonem *Judaicum* & Beatum *Hieronymum* quàm Patres *Græcos*, qui de *Græcis* tantum Exemplaribus loqui potuerunt, quæ ab Autographo *Hebræo* longè abeunt; Et secundum hanc regulam Volumen *Estheræ* Canonicis Libris prioris Ordinis accensendum erit, quamvis ignoretur, & à quo & quando scriptum fuerit. In altera Operis sui parte Libros Sacros nimis multiplicat, quorundam nominum obrentu, quæ in Scriptura occurrunt: Imò pluribus locis ejus Critice non est accurata, ut quando loquitur de libris qui *Dionysio Areopagita* tribuuntur, & ducentorum quatuor Librorum quorum *Esdræ* Authorem esse vult. Quæcunque etiam eodem loco refert de *Cabbala* Libris nullo fundamento nituntur. *Judæi* hac in parte *Picum* Comitem *Mirandulanum* fefellerant; Idemque *Picus* qui nimis credulus fuerat hujusmodi fraudum, in causa fuit cur plures fidem adhibuerint quibusdam Libris qui sub *Esdræ* nomine circumferebantur, & in quibus reconditissima Religionis arcana contineri plerique sibi persuadebant. *Sixtus Senensis* accuratiorem se exhibet quarta Operis sui parte, in qua Patrum & plurium aliorum qui in Biblia scripserunt Analysin facit. *Richard. Simon* Hist. Critica V. T. lib. 3. cap. 17. Gallicè.

*Ejus *Bibliotheca Sancta* inter libros expurgandos locum habet in *Indice* *Madrid.* edit. ann. 1667.

Extat *Bibliotheca Sancta* ex præcipuis Ecclesiæ Catholicæ auctoribus in 8. Libros digesta à *Joanne Hayo Scoto* Soc. *Iesu* revisa & Scholiis illustrata. *Coloniæ Agripp.* ex officinâ *Cholinianâ* anno. 1626. in 4°.

FRANCISCUS ROBERTELLUS.

N *Atione Italus, Patriâ Utinensis Rhetor & Historicus, cum Bononia; tum Patavii docuit. Cum Carolo Sigonio de Antiquitatibus maximè Romanis actiorem in modum certavit. Patavii obiit Anno Dom. 1567. die 18. Martii, natus Annos 30. Menses 6. Dies 9. Scripsit plurima quæ ad Romanas Antiquitates pertinent.* Clar. An. D. MDLV.

Franciscus Robertellus, vir doctissimus atque eruditissimus, quem ego soleo in literis divinum hominem appellare. Franc. Luissinus l. 3. Parergon. c. 10.

Sigonius, Robertellus, Bonamicus, lumina non Italia solum, sed etiam Europa. Lips. Cent. ad Ital. & Hispan. epist. 15.

Averrois liber de Republicâ editus est unâ cum Robertelli disceptatione, & Francisci Philelphi de eadem re libris, qui priscae gravitatis imaginem redolent, nitore Styli, & argumentorum præstantiâ Gabr. Naudæus Bibliograph. Polit.

Robertellus præceptor mihi fuit, & ego illi infantem ex sacro baptismo suscepi; vir est proculdubio summæ eruditionis, & qui scire optime possit, quid sit Historia. Nolo tamen ad eum ingredi, ne hic meus animus irritatus, & quasi extra se, me forte cogeret aliquid pronunciare contra quam requirat amor & reverentia, quâ eum alioquin prosequor. Franc. Patrit. de Hist. Dial. 1.

Franciscus Robertellus, juvenis (eam enim in eo ætatem esse audio, quod cum ipsius laude dictum velim) multijugæ eruditionis & generosæ indolis, sed tamen in Batavos homines ferocioris animi, & importunioris maledicentiæ, quàm decet. Petr. Nann. l. 8. Miscellan. c. 1.

Rectè sentit Robertellus, laudemque acuminis non exiguam meretur, nisi illam corrumpere nimia debacchandi petulantia. Idem c. 21.

Quia de Robertello incidit Sermo, videtur mihi vir ille febriculosæ eruditionis ostentator insignis, & nullum ferre. Lucas Fruter. l. 2. Verisimil. c. 23.

Francisci Robertelli scientiam cum multis aliis in rebus singularem esse invenio, tum maximè in vi Græcorum verborum intelligendâ, & in Antiquitate Romanâ constituendâ. Carol. Sigon. l. 1. Emendat. c. 32. per Ironiam.

Arcem nunc expugnemus Robertellianæ Scientiæ, quâ se ille omnibus quibus sunt, qui fuerunt, excellere in tradendâ Romanâ Antiquitate gloriatur. Idem ibidem l. 2. c. 68.

Inerat in homine peracris obtrectandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cum pares ferre non posset, continuis proscindebat convitiis: eximio scilicet florens ingenio, sibi que plus, quàm par esset, indulgens procaciori studio popularium affectabat obsequia. Hinc Sigonio semper infensus, ut quem acerrimum sortitus erat æmulum industriæ, laboris, ingenii. Cum Alciato pariter, aliisque clarissimis ejus ævi luminibus, internecinas propè similitudines exercuit. Ioan. Imperial. in Mus. Hist.

Italus undequaque doctissimus & ingeniosissimus. Sciop. de Art. Crit.

Vir doctissimus & disertissimus. *Riccobon.* in Rhetor Arist.

Paucula illa, quæ *Robortellus* & *Scioppius* de *Arte Criticâ* scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* de Polyhist. pag. 54.

Carolus Sigonius hac in re (de *Romanorum nominibus*) uti in aliis plurimis, *Robortellum* multis post se partibus reliquit: ut nos quidem *Robortellianum* de Adversarii sui Commentariis judicium parùm moveat; eoque minùs quòd non ignota sit hominis pompatici maledicentia, qui & *Erasmus* imperitiæ imperitissimæ insimulare, ac nequissimum appellare non dubitet: *Alciatum* nominet furem, expilatoresque suorum Scriptorum: *Vincentium Madium*, hominem vanum, mendacemque: *Paulum Manutium*, Bibliopolam, hominemque imperitum: *M. Antonium Muretum*, ludimagistrum *H. Stephanum* impostorem: similibusque elogiis, alios quosque præstantissimos viros, & Scripto, & Ser-mone insignire consueverit: quo nomine reprehensus est jure summo à doctissimo quoque. *Voss.* l. 1. Analog. c. 7.

In *Italiâ* *Franciscus Robortellus Utinensis*, qui magno cum strepitu *Bononia* & *Patavii* professus, cum *Carolo Sigonio*, sed impari certamine sæpiùs & acerbius, quàm inter literarum professores decuit, digladiatus, in iisque contentionibus, *Germanorum*, qui & ei mortuo honorificè parentârunt semper præcipuo favore adjutus, tandem ultimum diem 15. Kalend. April. clausit, quinquagesimum annum haud multùm supergressus. *Thuan.* ad Ann. 1567.

Robortellus, asinus, bestia, magnus corrasor. *Scaligera* 2^a. Gall.

Extant ejus novem Disputationes de *Romanorum Provinciis*, *Judiciis*, &c. *Bononia* 1559. fol.

Extat de *Convenientia Supputationis annorum Liviana* cum *Marmoribus Capitolinis* Libellus, *Livio* subjectus, *Francofurti ad Moenum* 1568. in fol.

Hoc ejus Epitaphium, in *Claustris Divi Antonii Patavii*.

Francisco Robortello Utinensi Rhetorica Artis, Moralisque Philosophia professori clarissimo, qui in florentissimis quibusque Italiæ gymnasiis magna fame celebritate triginta totos annos publicè docuit, Natio Germanica præceptoris benemerito in perpetuam animi memoriam unanimis. P. vixit An. L. Mens. 6. Dies 9. Obiit. 15. Kal. April. MDLXVII.

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Joannes Plazzo*:

Si qua recordanti veterum præcepta virorum,

Grati animi semper maxima lætitia:

Robortelle, tui tam clari nominis, omnis

Græcia perpetuò stat, Latiumque memor.

GULIEL-

GUILIELMUS RONDELETIUS.

Natus *Monspeli* A. C. 1507. Patre *Johanne Rondeletio*, Cive *Monspeliensi* Clar. An. D^o & Mercatore *Aromatario*: Discipulus in *Anatomieis* fuit *Guinter. An-* MDLV.
deriaci: tum *Claremontii* Medicinam tanto quæstu exercuit, ut paulò post adeptis sumptibus 1537. Doctoralem Lauream impetrare potuerit. Anno 1545. in Academia Patriâ Regius Professor constitutus est. Ipsius potissimum hortatu Rex *Monspeli* Theatrum Anatomicum ædificari curavit. Anno 1556. Academia *Monspeliensis* Cancellarius declaratus, eoque munere usque ad annum 1566. functus est, quò nempe ipse obiit, anno ætatis suæ 59.

Scripta ejus hæc sunt; *Methodus curandorum Morborum*---De dignoscendis morbis---De Febris---De Morbo *Gallico*---De Morbis Internis & externis---De Officinâ Pharmacopolarum---De Fucis-----*Methodus de Materiâ Medicinali, & Compositione Medicamentorum*-----*Concilia Medica*---De Urinis---De Ponderibus, sive justâ quantitate Medicamentorum---De Piscibus.

Academia *Monspeliensis* Medicinæ studio florentissima nullum unquam hujus Professorum habuit *Rondeletio* alumno & cive suo clariorem. Multa quidem præclara molitus est, sed nihil memorabilius in vitâ perfecit, quàm quum magnifico eruditionis apparatu, non sine *Gulielmi Pellicerii* doctissimi quoque viri auxiliaribus copiis, vastum illud *Neptuni* regnum ingressus est, unde amplissimis ejus spoliis onustus ad nos rediit, *Aquatiliumque* species omnes tum spectandas tum cognoscendas nobis obtulit. Quod enim attinet ad *posthuma* ejus opera, indignum esse ea celebrare, quæ ipse dum viveret luci edere neglexerit. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Idem hic Annus (1566.) nobis *Gulielmum Rondeletium Montispeffuli* natum Medicinæ arte præcellentem abstulit, à *Francisco Rabelasio* nostrate nihilominus contemptim appellatum in iis libris, quos ingeniosâ magis, quàm omnino irreprehensibili *jocandi* libertate scripsit. Et certè ejus *Scripta* ejusmodi sunt, ut tantæ de se opinioni, sive excitatæ, sive sparsæ non respondeant. Unum est quod hominis nomen maximè *posteritati* commendavit, quod de *Piscibus* edidit; sed eò minore laude, quòd illud potius *alienæ* industriæ quàm suæ debuit; nimirum, ex *Gulielmi Pellicerii* Episcopi *Montispeffulani*, viri rarâ eruditione ornati, *Commentariis* concinnatum; quod doctissimarum *Annotationum*, quas ille in *Plinium* scripserat, magno literarum dispendio amissarum aut hætenus suppressarum pars erat, *Thuan.* ad an. 1566.

Gulielmus Rondeletius, doctissimus vir, & naturæ *Piscium* callentissimus. *Cassaubon.* in *Athenæum*.

Rondeletius, *Gesnerus* & *Aldrovandus*, qui tres constituunt trigam Historicorum Physicorum absolutissimam. *Alsted.* Encyclop.

Eodem tempore *Montispeffuli* *Gulielmus Rondeletius* nonnulla de re *Anatomicâ* conscripsit quidem, verum mox viso *Vesalii* opere, ne cum tanto viro in contentio-

contentionem veniret, manus continere maluit. Majus autem nomen meruit, evulgato de *Piscibus* egregio opere; licet illud *Guilermo Pellicerio* Episcopo *Monspeliensi* per plagium surreptum esse *Ios. Scalig.* & ab hoc inductus *Thuanus* non dubitaverint affirmare: nobis minimè persuasis; cum non tantum vivo & vidente *Pellicerio* opus illud prodierit, sed & *Rondeletius* post libellum *Pharmacenticum* in *Pellicerii* nomen ediderit, illius operis de *Piscibus* luculenta facta mentione: quod sine summâ impudentiâ fieri utique non potuisset. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in *Art. Medic.* p. p. 107. 108.

In *Gallia Rondeletius, Monspeliensis* (*Fallopium αὐτοχθονος*) vir æquè doctissimus, non parum quoque de re *Zootomica* meritus est conscripto de *Piscibus* opere penè incomparabili, utut, quæ ibi traduntur, ad *Philologicam, Historicam & Grammaticam* peritiæ humanæ partem spectent, præcipuè, & istis studiis conducant. *Ioan. Dan. Majoris Chirurg.* Infusor. edit. *Kiloni* 1667. in 4°. pagina 26.

Habitûs corporis plenioris erat, staturæ verò infra mediocrem: In lucem venit cum corpore tam debili tamque delicatulo, ut primis ætatis suæ annis ab omnibus morbis quibus obnoxii sunt homines, si lepram excipiamus, vexatus fuerit; sed post infantiam omnibus illis ægritudinibus liberatus est, & deinceps ejus valetudo in dies aucta est, prout ætate provehebatur. In juventute Vini usum abdicavit ut arthritidem præcaveret, quæ aliquoties ipsum perstrinxerat. Quamvis tamen meram aquam biberet omnis generis fructibus copiosissimè vesceretur, cerasis præsertim, ficibus, uvis & melonibus. Parum dormiebat, bonamque noctis partem in lectione & studiis insumebat. Ingenio erat vivido, subtili & peracuto. Sed parum cauta erat ejus agendi ratio, cumque in maximi momenti rebus, non satis has perpenderet antequam animum determinaret, consilii plerumque ipsum poenitebat. Usque ad excessum liberalis erat, pecuniasque adeo contemnebat, tamque profusè erogabat, ut quamvis lauta essent ejus stipendia & in exercitio Medicinæ multum lucraretur, nulla ferè bona suis hæredibus reliquerit. Magna contentione ad Anatomiam animum appulit, propriis manibus dissectiones fecit. Imo ut certum perhibetur, ipsum corporis cujusdam è propriis liberis aperuisse, & ob hanc operationem barbari patris & inhumani nomine infamatum esse. Discipulos docere usque adeo delectabatur, ut quotidie tres quatuorve lectiones haberet, cumque admodum festivus esset, sermones suos jucunda aliqua fabella vel narratiuncula exhilarare solebat. Assiduè legebat Theologiæ libros: Sed ex quo incarceratus fuit *Guillelmus Pellisserius Monspessulanus* Episcopus, ut qui *Protestantium* opinionibus adhereret, omnia Theologica Scripta quæ in sua Bibliotheca erant in ignem conjecit. Cum aliquid componebat adeo præcipitanter id faciebat, ut scripta nequidem relegere nec emendare dignaretur. Hinc est quòd ejus Opera non responderint magnæ celebritati quam eruditione sua sibi paraverat, ut optimè observavit *Dominus Thuanus, Anton. Teissier*, *Elogiis Eruditorum Virorum, Gallicè*

Extant opera ejus omnia Medica, *Genevæ* apud *Petrum & Jacobum Chouet*, 1628. in 8.

Extant libri de Piscibus Marinis. In quibus veræ Piscium Effigies expressæ sunt. *Lugduni*, apud *Matthiam Bonhomme*, 1554. in fol.

Extat Universalæ Aquatiliæ Historiæ, Pars altera, cum veris ipsorum imaginibus. Ibidem, apud eund., 1555. in fol.

JOHANNES MERCERUS.

V *Ticensis*, Jurisconsultus & Philologus percelebris, Anno 1570. Obiit, *Clar. A. D.* *Francisco Vatablo* in Cathedrâ *Parisi*. successit. *Genesin*, *Iobum*, *Salomonem* & sex minores priores *Prophetas* eruditissimis commentariis illustravit: *Pagnini* quoque *Thesaurum* recognovit, variisque annotationibus locupletavit. Transtulit *Harmenopuli Prochiron*, & *Ori Apollinis Hieroglyphicon*, cum observationibus.

Sublato è vivis *Francisco Vatablo* *Hebraicarum* literarum apud *Gallos* instauratore, unus in ejus locum suffici promeruit *Joannes Mercerus*, cui primas in eo genere docti omnes magnâ cum ingenii admiratione deferebant: Et eò quidem majore, quò seriùs ad hæc studia se applicuit. Cùm enim, ut erat honestâ ortus familiâ, in eam spem à suis educaretur, ut sibi ad *Reipublicæ* *Gubernacula* & dignitates viam pararet, *Juri Civili* operam adolescens *Avenione Tholosæ*que primùm impenderat, ejusque otii non leve documentum ediderat *Harmenopulo* è *Gracâ* linguâ fidelissimè translato. Sed longè graviora sunt, & homine *Christiano* digniora, quæ mox in *Iobum* & in omnes *Prophetas* magnâ diligentia parique judicio commentatus est: plura etiam præstiturus, nisi *Venetis* rediens, quò se tumultuante iterum *Galliâ* in *Ferrerii* Legati Regii comitatu contulerat, apud *Nitobriges* patriam suam *Lethali* morbo deprehensus ante annos occidisset. Corpore fuit gracili, & à studiorum laboribus macilento, sed voce robustâ & virili quæ auditorium probè impleret: temperantiâ autem, pudore, modestiâ, & cæteris animi bonis supra variæ doctrinæ laudem nulli secundus. Cui & hoc à *Superùm* indulgentiâ concessum est, ut sibi quodammodo superstes non omnino cum morte interiret. Uxorem enim duxerat *Allezii* nobilis viri & *Antonia Delonia* filiam, *Camilla Morella* virginis doctissimæ sororem, quo ex connubio *Iosiam* filium tanto patre dignissimum suscepit. *Sævol. Samaritan.* in Elog.

Joannes Mercerus apud *Occitanos* honesto loco natus, quum utramque linguam adhuc adolescens didicisset, & eousque in *Juris Civilis* cognitione profecisset, ut *Harmenopuli* *πρόχειρον* quod vocant, è *Græco* *Latinam* faceret, mutato consilio, simulatque *Vatablum* *Hebræa* *Lutetiæ* docentem audivisset, tanto animi ardore studium illius linguæ est amplexatus, ut illo è vivis sublato, dignus unus videretur qui tanto viro in illius professione succederet. Hic verò quantum sese præstiterit adjuncto ad quatuor Linguarum exactam cognitionem, summam-

que diligentiam, iudicio longè acerrimo, doctissimæ ipsius Prælectiones partim jam editæ, partim deinceps edendæ satis superque testantur. Accedebant autem ad hanc eruditionem summum pietatis studium candidum ingenium, modestia singularis, vita prorsus inculpabilis, adeò ut fervente civilibus ob religionem bellis *Galliâ*, quamvis sacros libros non modò *Grammaticè*, sed etiam *Christianè* explicaret, saluum tamen illum & inviolabilem amabiles ipsius mores fortiter in suo munere perseverantem præstiterint, & ex ejus unius penè scholâ prod.isse constet, quicumque in *Galliis* hodie paulò felicius hebraïfant. Repetitis verò bellis *Venetias* ornatissimum quendam virum fecutus ibique *Hebraorum* doctissimis admirationi habitus, quum ad stationem suam revertens per *Occitaniam* iter faceret intempestivâ planè morte sublatus, maximum sui desiderium doctis piisque omnibus reliquit. *Theod. Beza* in *Icon*.

Mercerus Vatablo in Ordinario explicandæ *Sacra Lingua* munere succenturiatus, vix credibile est, qualem se quantumque præstiterit, quippe qui quatuor linguarum peritissimus ad incredibilem diligentiam acerrimum iudicium attulisset: accedente rursus ad eximiam doctrinam candore, modestiâ, & summâ morum innocentia, adeò ut ex ipsius penè unius *Scholâ* prod.isse constet, quicumque in *Galliâ* hodie paulò melius *Chaldaicam* & *Hebraicam* linguam callent ----- Post mortem ejus publicata sunt eruditissima in 6. minores Prophetas priores, *Iobum*, *Salomonem*, & postea in *Genesin Commentaria*; qui foetus licet posthumi, accuratam Parentis sui diligentiam produunt; ut vel ex iis & aliis (quæ vivus publicavit) monumentis in confesso sit, *Nunquam quenquam Christianum felicius Hebraizasse Thuan.* ad ann. 1570.

Vir totius humanioris literaturæ intelligentissimus *Ioannes Mercerus*, Regius *Hebraeæ* linguæ Professor, eruditione, solertiâ, diligentiaque præstantissimus. *Franc. Jun. Orat. Funebr. in obit. Luca Trelcatii.*

Divinus vir *Ioannes Mercerus*, omnium Christianorum nostri seculi sine controversiâ *Hebraicè* doctissimus. *Isaac. Casaub.* Epist. 281.

Ioannes Mercerus profundæ in *Hebraicis* doctrinæ vir. *Idem ad Baron.* p. 569.

Ioannes Mercerus, superioris seculi lumen vivum & clarum. *Buxtorf.* lib. de Abbreviatur. *Hebraeorum.*

Ioannes Mercerus, vir cui in *Ebraicis* parem nunquam edidit *Gallia.* *Amama.*

Par nobile Interpretum, *Mercerus* & *Liveleius*: quorum ille nuper laudatus, & (dum eruditioni atque pietati habetur honos) semper laudandus *Matt. Polus.*

Ioannes Mercerus maximi vir iudicii, qui unus optimè de literis *Ebraicis* meritis est. *Drusius* in *Observationibus Sacr.*

Hujus sententiæ meæ approbatorem habeo *Ioannem Mercerum*, cujus viri iudicium semper feci plurimi, qui unus inter eos qui hæc studia tractarunt, & literas sacras explicarunt, tantum eminet, quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Drus.* l. 15. c. 25. ibid.

Mercerus Maximus Grammaticus, vir pius, & in exponendis sacris literis excellentissimus *Hebraus.* *Scaligerana* prima.

Mercerus

Mercerus Doctissimus in Hebraicis. Unde etiam in *Jobum* optimè scripsit. Quis hunc scripserit librum, ignoratur. *Ioh. Mercerus* vir præclarus *Orum* interpretatus est, Notasque in eum adornavit. *Mercerus* Juris prudentiæ operam navavit, *Harmenopolumque* transtulit. *Mercerus* quando prælegebat Auditorium plenum habebat. Doctissimus fuit Hebraicus qui unquam fuerit. Id fatentur *Iudei*. Laudabant valde *Mercerum*, quia erat maximus *Scaligerana* posterior Gall.

Ecclesiastes Salomonis à nonnullis benè doctis jam est explanatus, sed inprimis eruditissimi viri *Ioannis Merceri* piæ memoriæ *Commentariis* diligentissimè illustratus; fuit enim ille in *Academiâ Parisiensi Regius* post *Vatablum* diligentissimus simul & eruditissimus permultis annis *Professor*, illo certè cui successit doctrinâ non inferior, iudicio etiam fortasse in discernendis *Rabbinorum* aberrationibus superior. *Theod. Beza* Epist. Præfat. in *Ecclesiast.* 1598.

Non possum quin hîc appellem magnum illum & in *litteris Ebraicis & Chaldaicis* versatissimum, *Ioannem Mercerum*, qui cùm jam senectutem attigisset, paulò antequam vitâ excederet, solo *Arabicarum litterarum* desiderio, in *Orientem* dicitur cogitasse. *Thom. Erpen.* in Orat. de ling. *Arab.*

Joannes Mercerus successor *Vatabli* in Cathedra Professoris Regii in lingua Hebraica Parisiis, est unus è Doctissimis acriorisque iudicii Interpretibus Scripturæ, qui unquam fuerit inter Religionis Prætensæ reformatæ cultores, laudèque dignior adhuc esset, si Patrum suorum Religionem non deseruisset, ut *Calvini* novitates sequeretur. Perfectè binas linguas *Græcam & Hebraicam* intelligebat, & in ipsis fontibus *Rabinorum* Libros legere poterat. Hinc etiam ratio explicandi Biblia, qua usus est, multò magis Critica & accurata est quàm plerorumque cæterorum Authorum qui illum præcesserant. Totam adhibuit operam sensui literali Textus sui, & indagationi propriæ significationis Vocum *Hebraicarum*. Quapropter ei solenne est varias *Rabbinorum* Interpretationes afferre, quas quandoque corrigit. Ne quidem neglexit *Græcam* Versionem Septuaginta, nec cæteros Bibliorum Veteres Interpretes; quod tamen frequentius facere potuisset. Consuluit etiam Exemplaria *Hebraica* manu exarata, quæ in Regia Bibliotheca erant. Verbo ut absolvam, ornatus fuit omnibus dotibus periti Bibliorum Interpretis: meliusque adhuc dubio procul ei successisset, & labor, nisi ætatis qua vixit novitatibus sese permisisset. Optimi quos edidit *Commentarii* sunt in *Jobum*, in *Ecclesiasten*, in *Proverbia* & in *Canticum Canticorum*. Quoniam isti Libri carmine fuerunt compositi, styloque admodum interciso, perdifficile verum eorum sensum eruere, nisi cum perfecta Hebraicæ linguæ peritiâ, & summo ingenii acumine. Neutro autem destitutus fuit *Mercerus*, penitusque examinavit omnes difficultates quæ sibi objectæ sunt. Quod ad ejus in *Genesis* *Commentarios* multa *Judaica* eruditio illis inest, sed satis castigati non sunt. *Beza* qui Authoris hujus *Commentarios* omnes typis mandandos curavit, minutias ex illis non potuit eximere; ex ultimis præsertim qui non sunt æquè absoluti ac cæteri. *Cornelius Bertramus*, qui *Beza* Collega fuit *Geneva*, quique Hebræam linguam callebat, eorum evulgationem

* accuravit, idque satis diligenter, quamvis errores quandoque occurrant, quod tamen rariùs contingit. *Jes. Rich. Simon*, Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 14. Gall.

Nec obscurum est, in his Opificibus *Ioannis Merceri* nomen; cuius præcipuè laudatur remetiendorum pari numero, cum sententiæ integritate verborum sollicitudo---Qui *Vatablum* in *Ebraicarum* literarum professione excepit *Ioannes Mercerus*, non absurdè in *Ori Apollinis* & *Harmenopoli* interpretatione versatus est; *Latine* scribendi diligens sine molestiâ venustas, non ubique tamen satis tenax, nec qualem in *Ebrais* reddendis adhibet verborum parsimonia. *Huet. de Clar. Interpret.* p. 190. 210.

Mercerum in *Geographiâ* minimè versatum testatur *Samuel Bochartus* in *Phaleg.* p. 92.

* *Ioannes Mercerus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Extant ejus in *Genes.* Prælectiones, fol. *Genev.* 1598.

Extant in *Job. Prov. Eccles. Cant. Cant. Commentarii Amstelod.* 1651.

Extant *Commentarii* in 5. *Prophetas minores*, fol. *Genev.* 1565.

SEBASTIANUS CASTALIO, sive CASTELLIO.

Clar. A. D.
MDLV.

Gallus, *Allobrox*, excellenti linguarum cognitione præditus, *Basileæ* Græcè docuit per annos 18. *Biblia Latine* interpretatus est, quod opus anno 1542. *Genevæ* aggressus, nono post anno absolvit majori elegantia quam fide: in *Sacris* suis *Dialogis*, *Aresdorphii* editis, non usquequaque sincerus. Obiit *Basileæ* anno 1563. ætatis 49. *Prima Arminianismi* Semina in *Dialogis* suis sparsisse videtur. *Hofman.* in *Lexic.*

Sebastianus Castalio ex asperis & salebrosis *Allobrogum* montibus humili ortus fortunâ, sed ingenio bonis literis excultissimo, cum *Musas* in omni disciplinarum genere *Latine* loquentes videret, tentare voluit num & *Sacra Litera* negligentiore hætenus & horridiore quodam stylo contentæ his quoque munditiis exornari possent & expoliri. Hoc itaque animo novam *Bibliorum* translationem exorsus omnes utriusque fœderis libros raro & admirabili, nec ulli dum in his literis usitato puritatis & elegantia nitore expressos intra decennium adornavit & publicavit. Magnam proculdubio ab eruditis omnibus & piis gratiam initurus, nisi sacrosanctam rerum divinarum majestatem visus esset aliquot in locis præ nimio *Latinitatis* & facundia studio violasse. Violavit certè multò imprudentius, ne dicam ineptius, dum eandem *Gallicè* operam præstare cupiens vir in *Hebraeorum, Græcorum, Latinorum* assiduâ lectione volutatus, patrique interim sermonis penè oblitus, arreptis è trivio & infimâ plebe voculis ac loquendi formulis, ridendum se omnibus in re tam seriâ præbuit atque contemnendum. Deberi tamen videretur hoc ejus egregiæ voluntati, summoque labori, & veterum linguarum singulari peritiæ, ut inter doctissimos hujus ætatis viros, vel cum primis enumeretur. Homo cæteroquin simplex & ab omni fastu alienus, qui suburbanum prædium suâ ipse manu quotidie foderet, susceptamque juventutis erudiendæ curam alterno telluris colendæ labore adæquaret.

quaret. Excessit *Basilea Rauracorum* ex febre nondum senex anno 1563. *Scevol. Samarthan.*

Quid verò de intemperantissimâ *Sebastiani Castalionis* Conversione statuendum est, quæ res purissimas fastidiosâ venustate oblimavit, & omnem divini Verbi vim nimiam curaturâ elisit, & verba à *Patribus*, & toto *Christianorum* cœtu recepta & usurpata ineptissimè repudiavit; homo cæteroquin simplex, & ab omni fastu alienus, ut de eo verè scripsit *Samarthanus*, & eximiam in Operis sui Præfatione ingenuitatem & candorem præ se ferens, proptereaque à nobis sine contumeliâ dimittendus. *Huet. de Clar. Interpret.*

Sebastian. Castillon Allobrox Lugduni cum ageret adolescens, accidit ut quidam errore nominis pro *Castellione*, *Castalionem* vocaret, quod audiens à *Musarum* fonte, qui *Castalius* dicitur, derivatum, adamavit & amplexus est, seque, omisso deinceps *Castellionis* nomine patrio, *Castalionem* appellavit. Id dicit ipse in defensione quadam adversus libellum *Joannis Calvin. Scaligerana* 1. pag. 42.

Sebastianus Castalio optime tractasset *Sacras Literas*, si à multis *Anabaptismi* opinionibus liber fuisset, & adjutus ab aliquo. *Scaligerana* 1. p. 28.

Sebastianus Castalio Canticum Canticorum flagitiosum esse librum dicebat. Quidam *Socinianum*, quidam *Anabaptistam* fuisse asserunt. Nihil ad me. *Latine* doctum fuisse constat. *Tanaquil. Faber Not. in Scaligerana* 1.

Castalio cum puriorem linguarum cognitionem ad Theologicam scientiam adjunxisse se putaret, impuras manus. (multorum judicio) ad sacra tractanda attulit, cum à rebus ad tantum opus necessariis homo imparatissimus novam Bibliorum interpretationem insolenti temeritate molitus est, à *Gallicis & Helveticis Ecclesiis*, quarum alioqui doctrinam amplectebatur, in quibusdam dissidens; & *Bernardino Ochino* segregi, cujus & dialogos *Latinos* fecit, præcipuè in Polygamiâ adstipulari creditus; unde pleraque contraria inter eos scripta emanarunt: tandem *Basilea* non ita senex, quippe vix annum 48. supergressus, 4. Kal. Januar. obiit ex lue pestilent. *Thuan. ad ann. 1563.*

Elegantia plus satis curiosus, protervè in re seriâ *Dei* verbum *Ciceronianæ* dictionis flore vestire insolenti temeritate molitus est. *Alexand. Morus exercit. de Sacr. Scriptur.*

Translationem ejus *Ethnicam* appellant. *Idem ibid.*

Castellio magis *Paraphrasta* docti, quàm *Interpretis* religiosi munus præstisse videtur: nec propterea tamen, ut nonnulli faciunt, convitiis exagitandus, cum etiam si verba non adnumeret, sensum tamen ut plurimum fidelissimè reddat, ut ab iis, qui *Latine* tantum sciunt, intelligi possit. *Martin. Ruarus Cent. 1. Epist. p. 197.*

Castalio in versione suâ de textu *Hebraico* ad verbum reddendo non admodum laborat; et sensum plurimis in locis perspicuè, purè, eleganter, & fideliter exprimit, & magnas non rarò difficultates versione suâ feliciter solvit. *Marth. Polus Præf. Tom. 1. Synops. Crit. p. 5.*

Sed & *Castellionis* versionem, doctam sanè, & elegantem, & multa in paucis complectentem (quam etiam in *Annotationibus* suis crebrò citat noster *Hammondus*, & aliis præfert) haud rarò mihi usui & auxilio fuisse non inficior. Dr. *Jacob. Dupont* Præfat. ad *Metaph. Psalmor.*

Castellio, homo meo judicio nec ineruditus, nec malus. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Nic. Reigersbergium.* Lut. 19. Decembr. 1637.

Versio Castalioni est affectata, plus habens pompæ & phalerarum, quàm rei & firmitatis, plus ostentationis quàm substantiæ, plus fuci quàm succi, plus hominis quàm spiritûs, plus fumi quàm flammæ, plus humanarum cogitationum quàm divinorum sensuum. *Gilbert. Genebrard.* Præf. in *Opera Orig.*

Sebastianus Castalio vel *Chatelio*, ut se ipsum idem cognominat in suis *Libris Gallicis*, est etiam Author *Versionis Latinae* integrorum *Bibliorum*, quam sæpius deinceps ad incudem revocavit. Prima editio est anni 1551. *Basileæ.* Omnium plurimi æstimata est illa anni 1573. eodem loco: quam tamen cum reperire non potuerim, usus sum alia editione anni 1554. quæ *Basileâ* etiam prodiit, Notulisque quibusdam stipatur. *Genevæ* Doctores, *Theodorus Beza* cum primis novam hanc *Castalioni* Translationem acerbè admodum vituperarunt, huncque hac occasione *ignarum & temerarium* vocaverunt, ei exprobrantes quòd *Scripturam* ludibundus tractaverit, quod prolixius legere est in *Præfatione Gallica* ad finem unius ex horum *Versionibus Gallicis Bibliorum* anni 1559. Præterea invicem hac de re scripserunt *Beza & Castalio*: Cum autem *Beza* sermonis *Hebraici* prorsus ignarus esset, coactus fuit aliorum sententiæ stare, qui asseverabant *Castalionem* idiomatis *Hebraici* minimè peritum esse. *Castalio* tamen non potest dici *Hebræam* linguam ignorasse, si legantur *Criticæ Notæ* quas ad *Versionis* suæ calcem subnexuit, imò etiam affirmari potest eum trium linguarum *Hebraica, Græca* atque *Latina* callentiorum fuisse quàm ullus *Genevensium* Doctorum. Sed non satis servavit Interpretis sacrorum librorum characterem; cultum & elegantem stylum nimis affectavit, qua ratione *Textus* sui sensum valde debilitavit. Hujusmodi vitium *Versionis* ejus totum corpus infestat, ut facile judicari poterit statim à primis *Genesew* verbis quæ in hunc modum transtulit. *Principio creavit Deus Cælum & Terram. Cum autem esset Terra iners atque rudis, tenebrisque offusum profundum, & Divinus Spiritus sese super aquas libraret, jussit Deus ut existeret lux &c.* Hoc unum sufficit ad ostendendum quòd *Castalio* non contenderit *Autographi* sui verba accuratè interpretari, sed sensum quanta potuit elegantia exprimere, delecto in hunc finem stylo coherente atq; periodico. Usque adeo politi *Scriptoris* characterem affectavit, ut ejus sermo quandoque sit effœminatus, ut in libro *Canticorum*, ubi arbitratus est, ad servandum stylum quem argumentum ejus exigere videbatur, *Catulli* dictionem sibi imitandum esse, utendo vocabulis diminutivis; quippe quæ tenerum affectum magis indicarent: imò diminutivis istis vocibus Epitheta diminutiva conjungit. Unde non contentus simpliciter dicere *Mea columba*, dixit *Mea columbula*. En quali dictione toto hoc libro utatur. *Mea columbula*

* *columbus ostende mihi tuum vulticulum: Fac ut audiam tuam voculam; nam
 & voculam habes venustulam, & vulticulum habes lepidulum. Capite nobis vul-
 peculas parvas vinearum vastatriculas.* Jes. Rich. Simon. *Historia Crit.* V. T.
 lib. 2. cap. 21. Gall.

* Jes. Simon unicus non est qui professus est *Castalionis* Versionem in pretio
 se habere; *Andreas Hipperius* asseverat illam diligentissimè & accuratissimè
 scriptam esse. *Laurentius Humfredus Angelus Castalionem* defendit adversus eos
 qui contendunt ejus prosecutionem cultioris styli fuisse in causa quòd verum
 sensum neglexerit plurium locorum in Sacris Libris. *Fredericus Furius Cerio-
 lanus* hanc Translationem supra cæteras omnes extollit. *Ant. Teissier.* *Elogiis
 Viror.* Erudit. Gallicè.

Sebastianus Castellio suâ quadam in Sacrorum Bibliorum perversionem Præ-
 fatione palam verbi divini satis perspicuam auctoritatem convellere studuit,
 suisque in priorem ad *Corinth.* Epistolam adnotationibus, ut à verbo scripto
 tanquam imperfecto nos abduceret, disertè scripsit, *Paulum* quandam Theolo-
 giam, eâ quam scriptis tradidisset reconditiorem, perfectos nescio quos suos
 discipulos docuisse. *Theod. Beza* in vitâ *Calvini*.

Sebastianus Castalio pro Baptismo substituit *Lotionem*; pro Angelo, *Genium*;
 pro fide, *confidentiam*; pro Ecclesiâ, *Rempublicam*; pro Synagogâ, *Collegium*,
 neque minùs ineptè in aliis multis, quæ jure in *Castalione* culpant. *Intelligen-
 tiores.* *Voss.* part. 2. *Institut.* Orator. p. 6.

Castalioni fecerunt injuriam, cum doctus esset, fastum objecerunt, mortuus
 est ex paupertate. *Scaligerana* 2.

* *Sebastianus Castalio Romano Indice* inter *Hereticos* primæ Classis numera-
 tur.

ANDREAS MASIUS.

B *Rabantus*, natus *Lenniaci* juxta *Bruxellam*, *Lovanii* puer admodum Phi-
 losophos inter, primum in promotione locum obtinuit anno 1533. Post
 Juris utriusque studio operam dedit, laureaue Doctorali insignitus, *Cliviorum*
 Duci meruit tandem esse à Consiliis. Præter *Italicam*, *Gallicam*, *Hispanicam*,
 cæterasque *Europa* linguas, etiam *Latina*, *Græca*, *Hebraica*, atque *Syriaca*
 cognitione non vulgari claudit; *Mosem Mardenum*, Patriarcham *Antiochenum*;
Rome ann. 1553. in *Syriacis* nactus institutorem. Fuit *Ioanni à Vuesa* Episcopo
Constantiensi ac *Lundensi* Archiepiscopo à secretis. Familiariter coluit *Levinum*
Torrentium & *Augerium Busbequium*, qui *Masii* potissimum Consilio se digni-
 tate crevisse profiteri ingenuè solebat. Demùm à *Philippo II.* *Antverpiam*
 evocatus, *Bibliorum* editioni verè Regiæ adornandæ, unâ cum *Benedicto Ariâ*
Montano, *Guidone Fabricio*, aliisque præpositus fuit. Edidit *Grammaticam Sy-
 riacam*, *Syrorum Peculium*, seu explicationem vocabulorum passim apud *Sy-
 riacos usurpatorum*. Leguntur ista in *Regiorum Bibliorum Apparatu*. Transtu-
 lit è *Syriaco* *Commentarium de Paradiso* ante annos propè 1200. à *Mose Bar-
 Cepha*.

Clar. A. D.
MDLV.

Cepha, Syro, scriptum; item B. Basilii Liturgiam. Explicationem in Historiam Josue Imperatoris, in quâ tamen expungenda quædam esse monent Censores Romani. Disputationem De Cœnâ Dominicâ oppositam Calvinistarum corruptellis: & alia. Vivere desuit Zevenaria Cliviorum an. 1573. Aubert. Mirans.

Vir fuit *πλεισὶ γλωσσῶς*: Nam præter *Italicam, Gallicam, Hispanicam*, cæterasque *Europæ* linguas, etiam *Latine, Græcæ, Hebraicæ, atque Syriacæ*, cognitione non vulgari claruit. Habuit familiarem, iisdem studiis deditum, *Sebast. Munsterum*, ad quem frequentes dedit literas, & *Latinas, & Hebraicas*; easque tam doctas, *Munsteri* judicio, ut illum vel inter *Latinos* solum, vel inter *Indeos* solum educatum testarentur. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Vir sincero, candido, & aperto ingenio: Adhæc rarâ & reconditâ doctrinâ præditus, & qui ad *Hebraicæ & Chaldaicæ*, ac cæterarum *Orientalium* linguarum cognitionem, summam animi pietatem & exactum rerum sacrarum studium attulerat, variaque in eo genere commentatus fuerat; plura etiam daturus, si viro bono per valetudinem ferè semper adversam licuisset. Specimen eorum præbent doctissimi & accuratâ diligentia scripti in *Iosuan* *Commentarii Thuan.* ad ann. 1573.

Linguae *Hebraicæ & Syriacæ* peritissimus, atque in lectione *Rabbinicâ* egregiè exercitatus. *Franc. Swertii Athen. Belgic.*

Omnium seculorum memoriâ dignissimus *Andreas Masius. Idem.*

Andreas Masius Papista quidem, at sanior, & dexterrimus *Sacra Scripturæ* interpres. *Salom. Glassius.*

Andreas Masius doctus fuit, & benè scripsit in *Iosuan*. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Iosue* interpres. *Genebrard. Chronolog.* l. i.

Vir undequaque doctissimus, & linguarum peritissimus *Andreas Masius. Ioan. Wier.* de Magis infamibus, c. 1. sect. 1.

Excellentis doctrinæ ac emendatissimi iudicii vir *Andreas Masius. Paul. Colomes.* *Obser. Sacr.* p. 114.

Fuit vir ille (*Andreas Masius*) non solum singulari & reconditâ eruditione, sed etiam candore & probitate suprâ exquisitam doctrinam longè magis mirabili, ideoque moderatis omnibus quibuscunque partibus addicti sint, gratus & acceptus, propter excellentes istas dotes. *Dallens* de usu *Patrum* pag. 67.

Andreas Masius vir peracri & limato Iudicio, quod testari possunt, quotquot ejus legerunt scripta: Est author unus inter paucissimos, dignusque, cujus *Commentarii* æternum excudantur ac recudantur: quæ tamen, si Deo placet, jacent neglecta & tantum non pro nihilo penduntur, quia referta eruditione & doctrinâ sunt. *Simeon de Muis* Tom. 2. p. 207.

Deinde, *Andreas Masius* Jurisconsultus in *Iosuan*; vir longiore vitâ & immortalis memoriâ dignus; *Interpres* cui patem ingenio, iudicio, rerum ac linguarum peritiâ candore & modestiâ, haud facilè reperiēs. *Matth. Polus* *Præfat. ad Lector.* 1. Vol. *Synops. Critic.*

Sagaci

Sagaci vir ingenio Andreas Masius. Paul. Colomes. in Paralip. ad Chartoph. Eoclef. Gul. Cave. p. 4.

Andreas Masius, vir nunquam sine laude nominandus. Idem ibid. pag. II.

Or. Pr. *Simon* ait paucos nobis extare Authores qui tam exercitati sint in Scripturæ stylo quique Bibliorum Criticen melius sciverint quam *Masius*, & ad veritatem hanc sibi persuadendam sufficere doctas Præfationes legere, quibus stipatur ejus in *Josnam* Commentarium. Sed contendit in brevibus Notis eundem *Masium* diffusum quandoque paulò nimis esse in *Rabbinorum* explanationibus referendis, quibusdam locis ubi valde necessarium fuisse non videtur. Verum quidem est (addit idem Oratorii Pr.) quòd defectus iste non possit non placere iis qui eruditione *Judaica* delectantur. Or. Presbyter *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 15. Gallicè.

Licet *Masius* quadragesimum tantum ætatis annum attigisset quando diem obiit, à plerisque eruditorum *Italarum*, *Germanorum*, *Hispanorum*, *Belgarum* aliarumque variarum Gentium consulebatur tanquam Oraculum quoddam. Tanta enim eruditione, tanto judicio pollebat, ut quantumvis difficilia & obscura essent, quæ ipsi proponebantur, ea explanaret tersissimè ac solidissimè. Durante morbo quo sublatu fuit Commentarium suum in *Josnam* impressum videre peroptavit: sed hoc gaudio perfundi nequivit: Opus enim illud in lucem non prodiit nisi anno uno post obitum ejus, anno nimirum 1574. *Ant. Teissier*. Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Andreas Masius vir perspicacis ingenii, & doctrinæ singularis, quum *Mosis* bar *Cepha* librum de *Paradiso Jacobitarum Liturgiam*, aliaque multa è *Syriaco Latine* efferret, verborum religioni sese adherere ipsâ interpretationum suarum inscriptione palàm testatus est. *Huet. de Clar. Interpret.*

* *Andree Masii* Commentaria super *Josue* donec corrigantur, prohibentur in *Indice Tridentino* appendicis certorum Auctorum.

Extant ejus in *Josnam* Illustrationes fol. & octavo *Antverp.* 1574. 1609. & inter *Criticos* per *Corn. Bee*, *Lond.* 1660.

JOANNES JUELLUS.

E piscopus *Sarisburiensis*, in Comitatu *Devonia* natus est Anno Dom. 1522. 24. *Clar. A. D. MDLIX.* *Maii*. Obiit 23. Septemb. Anno Chr. 1571. Ætatis 49. *Sarisburiensi* Diocesi per annos XI. menses IX. summâ fide & integritate præfuit. Scripsit Apologiam *Ecclesie Anglicanæ*, & adversus *Thomam Harringum*.

Jeuellus Anglicè sonat *Gemmam*, vel potius monile gemmis confertum. Et certè qui in illo viro insignes animi dotes, quibus tanquam immensi pretii gemmis ornatus est, spectaverit; fateatur necesse est, rarò cuiquam nominis significata aptius convenisse. *Godwin. de Præsulib. Angl.*

In hoc Autore nomen omen fuit. *Thom. Fuller.*

Juellus vir singulari eruditione, ingenio acutissimo, judicio gravissimo, Pietate, Humanitate egregiè præditus, Theologiæ cum primis cognitione instructissi-

instructissimus, Gemma Gemmarum. *Apologia* ejus ab exteris piis summopere in pretio habita est, & in varias linguas, *Germanicam, Hispanicam, Italicam, Gallicam* transfusa. Si spectetur ordo, nihil distributius: si perspicuitas, nihil lucidius: si stylus, nihil tersius: si verba, nihil splendidius: si res, nihil nervosius. *Hymfred. in vit. Juelli.*

Theologorum quos orbis *Christianus* per aliquot annorum centenarios produxit Maximus. *Rich. Hooker.*

Apologia tua non tantum mihi, cui omnia tua probantur, & mirifice placent, omnibus modis & numeris satisfecit, verum etiam *Bullingero* ejusque filiis & generis, nec non *Gualter & Wolphio*, tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse *Petr. Martyr. in Epist. præfix. Apoc. Juelli.*

Eruditionem verò incomparabilem loquantur, & loquentur semper, nunquam intermoritura literarum monumenta ab eo edita, ac illa in primis *Ecclesiæ Anglicanæ Apologia*, orationis elegantia nervorum soliditate, sententiarum mirabilis pondere, quâ Reformationem hîc institutam sugillantium ora conatus est obturare. *Godwin.*

Doctissima illa disputatio *Juelli* contra Pontificium *Hardingum*, acerrimo judicio scripta, variâque & multiplici lectione referta *Adam. in vit. Witakeri.*

Vir doctissimus vocatur *Jervellus Camdeno* in *Britanniâ*.

Vir singulari ingenio, exquisitâ in Theologicis eruditione, & summâ pietate. *Anton. à Wood. in Hist. Antiquit. Oxon. p. 235.*

Idiomatis *Græci* callentissimus erat, nec hospes in *Italica* lingua: Quod autem ad Latialem sermonem attinet, eo tam eleganter loquebatur, tamque politè, purè, fluidèque, ut lingua vernacula loqui censeretur. Et sanè rectâ illuc tendentem viam ingressus est, ut in eadem excelleret; cum jam à juventute *Horatii* (in quem amplum Commentarium elaboravit) *Tullii & Erasmi* perfectam intelligentiam sibi comparaverit; utpote quorum omnium diffusa & exquisita opera perlegerit, excerpserit, & imitatus fuerit singulis vitæ suæ diebus, præsertim quamdiu *Oxonii* permansit, quo tempore solebat etiam ex tempore declamare Latine seorsim, ambulando per saltus & nemora. Cum verò Domina *Bacon* Græcè ad ipsum Epistolas scribebat, eodem idiomate ipsi respondebat. Exercitatissimus erat in omnibus Poetis *Græcis*, Oratoribus & Historicis; præsertim verò in Ecclesiasticis Historicis, supra cæteros autem *Gregorium Nazianzenum* amabat, eumque quavis occasione data citabat. In exilio suo eruditionis magnum incrementum ceperat, quippe quo, præter suam cum *Petro Martyre* conversationem aliisque Eruditis *Argentinensibus & Tygurinis*, suumque consortium cum Domino *Sands, Eboracensi* postmodum Archiepiscopo, qui ipsi contubernalis fuit toto ferè tempore amborum exilii; curiositas ejus fecit ut superatis Alpibus, in Italiam peregrinaretur, & *Patavii* aliquandiu studuerit, suaque cum Domino *Scipione* viro præclaro inita familiaritate, in existimatione ibidem fuisse videtur—Laboriosissimus fuit Concionator, qui Diœcesin suam continuò peragrabat, & concionabatur quolibet loco ad quem appulerat, ubi Plebis captui sese attemperare

attemperare annitebatur, affectatos omnes sermones & sonoras phrasas averſas, ut Sacris Dei Templis indignum quid, quamvis tamen ibi etiam verborum delectum ſollicitè haberet, & allaboraret Auditorum ſuorum affectus movere patheticis & zelum ſpirantibus applicationibus, tumidam omnem dictionem defugiens, & gravi ſedatoque potius quàm blando loquendi modo utens, nec unquam periculum faciens concionandi ex tempore. Vita Epifcopi *Juelli* præfixa ejus Apologia Eccleſiæ Anglicanæ, impreſſa Londini 80. 1685. Anglicè.

Tales fuerunt præcipui Eventus currentis anni 1562. quantum ad ea quæ Eccleſiam & Rempublicam conjunctim ſpectant. Quod ad Eccleſiam ſeorſim attinet, nihil memorabilius videtur quàm evulgatio elegantis Tractatus, cui titulus *Apologia Eccleſiæ Anglicanæ*; primum Latine conſcripti ab admodum Reverendo Epifcopo *Juello*, nunc verò translati in Anglicam, Gallicam, Italicam, Teutonicam linguam, & tandem etiam in Græcam quam mirificè approbarunt omnes pii & ſagaces homines, & quam ægrè tulerunt ſoli Angli fugitivi; cujuſque tamen refutationem nemo ipſorum molitus eſt præter unicum *Hardingum*, qui prius animo valde perplexo aliquandiù verſavit quomodo ad Epifcopi provocationem reſponſum remitteret. *Petrus Heylin*. Hiſt. Regiæ *Elizabethæ*. Anglicè.

* Hic Author in Romano Indice inter Hæreticos primæ Claffis rejicitur.

Extant Vita & Opera *Jewelli*, ex Angl. in Lat. per *Gul. Whitakerum* Geneva 1585.

In Eccleſiâ *Sariſburienſi* in Chori Meditullio marmoreo Lapide ſepultus jacet, cum hac inſcriptione ſequenti.

D.

Joanni Juello Anglo, Devonienſi ex Antiquâ Juellorum Familiâ Budenæ oriundo, Academia Oxoniienſis laudatiſſimo Alumno: Marianâ tempeſtate per Germaniam exuli: Præſuli regnante Elizabethâ Reginâ, Sariſburienſis Diœceſeos (cui per annos XI. menſes IX. ſummâ fide & integritate præfuit) Religioſiſſimo, viro ſingulari eruditione, ingenio acutiſſimo, judicio graviſſimo, Pietate, humanitate egregiè prædito, Theologiæ cum primis cognitione inſtructiſſimo; Gemmæ Gemmarum: immaturo fato Monſton-farlee prærepto, Sariſburia ſepulto: Cœlorum Civi; Laurentius Humphredus; hoc Monumentum, obſervantiæ & Benevolentia ergo conſecravit. Anno ſalutis humanæ Chriſti merito reſtitutæ M D LXXIII. IX. Kal. Octob. Vixit annos 49. menſes 4.

PSAL. CXII.

In memoriâ aternâ erit juſtus.

In mortem ejus *Joannes Wolleius* in Linguâ Latinâ S. R. E. Secretarius, hæc carmina composuit.

Hei mihi quàm celeri fugiunt mortalia curſu;

Quæque minus debet ſurripit atra dies.

Vuuu 2

Vivere

*Vivere tu longo fueras dignissimus ævo :
 Flende mihi nimium chare Juelle jaces :
 Moribus, ingenio, doctrinâ, religione,
 Nulla ferent talem sæcula longa virum.*

FRANCISCUS BALDUINUS.

Clar. A. D.
 MDLX.

Natus est *Attrebatibus*, urbe antiquâ & nobili, anno à partu Virginis 1520. Calend. Januar. *Antonius* Pater Procurator, Fisci municipii illius, existimatione magnâ in *Belgio* fuit. Admodum puer *Lovanii* in gymnasio *Latinis Grecisque* literis informatus, peracri ingenio ad *Juris Civilis* studia converso, arcana hujus scientiæ complexus est usque adeò stupendâ celeritate, ut admirationi esset iis qui in eâ arte summum laudis fastigium tenebant. Vini cibique parcissimus: honoris quàm opum magis appetens: nunquam otiosus: magnanimus & in adversis patiens: memoriâ rerum & verborum infinitâ, trium maximarum scientiarum arcana, atque intima & summos apices complexus, *Juris Civilis*, *Theologiæ* & *Historiæ*. Dicere enim solebat, *Historiam cum Jurisprudentiâ conjungi oportet, hanc sine illâ cæcâ videri*. Libros scripsit plurimos, qui doctorum hominum judicio probantur, sed ille maximè quem adversus *Calvinum* laceffitus edidit, propter *Cassandri* libellum *de officio pii viri*, quem *Genevensis Balduini* partum fuisse suspicabantur. Ferunt *Calvinum* nullius linguam, stylum, eruditionem magis horruisse, quàm hujus *Attrebatensis* familiaris quondam sui. Schola *Parisiensis* mortuo prolixè parentavit. *Auratus* poëta Epitaphium, *Papirius Massonus* grati animi auditor hoc elogium scripsit, ac tumulum posuit cum hac Inscriptione:

Cujaci,

Balduinus hic jacet, hoc tectum reputa, & vale, mortuis vobis Jurisprudentiam corripiet gravis sopor.

Papir. Masson. in Elog.

Franciscus Balduinus togato patre fisci patrono genitus, & iisdem artibus ac insuper eloquentiæ studiis eruditus in *Jurisconsultum* ætate nostrâ celeberrimum evasit, eoque celebriorem, quòd obitis propè omnibus *Gallia Germanique Gymnasis*, quam ex operum editione quæsiverat absens eruditionis opinionem præsentia sua non modò non minuebat, sed magis etiam adaugebat. Homo etiam facundissimus ipsoque oris ac totius corporis habitu non injucundus ex *Historiarum* & *Civilis disciplinæ* conjunctione singularem suis *Prælectionibus* gratiam & *Venerem* afferebat. Ac eum quidem sæpè vidimus hoc splendido summæ doctrinæ apparatu *Lutetia* profitentem, cum ad ejus auditorium permulti primæ notæ homines, *Episcopi*, *Senatores*, *Equites* libenter & maximâ frequentiam confluere. *Scevol. Samaritan.*

Franciscus Balduinus, *Jurisconsultus* nobilis, non parum luminis & ornamenti huic

huic nostræ ætati attulit, Jus per tot annos, tantâ cum laude professus in omnibus fermè *Galliæ* celeberrimis Academiis, maximè verò in illâ pere celebri *Andegavensium*, in quâ ad eum tanquam ad sacrum *Apollinis* Oraculum, vidi plures concurrere, ut Juris difficiliore nodos solveret, dubia elucidaret, & secreta panderet, atque summâ facilitate referaret. Habuit is memoriam admodum felicem, fuitque in dicendo gravissimus atque eloquentissimus. *Gul. Rovil.* in *Promptuar. Icon. Illustr. Viror.*

Vir sanè magnus. *Lips.* 4. *Miscell. epist.* 33.

Diligentissimus & eruditissimus vocatur *Forstnero* ad lib. 6. prior. *Tacit.* p. 263.

Antiquitatum illustrator vigilantissimus. *Montan.* de tut. cap. 5.

Copiosissimus & subtilissimus omnium Scriptorum. *Idem ibid.* cap. 30. n. 75.

Novæ & Veteris Jurisprudentiæ Princeps. *Gentil.* lib. 2. cap. 4.

Omniscius & omnifinius. *Idem* lib. 3. cap. 1.

Librum (*de Constantini Imperatoris Legibus Ecclesiasticis ac Civilibus Commentarios*) sine exemplo multâ eruditione & prudentiâ refertum dicit. *H. Conring.* de *Antiquitat. Academ. supplem.* 80. ad pag. 166.

Francisco Balduino, Jurisconsulto egregio, pacis Ecclesiasticæ studioso magni facti Principe *Aransionensi Wilhelmo*, aliisque *Belgarum* Proceribus, qui & operâ ejus usi sunt, cur credi non debeat, nihil causæ est. An *Beza* fide dignior, qui id unicum sibi videtur proposuisse, ne quid *Calvini* dictorum factorumve non defenderet. *Hug. Grot.* in *Rivet*, *Apolog. Discussion.*

Hic cum puram religionem diu professus fuisset, tandem turpiter rursus ad Papistas defecit, & quædam acerbè contra *Joannem Calvinum* & *Theodorum Bezam* scripsit. *Gesner.* in *Biblioth.*

Eum protestantes *desertorem* & *Ecebolium* alterum vocabant.

Baldinus fuit Apostata, sed immeritò *Calvinus* contra ipsum scripsit, cum non esset Autor libri qui ipsi affingebatur, sed *Cassander*. *Calv.* vidit quidem se hallucinatum esse. *Scaligerana* 2.

* *Francisci Baldini* Jurisconsulti *Constantinus Magnus*, sive de *Constantini* Imperat. *Legibus Ecclesiasticis*, atque *Civilibus*, *Commentaria*, *Romano Indice*, prohibentur.

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc Epitaphium *Stephanus Paschasius* scripsit:

Franciscus jacet ille *Baldinus*,
Mirum quàm varius, sub hoc sepulchro:
Nam quicquid tibi proferebat ætas;
Quicquid pagina sacra, vel prophana,
Pulchrè calluit: unus inter omneis
Consultissimus utriusque Juris,
Anceps ut patria hæsitaret, illum
Baldum diceret ante *Baldinum*.

Clar. A. D.
MDLX.

Natus est 24. die Junii, anno Dom. 1519. *Vezeliis*, vetusto *Hidunorum* oppido, *Petro à Beza*, illius oppidi Præfecto. Obiit anno Dom. 1605. 13. octob. ætat. 87.

Vir ingenio summo, iudicio accurato, memoriâ tenacissimâ, fecundiâ singulari, affabilitate & comitate nulli secundus: adeo ut, propter commemoratas doctes adjunctâ illis vitæ longævitate (quæ tamen omnia erant inferiora summâ doctrinâ & pietate) quidam vocarent *Bezam*, ætatis suæ *Phœnicem*. Qui illum dente plusquam *Theonino* petierunt, fuerunt *Pontificii* dogmatis Propugnatores ferè omnes: sed palmam *συκοφαντίας*, cæteris præripuerunt, *Stapletonus*, *Fevardentius*, *Baldwinus*, *Sanctesius*, *Genebrardus*. Hunc tamen tandem, felleum suum amarorem temperasse, intelleximus. *Melch. Adam*.

Theodorus Beza, ingenio hilario ac eleganti, & longâ vitâ satis notus: quam sexaginta totos annos in studiis & lucubrationibus exegit; eâque tantum pro- vectus, ut, antequam moreretur, veris vitæ quæ eam desiderabilem efficiunt, subsidii præsenio destitueretur. Siquidem præsentium memoriâ debilitatâ quippe mente, evanidam amiserat, præteritorum dum ingenio valebat impressam servaverat. Itaque & totos *Psalms Hebraicè*, & quodcunque caput ex *B. Pauli Epistolis* proposuisses, integrum *Gracè* recitabat: nec in iis, quæ olim didicerat, iudicio carebat, sed quæ dixerat statim obliviscebatur. *Thuan.* ad ann. 1605.

Venerandus Senex, *Theodorus Beza* cum per longinquitatem ætatis factus sit obliviosus adeo, ut post frequentes de novo Rege *Angliæ* sermones subinde merogaret de Reginâ, an verum esset, quod fama jactaret illam fatis concessisse: idem tamen in literis visus nobis is esse quem ante annos viginti noveramus: Loquitur *Latine*, interdum & *Gracè*, ut antea audivimus de Historiâ veteri differentem è re natâ luculentissimè: ut videretur recens esse à lectione *Plutarchi*, & id genus auctorum. *Casaubon.* in Epist. 297. ad *Joseph. Scaligerum*.

Beza, vir non Græcâ tantum, sed & omnigenâ literaturâ imbutus, quam etiam singulari acumine & iudicio ad interpretationem plurimorum Scripturæ locorum feliciter adhibuit. *Matth. Polus* præfat. Tom. 4. Synops. Critic.

Ex omnibus ejus Scriptis *Annotationes* majores in Novum Testamentum maximè commendantur. *Konig.* in Biblioth.

Beza eruditionem, & candorem, & utilissimos in Novum Testamentum labores omnes boni & docti cum voluptate & fructu semper agnoscent. *Frid. Spanhem.* part. 1. *Dubiorum Evangel.* p. 187.

Inter cætera *Beza* opera in pretio cum primis habentur ejus Notæ in Novum Testamentum, in quas hæc edit Latina carmina *Scaliger*.

—Fœtus supra caput extulit omnes
Ille tuorum operum summa, caputque liber,
Quo penetrabile Novi reseratur Fœderis, & quo
Discussa lucem nocte videre datur.

Anton. Teissier. Elog.

Author

Author libri cujusdam qui inscribitur *Jansenius Suspectus*, qui ut probabile saltem est, Eruditus aliquis *Jesuita* est, asseverat totam scientiam omnium *Jansenistarum* simul collectorum *Calvini & Beza* eruditioni non esse comparabilem. *Ant. Teissier*. ibidem. Gallicè.

Beza vir admodum celebris, & non solum genere, sed & doctrinâ inprimis nobilis; deque literis tam sacris, quàm Philosophicis (si quis alius hoc ævo) præclarè meritis. *Tycho Brahe* de novâ Stella l. 1. part. 2. c. 3.

Beza aliquid fecerat in *Tertullianum*, sed benè fecit quòd id non edidit. Difficile est aliquid in illum *Autorem* edere sine MSS. & tamen quivis melius faceret quàm *Junius Beza* nimis reprehendit *Erasmum* in minutulis, & interdum injustè. *Beza* credidit versioni *Junii* Actorum ex *Arabico*, & interdum causa fuit cur erraret. *Rafelengius* Pater scripserat ad *Bezam* errores propter illud *Arabicum*: non curavit *Beza*. In Hebraicis doctus non erat. *Beza* fuit valde præstanti formâ, ut judicaretur aliquis Princeps. In ea fuit Hæresi, ut probat novam pronuntiationem *Græcam*. Dominus *Beza* multæ lectionis vir non fuit, quòd multis negotiis semper implicatus fuerit, multaque scripserit. Insigniter felici memoriâ polluit. Ad me scripsit Dominus *Casaubonus* illum recitasse uno spiritu & continenter quatuor aut quinque capita *Græca*. Non paucis scatent. *Gallicismis* ejus carmina. *Scaligerana* posterior. Gallicè.

Theodorus Beza varia edidit *Poëmata*, digna pleraque, quæ iterum, iterumque legantur. Laudantur præ cæteris, quæ commendatus est in Natalitia *Christi*, in *Psalms*, in *Strabonem*, in *Platonem*, item *Epitaphia* ejusdem. Planè demorsos ungues sapit *Devotio* ejus *Deciorum*, *Mors Ciceronis*, & pleraque ejus *Epigrammata*. Extat ejus *Tragædia* de *Sacrificio Abrahæ*, linguâ *Gallicâ*. Quæ *Ranutius Gherus* in *Delit. Poët. Gall.* *Adeodato Seba* carmina adscribit, omnia *Theodori Beza* sunt. *Borrich.* de *Poët.* p. 112. 113.

Indicatum quoque à *Josepho Scaligero* est, ac sæpe jactatum inter amicos *Gallicismum* inesse in versibus *Theodori Beza* perquam frequentem. Vidi ipse primam editionem eorum versuum, in quâ multa is contra rationem & modum *Syllabarum*, multa contra leges *Sermonis* alias fecerit. *Franc. Vavassor.* de *Epigrammate*, c. 22.

Quæ porrò minùs nobis in *Theodoro Beza* placita est nimia *Latinitatis* cura, quum *Sacræ Scripturæ* libros converteret; ea in reliquis ejusdem *Interpretationibus*, cum decenti temperatione conjuncta se facilè probat. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Circiter eodem tempore vixit *Theodorus de Beze* egregius *Poeta Latinus & Gallicus*. Carmine *Gallico* composuit *Abrahæ* *Sacrificium*, tam graphicè depictum, ut id legendo lachrymæ olim ex oculis mihi eruperint: Ejusque *Paraphrasis Gallicâ* *poesi* residuorum *Psalmodum* *Davidis* satis arguit quid hac in parte valeret, quamvis ea non adeò feliciter ipsi successerit ac antea *Maroto* qui eorum quinquaginta verterat. *Stephanus, Paquier.* *Perquisitionum* lib. 6. cap. 7. Gallicè.

Vignerius asseverat *Bezam* in *Eloquentia Gallica & Latina* nec pares nec qui illi secundi sint, habere. *Vignerius* in *Biblioth.* part. 4. pag. 146. Gall.

* *Theodorus*

* *Theodorus Beza* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur *Romano Indice*.
Extant in *Novum Testamentum Annotationes* 2. Part. *Genev.* 1598. fol.
Cantabrig. 2642. *Gr. Lat.*

Carmina ejus leguntur *Tom. 3. Delit. Gall.* pag. 578. nomine *Adeodati Seba,*
Vesaliensis, sub quo latere voluit.

Hoc ejus Epitaphium : *Nicolao Rapino* Auctore.

Beza satis vixit, si famam, & tempora spectes,
Cetera si vita munia, acerbus obit.

Hunc dilexere Aonides juvenilibus annis,
Illum non etiam destituere senem.

Nunc fama satur, & vita, tam cognitus orbi
Quàm sibi, supremum gaudet obire diem.

Quod si immortalem cuiquam fore fata dedissent,
Debuerat nullo tempore Beza mori.

At si quid seclis dignum est durare futuris,
Eternum in Beza nomine numen erit.

JOANNES GOROPIUS BECANUS.

Clar. A. D. **H**ilvaren-Beca apud *Brabantos* anno 1518. in vigiliâ S. *Joannis* natus. De-
MDLX. cessit *Trajecti* ad *Mosam* anno 1572. 4. Kal. *Julii*.

Scripta ejus sunt : *Origines Antverpianæ*, quas ludens *Becesellana* appellavit,
futurum videns (inquit *Adamus*) quod evenit; ut opus à multis tanquam ridicu-
lum contemneretur. Post obitum ejus curante *Levino Torrentio Antverpiæ* à
Plantino nitidissimè excusa sunt hæc : *Hermathena : Hieroglyphica : Vertumnus :*
Gallica : Francica : Hispanica.

Hic paradoxum illud defendere conatus est, linguam *Belgicam*, quam *Cim-
briam* vocat, omnium linguarum esse antiquissimam, & ante diluvium primis
parentibus usitatam. Hinc apud doctos passim vapulat.

Quàm enim periculosa sit ea via, hodiernorum ingeniorum luxuries quoti-
diana, & inprimis *Beceselenicæ Origines Goropianæ* me docent : quæ nihil aliud
sunt, quàm *hirundinum musea*. Ut ille vir nihil aliud ostendere illis suis *Scriptis*
videatur velle, quàm sibi otium superfuisse quo ad levia ingenia oblectanda
abuteretur. *Jos. Scalig.* l. 2. *Epist.* *Epist.* 146.

Utinam verò, quod Critici desiderant, gravius, tantoque ingenio dignius ar-
gumentum tractandum sumpisset : Omne sanè punctum tulisset utile dolci ad-
miscens, nec æqualium cuiquam concessisset. Sed nescio quo vitio hanc in par-
tem ut plurimum ab eruditis peccetur : Dum vel humile nimis argumentum
deligunt; ut qui *quartanam, calvitium*, & ejusmodi laudarunt; aut majus, quàm
humeri ferre possint *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Crebri nobis sermones, atque etiam joci, de linguâ nostrâ & *Becano* : Qui, ut
scis,

Scis, non antiquam & elegantem solum, sed primigeniam facit, & cæteras ex eâ velut matrice educit. Nostri atque exteri erecti --- stupuere omnes tentamina tanta conatusque novos: Multi & risere. Quid ego? Virum amavi, & ingenium acre, facile, fœlix etiam miratus sum: Felix, si in aliam rem & materiem vertisset. Nam ista quem fructum, imò quam fidem habent? *Lips. Epist. Cent. 3. ad Belgas, Epist. 44.*

Pariationes, aut Originationes, quas *Becanus* adfert, quis sæpe sine indignationiculâ aut risu legat? Vix hoc *Heracletus*, si vivat, aut *Lucillianus* ille *Crassus*. *Lips. ibid.*

Vir in Sermonibus, & subitis Dissertationibus ad miraculum promptus & facundus. *Lips. Poliocretic. l. 4. Dialog. 6.*

Divino planè vir ingenio, qualem vix singulæ ætates ferant, seu Philosophiam, seu Philologiam [in utraque enim ad miraculum usque excelluit] tractaret; ut seculi sui *Varro* nominari meritò potuerit. *Aub. Miræus.*

Uti *Ovidius* ait, non omnia fingere *Cretenses*: Ita *Becanum* dixero, non semper nugari; virum iudicii quidem mediocris duntaxat, sed magni ingenii, nec minoris doctrinæ. *Voss. de Origin. l. 1. c. 18.*

Ut enim sileam illum inaniter subtilem & operosè ineptum *Io. Goropium Becanum*, qui totum, qua latè patet, terrarum orbem, imò *Deum* ipsum *Teutonice* loqui cogit. *Steph. Skinner. in præfat. ad Etymologic. Ling. Anglic.*

Goropius Becanus homo argutior, & in inveniando, ac novas vias tentando, diligentioris Operæ & indaginis, quàm in iudicando & eligendo felicitis. Mirabilis est *Goropius* iste in *Nominum* notionibus inveniendis, concinnandis, componendis, & velint nolint, ad rem suam alliciendis. Sanè illæ nominum conjecturæ vix unquam solidæ. *Pined. de Reb. Salomon. l. 4. c. 7. & 8.*

Ioannes Goropius, Hilvaren-Beca apud *Brabantos*, an. 1518. in Vigiliâ *S. Ioannis* natus, divinarum atque humanarum rerum, bonarumque Artium ac Linguarum. *Latina Græca*, atque *Hebraica* peritissimus fuit. Nam in Philosophicis *Lovanii* studiis ipse unus eminuit: Exactissimamque deinde Medicinæ ac Mathematicos scientiam, præeunte *Gemmâ Frisio*, assecutus, *Italiam, Hispaniam, Galliam*, peragravit. *Eleonora Gallis*, ac *Maria Pannonia*, Reginis à Valetudine fuit: in patriamque reversus, annos multos *Antverpiæ* Medicinam factitavit. *Leodici* cum esset apud *Groesbequium* S. R. E. Card. & *Eburonum* Principem ingestâ fortè fortuna de Linguarum vetustate disputatione, patriæ linguæ (quæ illi *Cimbrica*) antiquitatem propugnandam suscepit, subtiliter certè atque ingeniosè; novoque docendi genere demonstrare conatus est vetustissimam illam Philosophiam (quam olim *Linus*, *Orpheus* ac *Thamyras* in *Thraciâ* docuere) ab ipso *Noacho*, ejusque filiis, *Iapeto* præsertim profectam esse ac gentibus traditam, eamque cum *Moyse*, ac sacrosanctâ ejus Historiâ optimè convenire, quemadmodum eam in rem ad posthuma *Goropii* opera pluribus præfatur *Levinus Torrentius. Val. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Extant *Origines Antverpianæ*, quas *Beccesfelana* inscripsit, *Antverp. typis Plantini* 1569. fol.

MATTHIAS FLACCIUS ILLYRICUS.

Clar. A. D.
M D L X.

A Lbonâ Illyria oriundus, claro genere, vulgò *Francovvitz* dictus : Natus est Anno 1520. die tertio Martii. obiit 1575. die undecimo Martii. Docuit *Witteberga, Magdeburgi, Iena, Antverpia. Lutheri* doctrinam amplexus est.

Scripta ejus plurima, præcipua verò hæc sunt : *Historiæ Ecclesiasticæ Commentarii, Centuriarum Magdeburgensium* nomine celebres. Cui Operi se *Baronius* opposuit---*Clavis Sacræ Scripturæ*---*Catalogus Testium Veritatis*---*Martyrologium*---*Libellus contra Interimistas, & alios Christi Persecutores*---*Libellus de veris & falsis Adiaphoris.*

Theologus superioris seculi *Origenes*, qui non mediocres turbas in Republicâ Christianâ dedit absurdissimo suo effatu ; *peccatum originis esse ipsam hominis substantiam.* Quod dogma cum præcipuis fidei nostræ Articulis ; de Creatione, Filii Dei Incarnatione, Redemptione, Sanctificatione, & Resurrectione pugnat. Nec tamen propterea adsentiri possum *Gulielmo Budeo*, qui *Centur. XVI. θανατολογίας* ad annum 1575. ait ; *Flaccium* nequidquam recti fecisse, nisi cum moreretur. Tempore enim *Interimistico* Ecclesiæ Christi bonam & fidelem operam contra *Papatum* pugnando navavit. Ipsi etiam, utpote in Scriptis veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus versatissimo, insigne illud opus, & quale pristina ætas nunquam viderat, *Centuriarum Magdeburgicarum* maximam partem debemus. Liber etiam, quem *Clavem Scripturæ*, inscripsit, non caret suâ utilitate. *Quensted.* De Vir. Illustr.

Fuit ingenium in hoc viro capax perinde & inquires. *Melancthonem*, pacis studiosum, totâ vitâ exagitavit. *Melch. Adam* in vitâ ejus.

Homo vehemens, & quocunque loco pedem figeret acerrimus barbarum incensor. *Thuan.* Hist. lib. 38.

Summus inter Protestantes *Pontificia* auctoritatis oppugnator, & ob eandem vehementiam *Philippo Melancthoni* præceptori olim suo non satis æquus. *Thuan.* ibid. l. 61.

Matthias Flaccius Illyricus, hæresi infamis, alioqui non malè de Ecclesiâ meritis, edito *Catalogo Testium Veritatis*, & adornatis suâ ipsius, *Ioannis Wiggandi*, & *Matthæi* Judicis operâ *Centuriis Ecclesiasticis Magdeburgensibus.* *Pezel.* in Mellific. Historic.

Flaccius Illyricus Centuriarum Magdeburgensium ἐργασίας fuit, quod opus non tam ex nævis, qui à nonnullis jam sunt observati, quàm inexpugnabili æstimari debet labore, & inaudito antea conatu. *Hottinger.* Biblioth. Quadrip. lib. 3. cap. 3.

Scio unum de primariis illius incepti Operis & absoluti autoribus, virum certè industriæ prodigiosæ, Librorum quendam immanem helluonem, & Bibliothecarum omnium περιφοιτήτην, furiosum tamen Theologum *Flaccium Illyricum*, novarum quarundam & monstrosarum Opinionum extitisse adinventorem. *Rich. Montacut.* Præf. ad Ecclesiast. Exercitat.

Impia

Impia dogmata, impiamque vitam *Rom. Antichristi* describens, multis editis libris celebris factus est. Multa recondita ex Bibliothecis eruit, aliorumque Authorum scripta in lucem protulit, quæ nobis regni *Tenebrarum* Regis artes, mores, studia, tyrannidem atque scelera non sine stupore proponunt. Quæ latuissent fortè malè, suisque tenebris sepulta fuissent, nisi abditos Bibliothecarum recessus atque sinus penetrasset *Illyricus. Iac. Verheid.* in Elog. Theolog.

Flaccius iste, quamvis ab aliâ quadam eruditionis parte destitueretur, in Scriptis tamen veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus fuit versatissimus. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. pag. 184.

Multas excitavit turbas in Ecclesiis Protestantibus erroneis quibus implicatus erat opinionibus; cum primis autem sententia sua quòd *peccatum originale* sit propria hominis substantia: tamque acerbè tantæque animi impotentia scripsit adversus *Melanchtonem*. Præceptorem suum, ut vir ille magnus, quantumvis lenis & moderatus ingenio, non potuerit sibi temperare quin ipsam *Echidnam Illyricam* appellaret. Magnam scriptis suis famam sibi paravit, eoque præsertim quod *Clavis Scripturæ* inscribitur; nam ille liber Protestantibus & Catholicis æquè utilis est, ut affirmat *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. Ant. Teissier Elog. Virorum Eruditorum. Gallicè.

Si Author ille *Lutheranismi* præjudicatis opinionibus adeo imbutus non fuisset, quæ ipsum quadantenus adegerunt ad falsas earum applicationes faciendas, multo clariorem famam sibi conciliasset. Orat. Presbyter *Ric. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. c. 13. Gall.

Denegarunt ei cœnam Ministri propter doctrinam *De peccato originali*: Ita sine viatico, quia aberrarat è viâ, abiit ex hac vitâ: Utinam pius & bonus. *Hieron. Zanch.* Epist. l. 2. in Epist. ad *Lavaterum*.

In hunc Auctorem hoc distichon composuit *Jacobus Boissardus*:

*Quòd scelus & totus sis culpa, diserte Mathia;
Incusare alios desine, culpa tua est.*

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur in *Romano Indice*.
Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

DIONYSIUS LAMBINUS.

G Allus, *Monstrolii* natus, anno 1572. vivere desiit, annoque ætatis 56. *Parisiis* Clar. An. D. MDLX.
litteras humaniores, Græcamque & Latinam linguam interpretatus est.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in *Horatium*, *Cornelium Nepotem*, *Plautum*, *Lucretium* & *Ciceronem*---Oratio de utilitate linguæ Græcæ, & recta Græcorum Latine interpretandorum ratione---Oratio de Philosophiæ Moralis laudibus---Oratio habita pridie quàm libros tres *Aristotelis De Republicâ* explicaret---Oratio de Philosophiâ cum Arte dicendi conjungendâ---Oratio de

X x x x 2

rationis

rationis principatu, & rectâ institutione---Annotationes in *Alcinorum* de Doctrinâ *Platonis*---Vita *Ciceronis* ex ejus operibus collecta---Epistolæ Præfatoriæ---Epistolæ familiares---*Aristotelis* politica, & libri de Moribus *Lambino* interprete---Adversariæ *Demosthen.* & *Æschinis* Orationes in Ling. *Latinam* translatae.

Dionysius Lambinus Monstrolii ad Oceanum quanquam Cœlo crasso & turbido, Musis tamen serenis & faventibus natus, ab earum dulci commercio quæsitâ multiplicis eruditionis opes tunc potissimum discendi cupidæ juventuti explicuit, cum ex *Italiâ* reversus, ubi plures annos in *Francisci Turnonii* Cardinalis comitatu vixerat, optimos quosque *Græcæ Latineque* linguæ auctores. *Lutetia* in Scholâ Regiâ, sive prælegendo, sive commentando explanaret. Unde manarunt illi uberes in *Lucretium, Horatium, Plautum* Commentarii, qui vice *variarum lectionum* esse possint. Nam de *Ciceronis* operibus, quæ summâ diligentia nec minori fiducia recensuit, alii judicabunt. Certè quàm studiosè multumque fuerit in ejus auctoris lectione versatus documento sunt adversariæ *Demosthenis* & *Æschinis* Orationes *Aristotelis* poetica, librique de moribus, & quæcunque præterea de *Græcis Latine* purissimè fecit. Ob eamque causam & à doctissimis viris, quibus *Italia* tunc affluebat, magno semper in honore habitus est, & omnibus Musarum alumni immaturo fato moriens acerbissimum sui desiderium reliquit. Perit enim ex temporum tædio sex tantum & quinquaginta natos annos paulò post indignam *Rami* Collegæ necem, relicto ex *Ursina* uxore nobili matronâ filio, doctrinæ quoque laudè prædito, qui procuratâ posthumorum aliquot patris operum editione non absurdè sanctis ejus Manibus hoc eruditæ pietatis officio parentavit. *Scævol Samarthan.* in Elog.

Dionysius Lambinus, vir maximus, & supra omnes *Sciorum* morosus, *Græcæ Latineque* literaturæ scientissimus. *Pareus.*

Vir totius orbis terrarum consensu, in utrâque linguâ valdè exercitatus. *Carrio* lib. 1. cap. 17. Lect. Antiq.

Vir *Græcè* ac *Latine* accuratè doctus. *Heinsius* Præf. *Horat.*

Græcè Latineque doctissimus, multiscia Lectionis. *Dempster.*

Vir doctrinæ multiplicis, sed in variis lectionibus enarrandis aliquando vanus & futilis, & ad fastidium usque superstitiosus. *Durant.* lib. 2. cap. 15.

Dion. Lambinus, *Monstrolii* ad Oceanum in *Picardiâ*, *Galliæ* Provinciâ, natus, novâ *Aristotelici operis Politici* versione clarissimus. Tanti enim hæc est, ut jamdudum communi Doctorum Senatûs suffragiò omnium aliorum laboribus prælata fuerit. Hinc forsân & factum fuit, ut eam editioni suæ *Casaubonus*, gravis oppidò versionum & Interpretum censor, inseruit. Verbò: Sit studioso Politices versio *Lambini* præ aliis omnibus commendatissima. *G. Th. Mejer.* in Præfat. ad *Polit. Arist.* n. 47.

D. Lambinus singularis ingenii & judicii vir, & cujus acumen & εὐσυχία in Conjecturis mirari sæpè soleo. *Lips.* l. 2. Var. Lectio. c. 19.

Vir omnibus literis egregiè doctus, & *Græcè* & *Latine* inprimis eruditus, & nunc linguæ *Græcæ* Professione *Parisiense* Gymnasium ornans. *Turneb.* in *Adversar.* p. 351.

Dionysius

Dionysius Lambinus magni ingenii vir, magnæque doctrinæ. *Petr. Victor. l. 38. Var. Lect. c. 15.*

Multis editis libris de Re literariâ benè meritus. *Thuan.*

D. Lambinus multa præclara scripta, ut *Cicero, Horatius, Lucretius, Nepos*, alique castigati ab illo & uberrimis Commentariis illustrati, in famæ perennitatem adseruerunt. *Gass. Sciopp. de Art Crit. p. 9.*

De quo tamen *Lambinus* ne grā quidem: ut in omnibus ferè solet paulò difficilioribus, cætera satis verbosus & ineptus. *Sciopp. Comment. in Priapica. p. 92.*

Lambinus nusquam, atque in eo *Comico (Plauto)* minore fuit usus judicio. *Idem de Art. Crit. p. 92.*

Lambinus (fatendum est) non lucem, sed umbram sæpè facit nostro *Umbro, Lips. lib. de Amphitheatro, c. ix.*

Lambinus erat vir bonus & doctus, qui *Latinè & Romanè* loquebatur, optimèque scribebat. *Scaligerana 1.*

Lambinus in *Horatium Plessæus de Missâ. Tabulæ Sanctæ Aldegondæ. Mercerus in Job. Testamentum Reza. Calvinii Opera*, præstantissima. *Lambinus* paucissimos habebat libros. *Scaligerana 2.*

Magnam Scriptis suis famam sibi peperit; Verum quidam judicarunt, nimis scrupulosam & accuratam ejus sollicitudinem referendi varias Lectiones, fastidium creare *Commentariorum* ejus Lectoribus. Ille quem in *Horatium* elucubrauit, apud omnes Literatos est in pretio: cum primis autem apud illustrem *Iosephum Scaligerum*. Res non sic se habet quoad ejus in *Ciceronis* opera correctiones; nam culpatus est in eo quod Authoris illius *Textum* pro arbitrio mutare ausus sit, nullis veteribus Manuscriptis nixus; verbaque expungere in editionibus quæ omnium manibusteruntur; ut iis nova substitueret, *Andreas Schottus* alleverat quoties *Lambinus* post correctum aliquem *Ciceronis* locum hæc verba subjungit, *in vitis & repugnantibus libris omnibus*, certum esse illum falli. *Ant. Teissier. Elog. Viror. Eruditorum, Gallicè.*

Quis autem non obstupescet quòd *Dionysius Lambinus Mostrolio* prope Mare Oceanum in Climate reverà crasso cœlique turbidi, ortus, à Natura ingenio tam acuto & excellenti prodigaliter donatus fuerit? Arca eruditionis locupletissima fuit; in omnifariis politioribus Literis *Græcis & Latinis* doctissimus, evasit; Omnesque propemodum alios superavit, qui in ejusmodi disciplinis ejus ætate in summo gradu excellere censebantur: *Ghilini. Theatro &c. Italicè.*

Copiosior paulò *Turnebo Dionysius Lambinus*, dum quadrandæ Orationi & elaboratæ concinnitati studet, hanc *Interpretationis* salubritatem haudquaquam obtinuit. *Huet. de Clar. Interpret.*

Hæc ego quondam *Lambino*: qui ea suo more edidit, longè aliter, quam dicta fuerant, suppresso Auctoris nomine. *Simeo Bosius Not. in l. i. Cic. ad Attic. Epist. 3. p. 8.*

De *Lambino* nihil video causæ, cur ejus obtrectatio detertere te, aut abducere à studio debeat. Ille in te fuit, qui in alios solet. Et ita mihi omnia, quæ cupio, eveniant, ut ego valdè mirabar, si tibi eum impunè laudare licuisset. Ita enim

homo est : eîs solis plurimùm invidet, quibus plurimùm debet. Quô modô me acceperit, nosti : quantum autem mihi debeat, & ipse & alii plurimi norunt. *Muret. l. 2. Epist. 5. ad Giphanium.*

Deprehendimus nos, eum (*Lambinum*) nostras emendationes in eum scriptorem (*Corn. Nepotem*) quas de veteri codice, quem habemus, desumptas, in *Lucretiana* collectanea conjeceram, sibi sumpsisse omnes. *Giphan. in Epist. ad Muretum.*

Possùm, mi *Giphani*, ostendere tibi si hic sis, literas ipsius (*Lambini*) manuscriptas, quibus mihi gratias agit de locis quibusdam sibi explicatis, quos ipse postea questus est à me sibi subreptos esse. *Muret. l. 2. Epist. 7.*

Carmina ejus habentur Tom. 2. *Delit. Gall. 385.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

P A U L U S M A N U T I U S.

Clar. A. D.
MDLX.

Typographus, *Aldi* filius, Calendis Quintilis, anno 1512. *Venetis* natus est. Obiit die sexto Aprilis, anno 1574. ætatis 62.

Scriptis Annotationes in *Ciceronem*---Judicium de Poëtis legendis---Notas in *Horatium*---Epistolarum libros 12.---De Antiquitatibus Romanis---Præfationes---De Veterum dierum ratione---Kalendarium vetus Romanum, cum Commentario---Apophthegmata---Notationes in *Virgilium*---Orationes 4. *Demosthenis* contra *Philippum*, Latinitate donatus---*Adagia* collegit. Hunc laborem à *Concilio Tridentino Manutio* mandatum, *Gregorius XIII.* ita comprobavit, ut omnes *Adagiorum* libros, unâ exceptâ Editione *Manutianâ*, prohibeat atque condemnet.

Paulus Manutius vir omnis elegantiae, atque virtutis, & totius Antiquitatis studiosissimus. *Georg. Fabric. de Româ, c. 1.*

De quo summo viro dico breviter, quod ille in hoc doctrinæ & elegantiae genere nesciat, id alium scire neminem. *Idem ibid.*

Paulus Manutius homo & diligentissimus & doctissimus. *Turneb. Advers. lib. 8. cap. 24.*

Paulus Manutius, transacto seculo, meruit *Romani* puritate *Sermonis* inter selectissimos cooptari, quando lucem illam *Tullianæ Facundiae* nostratibus propè invisam, ac superiorum obrutam ætatum caligine, solus ipse conspexisse, ac industrio calamo *Italici* diffudisse censeretur. *Joan. Imperial. in Mus. Hist.*

At præclare, ut solet, *Manutius* : de quo viro meritò dubitari potest, plusne ipse *Ciceroni*, an ipsi *Cicero* debeat. Nam & ipse tractandis assidue *Ciceronis* Scriptis eam affecutus est eloquentiæ laudem, quâ vincit omnes : & cum ad ingenium, quô excellit, addidisset eam diligentiam, eamque laborum perpersionem ac tolerantiam, quâ vires ipsamque adeo valetudinem suam, magno nostro omnium, quotquot eum, quia planè novimus, plurimi etiam facimus, dolore prostravit; incredibile est, quot ab errorum millibus eos libros felicissimè vindicarit. *M. Ant. Muret. l. 1. Var. Lect. c. 6.*

Manutius.

Manutius magnam affecutus est in exprimendo stylo *Ciceroniano* felicitatem, cujus Epistolæ magnâ diligentia ac curâ conscriptæ sunt, atque, ut *Scioppus* nobis narrat, tanto labore, ut menses aliquot uni Epistolæ interdum impenderit. Scilicet, quem antea laudaverat, quod nemo, qui sanus sit, ad puritatis & elegantia Latinæ summam quicquam *Manutio* defuisse dixerit; mox tamen colaphum illi impingens, ex nimia illâ curâ factum esse judicat, ut *Manutii* Epistolis, quamvis elegantissimis, nequaquam ea sit gratia, quæ hominem, nisi valdè otiosum, ad iteratam lectionem invitet. Purissimus sanè autor est, ac penè unicus è recentioribus, quem ego *Ciceroni* jungi posse arbitror. Quod *Scioppius* dicit, tædium lectionis repetita inde oriri, si quid veri judicat, ex illo fortè est, quòd plerumque de negotiis familiaribus scribat. Sed nos hîc de rebus non solliciti, dictionis præstantiam commendamus. Aliquot ejus Epistolarum Editiones sunt, quas recenset examinatque *Thomasius* in Præfatione novissimæ Editionis *Lipsiensis*, cui, si verum fateri velimus, non multum diligentia accessit. Extant adhuc aliquæ ejus Epistolæ ineditæ apud viros doctos, atque unam ejus benè longam servat Clarissimus *Gudius*, ipsius *Manutii* manu scriptam, quam ipse Epistolarum *Manutii* Reginam vocare solet. *Muretus* se *Manutio* minorem fatetur, & *Maresius* *Muretum* eò majorem facit. *Scaliger* certè in *Excerptis* illis *Primis à Tanaq. Fabro* editis neminem magis *Romanè* loqui ait. *Capacc.* lib. 2. *Elogiorum*, bonæ Latinitatis amatorem nominat, qui tamen à splendido & magnifico Orationis genere abesse visus sit, dum ab humili Epistolarum stylo non discessit. *Gan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 285.

Octavianus Ferrarius in libro de *Sermonibus Exotericis*, p. 42. Edit. Venet. magno *Manutium* elogio ornat. Vocat eum *Virum acerrimi & elegantissimi judicii*, qui *Romana laudem eloquentia nobis ita vestiat hoc tempore, ut priscos illius auctores, quorum habentur in honore scripta, partim exaquet, partim vincat Orationis genere ipso flexibili, nitido, & sine satietate dulci.*

Doctissimus vir, omnique encomio major *Paulus Manutius.* *Hieron. Mag.* l. 1. Var. Lect. c. 10.

Romana omnis Antiquitatis literatè peritissimus vir *Paulus Manutius.* *Eal. Bisciol.* Tom. 1. *Hor. Subciv.* l. 13. c. 6.

Hic annus 1574. nobis eripuit duo magna *Italia & Cermania* lumina, *Paulum Manutium & Joachimum Camerarium.* *Thuan.*

Manutius Ciceronem suum tam foeliciter æmulatur, ut redivivum eum in illo credas. *Jacob. Cruc.* Epistol. l. 2. p. 142.

Egone ut ad cujusquam judicium in *Ciceronis* scriptis appellem, quàm tuum? Vix mehercule si vivat *Cicero* ipse. *Lips. Epistolic. Quæst.* l. 4. Epist. xi.

Quid de nostri temporis eloquentiâ facilè principe, *Paulo Manutio, Aldi* filio, loquar? quò si *Cicero* ipse ab inferis excitaretur, nescio an *Latinus*, putiùs atque elegantius, nostrorum hominum sensus, nostræque tempestatis negotia & actiones exprimeret. *Jul. Iacobin.* de priscâ *Cæsorum* gente, cap. xi.

Paulus Manutius, homo studiis in primis addictus; adeò quidem ut contractâ

maciæ

macie ac pallore, oculorumque dolore, lucubrando olei plus quam vini [quod de *Atheniensium* Oratore olim iactatum] consumpsisse videatur. In Epistolis scribendis, atque adeo *Latino* sermone sic regnat, ut ad veterum gloriam propius accessisse credatur nemo. *Aub. Miræus*.

Paulus Manutius, qui vir! quam elegans ipse in dicendo, quam in existimando prudens! *Ioan. Lucas* in Epist. præfix. *Perpiniani* Epistolis.

Paulus Manutius quicquid scripsit bonum fuit, magno labore scribebat Epistolas. *Manutius* non poterat tria verba *Latine* dicere. *Scaligerana* 2.

Bunelli & Manutii Epistolæ, licet primâ specie *Ciceroniana*, ut liberè loquar, mihi non usquequaque placent. Nam illarum sermo nimis laxus est & redundans: at pressus, ut *Plinio* placet, Epistolis maximè convenit. Tum Epistolas plerumque ad *Familiares* dandas, magno conatu conscribunt, nec secus verbis adornant, ac si non essent Epistolæ, quæ accuratè quidem, at sine molestiâ scribi debent, sed *Orationes* de rebus gravissimis composuissent. *Manutio* verò non possum quin succenseam, cum in quadam ad *Saulium* Epistolâ lego prædicantem, *Se multum Bunello* debere, quod cum *Politianis* & *Erasmis* nescio quibus miserè errantem, in rectè scribendi viam primus induxisset. Nam cum ejusmodi viris errare malim, quam cum *Bunello* sapere: quorum Epistolas non adeo fortasse verbis, at rebus certè *Ciceronianas* longè pluris facio, quam *Bunellianas*, aut *Manutianas*, rerum plerumque inopes, verbis canoras. *Roland. Maref* Epist. l. 2. Epist. 4.

Certè *Manutius* antiquos Auctores non legit, nec evolvit diligenter: sed, opinor, sæpè ad *Indices* recurrit: in quibus si quid non invenit, statim ait, non esse. *Franc. Robertell. de Art. Critic.*

A phrasibus, & à significationibus novandis magno studio ei, qui puræ dictionis *Latina* laudem affectat, cavendum est: quod quidem si *Paulus Manutius* fecisset; scripta ejus cæterum cultissima sordibus quibusdam deturpata non haberemus, ut sunt *Ingratitudo*, *Speculatio*, *Contrarietas*, *Damnum pati*, *Dissuadere aliquem ab aliquâ re*, pro *dehortari*, *Adhibere fidem alicui*, pro *credere*. *Sciopp. in Grosop. p. 22.*

Quando componebat quatuor digitorum distantiam inter lineas relinquebat, ut hoc intervallum aliis vocibus replet, si meliores sibi occurrerent illis quas usurpaverat, Ut autem Epistolæ illæ omnes cujus capax erat perfectionem obtinerent, sub finem flutumni demum absolvebat, quas, ineunte Vere, inceperat. *Anton. Teissier. Elogiis &c. Gallicè.*

Paulus Manutius---Libro quem nuper compilatis *Zasii*, *Grachii* & *Baldvini*, de eadem re *Commentariis*, edidit de *Legibus Romanis*, &c. *Franc. Robertell. p. 25. part. 2. Facis Critic. p. 71. idem p. 88.*

Extat de *Legibus Romanis* liber. *Venetis* 1557. in fol.

Extat de *Dierum* apud *Romanos* veteres ratione *Commentarius*, unâ cum *Rofini* Antiquitatibus in Editione *Moguntinâ* ann. 1662.

Extat de *Senatu Romano* Opus. *Venetis* 1581. 4°.

Extat de *Civitate Romanâ* Liber. *Roma* 1584. 4°.

Extat

Extat de Comitibus Romanorum. Bononia 1585. in Fol.

Carmina ejus extant Tom. 2. Delit. Ital. p. 22.

Hoc ejus Epitaphium, Hippolyto Capilupo Auctore :

Qui te, Paule, gemit, Linguam gemit ille Latinam,
Quos simul extinctos hic brevis orbis habet,
Illa tuo stetit ingenio, & præstante labore,
Sustentata diu: teque cadente cadit:
Et voluit, tecum, quia multos vixerat annos,
Tecum etiam hoc tumulto post tua fata tegi.
Una fuit vobis fors vite, & mortis, & urna:
Unus & ambobus plangor, & unus honor.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PETRUS RAMUS.

Natione Gallus, patriâ Veromandus, natus est anno Dom. 1515. interemptus hic vir fuit in Lanienâ Parisiens. An. Dom. 1572. inque Sequanam conjectus à discipulis Carpentarii barbaro more, in gratiam, ut creditur, Præceptoris, imò, ut aiunt, ejus hortatu, viri in Platonica quidem, & Aristotelica Philosophiâ egregii; sed qui perpetuam Aristotelis insectationem ferre in Ramo minime potuisset: unde illud plusquam Vatinianum adversus eum odium exarsit Voss. de Mathemat. p. 67.

Clar. An. D.
MDLX.

Reliquit 4. Libros de Religione Christianâ: 27. libros Geometriæ: 20. libb. Aristotelicarum Animadversionum: librum de Militiâ C. Jul. Caesaris: alium de moribus vett. Gallorum, &c.

Ramus ad annum usque decimum nonum, ne quidem primas notas didicerat, inserviebatque Dom. de la Brosse. Lutetiam deductus tantum famulus profecit maximo discendi desiderio percitus, ut quamvis repugnante ingenio tardo, rudi & stupido; repugnante, quod majus est, institutione serâ: labore & diligentia in id literarum decus pervenerit, quò pervenisse vix credibile sit, ut anno trigesimo contra Aristotelem scripserit meliori stylo quàm posterioribus annis. Bonus Orator, qui facultatem dicendi sibi comparaverat. Apodicticè planè, utpote qui aliud in disciplinis tradendis iter novamque viam inquirere voluit. Flumen verborum, guttula mentis, Religionis purioris quam profitebatur ergo, mortuus est anno 1572. in Lanienâ Parisiensi. Scaligerana 1.

Petrus Ramus, vir omnium seculorum memoriâ dignus, qui necessariis hoc opus præsidiiis aggressus, pulcherrimam in hac Arte methodum aperuit. Is enim intempestivis tricis abjectis, utilia tantum documenta sectatus, Arithmetica elementa eâ solertiâ digessit, ut quæ totius partes, quæ in singulis generalia, quæ specialia, antecedentia item, & consequentia sint, facile cernere, imò totam artem apodictico pinace descriptam, exhibere liceat. Christian. Urstis. præfat. Arithmet. suæ.

Y y y y

Ut

Uc virtus egregia nunquam caret invidiâ, æmulos, & suæ diligentiae calumniatores acerrimos expertus est [*Petr. Ramus*] *Petrum Galandium, Antonium Goveanum, Ioachimum Perionium, & Iacobum Carpentarium*. Sed ante omnes infestissimos sensit *Sorbona Doctores* qui communi omnium sententiâ in *Ramum* insurgentes, illum hæreticus in *Philosophiâ* accusarunt, quod in *Aristotelem* Philosophorum principem ausus fuisset scribere. Effecerunt suâ autoritate ut *Ramo* sit interdictum in posterum docere vel scribere in ullam *Philosophiæ* partem. *Boissard.* in Icon.

Petrus Ramus cum diu bonas literas, *Philosophiam*, & postremò *Mathematicas Scientias* in *Præleâ Scholâ*, cui præerat, & postea in *Regio auditorio* docuisset; postremò erroneam in *Philosophicis* doctrinam invexit, *Aristotelem* voce & scriptis importunè oppugnans. Tamen ex eo commendatione dignus fuit, quod ingenio, diligentia, assiduitate & opibus etiam suis [quantum in ipso fuit] rem literariam juvit, ac promovit; institutâ *Mathematices* Professione, cui annum vestigal D. librarum è facultatibus suis attribuit. *Thuan.* ad ann. 1572.

Etsi in nonnullis quæ ad nostras literas pertinent valdè à te dissentio, amo tamen eruditionem tuam, amo facundiam & multas egregias virtutes, quibus tuum hoc ingenium *Dominus* exornavit, nec optarim quicquam potius quàm & tibi gratificari, & huic scholæ simul prodesse. *Beza* in Epist. 36. ad *Petr. Ram.*

Ne verò [fili] cum hanc contra *Aristotelem* sententiam fero, me cum rebelle ejus quodam neoterico *Petro Ramo* conspirasse augurè. Nullum mihi commercium cum hòc ignorantie latibulo, perniciosissima *literarum* tineâ, *compendiorum* patre, qui cum methodi suæ & compendii vinculis res torqueat & premat, res quidem, si qua fuit, elabitur protinus & exilit; ipse verò aridas & desertissimas *nugas* stringit. *Franc. Bacon.* Imperus *Philosophic.*

Patrum nostrorum ævo fuit, qui se iterum *Aristotelem* ex *Scholis* ejicere, suæque exilia & frivola iis substituere posse existimavit. Est is *Petrus Ramus*, vir doctus ac disertus, sed qui non debuerit tam petulanter ingenio suo abuti. Ut mirer viros esse non malos, qui sic in deliciis habent ejus *Animadversiones*, sive *Scholas*: quas ille, ut *adversariorum* aliqui acerbè satis scribunt, *Oratorum & Poëtarum* flosculis exornavit, ut faciliùs & certius, inficeret juventutem: quo modo *Athenienses* iis, quos capitis condemnant, miscebant cicutæ pauxillum vini, ut id sua tenuitate cicutæ crassitiem extenuaret. Ego autem, etsi in *Ramo* immodestiam illam probare non possum benigniùs tamen censeo. Et cogitandum *Aristotelem* ipsum non multò melius eos excepisse, à quibus dissentiret. Hoc etiam imminuit culpam, quod quo tempore illa scribebat *Ramus*, tanto in pretio passim esset *Aristoteles*, ut non minus *piaculare* judicaretur, si quis ab *Aristotele* dissentire ausus esset, quàm si sacras negaret literas. *Voss.* de *Philosoph.* Sect. p. 88.

Ramo non successit feliciter consilium à se initum *Aristotelis* auctoritatem subruendi, juxta *Valla & Firis* documenta. Idea enim quam efformavit novæ *Dialecticæ*, nihil habet rationi consonum præter id quod ab *Aristotelis Dialectica* mutuatus est, quam cum reformare voluit, ipsam destruxit. *Rapin.* *Animadversionibus* in *Logicam*, sect. 7. Gall.

Ramus

Ramus magnus fuit vir, sed magni nimis fit; ipsius *Mathematica* sola bona. Sed ipse non est Autor. *Ramus* malè scribebat. *Scaligerana* 2.

Viri docti *Ramum* pleraque ex *Laurentio Vallà* & *Ludovico Vive* hausisse affirmant. *Konig*.

Juventus nostra à me hoc audiat: Nunquam ille magnus erit, cui *Ramus* est magnus. *Lips. Cent. 1. Miscell. epist. 89.*

De *Rami Dialecticà* si vis dicam quod censeo, pulchrum inventum est, magnumque acumen, sed non ita magni momenti. *Verder. in Author. Cens.*

Vasti erat ingenii profundæque eruditionis. Excellenti Methodo Disciplinas omnes pertractavit; Existimatus fuit Doctus Theologus, Insignis Mathematicus, Philosophus acutus & Orator celeberrimorum Antiquitatis æmulus. Omnium sui sæculi eruditorum existimationem meruit, Gentesque exteræ omnem moverunt lapidem ad Præclarum hunc Virum *Gallia* surripiendum. Post *Romuli Amasii* obitum *Bononia* Civitas mille Ducatos annuos ei obtulit, ut illum in hujus locum pertraheret. *Polonia* Rex *Cracoviam* illum allicere conatus est. *Ioannes Hungaria* Rex petiit eum ut *Weissenburgica* Academiae regimen ipsi traderet. Omnia ejus opera ritè conscripta sunt, sed observant eruditi stylium priorum quæ adversus *Aristotelem* elaboravit cæteris ab ipso deinceps elucubratis multò præstantiorem fuisse. Accusatus fuit quod è Tractatu *Vivis de causis corruptarum artium* omnia excerpserit argumenta quibus *Aristotelem* impugnat. *Ant. Tessier* Elog. Virorum Eruditorum. Gall.

Extant Commentarii de Religione Christianâ 8. *Frankfurt. 1577.*

Extant *Aristotelica* Animadversiones *Parisus 1558. 8°.*

Extant Institutiones Dialecticæ *Parisus 1554. 4°.*

Extat Liber de moribus *Veterum Gallorum Frankfurti 1584. 8°.*

* *Petrus Ramus* inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur in *Indice Romano*. Libri quatuor de Religione Christianâ prohibentur: cætera ejus opera permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic. Madrit. edit. An. 1667.*

IMMANUEL TREMELLIUS.

Wolfium paulò post secutus est *Immanuel Tremellius* *Ferraria* patre Hebræo Clar. A. D. natus, Linguae *Hebraica* peritissimus, qui cum *Lucam* cum *Petro Martyre Vermilio*, & aliis in occulto Protestantium doctrinæ addictis concessit, postremò *Italiâ* omninò relictâ cum ipso *Vermilio* ac Sociis in *Germaniam* venit, & *Argentinae* primò domicilium fixit, deinde in *Britanniam* poriente rerum *Edwardo VI.* transmisit; quò mortuo *Germaniam* repetiit, & in Scholâ *Hornabachensi* sub duce *Volfango Bipontino*, qui apud nos decessit, aliquandiu docuit, unde *Heidelbergam* ad professionem *Hebraeam* evocatus est, ubi *Syriacam* Novi Testamenti interpretationem latinitate donavit, & postea novam veteris fœderis ad *Hebraica* veritatis fontes examinatam translationem molitus est, socio tanti laboris ascito *Francisco Junio Biturige*, qui post *Tremellii* obitum eandem editionem in opere alieno plus justo ingeniosus recensuit, & additis multis, auctiorem potius

tius quàm meliorem judicio multorum reddidit. Relictâ postremo *Heidelbergi Diviodurum Mediomatricum*, ubi olim cùm ex *Italiâ* veniret, uxorem duxerat, concessit, unde *Sedanum Bullionii* principum sedem evocatus, ut in *Academiâ novâ* linguam *Hebraicam* profiteretur, septuagenario proximus tandem defecit. *Thuan.* ad annum. 1580.

Domi in Linguae *Arabicae* cognitione profecerunt famâ notissimi *Emanuel Tremellius & Franciscus Junius*, summi viri, nec sine honoris præfatione nominandi, qui quanti linguam *Arabicam* fecerint, quàmque vehementer studium ejus promotum voluerint, *Scriptis* suis abundè sunt testati. *Thom. Erpen.* in *Orat. de Ling. Arab.* p. 75.

Versionem *Francisci Junii & Emanuelis Tremellii*, quæ primò circa annum 1575. prodiit, postea à *Junio* recognita anno 1587. magno cum *Reformatarum Ecclesiarum* plausu exceptam fuisse, & consentientia de ejus præstantiâ cl. virorum judicia, & *Editiones* ipsius pluries repetitæ, satis docent. Et licet nonnullæ versiones propiùs in quibusdam Locis ab *Hebrais* absint, nonnullæ etiam sensum & dilucidius & elegantius reddunt; consideratis tamen & compositis omnibus ad accuratam *Versionem* requisitis, congruentiâ cum *Textu* authentico usque ad ipsos accentus, quos alii plerumque negligunt, sensu non sine magno acumine eruto, & maxima fide reddito, verbis, si non semper politissimis, at plerumque propriis & commodis, difficilibus locis diligentius expensis, doctius ac solidius expeditis; Hæc *Versio* primas forsan sibi vendicabit, & apud æquos *Judices* reportabit. *Matth. Polus* præfat. ad Vol. 1. *Synops. Critic.* p. 5.

Tremellius vir fuit in *Hebraicis* mediocriter eruditus. Erat *Judeus* Baptizatus *Ferrariensis*. *Hebræum* suum cum *Christianis* didicit. Verterat bene *Biblia*. Adjunctus & datus est ab *Ecclesia Junius* pro more; Cum vertuntur *Biblia*, adjunguntur semper quidam: *Tremellius* obiit *Junius* absolvit; & quando vult dissentire à *Præceptore* suo maximè ridiculus est. *Scaligerana* 2.

Supereft examinanda *Tremellii & Junii Latina* *Versio*; quæ maximi æstimata fuit, sub initia prima inter *Protestantes*, in *Anglia* cum primis, *Drusus* qui apud *Protestantes* inter *Scriptores* sagacissimos claruit, ab illa pluribus in locis damnanda temperare nequivit; quo sibi negotia faceffivit, quoniam non paucos nacta erat Patronos hæc *Versio*. *Tremellius & Junius* eam ad incudem revocare, alteramque accuratiorem elaborare coacti sunt, sed quia quam secuti sunt *Methodus* defectu non carebat, impossibile fuit eos in sua *Translatione* debitam perfectionem assequi. Unde etiam altera hæc editio à *Constantino l'Empereur*, qui etiam *Protestans* fuit & *Hebraicæ* linguæ peritus, deinde damnata fuit. Hic *Author* asseverat se teneri à *Tremellii* ac *Junii* *Versione* recedere, quia nescio qua vertendi ratione utuntur qua sæpe in errorem conjiciuntur. Cùm *Tremellius* fuisset *Judeus* antequam ad *Protestantes* transfiret, nescio quid sibi singulare in sua *Translatione* servavit, & à vero sensu frequenter recedit. Dictio ejus *Latina* est pariter affectata vitiisque scatet; ubique ferè relativa pronomina, ubi nulla sunt in *Hebraicis*, adhibet, ut cap. 1. *Geneseos* vers. 4. ubi vertit. *Viditque Deus lucem hanc esse bonam, & distinctionem fecit Deus inter hanc lucem &c.* versu 7. capitis ejusdem, *Fecit ergo*.

ergo Deus hos expansum, quod distinguit inter has aquas, quæ sunt ab inferiore expansi ipsius, & aquas illas, &c. Nihil est in Hebræo quod respondeat his omnibus relativis pronominiibus hanc, hoc, has, istius, illas: quibus tamen ejus versio tota referta est. Credo autem tunc temporis *Doctorem Genevensium* hunc stylum fuisse; Eisdem enim defectus retinuit *Beza* versione sua Noyi Testamenti. Orat. Presb. *Rich. Simon*, Hist. Crit. V. T. lib. 2. cap. 21. Gallicè.

Quicquid tandem dicat *Rich. Simon*. certum est hanc versionem publico cum applausu receptam fuisse; Nam ab anno 1584. quo lucem vidit, ejus ultra septem vel octo editiones evulgatæ fuerunt, *Genevæ* in *Germania*, & in *Anglia*, & plerique omnes Protestantes illam suspexerunt, ut Interpretationis perfectæ exemplar. Quidam *Tremellium* accusarunt quod nomine suo præfixo excudi curaverit *Syriaci* Testamenti Versionem, quæ *Guidonem* le Fevre de la Boderie Authorem agnoscebat. Sed *Franciscus Junius* demonstravit *Tremellii* Versionem typis mandatam fuisse anno 1569. *Boderanam* verò triennio seriùs. *Ant. Teissier* Elogiis Virorum Eruditorum. Gall.

Emanuel Tremellius Novum Testamentum è *Lingua Syriacâ Latinè* ab se versum *Genevæ* publicavit. In ea re, si, quod *Raynaudus* fecit, *Genebrardo* credimus, *Guidonis Fabricii Boderiani* laborem per plagium sibi vendicavit, qui illud ante è characteribus Syriacis in Hebraicos transcripserat, & additâ *Latinâ* interpretatione *Antverpiæ Plantini* typis emiserat. Verùm pro *Tremellio* jam mortuo respondit *Franciscus Junius*, litem hanc vel pueros ex primæ paginæ inspectione dirempturos esse, cum *Tremellii* Interpretatio Anno 1569. *Fabricii* triennio post in lucem prodierit, ut in hunc potius cadere debeat, si fortè, suspicio. *Thomas*. de Plag. num. 566. 567.

* *Immanuel Tremellius* inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino*: vide Appendicem primæ Classis.

Ejus *Grammatica Chaldaea, & Syra*, *Lugduni Batav. & Genevæ*, apud *Henr. Stephanum*, 1579. permittitur, appositâ tantùm notâ Auctoris damnati, & Operis permissi, cum expurgatione, expunctâ videlicet Epistolâ dedicatoriâ. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

P E T R U S P I C H R E L L U S.

G Allus, Firmitate *Anculphi* in proximo natus, & in *Essomensi* Cœnobio olim *Monasticam* professus: Obiit anno *Dom.* 1589. ætatis 79. Hujus *Opuscula Theologica* quæ reperiri potuerunt, partim antea edita, partim manu exarata, in unum collegit & publicavit doctissimus *Theologus Andreas Rivetus*, *Lugduni Batavorum* anno 1629. 12°.

Quis fuerit *Petrus Picherellus* horum *Opusculorum* autor, etsi ejus modestia (qui quamdiu vixit secessum amavit, & extra hominum turbam studiis suis vacare potius elegit, quàm in publicum prodire) multos celaverit: non potuit tamen tanta eruditio ita in obscuro latere, quin *Scintilla & Igniculi* subinde erumperent & doctis viris innotesceret, qui sibi tantùm & *Musis* canere voluisse videbatur. Nec sanè ei fuit animus, talentum sibi à Deo concreditum condere, & inutile servare in

adventum *Domini*; cum per diem & pernox in *Sacris Scripturis* versandis & interpretandis sudaverit, in quo studii genere, quam exactam adhibuerit diligentiam, quam instructus fuerit omnium bonarum *Literarum* supellectile, pauca quædam quæ vivens, potius sibi ab amicis surripere sinit, quam sponte emisit, testimonium reddiderunt. Habebat enim in animo, ut ab iis quibus nota erant ipsius consilia acceperimus, totius *Novi Instrumenti* solidam *ἐξήγησιν*, uno & eodem tempore, cum harum rerum studiosis communicare, quam magno labore & industriâ paraverat. Sed, cum dierum & ævi satur, ad meliores sedes revocatus fuisset, non tales reliquit *Heredes*, quos eadem cura tangeret, quorum sive negligentia, sive aliâ culpâ accidit, ut vix spes aliqua affulgeat, fruendi unquam tanto thesauro. *Andr. Rivet.* in Præfat. ad Lect. præfix. *Opusc. Petr. Picherel.*

Magnum *Picherelli* ingenium atque eruditionem ostendunt libelli illi de *Cæna Dominica*, de *Missa Sacrificio*, de *Ignis Purgatorio*, de *Imaginum Usu*; ex quibus *Opusculis* constat, *Picherellum* in summis *Religionis* rebus haud multum à *Protestantium* doctrinâ alienum.

Petrus Picherellus, homo trium linguarum peritissimus, & acutissimi ingenii. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Petrum Picherellum virum doctissimum sæpius appellat *Theodorus Beza*.

Judicium accuratum, & diligentiam singularem in *Picherello* admittor, qui mihi videtur, si quis unquam, veram ingressus viam *Sacras literas* interpretandi. *Hugo Grot.* in Epist. ad Gulielm. fratrem, Anno 1620. Calend. Novemb.

His multa addidi ex *Petri Picherelli* Annotatis ad tria prima capita *Genesis*; qui utinam sagax illud ingenium, & grave judicii pondus, & penitiorum linguarum notitiam, ad plura in *S. Scripturam* commentanda adhibuisset. *Matth. Polus* præf. vol. 1. *Synops. Critic.*

Jam nomen *Missa Hebraicum* esse vel *Chaldaicum*, putidissimum commentum est, hominum neque *Hebraicas* neque *Chaldaicas* literas intelligentium, aut certè judicii prorsus nullius: quod ab eruditissimis viris luce clarius est demonstratum, in primis autem à viro longè doctissimo *Picherello* Presbytero, in locum *Matthæi* de *S. Cæna Institutione Isaac. Casaubon.* exercit. 16. in *Baron.* num. 59.

Primus quem memorabo, erit celebris *Picherellus*, de quo Testimonia Operibus ejus præfixa tam splendide loquuntur, ut mihi non opus sit quicquam dicere de exstimatione in qua fuit apud Eruditos totius Orbis literarii. Totus ejus Tractatus mihi exscribendus esset, si vellem iis omnibus insistere quæ tradidit eorum Doctrinæ de *Transsubstantiatione* repugnantia. Hoc observasse sufficiat, quòd in sua expositione verborum *Institutionis*, *Hoc est corpus meum*, hanc claram eorum interpretationem tradat, *Hic panis est corpus meum*; quod & ingenuè fatentur Papistæ ipsi cum sua de hoc dogmate Fide consistere non posse; quodque hic prolixè demonstrat non modò propriam suam sententiam esse, sed & constantem circa hoc caput Doctrinam Patrum Primitivorum fuisse. *Isaaci Wake* Præf. Diatribæ suæ de *Transsubstantiatione*, Lond. excusæ 4. 1687. Angl.

‘E varijs *Picherelli* Operibus in *Scripturam* nullum vidimus hætenus præter

‘eius *Opuscula*, collecta & evulgata ab *Andrea Riveto Leydensi*, Theologo, ut
 ‘id nobis aperit quodam loco sui in *Exodum* commentarii. Sed vix damnum
 ‘eorum carentiæ minuit eorundem copia qualium nobis ab eo facta est, man-
 ‘eorum videlicet propemodum ubique, ut authenticè id constat ex *Exemplari*
 ‘quod me vidisse memini apud Dominum *Vossium*, in quo omnes lacunæ
 ‘manu defuncti Domini *Grotii* repletæ sunt. *Coloniae* Biblioth. select. pag. 22.
 ‘Gallicè.

‘Ecce adhuc aliam *Sorbonæ* censuram, nihil nominatim designantem, nulla
 ‘adhibita applicatione argumentis probata, Anni 1629. adversus *Petri Picherelli*
 ‘*Opuscula*, in Ecclesiæ Romanæ Communione defuncti in exiguo *Prioratu Ab-*
 ‘*batia Effomensis*, in qua sine ulla peculiari designatione Kalendis Septembris
 ‘*Picherelli* librum damnant tamquam impium & abominabilem, putida *Calvi-*
 ‘*niana* lepra infectum, tamquam *Tartari* Cavernam fœtidum. Voluntque *censu-*
 ‘*ram* hanc promulgari, ne *Fides Domestici* tamquam in procelloso mari Con-
 ‘scientiæ suæ navim ejus scopulis illidant, & fraudulentæ hujus lectione de-
 ‘cipiantur. Authoris famæ injuriosa pariter est hæc censura, qua ut *Desertor* &
 ‘*Perduellis* perstringitur. *Andreas Rivetus*, Responsione ad *Mileterij* Epistolas
 ‘pag. 169. &c. Gallicè.

GEORGIUS CASSANDER.

NATUS est *Brugis Flandrorum* Anno Dom. 1515. Obiit *Colonia* die tertio Clar. A. D.
 Februarii 1566. Edidit *Consultationem* de Articulis Fidei, inter Catholi- MDLX.
 cos & Protestantes controversis. Opera ejus prodierunt, *Paris*. Anno 1616.
 Fol.

Literas humaniores *Gandavi*, *Brugis* & alibi docuit: Postea *Divinarum* rerum
 scientiam præ cæteris amplexus, susceptis in diversa loca peregrinationibus, *Colo-*
niam Agrippinam, per omne reliquum vitæ spatium, rebus suis invenit sedem.
 Ibi, quantum per valetudinem, quam sæpius adversam experiebatur, licebat,
Controversiis, quas eâ tempestate *Pontificiis*, maximè in *Imperio Romano*, Theo-
 logi *Protestantes* movebant, cum curâ perquirendis atque conciliandis intentus,
 eluculentem ubique veritatem in *Protestantium Scriptis* passim animadvertit. Ab
 Imperatore *Ferdinando I.* ut de componendis inter *Romanam* & *Protestantium*
Ecclesiam dissensionibus salutare consilium afferret, in *Aulam* vocatus, pertinace
Arthritidis dolore prohibitus venire non potuit. Cujus, & *Maximiliani II.* suc-
 cessoris desiderio, cum præsens haud valeret, absens satisfacere conatus, *Librum*
 scripsit, quem de Articulis Religionis inter *Catholicos* & *Protestantes* contro-
 versis *Consultationem* nominavit. In hoc aliisque Libris securus odii, quemad-
 modum veritatis amorem, ita sibi *regium*, non *servile* iudicium, fuisse prodit.
Hankins de Roman. Rer. Scriptoribus.

Georgius Cassander: vir utriusque linguæ peritiâ, & antiquitatis cognitione,

ac rerum postremò sacrarum diligenti scrutatione præcellens: ratâ hoc ævo modestiâ: Et iis qui ingenium in *contentionibus* hodiè exercent, ad vitandam acerbicatem in exemplum proponendus. Nam tot dotibus instructus, ille nunquam fastu intumuit: Contumeliis petitus nunquam paria reddidit, nullumque ullius arrogantiae ferocis vestigium, vel in *moribus* vel in *scriptis* ejus deprehensum fuit. Post *consultationem* de *Controversis Protestantium* Articulis, jussu *Ferdinandi Caesaris* scriptam, & ad *Maximilianum* missam, *arthritidis* doloribus confectus 3. Non. Febr. piè defecit anno ætatis 52. ad B. *Francisci* funus prosequente Magistratu urbis, & *Academiâ* deductus, & ante summum *Altare*, cum honorifico elogio à *Galtero* amico individuo, sepultus. *Thuan.* ad annum 1566.

Utile erit *Cassandrum* evolvere, qui tot lites apertè quidem componere tentavit, licèt majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorum Canum*, qui hoc idem, sed occultè conatus est, ingenio majori, quàm pietate, ac propemodùm admirabili judicio. Vix enim potest imaginatio consequi, quantum auctorum ejusmodi lectione, Politicorum mentes acuantur, excitenturque ad saluberrimè de rebus istis consulendum, quibus non unius aut alterius Hominis modò, sed universæ plerumque Reipublicæ salus, & belli pacisque momenta continentur. *Gabr. Naud.* in Bibliogr. Politic.

Liber specialis *Cassandri* de *utraque specie Sacramenti* dignissimus lectu. *Grot.* in Annotat. ad *Consultat. Cassandri*.

Quòd verò propter exiguam utilitatem & multos abusus *Cassander* mallet abstineri ostentatione & circumgestatione *Reliquiarum*, in eo, ut in multis aliis rebus, piam ostendit prudentiam: Sicut & rectè monet *Ecclesiarum* basilicas omnes *Deo* & *Christo* dicatas, non *Sanctis*, etiam illis quorum ibi peculiariter memoria celebratur. *Grot.* ibid.

Scripserat *Cassander* libellum *De Officio pii viri in hoc Ecclesie dissidio*, qui multis utriusque partis probatus fuerat; quamvis nec adeò *Catholicis*, omnis in *Religione* compositionis inimicis acceptus; multòque minus *Hæreticis*, quòd eorum damnaret novitates, & agendi modos. Adeò ut virulentissimus *Calvinus*, existimans eum compositum fuisse à *Francisco Balduino*, quem ipse vehementissimè oderat, (quippe liber absque nomine *Authoris* prodierat, & *Baldvinus* illum primus in *Galliam* avexerat) arrepto calamo, auctorem librumque miris modis proscidit. A cujus criminationibus se *Cassander* ac veteres *Traditiones*, *Patrumque* auctoritatem, prolixiori *Apologiâ* vindicavit. *Spondan.* ad An. 1564. Sect. 27.

Dum *Papatum* reformare simulat *Georgius Cassander*, stabilit & commendat æquè, ac aperti hostes. *Melch. Adam.* in Vit. *Zach. Ursini*.

Georgius Cassander Latine Græcèque doctus fuit, & vario doctrinæ genere excelluit. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Cornelius Schultingus Biblioth. suæ *Ecclesiasticae* Tom. 4. part. 1. testatur *Cassandrum*, etsi varia antè scripsisset sententiæ *Ecclesie* non per omnia consentanea, *Catholicè* ac piè in gremio *Ecclesie* esse defunctum. Itidem scribit *Bernardus Susholtus* J. C. plures fide dignos sibi *Coloniae* attestatos fuisse, *Cassandrum* morti vicinum, adstante sibi magno testium numero; ea damnasse, ac submisisse se scriptaque

scriptaque sua in omnibus iudicio & auctoritati *Sanctæ Ecclesiæ*,

* Scripta ejus pleraque *Theologica*, à Patribus *Concilii Tridentini*, aut damnata, aut censurâ notata sunt.

GEORGIUS FABRICIUS.

Germanus Chemnicii, urbe *Misnia*, natus est die 24. Aprilis, Anno Domini ^{Clar. An. D.} 1516. Obiit 13. Julii, Anno Dom. 1571. Scholæ *Misnensi* 26. annis præfuit. A *Maximiliano* Imp. sub ipsa ferme morte *Laureâ Poeticâ* & Nobilitatis insigni condecoratus est. ^{MDLXV.}

Edidit *Romæ*: Septem Libros rerum *Misnicarum*: Annotationes in *Terentium*, *Virgilium*, *Horatium*, *Senecam*. Multaque alia.

Georgius Fabricius rem literariam non mediocriter & scriptis & vivâ voce juvit & illustravit. *Thuan.* l. 50. Hist.

Germania lumen & ornamentum *Georgius Fabricius*. *Io. Kirchman.* l. 3. de Funerib. *Roman.* c. 15.

Georgius Fabricius, vir politissimi ingenii. *Tanaq. Faber.* lib. 2. Epist. Epist. 52.

Georgius Fabricius, vir iudicii optimi & eruditionis egregiæ. *Barth. Animadv.* ad *Rutil.* lib. I. v. 327.

Vir supra famam fortunamque suam laudabilis. *Idem* l. I. Advers. c. 10.

Ut monuit doctissimus miræque sagax scriptor *Georgius Fabricius* in aureolo libello, quem *Romæ* inscripsit. *Idem* l. 2. Adversar. c. 22.

Georgius Fabricius, homo melius de humanitatis litteris meritis, quàm quispam facillè censeat. *Idem* ibid. l. 4. c. 12.

Sicut mores ipsius [*Georgii Fabricii*] modesti & placidi fuerunt, ita & dictio ejus, & in carmine & in soluta oratione placida, suavis sine affectatione fuit. Excelluit igitur in *Attico* dicendi genere, & lectorem tenuit erudita brevitate. *Hier. Weller.* in iudic. de *Georg. Fabric.*

In carmine verò tanta est numerorum concinnitas, tantus verborum delectus, tantaque rerum sanctimonia; atque castitas, ut non adæquasse solum in hoc genere multos ex antiquissimis, sed in aliquibus etiam superasse videatur. Etenim in verbis eam curam adhibuit, ut ab iis, quæ ethnicam idolomaniam redolent, nostramque religiosam pietatem lædunt, datâ opera abstinuerit. *Melchior Adam.* in *Vir. Fabric.*

Georgius Fabricius Chemnicensis, exquisito versu *hexametro* iter suum *Romanum*, *Neapolitanum*, *Patavinum*, *Chemnicense*, *Argentoratense* remensus est: Nec elegis suis, quibus cœlestes Victórias perscripsit, parum gloriæ consecutus. *Borrich.* de Poet. 129. 130.

Terentii editio *Fabriciana* aliis omnibus præstat, & singularem laudem atque prædicationem meretur, testante *Joachimo Camerario* in Epist. *Terent.* præfixâ.

Operam *Fabricii* in *Tragædiis Senecæ* non multum laudat *Lipsius*: “*Georgi* (inquit) *Fabrici*, Nihil tibi ego detractum eo: Sed profectò non laudatissima opera tua in hoc quidem Poeta: quem sæpius cura tibi innovandi fuit, quàm in veteri nitore conservandi. *Lips.* in *Agamemn.*”

Georgius Fabricius fuit unus ex ætatis suæ præstantissimis Poetis & celebratissimis Criticis; nec pietate minùs quàm eruditione insignis, ut liquet ex his duobus quæ ipse composuit Distichis.

*Fabricius studuit benè de pietate mereri;
Sed, quidquid potuit, gloria, Christe, tua est.*

Σοὶ χάριν οἶδα θεῷ δὲ πλάγχυνω, ὅς με δίδαξας
ἐν βιοτῇ τε θανάτῳ ἐν θανάτῳ δὲ βίην.

Ant. Teissier in *Elog. Gal.*

* *Georgius Fabricius Chemnicen.* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. *Georgii Fabricii Chemnicensis Saxonia Illustrata* libri novem in decreto 23. Augusti 1634. prohibentur.

Extat *Roma Antwerp.* 1657. 80.

Extant *Poëmatum Sacrorum* libri 25. duobus Tomis *Bas.* 1567. 80.

Hoc ejus Epitaphium:

CHRISTO SACRUM.

D. GEORGIUS FABRICIUS *Chemnicensis*, pietate, eruditione, ingenii monumentis nominisque celebritate apud externos quoque clarissimus, Evangelii lucescentis tempore Poeta excellens, Grammaticus acutus, Historicus *Saxonia Electorum*, &c. elegans, Scholæ illustris *Mysnæ* annos 26. fidelis & felici institutione Rector industrius, laborum Sanctorum patiens, doctissimis omnibus carus, suis desideratus, ætatis annos *LVI. M. II. D. XIX.* complens anno Christi Servatoris *MDLXXI. M. Julio, D. XIII.* in functione piâ piè defunctus est: quicquid mortalitatis habuit, in hoc quietis cubiculum posteris memor. causa venerand. depositum est. *M. Magdalena Uxor, Georgius, Jacobus, Henricus, Christianus, Magdalena, Margareta, Anna, liberi Orphani, Marito & Patri desideratiss. mostiss. desid. mor. nnan. pon. cur. MDLXXI.*

ONUPHRIUS

ONUPHRIUS PANVINIUS.

Veronensis, Heremita *Augustinianus*: *Panormi* fato immaturo raptus est Clar. An. D.
MDLXV.
Ann. Dom. 1568. die 16. Martii ætatis suæ 39.

Scripta ejus plurima nondum typis edita extant *Roma*, *Verona*, *Monachii* & alibi apud eruditos: quorum, itemque excusorum, seriem qui volet, apud *Antonium Possevinum* in Apparatu Sacro, & *Cornelium Curtium* in Elogiis *Augustinianis* reperiet.

Onuphrius Panvinus, vir & doctrinâ & fide singulari præditus. *Car. Sigon. l. i.* Emendat. c. 35.

Onuphrius Panvinus, *Veronensis*, Eremita *Augustinianus*, vir ad omnes & *Romanas* & *Ecclesiasticas* antiquitates è tenebris eruendas natus; quod præclara ejus & ad omnem æternitatem victura monumenta testantur. *Thuan. l. 44.*

Sacræ & prophanæ Historiæ peritissimus vir fuit *Onuphrius Panvinus Veronensis*, quem *Roma* adolescens cognovi, & multa præclare ad utramque illustrandam conscripsit. Sed, ut homo, interdum fallitur, & peccat confidentiâ, aut imbecillitate potius memoriæ, quam ignoratione Historiæ. *Lælius Bisciol. Tom. i. Hor. Subciv. l. 19. cap. 14.*

In Romanorum Antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin. Meth. Histor. c. 4.*

In partes Paparum pronior multò, quàm *Casarum*. *Conring. de O. J. G. cap. 10.*

Quod *Constantinus Maxentius VIII. Septembris* vicerit, hariolatus est amicus noster *Onuphrius Panvinus*, optimus vir, & in cujus obitu omnes numeri Historiæ collacrumarunt. *Jos. Scalig. de Temp. Emendat. l. 5.*

Onuphrius Panvinus, Pater Historiæ. *Idem lib. 6.*

Hæc luculenta inscriptio effugit diligentiam oculatissimi & accuratissimi viri, amici nostri, *Onuphrii Panvini*. *Idem in Animadv. ad Euseb. l. 2. Chronic. annum MDCCCCLXIX.*

Onuphrius Panvinus vir ingenii maximi, & simul, quod insolens, studii indefessi; cui, quantum tota Resp. literaria debeat, memorari ex justo nequit. Sacram omnem profanamque historiam non modò evolvit accuratissimè, sed rerum præterea seriem ac tempora distinxit, expressit, lumenque accendit omnibus, qui ad scribendum postea animum appulere. *Cornel. Curt. in Elog. Vir. illustr. ex Eremit. S. Augustini Ord.*

Onuphrius Panvinus, ille antiquitatis helluo, spectatæ juvenis industriæ, & ingenio, ut probitate, præstans, hic est, eritque ut video, in aliquot menses. Imprimis suos *Fastos* cum *Commentariis*: & interim adornat alia. Sæpè litigat obscuris de rebus cum *Sigonio* nostro, sed utriusque bonitas, mutuus amor, excellens ad cognoscendam veritatem judicium, facit, ut inter eos facilè conveniat. *Paul. Manut. l. 2. Epist. 9. ad Anton. Augustinum, Legatum Pontificium.*

Plura si cupis, vade ad *Onuphrii Panvini* ea super re libellum; viri industrii, diligentis, & cui *Romanae* memoriae (curam tantum ferre potuisset aulicam) debent debebuntque. *Lips.* in *Commen. ad Tacit.* l. ii. *Annal.* num. 37 de lud. Sæcular.

Onuphrius Panvinus monachus optimè de re antiquariâ meritis, fastis collatis, vetustis marmoribus erutis. *Thom. Dempster.* in *Elench. Scriptor.* quem suo ad *Io. Rosini* *Antiq.* auctario addidit.

Onuphrius Panvinus Veronensis, *Augustinianus*, vir diligentissimus, & rerum antiquarum indagator solertissimus. *Henr. Spondan.* in *Ecclesiast. annal.* ad A. C. 1471. num. ix.

Omni dignus laude solertissimus *Panvinus*. *Sertor. Ursat.* l. i. monumentor. *Patavin. Sect.* 2.

Eximius antiquitatum cultor *Panvinus*. *Idem* *sect.* 7.

De *Sibyllis* scripsit *Onuphrius Panvinus* diligenter, ut omnia. *Bulenger.* de *Rat. divinationis* l. 4. cap. i.

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexteriùs & diligentius, quàm *Onuphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem suscepit perficiendam. *Rich. Montacut.* in *Analect. Exercit.* 4. *sect.* 6.

Onuphrius Panvinus, patriâ *Veronensis*; professione eremita *Augustinian.* *Romanis Antiquitatibus* cùm sacris tùm profanis eruendis seculo superiore natus, *Virgilianum* illud Emblemata, *Ad utrumque paratus*, jure optimo usurpavit. Quod quidem Elogium non modò nostrarum, sed & adversariarum in religione partium studiosi viro eruditissimo, unanimi consensu, tribuunt. *Amb. Miræus.*

Multus est *Scaliger* in refellendo errorem *Onufrii* de natali *Christi*; demùm verò inquit, Hæc ego ideo discussi, ut nævus ille de illo eleganti libro amici nostri tollatur: qui pro sua singulari eruditione, etiam imprudens saltem anno uno natalem *Christi* antiquiorem esse sensit; sed quia characterem, quæ est vera *Helice* in hac navigatione, nullum apprehendit, ideo rectum cursum tenere non potuit. *Homines* enim omnes sumus, & peccandi necessitudinem non possumus, nisi cum *Homine* exuere. *Joseph. Scalig.* de *Emendat. Temp.* l. 6. p. 530.

Tota illa *Diatriba* longa de *Passione Domini Fastis* inserta, est pannus obsoletus purpuræ assutus. *Scalig.* *ibid.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Matthæus Toscanus*:

Romæ Panvinus vigentis ævum,
Romæ decrepitos labantis annos,
Romæ nunc iterum decus renascens
Doctis explicuit suis libellis.
Ergo Panvinio perennes in ævum.

Gratias

*Gratias ager omnis Urbs Quiritum
Vigens, decrepita, & simul renascens.*

Prodierunt libri 2. de *Romanorum Ludis Circensibus*, passim figuris æneis illustrati, cum *Joannis Argoli* notis, & in eas *Nicolai Pinelli* additamentis, *Pata-vii* 1642. in Fol.

LATINUS LATINUS.

Viterbiensis, obiit *Roma* vicesimo primo Januarii Anno Dom. 1593. ætatis 8. *Roma* ad S. Mariæ in Via lata sepultus. Clar. An. D.
MDLXV.

In sacris veterum Patrum libris emendandis, inprimis in *Tertulliano* ad veteres codices recognoscendo operam impendit. Ejus Bibliothecam Sacram & Profanam, sive Correctiones in Sacros & Profanos Scriptores *Dominicus Magnus Roma* ann. 1677. Fol. in lucem prodire jussit.

Latinus Latinus, vir magnâ eruditione præditus, *Roma* summorum Pontificum jussu, in expurgandum *Gratiani Decretum* magnum studium, operamque contulit. *Cod. Vatican.* num. 5855.

Mihi *Latinus Latinus Viterbiensis*, vir doctus, bonæque fidei. *Ant. August.* in *Antiquit. Rom.* Dialog. xi.

Sed cum secundam editionem nostrarum Notationum meditarer, accidit ut de re tam ambigua agerem cum nostro Domino *Latinio* viro insigniter erudito, & in rebus Ecclesiasticis admodum versato, quem ejusmodi reperi sententiæ. *Cæs. Baron.* in Not. Martyrolog. *Rom.* 5. Jun. B.

Sed *Latinus* noster, qui in mendis illapsis cognoscendis lynceos habet oculos, sic jure putat locum esse restituendum. *Idem* in Notat. i. Jul. G.

Roma est *Latinus Latinus*, si tamen vivit, probissimus senum quos ego novi, & omni literaturâ instructus. *Lips.* Cent. 2. Miscell. Epist. 39.

Quare mihi fuit gratissimum, quòd Domini *Latini Latinii* emendationem mihi communicaveris, cujus ingenium in hoc plurimi facio, quoniam ipsum spectandæ eruditionis virum cognosco; siquidem inter nos aliquando sumus collocuti, ejusque ingenii acumen ex familiaribus colloquiis facile perspexi, quum unâ cum Illustrissimo Cardinale S. *Angeli* Episcopo *Bononiensi* piæ memoriæ hîc ageret, quo tempore meum *Natura Theatrum* perlustravit, quia rerum hujusmodi Naturalium cognitione, & ipse plurimum delectabatur. *Vlyss. Aldrovand.* de *Natura Sepis*.

Latinus Latinus, magni ingenii vir, & *Græcarum Latinarumque* literarum benè peritus. *Petr. Victor.* l. 36. Var. Lect. c. ii.

Adeo peritus evasit in *Veterum Authorum Critice*, ut plerosque eorum qui in hujusmodi studiis excelluerant superaverit. Cum omnibus ævi sui eruditis commercium coluit. *Ludovicus Moreri*, Majori *Dictionario Gallico*.

Z z z z }

Pamelius

Pamelius qui ejus doctrinae luce feliciter semper usus est in suis correctionibus & Commentariis in *Tertullianum* & in *Sanctum Cyprianum*, non potest affatim profiteri quanti faceret ejus doctrinam, ejusque Conjecturas & opiniones ut omnium solidissimas amplectebatur. Excusæ sunt *Latini Note* cum *Pamelii* Commentariis in hos duos Authores---*Raimundus Capisuchius*, qui erat *Sacri Palatii Magister*, dicebat se satis mirari non posse laborem & indefessam constantiam qua *Latinus* legerat & enodaverat tot Authores, ut nec ingenii ejus acumen & penetrationem, incomparabilem ejus dexteritatem ad sese extricandum è locis perplexissimis, ejus solidam & sagacem prudentiam in ejus decisionibus, sed super omnia ejus erga veritatem amorem mirificum, quo motus fuit ad omnia tentanda, ut illam educeret ex *Authorum* locis obscurissimis tanquam è mediis tenebris. *Judicia Eruditorum* per Dominum *Baillet*, Parisiis anno 1685. Gall.

Latinus Latinus, vir doctus ac diligens, sed *Pontificiis* nugis addictissimus. *Paul. Colomes.* in *Paralypom.* ad *Chartophyl.* Eccles. p. 18.

Extant Observationes & Emendationes in *Tertullianum* in Editione *Parisiensi Pamelii* 1608.

Extant Lucubrationes 4°. *Roma* 1659.

J O A N N E S L E U N C L A V I U S.

Clar. An. D.
MDLXV.

Nobilis *Angrivarius*, vir doctissimus, juris *Romani Græci*que consultissimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus, ann. 1593. sexagenario paulò minor obiit. Eruditio ejus, ex Scriptoribus, quos transtulit, æstimari poterit. Transtulit autem *Xenophontem*, *Nazianzenum*, *Constantinum*, *Manassem*, *Michaelem Glycam* & alios. Synopsis quoque 60. librorum *Βασιλικῶν*, i. e. universi juris *Romani* cum Annotationibus evulgavit. Edidit præterea 18. libros *Historiæ Musulmannicæ*, quos è monumentis ipsorum *Turcarum* excerptis: *Konig.* in *Biblioth.*

Joannes Leunclavius, juris *Romani Græci*que consultissimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus: ad quas linguæ ipsius *Byzantinæ* peregrinatione comparatam cognitionem, exactam ultimæ *Historiæ Græcæ* lectionem, & acre ac admirandum judicium attulit. Quod non solum in scriptis ab ipso, dum viveret, publicatis, sed in iis, quæ post mortem ejus publicata sunt, elucet. Non solum sui, sed & *Constantinopolitanæ* *Historiæ*, cujus spem fecerat, incredibile desiderium reliquit. *Thuan.* ad ann. 1593.

Amelburni in *Westphaliâ* nobili genere ortus est, nobilior eruditione rarâ, & linguarum complurium cognitione, *Joannes Leunclavius*, quò *Turcicarum* rerum, avorum memoriâ, nemo peritior fuit. *Joan. Andr. Quensted.*

Palmam omnibus rerum *Turcicarum* Latinis Scriptoribus rapit *Joannes Leunclavius* nobilis *Angrivarius*, & *Episcopus Mündensis*, *Græcæ & Latinæ* linguæ peri-

peritissimus, & variae eruditionis, qui cum legato *Casareo Davide Ungnadio* profectus, magnos fecit progressus *Constantinopoli* in notitia rerum *Turcicarum*. Valuit ingenio, ac meritò omnibus præferendus est, quare & *Thuanus* illum semper sequitur. *Herman. Conring.*

Scriptit & *Carolus Sigonius* de Regno *Italiae*, quod huc facit & *Joannes Leunclavius Turcica*; uterque mihi bonus & laudatus. *Lips. 3. Cent. Miscell. Epist. 61.*

Leunclavius optimus eorum qui de *Turcis* scripserunt. Bene intellexit *Græca Constantinopolitana* & inferioris ævi. Omnia ejus scripta sunt utilia, imò necessaria. *Græca* Jurisconsultorum intellexit, sed autorum veterum non intellexit, ut *H. Stephanus*, qui paulò ante obitum multa scripsit ad me contra *Leunclavii*, editionem *Xenophontis. Scaligerana* posterior.

At in hoc *Interpretandi* studio mirabilis est *Joannes Leunclavius*, ut neminem in eo scientiùs versatum esse omninò mihi constet. Sententias quippe ita contorquet, ut nihil intercidat, eo verborum numero circumplectitur, ut paria paribus respondeant: ipsam quoque vocum constructionem & situm persæpè ita obtinet, ut color ipse integer existat: summa adhæc concinnitas, perspicuitas, incorrupta Latinitatis castitas, & ipsum, quod in aliis rarò reperias, *αὐτοφύες*, adeo ut cum ab hoc discesseritis, nemo sit antefereendus. Quum reliquos autem aliàs semper superare visus sit, tum in transferendo *Xenophontis Oeconomico* se ipse profectò superavit. *Huet. de Clar. Interpr.*

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis locum habet in *Indice Expurgatorio*.

Extat *Historia Musulmannorum Turcarum. Francofurt. apud Wechel. ann 1591. Fol.*

Extant *Annales Sultanorum Othomanidarum* ex linguâ *Turcica Latine* redditi, *ibid. ann. 1596. Fol.*

Extant etiam impressi unâ cum *Laonico Chalcocondyla* in Editione *Parisiensi* anno 1650.

CASPAR PEUCER.

Natus *Budissina*, primario *Lusatiae* super. Oppido, A. C. 1525. Patre *Georgio Pencero*: cive dicti oppidi honesto Nato *Witteberga* 1545. Philosophiæ Magistri titulo, celebratisque ibidem 1550. cum Filia *Philipp. Melancthonis* nuptiis, paulò post Matheseos, & impetrato eadem in Academia 1560. Doctoris Medic. Gradu, Medicinæ etiam Professore publ. loco *Jacobi Milichii* constitutus est. Tum ob libros aliquot Theologicos editos de Religione suspectus *Dresda* primum, & deinde *Lipsie* 1576. carceri squalido inclusus, in eo tempus omne à somno liberum, precibus, lectione Biblior. & versibus scribendis consumpsit; ubi chartam ipsi suppeditarunt margines & folia vacua libri concordiae, attramen-

Clar. An. D.
MDLXV.

tum.

tum verò crustæ panis crematæ & cerevisiâ dilutæ, & calamos anserum alæ, quas ad pulverem & aranearum telas tollendas impetrarat A.C. 1586. iterum liber dimissus, abinde *Serveſte* apud Principes *Anhaltinos* 16. annos valetudine multò, quàm antea firmiore vixit; adeo, ut 1587. alteram uxorem duxerit. Tandem *Deſſavia* nullo morbo, sed marasmo ſenili obiit Anno Chriſti 1602. ætatis ſuæ 78. Van der *Linden* de Scriptor. medic.

Scriptit plurima, sed primo loco habentur: *Commentarius de præcipuis Divinationum generibus*---*Elementa doctrinæ de Circulis Cœlestibus*, & primo motu:---*Hypotheses Astronomicæ*.

Gaspar Peucerus Budiffina natus, *Philippi Melancthonis* Gener, longâ vitâ & scriptis ac fortunâ clarus. *Thuan.* ad ann. 1602.

Medicus, Philosophus & Historicus magni nominis, Artisquæ Medicæ in *Academia Wittebergensi* Professor, qui tum ob Socerum *Philippum Melancthonem*, tum ob eximiam eruditionem *Medicam* & *Philosophicam*, addo etiam ob merita in *Academiam* non planè vulgaria, magnam sibi autoritatem concitaverat. *Quensted.*

Vir ad juvandas bonas literas natus *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Gaspar Peucer vir doctissimus. *Ios. Scalig.* in Epist. 1. p. 14.

Vir in quo plurimæ literæ, nec vulgares, sed reconditæ: dignus pro cujus liberatione apud illustrissimum *Saxonia Electorem Augustum*, omnes qui gratiâ, consilio, & amicitia plurimum possunt, intercedant. *Gesner.* in Biblioth.

Gaspar Peucer magnæ vir eruditionis & minimè vanus. *Bodin.* Meth. Histor. cap. 4.

Vir libro, quem de *Divinationibus* scripsit, sed decennali, quem ob constantem veritatis de *Personâ Christi*, & *Cœnâ Domini* professionem sustinuit, carcere longè celebrior. *Sculdet.* de *Curriculo Vit.*

Variarum *divinationum magicarum* monstrosas species, prodigiososque modos *Satana* artificio in æternam hominum perniciem dolosè confictos, in historiis annotatos, & ab *Ethnicis* usurpatos, eruditè in doctissimis suis *Commentariis* de *præcipuis divinationum generibus* describit multijugæ lectionis vir *Gaspar Peucerus*: Ubi plurima lectu dignissima comperies. *Joan. Wier.* de *Magis* *Infam.* c. 2.

Caspar Peucerus vir maximus, in cujus libris multa eruditio elucet. *Bibliograph.* *Curios.* *Germanop.* 1667.

Magnæ doctrinæ & prudentiæ vir. *Conring.* de Urb. *German.*

Palmam inter ejus *Scripta* obtinere videtur *Commentarius de Præcipuis Divinationum Generibus.* *Melch. Adam.*

Inter recentiores nostros Scriptores, notissimus est *Peucerus*, qui volumen amplum conscripsit de *Divinatione*. Optarem ut Theologiam suam prætermisisset, quæ magnam libri ejus partem occupat: De hoc melius sentirem: Quamvis ne sic quidem reliquum mihi adeo placeat, ut ab erudito viro expectavissem. Exemplum enim probata vel experimenta, qualia eadem nuncupare mihi fas est,

pauca

pauca vel nulla habet. Quid autem mens humana in tam abstruso argumento deprehendere potest nisi quod experientia nititur, excepta Scripturæ Sacræ auctoritate? *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate, p. 134. 135. Anglicè ab Authore heic citatur locus.

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

HUBERTUS FOLIETA.

Genuensis Sacerdos, *Italos* inter Scriptores mirè semper mihi placuit, cum ob styli *Ciceroniani* elegantiam, tum ob æqua & vera Historiarum ejus testimonia. Patrem habuit *Augustinum Folietam*, qui *Julio II. Leoni X. Clementi VIII. Romanis* ex ordine Pontificibus à consiliis fuit, & ob sapientiæ atque prudentiæ præstantiam longè gratissimus extitit. Hunc *Carolus V. Imperator*, quòd *Leonem X.* ad Fœdus cum *Carolo* adversus *Gallos Italiae* incubantes in eundem impulisset, *Mazarenfi* in *Siciliâ* Episcopatu præficiendum curavit, & quatuor insuper millibus aureorum nummorum in annos singulos auxit. *Hubertus* à Civibus suis missus est in exilium, quòd scriptis suis vulnera Patriæ ac remedia liberius indicare non dubitaverit. Itaque pro Symbolo ipsi fuit *tada seu fax ardens*, hæc Inscriptio, *Officio mihi officio*. Ad exilii incommoda & tedium fallendum, Historiæ scribendæ totum se dedit, ut qui quas styli pœnas dabat eas nullâ re convenientiùs quàm stylo levare posse existimaret. Æquo animo exilium tulit, & à patriæ charitate eum nullæ unquam inimiciæ abduxerunt; imò scripsit de patriâ. Excepit eum *Hyppolytus Estius* Cardinalis *Ferrariensis*. Is eum in familiarium suorum numerum amanter acceptum, omnibus commodis fovit---Obiit *Roma* exul, ann. 1588. 5. Septemb. annos circiter 63. *Aub. Miræus*.

Scripta ejus hæc sunt: Historiæ *Genuensium* libri 12.---Clarorum *Ligurum* Elogia---De laudibus Urbis *Neapolis*---De ratione scribendæ Historiæ---De caulis magnitudinis Imperii *Turcici*---De linguæ *Latinae* usu & præstantia---De *Philosophiæ* & *Juris Civilis* inter se comparatione---De nonnullis in quibus *Plato* ab *Aristotele* reprehenditur---Conjuratio *Joannis Ludovici Flisci*---Tumultus *Neapolitani*---Cædes *Petri Ludovici Farnesii*---De sacro fœdere in *Selimum*---De obsidione *Melite*---Nomina *Polybiana*---Opuscula.

Vir *Latine* scribendi facultate præstans, multa elegantissimè & acri judicio scripsit: Quæ simul edi publicè interest. Is unus nostro ævo dignus fuit, qui sicuti spem fecerat, Historias sui temporis *Pauli Jovii* Vestigiis insistentem persequeretur. Multa ex eo cum operi Historiarum inseruerim, ac plerumque verba ipsa (nam quæ meliora potuissem?) non solum ingenuè id profiteri, sed ejus memoriam digna recordatione hîc recolere officii mei esse duxi. *Thuan.* ad An. 1581.

Aaaaa

Ego

Ego tua scripta & legeram ante multos annos, & ita probaram, ut ex iis qui tunc excellere putabantur, tibi neminem anteferrem. Hæc de tuis *Liguribus* illustribus & diligens, & ornata commemoratio ita mihi placuit, ut, qui conferri tecum hoc in genere possit, prorsus neminem esse judicaverim. *Paul. Manut. in Epist. quam præmis. Foliet. Elog. Clar. Ligurum.*

Hubertus Foliet nobilis *Genuensis* animadvertens Patriæ suæ Historiam ab *Augustino Justiniano Nebii* Episcopo contextam cum applausu publico lectam non fuisse, idem argumentum tractandum suscepit, quod tam felici successu præstitit ut locum non aspernabilem occupare meritus sit inter *Italiae* Historicos. Accuratissimè ac disertissimè *Ligurum* Virorum illustrium Elogia quoque conscripsit. Sed acris judicii è Criticis quidam hodiernus, censet illum in hoc Opere plus affectibus propriis quam veritati obsequutum esse, eumque culpat quod Viros plurimos insignis meriti non laudaverit, hac unica de causa quod à partibus suis adversis starent. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. Eruditorum. Gallicè.

Qui magis determinatè de uniuscujusque Reipublicæ statu cognoscere desiderat, is adire poterit, quos audiavi quondam à celeberrimis hominibus summopere commendari, *Ubertum Folietam*, qui de *Genuensium*, & *Nicolaum Contarenum*, ac *Donatum Janottium*, qui de *Venetorum Republica*, præclaris olim lucubrationes dedere. *Gabr. Naud. in Bibliograph.*

Tu *Genua* quæ *Huberti Folietæ* natale solum fuisti, nobilis & venerabilis tui Civis, honoribus æternis & animo gratissimo maximorum ejus meritorum & præstantissimarum ejus virtutum memoriam revereri teneris; quandoquidem labore diligenti, sudoreque multo velut è tenebrarum sepulcro gloriosas tuas antiquitates eduxit, hasque huc illuc mille modis dispersas collegit & in elegantissimum volumen cum exquisita dictione multaque facundia redegit, quod in lucem editum Eruditorum manibus evolvitur, cum magna Authoris laude & legentium applausu. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. Gal.

Extant Historiæ *Genuensium* lib. 12. *Genuæ* 1585. fol.

Extant clarorum *Ligurum* Elogia. *Rom.* 1574. 4o.

G U L I E L M U S X Y L A N D E R.

Clar. An. D.
MDLXV.

Vir doctissimus & clarissimus, natus est *Augusta Vindelicorum* Anno Domini 1530. Obiit *Heidelbergæ* Anno 1176. *Heidelbergæ* Græcas literas professus est. *Plutarchi* parallela & libros *Moralium* latinitate donavit: *Cedreni* historiam itidem *Latine* convertit, ut & *Strabonis Geographiam*, & *Diophanti Arithmetica*: *Stephanum* de urbibus recognovit: *Polybium* verò in *Germanicam* linguam transtulit. Scripsit & Commentarios in *Homerum*: Libros variarum lectionum: Notas in *Horatium*, &c.

Gulielmus Xylander Augustanus, utriusque linguæ apprimè peritus, & omnis antiquitatis ac literaturæ cum paucis hujus ævi comparandus; adhuc Philosophicis

phicis & Mathematicis studiis clarus: Dum vixit, cum summâ egestate luctatus, atque ob id *fami non fame* scribere existimatus. Multa ille magno *rei literaria* bono vivus edidit; plura quæ promisit, & quâ erat eruditione & ingenio præstare potuit, publico daturus, nisi immatura mors eum (quippe tantum XL. annos exegerat) *Heidelbergæ*, ubi profitebatur, intemperantia vitæ accelerata oppressisset. *Thuan. ad Ann. 1576.*

Fuit ingenii subtilitate, judicii perspicacitate, memoriæ felicitate eximiâ præditus; raro opus ullum solitus absolvere prius, quàm typographis traderet: tantumque lucubrando semper promovit, quantum illi imprimendo absolverent. *Melch. Adam. in Vit. Xyland.*

Excellenti vir ingenio, & omni doctrinâ sic excultus, ut paucos sibi pares in literis *Græcis, Latinis, Hebraicis, Chaldaicis, in Astronomicis, Geometricis, Physicis, Arithmeticis, Musicis, cæteris disciplinis Philosophicis* haberet, magnus, inquam *Gulielmus* ille *Xyland. Jo. Lennclav. præfat. in Dion. Cassium.*

Xylander, vir eruditissimus, beneque de *Diophanto*, ac hoc nomine de ipsâ numerandi arte, commeritus. *Voss. de Mathematic.*

Xylander egregiè utriusque linguæ cognitione instructus, variâque ac multiplice eruditione refertus. *Boissard. in Icon.*

Neque verò satis pro merito & virtutibus laudari possit *Gulielmus Xylander*, qui quatuor licet & quadraginta vix confecerit annos, summam tamen utriusque linguæ peritiam, cum elegantioris humanitatis, & Philosophiæ, ac Mathematicæ disciplinæ cognitione comparavit, pretiosasque tot doctrinarum opes huic propemodum uni interpretandi studio visus est consecrasse; inde factum, ut tam paucis vitæ suæ annis, tot ac tanta *Veterum Scriptorum* volumina *Latinis* verbis explanaverit: Nam quæ vix diuturno alii labore, intra perpauca ille horas vivido mentis acumine & innatâ alacritate profligavit. Summa prætereâ, quæ toto vitæ decursu hominem miserè torfit, egestas, sponte suâ currentem incitabat. Præcipiti autem festinatione, id quod properantibus ferè contingit, aliquando lapsus est. *Huet. de Clar. Interpret.*

Causam *Xylandri* hallucinationum nullam invenio, præter properantiam. Qui enim eum familiariter noverunt, aiunt mercede à mercatoribus invitatum scripsisse, ut familiam aleret. Nam quemadmodum qui ejus eruditionem compertam habuerunt, per inscitiam eum peccasse nunquam concedent, ita qui tenuitatem fortunarum ejus non ignorabunt, facile illa *παροργισμα* excusabunt, atque condonabunt, quia neminem latet eum summam vigiliarum suarum in celeritate posuisse: quæ, si intra modum sit, diligentia est; si fines migret, est præcipitatio. *Jos. Scalig. Epist. 247. ad Claud. Salmas.*

Xylander Augustanus doctus erat, & benè legebat: sed quoties erat ebrius? *Scaligerana 2.*

* Hic Author inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino.*

Opera ejus cum expurgationibus permittuntur in *Indic. Madrit. edit. ann. 1667.*

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.
De *Gul. Xylandro* hoc distichon composuit *Jacob. Boissard.*

Græcia Xylandro deberet plurima, ni jam
Plutarchus Latiam ferret & ipse togam.

JACOBUS AMIOTUS.

Clar. An. D.
MDLXX.

G *Altus*, humili loco *Meloduni* patre Ianio natus: Julio mense 1591. decessit
sexagenario major. *Concilio Tridentino* interfuit.

Ob magnam eruditionem *Caroli IX.* & *Henrici III.* pueritiæ erudiendæ
appositus, ab iisdem admodum opimis sacerdotiis ditatus, ac Episcopatu *Antissio-*
dorensi, & magni *Eleemosynarii* dignitate ornatus; qui seu senii infirmitate, live
muneris necessitate cum ad gregem suum assiduus esset, *Antissiodorensium* furori,
ut tunc tempora erant morigerum se nimis gessisse, nec satis grato animo me-
moriam tot beneficiorum ab alumnis acceptorum conservasse plerisque visus
est. Huic *Heliodori Ethiopica*, & *Longi Pamenica vernacula* lingua felicissime
expressa debemus, quanquam suppresso Interpretis nomine edita sint. His prælu-
diis periculum ingenii fecit, quod in majorum vigiliarum operibus postea exer-
cuit, *Diodoro*, ac præcipuè *Plutarcho*, licet majore plerunque elegantia quàm fide,
Gallicè redditis. *Thuan.* ad Ann. 1591.

Ego verò de *Amioto* tam honorificè sentio, ut omnibus quos hætenus vide-
rim, Interpretibus, cujuscunque sint linguæ, anteferre non verear, & unicuique
pro norma rectè interpretandi proponere. Videtur enim expressisse, quod *Cice-*
ro in *Æschinis*, *Demosthenisque* contrariis orationibus convertendis se secutum
dicit: Quas non convertit ut *Interpretes*, sed ut *Orator*, sententiis iisdem, & ea-
rum figuris, verbis ad *Romanam* consuetudinem aptis, in quibus non ver-
bum verbo reddidit, sed genus omnium verborum, vimque servavit, nec ea
annumerare Lectori voluit, sed tanquam appendere. In quo mihi summo judi-
cio *Amiotus* usus videtur, quòd scriptorem difficilem, & obscurum, ad verbum
(quod plerique nimium fidi interpretes faciunt) non reddidit, sed ejus sen-
sum fideliter expressit. Quam licentiam non modestam dicam, sed penè necessa-
riam, si non sumpsisset, nihil illà *Interpretatione* injucundius, & inamœnius esse
potuisset, quæ contra tersissima est, & pulcherrima. *Roland. Mares.* Epist. l. 1.
Epist. 24.

Superiorum omnium diligentiam, meo judicio, vicit *Jacobus Amiotus*, *Antissio-*
dorensium Antistes, liberali disciplinâ eruditus, ingenio acutus, at oratione ita
subtilis & limatus, ut in eo primum *Gallica* facundia vires suas experta fuisse vi-
deatur: is *Plutarchum* tantâ styli amœnitate, sed & tam integrâ & tam rarò nutan-
te fide interpretatus est, ut eorum facile querelas possit contemnere, qui im-
mensam errorum vim bonæ frugi succrevisse criminantur. *Huet.* de Clar. In-
terpret.

Domi-

Dominus *Godeau* agnoscit stylum ejus vetustatum reverâ sapere : Addit tamen eum nihilo minùs concinnum esse, pluribusque locis omni exoptanda puritate gaudere : Verum quidem esse Linguae *Græcæ* Magistros plures apud eum errores observare qui Authoris intelligentiam spectant ; illos verò fateri quòd omnibus æqua lance perpenfis, Opus id laude dignum sit. *Ant. Godeau Hist. Eccles. sub finem 2. seculi. Gal.*

Quod attinet ad ejus Versionem Operum *Plutarchi*, licet hoc sit opus excel- lens, eique immortalem famam paraverit, Dominus de *Meziriac* in politio- ribus literis eruditissimus, præsertim verò in Lingua *Græca*, sibi sumebat demon- strandum, eam ad bis mille errores crassissimos continere ; Quam in rem Domi- nus *Pelisson* præclaram hanc suam animadversionem nobis tradidit, quòd quam- vis justissima foret Critice Domini de *Meziriac*, hoc exemplum à labore non tam detertere debeat quam ad eum excitare animos illorum qui Authori- bus *Interpretandis* incumbunt : Nam, inquit, si ab una parte deplorandum sit adeo præstantem Virum ac fuit *Amiotus*, post tantum temporis tantumque laboris ab ipso insumptum in hoc opere, ut cuivis notum est, non potuisse in bis mille locis non peccare ; ab altera tamen parte, magno solamini esse debet quòd duo illa errorum millia, quoniam multò pluribus locis res illi feliciter successerit, obstare non potuerint quin immortale decus sibi acquisiverit. *Hist. Francica Acad. Gal.*

Amioti Translatio ab omnibus nunc deseri videtur, non tantum ob voces obsoletas, quæ ibi occurrunt, sed etiam propter ejus Periodos, quæ tam prolixæ sunt tamque obscuræ, ut per nova membra iterum incipiant quando videntur ad finem perductæ & sæpe complectantur duas tresve diversas res, quæ seorsim scribi deberent. Quod occasionem præbuit Domino *Sorel Amiotum* conferen- di cum Architectis illis parum expertis, qui post extructam Domum in qua deest cubiculum aliquod vel conclave, eadem superædificant, nulla servata symme- tria. *Ephemerides Gallicæ Eruditorum* diei 15. Aprilis 1672.

Laurentius Bouchel Celebris Parlamenti Causidicus Domino *Patin* patri asse- veraverat quòd *Amiotus Plutarchi Vitas* transtulerit juxta veterem *Italicam* Versionem Bibliothecæ *Regiæ*, hancque in causa fuisse cur tot errores commise- rit. *Colomes. Opusc. p. 124. Gal.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

ANTONIUS AUGUSTINUS.

H *Ischanus*, ob raram antiquitatis, exquisitam juris *Romani* & Pontificii co- gnitionem à Pontifice inter lititum dijudicandarum Duodecemviros *Roma* locum accepit. Post hæc *Alifanius*, deinde *Ilerdensis* Episcopus, tandem Ar- chiepiscopus *Tarraconensis* in *Hispaniâ* creatus est. In apparatu editionis tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Conciliorum, annos LXX. menses II. totidem dies in his terris commoratus, de XXXI. Maii, anno MDLXXVIII. emigravit.

Clar. An. D.
MDLXX.

Scripta varia, primum verò locum habent in Varronem de Lingua Latina Emendationum Notæ: in Sext. Pomp. Festum Notæ: Familiæ Romanorum XXX. Dialogi XL. Numismatum Græcorum, Romanorum & Hispanorum Antiquitatum, item & Scriptionum Veterum Hispano Sermones scripti: Emendationum & Opinionum Juris Civilis lib. 4. ad Modestinum: Antiquæ Collectiones Decretalium, cum Notis eruditis: Epitome Juris Pontificii veteris, pars I. Concilia Græca & Latina.

Maxima in illo cognitio Antiquitatis, summa scientia juris antiqui, legumque Romanarum, & familiarum: multæ in eo, ut Romæ natus videretur, literæ, & elegantia Sermonis Latini. Ciceronem etiam senex legebat assidue, ut eloquentiæ principem. Juris verò tanta in eo accuratio, ut veterum aliquis, præstantissimorumque prudentum, Paulus, Ulpianus, aut Papinianus ab inferis extitisse, ac revixisse, vel animam ex Pythagoræ sententia recepisse illorum videtur. Quanta porro Historiarum, antiquarumque rerum Græciæ & Italiæ explicata cognitio! Jus Pontificium & Civile ita lustravit: hoc adolescens, senex illud; ut Principem illum Jurisconsultorum, nostrisque ævi florem delibatum, uno ore gentes omnes prædicent. *And. Schott. in orat. Funèbr. Ant. August.*

Huic gravi malo remedium, quod potuit, adhibuit, doctissimus & optimus vir, *Ant. August.* Est ille quidem multo gravioribus literis instructus, & iis demum omnibus, quæ conveniunt personæ Episcopi, quam sustinet: sed tamen has quoque humaniores literas enixè adjuvit, ut notum omnibus studiosis ipsarum. *Petr. Victor. l. 38. Var. Lect. c. 9.*

Antonius Augustinus: Magnum Hispania lumen, qui politicioribus literaturæ ac Antiquitatis rarâ cognitione sibi in Italiâ comparata, & Juris Romani ac postremo Pontificii exquisita scientiâ meruit, ut Romæ inter XII. viros litium judicandarum à Pontifice cooptaretur. Multa, in Italiâ dum fuit, & postea in Patriâ ad æternam memoriam victura monumenta edidit, sive edenda *Fulvio Ursino* amico suo & in eodem literarum genere, *Jurisprudentiam* excipio, versanti commisit. *Thuan. ad ann. 1586.*

Vir Juris & omnis Antiquitatis peritissimus. *Conring. de O. J. G. c. 14.*

Vir illustrissimus & excellentissimus in omni genere laudis. *Baluz. in Præfat. ad Regin. de Discipl. Eccles. sect. 3.*

Benè est, quod summus vir *Antonius Augustinus* ipsius *Festi* Fragmentum ex Bibliothecâ *Farnesianâ* juris publici fecerit cum eruditis notis. *Voss. de Philolog. p. 35.*

Antonius Augustinus, vir, & eruditissimus, & optimè de literis elegantioribus meritis, *Varronis* verò vindex, assertor, patronusque unicus habendus, imo verò ejus potius *Æsculapius*. *Adrian. Turneb. l. 23. advers. c. 17.*

Accepi tuum *Varronem*, quid quæris? tē dignus est. Quod si operam eandem posueris in *Festo*, plurimum tibi *Romana Litera* debebunt. Aggredere. Quid enim tibi non succedet? qui, (ut omittam illa quæ pleno jam Theatro spectata sunt, ingenium, judicium, doctrinam) quantus quantus es, totus labor, totus industria es! *Paul. Manut. in Epist.*

Neque

Neque hoc dictum velim, tanquam ignorem, quantus vir sit *Augustinus*, quem sanè eruditissimum ex suis scriptis expertus sum: sed ut sciant isti, longè felicius eum potuisse tractare hoc negotium, si voluisset. *Ios. Scalig.* in Præfat. quam suis in *Varronem* Libris præmisit.

Ant. Augustinus, Hispanus, tam cognitus est & inter homines doctos celebratus, ut non opus sit ejus summam doctrinam commemorare, quam quidem ejus doctissimi libri in *Jus Civile & Pontificium* editi, satis testari mihi videntur. *Gal. Revill.* in Promptuar. Icon. Illust. Vir.

Antonius Augustinus, vir usque ad miraculum doctus; à quo *Pandecta Florentina*, *Gratianus*, & utrumque jus præcipuam lucem acceperunt. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur. Civ. l. 2. c. 6. sect. 31.

Quum vix attigisset vicesimum ætatis quintum, *Juris emendationes* edidit: qui libellus, si molem spectes, in speciem exiguus; si rerum utilitatem, ponderumque momenta æstimes, sinuosis aliorum voluminibus anteponendus. *Andr. Schott.* in Orat. Funeb.

De numismatum inscriptionumque antiquarum explanatione librum ab *Antonio Augustino*, viro amplissimo & undecunque doctissimo, undecim dialogis digestum, *Hispanicæ*que linguâ scriptum, & in *Italicam Dionysio Octaviano Sado* translatum, quotiescunque legi, singularem antiquitatis notitiam in eò admirari satis non possum. Quidam tamen insunt nævi adeo perpussilli, ut vel oculos intuentium fallant, vel non offendant. *Ioseph. Castalio* decad. 4. Observ. in Critic. c. 1.

Tridentino Concilio interfuit, ubi totis viribus incubuit Ecclesiasticorum Reformationi, ostendendo quòd omnia Ecclesiæ mala eorum effreni dissolutæque vitæ ascribenda essent. Vir erat egregiæ staturæ, corporis habitus nobilis & magnifici, ejusq; Majestatis quam Imperio dignam censebat *Euripides*. In eo cernebatur gravitas lenitate temperata, quæ ipsum omnibus venerabilem & amabilem reddebant. Nemo unquam toto vitæ suæ regimine majorem integritatem, constantiam animique generositatem ostendit; cum exemplari castitate atque temperantia vivebat, tantaque liberalitate bona sua pauperibus distribuebat, ut post obitum ejus in ejus arcis pecuniæ non fuerint repertæ quæ sufficerent ad ejus sepulturam congruenter ejusdem conditioni. Tam sublimis erat ingenii, tam solidi judicii, tam doctus tamque laboriosus erat, ut cum successu quælibet opera posset aggredi. In obscurissimæ antiquitatis notitia versatissimus erat, tantumque Doctrinæ thesaurum congesserat ut omnium in toto orbe ditissimus, ejusmodi saltem opibus, esset. *Excellis*, inquebat ipsi *Paulus Manuzius* in politiori literatura, ita ut si comparatè ad alios aliquid sim, comparatè ad te nihil sim. *Ant. Teissier* Elog. Vir. Erud. Gal.

Fertur Bibliothecam omni librorum, & antiquitatum genere instructam *Philippo Hispaniarum Regi* eam affectanti testamento reliquisse. Vir liberalis, humanus, mitisque fuit, quem nemo domesticorum XX. retro annis iratum vidit. *Guid. Panzirol.* de Clar. Reg. Interpret.

Extant ejus Dialogorum de emendatione *Gratiani* lib. 2. *Tarraconia* 1586. 4.

Idem

Iidem ex emendatione & cum Annotationibus *Stephani Baluzii*, *Parisiis* 1672.

Extant in Antiquas Decretalium collectiones Notæ & Emendationes. *Parisiis* apud *Steph. Cramoisi* 1609.

Extant Dialogi XI. de Numismatibus priscis *Græcis*, *Romanis* & *Hispanicis*, deque antiquitatibus quæ in iis occurrunt, *Hispanicè*. *Tarracona* per *Phil. Mey.* 1587. 4.

Iidem *Italicè* redditi per *Dionysium Octavianum Sadam* cum Auctario. *Roma* fol. 1592. apud *Gul. Facciottum*.

Iidem *Latine* per *Andream Schottum*, qui unum adjecit de priscâ religione & de diis Gentilium: in quâ editione icones Numismatum, *Jacobus Bicus* æri incidit. *Antverpiæ* 1617. fol. apud *Henricum Aersium*.

Extat Bibliotheca *Latina*, *Græca*, mixta, MSS. *Tarracona* in 40. anno 1586.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

SS. Eucharistiæ S.

Antonius Augustinus, *Antonii* Procancellarii filius, *Cesaraugustanus*, Palatii Apostoli Auditor, Episcopus *Allifanus*, *Pauli IV.* ad *Philippum* & *Ferdinandum* Reges Legatus, *Siciliæ* Censor, *Ilerdensis* Episcopus, maximo plausu *Tridentino Concilio* interfuit, inde ad *Tarraconensem* Archiepiscopatum translatus Juris & Humanitatis vindex clarissimus, eleemosynarum largitor excellens, Oraculum Sapientiæ terrestræ, editis aureis libris atque edendis relictis, hoc Sacellum Sanctæ Eucharistiæ P. C. *Christum* ac Sanctam *Teclam* tutelarem ex asse heredes faciens. Obiit pridie Kal. Junii 1586. ætatis 69.

Petrus Joannes Nunnesius Valentinus Orator & Philosophus hoc illi amicitiae ergo Epitaphium composuit.

JOANNES BODINUS.

Clar. An. D.
MDLXX.

Natione *Gallus*, patriâ *Andegavensis*, Jurisconsultus & Politicus; anno 1596. Septuagenario major obiit. A Protestantium doctrina haud multum alienus.

Ioannes Bodinus in *Andibus* natus, & puer, ut quidam certò affirmarunt, in *Carmelitarum* Cœnobio vitam religiosam professus, dein voto immaturâ ætate factò solutus, gnaviter literis operam dedit; Linguarumque non vulgari peritiâ sibi comparata, omnium artium circularem ambitum animo ingenti complexus est. Cùmque initio in foro *Parisiensi* patronum egisset, contentiosæ illius militiæ

militiæ pertæsus, *Scriptioni* se totum addixit, periculôque in *Oppiani Cynegetis* ingenii facto, quæ & eleganter *Latine* ac *scitè* vertit, & doctissimo *Commentario* interpretatus est. Mox animum ad majora appulit, & post *Methodum Historicam*, & de re monetaria accuratas contra *Matastretum* dissertationes, opus magnum de *Republicâ Gallicè* publicavit. In quo ut omni Scientiarum genere non tincti, sed imbuti ingenii fidem fecit, sic nonnullis, qui rectè judicant, non omninò ab ostentationis innato *Gentis* vitio vacuum se probavit. Postea & *Dæmonomaniam Gallicè* itidem scripsit, in quâ dum materiam ab aliis tantopere agitatam adversus *Ioannis Wieri* plerumque sententiam enucleatius retractat, magicæ rei ac vetitarum istiusmodi artium crimen minimè effugit— Demum A. 1596. ineunte Maio septuagenario major pestiferâ lue correptus, publicato prius *Naturæ Theatro*, quo rerum causas & affectiones ad principia sua repetitas exequitur, quasi *Cygnæâ* cantione, vitam variis studiis sic & fortuna agitatam *Laoduni* clausit. *Thuan.* ad an. 1596.

Ioannis Bodini Andegavensis felicissimum ingenium fuit. Qui cum ab adolescentiâ bonis omnibus literis egregiè imbutus esset, inprimisque Gentium omnium historiam absolutissimè calleret, illius legendæ methodum libello brevè quidem illo, sed sanè luculentissimo complexus est. Fuit hoc illi famæ surgentis auspiciū, quam editis de *Republicâ* sex libris variâ multiplicique eruditione & stupenda *Exemplorum* varietate refertis abundè postea confirmavit atque auxit. Neque verò quam *Scriptis* comparaverat existimationem præsentia sua minuebat, si quando in familiari hominum congressu de quacunque re propositâ disertè copiosèque disputaret. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Affectui plus justo eum indulgisse, viri docti pridem observant. In gratiam popularium sæpè falsa asserere non dubitavit qualia sunt, *Imperatorem Romanum Turcæ* tributarium esse: *Germaniam* esse *Galliæ* provinciam: Principes *Germaniæ Regni Gallici* ligios esse vassalos: statuens secum, licitum sibi, suorum popularium dignitatem honesto mendacio tueri. *Konig.* in Biblioth.

Bodinus homo temerarius, & insolens, falsò admodum pro more suo & manifesta mendacia scribens, propriaque sibi convitia perperam in omnes effundens. *Cujac.* Observ. l. 181. c. 38.

Auditionibus & incertis rumoribus nimium serviens. *Gul. Camden.* in *Hibern.* suâ.

Cumprimis legendus est *Bodinus* in *Methodo Historiarum*, qui doctè disserit de *Republ. Venetâ*; quanquam *Nicolaus Crassus* quærat quòd *Bodinus* sit iniquior. *Herman. Conring.* de *Rep. Venetâ*.

Passim in *Germanos* tota mendaciorum plaustra evomit. Quòd se & sua nimium prædicare, alios verò insolenter conculcare, præter meritum soleat ac rei veritatem. *Io. Quensted.*

Ingenium hominis (*Jo. Bodini*) arridebat, placebat multa illa lectio, sed quoties attingebat res *Germanicas*, videbam hominem errare turpiter, & iudicium passim desiderabam—Erat mos *Bodini*, quæcumque de exteris à circumforaneo quolibet audiret, ea absque aliâ curâ notare & publicare. Jam edidisse illum le-

ditiones *Turnebi* in *Oppianum* pro suis, nemo nostrorum ignorat: sed in libris de *Rep.* monitus, pleraque mutavit in melius. Ego primam tantum editionem legi, secundam inspexi leviter, sit non inutilis ejus opera, ea certe non est, ad quam deduci debeat adolescens tanquam ad fontem aut purum rivulum, *Jac. Bongars.* in Epist. ad *Conrad. Rittershus.* *Frankfurt.* 4. April. 1600.

Bodinum existimavi semper, hominem rerum quam verborum studiosiorem, Latinitate utentem haud planè nitidâ, metricarum Legum pueriliter imperitum, *Græcis* literis vix imbutum, *Hebraicorum* morum ac sententiarum satis gnarum non ex interiore linguæ illius cognitione, sed ex amicitia quam coluit cum doctissimis *Hebraeorum* quæ in illo *πληροφορία* (*firmam fidem*) quæ in *Christianis* requiritur, non parum labefactavit. In historiis & testimoniis citandis video eum à verò sæpè abire, neglectu malo credere, quam dolo: quanquam interdum vix est ut doli suspicionem effugiat. *Grot.* Epist. ad *Joan. Cordesum*, 19. Septemb. 1634.

In Politicis nullus jaculum extra metam expedit, excepto *Io. Bodino*, cui uni tantum cæteri concedunt, quicunque unquam de *Rep.* Libros edidere,

Quantum lenta salix pallenti cedit oliva.

Nec immeritò sanè, cum animum inquietum ac vastissimum quem exceperat à natura tam pertinaci studio, tam inexhaustâ doctrinâ, tam admirabili judicio excultum, ad rerum omnium comprehensionem attulerit, ut superatis linguarum penè omnium ac scientiarum difficultatibus, non modò naturæ Theatrum novis rationibus extruxerit, sed Regnorum quotquot in Mundo constituta fuere, species, leges, instituta, arcana denique & virtutes ac vitia in ordinem sapientissimè reduxerit, ac velut *Phoenix* unicus sui sæculi, seipsum tandem consumpserit in contemplatione altioris illius sapientiæ, cujus secreta revereri potius ac admirari debuisset quam ipsa in medium & examen, velut reliqua, omnia vocare. Sanè quantum ad ejus *Remp.* spectat, fatendum est opus esse elaboratum ingenio, expolitum industriâ, perfectum judicio, & ita numeris omnibus absolutum, ut qui ab ipso discesserit haud dissimilis videri possit nautis illis antiquioribus, qui neglecta vel ignoratâ *Cynosura* præstantiâ, navigationis suæ cursum ad avicularum quarundam placitum dirigeabant, sæpiusque per cautes & saxa præcipientes ferebantur *Gabr. Naud.* in *Bibliograph. Polit.*

Joannes Bodinus Andegavensis Gallus, Jurisconsultus & Politicus, quem supra *Astra* evehit *Nandæus*, nimio amore erga civem occæcatus; celebris præ primis est sex de *Republicâ* libris, in quibus varios locos civiles, veluti eum, qui de *Republica* optimâ tractat, deinde ordinem & demonstrationes, modestiam etiam erga *Aristotelem* aliosve desideramus. Sæpè nimis ad alia digreditur *Bodinus*, & nimis operosus est in Historiis recensendis quæ in scientiâ politicâ uno vel altero verbo erant tangendæ, uti præclarè ab *Aristotele* observatum. Plurima præterea, quæ sunt privati & publici juris, admiscet; quibus demptis omnibus parum remanebit argumenti politici. Denique non tam aliarum rerum publicarum, quam Gallicanæ

Gallicanæ peritiam habuit; hinc plurima ad statum *Gallia* pertinentia libris de *Rep.* docemur. *G. Th. Mejer.* in præfat. ad *Analyf. Polit. Aristot.* n. 48.

Bodini Resp. magis ardua & erudita. Non caret carptoribus. Mihi quoque nimis se diffundere videtur. Sed facile est in operoso libro quod reprehendas invenire. *Christ. Coler.* in *Epist. de Studio Polit.*

Bodinus patrem *Jul. Scaligerum* falsò ignorantia Matheseos arguit, ipse indoctissimus valdeque jejunus, cum quicquid à multis annis doctrinæ consecutus est, transcripserit ex aliorum laboribus, imò & ex meo libello in *Varronem* de lingua *Latina*, cujus paginas integras suas fecit fur impudentissimus, & in unum velut chaos congeffit, plurima scribens quæ ipse non intelligit. Denique librum de *Methodo legendæ Historiæ* inscripsit, in quo nihil minus quàm eâ de re tractat, ut titulo suo nullo modo respondeat Oratio; quod quidem *Verrius Flaccus* notavit in *Originibus Catonis*, quæ nihil minus inquirunt quàm *Italia* Origines. Porro si quis velit in illum scribere, scribenda ipsi tradam: Ineque enim mihi honoris loco ducam aliquid proferre quod meo nomine circumferatur. *Scalig.* 1.

Joannes Bodinus bonus Autor est ætatis nostræ, multoque solidiori judicio instructus quàm turba Scribillatorum seculi sui; dignusque qui ab æquis rerum judicibus existimetur. *Montagne* suorum *Tentaminum.* lib. 1. c. 32. Gall.

Cujacius & *Possevinus* apertum illi bellum indixerunt: *Cujacius* enim vocat illum temerarium, insolentem, mendacem; hocque anagrammate nomen ejus delusit, *Jo. Bodinus, Andius sine Bono.* *Possevinus* verò, Opera ejus ingenti errorum, hereseon & impietatum numero referta esse contendit, ut cernebat in celebri illius *Jesuitæ Bibliotheca*, ejusque libro cui titulus *Judicium de quatuor Scriporibus* &c. *Boccalinus* scripsit *Bodinum* igne damnatum fuisse ab *Apolline*, eo quod libris suis asseverare sit ausus, Principes libertatem Conscientiæ subditis suis concedere teneri. *Mornacius* libro suo qui inscribitur *Feria Forenses*, quatuor hæc carmina in ejus laudem cecinit.

*Iani Bodini Gallicam Rempublicam
Qui viderit, majus nihil fatebitur,
In eruditâ luce prisca seculi.
Gallus hic, olim quod Quiriti Tullius*

Quamvis tamen *Bodinus* eruditionis reconditæ ac non vulgaris facundiæ vir fuerit, à *Sammarthano* & *Lois.* fuit observatum, eum inter *Paris.* Senatûs Causidicos clarescere nunquam potuisse, unde etiam cum se in hac arte minus felicem deprehenderet, Forum penitus deserere apud se decreverit, Ducisque *Andegavensis* ministerio se se addicere. *Ant. Teissier.* *Elog. Vir. Erud. Gal.*

Illud velim ex te scire, quare Pontificii tam acerbè quotidie in *Bodinum* declament. Certè quòd mancipium ambitionis fuerit, propterea odio illis esse eum non crediderim. Aliam subesse causam necesse est; quam ex te scire velim. Hujus igitur tam inopinati odii causam, & quare hominem pridem mortuum canes ex tumulo eruant, neque ejus manes quiescere sinant, à vobis expecto. *Jos. Scalig. Car. Labbeo Lugd. Bat.* 4. Kal. Mart. 1607

* *Joannis Bodini Andegavensis Demonomania*, ejusdē de Republicā, & *Methodus* ad Facilem *Historiarum* cognitionem; item universæ *Naturæ Theatrum*, inter libros prohibitos rejiciuntur *Indice Romæ* impresso, 8°. anno 1681.

Extat de Republicā Lat. Par. 1586. Fol.

Extat *Opiniorum Io. Wierii* confutatio. *Francos.* 1603. 8°.

Extat *Juris Universi* distributio. *Col. Agr.* 1580. 8°.

Extat universæ *Naturæ Theatrum* *Francos.* 1597. 8°.

Extat *Methodus Historica* 1595. 8°.

Pauperrimus obiit; ideoque facerissimum fuit Anagramma

JOANNES BODINUS]
ANDIUS SINE BONO.

GULIELMUS CANTERUS.

Clar. An. D.
MDLXX.

IN *Batavorum* Urbe *Trajectensi*, ad veterem *Rheni* alveum, familiā antiquā & clarā natus, Scholam Patriam, cui *Georgius Macropedius* tum præerat, puer frequentavit. Annos 12. natus *Cornelio Valerio*, *Latina Lovanii* in Gymnasio Trilingui profitenti, in disciplinam datur. Hujus lateri annos amplius quatuor adhæsit, & admodum adolescens *Tragædias Latine* conscripsit. Inde *Lutetiam* profectus, *Ioanni Aurato*, *Regio Græcarum* literarum Professori, & ævi sui summo Poëtæ, contubernalis fuit. Sed turbis civilibus exortis, cum *Gallia* Academias plerasque lustrasset, *Italiam* ingeniorum parentem adiit; *Bononia* *Carolo Sigonio* innotuit; eique postea *Novarum Lectionum* libros inscripsit. Post *Lovanium* per *Germaniam* reversus, tam immodicè studiis totum se tradidit, ut mortem prope- rasse credatur. In certas operas diem ita partiebatur, ut alia ante meridiem, pomeridianis horis alia studia tractaret. Simile de avunculo suo *Plinio* scribit & jactat alter *Plinius*: atqui ignavum ac desidem illum dixeris, si cum hoc assiduo atque indefesso homine compares. Omnes non solum dies appendit & numeravit ad studiorum tractationem, sed horas etiam singulas ad clepsydram divisit, & attribuit huic lectioni, aut huic scriptioni; quod nisi ipse præfando in *Stobæi Elogas* à se *Latine* redditas, testaretur, incredibile fortasse videri queat. Atque his quidem continuis laboribus culmen solidæ eruditionis attigit, & in *Græcis Latinisque* ad summam laudem pervenit: ut doctrina ætatem transierit. Bibliothecam habuit instructissimam, collectis ex mediâ *Graciâ* & *Italiâ* libris calamo exaratis, quos extrudere aliquando decreverat. Sed ut optima quæque in terris diurnare non solent, longâ tabe 1575 extinguitur *Lovanii*, cum tertium & tricesimum ætatis annum nondum attigisset: in cujus immaturo interitu magnum *Græca Latinaque* literæ damnum fecerunt. *Amb. Miræus.*

Gulielmus

Gulielmus Canterus, primis utriusque linguæ rudimentis sub *Ioanne Aurato*, optimo Juventutis Præceptore, *Lutetia* factis, industriâ propriâ tantum profecit, ut editis quamplurimis *Scriptis* inter eruditissimos sui seculi numerari meruerit, plura utique præstiturus, nisi eum mors immatura eripuisset. *Thuan.* ad ann. 1575.

Scripta ejus sunt: *Novarum Læctionum libri 8.*—*Syntagma de ratione emendandi Græcos Autores*---*Notæ breves in Epistolas Familiares Ciceronis*---*Scholia brevia in Propertium*---*Variarum in Græcis Bibliis Læctionum Libellus*---*Ausonii Epitaphia Heroum qui Bello Trojano interfuerunt emendata*---*Emendationes in Euripidem, Sophoclem, & Æschylum*, ostensâ carminum ratione, antea aut ignoratâ penitus, aut obscuriore, unâ cum sententiis insignioribus *Latino* versu redditis---*Emendationes & Explicationes in Epistolas Ciceronis ad Atticum*---*Tabella in Ciceronis libros de Officiis*---*Tabella in Cornelii Valerii Physicam*---*Notæ in Arnobium*. Multa etiam transtulit.

Gulielmus Canterus, vir magnâ eruditione præditus: præter Patriam, hoc est *Belgicam* linguam, sex calluit exoticas, *Latinam* scilicet, *Græcam*, *Hebraicam*, *Germanicam*, *Gallicam* & *Italicam*. *Melch. Adam.*

Studia calidè ille (*Gul. Canterus*) nimis habuit & intentè. Nunquam vidi tam indefessum ingenium: Semper ille in libris, chartis; noctu, diu; assiduus, accubus: nec dies solum omnes appensi & numerati ad hanc curam, sed horæ. Quas singulas ad clepsydrâ dividere, & attribuere ille solitus huic læctioni, aut huic scriptioni. *Lips.* in *Centur. 1. Miscellan. Epist. Epist. 1.*

Fratris tui *Gulielmi* præcipiti morte jacturam & nos fecimus, & *Musa* Nos, amici: illæ, adjutoris, & magni quidem si vita longior contigisset. *Lips.* l. 4. *Epist. Quæst. Epist. 24. Theodoro Cantero.*

Si quis absolutum specimen desideret hominis studiosi, & ejus qui literis promovendis totus se consecravat, in *Gulielmo Cantero* ad amussim expressum reperiatur---Extant ejus *Novarum Læctionum libri octo*, in quibus cum plurimis ac diversissimis autoribus integritatem suam restituat, quantus ipse librorum helluo fuerit, declaravit. Extat ejus *Syntagma de ratione emendandi Græcos autores*, in quo cum infinita munda ex diversis autoribus tollat, tum abundè etiam declarat, quàm non oscitanter in evolvendis autorum *Scriptis* versatus fuerit; utroque autem opere studiosis multum difficultatis & impedimenti adimit. Consimili industriâ ac fructu & in reliquis versatus est. *Suffrid. Petrus* de *Script. Frisæ.*

Græcè doctissimus fuit, quemadmodum è translationibus, quas adornavit, manifestum est. *Ælii Aristidis* enim orationes elegantissimè transtulit. *Stobæi* quoque duos *Eclogarum* libros, quorum prior res *Physicas*, posterior *Ethicas* complectitur, *Latinâ* civitate donavit. *Konig.*

Hadriano Junio felicior ab omni laude *Gul. Canterus*, *Aristidem* ita vertit, ut non frustrâ fidem suam in *Prolegomenis* venditasse visus sit; non plus sibi sumpsit licentiæ, quàm dabat explanata *Oratoris* copia; *Euripidem*, ut in *Poetis* fieri amat, de verbo ad verbum extulit; & nisi *Lycophronis* obstitissent angustia, & quæ sita obscuritas, omni eum ex parte adæquasset. *Huet.* de *Clar. Interpr.*

Quoniam ad literas propensioris esset ingenii, magnum brevi tempore progressum in iis fecit, præsertim verò in Veterum Authorum intelligentia & Doctorum *Linguarum* quas in *Belgio* didicit, & postea excoluit in suis per *Galliam*, *Italiam* & *Germaniam* peregrinationibus. Imò & illis Regionibus Eruditorum amicitiam adeptus est in quorum cognitionem venit. Inprimis verò magnum fecit *Aurati*, *Mureti*, *Sigonii* & *Fulvii Ursini* familiaritatem. Splendidam habebat Bibliothecam *Canterus*, quam Theodoro Fratri post se reliquit *Moreri* Diction. Gallico majori.

Canterus in Poëtica, in Rhetorica, in Historia & in Critica versatissimus erat, Ejus *Prosa* ejusque *Carmina Latina* mirabili concinnitate ac elegantia splendent. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. Elog. Gall.

Quis hoc legens Elogium non stupefcat, Quomodo scilicet *Guliel. Canterus* nondum egressus ætatem annorum trium & triginta, tanto usus fuerit otio ut & conscribere, & in publicum edere potuerit tot opera, quæ cum sint omnia bonæ doctrinæ variæque eruditionis plena, optimoque stylo elaborata, magno sunt emolumento toti Literatorum Republicæ *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

Octo ejus libri Nov. Lectionum Tomo tertio *Lampadis Criticæ* inserti sunt. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium :

Nobili, variæque eruditione utriusque lingue monumentis claro Viro Gulielmo Cantero Ultrajectino, qui XXXIII. Annos natus, minus LXVI. diebus obiit XV. Junii, MDLXXV. Fratri suo Cariss. Theodorus Canterus posuit.

PETRUS CIACCONIUS.

Clar. An. D. MDLXX. **H**onestis, sed tenuioris rei parentibus, *Toleti Carpetanorum* natus est. *Roma*, cum annos LVI. vixisset, die XXVI. Octobris, anno MDLXXXI. animam efflavit.

Scripta ejus hæc sunt: *Kalendarium Romanum Veteris* explanatio---In *Sallustium* Notæ---In *Cæsaris* Commentaria Scholia uberiora---In Inscriptionem columnæ Rostratæ C. *Dulii* Commentarius---De Ponderibus & Mensuris---De *Triclinio Romano*---Notæ ad *Arnobium* & *Octavium Minucii Felicis*---In *Joannis Cassiani* opera Annotationes doctissimæ---In *Tertullianum* conjecturæ. *Desiderantur* & *expectantur* Notæ in *Marcum Varronem* de linguâ Latinâ, & *Re Rusticâ*: In *Pomponium Melam*: In *Plinii Majoris* Naturalis Historiæ libros docta Commentaria.

Ciacconius vir exquisitâ in omni scientiarum genere, antiquitatis & omnis politioris literaturæ cognitione clarus: Et quem unum video ex omni literatorum, qui ævo nostro innotuerunt, numero, qui *Amaro Rancaneto* nostro comparari

parari possit. *Thuan.* lib. 4.

Erat raræ ad miraculum usque eruditionis, ut emendandis antiquis Scripto-ribus natum diceret---Si de aliorum ingeniis Scriptisque, quæ ipse improbarer, sententiam rogatus esset, Criticus acer & vehemens, nemo ut illi, ac ne sibi quidem ille satisfaceret. *Andr. Schott.* in vit. *Ciaccon.*

Emendavit *Petrus Ciacconius*,cujus codex apud me est summo in pretio, ut debent esse apud omnes bonos omnia viri illius, cum quo nullus sæculi nostri mortalis comparandus. *Laurent. Ramirez*, Hypomnem. ad *Martialis* lib. Spectaculorum, Epigram. 22.

Petrus Ciacconius Hispanorum eruditissimus. *Laurent. Pignor.* Commentar. de servis.

Ciacconius inter summos criticos,nisi summus dies occupasset.*Lips.* Comment. in *Senec.*

Quem veterum invenias librum, in quo doctrinæ vel eruditionis aliquid in- fit,quem non legendum,examinandum,castigandumque suscepit?---Omninò habebat hoc,ut,in sanandis veterum librorum tanquam plagis, nemo ipsò me- liùs medicinam faceret,adeò, ut auctorum eorundem animi, ut somniavit *Py- thagoras* immigrasse in ipsum,suamque eidem,de iis rebus quæ erant in quæstio- ne,sententiam quodammodo aperuisse viderentur. *Ianus Nicius Erythr.* Pinaco- thec.

Ciacconius de *Triclinio* bellè scripsit, sed pleraque parum explicatè. *Iul. Caf. Bulenger.* ad Lect. Libror. suor. de Conviviis.

Ciacconius honestus Hispanus: multa tamen erravit libro suo de *Triclinio*. *P. Ciacconius Hispanus* erat doctus: erat presbyter *Roma.* *Scal.* 2.

In *Sallustio* & *Plinianâ* Historiâ, pluribusque *Classicis*, *Petrus Ciacconius*, *To- letanus*, non infeliciter adfectaverat *G. Sciop.* de Art. Critic. p. 16.

Inter *Italos Criticos* *Fulvius Ursinus*, inter *Hispanos* *Petrus Ciacconius*, inter *Gallos* *Hadrianus Turnebus*, inter *Germanos* *Iustus Lipsius*, familiam ducunt, *Gasp. Sciop.* Consult. p. 39. 40.

Patriam quoque præbuit *Toletum* *Petro Ciacconio*, Presbyt. quem *Ianus Nicius Erythraeus* in *Pinacothecâ* suâ, plenum doctrinarum omnium thesaurum, vel po- tius perenne scientiarum omnium flumen vocat, ab aliis *Varro* sui sæculi, ut summæ doctrinæ, sic gloriæ contemptor acerrimus dicitur. *Quensted.*

In *Petro Ciacconio* Religioso seculari, honorandis parentibus orto, mediocris tamen conditionis, *Toleti* quæ *Castiliæ* novæ civitas est in *Hispania*, anno 1527. collocatæ fuerunt nobiles omnes dotes quæ instructissimo Literato conveniunt, sublimis enim ingenii, tenacissimæque memoriæ fuit. Linguarum *Græcæ* ac *La- tine* callentissimus fuit, solitudinem amavit: librorum helluo fuit; dulcissima conversatio ejus in legendo & componendo posita erat; nec ullam ambivit fortunam *Ghilini* Theatro. *Ital.*

Liber de *Romanorum Triclinio* prodiit *Roma* 1588. in 8°. *Genevæ* 1590. in 8°. *Amstelodami* 1664. in 12. cum Figuris.

Commentarius in *Columnæ rostratæ C. Duilii* inscriptionem à se conjecturâ supple-

suppletam: Prodiit *Lugduni Bat.* ex Offic. *Plantin.* apud *Francisc. Raphelengium* 8°. 1597.

Prodiit de ponderibus, mensuris & nummis Opusculum. Additus est Com. de columnâ. *Rome* ex Typogr. Vaticana 8°. 1605. & antea ann. 1586.

Hoc ejus Epitaphium: in æde *S. Iacobo Apostolo* sacrâ.

Petro Ciacconio, presbytero Toletano, in quo multiplicis doctrinae copia cum vitæ ac morum integritate certabat qui à Gregorio XIII. S.S. Patrum libris, sacrisque Canonibus & Bibliis perpurgandis prepositus, in eo munere obeundo eruditione, iudicio, fide ac diligentia præstitit. Ecclesia S. Jacobi Hispanorum, qui urbem colunt, hæres ab eo instituta, monumentum hoc posuit. Vixit annos 56. obiit anno 1581. VII. Cal. Novemb.

J A C O B U S C U J A C I U S.

Clar. An. D.
MDLXX.

G *Allus, Tholose* natus, anno *Dom.* 1590. obiit septuagenarius, magni nominis Jurisconsultus. Mortui vitam & mores *Papirius Massonus*, quâ solet styli elegantia, ad posteros transmisit. Scripsit plurima quæ ad Jurisprudentiam pertinent.

Iacobo Cujacio in Urbe *Tectosagum* genere humili nato præcelsum ac planè cœleste ingenium *Natura* concesserat, cujus unius ope, nec ullis prætereâ Magistris adjutus, supremum illum eruditionis gradum attigit, quo latè conspicuum & nitentem hâc ætate vidimus, dum incredibili nationum omnium concursu intima juris & antiquitatis penetralia, quorum aditus penes illum erant, juvenuti aperiret ac resolveret. Docuit enim pluribus in locis, ac præsertim apud *Biturigas*, ubi maximo illius Urbis ornamento longissimè commoratus est *Scaevol. Samarthan.*

Iacobus Cujacius, Tholose natus, rarum non solum *Gallia*, sed universi *Christiani* Orbis, in quo literæ & Jurisprudentia vigent, ornamentum à summis juris conditoribus *Interpres primus & ultimus*: cui, quicquid puræ nativæque lucis ei scientiæ undecunque accessit, ætas hæc debet, & postera debitura est. Hæc enim *Elogia* illi à viro doctissimo & gratissimo *P. Pithæo* meritò tributa sunt. Huic rarâ felicitate (quod vix aliis post mortem datur) contigit, ut vivus vidensque laude, quam meruerat, frueretur; & in *Foro* ac subelliis (ubi purior Juris veteris scientiâ, quam ille profitebatur, à *Pragmaticis* nostris minore in pretio habetur) cum alii peculiari quisque nomine suo citentur, ipse per eminentiam *Jurisconsulti* nomine appellaretur. *Thuan.* ad ann., 1590.

Iacobus Cujacius Tholosæ, quod posteri fortassis mirabuntur, seipsum in *Græcis* ferè *Latinisque* politioribus literis, docente nullo, erudiit: quam ob causam à nobis raro præclaroque nomine *αὐτοδίδακτος* appellabitur: ac juris *Romani* radices tantâ curâ effodas in lucem protulit, ut cæteri antè ignorasse illas, ipse solus post

post multos & quæfivisse diligentius & penitus invenisse videatur. Sanè nullus hâc ætate, sive in *Galliâ*, sive in *Germaniâ*, aut *Italiâ*, aliisve Provinciis Juris interpretes fuit, qui non deberi plurimum *Cujacio* putaverit, ob exponendi Juris *Romani* solertiam---Scripsit, atque edidit quamplurima, quæ & stylo & gravitate rerum, *Africanum* & *Papinianum* redolent, mentione in iis factâ amicorum per quos profecerat, quod magna ingenia laudem ex alienis habitura perindè ac suis sæpè fecerunt---ut vero *Cujacii* cæteras virtutes ac laudes, plenâ manu in astra benevoli Auditores ferebant, ita mirandum in modum suspicere ac prædicare soliti erant, & meritò quidem, quòd, seu difficiles, seu non usque adeò obscuras leges expositurus esset, continuas se vel septem aut octo horas singulis lectionibus meditandis dirigendisque impendebat, antequam auditorii suggestum conscenderet, ac si quâ de re vel tantillum non satis sibi liqueret, ultrò comperendinabat, id à se sibi, suæque existimationi tribui prædicans. *Papir. Masson.* in vita ejus.

Cujacius Jurisconsultorum Phœnix, doctor meus multis nominibus de me optimè meritus. *Ios. Scalig.* in *Varron.* de re Rust.

Cujacii Observationes Divinum Opus vocat clarissimus *Thuanus*.

Nullus adhuc tam desertus in totâ *Legum* vastitate angulus fuerit, quem non ingenii doctrinæque luce perlustrarit. *Petrus Ramus* l. 2. Schol. *Mathemat.*

Cujacius præsertim *novorum* princeps legendus, vir non in *jure* tantum, sed in omnibus literis apprimè exercitatus: Quanquam meâ sententiâ magis aptus ei, qui animi causâ, & *Romane* tantum *Antiquitatis* noscendæ, *juri* operam dabit, quàm ei, qui in foro, & in litibus versari volet; legendus tamen ob juris in doctrinâ excellentiam. *Roland. Mares.* l. 1. *Epist.* *Epist.* 40.

Quò doctiorem, acutiorem aut judicii sincerioris *Jurisconsultum* nulla ætas vidit, nulla opinor videbit. *J. Casaub.* Not. in *Lamprid.*

Illa tua, *Cujaci*, velut propria laus, exacta certa que esse quæ semel ex adyto tui pectoris profusa. *Lips.* *Epist.* *Centur.* 1. *Miscell.* *Epist.* 67.

Jacobus Cujacius, quanta mendarum millia ex *Juris Civilis* libris & promiscuè variis Auctoribus exoneraverit, oratione meâ haudquaquam exponere queam. *Sciopp.* de *Arte Critic.* p. 8.

Primores excellentiores eminentioresque in Gente nostra Viri fuerunt *Cujacius*, *Ronsardus* & *Fernelius*. *Cujacius* præterquam quòd præstans erat *Jurisconsultus*, *Historiæ Ecclesiasticæ* scientissimus erat. Delector *Lectione Observationum Cujacii*, quæ scripsit pressa sunt atque solidissima. *Perroniana.* Gall.

Cujacius est *Margarita Jurisconsultorum*. Scripsit sibi & doctis tantum---Non omnibus datum, etiam doctis, sed raræ cujusdam felicitatis est, bonos auctores corrigere, & suæ dignitati atque nitori restituere; nec quenquam hodiè novi qui id præstare possit præter Dom. *Cujacium*, & Dom. *Auratum.* *Scaliger* an. 1. p. 18. & 67.

Cujacius theoriam juris Veteris *Romani* calluit optimè, practicæ non ignarus tantum, sed, si quid in eâ sciret, dediscendi cupidissimus, utpote quòd ipsum à *Jure Romano* diverteret. Idem hoc obtinuerat, ne exploderetur: nam discessisset,

si vel minimum contra lubitum obstreperent Auditores. Dominus Cujacius ram bonus vir fuit; Discipulorum Pater erat, & plusquam quatuor millium librarum jacturam fecit, quod pecunias Discipulis suis commodasset. Scaligerana 2.

Addendus huc etiam *Jacobus Cujacius*, ætatis nostræ facile consultissimus, illius verò artis (*interpretandi*) minimè rudis. In sexagesimo quippe βασιλικῶν libro interpretando ita versatus est, ut fidei suæ promissum planè præstiterit, neque desciverit à præscripto *Justiniani*, quo leges suas κατὰ τὸ ὅδον verti sanxit. Aliquos prætereà operis ejusdem libros in *Latinum* Sermonem transcriptos adituum se receperat; verum mors consilium intercepit. Minimè autem iis assentiendum, qui (ut videre est in *Casaub.* Epist. 263.) inauditâ mentiendi & falsa fingendi licentiâ, *Latinam* illam *Græcarum Epistolarum Interpretationem* ei adscripserunt, & sub tam illustri nomine obscuri cujusdam & mediocriter docti Germani versionem, cæteroqui non aspernandam, & verborum ac sententiarum satis tenacem publicarunt; quum *Franciscus Pithæus*, à quo illi habuerunt, eam sæpè mihi in *Bibliothecâ suâ ostenderit*, & *Basileæ nescio quo casu sibi repertam dixerit.* *Huet.* de Clar. Interpret.

Studere solebat in tapete prostratus, pronus in ventrem, libris circa se dispositis. Discipulos suos adeo diligebat ut pecuniam iis dum illa indigerent, commodaret, & Scaliger asseverat eum hoc pacto plusquam quater mille libras perdidisse. Missam & Processiones frequentabat; quia verò in partes *Henrici IV.* contra Factionem ei adversam transivit, *Protestantibus* ipsum ascendendum esse voluit vulgus, & pluries per sicarios cædes illi fuit intentata. Testamento suo *Ecclesiam Romanam* nullatenus meminit, sed uxorem hortatus est ut filiam suam in *Dei* timore institueret, Scripturæ nihil addendo vel detrahendo. Veruntamen præclarus vir ille hac ærumna exercitus est, quod filiam genuerit tam nefariæ prostitutioni deditam, ut de vitio suo gloriaretur, & alta voce prædicaret se sibi non minorem famam ex impudicitate quæsituram, quàm parens suus eruditione illustris erat. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. eruditorum. Gall.

Extant Opera omnia in Tomos V. digesta. *Parisiis* apud *Seb. Nivellium* 1584. fol.

Hoc ejus Epitaphium:

Jac. Cujacio V. C.

Tholosa illius dum quondam *Palladia* fuit alumno subcinericio, hæredique ex asse *Postumo Romani Juris* à summis conditoribus interpreti primo & ultimo, cui quicquid puræ nativæque lucis & scientiæ undecunque accessit, ætas sua debet, postera etiam, si quæ Legum cura manet, debitura est *P. Pithæus P. F.* Doctori bene de se, bene de literis omnibus merito.

M. P.

M. P.

Vale, *Cujaci*, nos te ordine, quem *Deus & Natura* jussit, cuncti sequemur.
Decessit IV. Non. Octob. Annos natus P. M. LXVIII. c. 13. x. c.

*Cujaci Themidisque vides commune Sepulchrum,
Conduuntur simul hic, qui periere simul.*

* Ejus Opera *Lugduni* sumptibus *Pillihote* 1606. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

HUBERTUS GOLTZIUS.

V Enloe in *Geldria* oppido natus, die 30. Octobris, ann. 1526. Obiit *Brugis* Clar. A. D.
MDLXX.
Flandrorum, die 24. Martii, ann. 1583.

Erat Antiquarius eximius & Numismatum indagator acerrimus. Unde gloriari haud dubitavit, à nemine tam multa tamque varia numismata conspecta, attrectata, & delineata esse, quàm à se. *Konig.*

Scripta ejus hæc sunt: Imperatorum ferè omnium vivæ Imagines, à *C. Julio Cesare* ad *Carolus V.* ex veteribus numismatibus----Fasti Magistratum, & Triumphorum *Romanorum*, ab Urbe conditâ usque ad *Augusti* obitum---Animadversiones in aliquot fastorum locos---Catalogus Consulium ab *Augusti* obitu ad *Iustinianum*---De Origine, & Statu Populi *Romani*---Thesaurus rei Antiquariæ---Vitæ & res gestæ *Julii Caesaris*, cum Numismatibus ejusdem, ac *Bruti, Cassii, Lepidi, M. Antonii, &c.*---Compendiosa eorum quæ post cædem *Julii Caesaris* usque ad Triumviratum gesta sunt, narratio---Fasti Magistratum & Triumphorum *Romanorum*, qui ad *Julii Caesaris* tempora pertinent, cum Animadversionibus in eosdem---Vita, & res gestæ *Augusti Caesaris*, ex Nummis inscriptionibus antiquis---*Sicilia*, & *Magna Græcia*, sive Historia Urbium, & Populorum *Græciæ* ex antiquis Numismatibus---Itinerarium per *Italiam, Germaniam ac Galliam.*

Noster *Goltzius*, altera in *Græcâ & Romana* Antiquitate investigandâ. *Varro. Lud. Carrio* Comment. 2. Antiq. Lect. c. 3.

Antiquitatum omnis generis altissimus Gurgis. *Had. Inn.*

Tua virtus, diligentia maxima, eruditio, industria, tantarum rerum cognitio, & judicium ita mihi placent, ut vix ullius hominis amplius. *Georg. Fabric.* in lit. ann. 1573. scriptis.

Hubertus Goltzius, fulgidissimum illud rei Antiquariæ sidus. *Abrah. Gorlaeus* ad Lect. Lit. quas *Dactyloth.* suæ præmisit.

Goltzius diligens & utilis Scriptor. *Thom. Dempster.* in Elench. Scriptor.

Hubertus Goltzius, cui Antiquitas *Græca & Romana*, secundum *Onuphrium*,

Panvinium, Antonium Augustinum, Fulvium Ursinum, debet plurimum, arte celandi ac Scriptis propriis ad utramque multum contulit, *Thuan.* l. 78.

Magna profectò debetur gratia viro ingeniosissimo & laboriosissimo, cui *Germania* parem, nedum superiorem, in hoc tali antiquitatis studio non habuit: quique nullum ferè spiritum tranquillum duxit, quò aliquid in Reipublicæ literariæ conferret utilitatem. *Melch. Adam* in *Vit. Goltz.*

Vidi Fastos Consulares tuos. Quid magis mirer? diligentiam in quærendis tot nummis? felicitatem in reperiendis? an manum & artem in exprimendis? *Lips.* l. 2. *Epistol. Quæst. Epist.* 21.

Goltzius nihil me docet, scio omnia illa; sed est bonus liber pro Tyronibus. *Scaligerana* posterior.

Hubertus Goltzius in Pictura, in Sculptura & in Antiquitatis cognitione excelluit. Totam *Germaniam, Galliam & Italiam* Equitis *Marci Laurini* sumptibus perlustravit, sollicitèque perquisivit ac solertissimè delineavit vetera omnia *Numismata*, quæ in Curiosorum Conclavibus offendere potuit. Eaque à se sculpta Doctis Commentariis explicavit. *Anton. Teissier.* *Elogiis Vir. Erudit. Gall.*

Goltzius adeo solerter parallellismum fecit inter *Imperatorum Numismata* & veteres Historias, ut plurima luce diei digna dilucidaverit; quæ eatenus in obscuritate & confusione delituerant, & ad quæ sagacissimi Commentatores pertingere nondum valuerant. Quoniam verebatur ne illaberentur menda in Operum suorum Impressionem, quibus eorum pretium vilescere potuisset, intra proprios lares insignem *Typographiam* struxit, in qua Editiones omnes manibus ejus tractabantur, & ab illo solo corripiebantur: Quas etiam suis omnibus numeris tam absolutas præstitit in arte celandi, in characteris munditie & in sermonis elegantia, ut per universam *Europam* cum stupore inspectæ fuerint, sintque etiamnum insigni ornatui intra celeberrimas *Bibliothecas*-----Tam impensè *Romanam Antiquitatem* amabat, ut illius in suâ familiâ, vitam revocare velle videretur, nominibus *Julii Marcelli* aliisque similibus quæ liberis suis imponebat. *Is. Bullart.* *Acad. Scientiarum.* Gallicè.

Nullus quoque præterire possum, quod mirandum tamen est, doctissimum cæteroquin *Hubertum Goltzium*, virum cui erudito scriptis non & famâ cognitum, *Martinii Smetii Inscriptiones Antiquas* suo nomine publicasse; quod hisce versiculis *Hadrianus Damman. Gand*, ejus operi præfixis, eleganter sanè describit:

*Sed neque te Goltzi decuit, quæ Smetius olim
Priva reliquisset viduæ, tua dicere, cunctis
Vendereque: os homini! postliminiòne putasses
Vindicias peterent Manes & posthuma proles.*

Janson. Nov. Antiq. p. 27. 28.

Prodiit liber de Origine & Statu Populi *Romani*, Fastis *Goltzii* subjectus *Brugis Flandrorum*, 1566, in Fol.

Prodiit

CELEBRIORUM AUTHORUM.

737

Prodiit vita & res gestæ *Cæsaris Augusti*, Fol. *Brugis Flandrorum* 1580.

Prodiit *Thesaurus Rei Antiquariæ* 4°. *Antverpiæ* 1580.

Extant Opera omnia, 5. Tomis. *Ant.* 1645.

In Effigiem *Huberti Goltzii* hæc carmina composuit *Daniel Rogerius Anglicus*:

Goltzion arte parem pingendi cernis Apelli,

Sculpendique parem, culte Lyſippe, tibi:

Notitia Imperii Graii pariterque Latini,

Varroni ſimilem, Pauſaniæque ſimul.

GUIDO PANCIROLUS.

Iurisconsultus, natione *Italus*, Patriâ *Rhegiensis*, natus est ann. 1523. *Patavii* Clar. A. D. obiit ann. 1591. xvi. Kal. Junii. MDLXX.

Scripta ejus hæc sunt; De Rebus deperditis, & de rebus recens inventis---
Commentarius in *Notitiam Dignitatum utriusque Imperii*---De Magistratibus
Municipalibus, & Corporibus Artificum libellus---De quatuordecim utrius-
que tam veteris, quàm novæ Urbis, earundemque ædificiis tam publicis, quàm
privatis libellus-----*Thesaurus* variarum lectionum in tres libros digestus---
Responsorum & Allegationum in Jure volumen unum-----De Origine & Au-
thoritate Jurisconsultorum, & de viris illustribus maximè in *Jure*-----De Ori-
gine & Auctoritate Equitum-----De *Juris* Antiquitate---De Numismatis An-
tiquis---Comment. in *Tertulliani* Opera---Volumen, in quo plurimæ novæ
legum *Explicationes* continentur.

Guidus Panzirollus, Jurisconsultus doctissimus, & elegantissimus, & non so-
lùm in *Jure Civili*, sed etiam in omnibus bonis literis, nempe his, quas *Huma-
niores* vocamus, optimè versatus, nec in *Romanis Antiquitatibus* mediocriter in-
structus. *Constant. Land.* in *Explicat. Numismat. Roman.*

Guidus Pancirolus, præceptor meus, vir optimus & eruditissimus, cujus ea
revera laus fuit, ut, qui eum viderent, loquentemque audirent, redirent ferè do-
ctiores cultioresque. *Laurent. Pignor.* in *Commentar. de Servis.*

Guidus Pancirolus Jurisconsultus insigni doctrinâ, & *Criticus* exactus. *Thom.
Dempster.* in *Elench. Scriptor.*

Guidus Pancirolus Jurisconsultus, & penitioris omnis antiquitatis uberrimus
promus condus. *Felix Osius* in *Not. ad Albertin.* *Musati Augustam Hist.* l. 1.
Rubricâ 1.

Superest liber scriptus seculo 5. dictus *Notitia utriusque Imperii*, absque quo
nemo poterit *Codicem Justinianum* intelligere. Extat in illum doctissimus *Com-
mentarius Pancirolli*, Jurisconsulti *Italici*, tantâ diligentia confectus, ut non po-
teris & curam & judicium viris satis laudare. *Herman. Conring.*

Ut nos docet *Notitia Imperii*, & ad illam in nunquam satis deprædicandis
Commentariis *Guido Pancirolus*. *Herman. Conring.* *Dissertat. 3. de Academicis
Antiquit.*

Guidonis Pancirolli, magnæ gloriæ Jurisconsulti, operosi sunt *Commentarii* in augustissimum illud opus, inexhaustum reconditæ antiquitatis *Thesaurum*, qui *Imperii utriusque notitia* inscribitur. *Doussæ Annal. Holland. lib.v. p. 220.*

Jurisconsultus clarissimus, scripsit eruditissimum in *Notitiam utriusq; Imperii* *Commentarium*, quem auro contra carum habent doctiores. *Maurit. de princip. jur. publ. c. 2. n. 36.*

De ejus festivitate, quâ nulli cederet, & multiplici doctrinâ, quâ sui Ordinis cæteros superaret, multa etiam ex aliis audivimus-----quis quantusque *Pancirollus* in disciplinâ Juris fuerit, ipsius consilia restantur. *Casel. in Polit. pag. 292.*

Pancirolli Notitia Imperii optimus liber. *Scaligerana 2.*

Summi *Romani Pontifices* duo, *Gregorius XIV. Clemens VIII.* miro illum amore complexi sunt, & ad *Aulæ Romanæ* limina consultationis ergo, perhonorificè vocavere. At ille quietis amans, & bonæ valetudini suæ studens, lucubrationibus etiam eruditissimis evulgandis intentus, fastus hujuscemodi, & honores omnes nihili ducens, *Civitatem (Patavium)* & *Academiam nostram Romæ* præferendam censuit, nec aliò, procul à *Gymnasio* sui delicio, commigrandum. *Iac. Phil. Tomasin. in Vit. ejus.*

* *Henrici Salmuth* in *Guidonis Pancirolli*, rerum memorabilium jam olim deperditarum, &c. libros duos *Notæ*, 1607. cum expurgationibus permittuntur. *Vid. Ind. Madrit. Edit. ann. 1667.*

Extant de *Claris Legum Interpretibus* libri iv. *Venetis* apud *Marcum Anton. Brogicium* 1637. in 4°. & ibid. anno 1655. in 4°. Editi ab *Octavio Pancirollo* Fratris Filio.

Extat *Commentarius* in *notitiam utriusque Imperii Romani Orientalis & Occidentalis. Venetiis* ann. 1593. & *Genevæ* in Fol. 1623.

Extat de *Rebus memorabilibus mutatis, deperditis, & noviter repertis*, cum *Comm. Henrici Salmuth Ambergensium Syndici. Francof. in 4. 1660.*

JOANNES MALDONATUS.

Clar. IA. D.
MDLXX.

Loco nobili in *Bæticâ Hispania* natus, è sodalitia *Iesuitico*, egregiè à teneris annis omni literarum genere excultus, qui ad exactum *Philosophiæ & Theologiæ* studium singularem pietatem, morum candorem & acerrimum judicium cum attulisset, magnâ cum laude & frequenti omnium ordinum concursu totos 10. annos *Lutetiæ Parisiorum* (ubi & eum pueri audivimus) in *Claremontanâ* Scholâ professus est; unusque in causâ extitisse meritò creditur, ut sodalitium illud toti *Academiæ* valdè invisum, & alioqui jam prudentioribus suspectum, ob tanti viri gratiam ac commendationem à *Senatu*, apud quem lis adhuc indecisa pendebat, tamdiu toleraretur, & eo usque dum rebus sodalium in urbe confirmatis *Maldonatus* post conciliatam insigni suâ unius eruditione novo ordini celebritatem à *Gregorio XIII. Pontifice Romam* evocatus est. ubi, vir assiduus in studiis & lucubrationibus suis exactè digerendis inventus, ex
nimis

nimiis vigiliis contracto morbo decessit viii. Id. Jan. cum paulum lvi. annum supergressus esset. Nihil vivens publicavit. Post mortem ejus, operâ ac curâ *Clementis Puteani* ex eodem sodalizio viri doctissimi prodierunt eruditissima *Commentaria* in iv. Evangelistas *Mussiponti* edita, meliora & integriora multorum judicio futura, si superstiti autore edita fuissent; quibus tamen si pari diligentia elaboratae in *Actu Apostolorum* & *Apostolicas* Epistolas interpretationes, quas scripsisse illum constat, olim accedant, habebunt profectò omnes docti & pii opus paucis in hoc genere comparandum, & quod unum multorum instar esse possit. *Thuan.* ad ann. 1583.

Ioannes Maldonatus, Homo disertus juxta ac doctus, cujus cupide leguntur in iv. *Evangelistas Commentarii*, variae pleni eruditionis. *Hispan.* Biblioth.

Maldonatus vir judicii exasciati, & veritatis Historicæ *Hyperaspistes*, si quis alius. *Thuan.* ad ann. 1584.

Maldonatus, scriptor sanè ingenii atque eruditionis nomine laudandus, sed manifesto partium studio in sequiora non rarò abreptus. *Polus* Præfat. 4. Vol. Synops.

Cujus in Scripturis explanandis solertiam (nisi ubi amor insanus erga eorum Ecclesiam ipsum excæcavit) nemo Pontificiorum, pauci verò in Ecclesiis nostris superaverunt. Dom. *Jackson* in *Symbolum*, Vol. i. lib. 3. cap. 13. Anglicè.

Acerrimi judicii Explanator inter Jesuitas. Idem ibidem c. 15.

Maldonatus magni nominis interpres. *Schlichting.* in *Hebræos*.

In *Danielem Maldonatus* acutus & eruditus Interpres. *Matth. Pol.* Præfat. 3. Vol. Synops. Critic.

Cardinalis *Perronius* ait *Maldonatum* fuisse præstantem virum, verumque Theologum, cujus elocutio bona erat, qui Linguarum Scholasticæque Theologiæ peritissimus erat, qui eruditus erat Philosophus, qui deniq; Patrum scripta diligenter evolverat. *Perroniana* Gallicè.

Maldonatus in Evangelia maledicus, insignia tamen quædam habet bona. Cum omnia è Dom. Beza transcripserit, ei tamen obtrectat. Quando aliquid habet boni, furatur à *Calvino*, & ut agnoscas, maledicit ei, ut *Eusebius* ex *Africano* conatur furta sua tegere. *Maldonatus* non poterat mihi verbum *Hispanicum* interpretari quod *Judeus* potuit res conbar. Solent *Judei Paschate* inniti cubito, res constat. *Scaligerana* 2.

Sanè etiam in *Maldonati Jesuitæ* scriptis, quæ postquam ipse diem clausit supremum, sunt edita, nonnulla auctoritate quâdam censoriâ fuisse mutata, & temporis præsentis opinionibus accommodata, audivi qui affirmarent, viros fide dignos. *Isaac. Casaub.* Epist. 624. *Frontoni Ducao*, p. 727.

Maldonatus, vir certè eruditus, sed calami interdum intemperantioris & linguæ maledicentissimæ; nisi potius, quod arbitror, maledicta, quibus à se dissentientes de Religionis quibusdam capitibus *καὶ πλάττει*, non sint ab ipsomet profecta, quem *Thuanus* Historicorum ἀληθέστατος, modestissimum virum fuisse dicit, sed ab editoribus *Jesuitis Mussipontanis*, post ipsius Authoris obitum, *Commentariis Evangelicis*, cum ederentur, interserta. *Montacut.* Apparat. 7. Sect. 16.

Maldonatus

Maldonatus Iesuitarum virulentissimus, & acerbus alienorum Scriptorum Cenfor. *Casaubon.* ad *Baron.* Exercitat. 13. Ann. 31. Num. 31.

Quum ubique virulentus hic scriptor in magnos viros pro suâ modestiâ, pari petulantia & imprudentiâ debacchetur, nusquam tamen maledicæ linguæ suæ laxiores habenas indulgit, quàm in Disputatione de Ecclesiâ fundatâ super *Petrum Casaubon.* ibid. Exercit. 15. p. 347.

Maldonatus, acris & magni ingenii vir; si affectibus, si linguæ, si odio veritatis, potuisset moderari. *Idem* ibid.

Maldonatus in amplo Auditorio adolescentulis frequenti, acumine ingenii Numinis dispendio ludibundus abutens, duas sibi invicem contrarias lectiones habuit: Priore rationibus à natura petitis Dei existentiam evincere conatus est; Posteriori verò quod nullus esset Deus. *Paquier* Catech. Jesuit. lib. 2. c. 7. Gallicè.

Lectionibus ejus nec ipsi *Calvinistarum* ministri abstinebant. Duabus quotidie tribusvis horis subsellia certatim implebant prius, quam ludum ille ingrederetur, ne excluderentur. Sæpè in aperto atque adeo in viis publicis docere coactus est ob multitudinem auditorum, quos nullæ exhedræ capiebant. *Konig.* in Biblioth.

Plurimi Protestantes Lecturas ejus frequentabant, eratque suspectus quod iis nimium faveret. *Edward. Leigh.* De Religione & Eruditione. Anglicè.

Extant *Maldonati* Soc. Jes. Presb. Opera varia in Fol. 3. Tom. *Parisiis* apud *Andream Pralard.* Ann. Dom. 1678.

CAROLUS SIGONIUS.

Clar. A. D.
MDLXX.

N Atione *Italus*, patriâ *Mutinensis*, obiit anno Dom. 1585. ætatis LX. Primò *Venetis*, deinde *Patavii*, tandem *Bononia* literas elegantiores docuit. Cum *Francisco Robortello* & *Nicolao Gruchio*, à quibus maximè circa *Romanas Antiquitates* dissenfit, scriptis certavit.

Scripsit de Regno *Italia*-----Comment. in Fastos & Triumphos *Romanorum*-----Notas in *Severum Sulpitium*-----Librum de Rep. *Hebraeorum*-----Librum de Rep. *Atheniensium*-----Scholia in *T. Livii* Historiam, &c.

Excellentis doctrinæ & diligentia accuratissimæ virum appellat *Laurentius Rhodoman.* ad Lector. Epist. quam *Diodor.* Sic. præmisit.

Vir doctrinæ singularis & admirandæ industriæ *Dassiliand.* in descript. Urb. Ital.

In Romanorum antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin.* in Meth. Hist. cap. 4.

Marmora in foro *Rom.* effossa explicavit & restituit *Carolus Sigonius* in Fastis, singulari industriâ, magno labore, accuratâ diligentia. *Georg. Fabric.* de Româ c. 1.

Vir diligens & eruditus *Carolus Sigonius* *Montacut.* in Analest. exercit. 6. Sect. 1.

Carolus Sigonius optimus & præstantissimus Historicus *Nic. Reusner.* de Ital.

Vir doctrinæ & judicii magni *Car. Sigonius.* *Is. Casaub.* Comment. in *Strabonis* lib. 17.

De *Carolo Sigonio Mutinensi*, quem postremum omnium *Venetis* cognovi,
non

non est quòd hîc multa dicam, cùm superiùs sæpe, tum ex instituto, tum obiter, de ejus diligentia, doctrina, & probitate verba fecerim. Fateor autem, & ex ejus lucubrationibus excusis, & ex disputationibus, quas cum eo familiariter *Venetis* habui, multum in totâ Antiquitate *Romanâ* me profecisse, cujus ille mirum in modum peritissimus est, *Onuph. Panvin. Comment. ad l. 2. Fastor. ann. Urb. MLXXIX.*

Carolus Sigonius Mutinae natus perantiquo genere ac nobili multumque naturæ dotibus illustris, floruit apud omnes singulari doctrinæ ac virtutis opinione; præsertim verò in vetustatis arcanis eruendis, & annalibus abditioribus recondendis, cæterorum sui temporis facilè princeps est habitus. *Jo. Imperial. in Mas. Hist.*

Monumentis variis editis ad æternitatem victuris, *antiquitatem Romanam*, æisdem, quibus *Onuphrinus Panvinus*, vestigiis insistens, & posteriora tempora unus post omnes maximè illustravit, clarus. *Thuan. l. 82.*

Carolus Sigonius, vir doctissimus, & *antiquitatis* restaurator omnium, quos *Italia* habet, præstantissimus. *Rosin. præfat. quam Antiq. Roman. l. 8. præmisit.*

Quis non à *Turnebo* aliquo doctior redeat? Prudentior à *Sigonio*? Disertior à *Mureto*? Quorum ego non auditum solum magno emerim, sed visum. *Lips. Cent. 1. Miscell. Epist. 22.*

Item *Carolus Sigonius* in *Italiâ* abiit, reliquum in eâ Gente lumen. *Id. ibid. Epist. 79.*

Totius Antiquitatis (*Sigonio*) peritior nec nostra sæcula, nec priora tulisse, si affirmem, facilè me iis probaturum sententiam nostram confido, ad quorum manus latina ejus monumenta pervenerint, ut *Fasti*, & de antiquo jure *Romanorum*, & de veteribus *Provinciis*, *Joan. Matth. Toscan. in Italiæ peplo, c. 183.*

Sigonius vir eximiæ & singularis doctrinæ. *Turneb. l. 5. Advers. c. 21.*

Erroribus *Livii* exhaustiendis bonam fidelemque navavit operam vir eruditissimus *Carolus Sigonius*: quem ego & antiquitatis peritissimum, & bonorum *Scriptorum* intelligentissimum, & eruditissimum nominare meritissimò possum. *Idem ibid. l. 11. c. 18.*

Res in *Occidentali Imperio*, tam ad Ecclesiam, quàm ad *Remp.* pertinentes, quæ comperiri diligentia possent, singulari curâ collegit, eruditissimus *Sigonius*; easque, quàm verissimè in maximâ rerum obscuritate, *Scriptorum* dissensione, & temporum vetustate potuisset, luculento stylo posteritati mandavit: à *Diocletiano* & *Maximiano Augustis* incipiens, anno 281. & in morte *Justiniani* desinens, qui obiit an. Chr. 565. *Whear. in Meth. Leg. Hist. Eccles. sect. 41.*

Bonus est ejus *Titus Livius Frobenianus* multis scatet erroribus *Car. Sigonius* & *P. Manutius*. Optimè tractavit de Jure *Romanorum*, & de *Româ* omnium optimè: Etiam voluit dare consolationem *Ciceronis*, sed *Itali* restiterunt. *Scalig.*

Qui penitiùs introspicere cupient quæ *Populi Romani Comitia* spectant *Sigonium* legant, ejusque formidandum Adversarium *Grucchium*. Formidandum hunc voco, quoniam à *Sigonio* vehementer reformidatus est: Dum enim superstes

D d d d

fuit

fuit *Sigonius* de ipso nunquam nisi cum elogio mentionem facere ausus est, sed statim ac illum fati cessisse novit, crudeliter ipsius famam laceravit. *Novell. de Republ. Literarum* Tom. 2. p. 19. Gall.

Vir ingentis, & doctrinæ, & judicii, *Carolus Sigonius Voss. de Art. Poët. p. 33.*

Patavino Historico operam nostrâ parentumque memoriâ, quâ castigando, quâ *Scholiis* illustrando, plurimi navarunt feliciter. Ad veteres Codices Calamo exaratos compararunt H. *Glareanus* ac *Rhenanus, Germani*: Vicit verò omnium industriam (fatendum est enim) hîc, & in omni adeo *Romanâ* Historia summa *Caroli Sigonii* accuratio. *Andr. Schott. l. 3. c. 38. Observ. Human.*

Literis Ebraicis nimium alienus, utcunque aliàs vir doctissimus. *Selden. lib. 3. de Synedr. c. 12.*

Civitas Mutinensis illustrium in qualibet Arte Virorum semper feracissima, in Orbis lucem edidit *Carolus Sigonium*, eo præcisè seculo quo *Italia* sese ostendebat Seminarium præclarissimorum in Literis ingeniorum. Usque adeò insudavit magnus iste Vir eruditorum libris evolvendis, ut gloriam suam ad celsum fastigium evehendo audiverit se veterum monumentorum Restauratorem vocari. Præter variam doctrinam adeo perfectè calluit Linguam *Græcam* & *Latinam* ut Seculis illis natus videretur quibus *Græcia* & *Latium* Hominum in Scientiis celeberrimorum fecunditate claruerunt. Nec lucidioribus mentis habitibus deficiens fuit, quibus splendide scripta sua exornavit. *Laurentius Crassus. Ital.*

Prodiit de *Romanorum* nominibus Liber, Tomo 1. *Historiæ Romanæ* Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* conjunxit, *Frankfurti ad Mœnum*, 1588, in fol.

Prodierunt de Antiquo Civium Romanorum Jure libri 11. *Venetis* 1560. in 4°. *Parisiis* 1576. in fol. *Hanovia* 1609. in fol.

Prodierunt de Antiquo *Italia* jure lib. 111. iisdem in locis atque temporibus.

J O S I A S S I M L E R U S.

Clar. A. D.
MDLXX.

Natus est *Capellis* in *Helvetiis*, anno 1530. Obiit anno 1576. In patriâ *Sacras* Literas exposuit, populumque è suggestu docuit.

Scriptis de Rep. *Helveticorum* ---- Notas in *Antonini* Itinerarium --- Notas in *Æthici* Cosmographiam ---- De æterno *Dei* filio ---- De Spiritu Sancto ---- Epitomen Bibliothecæ *Gesneri*. Plurimaque alia.

Fuit hic vir non solum *Theologiæ*, sed & aliarum artium, quæ *Theologiæ* ancillantur, apprimè peritus, inprimis Mathematicum ---- Summo isti Theologo *Petro Martyri* summè gratus & acceptus fuit: Adeo ut *Simlerum* sæpè magno aliquando Ecclesiæ ornamento futurum prædixerit. Moriturus etiam vel hoc nomine plurimum se sibi gratulari vehementerque gaudere, multis audientibus, affirmavit; quòd illum, talem & tantum virum, sibi successorem fore speraret. Quæ quidem illius spes vana non fuit *Melch. Adam. in vit. ejus.*

Josias

Josias Simlerus, animi candore & omnijuga eruditione præstans, *Petro Martyri* Succellor in *Scholâ Tigurinâ* datus, stylum præcipuè in *Samosatenos*, *Arrianos*, *Nestorianos*, *Eutychianos*, *Macedonianos*, & nuper veluti ab inferis hoc ævo in *Po'onia* excitatos *Tritheitas* strinxit; aliis scientiis egregiè instructus, ac præcipuè *Mathematicis*, quas & per se percepit, & summa cum laude diu professus est, & *instrumentis* ingeniosissimè à se excogitatis illustravit. In bonis literis & excelluit, & de *Rep. Helvetiorum* *Commentarium* magnâ prudentiâ *Thuan.* l. 62.

Quis enim in *Mathematicis* disciplinis, & quidem *αὐτοδίδακτος*, extiterit, non modò qui docentem illum audiverunt, sed etiam & libri & *Instrumenta* nobilissima ab ipso excogitata testificantur. Quantus autem in *Historiâ* fuerit, ostendunt *Scripta*, præsertim quibus *Patriam* immortalitati consecravit. Quàm denique in *Theologicis* excelluerit (quæ fuit ipsius propria *Pro-fessio* (quantique in scribendo, tum acuminis, tum judicii, *Veterum* quoque *Theologorum* lectione confirmati; satis superque demonstrant *Samosateniani*, *Arriani*, *Nestoriani*, *Eutychiani*, *Macedoniani*, *Tritheite* denique nostris temporibus rursus ab inferis excitati, & *divini verbi* gladio fortissimè *Sim-leri* manibus vibrato jugulati. Quid non igitur ab hoc ingenio potuit expectari, si paulò firmitus corporis domicilium habuisset, & nisi mors illum immatura planè sustulisset. *Theod. Beza* in *Icon*.

Homo ingenii doctrinæque elegantissimæ, *Mathematicarum* disciplinarum studiosissimus, *Historiarum* peritissimus *Boissard.* in *Icon*.

Vir non minus pietate, quàm eruditione præstans. *Humfred.* part. 2. *Jesuitismi*.

Sprecherus in descriptione *Rhetie* eum incomparabilis ingenii virum appellat.

Simlerus magnam nominis claritatem editione illa librorum de *Helvetiorum Republicâ* est adeptus. *Jacob. Verheid.* in vit. ejus.

Simlerus de *Rep. Helvetiorum*, bon. *Scaligeran.* 2.

Simleri *Epitome Bibliothecæ Gesneri* utilissimum est opus, quo studiosi care-re non possunt. *Voet.* l. 2. c. 1. *Biblioth. Studios. Theolog.*

Quoad mores ejus attinet; honestate, candore ac virtute ornatu erant. Adeò bonus ac lenis erat ut nullo unquam iræ motu abreptus fuerit, ipsique dolores quibus affligebatur eum neque difficilem neque morosum redderent: Licet mediocriter tantum opulentus esset, impensissimè tamen in pauperes munificus, & in amicos liberalis erat, ac supra modum delectabatur quibusvis hominibus præsertim verò extraneis benefacere. Consortium ejus gratissimum erat summoque gaudio profunde-batur, si quotidie aliquot horas in colloquiis cum familiaribus transigere posset. Tantis denique meritis clarus fuit vir ille, ut nullum eo illustriorem nunquam tulerit *Helvetia*. *Ant. Teissier.* *Elog. Vir. Erudit. Gall.*

Theodorus Beza elegantissimo hōc Epigrammate *Simlerum* ornavit:

Simlere, mi Simlere, quo superſtite
Tot mortui revixerant :
Quos ira nobis numinis, tam pauculis
Ademit annis plurimos :
Simlere, quem tremuit renatus Arrius ;
Tremuit renatus Eutyches ;
Vaſtator ille Poloniæ, hic Germaniæ ;
Laſi flagella numinis.
Heu ſubita & immatura te mors auferens ;
Quàm multa tecum ſuſtulit !
Lamenta amicis quanta, quot juſtiſſimos
Secum dolores attulit !
Quos inter ecce Beza quondam haud ultimus
His irrigat te lachrymis.
Beza repetito vulnere iſto ſanguis,
Communis ad tumultum Patris.

P. Candidus in ejus Effigiem hoc luſit tetractichon :

Quâ tibi præſentat Simlerus imagine vultum ;
Afficit hac oculos pulchra tabella tuos.
Si queat excellens animi quoque pingier illa
Gratia, nil oculi pulchrius aſpicerent.

Extat Bibliotheca collecta à *Conrado Geſnero*, deinde in *Epitomen* redacta & novorum librorum acceſſione locupletata, jam verò poſtremò recognita & in duplum aucta per *Joſiam Simlerum Tigurinum*. Tiguri in fol. apud *Chriſtoph. Froſchoverum* 1574.

Extant ejus in *Exodum* Comment. ed. fol. Tig. 1584. 1605.

Extat Reſp. *Helvetiorum* Tig. 1608. 89.

JOANNES WIERUS, cognomine *Piſcinarius*.

Chr. A. D.
MDLXX.

Germanus, Gravia natus eſt Anno Com. 1515. Obiit Anno 1588. Me-
 dicinam magnâ cum laude fecit in Aulis Caroli V. Ferdinandi I. Ma-
 ximiliani II. Rodolphi II. Imp. Wilhelmi Clivia Ducis Archiatros fuit. In
 pueritiâ Henricum Cornelium Agrippam habuit Præceptorem. Reliquit Com-
 mentarios de Præſtigiis Dæmonum : Observationes Medicas : Epistolæ Medi-
 cinales, &c.

Vir

Vir benè de *Repub. Literariâ*, quin & de *Sagarum* genere meritus. Nam apud *Wilhelmum Clivia* Ducem dum versatur, non sine suspiriis aliquoties vidit multos *Christiani* vulgè, præsertim vetulas, ob veneficii suspitionem in carceres compingi; Quæstionibus subjici; flammis exuri. Id ei antè præbuit, ut laudatum multis scripserit *Opus de Veneficiis & Sagiis*: in quo quantum in *Theologiâ*, in *Jurisprudentiâ*, *Medicinâ*, *Philosophiâ* profecerit, re ipsâ declarat; argumenta ex illarum disciplinarum fontibus desumpta adferendo. Etsi autem eo *Scripto* operam non ludit, cùm ex Magistratibus non pauci eo nomine gratias ipsi egerint: quippe qui prudentiores cautioresque eo *Scripto* facti essent: non defuerunt tamen, qui in eo & reprehenderent non pauca; & in certamen provocarent. Inter hos fuit *Paulus Scalichius*, *Joannes Campanus*, *Leo Suavius*, nec *Joanni Brentio* usquequaque satisfecisse videtur. *Melch. Adam.*

Promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris *Joannis Wieri*, ante annos aliquot *De Præstigiis Daemonum, Incantationibus, ac Veneficiis*, tam ingeniosè, acutè, & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis viris in *Burgundiâ* & toto *Belgio*: numinis loco habeatur. *Caspar. Borcholt.* in lit. *Bartholo Richio*, dat. 7. Aug. 1564.

Quantum voluptatis ceperim ex tuis libris *De Præstigiis Daemonum*, vix satis verbis explicare possum. Video enim singularem in iis prudentiam, judicium solidum, copiam rerum necessariarum, ordinem mirificum, sedulitatem incredibilem, denique animi pietatem (absit adulationis suspicio) & religionis *Christianæ* puritatem: eamque passim propugnandi adversus omnes impiorum hominum insultus, & *Dæmonum* fraudes animositatem infractam. *Jo. Ewich*, in lit. dat. *Duisbergi*, Ann. 1563. ipsis Gal. Jun.

Tu, *Wiere*, antiquissimorum *Theologorum*, *Jurisperitorum*, atque eorum qui de *Magiâ* scripserunt (ut interim *Medicos* taceam) argumentis innixus, cùm aliquid se jam egisse putant; nihil prorsus jam actum convincis, & ut habet *Græcorum* diverbium, *κυκλοπερίελκεις*. Dignum meherculè cedro Opus, dignum quòd omnium manibus sceleratissimo hoc tempore circumferatur, dignum quòd omnium mentibus imprimatur. *Baldwin. Ronss.* in Lit. dat. *Gonda*. Non. Maii, Ann. 1563.

Joannes Bodinus in *Dæmonomaniâ* suâ hunc Auctorem valde reprehendit, ejusque Opus de *Præstigiis Daemonum* ad *Atheismum* vergere ait.

Wierus Vir fuit eruditus, Professione Medicus, nec ingenio nec experienciâ deficiens. Qui librum ejus de *Lamiis* (quem ipse nunquam vidi) legerunt, ei exprobrant quod in Opinione sua constans non sit. Hoc mihi exploratum est, eum libro suo de *Præstigiis* &c. magnam inconstantiam prodere, imo & quandoque non levem conflictum & repugnantiam, ut homo qui in hoc argumento valde hæsitat, nec novit quid dicturus sit. *Meric. Casaub.* de *Credul. & Incredul.* p. 42. Angl.

* *Joannes Wierus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Madritensi* edit. ann. 1667.

Ejus libri 5. de præstigiis *Demonum*, Incantationibus & Veneficiis, prohibentur in *Indice Tridentino*.

Extant opera ejus omnia *Amstelod.* ap. *Petrum van den Berge*, 1660. in 4°.

HIERONYMUS WOLFIIUS.

Clar. An. D.
MDLXX.

Germannus, *OEttingensis*, exactâ *Lingua Græcæ* cognitione clarus: qui perlustratis in adolescentia *Galliæ & Italiæ* Academiis, cum se *Augustam Vindelicorum* tanquam in tutissimum studiorum nidum contulisset, eas maximè *Scriptis & industriâ* sua illustravit, *Fuggerorum* liberalitate sublevatus: quorum munificentia *Zonaram, Nicetam, Gregoram*, primarios *Historiæ Constantinopolitaneæ* Scriptores ab illo summâ fide *Latinitate* donatos debemus: ubi & *Litteras Græcas* in *Annaâ Scholâ* magno Auditorum concursu professus est; tandemque cum ætatis annum sexagesimum quartum ageret, ex calculo literatis ferè fatali, VII. Id. Octobr. 1580. intempestivâ magis *Reipublicæ* quam sibi morte ad *Deum* migravit. *Thuan.* ad Ann. 1580.

Hieronymus Wolfius. Jurisconsultus & Orator, vir *Græcè & Latine* doctissimus, qui plurimos *Græcos* Authores, inprimis *Demosthenem & Isocratem*, luminâ *Oratorum Græcorum*, luculentè & aptè in *Latinum* Sermonem convertit, scholiisque illustravit. *Augustæ Vindelicorum* Gymnasio & Bibliothecæ præfuit annos viginti tres. *Quensted.* de vir. Illustribus.

Hieronymus Wolfius Oeringæ Rhetia Oppido natus ann. 1516. pereruditus in omni scientiæ genere ac *Græcis* præcipuè literis deditus fuit. Acutus Philosophus, elegans Poëta, præstans Astrologus, Philologus denique incomparabilis, plerisque *Germaniæ ac Galliæ* Academiis perlustratis, Magisterii lauream adeptus est *Basileæ*.

*Redderet Ausonio qui rectius ore Pelasgos,
Germanos inter Wolfius unus erat.*

Boissard. in Icon.

Vir fuit valde diligens imò & multæ *Lectionis*; sed qui nec judicio admodum pollebat, nec usque adeo accuratus erat. Quod in primis cernere est duobus *Tomis folio*, inscriptis. *De Lectionibus memorabilibus*, qui rarissimi sunt hoc tempore, imò & in pretio habentur, licet in iis multa inepta bonis permista occurrant. *Judicium Eruditorum* Paris. 1685. per Dom. Baillet. Gall.

Exquisitâ linguæ utriusque facultate prædius ad Interpretandum accessit *Hieronymus Wolfius*: Sic autem de suo hoc artificio, vir alioqui verecundus & modestus prædicavit, "Nihil ferè addidi, nihil detraxi, nihil immutavi; nec modo sententias appendere, sed penè etiam annumerare verba, quatenus id diversa

"Latini

“Latini Sermonis ratio finit, sum conatus. Nihilominus tamen *Henrico Stephano* neutiquam omni ex parte satisfecit. Magna enimverò ars, & haud scio an omnium diffuillima^t, quam acuto vir ingenio, elegantioribus doctrinis excultissimus, uno ferè hoc in studio tot annos pervolutus, cum perfectam in se, absolutamque exprimere non potuerit; quodcunque illi defuit, humano id ingenio defuisse credendum est. *Huet. de Clar. Interpr.*

Præclarè itaque *Wolfius* vixit, qui non solum profuit vivus omnibus, qui *Literas Latinas & Græcas* amant, sed etiam nunc prodest mortuus. Reliquit enim ingenii sui monumenta literis mandata, quæ erudire poterunt etiam posteros, *Melch. Adam. in vit. Wolfii.*

In *Epitaphio Augustæ* posito *Socrates Suevus, Christianæ Philosophiæ & Eloquentiæ* Princeps, vir ad scribendum, dicendum, docendum natus, antiquæ virtutis & fidei *Germanicæ* exemplar appellatur.

* Hic Author in primâ Classe Hæreticorum locum habet in *Indice Tridentino.*

Plurima ejus Opera cum Expurgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

HIERONYMUS ZANCHIUS.

Natione *Italus*, patriâ *Alzanensis*. Scripsit varia, primum verò obtinet locum cum liber de *Tribus Elohim*. Hoc Symbolo usus est, *sustine & abstine.*

Clar. A. D.
M. D. L. X. X.

Ex eadem *Italiâ* prodiit *Hieronymus Zanchius Bergonias*, qui paulò post *Petri Martyris Vermilii* discessum ob eandem causam *Argentina* concessit, & *Vermilio* in *Angliam* evocato ann. LIV. in munere successit. Postea *Clavenna* in *Rhodiâ*, dein *Basileæ* usque ad ann. LXXVIII. ac postremo *Neapoli Nemetum* docuit, ac tandem *Heidelb.* XIII. Kal. Decemb. defecit an. ætatis LXXV. ad B. *Petri* honorificè sepultus. Scripsit, multa, quæ profundæ in Theologicis studiis eruditionis fidem faciunt; quorum partem, dum vixit, in lucem dedit, partem filii, quos plures reliquit, post mortem ejus publicarunt: Summamque in scribendo moderationem servavit, & à scissurâ olim sarcindâ minimè se alienum ostendit. Annum quippe agens 70. Fidei confessionem ad *Ulyxem Martinengum* comitem *Barchensem* & *Patricium Venetum* scripsit, & tam suo quàm familiæ propriæ nomine, [sic enim titulus præfert] edendam curavit. Quâ protestatur, se à *Romanâ Ecclesiâ* non simpliciter & in omnibus defecisse, sed in illis duntaxat rebus, in quibus ipsa defecit ab *Apostolicâ*, atque adeò à seipsâ veteri & purâ *Ecclesiâ*: neque alio discessisse animo, quàm ut si correctâ ad priorem *Ecclesiæ* formam redierit, ipse quoque ad illam revertatur, & communionem cum eâ in suis porro cœtibus habeat: quod ut tandem fiat, toto animo Deum comprecari. Quid enim pio civi optatius,

tius, quàm ut ubi per *Baptismum* renatus est, ibi etiam in finem usque vivat; modò in Domino? *Thuan.* ad Ann. 1590.

Hieronymus Zanchius multis in re *Theologicâ* scriptis libris optimè de *Ecclesiâ Christianâ* meritis. *Abraham Bucholcer* Index Chronolog.

Vir fuit in Antiquorum Patrum & Philosophorum Scriptis versatissimus, modestiæ singularis; pacis Ecclesiarum studiosissimus. *Melch. Adam.*

Zanchius subtilissimus fuit inter *Protestantes*. *Labbe* de Script. Eccles.

Vir eruditione, modestiâ, pietate paucis secundus. *Sanderfon.* de oblig. Consc. Prælect. 2.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur.

Omnia ejus Opera continentur 3. Vol. Fol.

M A R T I N U S C H E M N I T I U S.

Claruit A. D.
M D L X X.

Abstulit & hic annus 1586. qui fuit illi climactericus, *Martinum Chemnitium* *Britzæ*, cui *Fideli* cognomentum, in *Vandalia* natum, qui literas primas sub *Phil. Melancthone* & *Georgio Sabino Vitenbergæ* & *Francofordiæ* ad *Oderam* imbuit: dein se totum *Theologicis* studiis mancipavit, in quibus assiduo labore tantum profecit, ut post *Philippi* præceptoris obitum *Theologorum Augustanæ* confessionis facile princeps inter suos habitus sit; *Friderico II. Danicæ* Rege, *Ludovico Palatino*, *Augusto Saxone*, *Joanne Georgio Brandenburgico VII.* viris, *Julio Brunsvico*, aliisque principibus ac civitatibus & ordinibus huic doctrinæ addictis in consilium super *Ecclesiasticis* negotiis semper adhibitus, aut absens consultus. Tandem *Brunsvica*, in quâ XXX. totos annos docuit, tot laboribus defunctis ac Scriptis multis editis VI. Id. April. debitum Naturæ persolvit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Brietza sibi egregium decus suum, & Ecclesiæ universæ firmissimum fulcrum genuit *Martinum Chemnitium*, magnum & principem *Augustanæ Confessionis Theologum*, Superintendentem *Brunsvicensem* gravissimum, qui rarâ excelluit conjunctione summi ingenii & summæ eruditionis. Utriusque condimentum singularis pietas fuit & morum gravitas. Non digrediar in consummatæ Theologi hujus commendationem, ne laudibustanti viri tenebras potius, quàm lucem affundere videar. Scripta ejus vim ingenii & doctrinæ cum insigni modestiâ testantur. Fidelissimam autem operam suam in conscribendo libro *Concordiæ* præstitit Ecclesiæ Dei, multisque aliis eruditissimis de verâ Religione editis operibus, inprimis *Harmoniâ Evangelicâ*, *Examine Concilii Tridentini*, *De duabus in Christo naturis*, de *S. Cœnâ* toto terrarum orbi celebratissimus est. *Quensted.* de Vir. Illust.

Inter labores ejus primas facilè obtinet ille, quem dogmatibus, decretis, & canonibus *Concilii Tridentini* examinandis & refutandis impendit, utilem sanè omnibus veritatem amantibus. Ipse etiam inter primos extitit, qui naturam, artes, & doctrinam Jesuitarum *Germanis*, quantum illis temporibus paruit, detegere cœpit. *Melch. Adam.*

Chemnitius

Chemnitius non postremus est in Catalogo Hæreticorum; quia examen *Tridentini conciliabuli* non leviter ipsis dolet. *Elias Hasenmull.* in Hist. Ord. Jes.

Chemnitius vir eximius, atque acerrimus Pontificiarum partium oppugnator. *Gul. Rivet.* Vend. Evang. part. 3. c. 6.

Ex *Lutheranis* satis commendari nequit *Harmonia à Chemnitio* ad stuporem usque dexterrimè cœpta, à *Polycarpo Lysero* fideliter continuata, à *Gerardo* dexteritate & fidelitate pari consummata; ex Pontificiis *Iansenius*, ex *Calvinianis Calvinus.* *Nic. Walter.* in Offic. Biblic.

Gasmarnus in vitâ *Chemnitii* memorat, Cardinalem quendam *Tridenti* ad Legatum *Erici*, Ducis *Brunsvicensis*, & *Luneburgensis* dixisse, 'neminem inter *Germanie* Theologos hætenus fuisse, qui *Ecclesiæ Romanæ* post *Lutheri* obitum plus nocuerit, quàm *Chemnitius* isto suo scripto [*examine Concilii Tridentini.*] Hoc se ingenuè confiteri, virum admirari, ei eruditionis palmam præ omnibus Theologis *Germanie* tribuere, nihil magis optare, quàm ut illum videre aliquando, & cum ipso de toto Religionis negotio conferre possit. Vid. etiam *Konig.* in Biblioth.

Examen Chemnitii, quo *Papismi* errores felicissimè refelluntur, magno certè loco habendum. *Hottinger.* Biblioth. quadripart. p. 330.

Martino Chemnitio, si quid ego intelligo, inter omnes Theologos *Lutheranos* eruditionis palma debetur. *Martin. Ruar.* Cent. 1. epist. p. 104.

* *Martinus Chemnitius* in *Indice* appendicis primæ Classis locum habet.

Georgius Calaminus hoc eum elogio decoravit:

*Magnum Terra virum, magni post fata Lutheri,
Si quem felici Teutonis orbe tulit.*

*Certè Chemnitius fuit is: monumenta librorum,
Hercule vel dignus quod labor ille probat:*

Impia dum Latæ decreta examinat Hydræ:

Fœta Tridentino quæ parit illa solo.

Enthea Syderei tutans & jura senatus,

Pugnando Christi pro grege victor ovat.

Et benè habet: monstrum vires quodcunque resumat,

Pestis Chemnitium vincere nulla potest.

Ecquis erit semper Martinus in arma paratus?

Alcidenque dabunt secula quæque suum.

Extat ejus *Harmonia Evangelica* inchoata, à *Polycarpo Lysero* continuata, excusa fol. *Franc.* 1622. & *Genev.* 1628. 4to. ibid. variis vicibus.

Extat *Examen Concilii Tridentini*, 4. partibus. *Franc.* 1596. 8vo.

In effigiem Iesus, ita *Christianus Chemnitius*:

Sculptum his lineolis redivivum cerne Lutherum;

Quisquis Chemnitii scripta verenda legis.

Non obiit primus, quoniam surrexerat alter

Martinus. Plures, dic, Bone, mitte, Deus.

GERARDUS MERCATOR.

Clar. An. D.
MDLXXV.

ANnum 1594. ferè clausit mors *Gerardi Mercatoris Iuliaco* oriundi, & *Rupelmonda* in *Pleumofus* nati, qui *Silva-Ducis* sub *Georgio Macropedio* primis literarum rudimentis initiatus, postea *Lovanii* philosophicis studiis ac mathematicis dein artibus se totum mancipavit, & admodum juvenis ad sculpendas tabulas animum applicuit, *Gemmâ Frisio* præceptore & auctore, atque inde in familiaritatem *Caroli V.* venit, instrumentis Mathematicis mirâ arte ejus jussu fabricatis, quæ Bello contra Protestantes suscepto, dum *Cæsar* Castra ad *Ingolstadtum* haberet, fortuito incendio liquefacta ac consumpta sunt. Postea *Lovan. Duisburgum* cum uxore ac liberis migravit, & in familiâ illustrissimi *Willelmi Clivia Ducis* honoraria stipendia fecit, & *Cl. Ptolomæi* tabulas restituit, ac elegantissimè descripsit. Cùmque de edendis totius orbis tabulis jam à se elaboratis cogitaret, cognito *Abrahamum Ortelium* idem opus urgere, inchoatum laborem inhibuit, donec *Ortelius* exemplaria omnia sua distraxisset, ne aut industriæ aut commodis viri amicissimi præcipitatâ suorum editione officeret. Postea jam inclinatâ ætate ad Theologica studia animum adjecit, & *Harmoniam Evangelicam* & alia in sacros libros conscripsit, cùm *Chronologiam* antea scripsisset ad *Solis* & *Lunæ* cursum exactissimè putatam, quam *Onuphrius Panvinus* harum rerum acerrimus judex tanti fecit, ut omnibus ab aliis ubicunque editis præferre non dubitaverit. Tandem vir tot laboribus pro re literaria exantlatis benè meritis, senio confectus *Duisburgi*, ubi Larem posuerat, decessit IV. Non. Decemb. cùm annos LXXXII. menses VIII. & XXVIII. dies exegisset. *Thuan.* ad Ann. 1594.

Tantâ in *Mathematicas* artes propensione præditus fuit, ut cibo somnoque potius ipsi studium esset. *Hofman.*

Mathematicorum sui temporis facilè princeps, ac *Geographorum* nostri seculi *Coryphæus* audire meruit. *Abraham. Ortel.*

Mercator Pinacographus accuratissimus, idemque Mathematicus peritissimus. *Nic. Fuller.* l. 2. c. 5. Miscell.

Temporum emendatissimus Scriptor. *Bodin.* de Rep. l. 4. c. 2.

Nulli verò juniorum plus *Geographia*, quàm summo viro *Gerardo Mercatori*, debet. Proxima diu *Ortelio* laus, quia tabulas ex *Historia* omnigena utiliter illustravit; *Matheseos* interim scientiâ neutiquam cum *Mercatore* conferendus. *Foss.* de Philolog. c. XI. sect. 28.

Hoc ego palam de *Mercatore*, liberèque profiteor; ex omnibus *Chronographis*, quos hactenus mihi videre licuit (universos autem, qui extant, legi) neminem existere, cui ego, jure sanè, *Mercatorem* tuum, [sive res spectes, & ordinem, sive judicium, & industriam intueare; sive motuum cœlestium, quantum ad hæc attinet, animadversionem consideres] longè non præferam. *Onuph. Panvin. in Epist. ad Io. Metellum præmiss. Chronolog. Mercator.*

Chronologiam Mercatoris multum laudat *Iosephus Scaliger*.

Cosmographus excellentissimus vocatur *Calvisio* in *Chronologia* suâ.

Cosmographus exercitatissimus, Mathematicorum sui temporis facilè princeps, qui globis artificiosis, radio dimensis, cœlum & terram interius & exterius, quâ licuit, demonstravit, & editione *Chronologia* utilissimam rei literariæ operam præstitit. *Abrah. Bucholcer. Indic. Chronolog.*

Fuit insuper singularis in eo pingendi, cœlandi, scribendique peritia. *Valer. Andreas* in *Bibl. Belgic.*

Verum quidem est Librum *Chronologicum* fuisse damnatum in *Indice Librorum* prohibitorum à Pontifice, ut & liber ejus cui titulus *Atlas Geographicus*, ejusque *Harmonia Evangelica*, in quibus errorum & hereseon ingens numerus occurrit, si *Jesuitæ Possævino* sit habenda fides, qui contendit omnia *Mercatoris* Opera pluribus perniciosis doctrinis infecta esse, quia moriens confessionem & communionem ex usu *Ecclesiæ Catholice* respuit, contentus consolatione cujusdam *Ministri* qui ad Deum preces pro ipso fudit. *Ant. Teissier. Elog. Gall.*

Gerardus Mercator quibusvis celeberrimis & Veteribus *Cosmographis* & Mathematicis æquiparandus fuit, in observatione Polorum, Climatum, & Regionum; eadem opera notum faciens memorandis suis laboribus quot omissiones & quot lapsus apud multos Professione illi congenere Scriptores incautos observari possint. *Laurentius Crassus. Ital.*

* *Chronologia Gerardi Mercatoris*, quæ à *Sleidano*, & damnatis Authoribus sumpta est, prohibetur, nisi emendetur. Index *Romæ* impressus anno 1681. jussu *Innoc. XI. Pont. Max.*

Extat ejus *Harmonia Evangelica* 2. Vol. 4º. *Duisburgi Cliv.* 1593. 1603.
Extat *Atlas Geographicus Amstelodami*, 1607. 1611. & aliàs.

In hunc Auctorem hoc Distichon composuit *Jacobus Boissardus*.

*Hic adeò promptas merces Mercator habebat,
Totus ut ex illis auxerit orbis opes.*

JACOBUS BILLIUS.

P *Runans*, Abbas Ordinis *S. Benedicti*, Theologus, Mathematicus, Jurisconsultus, Clar. An. D. tus, Poeta, Natione *Gallus*, Patriâ *Guisensis*; Vir Græcè doctissimus, anno 1581. MDLXXV.

ætatis 47. *Parisiis* obiit. Multos vet. *Græcos Patres* eleganter transtulit, notisque illustravit. Edidit etiam formulas *Græcarum Locutionum*: item *Anthologiam Sacram*. Carmina ejus extant. *Sacræ Observationes*.

Eos produxit ingenii foetus, quibus & summo beneficio Rempublicam *Christianam* affecit, & gloriam ipse immortalem consecutus est. Plurima enim ex *Damasceno*, *Chrysostomo*, *Basilio*, cæterisque sanctissimis legis *Dinæ* Interpretibus; ac potissimum ex illo singulari scriptore *Nazianzeno* qui *Theologi* cognomen est meritus, doctissimè fidelissimèque transtulit. Plurima & suo ipse ingenio meditatus est. Cumque totus in scribendi labore semper fuerit, tamen, quæ fuit ejus verè *Christiana* modestia, nullum unquam attigit, ne tum quidem cum versibus *Gallicis* animi causâ luderet, quin ad pietatem & Religionem pertineret. Cætera omnia tanquam fluxa & caduca generoso quodam animi vigore contemnebat. Utebatur familiariter *Gilberto Genebrardo*, viro doctissimo, cujus in ædibus *Lutetia* dum valetudine parùm firma hospitatur, & *Gregoriana* versionis nuper à se recognitæ novam editionem urget, sub exitum anni 1581. post longa morborum rædia ex phthisi tandem octo & quadraginta natus annos interiit, elatusque est ad *Severini* fanum & piis eruditorum epitaphiis consecratus. *Samarthan*.

Vir non plus nobilitate, quàm propria virtute, ac vitæ sanctimonia & doctrinâ ab omni fūco aliena, linguæque *Græcæ* exacta cognitione clarus, quam in veteribus Patribus illustrandis præcipuè exercuit. *Thuan.* ad Ann. 1581.

Verbis ille paribus sententias aptè & fideliter comprehendit; stylo certè nonnunquam excurrit, verùm ipse se intra metas continuò revocat, & coercet. *Huet.* de Clar. Interpret.

Observationes Sacras elucubravit, quæ manifestant illum inter sui Seculi primos Criticos censendum esse. Ejus *Anthologia* in pretio adhuc est. *Possevinus* ait plusquam quinquaginta annos post Doctum illum Abbatem nec visum nec videndum fore virum quemquam *Græcæ* linguæ adèd peritum. Quod elogium aliquatenus immodicum videtur. *Judicium Eruditorum* per Dominum *Baillet*. 1685. Gall.

Jacobus Billius Vir fuit honestissimus, solida erat ejus scientia & præter *Doctrinæ Linguarum* perfectam notitiam; *Patrum* & *Theologiæ* Doctrina instructus erat. Præterea nihil erat in *Mathematicis* neque in *Jurisprudencia* difficile, pulchrum & sublime, quod ipsi familiare non esset. Erat insuper Poeta *Latinus* & *Gallicus*, cujus invictum argumentum sunt Poemata ejus quæ nobis supersunt. *D. Moreri.* Gall.

Billius fuit doctus. *Scalig.* posterior.

Extat *Anthologia Sacra*, Octostichis Versibus, cum Scholiis. *Paris.* 1575. 8.

Extant *Sacrarum Observationum* libri 2. *Paris.* 1585.

Extant Notæ in *Isidori Pelusiota* Epistolas. *Heidelb.* 1605.

Extat Vita *Gregorii Nazianzeni*, cum Versione & Scholiis ad Opera ejus. *Paris.* 1583.

FRANCISCUS HOTOMANNUS.

P *Arifius* natus est Anno Dom. 1524. Obiit *Basilee* anno 1590.

Varia composuit de Jure & aliis ad antiquitatem pertinentibus, quæ, uti ab autore ante mortem recognita & digesta erant, ita postea *Jacobus Lectius* publicavit. Clar. An. D. MDLXXV.

Franciscus Hotomannus, Jurisconsultus clarissimus, Historiarumque & totius Antiquitatis scientissimus, claruit *Genevæ Allobrogum* anno 1573. quo *Ius Civile* ibidem docuit. Multa ingenii sui reliquit monumenta, quibus in æternum vi-
etuum nomen per universum orbem obtinet. *Boissard.* in Icon.

Erat omninò ille vir (*Franciscus Hotomannus*) habili & fecundo ingenio, variaque eruditione, ac potissimum eximiâ quâdam in *Romanorum Jure* illustrando facundiâ conspicuus. Quod & posteris plurima ejus Opera splendidissime scripta magis ac magis indicabunt. *Scævol. Samarthan.*

De quibus vide eorum Commentaria: *Hotomannum* præsertim Jurisconsultum eximiè antiquitatis gnarum & Jurisprudentiæ mystam ferè incomparabilem *Caspar. Barth.* Animadv. ad *Gratii Cynegeticon*, v. 374.

Franciscus Hotomannus inter principes elegantiores Jurisconsultos ferè princeps. *Idem* l. 2. adversar. c. 5.

Franciscus Hotomannus vir de Jurisprudentia simul & literarum omni genere bene meritissimus. *Idem* ibid. l. 46. c. 9.

Franciscum Hotomannum, majorem Jurisconsultum, an Criticum elegantio-
rem, dicam, nescio. Videat mihi quis observationes illius, in *Ciceronis* Oratio-
nes, & *Cæsaris* monumenta Commentarios: Stylum ejus consideret; redivivum
in *Galliâ Severum Sulpicium*, vel etiam *Ciceronem*, verissimè dixerit. *Gasp. Sciopp.*
de Art. Crit. p. 8.

Politissimus suavissimæque apud omnes doctos memoriæ vir, *Franciscus Hotomannus*, quo sol meliorem & doctiorem non illuxit alterum. *Gasp. Sciop.* l. 1. Verisimil. c. 19.

Antiquarius eruditissimus vocatur *Rosino* Antiq. Rom.

Hotomannum sola dictio *Latina* commendat ac eloquentia. *Cætera* vulgare ingenium. *Scaligerana* 1.

Hotomanni Franco-Gallia bona est; in hac ipsum juvi: Est in Catalogo
Brutum Fulmen, an sit *Genevæ*, volo, an sit *hujus Urbis*, ne emas Ful-
men brutum, liber mihi donatus ab ipso *Hotomanno*, est præclarus liber,
multa bona dicit, sed multa addita sunt in editione *Loydensi*, præstat *Ge-
nevensis Scaligerana* 2.

Supereft ultimum caput, quod de Parliamentis juridicialibus *Hotomannus* di-
cit: & quia isto capite colophonem imposuit suis conviciis, injuriis, & famo-
so libello, qui Regibus, Reginis, Pontificibus, Ducibus, & hujusmodi non pepercit,
noluit cæteris parcere. Et certè tam spurcæ lectioni finis spurcior addi debuit,
& quia tam malè cæperat, pejus ut finiret, æquum erat. Itaque plurimum afficior,

E e e e 3 cum

cum videam egregium Jurisconsultum unico libello nominis & famæ jacturam & naufragium fecisse---Plura ego, sed quia non est nostri instituti, hæc sufficiant. Ex quibus manifestum esse omnibus existimo, ut superius diximus, totam *Hotomanni* orationem plenam esse seditionis, sycophantiæ, mendacii, rebellionis: nihil in ea pium, nihil homine *Christiano* dignum, nihil denique præter verborum fucum, *Ant. Matharell. ad Hotomanni Francogall. ann. 1575. primum editâ. Responsione, c. 20.*

In famoso libello *Francisci Hotomanni* plus iracundiæ est, quam scientiæ: & qui Jurisconsultum se esse profitetur, graviter in eo peccat, quod jus suum tribuit nemini: nisi fortè antiquo veteri jure, novum nomen, & adhuc inauditum *Hotomannica* scientiæ civibus suis exul mittit. Exulem esse turpe est, & patriæ nihilominus desiderio teneri, cujus mores, ritus, leges, instituta plurimum damnes. Multa & annalium monumentis de *Francis & Francogalliâ* ad mendacii sui defensionem & oppugnationem sacrosanctæ veritatis profert. *Jo. Papir. Masson. in judic. de Hotoman. Francogal. quod Ant. Matharelli responsio præmissa reperitur.*

Vel illi ipsi qui adversus ipsum scripserunt fatentur illum multæ lectionis & reconditæ eruditionis virum fuisse. *Anton. Teissier. Elog. Eruditorum. Gall.*

Franciscus Hotomannus ut aliorum Plagio læderetur, ipse suis in *Brissonium, Turnebum, Cujacium, Connanum, Corasium, Budeum, Ravardum, Petrum Fabrum*, furtis meritis videri queat, non obscure accusatis ab eo, quem, hîc ultimum nominabimus, *Petro Fabro*, ut de nostra in eum suspitione nihil hîc dicimus *Thomas. de Plag. num. 469.*

Hotomannus ex *Paschalii* libro de *Legato*, omnia furatus est *Scalig. 2.*

* *Huic Hotomanno* nonnulli *Sixti V. Brutum Fulmen* in *Henricum Regem* tribuunt. Hoc libro *Hotomannus* tantam apud Pontificios iniit gratiam, ut in primâ classe prohibita sint omnia ipsius Scripta in expurgatoriis ipsorum Indicibus. *Konig.*

Prodiit liber de *Populi Romani Legibus. Basil. 1557. 8.*

Prodiit liber de *Populi Romani Re Nummaria. Genev. 1585. 8.*

Prodiit *Franco-Gallia. Francofurti 1665. 8.*

BENEDICTUS ARIAS MONTANUS.

Clar. An. D.
MDLXX.

Hispanus, obiit ann. 1598. ætatis 71. Vir toto Orbe celeberrimus, qui *Bibliis Regiis Antverpiæ* præterfuit.

Scripta ejus sunt: De optimo Imperio, sive in librum *Josue*. Commentarius--- De varia Republica, sive Commentarius in librum *Judicum*--- In 30. priores *Psalms* Comment.--- In 12. Prophetas Minores Comment.--- In *Itaiam* Comment. Elucidationes in 4. Evangelia, in *Acta Apostolorum*, in omnia Apostolica Scripta--- Comment. in 7. Epistolas Canonicas--- Comment. in *Apocalypsin*---

Anti-

Antiquitates *Judaicae*---Rhetorica---Poemata Sacra---Comment. in Psalmum 55.---Apparatus in *Biblia Regia*.

Benedictus Arias Montanus linguæ Sanctæ apprime peritus, ac summè pius, *Bibliis Complutensibus* elegantiore formâ recudendis à *Philippo II.* destinatus, egregiam admodum operam in eorum editione cum *Fabricius Boderianis* Fratribus *Falezianis Antverpia* navavit; unde sibi æmulos tanto odio accendit, & in iis *Leonem Castrensem*, qui de *Septuaginta Interpretibus* Commentarium scripsit, ut ad causam dicendam citatus *Romam*, vix veniâ impetratâ, pro tantorum laborum præmio secessum in *Bætica* sua, in quo se bonâ conscientia fretus sacrorum librorum lectione ac lucubratione solaretur, acceperit. *Thuan.* ad ann. 1598.

Benedictus Arias Montanus, *Hispalensis*, Doctor Theologus, omnium penè gentium linguis atque literis rarò certè exemplo excultus, nomen cum omni posteritate adæquavit: nam præter *Græci* ac *Latini* sermonis elegantiam, aliarum linguarum notitiam paraverat, ut *Chaldei*, *Hebraei*, *Syri*, *Arabes*, & his affines illo vel Interprete, vel Magistro uti potuissent. Taceo omnis Philosophiæ ac Theologiæ cognitionem, vitæque integritatem. *Aub. Miræus*.

Fatendum est, *Ariam Montanum* fuisse virum magnum, deque *Ecclesiâ*, *Bibliorum* imprimis *Regiorum* opere (quorum illum curæ *Philippus II.* ejus nominis *Hispania* Rex, præfecerat) præclarè meritum. *Voss. de Scient. Mathem.* pag. 303.

Quæ singula mirari in homine solemus, *Benedicte Aria*, ea consecutum te possum dicere universa. Quid sanctius Theologiæ studiò? at tu inter principes *Theolog.* jure censeris. Quid in ipso *Theol.* rarius, quàm peregrinarum linguarum scientia? at tu non dicam benè *Græcè* calles aut *Latine*; sed *Hebrai* te, *Syri*, *Chaldei*, *Arabes*, si *Sermonis* res sit, suum *Civem* possint agnoscere *Just. Lips. Epistolic. Quæst. lib. 4. Epist. 1.*

Duplici dolore, & quasi ictu sum affectus, cùm tuam Epistolam accepi. Et si priorem non tam intulit ipsa mihi, quàm illatum renovavit, mentione mortis *Arie Montani* nostri, ô magni rarique viri, & nobis etiam longinquis & exteris ob virtutem & doctrinam chari! *Lips. Epist. Cent. ad Hispan. Epist. 60.*

De me ac de meo labore & industriâ [quantulacunque est] nihil profiteor, Hoc tamen unum recensebo: me scilicet, continuò immortales *Deo* gratias agere, quod *decem Idiomatum* cognitionem mihi pro suâ clementiâ & benignitate impertitus sit. *Ar. Montan. Præfat. in Sac. Bib. Quadril. Reg. Edit.*

Arias Montanus vir doctus erat, sed qui magno judicio non pollebat. Legi ejus *Antiquitates Judaicas* quæ vilis pretii opus sunt. Singularem habebat Religionem ut *Raphelengius Pater* de *Scaligero* dixit. Impendio laboravit in suis ad *Antverpiana Biblia* majora *Apendicibus. Scaligerana* posterior. *Gall.*

Post *Pagnini* versionis examen, consentaneum est ut hîc subnectamus judicium quod ferri debet de *Ariæ Montani Translatione* quæ in *Bibliis* majoribus *Philippi II.* excusa fuit, & postea denuò impressa in *Polyglottis Anglicanis*. Ei satis fuit *Pagnini* versionem recognoscere, hancque reformare locis illis quos ad literam

literam satis non esse censebat. Sed meritò dictum fuit, dum sermo erat de *Aria Montani* correctionibus, *Quot correctiones, tot corruptiones*. Tantùm enim abest ut vitia quæ plurima erant in versione *Pagnini*, abstulerit ut illa potius multiplicaverit. Ejus tamen methodus, vulgò approbatur, quoniam in hoc opere eorum tantùm particularem utilitatem respexit qui *Hebraeam* linguam addiscere cupiunt; Ideoq; asperitatem in phrasibus anxie non vitavit, quoniam ad Grammaticæ rigorem textum suum interpretabatur. Doctus ille vir qui superius *Pagnini* versionem ut eximium opus nobis commendavit, Consilium etiam *Aria Montani* ratum habuit, & in ejus favorem dixit, illum fidelis Interpretis laude contentum iisque proficui qui Linguae Hebraei rudimenta incipiunt, ignorantium obtreactionem contempsisse. Verum quidem est versionem hanc iis utilem esse posse qui *Hebraum* idioma discere volunt, quoniam *Hebraum* textum verbatim & juxta Grammaticum sensum reddit; sed non tamen censeo *Ariam Montanum Fidissimum Interpretis* Elogio insigniendum esse; contra enim jure multò magis cum eo agatur si *Ineptissimus Interpres* dicatur. An accurati Interpretis titulus ei concedi potest Translatore, qui ferè ubique Textus sui sensum evertit? Et re vera, omnis ejus eruditio versatur in *Hebrais* vocibus ad literam juxta earum usitatioem significationem convertere, non attendendo an locis ubi hanc usurpat congrua sit, necne. Cùm *Hebraea* vocabula sunt æquivoca, rationem habere convenit, ut mihi quidem videtur, significationis prout apta hæc est locis in quibus occurrunt, & ridiculum est quamlibet significationem temerè usurpare, siue consentanea siue dissentanea fuerit. Hoc tamen vitium in tota *Aria Montani* Versione regnat, in quo parum judicii ostendit --- Verbo ut absolvam, si quis dignetur singulas *Aria Montani* correctiones perlustrare, is deprehendet illum ut tyronem potius quàm ut limati judicii virum *Biblia* convertisse. Nec parum mirari subit quòd *Waltonus* Versionem ejus cæteris omnibus anteposuerit, & illam in *Anglicana Polyglotta* inseruerit, in quibus potiori jure locum obtinere debuisset aliqua alia quæ vocum *Hebraearum* sensum expressisset, nec tamen à litera longè abivisset, Orat. Presb. Rich. Simon, Hist. Crit. V. T. l. c. 20. Gall.

Benedictus Arias Montanus, inter clarissimos *Hispanos* meritò reponendus, præter alia ingenii monumenta, ad *Poesin* quoque locupletandam sese accinxit --- *Ecclesiastem* reddidit *Epicis*, in quibus nihil otiosum, tumensve, nihil jejunum; quin & *gnomæ* egregiæ hinc inde inspersæ. *Olaus Borrig.* de Poët. p. 123.

Arias sæpè *Pagnini* versionem temerè loco mover, & pro bonis *Pagnini* prava ineptaque substituit. *Arnold. Boot.* in Animadvers. Sacr. ad Text. Hebraic. Vet. Test.

* Corrigenda in eo sunt pleraque tam in Commentario suo in *Esaïam*, & Comment. in Prophetas minores, quàm in Elucidationibus in quatuor Evangelia, & Acta Apostolorum, & in omnia Apostolorum scripta, & in Apocalypsin, nec non in libro Generationis & Regenerationis *Adam*. *Index Madrit.* Impress. Ann, 1667.

Ejus

Ejus apparatus in S. Biblia, extat inter Biblia Reg. *Hisp.* alia ejus Opera variis temporibus atque locis sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Deo Viventium S.

Benedicti Ariæ Montani *Hispal.* *Doctōris Theologi, sacrorum librorum ex Dei beneficio Interpretis eximii, & Testimonii D. N. Jesu Christi annuntiatoris seduli, Viri incomparabilis, titulis cunctis majoris, monumentis augustioris, ossibus in diem Resurrectionis fustorum asservatis, cum honore D. Alphonsus Frontiberius Prior Conventus S. Jacobi Hispalensis, in Prioris quondam sui opt. meriti memoriam P. C. anno MDCV. obiit ann CIOIO. XCVIII. etat. LXXI.*

MARCS ANTONIUS MURETUS.

Gallus, ex diœcesi *Lemovicensi*, eruditorum sui seculi facilè princeps, sine Clar. A. D. MDLXXV.
Præceptore, *Latine Græcæque* doctissimus evasit. *Parisiis*, in Collegio Cardinalis *Monachi* tertiam classem rexit, cùm *Buchananus* secundæ, *Turnebus* verò primæ præesset. Hinc, fortunam magis optimam sectatus, in *Italiam* abiit, & *Venetis* primò, dein *Romæ* in pretio habitus, obiit anno 1585. ætatis 57. *Hofman.*

Scriptis Orationes: Varias Lectiones, Poëmata, Emendationes in *Terentium*, *Horatium*, *Catullum*, *Tibullum*, *Propertium*, *Tacitum*, inque *Senecam* Philosophum: Epistolas: multa que alia.

Marcus Antonius Muretus, magnum non solum *Gallie* nostræ, sed ipsius *Romæ* lumen. *Thuan.* Hist. l. 80.

Ingenio præstanti & ad omnia nato præditus, quod in politiori literaturâ præcipuè exercuit, utriusque linguæ peritiâ clarus, & *Latine* scribendi facultate insignis, ad quæ omnia acerrimum judicium attulit. *Thuan.* Hist. l. 82.

Quis non miretur hominem *Gallum*, & quidem in *Lemovicibus* natum, suo ipsius ingenio & absque ullâ Præceptoris operâ eruditum tantos in literis fecisse progressus, ut præter exactam *Græcæ* linguæ scientiam ipsis etiam *Italici* peculiaris illam *Latini* sermonis laudem unus eriperet? Neque verò id *Muretus* in Oratione solutâ solum, sed in versibus etiam affectus est, in quibus tam erat *Catullo* similis quàm ipse *Catullus* sibi. Accedebat ad excellens & divinum illud ingenium incredibilis morum candor & urbanitas, quæ mirificâ suavitate hominum animos afficiebat atque attrahebat. *Sævol. Samarthan.* in Elog. Gallor.

Nihil unquam (mirum dictu) bis scribebat *Muretus*, vix adeo bis legebat id ipsum, quod scripserat; rarò interpolabat, non sæpè mutabat aliquid, rarius demebat delebatque: ita, cùm uno quasi tenore fluèrent omnia, nihil nisi aptum & accommodatum ad manum mentemque veniebat, ut multo meliora fortuitò illi

F f f f f

excide-

exciderent, quàm alii, qui eandem incudem assiduè tundunt, excudant labore.
Andr. Schott. in Vitâ Mureti.

Marcus Antonius Muretus, vir cum primis eruditus, & qui in his literis nostris meo judicio familiam ducit. *Lips. l. 2. Var. Lect. c. 1.*

Vir in quo non eruditio solùm varia, sed comitas etiam & lepos multus. *Idem de Rect. Pronunc. Ling. Lat. c. 1.*

Cujus scripta *Venus* inhabitat pariter cum *Musis*. *Idem in l. 1. Annal. Tacit. Num. 33.*

Muretum ego novi, virum ingenio & eloquio suavem, judicio sæpè bonum, ambitioni, non semper extraneum. *Lips. Dispunct. Not. Mirandulani Cod.*

Vir cum omni liberali eruditus doctrina, tum etiam singulari eloquentiâ præditus *M. Antonius Muretus. Turneb. Adv. l. 14. c. 6.*

Hic *Latinae* Orationis facundiâ tantam sibi apud omnes gratiam conciliarat, ut ejus ævi quasi alter *Tullius* concordibus *Italiae* vocibus acclamaretur. *Jo. Imperial.*

Edidit *varias Lectiones*, quibus nihil uberius, nihil elegantius fingi potest. *Konig. in Biblioth.*

Quantum vir hic eruditione præstaret, *Variarum Lectionum* liber ostendit. *Jan. Nic. Erythraeus in Pinacoth.*

Mureti Epistola lectu dignissimæ. *Gesner. in Biblioth.*

M. Antonius Muretus Lemovix, eloquentissimorum nostræ ætatis hominum numero jure adscribendus est, cui pura, nitida, & elegans Oratio, æternam nominis gloriam peperit, præter ejus multiplicem eruditionem. *Gul. Rouil in prompt. Icon. Illustr. Vir.*

Pauci sunt in Mundo *Mureti*; qui si tam benè crederet in *Deum* quàm optimè persuaderet esse credendum, bonus esset *Christianus*. Doleo obiisse *Muretum*, de cujus morte ad me scripsit *Cujacius*. Animus erat eum reprehendere in multis quæ peroptabam ab eo videri. *Scalig. 1.*

Muretus scribebat promptissimè, *Muretus* etiam illam *Italorum* rationem scribendi fusam secutus est. *Mureto* nullus fuit post *Ciceronem* qui expeditiis loqueretur & scriberet *Romanè*. *Lipsius* nihil præ illo, & invidebat illi, furatus est *emendationes*. Benè intelligebat *Aristotelis Rhetorica*. Quid elegantius ejus Oratione de *Tacito* & aliis? *Scalig. 2.*

De ipso tandem hoc jure optimo proditum, quod in pangendis carminibus *Tibullo* conferendus, in prosâ Oratione recentiorum cuilibet præferendus, scientiarum porro, atque in primis Jurisprudentiæ gloriâ haud inter gregarios collocandus, *Gallica* præconia insigni, nec interitura laude cumulavit. *Joan. Imperial. in Mus. Hist.*

Jes. Rapinus eum in Odis suis satis liberum non esse existimat, hoc autem vitium inde oriri quòd elegantiori *Latinitati* nimis sollicitè studeat. *Rapinus*, Generalibus in Poeticam Animadversionibus, Animadv. xxx. Gallicè.

Balzacius Muretum jure merito culpat, quod ea omni veneratione & honestate

nestate erga *P. Victorium* se non gesserit, quæ ei debebatur cum ob ejus merita, tum ob ejusdem provectiorem ætatem; Nam aliquod variarum Lectionum suarum Caput exorditur eum mendacii quadantenus arguendo. *Falsum est*, inquit, *quod ait Victorius*. Sed culpa multò dignior est quòd *San-Bartolomeanam stragem* laudaverit, perinde ac fecit Oratione in laudem *Caroli IX.* Romæ pronunciata. *Anton. Teissier.* Elog. Gall.

Non minùs quidem ornatus [*Dionysio Lambino*] *Martinus Antonius Muretus*, sed religiosus magis; nec castitati minùs quàm elegantia asservit; nec sententiam modò exprimit, sed genus ipsum dicendi, quod licet, imitatur. Quòd si plura in eo genere elaborasset, inter multos *Interpretes* propè singularis extitisset; sed tantum detraxit ex gloriâ quantum ex eo studio decerpfit. *Huet.* & *Clar.* Interpret.

Quid tandem dicemus cùm eruditissimus ipse *Muretus*, *Variantes Lectiones*, *emendationesque Pinciani in Senecam*, suas fecisse dicatur. *Theod. Janson.* Nov. Antiq. p. 27.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Obiit *Romæ*, ac situs in Sepulchro, quod in *Æde*, *Deo trino & uno*, in *Colle Hortorum*, dicatâ, sibi vivens extruxerat: Ubi ejus Epitaphium posuit *Julius Roscius*:

*Hic Marci caros cineres Roma inclita servat,
Quod patria optasset Gallia habere sinu.
Stat colle Hortorum, tumulus stat proximus astris,
Quæ propius puro contigit ille animo.
Tu sacros latices lacrymans asperge, Viator,
Et dic, heu! linguae fulmina fracta jacent.*

JACOBUS PAMELIUS.

A *Udomaropolitanae* Urbis Episcopus, natus est *Brugis* Anno Dom. 1536. 3. Idus Majas, *Adolpho* Patre, *Carolo V.* Imp. à Sanctoribus Conciliis, è nobili *Baronum de Pamele* stirpe. Montibus *Hannonia* obiit Anno Dom. 1587. ætatis suæ 52. 13. Kal. Octob. Clar. A. D. MDLXXV.

Scripta ejus hæc sunt: *Commentarii in Tertullianum* — *Commentarii in Cyprianum* — *Liturgica Latinorum* — *Relatio ad Belgii Ordines* de non admittendis unâ in Republicâ diversarum Religionum exercitiis — *Micrologus* de Ecclesiasticis Observationibus — *Cassiodori* divinæ lectiones — *Catalogus* *Commentariorum Veterum Selectorum* in universa *Biblia* — *Commentarii* in librum *Judith* — *Commentarii* in *Epistolam Pauli ad Philemon*.

Jacobus Pamelius, vir & sacrae Antiquitatis peritissimus, & cum multis scriptis, quibus eam illustravit, tum unâ & alterâ *Tertulliani* & *B. Cypriani* editione

magnam gratiam à doctis & piis omnibus consecutus. *Thuan.* ad ann. 1587.

De Tertulliani & Cypriani Scriptis optimè meruit. *Konig.* in Biblioth.

*Jacobus Pameli*us, operibus suis, Notis inprimis in *Tertullianum & Cyprianum*, nomen immortale promeritus. *Hofman.* in Lexic.

Pamelii in illustrando *Cypriano* diligentia longè majoribus encomiis digna foret, si sincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ *Ecclesiæ* statum, invito *Cypriano*, ad hodiernos *Ecclesiæ Romanæ* mores, accommodare laborasset. *Acta Eruditorum.* Vol. 2. p. 42.

*Jacobus Pameli*us, vir cum primis eruditus — Ejus industriam in disponendis *Cypriani* Epistolis cum magnoperè commendemus, haud tamen possumus eidem in omnibus assentiri : nam ad exactam rationem *temporum* historiam contexentes interdum à posito ab eo ordine cogimur resilire. Id ipsi viventi minimè displicuit *Baron.* Tom. 2. Annal.

Pamelius doctus fuit & bene scripsit : fuit nobilis, valde modestus in nostros : ita credebatur ut scribebat : etiam *Goulartius* in *Cypriano* modeste illum tractat. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Pamelius* vocatur à *Lip*sio.

Optimum officium ab eo in *Ecclesiā* & in rem Literariam profectum, in *Tertul.* & *S. Cypr.* editionibus positum est, quorum Opera novo ordine digesta, iis additis novis tractatibus antea nondum evulgatis. Doctos etiam commentarios in eadem elaboravit, ex quibus judicare convenit eum *Antiquitatis Ecclesiasticæ* cognitionem amplam habuisse, & non mediocrem *Criticum* fuisse. *Judicia Eruditorum*, Paris. 1685. per *Baill.* Gall.

Vir doctus & diligens *Jac. Pamel.* quod *Paul. Manutius* in ordinandis *Ciceronis* ad *Atticum* Epistolis cum laude præstiterat, idem in *Cyprianicis* præstare conatus est. Et huic *Spartæ*, quam susceperat, adornandæ, magnam adhibuit diligentiam; sed difficultatibus *Historicis* oppressus, & receptæ *Pontif. Roman.* Chronol. nimis adhærens, etiamsi multa præclare observavit, in haud paucis tamen à recto tramite aberravit; quod in *Vitâ Cypriani* ab ipso collectâ clarius elucescit. Ordinem à *Pamelio* editum aliquoties corrigere conatus est illustrissimus *Card. Baron.* sed non multum præstitit, & *Historiam* pluribus erroribus maculavit. *Joan. Pearson.* Episc. *Cestriens.* in Præfat. ad Annal. *Cyprian.*

Prodiit ejus *Rituale Sanct. Patrum Col.* ann. 1676. 2. Vol. 4°.

A B R A H A M U S O R T E L I U S.

Clar. An. D.
MDLXXV.

Seculi nostri *Ptelomæus*, *Philippi II.* Regis *Hispaniarum* Cosmographus, & immortalis illius Operis *Theatri Orbis Terrarum* autor, vir doctissimus, humanissimus, atque integerrimus, natus est die decimo Aprilis, ann. 1527. *Antverpiæ.* Obiit ibidem die 29. Junii, St. N. 1598. ætatis 75. cum sæpè in morbo suo vocem istam usurpasset : Nihil se in hac vitâ relinquere, quo non possit, & velit cedere. Usus est annis vitæ suæ postremis loco *Symboli* aut *Emblemat*is picturâ *Orbis*

bis seu *Globi Terrestris*, cum additâ *Inscriptione*: *Contemno Es orno; Mente, Manu.*
Abraham. Bucholcer. Ind. Chronolog.

Scripta ejus hæc sunt: *Theatrum Orbis Terrarum*—*Synonyma Geographica*—*Thesaurus Geographicus*—*Aurei seculi Imago*, in qua *Germanorum* veterum vita, mores *Regio* cum *Iconibus*—*Itinerarium* per nonnullas *Gallia Belgica* partes—*Deorum Dearumque Capita* ex *Ortelli* Musæo—*Syntagma Herbarum* encyclopaesticon, earum utilitatem & dignitatem declarans.

Abrahamus Ortelius, *Cosmographus* ad miraculum usque politissimus & laboriosissimus. *David Chytraeus* in *Paraphras. Psalm.* *Buchanan.*

Ortelius in *Theatro Terrarum Orbis*, omnibus suam probavit industriam, scripsit & *Thesaurum Geographicum*; opus eruditum, lectuque jucundum. *Melch. Adam.*

Abrahamus Ortelius rei *Geographicae* ab ineunte ætate studiosus, maximè eam partem nulli labori aut sumptui parcens illustravit: neque ob id peregrinationes longinquas suscipere, ac multoties totâ vitâ repetere recusavit: edito pulcherri-
 mo *Orbis Terrarum Theatro*, & renovatâ antiquorum locorum per *Tabulas* propria industria eleganter depictas memoria; *Synonymorumque* ingenti opere edito *Thuan.* ad an. 1598.

Vir monstris ex terrarum orbe amoliendis, planè natus. *Merula* in *Præfat. Cosmogr.*

Edidit etiam *Ortelius Theatrum orbis terrarum*, librum, ut omnia ejus scripta, valdè doctum. *Becman.* c. 1. *Hist. Orb. terrar.* n. 5.

Tabulas ex historiâ omnigenâ utiliter illustravit, *Matheseos* interim *Scientiâ* neutiquam cum *Mercatore* conferendus. *Voss.* c. 2. de *Philog.* sect. 28.

Anno 1575. clari erat nominis *Abrahamus Ortelius Antverpianus*. Quod deinceps semper auxit. Præcipuè nomen peperit *Theatro Orbis Terrarum*, ac *Parergo*, sive *Tabulis Geographiæ* veteris, & *Synonymis Geographicis*. Etiam *Antiquitatum* earum valdè fuit studiosus, quæ ex nummis vet. *Græcis Romanisque* cognoscuntur uti quoque ex *Saxis* antiquis. *Voss.* de *Mathem. Scient.* p. 259.

Vir eruditissimus atque probatissimus, deque studiis *Geographicis* optimè meritis *Abrahamus Ortelius.* *Casaub.* ad *Baron.* Ann. 38. Num. 68.

Eximius veteris *Geographiæ* Restaurator *Abrahamus Ortelius.* *Gul. Camden.* in *Præfat. Britan.*

Thesaurum abs Te, mi *Orteli*, vidi & in parte legi: verè *Thesaurum*. In eo habes quicquid *Græcia* aut *Latium* habuit, in eâ quidem argumenti parte. Placet materies, ordo, industria: illa utilissima, iste facillimus, hæc summa. *Lips.* *Epist.* Cent. 2. *Miscel.* *Epist.* 7.

Theatrum tuum, *Orteli*, vidi: & vis me verum dicere? nescio an à multis annis cujusquam labor utilior fuerit in vulgus. Abeant illæ infinitæ *Tabula Chartæ.* *Lips.* *Epist.* Quæst. l. 4. *Epist.* 4.

Ortelium ego non tam *Regium Geographicum*, quàm *Regem Geographorum* appellare soleo. *Marc. Velfer.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium, *Iusto Lipsio* Auctore:

Abrahami Ortellii quem Urbs Urbium *Antverpia* edidit, Rex Regum *Philippus Geographum* habuit, monumentum hîc vides. Brevis terra eum capit, qui ipse Orbem terrarum cepit, stilo, & tabulis illustravit, sed mente contempsit, quæ Cœlum, & alta suspexit, constans adversum spes, aut metus, amicitiae cultor, candore, fide, officiis, quietus cultor, sine lite, uxore, prole, vitam habuit quale alius votum; ut nunc quoque in æternâ requiescat, votis fave, lector. Obiit quarto Kalendis, Jul. 1598. vixit ann. 71. menses 2. dies 18.

Josephus Scaliger in memoriam *Ortellii* hoc Epitaphium struxit:

Quid primum, Orteli quid summum pectore promam,

Quo possim cineri solvere iusta tuo?

Exciturus eram doctas in Carmina Divas;

Carmina sunt meritis inferiora tuis.

Impendendus erat mundus, sed pectore mundum

Cepisti; laudes non capit ille tuas.

Laudibus ergo tuis melius desistere. Abunde

Landatur, cui laus nulla sat esse potest.

Aliud, Auctore *Balduino Cabillavo S. J.*

Hic situs Ortelius. Busti me fallit imago:

Qui jacet hic umbra vix levis umbra sua.

Vin' nosse Ortelium? Mundi decurre Theatrum:

Quantum opus est Orbis, tantus & ille Vir est.

JOANNES SAMBUCUS.

Claruit A. D.
MDLXXV.

Natus est *Tirnavia Hungaria* oppido A. C. 1531. Fuit *Maximiliani II.* & postea *Rudolphi II.* Imperatorum Consiliarius & Historicus *Cæsarius*; unaque Medicus elegans, Poëta eruditus, & Antiquarius penè incomparabilis: nec non vir adeo liberalis, ut omnem ferè substantiam suam conquirendis libris, monetis, & studiis antiquis impenderit. Obiit *Vienna Austr.* Apoplexia A. C. 1584. ætatis suæ 53. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus propemodum infinita, quorum Catalogum habes apud *Jac. Boissardum*.

Joannes Sambucus Tirnavia Pannonia oppido natus, anno 1531. in plerisque
Italia

Italia, Gallia & Germania Academiis cum laude versatus est : conjunxit autem cum literis humanitatem; cum *Latinis Græca* : & quod è scriptis ejus facile apparet, scientiam antiquæ Philosophiæ cum elegantia doctrinæ. Unde in Medicum elegantem, in Poëtam venustum & scitum, in Historicum & Antiquarium solemem evasit. *Boissard.* in Icon.

Joannes Sambucus, professione *Medicus*, cujus ea fuit in veteribus libris colligendis diligentia, liberalitas in publicandis, ut principibus viris, qui hanc re laudem consecuti sunt, quamvis in dispari fortunâ, æquari debeat : quod *Nonnus Dionysiacorum* scriptor, *Aristenetus*, *Eunapius*, *Hesychius* illustris, alii ejus beneficio editi abundè testantur; alioqui alienâ quàm suâ industriâ clarior. *Thuan.* ad ann. 1584.

A *Sambuco* heri ad me literæ, sanè quàm amicæ. Humanissimum virum coram reperi, non pro opinione mea (tecum hoc sit) literatum. *Lips.* Cent. 1. Misc. Epist. 2.

In te singularem humanitatem cum singulari eruditione conjunctam dilexi, vel, ut magis propriè loquar, amavi. *Lips.* in dedicat. 3. posteriorum librorum *Taciti*.

Vir benè doctus, & omni ratione *Veterum Scriptorum* adjuvandorum studiosus, *Joannes Sambucus.* *Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 18.

Accuratus homo in legendo, & reconditæ doctrinæ, omni laude dignus vir ob eximias suas animi dotes, & non minùs, quia aliorum laudis valdè liberalis est. *Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 19.

Bonfinii Historiæ *Hungaria* addidit *Sambucus* *Appendicem*, quâ res *Hungaricas* persecutus est usque ad *Ferdinandum I.* qui secundus fuit Rex *Hungaria* ex familiâ *Austriacâ* *Appendix* quidem non respondet eruditioni *Bonfiniana*, meretur tamen suam laudem. *Conring.* de *Hungariâ*.

Joannes Sambucus vir clarissimus, cum ipse multa eruditè ac eleganter conscripsit, tum etiam plurima scripta rara & inventu difficilia maximis laboribus & sumptibus collegit, quorum non pauca edita sunt *Gesner.* in Bibliot.

Dominus *Sambucus* celebrior erat plurimorum Manuscriptorum evulgatione, quam propria eruditione. *Paul. Colomes.* in opusc. p. 131. Gall.

Ægrè poterat Natura virum producere *Jo. Sambuco* ad Scientias propensio-rem & in animi labore magis indefessum --- In *Horatii Artem Poëticam* Commentarios scripsit, quibus manifestissimum fecit in *Poëseos* Latinæ veteribus se nihil ignorasse --- Inter insigniora ejus Opera numeratur Historia ejus *Hungarica*, quàm non minori elegantia quàm fide contexuit. *Is. Bullard.* Acad. Scientiarum Tom. 2. p. 185. Gall.

* *Joannis Sambuci* Opera non permittuntur, nisi corrigantur. *Index Madrit.* Impress. Ann. 1667.

Extant Icones Veterum aliquot & recentium Medicorum ac Philosophorum, cum Elogiis Tetraſtichis. *Antverpiæ* apud *Christ. Plantinum* ann. 1574. Fol. & *Lugd. Bat.* ubi Vitæ singulorum & Scripta adduntur, apud *Raphelengium* ann. 1603. & *Amstelod.* Fol. 1615. apud *Jansonium*.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium.

Sambucus linguas coluit qui doctus, & artes,
 Cui natale fuit Pannonis ora solum:
 Cæsaris historicus præmissi temporis acta,
 Et dignos scripsit cognitione libros.
 Aonios inter meruit quoque nomen Olores,
 Carmine jucundum qui cecinere melos.
 Ante diem quamvis, Musis plorantibus, ipsum
 E medio tulerit mortis avara manus:
 Ipse tamen superest meliori parte superstes,
 In coelis animâ, nomine clarus humo.
 Nil in solertes Musarum juris alumnos
 Mors habet: à Musis doctus obire nequit.

Obiit Id. Junii MDLXXXIV. Ætat. LIII.

FULVIUS URSINUS.

Clas. A. D.
 MDLXX.

Patriâ Romanus, nobili genere paterno, sed minus justo concubitu natus. Septuagenarius obiit Anno Dom. 1600.

Scripta ejus sunt: Notæ in Ciceronem, Virgilium, Eutropium, Polybium, Terentium, Dionem Cassium, Catonem, Varronem, Columellam de Re Rusticâ, Salustium, Caesar, Livium, Velleium, Tacit. Suetonium, Spartianum, Fragmenta Dionysii Halicarnassæ, Appiani, & Diodori Siculi: librum edidit de Familiis Romanorum: atque Appendicem ad P. Ciaconium de Triclinio.

Fulvius Ursinus, patriâ Romanus, vir Gracè Latineque doctissimus, ac purioris antiquitatis Indagator diligentissimus. Thuan. ad Ann. 1600.

Earum (nummorum formarum) exempla passim extant in eorum libris, qui studiosè antiquitates illas collegerunt. Inter quos Fulvio Ursino & Adolpho Oecon, doctissimis viris, palma consensu omnium tribuitur. Franc. Hotoman. de Pop. Rom. Re Nummariâ, c. 5.

Ursinus quidem doctissimus vir est, & de literis, si quis alius, optimè meritis. Casaub. Epist. 12. Jacob. Bongarsio.

Fulvius Ursinus, vir præclarissimè de omni antiquitate meritis. David Hoefhel. in lit. ad Matth. Wackerum, quas Legationum excerptis præmisit.

Fulvius Ursinus, homo linguæ utriusque omnisque adeò antiquitatis benè peritus. Andr. Schott. l. 2. Nodorum Ciceron. c. 6.

Vir

Vir illustris & insigniter eruditus *Fulvius Ursinus*, de *Ecclesiasticis* literis optimè meritis. *Baron.* vol. 2. *Annal.*

Amicissimus meus *Fulvius Ursinus*, rerum antiquarum solertissimus explorator, ad quem velut *Lydiū Lapidem* quæque vetera monumenta probanda elucidandaque afferri solent, cujus & apud me auctoritas plurimum valet. *Baron.* ibid. vol. 3.

Fulvius Ursinus, vir insignis præclarâ eruditione & sincerâ fide omnibus notus. *Baron.* vol. 4. *Annal.*

Cujus nomine inter viros antiquaria rei studiosos nomen majus, celebriusque nullum est. *Gassend.* de vita *Pierskii* l. 1.

Fulvius Ursinus optimus senex optimè de omni meliore *Antiquitate* apud bonos omnes promeritus. *Pignor.* Symbol. Epistol. Epist. 18.

Magni ingenii raræque eruditionis vir *Fulvius Ursinus*. *Petr. Viêt.* l. 36. var. lect. c. 22.

Fulvius Ursinus amicus noster citra controversiam *Italiae* suæ flos. *Lips. elect.* l. 1. c. 23.

Inter *Italos* *Fulvius Ursinus* familiam ducit. *Gasp. Sciopp.* consult. p. 39.

Scripsit de *Familiis Romanorum* elegantissimè, eruditissimum de *Triclinio Romano* commentarium. *Jan. Nic. Erythraus* Pinacoth.

Ejus *Virgilium*, & librum de *Familiis Romanorum* quis non admiratur? *Joan. Matth. Toscan.* in *Ital. peplo*, c. 194.

Fulvii Ursini Familia, liber divinus: ex quo multa didici. *Fulvius Ursinus* simia mea. *Scaligerana* posterior.

Fulvius Ursinus plerasque notas in *Julium Casarem Petri Ciacconii*, quas ipse, qui sua ut parvi facere gloriæ contemptor acerrimus, sic libenter communicare solebat cum amicis, non ediderat, tacito ejus nomine suis in *Historicos Latinos* notis admiscuit. Sed *Ciacconio*, cum notas ejus ab *Andrea Schotto* accepisset, sua postliminio restituit, atque *Fulvianis* separavit *Ioannes Brantius*. *Thomas.* de Plag. sect. 8.

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Ioannes Matthias Toscanus*:

Comprobet Antiquâ ut dignum se *Fulvius* urbe,

Illius extinctum suscitât eloquium.

Roma licet depressa, tamen caput erigit, *Hydra*

In morem, ingeniiis & rediuviva viget.

Prodiit liber de *Familiis Romanis*, cum ipsis nummorum figuris, *Rome* 1577. in fol. *Parisis*, editore *Carolo Pantino*, 1663. in fol.

Extant *Imagines & Elogia* illustrium ac eruditorum Virorum, ex *Lapidibus Antiquis*, & *Numismatibus* expressæ. *Rome* anno 1570. in fol.

Extant *Leges & Senatusconsulta* quæ in veteribus cum ex lapide, tum ex ære monumentis reperiuntur, notis illustratæ, *Roma* 1583. 4.

Extat Appendix ad Petrum Ciacconium de Triclinio, Roma 1588. in 8o. Amster-
lodami apud Andream Frisium 1664. in 12.

AUGERIUS GISLENIUS BUSSEQUIUS.

clar. A. D.
MDLXXV.

Nobili & vetusto Busbequiorum apud Flandros genere natus est Comini-
Anno 1522. Obiit anno Dom. 1592.

Scripta ejus hæc sunt: *Turcica* Legationis Epistolæ quatuor---Consilium de
re militari contra *Turcam* instituenda---Itinera duo, *Constantinopolitanum* &
Amasianum---Epistolæ Legationis *Gallicæ* Liber de verâ nobilitate.

Ætate grandior à *Ferdinando Augustino Viennam Austriæ* evocatus, & ipsi &
Maximiliano filio in Repub. gerendâ ita se probavit, ut nullius ferè magis
consilio & virtute Principes illi niterentur: Hujus etiam Augustos liberos *Mat-*
thiam, Maximilianum, Albertum, & Wenceslaum, ephorus prudentissimus, opti-
mis moribus informavit. Cumq; in omni administrationis genere excelleret, tum
verò in legationibus virtus ejus enituit: quibus compluribus magnâ cum gloriâ
ad summos Principes assiduè functus est. Earum insignes inprimis fuere *Constan-*
tinopolitana & *Amasiana*; quas etiam literarum monumentis eleganti stylo man-
davit. *Melch. Adam.*

Augerus Gislenius Busbequius, vir eruditione, rerum agendarum peritiâ, can-
dore & probitate insignis: qui unam atque alteram Legationem ad *Portam Otho-*
manicam sub *Ferdinando Casare* magnâ suâ cum laude gessit, & elegantissimis ac-
lectu jucundissimis Epistolis explicavit. Ex quibus quamplurima in *Annales*
meos me transcripsisse ingenuè profiteor. *Thuan.* ad Ann. 1592.

Generosissimus pariter ac doctissimus vir. *Lambec.* lib. 1. de Biblioth. Cæsar.

Vir, quem inter ævi nostri primos verò elogiò est prædicare. *Lips.* cent. 2. ad
Belgas Epist. 78.

Vidimus nuper libellum duplicem *Itineris & Consilii* tui, Libellum: sed qui,
meo animo, *Scholas dissertationesque* superat multorum sapientum Brevia om-
nia fateor: & eò placent magis, quia inclusa prudentia, non ostensa. Quin genus
ipsum dictionis (etsi id minimè inter tuas curas) priscum adstrictumque, sen-
tentiis occultum, & quod verè invideo, subtilis brevitatis inopata tibi, aliis adfe-
ctata, *Lips.* in Epist. ad *Busbeq.* præfix. libb. *Saturnal. Sermon.*

Non contemnenda ad rerum *Turcicarum* cognitionem peti possunt ex ele-
gantissimis *Augeri Busbequii* Epistolis de *Legatione suâ Turcicâ*. *Whear.* in Meth.
Leg. Hist. Civ. Antic. 2.

Augerius Busbequius legationem suam conscripsit. Egregius liber hic est. Pul-
chra in eodem occurrunt. De *Turcis* benè scripsit. *Scalig.* posterior. Gall.

Augerus G. Busbequius, summus omnibus laudibus & meritis & contemptis
vir. *Barth.* Adv. l. 14. c. 6.

Lynces Assyrias ei usui adhuc hodie commendatas docent eximii viri, &
primatibus omnis ævi accensendi *Augerii Busbequii* Epistolæ. *Idem* ibid. 15. c. 13.

Scipia

Scipio Gentilis in *Apolog. Apuleii* eum vocat eruditissimum *elegantiarum* arbitrum. p. 349.

Posteritas conservat etiamnum ut pretiosas *Relationes* ab illo relictas itinerum suorum, tanquam fontem copiosum, ex quo experientiores *Politici* documenta possunt haurire. In pretio cum primis est egregia illa *Synopsis* ejus apud *Turcarum* Imperatorem Legationis, quam non minori elegantia quam accuratione conscripsit: quæque citatur à *Francisco Hotmanno* Tract. suo de *Legati Munere* tanquam liber hoc charactere dignus, quique ampla præcepta continet pro illis quorum opera utuntur Principes in præclaris illis functionibus. *Is. Bullart*, Acad. Scientiarum. Gall.

Quamvis multum prætereà juvari possint relationibus epistolicis præclarissimi viri *Augerii Busbequii*, & libellis *Ricoldi sen Richardi Monachi*, ac *Joannis cujusdam Andree*; qui propterea in omnes linguas habentur translati: quoniam vel ipsius *Postelli* judicio cæteris omnibus præferri debent, quicunque conati sunt *Turcica* Religionis fundamenta validissimis rationibus convellere. *Gab. Naud.* in *Bibliograph. Polit.*

Extant *Legationis Turcica* Epistolæ 4. *Par.* 1595. 80. & *Han.* 1605. 80.

Hoc ejus Epitaphium *Justus Rickhius* composuit:

Busbequii aspiciens Tumulum, confide, Viator,

Sta propè: non luctum posceris aut gemitum.

Nam quid cum lacrymis virtuti? vitæ bonorum

Ut nihil infausti, sic neque habet Lachesis.

ABRAHAMUS BUCHOLCERUS.

IN pago *Schonau* propè *Damam*, quæ sex passuum millibus *Wittenbergâ* distat, natus fuit anno *Dom.* 1529. IV. Kal. Septemb. Obiit *Freistadii Silesiorum* anno 1584. die 14. Junii styli novi. Clar. A. D. MDLXXVI.

Scripta ejus hæc sunt: *Chronologia magna*---*Chronologica Isagoge*---*Index Chronologicus*---*Catalogus Consulium Romanorum*---*Epistolæ Chronologicae*---*Admonitio ad Chronologiae studiosos de enodatione duarum Quaestionum Chronologicarum, annum Nativitatis, & tempus Ministerii Christi concernentium*---*Opuscula.*

Mitto tibi dono *Chronologiam Abrahami Bucholceri*, quæ meo judicio omnes *Chronologias*, quæ ad nostrum usque tempus prodire (salvò tamen pio & utili aliorum labore) superare videtur. Idque non modo exactissimâ temporum supputatione, sed etiam eorundem temporum collatione quadam mysticâ & propheticâ, remotâ tamen omni superstitione: id quod in nullis *Chronologiis* tam dextrè factum mihi videre contigit---Quoties *Sacra Biblia* leguntur, *Chronologia* hæc non modò studiosis, sed etiam iis, qui sibi *Doctores* esse vi-

dentur, à latere esse potest---Inimitabili penè brevitate scripsit---Denique Chronologia hæc loco multorum *Commentariorum* in *Biblia Sacra*, quibus multi magis impediuntur, quàm promoventur, esse poterit; præsertim politicis hominibus, & circa rerum gubernacula versantibus, qui evolvendis multorum *Scriptis* vacare non possunt. *Wencest. Budowiz.* in lit. ad *Adamum* Eilium, anno 1603. scriptis.

Abrahamus Bucholcerus, opere *Chronologico* magnam gloriam adeptus. *Thuan.* ad Annum 1584.

Cujus se pectore tota vetustas condidit. *Jo. Andr. Quensted.* de Vir. Illustr.

Eum virum magnum esse & excellentem ingenio, doctrinâ variâ, ac lectione multâ, docentium, quæ nuper edidit, *Scripta Chronologica* valdè erudita, laboriosè & accuratè conscripta, tum etiam porrò melius docebunt, quæ modò habet in manibus, & de quibus spem facit, superaturus sine omni dubio in illis omnium conatus, labores & studia qui hætenus in simili argumento voluerunt esse occupati. *Neand. Geograph.* part. 1.

Bucholceri Chronologia magna omnium eruditorum oculos & admirationem in se convertit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Facundiæ *Bucholcerianæ* vix parem reperiatur! *Idem ibid.*

Insignem illum reddiderunt ejus eloquentia, modestia, candor, affabilitas, charitas & vitæ integritas. Adeo propriis non studebat commodis ut, tantum abest ut à Principibus quibus ministrabat remunerationes peteret, quin eorum dona mirabili generositate rejecerit. In quo illustris Præceptoris exemplum imitatus est. *Melanctho* enim *Mauricio Saxenico Electore* rogatus num aliquid sibi pro sua sustentatione deficeret, respondit huic Principi se stipendiis suis contentum esse nihilque præterea cupere: Cumque denuo urgeretur ab Electore ut ei significaret an aliquid sibi necessarium deesset, ei regeffit, quandoquidem ad aliquid ab eo poscendum adigebatur, se ab eo veniam abeundi petere. *Bucholzeri Chronologia* eximia est, ab ejus filio *Gotefridio* continuata fuit: Sed Opus Paternum filii lucubrationem longè antecellit. *Ant. Teissier*, Elog. Gall.

Sic *Abrahamus Bucholzerus* Chronologus cæteroquin eruditus hîc impingit. In *Isagoge* enim suâ *Chronologicâ* annos diversos *Natali Christi* assignat, & illis quas adhibet *Epochis* in diversa abit, quippe quæ *Characteres* diversos habent. ---Quum verò facillimum sit cæspitare in talibus, haudquaquam ob id convitium dicimus viro eximio, & de re *Chronologicâ* benè merito, sed ista tantum adducimus ad cautelam, ut pateat, quàm ardua sit *Epocharum* variarum collatio, & quàm difficile sit hîc non quandoque impingere. Sic hallucinatur idem vir eruditus in applicatione *Olympiadum* ad annum Nati Christi, dum natalem Christi refert ad *Olympiadis* CXCIII, pro *Olympiadis* CXCIV. tertium, ubi tamen sphalma *Typographicum* suspicari malim. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 16. 17.

Edidit *Isagogen Chronologicam* anno 1596. quam deinde continuavit filius, non tamen pari felicitate, ut mihi videtur; Parens enim gravis est & observat *Historiæ* leges, nec intexit minuta illa, & quæ publicè sciri parum intersit; ut
quando

quando iste Pastor, in hoc vel illo pago sit natus vel mortuus; quando hic Consul, ille Senator, quando hujus Academiae Professor aut Rector, &c. quæ non nisi de summis & præstantissimis viris erant notanda. *Kekern.* de naturâ & propriet. Histor. c. 4.

Magna diligentia celebrium Virorum memoriam persecutus est in *Indice Chronologico*; qui dein primum à *Godfrido* filio, post ab altero filio, Patri cognomine, *Abrahami Sculteti* operâ potissimum adjuto, deinceps ab aliis continuatus, novisq; accessionibus fuit auctus, ita ut ante triginta hosce (scilicet ab anno 1670. computandos) & amplius annos jam quintum editus fuerit. Observavit autem Pater meus, *Godfridus Voglerus*, *Godfridum* in plurimis ita non indulsisse affectibus, sicut in tertia editione fuit factum: ut illam alteram editionem acerbè perstringat in dedicatione frater *Abrahamus*. Posteriores etiam editiones haud æquè limatum judicium in multis referunt. *Val. Henr. Vogler.* introduct. univers. in notit. bonor. Script. c. 2.

Bulcholtzerus Vir bonus erat, sed Jubilæis totos 50. annos assignat. *Scaliger.* posterior.

* *Abrahami Bucholceri Index Chronologicus*, atque *Isagoge Chronologica* cum expurgationibus permittuntur. Alia verò ejusdem *Bucholceri* Opera prohibita sunt in *Ind. Madrit.*

Extat *Isagoge Chronologica* 80. *Francos.* 1577.

Extat *Index Chronologicus* ab O. C. ad annum Christi 1616. *Francos.* 1616. 80.

TYCHO BRAHE.

Eques *Dannus*, excellentissimus Mathematicus, natus est *Knudstorp* an. 1546. Clar. A. D. mens. Decemb. Obiit anno Dom. 1601. Vitam ejus prolixè descripsit *Petr. MDLXXX.* *Gassendus.*

Scripta ejus sunt: Liber de Cometâ, sive novâ Stellâ---Prælectiones habitæ in Academiâ *Hafnensi*---Oratio habitâ in Academiâ *Hafnensi*---Progymnasmatum Astronomiæ instaurandæ, libri tres---Epistolarum Astronomicarum libri duo---Liber Mechanicorum---Epistola de confectioe Elixiris---Tabulæ *Rodolphinae*---Responsio Apologetica ad quendam *Scotum Aristotelicum* Philosophum, & Medicum *Galenicum*---Somnium, Lunarisve Astronomiæ---Stellarum octavi orbis inerrantium accurata restitutio---Epistola ad *G. Pencernum*.

Post *Pinellum*, commemorandus venit *Tycho Brahe*, Eques *Dannus*, Astrorum verâ scientiâ, & observationibus longo tempore in sua *Uranopoli*, & magno sumptu factis, omnium concordibus suffragiis Principis Astronomorum nomen promeritus. Qui *Chersoneso Cimbricâ* relicta, cum in *Germaniam* proximam se recepisset, in Aulâ *Rudolphi Caesaris* aliquandiu floruit. Cum *Wilhelmo Hesso*, qui & in eadem scientiâ excellebat, arctâ studiorum necessitudine conjunctus: & *Praga* hoc anno 1601. 9. Novemb. decessit; cum vitæ annos 54. menses 9. dies 19. tan-

tum exegisset. Vir & Scriptis à se editis, secundum *Ptolomaum*, *Ioannem Regiomontanum*, & *Nicolaum Copernicum*, imprimis clarus; & postea à *Ioanne Keplero* (cui præclaras ingenii sui reliquias, ne perirent, quasi testamento legavit) publicatis, illustrior. *Thuan.* ad ann. 1601.

Vir illustris & generosissimus Dominus *Tycho Braheus*, singulare Naturæ Beneficium, & literaturæ ornamentum; quem non tam clara Patria, nobiles genitores, corporis, fortunæque bona alia; quàm excelsa mens, & divinum ingenium, carum, amabilemque *Principibus*, doctisque viris adeoque universis præstiteret. *Jo. Jessen.* in Funebr. Orat. vid. *Gassend.* in Vit. *Tych. Brahe*, p. 234.

Quinimò florente ætate ad *Cæsarem* accitus, honores ejus aulæ sibi oblatos constanter sprexit, speratos respuit, *Mathematicarum* studiis accensus, ob quæ ab omnibus immortalitati nomen ejus meruit consecrari. Ut enim *Astronomia*, tot retrò actis temporum curriculis penè oblivioni tradita, veris *Phænomenis* restauraretur, non solum ejus facultatis peritissimos quosque ad se magnis præmiis allexit, & insignia, ut id ipsum facilius assequeretur, ejusdem artis instrumenta regiis fabrefecit impensis; sed & domos magnificas, ac turres ingentes à fundamentis erexit, in quibus varia per intervalla, *Cælum*, *Sydera*, & eorundem motus uno tempore, diversis instrumentis, & aspectibus spectarentur. *Iac. Philip. Tomasin.* in Elog. Illustr. Vir.

Anno 1572. ac 34. proximis annis sempiternam sui memoriam literariæ Reip. intulit *Tycho Brahe*, qui in siderum observatione nulli priorum cessit; inque numero fixarum observando, non acquievit *Hipparcho*; imò *Ptolemai*, & *Alphonsinorum* industriam exsuperavit. Hujus autem extant libri *Astronomiæ instauratæ* quibus, ut antea in *Ptolemao Copernicus*, ita ipse in *Copernico* multa correxit. Itaque exinde tres præcipuæ fuerunt *Astrologorum* Sectæ: quarum *Tychoniana* foret media inter *Pythagoricam* sive *Copernicanam*, & *Aristotelicam* sive *Ptolemaicam*. *Voss.* de Mathemat. p. 193.

Astronomiæ & *Chymiciæ* studiis maximè incubuit: cætera quidem non prorsus neglexit; sed tamen quasi *παρρηγία* habuit, nisi quod *Poësin* totâ vitâ coluit. Id scilicet probant, quæ varia ejus *Carmina* interjecimus; in quibus cum bona, cum mala, cum mediocria sint (& præter alia quidem nonnulla, in quibus videtur non satis accuratè syllabarum quantitas observari) intelligi licet fudisse eum illa naturæ potiùs genio, & oblectandi animi causâ, quàm contentione animi, famæve aucupandæ gratiâ. *Petr. Gassend.* in vit. *Tych. Brahe*, l. 6. p. 181.

Tycho Brahe luculentissimas in *Astrologiam* observationes elucubravit pro *Æquinoctiis*. Ad invicem scripsimus. Multa me docuit. *Scalig.* posterior. Gall.

In *Instrumenta Mathematica*, quæ subtilissimè excogitaverat, ducenta auctorum millia insumisse dicitur.

Tomasinus, part. 1. Elog. p. 251. memorat, eum cum ad mensam *Cæsaris* (*Rudolphi* II.) assideret, urinæ effundendæ verecundiâ præpeditum obiisse.

* *Tychonis Brahe* *Astronomiæ instauratæ* *Progymnasmata*, ejusdem *Epistolæ Astronomica*, atque de *Disciplinis Mathematicis* oratio, cum expurgata.

purgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. Ann. 1667.

Opera ejus omnia prodierunt *Francofurti* ann. 1648.

BARNABAS BRISSONIUS.

C *Altus*, *Fontanei* in *Pictonibus* nascitur. Tempore *Lige*, *Parisis*, à globo se-

Char. A. D.
MDLXXX.

ditiosorum suspendio necatus anno 1591. *Hofman*.

Scripta ejus hæc sunt: De *Populi Romani* solemnibus Formulis & verbis libri octo---De *Connubiorum* jure, lib. 1.---De *Nuptiarum* ritu, lib. 1.---*Antiquitatum*, ad *Juris Civilis* illustrationem, libri quatuor---De *Persarum* Regio Principatu, seu Regno, libri tres.

Barnabas Brissoni Jurisconsultus magni nominis, excellentis ingenii, solidæque eruditionis laude, quam scripta ipsius testantur, clarissimus. *Gotofrid, Bucholcer*. in *Indic. Chronolog.*

Dignitate & Doctrina eximius *Barnabas Brissoni*, *Gallia*, imò *Europa*, magnum lumen. *Lips.* l. 2. elect. 2. 15.

Quis *Musas* novit, & *Brissonium* non novit? Nec *Dii* scirint, ut indictus nobis sis, clarissimum *Gallia* lumen. *Idem* l. 2. *Epist. Quæst.* epist. 17.

In *Brissonio* bonæ omnes artes & sapientia civilis magnam jacturam fecerunt, nec post *Cujacium* ex nostratibus alter fuit, qui *Juri Civili* & forensibus formulis ex universali literatorum campo decerptis clariorem lucem attulit. *Rodolph. Botoreus* l. 1. *Comment.*

Barnabas Brissoni, Jurisconsultus & Criticus, judicio doctrinæque nulli secundus. *Thom. Dempster* in *Elench. Script.*

Equidem à Rege (*Gallorum Henrico III.*) ipso audiui, cum diceret, nullum in Orbe *Christiano* Principem esse, qui haberet, quem *Brissonio* suo in literarum gloriâ opponeret. *Scevol. Samarthan.* in *Elog. Gallor.*

Brissoni, venerabile omni ævo nomen. *Barth.* *Adv.* l. 15. c. 18.

Barnabas Brissoni vir *Jurisprudentiæ* in antiquam dignitatem restituendæ: natus *Sertor.* *Ursat.* l. 1. *Monument.* *Patau.*

Exempla alia passim occurrunt apud autores, quæ partim collegit magnæ diligentia & eruditionis vir *Barnabas Brissoni* l. 1. *Formularum.* *Marcus Zuer.* *Borhorn.* *Quæst. Roman.* 1.

Quemadmodum in magnifico opere, *Barnaba Brissonii* libro de *Formulis P. R.* abundè docetur. *Frid. Tilemann.* de *Histor. delect.*

Barnabas Brissoni, Jurisconsultus, *Senatus Parisiensis* Præses. Opus mirandum, de *formulis & solemnibus populi Romani. verbis*, ex ipsis *Romanæ Prudentiæ* penetralibus magno judicio collegit. *Tobias Magirus* in *Eponymotog. Crit.*

Homo in litium tricis, quàm in Republicâ administrandâ, magis versatus--- Felicissimo vir ingenio, siue literarum studia, siue negotia forensia tractaret, ex advocato admodum famoso primùm *Fisci* patronus, post *Vidum Fabrum*, dein post *Pomponium Belleureum* *Curia* Præses creatus, non solum inter literatos.

Scriptis.

Scriptis plerisque editis, sed in Rep. ac præcipuè in foro magnum nomen meruit. *Thuan.* ad ann. 1591.

Quæ ad *Persici Regni* statum faciunt, operosè congesit *Barnabas Brissonius*, exiguo tamen politicæ Scientiæ fructu. *Conring. de civ. prud.* cap. 14. pag. 309.

Quæ hîc de *Nuptiarum* ritu in medium afferemus, debemus clarissimis viris *Andrea Tiraq.* Jurisconsulto, *Carolo Sigonio*, & *Barnaba Brissonio* Jurisconsulto, qui tantâ industriæ laude ritus eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi posse videatur. *Io. Rosin.* de Rom. Antiq.

Librum *Brissonii* totum perlegi, in quo, ut alteris ad te literis scribebam, non est dissimilis sui, cum tam in hoc de *Regno Persarum*, quàm illo de *Formulis* opere, nihil antiquius habuisse videatur, quàm veterum testimonia congerere, ut volumen procudat, nihil tam metnere, quàm ne liber nimis brevis sit. Sanè in re necessaria, non solum prodest hoc facere, sed etiam negligentia est non facere. Rem verò vulgatissimam testimoniis velle probare, hoc verò est, quod *Græci* dicunt, *μύεον ἐπὶ φανῇ* *Jos. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. 9.

Liber ejus de *Regno Persarum* ejus dignitati non responderet, neque loco quem in Republica occupabat, & videtur nihil tam anxie timuisse quàm ne liber suus ad satis amplam molem non exeresceret; nescio quid in animo ejus versaretur cum scribebat de *Regno Persarum*, qui successionis legem tam religiosè observant, cum ille in partes illorum transiverit qui Coronam Regi suo legitimo detrahare conantur. Munus suum conservare voluit inter homines qui illum tandem perdent. Ejus liber de *Actionibus & formulis* plus laboris habet quàm industriæ *Guisiorum* Factio Præsidis munus in eum contulit. Liber ejus de *Regno Persarum* est labor Grammatici, non ejus qui temp. tractabat. Apud posteritatem benè fortasse cedet pruritus gloriolæ, cum homines incesset oblivio dignitatis ejus. *Scalig.* l. Gall.

Brissonii Formulæ pauca habent bona; nam maxima pars à studiosis est coacervata. Doctus erat & bene scripsit; formulas non omnes collegit; vellem omnes colligi & edi selectiores. *Brissoni* in suo munere capiebat utraque manu. *Scaligerana* posterior.

Barnabas Brissoni Jurisconsultus & Criticus, virtute, judicio & doctrinâ eximius, certè nulli secundus, quamvis exitu infelicissimus. *Nic. Hencl.* in otio *Uratislaviensi*, c. 2.

De veteri nuptiarum apud *Romanos* ritu nemo, opinor, fide majoreque diligentia scripsit, quàm vir doctissimus amplissimusque Præses *Barnabas Brissoni*. *Idem* ibid. c. 38.

Torques ergo solenne regum apud *Persas* insigne, quod miror à diligentissimo *Brissonio* in opere de *Regno Persarum* prætermisum esse. *Io. Scheffer* de antiquor. Torquibus, §.

Barnabas Brissoni in eruditis de *Persarum* regno libris. *Idem* ibidem §. 8.

Extant libri 8. de *Populi Romani* solennibus Formulis & Verbis. *Parisiis*, per *Sebastianum*

Sebastianum Nivellium 1583. in fol. *Frankofurti ad Moenum* per *Iohannem Wechelium* & *Petrum Fischerum* 1592. in 4°. *Moguntia* typis *Nicolai Heylii*, sumptibus *Philippi Iacobi Fischeri*, 1649. in 4°.

Liber de connubiorum jure prodiit, *Briffonii* de nuptiarum ritu libello sub-
iunctus, *Parisiis*, in ædibus *Philippi Galteri Rovillii*, 1564. in 4°. ibidem per
Bartholomæum Macaam, 1605. in 4°. *Lugduni Batavorum* per *Franciscum*
Hackium, 1641. in 12°. *Amstelodami*, per *Petrum Grandium*, 1662. in 12°.

Libri 4. Antiquitatum ad juris Civilis illustrationem prodierunt *Lugduni*,
per *Iohannem Tornasium* & *Gulielmum Gazeium*, 1558. in 4°. *Parisiis* per *Bar-*
tholomæum Macaam 1607. in 4°. *Henrici Hahnii* curâ, *Helmstadii*, typis &
sumptibus *Iohannis Heilmulleri*. 1663. in 4°.

Prodierunt de *Persarum Regno* libri tres *Parisiis* 1590. in 4°. ibidem per *Bar-*
tholomæum Macaam, 1600. in 4°. cum *Friderici Sylburgii* notis, *Heidelbergia*,
in *Micronymi Commelini* officinâ, 1595. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Iano Passeratio*:

Lumen Parisii unicum Senatûs
Exinctum scelere hic jacet latronum.
Damnata tenebris valete leges.

Epitaphium *Sibronii*, five, in ordinem redactis literis, *Briffonii*, extat apud
Barclai. Lib. 1. Satyric. h. m.

DEPOSITUM SIBRONII CONSULIS, QUI LUTENTIUM BONO
ACERRIMAM CONSECRAVERAT MENTEM, DOMI FORISQUE
CLARISSIMUS, OMNIUM IN IUVANDA PATRIA PRINCEPS. QUEM
AMPLISSIMIS IN REMP. MERITIS CLARUM POPULUS INTERFECIT
NE DISSIMILEM EXITUM SORTIRETUR PRISCIS RERUM PUBLI-
CARUM PATRIBUS, QUORUM EXEMPLO SEMPER VIXERAT.

GILBERTUS GENEBRARDUS.

G Allus, Ricomagi in *Arvernia* natus, Archiepiscopus *Aquensis* in Provin-
ciâ, *Semuri*, *Burgundionum* oppido, ubi sacerdotium obtinuit, fatis con-
cent, annos natus 60. Anno Christi 1597. Scripsit propemodum infinita. Clar. An. D.
MDLXXX.

Diu literas *Hebraicas* magnâ frequentia in *Regio Auditorio Lutetie* docuit:
in scriptis suis, quæ plurima & multijugâ eruditionis plena evulgavit, iniquior
& acerbior, & vitâ quàm stylo temperatior creditus. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Arvernia bonis ingenjis fecunda, cujus è gremio prodire rogati ordinis
tot illustres viri, hunc etiam edidit sacri ordinis eruditum virum, qui sanctæ

H h h h h

linguæ

linguæ Regius apud *Parisi* Interpres *Hebraica* Antiquitatis arcana plurimam & ea maximè quæ ad rationes temporum subducendas pertinent, adhibito perspicacis ingenii lumine perquisivit ac in lucem protulit. Hoc enim ex fonte ortum est *Chronologium* illud opus & alii, qui nunc sunt in manibus hominum, similis industriæ fœtus maximis ab eo vigiliis & laboribus elucubrat. Multa ille ex *Hebrais* & *Græcis* accuratè transtulit, multa recognovit, multa commentatus est. *Scævol. Samaritan.*

Quia & in hisce prævit fermè *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiscopus *Aquensis*, literis *Hebraicis* certè apprime eruditus & *Rabbinicis*. *Ioan. Selden.* in *Oper. de Jure Natural. & Gent.*

Gilbertus Genebrardus, eruditum, sed petulantissimæ procacitatis animal—— Qui *Syntagma* nobis quoddam *Chrono-hapsodicum* malè confutum, effudit temerè & festinatò, de cloacis *Rabbinorum* & fimicetis, in rebus utriusque Testamenti haustum & effutitum, potiùs quàm de *Myrotheciis Ecclesiasticis* derivatum: ut montes multo conatu parturientes; murem tandem ridiculum pepererunt. *Montacut.* in *Præfat. ad Apparat. Sect. 56.*

Rivet in *Isagoge* ad *S. Script.* cap. 8. *Sect. 15.* petulantissimum bonorum omnium insectatorem, & veritatis hostem acerrimum appellat.

Quod *Genebrardus* Monachus de *Rabbinorum* lectione magis tentavit, quàm absolvit, id nihil aliud est, quàm cento ex alienis pannis confutus. Longè instructiorem magistrum postulat illud opus, quàm *Genebrardum*; qui obtrestando plus famæ apud sui similes, quàm docendo apud studiosos peperit sibi. *Scalig. Epist. 243.*

Ut dicam quod sentio, quando & qui mecum sentiant, habeo viros optimos, *Genebrardi* *Chronologiam* ex iis, quæ hætenus prodierunt, integriorem puto atque absolutiorem; licet viri aliqui pii desiderassent, minorem *Rabbinorum Indæorum* in priore Veteris Testamenti *Chronologiâ*, in secundâ verò Novi Testamenti, nullam quorundam Hæreticorum fieri mentionem. *Possevin.* in *Biblioth. Select.*

Genebrardus, sacrarum literarum Professor *Parisiensis*, doctus sanè, sed præfervidi & acris ingenii vir. *Jac. Duport.* præfat. ad *Metaph. Psalm.*

Genebrardus, *Hebraica* linguæ peritiâ clarus, qui, multa licet sacræ Scripturæ Commata, in gratiam *Helene* suæ turpiter inflectat nonnulla, tamen non contemnenda Interpretamenta habet. *Matth. Pol.* in *Præfat. Vol. 2. Synops. Critic.*

Genebrardus in *Hebraica* lingua & in *Scripturarum Critica* *Bellarmino* doctior dubio procul erat; In ejus tamen *Commentariis* in *Psalmos* omnis accuratio quæ optari posset non observatur. Ejus methodus, quam eandem habet cum *Bellarmino*, laude digna est, quoniam plurimis locis versionem *Septuaginta* & *Vulgatam* vindicat ab accusationibus recentiorum *Hebraizantium* qui *Rabbinorum* authoritati nimis tribuunt: sed non semper moderationem servat Interpreti necessariam, qui scilicet nullo partium ullarum studio duci debet. Præterea lapsus qui in ejus operibus visuntur evidenter arguunt illum in *Hebraico* idiomate

non adeo doctum fuisse ac vulgò censetur. Or. Pr. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Plurimum in eadem palæstrâ laboris sumsit *Gilbertus Genebrardus*; plurimorum siquidem *Rabbinorum* libros vulgò ignorabiles *Romanâ* oratione non infelicitè exposuit; nam nisi *Latini* sermonis indoli cum pertinaciâ serviisset, nec propterea *Ebraicæ* orationis sectiones neglexisset, nativamque illius brevitatè extendisset, ejus *Interpretationibus* poteramus acquiescere. *Huet. de Clar. Interpret.*

Gilbertus Genebrardus, præcipitis vir in *Tremellinæ* judicii, vicissim hoc sibi habet à *Drusio*: 'Neque moror Catholicum *Genebrardum*, qui *Quæstiones* meas olim legit, & ex iis multa compilavit tacitò nomine meò, quod est hominis minimè ingenui, sed is audit vulgò *plagiarius Thomas*. de Plag.

Dominus Genebrardus Arch. Aquensis, de cujus pietate & doctrinâ tam in *Græcis* & *Hebrais* quàm *Latinis* literis tota gloriatur *Gallia*, meam firmat sententiam. *Lud. Dorleans* in *Nov. Cogitat.* ad *Tacit.* p. 388. *Par.* 1622.

Vir sæculorum memoriâ dignus, & quo *Gallia* se jactavit alumno. *Idem ibid.* p. 510.

An numero etiam *Chronologis* maximis *Chronologiam Gilberti Genebrardi*, *Galli*, editam Anno 1589. sed ita editam, ut historiæ & historici leges in pluribus violet, atque adeò impotentiam affectuum effrænem istius viri demonstret. *Keckermann.* de natur. & propriet. *Histor.* in *Auctar.* cap. 4.

Or. Pr. *Simon* eum accusat quòd in *Munsterum* & in *Leonem Judæ* immeritò invehctus fuerit. Et sanè nemo hominum à lenitate discipuli *Jesu Christi Genebrardo* alienior unquam fuit: Ejus enim Scripta detestationibus & calumniis in ejus adversarios scatent, & plures contumelias quàm rationes ad illos oppugnandos infumit. Equioris animi erga Principem suum quàm erga *Ecclesiæ Romanæ* hostes non fuit. Nam toto factionis *Guisiorum* tempore insolito ardore & summa vehementia rebellium partes tuitus est. Hac de causa læsæ Majestatis reus pronuntiatus est *Senatus-Consulto* quod primo tomo probationum *Ecclesiæ Gallicanæ* refertur. *Ant. Teissier* *Elog. Viror. Eruditor. Gall.*

* *Gilberti Genebrardi Chronographia* in multis locis expurgatur in *Indice Madrit.* Quia in Fine ejusdem *Chronographiæ* habentur nonnulla opuscula *Judaica*, quæ *Genebrardus Latinitate* donavit, & ferè ad nullum usum fidelium, videntur quoque expungenda. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

MELCHIOR GUILANDINUS.

Natus est in *Borussia*. Non solum totam penè *Europam*, sed etiam *Asiæ* & *Africæ* magnam partem, ipsamque *Indiam* perlustravit. Unde à Piratis captus catenis ferreis ad triremium transtra alligatus aliquando fuit. Nihilominus reversus in *Europam* ob insignem simplicium cognitionem *Patavii* Horto medico Præfectus, & ibidem *Medicinæ* Professor constitutus est. Perpetuam

ferè contentionein reciprocavit cum *Petr. Matthiolo*. Obiit *Patavii*, 1589. *Vander Linden* de Scriptor. Med.

Scripta ejus hæc sunt: *Commentarius* in tria capita *Plinii Majoris* de *Papyro* ----- *Assertio Guilandini* sententiæ in *Galenum* à se pronunciata ----- *Apologia* librum primum edidit, cui titulus *Theon*: scripsit etiam duos alios, quorum secundus *Pattecion*, tertius *Bion* inscribitur; qui, an editi sint; nescio, inquit *Gesnerus* ----- De stirpibus *Epistolæ* quinque ----- *Manuco* *Diata*, hoc est, *Avicula Dei* descriptio ----- *Epistola* ad *Conradum Gesnerum* ----- *Synonyma Plantarum* & conjectanea MS. *Ioannes Georgius Schenck*. D. Medic. excudenda se *Typographis* tradidisse scribit in suis *Bibliis Jatricis*.

Melchior Guilandinus, *Borussus*, Medicus, juvenis doctissimus, cum aliàs in re medicâ præcipuè, tum in *Medicamentorum simplicium* cognitione, quam multis & longinquis per *Europam* peregrinationibus, & *Mediterranei* *Maris* ad *Africam* trajectu sibi comparavit, exercitatissimus. *Gesner.* in *Biblioth.*

Vir ut in omni scientiarum genere, sic in simplicium *Medicamentorum* cognitione versatissimus. *Ioan. Quensted.*

Vir fuit sine dubio literatissimus, qui instar *Gorgiæ* de qualibet re proposita copiosè atque disertè poterat disputare. *Castellan.* de *Vit. Medic.*

Hanc *Strabonis* sententiam *Melchior Guilandinus*, vir multijugâ rerum plurimarum cognitione, & eximiâ doctrinâ præcellens, in tractatu de *Papyro* (docto, *Impiter*! & laborioso) solidè confutat. *Guid Panciroll.* de reb. deperdit. p. 67.

Melchior Guilandinus, egregiè literis à puero imbutus, præcipuè in *Historiâ Naturali* ingenium exercuit, & in *Rei Herbariæ* ac *Fossilium* cognitione excelluit. Pauca tamen, cum multa expectarentur, ejus extant scripta: Est inter ea *Commentarius* de *Papyro* ad *C. Plinium* editus, in quo tamen virum tantæ estimationis multoties hallucinatum esse, eruditissimus *Iosephus Scaliger* contrario scripto demonstravit. *Thuan.* ad *Ann.* 1589.

Guilandinus præter *Medicæ Artis* & præsertim *Botanicæ* peritiâ non vulgarem, ne meliorum quidem literarum notitiâ caruit. Iccircò, ubi primùm prodiit illius in locum *Plinii* de *Papyro*, plantâ *Ægyptiacâ*, *Commentarius*; ea secuta est doctorum approbatio, ut celebris nominis vir *Dalecampius*, in eundem locum *Plinii* postea scribens, *Guilandinum*, propter istud scriptum maximè, mira laudatione afficeret: alii verò qui de *Chartâ* & toto illo argumento scripserunt, id demum apud *Plinium* probarent, quod *Melchiori* esset probatum. Adeo fit sæpè in literis, ut pro aureis vulgò habeantur, quæ *χολοβαίφιν* tantum sunt & felle lita. Nam seriò docti & judicio instructi ecquod reconditæ eruditionis indicium in tam prolixo *Commentario* potuerint deprehendere, equidem fateor me ignorare. Nulla quippe rei quâ de agebatur singularis notitia, & frustrâ calcata *Ægyptus*; nulla vetustatis solida cognitio; *Auctorum* *Latinorum* intelligentia mediocris; *Græcorum* ne mediocris quidem. Quippe in *Gracâ* lingua totum se de *Lexico* suo pependisse neque ipse diffitetur: & res clamat ipsa. Adde levitatem judiciorum; ut cum multa corrigit integerri-

ma: Cum Auctores, præsertim veteres, temerè & sine ullâ ratione reprehendit. Omitto planè desultoriam Scriptionem. Meritò igitur *Josepho Scaligero* doluit, *Guilandinum*, qui tam malè *Plinium* acceperat, tanto cum plausu passim ab omnibus accipi. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Thuan.* præfix. Opusc. *Ios. Scalig.*

Matthiolus passim in Epistolis *Guilandino* varia impingit; arrogantiam, temeritatem, inscitiam in *Arte Medicâ*, calumniandi libidinem, invidentiam; imò eò progreditur, ut non dubitet *Guilandinum* alicubi *nebulonum omnium principem* pronunciare.

* Eius Commentarius in tria Capita *Plinii* de *Papyro* Item ejus Assertio Sententiæ in *Galenum* à se pronuntiata: Item ejusdem Apologia adversus *Petrum Andreæ Matthiolum*: Item ejusdem, de stirpibus aliquot, Epistolæ quinque, permittuntur, appositâ notâ Auctoris damnati, & Operum permissorum. Index *Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat *Papyrus*, hoc est, Commentarius in tria *C. Plinii* Majoris de *Papyro*, Capita. Accessit *Hier. Mercurialis* repugnantia, quâ pro *Galeno* strenuè pugnatur. Item *Guilandini* Assertio sententiæ in *Galenum* à se pronunciata. *Venetis*, apud *Ant. Ulmum* 1572 in 4°.

Conjectanea Synonymica Plantarum, operâ *Ioh. Georgii Schenckii* edita: cum *Horti Patavini* Catalogo, sub annum 1591. *Francofurti*, 1600. in 8°.

FRANCISCUS PATRICIUS.

Venetus, Anno 1597. *Roma* decessit, anno ætatis 67. *Ferraria* totos 17. Clar. An. D. MDLXXX.
annos Philosophiam *Platoniam* professus est. Totus in eo erat, ut *Aristotelica* Philosophiæ fabricam funditus everteret atque dirueret. Adversarios habuit *Theodorum Angelurium* & *Jacobum Mazzonum* qui editis libris eum fortiter impugnarunt. *Konig.* in Biblioth.

Scripta ejus sunt: *Paralleli Militares*---*Discussiones Peripateticæ*---*Nova de Universis Philosophia*---*Nova Geometria*---*Nova Rhetorica*---*Dialogi tres de scribenda Historiâ*, & de arte poëtica tres decades---*Commentarius in Homerum*, quem infinito multorum annorum labore confecerat; sed non ediderat. &c.

Franciscus Patricius literis *Græcis* & *Latinis* egregiè instructus, ad Philosophiæ studia animum applicuit: Sed dum ex ingenio suo natas & à communi plerunque sensu abhorrentes sententias in *Scriptoribus* interpretandis consectatur, à plerisque reprehensus, & in *Peripateticis* discussionibus, ac novâ de *Universis* Philosophiâ, complures adversarios habuit. Et novam Philosophiam quidem censurâ notatam paulò ante mortem retractavit. *Alphonso* II. perquam familiaris, & à *Clemente* VIII. qui ejus operâ olim usus fuerat, cum primùm Pontifex renunciatus est, magno stipendio *Romam* evocatus *Parallela militaria* statim publicavit; multaque alia præterea scripsit, quæ in amicorum scriniis inedita jacent. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Franciscus Patricius Venetus, non hujus modò sed longo superioris ævi

*Ita*lorum ferè omnium multò doctissimus, in omni præstantissimarum artium genere, qui occupatissimâ in vitâ ac summorum virorum negotiis penè omnibus, ac ferè perpetuo itinerum labore distractus, nunquam literarum studia intermisit, & egregia multa composuit, quæ summis literatorum omnium laudibus efferuntur. *Ian. Nic. Erythr.* Pinacoth. p. 203.

Multa hujus sunt præclarè ac propè divinitus scripta, quæ longum esset omnia enumerare. Sed inter omnia ejus præclarissima opera, maximè placet eruditus tractatus ille, cui Titulus *Paralleli militares*, in quibus veterum Imperatorum militaris disciplina cum ea comparatur atque confertur, quæ nostris nunc viget in moribus; qui liber est mole quidem amplius ac magnus, sed rerum, quæ in eo continentur, æstimatione ac pondere longè maximus atque gravissimus. *Idem* ibid.

De hoc Libro (*Paralleli Militares*) sic scribit *Iosephus Scaliger* in Epist. 119. ad *Isaac. Casaubonum*: 'Franciscus Patricius solus mihi videtur digitum ad fontes intendisse: Quem ad verbum alii, qui studium tractârunt, quum sequantur, tamen ejus nomen ne semel quidem memorarunt.

Franciscus Patricius, audacis homo ingenii, ut nomen sibi compararet, *Aristotelis* Philosophiam refutandam sibi sumpsit, Tomis quatuor Discussionum *Peripateticarum* editis *Basilea* in fol. Anno 1581. Verùm in superbo hoc opere diligentiam ejus laudamus, judicium desideramus, audaciam improbamus. *Ioan. Ionsius* de Scriptor. Hist. Philosophic.

Tam felici successu *Dialogos* suos de *Historia* conscripsit, juxta *Nandæi* sententiam, ut asseveret *Bodinum* & *Patricium* inter omnes *Authores* qui de hoc argumento egerint, doctissimos & acerrimo judicio præditos esse. *Ant. Teissier* Elog. Erudit. Viror. Gall.

Patricius quantumvis doctus fuerit, & licet ejus scripta immortalem famam ei comparassent, *Tassi* tamen gloriam invidebat; in hujus enim *Hierosolymam* severam criticam exercuit, libro *Italico* cui titulus *Indicium S. Francisci Patricii in defensionem Ariosti*. Quapropter Dom. *Chapelain* arbitrabatur *Tassum* in *Aminta* *Patricium* per *Mopsum* depingere voluisse; ut qui ibi describatur *Italicè* tanquam vir cujus lingua sermones mellitos loquitur, labiaque amicè subridens, sed qui fraudem pectore celat, sicamque sub pallio gestat. *Ant. Teissier* ibid Gall. & Ital.

Extat *Magia Philosophica*, hoc est, *Zoroaster*, & ejus 320. Oracula *Chaldaica*: *Asclepii* Dialogus, & *Philosophia magna*: *Hermetis Trismegisti* *Pyman-*der: *Sermo Sacerd.* *Clavis*: *Sermo ad Filium*: *Sermo ad Asclepium*: *Minerva* *Mundi*: Et alia *Miscellanea*. Nunc primum ex Bibliothecâ *Ranzovianâ* è tenebris eruta & *Latine* reddita, *Hamburgi*, 1593. in 8°. extat etiam cum *Cæsaris Longini* *Trino Magico*, sive secretorum Magicorum Opere. *Offenbachii*, apud *Conradum Eifridum*, 1630. in 12°. Ibidem, apud *Iacobum Gothofredum Seylerum* 1673. in 12°.

* *Francisci Patricii* nova de *Universis* *Philosophia* prohibetur, nisi fuerit ab Auctore

Auctore correcta, & Roma cum approbatione R. P. Magistri Sacri Palatii impressa. Index Tridentin. in Append. Cert. Auctor.

JOANNES HEURNIUS.

Ultrajectinus, natus est anno Dom. 1543. Primos pueri annos in patriâ Clar. An. D. MDLXXX. i formavit Georgius Macropedius & Arnoldus Eyckius: Adolescenti Medicinam ac Mathematicam Lovanii tradidit Gemma Frisius: Medici titulum & insignia Doctoralia Ticinensis contulit Academia. Domum reversus, ab annorum 12. peregrinatione, ac postea Anno Dom. 1581, ætatis suæ 38. Lugdunam Batavorum accersitus, ibidem summo cum honore famæque celebritate, nec minori tum in docendo, tum in scribendo venustate, Medicinam annos ipsos 20. explanavit, scripsitque utilissimos in re Medicâ Tractatus. Vivere desit Anno 1601. ætatis 58. die 11. Augusti. Leida in Templo primario conditus. Valer. Andreas.

Elaboravit Commentaria in varios libros Hippocratis: item, Responsum ad Supremam Curiam Hollandiæ quò ostendit, Nullum esse ad aquæ innatationem Lamiarum indicium, &c.

In pueritia tardissimi fuit ingenii, adeò ut ante Annum undecimum vix elementa prima tenuerit, & ante decimum quintum vix Grammaticam perceperit. Postea summo impetu studia apprehendit, diebus noctes adjungens. Acad. Lugd. Batav. edit. Lugd. Bat. anno 1613.

Cùm primùm in luculentum hunc Auctorem incidi, ita me affecit, ut non tantùm mihi comparandum, sed & attentè perlegendum esse judicarem: Quod ut feci, incredibile est quantam voluptatem atque utilitatem ex eo perceperim. Atque hæc causa est, cur libros ejus amem, & præstantiam eorum expertus aliis commendem. Audebò etiam obligare fidem meam, studiose Lector, promitto ac spondeo vobis, qui rerum Medicarum studio tenemini, hæc Scripta ea esse, quæ Medicum solertem dabunt. Magno enim judicio hoc opus est elucubratum à summo viro. Quippe qui per triginta annos Medicâ exercitatione corroboratus fuerit in Italiâ, Galliâ, Brabantia, Provinciâ Ultrajectinâ, & Hollandiâ, in quâ per annos viginti quantâ cum celebritate Medicinam fecerit, Europa novit. Quare libri hi omni commendatione dignissimi. Zach. Sylvius in Præfat. ad Lector. Ioan. Heurn. Meth. ad Praxin præfixâ.

In Aphorismorum ambagibus extricandis plures cæcutiunt, si habueris otium Musam consule, sin minùs, Laconicum lege Paraphrastem Heurnium, nervosum Medicum & doctum. Zacut. Lusitan. Introit. ad Praxin, Præcept. 15.

Aphorismi Hippocratis diligenter versandi sunt cum Commentariis Galeni & Hollerii, aut Vallesii Heurnii etiam accurati sunt, sed pro Tironibus paulò difficiliore. Albert. Kyper. Med. ritè discendi Method. p. 297.

Heurnius Medicus mihi in omni hoc morbo fidus, peritus, & (quæ laus ei propria) cautus. Lips. Cent. 1. Miscell. Epist. 90.

Primus in Academiâ Leidensi propriâ manu Anatomiam administravit, efflagitantibus id studiosis cùm insolens hoc exercitium Patria eo tempore esset. Melch. Adam. in Vit. Heurn.

Hunc

Hunc (*Joannem Heurnium*) *Pedarium Iulii Alexandrini Senatorem* non sine causâ vocavimus suprâ: deprehendimus enim, non pauca eum, ubi *Medicinae* studiosis modum discendi præscribit, tacitè mutuatum esse *Julio*. Quanquam autem ita sibi cavet, ut *sensus* ejus potius, eosque variè disiectos, inque compendium contractos, quàm verba lectori suo appendat: est tamen, ubi *ungues Aquilini* promicent. *Thomas. de Plag. sect. 461.*

Extant Opera ejus omnia, tam ad Theoriam, quàm ad Praxin Medicam spectantia, ab *Ottone Heurnio F.* in duos Tomos distributa ac edita, *Lugduni Batavorum*, apud *Raphelengium*, 1609 in 4°. *Lugd.* apud *Ioh. Ant. Huguetan & Marc. Ant. Ravand.* 1658. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Dan. Heinsio*:

*Hic ille Heurniades, cui se tot maxima debent
Nomina, cui debet se Medicina, jacet.
Naturæ potius quàm morbi crimine raptus,
Quam toties aliis sustulit artis ope:
Ne tumulto quid desit, adest fidissima conjux,
Et vitæ comitem, nunc quoque mortis habet.
Sic olim conjuncta Thoro, nunc juncta sepulchro
Continuat pactam, nondum aliena fidem.*

HIERONYMUS MERCURIALIS.

Clar. An. D.
MDLXXX.

Natus est *Forolivii* in *Italiâ* A. C. 1530. Patre *Johanne Mercuriali*: nactus *Patavii* Philosophiæ & Medicinæ Doctoris titulo, in patriâ tantâ cum famâ Medicinam exercuit, ut *Mercurii* filius salutaretur: hincque 1569. à *Senatu Veneto Patavium* vocatus, principem Medicinæ practicæ interpretandæ locum ibi obtinuit: & 1583. ab Imperatore *Maximiliano II.* inde *Viennam* accersitus, magnis præmiis, 300. nempe ducatis, torque aureo, totidem ducatorum pretii, duobus equis generosis, nec non Comitibus & Equitibus aurati dignitate, quòd feliciter Imperatorem pristinæ restituerit sanitati, honoratus est. A. C. 1587. *Bononiam* secessit, ibique per aliquot annos Professore egit, conductus annuo stipendio 1200. ducatorum. Abhinc tandem an. 1599. contulit se *Pisas*: ubi initio 1200. & annis consequentibus 2000. aureorum impetrato annuo salario, Medicinam similiter publicè docuit. Obiit *Forolivii*, in Patria, in quam animi relaxandi gratiâ divertit, calculi dolore per 30. dies victus 1606. ætatis sue 76. *Vander Linden* de Script. Med.

Scriptit varias Lectiones---- De Arte Gymnasticâ---- De Morbis Muliebris Prælectiones---- De Morbis Cutaneis. Multaque alia ad rem Medicinam spectantia.

Hieronymus Mercurialis Foro-Livii in *Umbriâ* natus ann. 1530. antiquâ utrinque

que familiâ, nec modicis opibus; *Patavii* cum tyrocinium in Philosophiâ & Medicinâ studiis feliciter fecisset, à civibus suis admodum juvenis ad *Pium IV.* legatus missus est, & ex eâ occasione in familiam *Alexandri Farnesii* Cardinalis literarum fautoris eximii concessit, in quâ totum septennium mansit, in illoque otio primum ingenii sui fœtum dedit *Gymnasticam*. Inde *Patavium* ad Medicam professionem vocatus, jam famâ ejus inclarescente, à *Maximiliano Cæsare*, cum gravissimo morbo laboraret, in aulam evocatus est, à quo per sanato multa honorifica munera accepit, & *Patavium* sub ann. 73. repetiit. Ibi 18. annos Medicinam fecit & docuit. *Bononiâ* postea aucto stipendio per quinquennium, & postremo *Pisis* 14. annis ad circ. usque aureos honorario excurrente idem munus exercuit, & cum frustra à multis Principibus evocatus esset, otium literarium vitæ aulicæ semper prætulit, tandem ingravescente ætate, patriam repetiit, ubi qui semper valetudine prosperâ usus fuerat, calculi morbo per xxx. dies acerbè vexatus, vitam de Rep. optimè meritam cum morte commutavit v. Eid. Novembr. ad *D. Mercurialis* in odeo à se magnificentissimè exstructo sepultus, quo & paulo ante v. Kal. Decembr. *D. Mercurialis* reliquias transferri curaverat. Fuit egregia corporis formâ, & sanctissimis suavissimisque moribus, adhuc doctrinâ præstanti, quod multa ejus scripta testantur, à discipulis ferè publicata, ut si quid in iis peccatum esset, ea citra famæ & existimationis jacturam emendandi summa prudentia ac modestia libertatem sibi servaret. Quædam & in *Hippocratem* non omnino edita, & in *Aristotelis* problemata reliquit. *Thuan.* ad ann. 1604.

Quænam tanta est vis ingenii, quod tantum Orationis flumen, quæ tanta dicendi facultas & copia, quæ *Hieronymi Mercurialis Foroliviensis* Medici ac Philosophi laudibus ex æquo respondeat? Illud enim unicum ætatis nostræ lumen, illud eximium Medicæ facultatis decus, illud maximum acumen ingenii, ad rerum causas investigandas, ad Cœli conversionem ac motum, ad siderum ortus, occasus, aspectus, compositionesque notandas, ad intimam ac reconditam omnium disciplinarum notitiam percipiendam, ritè à naturâ perfectum illud summum eruditionis culmen atque fastigium, quis, non modò laudibus efferre, verum etiam dicendo assequi possit? *Jan. Nic. Erythr.* Pinacoth.

Hieronymus Mercurialis, clarissimus Medicus, imò ævi nostri primarius. *Lips. Epist. Cent. 2. Miscel. Epist. 32.*

Hieronymus Mercurialis, vir probus, candidus, illustri doctrinâ & famâ. *Idem* ibid. Epist. 39.

Hieronymus Mercurialis, Medicus excellentissimus, omniumque disciplinarum genere ornatissimus: *Boissard.* in Icon.

De *Mercuriali* quid quæris? in ore omnium versatur, diligitur, & de singulari ejus virtute & loquuntur omnes, & sentiunt. *Camil. Paleot.* in Epist. ad *Latinium* script. Non. Decem. 1587.

Cum *Mercuriali* frequens est mihi consuetudo. Quid quæris? Convivia, quæ antea averfari solebam, nunc me magnoperè delectant; quoniam per ea commodè illius congressu mihi frui licet. O quanta hominis eruditio, quàm

suavissimi mores ! *Camil. Palaot. Epist. ad Latin. script. prid. Calend. Febr. 1588.*

Hieronimus Mercurialis, magnus ille sine controversiâ *Jatronices*, cui *Medica Ars* ornatum debet selectum illum & peculiarem, quo pristinam dignitatem nunc demum abundè testatur. *Paul. Guald. in Vit. Vincent. Pinelli. vid. Batefi Vitas p. 332.*

Medicinam tam eloquenter quàm eruditè docuit, existimationemque & admirationem Doctorum Virorum innumeris præstantibus scriptis à se compositis sibi demeruit. Sed non minùs virtute quàm eruditione sua illustris fuit. Cum enim non minori sollicitudine perfectam sanitatem in Animo suo stabilire satageret, quàm ægris ad se confugientibus valetudinem restituere, vitam, innocentia & pietate coruscantem egit. Merita ejus singularia non modo magnam celebritatem ei pepererunt, sed etiam opes immensas. Hæredibus enim reliquit centum & viginti millia Scutorum aureorum, postquam vixisset honestissimè & splendidissimè, & insignibus liberalitatibus Amicos affecisset, amplasque eleemosynas pauperibus erogasset. Paulò ante obitum Medicis dixit se geminos intra renes calculos habere, eosque rogavit ut statim ac animam efflasset corpus suum aperiendum curarent. Quo factò, juxta ejus votum, observatum est illum minimè hallucinatum fuisse; In ejus namque renibus duo ampli calculi reperti sunt ponderis octingentarum drachmarum. Postquam ejus concives eum magna pompa sepelivissent, statum ei erigi curaverunt. Verba quædam superbiæ ac vanæ gloriæ fuerunt ei exprobrata; dum enim de doctrina sua loquebatur solitus erat dicere neminem ab opinionibus suis deflectere posse, quin in crassos errores laberetur. Inter omnia ejus opera singularis pretii censetur ejus Tractatus de *Arte Gymnastica* qui dignus est quem legant, non modò Medici, sed & quotquot potioris literaturæ cultores existunt. *Ant. Teissier Elog. Vir. Erudit. Gall.*

Hieronimus Mercurialis Foroliviensis, vir elegantiori doctrinâ planè imbutus, in quo præcipuè omnis generis Scriptorum Medicorum multiplex lectio cum accurato judicio vix potest satis laudari. *Sebast. Scheffer. Introduct. in Art. Med.*

* Ejus liber de *Hominis Generatione*, cum *Expurgationibus* permittitur, in *Ind. Madrit. Edit. ann. 1667.*

Extant de *Arte Gymnasticâ* libri 6. *Amstelodami 1675. in 4º.*

Extant libri 5. de *Morbis Cutaneis*, *Basileæ apud Juntas, 1601. 1625. in 4º.*

Extat *Medica Practica Venetiis 1627. in Fol.*

Extant Consultationes & Responsa Medicinalia Tribus Tomis comprehensa, *Venetiis apud Jac. de Franciscis 1620. 1624. in Fol.*

STEPHANUS VINANDUS PIGHIUS.

Cler. An. D.
MDLXXX.

C *Ampensis, Transisalanus*, laudatissimis avunculi sui *Alberti Pighii* vestigiis constanter institit. Cujus quidem exemplo, *Roma* summos inter doctri-

Strinā viros diu multumque versatus, Urbis, omnisque adeo *Romana* antiquitatis eam est peritiam consecutus, ut ætas nostra paucos æquales tulerit, superiorem certè neminem. Quo factum, ut domum ex *Italiā* reversum, *Ant. Perenotus* Cardinalis *Granvellanus*, acer præstantium ingeniorum æstimator, in familiam adsciverit, & suæ, quam habebat copiosissimam, præfecerit Bibliothecæ. In eam se abdens *Pighius*, ut studiis jam inde à puero totus erat deditus, multa è vetustis calamoque exaratis codicibus eruit. Inde ad Scriptionem conversus, *Valerium Maximum* puriore togâ donavit, & *Carolo Philippo Croyo*, primo *Haurechii* in *Hannoniā* Marchioni, inscripsit: post à *Gulielmo*, *Clivia* & *Julia* Duce, evocatus, *Carolo* ejus filio, *Romam* religionis gratiâ cogitanti, comes, vel potius *Mercurius*, viæque dux additur. Quo ante diem, patrique ac patriæ laboranti nimis citò è vivis erepto, *Vinandus*, etsi mœrore confectus, ut ad posteros saltem peregrinationis istius manaret utilitas, *Herculem Prodicium*, velut boni principis imaginem, evulgavit. Nam ut *Prodicus* Philosophus finxit *Herculem*, cum primùm pubesceret, exisse in solitudinem, atque ibi confidentem diu multumque dubitasse, cum duas cerneret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi melius foret; tandemque vincente ratione, in virtutis viam se fortiter dedisse, altera valere jussâ: sic & *Pighius* noster *Carolus Principem*, ut alterum *Herculem*, graphicè exhibuit, atque unâ *Italiam Universam*, velut in tabellâ ob oculos posuit. Officium porro filio impensum *Gulielmus* parens agnovit, & virum scriptis factisque benè meritum, apud *Coloniā Trajanam* [oppidum hodiè *Sanctense* nuncupant à sanctis Martyribus ex Legione *Thebaâ*, eò loci pro Religione cæsis) *Canonicum* & *Scholarcham* renunciavit. Quo Sacerdotio cohonestatus *Pighius*, sedulò munus suum obiit, & subcisivis horis studia tractans, *Annales* seu *Fastos Romanorum Magistratuum* longè copiosius quàm *Cassiodorus*, *Cuspinianus*, *Sigonius*, aut denique *Onuphrius*, evulgavit. Quorum quidem *Fastorum* bina insuper volumina, quæ moriens collegis suis commendavit, *Andreas Schottus* typis *Plantinianis* edenda curavit: ut alterum indefessi calami & styli *Livium*, *L. Lipsius* meritissimum nuncuparit. Obiit anno 1604. ætatis 84. *Aub. Miræus*.

Rerum est maximè *Romanarum* eam peritiam studio diligentiaque & observatione assiduâ *Fastorum Capitolinorum*, *marmorum*, *numismatum* atque *Inscriptionum* consecutus, ut quos comparem, *Sigonios* atque *Onuphrios* [bone Deus, quales viros!] facile reperiam; quos verò hoc in genere illi antepo- nam (quod præfiscinè dictum volo) inveniam neminem. *Andr. Schott.* in Præfat. quam *Pighii Annal.* Tom. 2. præmisit.

Reapse comperi, aliisque, spero, probabo; nullum aptiorem *Commentarium* ad *M. Tullii* historica, ad *T. Livii* *Annales*, ad *Dionysium Halicarnassensem* ac *Dionem*, ad *L. Florum*, ad Scriptorem de viris Urbis *Romæ* illustribus, omnesque adeo *Romanarum* rerum Scriptores, extra hos *Pighii Annales*, nec sperari, ac ne optari quidem posse. *Idem* ibid.

Tempora eos refellunt, qui *Augustino Eutropium* faciunt juniorem. Ac mirum in isto etiam aberrasse virum *temporum* bene gnarum *Stephanum Pighium*

Campensem in Annalibus Romanis Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 8.

Stephanus Pighius vir de *Valerio*, imò *Annalibus suis Romanis*, de universâ Antiquitate Romanâ præclarè meritis. *Voss. de Construct. c. 25.*

Valerium Maximum Stephanus Pighius nobis dedit peritè & religiosè censum: & illo modestiæ exemplo, quod imitari velim eos, qui hoc *Criticum Stadium* currunt. Et validè valet sanè per eum *Valerius. Lips. l. 2. Elector. c. 11.*

Valerium Maximum, sciolorum stylis penè confectum atque exanimatum, *Stephanus Pighius* in sanitatem, imò vitam, princeps restituit. *Gasp. Sciopp. de Art. Crit. p. 12.*

Extant Annales Magistratum & Provinciarum Senatûs P. Q. R. 3. Tomis, *Ant. 1615. in Fol.*

JOANNES VINCENTIUS PINELLUS.

Chr. An. D.
MDLXXX.

O Riginè *Genuensis, Neapoli* natus, optimè meritam non solùm de *Italia* suâ, sed de toto Orbe *Christiano* animam Deo reddidit anno 1601. cùm ætatis ann. 68. ageret, in cujus laudibus commemorandis, quas alii singularibus libris fusiùs pro merito explicaturi sunt, ne nimius sim, nunc *Tito Pomponio* ipsum comparasse satis habebo, quippe qui *Veneti*, ut ille *Attici*, à serenissima Republicâ, quæ ipsum impensè dilexit, nomen promeritus, & in privatâ vitâ prænobilis familiæ decus servans amicis cuncta humanitatis officia sedulò ac prolixè præstaret, aliosque quamplurimos, quos mutua virtutis opinione in *Gallia, Germania, Hispania*, ac longinquiorebus *Europa* partibus sibi conciliaverat, diligenti literarum mutitatione coleret, ut non solùm iis, qui quotidianò convictu fruebantur, gratissimus, sed etiam aliis passim quamplurimis utilissimus esset. Bibliotheca ejus insignis tot annorum spatio & solerti cura collecta variam fortunam post ejus obitum sortita est, & cum hærede conflictata, quod amplius ex *Paulo Gualdo, Vincentino*, qui ejus vitam certè dignam quæ ab omnibus legatur, descripsit, lector poterit cognoscere. *Thuan. ad ann. 1601.*

Joannes Vincentius Pinellus, doctus & probus supra omnia penè nostrorum temporum exempla. Ætas nostra librorum tum veterum tum recentiorum oppidò ferax, paucos vidit in eo genere literarum quas *humaniores* vocamus, quibus non inscriptum alicubi esset *Pinelli* nomen: & sanè decebat honorificè appellari eum, in cujus *Bibliotheca* viri docti maxima studiorum suorum præsidia collocata intelligebant. *Paul. Guald. in Vita ejus.*

Joannes Vincentius Pinellus, vir planè in omni studiorum genere singularis, ac propter eximiam humanitatem inter omnes maximè memorabilis, qui non solùm pretiosissimum ingentis suæ *Bibliotheca* thesaurum totum explicuit, sed nullum etiam diligentia atque impensæ officium in hoc *Opere* provehendo reliquit. *Car. Sigon. ad Calcem libror. de Regn. Ital.*

De *Pinello*, est enim juvenis, præter antiquam generis nobilitatem, & *Græcis & Latinis* literis impensè eruditus, & cùm liberalium artium ferè omnium cognitionem

cognitionem profiteatur, tum in hâc ipsa de simplicibus Medicamentis scientia, plurimum excellit, inprimisque in expendendis doctissimorum virorum sententiis acri pollet iudicio, quod & tute ipse fatebere, cum illum *intus & in cute* [ut dicitur] *noveris. Barth. Marantha* in Method. cognoscendorum simplic.

Joannes Vincentius Pinellus, immortalis memoriæ vir, atque in omni optimarum artium genere versatissimus, præcipuè verò in rerum abditarum causis, naturæque arcanis perscrutandis, studiosissimus & curiosissimus, cujus optimâ, & suavissimâ consuetudine utinam mihi diutiùs frui licuisset. Sed hanc mihi felicitatem mors invidit, quæ eum rapuit, cum miram hominis eruditionem, morumque suavitatem degustare vix cœpissem. *Horat. Cornachin.* in lib. ejus *de Logic. Prefat.*

Ioannes Vincentius Pinellus, vir maximi quidem nominis, sed majoris tamen, & ingenii, & doctrinæ. *Voss. de Hist. Lat. l. 3. c. 8.*

Illustri Viro *Vincentio Pinello* cum scribes, quæso te, salutem ei à me dicito, ignoto de facie, non de famâ. Amo virum, magnum meritò apud omnes magnos. *Lips. Epist. Miscell. Cent. 2. Epist. 24. ad Carolum Clusium.*

Pinellum ego jure æstimo inter *Italarum* primos. *Lips. Epist. 2. Miscell. Epist. 47.*

O vulnus, quod *Pinelli* morte acceptum est! Abiit æternus ille vir, ipse nominis & famæ securus: sed nos in desiderio, & dolore reliquit, *Musas* in squalore. Quis succrescet, & dolorem nobis demet, *Musis* squalorem? Non doctrinâ, sed opibus quoque opus. *Eryc. Putean.* in Epist. ad *Peireskium*.

Ioannes Vincentius Pinellus, vir quamvis meritò ab omnibus aliqua laude dignus plurimum laudatus ob multas & magnas animi sui dotes, nunquam tamen satis laudatus. *Petr. Victor. l. 26. Var. Lect. c. 16.*

Quamvis *Pinellus* doctrinâ tam insignis foret, plus tamen lectione quàm scriptione delectabatur. Nullum emisit opus. Ut certum tamen perhibeat in *Ambrosiana* Bibliotheca Manuscriptum extare cujus Author *Pinellus*. *Ant. Teissier. Elog. Gall.*

P E T R U S P I T H Æ U S.

G *Allus, Trecensis, Discipulus Turnebi & Cujacii.* Fato functus est Novembr. Clar. An. D. 1. Anno Dom. 1596. ætatis 57. Scripta ejus propemodum infinita. MDLXXX.

Petrus cognomento non tam *Pithæus*, quàm *Pithius*. Ego enim à *Græca* voce *Dea Pithûs* nomen illi esse suspicor. *Papyr. Masson.*

Petrus Pithæus omni liberali eruditione ornatus, & antiquitatis ignoratæ quasi *Pithius* alter, oraculis suis enarrator & illustrator maximus. *Turneb. Adversar. l. 21. c. 28.*

Petrus Pithæus immortale illud *Galliæ* decus, quò viro digniorem omni laude alium ne *Historiæ* quidem continent. *Casaub. Not. in Capitolinum.*

Petrus Pithæus Jurisconsultus raræ cujusdam eruditionis vir, natus ad eruenda *Vetustatis Monumenta*. *Gesner. in Biblioth.*

Vir summâ probitate & eruditione. *Scalig.* de emendat. Temp. l. 6.

Petrus Pithæus, vir præclarè de universâ meritis antiquitate. *Voss.* de Philolog. c. 11. sect. 18.

Petrus Pithæus, vir nostra ætate maximus, sive probitatem morum & veram nec fucatam pietatem, sive ingenium excellens, exactamque & omnium rerum, quas perspectas habuit, (habuit autem plus quàm alius quisquam multis retrò seculis) reconditam cognitionem, & tum in suis tum in alienis cernendis acere & ab omni livore purum judicium spectes. Nemo meliùs unquam unum quempiam *Auctorem* novit, quàm ipse omnes *Antiquos* utriusque linguæ *Scriptores*, quos ad unum legerat, ad vetera contulerat *exemplaria*, & concoxerat. Nemo privata & domestica negotia exactiùs tenuit, quàm ipse *Gallicam externamque Historiam*, origines populorum, descriptiones temporum, successiones familiarum, bella, fœdera, conventiones, vel *exterorum* inter se, vel nobiscum gesta, leges, mores, consuetudines provinciarum, singularumve *Urbium*. Quarum omnium rerum à teneris annis, indefesso labore, sibi perfectam notitiam, tum ex vulgatis libris, tum etiam ex Bibliothecis antiquis, archivis regiis, Senatûs, Rationalium, Urbium, Monasteriorum comparaverat. Instrumentorumque ipsorum atque *Actorum* bonam partem propriâ manu descripserat. In jure autem *Civili Romanorum* ad illud fastigium pervenerat, ut de eo celeberrimoque ejus Præceptore *Jacobo Cujacio* dici jure potuerit: "Hunc discipulo præripuisse, ne primus Jurisconsultus esset, illum Præceptori, ne solus." *Tbuan.* ad Ann. 1596.

Petrus Pithæus in *Ecclesia Romana* Communione natus, educatus, mortuus: in quâ ille sic vixit, ut non modò eruditione & literis, sed & probitate, candore & sapientiâ, cæterisque bonis artibus excelluisse existimatus sit. Ejus in eruendis *antiquitatis* monumentis solertiam, judicium, ac fidem omnes laudant. *Dallæus* lib. de Imagin. p. 509. 512.

Petrus Pithæus, vir immortalitate dignus, Immortalis gratia debetur magno illi *antiquitatis* vindici *Petro Pithæo*, qui *Phædrum libertum Augustalem* non modò liberali manu iterum asseruit, sed etiam vitâ redonavit: utinam verò etiam vulnera ipsius persanare omnia potuisset! *Conrad. Rittersbus.* in Epist. ad *Ioach. Camerar.* præfix. *Phædro* cum Not.

Immortalia, nullisque verborum præconiis adsequenda sunt in rem literariam merita *Petri Pithæi*, quem virum seculo nostro *fati* quodam peculiari favore datum, cum pro copia laudata sit omnis *posteritas*, volenti nos animo sæpè in ejus laudes divertimus. *Casp. Barth.* Adv. l. 30. c. 10.

Anno 1560. ac deinceps, magnum apud omnes eruditos nomen fuit *Petri Pithæi* Jurisconsulti, viri optimè de *Rep. literaria* meriti, præsertim *Scriptoribus antiquis*. *Voss.* de scient. Mathem. p. 416.

Petrus Pithæus, vir omnium prædicatione major: cujus obitu nupero quantam *Resp.* jacturam fecerit, mecum lugere, quàm multis commemorare malo. *Sciop.* l. 5. Suspect. Lect. epist. 26.

Extincta est illa seculi nostri lux; periit illud *Gallia* nostræ decus propè unicum;
ô tristem

ô tristem & fortean fatalem nostris *Musis* casum! nam ubi hodie *Petri Pithæi* sunt? Post amissum Magnum *Cujacium* ille fuit cum aliis oppidè paucis, qui dignitatem literarum in hoc regno tueretur. Eo extincto, ne brevi concidat Resp. literaria metus est. *Casaub.* epist. 126. ad *Iac. Gillotum*.

Scaliger ait omnia opera Domini *Pithon* bona esse, sed illi palmam ascribere videtur quod inscribitur *Adversaria Subseciva* seu *Synopses*; deinde verò *Annalibus Francorum* in folio & in octavo. Dicit tamen illum quandoque de *Antiquitate* perperam judicare, quoniam sæpe ea rationi præferebat, quæ in veteribus exemplaribus legebat, quamvis illa contrarium ei suggessisset: Cateroquin autem neminem illo meliùs scire Historiam, Consuetudines, Leges, Antiquitates variarum Rerumpublicarum quarumlibet Regionum. *Scaligerana* 2. Gall.

Apud hunc (*Petrum Pithæum*) de priscis *Gallorum* Philosophis ea lego, quæ totidem propè apicibus & apud *Gilbertum Cognatum*, neutro interim alterius mentionem faciente. Uter alterum vel anticipaverit scribendo, vel describendo sit secutus, juxta cum ignaris scio, *Thomas.* de Plag. num. 520.

Eruditus erat supra vulgus: tantam in professione sua gloriam adeptus est, ut frequenter ex Regionibus extraneis ad ipsum mitterentur lites ut judicium, à quo non liceret provocare, de iis ferret. Tam feliciter ipsi succedebant litium compositiones ut *Arbitri Sapientis* nomen inde meruerit. Erat præterea æquè modestus atque doctus, omniumque benevolentiam incomparabili lenitate sibi conciliabat, & ardenti affectu quo cupiebat omnia præclara ingenia omnesque honestos homines sibi contemporaneos officiis suis sibi demereri. Usque adeo ab omni avaritia erat alienus & in egenos munificus, ut pauperibus erogaret quicquid diebus festis & Dominicis lucrabatur. Protestantium religionem professus est usque ad *Parisinam* Lanienam; sed metus mortis illum tunc adegit ad illius doctrinæ abnegationem & ad Romanæ Ecclesiæ communionem adeundam, ut asseverat *Josephus Scaliger*. Alii scripserunt quòd *Petrus Pithon* triennio ante annum 1572. Religionem pristinam deseruerit. *Ant. Teissier* Elog. Vir. Erud. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc sibi vivus *Epitaphium* composuit:

Pithæus hic jaceo, mecum & charissima conjux;

Sic compar vita, compare morte fruor.

Improbe, quid rides? casti sacra nescis amoris:

Nil non, vel cineres, hæc comite esse juvat.

JOSEPHUS

JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER.

Hoc ejus Symbolum :

F U I M U S T R O E S.

Clar. An. D.
MDLXXX.

Iulii *Casaris Scaligeri* filius, *Gallus*, *Aginni Nitiobrigum* natus est, die 4. Augusti, Anno Dom. 1540. Obiit anno 1609. Mense Januarii. *Scriptis varia.*

Daniel Heinsius abyssum eruditionis, scientiarum mare, solem doctorum, divini *Patris* divinam *sobolem*, genus Deorum, perpetuum literarum dictatorem, maximum naturæ opus, & miraculum, ac extremum ejus conatum appellabat.

Is Juvenis quantâ sit eruditione & judicio, quâque in *vetustis Scriptis* conferendis industriâ, & abstrusa sensibus eruendis acumine, monumenta ab eo edita testantur. *Georg. Buchanan.* in Hist. Scot. 1668. p. 77.

Senatûs *Critici* princeps, *Josephus Scaliger.* *Voss.* Institut. Orator. l. 4. p. 159.

Præclarè admodum, si quisquam alius, de literarum studiis meritis. *Voss. lib. 1.* Idolol. c. 28.

Julius Scaliger vir incomparabilis, nisi *Josephum* genuisset. *Casaub.* de 4. ling. pag. 57.

Nihil est quod discere quisquam vellet, quod ille docere non posset: nihil legerat, (quid autem ille non legerat?) quod non statim meminisset: nihil tam obscurum aut abditum in ullo veteri *Scriptore Græco*, *Latino*, vel *Hebræo*, de quo interrogatus non statim responderet: Historias omnium populorum, omnium ætatum, successiones Imperiorum, res *Ecclesiæ* veteris in numero habebat. Animalium, Plantarum, Metallorum, omniumque rerum naturalium proprietates, differentias, & appellationes, quæ veteres, quæ recentes, tenebat accuratè. Locorum situs, Provinciarum fines, & varias pro temporibus illarum divisiones, ad unguem callebat. Nullam disciplinarum scientiarumve graviorum reliquerat intactam. Linguas tam multas tam exactè sciebat, ut vel si hoc unum per totum vitæ spatium egisset, digna res miraculo potuerit videri. Omitto *Mathematica* ipsius studia, & nobilissimam *Temporum* disciplinam; quâ in parte, ut non assecutus sit semper, quod quærebat; ea certè præstitit, quæ justam admirationem doctis æstimatoribus non possint non exprimere. *Is. Casaub.* ad *Thuan. Lut.* 3. Kal. Quintil. 1610.

Ex *Julii Casaris Scaligeri* liberis, ultimus hodie superat *Josephus Justus Scaliger*, qui secundum Patrem nunc inter literatos & in re literariâ principem sine controversiâ locum tenet, verè eruditorum *Phœbus*, ut politissimi ingenii vir eum indigitavit. De hoc ut plura dicam, nec pudor ejus patitur, nec per ingentia ipsius erga me merita licet; quanquam minimè vereor, ne propterea minus vera de eo prædicare videar; cum quidquid dixero opinione omnium verò minus sit.

Sed

Sed potius est ut tanti viri nomen per transennam appellasse contenti, cultum quo divinum ejus ingenium cum rarâ morum probitate conjunctum pro jure amicitiae, quæ mihi cum illo intercedit, prosequimur, venerabili silentio, ut in sacris fieri amat, obfignemus. *Thuan.* ad ann. 1558.

Dii Boni! quàm multa ille nova, quàm multa vetera, non lecta, non visa, non audita aliis depromit! Dæmonium hominis. *Lisp. epist. Quæst. l. 3. epist. 20.*

Ille unus est, quem miramur, quem æmulamur, imò, ne mentiar, cui invidemus. Felicem *Galliam* hoc sole cujus claritas non ad eos solum qui *nunc* sunt, sed ad *posteror* diffundetur, quamdiu quidem erit in Terris nomen literarum. *Idem Cent. 1. Epist. 21.*

Literarum omnium *Dictator* perpetuus, & per omnia *Diis* magis quàm *Homini*bus comparandus, *Josephus Scaliger. Gasp. Sciopp. præfat. de Art. Crit.*

Ejus *Scripta aurea*, tanquam *ancylia*, cælo delapsa, cum honore & religione quadam omnes eruditi tractare solent. *Idem de Art. Crit. p. 10.*

Fuit ille vir, quod etiam omnes invidi fateantur, inviti, ætatis suæ doctissimus, cui nec sequentes omnes parem ferent aut videbunt, ut nec tulerunt priores. *Cl. Salmas. ad Joan. Beverovicium, Leyde Non. Decemb. 1632.*

Vir tantus, cujus nomen nunquam mihi occurrit, quin illud venerer. *Herald. Animadvers. in Salmas. l. 2. c. 19.*

Scaligerana Manuscripta, curiosus admodum est liber, sed aliquantum periculosus. Trigesimus est annus ex quo illum exscribendum curavi ex Autographo, quod mihi commodarunt Domini *du Puy* qui intimi Amici mihi fuerunt & honesti viri. En qua ratione compositus fuerit: Juvenis quidam nondum vigesimum ætatis annum assecutus, nomine *Johannes de Vassan Campanus Hugonottus* qui *Geneva* studuerat, literas commendatitias à magno *Casaubono* Parisiis accepit ad *Josephum Scaligerum* & in *Hollandiam* concessit. *Johannes* ille de *Vassan* nepos erat *Dominorum Pithou Scaligeri* amicissimorum, quem singulis hebdomadibus viri Docti conveniebant. *Johannes* de *Vassan* attentè audiebat & scriptis mandabat quæcunque dicebat *Scaliger*. Hunc ortum habuit liber ille qui hodie in Regia Bibliotheca extat. *Johannes* de *Vassan* è sua peregrinatione rediit *Minister* factus est, deinde procurante *Cardinali Perronio* & amplæ pensionis annuæ illectamento, Catholicam Religionem amplexus est. Sed pensione postea non procedente, *Fuliensis Monachus* factus est, & antequam in Abbatiam illam se reciperet, Domino *du Puy* hoc Manuscriptum dono dedit. *Guido Patin Epist. 154. Gall.*

Non minor Parente filius *Josephus Scaliger*, cujus & extant *Epistola*. Ejus Viri maxima sunt in rem literariam merita, qui velut Pater quidam literarum per universam *Europam* salutandus est. Ex ejus ludo prodierunt, quos *Batavia* habuit, Viri Illustres. Ejus *Epistola* eruditione omnigenâ plenissimæ sunt; præter dictionem enim tersam & argutam proponuntur illic *Philologica*, *Medica*, *Mathematica*, *Chronologica*, & quæ ad Orientalem literaturam pertinent; judicium multa de viris doctis, de libris, quæ legere, quæ excerpere debent harum rerum

curiosi. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 288.*

In *Criticis* omnium rectè æstimantium iudicio princeps sine controversiâ, sine æmulo ac rivali dominatur. *Band. orat. in obit. Scalig.*

Quales olim fuere *Reuchlini, Merceri, Vatabli, Pagnini*, &c. & non ita pridem magnus ille *Scaliger*, quem ultimum in scenam produco, quòd tanquam *Aquila in nubibus* & orbis *literati* Imperator, ac eruditionis princeps, reliquis palmam præripere & apicem summæ laudis obtinere videatur, ita in *Hebrais* non ad stuporem, sed ad miraculum doctus. *Jac. Cruc. ad Lud. de Dien, Delphis 8. Kal. Sext. 1631.*

Inter eos qui linguæ *Hebraicæ* studio summoperè delectati sunt; fuit *Ios. Scaliger* singulare *Leydensis Academiæ* haud ita pridem decus, qui quantum ejus cognitione & sibi & aliis profuerit, immortalitate dignissimo ejus Opere de *emendatione temporum*, ut de aliis taceam, abundè testatur. *Thom. Erpenius Orat. de Ling. Heb. & Arab.*

Cùm illustrissimum *Belgii* lumen & *Heros* incomparabilis *Ios. Scaliger* (ò quæ profusissimæ lachrymæ tantum literarum decus, tantam prudentiæ affluentiam, morte in uno illo extinctam satis dignè unquam deslere possunt) ad hanc *Hebraismi* restorationem me pro illustri sua humanitate cohortatus sit, debui tanti *Herois* iudicium magnificere. *Buxtorf. Pater ad Holland. Ord. in Thes. Gram. Ling. S. 1609.*

Incomparabilis *Scaliger*, invidorum scopulus, eruditorum scopus, ad cujus literariam qui proximè accesserit gloriam, ille cæterorum sit eruditione Princeps. *C. Barth. in Claud. p. 77.*

Cujus incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales, prius defessi sunt homines laudando [*usurpabo illud Salustii ad Casarem*] quàm ipse gloriâ digna faciundo. *Ioh. Wouwerius in Petron. p. 375.*

Eo fuit ingenio, ut fucum sibi fieri à quocunque tandem vetustissimo Veteratore & mangone non facilè pateretur. *Rupert. cap. 2. Observat. ad Besold. hist.*

Decus æternum ævi sui: Vir aut heros potius, & quidem Heroe magno factus, in tantum laudandus, in quantum virtus & meliores literæ possunt intelligi: quarum ille *δαίμωνιος ἀνὴρ*, magnitudinem, amplitudinem, majestatem, denique pænè solus quum animo viderit, ingenio fuerit complexus, divinâ & sine exemplo felici industriâ, per totum vitæ curriculum benè de iis mereri nunquam cessavit. *Isaac. Casaub. in Anea Tactica pag. 91. ubi ejus obitum deplorat.*

Eusebium Scaligeri legi, & ita sum admiratus, ut nihil simile putem me legisse. *Is. Casaub. ad Joan. Vassanum epist. 811.*

Sanè unicus libellus contra *Serarium* tantâ doctrinæ reconditæ copiâ est refertus, ut omnes inimici *Scaligeri*, si in unum conveniant, & capita conferant, parem librum nunquam sint daturi. *Idem Lit. ad Thuan.*

Author *Novellarum Reipublicæ literariæ* Junii 1684. arrepta occasione ab erroribus quos in *Scaligeri Catullo* observavit Dom. *Vossius* junior, ait illum nimis excelsi esse ingenii nimisque eruditum quàm ut bonum *Commentarium* elaborare posset. Nam ex ingenii acumine apud Authores quos commentabatur plus
artis

artis & genii deprehendebat quam reverà sis inesset, & profunda ejus literatura in causa erat, cur mille relationes videret inter *Authoris* quem legebat sententias & aliquod Antiquitatis reconditissimæ caput. Adeo ut sibi persuaderet Authorem suum ad ejusmodi Antiquitatis caput alluisse, & hoc fundamento supposito locum aliquem emendabat. Fieri etiam potest ut cupido elucidandi Mysterium aliquod eruditionis cæteris *Criticis* ignotum, ipsum impelleret ad supponendum quod id hoc vel illo *Authoris* loco lateret. Ut ut sit *Commentaria* ab eo profecta conjecturis audacibus, ingeniosis & eruditissimis scatent: sed parum verosimile est quòd *Authores* de iis omnibus quæ ipsis affingit cogitaverint. p. 532. 533. Gall.

Iosephus Scaliger, ut aliis in *Republ. Literaria* meritis clarus, ita non inficiandi nominis Poeta fuit-----Equidem nubilus est in *Cassandra*, nubilus in *Orpheo*, sed studio id factum, ut tenebricosa *Opera Græca* ostenderet reddi posse *Latina* etiam caligine, in quâ tamen multum antiquæ lucis, si quis intentius speculetur. *Borrich. de Poet.* p. 118. 119.

Jes. Rapinus testatur nec *Julium*, nec *Iosephum Scaligerum* in poesi felices fuisse, eo quod serò nimis inceperint. Dicit illos non potuisse vincere pertinaciam genii sui qui jam aliorum se converterat; & quamvis filius Patre cultior fuerit, nihil tamen illum in sua *Poesi venustum* habuisse. *Rapin. Animadv. general. in Poetic. Animadv.* 40. p. 123. 124. edit. in 4. Gall.

Derisio & Contradictio ejus essentia partem constituebant. Nisi enim in quibusdam singularis fuisset, in omnibus verò peremptorius, neque *Scaliger* fuisset, neque *Julii* filius. *Petr. Heyl. in sua Cosmographia.* Angl.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

* *Iosephi Scaligeri* liber de *Emendatione Temporum* prohibetur, donec emendetur. Eiusdem Epistolæ, donec corrigantur, non permittuntur. *Index. Rom. impress.* An. 1681.

Hoc ejus Epitaphium.

Æternæ Memoria *Iosephi Justi Scaligeri* Jul. Cæsaris à Burden Fil. Principum Veronensium Nepotis, Viri, qui invicto animo unâ cum Parente Heroe Max. contra fortunam assurgens; ac Ius suum sibi persequens, Imperium Majoribus creditum ingenio excelso, labore indefesso, eruditione inusitata, in *Literaria Republica*, quasi fataliter recuperavit; sed præsertim ejus Modestia, quod fieri sibi vetuit, videm, qui in urbem hanc evocarunt, Curatores Academiae, ac Urbis Coss. Hoc Loco Monumentum P. C. ipse sibi æternum in animis Hominum reliquit. Obiit XXI. Januarii MDCIX.

HENRICUS STEPHANUS.

P *Arifinus*, Filius Roberti, Typographus celebris, eruditione inter primos sui Seculi. Juvenis ex Italia reversus, *Anacreontem* cum notis edidit, & versibus *MDLXXX.* *Latinis* expressit. Πολύγλωττος excellens, *Scripta* in omni literarum genere edidit in lucem, inter alia & *Gallicæ* Linguae cum *Græca* conformitatem, tractatu Regi K k k k k 2 dedicato,

dedicato monstravit. De publico impensè meritis. *Apologia* ejus pro *Heredoto* quibusdam ingrata est. Majoris securitatis causâ *Genevam* se recepit, unde sæpè excursions faciens, anno 1598. septuagenarius ferè, *Lugduni* obiit. *Hofman.*

Henricus tanto patre dignissimus filius. Typographicam non solum postea exercuit, sed multa ad juvandam rem literariam propriâ industriâ contulit; inter alia edito, æmulatione patris, qui linguæ *Latina* penum olim condiderat, *Lingua Græca* copiosissimo & multorum *Principum Gazis* præferendo *Thesauro*. *Thuan.* ad Ann. 1559.

Viri doctissimi, & in cognitione *Sermonis Græci* planè subacti, *Henricus Stephanus* & *Eustathius*. *Tanaquil. Faber.* Epist. l. i. Epist. 18.

Erat in eo viro (*Henrico Stephano*) summa ingenii fecunditas, & sive *Græcè* sive *Latine* scriberet, utriusque linguæ usus & facultas omnium paratissima. *Samarthan.* in Elog.

Henricus Stephanus inter omnes literarum principes ac Heroas, qui superiori sæculo *Hellenismi* studio, *Græcaque* Linguæ cognitione claruerunt, ut in omni *Græcâ* literaturâ meritò primas obtinuit, ita & in *Poesi Græcâ*, & imprimis *Homerica* verè *Φερώνυμος*, *Coronam* adeò aliis omnibus, *laureamque* præripuit. *Duport.* præfat. ad *Metaph. Psalm.*

Henricus Stephanus ex omnium confesso non modò inter cognatos, sed etiam inter omnes *Typographas* qui hætenus claruerunt eruditissimus fuit. Fatendum tamen est *Hebræorum* illo callentiorum fuisse Patrem ejus, & filii impressiones Paternis longè inferiores esse, cum quoad characterum concinnitatem & pulchritudinem, tum quoad accurationem ipsam. Cum enim vellet omnes *Aucthores, Græcos* verò cum primis à se evulgandos, propriis suis manibus correctionis respectu, & ut *Notas* iis adjiceret, pertractari, nimis præcipitanter procedebat, ne bina *Typographii* sui præla quandoque feriarentur: quapropter exemplaria revisere & examinare nullatenus ipsi vacabat. *Judicia* Eruditorum per *Baillet.* Paris. 1685. Gall.

Scripsit de *Linguæ Gallicæ* cum *Græcâ* cognatione *Henricus Stephanus*, author immortalis operis, quod *Thesaurum Linguæ Græcæ* indigitavit. Ut autem erat ille vir in omni literaturâ meliore consummatissimus, *Linguæ* autem *Græcæ* vel ad miraculum peritus, ita hoc opere defunctus est. *Meric. Casaub.* de 4. Ling. p. 192.

Frustra laborant *Gerionius, Henricus Stephanus*, & alii in *Gallicæ* Linguæ ex *Græcâ* repetendâ origine ac utriusque cognatione probandâ, quasi res ita se haberet, cum certissimum sit, & hanc, & *Hispanam*, *Italique* à *Latinâ Romanâque* corruptâ fluxisse. Hinc non mirum si sæpissimè ineptiant in suis *Etymologiis* frigidissimis. *Scaligeran.* i. p. 99.

Importunum istum correctorem *Scaliger* appellat *Henricum Stephanum*, qui omnes quotquot edidit libros, suo arbitrio corripit. *Scaligerana* ibid. p. 69. & 81.

Henricum Stephanum planè *Interpretem* audeas dicere: eximia in reddendis verbis diligentia; summa in exponendis sententiis accuratio; mira in *Character* exprimendo felicitas, insignis ad hæc perspicuitas, pari concinnitudine conjuncta. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Mirificam

Mirificam de se famam admodum juvenis excitavit, cum ex *Italiâ* reversus *Anacreontem* Poetam *Gracum* anno 1554. primus evulgasset. *Acta Erudit.* Kalend. Maii 1684.

Henricus Stephanus Roberti filius, probus Adolefens, ac liberali doctrinâ supra ætatem instructus, *Anacreontis Carmen* mihi dedit inventum à se fortè (ut aiebat) in antiqui libri tegmine. *Petr. Victor. Var. Lect.* l. 20. c. 17.

Dominus *Colomies* refert nobis, *Scaligerum* habuisse *Anacreontem* in quo propria manu notaverat, quod *Henricus Stephanus* versionis *Odarum* hujus Poetæ non fuerit, author, sed *Ioh. Doratus. Paul. Colomies. Opusc.* p. 109. Gall.

Henricus Stephanus edidit emendationes *Lud. Carrionis* in *Agellium* tanquam suas. *Phil. Carol. Animadvers. in Agell.* l. 1. c. 6. Animad. 3.

Nihil laborum unquam pejus cessit *Henrico Stephano*, quàm scripta pro *Herodoto Apologia*. Isto quippe libro cum gravissimè in sacrum *Cucullatorum* ordinem peccasse judicaretur, ignibus fuisset expiandus, nisi imminenti periculo se subduxisset. *Stephano* itaque fugâ sibi consulente, & in nivosis *Arvernæ* montibus latitante, cremata à tortore, effigies pro ipso pœnas luit. Unde jocabatur sæpè, ut erat ingenio cavillator: "Nunquam se magis riguisse, quàm cum *Paris* ustularetur. *Tollins de Infelicitat. Literat.* p. 87:

Henricus Stephanus Gallicè, si coævorum quisquam, benè scribebat, ut illud comprobavit Dissertatione de vita *Catharina Medica*, quæ peritum artis Magistrum sapit, juxta sententiam novi Translatoris *Fratri Pauli*. Linguam patriam tam eleganter loquebatur, ut *Henricus III.* ipsi mandaverit Dissertationem de *Gallica lingua præcellentia* conscribere. *Novellæ Gallicæ Reip. literariæ Martii* 1684. p. 92. 93.

Henricus Stephanus non minus inordinatum in moribus, quàm eruditum in scriptis suis se præbebat. Morosus & rusticanus erat, & cum propriam filiam, tum generum suum doctum *Casaubonum* averfabatur. Librum contexuit de *Latinitate Lipsiana* ubi de bello adversus *Turcas* unicè loquitur, quod ita ridiculum fuit existimatum, ut quidam. festivè huic inscriptioni duo vocabula attexuerint. De *Latinitate Lipsiana* adversus *Turcam. Ant. Teissier. Elog. Gall.*

* *Henricus Stephanus* inter *Hæreticos* primæ Classis locum habet in *Indice Tridentino*.

Carmina ejus habentur *Tom. 3. Delit. Gall.* p. 837.

Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRIDERICUS SYLBURGIUS.

Germanus, natus est *Wetteræ*. Obiit *Heidelbergæ* anno Dom. 1596. ætatis 60. *Clar. An. D.* Erat in *Gracâ* literaturâ insigniter versatus. *Græcos* Scriptores complures *MDLXXX.* emendavit, & quàm castigatissimè edidit, *Herodotum* puta, *Clementem Alexandrinum*, *Dionem Cassium. Justinum Martiorem*, *Theodoretum*, &c. *Etymologicon Gracum* magnum à mendis repurgavit, & perpetuis notis illustravit. *Henricum Stephanum* in concinnando *Gracæ* Linguae *Thesauro* egregiè adjuvit. Ob

hanc operam & alia merita à *Marpurgensi* Academia annuum ei stipendium, de Principum *Hassiae* sententiâ, constitutum est. *Konig.* in Biblioth.

Vir optimus, doctissimus, & de bonis literis benè meritis--Fuit verè vir eximius, humilis, industriæ incredibilis, candidus & apertus. In *Editionibus* ipse ingenuè professus semper est, quorum operâ ac laboribus sit usus, additis etiam nominibus ad quorumcunque Symbolas: ut sua cuique constaret gratia. *Henricum Stephanum* egregiè juvit in comportando *Thesaurò* Linguae *Græcæ*, adeo ut potissima pars ejus labore constet. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Fridericus Sylburgius quàm plurima veterum, præsertim *Græcorum*, Scripta partim jam edita, denuo recognita, ac variis lectionibus, Notis, Indicibusque illustravit; partim primùm ipse summâ curâ adhibitâ publicavit: eoque nomine magnam ab omnibus, qui rei literariæ consultum cupiunt, & à posteritate non ingrati inivit gratiam; eoque majorem meruit laudem, quòd intam laudabili publicæ utilitatis promovendæ studio assiduus propriam gloriam contemnere visus est. *Thuan.* ad an. 1596.

Fridericus Sylburgius vir *Græcè* doctissimus. *Meibom.* *Mecænas.* c. 26.

Vir eruditionis ac industriæ singularis. *Quensted.*

Sylburgii Grammaticam *Græcam* magni æstimat *Vossius* præfat. in *Clenardi* Gram. *Græc.*

Friderico Sylburgio, Veterano, quanti auctores, quâ *Græci* quâ *Latini*, quâ *Sacri*, quâ *Seculares*, vitam sanitatemque debent! De cujus viri incredibili & indefessâ diligentia industriâque satis ex merito dici non potest. Vivet ille, quamvis *Heidelbergæ* superiore anno mortuus, vivet perpetuò, in suo *Aristotele*, in *Dionysio Halicarnasseo* in voluminibus *Historicis*, in *Clemente Alexandrino*, in *Justino Martyre*, in *Theodoreto*, in aliis. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 17. 18.

Sylburgius obiit; ô factum male! ô gravem Reipublicæ literariæ jacturam! En quo spes mortalium redeant: Nam paucis ante diebus per *Commelinum* mihi significatum erat de multis ipsius cœptis & inchoatis laboribus. Habent *Græcarum* literarum amantes quod doleant. *Casaub.* Epist. 48. ad *Iac. Bongarsium*.

Sylburgius *Thesaurò* *Græco* *Henrici Stephani* operam commodavit. *Sylburgii* & *Commelini* editiones sollicitè exquiruntur. *Scalig.* 2. Gall.

Fridericus Sylburgius inter doctissimos seculi viros censebatur quoad *Græcam* linguam & reliquas humaniores literas. Grammatica ejus *Græca* in magno pretio habetur, & *Rami*, cujus Sæctator erat, methodum in illa servavit. *Judicia Eruditor.* Paris. 1585. per *Bailletum.* Gall.

* *Friderici Syburgii* Opera, si expurgentur, permittuntur. *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

F R A N C I S C U S T O L E T U S.

N Atione *Hispanus*, patriâ *Cordubensis*, humili loco natus est Anno 1532. Obiit anno 1596. Primus omnium ex Societate *Iesu* in Collegium *Cardinalium* cooptatus est.

lar. A.D.
MDLXXX.

Primus memorabitur *Franciscus Toletus* *Cordubæ* utriusque *Senecæ* cunis re-

bilissimâ *Bætica* civitate, cæterum humili loco natus; qui animi virtutibus & sedulâ institutione quod ipsi à natalibus deerat, supplevit. *Salmantica* brevi nomen adeptus magnum, ita ut Philosophiæ professor prima adolescentia fuerit, quod non nisi jam ætate provectâ alii consequuntur. Postea pietatis studiis cum se totum devovisset, *Jesuitico* sodalizio, quod illo tempore passim in *Hispaniâ* & præcipuè *Salmantica* florebat, nomen dedit, & *Romam* evocatus gymnasio cum aliquot annis præfuisset, à Sacris concionibus *Pio V.* post *Benedictum Palmium* & *Alfonsum Salmeronem* fuit, & magnis negotiis pertractandis *Jo. Francisco Comendano* Cardinali in *Germaniam* ad *Maximilianum Cæsarem*, & *Sigismundum Augustum Polonia* Regem, ut de Sacro fœdere contra *Turcas* icendo ageret, legato comes additus non minorem prudentiæ, quàm antea eruditionis ac pietatis laudem meruit. Dein sub *Gregorio XIII.* magnis negotiis disceptandis adhibitus fuit, & sub *Sixto V.* Bibliis recognoscendis operam navavit, ac tandem à *Clemente VIII.* primus ex eâ *Societate*, in Collegium Cardinalium cooptatus est. Ante triennium in negotio de Regis cum *Sanctâ sede* reconciliatione admodum promptam & egregiam navavit operam, ac tandem hoc anno 1596. 18. Kal. Oct. in palatio *Vaticano* placidè ad Deum migravit 74. annum supergressus, & ad *S. Mariæ* majoris marmoreo tumulo à Basilicæ illius sodalibus, quibus pecuniam ad pios usus legaverat, honorificè conditus est. Scripsit multa, quorum præcipua sunt, quæ in *Aristotelem*, deinde in *Ioannem*, *Lucam*, & Epistolam ad *Romanos* edita sunt. Conciones ab eo habitæ & scriptis postea mandatæ nondum lucem viderunt. *Thuan.* ad Ann. 1596.

Vir fuit doctissimus, & cum aliis, tum verò Philosophicis ac Theologicis literis ornatissimus. *Salmanticam* à primis annis cupiditate literarum profectus, *Dominicum Sotum* habuit inter cæteros Doctorem, qui *Toletum* propter ingenii excellentiam, *Prodigium* appellare consueverat. A *Pio V.* Pont. Max. anno salutis 1569. accersitus est, ut in sacro Palatio *Concionatoris* munus obiret; Quod tantâ cum laude præstitit, ut per totos 24. annos apud *Pium* ipsum *V. Gregorium XIII. Sixtum V.* reliquosque succedentes *Pontifices*, maximo Cardinalium, Prælatorum, Oratorum, & Clarissimorum Virorum concursu verba fecerit, & Auditorum animos in admirationem adduxerit; non tam verborum elegantiam, quàm sententiarum gravitate, reconditæ doctrinæ excellentiâ, Ordinis dispositione, ingenii perspicuitate ac magnitudine. *Phil. Alegambe* de Scriptor. *Soc. Jes.*

Martinus Navarrus eum vocat, excellentem Sacræ Paginæ Doctorem, & acerrimum Gymnastam, Ecclesiasten cum primis urbis & orbis suspiciendum, *Societatis Iesu* ornamentum.

Andreas Eudæmon Iohannes, ejus eruditionem, ingenium, solertiam, ait, orbem terrarum semper miraturum.

Andreas Victorellus hæc de *Tolet* inter multa alia scribit. 'Revereor Cardinalis *Toleti* nomen, admiror in Divinâ, humanaque Philosophia, atque in *Sacrarum Literarum* libris explicandis præstantissimum viri ingenium, præstantissimam eruditionem. Admiror aureum, sacrumque, quale Veterum Sanctorum Patrum, in concionibus eloquentiæ flumen; singularem in rebus agendis prudentiam,

dentiam, incorruptissimos benè institutæ vitæ mores *Cardinalis* optimè de *Catholicâ Fide & Religione* meriti.

Ferdinandus Ughellus eum appellat, virum ad *Christiane Reip.* beneficium natum, propter religiosissimæ vitæ exemplum, prudentiam, summamque doctrinam longiori vitâ dignum.

Eorum, qui de rebus divinis, & ad æternam salutem pertinentibus, ad summos Pont. & amplissimum purpuratorum patrum confessum verba fecere, *Francisco Toletus Hispano*, è Soc. Jesu, omnium præstantium judicio virorum concessu, palma tribuitur. Nemo enim inventus est adhuc eo theatro dignior; nemo, qui aptius ad eorum, quibuscum illi res erat, personas loqueretur; nemo, qui illi prudentiâ, doctrinâ eloquentiâque antestaret, non hâc elegantulâ, & in morem mulieris comptâ, ad aucupium aurium, imperitorum præsertim accommodatâ, sed illâ forti, ac virili. *Ian. Nic. Erythraeus* in Pinacoth.

Franciscus Toletus, vir cæteris honestior, & dignitate præcipuus, ac præcellens doctrinâ, omnique inter *Jesuitas* exceptione major. *Molineus* de Monarch. Tempor. Pont. Rom. c. 4.

Multa *Toletus* scripta edidit, multos in *Sacras Literas* eximios *Commentarios* conscripsit, in quibus nullum, quod sciam, Doctrinæ *Hildebrandicæ* vestigium, nisi fortè leviter impressum, apparet. Memini cùm ante annos viginti & quod excurrit, *Toleti* in *Evangelium Ioannis* *Commentarii* ad *Theodori Beza* manus primùm pervenissent; qui tum forte eundem divinum *Evangelistam* in publicis lectionibus exponebat; virum illum, ut erat doctissimus pariter & doctorum candidissimus æstimator, impensè *Toleti* illud opus mihi in privato colloquio laudasse. Et meritò. Nam in ejus *Scriptis*, quæ legi, cum eccellente rerum Philosophicarum & Theologicarum notitiâ par certat modestia; quæ judicio meo tum in alio quovis Scriptore, tum in *Theologo* potissimùm, laus est vel præcipua. Ac licèt non negaverim, *Toletum* in ornando *Romano* Pontifice admodum liberaliter aliquandò agere: Nova tamen portenta Sententiarum, qualia *Bellarminus* è fecundo suo pectore multa promisit, apud illum non invenies. *Is. Casaub.* in Epist. 624. ad *Frontonem Duceum*, p. 725.

Toletus in *Joannem* bene scripsit, nemini obtreçtat. *Scaligerana posterior.*

Extat ejus in *Psalms*. 17. *Commentarius*, Ven. 1602.

Extant in *Psalms*. 31. *Sermones* Col. 1600. Mog. 1604.

Extat in *Luca* cap. 12. pr. *Commentarius*, supplementum in reliqua dederunt *Patres ejusdem Soc.* fol. Romæ 1600. 4°. Paris. 1600. 4°. Venet. 1600. fol. Venet. 1601. fol. Col. 1611. & aliis vicibus.

Extant in *Ioan.* *Commentaria*, fol. Romæ 1588. 1590. Lugd. 1599. Col. 1599. 1611. 4°. Brixia 1604. Lugd. 1615. 4°. Venet. 1589.

Extat in Epist. ad *Romanos* *Comment.* 4°. Mogunt. 1604. 40. Venet. 1602. & Rom. itidem.

Hoc ejus Epitaphium, *Rome* in *S. Maria Majoris*.

D. O. M.

Francisco Toletto Cordubensi *S.R.E. Presbytero Cardinali, summo Theologo, Verbi Dei Pradicatori eximio, in rebus magnis agendis consilio & prudentiâ singulari, qui ob excellentem virtutem & merita præclara Clementis VIII. Pontificis Max. judicio primus in Societatem Jesu amplissimam dignitatem intulit. Vixit annos 73. menses 11. dies 10. Obiit anno 1596. die 14. Septembris Sancta Dei genitrice hærede institutâ, Presbyteris, qui ad ejus altare Missas celebrant, censum perpetuò attribui jussit. Benedictus Justinianus & Petrus Aldrobandinus Cardinales Exécutores Testamentarii Collegæ optimo, Capitulum & Canonici hujus Basilicæ Viro Amplissimo & optime de se merito posuerunt.*

LÆVINVS TORRENTIUS.

Patriâ *Gandavensis*; cùm literarum tyrocinium in pueritiâ *Lovanii* fecisset, *Clar. An. D. MDLXXX.* *Bononiæ Juris Civilis & melioris Antiquitatis cognitionem non vulgarem adeptus est; doctissimorum virorum, qui tunc in Italiâ florebant, Patavii, Romæ, Venetiis consuetudine usus, ingeniumque in pangendis versibus præcipuè exercuit: Domum reversus ab Everardo Marciano Cardinali Leodicensi Episcopo ob singularem eruditionem cum summâ morum probitate conjunctam in familiam ascitus, & honorifico sacerdotio donatus. Demum variis legationibus summâ cum prudentiæ laude defunctus, post Franciscum Sonnum primum Antverpiæ Episcopum, eâ dignitate (post receptam à Parmensi urbem) ornatus est, in eoque munere septuagenario major decessit 6. Kalend. Maias, Anno 1595. Thuan.*

Scripsit Comment. in Horatii Opera---Comment. in Suetonii Cæsares---Pœmata varia---De Bello Turcico.

Vir Sacrâ liberalique doctrinâ ad miraculum usque excultus fuit, ac *Lyrici* carminis post *Horatium*, vel ipsorum *Italorum* judicio, princeps habendus. *Historiam Romanam* mirificè illustravit, & commentarium eruditum in *Suetonii Cæsares* iterum evulgavit. *Horatium* quoque insigni ac copioso Commentario ab ipso illustratum *Andreas Schottus* post mortem edidit. *Ant. Sander. de Gandav. Erud. Clar.*

Lævinus Torrentius vir clarissimus, & de *Suetonio* nuper, olim de universâ antiquitate optimè meritus. *Lips. Elect. l. I. c. II.*

Torrentius vir non in omni re literariâ solùm, sed in *Poesi* (quod mihi quidem eximium est: Qui scio Poetam præstantem neminem fuisse sine parte quadam uberiore divinæ auræ) magnus, vel potius summus. *Lips. ibid. l. 2. c. 17.*

Efferant *Bembos*, *Pontanos*, *Flaminios Itali*, attollant ceteri suos. Nos *Torrentium*, vel ipsorum *Italorum* iudicio, *Lyrici Carminis* post *Horatium* principem laudemus, qui perennis perpetuique *Torrentis* instar, sacra carmina ad extremam usque aetatem mirâ ubertate profudit. *Miræus* in *Elog. Belg.*

Eruditio in *Torrentio* elucebat varia, *Historiæ*, *Philosophiæ*, rerum *Divinarum* humanarumque cognitio singularis: *Eloquentia* à natura fluens, sed aucta studio & usu legationum. Poëta adhæc fuit excellens; adeoque *Catholica* fidicen & princeps *Lyra* meritò audiebat, Carmen quippe pangebatur sonorum, purum, & *Horatio* simillimum. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Quem ego hominem (*Torrentium*) ob egregiam doctrinam, morumque probitatem mirificè diligo. *Latin.* in lit. ad *Archiep. Moguntinum*, dat. 11. Kal. Decemb. 1556.

Torrentius bene scripsit in *Suetonium*; *Torrentius* Episcopus *Antverpiensis* fuit doctus & bonus. *Scalig.* posterior.

In *Philologicis* quid præstiterit *Torrentius*, me tacente vociferatur *Suetonius*, ab ipso editus, & *Commentariis* illustratus. *Sciopp.* de *Art. Crit.* pag. 15.

Adolphus Occo scribens ad *Amerbachium* de illo verbis admodum in urbanis loquitur, quibus ostendit se illum non cognovisse. Censet illum ad *Antiquitatum* notitiam animum leviter appulisse, in quo non minùs hallucinatur, quàm cum asseverat *Commentarios* quos in *Suetonium* nomine suo excudendos curavit, ab illo concinnatos non esse. *Judicia Erudit.* Paris. 1685. per *Bailletum.* Gall.

Extant *Poemata* varia. *Antverpiæ* ap. *Plantinum* 1594. 8°.

Extant *Comment.* in *Suetonium* ibid. 1592. 4°.

Extant *Comment.* in *Horatii* opera. Ibid. ann. 1607. in 4°.

Obiit *Antverpia*, ibidemque sepultus cum hâc inscriptione:

D. O. M.

Levinus Torrentius Patriâ Gandavensis, literis & legationibus, domi, forisque spectatus, ex Archidiacono, & Leodicensis Principis vicario generali, 2. Antverpiensium Episcopus. 3. Machlinensium Archiepiscopus, designatus, Collegii Soc. Jesu apud Lovanienses fundator, ad rerum status Belgici Concilium adscitus, dum precipitantem Remp. fractis viribus, animo infracto, consiliis sustento Bruxellæ discessit 6. Kal. Maias 1595. Vixit annos 70. M. 1. D. 18.

MICHAEL

MICHAEL MONTANUS.

Gallus, nobilis Petrocorius, à Patre summâ curâ educatus, *Latinam* linguam Clar. An. D. ante vernaculam, ab erudito quondam *Germano*, ipsi à primâ infantia ad MDLXXX. moto, hausit. Præceptores habuit *Nicolaum Gruchium*, qui de *Comitiis Romanorum* scripsit, *Gulielmum Guarentium*, qui *Commentariis Aristotelem* illustravit, *Georgium Buchananum* & *M. Antonium Muretum*. *Græcam* linguam per ludum addidicit, instrumentorum Musicorum sono quotidie è somno excitatu. Obiit an. 1592. ætatis 59. *Hofman*.

Michael Montanus, mihi studiorum & voluntatum consensione conjunctissimus. Vir libertatis ingenuæ: Quam *conatus* ejus [sic enim immortalia sui ingenii monumenta indigitavit] ad omnem posteritatem testabuntur. *Thuan.* ad ann. 1592.

Thales ille *Gallicus Michael Montanus* scripsit librum *Gallicum Gustum* titulo: probum, sapientem, & valdè ad meum gustum. *Lips. Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 43.*

Cùm fide remisisti *Montanum* meum, an nostrum potius, quia vos quoq; eum amatis. Profectò vir ille magnus est, & factus ad Mores judiciumque formandum, sed maximè ad robur animis ingignendum, sine quo quid nisi fluctus hæc vita? Assiduè in metu, spe sumus, & ab omni undâ cupidinum rapimur: firmat hæc *sapientia Anchora*, quam ille navigio nostro aptat. *Idem Epist. Cent. 2. ad Belgas, Epist. ad Remactum Robertum.*

Magnam *Montani* eruditionem testantur elegantes illi & ingenuâ loquendi libertate non minus quàm doctrinæ varietate amabiles *Miscellaneorum* libri ab eo *Gallicè* conscripti, quos titulo sanè superbiore dignos modestissimè *Conatus* appellavit. Quantam porro sibi pepererit ex illius pulcherrimi operis editione vel apud exterarum nationes eruditionis & sapientiæ opinionem tum patuit, cùm ipsa illa *Roma*, quæ inter omnes totius orbis terræ *Civitates* principem sibi locum vendicat eum ultrò in *Civium* suorum numerum allegit atque cooptavit. *Scæv. Samanthan. in Elog. Gallor.*

Quanto in pretio semper habita sint Scripta *Montani*, inde judicium facere licet, quòd eorum *Editio* toties repetita sit: Malus enim liber vetustatem non perferat. Nec verò sine ratione, aut felicitate quadam Genii solùm, scriptor iste tantam meruit famam. Nam præter alia multa, quæ ex ejus lectione haurire licet, attenti lectoris judicium maximè format, & instruit. Quo nomine inter aliquot *Scriptores*, quos *Gallia* tulit, præcipuè numerandus, & si fas dicere, primariis illis, qui de *moribus* antiquitus scripsere, quodammodo accensendus venit. *Roland. Maref. Epist. 1. 3. Epist. 22.*

Dum *Montanum* hîc sapientem prædico, simul recorder judiciorum, quæ vehementer diversa vel potius adversa patitur vir ille: Aliis ejus ingenium, stylum, judicium laudibus ad cælum extollentibus; quibusdam humiliter deprimentibus & pene nullo censu censentibus. Hoc in eo putidum nimis,

puerilis jactantiæ est, quod toties delamentatur ad nauseam & irrisum legentis, quàm sit labili ac nullâ prorsus memoriâ: Cum domestico testimonio ipse sibi fidem demat, tot lectissimis poetarum versibus, tot sapientum dictis velut ad nutum paratis, tam aptè scriptis suis instar *emblematum* intextis. Uti & hoc in eo ambitiosum, quod negat se recordari servorum, nisi eos officiorum nominibus appellet. Videor mihi in scenâ audire *Petronii Eumolpum*, cui tanta familia scilicet erat, ut *Carthaginem* capere posset. Gloriæ namque cupiditatem specie contemnenti manifestius ostentat, quàm si palam præ se ferret. *Thom. Lansius* in Orat. p. 305.

Equidem si punctum omne fert scribendi dicendique rectè, qui facillimè felicissimèque cogitata mentis enunciare novit, vix quisquam hâc facultate cum *Montano* conferri potest. Sensus & conceptiones ejus summovent plebem: Sermone tum quidem humile aut abjectum quidquam sonat, cum res minutas exsequitur, & positas in quotidianâ consuetudine vivendi. Verbis è trivio quæsitis dignitatem ac splendorem conciliat. *Idem* in Orat. contra *Galliam* p. 306.

Prolixæ digressiones, cum ratiociniis nimium diffusis, & nimis frequentes citationes Latine tria sunt quæ *Critici* hætenus in *Montanei* Tentaminibus censurâ notarunt, quamvis hæc esse mirifica fateantur, eaque semper præclarorum virorum delicias meritò fuisse. *Ephemerid. Gallic. Eruditorum*, die Lunæ 2. Aug. 1677.

Author *Scrutiniæ veritatis* ait *Montaneum* rerum à se propositarum rationes ferè nunquam afferre, aut saltem nullas ferè unquam ullatenus solidas afferre; eum quantumvis liberalis ingenii quandoque tamen insulsam eruditionem affectare; humanæ mentis mediocrem tantum cognitionem eum habere; vanam ejus gloriam & arrogantiam ubique in libro suo se se prodere; eum passim se ipsam commendare; vanam ejus gloriam nunquam manifestius patere quàm cum proprios nævos propalat: quandoquidem eos tantum memorat de quibus Mundani gloriantur, superbiorum & tumentiorum eum videri dum se ipsum culpat quàm dum se ipsum laudat. Denique *Montaneus* memoriæ felix non erat, sed judicio adhuc infelicior. Ejus nævi bonum quid admistum habent: falsæ sunt ejus idæ, sed speciosæ: ejus dictio irregularis & audax est, sed jucunda: Ejus sermones argumentis malè confirmantur, sed egregiè mente concepti sunt. In toto ejus libro nativæ solertiæ lumen quoddam splendet quod summo pere delectat. Licet merus sit Exscriptor, Exscriptorem tamen non redolet, vivida & audax ejus imaginatio facit ut è propriâ penu promere videatur etiam ea quæ tantummodò ex aliis exscribit, omnia denique habet ad delectandum & ad illudendum requisita. Author *Scrutiniæ Veritatis* Tom. I. lib. II. c. 5. Gall.

Præter *Montanei* Tentamina, extat ejus Interpretatio *Gallica* *Dialogorum* de *Hominis Natura*, Latine à *Raymundo Sebono* Hispano conscriptorum. *Ibidem* Gall.

CHRISTO-

CHRISTOPHORUS CLAVIUS.

Societ. Jes.

Natione Germanus, Patriâ Bambergensis, à primâ adolescentiâ Filius Socie- Clar. An. D.
tatis, cum alias scientias imbibit, tum verò Mathematicas avidissimè ac MDLXXX.
studiosissimè didicit, & magnâ cum laude diu *Roma* professus est; tantumque fe-
licitate Ingenii, atque labore assiduo profecit, ut non cum recentioribus tantum
Mathematicis, sed etiam cum antiquissimis illis & peritissimis sit comparandus;
ex quo factum est, ut illum alii Mathematicarum disciplinarum scientia præstan-
tissimi, *Euclidem* nostri seculi appellent; alii verò malle se à *Clavio* vituperari,
quàm ab aliis laudari scribant. Vir magnus, qui recudendis ejus operibus novis-
simè præfuit, non dubitat appellare, insigne Mathematicorum sidus, patriæ suæ
gloriam, societatis nostræ decus, Ecclesiæ Christianæ ornamentum; virum deni-
que maximarum virtutum & eruditionis laude celeberrimum, in quo illud maxi-
mè admirandum extiterit, quod cum tantâ eruditionis famâ, ac nominis sui cla-
ritudine, tam insignem pietatem ac modestiam perpetuò conjunctam retinuerit,
ut nullum sibi hominem unquam seipsum aliis omnibus postponeret. Tandem
ætate meritisque gravis *Roma* vitâ defunctus est, die 6. Febr. anno 1612. ætatis 75.
Phil. Alegambe in Biblioth. Scriptor. Soc. Jes.

Plurima scripsit, inter quæ primum locum tenent sequentia: Commentarius
in *Euclidis* Elementa Geometrica. Item in Sphærica *Theodosii*---Geometria Pra-
ctica---Comment. in Sphæram *Joannis de Sacro-Bosco*---Gnomices lib. 8.---*Ro-*
mani Calendarii à *Gregorio XIII.* restituti, explicatio.

Christophorus Clavius, Mathematicorum nostri ævi facilè princeps---Nullam
ille Mathematicæ disciplinæ partem intactam reliquit, imò nullam emisit, quam
non penitus intelligentiâ comprehenderit, dilucidè explicatèque docuerit, do-
ctissimisque interpretationibus, tanquam Nutrices omnia minima mansa in-
fantibus in os inserunt, ita ille auditoribus suis, quò faciliùs perciperetur, quasi
comminutam tradiderit. *Jan. Nio. Erythr.* in Pinacoth.

Ex omnibus ejus lucubrationibus, quibus in lucem prolatis, nominis sui me-
moriâ, omnium seculorum posteritati commendavit, *Euclides*, & Sphæra
Joannis de Sacro-bosco, Commentariis illustrata, est talis, ut in *Arce* poni pos-
sit, quasi *Minerva* illa *Phidias*, in quâ nihil est nisi absolutum atque perfectum.
Idem ibid.

Anno cixccc. & aliquanto antè, magnâ in æstimatione fuit *Christophorus*
Clavius Bambergensis---Cujus operâ in corrigendis *Fastis* Papa *Gregorius XIII.*
usus fuit. *Clavius* verò ingenuè agnoscit, in *Calendario* suo malè esse æquatas
epactas, sic ut *Pascha* aliquando possit incidere in *Novilunium*. Sed modum, ra-
tionemque demonstravit, quo *Calendarium* aliquando iterum corrigi possit. *Voss.*
de Mathemat. p. 197. & 384.

De *Astrolabio Clavii* tale est judicium *Possevin* in Bibliothecâ selectâ, l. 15.

c. 8. ‘ *Astrolabio* demonstrativo, sine Instrumento per solum Circinum, & regulam, omnia, quæ ad *Primum Mobile* pertinent, inveniuntur certissimè: ita ut jam centies latius pateat, quàm antea. Opus à nemine hæcenus tentatum, ac novissimè à *Christophoro Clavio* editum *Romæ* MDLXXIII.

Certè non video quid Mathematica studia *Clavio* contulerint, qui his adeo infans est, ut mediocriter literis humanioribus tinctus, hæc melius intelligat, quàm ille qui toto vitæ suæ tempore nihil præter Mathematica tractavit. *Jos. Scalig.* Canon. Isagog. l. 3.

Infantiores: imperitiores, & magis ridiculum, reperies neminem [*Christophoro Clavio*:] si quidem unius *Geometriae* scientiam excipias, quam in eo etiam si stipes esset, propter longum tempus quo illud saxum volvit, aliquam oportet esse. Quinquaginta enim annos publicè *Euclidem* legit. Hoc unum excipe, tantus est stupor hominis, ut in iis etiam quæ ad *Mathesin* ipsam pertinent *λεβητιδος πυφλώπρος* sit *Idem* Epist. 106.

Nihil vidi ineptius, jejunius, falsius & impudentius libro *Clavii* in Elenchum nostrum de Anno *Juliano*---Scito librum *Clavii* in meum Elenchum esse multorum. Neque enim stilus *Clavii* est, neque unus. *Idem* in Epist. 29.

Clavius, quem *Jesuitæ* tantæ æstimant, ingenium est tardum, hebes, subtilitatis & elegantiae expertus, crassus equus *Germanicus*. Perroniana. Gall.

Calendarium Reformatum *Christophori Clavii* ferè omnium ingeniorum approbationem adeptum est; quidam alii eius institutionem damnarunt. *Josephus Scaliger* inter istos unum ex intelligentioribus, & ad iudicandum de eo magis idoneis se exhibuit; Sed *Clavius* illud rationibus adeo luculentis adstruxit, ut doctus iste *Criticus* eius opiniones impugnare destiterit; imo & palàm professus fuerit se sibi gloriosum reputare Viro tantæ celebritatis manus dare. Facile posthac fuit *Clavio* aliorum Obiectionibus respondere irritosque reddere conatus eorum quibus tentabant constitutionem evertere tam validis argumentis stabilitam, sapienti nimirum explicatione ab ipso evulgatâ. Quo non minorem gloriam sibi comparavit quam laboribus quos ad hanc Reformationem susceperat. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Sixtus Senens. l. 4. eum magno adiumento fuisse ad restituendum Calendarium *Gregorianum* memorat.

Extant Opera eius omnia Tom. 5. impressa *Moguntia* annis 1611. & 1612.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Bernardo Bahusio*, Soc. Jes.

*Clavius è Terris cùm jam vix Sydera nosset;
Da Deus hæc propius cernere, dixit: obit.*

JOSEPHUS

JOSEPHUS ACOSTA, Soc. Jef.

N Arione Hispanus, Patriâ Methymnensis. Vir fuit ingenio præstanti, acri Clar. An. D.
MDXXXV.
judicio, labore indefesso, facundiâ doctrinâque præstans, qui omne disciplinarum genus didicit, & professus est. Obiit die 15. Febr. anno salutis 1599. ætatis fermè 60. *Alegambe.*

Scripta ejus hæc sunt: De *Christo* revelato lib. 9.---De Temporibus Novissimis lib. 4.---Tractatus de procurandâ *Indorum* salute---De Naturâ novi Orbis---Historiæ Naturalis & Moralis *Indiæ*, lib. 7.---Concionum Tomi tres---Concilium *Limense* III. digessit, & *Latine* conscripsit.

Josephus Acosta, vir certè pius, eruditus, & cordatus. *Montacut.* Appar. x. sect. 88.

Videatur hæc de re *Josephi Acostæ*, *Jesuitæ Hispani* Historia [*Indica*] elegantissimè conscripta. Hic omnia, quæ ad naturalem, civilem & sacram constitutionem pertinent, eâ prudentiâ, fide & pietate descripsit, ut ego non dubitem eum inter nobilissimos Historiarum Scriptores recensere. Historia nondum *Latine* versa cum magno literarum damno; certè, si quis liber in *Latinum* sermonem verti debet, hic est. Ego certè illius historiam non nisi cum summo stupore & admiratione legi. Scripsit etiam idem *Acosta* alium quoque librum de ratione propagandi *Religionem* in *Indiâ* itidem satis elegantem. *Herman. Conring.*

Josephi Acostæ Historiam *Americanam* valdè commendat *Christ. Funcius* in Breviario Orbis hodiè Imperantis p. 412. aitque 'Auctorem complexum esse' Historiam *Americanorum* naturalem, civilem, & Ecclesiasticam, eâ fide & accuratâ curâ, ut non dubitet eundem inter politissimos hujus argumenti Scriptores referre. Nunquam, nunquam illius Historiam *Novi Orbis* legere licet sine admiratione. Sunt enim revera ibidem omnia stupenda. Nominatim descripsit vasta illa regna, *Ingarum*, *Mexicanum*, & *Peruvianum*, quomodo se habuerint ante occupationem *Hispanorum*. Potuit autem nemo melius *Acostâ* argumentum hoc tractare: ipse enim per 18. annos in *Americâ* vixerat, fueratque longe doctissimus & patientissimus *Jesuita*, sincerè omnia enarrans, Prodest igitur hoc Opus *Acostæ* Theologis, Politicis, & Mathematicis. *Christoph. Funcius* in Brev. Orb. hodiè. Imp. p. 412.

Non satis constat sibi *Acosta*. Ait ad *Peruviam*, & maritima *Maris Australis*, ferè per totum annum, spirare *Austros*. Idem alibi ait, ad eas oras, spirare potissimum Ventos Marinos. At Auster illis terrestris est, ut & Boreas, & Eurus, tantumque *Zephyrus* est illis marinus. *Franc. Bacon.* in Hist. Ventorum.

Lectu dignissimus & diligentissimus Scriptor. *Corn. Martini* in Comp. Theol. pag. 258.

Inter rerum *Americanarum* Scriptores facilè excellit. *Georg. Calixt.* de verit. Relig. Christian. num. 6.

Acosta, librum [de *Americâ*] pridem legi, & memini eorum quæ dicit;
ea.

ea mihi se nondum probant. *Hug. Grot. in Epist. ad Fratrem, Lutet. 11. Januar. 1642.*

Vir fuit ingenio non vulgari, laboriosus, facundus & prudens. *Ant. Mirans in Biblioth. Eccles.*

Extant libri 9. de *Christo Revelato, Lugduni 1592. in 4°.*

Extant libri duo de *Naturâ Novi Orbis, Colonia 1596. in 8°.*

Libros 7. *Historiæ Naturalis & Moralis India Theodorus de Bry* inseruit Partem 9. suæ *Historiæ Occidentalis.*

JANUS DOUSA.

Clar. An. D.
MDLXXXV.

Nordovicus, natus est anno 1546. Obiit anno 1604. *Lugdunensis* Academiae condendæ autor, & ejusdem per 29. annos Curator fuit.

Scripta ejus sunt: *Commentariolus in Q. Horatium Flaccum*-----*Appendix Succidanea ad eundem*-----*Epigrammatum, Satyrarum, Elegiarum, Sylvarum libri*-----*Nova Poëmata Lugdunensia*-----*Epodôn liber ex puris Jambis*-----*Odæ Britannica*-----*Notæ ad Salustium*-----*Centurionatus ad Plantum*-----*Præcidanea ad Petronium Arbitrum: Catullum: Tibullum*-----*Shediasma Succidaneum ad Tibullum*-----*Epistolæ Apologeticæ duæ, una de Annalibus Batavia, altera pro Prætore Nortuvicino, peregrinitatis reo*-----*Annales Hollandiæ, carmine*-----*Echo, sive Halcedonia, carmine.*

Multiplex erat in viro lectio, incredibilis penè memoria, *Græcarum ac Latinarum* literarum; *Historiæ Veteris ac novæ* nihil erat quod ipsum fugeret; nihil de quo rogatus non *ex tempore* responderet. Unus ille *Batavia Varro, & Academia Commune Oraculum. Melch. Adam.*

Janus Douza Nordovicus, nobilissimâ *Batavia* familiâ ortus: qui *Musis* cum *Marte* optimè convenire suo exemplo docuit. Poëticâ præcipuè delectabatur; in quâ ingenium varii generis Carminibus editis exercuit: etiam *Patriæ Annales* scripsit multiplici lectione, & admirabili memoriâ promeritus, ut *Batavia Varro, & Academia Commune Oraculum* vocaretur. *Thean. ad ann. 1604.*

Celebrant eum Monumenta sua nobilissima, inter quæ sunt, *Notæ ad Salustii Historiarum libros doctissimæ, & Præcidanea pro Q. Valerio Catullo*, celebrant eum ingeniosissima, politissimaque carmina, quæ totis Voluminibus edita ab ipso in publico prostant, quibus & vivus sibi illustre decus comparavit, nominisque sui celebrationem ad omnem posteritatem transmittet. *Boissard. in Icon.*

Tot mihi in illum [*Janum Douzam*] justî amoris causæ, tot admirationis sunt. Omitto Poësim, & cum Poësi supra hoc seculum doctrinam: probitas, & ingenui mores, & quæ nihil gratiæ causa facit, gratia, dî boni, in quo homine paria sunt, aut erunt! Vt verè de illo hoc elogium & ad præstationem, quod dicitur, scripturus sim, *vera proles Musarum, & alumnus Gratiarum.* Nec abripit amor

me. Judicio hoc scribo, si quid unquam: & peto quæsoque (vita tantum mihi aut fama apud posteros sit) ita hæc legant, non quasi laudem ab amico, sed sententiam à jurato teste. *Lips. Electorum l. 1. c. 5.*

Douza, vir clarissimus, magnus ille elegantiae *Plantina* sospitator. *Tanaquil. Faber l. 2. Epist. Epist. 36.*

Horatius, Catullus, Tibullus, & Petronius, operam *Iani Douza* Domini à *Noortvijk* egregiam experti sunt. *Sciopp. de Art. Crit. p. 17.*

Quidam Autor Anonymus maximopere commendat operosissimum illud Poëma, quod in vocalem illam *Nympham*, quæ *Echo* dicitur, magno spiritu luserat: Cui eo in genere simile aut ita copiosum literæ aut isthæc secula nondum aspexerant. Vide *Konig. in Biblioth.*

Ianus Douza, nobilis Batavus, Annales Hollandorum à multis fabulis liberatos collegit; aliàs etiam versibus suis ita inclaruit, ut magnum quoque inter Poëtas nostri seculi nomen invenerit. *Conring. dissert. MSS. de Rebusp. in descript. Batav. Fæder.*

Vir, ut nobilitate inter suos, ita doctrinâ apud omnes clarissimus. *Grotius.*

Inter primos, quos curandis regendisque studiis (Lugduni Batav.) ordines imposuere, *Ianus Douza* fuit, cui genus, gestique honores, & toleratum Lugduni obsidium apud posteros carminum gloriâ prementur: in queis tamen ejusdem nominis filius præcellit, idem Patri *Annalibus Hollandiæ* condendis socius & par majoribus meditamentis, nî mors immatura juvenem summæ eruditorum expectationi abstulisset. *Grot. lib. 5. Histor.*

Qui tam felici consortiò doctrinam cum virtute & ornamenta literarum cum insignibus nobilitatis conjunxit.

Jucundissimum erat boni istius viri consortium, totas *Propertii* Elegias recitabat, Parentis mei omnia carmina memoria tenebat, ut & *Sannazarii, Pontani* & aliorum. Solertia ingenia impensè amabat, ut *Heinsius*. Nemo filiorum ei similis est. Omnes admodum simplices sunt, ut Parentum uterque. Misellus *Ianus* tam bonus & ingenuus erat. Avum more totum octiduum mortem ejus deflevi. *Scalig. 2. Gall.*

Non possum quin dicam Nobilem *Douzam* inæqualitate styli & intempestivis *Digressionibus* mirum in modum *Historiæ* majestatem læsisse. *Douza* filius supplere potuisset aliquando hunc defectum, nisi eum immatura mors terris eripuisset. *Dominic. Baudius, Epist. Cent. 2. Epist. 71.*

Laudibus quibus *Ianum Douzam* omnes eruditi *Belgæ* condecorarunt, aliàs splendidiore superaddere cuperem; sed elegantes calamos suos in tam luculentum argumentum exhausserunt, adeoque frustra sermonibus meis illum illustriorem reddere tentarem. Si Poësin ejus cum *Virgiliana* & *Tibulliana*, & eloquentiam ejus cum *Ciceroniana* contulero, *Paschasius* inceptum meum prævertit, justo illo Elogio parallelo quod de illâ adornavit in suis Epigrammatibus. Si *Hollandici Varronis* titulo illum nobilitem; hoc jam ante me in mentem venit iis qui Posteritati notam fecerunt ejus humaniorum literarum peritiam

tiam perfectam. Si persuadere velim eum Provinciæ illius rarissimum ornamen-
tum fuisse; hæc veritas satis elucet in Elegiis quas *Daniel Rittershusius* & *Jose-
phus Scaliger* ad ejus jacturam lugendam composuerunt. Si denique dicere au-
sim eum *Parnassi* filias in *Leidensem* Academiam introduxisse, postquam ejus-
dem institutionis instrumentum principale fuisset, nihil novi proferam, nec ul-
lo Elogio ipsum insigniam, quod non occurrat in Oratione funebri quam doctus
Heinsius coram hoc cœtu in ejus honorem pronunciavit. *Isaac. Bullart. Acad.
Scientiarum. Gall.*

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Stephanus Pascasius*:

*Audiit Aonidum turbâ admirante Dearum,
Dusa, arte ingeni! Carmina fusa tui,
Carmina selectis agnantis flumen Iambis
Miratusque, Dæ cedit, Phœbus ait:
Dusa mihi Musæst, sunt Musica Dufica, Muse,
Quondam Heliconiades, sint modò Dusiades.*

* Hic Author Romano Indice inter Hæreticos primæ Classis locum ha-
bet.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

PETRUS FABER.

Clar. An. D.
MDLXXXV.

S *Anjoranus*, vir maximus *Fabrorum* illustre nomen raro & admirabili do-
ctrinæ suæ splendore magis ac magis illustravit. Ut enim *Cuiacius*, *Duare-
nus*, *Hotomannus*, & alii si qui sint eorum similes, nobilium hac ætate Juriscon-
sultorum familiam duxisse non injuriâ prædicentur, in eo tamen superior quo-
dammodo censeretur *Faber* potest, quod non tranquillo tantum otio privatisque
studiis, sed & civilium rerum assiduâ tractatione utilem se hominum societati
maximè præbuerit. Ejus quidem judicium, prudentiam, fidem in conventu *Ro-
tomagensi* Rex admiratus, non alium digniorem existimavit, qui post varia Togæ
munera laudatissimè obita primarius tandem Præses in *Teetofagum* civitate sibi
natali supremo *Senatui* præficeretur. Sed non longè postea fuit eum sexagena-
rius pro tribunali jus dicens XIII. Kal. Jun. anno 1600. apoplexiâ repente suffo-
catus interiit; famâ tamen æternum superstiti, postquam eas de *Jure* publica-
vit *Commentationes* innumeris ingenii doctrinæque luminibus ornatas atque
distinctas quæ donec *Romana* loquentur literæ, maximo semper in honore &
pretio ab eruditibus omnibus habebuntur. *Scæv. Samaritan.*

Composuit 3. libros *Semestrium*: tres libros *Agonosticon* sive de re athleticâ.
Vett. commentarium in *Tit. de regulis Juris*, &c.

Ad

Ad clarum familiæ in *Novempopuloniâ* decus probissimos mores & singularem Antiquitatis omnisque divini & humani Juris cognitionem attulit [*Petrus Faber*,] & doctissimis scriptis Præceptoris sui *Cujacii* vestigiis insistens testatam ad posteritatem fecit. *Thuan.* ad ann. 1600.

Quid ego hîc dicam, aut suspicer? æmulationem cadere in illum virum? non ætas, non eruditio ejus permittunt: quarum illa gravis & inclinata, hæc meo semper judicio magna. Multa in viro illo variaque lectio, accurata collectio, & in penetrando digerendoque judicium pariter & acumen *Lips.* ad *Belg.* Cent. 1. Epist. 10.

Petrus Faber in omni reconditarum literarum officinâ affabrè perpolitus. *Iac. Guther.* l. 2. de Offic. domûs *Augustæ*, c. 5.

P. Faber, vir undiquaque ad invidiam usque eruditissimus; quod scripta ipsius electissima plus satis clamant *Ian. Gruter.* part. 2. Chron.

Vir rari, constantis & admirabilis cujusdam ingenii, judicii, modestiæ. Dii faciant, ut ad id exemplum multi hodiè scribant. *Lips. Elect.* 1. c. 22.

De illustri Viro, *Petro Fabro*, Senatûs *Tholosani* Præsides, ut nulla unquam ætas tacitura sit, tribus *Semestrium* libris & uno ejus *Agonistico*, perfectum est: in quibus infinita, quæ omnes Critici discere & admirari possint, proposuit. *Gasp. Sciop.* de Art. Crit. p. 9.

Equidem sic censeo, cùm hæc ætas nostra, plurimos eruditione clarissimos viros tulerit, unum tamen extitisse te qui *Varro* seculi nostri appellari & vir undecunque doctissimus audire possis jure, imò debeas. Ignorans sim & iniquus estimator genii ingenique tui, si aliter sentiam, qui ex tuorum librorum lectione tantum quotidie & honestæ voluptatis & solidæ eruditionis percipiam. *Cassaub.* Epist. 137. ad *P. Fabrum*.

Literæ tuæ gratæ mihi suavesque fuerunt, quòd in illis ingenii dexteritas, & elegantioris doctrinæ nitor emicat. *Ioann. Calvin.* ad *Pet. Fabrum*. Epist. 225.

Petrus Faber Sanjorianus primarius *Tholosani* Senatûs Præsides, qui *Semestria* & *Agonistica* scripsit, fuit unus ex doctissimis *Gallia* viris, sed merus est compilator, nihil dijudicat. In omnibus *Gallia* urbibus nulla est antiquior familia jam à ducentis vel 300. annis vel bello claruerunt, vel Judices in supremis *Francia* Curii fuerunt. Innumeræ sunt *Fabrorum* familiæ. *Scaligerana* posterior. Gall.

Vir eminentissimæ eruditionis. *Grot.* lib. 2. de J. & B. P. c. 16. n. 1.

Vir doctrinâ & dignitate clarissimus. *Gudelin.*

Petrus Faber, cùm legem quamdam *Pauli* Jurisconsulti emendasset, in eâque re *Brissonium*, qui jam anno 1588. emendationem hanc ipsi præiverat, non navisset, non item *Hotomannum*, qui quindecennio post idem placuerat, ab hoc ideo accusatus *Plagii* sic se defendit, ut neget se *Plagiarium*, quippe qui sua *Brissonio* rescripserit. De *Hotomanni* verò consensione nihil sibi tum ait constituisse: quam si maximè notam habuisset, taciturnum se fuisse tamen, ne simul necesse haberet, ejus è *Brissonio*, qui prior scripserat, *Plagium* prodere. *Thomas.* de *Plag.*

Extant ejus *Semestrium* Libri 3. in quibus varias Antiq. Romanas imprimis explicat. *Colonia Allobrogum*, per Steph. Gamonetum 1611. in 4°.

Extat *Agonisticon* sive de Reathleticâ Veterum, ludis gymniciis, Musiciis & Circensibus. *Lugduni* per Franciscum Fabrum. 1592. in 4°.

Extat Commentarius ad Tit. de Regulis Juris. *Lugduni* apud Guilhelm. Rovilium fol. 1566.

PHILIPPUS SYDNEIUS.

Clar. An. D.
MDLXXXVI

Miles, Patre Henrico Sydney. Ordinis Aureæ Periscelidis Equite, Hiberniæ Prorege, ac Walliæ Præsidi, Matre vetò Dominâ Mariâ, Ioannis Dudley, Ducis Northumbriensis, filia natu maximâ, Penshurtia in Agro Cantiano natus est, sub exitum anni 1554. Elizabetha Regina eum suo Cautionario oppido Ulissingæ & Castello de Rammekens in Zelandiâ præfecit. Sed [proh dolor!] in primo ætatis vere & flore, immatura mors eum vitâ orbavit. Quippe, in quodam prælio prope Zutphaniam in Geldriâ, dum equum tertium [binos enim quibus vectus fuerat interfecerant hostes] conscenderet, vulneratus est 22. Sept. anno 1586. Obiit verò decimo sexto Octobris.

Scrisit Anglicè Comitissæ Pembrochiensis Arcadiam. Poëma cui Titulus *Astrophel & Stella*. Apologiam pro Arte Poëtica. Psalmos Davidicos. MS. *Wiltonia* in Biblioth. Comitissæ Pembrochiensis. Anglicè ex Gallico vertebat maximam partem libri à Philippo Morneio exarati, inscriptique de *Veritate Christiana Religionis*. Id operis absolvit Arthurus Golding, Generosus. Edit. Lond. 1587.

Sydneius equo perfollo, dum alterum ascendit, glande femore trajectus, paulò post magno sui desiderio bonis relicto, in flore ætatis expiravit, vix quatuor menses patri superstes. Cui Leycestrinus avunculus in Angliam reversus, exequias magno apparatu, & militari ritu in templo S. Pauli Londini solvit, Iacobus Rex Scotorum Epitaphio parentavit, utraque Academia lacrymas consecravir, & Novum Oxonia Collegium elegantissimum Peplum contexuit. Hæc & ampliora viri virtus, ingenium splendidissimum, eruditio politissima, moresque suavissimi meruerunt. Gul. Camden. in Annal. Elizab. sub ann. 1676.

Quid plura? pacis bellicque peritissimus, Poëta, Orator, Jurisconsultus erat egregius; de quò haud facilè dixeris gladio an stylo magis inclaruerit; quorum altero interiit, altero in omne ævum superfuturus est. Ant. à Wood. in Hist. & Antiq. Univers. Oxon. p. 265.

Corporis tui bona intueor; ad robur pariter factus es, & ad decorem. Animi cultissimus ille: & uberrimæ in te ingenii judiciiue dotes. Externa stirpe nobilissimus es, opibus splendidissimus. Nec quidquam facilè tibi deest, quod Natura aut Fortune adest. Maeste his dotibus! eo magis, quòd non ad ambitionem, ut ple-
& publicam salutem. Idque domi & foris, togâ & sago: cum vegeta illa animi vis

ad omnia sufficiat : & *Marti* ita lites, ut *Sacrum* nunquam deferas *Sophia* & *Musarum*. Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro. Quia ut sacrum silentio potius, quàm plausu spectamus: sic tuas ego virtutes quas veneror, non exsequor, adoro penè dixerim, non adorno. Tu tantum, ô *Britannia* tuæ clarum sidus, [cui certatim lucem affundunt *Virtus*, *Musa*, *Gratia*, *Fortuna*] tenuem obscurumque hunc laborem à me libens accipe, & paulisper instar doni pendere patere in *Famæ* templo. *Inst. Lips.* in Epist. præfix. Dialog. de Rect. Pronunciat. *Lat. Ling.*

Natura te maximis animi & corporis dotibus ornavit: *Fortuna* verò nobilitate & opibus, ac splendidis necessitudinibus: Tu autem à primâ pueritia animum magno studio excoluisti iis artibus, quæ contendentibus ad virtutem magno adjumento esse solent. *Hubert. Languet.* in Epist. 72.

De quo idem dicere possum quod de *Homero* *Augustinus* dixit, eum suavissimum & jucundissimum esse etiam in suis Vanitatibus. Sed *Arcadiam* suam non tam deperibat, ut *Episcopus Heliodorus* amatorium suum librum; Optasset enim instante morte (consulto prius super hac re Pastore quodam) eam suppressisse. *Edvv. Leigh.* de Piis & Eruditis Viris. Angl.

Anglicæ Aulæ ita essentialis erat ut mutila hæc videretur, dum ejus consorcio carebat; Cùm & in rebus & in verbis perfectus esset Magister, ut ex ejus *Arcadia* liquidò constat. *Doctor Fuller.* de Præclaris *Anglia* Viris. Angl.

De hoc Authore sic cecinit Poëta.

Quòd sit ab Antiquo tantum cantatus Homero,

Felicem Macedo Rex vocat Æacidem.

O me infelicem ! quia tu Divine Philippe,

Felix carminibus non potes esse meis.

Qui scribenda facit, scribitve legenda beatus:

Ille, beator es tu, quòd utrumque facis.

Digna legi scribis, facis & dignissima scribi :

Scripta probant Doctum, te, tua facta, probum.

De ipsius *Arcadiâ*;

Ipse tuam moriens (sed conjuge teste) jubebas

Arcadiam saxis ignibus esse cibum.

Si meruit mortem, quia flammam accendit amoris,

Mergi, non uri debuit iste liber.

In librum quæcunque cadat Sententia: nullâ

Debuit Ingenium morte perire tuum.

Extat *Arcadia Comitissæ Pembrochiensis* vernaculâ linguâ scripta, unâ cum Additamentis per *W. A. & R. B. Londini* 1629.

JANUS GULIELMUS.

Clar. A. D.
MDLXXXIV.

L *Ubeca* natus est Anno Dom. 1555. *Avarici* obiit Anno 1584. Scripta ejus hæc sunt: *Quæstiones Plautinæ*, in quibus doctrinæ (verba sunt *Lipsii*) notæ uberes; & acris judicii---*Libri verisimilium*---*Assertio adversus Carolum Sigon.* in qua eruditè demonstrat, non esse aut *M. Tullii*, aut satis dignam *M. Tullio* eam quæ illius nomine venditur, *Consolationem*---*Manes Palmeriani Poëmata.* Vertit *Euripidis* Tragedias nonnullas *Latine*.

Adolescens cultissimi ingenii. Cum nondum attigisset 30. vitæ annum, decessit: eo magis deploranda morte, quod multa, & inter ea novam *Ciceronis* operum ad MS. exemplaria diligentissimè collatorum, & amplius sexcentis clausulis suppletorum *Editionem* paratam haberet: quam & ego vidi, hætenus magnâ rei literariæ jacturâ aut disperditam aut suppressam. Cujus familiaritate, dum *Lutetia* esset, diu magnâ cum animi oblectatione usus, hoc verè profiteri possum, me semper ab amicissimi *Juvenis* colloquio meliorem ac doctiorem discessisse. Tanta erat in eo morum probitas, tantum in literis judicium, tanta in sermocinando suavitas: ut alium vix meminerim (multos autem audiivi) qui *Latine* simili cum facilitate & puritate loqueretur: ut omittam raram in *Poeticâ* facultatem, sive *Græca* verteret, sive versus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam ætatis simi litudine, quàm studiorum consensione contractam, immatura mors diremit, non tamen omninò solvit: cujus hoc qualecunque monumentum ad posteritatem extare volui. *Thuan.* ad Ann. 1584.

Sanè amabam adolescentem insigni indole, magnâ spe: nec facile ingenium videram [juvenile quidem] magis mihi ad gustum. Libelli judicio meo testes. Quos in *Critico* isto genere paucos edidit; sed probos doctosque, & quos haud temerè *invidiæ* dens atteret aut lima labentis ævi. *Lips.* elect. l. 2. Epist. 16.

Janus Gulielmi literas accepi: paulò antè etiam librum *Quæstionum*. Quem ego ita probo, ut negem aliquid melius in hoc genere vidisse ab aliquot annis. Rectam viam adolescens ille ingressus est, & ingenium in eo ac judicium pariter magna. *Lips.* Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 47.

In *Janus Gulielmi* morte valdè indolui. De vultu aut facie non eum noveram: optimè de animo. Nec censeo melius aut rectius ingenium fuisse hoc ævo. Sed *Deo* ita visum, optimos quosque traducere ad optimam illam vitam. *Idem* ibid. Epist. 38.

Ex Scriptis limatissimis quæ *Gulielmi* sunt, facile apparet, hominem eum accuratè eruditum fuisse. *Io. Pet. Lotich.*

Janus Gulielmus. flos *Germaniæ* ingeniorum illibatus. *Cass. Barth.* animadv. ad *Græci Cyneget.* 5. 1.

Valde

Valde ego, si quisquam alius, amo & colo elegantissimum *Iani Guilelmi* ingenium: cui si superstiti esse diutius licuisset, ne nos *Germani* exteris nationibus unquam invideremus. *Casp. Sciop.* l. 1. suspect. lect. epist. 8.

Ianus Guilelmus Lubecensis, quum nondum annos 27. natus in *Galliâ* obiisset, hoc elogium omnium doctorum & bonorum secum abstulit, *Nullum hoc praeclarius & elegantius ingenium nostro awo extitisse.* Sed de hujus Juvenis laudibus aliàs diximus; quamvis *Guilelmus* nullius laudibus indigeat, & omnibus *verisimilium & Plantinarum Quaestionum* suarum lectoribus ex facili se, probitatem suam, & stylum suavissimum, queat probare. *Sciop. de Art. Critic.* pag. 16. 17.

Nec frustra cecinit *Ianus Guilelmus* *rosas, elegos, epigrammata; manes Palmirianos*; in omnibus enim vividus & vegetus calor. *Borrich. de Poët.* p. 131.

Guilelmus juvenis eruditissimus, *Bituricis* obiit, ardente febre peremptus. Diebus Canicularibus vini lagenam offendit quam plenam hausit, eodemque momento animam efflavit. *Scalig. posterior. Gall.*

Carmina ejus habentur *Tom. 2. Delit. Germ.* p. 447.

Extant *Quaestiones Plantinae* in *Lamp. Critica Gruteri*, *Tom. 3.*

Ianus Gruterus, polyhistor hujus ætatis incomparabilis, quanti fecerit *Musas Guilelmianas*, integro *Carminum Libello*, *Manibus Guilelmianis* dicato, abundè ad posteritatem testatum reliquit, ubi, inter egregia alia Elogia, isthunc defuncto literarium obeliscum, quovis marmore diuturniorem, erexit:

Memoriæ Sacr.

Janæ Guilielmo Lubecensi, Sanctissimis moribus juveni, & verè flori illibato ingeniorum, ad aternitatem Romani nominis nato, ejusdem sempiterno damno denato: Janus Gruterus amico incomparabili amissione ejus perpetuis tenebris quotidianâ miserabili ejulatione damnatus: Hos Titulos, hoc Monumentum chartaceum, quia marmoreum non poteram, discedens terram tibi dico levem.

JOANNES PASSERATIUS.

T *Resensis, Gallus, Orator & Poëta optimus, natus est circiter annum superioris seculi 1528. Musis ubi à primis velut crepundiis consecratus esse videretur, assiduus in eo fuit, ut ingenium cultura supra vulgaris eruditionis conditionem, altius efferret. Quod cum multorum admiratione feliciter ipsi successisset: tantam fidem apud eruditissimos quosque commeruit, ut in numerum Professorum Regionum in Acad. Parisiensis cum singulari applausu cooptatus fuerit. Honestissimam ita provinciam nactus Romanae facundiae divitias studiosis auditoribus feliciter usque eo explicavit, ut celebre Passeratii nomen passim lateque in ore doctissimorum honorificentissimè vigeret, vigeatque etiam nunc. Nec minus in Planti Sarsinatis, compluriumque eruditioris seculi scriptorum* lucu-

Clar. An. D.
MDLXXXV.

luculentâ interpretatione magnâ cum laude versatus est. Tandem cum doctissimarum lucubrationum [quæ ipsi erant assiduæ] nullum modum, nullum finem faceret, ex continuis laboribus oculorum vitium contraxit, ut ab obrepente visus caligine à publicis prælectionibus, non sine gravi auditorum dolore ferias facere cogeretur. Verumenim verò oculorum illud glaucoma accurata ingenii acies abundè compensavit. Quam igitur animis intus diu præviderat vitæ melioris beatitudinem, eam ex voto demum consecutus est, annorum 73. Senex, postquam ex *Paralysi* sinisteriori isthuc ævo fato eriperetur *Parisiis Anno Salut. 1602. Ioan. Petr. Lotich. in Biblioth. p. 69.*

Scripta ejus *Latina* sunt: Orationes & Præfationes---Conjecturarum liber---De *Literarum* inter se *Cognitione*, & permutatione---Commentarii in *Catullum, Tibullum, Propertium*---Kalendæ *Januariæ*. Multa *Gallicè* scripsit & versu & prosa oratione.

Hic est ille *Passeratius* origine *Trecensis*, utrâque linguâ doctissimus, qui primus apud *Parisiis* in Scholâ Regia reconditas veræ *Latinitatis* opes aliquantò majore curâ & studio peruestigavit, juventutique aperuit; cum *Turnebus, Auratus, Lambinus*, cæterique prius in eadem Scholâ professi *Græcis* potissimum interpretandis operam & industriam impendissent. Poterat quidem ex umbra & scholastico otio in apertam fori lucem prodire, & ad rerum administrationem se conferre. Nec enim ei deerant opportuna civilis disciplinæ præsidia, cujus puros limpidosque fontes apud *Biturigas* à diuturnâ *Iacobi Cujacii* consuetudine affatim hauserat & imbiberat. Sed *Petro Ramo* eloquentiæ doctori delectus à Rege successor in eâ demum professione consenuit, nobilemque doctrinæ suæ famam vel apud remotissimas orbis Terræ nationes longè latèque propagavit: cum nihil vulgare, nihil è medio sumptum afferret, ob idque politissimi quique homines etiam ex ipso Senatu celebre ejus auditorium frequentarent, ac velut ex nitidis & fragrantibus ejus hortulis lectissimos *Romanae* elegantiae flores admirabili cum voluptate exciperent. *Scævol. Samarthan. in Elog. Gallor.*

Ioannes Passeratius Latinae Linguae Professor dignissimus: qui felicitate versus pangendi, etiam *Gallicos*, & solutâ oratione scribendi, ac bonos scriptores interpretandi, diu magnam laudem in *Parisiensi Academiâ* meruit. Homo emunctæ naris, & cui aliena vix placerent, ultimo elogio vovit, ne *manes sui malis carminibus onerarentur*. Itaque pauci mortuum laudarunt, dum verentur ne voto ejus minus respondeant. *Thuan. Ann. 1602.*

Iacob. Gillot in Senatu *Parisiensi* Consiliarius monet nos in quadam sua ad *Ios. Scaligerum* Epistola, se à *Passeratio* audivisse, librum suum de *Cognitione Literarum* sibi adeo placere, ut nullum suum scriptum præter illud in lucem venire vellet. Gall.

Accepi *Passeratii* libellum de *cognitione Literarum*, magis utilem nobis quàm Authori gloriosum. Rari erunt qui eo sciant uti. Nos quanti sit ex eo æstimare possumus, quod paucorum hominum est, & plures habebit qui non capiant quàm

qui

qui eo capiantur. Ego sanè in censum bonorum eum dedico. *Ios. Scalig. epist. ad Car. Labbeum.*

Passerat. valde ignarus erat; vix octo legerat libros: benè instituebat juventutem: duo verba *Latine* sciebat, *omnes reprehendebat*, non erat tantus quantus habebatur. *Tricassinus* erat bonus *Pedanus* ad instituendam juventutem. *Scalig. posterior.*

Fatendum est omnium qui in *Gallia Latina Lingua* illustrandæ allaborarunt neminem majori gloria quàm *Ioannem Passeratium* id præstitisse. *Jf. Bullart. Acad. Scient. Tom. I. Gall.*

Diffutendum non est quin *Passeratus* Latina carmina scitissimè componeret. Nihil purius, nec forsitan magis nativum apud nos extat. Præter has duas insignes qualitates, dicere possumus ejus versus multam etuditionem insuper continere, imò & elegantiam quandam, quæ à *Vulgarium Poëtarum* fœtibus eos discriminat. Sed omnibus perpensis, nihil inest illis *vigoris illius celestis* qui *Poëticus Furor* seu *Enthusiasmus* dici solet, nec mirabilis illius characteris qui artis peritum Lectorem demulcet & abripit. *Judicia Eruditorum* per Dom. *Bailletum* Paris. 1686. Gall.

A nostris quoque Regibus *Carolo IX. & Henrico III.* amabatur; illi quidem *Venationis* cupidissimo, libellum de *Arte Venandi Gallico* versu scriptum, obtulit, quem amici *Ronsardus, Bellajus, Baifus, Pimponiusque* & alii Poëtæ nostrates magnoperè probarunt. *Latinus* quoque fuit eximius, ut ostendunt 25. *Poëmata* ejus jam excusa, quorum quinque ad *Memmium* scripsit. *Henrici* verò tertii elogium edidit, veteribus conferendum. *Ioan. Papyr. Masson. in Elog. Ioan. Passerat.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Jo. Pet. Lotichius:*

Qui tenet arguti cognomen Passeris, autor.

Argutis cantat carmina docta modis.

Hinc longæva trahens diuturna secula vitæ

Dauliacas dulci carmine vincit aves.

Carmina ejus habentur Tom. 3. *Delit. Gal. p. 1.*

Extant Orationes ac Præfationes. *Par. 1606. 8°.*

Hoc Epitaphium ipse vivens sibi composuit:

Hic situs in parvâ Janus Passertius Urnâ,

Ausonii Doctor regius eloquii,

Discipuli memores, tumulo date ferta Magistri,

Ut vario florum manere vernet humus;

*Hoc culta officio, mea molliter ossa quiescent,
Sint modo carminibus non onerata malis.*

Veni, Abii: Sic vos Venistis: Abibitis omnes.

B E N E D I C T U S P E R E R I U S, Soc. Ies.

Clar. An. D.
MDLXXXV.

N Atione *Hispanus*, patriâ *Valentinus*, vix adolescentiam ingressus, animum appulit ad Societatem, & *Valentia* ad numerum Nostrorum aggregatus est anno salutis 1552. Inde in *Siciliam*, mox *Romam* missus, in omni scientiarum genere diligenter se exercuit, eximiamque eruditionem consecutus est. Dicendi artem publicè *Romæ* docuit, Philosophiam *Aristotelis* enarravit, & quatuor penè Artium curricula docendo confecit; magnâ auditorum frequentia, atque applausu. Ab humanis deinde ac Philosophicis disciplinis, ad divinas & theologicas gradum fecit. D. *Thomam* per multos annos interpretatus est: Sacras Literas explanavit, ubique doctus, ubique disertus, sui que similimus. Commutavit vir maximè religiosus atque eruditus caducam hanc vitam cum æternâ *Romæ*, ubi perpetuò vixit, die 6. Martii, anno salutis 1610. ætatis 75. societatis 58. ejus eruditionem nullus penè Scriptorum, qui ejus meminit, illaudatam præterit--- In hujus autem Viri Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia, tanta rerum omnium comprehensio, ut supervacaneum sit lucernam Solis lumini inferre. *Alegambe.*

Elaboravit Commentarios in *Genesin* & *Danielem*: Tom. 4. Disputationum in *Genesin*: Tomum 1. Disputationum in *Exodum*: Tomos 2. Disputationum in Epistolam ad *Romanos*, & tres Tomos in *Apocalypsin*. Extant etiam 15. libri ejus Physicorum.

Benedictus Pererius vir Sacris Literis nobiliter imbutus. *Montacut.* apparat. 11. §. 3.

Benedictus Pererius vir Gracè, quod apparet, benè doctus, & in omni politioni literaturâ versatus cum primis. *Idem* Apparat. 5. sect. 70.

Benedictus Pererius Sactorum Librorum accuratus Interpres. Card. *Io. Bona* Notit. Auctor.

Pererius eximiâ *Historiarum* peritiâ instructus, magno etiam acumine, nec minore diligentia, *Commentarium* suum in *Danielem* elucubravit. *Matth. Polus* in Præfat. ad 3. Vol. Synops. Crit.

Magni nominis & eruditionis Jesuita *Pererius*. Commentaria ejus in *Genesim* docta & laboriosa. *Montac.*

Benedictus Pererius Philosophus, & Theologus Societatis *Iesu*, edidit IV. Tom. Comment. & Disputat. in lib. *Geneseos*, qui & *Romæ* & *Lugduni* & *Colonia* excusi sunt, referti insigni eruditione, ac perspicuitate, quæ illius in scribendo est propria--- In Comment. suis in *Danielem* materiam *Chronographia* eorum temporum accuratè est persecutus. *Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Doctissi.

Doctissimus & fidelissimus *Geneseos* explicator *Lambec. prodr. Hist. Lit. 3.*

Pererius Jesuita ingentem librum conscripsit *Questionum in Genesin*, cui multum eruditionis inest; & quamvis omnium Textus vocum explicationi non immoretur, utilissimus tamen est, quoniam solide Quæstiones à se propositas expedit, arduasque difficultates, quæ occurrunt in Scripturis dilucidat. Patrum sensus quorum synopsis congeffit, referre præsertim studet: Verum quia Patres Scripturæ literalem sensum perpetuò secuti non sunt, potior Operis illius pars inutilis est iis qui Bibliorum literalem sensum tantummodo exquirunt. Or. Pr. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 2. cap. 12. Gall.*

Pererius in *Danielem* asinus est. Pessimus author est, graviter erravit: *Danielem* nequidem legerat, nisi quando illum commentatus est. *Scalig. posterior. Gall.*

Quod autem ad *Pererium* spectat, nullam video rationem cur in *Cælestes influxus* adeò infensus esset, cum etiam admittat *Qualitates occultas*, iisque doctrinam suam superstruat; quæ non raro è *cælestibus influxibus* arcessuntur, & iisdem inconvenientibus obnoxia sunt, & ut antea dictum fuit, à quibusdam, qui cæteris hominibus oculatiores censi cuperent, *Asinorum asylus* nuncupantur. *Meric. Casaub. de Credulitate & Incredulitate Angl.*

Opera ejus 2. Vol. fol. prodierunt *Colon. Agrip. 1622.*

T O R Q U A T U S T A S S U S.

Poeta *Italus* celebris, *Neapolitanus*. Jam in pueritiâ, egregio carmine edito, futuræ eruditioni & gloriæ prælusit. Nuncium Papæ in *Galliam* secutus, *Carolo IX.* innotuit: Dein *Ferrariam* vocatus, ibi *Hierosolymam Liberatam* edidit. Primus *Pastores* in scenam introduxit in *Amyntâ*, omnium Comædiarum *Pastoralium*, princeps. Litem cum Academia *Florentina de Crusca*, quæ *Hierosolymam* ejus sub censuram vocavit, nactus: *Ferrariæ* quoque negotio adhuc difficiliore implicatus est, à quo tempore omnia ejus retro sublapsa sunt. *Ticinum* inde se recepit, hinc *Neapolim* profectus, tandem, *Card. Aldobrandino*, nepote *Clementis VIII.* invitante *Romam* pervenit. Obiit anno 1595. ætatis 51. cum jamjam lauru cingendus esset. *Hofman.*

Clar. An. D.
MDLXXXV.

Vir admirabili ac portentoso ingenio, qui insanabili in adolescentiâ furore correptus, nihilominus per dilucida intervalla, tanto judicio, elegantia, ac castissimo stylo plurima & soluta & pedibus astrictâ oratione scripsit; ut misericordiam, (quâ plerique ejus vicem prosequerentur) tandem in stuporem verterit; dum furore illo [qui in aliis mentes efferat aut hebetat] ingenium ejus veluti defæcatum, in rebus inveniendis expeditius, inventis aptè digerendis acutius, & sententiarum gravitate ac verborum delectu ornandis copiosius à morbo surgit; & quod sanissimus quisque vix summâ curâ ac labore per otium extenderet, ipse post violentam mentis emotæ agitationem sponte ac felicitate mirâ perficit; ut non alienatione mentis perculsus, sed æstro divino percitus videretur. *Thuan. ad Ann. 1595.*

Tassus multorum judicio aliquantulum ad *Antiquos* accessisse, & eorum artem

N n n n n 2

fatis

satis videtur, servasse, nisi quod acuminibus sententiarum, & argutiis à recentioribus usurpatis nimis indulgit, quæ non satis poëmatis gravitatem decent, quam ubique servare oportet. *Roland. Mares. l. 2. Epist. 15.*

Tassus in *Hierosolymâ suâ Liberatâ* & verbis magnificus est, & apparatu, sed τὸ ὀρεῶν opopœiæ minimè assequitur, siquidem *fabula* dispositio ad mentem *Stagirite* exigenda, quod inter alios eruditè docuit *Petrus Mambrunus*. Suavis quoque est *Tassi* Fabula, *Amyntas*. *Borrich. de Poët. p. 10.*

De laudatissimo ejus *Hierusalem Liberata* Poëmate, quod ab Academicis *Florentinis*, & aliorum oblateralium moribus, nuper *Paulus Benius* egregiè vindicavit, omnibus *Parnassi* cultoribus ingenuè adstipulantibus, *Sic sancimus*, ipsum & quod ad fabulam, & mores, & phrasim, & alia, quibus *Heroici Carminis* absolutus effingitur Character, *Epica* hucusque *Italici* nominis omnia superasse. *Jo. Imperial. in Mus. Hist.*

Tassus in Operum suorum designatione tersior est, in Fabulæ suæ dispositione ad artis regulas exactior, & in omnibus Poëmatis sui partibus cæteris omnibus *Italis* plenior & perfectior. Sed res tot amatorias iis permiscet, ut instituti sui gravitatem & characteris sui dignitatem frequenter obliviscatur. *Rapin. Animadv. in Poëticam part. 2. Animadv. 16. Gall.*

Annos octodecim natus præclarum Poëma composuit *Rinaldo* inscriptum, quod admirandi ejus genii quasi primus flos extitit, quodque ei conciliavit existimationem eorum omnium qui erudito palato ejusmodi scripta degustant. Et sanè si de *Odyssæa* dixit *Longinus* *Senis* quidem eam esse fœtum, sed *Senem* illum fuisse *Homerum*: sic etiam cum illustri Dom. *Menagio* dicere possumus, *Rinaldo* Juvenis quidem opus esse, sed juvenem illum esse *Torquatum Tassum*. Annum vicesimum secundum nondum excesserat, cum *Ierusalem Liberata* auspicatus est, Poëma illud incomparabile, quod omnibus suis numeris absolutissimum est omnium quotcumque ab *Augusti* seculo in lucem venerunt, ex omnium sagacium *Criticorum* sententia, cum primis verò Domini *Balzacii*, qui cum multa eloquentia multaue ratione dixit, *Virgilium in causa esse, Cur Tassus in Epica poësi primus non teneret, Tassum verò, cur Virgilius unicus non esset.* *Ant. Teissier, Elog. Erudit. Vir. Gall.*

Extat *Hierosolyma Liberata* *Italicè* script. fol. ann. 1644.

Extat *Amyntas* *Italicè* scripta cum Annotationibus *Ægidii Menagii* in 4°. 1655.

Obiit *Roma*, & sepultus est in Ecclesiâ *S. Onuphrii* cum hac Inscriptione.

Hostes,

Quicumque es, si Musarum hostis non es, adsisce & lege: Torquati Tassi monumentum hic vide; nec vide tantum, sed venerare, & cole: plura meretur, Pietas quam possit tua: Saltem quod possis, meritò & lubens dato. Eheu! Sic perit mel illud

lud Charitum, Medulla Musarum, Flos ingeniorum; *Quid dicam ultra?* Ultimus Naturæ labos. Bonifacius Cardin. Bevilaqua *Heras eterno, cippum hunc, utinam æternum! ex voto D.D.*

ULYSSES ALDROVANDUS.

Natus est *Bononia in Italiâ*: ubi Professionem Philosophicam & Medicam sustinuit, naturæ operum incomparabilis perscrutator: remotissimas Orbis regiones peragravit, saltem ut naturales res, inprimis verò aves exoticas, earumque causas, intimius cognosceret, quæ ut ad vivum depingeretur, veriùsque exsculperentur, suo ære per triginta & amplius annos Artifices varios totius penè *Europa* celebriores conduxit, eaque propter tantos sumptus fecit, ut inde ad extremam paupertatem redactus, visuque orbatus, in *Xenodochio Bononiensi*, ut nonnulli referunt, admodum senex obierit A. C. 1605. Vander Linden.

Clar. An. D.
MDXC.

Scripsit Tractatus 120. plurimis voluminibus comprehensos: ubi inprimis eminent quæ de *Avibus, Quadrupedibus, & Piscibus* scripsit. Apud *Jo. Imperialem in Museo Hist.* p. 145. omnia ejus Opera recensentur; quibus addi potest *Antidotarium Bononiense*, cujus Author *Aldrovandus* esse asseritur.

Ulysses Aldrovandus, illustri *Comitum Aldrovandorum* familiâ oriundus, in gymnasio *Bononiensi* Naturalis Historiæ professionem tam feliciter implevit, ut omnium ante se genitorum diligentissimus, etiam post futuris hujus palmæ gloriam præripuisse videatur. Quippe adgressus eam *Medicina* partem, quæ materiam remediorum ex Animalibus desumit, ut eorum figuram atque naturam ad posteros fideliori stylo transmitteret, haudquaquam *Authorum* evolvisse monumenta contentus, inspiciendi causâ, regiones etiam remotissimas animo prorsus *Ulyssæo* peragravit. Pictori cuidam eâ in arte unico, triginta & amplius annos *aureorum* ducentorum stipendium persolvit. *Amb. Miræus* de Script. Eccles. part. 2.

Hic sagacitatis exquisitæ vir, qui nobis tot animalium formas incognitas ante oculos objecit, Naturæ veluti novercantis injuriâ, oculis captus est, & qui perspicacis ingenii luce, causas rerum abditas illustrarat, in tristi cæcitatæ caligine, supremam vitæ partem exegit. *Idem* ibid.

Omnium quicumque vel scripsere vel scripturi sunt, operosissimus & consummatissimus extitit *Zoologus, Ulysses Aldrovandus* Philosophus & Medicus *Bononiensis*, quem non dicam commendare, sed admirari satis, aut condigno, pro immensis *Zoologia* gratiâ impensis, cum sumptibus, tum laboribus, mactare præconio, nemo unquam poterit. Attamen cum ne à centesimo quidem, propter sumptuosissimi & in plurimos digesti majores Tomos Operis, tanti industria Viri, proprio redimenda ære sit, opulenti potius quam quibus *angusta domi res est*, suadendus Autor. *Georg. Cass. Kirchmaier*. in Præfat. ad *Jo. Sperlingii Zoologiam*.

Ulysses Aldrovandus incomparabilis naturæ operum perscrutator, varietate doctrinæ, ubertate Scriptorum, reconditis eruditioris ingenii viribus, cunctos ferè cum præsentis, tum elapsi sæculi homines superavit: Nulla quippe ditior,

apud alium officina, gummatibus, lachrymis, radicibus, herbis, lapidibus, animalibus, gemmis, quàm quæ in suis paratur libris; ut profectò admirabilem universi referre videatur mercatum, dum incogniti cujusque climatis fœtus, legentium mire subjicit oculis, exprimitque vires. Dignus pernobili *Ulyssis* nomine, qui sicut è *Graciâ* secedens totius propè orbis ambitum peragrasse fertur, ita hic generoso mentis impulsu, naturæ infra cœlum ubique luxuriantis delicias collustravit. *Io. Imperial.* in Mus. Hist.

Græcarum literarum ignorantiam in *Aldrovando* notat *Ezech. Spanhemius* in tractatu de Præstantia & usu Numism. Antiq.

Ulysses Aldrovandus multis in locis miram prodiit Metricæ Artis inscitiam: quod non à me dicitur, ut detraham nomini *Aldrovandi*, viri industriâ sua, post doctissimum *Gesnerum*, in enarranda nobis animantium natura, pulchrè de studiis promeriti. *Voss.* de Idolol. l.3. cap.91.

Memoriam hujus Auctoris Cardinalis *Maphæus Barberinus*, postea *Urbanus* P. P. VIII. hisce versibus celebravit:

*Multiplices rerum Formas, quas Pontus & Æther
Exhibet, & quidquid promit & abdit Humus,
Mens haurit, spectant oculi, dum cuncta sagaci,
Aldrovande, tuus digerit arte Liber.
Miratur proprios solers Industria fœtus,
Quamque tulit moli se negat esse parem.
Obstupet ipsa simul rerum fœcunda Creatrix,
Et cupit esse suum quod videt Artis opus.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

O B E R T U S G I F A N I U S.

Clar. A. D.
MDXC.

B *Urensis Batavus*, Jurisconsultus, natus est Anno 1534. Obiit *Prage*, Anno 1609. Septuagenario major. *Argentorati* Philosophiam, *Altdorfi* & *Ingolstadii* Jurisprudentiam docuit. Tandem in Aulam Cæsaream vocatus, & Consiliarii Cæsarei titulo exornatus est.

Scripsit Comment. in *Ethicam* & *Politicam Aristotelis*---Collectanea & Indicem in *Lucretium*---Observationes in Linguam Latinam---Comment. in Institutiones Juris---Antinomias Juris Civilis & Juris Feudalis---Tractatus de Renunciationibus---Oeconomiam Juris---Notas in Corpus Juris Civilis---*Lecturas Altdorfinas*---Scholia brevia in *Homeri* opera---Comment. de Imperatore *Iustiniano*---Indicem Historicum Rerum *Romanarum*.

Is prima literarum rudimenta in *Belgio* suo cum imbibisset, industriam suam primùm in *T. Lucretio* exercuit. Quem post *Michaëlem Marullum Byzantium*,
qui

qui tantum authorem miserè interpolaverat, & secundùm *Dionysium Lambinum* nostratem, qui in eo laudabilem operam navavit, nobis meliorem dedit. Dein totum se Juris scientiæ ac Philosophiæ studiis mancipavit, & voce & Scriptis rem literariam multùm promovit. *Thuan.*

Obertus Giphanius, aulæ *Cæsareæ* Consiliarius, Jurisconsultus, & Philosophus celeberrimus, Scriptis doctissimis notus, qui si constantiam in Religione eruditioni tantæ conjunxisset, aulamque nunquam accessisset, inter laudatissimos Antecessores referri meriti suo potuisset. At *Lipsum* in mutatione Religionis expressisse videtur, popularem suum *Quensted.* & *Georg. Remus* in Epist. quadam ad *Io. Caselium*.

Illud Juris Asylum & *Germaniæ* nostræ Sol *Hubertus Giphanius. Gasp. Sciopp.* 4to. Vol. p. 93.

Obertus Giphanius Jurisconsultorum nostrâ memoriâ facilè princeps. *Idem* Comment. in *Priapeia*, p. 2.

Lucretium edidit cum Indice, de quo vetus illud pronunciare possum; *Melins esse tacere, quàm pauca loqui.* *Idem* de Art. Crit. p. 10.

Ævo avorum nostrorum non ignobile ingenium *Oberti Gifanii* fuit, licet de ejus *Collectaneis* docti homines, ut potè *Dusa*, *Lambinus*, *Carrio*, *Fruterius*; *Schottus*, & alii non semper benè senserint. *Barth.* l. 3. *Adversar.* c. 21.

Obertus Gifanius, diligens & maximè industriosi ingenii vir. *Barth.* l. 5. *Adv.* c. 10.

Obertus Giphanius, vir eruditissimus, mihi que ob raras excellentissimi ingenii dotes carissimus *Ios. Scalig.* Comment. in *Copam*.

Obertus Gifanius, juris Scientiâ, omnique politioris literaturæ laude clærus, hoc testimonium veritati, non amicitiae damus. *Marc. Velfer.* l. 8. *Rer. Augustan.*

Jurisconsultus omni literarum ac scientiarum parte excultissimus: quem non immeritò *Germania Cujacius* indigitare possis. *Io. Strauch.* ad tit. C. de *Beryto* c. 4. num. 11.

Gifanius doctus erat ejus *Lucretius* optimus est. Aliquid boni ad ipsum in *Lucretium* postea transmissi, quod sibi servavit, dixitque se nihil accepisse, ut scilicet id sibi arrogare possit. *Iesuita* quidam *Italus* ei morienti adfuit, plurimaque ejus scripta diripuit Romamque abivit. *Lucio Fruterio* ejus *Agellium* suffuratus est qui prelo, mox subjiciendus erat. *Gifanius* in *Gallia* tam honestus vir fuit. Imperatoris Consiliarius fuit, & quoniam ubi adest uxor lautiùs vivendum est intra proprios lares, suam ablegavit *Noribergam*; 25. Ducatorum millibus dives erat, & in subregulanea cella hospitabatur. Liberis utebatur ut servis; unus filiorum ejus erit *Iesuita.* *Scalig.* 2. *Gall.*

Gifanius, cùm ultimam manum non admoverit, illius Versio *Politicorum Aristotelis* sæpe non satis polita, sæpe ambigui sensûs, interdum non una, sed duplex est: cæteroquin futura omnium optima. *Conring.* Introd. in *Polit. Arist.* c. 9. p. 648.

Professor primum *Altorfinus*, postea *Cæs. Majestatis* Consiliarius, qui non tam

veræ

veræ Religionis, quàm veræ Philosophiæ perpetuus & strenuus assertor extitit. Laudem hîc nostram merentur ejusdem nova *Versio & Commentarii in Politica Aristotelis*, quibus nihil, quàm ultima & pars & ultima manus desunt. *Mejer.* in Præf. ad Analys. Polit. Arist. sect. 47.

Hubertus Gifanius Jurisperitissimus erat, in Philosophicisque & politioribus literis eruditissimus. Plura scripta in publicum emisit, quæ sagacium Criticorum existimationem promeruerunt. Ejus in *Aristotelem* Commentarii præstantissimi sunt, & in *Iustiniani Instituta* omnium etiam optimè commentatus est, *Sciopii* quidem judicio. Quod ad ejus in *Lucretium* Annotationes attinet, bonarum observationum numero refertæ sunt; sed *Lambinus* ipsum accusabat quòd eas sibi suffuratus esset; quod fecit ut in *Gifanium* inveheretur, diceretque eum suâ tantùm importunitate, pertinacia, superbia, impudentia, rusticitate insignem esse, ut denique etiam exprobraret ei perfidiam qua in *L. Fruterium* usus erat. *Ant. Teissier.* Elog. Viror. Erudit. Gall.

Obertum Gifanium Janus Douza Senior mordacissimis carminibus, licèt non apertè nominans, sed alibi *Fannium*, alibi *Buranum* appellans, perstringit, quòd scripta *Luca Fruterii*, à moriente sibi, ut ederet commissa, in rem suam verterit, & ut prælo *Fruteriana* committerentur, pugnantibus restiterit: quin & in *Victorem Gifelinum* admissi *Plagii* reum agit. *Thomas de Plag*, sect. 425.

Obertus Gifanius in vertendo *Homero* industriam suam consumpsit; atque utinam sermonis castitas summæ ejus fidei respondisset, interpretandorum Poëtarum egregium specimen haberemus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JUSTUS LIPSIUS

Hoc ejus Symbolum:

MORIBUS ANTIQUIS.

Clar. A. D.
MDXC.

N Atione Belga, natus est in *Iscano* municipio Anno 1547. die 18. Octobris. *Lovanii* obiit die 23. Martii, Anno Christi 1606. ætatis 59. Docuit *Jena*, *Lugduni*, & *Lovanii*.

Scriptis permulta: omnia egregia. Inprimis laudem merentur ejus Comment. in *Tacitum*, Civilis doctrina, Monita Politica, Manuductio in Philosophiam *Stoicam*, notæ in *Senecam*.

Iustus Lipsius diligentia, judicio, multiplici lectione admirandus, *Criticorum* suada, medulla. *Dempster.* in Elench. script. Roman.

Apex ille eruditionis reconditæ, *Iustus Lipsius.* *Jan. Gruter.* in Not. ad *Plin. Panegyric* c. 2. sect. 5.

Interiorum literarum decus, *Iustus Lipsius*, *Laur. Pignor.* in *Mensâ Isiacâ*, c. 3. Vir acutissimus ingenii, & judicii dexterrimus. *Barth.* l. 19. adv. c. 15.

Lipsius

Lipsius omnem gloriam nomine suo concludit, vir famâ Orbi notus *Ocellus Belgii*, universi *Phœnix*, *Sol* antiquitatis, *Historiæ* omnis *Promus* & *Condus*, sapientiæ & prudentiæ anima. *Nic. Vernulus*.

Vir, frementibus invidis, optimè de totâ re literariâ meritis. *Baud.* l. 2. Epist. 21.

Belgarum, dum viveret, doctissimus *Justus Lipsius*. *Voss.* l. 4. Institut. Orator. c. 6. num. 2.

Justus Lipsius, victuris ad omnem posteritatem *Scriptis* satis se illustrem toto Orbe præbuit. *Thuan.* ad Ann. 1606.

Lipsius, gloriosum ævi nostri specimen. *Sciop.* Suspect. Lect. l. 2. Epist. 17.

Illius de *Constantiâ* liber quàm diu vivet? *Sciop.* de Art. Crit. p. 2.

Quem virum [*Justum Lipsium*] per omnia diis, quàm hominibus ingeniô propiorem, uti lumen unicum & numen ævi nostri colo & veneror præter omnes, quos ille admiratores cultoresque ubique habet plurimos. *Valent. Acidalius* *Lect.* in *Patercul.* p. 512.

Vir incomparabilis judicii & ingenii admodum felicitis. *Barth.* l. 56. adversar. cap. 9.

Exactissimum illius divini ingenii judicium. *Lud. Carrio* lib. 11. Antiq. Lect. cap. 4.

Exquisiti censor judicii. *Conring.* in Præf. ad *Tacit.*

Ut ævo suo *Titus*, sic nostro *Lipsius* verè Delicium Humani generis fuit. *Aub. Miræus* in *Vitâ Lipsii*.

Acre omninò & felix ingenium fuit *J. Lipsio*, in tollendis Veterum Scriptorum mendis, & eluendis maculis, & neminem habet fortasse parem: Sed ut hominem se nosset, aberravit interdum à scopo. *Lalins Bisciola* lib. 14. c. 13. *Horar.* Subseciv.

Lipsius suavissimæ quidem, sed inimitabilis, & ut ipse judicabat, ne tentandæ quidem aliis eloquentiæ vir. *Dan. Heins.* Orat. l. p. 11.

Romanos mores veteraque tempora interpretando plurimum claritudinis *L. Lipsius* sibi locoque addidit, amœna morum gravitate supra professionem spectabilis, & suâ quadam eloquentiâ plerosque alliciens: nam cum floridum ipsi & profuens Natura haud abnegaret, alterum maluit dicendi genus, concisum quidem, nec sine festivitate, sed verè novum obtentu antiqui, quod cum imitarentur, quibus ingenii judicii que non idem fuit, ad corruptissima quæque deventum est. Cum verò *Lipsium* metus publicus & privata injuria mutandas ad partes impulissent, accititur à Gallia *Josephus Scaliger*. *Grot.* lib. 5. *Histor.*

In *Trasea* (libro ab ipso edito) multa insunt, quæ non ad famam magis, quàm ad publicum honorem. *Baud.* Cent. 3. Epist. 28.

CL. v. *L. Lipsii Politica* meò punctô, & opinor, omnium rectè sentientium judiciô palmam obtinent inter omnia Viri summè de literis meriti monumenta. *Baud.* Cent. 3. Epist. 3.

Lipsii Politicorum opus utinam tam completum & omnibus Rerump. formis accommodatum, quàm est accuratum & planè è genuinis fontibus dedu-

Aum. 70. *Andr. Bosius* de Compar. prudent. Civ. nu. 12.

De *Lipsii* nostri obitu non potest te latere. Negari non potest, in illius morte, & literis jacturam, & amicis luctum summum contigisse. Amavi hominem, ut amicum, colui, ut benè de literis meritum. *Jos. Scalig.* Epist. l. 2. Epist. cxx.

Audisti, ut opinor, V.C. *Justum Lipsium* è vivis excessisse; multum detrimenti cepit res literaria; & magnum seculi jubar extinctum est. Integriore tamen famâ decessisset, si nunquam rem habuisset cum *divis* illis suis *Virginibus*. *Baud.* Epist. Cent. 2. Epist. 59.

Quanquam in summi illius viri judicio hâc quidem in parte, non ita multum præsidii ponendum: cum nemo diffiteri possit, eum modum minimè tenuisse in vocibus priscis, Poeticis, duris: ut eruditioni ejus non paulò amplius debeant literæ, quàm styli exemplo. *Voss.* l. 4. Institut. Orator. num. 7. cap. 6.

Nec probare illa *Lipsii* possum, viri ab ingenii elegantia & variâ eruditione, quàm dictione laudatioris. *Voss.* l. 1. de Hist. Lat. c. 19.

In *Justi Lipsii* stylo, Scriptoris ætate nostrâ clarissimi, istæ apparent dotes: Acumen, Venustas, Delectus, Ornatus vel nimius, cum vix quicquam propriè dictum ei placeat, tum Schemata nullo numero, tandem verborum copia: desunt autem Perspicuitas, Puritas, Equabilitas, Collocatio, Junctura & numerus Oratorius. Itaque Oratio ejus est obscura, non paucis *Barbarismis* & *Solæcismis*, plurimis verò *Archaismis* & *Idiotismis*, innumeris etiam *Neoterismis* inquinata, comprehensio obscura, compositio fracta & in particulas concisa, vocum similitum aut ambiguarum puerilis captatio *Sciop.* in *Pascasio Grosippo*.

Justum equidem *Lipsium* summè semper amavi, propter eximias ingenii, doctrinæ, judicii, morum etiam integritatis, quæ in eo enituere, dotes, ejusque pari ferè, ac Antiquorum Opera in honore habui. Verùm maceror, & doleo illum verba antiqua nimis frequenti in usu habuisse: Sed magis, eidem deesse sermonem purum, & merè *Latinum*. Certè phrasis quæ corpus eloquentiæ facit, tota ab illo est, & in eâ nullum, quem sequeretur, auctorem habuit. Quod atque in linguâ, quæ intercidit, & jam in nullius populi est usu, facere non licet. Naturæ quidem suæ, & genio vir ut doctus, sic nonnihil audax in scribendo, indulgit: cui laxum, & fluxum scribendi genus cordi non esset, concisa verò, & adstricta magis essent ad gustum, quique fracta & elumbia, qualem esse *Ciceronis* compositionem olim *Brutus* judicavit, rejiceret, atque aspernaretur. Inde Oratio ejus crebrâ *Parenthesi* interrumpitur, & tota *interrogatiunculis* scatet. *Roland.* *Mares.* Epist. l. 1. Epist. 49.

Quod ad *Justi Lipsii* Epistolas attinet, eæ mihi cum *Plinianis* venustate quodammodo certaturæ videntur, nisi mala, cujus auctor esse ambiit, Latinitas, ut pleraque ejus *Scripta*, ita etiam eas corrumperet, & infuscaret: tantum acuminis, & argutiarum, tantum doctrinæ, tantum moralium documentorum iis passim aspersum est. *Mares.* Epist. l. 2.

Lipsii ad *Polybium* tandem vidi. Et vis dicam liberè quid sentiam? Opus est,

est, labore magno, judicio recto, ingenio denique talis viri conceptum feliciter ac formatum. Nemo negaverit unum illum hodiè res veteris *Reipublicæ Romanæ*, & nosse eximie & explanare omnium elegantissime. Veruntamen quod inter nos liceat [*μόνος ὃ εἶπεν*] mirari interdum subit, cur hanc potissimam rationem tractandi ejus argumenti elegerit? Nam ad *Polybii* lucem quid admodum attulerit sui, nondum videre potui. Multa ille quidem melius vertit quàm priores fecissent *Interpretes*: Sed magnam eorum partem *Turnebus*, aliique sibi vindicant. De cætero, si quid in *Græcis* illis obscuri fuit, lucem id adhuc desiderat. Non enim alluxit *Fax Lipsiana* illis locis. *Casaub.* in Epist. 21. ad *Bongarsium*.

Novissimus omnium qui ante nos in explicatione *Polybii* aliquam posuerunt operam, fuit *Justus Lipsius*, vir clarissimus, & de meliorum literarum studiis excellenter benè meritus. Hic si integrum *Polybium*, aut unam aliquam è tribus illius partibus *Latine* expressisset; atque ad hoc inceptum tantam *Græcæ* Linguae peritiam attulisset, quanta in eo fuit cognitio veteris *Historiæ* totiusque *Antiquitatis*, & *Latine* dictionis facultas: post *Lipsium* in eandem *Palæstram* descendere, hoc verò fuisset, post *Roscium*, in Scenâ gestum velle agere. *Casaub.* Præfat. ad *Polyb.* 3. Vol. p. 80.

Justus Lipsius in Libello de *Constantiâ*, tanquam in *Darii* Scrinio, res ipsas quas habebat pretiosissimas, elegantiam videlicet, & omnes ingenii sui ac judicii gemmas, artificiosè conclusit. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Multi censuerunt librum ejus de *Constantia* cæteris omnibus anteponendum esse. Quidam dicunt stylum *Variarum* ejus *Lectio* esse omnium purissimum, & elegantissimum. Quod ad ejus Tractatum de *Politica*, quamvis textuum variorum è pluribus lectis Authoribus excerptorum merus cento is sit, quem filo ex suo penu desumpto consuit, idque multò majori labore quàm industria, illum tamen in suis Epistolis ipse commendat, eodem affectu quo *Matres* ardentius amare solent infirmissimos & imperfectissimos suos natos. Sed eruditi & acris judicii viri non suffragantur ipsi, nec scriptum illud unquam magni æstimarunt, ut à *Motteo le Vayer* observatum est. *Ant. Teissier.* Elog. Vitor. Eruditorum. Gall.

Tertia Centuria Epistolarum Lipsii omnium ejus operum pessimum est: Optima autem sunt ejus in *Tacitum* Commentarii, ejus Orationes de *Concordia*, & in *Ducis Saxonie* obitum. Ejus *Electa* ejusque *Saturnalia* sunt præclarissimi libri. *Græcus* tantum fuit quantum ad proprium usum opus erat. Quam miserandum *Lipsii* judicium de *Seneca* Tragico. Poetices prorsus ignarus est. *Scalig.* posterior. Gall.

De *Lipsii* Epistolis dici hîc multa possent. Considerari illæ vel ratione dictionis, vel ratione rerum possunt. Vehementer senex à juvene discrepat. Cùm enim in juventute suâ *Ciceronianam* dictionem sequeretur, maturioribus annis penè novum eloquentiæ genus sibi finxit, in quo argutiæ, adagia, hemistichia, *Græcæ* sententiæ, quorum in familiaribus inter eruditos Epistolis usus esse potest; Tales enim Epistolas illa ornant, in cæteris locum non habent, ubi enthymematibus

bus agendum, & sermo *πεπλασμένος* requiritur. *Maresius* lib. 1. Epist. 7. sermonem Poeticum in illo agnoscit, qui *Stadium* referat, sibi pro summo Poetâ habitum, cujus scriptio valdè sit adstricta, & crebrâ parenthesi interrupta. Idem ibid. Epistol. 49. ad *Heinsium* in illo reprehendit antiquorum verborum nimium usum, audaciam in scribendo, dictionem parenthesibus & interrogatiunculis interruptam. Respondet illi N. *Heinsius*: *Non desunt Epistolæ suæ Veneres. Habet nescio quid, quò lectorem trahat, & quod prorsus improbare non possis. Ut non tam illi succenseam, quàm ineptissimis mortalibus, qui imitandum sibi illum proponunt, idque tam præposterè, ut vitia ejus exprimant plerumque, virtutes non assequantur. Imitatus neminem Lipsius, ac proinde nemini imitandus. Memoriam ego tanti viri sanctè veneror. Nec negarim tamen, magnâ illi ex parte labem eam deberi, quam tu Belgis nostris non immeritò adscribis.*

*Quod nisi ô Θεωμάσιος Scaliger juventuti nostræ pessum cuncti salubribus succurrisset monitis, in Lipsii locum à Curatoribus hujus Academiae opportunè subrogatus, futurum vix erat, ut tantam tot præclarorum ingeniorum, quæ annis 50. proximis in Bataviâ nostrâ eluxerunt, messem mirarentur exteri. Nec labes tamen illa solos Belgas & Germanos, sed Gallos etiam vestros, infecisse videri potest. Magnam partem de illo vera sunt, quæ in *Excerptis Scaligeranis* dicuntur. *Henricus Stephani* Latinitatem *Lipsii* singulari libro notavit. Neque unquam ego suaserim, ut, antequam aliquis robur in stylo acquisiverit, inexercitatus adhuc *Lipsianæ* Lectioni adsuescat, aut ejus flosculos in usus suos excerpatur. Qui illum imitati sunt, infelicitè rem suam gesserunt: Nam vel exscripserunt nonnulla, ac sententias quasdam compilarunt, vel planè inepti fiunt, dum dictionem ejus exprimere tentant, per se non laudabilem. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 301. 302.**

Vide *Patricium* qui *Italicè* scripsit *Parallela Militaria* satis bona; ex quibus *Lipsius* magnam partem eorum, quæ de *Militiâ Romanâ* commentatus est, videtur hausisse. *Salmas. Epist. l. i. Epist. 93.*

Lipsii Saturnalia *Petro Fabio* adscribuntur à *Cassare Scioppio*, in *Not. ad Priap.* p. 14.

Justus Lipsius à *Mureto* semel iterumque appellatus de *Plagio*, respondit illi quidem, sed ita, ut certiùs nobis de improbis ejus quibusdam affectibus, quàm innocentiam constet. *Thomas. de Plag.*

* Ejus *Orationes* octo falsò illi adscriptæ, *Jenæ*que potissimum habitæ, prohibentur, cautè Legendus in iis, quæ de *Fato* ubique disserit. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia curâ *Balth. Moreti* sex Tomis distincta, *Antverpiæ* Folio anno 1637.

Hoc Epitaphium, quod sibi ipse scripsit, visitur *Lovanii* in æde
D. *Francisci*:

*Quis hic sepultus, queris? Ipse edisseram.
Nuper locutus & stilo & linguâ fui,*

Nunc

*Nunc altero licebit. Ego sum Lipsius :
 Cui literæ dant nomen & tuus favor.
 Sed nomen, ipse abivi, abibit hoc quoque :
 Et nihil hic Orbis, quod percennet, possidet.
 Vis altiore voce me tecum loqui ?
 Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
 Et scena imago, & verbo ut absolvam, Nihil.
 Extremum hoc te alloquor :
 Eternum ut gaudeam tu apprecare.*

Lapidis Sepulchralis Inscriptio in dictâ urbe & æde :

*Iusti Lipsii quod claudi potuit, hîc jacet. S. P. Q. Antverp. inclyti viri famæ or-
 bi notæ virtuti Cælo receptæ, H. M. P.*

Ejusdem alterum Epitaphium : Auctore Anonymo :

*Si simplex animi candor, si nescia fuci
 Integritas similes nos facit esse Diis.
 Nemo te propius, Lipsi, se æquabit Olympo,
 Nam te candidior nemo, nec integrior.*

Alterum ejusdem :

*Nemo te lacrymis, Lipsi, neque laudibus ornet.
 Non lacrymæ, at plausus funera sancta decent.
 At qui te laudare volet velut Icarus alter
 Nominis Oceano mergitur ille tui.*

RICHARDUS HOOKER.

Non procul ab Exoniâ natus sub initium Anni 1554. Collegii Corporis Christi Scholaris anno 1573. Socius & Artium Magister 1577. Rector de Drayton. Beaucamporum in Comitatu Buckinghamiensibus Anno 1584. Ecclesiæ Templariorum Londini Magister 1585. Rector de Boscum, juxta Sarisburiam 1591. & novissimè de Bishopsbourn, prope Cantuariam Anno 1594. Hujus viri obitum, nec melius, nec dignius exprimere licet, quàm in verbis Gulielmi Laud Archiepiscopi Cantuariensis. Quæ in hujus Authoris libro de Ecclesiasticâ Politiciâ ad se tum pertinente descripserat (liber autem iste nunc penes est Gulielmum Fulman, Corporis Christi Collegii nuper Socium) verba hæc sunt : Richardus Hooker vir summis doctrinæ dotibus ornatus, de Ecclesiâ præcipuè Anglicanâ

glicanâ optimè meritis, obiit Novembr. II. circiter horam secundam post Meridiem, anno 1600.

Scripsit de Ecclesiasticâ Politeiâ lib. 4. Lond. 1594. Angl. Quibus & Quintum addidit, seorsim editum *Lond. 1597. Angl.* Tres illi, qui nunc circumferuntur, post obitum ipsius publicati, valdè mutili & imperfecti (ne quid gravius dicam) meritò habentur. Scripsit etiam atque edidit *Anglicè Tractatum de Justificatione*, atque varias *Conciones & Responsum* ad Supplicationem *Gualteri Travers*, ad *Regium Concilium* factam.

Richardus Hooker Theologus, modestiâ, temperantiâ, mansuetudine, & ceteris virtutibus imitandus, & supra multiplicem eruditionis laudem celebris, quam libri de *Ecclesiastica Politeia*, patriâ linguâ editi, dignissimi qui *Latine* loquantur, abundè testentur. *Camden* in *Annal. Elizab.* sub an. 1599.

Etsi vel singula omnium totius *Europæ* Academiarum Collegia perscrutaremur, vix, aut ne vix invenire fas esset, unum aliquod, in quo ejusdem sæculi, ex eadem Patriâ, tres Theologi, quales erant *Iuellus, Hookerus, & Rainoldus*, omnis eruditionis *Triumviri*, simul florere. *Ant. à Wood* in *Antiq. Univ. Oxon.*

De primis quatuor libris *Ecclesiasticæ Politeiæ*, audi qualem *Clemens VIII.* Pontifex, cum eorum partem aliquam *Dr. Thom. Stapleton* *Latine* interpretatus esset, sententiam tulerit. *Credo* (inquit) *vix ullum doctrinæ genus reperiri posse, quam non indagaverit Author iste; cuius ingenio omnia [quantumvis difficillima] cedere necesse est. Verè quidem Authoris nomine dignissimas, cuius Operi, quò magis inveterascet, eò major indies veneratio accedet; quippe in quo ea immortalitatis semina conduntur, (si modò de toto opere, ex ejus parte conjectare fas sit) quæ posteritas alet, quæque semper adultiora ipsa eternitas intuebitur.*

Nonnemo *Schismaticorum Malleum* appellat.

Carolus I. Britannia Rex, ejus lectionem liberis suis, cum eis valediceret, serio commendabat.

Theologi nostri illum *Venerabilis* compellatione insignire solent.

Cum primùm *Rex Jacobus* Regnum suum adivisset *Archi-Episcopum Whitgift* percontatus est de amico suo *D. Hooker* qui libros scripsit de *Politia Ecclesiasticâ*; ad quod respondit eum obiisse annum unum ante *Reginam Elizabetham*; quæ tristem de ejus obitu nuncium audierit cum gravi mœrore. Ad id regessit *Rex*. Mihi verò non minùs molestus fuit ille nuntius, quòd me privari oporteret conspectu & colloquio illius viri, cuius libri mihi adeo satisfecerant: Et reverà Domine mihi plenius satisfactum est unius folii, imo vel unius paragraphi lectione in *D. Hooker* scriptis, quamvis illa essent tantùm de Templorum structura, vel de Musica Ecclesiastica, vel similibus, quàm lectione peculiarium *Tractatum* quibus prolixè agebant alii *Authores*, quamvis eruditissimi de unico istiusmodi argumentorum; & animadverto apud *D. Hooker* non occurrere sermonem affectatum, sed gravem, energicam & evidentem rationis manifestationem, eamque munitam autoritate *Scripturæ, Patrum, & Scholasticorum*, omnibus *Sacris & Civilibus Legibus*. Quamvis autem plerique alii benè scribant, proximo tamen seculo peribit eorum memoria; sed dubio procul in singulis paginis

ginis libri D. Hooker Animi Divini effigies conspicitur, ejusmodi veritatis & rationis imagines, tamque sacratis coloribus depictæ, ut exolescere nunquam possint, sed Authoris memoriam immortalem reddituræ sint. Vide *J. Waltonum*, in vita D. *Richardi Hooker*. Angl.

Epitaphium sequens diu postea fuit evulgatum in D. *Hooker* memoriam ab Equite *Wilielmo Cooper*, qui etiam splendidum Monumentum ei construxit in *Bornensi Templo*, & profitetur se illum ut Patrem suum Spiritualem revereri, idque *eleganti* carmine Anglico, quod hîc verbatim interpretamur.

Quamvis sagacis *Hookeri* famâ, vel pretiosi nominis memoriâ dignum quicquam eloqui nemo valeat: Quamvis hi sumptus fiant in gratiam Viri, qui Monumentum ære perentius in suis Libris ipse sibi erexit: Æquum tamen est ut Nos, si non ejus Meritum, saltem nostram ejus Venerationem palàm hîc faciamus. Ceremoniarum Ecclesiasticarum Patronus hic fuit: Quomodo igitur absque omni ceremonia sepultus relinqueretur? An id fieret quoniam ejus Mors æquè ac ejus Vita, Humilitatis exemplar debeat esse? An verò quòd Defuncto magis gloriosum foret quærere, Cur absque ulla pompa tumulatus fuerit? Verum qui hîc obscurè tam dudum jacuit, ad altiores jam honores evectus est. O vos homines ambitiosi, discite nunc moniti sapientius vos gerere. Humilitas vera est exaltationis via. Hinc est quod non sine Numine incitatus fuerim ad Virum hunc Humilem his Evangelii verbis compellendum, *Amice, ascende superius*. Angl.

JOHANNES RAINOLDUS.

A Pud *Pinhavves* propè *Exoniam*, in agro *Devonienſi* natus, mense Septem- Clar. An. D.
bri aut circiter, anno 1549. in Collegii *Corporis Christi* Scholarem, è ^{M D X C.}
Coll. *Mertenensi* electus anno 63. & Socius probationarius 66. Linguae *Græcæ* in
Collegio sub eodem tempore Professor. S. T. Doctoratu insignitus Anno 85. Et
post aliquot annos *Decanus Lincolnienſis* electus est. Verùm *Academico* vitæ ge-
nere oblectatus, *Decanatum* suum cum Doctore *Cole* pro munere Collegii *Cor-*
poris Christi præsidentario permutavit.

Scripsit Censuram librorum Apocryphorum Vet. T. contra Pontificios. De cæ-
teris quæ publicata sunt vide Catalogum novum *Bodleianum*.

Tam admirabiles in pietate & literis reconditioribus, in primis verò in Theo-
logicorum Myſteriorum Scientiâ progressionem fecit, ut *Academia* lumen, *Europa*
decus, *Divinae* Gloriæ buccinator, *Sanctitatis* eximium exemplar, & diligentissi-
mus in *Pontificios* Scriptor fuerit. Cuius Volumina quotquot in lucem prodie-
runt extant omninò inconfutabilia: Sed in ipſo cursu, proh dolor! Mors eum
oppreſſit. Nam ingratus Mundus tantâ stellâ fuit planè indignus. Vid. *Herwolo-*
giam Anglicam Impreſſ. ann. 1620. fol.

Rainoldo

Rainoldo à *Linguae Graecae* prælectura, nomen & fama crevit. Author autem in quem legere susceperat, ipse *Aristoteles* erat, cuius de *Rhetoricâ* eximios libros, pari Commentario illustravit, in quo non minus, quàm in ipso libro tanquam gemino alveo decurrit, *aureorum flumen rerum, & verborum*. Erat autem vir iste, memoriâ usque ad stuporem felici, in omni librorum genere, præcipuè verò *S. Augustini* Scriptis versatissimus; adeo ut ipse solus vel altera *Bodleiana*, vel *tertia Academia* non immeritò dictus sit. Accepi, Doctorem *Albericum Gentilem* in hac *Academia Iuris Civilis* tum *Regium* Professore, cum fortè Quæstiones quædam in ea facultate, inter ipsum & *Rainoldum*, ultero citroque comineassent discutiendæ, fateri non erubuisse, hunc virum leges illas vel seipso [quantus ille autem] perspectiores habuisse. *Ant. à Wood. in Hist. & Antiq. Univ. Oxon. p. 237.*

Multa de eo dicenda nobis adsunt. Quandoquidem verò ejus & jam facta est, & amplius à me fiet mentio, sufficiat in præsentiarum, hoc de illo affirmare, fuisse *Theologum* in *Patrum, Scholasticorum & Rabbinorum* Scriptis, versatissimum, in *Græcis & Philologicis* criticum exactissimum, oratorem quoque facundissimum, pium insuper, & benignum, probum & inculpatum. Literarum denique & studioforum indigentium faventissimum, & in regendo Collegio, disciplinæ tenacissimum. *Ant. à Wood. ibid.*

Vir celeberrimus Theol. Angl. longè doctissimus. *Dallaus* de cultu Relig. Præf. p. 8.

Rainoldus in eruditissimo Opere Prælectionum ad libros *Apocryphos*, quod citationibus omnis generis Autorum tessellatum est. *Voet. Præf. ad Theses.*

Ioannes Rainoldus *Academiam* in suo pectore gestasse ferebatur. Sane Scripta ejus omnigenam eruditionem, antiquitatis summam notitiam, in primis Colloquium cum *Harto* Jesuita arguunt. *Lat. Compend. Hist. Univ.*

Viri pereruditi *Ioannis Rainoldi* excessum ignoravi hætenus; qui magnâ, ut tu quidem ais, *Anglicanæ Ecclesiæ*, ut ego judico, omnium *Ecclesiarum*, jacturâ contigit. Quanti ego Doctrinam ejus fecerim, non semel ex me audire potuisti: & certè, vicem potiùs nostram, quàm illius doleo; qui ad portum quietis delatus, nos in tempestatibus reliquit; quas evadere facile esset, si illis lectissimis plantis excisis, aliæ meliores, aut certè non deteriores, succrescerent. *Ios. Scalig. Epist. l. 4. epist. 446.*

Iohannes Rainoldus eruditus & pius *Oxonia* Doctor, cujus nomen non minùs ultra mare quàm hîc celebratur. In hoc solo continebatur locupletissima Bibliotheca: omnibus Facultatibus, omnibus Studiis, omni Doctrinâ refertus erat: Memoria, & Læctionis copia hujus viri ferè Miraculum erant, Doctoris *Hall* Decad. Epist. ep. 7. Ang.

Ad parietem Borealem Sacelli *Corporis Christi*, sub humana Effigie, habitu Doctorali ad medium usque vestita, hæc legas:

Jo. Rainoldo S. Theol. D. eruditione, pietate, integritate incomparabili, hujus Coll. Præs. qui obiit Maii 21. anno 1607. ætat. suæ 58. Jo. Spencer. Auditor, Successor, Virtutum & Sanctitatis admirator H. M. amoris ergo posuit.

* Hic

* Hic Autor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in Indice Expurgatorio.

ANTONIUS POSSEVINUS *Sac. Jes.*

N Atione *Italus*, patriâ *Mantuanus* A *Gregorio XIII.* gravissimis negotiis Clar. A. D. MDXC.
& legationibus adhibitus est. Bis ad *Moscorum* Principem abiit, & inter *Moscos* & *Polonos* pacem feliciter composuit. Scripsit Bibliothecam selectam, & Apparatum Sacrum tribus tomis constantem: multaque alia. Obiit *Ferraria* die vicesimo sexto Februarii, Anno Dom. 1611. ætatis 78.

Antonius Possevinus, ut erat magnâ variâque eruditione multarumque rerum experienciâ instructus, & præterea summè industrius ac laboriosus (adeo quidem ut noctu pedem campanulæ adligaret, ut statim atque obdormisset, à somno excitaretur) sub finem superioris seculi inter alia publicavit *Apparatum Sacrum* ad *Scriptores Veteris & Novi Testamenti*, &c. In quo circiter octies mille *Auctores* partim indicantur, partim expenduntur: additis passim censuris, expurgationibus, emendationibus, correctionibus *Versionum* aliisque. Prodiit vastum hoc opus primo *Venetis* annis seculi hujus III. & VI. sed multò locupletius *Colonia Agrippina* anno VIII. *Doctissimum* atque *Laboriosissimum* Opus meritò vocat *Vossius*: qui tamen passim errores ejus adnotavit: quos sanè haud paucos admisit. In *Protestantes* etiam sæpius invehitur. *Bellarmino* tamen non uno nomine præferri meretur. *Ioan. Andr. Bosius* Introduct. in Notit. Scriptor. Eccles. cap. 2.

Præclaram laudem inter *Italos* meretur *Antonius Possevinus* Jesuita doctus, missus legatus ad magnum Ducem *Moscovia*, ut *Sacra* susciperet *Romana*, sed irritò conatu. *Herman. Conring.* de *Moscov.* Imper.

Antonius Possevinus fuit vir multæ eruditionis & magnæ dexteritatis in rebus perficiendis. *Idem* de *Repub. Sæcicâ*.

Possevinus vir variæ eruditionis, multæque lectionis. *Voss.* de *Hist. Lat.* p. 799.

Possevinus in doctissimo ac laboriosissimo Sacri Apparatus Opere sæpius jam nobis memorato. *Idem* *ibid.* p. 819.

Domínus Naudæus scribit quòd in hoc *Apparatu* nimia fuerit ejus facilitas & negligentia; quapropter mediocribus tantùm *Geniis* placere possit. *Keker-mannus* scribit eum in scribendo nullam servare methodum; quæcumque fecit meras esse lacinias & rhapsodias malè contextas, & indigestè congestam molem constituentes, adeo ut vix ullus eorum usus esse possit, nisi cum multo judicio multaque prudentia legerit ipsa. *Germanus* quidam anonymus, dicit eum, cum ibi quandoque judicium suum de Authoribus subjicere sibi sumserit, in hoc tædiosum esse, quòd affectibus satis liberum se non exhibuerit, eum esse plenum præjudiciis quibus Patriæ Professionisque suæ homines moveri consueverunt; ejusque *Criticen*, dum solus & sine duce ambulat, non admodum esse tutam & certam, His addi potest quòd malè *Latine* loquatur, nec *Solæcismos*

Ppppp anxie

anxiè præcaveat, quòd prolixis digressionibus frequenter abducatur extra suum argumentum, Historias, verbi gratiâ Populorum, Locorum &c. adhibendo. Cæterum tamen nemo diffiteri debet, quin ejus *Bibliotheca* ejusque *Apparatus* Herculei laboris fructus sint, ingensque utilitas ex iis percipi possit, si aliquis Vir idoneus & limati judicii eos ad incudem revocare dignaretur, additionesque ac correctiones iis necessarias elucubrare. *Judicia Eruditorum per Bailletum* Paris. 1685. Gall.

Antonii Possevin non est æqua apud Doctos æstimatio. Sunt, qui illum, in cælum ferunt laudibus; sunt, qui illum compilatorem, non multæ curæ & judicii habent. *Bibliotheca Selecta* 18. libris constat. Multa hîc pertinentia ad rationem studiorum, & rei literariæ in universum, interponit judicia, in quibus multa reprehendit *Jacobus Gaddius*, sed non magni faciendum est ejus judicium, ut qui sæpissimè ineptus autorum censor est. Verum tamen est, Vagis & longè quæsitis excursibus fatigare illum lectores. *Sixti Senensis Bibliothecam Sanctam* passim vellicat, quæ tamen viris doctissimis in pretio est. *Apparatus* ejus *Sacer* majore in pretio nonnullis habetur, multaque habet de Scriptoribus Veteribus & novis judicia, ex aliorum sæpè sensu formata. Utilissimum tamen ille laborem suscepit, in quo aliqua condonari debent, *Bailletus* suadet, ut correctio errorum, ab aliquo viro docto suscipiatur. Annectit Catalogos Manuscriptorum, quæ ad res Ecclesiasticas pertinent, magno studio ex omnibus eruditi Orbis Bibliothecis conquisitos; cui si similes in cæteris disciplinis collectiones haberemus magno profecto usui esset. *Judicia* ejus de *Machiavello* magnam ipsius oscitantiam & imprudentiam arguunt, ut ostendit in Præfatione Principis *Machiavellici Conringius*. *Dan. Georg. Morhof*. Polyhist. p. 178.

Utilem magis (*Gesnero*) dedit operam *Ecclesiæ Antonius Possevinus*, è societate *Iesu*, in *Apparatu Sacro*; quanquam & is, homo *Italicus*, hallucinatur interdum, & fere circa nomen aut cognomen Scriptoris exteri. *Valer. Andreas* in Præfat. *Biblioth. Belgicæ*.

Possevin *Bibliotheca selecta*, quamvis admodum manca & mutila, (ex livore scil. & protenso odio Hæresæon, quo fit, ut innumeros præstantissimos autores prætereat) lectu tamen utilissima. *Voet. Biblioth. l. 2. sect. prior. cap. 1.*

Neque hoc tanti erat, ut verbo attingeretur à nobis: nisi mirari subiisset, *Possevinum*, dum in *Apparatu Sacro*, more suo, *Suffridum* exscribit, non correxisse illud leviculum. *Voss. de Hist. Lat. p. 274.*

Doctor *Raynoldus* illum vocat *Campiani heredem ex asse* ratione plagiorum ejus; & de eodem dicere solebat, scopis illi opus esse. *Angl.*

Fœda *Antonii Possevin*, quantumvis & doctrinæ variæ & ingenii magni, *plagia* quorum & à *Iacobo Gaddo Florentino* fuerit accusatus, ac superba quidem & præfidentia, in qua tamen, deque rebus & viris sibi ignotis improba judicia, crebrò se deprehendisse ait celeberrimus *Conringius* dedicatione in *Machiavelli Principem*. *Thomas. de Plag. num. 689.*

Ne vidit quidem *Machiavellum*, quem refutavit, vitio ipsi Familiarissimo; sic enim in *Apparatu Sacro* etiam *Luæ Trelcatii* celebris *Reformatæ Religionis*

nis Theologi Synopsin methodi Sacrae Theologiae Scriptis Catholicis annumerat, quò sine dubio abstinuisset, si vel vidisset Scriptum, aut Autorem cognovisset. *Machiavellum* verò ipsi haud visum esse indicio est; quòd tres libros ejus refuter, cum ille tantum unus sit & exiguus 26. capitibus constans. *Becman*. in *Meditat. polit. cap. 1. sect. 6.*

Extat Bibliotheca selecta, de Ratione studiorum, 2. Tomis *Roma* 1593. & *Colonia Agrippina* 1607.

Extat Apparatus Sacer de Scriptoribus Ecclesiasticis, 2. Tomis *Venet.* 1603. 1606. Et *Col. Agrip.* 1608.

SCÆVOLA SAMARTHANUS.

Gallus natus est *Iulioduni* anno Dom. 1536. Obiit anno 1623.

Clar. A. D.
MDXC.

Scripta ejus sunt: *Pædotrophia*, sive de Puerorum educatione libri tres --- *Lyricorum* lib. 2. --- *Sylvarum* lib. 3. --- *Elegiarum* lib. 1. --- *Epigrammatum* libri 2. --- *Sacra Cantica*. --- *Elogia Gallorum* doctrinâ illustrium.

Ante *Scævolam* nemo *Gallorum* ausus erat *Epicum* Poëma *Latinum* longioris contextus suscipere, saltem lectione dignum, aut quale istud, in quo omnes numeri *artis Poeticæ*, omnes gratiæ elegantiarum, omnes doctæ antiquitatis regulæ conspiciuntur: unde acceptissimum evasit apud omnes cultioris ingenii viros, & præ aliis apud *Italos*. *Ioan. Vigil. Magir.* in vitâ *Scævol. Samarthan.*

Dii boni! quem mihi Librum misisti à nostro *Samarthano* conscriptum? non liber est, sed ipsæ *Musa*, totum nostrum *Helicon* testem appello. Quin & si de eo judicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus hujus seculi Poëtis anteponere; vel si *Bembus*, *Haugerius*, divinusque *Fracastrorius* ægrè latu-ri sint. Dum enim perpendo quàm aptè suavitatem *Carminis* puræ tersæque *Dictioni*, fabulam *Historiæ*, *Philosophiam* arti *Medicæ* conjunxerit, libet exclamare --- *Deus, deus ille, Menalca* --- seculumque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit. *Petr. Ronfard.* in *Epist. ad Iadum Anton. Baysium*, præfix. *Opp. Samarthani.*

Nihil in *Carminibus* tuis video, quod omnem nostri temporis *Poëticen* non longè exsuperet: etiam *Pindarica* planè divina sunt. *Pædotrophia* tua nobilioris quidem telæ quàm *Venatio Bargei* est, quamvis & ille Poëta sit non inconcin-nus: sed dulcedo illa quam tantopere prosequitur, masculo versuum tuorum robore destituta est. Victuri proculdubio sunt & ego quoque vitam ab illis hauriam. *Ios. Scalig.* in *Epist. Lugd. Bat.* scriptâ *Mens. Feb.* 1598.

Samarthani Poëmata & *Elogia* vidi; illa doctè, hæc & prudenter scripta. Felicem etiam filiis patrem? gaudeat & fruatur. *Lips.* in *Epist. ad Dominic. Bau-dum.*

Samarthannus vir, cum ob morum candorem ac summam integritatem, tum

ob raram eruditionem & excellentem ingenii fœlicitatem, mihi clarissimus *Thuan.* ad annum 1588.

Elogia virorum doctrinâ illustrium tantâ elegantia & styli puritate scripsit, ut quàm proximè accedat, & si ausim dicere, vix cedat, quidem eloquentissimis priscorum temporum *Scriptoribus Magis.* in vit. ejus.

Hoc Opus valde laudat *Iosephus Scaliger*, qui dixit: "Beatos illos qui laudantur à laudato viro, etiam sermone tam terfo ac nitido.

Assidua ipsius pro Patria salute sollicitudo, non obstitit quin identidem illis præstantibus Scriptis operam navaret, quæ in Eruditorum manibus jugiter florebunt. Ejus de *Pedotrophia* seu Puerorum educatione Poema Latinum optimis Veterum Poesibus comparari potest: Illiusque admiratores fuerunt *Iustus Lipsius, Scaliger, Iacobus Augustus Thuanus & Ronsardus.* Disertum insuper calamus exercuit in *Latinis Odis Pindaricis conscribendis*: Quorum lectio *Pontificem Urbanum VIII.* frequenter cum multa delectatione & attentione occupavit. In Gallica Poesi non fuit minus felix: *Christiana Metamorphoses*, quas rhythmico carmine contexuit, ejus in hoc scribendi genere peritiam satis arguunt. Sed addum verba facio de sublimibus illis fœtibus, silentio præteream præclarum illud Opus quod illustrium *Gallia* Virorum, qui seculo ipsius in Literarum professione excelluerunt, memoriæ consecravit: Doctorum gloria nunquam majori pompâ & reverentiâ fuit celebrata. Quoniam ingenii imaginem tantum delineat, ejus Elogia succincta, quidem sunt, sed splendidissimis Eloquentiæ *Latina* veneribus condecorata. Et sanè in hocce labore non minùs propriæ famæ quàm magnorum istorum Disciplinarum Geniorum celebritati litavit: Quandoquidem horum nomina Honoris Templo inscribens, eidem suum inculpsit, eo splendore quem tempus delere nunquam poterit. *J. Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

Nostorum vitas *Samarthanus* scripsit, versu, quàm prosâ melior, cujus soluta oratio etiam *poësin* redolet. *Rol. Mares.* l. 2. epist. 25.

Latinissimum è *recentioribus* authorem vocat *Balzacus.*

Divinum Poetam appellat *Borrichius*, p. 118.

Dominus *San-Marthanus* Præclarorum Virorum Elogia non autem eorum vitam conscribere aggressus, de iis eloquenter, ut *Orator* loquutus est, non autem accuratè ut *Historicus.* Dom. *Gallois.* *Ephemeridibus Eruditorum* diei 9. Augusti 1666. Gall.

Scavole Samarthani suavissima Musa. *Scaligerana.* n.

Samarthanus Vir disertus, Latinè benè scribit, & benè loquitur Gallicè. *Scaligerana posterior.* Gall.

Extant *Scavole & Abelii* ejus Filii Opera *Latina & Gallica, Parisiis* 1633. 4°.

Scavola Samarthanus unà cùm Fratre *Ludovico*, additamenta dedit ad *Clandii Roberti Galliam Christianam*, quibus series omnium Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum totius *Gallia* deducitur. Tomis 4. *Parisiis* in fol. an. 1656.

FRANCISCUS JUNIUS.

Nobili genere natus *Biturigibus*, Anno Chr. 1545. Obiit peste Anno 1602. Clar. A. D. ætatis 57. *Lugduni Batavorum*. Theologiam primò *Heidelbergæ* docuit: M D X C. Tandem *Lugduni Bat.* sedem posuit, ibique per decennium Professoris munus sustinuit. In juventute seductus à nonnemine atheismi crimine laborare cœpit, à quo tamen mirabiliter liberatus est. *Scriptis* plurima, quæ Tomis 2. in fol. prodierunt *Genevæ*, an. 1607.

Certè *Franciscus Junius, Biturix*, non remerè hâc ætate cum præstantissimis sive Theologis, sive Philologis contendendus videtur. *Gasp. Sciopp. de Art. Crit. p. 15.*

Ille vir magnus, quem jure laudas; *Junium* intelligo; Cui tu, mi *Grutere*, adhære, & recondita multa hauri ex arcano illo uberique penu. *Lips. Epist. Cent. 2. Miscell. Epist. 91. ad Regnorum Gruterum.*

Quis paulò humanior te non novit? Et quis novit qui non amet? At tu tamen affectum in me largiter sanè declarasti, cum epistolâ suavissimè scriptâ, tum munere adjuncto, quod meritò mihi carum. *Hac intellige de Junii Ciropalate sub nomine Hebræo Nadabi Agmonii ab eo vulgato A. 1588. de quo prolixè Vossius in opere de Hist. Græc. p. 368. Monumentum enim ingenii tui est, parùm illud ad gustum vulgi fateor: Sed Anabrosia & Nectar nobis, quibus paulò acrior judicii ille sensus. Sanè in implicatissimo scripto utilem subtilemque operam navasti, & lumen prætulisti locis in quæ æternùm fortasse caligasset. Multiplex notitia linguarum hoc tibi dedit, ut talia ista interpretari nostro ævo possis unicè, & dixeram pene unus. De iis quæ Epistolis ad Atticum observitasse te scribis & offers, mittere, valde velim. Lips. ad Franc. Junium Ep. 14. Cent. 2. Miscell.*

Franciscus Junius vir nunquam satis laudatus.— Ego certè ita sentio, neminem inter *Theologos* nostros repertum fuisse qui minus jurarit in verba cujusquam Magistri, qui aliorum Sententias æquius expenderit & veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet. Animadvers. ad Grotii Vot. pro Pace.*

Possem *Tertullianum* suscipere explicandum; sed eam provinciam audio jam à *Francisco Junio* esse susceptam; qui si acerrimo illi, quo pollet, ingenio minus indulserit, non alium ille *Afer* vindicem poscere debet. *J. Casaub. in Epist. ad Jacob. Bongarsium, Gen. 18. Kal. Jan. 1595.*

Franciscus Junius, vir ita æquus & moderatus, ut ob id calidiores Protestantium alii, ei & malè vellent & maledicerent. *Grot. vot. pro pace Ecclesiast.*

Francisco Junio multum debeo; sed dicam quod res est: Multum ille vir vidit de vero, quò minùs verum omne aut agnosceret, aut eloqueretur; retinebat eum *Calvini* auctoritas, quam ei in qua erat parte omninò tuendam censebat. *Grot. ibid.*

Viro sanè eximio *Francisco Junio* multum debeo ob Opera ejus, multò plus

PPPPP 3 ob

ob vitæ exemplum, quod mihi perpetuò ob oculos versatur. *Idem in Epist. ad Ger. Ioan. Vossium, Lutet. 21. Jan. 1645.*

Franciscus Iunius Leydenſis civitatis decus, Oraculum Textualis & Scholasticæ Theologiæ, Linguarum dives, in distinctionibus subtilis, in Argumentis invictus. Doctoris Hall. Dec. Epist. Epist. 7. Angl.

Translatio illa Veteris Testamenti edita sæpius, & quâ hodiè utuntur multi, magnum ipsi nomen peperit. *Iac. Verheiden.*

Francisci, Iunii Scholia, brevia quidem, sed eruditione multifariâ & summo iudicio limata, cujus vel pauca verba ingentia æquant aliorum volumina. *Iunii labores non spernendos* dixit *Hugo Grotius*: Rectè sanè, at addere potuisset, & addent quotquot *Iunii labores* æquis oculis usurpaverint, plurimi æstimandos, & in primis *Interpretum* subselliis collocandos. *Matth. Polus* Præfat. Vol. I. *Synops. Crit.*

Superest ut examinemus *Latinam Tremellii & Iunii Versionem*, quæ apud *Protestantes*, in *Anglia* præsertim, initio plurimi æstimata fuit *Drusus* qui inter doctissimos & sagacissimos Protestantium Scriptores claruit, non potuit temperare ab illa damnanda plurium locorum respectu. Quod molestias ipsi creavit, quoniam hujus versionis plurimi erant approbatores. Hanc tamen ad incudem revocare & in accuratiorem versionem reformare coacti fuerunt: Sed quia methodum vitiosam secuti sunt, in sua Translatione ritè procedere non poterant. Unde etiam altera hæc Editio damnata fuit à *Constantino l'Empereur*, qui & ipse Protestans erat & in *Hebraicis* eruditus. Hic Author asseverat se à *Tremellii & Iunii* Versione recedere teneri, quia modo quodam vertendi utuntur, quo sæpius in errorem abducuntur. Presbyter Oratorii *Rich. Simon* Hist. Crit. V. T. l. 2. cap. 21. Gall.

Nihil ferè *Iunio* magis familiare, quàm obscuritas. Dr. *Tho. Twissus* Animadvers. ad *Arminii* collationem cum *Iunio*.

Franciscus Iunius, vir desultorio ingenio: qui multa conatus, an adsecutus sit quod moliebatur, Doctorum erit iudicium. *Thuan.* ad Ann. 1602.

Hæc de *Iunio Thuanus*, à quo tamen multi egregiam laudem retulere, cum nec alteram *Iunianarum* virtutum partem possiderent-----*Iunius* autem Theologorum, qui, iisdem quidem Castris, in hoc Religionis per orbem dissidio, militarent, nullo inferior habebatur----Cogitemus denique, haud alterum fortasse ad sacra studia tractanda attulisse plura majoraque tum adjumenta, tum ornamenta, quàm à *Iunio* factum fuit. Quippe qui diligenter legisset jam puer *Latinos, Græcos*, Grammaticos, Oratores, Poëtas, Historicos, Philosophos: qui *Iuris* scientiam addidisset: qui *Hebraicè, Chaldaicè, Syriacè* esset doctissimus: qui tentasset etiam aliqua *Arabic.* quanquam eo tempore, quo arduum esset reperire ulla ad linguam hanc subsidia, quæ postea Divinâ bonitate suppeditârunt multa magnæque: Ad hæc qui tantâ curâ devorasset & concoxisset *Doctores Scholasticos, Aquinatem, & Scotum* ante omnes: quique, ut recentes magni nominis *Interpretes* legisset, ita assiduè penè versasset *SS. Patres*; innumera ad eos observasset, in *Græcis* imprimis; Cujus rei testimonia luculenta, tum in *Niceni Concilii* libris ab

ab eo translatis; tum in toto *Iosepho Clemente* integro, ac pluribus aliis ab eo illustratis, correctisque ostendere ipsi possumus, ac possunt item similia alii in aliis. Sed quid his insisto? Sanè ingenium viri, & diffusissimam eruditionem, multi facilius carpent, quàm æmulabuntur. *Voss. præf. ad lib. de Hist. Lat.*

Franciscus Junius & *Theodorus Marsilius* diversâ viâ eundem finem sunt consecuti, ignorantiam. Hic omnia legendo, ille nihil, cùm tamen doctissimum se existimaret, doctiorem etiam in Græcis *Casaubono* & *Stephano* quos nihil faciebat. Ejus Responsiones in *Bellarminum* bonæ, sed facilè est talia scribere, & mendacium refellere.

Junius omnes spernebat, se præclarissimum sui sæculi, præcedentium & futurorum esse opinabatur. Plurimum linguarum peritus censeretur volebat; ut & Medicus, Jurisconsultus. Soli ejus discipuli eum magnificiunt, ignari qui nesciunt quid sint viri docti---*Junius* meus simius & obrectator simul me in suis Annotationibus in *Genesin* imitari tentavit. O quantas ineptias in sua *Biblia* inseruit! Nihil legerat, cæteris tamen doctior esse volebat, sibi que fidem haberi. Jesuitæ illo & doctrinâ & scientiâ potiores sunt. *Junius* judicio pollebat, se ingenii sui acumine omnia assequi posse putabat. *Scaligerana* 2. Gall.

Ferunt illum in humanioribus literis versatum fuisse. Puto eum inter Humaniorum studiorum sectatores *Theologia* peritum, inter *Theologos* verò Humaniorum literarum callentem existimatum fuisse. *Perroniana*. Gall.

* *Franciscus Junius* inter Hæreticos primæ Classis locum habet. *Francisci Junii* vita ab ipsomet conscripta, *Lugd. Bat.* impressa rejicitur in Decreto 12. Decembr. 1624.

Permittuntur ejus in *Tertulliani* Opera castigationes, & Notæ, 1608. si expurgentur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Ioanne Meursio*:

Junius ergo abiit, Batavæ lux aurea gentis;
Et quem vix orbis, nunc brevis urna capit?
Quis lamenta mihi dicet, quis flebile carmen,
Atropos, inque tuum non bona vota caput?
Siccine tam Sancto tollis de vertice crimen;
Divaque quæis poteras parcere, fila secas?
En, facinus pullat Ecclesia luget amictu,
Et sua Gymnasium nobile damna gemit.
Et plorat pietas, & sparsos scissa capillos
Persolvit cineri tristia iusta pio.
Sertaque dat lachrymis Virtus manantia, mittit:
Inferius tumuli in vertice cana Fides.
Sic tamen eterno decurrunt ordine fata:
Vertitur arbitrio sors sua cuique Dei.
Illaque adhuc ratio est, animum qua temperet agrum:
Debuit hoc cælo, quod dedit, ipse suo.

ANDREAS

ANDREAS SCHOTTUS, Soc. Jes.

Clar. A. D.
MDXC.

A *Niverpia* natus est Ann. Dom. 1552. Obiit anno 1636. ætatis 84. *Toleti* & *Casaraugusta* eloquentiam, Historiam, & *Græcas* literas docuit. Vocatus in *Italiam* Oratoriam tribus annis *Roma* professus est. Reliquum tempus *Ant-verpia* transegit.

Scripta ejus sunt: *Observationum humanarum* libri quinque---*Adagia Sacra* *Novi Testamenti*---*Notæ* in *Seneca* controversias---*Notæ* in *Pomponium Adelam*, *Aurelium Victorem*, in *Æmilium Probum*, in *Procli Chrestomathiam*, &c. *Photii Bibliothecam Latinè* transtulit---*Adagia Græcorum* ex *Zenobio*, *Dio-geniano*, *Suidâ* & aliis collegit, *Scholiis*que necessariis illustravit. Multaque alia scripsit & transtulit.

Vir fuit ob candorem animi & bonitatem ac mansuetudinem naturæ, quam religiosâ modestiâ ac comitate exornaverat, ipsis etiam fidei hostibus carus, & in pretio ac veneratione; quorum laudes *Schotto* dictæ, scriptæque, passim in ore & manibus sunt. Heroës etiam non secularis duntaxat dignitatis viri; sed & Ecclesiæ principes, *Schottum* unicè coluerunt. Ipse etiam *Urbanus VIII.* Pontifex Opt. Max. *Schottum* extremis vitæ diebus per Cardinalem Nepotem *Franciscum Barberinum*, literis datis, magnâ benevolentia & amoris rectificatione, peramanter salutari à se voluit. *Alegambe.*

And. Schottus & *Ianus Drusius*, exemplo suo & libris Criticis, quàm non negligenda sint Theologo Philologica, præclarè docuerunt. *Sciopp. de Art. Crit.* pag. 16.

Vir fuit de *Latinis Græcis*que literis, ac tam sacris quàm externis præclarè meritis. *Voss. de Scient. Mathem.* c. 70. Sect. 29.

Andreas Schottus vir non uno nomine præclarè meritis de *Rep. Literariâ.* *Idem de Philolog.* c. 6. Sect. 2.

Nunquam fessus scribendo fuit, aut satur legendo. *Aub. Mirans* in *Biblioth. Eccles.*

Andreas Schottus; in quò viro præter pietatem in *Deum*, animi candorem, humanitatem, & multam accuratamque doctrinam inexplicabile prorsus & incredibile quoddam studium rem literariam omnimodis adjuvandi. *Phil. Rhenenius* l. 1. Elector. c. 12.

Amicus noster *Andreas Schottus*, vir de literis immortaliter benè meritis. *Barth. Animadvers.* ad *Phæbadii.* cap. 28.

Humanitatis oculus *Andreas Schottus.* *Idem* l. 15. Adv. c. 6.

Vir ad literarum studia promovenda natus. *David Hoeschel.* Not. ad *Photii Biblioth.*

Quem virum (*Andream Schottum*) jam olim novi, & quia novi, amo. Est inter eos, qui rem non speciem in doctrinâ habent. *Lips.* Cent. 3. Epist. 31.

Andreas Schottus, vir bono publico natus *Lips.* Cent. 5. Epist. 89.

Schotti *Notæ* ad *Senecam* patrem sunt bonæ & eruditæ. *Idem* Cent. 1. ad *Belgas.* Epist. 22.

Vir admodum Reverendus *Joannes Pearsonus* illum ignorantiae accusare non dubitat, quippe qui in rebus *Philosophicis* haud benè versatus sit, & in explicandis *Autoribus* miserrimè lapsus sit. *Ioan. Pearson. prolegom. ad Hierocl. de Provid. & Fato.*

Andreas Schottus, homo quidem bonus & eruditus, sed quem successus (*Commentario in Pomponium Melam*) potius quàm voluntas destituit. *J. Voss. Præfat. in Pompon. Melam.*

Vir altæ eruditionis audit *Andreas Schottus* apud *Casaubonum* Præfat. in *Athen.*

Andreas Schottus, vir clarissimus, qui omnem Antiquitatem callet, eamque lotis manibus contrectare amat, parum tamen & ipse felix in exscribendo. *Laurent. Pignor. in Epist. 30.*

Andreas Schottus maximum inter omnes suo seculo commercium coluit quo ad politiolem literaturam, Omnesque Eruditi ad ipsum ex omnibus *Europa* plagis referebantur, ipsumque quasi suum centrum spectabant. Et sanè omnibus dotibus instructus erat, necessariis ad respondendum utiliter eorum expectationi, eorumque indigentiae, multa eruditione & honestate, & candore, sinceritate, generositate, solida pietate, & summo studio quosvis homines, cujuscumque Regionis & Religionis sibi demerendi & literarum perfectionem promovendi. *Judicia Eruditorum per Bailletum, Paris. 1685. Gall.*

Sincerè fatendum est gloriam quam celebris ille Scriptor in Republica literaria sibi peperit aliunde quàm ab ejus *Versionibus* ipsi advenire. *ibid.*

Photii Bibliothecam perfunctoriè admodum in *Latinum* sermonem vertit vir aliàs doctissimus *Andreas Schottus*; adeò ut *Thomas Gatakerus*, vir laude major, translationem hanc [licèt *Schotti* nomen præferat] ejus fuisse vix crediderit. *Colomes. in Paralipp. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 38.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FAMIANUS STRADA, Soc. Jes.

Natione *Italus*, Patria *Romanus*. Artis *Rhetoricæ* per annos quindecim publicus *Roma* Magister. Clar. An. D. MDXC.

Scriptit Prolusionum Academicarum libros tres---De Bello *Belgico*---Orationes Varias---Poemata---De artificio contexendæ Orationis Libros IV.---De Affectibus Oratoriè concitandis lib. I.---Epitaphiorum à se compositorum lib. I. Et alia quædam.

Joannes Baptista Saccus, Senatus *Mediolanensis* à Secretis, librorumque pro Regis Censor, *Anesio* Præsidi scribens, de *Prolusionum Academicarum* libris hoc judicium tulit: 'Quæris quid de *Strada* sentiam? Vir hic sublimi admodum ingenio est, & excelso, quodque de *Angelo Politiano* disertissimi olim homines tradidere, versatili & ad omnia facto: Judicio acri & perpolito: doctrinâ variâ & admirabili: eloquentiâ rarâ, imò singulari, certè supra modum

‘ hujus ævi: prudentiâ & rerum cognitione tantâ, ut humanarum Actionum &
 ‘ casuum nihil prorsus eum fugere videatur. *Proteus* est, novaeque subinde formas
 ‘ invenit, in quas se vertat. Illud verò palmarium ei esse duco; quòd ubique *Scri-*
 ‘ *ptorum* suorum joca simul & seria miscet, & cùm lepidus sit, & festivus, joco-
 ‘ susque ad effusos usque risus provocandos, nihil tamen interim ei deperit de
 ‘ pietate, modestiâ, gravitate vel decoro: adeo ut omne ferat punctum.

Magnus ille, & verè *Heroicus Historiarum* Scriptor, ille famâ noster *Famianus Strada*, res *Belgicas Latinâ* styli majestate complexus, turbatae *Europa* causas, initia, progressus, tam accuratè exposuit, ut suum non suo ævo, ornare visus sit, nostrum antiquo. Habent suum *Romani Salustium, Livium, Tacitum*, nos *Stradam*, qui ut *Belgas* describeret, *Romanus* esse debuit, ingenio, judicio, eloquio instructissimus. Libera, plena, & elegans ubique narratio est, aurum est. Civiles autem sententiæ, velut *gemma* interlucent, tam aptè collocatae, ut sine rumore emineant, sine affectatione exsurgant. Aequalitas interim summa est, gravitas moderata, subtilitas facilis, veritas incorrupta. *Eryc. Putean.* in Epist. ad *Sylvestrum Petrasanctam*.

Vir ingenuus, liber, & veritatis historicae amantissimus. *Gab. Naud.* in Epist. §4. p. 636.

Liviani, Salustiani, Ciceroniani in soluta oratione, *Ovidiani, Statiani, Virgiliani* in *Carminibus* styli, cùm liber, imitator, inter plurimos castigatae *Latinitatis* Scriptores delectus est unus, à quo Magni *Alexandri Parmae & Placentiae Ducis, Belgicae* domitoris, res præclare gestae historicae, eaque prudenti, & elegantiori narratione posterorum memoriae tradantur. *Andr. Victorell.*

Jam verò de politioris Literaturae parente, totiusque antiquitatis archetypo *Famiano Strada Romano* Patrum Jesu incomparabili socio, quid attinet plura dicere? Quis ejus libellis vel parumper legendis addictus, non sentiat animum inusitatâ compositissimae lectionis dulcedine titillari? *Suada* ipsi verè connata, ac sermonis lenocinium, quo dum aurei fluminis instar exuberat, vetustiorum exæquat laudes, recentiorum exuperat. Nihil pulchrius, quàm se ad cujuslibet, vel poëtae, vel oratoris stylum effingere. Nihil dignius quàm optimè se confingendo præcellere, quod utrumque vir aeternâ colendus memoriâ, incredibili commendatione adeptus est. *Ioan. Imperial.* in *Mul. Hist.*

Strada meretur laudari à prudentiâ & eloquentiâ, tametsi in nonnullis *Latinitatem* non observaverit, & meruerit scuticam magni *Grammatici, Gasparis Sciopii*, cujus liber est *Infamia Famiani*; attamen Scriptor ille est præclarus. *Herm. Conr.* de Rep. Belgic.

Meretur magnam laudem *Famianus Strada*, qui non dubitavit *Roma de Bello Belgico*, præclaros edere *Commentarios*; scripsit duobus Tomis res à *Parmensi* gestas: dum verò faveat *Hispania*, illius fides interdum claudicat. *Idem* in *Hispan.*

‘ Stylus ex variis stylus mixtus vitiosus semper est. Hoc autem Jesuita *Strada*
 ‘ in ejus *Belgica Historia* vitio laborat; quippe qui tum propria imaginationis
 ‘ venustate, tum multorum authorum lectione mentem diversis characteribus
 sibi

sibi repleverat. Illa autem farrago quæ in ejus scribendi ratione occurrit, quantumvis jucunda, ejus tamen perfectionem minuit. *Rapin. Animad. in Historiam Sect. 10. Gall.*

Quantum potuisset *Famianus Strada Epico* carmine præstare, nî Historiæ & eloquentiæ eum cura aliò avertisset, liquidò declaravit in *Prolog. suis Acad.* in quibus jam *Lucanum* inducit canentem, jam *Lucretium*, jam *Claudianum*, jam *Ovidium*, jam *Statium*, jam denique *Maronem*, eo judicio, illâ proprietate dictionis singulorum retentâ, ut si ipsi in vivis essent, non pueret eosdem humanissimi officii. Præsertim verò certamen *Philomela* & *Fidicinis* dexteritate admirabili reddidit. *Borrich. de Poet. p. 106.*

Quisquis Patris *Famiani Strada* Jesuitæ labores eruditos attenderit, absque manifesti livoris nota non poterit linguam ab ejus laudibus cohibere. *Laurentius Crassus. Ital.*

Extat de bello *Belgico* Decas prior ab excessu *Caroli V.* ad ann. 1578. *Romæ fol. 1640.*

Extat Decas posterior ad annum 1590. *ibid. fol. 1647.*

Italice prodiit idem opus in 4to. *Romæ* anno 1638.

FRANCISCUS VIETA.

Gallus, vivere desiit Anno 1603. Extant ejus continuatio *Algebræ* proportionalis: *Harmonicon Cœleste*: *Relatio Calendarii Gregoriani*: adversus *Christophorum Clavium* expostulatio: *Pseudomesolabum*: *Apollonius Gallus*: Munimen adversus novam *Cyclometricam*, &c. Clar. An. D. MDXC.

Initio anni 1603. 7. Kalend. Mart. *Lutetia Parisiorum* anno *Climacterico* suo ad Deum migravit *Franciscus Vieta Fontenaio* in inferiore *Pictonum* provinciâ natus, vir ingeniosâ & profundâ meditatione: Cujus vi nihil illi inaccessum in abstrusioribus scientiis: nihil quod acumine mentis posset confici, difficile confectu fuit. In *Mathematicis* præcipuè industriam, inter alias occupationes & negotia, [à quibus capax & indefatigabile ejus ingenium nunquam vacavit] tota vitâ exercuit. In quibus adeò excelluit, ut quicquid ab *Antiquis* in eo genere inventum, & *Scriptis* (quæ temporis injuriâ aut perierunt, aut absolverunt) proditum memoratur, ipse assiduâ cogitatione invenerit & renovarit, & multa ex suo ad illorum ingeniosa reperta addiderit. Tam profundâ autem meditatione fuit, ut sæpius visus sit totum triduum continuum in cogitatione defixus ad mensam lucubratoriam sedere, sine cibo & somno, nisi quem cubito innixus, nec se loco movens, ad refocillandam per intervalla naturam, capiebat. Scripta ejus rara, neque tamen pauca, quòd ea sumptu suo cudenda curaret, & exemplaria penes se retineret: quæ amicis, homo longè ab omni avaritiâ positus, & harum rerum peritis liberaliter distribuebat. *Thuan. ad An. 1603.*

Franciscus Vieta, subtilitate & inventionum acumine *Mathematicorum* nostri seculi facilè Princeps. *Is. Casaub. Epist. 586. ad Thuanum.*

Vietam Mathematicorum nostri seculi *Coryphaea* appellat *David Rivaltus à Fluranti* Prolegom. in *Archimede*.

Anno 1590. magnum meritò *Francisci Vieta* nomen fuit. Cujus utinam superesset *Harmonicon Coeleste* *Voss.* de *Mathemat.* p. 196.

Anno 1591. *Franciscus Vieta* Gallus publici juris fecit *Munimen* suum adversus *novam Cyclometricam*. Quo opere *Scaligeri* in *Cyclometricis paralogismos* detexit, unde acris initio contentio fuit: sed postquam, quantus esset *Vieta*, *Scaliger* perpexit, suo quidem pretio eum cum animo suo aestimavit: Sed sic, ut humanitas aliquid patiens, non multum ejus laudes prædicaret. *Idem* de *Scient. Mathem.* p. 337.

Vietam ingeniosissimum hominem vocat *Seth. Calvisius* in *Elencho Calendarii Gregoriani* cap. 30.

Vieta, excelsi instar *Gigantis*, omnes alios vastis meditationum suarum passibus videtur superasse. *Jacob. de Billy* præfat. in *Algebram* suam.

Continuationem *Algebrae proportionalis*, quam *Vieta* reliquit, acutissimum Opus vocat *Josephus Blancanus* in *Chronolog. Mathematicorum*.

Inter eos, qui *liberalium Artium* cultura cæteros antecelluerunt Mortales, atque præclaris Monumentis suis apud Posteris gloriam sibi paraverunt immortalem minimè postremis annumerandus est Vir insignis *Franciscus Vieta*, *Fontenænsis*. Analyseos speciosæ Autor primus. Quantum enim ex hoc aliisque inventis ipsius colligere liceat fructum, vel inde patet, quòd ab eo usque tempore, quo viri eruditi ejus *Analysi* incubuerunt, scientia hæc amplissimum incrementum ceperit, ac *Mathesis* tanquam sepulta è tenebris lucidum caput extulerit. *Franc. à Schooten* in *Epist. ad D. Jacobum Golium* Oper. *Viet.* præfix.

Hadrianus Romanus, cum problema omnibus totius Orbis Mathematicis construendum proposuisset, *Vieta* illud continuò solvit, & cum castigationibus & auctario, & *Apollonio* prætereà Gallo ad Romanum remisit, tantà cum *Romani* admiratione, ut confestim ille iter in *Galliam* corripuerit, ut hominem sibi antè ignotum conveniret, & postèà arctam cum eo amicitiam coleret. *Thuan.* ad ann. 1603.

Extant ejus Opera Mathematica *Lugd. Bat.* 1646. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

BONAVENTURA VULCANIUS.

Clar. An. D.
MDXC.

Natus est *Brugis Flandrorum* Anno 1538. Obiit anno 1610. *Leyde* *Græcam* linguam per triginta duos annos magno cum fructu professus est. Vertendo *Græcos* autores optimè de *Re literaria* meruit. Inter alios *Cyrrillum* de *Adoratione in Spiritu & Veritate* primus transtulit: *Arianum* de *Gestis Alexandri Magni* novâ *Interpretatione* donavit, *Agathiam Græcè & Latine* cum *Notis* edidit. *Carmina* varia scripsit. *Konig.* in *Biblioth.*

Antiquitatum & politioris literaturæ indagator sagacissimus, cum veterum Auctorum Optimorum monumenta plurima integritati & pristino nitore restituit, atque *Græcorum Latinitate* donavit tum ipse præclara Opera in omni genere Artium & Disciplinarum scripsit. *Gesner.* in *Biblioth.*

Bonaventura

Bonaventura Vulcanii Græcarum literarum in Leidana Academiâ Professoris, nobile ingenium nunquam feriari aut quiescere oportuit; qui simul editione *Callimachi, Bionis, & Moschi, Isidori, Martiani Capellæ, Agathie, & Apuleii* denique, incredibilem omnium de se expectationem concitavit & accendit. *Sciopp. de Art. Crit. p. 18.*

Bonaventura Vulcanius, amicus meus summus, plurima in eo labore (*interpretis*) ingenii sui & doctrinæ monumenta edidit; in verbis quidem parùm se torquet, breviter tamen & pressè, splendide quoque ac pereleganter *interpretatur*; ut cùm *Scriptiones* ejus perlegas, vix melius ullum *interpretandi* genus esse putes: & in eo quidem studio totum ferè longissimæ vitæ tempus contrivit. *Huet. de Clar. Interpret.*

Callimachum, Bionem, Moschum jam nunc à Te accepi: uno partu trigeminos, rarum & felicem ingenii tui fœtum. Publicâ causâ (verè dicam) tibi debeo: privata magis, quia duos ex iis mihi inscribis, hoc est, immortalem me facis. Quò quid homini ab homine majus dari potest? Vivent enim amœnissimi Poetæ; illi, quamdiu *Musa*: & cum iis tuus labor, & cum labore tuo meum nomen quod *Musæo* illi peplo intexuisti amicâ & doctâ nimis acu. *Lips. Cent. 1. Miscell. Epist. 65.*

Indignus sit quem *Musa* ament, qui *Vulcanium* Ελικωνιάδων Μουσάων παῖς παίδι-
να non amet. Ego facio, & ex animo quidem. *Casaubon. Epist. 249.*

Bonaventura Vulcanius vir de bonis literis optimè meritus. *Pignor. Symbol. Epist. pag. 211.*

Cujus sit Religionis ipse nescit, Religionumque discrimen ignorat. Feliciter satis exprimit quæcunque interpretatur. *Scaligerana 2. Gall.*

Bonaventura Vulcanius homo rectissimè de literis merens. *Marc. Velfer. in Epist. ad Scalig. p. 795.*

Inter plurimas insignes qualitates quæ *Brugensis* in Flandria. Civitatis famam & celebritatem augent præcipua sapientiorum judicio, est quod Orbi produxerit *Bonaventuram Vulcanium* Petri filium, cui merita insignis eruditionis miræ facundiæ conjunctæ, amorem & venerationem omnium vastæ illius Provinciæ primariorum Literatorum ipsi conciliaverunt. *Ghilini, Italicè.*

Carmina ejus servantur Tomo 2. *Delit. Belg. pag. 652.* Alia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

CÆSAR BARONIUS.

Cardinalis, *Annalium Ecclesiasticorum* conditor, *Sora* in Regno *Neapolitano* Clar. An. D.
natus est tricesimo Octobris 1538. Obiit *Roma* trigesimo Junii, Anno MDXc.
Dom. 1607.

Misit in ævorum perennitatem *Annalium Ecclesiasticorum* Tomos 12. Spissum Opus & Operosum, cui gloriôsè immortalis est, Tomo duodecimo à decessu ipsius edito. *Nomenclat. Cardin. Roman. Eccles.*

Annales suos amplius quadraginta annorum studio elucubravit. *Rainoldus.*

Quis nescit Cardinalem *Baronium* Operam in *Historiâ Ecclesiastica* aded in-

signem posuisse, ut omnibus suâ diligentia palmam præripuerit: Hic enim est, qui primus omnium, totius Orbis Christiani res gestas, præsertim autem quæ ad Ecclesiam pertinebant, in continuam seriem annorum sic digessit, ut si unius Urbis Fastos concinnaret: qui nescio unde ex abdito, tam multa planè prius ignota primus prompsit in lucem; qui Antiquorum Episcoporum in magnis Urbibus, successiones; Veterum Hæresium originem, progressum & finem; tempora Ecclesiæ, siue tranquilla, siue turbulenta tam accurata diligentia explicuit, qui denique merita sua in Ecclesiam, si immoderato partium studio non corrupisset, dignus erat sine controversiâ, cui omnes, & veteres & recentiores, qui illam eruditionis partem unquam attigerunt, assurgerent, & fasces submitterent. *Is. Casaub.* in Prolegom. ad Exercitat. ad *Baron. Annal.*

Neque tamen sic immensi laboris (*Baronii*) *Annalium* pretium elevamus, ut non quantum ejus Arti *Roma* debet ac ingenio, tantum diligentia propemodum debere universum Orbem Christianum agnoscamus, ob illa tot ab eo eruta monumenta (licet in eorum censum non pauca sublestæ nimis fidei relata sint, quæ (sine illo fuisset) æternis forte damnata tenebris latuissent. Qui nec ita *partium studio* ducimur, ut doctrinæ Temporum conditorem laude fraudatum suâ velimus, abesset modò succus loliginis & ærugo. Nam quæ tandem *Ars* inchoata simul & perfecta est? Quin eum inter principes *Chronologos* non illibenter putamus, & versatile hominis ingenium, & eruditionem sanè multijugam, & benè *Latinum* ac rotundum Eloquii genus complectimur, nec arbitramur ei parem tum fuisse, postquam à *Sirmundo* discesseris, illius *Ordinis* virum: eumque adeò magis interdum quàm *Scaligerum* sequimur. *Alex. Mor.* in Præfat. præfix. *Euseb. Chronico.*

Historiam Ecclesiasticam *Baronius*, quantâ potuit maximâ diligentia excoluit, & sedulitate. Erat autem illa summa, etiam penè prodigiosa. Universam enim Historiæ Ecclesiasticæ molem septenis vicibus retraxit: toties illum Orbem studiorum, confectum resumpsit inchoandum, priusquam manum admolirerur, conscribendis, quas meditabatur & apparabat, Historiis, & Annalibus Ecclesiasticis. Planè novo & inaudito exemplo, ab omni retrò antiquitate, heroico conatu, & prædicando-----Instituti istius ratio, illa fuit, ut qui confessioni *Romane* adhærerent, haberent in promptu, & ad manum, quod *Centuriis Magdeburgicorum* opponere possent. *Montacut.* Præfat. ad Apparat. sect. 58. 59.

Nihil eorum quod causam Pontificiam juvare videretur, omisit. Majori tamen ferè suo dispendio, quàm causæ commodo. Partium enim studium immenso labori multum detraxit. *Hottinger* Biblioth. Quadripartit. p. 413.

In Historicis *Baronio* encomium ad superstitionem laboriosissimi scriptoris nemo adjudicabit; nisi compedes ei aliundè injectæ libertatem ademissent, magnus esse potuisset. *Idem* ibid. p. 419.

Quis inter Pontificios celebrior Author *Baronio*, & magis factus ad Papæ nutum? *Molinæi* Hyperaspist.

Cui in Historiâ texenda, iste videtur unicus esse propositus scopus, ut quæcunque fabulæ faciunt ad *Papismi* commodum, eas suo nomine confirmet. *Dan. Chamier.*

Cesar

Cæsar Baronius vir sacra prophanaque doctus. *Lips.* in Not. ad lib. 2. de *Cruce*.

Baronius vir quem meritò boni & docti amant. *Idem* in Epist. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.* Epist. 6.

Baronium ob incomparabilem in *Historiâ Ecclesiasticâ* concinnanda diligentiam magnis laudibus accumulanti, non tantum *Scaliger* & *Casaubonus*, sed etiam alii nostrorum: Omnes tamen testantur ipsum non tantum creberrimè in *veritatem, Historiæ* veram vitam, crasse peccare, sed etiam penè semper in *Chronologicis* errare pueriliter. *R. b. Baillius* in Op. suo *Hist. & Chronolog.* Impress. *Amstelod.* 1668. Fol.

Judicio verò non exiguo opus est in *Centuriatoribus* legendis; nec in *Baronio* minori; quem interea negare non possumus præclare meritum esse de *Antiquitate Ecclesiastica* *Voss.* de *Philolog.* p. 78.

Cuius anima totius vetustatis penetralia tam erant cognita & familiaria, quàm est mihi domus mea. *Montacut.* Appar. 9. sect. 48.

Utinam magnus ille *Casaubonus* examini *Annalium* supervixisset, ut purgatam ab erroribus & corruptione *Historiam Sacram* legeremus. Plus enim, ut rectè notatum à quodam, *Annales Baronii*, quàm *Controversia Bellarmini* nocuerunt. *Georg. Horn.* Præfat. ad *Lector. Sulpit. Severi.*

Baronius fabularum rigidus est assertor & defensor-----Hodie Papa prætendit Dominium directum in *Siciliam*. Fateor aliquando *Pontificem* habuisse jus directi Domini, verum post mutatum. *Reges* enim *Arragonie* dicunt sibi ab *Urbano* Papa jus plenum concessum esse. *Curia Romana* hoc negat. Rex *Hispanie* hodie pleno jure *Siciliam* possidet, nihilque juris concedit Papæ, ita ut, si quidam ex Sacerdotibus ad *Papam* recurrant, suspendii pœnâ plectantur. Scripsit *Baronius* contra hanc spirituales Monarchiam in Tomo undecimo, & affirmat, quòd *Bulla*, quam primo Regi *Neapolitano* & *Sicilie* *Rogero* donatam asserunt, falsa & supposititia sit. Quod *Philippum* adeo offendit, ut non dubitaverit manu *Carnificis* Tomum illum xi. comburi curare, quamvis esset *Papæ* studiosissimus Rex. Hic *Tonius*, tam *Neapoli*, quàm in *Sicilia*, Nobilibus sub pœna transportationis, aliis sub pœna tritremium interdictus est. *Baronius* quidem Epistolâ ad Regem datâ, se defendere voluit, scripsisse jussu Pontificis Tomum illum, sed nihil effecit, excusaverat nempe se, quasi *Petrus* & *Clemens VII.* hoc jussisset. Ita *Philippus*, cum observaret Pontificem *Sicilia* inhiare, ejus audaciam repressit, Quomodo verò exceptus *Baronius* ab *Hispanis*, eleganter describit *Thuanus* libro 134. Obtinisset *Papatum* *Baronius*, quo tempore eligebatur *Paulus V.* ni obstitissent *Hispani* *Herman. Conring.* in *Hispaniâ*.

Baronius scriptor parum accuratus, & rerum veteris populi *Judaici* non admodum intelligens. *Casaub.* Exercit. ad *Baron.* p. 537. num. 92.

Hæc temeritas *Baronio* familiaris est, ut, in rebus etiam non magni momenti quæ sibi in Patrum libris displicent, illa audacter affirmet esse alienâ manuum verbis assuta. *Dallæus* de usu Patr. c. 4. p. 119.

Baronius optimus est quatuor *Romæ* Evangelistarum. Alii nihil habent quàm subtilitates

subtilitates & Sophisticos sermones. Ejus præsertim Annalium liber primus innumeris fatuitatibus & falsitatibus scateret. *Baronius* Historia est, bonus est, sed carius constat. Sæpe hallucinatur, nulla tempora observat. Tot errores commisit usque ad Justiniani tempora: *Baronius* negotiis tractandis ineptus est, ad Papatum parum est idoneus. [haët. Gallicè] *Baronius* melior *Bellarmino*, nam saltem contexuit Historiam, & omnis Historia bona est, docet me aliquid, non *Bellarminus*. *Baronius* si mihi daretur, acciperem, sed non emam. Nihil habet quàm quod *Centuriatores* fecerunt: & illos perpetuò reprehendit; putat ita tegere sua furta. *Baronius* est Bibliothecarius nihilque in *Græcis* intelligit. *Baronius* quò magis procedet, eò minora falsa dicit in Historia; sed prima illa tempora Apostolorum, & post, sunt valde obscura; deinde alia sunt valdè ficta, ut *Epistola Christi* ad quendam *Abgarum Regem*. *Baronius* citat *Epistolas Symmachi*, videntur *Christiane*, sed tamen non fuit; sapiunt vetustatem, sed nihil habent simile illis quas *Iuretus* edidit. *Baronius* sine ullo judicio componit Historiam. *Scaligerana* posterior.

Dominus Naudæus qui minimè mendax erat dixit mihi se audivisse à *Luca Holstenio Hamburgensi*, qui *Romæ*, Cāonicus est *S. Joannis Lateranensis*, plusquam bis mille falsitates apud *Baronium* ab illo indicari posse, imo & probari per *Manuscripta Bibliothecæ Vaticanæ* cujus hodie custos est. *Gnido Patin* *Epistolis select.* Ep. 85. Gall.

Laudanda sanè singularis illa *Baronii* diligentia in Anno Christi natalitio, qui vera *Annalium Christianorum* basis, eruendo, ubi erudita multa & operosè conquisita. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 47.

Extant ejus *Annales Ecclesiastici* 12. Tomis *Antverpiæ* ex officinâ *Plantiniana*, quæ editio præstantissima est.

Epitaphium *Taurusii & Baronii* Card. *Romæ* in *S. Maria de Vallicella*.

Francisco Mariæ Taurusio & Cæsari Baronio Sorano ex Congregatione Oratorii S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, ne corpora disjungerentur in morte, quorum animi divinis virtutibus insignes, in vita conjunctissimi fuerant, eadem Congregatio unum utrique monumentum posuit. *Taurusius* vixit annos 82. menses 9. dies 14. obiit 3. Idus Junii 1608. *Baronius* vixit annos 68. menses 8. obiit pridie Calendas Junii 1607.

P A U L U S S A R P I U S, Ord. Servorum.

Clar. An. D. MDXCV. **V**enetis natus est Anno Dom. 1552. Septuagesimo primo ætatis anno *Venetis* à Sicariis confossus est.

Struxit Historiam *Veneti* interdicti septem libris: item Historiam *Concilii Tridentini* sub nomine *Petri Suavis Polani*.

Ad decimam sextam Centuriam *Magdeburgicam* pertinet *Historia Concilii Tridentini*, anno 1542. indicti, ann. 1545. inchoati, & ad ann. 1563. producti.

Historia

Historia meherculè auro (dicam?) imo gemmis pretiosissimis contra, non cara, & omni ære diutius perennatura à P. M. *Paulo Veneto* Ordinis *Servorum* scripta: viro eruditionis admirandæ, exquisitissimi judicii, indefatigabilis industriæ, modestiæ denique & integritatis vix æquiparandæ. Quod quidem Elogium, vir & dignitate, pariter & eruditione perillustis, fidissimus ejus *Interpres Anglicus* D. *Nathaniel Brent*, Eques Auratus, Collegii *Mertonensis* Præfectus, (qui primus illud pretiosissimum *κειμήλιον* maximo *Ecclesiæ* bono, in oras hæc occidus protulit, & publicâ luce donavit) ei præliminari suâ Epistolâ meritissimò tribuit; idque non temerè; utpote qui literatâ ejus consuetudine, ac propiori familiaritate aliquandiu fructus, penitus eum noverat. Sed & *Opus* ipsum tantundem luculenter præstat; ex libellis memorialibus, Commentariisque Legatorum; ex Principum, & Rerumpublicarum Epistolis, aliisque scriptis; à Præsulibus, Theologis, Legatisque ipsis, qui eidem *Conventui* interfuere, diligenter adservatis concinnatum; tanto labore, tantâ accuratione, studio & fide, (sicuti doctissimus idem & clarissimus *Eques* ibidem observavit) ut omnes in eo genere *Historias*, sive veteres, sive recentiores, facile provocare possit. *Whear.* in *Relect.* Hyem. sect. 45.

Cognovi in *Italiâ* hominem sanè multâ eruditione, magno judicio, & integritate, rectissimoque animo. Licet haud libenter illos audiret, qui *Romanam Ecclesiam* nimis deprimunt; nihilominus ab illis etiam abhorrebat, qui ejus abusus tanquam *Sancta Instituta* defendunt. Et erat cæteroqui *Veritatis* amicus singularis, & assecla constantissimus. *Genl. Bedel.* in *Epist. Dedic. ad Interdict. Venet. Hist.*

Venetis cognovimus R. M. *Paulum Venetum* à quo aliqua didicisse non erubescimus, sed & gloriamur; quum eò doctiorem subtilioremque, quotquot adhuc videre contigerit, neminem cognoverimus, natum ad *Encyclopædiam*, non tantum *Venetæ Urbis* aut *Italiæ*, sed *Orbis splendor & ornamentum*. *Jo. Bapt. Porta* lib. 7. *Magiæ Natural.*

Neque verò meo is præconio indiget, quem *Opus* ipsum loquitur ingenii felicem, magni rectique judicii virum, omni genere doctrinæ liberaliter eruditum, atque ad maximam probitatem animique mansuetudinem utrâque prudentiâ, divinâ & humanâ, ac istâ, tam morali quàm civili cumulatissimè excultum—Quod ad *Historiæ* istius exædificationem attinet, si res, si verba spectes, & in rebus, si temporum ordinem, si consilia, acta, eventus: & in rebus gestis, si declarari non solum desideras, quid actum aut dictum sit, sed etiam quomodo: & cum de eventu dicitur, ut causæ explicentur omnes: vel casus vel sapientiæ vel temeritatis; *Hæc*, & alia ejusmodi, quæ dicendi scribendique *Magistri* requirunt in *Historiarum Scriptore*, ille adeo plenè accuratèque exequitur, ut in unius *Concilio* coagmentatione, omnes *Historiæ* conscribendæ numeros implese, atque hoc nomine majorum gentium *Historicis* accensendus meritissimò credatur. *Adam Newton.* Eques Aurat. *Interpres Latin.*

Magna Authoris ingenuitas, qui multa *Synodi Tridentina* arcana detexit. Dignus proinde *Cardinalis Pallavicino* visus, qui impugnaretur
 Rrrrr potius

potius quam refutaretur. Nihilque *Cardinalis* aliud ferè obtinuisse dicitur, quàm quòd in ipsâ *Italiâ* avidius legeretur. *Hottinger* Biblioth. Quadripart. p. 329.

Ioannes Leonicens ait Patrem *Paulum* Sanguinis *Circulationem* invenisse, Venarumque *Valvulas*, sed rem propalare non esse ausum, ne quam in se procellam excitaret. Jam plus satis suspectus erat, illoque uno Paradoxo nihil ulterius fuisset opus ad illum in Hæreticum transformandum in *Inquisitionis* Regionibus: Adeo ut arcanum suum unico *Aquapendenti* crediderit, qui livori sese exponere refugiens & molestis eventibus qui poterant sequi *Dogma* quod ab innumeris Viris ut capitale adversus Antiquos crimen traductum fuisset, secretum à Patre *Paulo* sibi concreditum sollicitè cavere revelare suspectis Hominibus. Obitus sui horam præstolatus est ad librum de *Valvulis* & *Venis* à se compositum in *Venetæ* Reipublicæ manus tradendum: quoniam autem in illis plagis vel minimæ novitates animos terrent, liber in S. Marci Bibliothecam reconditus fuit. Sed cum *Aquapendens* Anglico cuidam juveni cui nomen *Harveius* admodum curioso, qui Patavii sub se studebat, rem aperire non dubitasset, eodemque tempore Pater *Paulus*, idem *Angliæ* Legato amicè detexisset, duo illi *Angli* in *Patriam* reduces in Libera Regione versantes *Dogma* istud propalarunt, eoque pluribus experimentis confirmato, ejusdem integram gloriam sibi vindicarunt. *Novellæ* Gallicæ Reip. Literariæ. Tom. 1. pag. 335. 336. Gall.

Carolus Fracassatus in Epistolâ præliminari ad *Malpighium* ait, *Italum* quendam hoc *Inventum* ante *Harveum* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Waleus* (epist. 1. ad *Bartholinum*) etiam in scenam protraxit, *Circulationis*que hujus primum auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commenti fabulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempe, *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque postea Patri *Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, pluscula transcripsisse; quæ, ipso mox defuncto, in hæredis manus inciderint: creditumque postea multis, eundem Scripti hujus auctorem extitisse: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent *Georg. Ent.* in epist. ad *Gul. Harveum* præfix. Apolog. pro *Circul. Sang.*

Pater *Paulus* Vir fuit vasta eruditione consummatissimaque prudentia & que clarus; simulque fuit & unus è maximis Theologis & ex seculi sui sapientissimis viris. Verum celebrem Concilii *Tridentini* *Historicum* commendare adeo supervacaneum est, ut plura in ejus laudem loqui meritò desinere possim. Verùm hoc *Bedelli* dignitas multum augeri necessario hinc debet, quòd *Italus* Vir, qui, præter cautelam in illa Regione singulis ingenitam, & prudentiam quâ quis in sua agendi ratione ad quilibet plusquam quivis alius, diffidendum adigitur, cum omnium gentium hominibus cautiissimè versari cogebatur, rigido illo regimine quo administratur *Respublica* cujus civis erat, *Bedellus*

dellum tamen ad intimum affectum & consortium admisit, eique ut *Henricus Wotton* defuncto Regi asseveravit, reconditissimas cordis sui cogitationes aperuerit, adeo ut *Bedellus* palam profiteretur se plus ab eo didicisse in omnibus Theologiæ cum Speculativæ, tum Practicæ partibus, quàm à quovis alio quicum per totam vitam ubivis versatus esset—Pater *Paulus Bedello* tradidit inæstimabilia Manuscripta *Historiæ Tridentini Concilii*, simul cum *Historia Interdicti & Inquisitionis*. Horum prius censebitur in ævum Exemplar primum illis omnibus imitandum, qui in *Historia* quavis ritè conscribenda felicem successum exoptant. Doctor *Burnettus* in *Vita Episcopi Bedelli*. Anglicè.

P. *Paulus* omnium qui Humanitatis limitibus circumscripti sunt humillimus fuit. Genuinum Exemplar præcepti celebris, *Quanto doctior, tanto submissior*; solusque sufficiens ad demonstrandum quòd *Scientia* rectè ordinata non inflat. In *Positiva* excellens, in *Scholastica & Politica* Theologia excellens: Rarus Mathematicus, etiam in abstrusissimis Disciplinæ partibus, qualia sunt *Algebra & Theorica*; & tamen simul ita peritus *Historiæ Plantarum*, ac si præter Naturam nullum unquam librum legisset: Denique Magnus Canonista, qui titulus fuit ejus Ordinarii Ministerii in Republica. Et sanè interdicti Pontificii tempore præcipua consilia Senatus ab ipso hauriebat. Quando seorsum legebat vel scribebat, ejus mos erat sedere chartaceo castello sedili & capite circumseptis; in ea enim opinione erat, cum nostrate Domino à *S. Albano*, quòd omnis aer prædatorius sit & specialiter nocivus quando spiritus cum maxima celebri contentione occupantur. Equitis *Henrici Mottani* Character P. Pauli Angl.

Quantus vir *Paulus Sarpinus* fuerit, non ignotum esse potest illis, qui interiori rei literariæ notitiam habent. Fuit ille sacri ordinis homo, Monachus, Minorita, sed summi Ingenii. Extat ejus *Historia Concilii Tridentini*, magnâ prudentiâ & ingenuitate scripta, sub nomine *Suavis Polani*, quam inter absolutissima *Historiæ* Specimina numerat *Guido Patinus* epist. 170. Totum Reip. *Venetæ* statum moderatus fuit consiliis suis. Vindicavit jura ejus adversus Pontificem, quâ de causâ summè invisus fuit Pontificiis, & in mortem ejus aliquoties conspiratum, ut Sicariorum manibus per vim vix extorqueretur: Illum enim omnibus Hæreticis pejorem habuerunt, ut qui arcanorum Pontificii Statûs Proditor erat. Spargebatur de ipso fama, quòd ab itum ad *Reformatos* meditaretur, quæ non omninò de nihilo est: Scio enim superesse epistolas manu ejus scriptas, ad *Isaacum Casanbonum*, quibus sollicitat ipsum de gratiâ Regis *Angliæ* sibi conciliandâ; si fortè illic fortuna iniquior ipsum abigeret. Vita ejus conscripta est *Italica* Linguâ; postea in Linguam Gallicam conversa prodiit *Lugduni Batavor.* in 12. anno 1661. sub titulo. *La Vie du Pere Paul*. Multa sunt in hac descriptione memorabilia ad omnem rem literariam: habuit enim excellentissimum Ingenium, quod per omnes *Scientias*, artes, & linguas se diffuderat. Promptus erat consilio, animo semper præsens, extrema vitæ pericula summâ generositate contemnens, &

ut breviter dicam, sui temporis Phœnix. Multa enim ille in Physicis & Mathematicis demonstravit extemporali penè solertia, quæ desperata aliis videbantur. Celebratam apud Medicos *Circulationum* primus ille ante *Harvei* tempora ostendit, quod cum objiceret *Bartholinus* Anglis, ægrè admodum tulerunt, ejus inventionis gloriam dubiam sibi reddi. Sed dolendum est, omnes illius viri chartas periisse, ac distractas post mortem ejus fuisse: nihil enim horum serio scripsit, & data operâ, sed quasi aliud agendo, cum vacatio esset à publicis negotiis. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhist. p. 222. 223.

Ineptum est & malignum Cardinalis *Perronii* de *Paulo Sarpio* judicium in excerptis illis suis; qui de illo ita Gallicè loquitur. *In illo viro nihil eminentis animadverto, Judicio & intelligentia sanus est, sed insignem eruditionem nullam habet, nihil non vulgare & paulo plusquam Monachale observo.* Adversus Solem hoc loqui est. Qui norunt, quantas qualesque res gesserit *Sarpinus*, quibus ille doctrinis excelluerit, illi non supra *Monachum*, sed & supra *Cardinalem*, ac ipsum hunc *Perronium*, sapuisse largientur. *Idem* ibidem pag. 293. 294.

* *Historia del Concilio Trident. &c.* di Pietro Soave Polano edita in lucem per *Marcum Antonium de Dominis* Archiepisc. olim *Spalat.* cum ejusdem Præfatione, & Dedicatoriâ, prohibetur in Decreto, 22. Novembris 1619.

N I C O L A U S S E R A R I U S.

Societ. Jes.

Clar. An. D.
MDXC.

N Atione *Lotharingus*, patriâ *Rambervillanus*, quod oppidum est in *Metensis* Episcopi ditione. Natus est Anno 1555. Societati Jesu nomen dedit Anno 1572. Obiit die vicesimo Maii, anno salutis 1609. ætatis suæ 54. in Collegio *Moguntino*. *Herbipoli* & *Moguntia* Sacras Literas interpretatus est 20. propè annos.

Struxit Commentarios in *Josnam*, *Judices*, *Ruth*, *Tobiam*, *Esther*, Libros *Macab.* &c. Extant etiam ejus quinque libri rerum *Moguntiacarum*, item, tres libri de *Sectis Iudeorum*, contra *Scaligerum* & *Drusium*.

Ad Sacras Literas explicandas, tuendas, ornandas, non disputatricem modò illam Theologiam, verum etiam omnium Philosophorum, Oratorum, Historicorum atque adeò Poëtarum lectionem conferebat. Itaque agebat se multorum hominum miserari vicem, qui cum hisce velut *Ægypti* Spoliis, Dei Arcam exornare possent, ætatem in iis sine fructu contererent. Cum his etiam *Latina*, *Græca*, *Hebraica*, *Syriaca* Linguarum cognitionem copularat, quæ ipsis quoque adversarii ejus commendationem expressit. His ille quidem armis vincere hostem poterat, qui ut se vinci quoque sineret, admirabili candore animæ, morumque suavitate, quâ & Sermones omnes temperabat, admissus est. Id quod admirabilius inde quoque fit, quòd fervidus naturâ, &, nisi longâ atque acri meditatione se fre-

fregisset, id iram esset proclivior. *Alegambe.*

Nicolaus Serarius, Hebraearum Antiquitatum callentissimus vir, utinam paulò modestior. *Montacut. exerc. 2. sect. 2.*

Lucis Inbar Ecclesia Germanica, dicere non dubitavit. *Ces. Baronius ad Ann. Chr. 1126.*

Nicolaus Serarius Ecclesiasticæ Antiquitatis diligentissimus peruestigator, hostis *Hæreticorum* 79. Card. *Bona.*

Nicolaus Serarius, dum hæc scribimus, vivit, vitâ longiore dignus, magnis ingenii, doctrinæ perspicuæ, atque linguarum dotibus præditus. *Ant. Possev. Appar. Sac.*

Serarius, Leioliticus magistellus, cui nihil tam dolet, quàm hætenus se non potuisse persuadere cuicumque docto se *Hebraicè* scire, aliquid cornicatus est in nostra *Eusebiana*, de Successione *Herodianarum*. Et mirum in modum æstuat, ut probet Patres melius genus *Herodis* scivisse quàm *Iosephum*. Tanta est impudentia *Asini*. An è dignitate meâ sit, aut è Republicâ *Literariâ*, illi respondere, nondum constitui. Nam magna jactura temporis fuerit ad omnes canum lattatus consistere, & iter inceptum toties morari. *Ios. Scalig. Epist. 122. ad Casaubonum.*

Cùm scripsisset *Scaliger*, *Herodem* alienigenum falsò fuisse creditum à Veteribus; *Serarius Scaligerum* non multò aliter excepit, quàm si alter *Indas* Dominum nostrum prodidisset. Ego *Serarium* non parvi facio; doctus vir fuit, multarum literarum, multæ industriæ; in hoc tamen libello contra *Scaligerum* virum profectò bonum non egit, falsa tueretur, falsis argumentis, & sine causâ verissimam viri incomparabilis observationem ὡς ἐμφύτη κακοηθείας finistrè interpretatur, quasi nefas esset hæc in parte à sententiâ *Veterum* discedere. *Is. Casaub. Epist. 698. ad Thuan.*

Serarius Jesuita omnibus Scripturarum Interpreti necessariis dotibus instructus fuit: præterquàm enim quòd Linguarum *Græcæ* & *Latinae* sufficienter sciens erat, & multò meliùs quàm solent qui Commentarios in Scripturas elucubrant, huic argumento studuerat, & in Sacrorum Codicum stylo exercitatus erat: Imò & Rabbiorum scripta legere poterat, ut palàm fecit Disputationibus suis cum *Drusio* & *Scaligero*. Verùm ejus Methodus satis critica non est, nimiumque inutilis eruditionis Commentariis & Quæstionibus suis admiscet. Denique quamvis eruditus sit Author iste, satis accuratus non est; Judicium ejus & doctrina suis in Biblia Prolegomenis magis elucet, ubi plures refert Quæstiones, quas solidè paucisque verbis pertractat. Oratorii Presbyter. *Rich. Simon Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.*

Opera ejus edita sunt tribus Tom. fol. *Moguntia* 1627.

MARCUS VELSERUS.

Clar. An. D.
MDXCV.

Patricius, & Duumvir *Augustanus*, bono publico natus est anno Christi 1558. die vicesimo *Iunii*: Obiit anno 1614. die 13. *Iunii*. A teneris Artium ac virtutum studiis excoctus, maturitatem ingenii, iudicii, & doctrinæ feliciter est consecutus, nec imitatus eos, qui sibi nati ac suis Camœnis inglorio in ocio consenescent, omni remque scientiam vitâ umbraticâ finiunt, aut bracteatis æniis metiuntur. Vivido hic virtutis ardore statim se in lucem protulit, patriæque *Reip.* ac *Literariæ* totum impendit. Itaque ut mens generosa cœlo affinis motu gaudet: ita & ipse in *Italiam* progressus, edidit *Antiquitates Augustanas*, felix famæ surgentis auspiciis & pium. Exinde aliis atque aliis ad unguem factis monumentis obligavit sibi rem literariam. *Annales Boicos* scripsit libris quinque tantâ perspicuitate, tantâ fide, tantâ prudentiâ, tanto nitore; ut medianti videantur adstitisse hinc *Musa* & *Gratia*; hinc, *Consus*, *Apollo*, *Suadæ*, *Venus*. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Velserus noster, illud Margaritum *Germaniæ* suæ. *Pignor.* *Symbol.* *Epist.* *epist.* 13.

Reipublicæ Augustanæ æternum decus. *Montacut.* *Antidiat.*

Me tacente, *Scripta* illius, omnesque viri eruditi, opem ipsius munificam, paratissimi namque experti, quantus vir fuerit, satis loquuntur. *Gassend.* in *Vit. Perreskii.* p. 28.

M. Velserus vir illustrissimus, & propter summam eruditionem merito suo omnibus venerabilis. *Meric. Casaub.* pietas.

Marcus Velserus, nomen omni posteritati venerandum. *Eusthat. Suvar.* l. 1. *Analect.* p. 58. cap. 13.

A quô quum tantis beneficiis adfectus sum, quanta nunquam sperare debui, ab ingenio & eruditione ejus multiplici, maximè *Antiquitatum* & *Historiarum* studio, in præsens prædicando, me abstinere, ne beneficia summa verbis compositis compensare velle videar. *Sciop.* de *Art. Crit.* p. 19.

Quotusquisque enim *eruditorum* est, qui non optimè consultum putet *rei Literariæ*, recusis ac publico velut redonatis egregius *Velseri* monumentis; quæ longo jam tempore nullo pretio potuerunt comparari, ac legi tamen ac pervolvi diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum virorum excurramus: ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus *Velserii Commentarios* inspicere contigit, ut fuit vir in omni vitâ *literarum* amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita *Boicas* præcipuè *Antiquitates* neminem eo certius eruisse, aut illustrasse rectius. *Acta Erudit.* *Calend. Jun.* an. 1682. vol. 1. p. 169.

Cujus viri (*Velseri*) usumfructum pænè equidem tibi invideo: in quo thesaurum earum rerum habes, quæ homini ingenuo appetendæ sunt, vel amandæ.

Verustas

Vetustas, inquam, vel artium vel morum: & utroque titulo in *Europâ* nostrâ clarer. *Lips. Cent. 4. Miscel. ep. 97.*

Magnus ille vir etiam in prisco & magno ævo fuisset. Toto animo eum amo. *Lips. Cent. ad German. & Gallos, Epist. 80. ad Martin. Delrium.*

Accepi *Annales* vestros, eruditionis, elegantiae & optimæ frugis plenos. *Ios. Scalig. ep. 143.*

Habent tandem *Boiti* tui historiam rerum suarum eâ diligentia è tenebris erutam, eâ styli felicitate compositam ut quid amplius in eâ quidem parte desiderent reliquum sit nihil. Utri potius gratuler, illine genti, an tibi, nescio: sed gratulor certè utrique ex animo; tibi, quod opus susceptum, ut erat te dignum, graviter & ex fide perfeceris: Genti nobilissimæ & nostræ *συνγενεῖ*, uti probas, quod virtutum suarum dignum tandem sit nacta præconem *Is. Casaub. epist. 269.*

Boica Velseri devoravi, nihil jam diu est, ita me rapuit in admirationem. Mirum mihi, quod toties *Æmilium* vestrum noveret, qui tamen accuratus valdè Scriptor; sed istius hominis diligentiam nihil fugit. *Georg. Mich. Lingelshem. in ep. 38. ad Bongarsium.*

Boica tua legi cum admiratione & diligentia & elegantia, qua *Veteres* certè æquas; *Veteres*, inquam, notæ melioris; Itaque & quod me exemplo privatim donaveris, exulto; & quod tam accuratum *Opus* publicum feceris, huic seculo nostro gratulor, *Iac. Bongars. in ep. ad Vels. 1602.*

Hæc: ibi parum videbuntur, *Amice Lector*, erudita & solida, si cum iis contuleris, quæ diu post scripta legi ejus *Historia* initio, quam de rebus *Boicis* prudenter, doctè & eleganter summo judicio vir, atque doctrinâ, cum pari Nobilitate conjunctâ, *Marcus Velserus* condidit, & ad me ex *Germaniâ* liberalissimè dono misit, hominem sibi planè ignotum. *Lael. Bisciol. Tom. 2. Hor. Subl. l. 1. c. 7. n. 84.*

Atque hætenus Nobilissimus idemque doctissimus vir, *Marcus Velserus, Reip. Augustana* Duumvir, *Bojorum* res narrando perduxit; quos ego eodem jure felices appellem, necesse est, quo *Achillem Alexander*; quod & ipsi talem laudem suarum nacti sunt præconem, dignissimum certè, qui *Livio* veterum *Bojorum* res *Romana* *Historia* inferenti, *Successor* daretur; eoque minus molestè fero, eum seculi nostri *Tacitum* à quibusdam indigitari: etsi enim eo nomine non amplissimè laudatum intelligo, *Bois* tamen gloriosum erit, suæ quoque genti *Livium* & *Tacitum* laudatores obtigisse. At enim quia illi egregiè cæpti cursûs metam mors invidit, nos, quo possumus pede, certissimo duce destituti, cujus manibus benè precamur, iter prosequemur. *Andr. Brunner. in Boicis.*

Dictio (in historiâ rerum *Augustanarum*) *Romanam* dignitatem, sine ullis ambagibus, sapiens. Nihil in eâ turgidum, nihil laxum: si quâ in re immoratur, id ad rem solidè explicandam facit. *Possevin. Biblioth. select.*

Extant rerum *Augustanarum* lib. 8. *Venetis 1594. fol.*

Extant rerum *Boicarum* lib. *Augusta Vindel. 1602. in 4°.*

Extant Inscriptiones antiquæ *Augustæ Vindeliavorum*, in 3. partes tributæ & notis illustratæ. *Venetis apud Aldum 1590. in 4°.*

PHILIP-

PHILIPPUS MORNÆUS.

Chr. An. D
MDXCV.

Gallus, Plessiaci Dominus, Theologus, Jurisconsultus, & Philologus non minus eruditione quam virtute militari inclaruit. Tanti fuit nominis inter Reformatos Gallia, ut vix quisquam Pontificiorum cum eo congredi in Religionis negotio ausus fuerit. Condidit librum titulo *Mysterii Iniquitatis*: alium de *Eucharistiâ*: Opus item de Religione *Christianâ*. Exaravit etiam admonitionem de *Messia* ad *Iudeos*. Obiit undecimo Novembris, Anno 1625. ætatis 74. *Konig*.

Vir tam pacis quam belli artibus clarissimus, è Plessiacâ familiâ: Scriptis publicis, de *Ecclesiâ* optimè meritis: inter quæ *Mysterium Iniquitatis*: de *Eucharistiâ*, &c. qui postremus liber, linguâ vernacula scriptus, cum ob styli elegantiam, per omnium volitaret manus, Theologi Pontificii periculum veriti, passim in Concionibus in eum invehebantur. Hinc cum collatione institutâ. Rege præsentente ac Proceribus, *David Perronius* Episcopus *Ebroicensis*, quædam falsò, quædam verbis truncatis in illo, ex *Patribus* & *Scholasticis* allegata à *Mornæo*, contenderet, Anno 1600. hic sibi à *Perronio* editionibus castratis ac mutatis impostum conquestus libello edito causam defendit *Henrico IV.* Regi à quo *Salmurio* Præfectus datus, charissimus fuit. *Hofman*. in Lexic.

Supra omnes hodie ponunt *Philippum Mornæum*, doctorum nobilissimum, & nobilium doctissimum: quem virum? quem unum, *Platonis*, *Demosthenis*, & *Augustini*, simul compositorum *Idea* vix exprimat. *Thom. Lans.* in Orat. pro Gall. pag. 175.

Philippus Mornæus Plessiens, vir insigni facundiâ, & in explicandis negotiis solertiâ præditus. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Non ignoras quantum excoluerint istam materiam Philosophicâ subtilitate *Raimundus Sebundus*, Dialogorum varietate *Lad. Vives*, maxima autem cum eruditione tum facundiâ *Mornæus Hug. Grot.* in lim. Oper. de Verit. *R. C. Hieron. Bignonio* dicati, *Lut.* 1640.

Quantus vir fuerit illustris *Mornæus Plessiaci* Dominus, quantumque, ille Consilio, gladio, calamo, pro tuenda veræ religionis & patriæ libertate sub ductu serenissimi Regis *Navarreni*, postea *Galliarum Henrici IV.* gesserit, neminem ignorare arbitror; cui historiæ rerum *Gallicarum* jam inde à Ianienâ *Paris.* an. 1572. & deinceps, adhæc tam multa ac varia Herois illius scripta partim *Latina*, partim *Gallica* æternitati consecrata, si non perspecta, saltem inspecta fuerint: Ne quid dicam de vita ejusdem non ita pridem à viro erudito & disertio *Gallicè* descripta. Inter scripta omni exceptione majora, materiæ congestæ & laboris immensitate, autorum ac testimoniorum adductorum multitudine, usus quasi universalis ad quoscunque literatorum ordines & status, ad quæcunque Reipublicæ & Ecclesiæ negotia ac consilia extensione styli gravitate, se maximè commendare videtur *Mysterium iniquitatis* seu *Historia Papatus*: cujus lectio tam avidè certatim frequentata, ut omnium editionum exemplaribus distractis, solum

deside-

desiderium quamplurimis lucem hanc quærentibus relictum sit. *Paul. Vinck* Ep. Phil. Mornæi Myst. Iniquit. præfixâ.

Tu ex iis, quibus *Hebraorum* monumenta in pretio, ut præclara tua scripta satis superque testantur. Vehementer sanè, post aliorum tuorum lectionem, delectatus sum *Admonitione* tuâ ad *Judeos* de *Messia*, in quâ secretiores quosque *Hebraorum* Libros, ad argumenti tui probationem, affluentissimè producis. *Buxtorf.* Pater Epist. ad *Mornaum*, in Tract. de Abbreviatur. *Hebraicis*, Bas. 1613.

Philippi Mornæi sententiam exponam ex libro ejus *Gallice* scripto de *Veritate Religionis Christiane*, cui similis in hoc argumenti genere nullus antehac prodiit. *Jo. Leunclav.* in Pandect. Hist. Turc.

Quod ad D. *Plessæi* Personam attinet, addictissimus ei famulus sum, totius *Gallia* scitissimum Scriptorem illum censeo, cum de Religione non agitur, rarissimum & excellentissimum *Ingenium*, magnæque literaturæ. *Jul. Cas. Buling.* scribens adversus Præfationem libri de *Eucharistia*. Gall.

Quandoquidem ante aliquot dies rumorem sparserunt quidam Impostores quòd *Neraci* D. *Plessæo* dixerim eum nihil scire, neque *Græcè*, neque *Latine*, neque *Hebraicè*, tam effronti ac impudenti calumniæ perscripto hoc testimonio volui occurrere. In eos enim eò non minùs indignor quàm ipsi reprehensione digni sunt, vel potius castigatione, si debitè justitia exerceretur, quòd me quantum in ipsis est, tam turpi probro implicuerint, quo magis offendor quàm ipse Dominus *Plessæus*. Cum enim tanta sint ejus merita, ut nemo nisi omnino perfictæ frontis fuerit illa diffiteri audeat, iis impudentior essem, si dotes quibus illum exornavit Deus non agnoscerem, cæcus si quod unicuique patet non viderem, malignus si quod diffiteri nequeo non faterer. — Quomodo dixissem eum esse Linguarum rudem, cum præclara ejus Scripta, quæ præ omnibus hujus seculi demiror, contrarii me arguerent? Præterquam quòd ejus condiscipuli me certiores fecerunt, quod propriis sumptibus *Judeos* conduxerit in *Italia* ad *Hebraismum* accuratè perdiscendum, imò nullum Poëtam *Græcum* quantumvis arduum extare, quem à studiorum primordiis non didicerit. Sed quorsum probationes ejusmodi? Id in ejus Scriptis perspicio, id in mea Conscientia lego: quapropter rem hanc aliter referre non valeo. Paucis verbis dicam, Deus autem cordis mei testis est, eum bonarum literarum scientiorem esse, earumque sensu & experienciâ antecellere vel celeberrimos & facundissimos Adversariorum: Et hoc unicum adeo ipsos urit. *Jos. Scalig.* in Judicio MS. apud D. de la *Renaudiere Cadomensis Medicum*, olim asservato. Gall.

* Hic Author inter *Hereticos* Primæ Classis rejicitur in *Indice Roma* impresso Anno 1681. Ejusdem liber inscriptus *Mysterium Iniquitatis* prohibetur in *Decreto Roma* 1613. Ejusdem de *Sacrâ Eucharistiâ*, sicut & alia omnia ejus Opera prohibentur in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa.

JOANNES MARIANA, Soc. Jes.

Clar. An. D.
MDXCV.

N Atione *Hispanus*, patriâ *Talabricensis*, septemdecim annos natus, se *Societati Jesu* dedicavit. *Toleti* obiit die 17. Februarii, Anno 1624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Institutione: De Monetæ mutatione: Tringinta Libros Rerum *Hispanicarum*: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu S. *Jacobi* in *Hispaniam*. Multaque alia.

Joannes Mariana, maximo vir ingenio, peracri judicio, singulari memoriâ, multorum annorum studio, omne disciplinarum genus diligentissimè excoluit, & ad S. Theologiam, raram omnium Liberalium Artium, & Historiæ tum Ecclesiasticæ, tum Prophanæ cognitionem; & præterea *Latina*, *Græca* atque *Hebraica* Linguae peritiâ adjunxit. *Alegambe*.

Joannes Mariana, singulari vir judicio, scripsit 30. Annalium *Hispaniæ* libros disertè admodum gravique stylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus esse videatur. *Hispan. Biblioth.*

Joannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui erudito stylo postremam manum apposuit rerum *Hispanicarum* Historiæ, *Hispanus* & ipse, sed affectu privato carens, dignus Professor *Societatis Jesu* Baron. ad Annum Chr. 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res *Hispanicas* accuratissimè persecutum.

Inter *Latinos* omnibus palmam præripuit *Joannes Mariana Hispanus*, rerum *Hispanicarum* cognitione nemini secundus. Valuit verò *Mariana* insigni eloquentia, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis studiosissimus in Reges suos sæpè est mordax. Est itidem supersticiosissimus homo, quo nomine etiam inter suos malè audit. Tantam libertatem sibi assumpsit, ut & libellum ediderit de membris *Societatis*, quem licet supprimerent *Jesuitæ*, tamen in mediâ *Româ* editum esse constat, rarissimus hodie est inventu. Prodiit & alius ejus libellus, *De Institutione Regis*, multa præclara continens, in quo liberrimè judicat, quomodo Reges instituendi sint: Non dubitavit autem & apertè quoque docere, si Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac non nihil recessit à *Romanâ Ecclesiâ*, licere in illum gladio, igne scilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quasi verò. Combustus verò hic est liber ob talem doctrinam horrendam *Parisiis*, & coacti fuere *Jesuitæ* dissensum profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henri IV. Regis Gallia* inter Sanctos memorare. *Herman. Conring. de Regno Hispan.*

Mariana in ejus Historia *Hispaniæ* à neotericorum nemine superatus fuit, nec incepti magnitudine, nec styli nobilitate, Cæteris accuratior est; sanaque mente de singulis judicat. *Rapin. Animadv. in Hist. Sect. 28. Gall.*

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, sed usu non contemnenda,

da, & cum judicio exarata. *Matth. Paul. Præfat. ad Lector. Vol. 1.*

Scholia, sive *Notæ Mariana* in Vetus Testamentum etiam utilissimæ possunt esse ad sensus literalis Scripturarum intelligentiam, quoniam ad propriam vocum *Hebraicarum* significationem exprimendam studium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Genesis* sagaciter observavit verbum *Hebraicum bara* quod *Create* verti solet, propria significatione non designare *ex nihilo facere*, ut vulgò creditur; imò ipsos Authores *Græcos* & *Latinos* qui in suis Linguis vocem *Create* excogitarunt, hunc sensum ei alligare non potuisse, quandoquidem quod nunc *Creatio*, seu *ex nihilo productio* dicitur, iis penitus incognitum fuit. Quamvis ejus *Notæ* breves admodum sint, aliquas tamen observationes prætermittere potuisset quæ meræ sunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipsius elucidationem conferunt. Ejusmodi digressiones rarò tamen apud ipsum occurrunt, dicique potest *Marianam* accensendum esse peritissimis & sagacissimis *Scholiastis* qui à nobis in Biblia legantur. Verùm quidem illum mediocriter tantum calluisse Linguas *Græcam* & *Hebraicam*, sed illum defectum quadantenus supplevit ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum sensum plerumque deligit, & ne quidem in diversis quas refert interpretationibus, tardiosus est. Frequenter admodum citat Vetus Vulgatæ exemplar quod *Gotticum* denominat & cujus in Hispaniis Ecclesiis usus olim erat. Or. Pr. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.*

* *Joannis Mariana* Tractatus septem prohibentur, donec corrigantur. Totus iste Tractatus de Mutatione Monetæ expungatur. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit. edit. an. 1667.*

Extat *Historia Hispaniæ* 32. Libris. *Toleti* 1592. typis *Jo. Roderici. Moguntia* anno 1605. & in *Hispaniâ Illustratâ* Tomo 2.

Extat de Ponderibus & Mensuris Tractatus. *Toleti* 40. 1559. apud *Thom. Gufmanium.*

JANUS DOUZA, Filius.

Philologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate mireris, Philosophus ac Mathematicus insignis, primusque Bibliothecæ *Lugduno-Bataviæ* Præfectus, paternis sistens vestigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comit. Val. Andreas.* Clar. A. D. MDXCVII.

Scripta ejus sunt: *Notæ in Catullum, Tibullum, Propertium*—*Spicilegium in Petronii Arbitri Satyricon*—*Animadversiones breves in Plauti Comædias*—*Declamatio in laudem umbræ: addito rerum Cælestium Libro*—*Annales Bataviæ* Patris sui prosâ oratione pertexuit—*Poëmata varia.*

Hic acceptam à parente nominis claritatem ingenii sui luce illustravit. Trium linguarum exquisita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiusque Philosophiæ notitia *Meurs. Athen. Batav.*

Janus Douza filius, Juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum rarâ

morum suavitatem conjunctam præditus, cum ex peregrinatione longinquam rediisset, quasi in portu naufragium fecit, anno ætatis 26. ereptus. *Thuan.* ad ann. 1596.

Cum essem apud D. *Scaligerum*, multus nobis ultro citroque sermo fuit de Te, ac Patre tuo; nec parvus vestrarum laudum. Tuam de *Cælo* Poësin in cælum effert homo, & optimus talium æstimator, & minimè à naturâ aut disciplinâ factus ad assentandum. Valdè item capitur iis versibus, quos in effigiem suam & patris composuisti. Mihi quidem, qui nec omnium hebetissimus ad ea studia sum, nec multum acutus, ita placent, ut negem quidquam elegantius fieri posse, quodque propius accedat ad genium puræ putæ antiquitatis; ex quo myrothecio promendum est quidquid probabitur probis *Baud.* Cent. 1. Epist. 27. ad *Jan. Douz.* fil.

Certè omnia magna mihi de Te spondeo, supra eos qui nunc, & qui fuere in *Batavia* (non inflandi tui causâ dixerim :) vive tantum, & cursum hunc quem cœpisti tene. *Lips.* in Epist. Cent. 3. ad *Belg.* Ep. 2.

Cum ab eo sermone discessi, quicquid superest admirationis in te consumo, adolescens doctissime; Facile enim ex iis quæ adhuc vidi, quam frugem factura sit hæc seges, quæ adhuc in herbâ est, auguror. Deus optimus Maximus (adolescens nobilissime) tua studia prosperet, tuam juventutem regat, vitam totam omnibus bonis cumulet. *Is. Casaub.* in Epist. 15.

Patrem æmulatus *Janus Douza* filius, anno ætatis suæ, si satis sincerè memini, 16. novam eamque pulcherrimam *Plantii* editionem dedit: Illos *Amorum* Triumviros, *Catullum*, inquam, *Tibullum* & *Propertium*, recensuit, suisque Animadversionibus doctissimis explanavit: Et, quod omnes, me tamen tacente, intelligunt nimio plura ejus in rem Literariam bene promerita futura fuerant, nisi Deus nuper optimum illum, & summæ spei juvenem, heu! præmaturè nimis & patri nobilissimo & nobis omnibus eripuisset. *Gass.* *Sciop.* De Art. Crit. p. 17.

Janus Douza mirabilis erat ingenii, quo feliciter perficere potuisset quicquid aggredi voluisset. Ornamentum universi orbis illum vocat *Josephus Scaliger*, dixitque in ætatis flore eum ad sapientiæ & eruditionis gradum ejusmodi ascendisse, ad quem virtute ac eruditione clarissimi viri, vix ætate provecta pertingere potuerunt. *Grotius* Annalium libro 5. nobis asseverat, ejus Poëtica scripta paternis longe præstare, quamvis tantam in Republica literaria Poësi sua Pater ejus famam sibi paraverit; Imo hunc ab illo adjutum fuisse in *Hollandicorum* Annalium compositione. *Ant. Teissier.* Elog. Viror. Erud. Gall.

Janus Douza uterque pater & filius, luculenti Poëtæ. Filium tamen vitâ prius destituit, quàm ad summum *Parnassi* culmen perveniret. Maturior est ejusdem *Cælestium* liber, *Epico* perscriptus: nec incomptæ *Sylvæ*; & in *Elegis* sunt, quæ jure laudes, item in *Odis*, *Jambisque*: reliqua cum veniâ ætatis legenda. *Borrich.* de Poët. p. 141. 142.

* Ejus libri *Rerum Cælestium*, & in laudem *Umbra*; ejus oratio funebris, *Asini*; ejusque oratio funebris, *Pediculi*; inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Extat Declamatio in laudem *Umbrae* *Lugd. Bat.* 1618. 86.

Extant *Batavia* & *Hollandiæ* Annales inchoati; à Patre verò adhuc superstite con-

continui & perfecti. *Lug. Bat.* 1601. 40. Extant Poëmata *Lug. Bat.* 1607. 80.

Conditus est *Hage* Comitris unâ cum *Patre* suo, ubi hoc Epitaphium reperitur:

D. S.

7. Douza Jani F. hic cubat, qui vixit Ann. 25. Mens. 11. Dies 4. Jani Douzæ
Patris, & filii.

*Uterque Douza, uterque Janus hic cubat,
Paterque, filiusque: Morte quâ, rogas?
Pater dolore, natus asthmate, è via
Sibi labore quod crearat, occidit.
Precari at ipse ne gravare mortuis,
Negata vivo utrique quæ fuit quies.*

DOMINICUS BAUDIUS.

Hoc ejus Symbolum.

ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΤΕΙΝ.

INsulemsis *Flander*, Jurisconsultus, Historicus, & Poëta doctissimus. Natus *Clar. An. D.*
est anno 1561. Obiit anno 1613. Primò Theologiæ Operam dedit: mox eâ de- *MDC.*
fertâ, ad Juris studium sese transtulit, cui cùm per quindecim menses strenuè
incubuiſſet, *Doct̃oris* gradu dignus habitus, eoque inauguratus est. *Lugduni* elo-
quentiam professus est. Scripsit Poëmata. Item tres libros de *Induciis Belli Bel-*
gici; Epistolas, &c. *Konig.* in *Biblioth.*

In *Baudio* vivente memoriam, ingeniumque plerique admirati sunt: genium-
que hominis *Epistola* ejus passim produnt, quas scribere ad amicos incredibili fe-
licitate solet, in quibus ita se expressit, ut in iis vivere adhuc & spirare videatur.
Valer. Andr. in *Biblioth. Belgic.*

Sed quid narras, *Baudium* in numerum *Professorum* adlectum? Felicem, imò
immortalem *Scholam Lugdun.* hoc tibi cine! Utinam ad vos advolare liceret &
audire. *Florem illibatam populi suadæque medullam.* 70. *Wover* in *Epist. ad Petrum*
Scriverium.

Dominicus Baudius vir summus & clarissimus, quibusvis nostri ævi si non su-
perior, certè æqualis, sive veram eruditionem, sive rerum usum, & Juris scienti-
am spectes. Is evocatus ex *Galliâ*, ægrè retentus in *Academiâ Lugdunensi*
vivit. Hunc pater tuus aliique præcipui in hâc Urbe viri penes me viderunt;
ejus incredibilem eruditionem, memoriam, ingeniumque, supra mortales admi-
rati sunt. *Idem* in *Epist. ad cognatum suum Nich. à Vechta.*

‘*Legi, mi Baudi, quam misisti orationem, quæ vel si Iliade prolixior fuisset, tamen cupidos adhuc nos dimisisset, nec planè dum satiatos. Equidem hoc mihi non sumo, ut de talibus iudicium putem ferre me posse: Si quid tamen usu longo consecuti sumus, neque in totum linguæ Latine sumus ἀμύητοι, quid sit Latine scribere non scimus, nisi hoc est ita loqui; ut tu loqueris. Sive prosa oratione à te scripta lego, videor colloquentem mecum audire, sine fūco, sine cincinnis & meretriciis ornamentis, quibus insana hæc juvenus Sermonis elegantiam metitur, Is. Casaub. Epist. 276.*

Legi his diebus incredibili cum voluptate *Carmen aureum*, quo virum divinum [*Scaligerum*] & novum ejus opus *Eusebianum* laudasti. Nihil poterat neque elegantius, neque *Latinus*. Jam sententiarum gravitas cum perspicuitate ita certat, ut nesciam utrum potius mirer; taceo pietatem quam totum carmen spirat. *Idem Epist. 465.*

Baudium auditorem tuum hîc vidi, cujus doctissimis poematiis valdè captus sum. *Jos. Scalig. Epist. 5. ad Just. Lips.*

Budius doctus est *Baudius* habet stylum non *Ciceronianum*, sed seculi *Domitiani*, omnes *Baudii* Epistolas asservo *Scalig. 2. Gall.*

Amicus verò noster dum viveret, & quando *Dordrechtum* divertisset, hospes suavissimus, *Dominicus Baudius*. Poëta idem elegantissimus & disertissimus. *Voss. de Analog. l. 1. c. 42.*

Dominicus Baudius, Iusulensis *Flander*, Jambis potissimum inclavit, immò omnibus ferè in hoc articulo numerosior; non infelix tamen, sive *Epico*, sive *Elegiaco* versu. In *Gnomis* tamen *Jambicis* securius regnat, & disertius philosophatur. *Borrich. de Poët. p. 410.*

Epistolas Baudii, si quis legerit, propter egregium stylum, operam non luserit; alioquin vix ullæ res lectu & scitu dignæ ibi comparent. *Pœt. Biblioth. studios. Theolog. l. 2. c. 4. p. 284.*

His adde *Dominicum Baudium*, virum ingenii felicitate cum veteribus comparandum. *Paul. Colomes. in Opusc. p. 40. 41.*

Baudii Epistolæ in tyronum manibus sunt. Nemini ignotus *Baudius*, salibus & facetiis ubique diffluens. Vir fuit doctissimus, Poëta inprimis in Jambis felicissimus. Dictio ejus, si iudicium *Scaligeri* in *Excerptis Puteanais* audimus, sapit phrasin *Neroniani* temporis. Est enim in illo quidam flos sermonis ad poëtisimum aliquantum accedens, & colorem aliquem è *Plauti* argutiis trahens, qui ipsi scriptor familiaris fuit quem imitaretur, & ita imitatus est, ut non esset κακὸς ἑλ. &c. Epistolare enim argumentum inprimis inter familiares non respuit jocos & sales. Vir fuit meliore fortunâ dignus, si ipse faber ejus esse potuisset. Habuit familiaria vitia, quæ vehementer ipsi obstiterunt ad altiora tendenti. Venerem & Bacchum; amoribus enim paulò plus, quàm licebat per honestatem & ordinem, deditus fuit; Quod occasionem dedit eleganti illi Centoni Virgiliano quem *Dan. Heinsius* in ipsum dissimulato nomine scripsit, qui reperitur inter Poëmata ejus p. 426. Accessit postea, vel in famam vel in infamiam *Baudii*, quòd *Petrus Scriverius* ederet librum cum titulo: *Dominici Baudii Amores*, in quo ille congeffit omnes, quæ de hoc

hò. . . gumento habentur in *Baudio*, Epistolas, adjectis aliis similis argumenti, non omisso etiam Centone illo *Heinsiano*, cui *Dom. Baudii* nomen præscripsit, quod dissimulârat in Poëmatibus suis *Heinsius*. Omnia in illo libro lepida, grata futura iis, quos trahit illa voluptas; amatoribus scilicet, sed eruditis. Nec mirum est, delectatum fuisse hóc labore *Petrum Scriverium*, qui & ipse totus ad has delicias compositus fuit, si fides habenda est illis, quæ narrat *Colomesius* in *Opusculis* suis; illic enim mirabilis historia de illo habetur, p. 101. quam illic vide *Dan. Georg. Marhof. Polyhist. p. 306.*

Petrus Scriverius de Effigie *Dominici Baudii* hæc Carmina composuit :

*Vane, quid affectas os magni reddere Baudi,
Pictor? ad hunc hominem non satis aptus eras.
Nullus Apelleis color est geniusque tabellis,
Lysippum frustra Praxitelemque voles.
Optimus ipse sui pictor, morumque suorum,
Quos jocus & docti composuere sales.
Una vel in medium procedat Epistola Baudi,
Vera redit facies, assimilata perit.*

In eundem sequentia composuit *Hugo Grotius* :

*Quem legis, & laudas, si vis novisse, Poëtam,
Versibus & vitâ Baudius unus erat.
Vidimus hunc ipsum qualem tibi carmina monstrant :
Ingenium Domini lata papyrus habet.
Talis erat, seu cum fluitarent prospera, seu cum
Immeritum premeret savior aura caput.
Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
Fortuna magnis Regibus esse minor :
Nulli sponte nocens, & amabilis hostibus ipsis,
In quo, si nosset, perderet ira locum :
Insensus Sceleri : sed non ut lege severâ
Viveret, antiqua simplicitatis amans,
Melle madens, & quo non incorruptius alter
Miscuit innumeris seria mille jocis :
Et si cuncta simul permittis dicere, vates
Tejus arguto mistus Aristophani.*

* *Dominici Baudii* Orationes, ejusdemque Poëmatum nova Editio, inter libros prohibitos numerantur. Vid. *Indic. Lib. Prohibit.* edit. jussu *Innocent. XI.* *Roma* 1681.

Extant Epistolarum Centuriæ III. *Amstelod.* 1639. 120.

Extant :

Extant Orationes aliquot, à morte *Baudii* simul editæ, 1619. 8o.

Extant de Induciis Belli *Belgici* libri III. 1613. 4o.

GULIELMUS CAMDENUS, Clarentius,

Clar. A. D.
M D C.

Londini natus est Anno Dom. 1550. Obiit nono die Novembris ann. 1623.
Scripsit Historiam *Britannicam*: item Historiam de Rebus *Elizabethæ* Reginae,

Criticus accuratus, Philosophus omnibus numeris absolutus, Linguarum *Græcæ & Latinæ*, nec non rei *Historicæ* peritissimus, maxime autem rerum antiquarum cognitione instructus erat *Camdenus*; quibus nominibus non tantum apud *Anglos*, genere & eruditione claros, in pretio fuit, verum apud *exteros* quoque celeberrimos summo in honore versabatur, quales fuere *Ortelius*, *Lipsius*, *Donza*, *Scaliger*, *Thuanus*, *Gruterus*, *Peireskius*, &c. quorum perinde & aliorum haud paucorum è literis, ad *Camdenum* quidem datis mihi perlectis, facile colligendum, coævis omnibus, priscorum seculorum monumenta rimantibus, ipsum fuisse antehabitu. Enimvero popularibus *Anglis*, quotquot eandem materiam unquam illustrarunt, longè videtur antecelluisse, & proinde Insularum *Britannicarum* *Pausanias* meritò à quibusdam nuncupatur, utpote cujus famâ diuturnius non erit Gentis *Britannia* nomen. *Anton.* à *Wood.* in *Antiq. Univers. Oxon.* p. 270.

Antiquitatis studiosus & impensius amans, præsertim suæ *Patriæ*, nihil quod ad ejus veritatem eruendam momenti aliquid habere videretur omisit; tandemque *Historiam Britannicam* publicavit. Unicum illud & incomparabile Opus, quo *Britannia* nostræ *Antiquitatem*, & suæ antiquitati *Britanniam* restituit, quo pulcherrimam terram (à toto orbe divisam) toti terrarum orbi conspicuam & illustrem reddidit: hòc uno opere quid luculentius? quid limatius? quid accuratius, vel *Pausanias*, vel *Strabo* vel quivis alius veterum Geographorum dare potuit? *Vetustis* induit novitatem, obscuris lucem accendit, dubiis fidem conciliavit—
Annales Rerum Anglicarum, & Hibernicarum, regnante *Elizabethæ*, aggreditur, suo tempore absolvit, ejusque primam partem edidit; in quo opere, perfectæ *Historiæ* numeros omnes reperiri, haud credo quenquam esse qui distinebitur, nisi judicium præjudicio obnoxium nimis habeat & occæcatum. *Whear.* in *Commemorat. Gul. Camden.*

Annales Elizabethæ suscipit *Camdenus*, perficitque stylo tam plenè *Regio*, tam undequaque & rei & sibi consono, quasi virginalem tantæ Majestatis splendorem libro suo maritare statuisset; ut pari famæ consortio posteris semper audiant, *Elizabethæ & Camdenus.* *Tounleius* Orat. in Memoriam. *Camden.*

Strabo Britannicus, & Pausanias Anglicus à plurimis vocatur.

Gulielmus Camdenus, vir in reconditis *Antiquitatum* apothecis longè peritissimus. *Brian. Twyn.* de Acad. *Oxon.* p. 2.

Camdenus vir impensè doctus. *Bochart.* in *Geog. Sac.*

Camdenus nobilis *Britannia* suæ illustrator. *Barth.* *Advers.* l. x. c. 17.

Camdeni

Camdeni Britannia bona *Scaligerana* 2.

Limatissima *Camdeni* nostri Britannia. *Douza* lib. 1. Annal. Holland.

Extat præclara *Historia Wilhelmi Camdeni* de rebus gestis *Elizabethæ*. Primam *Historiæ* partem edidit dum vixit; posteriorem edere noluit ob odii metum; alteram verò partem debemus *Nicolao Peireskio*, Baroni *Gallico*, eruditorum ad stuporem Patrono. Lectu digna illa *Historia*, quia mira multa invenias. *Herman. Conring.*

Non *Anglos* solùm tuos, vir doctissime, opere illo tuo (*Historiâ Britannicâ*) semper victuro tibi obstrinxisti, sed omnes quotquot ubique sunt veteris *Historiæ* amantes & cupidi---Omnia in tuis scriptis mirificè mihi placent, ingenium, diligentia, eruditio, &, quod supra omnia est, iudicium. *Casanbon.* in Epist. 101.

Munus à te accepi, vir ornatissime, per mihi gratum, *Britanniam* tuam: quam illustrasti ingenii & industriæ clarâ face. Multum *Patria* tibi debet, multum *exteri* nos; qui per te pulcherrimam *Insulam* videmus, etiam cùm non videmus. Perge in hoc & simili studiorum genere, quod abesse non potest quin tibi famam, posteris æternum ferat fructum. *Lips.* in Epist. ad *Camden.*

Camdenum auctorem hîc sequor, scriptorem longè gravissimum. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. p. 138.

De suâ *Britanniâ* benè meritus *Gulielmus Camdenus*. *Pet. Gassend.* in Vit. *Peiresk.* p. 52.

Capio Iudicem te, *Gulielme Camdene*, qui *Britanniæ* tuæ nebulas claro ingenii sole nuper illustrasti. *Lips.* Comment. in l. 12. Annal. *Taciti.*

In *Camdeno* ut eluxit veritatis studium, dos apprimè requisita *Historiam* scribenti, sic maximè valuit *Oratione* ad *Historiæ* compositionem accommodatâ: nam nec mellifluus *Cæsaris* stylus, nec lepos *Curtii*, nec acumen *Taciti* desunt illi; ita ejus Stylus naturali pulchritudine exurgit, sententiarum punctis tanquam luminibus aspergitur, & in animos legentium placidè se dimittit. *Lud. Molinaus* Orat. habit. in Regiâ Acad. *Oxon.* in laud. *Gul. Camdeni.*

Camdenus eruditus & sagax ille Vir *Historiam Elizabethæ* Regni conscripsit, ea fidelitate eaque cura, tam terso stylo tamque acri iudicio, ut absque controversia ea sit potissima pars *Anglicæ* nostræ *Historiæ*. Sed ipse passim profiteretur se multa illis reliquisse, qui *Ecclesiæ Historiam* aggressuri essent. Quapropter quod ad hujus Regni exordia spectat, ut illum, ea fide, quæ tam insigni Scriptori debetur, in omnibus sequuturus sum, sic etiam cùm in quædam inciderim, quæ vel ipsum latuerunt, vel quæ in *Historia* tam succincta prolixius enarrare minimè necessarium duxit, non verebor præter ea quæ scripsit aliquid superaddere, quamvis fama meritò ipsi debita superfluum videri faciat, aliud quicquam rebus ab ipso tractatis adjicere. Doct. *Burnetus* suæ Reformationis *Historiæ* parte 2. lib. 3. p. 377. Angl.

Dominus de *Thou*, cùm generalem *Historiam* contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus *Europæ* Viris qui maxime idonei erant quæ vera essent ad ipsum transmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiisset, se verè ad

ipsum scripsit deprehendens id adeo discrepans esse ab iis, quæ in mutuis ipsorum Epistolis exarata fuerant, præsertim respectu *Scotorum* Reginae. De quibus quod verum erat ipsi confessus est *Camdenus*, scilicet Regem *Jacobum* illud necessario revivere voluisse, idemque postea tradidisse in manus Comitis *Northamptonii*, qui erat Ducis *Norfolciæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo erasa, plurimaque alterata fuisse. Hoc molestissimum fuit *Camdeno*, qui sollicitus fuit ne posterioris partis idem esset fatum: Et ea propter illam extra Angliam ad præstantem illum Virum transmisit, ut post suum obitum fideliter typis mandari posset. Hoc in *Anglia* notissimum est, Et *Secundæ Partis*, ultra mare ad Extraneum transmissio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuisse. *D. Burnetti* Replicatio ad *D. Varillas* p. 59. Angl.

* *Gulielmi Camdeni Britannia*, ejusdemque *Annales Elizabethæ* cum *Expurgationibus* permittuntur. Ejusdem verò Actio in *Henricum Garnetum* Soc. Jesu, &c. versa in *Latinum* ab eodem *Camdeno*, omnino prohibetur. *Index Madrit*

Extant *Annales Rerum Anglicarum & Hibernicarum* regnante *Elizabethâ*. *Lugduni Bat.* ex offic. *Elzevirianâ* 1625. in 8°.

Extat *Descriptio Britannia Londini* apud *Georg. Bishop.* 1607. cum Tabulis Chorographicis, Fol.

Sepultus est in Ecclesiâ *S. Petri Westmonasteriensis* porticu Australi; Choro proximâ, 10. Novemb. Anno Dom. 1623. Parieti verò Occidentali supra tumulum, infixæ est effigies Viri dimidiata, ex marmore albo dedolata, & ejusmodi inscriptione inferius positâ, ornata.

Qui fide Antiquâ & operâ assiduâ *Britannicam* antiquitatem indagavit, simplicitatem innatam honestis studiis excoluit: Animi solertiam Candore illustravit *Gulielmus Camdenus* ab *Elizabethâ R.* ad Regis Armorum (*Clarentii* titulo) dignitatem evocatus. Hic spe certa resurgendi in Christo S. E. Q. Obiit Anno Dom. 1623. Novemb. 9. ætatis suæ 74.

ISAACUS CASAUBONUS.

Clar. An. D. **G** Allus, Delphinus, natus est anno 1559. Obiit anno 1614. Primo *Genevensis* MDC. Professor, post *Lutetiæ Parisiorum* Regius Bibliothecarius, tandem Regis *Jacobi I.* Magnæ *Britanniæ* Consiliarius factus est.

Confecit *Exercitationes* contra *Baronium* Cardinalem: *Comment.* in *Hist. Aug. Scriptores, Suetonium, Strabonem, Theophrastum, Diegenem Laertium, Theocritum Polyenum, Persium*, multa que alia scripsit.

Scaliger eum eruditorum *Phœnicem* *Heinsius* eruditionis Solem & ætatis decus appellabat. *Petrus Matthæus* dicere solebat, *Casaubonum* tot *Palladas* quot libros edere.

Isaacus Casaubonus vir magnus, & veluti Sol quidam *Philologiæ*. *Paul. Colomes.* *Observ. Sac.* p. 25.

Incomparabilis vir & seculi sui decus immortale, *Isaacus Casaubonus*, nunquam

quam sine laude nominandus, nunquam satis laudatus *Salmas. Præf. ad Hist. August. Script.*

Isaacus Casaubonus, vir longè latèque doctissimus, & mihi, dum viveret, amicissimus, meritisque in rem literariam clarissimus, in Historicis recensendis versatissimus *Salmas. Not. in Ælii Spartian. Hadrian.*

Cujus eruditio præconium meum longè supergressa est: equidem seculo gratulor quòd habeat, quem antiquis opponat. *Iohann. Wouwer. de Polymath. cap. 12.*

Erat invictus operis & laboris, & in omnes de publico benè merendi occasiones semper intentus. *Meric. Casaub. de iv. ling. p. 47.*

Casaubono statim à teneris unguiculis sincero veræ pietatis lacte imbuto suppetebat rara Linguarum Orientalium cognitio, in Græciâ vix secundum, nedum parem habebat. Non deerat sacræ, non deerat Historicæ veritatis illustrandæ studium. *Jac. Capel. Præfat. ad Vindic. pro Is. Casaub.*

Vir Nectare & Ambrosiâ qui alatur, & Sarrano qui dormiat ostro dignissimus. *Remus in Themist. p. 159.*

Immortale Galliæ decus, quò digniorem omni laude alium ne Historiæ quidem continent. *Rittershus. in Salvian.*

Vir seculi nostri eruditissimus *Isaacus Casaubonus*---Cujus auspiciis hâc ætate admirabilis cursus factus ad omnem doctrinæ excellentiam est. *Petr. Cunæus Repub. Hebraor. p. 53. p. 54.*

Casaubonus, vir ille plurima scit, pauca ignorat. Quàm multa quotidie eruit, quæ frustra alibi requiras! *Dominic. Baud. in Epist. Cent. 2. Epist. 9. ad Iohann. à Wouveren.*

Isaacus Casaubonus vir ætate nostrâ vix cuiquam comparandus. *Gasp. Sciopp. Suspect. Lect. l. 4. Epist. 13.*

Virum magnum ac doctissimum sæpius eum appellat *Bochartus* in Sacrà Geographiâ.

Musarum favus *Isaacus Casaubonus* *Voss. l. 2. Instit. Orator. p. 218.*

Animadversionibus *Isaaci Casauboni* in Philologum *Naucratitam* nihil hic Sol eo in genere videt eruditius. *Idem ibid. l. 4. p. 214.*

Nihil vidi absolutius Commentario *Casauboni* in *Suetonium* *Jos. Scalig. Epist. l. 1. Ep. 29. ad Ian. Douzam F.*

Quùm primum mihi salivam movissent *Theophrastei Characteres* tui, dicam ferò, de potestate mei exivi, neque me continere potui, quin ea de te prædicarem quæ & meritum tuum; & amor meus postulabant: quanquam quicquid de te dixerò, omne infra virtutes ingenii tui fuerit. Omnia me tua delectant, eruditio, judicium, Oratio. *Idem Epist. 35.*

Casauboni ad *Suetonium* vidi eruditum Opus. Adolescentem magni ingenii, & si vivit ac temperat, omnibus numeris perfectum. *Lips. in Epist. Cent. ad German. & Gal. Epist. 24. ad Jos. Scalig.*

Animadversiones tuas in *Athenæum* accepi, gratum sanè donum temittente Agnosco amorem, quem jure tamen deberi mihi scio amanti. Quod ad ipsas,

quid nisi te dignæ sint; nec vel conetur aliquis tale, nisi interiore quadam & varia doctrinâ, quam tibi consensu tributum imus, *Casaubone*, qui aliquid sapimus aut judicamus. *Lips.* in Epist. Cent. ad *Germ. & Gall.* Ep. 69.

Magnus ille literarum vindex *J. Casaubonus* tam luculentis & eruditis Animadversionibus *Suetonium* illustravit, ut nihil à quoquam adjici potuisse videatur; ab eo tamen sive majoribus negotiis districto, sive humani ingenii lege, nonnulla prætermissa fuisse dubitari non debet. *Boxhorn.* in Lit. ad *Dan. Heins.* dat. *Lugd. Bat.* Anno 1631. Kal. Aug.

Casauboni in excolendo *Polybio* industriam *Augustus Thuanus* & *Fronto Ducaus* summopere extulerunt; ea verò utrique potissimum placuit interpretandi ratio, quam hoc opere transferendo tenuisset, ut non facile dici posse crederent, *Polybiumne Casaubonus*, an *Casaubonum Polybius* convertisset. *Huet.* de Opt. Interpret. Gen.

Præter *Casaubonum* hodie nullus doctus apud Calvinistas. In *Casauboni Persio* condimentum pisce sapidius est. *Theophrasti Characteres* & *Athenaus Casauboni* optimi sunt. *D. Casaubonus* eleganter Latine scribit. Affectu peccat in Epistola quam de Serarii libro ad me scribit. Ejus Epistolas semper asservo. *Casaubonus* doctissimus est omnium qui hodie vivunt. *Casaubonus* non scribit ut *Itali* fusè. Plurima novit quæ *Lipsius* ignorat. *Casaubonus* non debebat interesse colloquio *Plesianæ*, erat *Asinus* inter *Simias*, doctus inter imperitos. *Scalig.* posterior. Gall.

Jess. Vavassor observavit *Casaubono* sæpius excidere *Gallicismos* & errores *Grammaticos* in ejus *Latinitate*. *D. Mottæus le Vayer* ipsum culpât quod tenero nimis affectu amaverit Authores in quos laboravit, quodque pravum morem secutus fuerit plerorumque ex *Scholiastis* & *Interpretibus*, cæteros omnes *Authores* deprimentibus, ut meritum illius extollant, quem vel explicandum vel interpretandum suscipiunt; Inter alios verò contendit eum de *Cornelio Tacito* contemptim locutum esse, ad hoc tantum ut *Polybio* famam conciliaret. *Judicia Eruditorum Paris.* 1685. Gall.

Augustus Buchnerus referebat, *Casaubonum* pro *Exercitationibus* contra *Baronium* à Rege *Angliæ* quotidie coronatum vel ducatum accepisse. *Konig.* in *Biblioth.*

Petrus Molineus, in literis ad *Jac. Montacutium*, *Bathoniensem* Episcopum, an. 1610. *Casaubonum* arguit, quod ad *Papismum* inclinet, ejusque apostasia metuenda sit, nisi in *Angliâ* servetur.

Multa sunt in *Casauboni* Epistolis singularia, quæ tam ad historiam literariam quam Civilem illius temporis pertinent: Stylus familiaribus scatens elegantis & argutiis; Græcæ linguæ flores, adagia ubique apparent. Compositio quidem *Ciceroniana* non est, neque, ut ipse fatetur, se multum cruciavit in verborum delectu; sed tamen miram omnia elegantiam spirant. Etenim compositio interdum omnem sermonis faciem commutat, cujus exemplum habemus in *Camerario*, de cujus stylo *Philippus Melancthon* l. 4. Ep. 206. ita judicat: Quod, cum antea *Ciceronis* verbis & phrasibus uteretur compositionem verò periodorum aliam haberet

beret, postea, cum etiam hanc ad *Ciceronis* normam institueret, seipsum quasi superârit. Qui Græcis formulis in scribendis Epistolis delectantur, multas tum ex *Casauboni*, tum ex *Reinesii* Epistolis colligere possunt. Recensentur hîc quoque sæpè Arcana quorundam eruditorum, quorum nomina non sunt addita, quæ detexit aliquâ ex parte *Colomesius* in *Clave Epistolarum Scaligeri & Casauboni*, quæ addita est corpusculis ejus literariis. Non tamen ille omnia notavit. *Rittershusius* in Epistolâ ad *Richterum* scribit, se plures habere *Casauboni* Epistolas, p. 201. Ab eo credo impetravit pluriq; *Gronovius*, quas editioni suæ adjecit. Extat ad *Richterum* ejus de illâ re Epistola. Ejus Epistolas *Richterus* quadam ad *Gronovium* Epistolâ Romæ combustas nunciat, p. 240. latitant & in Bibliothecâ *Gudianâ* multæ *Casauboni* Epistolæ. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist.* p. 287. 288.

* *Isaaci Casauboni* Epistolæ quotquot reperiri potuerunt; item Epistola de morbi ejus mortisque causâ in Decreto 26. Octob. 1640. Ejusdem Corona Regia ab *Euphormione* in lucem edita, in Decreto 18. Decemb. 1646. Item in primum Tomum *Annalium Baronii* in Decreto 12. Decemb. 1624. prohibentur. Vide *Ind. Librorum* prohibet. *Alexandri VII. P. M.* jussu edit. *Romæ* 1664.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium; quale legitur *Londini* in Templo *Westmonasterienfi*:

ISAACUS CASAUBONUS.

[O Doctiorum quidquid est, assurgite
Huic tam colendo Nomini]

Quem Gallia Reip. literaria bono peperit; Henricus IV. Francorum Rex invictissimus Lutetiam literis suis evocatum, Bibliotheca sua præfecit, charumque deinceps dum vixit, habuit. Eoque terris ereptô Jacobus Mag. Brit. Monarcha, Regum doctissimus, doctis indulgentiss. in Angliam accivit, munificè fovit, posteritasq; ob doctrinam æternum mirabitur. H. S. E. invidia major. Obiit ætern. in Christo vitam anhelans Kal. Jul. 1614. Ætat. 55. Viro op. immortal. digniss. Th. Mortonus Ep. Dunelm. jucundissima quoad frui licuit consuetudinis memor Pr. S. P. CV. MDCXXXIV. Qui nosse vult Casaubonum, non Saxa sed Chartas legat superfuturas marmori, & profuturas posteris.

MARTINUS ANTONIUS DELRIO,

Soc. Jes.

Patriâ *Antverpiensis*; sed, quod nomen etiam indicat, *Hispaniâ* Origine, generè nobili natus Anno 1551. ipso Pentecostes meridie. Obiit *Lovanii* ex acerbissimis Calculi cruciatibus An. D. 1608. Octob. die 19. Ætatis. 58.

Ttttt 3

Reli-

Clar. An. D.
MDC.

Reliquit Adagia Sacra Vet. & N. T. Disquisitiones Magicas: Notas in *Genesin. Canticum, Threnos*: Comment. in *Senecam* Tragicum, &c.

Ipso pueritiæ exordio vegetum, acre emicuit ejus ingenium, ad literas aptum atque incitatum: cui cum accessisset contumax studium, eò brevi evasit doctrinæ, ut annos 19. natus, plus minus mille & centum Auctorum Sententias acri judicio expensas congesserit in unis Adversariis ad *Senecam*: quem ideo *Justus Lipsius* ævi nostri *miraculum* appellans, negabat se scire an sint non pauci eorum Scriptorum quos ille diligenter evolutos proferebat. *Græcæ Latineque* adjunxit linguas *Hebraicam & Chaldaicam*; cum disertus etiam esset *Flandricè, Hispanicè, Gallicè ac Germanicè*. Poëtarum, Oratorum, Historicorum quidquid toto *Belgio* erat, excuserat. Fuit vir animi candore summo, ut, quod ab eo dicebatur, sincerum confirmatumque omnes arbitrarentur. Nullus fuit eo unquam magis integrè virtuti amicus, & honestati, ubicunque ea demum esset, in quocunque esset. In ipsis hostibus quidquid non illaudatum esset ingenuè amplectebatur, & efferebat. Non opinionibus vulgi rapiebatur: in omnibus rationem sequebatur ducem, cætera susque deque habebat. *Allegambe.*

Delrius, *Latine, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, Flandricè, Hispanicè, Italicè, Gallicè, Germanicè* ita loquebatur (sunt distinctè novem Idiomatica) ut in plerisque eloquentissimus, in nullo hospes esset. *Quintus Ennius*, teste *Gellio*, tria corda habere dicebat, quod loqui *Græcè, Oscè, & Latine* sciret. Num igitur non novem corda habuerit *Delrius*, qui novem linguas percalluit?---Prodigio simile est vel ipsa sola Auctorum in *Jure* nomina meminisse, quos ille Epistolâ ad Parentem suum se perlegisse commonstrat. Fuit verè (quod *Tullius* de *Catone*) librorum helluo. *Drexell. Aurifod. part. 1. c. 5.*

Delrius vir maximis hujus ævi Heroibus adnumerandus, Poëta, Orator, Historicus, Jurisconsultus, Theologus, variorum item Idiomatum scientissimus, *Ant. Sander. de Brugsf. erud. claris.*

Multijugæ lectionis vir, *Ant. Delrio. Voss. l. 3. de Idolol. c. 44*

Poëtas, Oratores, Historicos omnes, cum sacros, tum prophannos, Philosophos, Theologos, omnium denique disciplinarum Scriptores sic exhauserat, nihil ut ignorare, & quod disceret, deesse videretur. Sacrarum literarum lectione potissimum sub vitæ exitum delectabatur, ut dolendum profectò sit, virum *Hebrais, Græcis, Latinisque* linguis apprimè instructum, in medio illustrandæ Scripturæ divinæ cursu, Orthodoxæ Ecclesiæ ereptum. Sed & nos *Belgæ* magnum certè lumen patriæque decus amisimus, quod ad funesti hujus Belli *Historiam*, quam ad *Joannis Austrii* excessum deduxerat, ex fide prosequendam, homo rerum usu, judicioque præstans [quæ duo in Historico potissimum requiri solent] longè aptissimus videretur. Inter ingenii monumenta, quæ cum ad Theologiam, tum ad Jurisprudentiam literasque humaniores illustrandas varia posteris reliquit, maximè laudantur rerenturque manibus *Disquisitiones Magicæ*, novum scilicet, atque, ut *Lipsius* appellat, *doctum opus. Aubert. Miræus.*

Pleraque ex istis probasse olim me scio *M. Ant. Delrio* (cum honoris & amoris causâ nomino) clarissimo viro, & non ad hoc sæculum amico: cujus fides certa

certa mihi fuit, rebus incertis *Lips.* l. i. Elect. c. 26.

M. Ant. Delrio Jurisconsulto, pro adversariis in *Senecam*, pro Notis in *Claudianum* in *Senecam Solinum*, alios denique, quum multum antè deberemus, nunc nuper Latinæ Tragœdiæ nomine plurimum debere cœpimus. *Sciopp. de Art. Crit.* p. 14.

Lutum & stercus Generis Humani *Martinus Delrio*---Quò invidentiorem maledicentiorem, arrogantior bipedem hodiè neminem credo vivere. *Jos. Scalig.* in epist. 133. 134.

Salmasius ejus Editionem *Solini* non magni æstimat. *Salmas.* Prolegom. in *Jul. Solin.* Polyhist.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JOANNES DRUSIUS.

A *Ldenardensis, Flander*, natus anno 1550. die 28. Junii Obiit. 1616. die 12. Febr. *Hebraicas Oxonia* literas ab anno ætatis 22. quadriennio; *Lugduni*, apud *Batavos* Septennio, & reliquo vitæ tempore *Franekeræ* apud *Frisios* professus est. Clar. An. D.
M D C.

Scriptis Præterita in Novum Testamentum: Notas in *Siracidem*: Comment. in loca difficiliora Pentateuchi: Observationes Sacras: Quæsitæ per Epistolas, multaque alia.

Joannes Drusus Linguae S. Professor celeberrimus, Linguarum Orientalium cognitione apprime imbutus. Opera ejus nota sunt. *Quenstedt.*

Vir Linguae *Hebraicæ* peritissimus, & in Scriptis *Rabbinorum* versatissimus. *Leigh* in Tract. de Erudition. & Erud.

Magnus ille *Drusus*, vir nulli in literaturâ *Hebraicâ* secundus. *Jac. Cruc.* l. i. Epist. ep. i.

Admonuit me etiam de non paucis *Ioannes Drusus*, vir certè magnam diligentiae & eruditionis laudem plurimis editis Tractatibus meritò consecutus. *Theod. Beza* Præf. ad Lector. Annot. ad N. Testam.

Crede mihi sine fucò & fallaciis affirmanti, is tu mihi es, *Drusi* doctissime, cujus judicio probari nostras Scriptiunculas, imò verò ipsum me seriò gaudeam. *J. Casaub.* Epist. 71.

Joannes Drusus sui seculi peritissimis Linguae Sanctæ meritissimè accensebatur, propriique meriti adeo persuasus erat ut, *Divini Grammatici* nomen sibi tribuisset---Multi dicunt eum *Serario Hebraicæ* Linguae callentiorē fuisse, licet in omnium aliorum scientia *Iesuita* iste illum longissimè superaret. *Judicia Erud.* per *Baillettum* Paris. 1685. Gall.

Rabbinos non legit. Suo adversus *Serarium* libro hunc, leniter nimis tractat. Quam miserum est *Drusi* judicium. Nihil præter suam Grammaticam novit. *Serarium* doctrina non exæquat, nisi quoad *Hebraam Grammaticam*. Liber ejus de

de *Nomine Dei Tetragrammate Jehova* præclarus est. Filius est Patre doctior in *Hebrais*. *Drusus Lipsii* Simius miram habet Latinitatem: non Latinè scribit. *Drusus* præ *Buxtorfio* nihil est. Triginta sunt anni ex quo Grammaticam docet, nihilque prætereà novit, & mirum esset nisi sciret optimè. Ego benè scio quid sit *Drusus*, est doctus in *Grammaticis* & in Textu *Hebræo* *Drusus* noluit unquam subscribere confessioni nostræ, & propterea illi malè volunt sui Collegæ. *Drusus* nescit quid sit Religio. Nostræ Confessionis non suffragatur. *Lovanii* inter Papistas educatus est. *Drusus* non est Doctus, licet se puret esse doctissimum. *Scalig. posterior. Gall.*

Drusus, qui septimum inter Criticos illos locum occupat, cæteris omnibus, meo quidem iudicio, antepponendus est; nam præterquàm quod in Lingua *Hebraica* doctus erat, & per se ipsum Judaicos Libros consulere poterat, Veteres Græcos Translatore accuratè legerat adeo ut meliorem sibi formavisset ideam Linguae Sacrae, quàm cæteri Critici, qui unicè Rabbiorum lectioni incubuerunt. Ad quod addi potest quòd Divi Hieronymi & quorundam aliorum Patrum Opera perlegisset. Verbò ut absolvam, *Drusus* omnium Criticorum, qui in hac Synopsi comprehenduntur, doctrina & iudicio præstantissimus est. *Or. Pr. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 3. c. 15. Gall.*

* *Ioannis Drusii* Opera prohibentur, donec emendentur. *Vid. Indicem Romæ impress. ann. 1681. 8°.*

Extant in *Ruth & Estheram* Annotationes cum Scholiis. *Amstel. 1632. 4°.*

Extant in *Iobum* Scholia. *Amstel. 1636. 4°.*

Extant in *Prophetas Minores* Comment. sive lectiones. *Amstel. 1627. 4°.*

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Paulo Busio J. C.*

Qui priscos ritus, qui mores Gentis Judæ
Norat, & haud ulli cesserat ingenio:
Qui doctus Latîâ, Græciâque, & quotque ab Ortis
Lingua inquam nota *Drusus* unus erat.
Ast idem, haud alius quo Vatum oracula nuper
Tersus explicuit, conditur hîc tumulo.

Aliud, Auctore *S. Siccama.*

Maximus exiguo tegitur sub marmore *Drusus*,
Si tamen Heroës marmoris urna tegit,
Drusus Hebrææ vindex, & gloria lingua,
Per quem obscura minus pagina sacra cluit.
Pignore quo tantùm Franckera culta superbit,
Quantum *Scaligero* Leida Diserta suo.

Qui

*Qui vita satur & fama qua circuit orbem,
Dum studium & pietas crescere posse negant,
Crescere quo posset Cælum restabat avitum,
Cælum adit, & patrio stella recepta polo est.
Filia cum genero tanti cognominis heres
Hic cineres posuit: cætera fama tenet.*

JACOBUS DAVYUS PERRONIUS.

Cardinalis Magnus *Franciae* Eleemosynarius, Episcopus *Ebroicensis*, dein *Clar. A. D.* Archiepiscopus *Senonensis*, natus est vicesimo quinto Novembris Anno *MDC.* 1556. Obiit *Parisiis* quinto die Septembris anno Dom. 1618.

Scripsit varia, quæ duobus magnis voluminibus continentur. *Gallicè* *Jacobus David Perronius* adolescens in *Peripatetica* Philosophiâ, & *Scholastica*, ex eâ natâ Theologiâ egregiè doctus, ad hæc peramceno & faceto ingenio & versibus *Gallicè* pangendis felici, qui *Philippi Porta* viri optimi & optimâ fortunâ, quam adeptus est, dignissima commendatione in aulam se insinuaverat, ejerata, in quâ educatus fuerat, *Protestantium* doctrinâ, *Thuan.* ad ann. 1591.

Cardinalis ad stuporem doctus, velut scribendi ambiguus pauca emisit sermone patrio, sed prorsus ad amussim, quæ nativi *idiomatis* interstrato nitore, & singulari expolitione verborum delectu ubique adhibito, multo perè commendantur. *Nomen lat. S. R. E. Cardinalium.*

Jacobus Perronius, vir sanè præstantissimus, ingenio & eruditione admirandus, facundia *Nestor*, atque ut Theologus nemini secundus, sic & Poeta *Latino* ac *vernaculo* sermone elegantissimus *Pub. Miræus*.

Jacobus Perronius doctus & eloquens ad miraculum: quem si amplius laudare velero, fucos faciam, cum sit major omni laude. *Spondan.* in *Annal.* ad Ann. 1618.

Auctoritate es inter tuos, & ingenii atque doctrinæ fama apud omnes. *Is. Casaub.* 710. p. 900.

Cardinalis *Perronius*, magnus ille & curiosus *Antiquitatis* indagator. *Ioan. Dallæus* de ver. uſ. Patr. p. 155.

Cujus nomine nullum ferè est apud adversarios illustrius. *Idem* de *Pseudepig.* Apostol. l. i. c. i.

Cardinalis *Perronius Gallicani Cleri* ac *Romanæ purpuræ* decus singulare. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Tom. 2. p. 489.

Petrus Molinæus in Præfatione libris adversus Cardinalem *Perronium*, cui titulus, *Novitas Papiſmi* de *Perronis* Responsione ad Regem *Jacobum* sic judicat: Nullum inter Adversarios Opus tam elaboratum, reperio. Sed modica ejus Linguae *Græcæ* & humaniorum *Literarum* peritia, facit ut frequenter cespitet. *Gall.*

Circa annum 1623. prodiit Cardinalis *Perronii* liber contra serenissimum Regem *Jacobum*. Liber quem *Pontificii* immensum quantum laudibus extollunt.

Et est sanè omnium, qui *Romanam* fidem *Gallicè* propugnauerunt, eruditissimus & subtilissimus *Gul. Bates*, in vit. *Petr. Molin.* p. 716.

De *Stylis* iudicium ferre possum, quoniam totos 25. annos probatos omnes Authores *Latinos, Græcos, & Itælos* evolvi; totis 15. annis *Ciceronis* Oratorem in perula semper gestavi. *Perroniana* p. 306. 307. Gall.

Omnia illa sunt ex usu *Aulæ*, inter *Aulicos & Fœminas*; ut de Cardinali *Perronio* dicebat *Josephus Scaliger*, qui ut in *Aula* doctus existimaretur, apud *Mulieres* differebat de *Fluxu & Refluxu Maris*, de *Ente Metaphysico* & de principio *Individuationis*. *Guido Patin* Epist. 67. Gall.

Cardinalis ille *Ebroicensis* magna laborat ambirione. Doctus non est, locutulejus, Fœminis gratus est. *Parisis* cùm degerem *Perronius* umbra mea fuit, me continuò sequebatur cùm *Magnates* conveniebam, hoc inficias non ibit. *Scaligerana* posterior. Gall.

Perronius Mornai insignem de *Eucharistia* librum frustrà aggressus, castratis mutatisque editionibus cœni imposuit; *Mornæo* edito scripto causam suam defendente. *Hofman*.

Dominus *Faulkand* vocat eum Magnum, Eloquentem, & Sagacem Cardinalem *Perronium*, eumque *Bellarmino* atque *Baronio* anteponit, asseritque de ejus libro adversus Regem *Jacobum*, eum fuisse Architectum gloriosissimi *Ædifici* quod unquam, ut quidem arbitrabatur, exstructum fuisset in *Ecclesiæ Romanæ* honorem. Angl.

Quòd *Picherellus*, qui *Ecclesiæ Romanæ* erroribus valde addictus non erat, ab hac palàm dissenserit in *Transubstantiationis* Dogmate, non admodum mirandum est: Mirari magis subit, quòd Vir adeo eminens inter Romanos, scilicet Cardinalis *Perr.*, quiq; tam multa scripsit in *Transubstantiationis* patrocinium, nunquam tamen illum ullatenus crediderit. Hoc nihilominus eum quibusdam *Amicis* paulò ante mortem confessum liquidò nobis constat, quòd nimirum hanc Doctrinam monstrosam censeret; se quidem omnes adhibuisse conatus ad illam, quantum fieri poterat, infucandam in *Scriptis* suis; sed malæ causæ patrocinium se suscepisse, quamque nemo tueri posset. *Isaaci Wake* Præfatio præmissa dissertationi suæ de *Sacra Euchar.* Angl.

Hoc ejus Epitaphium in Cathedrali *Senonum*:

H. C. F. R. L. M. *Æt. P. P.*

Jacet hîc quod claudi potuit *Jacobi Davii Perronii*, qui S. R. E. T. T. S. *Agnetis* in agone Presbyter Card. annos quaterdenos, Archiepiscopus *Senonum, Galliarum & Germaniæ* Primas, Magnus *Franciæ* Eleemosynarius duodenos, inter homines mortales ternos & sexagenos mortalis homo vixit; mortalis esse desiit Non. Sept. An. Christi 1618. At vivet posthac, æternumque apud omnes gentes atque nationes gloria immortalis, quam ex *Hæresi* toties reportatæ victoriæ, Acta in *Italia, Franciâque* constituendis ac conformandis

dis Ecclesiæ nutantis rebus felicia, justa, & præclara; Libri denique quos plurimos atque divinissimos incomparabilis ingenii clarissima monumenta reliquit, ei meritissimò pepererunt.

ARNOLDUS PONTACUS.

Gallus Burdegalis, è nobili Pontaciorum familia: Episcopus Vasatensis fuit. Obiit Anno 1605. Clar. A. D. MDC.

Anno 1604. *Arnoldus Pontacus* præclare de *Chronologia* meritis est *Notis & Animadversionibus* suis ad *Chronicorum* tres Scriptores; *Eusebium Pamphil.* *Hieronymum*, & *Prosperum Aquitanicum*. *Pontacus* hic, vir maximæ eruditionis, Episcopus *Vasatensis* fuit, & utrique Concilio *Regio à Consiliis*. Huic *Gilbertus Genebrardus* suam dicavit *Chronologiam*; ipse autem duos posteriores libros emendavit, & adauxit. *Voss. de scient. Mathemar.*

Quum hæ *Notæ* propè ad exitum perductæ essent *Chronicon Eusebianum* ræmaxe *Domini Arnoldi Episcopi Vasatensis*, viri doctissimi & humanissimi, missu ipsius accepimus, quod licet eâ animi alacritate à nobis exceptum est, quam & *Authoris* virtus & *Operis* meritum exigebat; tamen hoc nostrum gaudium proprium esse repentinus de ejus viri morte nuncius non passus est. Quanti ego illius mores doctrinamque fecerim, facioque, sciunt atque testari possunt, qui hominem de facie sibi ignotum ex solâ prædicatione nostrâ, atque solam fidem nostram sequuti, amare atque observare cœperunt. Quum igitur ille optimus, modestissimus & doctissimus vir, tantum diligentia & laboris ad *Eusebii Chronici* restitutionem attulerit, quantum in hoc genere scribendi, aut nemo aut pauci ante eum præstare potuerunt, facere non possum quin & ejus *Editionem*, & studium incredibile quo illam excoluit, diligentiam indefessam, quâ tot scriptos *Codices* inter se contulit, quibus possum laudibus commendem. *Jos. Scalig. ad Euseb. Chron. in addend.*

Mirati eramus paulò antè, & meritissimè quidem, viri præstantissimi, longèque doctissimi *Arnoldi Pontaci Episcopi Vasatensis* fidem, industriam, & in affectâ pariter ætate diligentiam propè sine exemplo, in tot conferendis antiquis *membranis*, ex quibus pulcherrimam illam suam ejusdem *Eusebii* editionem concinnavit: quæ prius ab ipso suscepta, quàm de tuo consilio quicquam rescisset, (ut sæpius ipsum mihi literis significasse teneo) eodem ferè tempore edi cœpta est, cum Tuâ. Sed *Præfulis* amplissimi immaturus obitus, & tibi fructum vel jucundissimum amicitia quâ eratis invicem juncti; & ipsi gaudium ademit, quo nunc funderetur inæstimabili, cum videret *Opus* à se feliciter inchoatum, felicissimè à Te esse consummatum. Constat mihi, ipsum, si jam viveret, quâ eruditione fuit, quò erga Te affectu, & candore in æstimandis tuis virtutibus, non minus acrem *Operis* tui adversus invidos & obrectatores vindicem futurum, quàm assiduam tuarum laudum apud bonos præconem, *Is. Casanb. ad Jos. Scalig. 8. Kal. Sextil. an. 1607.*

Arnoldus Pontacum in iis, quæ ad B. *Hieronymi Chronicon* magnâ industria, nec doctrinâ minore, annotavit *Voss. de vit. Serm. l. 2. c. 3.*

Ut observavit doctissimus & diligentissimus *Arnoldus Pontacus* in suis ad *Chronicum Prosperi* notis *Voss. de Hist. Pelag. p. 31.*

Arnoldus Episcopus *Vasatensis Pontacus*, cujus sæpe mentionem habuimus vir *Hebraicarum* literarum & *Historia Ecclesiastica* peritissimus, *Spondan. Not. in Baron. epitom. ad ann. 389. Num. 16.*

Nullatenus timeo Eusebii editionem à Dom. de *Bazas Pontac.* non quòd ejus eruditionem non magni faciam, nec agnoscam eum esse valde peritum *Hebraicæ* præsertim linguæ *Historiæq; Ecclesiasticæ*; Sed quod Tu facies ille nequaquam facere poterit, imo quamvis id facere posset, id tamen non faceret aut facere non ausit. Eusebius liberè tractari debet, & à Viris qui nullam censuram pertimescant. Extant Exemplaria rebus quas addiderunt Monachi adeo referta, ut pauca post tua legitimæ notæ deprehensa fuerint. *J. Gillottus ad Scaligerum pag. 95. Synop. eos Epistolarum ad ipsum scriptarum. Gall.*

C O N R A D U S R I T T E R H U S I U S.

Clar. A. D.
M D C.

B *Runswicensis*, Jurisconsultus, & Philologus, natus est anno 1560. Obiit An. 1613. *Alidorsu* Jurisprudentiam 21. annos publicè professus est. Mortuo. *Casp. Pansa. & Christ. Adamus Wenzelick* parentaverunt.

Præter *Juridica Scripta*, *Commentarium in Oppianum, Salvianum, Guntherum, Phedrum, Plinii Epistolas ad Trajanum, Malchum, Isidorum Pelusiota* edidit. Dicitur etiam *Lexicon ex Patrum Græcorum & Latinorum Scriptis* collegisse. *Varia Carmina* composuit.

Verè fuit vir hic insignis, alter sui sæculi *Scevola*, Orator, Poëta, Philologus & Philosophus eximius, *Græcæ & Latinæ* Linguæ callentissimus; ita ut perpetuò cum, *Literarum Principibus, Homero, Platone, Aristotele, Demosthene, Herodoto, Xenophonte, Thucydide, Isocrate*, aliisque tam sacris quàm prophanis Scriptoribus, *Græcis, Græcè*: cum *Cæsare, Tullio, Varrone, Marone, Horatio* & aliis *Latini Idiomatis* proceribus *Latine* scribendo & dicendo certare posset. Linguæ etiam *Hebrææ* non hospitem fuisse, inde apparet, quòd *Psalmorum Davidicorum* maximam partem eâ felicitate metris *Romanis* expressit, ut *Hebraicè* docti pronuncient, neminem ferè omnium *Paraphrastarum* ita fontes aperuisse, & acu, quod aiunt rem tetigisse. *Melch. Adam. in vita ejus.*

In *Patrum* lectione singulari cum studio est versatus, quod testatur *Lexicon ex Patrum Græcorum tum Latinorum Scriptis* collectum & digestum, Opus immortalitate & luce publicâ dignum: *Idem ibid.*

De omni literaturâ præclarissimè meritus est *Conradus Ritterhusius. Ioan. Andr. Quensted.*

Gruterus gemmam omnium doctorum atque bonorum inæstimabilem, eum appellavit. Vide plura apud doctissimum *Ritterhusium*, cujus manibus æternam felicitatem precamur. *Barth. l. 29. Advers. c. 3.*

Utinam

Utinam, mi *Rittershusi*, interiora animi mei nosse! scires quàm soleat mihi esse gratum quicquid à te fuerit profectum. *Salvianum* verò qui pluris faciat quam ipse facio, non facile invenias. Itaque pro eâ operâ, quæ illi optimo *Scriptori* à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. Bene de literis meritus es, bene de studiis pietatis, bene de nomine *Gallico*, *Is. Casaub.* in Epist. 605.

Tu mihi mittis elegantissimos *elegos* tuos, mihi in *Ambrosia* loco gratos, tanquam priscâ illâ & nativâ verborum significatione, variarum quoque Sententiarum intertexturâ nitidissimos. *Sciopp.* l. 3. suspect. lectio. epist. 20.

Rittershusius Vir est honestus & doctus *Rigaltius* immerito ipsum laceessivit in ejus *Phædrus*. *Scaligerana posterior*. Gall.

* *Conradi Rittershusii* differentiarum *Juris Civilis & Canonici*, seu *Pontificii*, libri septem prohibentur. Eiusdem liber cui Titulus *Ius Justinianæum* hoc est, *Novellarum Imp. Justiniani Augusti* expositio Methodica, prohibetur in Decreto 10. Martii 10. 1619.

Extant Carmina ejus Tom. 3. *Delit. Germ.* 483. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JACOBUS AUGUSTUS THUANUS.

G *Allis*, natus est *Parisiis* anno Dom. 1553. Obiit anno 1617.

Condidit Historiam rerum per totum Orbem gestarum ab A. C. 1545 usque ad An. 1608. stilo luculento. Extant ejusdem *Hieracosophion* sive de re accipitrariâ libri tres; item, *Constantia Iobi*, *Ecclesiastes*, *Threni*, *Jeremia*, &c.

Vir genere, doctrinâ, dignitate maximus, & inter hujus ævi Historicos principe loco dignus. *Whear.* in Meth. Leg. Hist. sect. 45.

Incomparabilis nostri temporis Historicus nuncupatur *Conrado Rittershusio* ad *Salvianum*.

Jacobus Augustus Thuanus suæ ætatis Historiam summo judicio & fide, sine odio & gratiâ, ad *Dei* gloriam & publicam utilitatem prudentissimè conscripsit. Opus & styli elegantia, & gravissimarum rerum copia ac majestate cum quibusvis sive veterum sive recentium in eo genere Scriptis conferendum. *Lansii* Orat. pro Gall. p. 177.

Thuanum ego virum divinitus datum censeo sæculo isti in exemplum pietatis, integritatis, probitatis, & ut uno verbo dicam, *παύσης ἀρετῆς ἢ κακωνῆς ψυχῆς*. *Casaub.* Epist. 204.

Vir immortalis laude dignus, & Historicæ veritatis lumen. *Montacut.* Antidiat.

Jacobus Augustus Thuanus, vir illustris, ingenii celsissimi, ac juris publici optimè consultus. *Quensted.*

Vir non minus eruditione quàm officii dignitate nobilis, & si quis alius, veri studiosus. *Morton.* Causa Reg. c. 3.

Clar. A. D.
M D C.

De præclarissimo Historiarum monumento quod sæculo imputasti, valdè omnes boni te amant. Ego aliter quàm silendo pronunciare non possum, omnia enim infra dignitatem verba erunt. Cùm cætera tacitus admirator, tum imprimis dignam summo *Senatore* fidem, veritatem, libertatem, *Baud. Centur. 1. Epist. 86.*

Inter multa quæ in re admiratura est *posteritas*, ego illud unicè obstupeſco, unde tibi modò in fori arce, modò in summâ *Republicâ* versanti otium, unde vis indefessa animi, ut res tot ac tantas aut scribendas cognosceres, aut cognitâ scriberes. *Grot. in Epist. 16. Non. Jun. An. 1615. Roterodami.*

Orbis totius Historiam ita complexus es, ut talem nemo vel ab otiosissimo homine unquam expectaverit: Tanta rerum copia, tantus verborum nitor-----Tuum illud virorum maxime, *Opus* immortale, quamquam & sermonis elegantiam ab ipsâ antiquitate reduxit, & rerum varietate placere nemini non potest, nullâ tamen in parte melius meretur de legentibus, quàm quòd eos viros bonos facit. *Idem Epist. 11. 9. April. 1610.*

Præcipuo loco ponendus est *Thuanus*, Parlamenti *Parisiensis* Præses, Scriptore eloquentiâ, doctrinâ, libertate, prudentiâ & fide nemini inferior, præsertim in rebus *Gallicis*, quibus ipse interfuit; in reliquiarum gentium historiâ non parum ubique fidem meretur, quia alios sequi necessum habuit. Unde factum, ut etiam stylus alicubi diversus deprehendatur. Verba namque Autorum, quibus usus est, plerumque retinuit. Quæ ad Religionis Historiam pertinent, summâ æquitate ac moderatione quanquam Religioni *Pontificiæ* addictus tractavit, idcirco *Politico-Catholicus* appellatur: à quibusdam etiam ut *Athenus* & profanus traducitur. *Auctor. Anonym. in Biblioth. Politicâ Curiosâ.*

Thuanus ut laboris compendium faceret, dum ex variorum ad ipsum missis chartis libellisque opus contexuit, retentis *autorum* verbis Historiam nobis dedit non ejusdem genii & linguæ. *Casp. Barleus in Epist. 504. ad Petr. C. Hopfr.*

Dominus de *Thou*, cùm generalem Historiam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus Europæ Viris qui maximè idonei erant, quæ vera essent ad ipsum transmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exisset, severè ad ipsum scripsit, deprehendens id adeo discrepans esse ab iis quæ in mutuis eorum Epistolis exarata fuerant, præsertim respectu *Scotorum* Reginae. De quibus quod erat verum, ipsi confessus est *Camdenus*, scilicet, Regem *Jacobum* illud necessariò revisere voluisse, idemque postea tradidisse in manus Comitum *Nortamptonii*, qui erat Ducis *Norfoltiæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo erasa, plurimaque alterata fuisse. Hoc molestissimum fuit *Camdeno*, qui sollicitus fuit ne posterioris partis idem esset fatum: Eapropter illam extra *Angliam* ad præstantem illum virum transmisit, ut post suum obitum typis fideliter mandari posset. Hoc in *Anglia* notissimum est: Et secundæ partis, ultra mare ad extraneum transmissio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuisse. Doctoris *Burnetti* Replicatio ad Dom. *Varillas* pag. 59. Anglicè.

Cumprimis

Cum primis laboravit *Thuanus* odio zelotarum Religionis *Pontificia*, licet ipse fuerit *Pontificius*; sed quia scelera suorum non dubitaret divulgare adeo verè, & usque adeò veritatis habitâ ratione, ut ne *Papa* quidem pepercerit, incurrit in odium inprimis *Iesuitarum*. Primum ejus *Volumen* in *Indicem Expurgatorium* relatum erat *Romæ*; in *Indice* tamen *Colonia* edito non conspexi illud. Ja-
ctant plerique id factum esse propter Præfationem doctissimam, quæ *Pontificios* vehementer mordet. *Thuanus* autem est me quidem judice hujus & superioris seculi *Historicus* maximus, ob insignem *ωαρρησιας*, & studium veritatis. Dolen-
dum tamen est de illâ temporis injuriâ, quæ reliqua ejus *Historica* prodire pro-
hibet. *Herman. Conring. de Gall. Regn.*

Jacobus Augustus Thuanus ut in *Historicis* seculi nostri secundus est nemini, ita *Poeseos* gloriâ cedit paucissimis; quod vel ex tribus ejusdem *De Re Accipitrariâ* libris discimus: Nec somnio illius *Epico*, *Chivernium Franciæ Cancellarium*, quicquam vigilantius. *Borrich. de Poëta. p. 119.*

E junioribus tres libros *De Re Accipitrariâ* elegantissimo Carmine scripsit *Jacobus Augustus Thuanus*. *Voss. de Philosoph. p. 58.*

Inter plurimos ejus labores cum immortalis celebritate circumferuntur præfata *Temporum* ejus *Historiæ*, dignissimæ quæ ab eruditissimis ingeniis legantur; non tamen omnibus Principibus gratæ, sive ob aliquam Authoris affectum naturalem; aut ob immodicam calami ejus libertatem circa hominum actiones, aut quod alienas Jurisdictiones nimis accuratè describat. Ardenti quodam *Gallicæ* Gentis studio Patriæ multum adulatus est. Non defuerunt qui à Catholicismo ipsum existimarent alienum; Sed defensione & in vita & in morte non caruit. Mundo non autem famæ mortuus est anno 1616. *Laurentius Crassus. Ital.*

Chytræum sequitur in plerisque rerum *Germahicarum* narrationibus, verbis ejus nonnisi leviter mutatis. *Conring. 15. de urbibus German. Sect. 15.*

* Ejus *Historiæ* prohibentur in edicto 14. Novemb. 1609. & 30. Jan. 1610. Cum expurgationibus permittuntur in *Ind. Madrit. 1667.*

Præferendæ sunt *Editiones Parisina*, ab ipso *Thuano* procuratæ, prima editio an. 1604. & *Genevensis*, in quâ nonnulla Autoris jussu ab editore *G. Mich. Linsgelsheimio* expuncta, singulisque libris præmissus *Indiculus Scriptorum*, quibus in concinnandâ quâque parte *Historiæ* usus erat. *Boecler ad lib. 2. Tac. Hist. 92.*

Hoc ejus Epitaphium :

Jacobo Augusto Thuano, Christophori filio in Regni Consiliis Adseßori, Amplissimi Senatûs Præsidi: literarum quæ res divinas & humanas amplectuntur, magno bonorum & eruditorum consensu peritissimo: Variis legationibus summâ sinceritate ac prudentiâ functo; à Principibus ævo suo iaudatiss. eximie culto: Historiarum scriptori, quod ipse passim loquuntur, celeberrimo, Christianæ Pietatis antiquæ retinentissimo. Parcissime censuisse videtur, qui tali viro seculum defuisse dixit. *Jacobus Augustus Thuanus. Jacobi Augusti filius*

lius, Amplissimi Ordinis Senator & Praeses, tam sui, quam Fratrum ac Sororum affectibus obsequens faciendum curavit.

SETHUS CALVISIUS.

Clar. A. D.
M D C V.

Germanus, natus est anno 1556. Obiit anno 1615. Anno Dom. 1605. Sethus Calvisius juris publici faciebat *Chronologiam* suam: in quâ Iosephi Scaligeri inprimis institit vestigiis. Atque idem anno 1611. & sequenti, in lucem dabat *Elenchum Calendarii* à Papâ Gregorio 13. comprobati. Duo hæc verò sibi Calvisius in *Elencho* illo proposuit: ut ex fundamentis *Astrologiæ* refelleret *Calendarium Gregorianum*; atque ut novam *Calendarii* rationem, eamque veriore. & expeditiorem adferret. Voss. de Mathemat.

Solus ille optimus & eruditissimus vir repertus est, qui inter *Chronologos* nugari desiverit. Opus est præstantissimum, utilissimum, & omni doctrinâ referatissimum: Ios. Scalig. in Epist. 240.

Unus tandem, qui instar omnium erit, accuratissimus & harum literarum peritissimus Sethus Calvisius Germanus, nuper eruditissimum & consummatissimum *Chronicon* edidit, quod totum rationum nostrarum insistit monumentis: Opus Heroicum, & æternitate dignum. Scalig. Epist. 439.

Vivet igitur, vivet opus hoc, Sacrarium Temporum, Scrinium æternitatis perpetuorum Fastorum conditorium. Jam desitum est in *Chronologia* nugari. Nihil in eo ineptum, nihil futile. Omnia plana, perspicua, ita inter se apta, ut ultimo à primis pendeant, media utrisque hæreant. Omnia denique inter se respondent, & paria cum rationibus nostris faciunt. Idem Epist. 308.

Vidi superioribus diebus recentem *Scriptorem*, cujus nomen ex tuis literis primùm mihi innotuit, Sethum Calvisium Miratus sum & magis magisque miror indies, quî potuerit hætenus tantum ingenium in tenebris delitere. Sed mihi videtur homo simplex, de nominis splendore parùm cogitasse. Itaque totus semel in lucem prodiens majore miraculo nos perculit. Sunt tamen nonnulla in ejus divino opere, de quo velim à te ipsum moneri. Nam quid attinebat *Natalem* à Comitibus, & reliquos id genus nuperos *Scriptores*, quorum pars etiamnum vivit, toties laudari: hoc nos iniquo animo ferebamus, in tam erudito viro, & tam reconditæ doctrinæ. Qui si nobis esset notus, per literas cum ipso ageremus, ut in proximâ editione hoc ἀβλέωτηρα emendaret. Is. Casaub. Epist. 444. Ios. Scalig.

Accendit cupiditatem meam tuus ille Sethus Calvisius: cujus ingenium quotidie magis me capit: in summâ doctrinâ ἀπλεσίαν ἢ ἀπανεργότατον: Ille quidem omnia tibi debet, quantus est: Sed & tu opinor illi aliquid; quòd ad tua θαυμασιώτατα scripta rudioribus iter sternit. Casaub. Epist. 447. ad Scalig.

Viri de Republicâ literariâ optimè meriti in eo semper fuerunt, ut hæc duo studia (*Historicum* & *Chronologicum*) amicè conjungerentur, conjunctâ mutuâ diligentia excolerentur, ne forte alterum sine alterius culturâ aliquid amitteret lucis,

lucis aut debitæ dignitatis. In horum numero profectò haud ultimum sibi vindicare videtur locum excellentissimus & famigeratissimus *Chronologus Sethus Calvisius*, dum ante lustra aliquot boni publici causa ejusmodi opus *Chronologicum* elaboravit, quod, teste *Scaligero*, diu fuit in expectatione, quod multos habuit admiratores, plurimos emptores. *Epist. præfix. edit. 4æ Calvis.*

Sethus Calvisius tantam in exquisitissimo opere suo *Chronico* ostendit ingenii acrimoniæ ac judicii dexteritatem, ut si pares aliquos in hoc genere, superiores sanè ævo nostro nullos habuisse videatur. Totos viginti annos accurati operis sui *Chronologici* impendit elaborationi, idque ejusmodi firmavit *Demonstrationibus*, ut non solum in totâ *Germaniâ*, sed etiam apud exterarum Nationum mirificè commendata sit Viri industria, nec quisquam in tantis *Chronologorum* dissensionibus facile inventus fuerit, qui crassæ cujusdam falsitatis *Calvisii Chronologiam* arguere, aut convincere *Astronomicâ* potuerit veritate. *Theod. Spizel. in Templo Honor. referat.*

Sethus Calvisius nupera suæ *Chronologiae* editione, operosam adeò diligentiam adhibuit, ut nihil quicquam omiserit, quò verum Historiarum tempus exquisitè doceatur. *VVhear. in 6. Meth. Leg. Hist. Civ. Sect. 6.*

Sethus Calvisius, vir citra controversiam in re *Chronologicâ* versatissimus, sed nimium pronus ad innovandum. *Montacut. Appar. II. Sect. 41.*

* Inter *Hereticos* primæ Classis rejicitur *Sethus Calvisius* in Ind. Madrit. edit. 1667.

GALILÆUS GALILÆI.

Florentinus, celeberrimus Mathematicus, superioribus annis claruit. *Pata-* Clar. An. D.
vii disciplinas Mathematicas docuit. Inde *Pisas* à Magno *Hetruriæ* duce MDCV.
vocatus est, à quo singulis mensibus centenos argenteos nummos magnos, quos *Laminas* vocant, salarii loco accepit. Condidit librum, titulo *Nuncii sideris*; item, *Dialogum de Systemate mundi*, in quo sententiam suam de *Terræ* circa *Cœli* orbem, nullo agitato motu conversione aperuit. A quæstoribus *Fidei*, *Romam* evocatus & palinodiam publicè canere jussus est. Eidem *inventionem stellarum Medicæarum* tribuunt. Vixit 84. annos, luminibus, ut aiunt, tandem orbatus. *Konig.*

Inter eos, qui benè atque præclarè, virtute ingenii, maximarumque rerum scientiâ, nostrâ memoriâ, de *Florentinæ* Civitatis nomine ac dignitate meruerunt, primum sine dubio locum ac numerum obtinet *Galilæus Galilei*, *Florentiæ* nobili ac vetere prosapiâ, non tamen legitimo toro natus. Etenim quisnam est in toto Orbe terrarum locus ita remotus, tam à nobis locorum intervallo distinctus, quæ natio tam efferata, tam barbara, ubi aliquis sit bonis literis honor, in quâ *Galilei* nomen, omnium sermonibus ac literis, summo cum ejus patriæ, quæ talem virum genuit, honore ac laude non usurpetur; *Ian. Nic. Erythr. in Pinacoth.*

XXXXX

Etf

Etsi *Galileus* præ aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophiâ tamen naturali magnâ cum laude versatus est, & in naturam motûs [cui fidem faciunt scripta cedro dignissima] supra Antiquos longissimè penetravit. *Vit. Hobbian. Auctar. p. 48.*

Inter admiratores, si me dixero semper fuisse, nihil mentiar. *Hug. Grot. in Epist. ad Galileum, Septembr. 1636.*

Ab *Archimede* nihil ferè actum est in *Geometriâ Mechanicâ* usque ad *Galileum*, qui exacto judicio magnâque interioris *Geometriae* notitiâ instructus, potiora scientiæ protulit primus, idemque *Solidorum* resistantiam ad *Geometriae* leges revocare cœpit. *Acta Erudit. An. 1684. p. 319.*

Inter omnes Philosophos recentiores, qui celeberrimi fuerunt, sunt *Galileus Italus: Bacon, Hobbes, Boile Angli; Gassendi, Des-Cartes Galli, Van Helmont Belga.* Galilæus omnium solertissimi ingenii esse videtur. Hinc, meo quidem judicio, Neotericae Philosophiæ Parens vocari potest. Ejus Methodus cum illa *Platoniorum* valde affinis est, jucundus est ejus stylus: & multos regit naves suo scribendi modo. Quamvis è prioribus Philosophis non pauca exscripserit, omnia ex proprio penu desumpsisse videtur, eorumque velut autographum censetur, pluribus locis ubi merum apographum tradit. *Rapin. Animadv. in Philosophiam. Sect. 18. Gall.*

Tanti apud *Gallos* æstimatus fuit, ut nonnulli illius tantum videndi causâ, iter in *Italiam* instituerint, & à fide digno viro, *Diodatum* quendam nobilem, literis ac virtutibus clarum, *Florentiam* è *Gallia* eo solum nomine contendisse, & cum per tredecim dies summâ animi oblectatione, de variis *Natura* Arcanis sermonem cum *Galileo* habuisset, sat sibi esse propter eum *Italiam* vidisse ratus, cæteris aliis negotiis neglectis, in *Galliam* quam maximis itineribus celerasse. *Leo Allat. Apes Urbanæ.*

Nulla in toto orbe Gens existit apud quam aliquo in pretio sint Literæ, cui *Galilæi* nomen non innotuerit, quæque gloriam quam præclaris ingenii ejus inventionibus meruit ei non tribuat. Admodum insignem locum meritò tenere potest inter Viros eruditos qui *Florentinam* Civitatem celebrem reddiderunt, Cui natales debet, sed ex illegitimo concubitu; cum ope *Tubi*, cujus Adinventor est, immensis *Ætheris* Regiones pervagatus sit, absque Oculorum perstriktione splendidam Solis lucem intuitus sit, *Lunæ Sphæram* penetraverit, maculasque in hac & umbras exploraverit, in Firmamento novas repererit & incognitas Stellas, quas *Mediceas*, à Principum suorum cognomine, denominavit. *Is. Bullar. Acad. Scientiarum. Gall.*

Nullus unquam Matheseos Professor extitit qui Scientiam adeo necessariam, & adeo nobilem explanaverit cum majori perspicuitate & puritate, quam *Galilæus*, hodie *Florentiam* urbem Patriam incolens, filius *Vincentii Galilæi*, Nobilis politiorum Literarum notitia satis celebris, ob varia ejus circa Musicam opera. Nemo faciliori ratione majorique efficacia resolvit dubia difficilia & intricata, quæ in ejusmodi Disciplinis occurrunt; quod ei facillimum erat propter continua studia & publicas illius Scientiæ lecturas, quibus felicissimum

num, & acutissimum ingenium semper occupavit, quam explicavit non modo *Pisæ* tribus annis, rogatu *Ferdinandi Primi Tusciae*, Magni Ducis, cui notissima erant ejus promerita: Sed etiam *Patavii* toto 18. annorum spatio, magno Discipulorum confluxu ex variis Gentibus, præsertim verò Nobilium & Magnatum insigniorum *Ghilini*, Italicè.

Ille mihi videtur melius Philosophari quàm Philosophorum vulgus, quatenus ab Erroribus Scholæ, quantum potest, recedit, & materias Physicas rationibus Mathematicis examinare conatur. Eatenus sanè illi omnino astipulor, & puto nullam aliam investigandi veri rationem esse. Sed mihi videtur in hoc graviter errare, quòd Digressiones ubique faciat nullique materiæ explicandæ satis immoretur; quod indicio est illum non examinasse ordine materias omnes, sed quorundam tantum particularium effectuum rationes indagasse, omisiss primis Naturæ causis, & sic absque fundamento ædificasse. Porro quia ejus Philosophandi modus est vero propior, eò facilius errores ejus cognosci possunt, quemadmodum facilius est judicare utrum à rectâ viâ recedant, qui illam nonnunquam sequuntur, quàm qui nunquam. *Renat. Descart. par. 2. Epist. Epist. 91.*

Vir in omni *Mathematicum* parte summus, in Philosophiâ cæterâ non infimus *Galileus Galilei*, Jesuitarum in ipsum odio ac Principis *Thursi*, sub quo vixit, fœcundi metu coactus *Romam* ire. ideo quòd *Terram movisset*, non vetante vestro *Hortensio*, durè habitus ut majus vitaret malum, quasi ab Ecclesia edoctus sua *Scita* rescidit. *Hug. Grot. in Epist. ad Voss. Lut. 17. Maii 1635.*

Extant Opera ejus omnia Italicè in *Bolognâ* 1656. in 4°.

Extat *Systema Cosmicum*. Ex Italico Latine redditum per *Matthiam Berneggerum* Professore *Argentorat.* *Londini* apud *Thomam Ducas* 1663. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Galileo Galilei Florentino, Philosopho & Geometræ verè *Lynceo*, Naturæ *Oedipo*, Mirabilium semper inventorum Machinatori; qui inconcessâ adhuc Mortalibus gloriâ Cœlorum Provincias auxit, & Universo dedit incrementum. Non enim vitreos Sphærarum Orbes, fragilesque stellas conflavit, sed æterna Mundi corpora *Mediceæ* beneficentiæ dedicavit, cujus inextincta Gloriæ cupiditas, ut oculos Nationum, seculorumque omnium videre doceret, proprios impendit oculos; cùm jam nil amplius haberet Natura quod ipse videret. Cujus inventa vix intra rerum limites comprehensa Firmamentum ipsum non solum continet, sed etiam recipit. Qui relictis tot scientiarum monumentis, plura secum tulit, quàm reliquit. Gravi enim, sed nondum affectâ senectute novis contemplationibus majorem gloriam affectans inexplabilem sapientiæ Animam, immaturo nobis obitu, exhalavit, Anno Dom. 1642. Ætatis suæ 78.

DAVID HOESCHELIUS.

Clar. An. D.
MDCV.

Germanus Bibliothecarius *Augustanus*, celebris Philologus, natus est ann. 1556. Obiit ann. 1617. Edidit *Siracidem* cum Notis; complures Græcos Autores (*Procopium*, *Photium* &c.) in lucem protraxit, adeoque de re literariâ optimè meruit. *Konig*.

Fuit *Hoeschelius* atque esse nunquam desinet in Doctorum memoriâ lucidissimum, non *Germania* tantum, sed & totius *Europa* sidus, quod summi passim viri magnificerunt, & admirati sunt. Omnes *Davidem Hoeschelium* suspexerunt, ejusque certatim ambierunt amicitiam, & familiaritatem, hunc *Græcarum literarum Phosphorum*, hunc *ruenti Græcia divinitus suscitatum tibi cinem*, hunc *veterum librorum restitutorem*.

[*Lateri propior quô nemo Minervæ,
Gratior aut Phœbi Pieridumve cliens
Fuerit*]

crebrò salutaverunt, hunc immortali laude dignissimum esse judicarunt, eò quòd egregium de *Republiâ Literariâ* benè merendi animum nunquam deposuisset. *Theoph. Spizel. in Templo Honor. referat.*

David Hoeschelius, vir *Græcarum* literarum peritissimus, & judicii recti. *Casaub. Epist. 482.*

Vir eruditus & industrius. *David Hoeschelius. Lips.*

Quantum & hoc præsens, & futura secula, tot bonis auctoribus, quos edidisti, demerearis, scriberem tibi, nisi scirem te hoc non facturum, nisi intelligere, quantum eo ipso literas juves, quæ per negligentiam quotidie pereunt. *Ios. Scalig. Epist. 389.*

Davide Hoeschelio nemo unquam magis idoneus extitit ad Bibliothecæ gubernationem-----Plures *Græcos* Autores ipsi debemus, cum Notulis quæ nihil inutile usquam continent. *Celomiez Biblioth. Select. 195. 196. Gall.*

Hoeschelius Lutheranus quidem, sed Doctus. Nisi ipsum tueretur *Velgerus*, jam expulsus fuisset. Pædagogicam admodum sapit: Sed bonus vir est *Hoeschelius* in suo *Procopio* Epistolarum meatum, & *Casauboni* fragmenta quædam excudi curavit. *Hoeschelius* non est magnus *Græcus*, sed diligentissimus. *Scaligerana* posterior. Gallicè.

Præclarum quoque in *Interpretando* sibi paravit nomen *David Hoeschelius*, quò quum nemo eruendis Antiquorum scriptis felicius incubuerit, tum in iis *Latine* quandoque reponendis vix ulli primas concessit: quòd si sententias non aliquando compleret de suo, quæ aliàs ejus est in rependendis verbis diligentia, cæterorum luminibus obstrueret. *Huet. de Clar. Interpret.*

David Hoeschelius in quodam *Plutarchi* loco pro *ωφελείας* legit *ἀφελείας* *Petrus Faber*, qui ante annos viginti eandem isti loco medicinam adhibuerat, ipsum

ipsum propterea, licet blandis verbis, insimulat *Plagii*. Nobis illa insimulatio admodum præceps videtur. *Thomas de Plag.* num. 467.

* Auctor iste, *David Hoeschelius*, *Lutheranus* licet, varia edidit veterum Auctorum *Græcorum* Opuscula cum Scholiis, in quibus vix occurrit, quod offendat: exceptis Epistolis Dedicatoriis, quæ plerumque sunt ad Hæreticos. Vid. *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

FRIDERICUS TAUBMANNUS.

Germanus, in oppidulo *Franconia Wonsesio* natus est ann. 1565. Obiit ann. 1613. *Witteberge* Poësin & literas humaniores per 18. annos professus est. Composuit Commentarios in *Plantum* & *Virgilium*. Scripsit etiam Dissertationem de *Lingua Latinâ*. Clar. A. D. MDCV.

Literarum *Græcarum* & *Latinarum* vindex acerrimus, barbariei extirpator longè felicissimus, Poëta incomparabilis, ut habet *Lapis Sepulchralis*. Principum ob sales amor & delictum, charus æqualibus, jucundus amicis, magnus omnibus, benè de bonis literis elucubratis Operibus nulli non notis meritis est, inprimis lucubrationibus eruditissimis in *Plantum* & *Virgilium*. *Quensted.*

Magnus *Apollo* vocatur *Pareo*.

Festivitatis & Salinarum Arbiter, si quis alius mortalium. *Baud.* in Epist. quadam.

Homo hominum in illo tractu (*Saxoniâ*) literatissimus. *Lips.* Centur. 5. Miscel. Epist. 87.

Certè industria & elegantia simul ingenii tui in concinnando hoc opere (*Plantino*) sic apparent, ut alii omnes, qui conati, ad tuam accurationem & lucem luscitiosi videantur. *Lips.* ibid.

Taubmannus, omnium *Interpretum* longè optimus. *Tanaquil. Fab.* lib. 2. Epist. 16.

De isto autem tuo opere [*Plantino*] nihil aliud dicam, quàm, in eo ubique & judicii & ingenii, & industriæ tuæ manifesta extare vestigia: ut, cum in illud omnium superiorum *Interpretum* labores contribueris plus præstiteris, quàm ipsi: quod ii quisque pro parte suâ *Plantum* sibi devinxerunt; tu ex omnium illorum lucubrationibus totum tuum fecisti. *Ios. Scalig.* in Epist. 465.

Id unum agebat semper *Taubmannus*, ut divinæ Poëseos penetralia juventuti reseraret; linguam *Latinam* perpurgaret; & bonorum Auctorum editione illustraret. Præstitit hoc omnium doctorum calculo egregiè, si quisquam unquam, in *Plauto* & *Virgilio*. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Fridericus Taubmannus Poëta melior quàm facilè quis credat. *Barth.* lib. 16. cap. 3. Adversar.

Vir doctus, probus, ingenuus, *Fridericus Taubmannus*. *Idem* l. 16. c. 14.

Erat *Taubmannus* noster humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, omnium horarum homo, in seriis gravis & serius, in aliis jucundus, &

citra omnem affectationem, quæ stultorum index est, non sine naturalibus quibusdam gratiis ac veneribus, liberaliter eruditæque jocosus, candido semper *Mercurii*, nunquam nigro *Momi* sale sermones suos conspergens, aut dicaciter alios perstringens, vel mordaciter insectans; sed præsentibus omnibus honestam hilaritatem felicitate singulari concilians, ut non immerito, si non generis humani, saltem virorum eruditorum, aut Academiae nostræ *Delicia* appellari potuerit. Quo nomine cum aliorum quorumvis, tum in primis Principum multorum gratiam & amorem singularem promeruit. Erat præterea pro modo facultatum liberalis erga egenos, maximè studiosos, quorum non pauci, benè merendi & juvandi studium ejus sunt experti. Sæpè alicui opitulaturus, ipse aliunde mutuo numulos accepit. Erat & officiosus, cum in expediendis aliorum negotiis, tum intercedendo, tum commendando, tum ad interrogata respondendo, tum modis quibuscunque aliis. *Erasm. Smidius* in ejus Parentatione.

Præcessit obitum ejus signum quoddam non contemnendum, aut silentio involvendum. Inter primos statim dies morbi sui, quo extinctus est, manè expergefactus visus est sibi videre prope lectum suum arcam oblongam, & in eâ virum sibi similem jacentem. Cumque initio deceptionem visûs aut imaginationem inanem esse putaret, elevato capite prodigium attentius aspexit, & rem sese aliter non habere deprehendit. Quo viso tantum abest ut exterritus fuerit, ut hilariter aliis referret, & præmonitionem divinam agnosceret. Cui eventus etiam nimis verè respondit. *Idem* ibid.

Quæ in Virgilium scripsit mera ferè est Compilatio eorum quæ ex *Scaligeri Poetica* & ex duobus *Ioviani Pontani* Dialogis, *Actio*, scilicet & *Antonio* corraferat, juxta observationem Authoris Anonymi *Bibliographia*. Tam timidus autem tamque parum propriæ peritiæ sibi conscius erat, ut de suo iis ferè nihil addere sit ausus. Opus posthumum est. Hujus autem respectus haberi debet cum vitia quædam in iis occurrant. *Judicia Eruditorum* Parisiis 1685. per *Bailletum*. Gall.

Fridericus Taubmannus præter alia Opera, quibus meruit immortalis esse, in *Poesi* quoque multum veræ gloriæ sibi peperit, ut in *Epicis* & *Elegiacis*, ita præsertim in *Lyrico* genere: Una fortassis politioribus minùs probabitur audacior in fabricandis novis & *Latine* inusitatis vocibus libertas, quam tamen in lepidò, & jocosò metto excusabit lectoris ingenuitas. *Borrich. de Poët.* p. 137.

* *Friderici Taubmanni* Opera, si corrigantur, permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium in Templo Patochiali *Witteberga* erectum:

Friderico Taubmanno Wolsenati Franco, viro pietatis zelo publicè notissimo, literarum Græcarum & Latinarum vindici acerrimò, Barbariei extirpatori felicissimo, Europæ totius lumini splendidissimo, Poeta incomparabili, & humanitatis

nitatis in celeberrima Wittebergenſium Academia Profefſori clariffimo, marito & patri deſideratiſſimo Anno Chriſtiano 1613. die 24. Martii, ætatis 48. piè in Chriſto deſuncto monumentum hoc vidua & liberi mœſtiſſimi affectu pio & grato P. C.

FRANCISCUS BACONUS.

Baro de *Verulam*, Vice-Comes Sancti *Albani*, ſummus *Angliæ* Cancellarius. Natus eſt *Londini* in Palatio *Eboracenſi*, vicesimo ſecundo Januarii, Cl. A. D. MDCX.
Ann. 1560. Obiit nono die Aprilis, ann. 1626. in ædibus Comitum *Arundellæ* in Villâ de *Highgate* prope *Londinum*.

Symbolum ejus.

M E D I O C R I A F I R M A.

Scriptit *Historiam Regni Henrici VII. Regis Angliæ*: *Historiam Ventorum*: *De Augmentis Scientiarum*: *Sermones Fideles*: *Sylvam Sylvarum*. Multaque alia.

Seculi, & gentis ſui decus, ornator & ornamentum literarum -- Illi *Philosophia Ariſtotelica* inſipida viſa fuit, non propter vilipendium *Auctoris*, quem ſummis ſemper laudibus evehere in more habuit, ſed propter inefficacitatem viæ; ejuſmodi nimirum cùm eſſet hæc *Philosophia*, quæ ad *Diſputationes* & *Contentiones* ſolum nata, ad productionem autem *Operum*, quæ vitæ humanæ commoda eſſent, ſterilis omninò eſſet, Vit. Bacon. præfix. Opp.

Ille magnus *Peireſkius* qui in rebus Naturæ maximè verſatus eſt, ſuſpexit *Genium*, comprobavitque *Inſtitutum Cancellarii Anglorum Magni, Franciſci Verulamii*, quem ſæpiùs doluit non conveniſſe, ſuperſtitem adhuc, cùm fuit, venitque poſtremùm *Parifiis*. Gaſſend. in Vit *Peireſk.* l. 6. p. 237.

Henrici Septimi vitam & res geſtas, haud ita pridem nobis repræſentavit Nobiliſſimus Vice-Comes Sancti *Albani*, adeò feliciter adeoque plenè, ut *Historicorum* præſtantiſſimos, ſi non ſuperaverit; certò prorsùs æquaverit. *Whear* in *Meth. Leg. Hiſt. Civil.*

Henrici Septimi *Historiam* perſecutus eſt ſeorsim, eleganter admodum, *Cancellarius Regni Angliæ Baco de Verulamio*, qui multum prudentiæ inferuit, etiamſi non ſit facundus & probè *Latinus* *Scriptor*. Meritò verò legenda *Historia* ejus *Henrici Septimi*, utpotè qui prudentiſſimè rexit *Rempublicam*. *Herman. Conring.*

Baconi habemus librum ſanè magno judicio ſcriptum de rebus *Henrici VII.* *Grot.* in *Epist. ad Maurerium*, 26. Jul. 1629.

Quid ſuavius aut magis politicum *Franciſci Baconi de Verulamio. historiâ*, quam potiſſimâ gratiâ perpetuæ & feliciter congruenterque translatae compara-
tiones

riones condiunt : hoc enim de industriâ exemplum nominare libet rei, quam descriptione, etiam curiosâ, vix satis commendaveris. Renovatur denique antiqui moris usus ; quem in *Augusti* vitâ *Tranquillus* descripsit. *Ioh. Boecler. de eloquent. Politici* n. 39.

Sapientissimus quondam Angliæ Cancellarius ; qui præcipuè nostro seculo velut classicum cecinisse, & signum sustulisse videtur, ut in rebus Philosophicis aliquid ulterius & exquisitius investigaretur, quàm quò hætenus Scholarum parietes resonuerant. Sic ut si quæ est pulchrius nostro tempore efflorescentis Philosophiæ gratia, isti viro non minimâ ex parte debeatur. *Sam. Pufendorf. Specim. Controvers. cap. 1. sect. 5.*

In ejus effigiem ita *H. Conringius*:

*Magnus honore tuis, sed major, Baco, fuisti
Ingeniò atque atque ausis ; ars tibi sola deest.*

Magnus ille *Cancellarius* dici potest unus ex iis qui Scientiis promovendis maximè allaborarunt. Cum enim illas imperfectissimas à Veteribus nobis esse traditas animadverteret, Recentiores verò modicos tantum progressus in iis fecisse, duos conscripsit libros, ut doceret quibus modis eadem perfici possent. Prior inscribitur, *De Augmentis Scientiarum*, in quo statum præsentem in quo versantur Scientiæ nobis exhibet, quæque desiderantur, ut ad perfectionem adducantur nobis ostendit. Verum asserit magnum profectum non esse sperandum in his adinveniendis, nisi adhibeantur alia media quàm quæ hætenus adhibita fuere: demonstrat enim *Logicam* qua nunc utimur aptiorem esse ad *Scholarum* Disputationes fovendas quàm ad veritatem elucidandam, eâque nos potius doceri de vocibus vitiligare quàm rerum substantiam penetrare. Unde etiam dicit *Aristotelem*, cui artem hanc acceptam ferimus, *Physicam* suam *Logicæ* suæ accommodasse, cum contra *Logicam* suam *Physicæ* debuisset attemperare, illumque naturalem ordinem invertendo, finem mediis subjecisse. Ad hujusmodi confusionem tollendam magnus hic *Cancellarius* alterum Librum elaboravit, quem *Novum Organum* inscripsit, quo novam *Logicam* docet: cujus præcipuus scopus est bonam *Inductionem* contexere, quemadmodum *Logicæ* Aristotelicæ finis principalis est bonum formare *Syllogismum*. Præclarum est hoc Opus, fuitque semper ab hoc Authore consideratum, ut omnium quæ elucubravit exquisitissimum. imo illum in hoc elaborando octodecim annos insudasse perhibent, ante illius evulgationem. *Eruditorum Ephemerides. Gal. 8. Martii 1666.*

Opus illud *Novi Organi* (cui ipse inter opera sua primas tribuit) neutiquam fanè cogitatio umbratilis aut cerebri proprii Commentum fuit; sed veluti fixa & radicata notio, multorum annorum, & laboris improbi proles. Vid. in *Vit. Baconis*.

In libris suis componendis, verborum vigorem & perspicuitatem præcipuè sectabatur,

sectabatur, non elegantiam aut concinnitatem sermonis: Inter scribendum aut dictandum, sæpè interrogavit, num sensus ejus clarè satis & perspicuè redditus esset? quippe qui sciret, æquum esse, ut verba famularentur rebus, non res verbis. Neque verò verborum minutiis & allusionibus capiebatur, sed eas semper ex composito & de industriâ effugit, probè sciens, ejusmodi futilitates nihil aliud esse, quàm deviationes & aberrationes à scopo proposito, & gravitati & dignitati styli, non modicum officere & detrahere. Siquidem apud suos eloquentiæ *Anglicana* Artifex habitus est. *Ibidem.*

Baconus est ingenium vagum qui de rebus nunquam enucleatè differit: Nimiâ ejus doctrina cum accuratum esse non sinit. Pleraque ejus dogmata ulterioris meditationis potius ansam præbent, quàm *Axiomata* quæ sequi teneamur. Ejus opiniones aliquid acuti & splendentis habent; & si verum de ipsis dicere velimus ignis scintillas potius quàm constantem & nativam lucem referunt. *Rapin. Animadv. in Philos. Sect. 18. Gall.*

Plus elucet ingenii in *Baconi* Moralibus, quàm in cæteris ejus Operibus. Omnia ibi scitè cogitata, sed nescio an omnia vera. *Rapinus in Ethicam Sect. 9. Gall.*

Baconus amorem *Philosophiæ* apud *Anglos* excitavit. Ingenium fuit vastum quoad *Physicam*, non tamen in iis quæ de *Physicis* pertractavit felicius fuit quàm in sua *Ventorum* Historia; quamvis paulò nimium credulus dici debeat relationibus hujus materiæ sibi subministratis. Idem. *Animadv. in Physicam Sect. 9. Gall.*

Eques *Nicolaus Baconus* primus fuit Magni Sigilli Custos in quem tota dignitas & autoritas Magni Cancellarii collata fuerit. Nec tamen ad altiorem hunc honorem evectus, nativæ modestiæ limites excessit: Licet enim Doctissimis Pientissimis nostræ Gentisq; accendendus esset; in illa tamen amplitudine modestiam servavit qua cum suis concivibus in altissimum gradum evectis versabantur Veteres *Græci & Romani*. Parens fuit magni Equitis *Francisci Baconi S. Albani* Vice-Comitis & Magni *Angliæ* Cancellarii, qui *Anglicæ* Gentis decus summum extitit, si quis alius. *Burnetti Histor. Reform. Par. 2. l. 3. pagin. 380. Angl.*

Quando quis superioris Seculi Scriptores, cum illis confert, qui nostro Seculo excellunt, valde conspicuum est inter utrosque discrimen. Ipse etiam Eques *Franciscus Baconus*, qui primus idiomate nostro purè scripsit, ut etiamnum optimus Authorum nostratum censetur, quibusdam locis tamen insolentibus adeò utitur figuris, ut hodie Judicum severiorum approbationem consequi non valerent. *Burnetti Præf. in Utopiam Mort. Angl.*

Quoad scribendi elegantiam, claruit Eques *Franciscus Baconus S. Albani* Vice-Comes, qui præter ejus *Novi Organi* eruditissimos libros, Regnum *Henrici Septimi* Stylo tam dulci scripsit, ut instar *Mannæ* omnium palatis sapiat, Eques *Rich. Baker* in suo Chronico. *Angl.*

Extant omnia ejus Opera in fol. *Frankofurti ad Mœnum* anno 1665.

Y y y y y

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, in Cancellò Ecclesiæ S. Mich. apud S. Albanum.

Franciscus Bacon Baro de *Verulam*, Sancti *Albani* Vicecomes; seu notioribus Titulis Scientiarum lumen, Facundiæ lex sic sedebat. Qui postquam omnia Naturalis sapientiæ & civilis Arcana evolvisset, Naturæ decretum explevit, composita solvantur Anno Dom. MDCXXXVI. Ætatis LXVI. Tanti viri Mem. *Thomas Meantus* superstitis cultor, defuncti Admirator. H. P.

GUALTERUS RAULÆUS.

Clar. An. D. **E**ques Auratus, in Parochiâ de *Budeley*, in Agro *Devonienfi* natus, inter Commensales *Orielenses* esse cœpit Anno Dom. 1574. ætatis 16. ubi tempus Gradum *Baccalaurei* in Artibus requisitum propemodum complevit, studiis *Academicis*, maximè autem politiori literaturâ quàm optimè instructus. Ne singula persequar, sub *Elizabethâ* Regiæ Satellitii Capitaneus, & *Quinque Portuum Guardianus* fuit, illam verò *Indiæ Occidentalis* partem detexit quam in Dominiæ *Reginæ* honorem *Virginiam* nuncupavit. In Turrim denique *Londinensem* propter susceptam quam ipse Scriptis mandavit *expeditionem*, compingitur. Demum prævalere Comitis *Gundamauri*, *Hispanorum* legati, artes, is enim viri mortem nolenti Reg. *Jacobo* extorsit, & *Westmonasterii*, in veteris *Palatii* Arcâ 29. Octob. Anno 1618. capite plectendum curavit.

Scriptis Tractatum qui administrandi Regni Artem continet: *Gujanae* Descriptionem Observationes in *Artem Nauticam*, aliaque ad *Mare* spectantia: Pro expeditione suâ *Guianensi* Apologiam: Monita filio suo Posterisque conscripta: Prærogativam *Parlamentorum* in *Angliâ*: Orbis Terrarum Historiam.

Vir quidem erat eximiis tam Corporis quàm Animi dotibus locupleratus, cui Ingenium, Judicium, & Facundiam, vix alibi sparsim reperienda, prodiga quasi in cumulum congeffit *Natura*. His accessit præfracta Industria, quâ mentem denique Doctrinæ tenacissimam omnimodâ scientiâ mirificè excoluit. Ut quod res est dicam, sic natus sic erat eruditus, ut *Belli Pacisque* munia felicissimè obierit, quod enim verò & ipsi tandem in perniciem vertebat, dum tam infinitis meritis & exteris metum incuteret, & *Gentilitiorum* suorum invidiam excitaret. Orbem non modò terrarum, sed & literarium peragravit, & in utroque *Regiones* prius ignotas detexit; omnibus utilis præterquam sibi, vir, si quis alius, præteriti temporis exemplis, & sequentium imitatione major. *Anton. à Wood.* in *Hist. & Antiquit. Univers. Oxon.* p. 109.

---Hos autem sequi possunt nonnulli ex recentioribus: quos inter, principem locum obtinere meretur *Gualterus Raulæus* nostras, *Eques Auratus*, vir clari nominis, & ob singularem fortitudinem ac prudentiam meliori fato dignus. Is *Universalem Historiam* ab initio Mundi usque ad *Macedonici Imperii*, sive tertiæ *Monarchiæ* occasum, ex probatissimis Auctoribus coagmentavit, nostræ

stræ quidem Gentis idiomate vernaculo, sed accurato admodum judicio, methodo perspicuâ, stilo eleganti ac virili. *Whear. Meth. Leg. Hist. sect. 6.*

Si plura desideres, elegantem ipsius de *Guianâ* librum consulas, in quo & regiones accuratè quasi *Indigena* describit, multa de *Guianæ* opulentiâ ex splendentibus *Marcasitis* ibi inventis, ex *Hispanicis* Scriptis, ex *Barbarorum* fide, quos minimè intellexit, & spe credula; nonnulla etiam quæ fabulosa videntur de *Amazonibus*, & *Gente* cui ex humerorum prominentiâ vultus in pectore, enarrat: Sed quod nusquam Gentium *Poëtæ* & peregrè navigantes reperiunt. *Gul. Candem.* ad an. 1595.

Eques *Gualternus Raleigh* postquam in *Turri* aliquandiu detentus fuisset magnam illam *Minervam* enixus est, Scilicet *Historiam Mundi*: Qui liber ob accuratam *Chronologiam*, curiosam *Contexturam*, & omnigenam *Eruditionem* integri *Seculi* Opus videtur. Is *Historia* est quæ nullum hætenus *Detractorem* sortita est, quæque si *Authoribus* quibusdam sit adhibenda fides, æmulationem excitavit ipsius Regis *Jacobi* qui scribendo se à nemine superari posse arbitrabatur. Quod *Vir* qui majorem vitæ suæ partem *Actione* occupaverat tam subactò judicio, tamque criticè de *Temporibus* & rebus *gestis*, scripserit non minus est *Miraculum* quàm ipse *Liber*. Disceptatur adhuc, An *Seculum* quo vixit plus *Calamo* quàm *Ensi* ejus debeat, cum hic *Novo Orbe* subigendo, ille verò *Veteri* tam splendide describendo adhibitus fuerit. *Historia* est cujus unicus *Nævus* seu potius *Defectus* est, quod media ejus pars desideretur; Cujus hæc fuit occasio, ut referunt *Authores nostri*: Paucis aliquot diebus antequam morti traderetur, *Dominum Waltherum Burr* accersivit, qui antea primum *Volumen Historiæ* ejus de *Mundo* excuserat, eumque manu deprehendens, post alios quosdam *Sermones*, rogavit quomodo id divenderetur? Hoc autem responsum remisit *Dominus Burr*, *Tam lentè divenditur ut me ad incitās redegerit.* Ad quæ hujus verba Eques *Walter*, pluteum suum conscendit, prehensaque altera *Historiæ* suæ Parte, quam perduxerat usque ad ætatem in qua vivebat, manuque pectus sibi percutiens atque suspirans dixit, *Ah mi Amice! An te Pars prior ad incitās redegit? Te ulterius eo non adiget Pars posterior; Mundus hic ingratus eâ est indignus:* Protinusque ad focum properans, eam in ignem iniecit, pedeque detinuit, donec consumpta esset. Tanta hæc quoad *Eruditionem* jactura fuit quantam *Christianus Orbis* facere unquam potuisset; Eoque major quòd nullâ aliâ quam *Authoris* manu reparabilis est. Id enim sæpe *Authoribus* evenit, quod *Excellentibus Pictoribus*, ut scilicet eorum *Opera* in pretio non sint nisi post eorum obitum; *Posteritas* verò *Prototypa* deprehendat inimitabilia. *Vita Equitis Walt. Raleigh excusa Londini 1677. pag. 176. &c. Angl.*

Extat *Orbis Terrarum Historia* in fol. *Londini* impressa 1677.

ROBERTUS BELLARMINUS, Soc. Jes.

Clar. An. D.
MDCX.

Cardinalis, Natione *Italus*, patriâ *Politianus*, natus est quarto die Octobris, anno Dom. 1542. In *Societatem Jesu* receptus est vicesimo die Septembris anno salutis 1560. ætatis suæ 18. Obiit anno Dom. 1621. die 17. Septembris ætatis suæ 79.

Reliquit Libros *Controversiarum*, quibus præsertim sibi purpuræ honorem & gloriam peperit, tum *Conciones*, *Responsionem* & *Apologiam* ad *Jacobum Angliæ Regem*, deinde de *Scriptoribus Ecclesiasticis* volumen, *Davidici Psalterii* interpretationem, ac postremis vitæ suæ annis, de *Gemitu Columbæ*, de *Arte bene Moriendi*, aliaque *Opuscula* edidit.

Robertus Bellarminus, in *Romanâ* arenâ præcipuus *Athleta*, & *Pontificatus* propugnator acerrimus, qui contra *Ordinis sui decreta* & *votum initiationis*, *Cardinalis* factus est, & *Capuanus Archiepiscopus*. Tantæ is apud suos auctoritatis est, ut alter *Athanasius* atque alter *Augustinus* seculi nostri, *Spiritus Sancti Ammannensis*, validus *Ecclesiæ Dei Colossus*, *Fidei Hyperaspistes*, & *Heresium strator*, &c. audiat, & cum hoc elogio à *Clemente VIII. Papâ* *Cardinalis* nominatus sit: Hunc eligimus, quia non habet parem *Ecclesiæ Dei*, quoad doctrinam, & quia est nepos optimi & Sanctissimi Pontificis (nempe *Marcelli II.*) qui dixisse fertur, non videre se, quomodo, qui *Papale fastigium* tenerent, salutis suæ consulere possint. *Quensted.*

Vir magnus est *Cardinalis Bellarminus*, & de *Romanâ Ecclesiâ* benè meritus, inquiunt multi. Non jam disputo, benè an secus de *Ecclesiâ Romanâ* esse meritus dici queat, is cujus *Scripta* tantum justissimæ invidiæ *Sedi illi* & *Pontifici* conflarunt. Poterat certè *Bellarminus* & de *R. E.* & de universo nomine *Christiano* mereri haut paulò melius, si ingenium quo excellit & doctrinam pro charitatis fervore succensus, ad tollendam potius quàm augendam *Ecclesiæ* scissuram contulisset; si quanto studio & diligentia Principibus terribilem *Papæ* omnipotentiam, & *Spiritum Superbiæ Ecclesiæ* exitiabilem, tot lucubrationibus suis acerrimè propugnavit, tantum studii & diligentia impendisset, ut malis *Ecclesiæ* per aliquot jam secula assiduè gementis, & ad pristinam disciplinam revocari gestientis, aliquod pro suâ virili, remedium procurasset. Tunc verè *Magnus Bellarminus* ab universi *Orbis Christianis* audiret: tunc unanimi concentu, *Principes* pariter & *Principum subditi*, laudes ejus nomenque celebrarent. Nunc quo pacto sine perfidiæ notâ fideles *Principum* subditi laudabunt, quæ contra *Regum Jura* & in *Principum* certam perniciem *Card. Bellarminus* scripsit tam multa? *Casaub. Epist. 624. ad Frontonem Ducem, p. 723.*

Vir erat, haud inficior, admirandæ industriæ, doctrinæ, lectionis stupendæ *Bellarminus*: qui ut primus ita solus immanem illam molem, & imensum chaos controversiarum, stupendâ ingenii dexteri felicitate, artificio singulari excoluit, in ordinem redegit confusum prius: accuratâ diligentia, & multorum annorum studio eleganter expolivit: præripuit ille palmam secuturis omnibus, & sibi

& sibi desponsatam vel destinatam cuicunque laudem abstulit. Nam ab illo, qui tractant hodiè *Controversias*, ut ab *Homero Poëtæ*, sua omnia ferè mutuantur. *Montacut. præf. ad Apparat. sect. 56.*

Methodus quam suo in *Psalms* Commentario secutus est Cardinalis *Bellarminus* bona est, eoque digna. Hebraicum Textum examinat, qui est Prototypum, deinde duas Versiones veteres quas authenticas declaravit Ecclesia. Non est tamen criticus, & mediocriter tantum *Hebraica* Linguae peritum se prodit: adeo ut quandoque labatur. Quoniam post *Genebrardum* scripsit, ab illo transumit ferè omnia quæ Grammaticam & Criticam spectant, paucis tantum immutatis. Sunt etiam loca quæ magis ad literam & juxta sensum Historicum explanare potuisset: Sed verosimillimum est eum hoc consultò fecisse ut Christianis utilior foret Commentarius suus. Oratorii Presbyter *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gallicè.*

Bellarminus judico virum doctum, ingenio felici, judicio subtili, lectione multiplici præditum, qui solet apertius & simplicius agere, quam reliqui Papistæ consueverunt, & argumentum pressius urget, & arctius ad causam adhærescit. *Whitaker in præfat. de Scriptoribus.*

Staturâ fuit pusillæ proximâ, collô brevi, nec sanè nimis eleganti formâ: quamvis ejus animi ingeniique probitas pulchritudoque in ore emicaret. *I. Niccius in Pinacoth.*

Bellarminus nihil in Hebraicis scivit consideratu dignum. Ferunt eum adornasse Grammaticam quæ bona perhibetur. Licet mihi dono darentur *Bellarmini* Opera, ea respuerem; Lectorum enim oculos perstringere conatur. *Bellarminus* nihil eorum credit quæ scribit; planè est Atheus. *Scaligerana* posterior. Gall.

Cardinalis *Bellarminus* egregii est ingenii & dilucidissimi; cum incidit in aliquod Argumentum accuratè discussum & examinatum ab aliis, hoc mirificè illustravit, ingenii sui acumine ac puritate; Sed cum Argumentum reperit adhuc intricatum, & valde confusum, mens ejus in ea perstringitur. Sapius utitur Versionibus *Patrum Græcorum*, ipsos fontes negligendo, quod miror; Græcè enim eruditus erat. *Perroniana*, Gallicè.

Magnam sibi paravit famam libro suo *de Scriptoribus Ecclesiasticis*: cujus ope innotuit ut multæ lectionis & ingenii sagacis Vir. G. *Calixtus* celebris Protestant dicebat hoc omnium Scriptorum ejus optimum esse. Partium studio culpatur; quòd Authores quosdam damnaverit inspecto tantum titulo librorum, qui differunt de disidiis inter *Papas* & *Principes* Seculares; quòd quasdam Versiones improbaverit Authorum bonæ notæ eo prætextu quòd ab Hæreticis elucubratae fuissent, quamvis in iis fidi fuerint Interpretes. Fatendum etiam eum quandoque in *Criticis* hallucinari & *Chronologicis*. Verùm duo isti nævi ultimi venia digni sunt, si attendatur ingens observationum ejus egregiatum numerus, Optandum esset ut Authorum probatis editionibus usus esset, plus solaminis & auxilii ex ipsis percepisset. Judicium Eruditorum Parisiis per *Barlettum*. 1685. Gall.

Sapienter *Patres Curia Parisiensis* fecere; qui *Institutionem Mariana* Jesuitæ ultatricibus flammis addixerunt: sed sapientissimè, quòd *Roberti Bellarmini* Cardinalis, cujus ore tota *Jesuitica Societas* loquitur, librum de temporali potestate Papæ adversus *Gulielmum Barclaium* librum S^cto, damnaverunt, & sub pœnâ læsæ Majestatis habere, retinere, communicare, excudere, vendere vetuerunt. Hoc decretum est Anno 1610. *Herman. Conring.*

In *Elencticis* primæ jure debentur, si studium spectes, & eruditionem, *Bellarmin. Hottinger. Biblioth. Quadripart. p. 419.*

Est tamen *Baronius Bellarmino* melior, homine ad *Strophas, Sophismata, Mendacia* apto, nulli alii rei idoneo. Norma illi veri est non *Sacra Scriptura*, sed libido *Papæ*, quem ut *Deum* in terris constituat, quàm scelestè, quàm sapè mentitur. *Casaub. Epist. ad N. N. Londini v. Eid. Mart. 1613.*

Sub initium portò hujus sæculi *Robertus Bellarminus* librum edidit de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui inter præcipuos hujus argumenti libros non immeritò numeratur; bis *Colonia*, tertium *Lugduni* impressus. Nisi quòd & ipse *Protestantium* Scriptorum planè nullam habeat rationem, idque ex omnibus manifesto odio. *Valentin. Henr. Vogler. Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 6.*

* Tractatus de Potestate Pontificis *Romani* in Temporalibus adversus *Gulielmum Barclaium*, censurâ notatus & vetitus in *Galliâ*.

Extant Opera ejus 7. Tomis, *Ingolst. 1601. & Col. Agr. 1617.*

Hoc ejus Epitaphium, quod in Collegio Cardinalium reperitur:

Die 17. Septembris 1621. Reverendissimus Dom. Robertus Bellarminus, Presbyter Cardinalis, de Monte Politiano, ex Venerabili Societate Jesu, hac die, horâ duodecima de regione mortuorum transiit ad regiones vivorum. Vir Clarissimus, Theologus eminentissimus, ac fidei Catholica propugnator acerrimus. Hæreticorum malleus, æquè pius, prudens, humilis, ac summè eleemosynarius: Sacrum Collegium Cardinalium, ac universa Curia Romana tanti viri amissionem, non sine lacrymis maximè indoluere.

JOANNES BUXTORFIUS, Senior.

Clar. An. D. MD CX. **H** Ammonia Westphalus, ex familiâ inter suos illustri: cùm *Basilea* studiorum causâ degeret, ob eximiam in *Hebraica* literaturâ peritiâ, S. Linguae hujus Cathedræ ibi tum vacanti admotus, spem de se conceptam tam magnificè implevit, ut brevi *Rabbinorum Magister*, meritò audiret. Obiit anno 1629. Ætat. 65. *Basilea Hofman. in Lexic.*

Scriptit Epitomen Grammatices---Manuale *Hebraicum*---Lexicon *Hebraico--Chaldaicum*---Thesaurum---Grammaticam *Chaldaico--Syriacam*---Synagogam *Judaicam*---Abbreviaturas *Hebraeorum*---Epistolas *Hebraicas*---Præfuit

fuit *Operi Biblico*, cui *Tiberiadem* adjunxit. Affecit *Concordantias & Lexicon Chaldaeo-Rabbinico-Talmudicum*, &c. Reliquit *Babyloniæ*, adhuc ἀνέκδοτον. *Joannes Buxtorfius*, Linguae *Hebrae* in *Academia Basileensi* Professor, *Hebraismi Phoenix*, doctissimus *Christianorum Rabbi*. *Quensted.*

Doctissimus *Buxtorfius*; & *Lexicographorum doctissimus*; sæpissimè vocatur à *Bocharto* in *Geograph. Sac.*

Buxtorfius in admirando Opere *Syntactico*, quod *Clarissimus Ludovicus de Dieu* sibi *Clavem Scripturae Biblicae* esse adfirmat; ac omnibus *Theologiae studiosis* commendat. *Dilher. Torn. 2. Disputat. Academic.*

Buxtorfii Lexicon Chaldaicum, Talmudicum, & Rabbinicum, Opus triginta annorum, cui nihil tale Sol unquam aspexit aut simile. *Edm. Leigh.*

Ut nuper observatum est à doctissimo amico nostro *Joanne Buxtorfio*, Linguae *Hebraicae* & omnium *Iudaicorum* Institutorum peritissimo. *Is. Casaub. ad Annal. Baron. An. 34. num. 127.*

Quò [*Buxtorfio*] *Hebraicarum* literarum intelligentiorem, magisque in *Rabbinicis & Talmudicis* exercitatum *Europa* habet neminem. *Voss. in Orat. in obit. Thom. Erpenii.*

Buxtorfius Synagogam Iudaicam elaboravit quæ bona est, sed plures voces non intelligit, quas perperam interpretatur. *Buxtorfius* alius planè Vir est quàm *Waserus*. Doctus est, imò unicus Doctus *Hebraicè*. Hodie nullum præter eum habemus Virum in *Hebraicis* præclarum. Mirum quomodo *Buxtorfius* ametur à *Iudæis*: In illa tamen *Synagoga Iudaica* illos valde perstringit. Reliquit multos errores in *Epistolis Iudaicis*. *Scaligerana 2. Gall.*

Buxtorfius Hebraeorum decus immortale. *Mayer. in Philolog. Sac.*

Eruditissimus pariter ac laboriosissimus *Buxtorfius*, cujus præclarâ & indefatigabili operâ, in ipsa adyta intimaque idiomatis *Hebraei* penetralia in dies singulos studiosi magis semper magisque deducuntur. *Edw. Leigh, Not. in Crit. Sac. præfat. ad Lector.*

Suis Lucubrationibus tantam nominis celebritatem fuit consecutus, ut non tantum omnia Exemplaria brevi tempore distracta, & aliquoties magno numero recusa, verùm etiam, ut nullus in Orbe Christiano locus daretur in quo *Buxtorfius* non esset admirationi. Omnia pulpita Linguae Sanctae Præceptorem, & propemodum unicum agnoscere cœperunt *Buxtorfium*. *Iudæi* per totam *Germaniam, Poloniam, Moraviam, Bohemiam, Italiam* creberrimis illum literis fatigarunt, adeò ut non *Centurias*, sed *Myriadas Hebraicarum* Epistolarum à diversis *Iudæis* exaratarum in ipsius *Bibliotheca* reperire sit: quin integræ *Synagoga* ex omnibus Mundi angulis *Buxtorfium* publicis literis salutarunt, & mirum in modum deprædicarunt. *Dan. Tossan. in Orat. de Vit. & Obit. Ioan. Buxtorf. vid. Henning. Witte in Memor. Philosoph. p. 313.*

Duo *Buxtorfii* qui multam, inter protestantes cumprimis, famam sibi pepererunt, in plerisque Scriptorum suorum nihil nisi præconceptam existimationem *Rabbinicarum* opinionum exhibent, cæteris Authoribus minimè consultis. *Or. Presb. Rich. Simon, Præfat. Hist. Crit. V. T. Gall.*

Plerique

Plerique eorum qui hodie suam in *Hebraica* lingua peritiam venditant, nullum ferè magistrum alium habent quàm *Buxtorfii* Lexicon, quod omnibus præstare censuerunt, quia omnium compendiosissimum & maximè methodicum est. Omnium tamen angustissimum est in *Hebraicarum* vocum significatione. Normam sibi præfixit Rabbinorum libros. Idem Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 2. Gall.

Cavendum autem à quibusdam *Rabbinorum* & *Cabalistarum* commentis & fabellis, quas inter explicandas *Hebraicas* voces sparsim miscet *Buxtorfius*. *Index Madrit.* 1667. p. 56.

* *Lexicon Buxtorfii*; ejusdemque liber, cui titulus, *Joannis Buxtorfii* Thesaurus Grammaticus Linguae Sanctae *Hebraica* duobus libris methodicè propositus, expunctis autem Litteris Dedicatoriis, permittitur in Decreto 4. Julii 1661.

Extat Manuale *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Basil.* 1602. 1613. 1630. 1658. in 12o.

Extat *Synagoga Judaica*. *Basil.* 1603. 1641. 1661. in 8o. *Hanov.* 1614. 1622. in 12o.

Extat *Lexicon Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Amstelod.* 1654. in 8o.

In obitum Summi Viri *Joan. Buxtorfii* sic cecinit *Ludovicus de Dieu*:

*Siccine Musarum privasti luce parentem
Tetra lues? nunquam lux ea morte perit.
Æthereâ quamvis non vescitur amplius aurâ,
Æterna hunc fama vivere fata volunt.
Tu mea mens moritor, tu sanctam desere linguam:
Tu Targum, Talmud, abjice, perde, cave:
Si tibi quando viri moritur nomenque decusque,
Qui tibi, dum vixit, vivere mente dedit.
Plangite, Judæi, qui vestram discere linguam
Vos docuit, cecidit, nec rediturus abest.
Plangite Rabbin, qui vobis vestra reclusit
Abdita, jam irato abscondidit illa Deo.
Plangite, quos Christus cara sibi morte redemit,
Dux vobis, doctor, luxque decusque jacet.*

Hoc ejus Epitaphium:

C. S.

Joanni Buxtorfio Camensi Westphalo, Linguae Sanctae in *Bas. Athenaeo* Professore per Ann. 38. Quem Linguarum Orientalium *Hebraeae*, *Chaldaeae*, *Syrae*, exacta cognitio cum Monumentis Literar. incomparabilibus Urbi & Orbi admirabilem reddiderunt; Lue pestiferâ magnis Laboribus eheu! præmaturè

turè erepto, *Margareta Curionia* Coniux Liberique mœstiss. Mirat. Parent. desideratiss. C. L. P. P. B. Ann. 65. & Ann. 1629. Ibid. Sept.

JOANNES AUDOENUS, vulgò OWEN.

Natus in Villâ *Armon*, in Comitatu *Caernarvanienfi*, bonarum literarum Clar. A. D. MDCX.
elementa, auspiciis Doctoris *B'ison*, in Scholâ *Wintonienfi* hausit; Collegii verò *Novi* Socius emicuit Anno 1584. eundemque exiit anno 1591. quò tempore LL. *Baccalaureatu* ornatus compertuit, & *Ludo* deinceps *Literario*; *Tylogia* haud procul ab uibe *Monumethenfi*, præfuisse perhibetur. Epigrammata scripsit.

Virum hunc *Ingenii* eximii dotibus instruxerit *Natura*; *Arte* verò *Poëtica*, inter Coætos præsertim excelluit, id quod *Epigrammatum* libri ab ipso editi satis testantur; in quibus liberius quidem jocatur, vitiaque humana haud infulsè plerumque notat; salibus & faceriis seculi quo vixit ingenio accommodatis; Morbo Poëtas inter epidemicos, egestate nimirum, gravissimè conflictabatur, Doctoris autem *Ioannis Williams*, Episcopi *Lincolniensis*, magnique *Sigilli* custodis, popularis verò sui, patrociniò sublevatus, annis benè multis melius habuit. Porro dicitur, ipsum ab hæreditate admodum amplâ dimotum, quam ab Avunculo locupletè expectaverat, ob hæc ipsa quæ superiùs apposui *Carmina*: adeo fatali lege *Mendicitas* Poetas consequitur & *Vates* ingenio, acuto nimis telo, pereunt suo *Ant. à Wood* in *Hist. & Antiquit. Oxon.*
Ioannem Owenum Cambro-Britannum ipse *Musa* enutrisse videntur, adeo in *Epigrammatis* ejus plerisque nervi, argutiæ, venustas inter se de palmâ contendunt. Non turgēt, non inhorrescit, non anxie quærit *Sales* suos, ut qui sponte se offerunt, & calamo currenti propemodum innascuntur. Sed, ne quid dissimulemus, in sordibus & obscœnis frequentius volutatur, castosque animos sæpè exulcerat. Quoties ipsi acumen parit spurcitiæ? quoties furtum meretriculæ: quoties cavilla! Vicisset *Martialem*, nisi hæc parte ad eum accessisset propius. Est &, quanquam rarius, ubi in *Quantitate Syllabarum*, est ubi in *Diætionis Latine* munditiem impingit, quod ipsi cum celebratissimo aliàs *Barclai* commune. Sed hos nævos magnis redimit virtutibus. *Borrich.* de Poët. p. 55. Multa ingeniosè scripsit *Owenus* in isto Carminum genere: sed intercurreunt non pauca vilioris monetæ. Magno applausu apud *Anglos* leguntur. *Casp. Barlaus* in *Epist.* 888.

Notetur proprium ejus de seipso judicium:

*Qui Legis ista, tuam reprehendo, si mea laudas
Omnia, stultitiam: si nihil, invidiam.*

Ingeniis sui seculi elegantissimis accensendus erat quodque Poëtæ rarò contingit, ejus id fuit judicium; eaque prudentia ut animadverteret genium &

Z z z z z

dotes

dotes ejus *Epigrammatis* limitibus coerceri debere, sui que satis compos fuerit, ut illos non transiluerit. *Judicia Eruditorum Parisiis* 1686. Per *Bailletum*. Gal.

Ioannes Ovvenenius Oxoniensis Britannus, Poeta salacissimus hunc honorem Seculo nostro consecutus est, ut inter prima ingenia collocaretur quoad argutorum *Epigrammatum* Latinam compositionem. In gloriae ejus incrementum, à suis Conterraneis frequentissimè *Martialis Anglicus* cognominatus fuit, ob sententiarum acumen, carminumque jucunditatem, quippe quæ non legantur quin festivitas cum Satyra in eorum contextu sociata mirificè lectorem delectent. Periti artis Poeticæ æstimatores qui hujus ingenii pondus ex ejus evulgatorum lectione trutinaverunt, judicârunt eum esse Poetam argutissimum, unde quaque floridum, parum tamen cultorem genuinarum Latinæ *Poeseos phrasewn*, quibus vel Vereres vel neoterici ipsorum imitatores usi sunt: Quia scilicet *Ioannes* de styli sublimitate & puritate, verborumque ad locutionis exornationem delectu parum sollicitus fuit, mentis conceptus quocumque tandem modo exprimere contentus. Si verò debitis circumstantiis Scripta sua stipavisset, Poetis innumeris palmam dubio procul præripuisset. *Laurentius Crassus*. Italicè.

* Hic Author propter *Epigrammata* varia rejicitur inter *Hæreticos* primæ *Classis*, maximè autem propter *Distichon* illud:

An Petrus fuerit Romæ sub judice lis est;
Simonem Romæ nemo fuisse negat.

E vivis migravit eodem ferè tempore quo eruditissimus *Camdenus*, an. nimirum 1623. inque Navi Ecclesiæ Cathedralis *Pauline Londini* terræ mandatus est, funere Antistitis præfati (*Ioannis Williams*, Episc. *Lincolniensis*) impensis solemnem in modum deducto, qui viri porro effigiem, lauro tempora redimitam, Columnæ tumulo propinquæ affigendam curavit, *Epitaphio* isto inferius appposito.

Parva tibi statua est, quia parva statura, supellex

Parva, volat parvus magna per ora liber:

Sed non parvus honos, non parva est Gloria, quippe

Ingenio haud quicquam est majus in orbe tuo.

Parva domus texit, Templum sed grande; Poëta

Tum verè vitam, quum moriuntur, agunt.

T H O M A S D E M P S T E R U S.

Clar. An. D.
MDCX.

Scotus, nobilis stemmate profatus, amissis in patriâ fortunis, cum ea Religio-
ni Reformatæ Pontificiam judicaret polthabendam, *Lutetiam Parisiorum* venit

venit. Juris peritus, humanioribus in eâ urbe literis, quas juventuti tradebat, rem gloriamque consequabatur. Tandem in *Bononiensium* Academiâ Professor, obiit anno Dom. 1625.

Scripta ejus sunt: *Commentarii in Rosinum*, de Antiquitatibus *Romanorum*---*Commentarii in Corippum Poëtam Africanum*, & *Claudianum*---*Epistolarum libri quatuordecim*---*Cosmographia*---*Mythologia*---*Judicium de unoquoque ætatis cujusvis Historico*---*Libri quinque & triginta Historia Scotiae*, &c.

Erat *Thomas Dempsterus*, uti refert *Matthæus Peregrinus*, indefessus in legendo, ita ut quatuordecim diei horas in librorum lectione continuare soleret. Mentis acumine satis valuit, sed memoriæ tenacitate longè plurimum, adeò ut multoties diceret, ignorare se quid sit oblivio. Nihil adeo abditum in Antiquitatis monumentis, cujus non meminisset; ita ut *Franciscus Cospinus*, vir in literis omni comparatione major, *Dempsterum* magnam Bibliothecam loquentem compellare consueverit. Stylus ei copiosus, confragosus tamen. Moribus apertus & simulandi nescius; sive amore odiove quempiam prosequeretur, utrumque palam. Ut amicis obsequentissimus, ita inimicis maximè infensus. *Aub. Miræus*.

Nicinus Erythreus refert, hominem admodum contentiosum fuisse, & leviter re vel verbo laceffitum, continuò ad arma rixasque decurrisse: unde factum, ut omnibus formidabilis fieret. Illi verò gloriam (ut ait *Erythreus*) multiplex rerum scientia, reconditæ exquisitæque literæ, & incredibilis memoriæ magnitudo confecerat. *Ian. Nic. Erythr.* in *Pinacoth.*

Neque enim hîc assentior *Dempstero*, reconditæ alioquin doctrinæ & multiplicis eruditionis viro. *Fel. Osius* in *Not. ad Albertini Mussati prolog. Hist. August.*

Benè de *Corippo* meritum eruditissimum virum *Thomam Dempsterum*, nulla ætas negabit. *Barth. Adversar.* l. 21. c. 13.

In *Galliis* eum [*Claudianum*] tractat *Thomas Dempsterus*, cujus nuper Antiquitates commodo sanè optimo juventutis publicatæ sunt. *Eustath. Suuart.* l. 2. *Analect.* c. 11.

Multiscia lectionis & eruditionis vir *Dempsterus*. *Dilher. Disput. Acad.*

Thomas Dempsterus, eruditus *Scotus*, beneque de literis meritus *Voss. de Vit.* *Serm.* l. 1. c. 10.

Ecclesiasticam *Scotia* Historiam 19. libris nobis tradidit, ubi de Regionis illius Literatis multa refert. Sed quamvis cætera doctus esset, non ideo æquioris animi censor, nec solidioris judicii, nec sincerioris conscientia Vir fuit. Optasset *Eruditos* omnes *Scotos* esse: Librorum qui nunquam extiterunt titulos commentus est ad Patriæ suæ gloriam illustrandam, variasque alias fraudes commisit, quibus apud Literatos nomen suum infame reddidit, *Judicia Eruditorum.* *Paris.* 1685. per *Bailletum.* Gallicè.

Verùm *Angli*, atque *Hiberni* arguunt *Dempsterum* commentum esse pleraque, ut *Scotos* suos ad eruditionis palmam efferret. Videndi præ cæteris *Usserius*,

Woarans, &c. *Ant. Teissier* in Catal. Auctor, & Bibliothec.

Dempsterus in suum *Scriptorum Scotia* Catalogum, pro libidine suâ *Anglos, Wallos & Hibernos* passim retulit, & ad assertiones suas firmandas, finxit sæpissimè Authores, Opera, locos, & tempora. *Iac. Warrhaus* de *Scriptor. Hibern.* p. 119.

----Commenti genus est illi homini (*Dempstero*) non minus familiare, quàm librorum qui nunquam scripti sunt ex ipsius otioso deprompta cerebro recensio. *Iac. Usser.* de *Britan. Eccles.* Primord. 463.

Thomas Dempsterus, homo multæ lectionis, sed nullius planè judicii. *Usser.* *Antiquit. Britan. Eccles.* c. 1.

Quod verò *Dempsterus* *Hist. Scot.* lib. 6. num. 536. affirmat, *Fastidium* nostrum *Scotorum Chronicon* scripsisse, id homini nugivendolo, & in Gentis suæ rebus penè semper ineptienti condonandum est. *Gul. Cave* ad *Ann. Chr.* 420.

Prætereo *Muscæ* ejus, lepidum Carmen, sed non indoctum, & in quo eas *Dempsterus* signavit lineas, quæ manum *Apelleæ* clarè testentur. *Borrich.* de *Poët.* p. 151.

* *Scotia* illustrior *Thoma Dempsteri* prohibetur. Liber quoque inscriptus *Hibernia*, sive *Antiquioris Scotia* vindiciæ adversus immodestam *Parebasim Thoma Dempsteri* in Decreto 17. Decembris 1623. prohibitus fuit. *Thoma Dempsteri* de antiquitate *Romanorum* liber, prohibetur, donec corrigatur, in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Scotorum* lib. 19. *Bononia* Typis *Nicol. Thebaldini* 1627. 4°.

Extat *Romanarum Antiquitatum Auctarium* ad *Ioan. Rosinum*, unà cum *Rosino* excusum *Colonia Allobrogum* Typis *Gabr. Cartierii* 1613. in 4°. *Coloniæ Agrip.* apud *Kalcovium* 1662. 4°. & curâ *Screvelii Lugd. Bat.* cum fig. æn. anno eodem.

Hoc ejus Epitaphium.

Lugete, Boni, lugete, Docti, Thomas Dempsterus inclytus ille vester hic conditur;
ubi Astream, Poësim, literas satius condi fuerat. Scotia gloriosè genuit, Italia
providè rapuit, Felsina piè tumulavit. Æthere spiritus, hoc lapide cinis, scrip-
tis ingenium, ubique gloria eminet, colitur. Tot magna diutius tam arcto claudi
limite invidiosum fuerat, Academia Noctis tanti sui syderis occasum deflens,
lacrymarum vitali ore magis quàm celsè loquacem vobis exponit lapidem.

FRONTO DUCÆUS, Soc. Jes.

Clar. An. D. MDCX. **N**Atione Gallus Patriâ *Burdegalis*, parentem habuit in eâ urbe Senator-
 rem. Obiit ann. 1623. die 25. Septembris. Vir fuit eruditione, & morum
 suavitate carus etiam iis, qui iniquiore animo in Societatem erant; ut vulgò
 passim à maledictis in nostrum ordinem vibratis exceptum eum esse vellent.
 Antiquitatis

Antiquitatis totius cognitione maximè nobilis fuit. Certè ad laborem fuit impigerrimus, perdius in libris & pernox, tantà sui abiectione & despicientiâ, ut nullum domi tenuiorem crederes. *Phil. Alegambe.*

Multa *S. Patrum* Opera recensuit Notisque illustravit, ut *Gregorii Nazianzeni*, *Nisseni*, *Basilii*, *Chrysostomi*. Scripsit præterea Collectanea in *Clementem Alexandrinum*. Denique etiam edidit Bibliothecam *Græcorum Patrum*.

Fronto Ducaus Theologus, doctrinâ & candore morum vir insignis. *Is. Casaub.* Epist. 496. ad *Ios. Scalig.* 562.

Fronto noster, vir profectò melior, quàm ut pro germano *Loiolitâ* possit haberi. Is te singulari reverentiâ semper coluit, & præstantiam eruditionis tuæ cum omnibus bonis miratur: neque suorum Sycophantias moratur, sed, quo candore est abominatur. Utinam hoc ingenio omnes familiæ illius sodales essent! firmiore heic pace uteremur: quam quotidie τὸ θεοσυγὲς γένος concutit, & novis subinde arietibus labefactat. *Casaub.* Epist. 483. ad *Scalig.*

Fronto Ducaus, vir Ecclesiasticarum Antiquitatum studiosissimus---Vir insignis doctrinæ ac pietatis. *Baron.* Vol. 9.

Fronto Ducaus, Vir doctissimus, & cui *Chrysostomus* noster plurimum debet. *Henric. Savil.* Not. in Psalm. *Chrysost.*

Homo eximiè eruditus *Fronto Ducaus*. *Montacut.* Appar. 9. Sect. 9.

Fronto Ducaus est honestissimus *Jesuita*. Omnes illi *Senatores Parisienses* amant *Ducaum*, etiam *Casaubonus*, sed dolent esse *Jesuitam*. *Scaligerana* posterior.

Fronto Ducaus, *Jesuita*, vir omnigenâ eruditione pollens. *Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 19.

Magnus ille vir *Philippus Mornæus Plessius*, ingenuè fatetur ab alio se nullo adversario, inter multos, acerbiorē ac luculentiorē quàm ab illo plagam accepisse.

Jesuita Fronto inter seculi sui præstantissimos Viros claruit cum ob ingenii ejus elegantiam, tum ob judicii ejus soliditatem, insignemque sapientiam & modestiam, Ubique eximiam Linguae Græcæ notitiam, amplamque in Ecclesiasticis eruditionem prodit. *Judicia Erudit.* Parisiis 1685. per Bailletum. Gal.

U B B O E M M I U S.

Grethanus, *Frisius*, Historiarum & Græcæ Linguae Professor, Primusque Clar. An. D. Rector Academiae *Groningæ*. Natus est Anno 1547. die 5. Decembris. MDCX. Decessit anno 1625. die 9. Decembris.

Scripta ejushæc sunt: *Frisicarum* Rerum Historia, in Decades septem distincta---De *Frisiâ* & *Frisiorum* Republicâ, deque Civitatibus, Foris, &c.---De Agro *Frisiæ*, deque urbe *Groningâ* --- Opus Chronologicum novum, cum Canone Chronico- Chronologiâ Rerum *Romanarum* --- *Græcia* vetus, sive de *Græcorum* Rebuspublicis.

Dotes ingenii & vis ignea in historiâ scribendâ maximè effulserunt. In eo enim scriptionis genere ingenium habuit planè subactum. Nam in omni omnium populorum ac gentium historiâ versatissimus, de cujusque gentis ac cujuslibet temporis historiâ rogatus *extempore* differebat, recitatis omnibus locorum, temporis, & personarum circumstantiis, haud secus ac si præmeditatus & paratus accederet ad historias istas exponendas. Nec erat superficialia hæc (*Historiarum*) cognitio, quæ multis contigit, sed quæ paucis, exacta, solida, ad interiora penetrans atque descendens. *Nic. Muler. in Elog. Emmii.*

Moliebatur divinum illud *Opus Chronologicum*, novâ formâ, nec ulli hætenus usurpata conceptum in quò illustriores omnium historiarum eventus in sua tempora digesti inter se comparantur haud minore labore quàm industriâ. Ejus liber de Rebus Græciæ est opus rei literariæ utilissimum, præsertim viris ad *Reipublicæ* Clavum sedentibus, aut Principum consilia regentibus gratissimum. *Idem ibid.*

Nec in *Frisorum* gestis recensendis lectoris otio abutemur; supervacuum existimantes ea iterare, quæ ab *Ubbone Emmio*, legitimo *Frisiæ* suæ Historico fidelissimè perscripta. Cujus ea in Patriæ suæ Antiquitatibus investigandis curiositas, ea religio fuit, ut meo quidem animo, parum, seu potius nihil, aliorum industriæ reliquum fecisse videatur. *Ian. Dous. l. i. Annal. Hollandic.*

Citra assentationem dicam, quare enim apud te? Nihil simile tuis Scriptis post *Buchananum* in eo genere me legere memini, seu fides, prudentia, ac ingenua libertas; sive orationis elegans simplicitas ac perspicua brevitæ spectetur. *Thuan. in Lit. ad Emmium an. 1604. script.*

A *Frisiæ* ordinibus invitatus [*Suffridus Petrejus*] origines, Colonias, nobilitatem, libertatem, jura gentis suæ illustranda suscepit, in quibus altiùs repetendis, dum admittis fabularum figmentis nimium stylo indulget, multorum reprehensiones incurrit, ut *Ubboni Emmio*, qui eandem provinciam summâ fide ac admirandâ simplicitate postea exsecutus est, potius lampada tradidisse, quàm ei in scribendâ historiâ Patriâ præluxisse videatur. *Thuan. ad Ann. 1597.*

Frisica gens mea Historicum accepit *Ubbonem Emmium*, nulli, quamvis veterum, temerè secundum, judicio politico, styli elegantia & accuratè tractatâ narrationes H. *Conring. de C. P. cap 14.*

Disertissimus *Frisicarum* rerum explicator, condignus utique patriâ suâ Historicus, parque tantæ rerum moli sustinendæ. *Dousa Fil. annal. Holland. 10.*

Vir eruditissimus, cujus præter *Opus Genealogicum, veterem Græciam. & descriptionem Frisæ*, extat, *Historia rerum Frisicarum* ab anno Christi CCCCXLIX, usque ad 1564. tantâ prudentiâ ac elegantia scripta, ut palmam cunctis prioribus præripiat, eoque digna, quæ frequentius studiosorum hominum manibus teratur. Variè primùm & particulatim, sed postea unò volumine juncta excusa est in *Batavia Lugduni* 1616. *Ioh. Andr. Bosius de compar. Prud. Civ. n. 55.*

Quanti & probitatem tuam & doctrinam semper fecerim, non solum ego mihi conscius sum, sed & illi, qui me de te ea narrantem sapissimè audiverunt, quæ virtus tua & meritum à me expressit. Certè, si nihil aliud saltem divina *Histo-*

ria tua *Frisica* hoc à me exigebat, quam ego judico non solum iis, qui similem scribere volent, conatum, sed & iis, qui jam scripserunt, laudem præripuisse. *Ios. Scalig.* in lit. ad *Emmium* ann. 1608. script.

Ubbo Emmius de Origine *Frisiorum*, bonus & rarus. Scaligerana posterior.

Ubbo Emmius vir fuit longè doctissimus: præcipuè verò Historiâ *Frisiæ* inclauit. *Voss.* de Mathemat. p. 237.

Suffridus Petri vir benè doctus, sed qui in *Frisiæ* rebus, atque omni literaturæ laude longè cedat *Emmio*. *Idem* de Hist. Lat. l. 2. c. 40.

* *Emmii* Opera, appositâ notâ Auctoris damnati, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extat Historia Rerum *Frisicarum*, & *Frisiæ* Orientalis descriptio Chorographica. *Lugd. Bat.* in Fol. ann. 1616. Progreditur autem ab Anno 449. ad an. 1564.

Extat Opus Chronologicum novum libris 5. distinctum, cum Canone Chronologico. *Groningæ* 1619. in Fol.

Extat *Græcia* Vetus, sive de *Græcorum* Rebus publicis 1628. 8°. *Lugd. Bat.*

Extat de Agro *Frisiæ* inter & *Amasum* & *Lavicam* fl. deque Urbe *Græningæ* in eodem agro, & de jure utriusque Syntagma, cum serie Magistratum præcipuorum, 8°. *Groningæ* 1646.

Conditæ sunt corporis exuviae in inferiore parte Templi Academici *Groningensis* juxta liberos: Conditorio Saxum instratum, cui hoc Epitaphium memoriæ causâ incisum:

Immortali Memoria Clariss. & Pientiss. Senis Ubbonis Emmii, Frisii Grethani, Primi Acad. Groning. Rectoris, Theologi sinceri, Philologi eximii, Historici absoluti, viri prudentiæ singularis; Qui per omnem vitam suâ sorte contentus, labore indefesso, de Ecclesiâ & Republ. patriâ quàm optimè meritus. Verè piâ demùm ac placidissimâ morte defunctus heic corpore quiescit. Margaretha à Bergen vidua & liberi superstites mœrentes H. M. P. vixit in terris Ann. LXXVIII. dies 4. Abiit in Cœlos anno Christiano MDCXXV. die 9. Decemb. Jul. Nicol. Mullerus M. D. Author.

GULIELMUS GILBERTUS.

GLocestrensis, Philosophus & Medicus Londinensis, tres amplissimos Commentarios de Naturâ *Magnetis* edidit. Quibus magis mihi probavit doctrinam suam, quàm *Magnetis* Naturam. Nam incertior sum, quam dudum. *Ios. Scalig.* in Epist. 200. Clar. A. D. MDCX.

Quidam *Anglus* ante triennium libro de *Magnete* edito, nihil dignum expectatione eâ, quam excitârat, protulit. *Ios. Scalig.* Epist. ad *Casanb.*

Gilbertus nostras, cum Naturam *Magnetis* laboriosissimè, & magnâ judicii firmitudine & constantiâ, nec non experimentorum magno comitatu & fere agmine perscrutatus esset, confinxit statim Philosophiam consentaneam rei apud ipsum

ipsum præpollenti. *Franc. Bacon.* in Var. loc.

Equidem scio neminem in hac materiâ (de *Magnetis. Natura*) sanè d ffi illimâ , illum sibi habere parem : Nam quod alii vix attingunt verbo , illud *Gilbertus* noster amplissimè diduxit , & ab ovo quasi rem inchoavit , & clarissimè ac acutissimè explicavit. *Scaliger* quanquam cætera omnia subtiliter , tamen non satisfacere potuit rei veritati in hac quæstione. Ad *occultas qualitates cum* cæteris provocat Philosophis. Verùm ignorantia nihil non occultum & absconditum est. *Wolfgang. Lochman.* præfix. de *Magnet.*

Authori nostro nec acumen nec argumentum deficit , quo non tantum delectare , sed & erudire solertem Naturæ indagatorem valeat. *Ibid.*

Dolere *Peireskius* solebat non agnitos sibi *Gulielmum Gilbertum* auctorem libri de *Magnete* , nec *Thomam Lydiatum* celebrem Mathematicum.

Gassendus in Vitâ *Peireskii Gilbertum* magni facit.

Mirabilis ille naturæ *Magnetis* Scrutator , Doctor *Gilbertus* , cujus & Doctoris *Harvæi* beneficio , Gens nostra sibi arrogare potest , quòd ultimo hoc seculo coronam meruerit ob Philosophiæ solidam Doctrinam , ut antehac pluribus continuis seculis ob acutas subtilesque Theologicas Speculationes. Equitis *Ken. Digby* Tractat. de *Corporibus.* c. 20. Angl.

Proprietatum *Magnetis* notitia certa sufficientique destituebamur , usque ad tempus quo Deo visum est unum è Popularibus nostris excitare ; scilicet Doctorem *Gilbertum* , qui novum ad perpetuam sui gloriam tramitem ad Philosophiam ingressus est , & insigne Trophæum super *Magnetem* erexit , qua laude perenni apud posteros celebraretur. Vide plura apud *Carpent.* Geographiæ lib. 1. cap. 3. Anglicè.

Gilbertus melius quàm cæteri *Magnetis* experimenta elucidavit. *Rapin.* Animadv. in Physicam , §. 9. Gall.

Postremò ex hac apud *Ptolomaum* de *Lapide Herculeo* narratiunculâ intelligimus , non solum in *Indiâ Magnetem* nasci , sed ibi etiam natum , singulari efficacia valere. Clara & testata hæc quoque res est , certissimo recentiorum etiam *Authorum* experimento , nominatim verò doctissimi *Gilberti* nostri , artis tam *Magnetica* , quàm *Medica* scientissimi : qui ex *Indiâ Orientali* , *Chinâ* , & *Bengalâ* , Magnetes omnium præstantissimos peti asserit. *Nic. Fuller.* l. 4. c. 19. Miscel. Sacr.

-----Nec , ut recentiores illos commemorem , acumine similes *Antiquis* , & propè pares , *Galileum* , *Gassendum* , *Gilbertum* , *Mersennum* , *Cartesium* ; *Isaac. Barrov.* Opusc. pag. 87.

In hunc Auctorem hoc Epigramma composuit *Ioannes Ovven.*

Stare negas Terram ; nobis miracula narras :

Hæc cùm scribebas , in rate forsan eras.

Lib. 1. Epigram. 14.

DANIEL

DANIEL SENNERTUS.

Natus *Uratistavia* Anno Chr. 1572. Patre *Nicolao Sennerto*, Calceario & Cive: *Witteberga* 1598. Philosophiæ Magister, & ibidem 1601. *Medicine* Doctor, pauloque post anno nempe 1602. ejusdem Professor Publicus, nec non tandem etiam Electoris *Saxonie* Archiater constitutus est. Obiit *Witteberga* 1637. 65. Opera ejus omnia in sex Tomos divisa, prodire *Lugduni*, an. 1676. in Fol.

Clar. An. D.
MDCX.

Verum quoniam quædam in *Liddelio* deficiunt, ideò maximoperè suaserim Clarissimi *Sennerti Institutiones Medicas* his conjungi, ex quibus hoc commodi habere poteris, ut & sine Interprete eas intelligere, & plurimorum *Auctorum* sententias cognoscere, atque *dubia* quoque quædam non levia, quæ artem nostram obscuram faciunt, pervidere possis: quæ omnia cum sine gravi labore & judicio præstare non potuerit, nactus est admiratores & laudatores plurimos, aliquos verò ita infatuavit, ut eum suspiciant tanquam artis nostræ supremum *Dictatorem*, paucos verò ad invidiam concitavit. Ego quid de *Sennerti* censeam laboribus ingenuè & liberè proteram, neque cujusquam verebor judicium. Censeo *Scripta* ejus plurimis laboribus fuisse congesta ex variis *Autoribus*, ut ideò *Locorum Communium* instar esse possint: addo, plurima ab ipso benè fuisse annotata, quæ alii *Autores* malè proposuerunt: addo & hoc, quædam ab ipso quoque primùm inventa fuisse: eaque non mala: atque ideo si cujusquam *Authoris*, certè ejus lectionem proficuum fore *tyronibus* Medicinæ, atque etiam in arte provectioribus planè & sine metu edissero. Sed tamen eo insanix nunquam pervenero, ut eum numeris omnibus absolutum censeam; scio hominem eum fuisse, atque ideo in plurimis errare potuisse: scio & hoc plurima brevius, accuratius, ordinatè magis, ac verius proponi posse, quàm ab ipso factum est; sed si hæc gloriam magni viri obscurare debent, quis tandem famam merebitur? Propterea virulentix & invidix plenum pronuncio *Plempii* esse judicium quod *Auditoribus* suis communicavit, in Epistola quadam, quam *Lindanus* in *Meddullâ suâ* Medicinæ Manuductioni suæ proposuit. *Albert. Kyper. Method. edit. Lugd. Bat. 1643. 12. p. 291. 292.*

‘Judicia Virorum quorundam Clariss. præfixa *Sennerti* Operibus editis
‘*Lugduni* 1666. in Fol.

Ingenii divini Monumentis in eam prorupisti famam, ut & *Itali* ipsi *Germani* hominis judicium æstimare & venerari se publicè dicant. Quod certè testimonium tanto habendum est potius, quantò majorem esse horum ambitionem scimus. *Dan. Bucret. D. M. Venet. 1617. die Pasch.*

Pervolve, & nocturnâ diurnâque versato manu *Institutiones Don. Sennerti*, in quibus prolixiori Orationis serie fundamenta artis plenissimè enarrantur, & longè fortè solidius, quàm factitatum à *Fuchso*, *Valleriolâ*, *Riolano*, *Heurnio Duncano*, *Liddelio*, cæterisque de genere hoc. Unus iste erit tibi instar omnium, quem si noris, omnes noris. *Petr. Lauremberg. in Lauru Delphicâ.*

A a a a a

Recreavit

Recreavit me mirifice istius (Part. l. i. *Practica*) Lectio : utque animi mei sensa ex candido tibi per tot annos perspecto pectore explicem, nihil habeo (& Conscientiam testor) quod in eo desiderem. Perspicuitas in omnibus, ἀκριβὴς decisio Controversarum Quaestionum, methodus accurata quidem, interim perfacilis, materia Medica indicationibus curativis in totum correspondens mihi plurimum arridet. Perge itaque, clarissime *Sennerte*, nec dubita te laborem *Deo Reipubl. literaria* gratum & utilem suscepisse; eum ut matures etiam atque etiam te rogo. Immortalem inde apud Bonos laudem consequeris. Gratulor facultati Medicæ & ejus studiosis quod nucleum *Medicinae* Dogmaticum tam facili labore, te duce, consequuntur. *Ioan. Georg. Magnus* D. 14. Jan. 1624. *Berlini*.

Librum tuum de *febris* denuò & diligenter quidem nunc perlegi, & deprehendi quaecunque ibi scripta sunt optimis rationibus, iisque firmissimis omnia esse munita. Utinam verò *Authores* parem ad istam materiam diligentiam vel saltem consimile judicium attulissent. Quæso te per salutem *Medicæ Artis*, ut porro in aliis quoque idem præstes. Sic sane talentum cœlitus commissum non defodies, sed optimè usurpabis cum magno sanè tuo lucro. *Georg. Lohus* D. & Profess. Med: *Aulicus Regiomont.* 28. Novemb. 1629.

Ut taceam reliquos, soli *institutionum* libri, & nobilis tuæ *Praxeos* pars prima, adeò me affecerunt, & tam profunde ad animum penetrarunt, ut jurarem ipse mihi, præter *Biblia Sacra* nullum amplius Authorem Medicum alium, pro *Praxeos* meæ *Scipione* & itineris comite, domi forisque me usurpaturum, si modò, mihi tam beato residuos quoque libros videre contingeret. *Philip. Tischer* M. D. & *Suvibosiana* Diœces. Ordinarius. *Suvibos.* 21. Sept. 1628.

Tantus vir, qualem *Sennertum* esse omnibus in confesso est. *Gabr. Naud.* in Ep. 78. ubi librum ejus *Hypomnematum* præclarum opus vocat.

* Ejus *Physica Hypomnemata* inter libros prohibitos numerantur in Indice Expurgatorio. Vid. Ind. *Rom.* Impress. Anno 1681.

J A N U S G R U T E R U S.

Per Anagr.

G R A T U S in V E R S U.

Clar. An. D.
MDCX.

B *Rabantus* Jurisconsultus, & Philologus celebris, *Antvverpia* natus est ann. 1560. Obiit ann. 1627. *Heidelbergæ* literas amœniores tractavit, ubi & Bibliothecæ præfuit, quam libris rarissimis, *Hebraicis*, *Chaldaicis*, *Ara-
bicis*, *Græcis* atque *Latinis* auxit atque locupletavit. *Konig.*

Scripsit Poëmata varia — Suspicionum libros 9. in quibus varia Scriptorum loca emendata & explicata ——— Notas Criticas in *Senecæ* Philosophi Opera omnia: In *Senecæ* Tragedias: In *Statii Papinii* Poëmata: In *Martialis* Epigrammata: In *Sallustium*: In *Livium*: In *Tacitum*: In *Florum*: In *Velleium Pa-
terculum*

terculum: In *Plinii* Epistolas: In *Panegyristas* Veteres: In *Historia Augustæ* Scriptores: In *Plantum*: In *Querolum*, incerti Comœdiam: In *Mimos Publy Syri*-----Inscriptionum Veterum *Roman.* ingens vastumque volumen-----Lampadem sive Thesaurum Criticum, hoc est Scriptores Criticos, Tomis sex distinctos----Chronicon Chronicorum----Florilegium Magnum,---Ethico Politicorum Tomos tres----Bibliothecam exulum, sive Enchirididion Divinæ humanæque prudentiæ.

Vir fuit *Gracè Latine*, omnisque adeò Antiquitatis, admodum peritus. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Vir multæ eruditionis ac Poëta suavis: *Iusto Lipsio* ab ingenii amœnitate ac doctrinâ clarissimus. *Sander*, de *Clar. Gandavensibus*.

Ianus Gruterus incomparabilis iudicii & lectionis Criticus, seculi nostri alter *Varro Bonifac.* in *Ludic. Hist.* p. 591.

Præstantissimus *Gruterus*, vir intimè bonus, prudens, & supra quam credibile, eruditus, & acutus. *Barth.* in *Adversar.* p. 852.

Summè limatissimique iudicii vir *Janus Gruterus.* *Idem* *ibid.* p. 1420.

Vir emendandi prudentissimus ac perspicacissimus. *Idem* lib. 12. *Adversar.* cap. 10.

Vir eruditissimus & de bonis literis optimè meritus. *Scalig.* *Animadvers.* in *Enseb.*

Casaubonus Notis in *Ælium Lampridium* illum ut eruditissimum & clarissimum virum celebrat.

Suscipionum tuarum libros vidimus, nec pauca in iis peracuta. *Lips.* *Epist.* Cent. ad *German. & Gall.* *Epist.* 6.

Gruterus luculentam Operam navavit *Martiali.* Vix est, ut quisquam melius de prisco aliquo autore sit meritus. *Scalig.* *Epist.* 216.

Janus Gruterus *Senecam* cum libris priscis & Chirographis contulit: quod fecit industriè & sic perfectè, ut nimius videri quibusdam aut μικρόλογος possit. Non mihi, qui in *Critico* amo sedulitatem & fidem: & hanc etiam in *Grutero* Operam, quòd aliorum passim notas aut Interpretationes adjecit. Usui mihi fuit, ingenuè fateor: & amo virum è meâ olim disciplinâ, nunc & docendo factum: *Lips.* *Introduct.* *Lector. Senec.* 1. Vol.

De nobilissimo *Janus Grutero*, etsi ille omnibus bonis & doctis, qui jam in ore famæ sunt, amicis utitur, quantum sibi bonas literas scriptis suis, edito præsertim post *Pincianum* & alios *Senecâ*, & novem *Inscriptionum* libris, devinxerit, nemini non constare potest. *Sciopp.* de *Crit.* p. 14.

Cujus inter laudes eximias non minimum ea locum meretur, quòd nullus hōc virō, nec diffidente invidiâ, præclarius sit meritus de tot Scriptoribus Romanis. *I. G. Voss.* in *Orat. memoriæ Th. Erpenii* dictâ.

Vidi quæ *Ianus Gruterus* ad *Tacitum* annotavit. Diligentiam ejus in colligendis variè sententiis improbare nefas sit. Sed (quod liberè liceat) commissiones meræ sunt, & ut flagitiosissimi *Caligula* non absolum dictum in re simili usurpem, arena sine calce. Videtur sibi proposuisse ad imitandum rationem illam,

quam secutus est *Lipfius* in admirabili & præstantissimo opere de *Civili Doctrina*. Sed, Dii boni ! quàm longo intervallo, quàm non passibus æquis vestigia sectatur. *Band.* in Cent. 2. Epist. 13.

Grutterus non curat utrum Charta sit cacata, modò libros excudat. Omnino idoneus est ad veteres libros revifendos : In *Martialem* & in *Senecam* Tragicum optimè laboravit ; in *Philosophum* verò ex aliis corrasit. *Commelinus* retulit mihi *Gruterum* stultum, imò valdè stultum esse. Dum studendo aliquid non capit, stomachatur, suosque libros in humum abjicit *Scaligerana* posterior. Gallicè.

Leguntur illius *Carmina* variæ ætatis, varii generis, sed quæ vetustate quadam peculiari ac propriâ semper uni respondent authori. Ubique etiam elegantiarum & sapientiæ tantum miscuit, quantum Poetæ antiquo & Romano esset satis, & cuivis Philosophorum non parum. Et hæc tamen pleraque per ludum tantum in jocum codicillis inferebat. Ut cætera quibus amicis gratulatus est, non attingam, sola *Bibliotheca Exulum*, non multò prius luci data, quàm luci Author ereptus, planè talis est, ut non Hominis, sed ipsius *Virtutis* manibus videatur perscripta. Singuli versus, singula sunt oracula. Quod si secundum *Neoptolemum Nevianum*, *paucis est Philosophandum*, ex hoc libro est Philosophandum, quippè molis tam exiguæ, ut vix manum, sapientiæ verò tantæ, ut titulum suum non impleat modò, sed etiam superet. Jam *Inscriptiones veteres*, cum etiam in *Saxis*; & *Marmoribus* consenescerent, nec in illâ durissimâ materiâ durabiles essent, *æternitatem*, si qua potest esse in *rebus humanis*, à *Grutero* acceperunt. *Balthas. Venator.* in Panegy. *Ian. Gruter.* scripto, p. 258. 259. Tom. 1. Memor. Philosophor. nostri Sec. per *Henning. Witten.*

* Quædam corrigenda sunt tam in *Iani Gruteri* Notis in Historiæ *Augustæ* Scriptores, quàm in ejusdem Annotationibus in *Sallustium*. *Index Madrit.* Impress. ann. 1667.

Extant Suspicionum lib. 9. *Witteb.* 1591. in 8o.

Extat Bibliotheca Exulum. *Argent.* 1624. in 12mo. *Francof.* 1625. in 8o.

Extat Lampas, sive Thesaurus Criticus, Vol. 7. *Francof.* 1607. 8o.

Extant Inscriptiones totius *Orbis Romani* Antiquæ. *Francof.* 1616. in Fol.

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Sam. Rosenbomius*:

Gratus es in Versu, Grutere disertè, sonoro,

Ut te vix alter gratior esse queat.

De locuplete penu tu cuncta recondita promis,

Ore susurranteis ac imitatis apes.

Quæ veluti Nectar delibant nobile florum,

Et stipant liquidis cerea regna favis.

Sic tu, quicquid habet Latium, vel Græcia quicquid,

Congeris ingenii fertilioris Opus.

Hujus opes quoties summis degusto labellis,

Illico me saturum lectio prima facit.

*Causam quæris? habe: Quo daps est dulcior, ejus
Gignit eò citius copia dividiam.*

HENRICUS SAVILIUS.

Eques *Anglus, Elizabethæ Anglorum Reginae à studiis Græcis & Anagnosta,* Clar. An. D.
Mertonensis apud Oxonienses Collegii Præses fuit. Cbiit Anno 1621. Sep- MDCX,
tuagenario major.

Prælectiones in Euclidem confecit. Idem Operum S. Chrysostomi optimam & pulcherrimam editionem procuravit. Extat ejusdem tractatus de Militiâ Romanâ. Editio Chrysostomi octo mille libris Anglicanis Savilio constitit.

Vir præstantissimus, & ad miraculum eruditus Savilius. Rich. Montacut. Not. ad Phot. Epist. 2.

Nobilissimus Henricus Savilius, inter splendidissima hujus Academiae ornamenta æternum memorandus. Whear. in Meth. Leg. Hist. §. 27.

Vir nobilitate atque eruditione juxta celeberrimus Henricus Savilius. Idem ibid. §. 28.

Savilius vir doctissimus, Ios. Scalig. in Epist. 232.

H. Savilius, vir & eruditionis diffusissimæ, & fidei optimæ. Joan. Dall. de libr. Suppos. Dionys. Arcop. & Ignat. Antioch. p. 38.

Henricus Savilius, excellentis ingenii & admirandæ eruditionis vir. Is. Casaub. Epist. ad Front. Ducaum, Lutet. Paris. Id. Maiis 1602.

Sanè quanti Savilium faciam, non ignoras tu, qui ad eruditissima ipsius Scripta intelligenda tantâ me operâ juvisti. Idem ad Joan. Cocceum Lond. prid. Id. Sept. 1596.

Hic Chrysostomus à Savilio editur, privatâ impensâ, animo regio. Ejus ferè lectione ærumnas meas levare soleo. Idem ad David. Hoeschelium. Lond. Kalend. Aug. 1611.

In Notis tuis nihil displicet præter brevitatem & paucitatem. Cæterum cum cogito & sumptuum, quos fecisti, immensitatem, & non ferendos labores, quos per aliquot annos, quâ Exemplaria Chrysostomi conquirens, quâ legens & relegendus, quâ emendans, quâ invicem comparans sustinuisti, absolve te ab omni culpâ, imò miror potius quòd reliquis laboribus (qui alium quemvis non invicti planè animi oppressissent) hunc etiam Notas tuas scribendi & alienas corrigendi addere voluisti. Ioan. Boif. Not. in Homil. in Genes.

Quod doctè & accuratè observavit Savilius, ut pleraque alia in his Historiarum libris, quâ illustrandæ Taciti historiæ, quâ ostendendo in quibus Tacitus ipse incuriosius aut minus explicavit rerum gestarum ordinem, aut contraria sibi ipsi & repugnantia scripserit. Quæ omnia summâ industriâ, diligentia, judicio, ab eo relata. Ios. Mercer. in Not. ad Tacit. l. 1. Hist.

Eruditissimus, & omni literaturâ politissimus H. Savilius in doctissimis ad

Tacitum Notis : quas *Reip.* intererat, aliâ etiam linguâ, quàm *Anglicâ* in vulgus dari. *Idem* in Not. ad *Tacit.* l. i. *Annal.* c. 74.

Annus & hic apud nos abstulit *Henricum Savilium*, Equitem omni virtutum, omniumque scientiarum genere instructissimum, qui plurima eruditionis singularis monumenta edidit---Sicut boni omnes vivum summoperè dilexerunt propter doctrinam quæ in eo eximia fuit; ita in mortuo ornando, mutuâ æmulatione certarunt. *Robert. Johnston.* de *Reb. Britann.* l. 18.

Noster utrâque arenâ [& *Theologicâ* & *Philosophicâ*] inter exercitatissimos valens *Athleta*, *Græcæ* & *Romane* linguæ, omnisque in ea elegantiae arbiter scientissimus, & per cuncta legi ac sciri digna acerrimo grassatus iudicio. *Isaac. Gruter.* in Lit. ad *Leſt.* quas *Henr. Savil.* *Comment.* in *Tacit.* præmisit.

Anno 1610. *Henricus Savilius*, Eques *Britannus*, suas in *Euclidem* prælectiones juris faciebat publici. Vir eo nomine de studiis benè meritus; magis autem, quòd *Professionem Mathematicam* de suo instituerit in *Academiâ Cantabrigiensi*: & quòd, magno Ecclesiæ bono, *Etonensi* prelo dederit longè optimam, & pulcherrimam editionem *B. Chrysostomi Voss.* de *Scient. Mathemat.* p. 339.

Dominus *Savilius B. Chrysostomi* Opera summâ curâ recognovit, ad normam plurium Veterum Manuscriptorum magno labore & ingentibus expensis conquisitorum per totam *Europam*, imò & in ipsa *Græcia*, in quam homines data opera ablegaverat. Sed quantumvis accuratè hanc editionem emendatam evulgare conatus fuerit, plura tamen ejus loca corrupta remanserunt, quorum genuinum sensum divinari difficile potest. *Ephemerid.* *Eruditorum* Kal. Febr. 1666. per *Gallois. Gall.*

Eques iste præclarus optima *B. Chrysostomi* exemplaria sollicitè conquisivit eruditorumque Virorum operam adhibuit ad illa transcribenda & Annotationibus illustranda, quo factò eadem propriis sumptibus luculentissimis characteribus impressa evulgavit; Quod onus subivit & gestavit nunquam sub ipso fatiscens, quamvis tanti fuerit ponderis ut cujusvis vulgaris hominis illa fracturum fuisset. Sed Papistæ Parisienses suos in Angliâ *Emissarios* habuerunt, qui Equitis hujus eruditos labores clam surreptos schedatim singulis hebdomadibus prout è prelo prodibant in *Galliam* transmiserunt. Tunc *Fronto Duceus* (Cardinalis Gallus, ut quidem arbitror,) illorum impressionem ibi accuravit, cum *implicita fide* atque *Obedientia caca*, idest totidem *Literis* prout illos ex *Angliâ* recipiebat, adjunctis tantum *Latina Translatione* & quibusdam aliis parvi momenti Additionibus. Geminæ itaque *B. Chrysostomi* Editiones stadium eodem tempore per Orbem decurrerunt, certantes ultra alteram tanquam acceptior & publicè vendibilior prævertere posset. Equitis *Henrici* Editio aliquot mensibus ante *Parisinam* lucem vidit; sed hæc illam prelo pede secuta est & ob additam *Versionem Latinam*, quamvis carius ideò constaret, priorem venditionis promptitudine anteivit. Sed nuper *Chrysostomus Savilianus* gradum valdè acceleravit, adeo ut pauca hujus impressionis exemplaria remanserint. Doctor *Thomas Fuller.* de *Præclaris Angliæ Viris.* Vide *Eboracensem Comitatum.* Anglicè.

Extant Prælectiones 13. in Principium Elementorum Euclidis. *Oxon.* 1621.

in 4to.

Non longè à Sepulchro *Alexandri Fisher*, è regione autem *Bodleiani*, collocatur Monumentum [*Henrici Savilii*] Honorarium, splendidum abundè ac magnificum, ubi dimidiatam viri Imaginem depictam conspicias, togâ induti, manumque libro clauso imponentis. Ex utroque ejus latere surgit Columna è Marmore nigro dedolata, viri effigiem utrinque habens. Virorum ad dextram positorum primus, qui manu librum tenet, *D. Chrysostomus*; alter verò, qui virga Sphæram monstrat *Ptolomeus* esse dignoscitur, quod Inscriptiones supra eosdem positæ ostendunt. Reliquorum duorum, ad Columnam utique sinistram comparentium, primus manu alterâ virgam, alterâ circinum habet, & *Euclides* inscribitur, uti novissimûs ille, qui manu librum tenet, *C. Tacitus*. Supra hos omnes cernuntur Genii bini, sedentes; quorum alter faciem viri primitus dicti in speculo intuetur, alter verò ejusdem nomen in Librum Vitæ redigit. Denique in supremâ Monumenti parte conspicitur Famæ Imago, Clypeo *Saviliano* incumbentis, Buccinamque inflantis; & sub omnibus hisce simulacris comparer ejusmodi Inscriptio.

M. S.

Henricus Savile *Miles Collegii* { *Mertonensis Custos.*
Ætonensis Præpositus.
 Fui.

*Exuvias corporis frustra sit qui hic quærat,
Servat Prænobile depositum Ætona,
Perennem virtutum ac Benefactorum memoriam
Quibus Collegium utrumque, Academiam imprimis
Oxonienfem complexus est, ipsumque adeo
Mundum habet sibi debendi rem.
Affectus insuper pientissima uxoris
Possidet iste lapis.*

*B. M. P. Margareta conjux obsequentissima;
In hoc uno quod posuit piè immorigera.*

Obiit anno CIOIOXXI. Feb. 19.

Anton. à Wod. de Colleg. Mertonensi.

TRAJANUS BOCALINUS.

Romanus, vir acri ingenio, ad jocandum cum aliquo maledicto facetus, Clar. An. D.
MDCX.
omni elegantia doctrinae excultus, scripsit librum, in quem omnia in monte Par-

te *Parnasso* acta, ac *Romam* perlata referuntur. Idem librum, cui *Lydi Lapidis* nomen fecit, edidit, qui ipsi ultimum exitium attulit. Quia enim in eo libro ostendere conabatur, *Regis* cujusdam potentissimi *Opes* non esse tam validas, ut labefactari non possent, die quodam *Venetis*, ubi se tutum fore sperabat, à quatuor validis hominibus sacculis: arenâ plenis, ita contusus commitigatusque est; ut ex ea verberatione supremum diem obierit; nec *Apollo* eum incolumem præstare potuerit, cui summam rerum omnium tribuerat. Inepti sunt, qui in *Boccalini* libris artem Chymicam contineri, aliis persuadere conantur. *Konig.* in Bibliothecâ.

In *Trajano Boccalino* Cive *Romano* enituit *Hermathena* multiplicis eruditionis, & orbiculata illa series omnium Scientiarum, quam *Græci* appellant *Encyclopediam*. Inter has excellebat *Politices* cognitio singularis; hinc *Trajanus* talis omnis eruditi conventus, & spirans liber Principibus, ac Senatoribus editus Linguâ, calamoque liberior, quàm ferret ævum adeò servum. Ridens plerumque verum dixit, seriò pupugit ludens *Boccalinus* in Orbis Theatro Satyrus palliatus acuminibus, & salibus facetiarum callidè temperans gravitatem sententiarum. Complura Opera immortalitati consecravit, quibus censura delapsi præsens tempus damnabat pœna mortuorum culpas viventium flagellans. Prudenter ille quidem, si generatim semper scribens pepercisset singularibus: quos aliquando tenui, atque perspicuo velo potius ornatos, quàm tectos lacessivit. *Jac. Gadd.* in Elog.

Elegans admodum atque amœnum à naturâ ingenium obtinuit *Boccalinus*; quod etiam multarum rerum eruditione ac scientiâ expolivit atque auxit. At in eâ præsertim Arte fuit excellens, quæ in Rebus pub. in Civitatibus rectè administrandis tota versatur. Et in quadam ad *Scipionem* Card. *Burghesium* scripta Epistolâ, se *Commentarios* in *Cornelium Tacitum* editurum spondet, qui nondum apparuerunt; quos ego *Commentarios*, pro singulari hominis ingenio, omni elegantia doctrinâque refertissimos esse, non ambigo. *Jan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Manuscriptum aliàs *Commentarium* ejus in *Tacitum* legi, sed in eo tam parum reperi quod quærebam, ut à me impetrare nequiverim eundem typis mandatum relegere, ne oleum & operam denuò perderem. Memini me tunc hoc de illo judicium tulisse, quòd Oratoris potius quàm Politici more *Tacitum* commentetur, cùmque *Tacitus* plura paucis, *Boccalinus* pauca pluribus verbis dicat. Nescio an excusus liber ad artis normam accuratius elaboratus sit. Vide *Taciti Moralia* Domini *Amelot de la Houssaie.* Gall.

Omnes Politici Opus hoc magni æstiment, nimirum *Boccalini* *Commentarium* in *Corn. Tacitum*. Imò non desunt qui asserant neminem hætenus hoc Authore Politicæ adyta intimiùs penetrasse, nec *Taciti* sensum feliciùs assecutum esse; à quo *Paulus III.* & *Clemens VIII.* Exemplar Politicæ desumpserint, unde tantam in suo Regimine celebritatem sibi paraverunt. *Eruditorum Ephemeridum* Gall. Tom. 7. p. 24.

Boccalinus admodum varius ac volubilis est in suis de Authoribus judiciis, ut scribit

scribit *Gabriel Naudæus* Consilio suo de sua Bibliotheca construenda. Alii verò etiam observarunt eum præconceptas ferè tantum opiniones suas secutum esse. *Judicia Eruditorum* Paris. per *Bailletum* 1685. Gall.

Eques *Isaacus Wake* vocat *Boccalini Collectiones Parnassi* primam in Prosa Satyram. Celebris verò *Seldenus* ait se Humani cujusvis libri quàm istius jacturam patientiùs quoad studia sua toleraturum. Angl.

Cum Ingeniosis Seculi nostri Scriptoribus, qui Antiquorum quoad Inventiones æmuli fuerunt, de superioritate jure merito contendere potest *Trajanus Boccalinus Romanus*, Architecti cujusdam Filius. Is licet liberaliter à Natura solertissimo ingenio ditatus, ad laborem nihilo minùs sero se accinxit, donec rerum, multis labentibus annis acquisita notitia, animum ejus ad studium appulit; Quò forsitan impulsus fuit, vel quòd res esset angusta domi, vel quòd multos studiosos literarum iter ingressos in favore apud Magnates esse animadverteret. *Laurentius Crassus*. Italicè.

* *Boccalini Parnassus*, ejusque Commentarii in *Tacitum*; prohibentur in *Indice Romæ* impresso anno 1681.

Prodiit *Boccalini Parnassus Italicè*. Venet. 1630. 4o.

Pietra del Paragone politico. Cosmopoli 1652. 8o.

CHRISTOPHORUS HELVICUS.

Germanus, *Sprelingæ* natus est Anno 1581. die 26. Decembris. Obiit anno 1617. *Marpurgi Græcam & Hebraicam* Linguam, tandem etiam Theologiam professus est. Clar. An. D. MDCXV.

Scripta ejus multa & varia, palmam verò hæc cæteris præripiunt: *Systema Chronologicum*----*De Chaldaicis* Bibliorum Paraphrasibus----*Lexicon Hebræum* Didacticum----*Vindicatio* locorum Veteris Testamenti à corruptelis Pontificiorum----*De Carminibus* atque *Dialectis Græcorum*----*Elementale Hebraicum & Chaldaicum*----*Libri Didactici*, *Grammaticæ Universalis*, *Latina*, *Græca*, *Hebræica & Chaldaica*.

Præcellum ac planè Cœleste ingenium *Natura* huic viro concesserat, cujus ope supremum illum eruditionis gradum attigit, quò nostrâ ætate latè conspicuum & nitentem vidimus----Tantos in studiis sublimioribus fecit progressus, ut sive *Linguarum Cardinalium & Orientalium* peritiam quis spectet, sive omnium *Gentium* Historiam, & quæ illius lumen est, insignem *Chronologia* notitiam; ipsamque eruditionem *Theologicam* respiciat, haud facillè quempiam inveniat *Helvico* anteponendum, siquidem in *Philosophicis* etiam *Disciplinis* tantam sibi paravit Scientiam, ut cum quovis viro docto de *Argumento* quolibet acutè & eruditè conferre sententias potuerit, ita perfectam, ita exquisitam trium linguarum intelligentiam est assecutus, ut in iis natus potius, quàm edoctus videretur. *Theod. Spizel.* in *Templ. Honor.* referat.

Quanta fuerit ingenii ejus felicitas, in pueritia patuit, de quâ, qui eum in

B b b b b

primis

primis literis erudiverunt, ingentem concepere spem, nec fefellit eos expectatio. Præter enim summos in Scientiâ Theologicâ honores; quos magno cum applausu consecutus est, & *Professorii* muneris dignitatem, admirandos fecit profectus in exactâ cognitione Linguarum, *Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ & Syriacæ*; quibuscum conjunxit Historiarum Sacrarum Prophanarumque cognitionem, & Rerum Astronomicarum ac Arithmetices tantam Scientiam, quanta in hominem cadere potest. Acquisivit autem hæc omnia plurimâ lectione & vigiliis ac labore incredibili, ut abundè apparet ex *Theatro* ejus *Historico* sive *Systemate Chronologiæ*, quo quidem Opere vix quicquam usquam in eo genere sol adspexit perfectius, concinnius, limatiusque, quod cum omnium propè Doctorum teratur manibus, aliquoties excusum & recusum, nostro non eget præconio. *Boissard. in Icon.*

Christophorus Helveticus fuit homo multarum lectionum, laboris patiens, in Astronomicis & Arithmeticis exercitatus, rerum & circumstantiarum observator accuratus, Linguarum (*Latina, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ & Syriacæ*) peritissimus, in Scriptis tum Sacris, tum Profanis versatissimus. *Joan. Schup. in Dedicat. præfix. Helvico.*

Amisimus talem virum, cui *Deus* omnia cumulatissimè dona concessisse videtur, fundamentalem rerum Theologicarum notitiam, in Religione sinceritatem, in docendo dexteritatem acutam in Philosophicis Scientiis subtilitatem, in conferendo gravitatem cum mansuetudine & animi præsentia conjunctam, ingenii & judicii felicitatem, insignem in rebus *Criticis & Philologicis* perspicaciam, accuratam in *Chronologicis & Historicis* diligentiam, eximiam Linguarum *Latina, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ* peritiam. *Henning. Witte in Memor. Theolog.*

De ipsius in *Chronologicis* accuratâ diligentia, & haud vulgari scientiâ, præter scripta edita, literæ ab excellentissimis *Chronologicis. Setho Calvisio, & Joanne Behmio* ad ipsum scriptæ testantur, in quibus ingenii & judicii acumen admirati de multis cum ipso contulerunt. *Idem ibid.*

Vir eruditissimus, cujus *Theatrum Chronologicum*, si rectè adhibeatur, studiosis magno poterit esse usui. *G. Calixt. in Appar. Theolog. p. 178.*

Quantum ei in *Hebraicis* præstantissimus *Hebraeus, Joannes Buxtorfius*, Professor *Basileensis*, tribuerit, ex literis ipsius ad *Helvicum* datis abundè satis patet.

Primum hoc mihi credas velim, *Helvicum* non satis locupletis esse fidei in hac *Chronologiæ* parte, quæ Virorum Scriptis illustrium ætatem signat: Dein hoc quoque habet *Helvicus*, quod ferè plerumq; recentiores Scriptores sequatur, ut *Eclogarios, Bibliothecarios, &c.* quale aliquid quoq; in *Calvisio* improbarat *Scaliger* quemadmodum ex Epistolis ejus apparet; quamvis *Calvisii* opus, ex quo totus est *Helvicus*, mirificè laudaret. *Tanaquill. Faber Epist. l. i. epist. 63.*

Tractatum *Helvici de Chaldaicâ Bibliorum Paraphrasi* summoperè commendat *Andreas Rivetus* in *Isagoge ad sac. Scriptur. c. 9.*

* *Christophori Helvici Theatrum Historicum & Chronologicum*, inter libros expurgandos recensetur: ejusdem cætera prohibentur in *Ind. Madrit. edit. an. 1667.*

Extat

Extant ejus Theatrum Historicum & Chronologicum. *Francof.* in fol. 1666.
Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

In hujus Auctoris effigiem hæc carmina composuit *Jacobus Boissardus*:

*Helvici hæc facies : genio qui insignis Hebræus ,
Theologus , Latius , Græcus & Historicus.
Proh dolor ! hoc Patriæ Decus ingens morte peremptum
Hæc jacet ! at Scriptis vivit ubique suis.*

PHILIPPUS CLUVERIUS.

ANno 1580. *Gedani*, celeberrimo in *Borussia* emporio, patre, ibidem rei monetariæ præfecto, ex nobili antiquâ, in *Bremensium* agro, *Cluveriorum* gente, natus est. Obiit anno Dom. 1623. ætatis 43. *Italiam*, *Germaniam* & *Siciliam* antiquam amplissimo commentario illustravit. Clar. An D:
MDCXVI.

Magnum *Germaniæ* Ornamentum doctissimus *Cluverius* noster. *Voss.* in *Hist. Pelag.*

Cluverius vir stupendæ lectionis & curæ. *Dilher.* Disput. Acad.

Vir accuratissimus *Philippus Cluverius*. *Laurent. Pignor.* in Epist. 26.

Philippus Cluverius vir singulariter eruditus, de antiquâ & novâ *Geographiâ* optimè meritis. *Ioan. Card. Bona.*

Geographorum suæ ætatis habitus est princeps: præsertim quatenus in *Geographiâ* historiam potius attendimus, quàm *Mathesin*. Nulli unquam labori pepercit in evolvendis *Scriptoribus*, vel antiquis, vel novis, unde *Geographiam* lucem capere posse arbitraretur. *Voss.* de *Mathem.*

Inter veteris autem illius *Geographiæ* excultores equidem familiam ducere, & omnium Principem arbitror *Philippum Cluverium*. Nec dubito, idem mecum sensuros, qui quidem animo defæcato volumina illius, saltem illa, quibus *Germaniam*, *Italiam* & *Siciliam* antiquam illustravit, legerunt: aliter enim alios nonnullos in *Batavis* judicasse, non me fugit: scio verò etiam illos partium & certaminum quorundam studio nimium fuisse deditos. Produnt certè Scripta illa viri industriam in *Geographico* illo studio incomparabilem. Et quidni, cum non gravatus fuerit, pedes universam *Italiam* & *Siciliam* lustrare, quò utramque eò accuratiùs posset enarrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre simul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim. Ego fateor, in haud paucis à *Cluverio*, in *Germaniæ* cum primis rebus, dissentio: quas meas sententias tibi etiam, clarissime *Buno*, video probari. Nec tamen minus principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere, vel tantillum dubito: idq; quandoquidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantum conatus omnium antegressos superaverit, me iudice, sed etiam meliorum spem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil sunt, nisi nævi exigui in corpore formosissimo. *Herman. Conring.* in lit. ad *Ioan. Bunon.* ann. 1661. script. *Phil. Cluver.* Geogr. præmissis.

Fuisse autem *Cluverium*, non duntaxat antiquæ, sed & recentis nostræ Geographiæ longè peritissimum, luculentissimo sanè argumento est posthumus ille libellus, quò per epitomen veteris nostrique Orbis descriptionem est persecutus. Nec verò vel huic quicquam simile videas. Quis enim alius veterem novamque Geographiam unâ operâ docuit? Utur haud negaverim, multa satis etiam hîc reperiri perquam mendosa: quæ tamen jure excusationem mereantur, quoniam ultima manus non accesserit, sed fœtum immaturum mors præpropera informem propemodum multis partibus reliquerit. *Idem ibid.*

Quantum *Germaniam Cluverianam* inspexi, neque possum non probare diligentiam, quæ egregii aliquid solet parturire, ubi vires suas colligens uni *Operi* affigitur. Cæterum etsi aliquid remisisse videtur de ferociâ, quæ in libello antehac edito apparebat, vultum tamen audaciæ retinet. Cujus insigne documentum est quòd sæpè *voces* delet, aut immutat, nullis librorum vestigiis, solâ ingenii sui fiduciâ. Reprehendendi quoque alios magna eum tenet prurigo, quem morbum eò patientiùs in ipso qui vivunt ferre debent, quòd *Cæsar*, quod *Strabo*, aliique præstantissimi *Authores* sæpè ab illo supinæ ignorantia aguntur rei: cum quibus unâ culpari, id verò mihi videtur esse laudari. *Hug. Grot. in epist. ad Joan. Isaac. Pontanum, Rotterod. 20. Jan. 1616.*

In quo scripto, erudito admodum ac operoso, de *Germaniæ* limitibus ac terminis, de habitu ac cultu, de Religione Gentis, pietate, armis, jure, oppidis ac populis, adversus ipsam sæpè Antiquitatem, ea vel excogitavit, vel ex disciplinæ suæ fundamentis, maximo ingenio produxit; quæ, ut eam, cui spiritum ac lucem se debere existimabat, in possessionem veræ laudis ponunt, sic auctori, quantum eruditionis, tantum pietatis adstruxerunt. *Dan. Heins. in orat. quam in obit. Phil. Cluver. conscripsit.*

Dominus *Christophorus Cellarius* libro suo, qui inscribitur *Geographia antiqua* &c. non sine causa observat *Cluverium* ea accuratione non elaborasse suam *Geographiæ Epitomen*, quæ in ejus Antiqua Germania deprehenditur, ut & in ejus *Italia*. ejusque *Sicilia*. Qui illa *Epitome* ad Geographiam addiscendam usi sunt observare potuerunt eum frequenter locorum limites perperam designare, cum intra eadem confinia duas diversas Nationes concludat, quod notari potest illis Capitibus quibus de *Pannonia*, de *Dacia*, imò & de *Italia* scribit, si cum hujus quam ipse adornavit Tabula conferantur. Sæpè incognita loca vel exiguos pagos memorat, insignesque præterit Urbes. Quia tamen magnam sibi paravit famam, factum est, ut qui post illum Geographiæ compendia contexuerunt, illum absque prævio examine transcripserint sæpiusque eosdem quos ipse errores erraverint. Ipsæ Editiones *Cluverii* Epitomes cui Tabellæ fuerunt adjunctæ, præterquam quod mendis scatent, usque adeo neglectæ sunt, ut Tabellæ Authoris descriptionibus minimè respondeant: adeo ut pateat Tabulas illas à quibusdam aliis, nullo *Cluverii* respectu habito, transumptas fuisse. *Biblioth. Univers. Tom. 12. p. 392. 393. Gall.*

Intrepidus omnium, quæ ipsi exhibita sunt, asservator, & sub *antiqua Germania* titulo novator maximus. *Grot. in prolegom. Histor. Goth.*

Lector

Lector statim in Descriptione *Siciliae* animadverteret, me *Cluverium* maximè sequi, qui de veteri *Siciliâ* omnium doctissimè & luculentissimè scripsit. *Boehart.* in l. i. Geogr. Sac. 27. p. 558.

Ejus ad literas natum ingenium, præsertim verò ad Linguas omnibus admirationi fuit. Denas magna cum facilitate loquebatur, nimirum *Græcam, Latinam, Germanicam, Gallicam, Anglicam, Hollandicam, Italicam, Hungaricam, Polonicam, Bohemicam.* *Moreri* Diction. Gallico.

Extant *Italiae* antiquæ Libri 4. editore *Dan. Heinsio.* Lugd. Bat. in fol. 1624.

Extat *Germania Antiqua*, item *Vindelicia Noricum* ibid. in fol. apud *Lud. Elzevir.* anno 1616.

Extant *Sicilia: Sardinia: Corsica* antiqua, ibid. 1619. fol. apud eundem.

JOANNES BARCLAIUS.

Natus est *Aberdonia* ex Antiquissimâ *Scotorum* familiâ, vicesimo octavo Januar. Anno Dom. 1582. Obiit 12. die Aprilis, Anno Dom. 1621.

Clar. An. D.
MDCXX.

Scripta ejus sunt: *Euphormionis Lufinini* sive *Satyricon* lib. 5. *Argenidis* lib. 5. *Icon Animorum: Carminum* lib. 3. *Aliaque Opp. MS.*

Quis fuerit, aurea ejus Monumenta satis produnt, *Gallia* prædicat, promulgat *Anglia, Roma* eloquitur. Dignus planè quem omnium Gentium vota optent in Civem---Ad immortalitatem *Barclaii* una sufficiet illius *Argenis*, quam *Richelaus* ævi nostri miraculum assiduis (ut aiunt) versabat manibus, habebatque quasi præceptricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps *Galliam* venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed herclè nemo nisi forte non amans, aut ignarus optimarum artium, divini, ut ita loquar, istius Operis admiratione non rapiatur: nam si cum rerum gravitate majestatem characteris ponderas, miraberè in unâ *Argenide Pandoram* donis omnibus à Diis auctam: apiculam variorum florum succo gravidam undequaque delibato; habet enim Heroicum *Tullii* vigorem, *Laconismum*, & politicam *Taciti, Livii* antiquitatem, flosculos puros *Petronii*, sales fabulosos *Nasonis*, poeticam *Maronicâ* vix inferiorem. Ubi solutâ, nemo penè disertius; ubi strictâ, nemo solertius. *Seria* jocis, prophanis sacra sic temperat, nemo ut sit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, sed & optimis moribus institutus ab hac *Argenidis* lectione abeat. Sed quàm suaviter suspensos animos fallit! Quàm solerter triumphantem de vitio, fortunæque ludo virtutem sub fictis nominibus, & ad sustinendas personas idoneis in scenam inducit. *Vita Barclaii* præfix. *Argenid.*

Satyricon scripsit: quo *Anglica, Gallica, Belgica, Lotharingæ* Aulæ veram sui temporis delineavit Iconem, tantam apud omnes gratiam promeruit, ut non solum omnes hujus ævi parentes eloquentiæ, sed veterum in hoc genere scripta, ipsiusque *Petronii Satyricon* superasse censeretur. Hoc abreptus fastu adversus *Sectarios* invehendi munus suscepit, sed hausta è *Cardinalis Bellarmini* scriptis doctrinâ, vix ipse Theologicis rudimentis imbutus effudit oleum & operam.

Pariter fraudatus honoris, meliorisque statûs accessione, humanæ jam cedens iniquitati, ad viridarii cujusdam sui culturam animum appulit, ubi transumptis undique floribus pretiosioribus, jucundissimo aspectu temporis tædium fallere nitebatur. *Ioan. Imperial. in Mus. Hist.*

Fuit enim verò hic morum facilitate præditus, & ingenio fucis aulicis, urbanisque dissimulationibus æquè apto: hinc *Romani* proceres hac ejus indolis imbibiti opinione, graviter usque adeò sensere de ipso, ut *Catholicam* fidem haud ex animo, verùm dissimulanter profiteri suspicarentur; illius nempe sectatorem hæresis, cujus institutum est religioni se locorum prout occasio, ac res propria tulerit, devovere. Neque concepta hæc ipsius vel defuncti evanuit nota, quippe Inscriptionem ac *Statuam*, quam ejus gloriæ filius, in Ecclesiâ *S. Laurentii* extra muros erexerat, cautiore Patres consilio sublatam, ac deletam voluerunt. *Idem ibid.*

Amœnissimi ingenii vir, & quem suò meritò omnis elegantiae compendium mihi vocare videor. *Forstner. ad lib. 2. Tacit. Annal.*

Argenis Barclaii plenissima bonæ frugis. *Conring. de civ. prud. cap. 14. ubi & pag. 322.* Ejus *Iconem Animorum* ita sanè elegantem dicit, ut & æmulandi conatus omnibus videatur præreptus.

Barclaii Argenis haud dubiè præcellit, quicquid placeat illis, quibus lubido est, pulcherrimos vultus accusare, quòd non sint pulchriores. Præsidium illi viro ingens ex arcanâ ingeniorum animorumque disciplinâ, cuius eximium specimen dedit in *Icone Animorum*, libello exquisitæ subtilitatis & elegantiae. In *Barclai* Regii amores castissimè, negotia regni gravissimè, subtilitates vitæ accuratissimè tractantur. *Joh. Hen. Boecler. in specim. subtilit. polit. n. 39. 40.*

Acutissimus Politicus *Barclaius*, juvenis viginti annorum sub *Euphormionis* nomine eâ prudentiâ & majestate omnium *Europa* Rerumpublicarum vitia & virtutes Satyrico sale perstrinxit, ut universum Orbem in stuporem dederit. *Joh. Andr. Bosius* introduct. in notit. Rerump. cap. 5. sect. 10.

Scriptioni deditus suavi stylo *Argenidem* conscripsit. Opus varium, inventione & elocutione præclarum, sententiisque plenum. Meditabundus multa prætereà contexuit, singulatum in primis Gentium mores. Earum characteres dedit eleganti libello, quem *Iconem Animorum* inscripsit. Nec minori in Carminibus facilitate eruditorum suffragia promeruit: quos conciliaverat sibi grata conversatio, argutus sermo, sed & jocosis sine sale adeo facetus; ut multi dubitaverint, ipsum *Euphormionis* auctorem. Nec minus *Gregorio XV.* charus, & *Maphæo Barberino* purpuratorum Principi, literarum acerrimo æstimatori gratissimus fuit: quorum liberalitate familiam suam in dies locupletiore percepit. *Thomasin. in Elog.*

Joannes Barclaius Latinus oppidò Scriptor & elegans, *Iconem Animorum Argenidem* edidit; solutæ orationi ligatam hinc illinc miscuit; tres insuper libros inscripsit *Euphormionis Lusinini Satyricon*: Hoc Scriptum in omnes ferè tam politicos quàm sacros hominum ordines pugnavit; sed accusationibus id urgere instituti mei non est: sinamus manes quiescere. Hoc risu dignissimum. A *Bar-*

elaii morte homines simplices & prorsus albæ mentis quædam præfixo ejus nomine obstruserunt edita, (risum teneatis, amici?) ac si literarum hoc ævum à plumbo nesciret aurum distinguere. *Drexell. in Aurifod. p. 258.*

Gallus quidam *Satyricon* ad *Petronii* imitationem, *Styloque Petroniano* composuit. Plures illi errores inexistunt, quos plurimi non animadvertent, ut in Domini *Bezae* Carminibus, plures occurrunt Gallicismi. *Scaligerana* 2. Gall.

Est & quamquam rarius, ubi in quantitates syllabarum, est ubi in dictionis *Latina* munditiem impingit *Joannes Ovvenus*, quod ipsi cum celebratissimo aliàs *Barclai* commune. *Borrich. de Poet. p. 155.*

Prodiit tandem, velut aurum ex *Marchasitâ*, & uniones ex *Matrice conchâ*, *Icon animorum* Joannis *Barclaii*. Cui ego auctori, non modò præstanti facundiâ, sed omni genere laudis, quæ ex literarum studiis elegantioribus provenire solet, ne ex illis quidem veteribus *Romanis* quenquam antepono. *Gab. Naud. Bibliograph. Polit.*

Quis fuerit *Joh. Barclains* dicit compendio *Hugo Grotius*:

*Gente Caledonius, Gallus natalibus hic est,
Romam Romano qui docet ore loqui.*

* *Joannis Barclaii Euphormio Lufininus*, sive *Satyricon* in variis editionibus corrigitur *Indice Madrit. Impress. ann. 1667.*

Extant libri 3. *Argenidis*, cum *Notis Variorum Lugd. Bat. ex officinâ Hackianâ* Vol. 2. 8°. 1664. & 1674.

Extat *Satyricon*, nunc primùm in 6. partes dispertitum, & *Notis illustratum*, cum *Clavi Accessit Conspiratio Anglicana. Lugd. Bat. ex Officinâ Hackianâ. 1674. 8°.*

Hoc ejus Epitaphium:

Heu plangit, meminitque sui Parnassus alumni,

Sicque gemit sparsis Musa secuta comis.

O fatum! Ah! nostra cecidisti gemma corona:

Occidit ante suum noster Apollo diem.

Parcite Pierides lachrymis, in latius ora

Fingite; nam terris vester Apollo micat.

Dum vivent aterna tui monumenta libelli,

Barclai, vives cuncta per ora virum.

Hæc tua per totum te predicat Argenis orbem,

Cum scelus imperii, sed sine dente notas.

Castaliis puras hausisti è fontibus undas,

Quas modò digestas ecce propino libens.

Has quicumque tumens prono non appetet ore,

Tantalus in mediis ardeat alter aquis.

Fercula

*Fercula diversis dapibus condita ministro,
Hoc sine non sapiet docta Minerva sale.*

THOMAS CAMPANELLA.

Clar. An. D.
MDCXX.

C *Alaber, Stylenfis*, Ordinis Prædicatorum, natus est 5. die Septembris, An. 1568. Obiit *Lutetiis* Mense Maii Anno 1639.

Hoc ejus Symbolum,

PROPTER SION NON TACEBO.

Scripta ejus hæc sunt : Physiologia : Quæstiones Physiologicæ : De sensu Rerum : Opuscula Physica : Metaphysica : Poetica : Atheismus Triumphatus : Tractatus Astrologicus : Monarchia *Hispania* : Tractatus varii Medicinalium.

Scriptis ab anno ætatis vigesimo, non quæ ab aliis scripta erant, sed in hoc incumbens, ut nova in omnibus ferè scientiis excogitaret. *Leo Allat. Ap. Urban.*

Scriptis ingens *Opus*, de *Reformatione Scientiarum*, decem in Codices divisum, quorum singuli, plures in partes distribuuntur; unde, nihil acutissimo ingenio homini tam fuisse propositum apparet, quàm relictis veteribus viis ad omnium scientiarum notitiam, novum atque directum iter aperire. Scriptis etiam alia permulta, partim edita, partim nondum impressa, quorum index à *Jacobo Gaffarello* recensetur. *Jan. Nic. Eryth. in Pinacoth.*

Amicus etiam noster *Thomas Campanella* juxta doctrinam suarum *Primitatum Ethicam* novam composuit, quæ sub *Epilogismi* nomine cum Philosophiâ suâ Naturali, & *Politica* typis commissa fuit à *Tobia Adamo*, stylo quidem non ita compto delineata, ut *Ciceronianis* arridere possit, sed eâ nobilitate cogitationum, rationumque subtilitate, ut omnibus sapientiæ Mystis non possit esse non summoperè gratissima. *Gab. Naud. in Bibliograph. Polit.*

Secundus ab ipso fuit *Thomas Campanella*, ardentis penitus, & portentosi vir ingenii, qui dum in tenebris, & pædore carceris vitam traduceret, *Civitatem solis* delineavit, eâ cogitationum novitate, & sublimitate sensuum, ut præter Philosophicas Speculationes multa etiam contineat quæ *Reipublicæ* melius administrari possent, & Homines ipsi meliores evadere. *Idem ibid.*

Campanella philosophatur magnâ severitate, sed suâ *Metaphysicâ* Methodo; proinde molestâ. Docet, obtestatur, blanditur, ut res tulit & tractationis ordo: dum sæpius magis suasoriis, quam fortibus & heroicis argumentis armatus in prælium, magis luctam dixeris fuisse, descendit; in arduis cespitat, hostem armis fermè exutum jam dimittit, aut negligit sæpius; cui periculo sustinendo, præjudicio orbis *Christiani* se commiserit. *Joan. Deskler. script. Adespot. 1686. pag. 323.*

Thomas

Thoma Campanella Civitas Solis laude quidem digna, multum est tamen infra *Th. Mori Utopiam*. *H. Conring.* de Civ. Prud. c. 14.

Omnibus hisce (*Cyriaci Strozze supplemento, Franc. Patricii Senensis Opere de Republicâ, Adovardi Gualandi libris de civili facultate, &c.*) præstant, licet mole exigui & in carcere sine omni librorum auxilio alienum ad calamum dictati, *Politici Aphorismi Thoma Campanella*, quos Latine versos partem tertiam *Philosophiæ Realis* inscripsit *Tobias Adami*: arguunt sanè capax atque versutum Auctoris ingenium; perinde atque liber *de Monarchiâ Hispanica* prodit admirandam. Cæterum hi *Aphorismi* tangunt quidem politicæ *Philosophiæ* perquam multa, plenè nihil exsequuntur: plura etiam docent perperam, quàm à *Grotio* animadversa sunt. *Conring.* de Civ. prud. p. 358.

Campanella iste homo fuit callidus, sine ulla religione & fide, *Machiavelli* dogmatum acerrimus pariter reprehensor, & fucatus Doctor A c. 14. usque ad 31. ejus *Monarchia Hispanica* lectorem curiosum meretur. Scripsit hoc opus decennali miseriâ in pædore carceris, & ægrotus, nullos in subsidium habuit libros, imò ipsa *Sacra Biblia* ipsi adempta sunt, ut ipsi agnoscendum sit, sicubi quædam delirans dixit. *Herm. Conring.* de Hispan.

Monachus iste *Campanella*, vir stupendi & portentosi ingenii, in libro suo de *Monarchiâ Hispanicâ* docet quomodo *Rex Hispania* potiri posset toto terrarum orbe. Varia ille suggerit consilia, nec probat regimen rigidum *Hispania*, & asserit facilè fieri posse, ut aliquando totum amittat regnum hoc durissimo regimine. *Idem* ibid.

Scripsit etiam *Atheismum Triumphatum*, qui tamen rectius est *Atheismus Triumphans*, idemque judicium de eo ferendum, quod *Barlaus* de Amphitheatro *Vanini* tulit. *Idem* ibid.

Cardinalis *Richelius* magna beneficia in ipsum contulit. *Philosophiam* tradidit quæ paucorum palato sapuit, quamvis ejus Professor per orbem in magna esset existimatione. Ejus quidem popularis qui elogium ejus adornavit, fateretur eum ingenii acumine, ex quo verò judicio præditum fuisse, moderationisque ac soliditatis indigum extitisse. *Moreri* Diction. Gall.

Præclara sua virtute ac eruditione dignum se præstitit, qui Seculi sui *Philosophorum Princeps* audiret. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

* Ob singularem doctrinam invidiam sibi conflavit, apud Inquisitores delatus, quasi eam ex inferiorum fontibus hausisset: *Neapoli* etiam perduellionis reus factus, quòd regnum illud hostibus prodere conatus esset. Unde in carcerem conjectus, & 25. an. miserrimè tractatus est. Tandem vinculis elapsus; in *Galliam* tanquam in Portum confugit, Regique illi & Regni Proceribus, quoad vixit, acceptissimus fuit. *Konig.*

Extant lib. 4. de sensu Rerum & Magiâ *Paris.* 1637. 40.

Extat *Atheismus Triumphatus.* *Romæ* 1636. 40. *Paris.* 1636.

Extant lib. 7. Medicinalium juxta propria Principia. *Lugduni* 1635. 40.

In Effigiem ejus hæc Carmina composuit Jo. Bened. Perazzo Venet.

*Exprimit elata sat Nomen mentis Abyssum.
Exprimit Agnomen fama & ubique sonum.
Multiplici partum portendit codice plausum,
Quam cupidè eximii cernis Imago viri.
Numinis ocores perdit, fidusque revelat
Abduta quæve Polo, condita quæve solo.
Calluit ingenio cunctas omniscius Artes;
Fit Cous Medicis, est & Apollo Cygnis.*

PETRUS CUNÆUS.

clar. A. D.
MDCXX.

Natus est *Flissingæ* apud *Zelandos*, anno 1586. Annorum 14. adolescens *Lugd.* apud *Batavos* per omne ferè studiorum genus vagatus, *Hebraicas Graecasque* literas potissimum arripuit, & ad interiora *Hebraismi* sacraria, *Rabbino-*rumque *Commentarios* manu ductore usus est *Joanne Drusio*, qui *Franckera Fri-*siorum *Linguas, Hebraicam, Chaldaicam, ac Syriacam* profitebatur; ibidemque & *Jurisprudentiæ* operam dedit; *Doctorque Juris* creatus est *Leida*, ubi anno 1611. demandata eidem fuerat *Linguae Latinae* primum, deinde *Politica Professio* decretumque ab *Academiae* Curatoribus anno 1615. ut præter politica, *Jus* quoque *Civile* interpretaretur, quam *Provinciam* ad extremum vitæ sustinuit. Vivere desit anno 1638. mense *Novembri. Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Scripsit *Sardos Venales*---*Satyram Menippeam* in sui sæculi homines ineptè erudito,---*Juliani Imp. Cæsares*, sive *Satyram* in *Principes Romanos*---*Notas & Animadversiones* in *Nonni Panopolitæ Dionysiaca*---*De Republicâ Hebræorum* libros tres---*Exercitationum Oratoriarum Inaugurationem*---*Orationum Librum.*

Petrus Cunæus, vir *Latine, Græcè, Hebraicè* scientissimus, atque idem eloquentissimus, & *Jurisconsultissimus Voss.* de *Hist. Græc.* l. 2. c. 18.

Petrus Cunæus, Flissinganus, *Orientalium Linguarum, & Rabbincorum Arcanorum* scientissimus. *Hofman.*

Cunæus est bene doctus, sed melancholicus. *Scalig.* posterior.

Peracris judicii vir *Petrus Cunæus.* *Paul. Colomes.* *Observ. Sac.* p. 71.

Cunæus stupendum, & portentosum ingenium. *Beverovic.* de *Vit. Term.*

pag. 46.

Diu est, vir eruditissime, ex quo tuum mihi nomen innotuit, & singularis doctrina, καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀκρίβης ἐμπειρία. Nam quum aliquot *Græca* tua *Epigrammata* in oculos meos incurrissent, advertit me singularis elegantia & puritas dictionis, ut non antè quiescerem, quàm de te & tuis studiis eos,

eos, qui istinc veniebant, sedulo essem percontatus. Omnes ea narrabant, quæ me facile tibi conciliarent--- In his ego nomen profiteor meum: Qui ingenuè profiteor, à tuorum lectione & meliorem me discessisse & doctiorem. *Is. Casaub.* in Epist. 578.

Libros tuos de *Republica Hebraeorum*, ut omnia tua, exosculatus sum. Magnum illorum hîc apud non vulgariter doctos pretium est, tum ob observationes *Thalmudicas*, quas apud ipsos Autores legere cujusvis non est, tum ob dictionis *Romanae*, quâ omnibus hujus sæculi doctis præcellis, puritatem. *Casp. Barlaeus* in Epist. 194.

Cunæum de *Republica Hebraeorum* legi, neque parum inde, quod fateor, profeci: quanquam intercurrent nonnulla, quæ malim judicii severioris limâ ab illo admorsa fuisse, quædam etiam in quibus lauro tibi opus esset, cujus esurifum coërceres: quale est hoc, quod ex epistolâ ad *Hebræos* probare conatur, *Melchisedecum* ipsum fuisse *Christum*; in quo sanè mirificè sibi placet, cum nihil in toto libro frigidius & ineptius mihi videatur. *Martin. Ruar.* in Cent. 1. Epist. p. 41.

Vidi librum de *Mari Clauso*, magno molimine & apparatu è *Seldeno* scriptum. Sed non difficile erit tibi, cui has partes demandatas aiunt, Clausum Mare aperire, utpote & historiæ veteris, ac juris divini pariter humanique peritissimo. Dignum est te argumentum, quod demereberis *Batavos* omnes, & quotquot fortunam libero *Mari* experiri amant. *Casp. Barlaeus* in Epist. 317.

Quid *Cunæum*, virum eruditissimum, retineat, quò minus *Seldeno* respondeat, miror. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Lud. Camerac.* 30. Maii 1636.

Cunæi judicium magni feci semper, & puto fuisse *Φιλοκατείδα*, eoque magis doleo quòd in eo *Academia* fecit damnum. *Idem* in Epist. ad *Ger. Joann. Voss.* Cal. Jan. 1638.

Erat illi [*Petro Cunæo*] dictio tam castigata, tam concinna, tam pura ac perspicua, & minimè affectata, ut aureum illud *Latini* sermonis seculum, quod sub *Augusto*, & *Julii Caesaris* ac *Ciceronis* temporibus fuit, in eo non desiderares---- Equidem apparuit magnis minimisque rebus, quàm cordatus esset. Si in *Senatu*, si in foro dicenda esset sententia, si ex suggesto laboranti *Academia* succurrendum, si ad *Ordinum* confessum confugiendum, si commendandus aliquis esset apud eos qui rebus cum Imperio præsunt, semper se carum, semper virum ostendit, & admirationem sui vel invitis extorsit. *Adolph. Förstius* in Orat. Funeb. ad diem 6. Decemb. 1638.

Jurisconsultorum eminentissimus, *Petrus Cunæus*, vir profundæ eruditionis, & propter purissimæ dictionis elegantiam & venustatem, sæculi nostri *Cicero*; & si quid in *Cicerone* eloquentius esse poterit. *Steph. Jo. Stephanus* in not. ad *Saxo-* nis *Gramm. hist.* *Dan.* lib. 6.

* *Cunæi* de *Republica Hebraeorum* libri tres, cum expurgatione permittuntur in *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Extant *Sardi Venales.* *Lugd. Bat.* 1616. in 24.

Extat *Satyra Menippea,* *Lugd. Bat.* 1632. in 12.

Ccccc

Extant

Extant libri 3. de Republicâ Hebræorum. *Amstelod.* 1632. in 24.

Extat exercitationum oratoriarum Inauguratio. *Amstel.* 1621. in 4°.

Extant orationes Varii Argumenti. *Lugd. Bat.* 1640, *Witeb.* in 8°.

Extat Animadversionum Liber in *Nonni Dionysiaca.* *Hannov.* 1610. in 8°.

In noctem, quâ extinctus est vir incomparabilis *Petr. Cunæus*, hæc carmina composuit *M. Z. Boxhornius*.

Nox fuit, & nondum perlustrat Phosphorus orbem,

Nox fuit, & nondum reddidit ille diem.

Nox manet, & stertit Phœbus languetque, suumque,

Ut solet, auratum non sinit esse caput.

Nec Jovis Herculeis iterum lascivia natis

Jam vacat; infensos credimus esse Deos.

Cunæo æternum indixit mors invida noctem:

Hac quemvis nobis abstulit illa diem.

THOMAS ERPENIUS.

Clar. A. D.
MDCXX.

Vulgo ab *Erpe*, *Batavus*, nascitur *Gorcomii* anno 1584. 3. Idus Septembr. Prima literarum tyrocinia posuit *Lugduni Batavorum*, ibidemque studia absolvit, Philosophica, simul linguis Orientalibus dans operam, quod studium auspicatus erat potissimum hortatu *Josephi Scaligeri*, qui jam tum facile perspiciebat, quantum aliquando virum daturus esset. Unde institutâ peregrinatione in *Galliam*, *Germaniam*, *Italiamque* ubique admiratores sui invenit. *Venetis* *Judeorum* eruditorum ac *Turcarum* copiam nactus, præter *Arabicam* etiam *Turcicam*, *Persicam* atque *Æthiopicam* linguas didicit, reversusque in Patriam *Lugduni* apud *Batavos* anno 1613. Linguae *Arabicae* & cæterarum *Orientalium* Professor à Curatoribus illius *Academiae* constitutus fuit: Spartamque sibi oblatam egregiè adornavit, quâ docendo, quâ scribendo & excudendo, institutâ ab ipso *Erpenio* Typographiâ earundem Linguarum. Vir fuit studii constantis & pertinacis, morum elegantiam atque humanitate singulari præditus. Obiit *Leida* anno 1624. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Scripsit *Grammaticam Arabicam*---*Lexicon*---*Arabicum*---*Proverbiorum Arabicorum* *Centurias*---*Locmanni* sapientis *Fabulas ex Arabico*---*Testamentum Novum Arabicè*---*Canones de Literarum Evi* apud *Arabes* naturâ & permutatione---*Rudimenta linguae Arabicae*---*Grammaticam Hebræam*---*Arcanum Punctuationis revelatum*---*Orationes tres de Linguarum Hebræae atque Arabicae dignitate*---*Pentateuchum, Arabicè*---*Historiam Josephi Patriarchæ, Arabicè*---*Psalterium Syriacum, cum Versione Erpenii*---*Historiam Saracenicam*.

Mores [*Thomæ Erpenii*] compositi erant & suaves, ut facilè omnes in sui amorem

amorem pelliceret. Ingenium felix, non modò ad aliquid capiendum, sed etiam conservandum: amicitiam *Londini* iniit cum *Guilermo Bedello*, viro longè doctissimo, atque Orientalium Linguarum peritissimo: qui *Erpenium* ad easdem excolendas plurimùm hortabatur--- Suada quædam infidebat viri illius labris quæ sic Orationem temperabat, ut non solùm quæ tetra viderentur, perspicuè tractaret; sed auditorum etiam animos incredibili quâdam perfunderet voluptate. *Voss. Orat. in Obiit. Erpenii.*

Thomas Erpenius cum aliarum literarum & Philosophiæ callens, tum *Arabismi & Grammaticarum* ejus Linguae *Observationum* mirificè curiosus & intelligens. *Casaub. Epist. 586. ad Thuan. p. 663.*

Ille vir [*Thomas Erpenius*] videtur mihi divinitus nactus esse spartam ornandi linguas exoticas, præsertim *Arabicam*; cujus eam cognitionem labore improbo & magnis impensis est consecutus, ut ipsis *Arabibus* fuerit miraculo jam ante unum aut alterum annum. Ego certè stupore defigor, quoties de illo portentoso ingenio cogito, *Casaub. in Epist. ad Heinsium.*

Quanta in rebus Orientalibus caligo fuit, antequam sidus illud *Batavia Thomas Erpenius Arabicam* literarum orbi nostro inferret! *Georg. Horn. in Præfat. ad Lector. Sever. Sulpitii.*

Vir de instaurandæ Arabicæ Linguae studio apprimè sollicitus & præclarè meritis. *G. Calixt. de V. R. C. n. 38.*

Thomas Erpenius, linguarum, dum viveret, Orientalium decus & destina. *Meric. Casaub. de quat. Ling. p. 45.*

Vir summus, Orientalium Linguarum, maximè Arabicæ, in Occidente Patrens, dum vixit, colendissimus. *Selden. in Præfat. ad Eutychii Patriarch. Alex. Eccl. suæ origines p. 7.*

---Quemvis tamen *Arbitrum* per me Lector statuatur, nominatim verò suum ipsius *Drusii* *Conterraneum*, *Thomam Erpenium*, integerrimum doctissimumq; virum, Linguae *Arabica* non peritiorum tantùm, sed etiam multò peritissimum, idque de *Philarabibus* universis (expertus loquor) quàm optimè meritum, & assiduè merentem. *Nic. Fuller. in Append. ad Miscell. Sac.*

Erpenii mors majus est damnum *Literarum* quàm aut dici, aut cogitari queat. Spero non defuturos qui memoriam ejus, ut par est, celebrent. *Hug. Grot. in Epist. ad Jo. Grotium, Lutet. 28. Novemb. 1624.*

* Hic Author si expurgetur, permittitur in *Ind. Madrit.* edit. anno 1667.

Extat *Grammatica Arabica Amstelod. 1636. & 1656. in 4º.*

Extat Arcanum Punctuationis revelatum. *Lugd. Bat. 1624. in 4.*

Extat *Historia Saracenica Lugd. Bat. 1622. & 1625. in fol.*

In obitum viri Clariss. *Thomæ Erpenii* Orientalium literarum in *Academiâ Lugdunensi* Instauratoris incomparabilis.

Omnia dum Leidæ Phœbus concedit, habebat

Quas habuit Graius, quasque Latinus, opes;

Ccccc 3

Intulit

*Intulit Erpenius Masas Oriente petitas,
 Hæc deerat Batavis gloria sola meis.
 Sublato Domino patrias rediere sub oras,
 Et fugit Batavos gloria tanta meos.
 O Lugdunensis data cui tutela Minervæ est,
 Et vatum vates diceris esse pater,
 Hesperias saltem, Phœbe, ô defende Camœnas,
 Jam victi spoliū mors Orientis habet.*

Joannes Rutgerius.

HENRICUS SPELMANNUS.

Clar. A. D.
 MDCXX.

Anglus, Eques Auratus, obiit Anno Dom. 1641. ætatis 78. Composuit *Archæologum*, sive *Glossarium*---Librum de Conciliis---Librum de *Decimis*---De non temerandis Ecclesiis.

Eruditissimus & nobilissimus *Antiquitatum* scrutator *Henricus Spelman*. Eques *Anglo-Britannus*, amicus noster honorandus. *Olai Wormii* Literat. *Danic.* c. 1.

De priscâ literaturâ benè meritus *Henricus Spelman. Idem.*

D. *Henr. Spelmannus* insignis & acutissimus *Antiquitatum Britannicarum* explorator. *Duck.* de Author. Jur. Civil. Roman. l. 2. c. 8.

Nescio quo factorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinus Spelmannus*, *Kilianus*, *Vossius*, *Salmasius*, *Bochartus*, *Junius*, *Menagius*, *Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari desierunt. *Vid. Edit. Etymologici Ling. Anglic. Steph. Skinner.* in Epist. ad Lect. Ann. 1691. fol.

De *Spelmanni Lexico*, partem priorem vidimus sanè utilem, & in *Saxonici* maximè *vocibus* accuratam *Grot. ad Peireskium* Lut. 16. Sept. 1630.

Sed de isto & aliis, malo adiri eruditum *Spelmanni Glossarium*: quod, hætenus dimidiatum, utinam aliquando, modò, superfit, integrum publici faciat juris. *Voss. de Vit. Serm.* l. 2. c. 9.

Glossarii deinde *Spelmanniani* prodiit pars posterior, quæ etsi multa observatu digna licèt indigesta contineat, priore tamen longè inferior: ut mirum sit virum doctissimum Operi, quod eruditi quique tot votis tantoque studio expeterent, extremam manum non apposuisse, cùm prioris partis editioni quæ anno 1626. prodiit, annis 15. superfuerit. Obiit enim anno 1641. ætatis 78. Cujus quidem rei causam esse aliam non arbitror, quàm quòd *Anglicana Ecclesiæ Conciliorum Collectioni* ac Editioni, veteribusque eruendis monumentis, totum dedisset sese *Glossarium* yero quantum exigebat dignitas argumenti absolvere, immensi nimirumque

nimisque esset laboris. *Carol. Fresnerus* Glossar. in Scriptor. Med. & Infim. Latinit. Præfat. p. 55. 56.

Henrici Spelmannii Vocabularium utilissimum est illis qui corruptæ Latinitatis Authores legunt, titulosque veteres & Chartas antiquas enucleare aggrediuntur. Id typis mandandum curaverat *Spelmannus* dum viveret usque ad literam M. Post ejus obitum in ipsius Scriptis ad ejus perfectionem necessaria fuisse reperta persuadere voluerunt ejus amici; verum præcedentibus minimè responderet ejusmodi supplementum. Nobis etiam idem Author Conciliorum *Angliæ* copiam fecit, quæ imperfecta quoque remanserunt. Ferunt eorum impressionem ex iis quæ scripta reliquit absolvi. Sed Authoris hujus Opera posthuma vix sperari possunt; cum enim ætatis, tantum anno quinquagesimo ad studia se accinxerit, prelo subicere festinavit, quæcumque digna censuit publica luce. Cumque brevi postea diem obierit, multum laborare ipsi non vacavit, nec ulli operum inceptorum ultimam admoveere manum. *Ephemerides Gall. Eruditorum* 5. Jan. 1665. p. 2.

Tertium MS. accommodavit Nobilis ille doctissimusque Dominus *Henricus Spelmannus* eques Auratus, eruditionis reconditoris, Judicii acerrimi vir, Nostræ *Britanniæ* lumen gloriaque; amicus insuper meus singularis, in studiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad *Antiquitates* eruendas tam verbo quam exemplo aliquoties stimulavit eruditique. *Gul. Walsius* Præfat. ad fin. *M. Paris.*

Eminens meritum & dignitas pientissimi hujus Equitis, cujusvis laudibus aut calamo non indigent. Præstantissimæ ejus Doctrina, Pietas & Sapientia optimis quibusque coætaneis ejus notissimæ fuerunt: Ejusque Opera eo vivente in lucem emissæ, simul cum magno applausu quo illum tum populares, tum exteri Nobiles eruditi, magnique Principes condecorarunt, omni exceptione majora sunt testimonia. Inter omnia cætera ejus merita & Opera nullum est illustrius quam ejus erga Deum Pietas, comprobata tum sancto ejus vitæ curriculo, tum speciatim erudito & pio ejus Tractatu de *Juribus & Veneratione qua debentur Ecclesiis*: In quo tam accuratè probavit quid Deo debeatur, ipsique reddendum sit, tum quoad tempus cultui ejus destinatum, tum quoad media & loca, quibus ejus cultus est peragendus, ut nemo verè Christianus, qui Evangelium amplectitur, lubens non prædicet singularia ejus merita insignemque ejus pietatem. Magna ejus in Regni nostri Jure Municipali notitia, ut & in aliis quibuscumque Legibus Divinis & humanis, antiquis & recentioribus, Civilibus & Canonicis,

--- *Multa tenens antiqua, sepulta, vetusta,
Quæ faciunt mores viresque novosque tenentem,*

cum singulari judicio pluribus aliis præcellentem reddunt, idoneumque ad veritatem tradendam, cum ad sermonem de humanis Legibus & Auctoritatibus descendit, postquam Opinionem suam in Dei Lege firmiter fundavit.

vit. *Jer. Stephani* Præfatione Tractatui *Spelmani* de Decimis præmissa. Anglicè.

Henricus Spelmanus, vir nobilissimus ac illustre *Britannia* suæ decus. Vide *Steph.* in Proleg. Not. ad Histor. Dan. Sax. Gr.

Variarum antiquitatum peritissimus. *Idem* ad lib. 8.

Maximi ingenii Eques. *Hachenb.* Germ. Med. disp. 4. Sect. 15.

Maximum Equestris ordinis decus. *Ibid.* disp. 5. Sect. 6.

T H O M A S J A M E S.

Clar. A. D.
MDCXX.

IN *Veſtâ* Insulâ, atque opinor *Newporte* natus, è Scholâ *Wykehamicâ* *Oxonii* ad majora studia missus est, & *Collegii Novi* socius emerſit. Anno 1593. Post septennium à D. *Thomâ Bodley*, Equite Aurato, utpote cui probè innotuerant viri merita, in *Proto-Bibliothecarium* suum cooptatus, ea præstitit quæ ad Artium ingenuarum fructum egregium haud parum conducere; siquidem suppellectilem literariam mundiorẽ reddidit, librosque omnes in Catalogos bis redegit. Anno 1614. Theologiæ Doctoratum suscepit, & in subdecanum *Wellensem* cooptatus, quod ad *Bibliothecam* spectabat munus deposuit; quo nempe studiis prosequendis litibusque expediendis (*Eirenarcha* enim nobiscum erat) assidue magis vacaret. Patrum Antiquorum familiaris erat, in libris, Manuscriptis præsertim (quorum corruptelas nemo melius aperuit) evolvendis indefessus, Statutorum porro & consuetudinum Academicarum rimator oculatissimus. Inter Ecclesiæ Anglicanæ Præsules, in Convocatione solenni, *Oxonie* primò *Caroli I.* habitâ, (quo nimirum tempore celebrabantur ibidem Comitia Parliamentaria) confidebat, authorq; fuit ut certis quibusdam viris demandaretur Manuscripta Patrum Sacrorum opera per Bibliothecas omnes Anglicanas, sive publicas, sive privatas, sedulò evolvere; quo scilicet Exemplarium Pontificiorum errores ac sphalmata detegerentur. *Ant. à Wod. Antiq. Oxoniens.*

Scrîpsit varia; hæc verò primum obtinent locum: *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*---*Bellum Papale*, seu *Concordia discors Sixti Quinti & Clementis Octavi*, circa *Hieronimianam* editionem---*Concordantiæ Sanctorum Patrum*, id est, vera & pia tertiæ libri *Canticorum* per Patres Universos tam Græcos quàm Latinos expositio---*Vindiciæ Gregorianæ*---*Index Librorum prohibitorum à Pontificiis*---*Index Generalis Sanctorum Patrum*---*Catalogus Librorum in Biblioth. Bodleianâ*---*Manuductio ad Theologiam*---*Apologia pro Joanne Wiclevo*.

Thomas James Oxoniensis, vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum literis & libris, in *Angliæ* Bibliothecis excutiendis (*Deus opus secundet*) id molitur, quod *Reipublica Literariæ* inprimis erit usui, *Camden.* in *Britan.* vid. Comit. *Mounmouths*.

De Opusculo illo, cui titulus *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*, en tibi Clarissimi Viri *Josephi Scaligeri* sententiam, *Richardo Thomsono* per literas patefactam: Catalogus ille Scriptorum *Oxonienſium & Cantabrigienſium* librorum

rum mirificè me affecit ; præsertim quum videam multa in illis monumenta esse , quibus res *Gallicæ* & Regni *Francorum* illustrari possint. Et præterea non minorem numerum eorum quibus Tyrannis Pontificia manifestò deprehendi possit; tum quæ doceant quando cloacæ illæ & colluvies Monachorum sese in Europam effuderint : ut *Loiolitæ* hodiè & *Capucini*. Habetis quoque *Origenem* in *Celsum*, aliosque eximios *Græcos* nondum editos ; quos parum vexari ab iis puto qui in illis Collegiis degunt. A me certè non rarò reviderentur , si ibi adessem.

Fama obtinet libri ejus , qui *Fiscus Papalis* inscribitur , editusque *Londini* est ann. 1621. Authorem fuisse, quem alii tamen *Gulielmo Crashav Cantabrigiensi*, tribuunt. Utcunque , de *Jamesio* nostro constat , ad industriam & memoriam haud vulgarem judicium planè impar adjecisse. *Ant. à Wood.*

Sunt qui in Bibliothecis ut Blattæ versantur, qui libris meliores non evadunt, sed à quibus libri deteriores fiunt, ut qui digitis suis illos tantum sordident. Sed cum Doctore *James* non ita comparatum erat : quippe qui in proprium & publicum bonum libris utebatur. Manuscripti cujusvis ætatem sola faciei ejus inspectione dignoscebat , & ex Characteris forma tempus quo conscriptum fuerat designare poterat. *Thomas Fuller* de Præclaris Angliæ Viris. Angl.

Extat Catalogus Universalis Librorum Bibliothecæ *Bodleianæ* ordine alphabetico. *Oxonii* in 4°. ann. 1620. Appendix ad eundem ibid. 1635. 4°.

Extat Ecloga *Oxonio-Cantabrigiensis* in 11. libros tributa, quorum prior continet confusum librorum MSS. in Bibliothecis Academiæ *Oxonie* & *Cantabrigiæ* : posterior verò Catalogum eorundem dispositum sec. 4. facultates, ordine Alphabetico. *Londini* 1600. in 4°.

HUGO GROTIUS.

B *Atavus*, Patria *Delphensis*, natus est Anno Dom. 1583. iv. Id. Aprilis. Obiit *Rostochii* Anno Dom. 1645. Clar. An. D.
MDCXX.

Hoc ejus Symbolum :

RUIT HORA

Scripta ejus hæc sunt : De Veritate Religionis *Christiana* ---- Mare liberum ---- De Jure Belli ac Pacis lib. 3. ---- De Antiquitate Reipublicæ *Batavica* ---- De Imperio summarum Potestatum circa sacra Commentarius ---- Annales & Historiæ de Rebus *Belgicis* ---- Historia *Gothorum, Vandalorum, & Longobardorum* ---- Dissertatio de Origine Gentium *Americanarum* ---- De satisfactione Christi adversus *Socinum* ---- Apologeticus ---- Comment. in omnes Veteris & Novi Testamenti libros ---- In Consultationem *Cassandri* ---- Florum Sparso ad Jus *Justinianum* ---- Tractatus de Fato ---- Notæ in *Martianum Capellam* ---- No-

tæ in *Lucani Pharsaliam*-----*Syntagma Arateorum*-----*Florilegium Stobæi*
 -----*Notæ breves & Emendationes in Tacitum*-----*Adamus exul*, & *Christus* patiens, *Tragædiæ Sacræ*-----*Poëmata*-----*Epistolæ*-----*Votum pro Pace*.

Vir summi & incorruptissimi judicii vocatur *Heinsio* in *Animadv. ad Senec. Tragæd.* p. 512.

Criticus acutus & insignis. *Dempster*.

Non divinarum minùs, quàm humanarum rerum scientissimus. *Voss*.

Seculi sui Phœnix vocatur *Hofmanno*.

Grotium, virum excellentissimæ doctrinæ in omni genere literarum vocat. *Salmasius* *Exercitat. in Solinum*.

Virum acuminis & omnigenæ doctrinæ præstantiâ incomparabilem appellat *Seldenus* in *Mar. Claus.*

Seculi nostri grande ornamentum, vel miraculum potiùs, vocatur *Vossio* de *Poët.* p. 82.

Æternum Bataviæ & seculi sui decus immortale. *Idem* lib. 9. de *Idololatr.* cap. 7.

In omnibus suis lucubrationibus magnus fuit *Hugo Grotius*; sed in *Epistolis* uti & in *Cirminibus*, incomparabilis ac *Divinus Claud. Sarrav.* in *Præf. præfix. Grot. Epist.*

Offertur inter alios viventium primarius *Hugo Grotius Græci, Latinique sermonis*, nec non *Juris Casarei* penitiori scientiâ perpolitus. *Jo. Imperial.*

Summus virorum *Hugo Grotius*, lumen illud ac columnen literarum: de quo nihil tam magnificum dici aut scribi potest, quin virtus & eruditio id superaret sua. *Io. Meibon. Mecænas*, c. 4.

Quo *Batavo* [*Hugone Grotio*] altero ejus terræ cum *Magno Erasmo lumine*, nihil nunc undique eruditius, vel sol. videt, vel solum sustinet. *Voss. de Hist. Lat.* p. 713.

Inter primarios habendus est *Hugo Grotius*, qui in eximiis illis de *Jure Belli ac Pacis* libris ipsam *Ebræorum*, quam exhibitori sumus, disciplinam è *Talmudicis* tangit, aliaque ex eorum scitis ad augendam etiam nonnullis *Christianismi* rebus lucem prudenter adfert. *Jo. Selden. de Jur. Gent.* l. 1. c. 2.

Eò quòd consuetudine maximi viri *Hugonis Grotii* interdum fruar, felicitatem meam satis prædicare non possum. O virum admirabilem! Equidem scivi hoc etiam antè, sed præstantiam divini illius ingenii nemo satis capiet, nisi qui vultum præsentis viderit, & sermones loquentis audierit. In vultu probitas habitat: sermones doctrinæ exquisitissimæ, & pietatis sincerissimæ sunt indices. Nec putes solum me illius viri admiratione captum esse: omnes docti & pii quibus ille innotuit, similiter sunt affecti. *Is. Casaub. Epist.* 638. d. *Dan. Heinsium*.

Nolo nescias, doctissime *Thuane*, vidisse me hîc *Hugonem Grotium*, virum probitatis & doctrinæ admirandæ. Scripsit *Historiarum* lib. 21. de rebus Gestis in *Patriâ*.

triâ ab annis circiter 5. pauca adhuc legi, sed quæ valdè mihi sunt probata. Sunt aliæ virtutes illius, propter quas pluris etiam illum facio. Nam de hodiernis contentionibus in negotio Religionis & doctè & piè judicat, & in veneratione Antiquitatis cum iis sentit, qui optimè sentiunt. *Idem* Epist. 739.

Omnes verò, qui de *Bello Belgico* scripserunt, superat [meo quidem iudicio] *Hugo Grotius*, si quis velit integritatem iudicii æstimare: Hic depositis omnibus affectibus unicè sectatus est veritatem, eâ eloquentiâ & nervosa brevitate, ut cum *Tacito* optimè mereatur comparari. Felicissimè imitatus est *Tacitum Grotius*. Interim nemo temerè ex *Grotio* Historiam discere poterit, qui planè rerum *Belgicarum* non habet aliquam notitiam. Obscurus enim æquè est, ac *Tacitus*; hinc qui jam prælibârunt Historiam *Belli Belgici*, eum possunt facilè assequi. Tribus enim verbis interdum totam Historiam aliquam habet. *Herman. Conring.* de Rep. Batav. fœder.

Ad res Hollandicas seorsim noscendas inter alia multùm conducit liber *H. Grotii de Antiquâ Rep. Hollandiæ*, qui lectu est dignus, nisi quod ille plusculum nonnihil patriæ indulserit, & de antiquo ejus statu quædam minus vera tradiderit, quasi scilicet Hollandi non adeò plenè fuerint sub Francis, sed quod elegerint Comites pro Arbitrio & nomine tenus tantùm Francos sint reveriti. De cætero autem est elegans liber scriptusque à *Grotio* admodùm adolescente. *Conring.* de Rep. Batav. fœder, MSS.

Apud Belgas Reformatos scriptus est libellus ille perquam egregius de *Imperio summarum Potestatum circa sacra* ab viro illo tum doctrinâ omnigenâ longè ac undiquaque instructissimo, tum iudicii summi nominisque passim meritissimò illustris, *H. Grotio. Selden.* lib. 1. de Synedr. Vet. Ebræorum c. 10. p. 426.

Palmam hætenus in disciplinâ *Juris Naturalis & Gentium* tulisse iudicatus fuit non præter meritum *H. Grotius*, qui & primus seculum ad istam disciplinam æstimandam evocâsse videtur, & ita in eadem est versatus, ut circa magnam ipsius partem cæteris nil nisi Spicilegii laborem reliquerit. Quantumcunque tamen ejus viri fama nobis cordi sit, qui & peculiari nomine ejusdem filio obstricti sumus, fatendum tamen est, non pauca ab ipso planè esse præterita, quædam levi duntaxat brachio tractata, quædam denique admista, quæ & ipsum hominem fuisse arguerent. Inprimis autem non exiguam nobilissimo operi labem adspargunt, quæ passim à receptis orthodoxæ Ecclesiæ sententiis diversus abit. Qui quidem magnorum ingeniorum infeliciissimus labor mihi semper visus fuit, circa divina aliquid novare; cùm tanta aliarum rerum super sit copia, in qua alicui innoxie cornicum oculos configere liceat. Et per isthæc etiam verè ac utiliter dictis auctoritas detrahitur ac plurimorum asperrimæ censuræ provocantur, qui aliàs contra tales Viros ne hiscere quidem digni erant. *Sam. Pufendorf.* in Præfat. lib. de J. N. & G.

D. I. E. in *Grotio* hoc taxat, quòd adductis aliquot locis, vel ex Poëta, vel ex Historico; statim inde universale aliquod rectæ rationis dictatum & Gentium jus velit extruere; deinde, quod sæpiùs etiam decipi se à Jurisconsultis Romanis passus sit, & nimis leviter illud juris Naturalis dixerit, quod hi pro tali ha-

bent. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Vir sine controversia doctissimus, sed Juris inprimis Justinianeus, alibi passim Censor iniquior. *Rebhan.* Præfat. ad Instit. Locam.

Laudo & admiror *Grotium*, sed Theologiam ejus deploro, vel cum interpretatur Scripturas, vel cum de Interpretibus sententiam dicit. *Jo. Boecler.* in Præfat. Comment. ad lib. de J. B. & P.

Vir sine controversiâ maximus, & de Rep. literariâ inter paucos meritis, sed in Christi causâ, nescio quô fatô ad *Socinianos* in devexâ ætate propensior. *Meric. Casaub.* de iv. lingg. p. 105.

Nobis relatum est Dominum *Grotium* Rostokii ex Suedia redeuntem febris continua extinctum esse. Perhibent id non contigisse absque suspitione veneni à *Lutheranis* propinati, ob ea quæ in gratiam *Papæ* de Antichristo scripserat; Verum in illis Regionibus homines veneno tolli non arbitror, ut in quibusdam *Italiae* locis. Ejus religio à 20. retrò annis perspicuè nota non fuit. In sua cum Domino *Rivetto* altercatione Catholicorum Romanorum partibus favere videbatur. *Hollandus* erat, & *Arminii* Sectator fuerat. Reginae *Lutheranae* Legatus erat. In *Lutherana* Civitate inter *Lutherani* Ministri Brachia diem supremum obiit, ille, inquam, cui & *Lutherus* & *Calvinus* adeo invisi erant. Quidam perhibent eum *Socinianismo* infectum à vita migrasse, talemque in animo fuisse, quicquid extrinsecus simularet. *Guido Patin.* Epist. 7. Paris. scripta 24. Octobris 1645. Gall.

De *Grotio* rectè sentis, neminem haftenus eruditius contra *Socinium* scripsisse. *Martin. Ruar.* in Cent. Epist. p. 59.

Dominus *Blondellus* Tractatu suo de *Sibyllis* de eo scribit quod Vir præstantissimus fuerit, sive respectu sublimis ejus ingenii, ejusque eruditionis universalitatis, quam nemo satis magnificare poterat; sive respectu diversitatis Scriptorum ejus. Gall.

Dominus *Balzacius* ait, præter doctrinae soliditatem, discursus evidentiam, & sermonis Veneres, nescio quem observari probitatis characterem in præclari illius Viri Scriptis omnibus; id autem de *Scaligeri* & *Salmasii* Operibus neminem affirmare ausum esse. *Balz.* Epist. 25. lib. 5. ad D. *Chappelain.* Gall.

Vulgò creditur *Grotium* omnes ingenii sui vires conscribendo libro de *Jure Belli & Pacis* adhibuisse, eumque de illo dicere potuisse, quod *Casaubonus* dixit de suo in *Persicum* Commentario, Epistola quadam ad D. *Perillan* cognatum suum, quæ typis mandata non fuit. In *Persio* omnem ingenii conatum effudimus. *Grotii* Opus præclarissimum sanè Scriptum est, nec mirari subit quòd in *Germanicis* quibusdam Academiis publicè lectum fuerit. *D. Colomiez.* Select. satâ Bibliot. p. 128. 129. Gall.

Inter omnia literatorum Sidera, in *Belgio* nullum felicius, quàm *Grotianum* illuxit. Hic ob acumen magni ingenii meritò est tanquam *Aquila* in nubibus; quamvis etiam in multis cæcutiat. *Phil. Andr. Oldenburg.* in Thesaur. Rerump. part. 3.

In Religione varius erat, & in quibusdam cum *Pontificiis*, in aliis cum *Lutheranis*,

vanis, in nonnullis cum *Remonstrantibus* & *Photinianis* faciebat. Hinc vir dubiæ atque variatæ Religionis vocatur *Voëtio* in Biblioth. studios. Theolog.

Grotii Notæ locum etiam ibi invenerunt: Cumque in pretio sint apud omnes, elogio nostro peculiari non indigent. Hoc tantum observabo, quod scilicet in Poëtarum citationibus nimium quandoque diffusus sit, aliorumque innumerosum Authorum profanorum, in quo doctum & eruditione præstantem virum se ostentare, potius quam sagacem & Criticum, affectasse videtur. Hunc si vitasset scopulum, ejus Notæ multò breviores, nec tunc idcò minus bonæ fuissent. Eo imprimis nomine in pretio esse debent, quod Veteres Bibliorum *Græcos* Interpretes cum *Hebraico* Textu frequenter conferat, nec Massoræ nimia estimatione imbutus sit. Varias tamen Lectiones absque necessitate interdum multiplicat; quamvis autem ut plurimum optimam Textus explicationem deligat, advertendum tamen est, quod præconceptis *Arminianorum* & *Socinianorum* opinionibus plenus cum esset, duabus illis Sectis quandoque faverit. Cæterum quamvis quædam in *Grotii* Notis carpserim, in eo præsertim quod profanos auctores crebro nimis citet, plura tamen interdum in ejusmodi citationibus optima occurrunt, quibus plures Scripturarum difficultates explanari possunt. Hoc tantum optassem ut scilicet juxta Critices regulas profanorum horum Authorum testimonia non attulisset, præsertim verò Poëtarum, nisi illis in locis quæ hujusmodi illustrationibus indigebant. Nec enim erat necessarium, exempli gratia, ut ad vocis *signa* explicationem, *Genesios* c. 1. vers. 14. *Homeri* versus duos, *Arati* verò quinque adduceret. Nec etiam video necesse fuisse, in sequentem vocem *tempora*, dicere quod *Proclus* in sua Theologia vocet astra *Tæmporis organa* seu *instrumenta*. Verbò, mihi videtur multò consultius fuisse sensum literalem Textus paucis verbis explicare, nec authoritates ullas citare, nisi ad illas difficultates quæ hujusmodi elucidatione indigebant. Oratorii Presbyter *Rich. Simon* Hist. Crit. V.T.I. 3.c. 15. Gall.

Hugonis Grotii Epistolæ à viro maximo profectæ summo in pretio esse omnibus debent. Tot certè tantaque vir ille scripsit, ut seculi nostri *Phænix* meritò dicendus sit. Paucae ejus Epistolæ editæ primùm fuerunt, quarum ipsum tamen magnum scripsisse numerum verosimile est, in tantâ negotiorum civilium mole, in tanto eruditionis apparatu. Ejus Epistolæ ad *Gallos* aliquoties editæ ultimaque editio *Lipsiæ* prodiit curante *Gessenio* 1674. ann. in 12°. in quâ id laudandum, quod Indicem iis adjecerit, quem ego omnibus Epistolis adjectum vellem: Nam & utilissimus est, & multo labore levat legentes. Nunc tandem opus vastum Epistolarum *Grotianarum* prodiit, quod hætenus in Bibliothecis Virorum illustrium delituerat, quodque *Isaacus Gruterus* à *Blavio* jamdudum typis destinatum testatur in quâdam super opera nonnulla *Verulamii* Latinâ Præfatione. Continentur in illis varia, ut fuit ipsi ingenium ad omnia natum, Politica, Ecclesiastica, Theologica, Juridica, Philologica, Judicia de libris. Nec deest illi Orationis cultus, quanquam stylus ipsi interdum ex argumento sordes aliquas trahat, & se ad hominum, quibus scribit, indolem componat. Reperiuntur enim interdum Epistolæ simplici planè humilique dictione scriptæ, ac sine ulla morosâ

Meditatione. Sed cum rem aliquam unicè agit, nemo ipso vel dulcior est Poëta, vel elegantior Orator, aut nervosior Historiographus. Adeò ubique vir ille domi est, & velut in fundo suo dominatur. Quàm in Politicis Epistolis ingenio rerum attemperare calamus debeat earum Scriptor, ille novit, qui in hoc negotio versatur: ubi verborum cura superstitiosa quidem non est, sed debent illa ad rei expressionem singulari ratione esse accommodata. In his *Grotii* Epistolis multa sunt, quæ statum Universæ Europæ suo tempore denudant, quæ aliunde difficulter petuntur. Si ii, qui opus hoc Epistolicum ediderunt, Indicem rerum quoque adjecissent, optimè sanè de nobis meriti fuissent: Nunc in illo vasto opere multa latent, quæ non nisi magno labore erui possunt. Sunt tamen & secundum temporum seriem Epistolæ dispositæ, quod ad Historiam magnoperè conducit. Putaverim ego sanè plures etiamnum ineditas esse viri hujus Epistolas: ac vidi ego non paucas in Bibliothecâ *Gudianâ*, quas ego in illo opere extare non credo. *Dan. Georg. Morhof.* in *Polyhist.* p. 294. 295.

Poesis una est Professionum quæ *Grotium* ab ingenti primæ notæ Doctorum numero distinguere fecerunt, eumque supra *Lipsios*, *Casaubonos*, *Salmasios* & *Vossios* extulerunt. *Baillet*, *Judiciis Erudit. Poët. Paris.* 1686. Gall.

Hugo Grotius & *Daniel Heinsius* Carmine Latino non ignobiliter scripserunt, nisi quòd ingens illa, qua memoriam onerarunt, literatura impediatur utrumque ne res modo illo delicato concipiant, in quo tota versatur elegantia. *Renatus Rapinus*, *Animadv. in Poeticam*, parte 2. seu *Animadv. pecul.* 16. Gall.

Quid *H. Grotio* undiquaque doctius, etiam in his Sacris? Nihil comptius, aut magis masculinum historia *Jonæ* epicis ab ipso expressa; nil castius elegis, quibus inculcata se purgat *Susanna*; nil gravius geminâ illa Tragediâ sacrâ, in quarum altera *Christus patiens*, altera *Sophompaneas* inducitur, utcunque non evitatint dentes Criticorum omnium. Est & Epigrammatis, Sylvis, farragini suum decus, licet in omnibus nequaquam idem calor. *Borrich.* de *Poet.* p. 142.

Hug. Grotii Opera sequentia inter libros prohibitos numerantur: Apologeticus eorum qui *Hollandiæ Westfrisiæque*, & vicinis quibusdam nationibus ex legibus præfuerunt ante mutationem, quæ evenit anno 1618. cum refutatione eorum, quæ adversus ipsum, atque alios acta, ac judicata sunt. In Decreto 4. Feb. 1627. prohibetur: De Jure Belli & Pacis ibid. Poema collecta, & edita à Fratre *Guliel. Grotio* ibid: De Imperio summarum Potestatum circa Sacra Comment. Posthumus prohibetur in decreto 10. Jun. 1658. Annales & Historiæ de rebus *Belgicis* prohibentur in Decreto 4. Jul. 1661. Dissertatio ejusdem Auctoris, & aliorum de studiis instituendis ibidem. Vide *Ind. Romæ* Impress. ann. 1664.

Grotii opera omnia Theologiæ prodierunt *Amstel.* 6. Tom. fol.

C O R N E L I U S à L A P I D E, Soc. Jes.

Clar. An. D.
MDCXX.

Natione *Belga*, patriâ *Eburo, Bucoldianus*, ditionis ac diœcesis *Leodiensis*: pusillus quidem corpore, at ingenio magnus fuit, disciplinarum omnium capax, Orator, Philosophus, Theologus, Historicus, linguarum *Græcæ* atq; *Hebræicæ* peritus:

peritus: cuius in lucubrando, commentando, scribendo, in legendis & evolvendis que SS. Patrum atque Interpretum variorum scriptis studium continuum & indefessum meritò omnibus admirationi esse debet. In Sacris Literis erat perditus & pernox, tamen si valetudo plerumque infirma & dubia, viresque debiles essent: quas in Collegio S. J. cum *Lovanienfi* (ubi & linguam *Hebraicam* unà profitebatur) tum *Romano*, quadraginta, & eo ampliùs annos pari celebritate doctrinæ ac nominis interpretatus est, scripsitque in plerosque libros sacros *Comment. commendata* in primis à soliditate, brevitate, claritate, ac methodo. Namq; ei hoc propositum erat vel maximè, quemadmodum ad *Epistolas Paulinas* profando ipse de se testatur, atq; id ipsum aliàs non semel repetit & inculcat, ut scil. solidè breviterq; methodicè & clarè S. Scripturæ universæ (si ita Deo visum esset) sensum traderet, maximè genuinum ac literalem, stylo ad hoc usus didaëtico & methodico. Obiit *Roma* an. 1637. 12. die Mart. ætatis 71 *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Nihil illo videri potuit mitius, nihil modestius, nihil temperantius. Obedientia illi semper, & veritatis amor præ vitâ fuit. Hanc in omni scriptione primam habuit; illam verò ductricem ad proferendas Scriptiones ad publicam lucem, quas alioquin fuerat æterno damnaturus silentio. *Alegambe.*

Ennarrationes ejus pias, doctasque in *Pentateuchum*, in *Prophetas Majores*, in *D. Paulum*, obviis ulnis Christianus Orbis excepit. In *Prophetas* alios, in *Apocalypsim*, in *Epistolas Canonicas*, aliasque in alios sacros libros brevi vulgandas non minus latè excipiet. *And. Victorell.*

In cujus commentariis, inter multa à re aliena, non pauca reperi doctrina atque acumine plusquam vulgari conscripta. *Matth. Pol. Præf. 1. vol. Synops. Crit.*

Extant ejus *Commentaria* in *Pentateuchum*, *Prophetas* majores & minores, *Proverbia*, *Ecclesiasten*, *Cantica*, & *Apocryphum Syracidem* & *Baruch*, totum N. Test. Sed quid in iis desideremus breviter dicemus. 1. Interpretationes Pontificiorum suorum, & Patrum non semper omnes refert. 2. Nostrorum rarò refert, aut non ex professo: aut sicubi hoc faciat, tantum occasionem quærit calumniæ. 3. In plurimis locis difficilibus & illustri ac prolixo commentario illustrandis, sæpe jejunos est, imò mutus magis quàm piscis. 4. In Philologicis sacris hospes est, & consequenter admodum parcus: defuit enim ei eruditio in *Lingua Græcâ*, imprimis etiam in *Hebræâ*, cæterisque *Orientalibus*, & consequenter in istarum linguarum idiotismis, elegantiss, antiquitatibus. 5. In moralibus & practicis, postillisticas quisquillas, & carbones pro thesauris, ex *Contipratensi*, Discipulo de tempore, legendis, vitis Patrum & similibus fabularum promis conditis, plerumque obtrudit. *Voët. Biblioth. 1. 2. c. 4. p. 504.*

Breviter ingenium εὐρητικόν, subtilitas, & judicium subactum non ita adfuisse illi videtur, ut cum *Tostato*, *Abulensi*, *Thomâ*, *Lyra*, *Cajetano*, *Estio*, *Zanchez*: nec multiplex eruditio & lectio, ut cum *Abulensi*, *Ariâ Montano*, *Masio*, & nostris *Mercero*, *Calvino*, *Beza*, *Bucero*, *Muscuro*, *Willeto*, &c. comparati possit. *Idem. ibid.*

Admodum solemne est illis qui *Commentarios* in *Biblia* elucubrant, eruditionem & *Quæstiones* à suo Contextu remotas, iis admiscere. Hoc etiam vitio laborant *Commentaria Cornelii à Lapide*: Et tamen Author ille in Operis sui

principio profitetur se velle brevem esse paucisque verbis complecti, quæ diffusiori stylo jam observarunt alii. Scio quidem hujusmodi Commentaria, eruditionis plena, hominibus innumeris præsertim verò concionatoribus, arridere, sed sagacium virorum palato, sapere nequeunt, quippe qui singula seorsim & suo loco tractari volunt. Or. Pr. *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Cornelius à Lapide integra ferè Biblia 12. Tom. commentatus est, sed duo primi in *Mosis* Libros & in *Divi Pauli* Epistolas plus eruditionis quàm alia decem in se continent *Guido Patin*. Epist. sel. Ep. 17. Gall.

Corderii commentarium in *Lucam* compilasse à nonneminè arguitur. *Konig*.

J O S I A S M E R C E R U S.

Clar. A. D.
MDCXX.

Gallus, *Joannis* filius, obiit circiter annum 1628. Edidit *Nonium: Aristaneti* Epistolas: Notas in *Tacitum*, in *Apulei* Librum, de Deo *Socratis*.

Josias Mercerus, *Galliarum* lumen, tanto patre dignissimus filius. *Montacut*. in *Antidiat*.

Josias Mercerus vir eruditissimus, magni illius *Joannis* filius tali parente dignissimus. *Is. Casaub.* Not. in *Spartian*. p. 70.

Josias Mercerus *Gracè Latineque* vir doctissimus. *Idem* Epist. p. 658.

Barthius in *Claudianum* pag. 1244. eum vocat virum acutissimum & eruditissimum.

Josias Superstes, tanto patre dignissimus filius, qui præter exactam utriusque Linguae peritiam, & raram purioris *Antiquitatis* cognitionem acerrimo judicio excelluit. *Thuan.* ad ann. 1570.

Josias Mercerus præstantissimi ingenii vir, nec doctrinâ tantum & eruditione, sed & singulari rerum agendarum solertiâ clarus. *Desider. Herald.* in *Animadv.* in observ. *Salmasii* in *Jus Attic. & Roman.* l. 4. c. 1.

Josiam Mercerum jam olim inter insignes *Gallia* viros habui, & valdè se mihi nunc probavit, eruditus, & probi animi judicii que, ad *Tacitum* Notis. Vidi enim. Et quanquam à me interim divertit, laudare & amare virum debeo: quia & cum causâ & cum modo facit. Utinam sic in studiis nostris alii! utinam ne *Critice* hæc ludus fiat, & arena, ut sic dicam, bestiarium! At bona hæc via, conferre sine livore, sine æmulatione, in publicum: nec detractum ire ingeniis, ut tuum attollas. *Lips.* Epist. Cent. ad *German.* & *Gal.* ep. 51. ad *Baudium*.

Famæ aliquis radius te quoque illucet à magno illo Patre; cujus eruditio & virtus, clara apud omnes. Et tu succedes, imò præcedes, si pergis modò in hoc laudis stadio, quod currere cœpisti recto & felici pede. Nam *Nota* tuæ ad *Cornelium* nostrum quas mittis (verè non blandè dicam) vix tuæ ætatis. *Lips.* Cent. 1. Miscell. ep. 32.

Josiam Mercerum, virum ingeniosissimum, & *Gracè* ac *Latine* doctissimum, pænè præterieram, quòd ipsius, modestiâ credo & verecundiâ instinctus, nomen suis libris præscribere adhuc noluit. Edidit autem *Nonium* cum Annotationibus

virorum

virorum doctissimorum, & nuper *Aristaneti* Epistolas recensuit, elegantissimè & inimitabili suavitate *Latine* convertit, notis quoque perquam eruditis magis illustravit. *Gasp. Sciopp. de Art. Crit. p. 28.*

Maximus vir *Josias Mercerus* in edendo *Nonio* longè post se reliquit *Hadriani Junii, Dionysii Gothofredi*, aliorumque industriam. *Voss. de Philolog. c. 5. sect. 13.*

Inter omnes novissimorum horum temporum *Criticos* D. *Colomiez* ait neminem sibi notum esse, cujus tam certæ fuerint conjecturæ quàm illæ *Josia Mercerii*, nequidem D. *Salmasio* excepto. Præcipuus ejus labor est editio *Noni Marcelli* quem Divinâ solertiâ correxit. *Paulus Colomiez*, suis *Miscellaneis Histor. p. 35. 36. Gall.*

Amo te, *Mercere*, amabilem multis de causis, sed imprimis quia *Patrem* habuisti de linguâ *Hebraicâ* optimè meritum, & quia *Paternis* vestigiis insistens, dignum te præstas qui ab omnibus ameris. *Io. Drus. in epist. p. 14.*

Extant Notæ ad *Tacitum*. *Parisiis* 1608. in 40. aliaque aliis in locis atque temporibus.

JOANNES MEURSIUS.

L Osduo Batavus, Philologus eximius, natus est Anno 1579. Obiit anno 1639. Clar. A. D.
MDCXX.
Primò *Lugduni* literas elegantiores docere cœpit. Inde *Soram* migravit, & regius Historiographus factus est, *Græcos Authores* plurimos edidit, quos aut *Latine* vertit aut Notis eruditis illustravit, ut *Alypium, Aristoxenum, Antigonum, Carystium, Apollonium Alex. Constantinum Porphyrogennetam, Const. Manassem, Codinum, Eusebium* in Cant. *Hesychium Milesium, Lycophronem, Leonem Imp. Methodium, Nicomachum, Palladium, Philistratum, Polychronium & Psellum* in Cant. *Procopium, Gazæum, Phlegentem Trallianum, Theodorum Metochitam, Theophylactum, Theocritum, &c.* De *Atheniensium* rebus imprimis bene mereri voluit, edendo Regnum *Atticum*, Archontes *Athen.* Fortunam *Atticam, Cecropiam, Areopagum, Populos Atticos, Athenas Atticas, Pisistratum, Solonem, Eleusinia, Panathe-neam, Græciam feriatam, &c.* Adhæc *Lat. autores*, ut *Arnobium, Apuleium, Catonem, Macrobius, Phædrum, Plantum, &c.* Annotationes doctissimis meliores reddidit. Extant insuper ejus *Lexicon Græco-barbarum, Orchestra, Græcia ludibunda, Miscellanea, Laconica*, libri de puerperio & funere, tractat. de luxu *Romanorum. Guilh. Auriacus, Ferdinandus Albanus. Historia Danica, &c.* Scripta certè dignissima, ut de novo recudantur, & in certos tomos distribuantur. *Konig. in Biblioth.*

Unus hic [*Jo. Meursius*] verendus Antiquitatis Arbiter, atque delitescentium ejus Scriptorum indagator, & helluo, plura ex *Græcis* revocavit in lucem *Latina-*que reddidit, ac Notis auxit, quàm alii centenis retrò annis præstitisse dicantur. *Jo. Imperial. in Mus. Hist.*

Cujus meritis in rem literariam omnia verba sunt inferiora. *Eusthat. Smart. l. 2, Analect. c. 2.*

Joannes Meursius vir multis nominibus præclare meritis de *Literis Græcis*.
Voss. de Scient. Mathemat. c. 22. Sect. 4.

Ioannes Meursius vir, præ cæteris de *Græcâ* Antiquitate benè meritis. *Ioan. Ionsf.* l. 3. de Script. Hist. Philosoph. c. 19.

Ioannes Meursius Antiquitatis *Græcæ*, *Atticæ* tamen inprimis, peritissimus fuit, cui & ipsæ *Athenæ*, & *Atticarum* Antiquitatum studiosi plurimum debent. *Idem* ibid. c. 20.

De *Græcorum* Festis scripsit libros sex maximo cum literarum emolumento, & literatorum plausu *Ioannes Meursius*, *Historiæ Græcæ* apud *Batavos* Professor fidelissimus ac diligentissimus. *Nic. Pinell.* in additament. ad *Onuph. Panvin.* de lud. *Circens.* l. 2. c. 1.

Ioannes Meursius, candidissimi pectoris, & præclaræ doctrinæ, amicissimus Collega meus, quò vix alius literas minori tractabat ambitione. *Voss.* de Vit. Serm. l. 2. c. 2.

Vir meritorum in Rempublicam literariam clarissimorum. *Dilher.* Disputat. Academ.

Vir fuit inexhaustæ lectionis, & laboris constantis. *Valer. Andreas* in Bibliot. *Belgic.*

Io. Meursius, doctissimus adolescens, quem sæpe miror: & certè supra suos annos literarum dote ditescit. *Nic. Rigalt.* Not. in lib. 1. *Phadri*, Fab. 4.

Neque enim potest me fugere quicquam tuorum, à quorum lectione nunquam recessi, nisi doctior. *Is. Casaub.* in Epist. 390.

Video te in *Historiâ*, & omnis generis monumentis posterioris *Græciæ* mirum in modum esse versatum, quæ pars eruditionis cum à paucis adhuc sit culta, bene proculdubio de literis mereris, quando ea profers in lucem, quæ etiam doctissimi viri prius ignorabant. *Idem* in Epist. 748.

Tot jam scriptis illustrasti literarum tenebras, tot jam monumentis ad *Æternitatem* vocasti genus humanum, ut non vivere eum dicam qui indoctus est; non sapere, qui felicissimam ingenii, eruditionisque tuæ industriam non intelligit. Mitto *Belgas*, in *Italiâ* celebris es, & inter lumina ævi haberis. Jam quoque crescunt illi radii, & vel ab *Orchestra* tua ad me missâ, emicant. Sed si sic pergis, nox in omni *Antiquitate* esse desinet, reque solem suum sæculi consensus appellabit. *Eryc. Putean.* Epist. Centur. 1. Epist. 83.

Meursius in *Græcæ* Linguae & Antiquitatum notitia præsertim excellebat, nec ullus unquam tam insigne beneficium, hoc quidem capite, Literis præstitit, quippe qui indefesso labore ac insolita prorsus diligentia, ad varia *Veterum* Opuscula è tenebris eruenda, emendanda, *Notis* elucidanda, vertenda & evulganda, animum appulerit. *Baillet.* *Judiciis Eruditorum*, *Parisiis* 1685. Gall.

Quæ contigerunt in *Belgio Ferdinando Albano* imperante, singulatim persecutus est, (*Io. Meursius*) peregre, item quæ gesta sunt *Willelmo Auriaco* vivo insigni Commentario illustravit, nisi quòd in nonnullis credatur iniquior forasse *Hispanis Conring.* dissert. MSS. de Rebuspp. in tractat. de *Batav. Fœder.*

Vir de *Atticis* rebus omnium optimè meritis. *Idem* de antiquitat. *Acad. Sup-*
plem. 7.

Post *Ubbonem Emmium* multùm adeò laboravit in *Atticis Ioannes Meursius*,
ut omnium diligentiam longo intervallo superaverit; in Grammaticum tamen
usum potius, quàm politicum, cui solo suo *Arcopagitico & Solone* commodum
se præstitit. *Idem* de Civ. prud. c. 14. p. 309. seq.

Dania Batavis duobus debet sapientem suarum rerum historiam, *Ioanni*
Meursio & Ioanni Isaacio Pontano *Idem* ibid. p. 334.

De Antiquitatibus *Græciæ* plurima jampridem in eruditorum manibus, indu-
striâ & eruditione præstantissimi viri *Ioannis Meursii* versantur monumenta,
quæ tanti habentur, ut nulla in hoc literarum genere iis anteponantur, pauca
paria putentur. Et sanè, si iudicium sequamur horum studiorum exactissimi Do-
ctoris censorisque *Joannis Georgii Gravii*, nemo hòc virò in evolvendis omni-
bus omnium ætatum scriptoribus, qui ex illætabili illâ barbariei nocte salvi in
lucem horum temporum emerferunt, fuit diligentior, & in observando & con-
quirendo, quicquid ad veterem Græciam illustrandam pertinet, studiosior. *Acta*
Erudit. An. 1684. p. 551. 552.

Hoc Symbolum ejus,

ÆTERNITATEM COGITAT.

* *Athena Batava*, sive de Urbe *Leiden*si, & *Academiâ*, virisque claris, &c. *Io.*
Meursii libri duo, prohibentur in Indice *Rome* Impress. 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

Epitaphium ei *Sora* è lapideâ columnâ tale suspensum est: Aspice heic *Ioannem*
Meursium, nec majora quære elogia, testantur viri scripta, quòd majus hoc
nomine nihil habuit *Sora*.

JOANNES BAPTISTA van HELMONT.

Natus est *Bruxellis*, Anno Chr. 1577. Anno ætatis suæ 17. totum Philosophiæ Clar. A. D.
cursum absolvit. Ipse se vocare solitus est *Philosophum per Ignem*. Obiit. An. MDCXX.
Chr. 1644. ætatis suæ 67. Omnia ejus Opera prodire 1667. fol.

Iohannes Caramuel Lobkowitz ita de eo scribit: *Helmontius* (novi hominem)
fuit pius, doctus ac celebris: *Galenus & Aristotelis* juratus hostis: Sub quo ægri
non laborabant diù. Nam 2. aut 3. ad summum die carebant vitâ aut morbo. Vo-
cabatur præcipuè ad illos, qui ab aliis Medicis deserebantur, è quibus non paucos
restituit, vel frendentibus illis, à quibus fuerant condemnati. Prodierunt jam tan-
dem ejus Opera, & in ipsis continua contra *Peripateticos & Galenistas* satyra, mul-

is onusta foliis, fructu tenui, &c. Hæc ille. Vide *Konig*.

Sed & alii novas *Sectas* instituere cœperunt. Qualis cumprimis est *Joannes Baptista Helmontius*, ille qui sese per *Ignem Philosophum* nuncupare insolenti titulo voluit, ac si hujus beneficio *Philosophus* evalisset. Ex parte autem hic *Paracelsum* sectatur, ex parte verò nova multa & hæctenus nunquam audita commentus est. Ideoque in universum omnibus, quotquot hæctenus vixerunt, *Medicis* convitium dicere, se verò unicum verum *Medicum* à Deo ipso conditum, atque adeo illum quem *Siracides* honorandum dixit, pronunciare, ridiculè & ineptè, non dubitavit. Quamvis verò nonnulla habeat haud contemnenda, pleraque tamen *Non sani esse hominis non sanus juret Orestes*. Multum certè fallitur qui ejus credit jactabundis vocibus. Usu tamen *Chemicorum* operum sic satis videtur valuisse: at ille neminem verè *Medicum* facit, prout notum est. *Sebast. Scheff.* in *Introduct. ad Medic.* p. 43.

Inter quos doctissimus & celeberrimus re & famâ Medicus & Philosophus *Helmontius* censendus est, vir acris ingenii, & præcellentis literaturæ. Sed sua nihilominus deliquia & Eclipses sustinuit hoc sidus, quod super Candelabrum quidem constitutum, ut arderet & luceret, scientiæ tamen radios posteritati subtraxit, & præposterâ charitate sub modio occultavit. Ut proinde meritò *Posthuma* ejus *Scripta*, ad quæ, veluti fœlicissimi ominis *Cynosuram*, literatorum animi confugere debebant, tanquam funesti ominis, sidus, crinitum, ac portentosum *Cometam* effugiant, qui inter umbras & tenebras tristi lumine emicat. Quam enim hic bonæ memoriæ vir multa & præclara de *Sale volatili* ipsius *Tartari*, adducit! ejus tamen modum & parandi dexteritatem occultavit, duro ac novercali in posteritatem animo, quam velut Orphanos inter suspiria & lachrymas desolatam defosso in terram talento vitâ excedens dereliquit. *Io. Zwelfer.* *Pharmacop. Reg. Edit. Dordrecht* 1672. in 4°. p. 720.

Nè quis putet me hîc venari occasionem clarissimum *Helmontium* suggillandi, dicam me neque hîc, neque alibi (nullius licet in verba juratum) ejus judicium parvi facere. Eum lubenter lego, & ex ejus lectione me profecisse fateor. Quin & agnosco eum fuisse virum magnum, magnæ industriæ acerrimi ingenii, sedulum veritatis Indagatorem. Utinam verò ab eo indecoro, in omnes propè alios ante se, pruritu invehendi abstinuisset: Profectò, meo judicio, sibi famæque suæ melius consuluerat. Non quòd cuivis fas non sit errores, sive aliorum, sive suos, corrigere: sed quorsum attinet in alios suo ævo celebres jamdiu defunctos involasse? Esto, eos in plurimis lapsos esse: satis sit eisdem fuisse eatenus infelices. Tu felicior es, fruire sorte tuâ. Veritas in multis temporis filia est. Nam quid irrideamus *Veteres* quòd nesciverint *Circuitum sanguinis*, *Venas Lacteas*, *Vasa Lymphatica*, aut ea quæ ad hæc necessariò consequuntur? Multa hoc sæculum accurato Naturæ scrutinio deditum, hujusmodi, tum *Veteribus*, tum ipsi *Helmontio* ignota, adinvenit. An propterea virum alioqui solertem despiciatui habeam? Apage. In aliquibus forsitan erravimus omnes. Caveamus igitur, nè durior censurâ alios perstringamus, nè eâdem nosmet ipsi premamur. Nonne omnes sumus pariter mortales?

tales? Ecquis Philosophorum è tripode distat, aut spiritu infallibilitatis in rebus naturalibus afflatur: Satis scio de meipso, me facillimè errare posse. In arduis *Natura*, cogitationes primæ ferè secundis, factâ pleniore inductione, cedere coguntur. Cauto opus est, nè præpropere definias, aut de aliis judices. Non hæc nunc dico, quod displiceat *Helmontii Latex*, quin potius quòd in multis approbem: Ita tamen ut *Scholis* quod suum est, & *Helmontio* quod suum est, reservetur. Dedit saltem nomen priore commodius, nec non alia multa de eodem scitu digna. *Franc. Glisson. Tractat. de Ventric. & Intestin. Edit. Lond. 1677. in 4°. p. 236.*

Profecit, ut mihi videtur hic Author [*Helmontius* scil.] utcumque acerrimi ingenii, in eo fuit minùs felix, quòd *Veterum* placitis rarissimè assentitur, & vix, nisi in iis rebus in quibus illi, ex certissimis & demonstratis *Neotericorum* observationibus, manifestè coarguuntur. Negat enim *Circuitum Sanguinis*, *Sanguificationem Hepatis* asserit, *Lactæas* non agnoscit, venas, *Lymphæ ductus* ignorat, *Lienis* humorem acidum in *Ventriculum* effundit. *Franc. Glisson. ibid. p. 280. 281.*

Possèm tibi dicere quàm acerbè exceptus etiam fuerit *Helmontius* cum primum in lucem prodiit, cum ut *Enthusiastes* & *Lymphatus* fuerit traductus; quamvis apud te profiteri teneat, *Hypotheses* ab ipso traditas, ad morborum essentias detegendas, mediaque ad eorum curationem idonea invenienda, ostendere eum solida ratione & insigni perspicacitate rerum Naturalium adyta penetrare: Imò ego, qui annis sum, ut annitendum esse fateor, ejus intelligentiam assequi, quamvis ejus Medicamenta intelligi nequeant, expertus dicere possum ejus Doctrinam talem esse. ut si frequenter consulatur, Medico peritiam acquisitura sit Morborum curationem rite instituendi, plus quam quæcunque in hanc rem hætenus dicta fuere. *M. Needhami Medela Medicina. p. 15. Angl.*

Multum jam laboravit acutus & perspicax *Helmontius*, cujus lectionem Popularibus nostris satis commendare non possum, nunc ex quo Anglica civitate donatus est. Sed scito perfunctoriam ejus lectionem nihil profuturam: Decies repetita non sufficit, quamvis præceptorem à quo dirigatur quis habuerit. Si ad hujusmodi molimen aptus essem nullum unquam Orbi præclarius officium præstare valerem quàm si accurata methodo diversas Scriptorum illius partes in meliorem quendam ordinem redigerem, quo subtilissimè ejus Conceptus familiares, & faciliores evaderent. Et sanè eò attentius pensiculanda sunt ea quæ scribit, quòd sicut nobilis *Igniarius* Philosophus fuit, sic antequam novum istud Studii stadium decurreret, indefessus veterum studiosus fuerat, quippe qui bis perlegisset *Galenii* Opera tædiofa, semel verò *Hippocratem* [ejus *Aphorismos* memoriter addiscens] & totum *Avicennam*, omnesque cum *Græcos*, tum *Arabes* & complures neotericos Authores, non pauciores sexcentis, Notasque ex iis omnibus collegisset. Sed tandem proficetur, dum quid in eo profecisset secum reputat, se deprehendere, quod nihil præter laborum pœnitudinem adeptus esset, parumque utiliter tot annos impendisset. Totam in *Galenum* culpam conjicit, Corruptorem insignem omnium quæ apud *Hippocratem* & in *Scholis* tolerabilia erant. *Galenus* iste gloriam illorum qui se antecesserant sibi arrogans, *Medicinæ* Artem, paucis Regulis prius comprehensam, in vasta volumina amplia-

vit. *Idem* ibidem pag. 239. 240. Angl.

Helmont pater tanti fiebat *Bruxellis*, ut non nisi desperati ad illum quasi ad *Sacram Anchoram* confugerent, quorum non exiguum ab *Orci* faucibus eripiebat numerum. At *Zoili* eorum nonnullos quoque *fato* cedere objiciebant, id quod prudenti nulli mirum obtinget, siquidem

*Non est in Medico semper relevetur ut ager :
Interdum doctâ plus valet arte malum.*

fuerit *Helmont* satis, plurimos à *Zoili* morti adjudicatos, vivos reperiisse *Lares*. Theorica quæ habet alta sunt, eruta è *Natura Principiis*, ingenii dote, ipsâ *Naturâ* duce, & *Ignem* adminiculante; ea profectò digna sunt, quæ ab homine docto explanentur. *Nic. Franchimont* in Epist. præfix. *Franc. Oswaldi Grembs Arbori* integræ & *Ruinolæ Hominis*.

In J. B. *Helmontii* Opera contra *Galenistas*.

*Claude Scholas, Galene, tuas : satis occisorum est,
Ohe jam satis est : plena sepulchra sonant !
Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca : sape
Das nihil, in Critico spes tibi sola die.
Inter ea in tactu vena, lingueque perusta,
Totus & urinâ, stercoribusque stupes.
Non agrum juvat hoc; illi Medicina paranda.
Nil opus est morbi testibus: at Medico.
Attamen exspectas pretium post funera magnum,
Sic cunis agrotum spectat, amatque pecus.
Unus Apollineâ potis est *Helmontii* arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!*

Jan. Walhornius D. Majest. suæ Consiliarius.

P E T R U S M O L I N Æ U S.

Clar. A. D. **G**allus, natus est anno 1568. Octob. 18. in agro *Vexinati*. Pastor primò *Ecclesiæ Aurelianensis*, dein in *Academia Lugduno-Batavâ* docuit; *Sedanum* tandem translatus est, obiit *Sedani* 1658. ætatis 90.

Scripta ejus sunt: *Elementa Logica*--- *Meditationes in Psal. 123*.--- *Novitas Papismi*, adversus *Jac. Perronium* Episcopum *Eburonicensem*--- *De Peregrinationibus & Altaribus*--- *In Purgatorium, & Indulgentias*, ac satisfactiones liber, cui titulus est *Aque Silve, Gallicè*--- *Apologia Cænæ Domini*--- *Anatome errorum Cussetelli*--- *Defensio Fidei Catholicæ pro Serenissimo Majoris Britannia Rege Jacobo*--- *Meditationes de Vanitate, & de Amore Dei*--- *Responsio ad 32. Quæsitæ*

Petr.

Petri Cottoni, unâ cum 64. Quæstionibus *Cottono* regestis---Acta Disputationis cum *Petro Cayerio*, excepta ab *Amanuensibus* ex ore Disputantium. Et quædam alia minutula.

Molinaus quidem multis artibus pollebat; sed omnium eminentissima fuit disputandi peritia, multo usu confirmata, mirum ingenii acumen, serenum iudicium, non unquam itâ aut impatientiâ obturbatum, quæ disputationes gravissimè institutas solent abrumpere. Dr. *Gul. Bates* in Vit. *Petr. Molin.*

Magnus *Josephus Scaliger* *Molinaum* fecit maximi. Quando *Molinaus* *Logicam* suam *Leyde* edidit anno 1596. *Scaliger*, perlectâ ejus Præfatione ad Juventutem studiosam, de eâ pronunciavit, *Hæc Epistola non est hujus ævi*. Fuit *Logica* ista tredecies intra paucos annos prælo commissa, & in plurimis Academiis publicè prælecta, utpote intimam (inquit *Bates*) rationalis Philosophiæ Medullam, in *Topicis* præsertim, aperiens.

Semel cum *Perronius* in prædio suo Nobiles vicinos invitasset, tum *Romane*, tum *Reformate* Confessionis, & sermo de *Molinao* incidisset; quidam *Præsident* *Chevelier* dixit eum esse *Asinum*, Commotus *Perronius*, Minimè (inquit) censendus est inter *Asinos Molinaus*; nullus sese illi asino affricuit, qui non ab eo calce percussus abierit.

Cum vir ingenio & eloquentiâ insignis *Cuffetellus* librum edidisset contra Serenissimi Regis *Iacobi* fidei confessionem, *Molinaus* Regiæ Confessionis Defensionem libro singulari suscepit. Liber Regi & Clero *Anglicano* fuit acceptissimus. Rexque super hac occasione cœpit ad *Molinaum* scribere, & eum postea literis suis sæpius dignatus est, mutuas ab eo literas postulans. Asservatur in Regis *Scriiniis*, quem ego me vidisse memini, *Molinai* ad Regem Epistolarum Codex. *Gul. Bates* in Vit. ejus.

In libro cui titulus est *Novitas Papismi*, suam in *Græcis* literis peritiam simul & *Perronii* ignorantiam satis ostendit. *Idem* ibid.

Nostrâ ætate & styli perspicuitas, & rerum varietas maximè commendavit *Molinaum*, communem *Galliæ* præceptorem. *Hottinger*. Bibliothec. Quadripart. pag. 197.

Acutissimum & eruditissimum *Theologum*, *Petrum Molinaum* vocat *Fridericus Spanhemius* parte primâ Dub. Evangel. p. 280.

Miseras mihi aureolum *Vatem* Veteris in Philosophiâ Doctoris mei, nunc etiam in Canonico um *Cantuariensium* Collegio, Collegæ honoratissimi. Magni *Molinai* nomen adderem, si hoc inter nos esset opus, qui taciti etiam veneramur nomen, quod orbis prædicat universus. *Gers. Jo. Voss.* in Epist. ad And. River. pag. 375.

Iptum miror de *Eucharistia* & de *Purgatorio*: Cor meum possidet dum lego ejus Consolationes, ad Fratres suos Ecclesiæ *Gallicanæ*, ut & Tractatum ejus de Amore erga Deum. Enixè optarem *Gallicam* linguam addiscere ad hoc unum, ut illum intelligerem; Et jam pridem in votis habui ac etiamnum habeo, ut mihi comparem aliquid eorum quæ scripsit. Doct. *Twisse*. Angl.

* Hic Author inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur in *Ind. Tridentino*.

Varia

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

N I C. F A B R I C. P E I R E S C I U S.

Clar. A. D.
M D C X X.

Gallus, Natus est in *Belgenferii* castro prope *Tolonem*, primo die Decemb. 1580. Senator Parlamenti *Provinciae*, ingenio inter primos sui Seculi: Philolophus acutissimus, Mathematicus eximius. Obiit. *Aquis Sextiis*, Anno 1637. In *Academia Romanâ* funebri Oratione, aliquot *Cardinalibus* praesentibus, in literatorum panegyri, honoratus. *Elogia* ejus, linguis quadraginta expressa, in uno volumine habentur, cui titulus, *Ranglossia. Hofman.*

Copiosè, & integris quidem sex libris, illustris hujus *Peirescii* Vitam descripsit *Petrus Gassendus*, *Diniensis* Ecclesiae praepositus, & *Parisiis* Regius Matheseos Professor, cujus jam tertia Editio eruditorum manibus assidue teritur. Catalogum MSS. Propriorum Illustris hujus Viri praedictus *Gassendus* in Auctario subnectit, quò nos lectorem remittimus.

Nunquam satis laudandus vir *Nicolaus Peirescius*. *Salmas.* de Primat. pag. 104.

Nicolaus Fabritius Peirescius vir aeternâ famâ dignissimus. *Sarrav.* in Epist. ad *Jacobum Palmarium*, *Rothomag.* Non. August. 1640.

Vir & eruditione & genere nobilissimus, nec sine honoris praefatione nominandus *Fabricius de Peiresc*, Regius in *Aqua-Sextiensi* Curiâ Senator, literarum, dum vixit, magnus instaurator, & literatorum *Mecenas* planè incomparabilis. *Ant. Clement.* in Vit. *Salmasii.*

Amplissimus Vir, & Antiquitatis Profanæ & Ecclesiasticæ studiosissimus *Peirescius*. *Io. Morin.* in Opusc. *Hebraeo-Samarit.* p. 95.

Vir amplissimus *Nicolaus Peirescius*, in cujus morte & literæ & literati omnes damnum incredibile fecerunt. *Grot.* in Annotat. ad lib. de Veritat. R. C. cap. 1. sect. 16.

Porro in hostimentum *Camdenus Peirescium* observavit, maximi fecit, eumq; Notis ad *Britannorum* Numismata, vocat *Juvenem nobilissimum*, & in re nummorum antiquariâ longè doctissimum & perspicacissimum. *Ludov. Molinaeus* Orat. in laud. *Gul. Camdeni.*

Vir dignitate, eruditione & virtute illustris. *Conring.* in censur. diplom. *Lindav.* Ludov. c. 5.

Nobilis Gallus, vir immortalium meritorum. *Rupert.* ad lib. 2. H. de O. J. pag. 17.

Vir ad ornandas & adjuvandas literas omnis generis factus à naturâ, à doctrinâ eruditus, à fortunâ instructus. *Io. Boëcler.* in Praefat. Comment. ad *Grot.* de J. B. & pag. 1.

Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba & infensa bonis omnibus, quæ gestienti lætitiæ intercessit, Viro illo incomparabili, *Peirescio*, tunc, cum nihil minùs quàm de ejus occasu timebatur, è vivis sublato: ubi enim crinitum sidus effulsit? ubi de cœlo intonuit? ubi terræ motus & fragores insoliti: Spectraque

Spectra; & portenta apparuerunt in ejus viri omnium maximi, omnium optimi sapientissimique interitu? Vide *Naud.* Epist. 56. ad Pet. Gassend.

Ego verò clarissimum *Peireskium* ejus loco semper habui, in quo vires suas *Natura* potissimum experta est, ut hominem produceret, cui nihil deesset, quod eximium, honestumque *Mortalibus* concedi in hac vitâ possit: illumque pro eo, ac debeo, verbis ornare non possim, quorum me pauperem reddit copia meritorum. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Petr. Gassendum*, *Romæ* 17. Kal. Aug. 1637.

Duo sunt, ob quæ commendatus summopere est, alterum eruditio magna, ac omnigena, cum ardore sciendi inexplebili: alterum cura indefessa promovendi artes ingenuas, cum regiâ planè erga omnes literatos munificentia. *Gassend.* Epist. dedicat. ad Vit. ejus.

Omitto alia, quæ in reliquâ literatura fecit Opera. Ejus tantum Epistolas, in admirationis cumulum addam, quæ quidem sunt ita multæ, atque eruditæ, ut si nullum aliud scriptionis genus unquam attigisset, universum tamen omnium doctrinarum, & liberalium disciplinarum orbem implevisse, dici potuerit. Nullum enim adeo præclarum, vel rarum, in bonis artibus nasci potest argumentum, de quo *Peirescius* consultus, ad eruditissimum quemque non scripserit: doctè, frequenter, & copiosè admodum, ut omnes omnium provinciarum urbes, suis, non dicam Epistolis, sed voluminibus opplevisse videatur, *Buccard.* in laudat. *Peireskii*, p. 271.

Si quis est pro quo liceat inverecondum esse petitem, is fuit *Peirescius*, solitus benefacere & ignotis & non petentibus. Celebratus in *Italiâ* est Orationibus. Nunc etiam Carmina ex toto Orbe ad ornandam ejus memoriam colliguntur, quadraginta, quod nunquam factum est, linguis. Ego, majoribus operum impar, Epigrammate *Latino* prosecutus sum viri, de publico, ac de me quoque optimè meriti, nomen. *Hugo Grot.* in Epist. MS. ad *Casp. Barlaam*, *Lut.* 16. April. 1639.

De *Antonianâ Columnâ*, scriptum nuper mihi est à *Senatore Aquensi* talium curiosissimo, qui multa ad institutum pertinentia submisit ex ditissimâ suâ antiquariâ supellectile, extare ejus in his locis pleraque exemplaria manu expressa & transcripta. *Salmas.* in Epist. ad *Voss.* *Leid.* 14. Kal. Jan. 1634.

Quemadmodum nemo unquam tam dilectus fuit quàm ipse, sic etiam nemini tantum post mortem universorum fuit desiderium. Ejus obitum doluit tota *Romæ* Academia, funebri Oratione auditâ, quam in insignis illius Genii gloriam, coram illo celebri confessu pronuntiavit *Iacobus Bouchard* eruditus *Parisiensis*. Docti omnes mortem illius deplorarunt ut liberi mortem patris deplorant; seque orphanos post *Mecanatis* sui jacturam reputantes, in calamitate illa exclamaverunt, *Occidit igitur spes nostra? occidit Sol noster? Occidere generis humani deliciae? Occidit ille, solus, qui tristes hac tempestate Camœnas respexit?* *Gabriel Naudæus* *Româ* scribens ad *Petrum Gassendi* circa illam mortem dolorem suum sic exprimit. Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba, & infensa bonis omnibus quæ gestienti lætitiæ intercessit, viro illo incomparabili, tunc cum nihil minus, quàm de ejus obitu timebatur, è vivis

sublato! Ubi enim crinitum sidus effulsit? Ubi de cœlo intonuit? Ubi Terræ motus ac fragores insoliti, spectraque & portenta apparuerunt in ejus Viri omnium maximi, omnium optimi, sapientissimique interitu? *Is. Bullart, Acad. Scientiar. Lat. & Gall.*

Hoc ejus Epitaphium à *Nicolao Rigaltio* scriptum:

Hic situs Nicolaus Fabri Peirescius, Amplissimi Ordinis in Aquar. Sext. Curia Senator Christianam Resurrectionem expectat; Reconditissimos Antiquariæ Supellectilis thesauros sagacitate, consilio, liberalitate, cunctis orbe toto disciplinarum studiosis, aperuit, doctissimis unde proficerent sapè monstravit, mirâ beatitate felix, seculo satis rixoso notissimus sine querelâ vixit. 8. Kal. Jul. Chr. 1637 etatis suæ 57. Optimo viro, Bonos omnes benè apprecare decet.

LAURENTIUS PIGNORIUS.

Clar. An. D.
MDCXX.

Patavii natus est Anno. Dom. 1571. die 12. Octobris. Obiit Anno 1631. die 15. Julii.

Opera ejus Latina sunt: Mensa *Isiaca*, quâ sacrorum apud Ægyptios ratio & simulacra subjectis tabulis æneis simul exhibentur & explicantur --- De servis & eorum apud Veteres Ministeriis --- Notulæ extemporariæ in Emblemata *Andreae Alciati* --- Prosopopœia *Aldina Catella* --- Magnæ *Deum* Mattis *Idææ* & *Attidis* Initia --- Carmen ad *Urbanum VIII. P. M.* --- Miscella Elogiorum, Adclamationum, Adlocutionum, Conclaminationum, Epitaphiorum --- Symbolarum Epistolicarum liber. *Italicè* varia scripsit.

Totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numismatibus interpretandis oculatissimus. In heroico carmine vera *Musarum* & *Apollinis* proles audit. Elogiopræphus egregius passim ab omnibus salutatur. *Iac. Phil. Tomasin.* in Vit. *Pignor.*

Laurentius Pignorius vir verè eximius, & qui priscam illam, propriamque *Italarum* laudem, sive prosâ sive versu scribit, fortiter it restitutum. *Dan. Heins.* in Epist. ad *Dominic. Molinum* *Lugd. Bat.* 13. April. 1622.

Pignorii libellus est egregius, & profectò est vir ille summum omninò *Italia* vestræ ornamentum. *Ioan. Meurs.* ad *Dominic. Molin.*

Cujus ego [*Pignorii*] omnia & avidè lego, & maximi facio, uti rara ejus eruditio meretur. *Voss.* ad *Dominic. Molin.* *Lugd. Bat.* prid. Id Sept. 1625.

Ob eximiam eruditionem, atque humanitatem mihi charissimus vir, *Laurentius Pignorius.* *Idem* de Hist. Lat. l. 3. p. 550.

Hæc omnia Manuscripta supersunt *Patavii*, apud clarissimum, & diffusæ reconditæque eruditionis virum *Laurentium Pignorium.* *Idem* ibid.

Sileant marmora, taceant æra, obmutescant picta, sculpta, cælata monumenta: omni ære, ac marmore firmitus, & perennius, *Pignori* doctissime trophæum istud

istud erit, abs te sapientissimo, prudentissimo, felicissimo *Antonio Priolo* Principi erectum----Salve interim, *Pignori*, Pignore quolibet carior, ac pretiosior, qui dum aliis immortalitatis specimen impertis, tui memoriam in omnem posteritatem longissimè propagasti. *Andr. Maurocen.* Epist. postremâ 246.

Idem præstitit in elegantissimis suis Emblematis *Hadrianus Iunius*, sed in *Alciatinis* ante me adhuc nullus: nisi quod *Pignorius* plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis passim correxit, & feliciter restituit, cui sanè hac in parte multum debemus. *Ioan. Thuius* Præfat. Emblem. *Alciati*.

Vir clarissimus *Laurentius Pignorius* rerum antiquarum rariorumque, ut *Index*, ita & *Vindex* excellentissimus. *Felix Osius* in Castig. in August. Hist. *Mussati* pag. 191.

Vir amicissimus, multarum, atque adeo reconditarum rerum notitiâ perin-
signis *Laurentius Pignorius*. Idem in Urbe Ætern. l. i. c. i.

A quo monumenta propemodum omnia vetera non excussa modò, sed extrita penè sunt. *Idem* ibid.

Pignorii industriam immortalī vitâ inter mortales dignissimam nunc jacere, quis tam alienus ab humanitate est, ut æquo animo sustineat? Nam & eum vixisse, idem mihi *Maximilianus* noster constanter affirmavit, & tuâ quidem fide. Sed erramus: non vixit, sed vivit, & cum beatis *Cœlitibus* fruatur aurâ divinæ contemplationis. Neque enim aliter ut sentiamus, ingenium, candor, sinceritas, probitas, fides, quæ in scriptis ejus elucescunt, mihiq; aliunde satis cognita, perspectaque fuerunt, permittunt. *Melch. Haiminsfeld. Goldast.* in Epist. ad *Dominic. Molinum*.

Extat de Servis, & eorum apud Veteres Ministeriis *Commentarius Patavii* 4°. Anno 1656. & *Amstelodami* apud *Andr. Frisium* 1674. 16°.

Extat *Mensa Isiaca. Amstelodami* apud *Frisium* 4°. anno 1670.

Extant Magnæ Deûm Matris & *Attidis* initia. *Parisiis* apud *Nicol. Buon.* 1623. in 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Laurentio Pignorio, alteri hujus Ecclesiæ primum Parocho, deinde Tarvisii Canonicus, pietate ac morum sanctitate spectatissimo, literarum omnium, cùm graviorum, tum politorum, peritissimo, penitioris Antiquitatis non minus certo quàm curioso indagatori, Patriæ, Amicorum, & sui ipsius Memoria luculentissimis scriptionibus propagatori, Musarum denique & Gratiarum corculo, & ocello, *Dominicus Molinus Sen. Ven. Amico, ac Hospiti carissimo, & jucundiss. P. Ob. Ann. 1613. idib. Junii, vixit Annos 59. Mens. 8.*

PETRUS GASSENDUS.

Clar. A. D.
MDCXXV.

Gallus, *Diniensis* Ecclesiæ Præpositus, & *Parisiis* Regius Matheseos Professor, necnon Philosophiæ *Epicureæ* Instaurator: obiit anno 1655. ætatis 64.

Scripsit 8. Exercitationes adversus *Aristoteleos*: Octo libros de Vitâ *Epicuri*: Institutionem Astronomicam: Vitas *Tychonis Brahe*, *Nicol. Copernici*, *G. Purbachii* & *Ioh. Regiomontani*: Vitam *Nic. Claud. Peirescii*: Calendarium Rom. &c.

Petrus Gassendus Diniensis Ecclesiæ Theologus, vir primarius, qui novo ingenii acumine, disertâ Orationis texturâ & admirandorum monumentorum copiâ *Europa* innotuit. *Leon. Allat.* Ap. Urban. p. 70.

In eo (*Petro Gassendo*) peracre ingenium & iudicium, incredibile studium, labor indefessus, singularis in asserendâ veritate methodus, varia eruditio; eaque exquisitissima, tersa & elaborata scriptio, bonitas eximia & pietas, vitæ gravitas, morumque integritas summa, frugalitas prisca, Theologus insignis, & in *Academiâ Parisiensi* Regius Mathematicum Professor, *Ioan Launoy* in Epist. quad. de *Gassend.*

Petrus ille *Gassendus*, vir profectò capitalis, & mirâ ingenii felicitate, quâ per omnes scientias æquè se diffundit, haud absque stupore spectandus. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Leon. Allatium*, Urbini die 18. Aug. 1632.

-----Nec ut recentiores illos commemorem, acumine similes *Antiquis*, & propè pares, *Galileum*, *Gassendum*, *Gilbertum*, *Mersennum*, *Cartesium*. *Isaac. Barrov.* in Opusc. p. 87.

Nemo aut acrius aut uberiùs, aut quidem feliciùs *Epicuri* apologiam confecit quàm *Petrus Gassendus*, vir quidem magnus, omnique, si quis alius doctrinâ eruditus, nec tamen eruditione, quàm aut iudicio, aut candore nobilior. *Sam. Parker.* Disputat. de *Deo*, disput. 1. §. 12.

Quis eruditorum est hominum (studiisve severioribus deditorum) cui Tu ignotus, qui tibi innotescere non summo mentis ardore cupiat? Nempe sæculi nostri decus summum esse te, judicant ii omnes qui in Naturæ atque scientiarum scrutinio paulò profundius versantur. Illud certè habes peculiare atque tibi proprium, quod in omni literarum genere adeo excellas, ut in quâ tu parte maximè versatus sis, planè difficile sit decernere. Ita enim Mathematicas Disciplinas Philosophiæ studiis ac linguarum adjunxisti, ita his omnibus styli nitorem induisti, ita ingenuum ubique animi candorem, eximiamque generosæ mentis gratiam, per omnia tua (quæ plurima sunt) elucescere facis, ut impossibile esse iudicem, tua vidisse, & te non suspicere atque amare. Ego certè ab Adolescente ita tui ipsius amore exarsi, ut sæpe mihi in animo fuerit *Galliam* tuam proficisci, eo aut solo fine aut præcipuo, ut pascere oculos te intuendo. *Seth. Ward.* in Dedicat. præfix. lib. cui Tit. *Astronomia Geometrica*.

Jure merito (vir clarissime) doctus existimaris, utpote qui Philosophiam, & Mathematicas

Mathematicas Scientias calles, easque longè aliter quàm vulgus Professorum, doces. Relictâ enim illâ viâ, quæ ab aliquot sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quandam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, differis, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari sinis. Quod testantur egregia tua monumenta ex quibus altiorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifestè apparet. *Roland. Maref. epist. l. 1. epist. 33.*

Anno 1628. ac deinceps, variâ doctrinâ, imprimis *Mathefi* eluxit *Petrus Gassendus*, *Gallus*: cujus singularem, & multijugam eruditionem, non potui non mirari, cùm *Belgicam* hanc lustrans, anno 1629. me non semel salutatione, & alloquio suavissimo, dignaretur. *Voss. de Mathemat.*

Gassendi quatuor Epistolas de apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, hisce verbis laudat *Ioannes Gerard. Vossius*: "Opus est elegans, & eruditum; quodque animum pariter, & fructu pascit, & recreet voluptate. *Voss. de Mathem. c. 61. sect. 12.*

Petrus Gassendus Anno 1624. edebat *Exercitationes Paradoxicas* octo adversus *Aristoteleos*. In quibus *Ramistam* se prodit & acerrimum *Aristotelis* calumniatorem, quanquam nihil minus se facturum Præfatione pollicetur. Sed pudit *Gassendum* cœpti insolentis, ut sex libros reliquos tenebris æternis damnaverit, & cùm *Aristotelem* vituperare sine dedecore non posset, ad alterum extremum delapsus, *Epicurum* laudare, ejusque Philosophiam illustrare cœpit, idque meliori jure & successu. *Joan. Ions. de Scriptor. Hist. Philosoph. p. 313.*

Certum est nos in bonarum literarum historia nullum exemplum habere lucidioris, doctioris & acutioris discursus; nec subactioris judicii, vitæque regiminis sapientioris & moderatioris quàm in hoc Philosopho. *Sorbiere Epist. 49. Gallicè.*

Gassendus est Author qui satis laudari nequit. In tota Vetustate nullus reperitur Philosophus qui sex ampla volumina tam nervosè conscripserit. *Rapin. Animadv. in Physicam, Sect. 9. Gall.*

Gassendus, qui cenferi tantum voluit *Democritica Epicuraeq;* Philosophiæ restaurator pauca è proprio penu loquitur, de suo ferè nihil habet præter styli venustatem, quæ Authoris mirifici famam ipsi facile conciliavit. Ad ipsum in ejus *Physica* refutandum, sufficiunt *Aristotelis* adversus *Democritum* ejusque Discipulos Argumenta. Idem in Philosophiam, animadv. 18. Gall.

Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa, *Lugduni* anno 1658. prodierunt.

Hoc ejus Epitaphium solido marmore albo & nigro positum *Lutetia* in Ecclesiâ *S. Nicolai Campensis*, atque in ipso Sacello Illustr. Familiæ *Mommorianæ*, quod *S. Iosepho* sacrum.

Petrus Gassendus, *Diniensis Civis*, *Presbyter*, ejusdem Ecclesiæ *Præpositus*, *S. Theologiæ Doctor*, in *Academia Parisiensi Regius Mathematicæ Professor* hic requiescit in pace. Qui natus est anno Christi 1592. Die 9. Kal. Febr. Obiit.

1655. die 9. Kal. Nov. depositus est 7. Kal. Henricus Ludovicus Habertus de Montmor. Libell. Suppl. Magister : viro pio , sapienti , docto , amico suo & Hospiti posuit.

Aliud Epitaphium :

Hic jacet , non unus è Septem Sapientibus , verum tota sapientum familia , Philosophi omnes , Politici , Philologi , Mathematici , Theologi eodem tumulo teguntur , Academia veteris & nova , Lycae , Stoæ , hortorum rudera , vestigia , è quibus jamjam reparanda & multò splendidius restauranda edita doctrina sapientum templa serena. Ubi veluti totidem oracula , sistendi erant redivivi & audiendi Thales , Anaxagoras , Pythagoras , Hippocrates , Democritus , Socrates , Plato , Aristoteles , Zeno , Epicurus , Lucretius , Cicero , Seneca , Plutarchus , Sextus & quotquot hujusmodi Heroum ad nostra usque tempora extitere , hic jacent cum Musis , Pallade & Apolline , Pudor & justitiæ soror incorrupta fides nudaque veritas. Quæ universa magnum Petri Gassendi nomen complectitur. Tu Viator erudite ! luge sortem generis humani , cui mors invida eripuit fidissimum , diligentissimum Naturæ Interpretem , Virtutis , solida Pietatis , bonæ Mentis Cultorem , Vindicem , Propagatorem integerrimum , acerrimum , felicissimum. Vixit sine querela , sorte suâ contentus , interioris notæ amicis jucundissimus viris imperiò , auctoritate , doctrinâ , sapientiâ præstantissimis acceptissimus , charissimus ; non apud exteros solum , sed & in patriâ suâ amorem & venerationem meritis , consequutus. Annos LXIII. menses IX. dies XIII. æternum sui desiderium relinquens Lutetiæ Parisiorum A. D. IX. Kal. Nov. 1655. Abrahamus Prataeus , Thomas Mortellus , Samuel Sorberius , Franciscus Bernerius , Amico veteri , Præceptor bene merito , grati animi monumentum M. M. P. P.

In Effigiem ejus hæc carmina composuit Auctor Anonymus :

*Hic est ille , dedit cui se Natura videndam ,
Et Sophia æternas cui referavit opes :
Invida non totum rapuistis sidera. Vultum
Nantolius. Mentem pagina docta refert.*

JACOBUS SIRMONDUS, Soc. Jes.

Clar. An. D.
MDCXXV.

Natione Gallus , patriâ Arvernus Ricomagensis , Rector olim Collegii Parisiensis , obiit anno Dom. 1652. ætatis 93.

Varios autores edidit notisquæ eruditè illustravit , ut Sidonium Apollinarem , Gofridum Vindocinensem , Ennodium Ticinensem , Petrum Cellensem , Idacii & Marcellini Chronica , &c. Theodoreti Cyrenensis Episcopi opera , in 4. Tomos distincta,

stinctâ, ejus curâ & operâ lucem publicam aspexerunt.

Vir totius *Antiquitatis* curiosus investigator, & *Latine Græcæ* impensè doctus, & in omni pene literarum genere excultissimus, *humaniores Literas Theologicis* admodum decorè conjunxit: qui indefatigabili studio penetralia quæque *Bibliotheca Vaticana* perlustravit; qui inter nostri sæculi primos viros disertos meritò est adnumerandus: quæ omnia sunt *Cardinalis Baronii de Sirmondo* Elogia.

Diligens *Sirmondi* nostri in pervidendis *Veterum* Scriptis perspicacitas & ingeniosa felicitas *Phil. Labbe* Tom. 2. de Script. Eccles. p. 252.

Sirmondus ob candorem tanquam rem raram, à multis laudatur. *Konig.* in Biblioth.

Sirmondi magna sunt in literas merita. *Grot.* epist. 128. ad *Petr. Puteanum*.

Vir ille magni judicii optimæque fidei *Sirmondus*. *Idem* Discuss. *Rivetiani* Apologetic.

Vidit me hîc dudum *Iacobus Sirmondus*, vir, ut scis, eruditissimus. Is Regis conscientiam nunc gubernat, bono sanè publico. *Hug. Grot.* in Epist. 883. ad *Vossium*.

Iacobus Sirmondus vir eruditione clarus, ut ex notis ejus ad *Sidonium, Ennodium, Facundum & Concilia Gallie* apparet. *Idem* epist. 882 ad *Ludovic. Camerarium*.

Commentarios in varios *Auctores* ille tantâ elegantia, tantoque cum judicio conscripsit, ut nihil in eo genere perfectius esse possit. Atque ut vel una ab *Apelle* ducta linea, manum præstantissimi artificis olim indicasse dicitur, sic unica *Iacobi Sirmondi* quantumvis brevis nota, ad doctrinam ejus declarandam abundè suffecerit; sed celeberrimi & præstantissimi omnium judicio sunt ii libri, qui in contentioso & pugnaci scribendi genere versantur. *Henric. Vales.* Orat. in obit. *Sirmond.*

Nec dubium est quin quamdiu suus honor literis stabit, quamdiu *Historia*, quamdiu *Antiquitatis & Humaniorum artium* studiosi supererunt, tamdiu *Iacobi Sirmondi* nomen celebre atque illustre inter eruditos futurum sit. *Idem* ibid.

Ordinis sui decus *Iac. Sirmondus*. *Colomes.* in Paralipom. ad *Chartophyl.* Eccl. p. 6.

Nec melioris judicii hominem *Iacobo Sirmondo*, nec diligentiorum *Andræ Schotto*, reperire facile possis. *Barth.* l. 19. c. 6. Adversar.

Ille verò non cessabit unquam laudari, quamdiu literæ vigeant & studia *Christiane Antiquitatis* suos habebunt æstimatores. *Idem* ibid. c. 11.

Suo tempore sagacium *Criticorum* exemplar existimabatur; cum præter ingenii vim, judicii soliditatem, animi rectitudinem & sinceritatem, longam adhuc haberet experientiam characteris Authorum & meriti librorum, quam pertinaci plus quam septuaginta annorum lectione sibi comparaverat. *Judicia Eruditorum* Parisiis 1685. per *Baillettum*. Gall.

Providentia Divina videtur *Jes. Sirmondi* vitam prorogare voluisse usque ad obitum *Salmasii*, ad *Critices* honorem & authoritatem tuendam, quam hic tyrannide

tyrannide sua dehonestabat, & odiosam vilemque reddidisset, si nullibi nisi in ejus Scriptis extitisset. *Idem* ibid.

Doctissimum ac candidissimum *Sirmondum* Jesuitam jam supra edidimus, non modò confitentem, sed etiam pugnantem, ac veris validisque argumentis vincentem *Dionysii Martyrium* sub *Domitiano* Principe contigisse---Qui *Sirmondi* vel acumen & judicium, vel candorem & fidem norit, non dubitabit, quin ille hæc, & viderit, & secutus sit; ac ne hoc quidem obscurum, vel apud cordatos ambiguum est hunc virum sive eruditionem, sive judicium spectes, pluris esse unum, quam trecentos sive *Delrios*, sive *Halloixios*. *Ioan. Dall.* de libr. suppos. *Dionys. Arcop. & Ignat. Antioch.* l. i. c. 36.

Magna verò *Iacobi Sirmondi* in Humanioribus Disciplinis præstantia: venustâ quadam & nativâ floret facundiâ, & legentium animos mira voluptatis suavitate perfundit. Hanc tamen dicendi facultatem ad *Auctoris* exemplum coërcet, plusque *Interpretationis* fidei, & recepto apud *Christianos* homines verborum usui, quàm elegantiae sermonis & munditiæ tribuit. *Huet.* de clar. Interpret.

Extant Concilia antiqua *Gallia* omnia in unum collecta. Voluminibus 3. *Paris* 1629.

Extat *Prædestinatus*, sive de *Prædestinationorum* Hæresi Tractatus. *Amstelod.* in 8. 1645. & deinde *Paris* anno 1649.

Extant Opera dogmatica Veterum quinque Scriptorum. *Paris* 1630. 8°.

Extant alia ejus Opera variis in loci atque temporibus impressa.

Lutetia Parisiorum in Collegio *Claromontano* Societatis *Iesu* ex ictero, quem *Regium* morbum vocant, decessit firmâ adhuc valetudine vividus senex, Nonis Octobris anno reparatæ per *Christum* salutis 1651. vixit annos 93. minùs diebus 5. natus 4. Idus Octobris anno superioris seculi 59.

Hoc ejus Epitaphium:

Sirmondum rapuit vegetos suffusa per artus

Aurigo: nec mors credidit esse senem.

Bis confecta novem vitæ post lustra beata,

Telo usa est, juvenes quo superare solet.

Exornant tumulos aliorum marmora & aurum;

Sirmondus tumuli sit decus ipse sui

Aurea mens vivo, facta aurea, & aurea dicta.

Nec defuncti aliis debuit esse color.

Phil. Labbe in *Thesaur.* Epitaph.

GERARDUS

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS.

Archipalatinus, eloquentiâ & eruditione seculi hujus inter Principes. Natus anno 1577. *Dordraci* literis incubuit, cum *Erycio Puteano*. Dein eruditum linguarum notitiâ exactè imbutus, præcipuas *Europæ* urbes invisit, ubique magnâ veneratione cultus. Reversus, *Dordraci*, *Lugduni Batavorum*, & *Amstelodami* docuit. Obiit anno 1650. *Hofman*. Clar. An. D. MDCXXV.

Extant ejus Grammatica *Latina*: Rhetorica: Liber de naturâ Logices: Liber de naturâ Rhetorices: Institutiones Poeticæ: Etymologicon *Latina* Linguae: Liber de Philosophiâ & Sectis Philosophorum: Liber de Historicis *Græcis* & *Latinis*: De quatuor Artibus popularibus: De Scientiis Mathematicis: Tractatus de Glossæmatis vitiisque *Latini* Sermonis: Theologia Gentilium: Theses Theologicæ: Harmonia Passionis *Christi*: Historia *Pelagiana*: Tractatus de Baptismo: De tribus Symbolis: De Arte Historicâ: Chronologiæ Sacræ Isagoge: Tractatus duo, de cognitione sui, & de studiorum ratione: Institutionum Oratoriarum libri 6.

Ego certè ita sentio, neminem inter *Theologos* nostros repertum fuisse, qui minus jurarit in verba cujusquam Magistri, qui aliorum sententias æquiùs expenderit, & qui veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet*. Apologet. pro verâ pace Eccles.

Josephus Scaliger cum *Vossii* institutionum Oratoriarum libros perlegisset, ingenuè professus est, se ab eâ lectione doctiorem evasisse, nec à veteribus ipsis quenquam extare, qui in eo argumento *Vossio* palmam præriperet. *Casauboni* verò hoc de *Vossio* erat judicium, nihil ejus *Rhetoricis* esse perfectius, nihil nitidius, singularem eruditionem, lectionem multiplicem, rectum judicium ubique elucere. *Konig*. in Biblioth.

Non potueras melius consulere liberis tuis, quàm quòd eorum spem *Vossio* commendas, raræ tum probitatis, tum eruditionis viro. Memini à *Casaubono* summis laudibus prædicari *Oratorias* ejus *Institutiones*. Tum quæ de *Pelagianâ Historiâ* conscripsit, maximi hîc ab omnibus fiunt. *Grot*. Epist. 38. ad *Amb. Maurerium*.

Est mihi vir ille (*Vossius*) optimè notus, nec quidquam tam magnificum dixero, quin ejus doctrina virtusque superet. *Baud*. 26. Centur. 2. Epist. 26.

Johannes Gerardus Vossius, omni doctrinarum genere atque omni eruditione mirabiliter excultus. Utinam Orthodoxâ Fide imbutus fuisset. *Joan*. Card. *Bona*.

Vossius vir mirabilis, & de quo meritò dubites utrum majorem à doctrinâ & ingenio, an à modestiâ laudem mereatur. *Bochart*. Geogr. sac. p. 485.

Ejus liber de *Historicis Græcis* opus miræ eruditionis, ex cujus lectione nos profecisse non parùm ingenuè profiteamur. *Idem* ibid. p. 864.

Gerardus Iohannes Vossius tot scripsit & tantæ utilitatis libros, ut ejus merita pauci assequantur. Quantæ enim in *Historicorum Græcorum* & *Latinorum* cogni-

tione tenebræ per eum sunt dispulsæ doctissimis libris de *Historicis Græcis & Latinis* ! ut jure doleamus non absolutum ab eo esse laborem similem quo Poëtas *Græcos & Latinos* variis tenebris & difficultatibus itidem liberare conabatur quo imperfecto labore tantisper fruimur dum à felici aliquo ingenio is perficiatur. *Jonsius* de Scriptor. Hist. Philosophic. p. 313. 314.

Vir Clarissimus *Ioannes Vossius*, quò nemo rem Grammaticam accuratius excussit & explicuit. *Gataker* de Nov. Instrumenti stylo Dissert. c. 23.

Tuum de *Grammaticâ Arte* accepi, exactissimum in hoc genere Opus, ac cui nullum priorum vel prisci ævi vel nostri possit comparari. Non pueris tantum hæc Scripta, sed viris, qui hinc haurirent unde doctiores evadant, quæque aliunde doceri non possent. *Salmas.* l. i. epist. 74.

Quantum me, bone Deus! (ut reliqua jam taceam) ultimi de *Historicis Græcis* libri ceperunt! Tam felici industriâ usus es, ut quicquid à veteri ævo *Græcia* sudavit, ignorare jam docti indoctique desinant, quod omnes unus docuisti. Quæ divitiæ! quæ deliciæ! Nihil tam abditum, quod non legeris; tam dubium, quod non expenderis; tam obscurum, quod non illustrâris. *Eric. Puccan.* in Litter.

Proximis diebus aliquid nactus otii, legi eâ, quâ omnia tua soleo, aviditate ac animi affectu, tua de *Idololatriâ*: in quo contra fecisti, quàm nunc fieri solet, plerique enim titulos suos opere non implent: tu aliter nos decipis, plus dando quàm eras pollicitus. Nam præter omnium *Gentium* historiam, naturæ nobis pandis mysteria, & in tantâ rerum congerie servas, quod difficillimum est, ordinem. Prætereà quoties *Veterum* aut Scriptura aut sensus in dubium venit, ostendis quàm exacta sit judicii tui trutina. Tum verò pietatis ac probitatis semina ita ubique inspergis, ut non alium nôrim librum efficaciorum corrigendis seculi moribus. *Hug. Grot.* in Epist.

Inter tot libros quos celebris *Gerardus Vossius* conscripsit, nullus isto celebrior fuit, & etiamnum est (qui scil. *Theologia Gentilis* inscribitur.) Cæterum quantumvis egregium sit hoc Opus imperfectum tamen, ut & alia ejusdem Authoris complura remansit: hoc tamen discrimine, quòd istud ei semper honorificum sit futurum, cætera verò dedecori erunt ipsi. Hujusmodi sunt inprimis ejus *Etymologicum*, ejus de Poetis *Græcis & Latinis* bini Tractatus, ejusque ad *Chronologiam introductio*, quæ nunquam evulgari consultum fuisset. *D. Colomiez.* Biblioth. select. p. 87. &c. Gallicè.

In quo Opere *Etymologica*, ut in aliis ejus Scriptis, non pauca sunt quæ miram properantiam arguunt. Hæc tamen in quibusdam festinatio, viri illius estimationem haud minuit, dignissimi sanè, quem, ob tot præclara in vulgus emissa, omnis amet & admiretur posteritas. *Idem* in observat. sac. p. 31.

Gerardus Iohannes Vossius, magnum in bonis literis nomen, cujusque adeò divitiis facilius credas inhiâsse *fures literarios*, de quibus & conquerentem videmus, quàm ipsum simile quid patravisse. Tamen, quod *Jonsius* [de Script. Hist. Philos. p. 49.] observavit, *Wouverium* suppresso illius nomine quandoque secutus est. *Thomas.* de Plag. num. 578.

Gerardus

Gerardus Joannes Vossius innumera ex *Martinio* desumpsit auctoris nomine dissimulato. *Menag. Amcœnit. Jur. Civil. c. 39. p. 428.*

Aliquando *Remonstrantium* partes secutus est *Vossius*: verum *Andr. Rivetus* in examine *Animadv. Hug. Grot. p. 68.* testatur, eum ab *Arminianis* iterum ad *Calvinistas* transiisse.

* *Gerardi Joannis Vossii* Dissertationes tres de tribus *Symbolis Apostolico, Athanasiano, & Constantinopolitano*; prohibentur in decreto 10. Junii 1654.

Extat *Historia Pelagiana. Amstelodami 4°. 1655.*

Extant de Idololatriæ sive Theologiæ apud Gentiles Origine Libri 4. *Amstelodami, 1641. in 4°. 2. volum. & deinde additis Libris aliis tribus ibid. anno 1668. in fol. apud Ioan. Blaeu.*

Extant de Historicis Latinis libri 3. *Frankofurti ad Mœnum 1677. 4°.*

Extant de Historicis Grecis libri 4. ibid. 1667. in 4°. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

*Hoc Tumulo plorat Pietas, & candida Virtus,
Et Luctu Pallas Saxeæ dirigit:
Invida Mors ridet, ridet quoque Vossius illam,
Dum calamo Mortem vincit, & Ingenio.*

LUDOVICUS CAPELLUS.

Gallus, *Sedanensis*, Sacræ Theologiæ & Linguarum Orientalium Profef- Clar. An. D.
sor in *Academiâ Salmuriensi*. Vir *Hebraicæ* doctissimus, Anno 1658. Obiit MDCXXX.
octogenario proximus. *Spicilegium* in Nov. Testam. confecit, in quod multa
aliis nec dicta nec observata congescit. Scripsit etiam *Criticam Sacram*, ut &
Opusculum de Punctis Hebraeorum. Inter ipsum & *Buxtorfium* æmulatio gra-
vissima fuit. *König.*

Vir summus, meus olim Præceptor, *Ludovicus Capellus. Bechart. in Geog. S. c.*

Magnum *Hebraizantium* oraculum habebatur in *Galliâ Ludovicus Capellus. Joseph. Hall. Episc.*

Arcanum *Punctationis* abs te Juris publici factum, legi antehac, vir Reve-
rende; Ac jam tum ita judicavi, si quid tamen mei judicii est, rei inter eruditos
diu disputatæ, eam lucem tuâ diligentiam allatam, ut dubitare non sit futurum
posthac nisi pertinacium, sicut in eo labore alios, qui te præcesserant, ita in
Sacrâ Criticæ etiam istum laborem tuum superasti. In quo nescio magisne inde-
fessam sedulitatem mirari debeam, an uberrimam eruditionem, an judicium li-
matissimum; quæ tres laudes in hoc opere ita inter se certant, ut in ambiguo
maneant cui de tribus prima palma debeat. Sunt quidem nonnulla, ut rectè no-
tasti, ἐν δὲ ἀβλήτῃ [calumniæ obnoxia] sed omnibus placere, nemini datum est;

G g g g g g 2

minimè

minimè verò iis qui supra vulgus sapiunt. Contentus est magnis potius quàm multis laudatoribus. *Hug. Grot.* in epist. 174.

Capellum, virum in *Hebraicis* literis Sacràque Historià egregium, maximi facio. *Hug. Grot.* in Epist. ad Principem de *Lauterc.* Lut. 24. Octob. 1640.

Hanc sententiam (de *Punctorum vocalium* inventione) post *P. Martinium* tueretur eruditè *Ludovicus Capellus* vir clarissimus in eximio Tractatu de *Punctorum Hebraeorum* antiquitate. *Frid. Spanhem.* 3. part. Dub. Evangelic. Dub. 129.

Erudito sanè *Lud. Capelli* Tractatu pugna de *Punctorum Antiquitate* ita depugnata videtur, ut lis illa hodie sit ἐρήμῳ δίκῃ. *Spanhem.* ibid.

Præ cæteris *Capellus* fortiter, & ut fusè, ita eruditè *Puncta* à *Massorethis* fuisse inventa probat, Opere eo, quod nomine suo præterito, de *Revelato Punctorum Arcano* inscripsit---Facile adsentio doctissimo *Capello*, qui accentuum, ut vocant, punctorumque omnium doctrinæ extremam manum additam existimat à nobili *Massoretha Ben Ascher.* *Voss.* de Art. Grammatic. l. 1.

Communis fere est doctorum sententia, luculentissimè à R. viro *Lud. Capello* proprio opere demonstrata, *Puncta* illa quæ vocant *Hebraica*, non nisi serò & aliquot post *Christi* manifestationem seculis, jam extincto *Hieronymo*, in usu esse cœpisse. *Ioan. Dall.* Epist. ad N. N. Lut. Kal. April. 1636.

De *Punctorum* Antiquitate adeat qui volet, librum cui titulus est *Arcanum &c.* à *Thoma Erpenio* amici nomine non diu editum in lucem, quo in libro *Quæstio* hæc non minus luculenter quàm copiosè pertractatur, novitasque *Punctorum* exquisitissimis & validissimis rationibus adstruitur. *Simeo Muisius* in *Castigat. Animadversion.* *Morini*, p. 159.

De *Punctis* post mortem *Christi* auditis, omnium diligentiam superavit *Anonymus* Author *Diatribes* de verâ Antiquitate *Vocalium*, quam clarissimus *Erpenius* 1624. edidit. Ille enim sententiam istam adeo validè confirmavit, rationesque quæ in contrarium vulgò afferuntur, adeò solidè refutavit, ut doctissimorum Theologorum qui antea contrariæ sententiæ mordicè hærebant, alios in suam sententiam pertraxerit, alios verò non parùm dubios reddiderit. *Sixin. Amama* in *Dissertat. de Nom. Iehova*, p. 326.

Quoad tuam (in tuo *Arcano*) conjecturam quod scilicet *Indai* sua puncta desumpserint ab *Arabibus*, hanc verissimam autumo, meque demonstrare posse reor. Sed hæc omnia longam dissertationem exigunt. *Iohann. Morinus* in Epist. 72. ad *Ludovic. Capellum.* Gall.

Vir *Hebraicarum* literarum callentissimus *Ludovicus Capellus.* Dr. *Iac. Dupont.* præfat. ad *Metaph. Psalm.*

Ludovicus Capellus vir doctissimus, & in *Thalmudicis* versatissimus. *Meric. Casaub.* de quat. Linguis, p. 121.

Vir exacti iudicii. *H. Conring.* de num. Ebræor. paradox. cap. 5.

Hactenus in *Punctorum Hebraic.* origine astruendâ duo maximi magistri desudant, quorum alter *Arcani Punctationis* Author (cui nos multum profiteamur debere) limatissimo vir iudicio & undecunque doctissimus est. *Alexand. Morus* in exercit. de *Scripturâ S.* p. 69.

Argumenta de *punctorum* novitate Clarissimi *Lud. Capelli* Antagonistarum facile Principis, non tanti sanè sunt roboris, quali celebrantur, imo pleraque sunt prorsus inania. *Casp. Ledebur.* Præf. ad Lect. in Tractat. de Accentibus *Heb.* 1647.

Ludovicus Capellus prius evulgaverat præclarum Tractatum quem inscripserat *Arcanum Punctuationis*, quo invictis argumentis demonstrat *Punctorum Hebraei* contextus novitatem. Primum illud *Capelli* Opus, quod in *Hollandia* typis mandatum fuit, magnos inter *Protestantes* rumores excitavit, imò jam antequam prelo subjiceretur ipsos terruerat, ac si Religionis eorum principiis prorsus adversaretur. *Alexander Morus* qui ipsum antequam in lucem ederetur jam viderat, non potuit ex æquo de Authore non judicare. *Limatissimo vir judicio*, inquit de *Capello* loquens, & *undecunque doctissimus*; eodemque loco de hoc libro verba faciens subdit, *Opus quantivis pretii, sed à multis Zelo Dei flagrantibus etiam hic Genevæ reformidatum.* Idem *Morus* clarè satis ostendit hunc *Genevensium* Protestantium zelum non fuisse secundum veritatem, quandoquidem fatetur *Capelli* opinionem *Lutheri*, *Calvini*, *Zwinglii*, *Fagii*, *Merceri*, *Drusi*, *Casauboni*, *Scaligeri*, *Erpenii*, *Salmasii*, *Grotii* & *Heinsii* sententiæ conformem esse: Adeoque novitatem à *Capello* introductam esse dici nequit, sed ab eo fortiùs tantum stabilitam fuisse Opinionem à sagacioribus & doctioribus *Protestantibus* jam approbatam. Nec dubium, inquit *Morus*, quin ejus causa vicerit, si res Doctorum suffragiis & autoritate transigatur. Verum meris præjudicatis meraque ignorantia peccant plerique horum *Genevensium* Ministrorum, qui consulere debuissent Præfationem præfixam fronti *Bibliorum Gallicorum* ex *Hebraico Textu* versorum ibique reperissent quòd *Robertus Olivetanus* primæ illius Versionis Author, Quæstionem prolixè agitaverit, nec à *Capello* quidquam præstitum fuerit, nisi quòd *Olivetani* opinionem majori luce donaverit. Præjudicati hujus quo *Germanorum* & *Genevensium* Protestantium plerique imbuti sunt origo petenda est ex eo quòd cæco impetu secuti sint utriusque *Buxtorfii* opinionem de *Bibliorum Textus Hebraici* sinceritate. Oratorii Presbyt. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 20. Gall.

* *Ludovicus Capella* inter Hæreticos primæ Classis numeratur in Indice *Madrid.* Edit. an. 1667.

Extant Critica Sacra. *Parisiis* 1650. fol.

Extat Arcanum Punctuationis Revelatum. *Lugd. Bat.* 1624. 4°.

Extat Historia Apostolica. *Genevæ* 1634. 4°.

Extat Chronologia Sacra. *Parisi.* 1655. 4°.

LUDOVICUS de DIEU.

V *Lissingensis Zelandus*, Natus est anno 1590. Obiit anno 1642. Mortuo Clar. An. D. *Joannes Polyander* parentavit. Linguarum *Orientalium* ad stuporem eru- MDCXXX.

Gggggg 3

ditus

ditus, atque indefessæ diligentia, quæ & mortis accelerandæ, atque immaturæ ei causa fuit, *Valer. Andreas.*

Scripta ejus hæc sunt : Compendium Grammaticæ *Hebrææ*---Rudimenta Linguæ *Arabicae & Persicæ*---Grammatica Linguarum Orientalium, *Hebraicæ, Chaldaicæ, & Syriacæ* inter se collatarum---Animadversiones ad Vetus Testamentum, præsertim *Syriacum*---Animadversiones in Acta Apostolorum, quibus vulgatum Interpretem cum Textu Græco, Syro, Arabico contendit, & ex eo tuetur---In Apocalypsin S. *Iohannis Syriacè, Hebraicè, & Latine*, cum Notis---Historia *Christi & S. Petri* ab *Hieronymo Xaverio S. J. Persicè* scripta, à se *Latine* reddita.

Ille Phoenix sacrae Theologiæ. *Dilher. Disput. Acad. Tom. 1.*

Vir in Linguâ *Syriacâ* incomparabilis. *Idem Tom. 2.*

Optimus, & cum omnis egregiæ doctrinæ, tum literarum Orientalium peritissimus vir, *Ludovicus de Dien. Marc. Zuer. Boxhorn. in epist. ad Brunonem.*

Quem quotiescunque ipsius in Scriptis meis mentionem facio, per conscientiam nequeo, quin encomiis extollam, qui tantâ pietate, Theologiæ veræ, artium, & linguarum fermè omnium cognitione, syderis instar ex alto coruscantis eminet. *Constantin l'Empereur Epist. Dedicat. ad Itinerat. Benjaminis.*

Singularis humanitas ac modestia ita propria tibi sunt, ut non minus eximiis his naturæ dotibus, quàm virtutis tuæ, ac doctrinæ merito, in amorem tui, & admirationem accendas, te quotquot de proximo nôrunt. In quorum numero, ut me esse, non invitus agnosco: ita non possum, non ea venerari dona, quæ magnus ille Deus largâ manu in te cumulavit. *Iac. Crucius. l. 3. epist. ep. 1.*

Criticæ Notæ quas evulgavit *Ludovicus de Dien* sub nomine *Animadversionum in Veteris Testamenti Libros omnes*, quædam tantum selectiora Bibliorum loca respiciunt, quibus novas elucidationes afferre sibi arrogavit. Cum verò cæterorum explicationibus aliquid novi superaddere affectaverit, interdum evenit ut ad minimas usque Grammaticæ minutias descendat, plusque subtilitatis quàm soliditatis ostendent novæ illius interpretationes. Ad Linguas *Hebraicæ* affines frequenter confugit, ut eò meliùs vocum *Hebraicarum* significationem propriam eliciat. Cum illas Observationes Criticas in Biblia molitus est, perfectiorem reddere meditabatur novam Versionem Belgicam totius Scripturæ quæ ex Synodi *Dordracenæ* decreto erat elaboranda. Primum tamen consilium suum quandoque deserit, pleraque in suas Notas inferendo quæ meræ sunt eruditionis, quæque ad Criticam minimè pertinent: ut statim à primis Notarum suarum verbis, ubi observat quòd juxta *Cabbalam* quæ *Gematria* dicitur, probetur ex primis *Genesew* vocibus Mundum initio anni, id est mense Septembri conditum fuisse. Deinde eodem loco addit, quòd secundum aliam *Cabbalæ* speciem quæ *Temura* vocatur seu Literarum metathesis, Mundus Calendis Septembris creatus deprehendatur. Verum hujusmodi observatio pluresque id genus aliæ, quas Operi suo inseruit Author, prorsus inutiles sunt ad literalis sensûs explicationem & ad genuinam Bibliorum Versionem adornandam. Alia *Judæorum deliria* Notis suis admiscuit: ut cum hanc quæstionem cum

Doctoribus

Doctoribus *Thalmudicis* movit in hæc ejusdem Capitis verba *Deus creavit hominem*: Cur scilicet unicum in Orbe hominem creaverit *Deus*? Ad quod respondet cum *Thalmude*, Deum unicum hominem creasse, ut nos doceret quod si quis vel unum Israelitam destruat, idem id sit ac si totum Orbem destrueret; si contra quis illum conservet, idem id sit ac si Orbem integrum conservaret. Ejusmodi animadversiones in Opere tam compendioso locum habere non deberent: Sed usu ferè semper venit ut qui aliqua eruditione instructi sunt, eâ libros suos repleant, minimè perpendentes an ad rem faciat ejusmodi eruditio. Cæterum illæ Notæ Ludovici de *Dien* admodum utiles esse possunt illis qui ad Grammaticum Scripturæ sensum applicant animum; In hoc autem præsertim excelluit, quamvis nimiam interdum subtilitatem ostendet. Or. Presb. *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 14. Gallicè.

Rudimenta Linguae *Persicæ*, quæ Ludovicus de *Dien* adornavit & evulgavit in 4o. 1639. cum *Versione Historia Christi à Xaverio*, apud omnes universim in pretio sunt, quoniam opinio est quòd si in omnium Orientalium linguarum peritia æquales haberet, saltem eo superiorem ullum reperiri vix posse. *Judicia Eruditor. Parisiis* 1685. per *Bailletum*. Gall.

* *Ludovici de Dien* Opera numerantur inter libros prohibitos in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in omnes V. Test. libros Animadversiones 4o. *Lugd. Bat.* 1648.

Extant in quatuor Evang. Animadv. 4o. *ibid.* 1631.

Extant in *Hist. Christ. Persic.* conscriptam, & ab illo *Lat.* reddit. Animadv. 4o. *ibid.* 1639.

Extant in *Acta Comment.* 4o. *ibid.* 1634.

Extant in *Epist. S. Pauli*, except. ad *Philem.* 4o. *ibid.* 1646.

Extant in *Epist. Canon. & Apoc.* 4o. *ibid.* 1646.

Extant in *Apoc. Syr. Hebr. Lat.* 4o. *ibid.* 1627.

JOANNES KIRCHMANNUS.

DIE 18. Januarii, Anno Dom. 1575. natus est *Lubeca*. Die 20. Martii, Clar. An. D. Anno 1643. obiit *Lubeca*. MDCXXX.

Scripsit de Funeribus *Romanorum* libros 4. De Annulis Librum singularem: Orationes varias: Rudimenta Rhetoricæ, Rudimenta Logicæ Peripateticæ.

Cùm viderim Cogitationes tuas de Ritu Sepeliendorum Cadaverum *Romanorum*, easque dignissimas judicem, ut à cunctis legantur, ne differas in ipsis edendis, etiam atque etiam te hortor. Præterquam enim, quòd omnes eruditos juvabis, tibi quoque æternum nomen comparabis. *Hieronym. Mercurial.* in *Epist. Pis.* scripta ann. 1602.

Funeralia tua vidi, vel potius basio excepi. Nihil dabo auribus: verè me cepit simplex & inornata venus, & ratio differendi in affectata. *Joan. Wovver.* in *Epist.* 54. Cent. 1.

Muntis

Munus tuum de *Annulis* ab autore eo est profectum, quem ex accuratis de *Funere* antiquorum libris pridem admiratus sum. *Dan. Heins.* in Epist. script. ann. 1624.

Ecce tibi eruditum Opus, à *Ioanne Kirchmanno Lubecensi* elaboratum accepimus, qui, fortasse aspernatur *Porcachi* exiles in eâ materiæ labores (sed pluri-
mi faciendos, quòd primus in arenam descendit) uberius absolvit, quæ ille inchoavit. Nihil est, quod amplius desideres. Ex optimis quibusque *Latinis Græcisque* autoribus, effossis cæmentis, nobilissimum Sepulchrorum ædificium condidit. *Jul. Caf. Capacius* Elog. l. 2.

Perlegi, vir clarissime, & ita me Deus amet, perlegisse jucundum fuit, ea folia, quæ è tuo de *Annulis* libello ad me misisti. Tam enim accuratè, tantâque cum eruditione tota ejus historia à te tradita est, ut neque ei ad perfectionem, neque tibi ad summam laudem quicquam deesse videatur. *Ian. Rutgers.* in Litt. script. an. 1623.

Dono etiam obstringere me tibi voluisti, libro nimirum de *Annulis*, monumento ingenii tui docto sanè & laborioso. Quod quanto ego accuratius lego, tantò magis jucundâ ejus, nec fructuosâ minus lectione oblector. *Voss.* in Litt. ad *Kirchman.* script. ann. 1628.

De quibus *Kirchmannus*, solertissimus rituum funebrium indagator consula-
tur. *Sertor. Ursat.* l. 1. Monument. Patavin. §. 2.

Kirchmannus de funere bonus est. *Saliger* ana 2.

Scaligero nostro quantum placuerit Opus tuum de *Funeribus*, non facile dixerim. Laudat enim η π ἀφελειαν in scribendo η π ἀκριβειαν in persequendis singulis, quibus nullum volumen par futurum omnes putabamus. *Dan. Heins.* in Epist. script. an. 1605.

Postquam libros illos tuos reconditæ eruditionis de *Funere Romano* atque *Annulis* summâ animi oblectatione perlegi, in penitissima & *Sacræ & Secularis Literature* adyta te perrupisse animadverti. Alter famam tuam rogo funereo eripiet; alter nomini tuo annos addet innumerabiles. *Iohan. Mich. Dilher.* in Epist. *Ienæ* prid. Calend. Octob. 1636.

Ex quo doctissimos tuos de *Funere Romanorum* & *Annulis* libros videre datum est, quod adolescente ante annos, nisi fallor, 30. contigit, amare equidem te cœpi & colere. Dexteritatem enim judicii cum multiplici lectione conjunctam mirabar & osculabar. *Georg. Calixt.* in Epist. *Flensburgi* postrid. Kal. Jan. 1635.

Tuum de *Annulis* Commentarium ut omnia tua, perexpecto cupidè. *Isaac. Casaub.* in Epist. *Lut. Paris.* 8. Kal. April. 1608.

Kirchmannus in libro de *Funeribus Romanorum* multa desumpsit ex *Kornmanni* libro de *Miraculis Mortuorum*. *Anton. Borremans.* lib. Var. Lect. cap. 4. pag. 32.

Vir ad omnem humanitatem factus & reconditæ eruditionis. *Stephan.* ad l. 5. *Sax. Gramm. Histor.* *Dan.*

Kirchmannus optimum optimi ingenii fœtum edidit, & in publicum produxit, aureum nempè & omnibus numeris absolutum librum de *Funeribus Romanorum*,

horum, quem uti omnes horridæ *Antiquitatis* periti osculo & complexu acceperunt, ita summis in Cœlum laudibus extulerunt. Nullum enim volumen huic par futurum scribit *Heinsius*, vir tantæ eruditionis, quantum in unum hominem cadere posse vix quisquam puter. Et sanè, si nihil aliud ad egregium publicum *Kirchmannus*, præter elaboratissimum hoc opus, contulisset, satis superque tamen fecisset, & nomen suum à *funerea* oblivione egregie vindicasset. *Jacob. Stoltershot.* in Orat. *Funeb. Kirchman.* vide *Henning. Witte* in *Philos. memor.* p. 530.

*Ejus libri de *Funeribus Romanorum*, si expurgentur, permittuntur in *Indice Madrit.* ann. 1667.

Extant de *Funeribus Romanorum* libri 4. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extat de *Annulis* liber singularis. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extant *Rudimenta Rhetorica.* *Bremæ* 1652. in 12°.

Extant *Rudimenta Logice Peripatetica.* *Lubeca* 1669. & sæpius in 8°.

In Cl. Viri Joannis Kirchmanni de *Funeribus Romanorum* libros:

*Funera dum scribis Veterum, Kirchmanne, Quiritum,
Luce beans ritus tam longâ nocte sepultos,
Hæc te funeribus subducunt funera, jamque
Conciliant nullo perituram tempore famam.*

Radulphus Fornerius Antecessor Aurelius.

AUBERTUS MIRÆUS.

B *Ruxellensis*, natus est Anno Dom. 1573. prid. Kal. Decembris Decanus *Clar. An. D. MDCXXX.*
Antverpiensis obiit 1640. xiv. Kal. Novembris.

Struxit Fastos sacros *Belgicos* ac *Burgundicos*: Item, *Chronicon* rerum *Belgicarum* à *Jul. Cesaris* adventu usque ad annum 1635. *Elogia Illustrum Belgii* *Scriptorum.* Multaque alia.

Vir fuit de *Ecclesiasticis* in *Belgio* præsertim *Antiquitatibus* optimè meritus: qui hoc unum agebat maximè *avixdora* hætenus, & cum blattis tineisque luctantia, in lucem aspectumque publicum proferret, ut *Ecclesiæ* statum ac regimen ob oculos poneret; ut *Sacrorum Ordinum* initia, progressusque erueret; ut *Principatum Belgii* *Origines* hætenus obscuras illustraret, ac pleraque alia *Belgica* *Antiquitatis* *Arcana* hætenus abdita recluderet, idque non ex conjecturis aut fabellis popularibus, sed ex probatæ notæ *Historicis* ac *Chronographis*, quinimò ex ipsis *Principum* *Diplomatibus*, quæ in eam rem ex publicis privatisque *Bibliothecis* atque *Archivis* plurima ingenti labore, ac sumptu collegit & publici juris fecit. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Rerum Belgicarum ac totius *Historiæ Ecclesiasticæ* eximiè peritus. *Gassend. de Vit. Peiresk.* l. 2.

H h h h h

Aubertus

Aubertus Miræus vir Historiæ Ecclesiæ cognitione inprimis excellens. *Franc. Suvert. Athen. Belgic.*

Aubertus Miræus, Sol *Belgarum*, inter tot Sidera; caliginem, torporem, frigus pellens. *Just. Lips.*

In tabulis veteris ævi utilem operam posuit. *Conring. censur. diplom. Lindav. p. 117.*

Antiquitatum sequioris ævi curiosus indagator. *Conring. de Antiquit. Acad. Supplem 32.*

Geographiam tuam Ecclesiasticam accepi, gratum profecto munus; quia & curiosum & utile. Simul semelque repræsentas, quicquid à *Sacris Insulis* in Orbe terrarum regitur: nec potest jam tuum angustioribus limitibus nomen claudi. Ubique *Episcopi* sunt, *Miræus* quoque erit, ingenio, labore, doctrinâ mirus, & jam dignus inter illos censeretur. Amplius est, sic describere omnes Urbes, quàm uni præesse. Tuus sinè calamus nihil *Pedo Episcopali* cedit: & corona tamen laborum (permittite ut dicam) *Mitra* erit. *Eryc. Putean. Epist. Apparat. Cent. 2. Epist. 63.*

Plurimum mihi gratulator, quòd tibi viro in omni scientiarum genere versatissimo placent *Exercitationes* meæ; eâ enim es eruditione, & apud omnes eruditos æstimatione, ut nulli aut pauci improbaturi sint quæ tuo calculo comprobas. *Joan. Morin. in Epist. 12.*

Cæteris accuratior est elegantiusque loquitur in suis *Elogiis Belgicis*, sed tenerum & quodammodo cæcum amorem in Patriam & Populares patefacit. Quapropter ad ipsius excusationem dici potest unicum ejus scopum fuisse *Elogia* simpliciter contexere, non examinatis Authorum quos laudat promeritis. *Jud. Erud. per Baillet Paris. 1685. Gall.*

Magnam ejus eruditionem ornabant solida pietas animique grata lenitas, quæ omnium amorem ipsi conciliabant. Hic character in ejus quæ nobis supersunt Operibus satis manifestus est. Integram possent Bibliothecam instruere; nec ullus unquam utiliores disquisitiones elucubravisset. *Moreri Diction. majore Gallico.*

Reverendissime & Clarissime Domine, *Bibliothecam Ecclesiasticam* abs te mihi missam reverenter accepi, uti munus sacrum ab homine sacro. Admiratus sum in eâ eruditionem, judicium, perspicuitatem. Quàm multa legisse, opus est eum, qui hæc scripserit! qua prudentiâ vigere, qui de singulis ita judicaverit! qua ingenii facilitate, qui res adeo implexas tam clarè digesserit! Debui- mus ad hanc diem *Scriptores Ecclesiasticos* illis septem Nomenclatoribus viz. *Hieronymo, Gennatio, Ildefonso, Honorio, Sigeberto, Henrico, Gandavensi, & Isidoro Hispalensi*: jam incipimus eos aliosque debere & tibi, cujus operâ illustriores accipimus. Ut meritò tibi, tales inter viros adscribendo gratulari non vanâ anticipatione possimus. *Pam. Strada in Epist. dat. Roma 21. Jan. 1640.*

Aubertus Miræus à *Philippo Labbeo*, ad *Bibliothecam*, ejus *Ecclesiasticam* respiciente, non modò *Chameleonti* comparatur, uti variis insidet autoribus, ita diversos colores induenti, sed etiam nominatim ut *Bellarmini, Vossii, Raynandi, Sirmondi,*

Sirmondi exscriptor fugillatur. Hic, uti non abnuo, solere *Miræum* passim tacere quos describit: ita nec ubique mutum agit piscem, ut affuisse malignitatem credam, cortè non tantam fuisse, cui toties etiam ubi citat per quos profecit, odiosum *exscriptoris* nomen imponi; præsertim optimè alioqui meritò, debuerit. Sed nota est *Labbei* rabies. Quem si quis fortè ex ambiguitate vocabuli excusandum putet is nihil aliud profecerit, nisi ut *Lupino* furori *Vulpinam* quoque versutiam servisse intelligamus. *Thomas. de Plag.* num. 508. 509.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Obiit *Antverpiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium; in ambitu Chori:

D. O. M. S.

Auberto Miræo *H. Cath. Eccles. Decano*, studiis scriptisque Clarissimo, qui Ordinibus Religiosis origines, Annalibus gesta piis Fundatoribus famam Historiis lucem, scriptoribus per elogia vitam, Patria claritudinem, Ecclesiæ huic Decus a sseruit: quibus assidue laboranti, ac feliciter operanti & perennare dignissimo Mors manum iniecit Anno 1640. Mens. Oct. die 19. vitæ ejus 67. Joan. Carol. Franchemius Miræus ex asse heres Avunculo magno, Proparenti opt. in *H. E. Choro condito*, Gratiitudinis ergò monumentum P. C.

DIONYSIUS PETAVIUS, Soc. Jes.

N Atione Gallus, Patria *Aurelianensis*, natus est Anno 1583. obiit Anno Clar. A. D. MDCXXX. 1652.

Emisit 13. libros de doctrinâ temporum, quos duobus Tomis complexus est: item, *Rationarium Temporum*. Composuit etiam ingens opus de Dogmatibus Theologicis, 5. Tomis constans. *Synesii*, *Themistii*, *Epiphani*, *Juliani*, aliorumque opera *Latine* transtulit & utilissimis notis illustravit. Extatejusdem *Paraphrasis Psalmorum Græcis* versibus expressa: item, *Lyrica*, &c.

Quô virô (*Petavio*) nescio an habeat erudita *Jesu Societas* doctiorem. *Gassend.* in *Vit. Peiresk.* p. 109.

Quô (*Petavio*) nemo hodie vivit in eâ, quàm falsò vocant, *Jesu Societate* eruditionis ac doctrinæ nominibus clarior. *Dallæus* de *Pseudepigr.* Apostol. 1.1. cap. 1.

Quem ego virum (*Petavium*) cum præstantissimis quibusque omnium ætatum varietate & copiâ doctrinæ, comparo. *Vavass.* de *Ludic. Dict.* p. 241.

Petavius vir diligentia exactissimæ, & judicii solidissimi in *Chronologicis*, *Montacut.* *Apparat.* 2. §. 91.

Secundum accuratissimos *Chronologos*, in quibus præcipuo loco habeo virum veræ eruditionis ac pietatis *Dionysium Petavium*. *Grot.* 3. Vol. p. 948.

Permulta post *Scaligerum* optimè observavit. Sed, quia adhuc superest, nolim judicium interponere inter eos, quorum uterque præclare adeò de *Chrono-*

H h h h h h 2

logiâ

logiâ meritis est, ut nullis plus hæc scientia debeat. *Voss. de Scient. Mathemat.* p. 238.

Nunc *Uranologium* verso *Petavii* opus, etiam in hoc utile, quod Scriptores optimos repertu raros promiscui usûs fecit. Vellem literarum causâ quas non immeritò *Humanas* dicimus, ne vir ille indefessî laboris funem rixosæ contentionis cum eruditissimo *Salmasio* duceret. *Grot. ad Nic. Peiresk. Lut. 16. Sept. 1630.*

Uranologii caudam non totam quidem, sed tamen inspexi. Inter alia miror, quod *Seldenum* à quo nominatus honorificè fuerat, quædam etiam placita ipsius defensâ, tanti non fecerit ut nomen ejus poneret. Tantum & in libro & in *Indice Marmorum Arundelianorum* eruditorem appellat, nimirum quia *Hæreticos* nisi contumeliæ causâ nominare piaculum est. *Idem* in Epist. III. ad *Claud. Salmas.*

Dionysius Petavius vir sanè doctissimus, & cum multifaria eruditione præditus, tum *Græcæ* imprimis Linguae Scientiâ non leviter imbutus. Is igitur, inter complura alia egregia, tam in *Theologicis* quàm in *Philologicis* doctrinæ suæ monumenta, etiam *Metricam Psalmorum Paraphrasin* post se reliquit, eruditam certè, & meo quidem judicio, elegantem. *Iac. Duport. in Præfat. ad Metaphras. Psalm.*

Vir in *Hebraicis* haud leviter versatus, sed quod dolendum, viris summis, quosque verè dixerim Reip. Literariæ Heroas, valde iniquus. *Paul. Colomes. Gall. Oriental.*

Qui ad omnia non solum falsa aut inania, sed etiam vera, certa & omnium consensu approbata, vellicanda & carpenda natus esse videtur. *Crois Observat. in N. T. c. 9.*

Fucus ille (*Petavius*) qui omnes reprehendit, ab omnibus reprehendendus, quique inter omnes *Scaligerum* quacunque occasione vexandum arripit, jure an injuriâ nihil pensi habens. *Salmas. in Solinum, 313.*

At *Scaliger* peccavit in rebus ipsis, nec in verbis tantum, quod sæpe demonstravit Doctrinæ Temporum Pater. Scio, nec enim *Deus* fuit, nec humani à se quicquam alienum putavit. Sed qui tam duriter & acerbè castigat alios Pater, nunquamne castigandus ipse est? Nunquamne ad *Epiphanium*, nunquamne in *Dogmatibus Theologicis* dormitat? Nihil dicemus gravius in mortuum, quanquam nec vivum & videntem nimium reveriti sumus iis in libellis, quos contra ipsum à nobis conscriptos in lucem tertia mox editio proferet. Memini cum viveret, atque ad eum in visendi causâ itarem, ne nominari quidem *Scaligerum* ferre poterat, quin excandesceret, ac stomachum in contumeliosas voces, ut homine partibus addicto, quàm erudito magis dignas erumperet. *Alex. Morus præfat. ad Lect. in secund. Euseb. Scaligerani edit. 1658.*

Jesuita ille *Petavius* inter Societatis suæ doctissimos numerandus est, sed vir fuit morosus, mordax & obrectator, qui nunquam nisi ad aliquem refellendum scripsit. Duo consarcinavit Volumina in folio ad *Iosephum Scaligerum* refutandum, in quem rota convitiatorum plaustra evomuit, quamvis 20. jam retrò annis.

annis diem hic obiisset. Meministine ejus quod dicit *Plinius*, *Historia* suæ *Naturalis* Præfatione, solos scilicet *Lemures* cum hominum Manibus dimicare. In *Epiphanium* non scripsit, nisi ut Cardinalem *Baronium* singulis paginis corripere. *Guido Patin.* Epistolis select. Epist. 2. Gall.

Magno conatu, nihil magnum in *Epiphanio* præstitit *Petavius Montacut.* Apparatus. 5. Sect. 74.

Multum debemus diligentissimo *Petavio* ob *Epiphanii* editionem, & ob erudititas in eum notas. *Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl. Eccles.

Nec ullum ferè est Carminis genus in quo non feliciter luserit: quippe qui *Tragædias* etiam scriptitarit, nec *Latinos* modò, verùm etiam *Græcos* atque *Hebraeos* versus scitissimè procuderit. Certè *Hugo Grotius* hujusmodi operum judex simul atque artifex peritissimus, *Dionysii Petavii* Carmina magnoperè probare & laudare consueverat *Henr. Vales.* Orat. in obit. *Dionysii Petavii.*

Extant Dogmata Theologica. *Parisiis* 1644. 5. Vol. fol.

Extat opus de Doctrinâ Temporum. *Parisiis* 1627. 3. Vol. fol.

Extat *Epiphanius* Versione ac Notis illustratus. *Parisi.* 1622. 2. Vol. fol.

Extat Appendix ad *Epiph.* Animadversiones. 1624. 80. *Parisi.*

Extat *Synesius* cum Versione & Notis. *Lutetia* primò editus 1612. dein 1633. & tandem 1640. fol.

Extat *Rationarium* Temporum. *Parisiis* 1652. 120.

Extant Poëmata *Lat. Græc. & Hebraea.* *Parisiis* 1642. 80.

In Obitum P. *Dionysii Petavii*, Soc. *Jes.* Presbyteri, cultui:

B. Virginis *Genovefæ* addictissimi:

Paulatim lentâ es subductus morte, Petavi,

Respondit votis & Genovefæ tuis.

Optasti vitam, longa dedit otia vitæ.

Optasti mortem, mors tibi longa data est.

Sed quæ mortalis protraxit tempora vitæ,

Et mortem variis mortibus implicuit;

Immortalem eadem concessio numine vitam

Præbuit, & nullis gaudia mista malis.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ERYCIUS PUTEANUS.

IN *Geldria Venloæ* natus anno 1574. *Mediolani* Eloquentiæ Professor fuit, *Clar. A. D.* ac *Regii Historici* titulo ornatus. Inde in *Belgicam* accersitus *Iusto Lipsio* in *MDCXXX.* Cathedrâ *Lovaniensi* successit. *Lovanii* per annos 36. cum docuisset, obiit, anno *Dom.* 1646. Mortuum laudavit *Nicol. Vernulens.*

H h h h h 3

Edidit

Edidit circulum *Urbanicum*: Librum de bissexto: Historiam *Insurbie*, Sermones Geniales: Orationes: Epistolas, &c.

Viris principibus ac Magnatibus, cæterisque omnis ordinis Primoribus in *Belgio*, & extra imprimis gratus, vel modestiæ ac doctrinæ gratiâ, ut vel *Epistolarum* ingens moles atque apparatus fidem facit. Superavit omnia encomia; *Atticumque* styli acumen pari elegantia, & facilitate usurpans, ostendere non minus vivendo, quàm docendo semper studuit, in *litteris* etiam *Sapientia* ac *Virtutis studium* contineri. Aliquid *Iusti Lipsii* etiam in vultu ac voce ejus esse, plures confessi sunt, præsertim qui *Lipsium* eâ ætate noverunt. Una ei cura semper fuit, benè de *Juventute* & *Republicâ* mereri. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belg.*

In eo (*Puteano*) omnes ingenium, elegantiam, facilitatem, modestiam admirantur & amant. Natus ad omnes Artes videtur, & ad virtutem compositus. Talem illum scripta testantur, professio exhibet, conversatio probat. *Nic. Vernul.* l.3. de *Acad. Lovan.* c.13.

Erycius Puteanus, vir admodum doctus & eruditus. *Joan. Bona* Card.

Vir clarissimus, ac in pueritia condiscipulus, & ex studiorum conjunctione amicissimus semper, *Erycius Puteanus*. *Voss.* de *Scient. Mathemat.* p.91.

De *Puteano* sic scribit *Boxhornius*: 'Eximium seculi nostri ornamentum fuit, & sequentium omnium, si virtuti ac litteris, quod debetur decus, maneat, immortale erit.

Erycius Puteanus, vir doctissimus & disertissimus. *Barth.* l.11. *Adv.* c.20.

Inter præcipua *Galliæ* ornamenta, dum viveret, merito suo semper habitus est *Erycius Puteanus*. *Jf. Casaub.* præfat. ad *Hist. August.*

Erycius Puteanus juvenis raris ingenii dotibus, & animi vitæque candore *Lips.* Cent.1. ad *Belgas*, Epist.70.

Unio hujus seculi vocatur *Pareo*.

Erycius Puteanus ingenio ad optimas artes facili & tenaci, in utraque linguâ *Gracâ* & *Latinâ* peritus, versu & prosâ bonus, vitâ moribusque modestus: & plura etiam reperienda, in eo si quis pernoverit, quàm hic dicam. Habet *Mathesim*, *Philosophiam*, *Musicam* quoque: & planè dignissimus est, cui bene velit, five benè faciat, quisquis doctrinam, elegantiam, aut virtutem amat. *Iust. Lips.* in *Testimon.* de *Puteano*, affix. Epist.57. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.*

Tu quidem, *Eryci Puteane Leovaniensis* Gymnasii decus insigne, allicis juvenum undique confluentium agmina, solidissimâ, reconditæ literaturæ peritiâ: Sed *Italorum* voces Tuo nomini applaudentes, propria tibi referant *Scripta*, ipsorum persæpe tria manibus, & comprobata consensu. Te unum meritò magno *Lipso* antecessori suffectum prædicat *Belgium*. Te *Historiographi* regii peramplo auctum honorario, *Germani* suspiciunt, & *Hispani*; ut propterea non semel à cunctis *Orbis* Gymnasiis concupitus, eâ vivens fruaris majestate virtutum, quam non ingrata posteritas, multorum etiam curriculo sæculorum conservatura sit. *Joan. Imperial.* in *parerg.* Viror. Illustr.

Quod ad ejus eruditionem attinet, tam luculenta ejus signa in præclaris suis *Scriptis* reliquit, ut *Posteritas* nunquam dubitatura sit quin ea & solidissima & eminentissima

eminentissima fuerit. Quamvis ejus calamus ad argumenta quæ gloriâ ejus indigna erant se quandoque demiserit, hæc tamen styli sui robore usque adeo extulit ut neminis palato non sapiant, omniumque applausum excitent. *Isaac Bultart. Acad. Scientiar. Gall.*

Erycius Puteanus, Woverius Antverpiensis, nugatores. Scaligerana 2. Gall.

Dominus *Vossius* mihi dixit *Morettum* celebrem *Antverpiæ* Typothetam, dum *Erycio Puteano* aliquando exprobraret, quod libellos tantum conscriberet, responsum ab ipso accepisse quod *Plutarchus*, alique Antiquitatis Authores tales etiam composuissent. Tum regressit ei *Morettus*, putas-ne tuos libros, quos diven- dere non possum, *Plutarchi* libris esse æquiparandos? Quo dicto *Puteanus* iratus ex *Moretii* taberna exivit. *Paul. Colomes. Opusc. 125. Gall.*

Extant Geniales Sermones. *Mediol. 1598. 4°. Francof. ad M. 1602. 8°.*

Extant Historiæ *Insubricæ Lovan. 1630. Lips. 1676. in fol.*

Extat *Circulus Urbanianus Lovan. 1632 4°.* Alia ejus opera variis in locis atq; temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Eryci Puteani Memoriae Aeternæ.

*Candor ipse, lex amoris, ipsa lex Modestia, lex suavitatis ipsa, vera lex fa-
cundia, lumen Orbis eruditi, seculi fulgor sui, nemini invidere natus, major
invidentibus, occidit mortique cessit, nescius tamen mori. Hunc verere &
emulare, livor, aut victus tace.*

Viro Summo.

*Justi Lipsii successor, candoris & humanitatis Medulla, in exemplum eruditionis
aut virtutis nato, Batavii Amici posuerunt.*

Hoc Epitaphium ipse sibi vivus composuit:

Σ Π Ο Τ Α Ι Ω Σ Σ Η Ν Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν .

Andire vivus pauca verba mortui

Sinon times, quod hætenus feci, loquar.

Puteanus ego sum, fama quem circumfluit

In liberis mihi superstes, & libris.

Hanc esse lucem umbram fuisse cogita:

Dum navigas, vel Scylla, vel Charybdis est:

Post fata portus: vita morte nascitur.

Quid ergo? vive: sic licebit non mori.

Vixisse pulchrè in rebus est aternitas.

Mortuum:

*Mortuum audis : ut ego te vivum
Benè precare mortuo.*

NICOLAUS RIGALTIIUS.

Clar. A. D.
MDCXXX.

P *Arisiensis*, Jurisconsultus, Regi à Consiliis, & Bibliothecæ Regiæ præfatus, senex obiit Anno Dom. 1652.

Scripta ejus sunt : Observationes & Notæ in Auctores Finium regundorum — In Glossas Agrimensorias Glossarium — Funus Parasiticum — Vita S. Romani — Notæ in *Martialem*, *Cyprianum*, *Tertullianum*, *Phadrum*, *Onosandrum*, *Artimidorum*, & *Julianum* — Glossarium tacticum *μῆθοράρῳ* — Carmina Varia.

Phadrus me tuus, clarissime vir, humanissimè aliquando interpellavit, non liber, sed *Thesaurus*; sed qui à tuo ingenio pretii incrementum accepit. Ut nunquam ab oculis meis elegantissimus hic, non tam *Augusti*, quàm tuus libertus recedit : ita *Rigaltii* nomen & simul affectum continuò mihi suggerit. *Eryc. Putean. Cent. 4. Epist. 37.*

Certè ex interiore literaturâ, & ut sic dicam, *κεμελίοις* earum ista sunt, quæ tu ingenio & industriâ in lucem protulisti, victura in tuam famam, & publicum usum. *Iust. Lips. Cent. ad German. & Gall. Epist. 95.*

Nicolaus Rigaltius vir eruditione perrarâ conspicuus. *Gassend. de Vit. Peiresk. l. 4.*

Nicolaus Rigaltius, politiore doctrinâ, judiciiue elegantia, & incorruptâ *Latini* sermonis integritate, omnibus antecellens : Cui nos, si modò in hos genere literarum aliquid profecimus, id totum debere gloriamur. *Joan. Jacob. Buccard. in laudat. Peiresk.*

Nicolaus Rigaltius vir ille præstans eruditionis & ingenii. *Bart. l. 12. c. 3.*

Cui plurimum omnis *humanitas* debet. *Idem l. 28. c. 20.*

Omnes eruditi te ex promisso conveniunt, & à te *Plinii* emendationem quasi pro suo jure exposcunt : Nec jam tibi tergiversari liberum est, præcipuè cum sis tam arduo negotio par, & idoneus. Igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum cumulum addere cupis, incumbere operi, quod immortalæ nomini tuo gloriam conciliaturum esse tibi asseverare audeo. *Roland. Marf. l. 2. Epist. 40. ad Nicol. Rigalt.*

Rigaltio pro *Tertulliano* plurimum debeo. Editio est elegans, Notæ breves, sed exacti judicii, & ut monueras, intersparsâ libertate : præfationes nitidæ & cultæ. *Grot. Epist. ad Petr. Puteanum Hamburg. 26. Apr. 1634.*

Inflator [*Jacobo Sirmondo*] *Nicolaus Rigaltius* & elatior, verborum negligens, laborat in sententiis, easque pingui, ut ita dicam, interpretatione convelt. *Huet. de Clar. Interpret.*

Nicolaus Rigaltius Parisiensis, Regius in *Mediomatricum* Senatu Consiliarius, Regiæque

Regiæque Bibliothecæ Custos, ob eruditionem celebris fuit, & ob singularem Doctorum Linguarum, præsertim verò Græcæ peritiam. Præclari omnes Viri ejus contemporanei ei Amici fuerunt: *Petrus* verò *du Puy*, cujus Vitam scripsit, unus ex præcipuis fuit. Vix quis tam insignia merita animadvertere poterat, quin ea magni faceret. Dominus *Rigaltius* singulares quandoque fovebat opiniones. *Moreri*. Gall.

Dominus *Naudæus* dicit eum fuisse *Coryphæum* omnium quotquot ejus Sæculo *Humaniores Literas* colebant, Criticumque nemini secundum. Gall.

Si qua detur occasio aliquas *Notarum* ejus *Theologicarum* carpendi, cætera fateri tenemur *Notas & Observationes* ejus circa *Criticam, Grammaticam, & explanationem* locorum *Tertulliani* difficiliorum, præstantissimas esse. *Ell. du Pin*. Nova Biblioth. p. 293. Gall.

Dominus *Henricus Doduvell* asserit Dominum *Rigaltium*, quamvis cætera Doctum & peritum Criticum, parum esse accuratum in iis quæ edisserit, eum quamvis Romanam Communionem colat, *Calvinistarum* partes ut plurimum tueri; cum apud Authores quos in lucem edebat aliquid videbatur adversans nedum ejus *Ecclesia*, sed & *Universalis Ecclesia* ritibus, id sollicitè admodum ab eo fuisse observatum, forsitan ut eò lectu jucundiores per novitatem fierent ejus *Observationes*. *Biblioth. Universal. & Historic*. Ann. 1687. Tom. 4. pagin. 97. Gallicè.

Carmina ejus leguntur Tom. 3. *Delit. Gall.* 231.

Extant Glossarium *τακτικὸν μιζογράφων*, *Lutetia Paris.* anno 1601. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GASPAR SCIOPPIUS.

Germanus obiit anno 1663. octogenario major.

Scripta ejus sunt: Institutiones Grammaticæ *Latinae*---De Arte Criticâ---Suspectarum Lectionum libri 5.---Verisimilium libri 4.---Animadversiones in *Vossii* librum de *Vitiis Sermonis*---Animadversiones in *Thuanum*, *Casaubonum*, aliosque sub nomine *Paschasii Grosippi*---Pædia---*Priapeia*---Classicum Belli Sacri---Infamia *Famiani Strada*---*Scaliger Hypobolimaus*, &c.

Clar. An. D.
MDCXXX.

Neque tuos, *Gaspar. Scioppi*, reticere fastus possim, qui generis nobilitati, præstantiorum quarumque doctrinarum notitiam addidisti, ob quam *Germania* tuæ spectabilis, *Italia* admirandus, Pontificibus, Regibus, ac Principibus singulis acceptissimus, privilegia nulli amplius tot amplitudine meritorum concessa obtinuisti. *Joan. Imperial.* in Musæo Hist.

Nobis dilectus Consiliarius noster *Gasp. Scioppius*, inter ævi hujus eruditos meritò recensendus. *Ferdinand. II. Imp. Roman.* in Diplomate.

Nos sanè de studio, & doctrinâ variâque eruditione, & prudentiâ *Gasparis Scioppii* eximiam quandam opinionem, non magis ex aliorum relatione, quàm

Iiiii

proprio

proprio iudicio conceptam semper habuimus. *Idem* in alio Diplom.

Octav. Ferrarius in prælus. p. 202. *Scioppium* vocat virum in omni literarum genere eminentissimum, qui ab ineunte ætate ita totus literis affixus fuerit, ut sexto decimo anno libros evulgarit, quos senes admirarentur. *Idem* p. 225. duo in eo præcipuè commendat, miram & exactam vim iudicii in æstimandis aliorum Scriptis, & summam *Sacrarum Literarum* peritiam, ut, quod olim de *Esdra* dictum est, deperditos Linguae Sanctæ Codices solus reparare potuerit. *Addit*, plures libros à *Scioppio* confectos, quàm annos numeraret, ejusque *Operâ* vel magnam Bibliothecam instruere posse.

Scioppius nihil nisi miserabilis literator fuit, ut *opera* ejus inepta & maligna ostendunt, ac extremâ senectâ, scriptis *Patavio Leidam* Literis, transitionem iterum ad Evangelicos offerebat, si in gratiam reciperetur: Sed rejectus *Apostata* contemptusque ob vanitatem fuit. *Horn.* in Hist. Ecclesiast. p. 226.

Inter illos qui Blasphemias contra *Sacram Scripturam* scripserunt, ducit hodiè familiam iste hostis *Dei* certissimus *Scioppius*; in cujus *Ecclesiastico* leviter inspecto, multas legi superioribus diebus adversus *τὰς βιβλικὰς Scripturas*, blasphemias longè dirissimas capite 90. in disputationibus de *Fidei* articulis, non vult adhiberi verbum *Dei*, de quo extat vox *Domini*, *Inquire Scripturas*. *Cassab.* ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 39.

Scaligeri duo, Pater & Filius, in utraque linguâ, & in omnibus disciplinis peritissimi, quibus incassum, ut *Lyna Canis*, oblatravit *Scioppius*. *Bonifac. Lud.* Hist. p. 602.

Gaspar Scioppius, vir desultoriæ levitatis. *Phil. Labbe* part. 2. Bibliothec. Nummar.

Valla omnes *Grammaticos*, qui ante ipsum vixerunt, aggreditur. *Gaspar Scioppius* non mitior est, nec ipsi *Ciceroni* ac *Varroni* parcit. *Annotat.* ad Relig. Medic. p. 356.

Paucula illa, quæ *Robertellus* & *Scioppius* de Arte Criticâ scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist.

Quoad illa quæ in *Apuleium* scripsit quorum titulus *Symbola Critica*, negandum non est eum in illis feliciorum fuisse cæteris qui ante ipsum hujus Authoris difficilis elucidationi allaboraverant. Sed, hoc concessio, Critica ejus *Variarum Lectionum* limites ferè non excedit, quas plerique parvi faciunt. Si enim hujusmodi laboris scopus esset, ut aliquis fructus ex illo perciperetur, opus esset ut peritus aliquis Vir examinaret, quid rationi magis consentaneum in hac *Critica* diversitate occurrat, utque in textum insereret, quæ optima & Authoris sensui maximè conformia censeret. *Ephemerid. Eruditor.* diei Lunæ 16. Martii 1665. Gallicè.

Homo, ut notissimum est, ingenii maligni & oris maledicentissimi, qui propter præstantissimorum, & de re literariâ optimè meritorum virorum invidas ac injuriosas calumniationes meritò *Canis Grammaticus* appellatur. *Lambec.* lib. 1.

Monstrum

Monstrum ex omni spurcitiarum & scelerum colluvie concretum. *Baud.*
cent. 3. epist. 27.

Famosus iste turbo & publica tempestas pacis. *Sprinsfeld.* de apanag. cap. 4.
num. 38.

Multa scripsit *Scioppius* doctè & laboriosè, sed pleraque eo animo & stylo, ut
ad scommata & convicia factus videretur. *Limneus* in add. d. cap. 5. nu. 99.

Quis, quæso, magnorum ejus & antecedentis ætatis virorum, cujus Scripta
& famam ipse [*Gasp. Scioppius*] non majori cum infamiâ polluisset? *Joan. De-*
cker. de Script. Adespotis, p. 94. 1686.

Quid *Scioppius* *Giphano* harpagarit, notum est doctis, inquit *Rittershusius* in
Epist. ad *Georg. Richterum*, p. 205.

Nam quòd suspicatur *Scioppius* ignorasse *Phadrum* leges metricas, cui quæso,
persuaserit? eadem operâ *P. Syrum*, eadem operâ *Plantum*, *Terentium*, veteres-
que alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Dius* placet. O pudor, πῶς σε εἶναι
φῶ; sed solens suo more facit *Scioppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos*
insectari, κολοῖς πρὸς αὐτὸν. *Tanaquil. Fab.* Not. in Prolog. *Phadri*, l. 1. Fabul.

De *Salmasio* non queror, qui cum nemini suorum temporum literato peper-
cerit, non magis quàm ille *Scioppius*, quem insignis maledicentia *Zoilo* quovis
nobiliorem reddidit, nihil profectò rationis est, cur parentis mei causam potio-
rem ducam, quàm cæterorum omnium, qui ætate nostrâ claruere, quorum ne-
mo virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heinsius* Not. in *Ovid.* librum 2. de
Art. Amand. vers. 660.

Ciceronis Accusator, de quo ut ad te scribam me rogas, est formidandus ille
Scioppius. *Mediolani* librum prelo submisit, in quo *Ciceronem* incongruitatis
& barbarismi arguit. Hæc erga *Ciceronem* injustitia *Scaligerum* si revivisceret so-
laretur. Sed spero *Scioppium* eundem librum alterum conscripturum quo evin-
cendum suscipiat *Catonem* Virum minimè frugi, *Iuliumque* *Casarem* ignavum
militem fuisse. *Balzacius* Epist. 12. ad Dominum *Chapelain.* lib. 18. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GULIELMUS HARVEIUS.

Anglus, *Jacobi Carolique* Regum *Angliæ*, Medicus primarius; in Colle- *Clar. An. D.*
gio Medicorum *Londonensium* Anatomæ & Chirurgiæ Professor, motu *MDCXXX.*
Sanguinis circulari reperto nobilis. Obiit 3. Junii Ann. Dom. 1657. annoque
ætatis 80.

Scripsit Exercitationes Anatomicas de Circulatione Sanguinis, & de Motu
Cordis: item Exercitationes de Generatione Animalium.

Carolus Fracassatus ait, Italum quendam hoc Inventum ante *Harveum* ex-
coluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Walæus* etiam in sce-
nam protraxit, Circulationisque hujus primum Auctorem prædicat. Nimirum
nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commenti fa-
bulam

bulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempè *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque postea *Patri Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, pluscula transcripsisse, quæ, ipso mox defuncto, in Hæredis manus inciderint: crediturque postea multis, eundem Scripti hujus Auctorem extitisse: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent. *Georg. Ent.* in epist. præfix. Apolog. pro Circuit. Sang.

Pensitatis hætenus æquâ lance inter se rationibus *Æmilii Parisani*, & *Gul. Harvei*, concludere demùm licet *Circulationem Sanguinis* esse verissimam, atque *Harveo* immortales gratias à posteris deberi, quod ipsis rem adeo subtilem ac proficuum communicaverit; eandemque firmissimis undequaque conquistis rationibus ratam fecerit, humaniter verò ignoscendum, si alicubi (ut in re tenebricosâ fieri solet) cespitaverit: & quod ipsemet *μὴ δευτερον πλῆν* facile emendaturus fuerit: *Parisano* autem gratias quoque debitas esse, vel eo nomine; quòd commento ab *Ulmo* mutuato, reliquisque elumbibus argumentis, veritatem eandem uberiùs confirmaverit. *Georg. Ent.* 200. in Apolog. sect. 200.

Ultimo demum loco ex *Anglo-Britannis* præcipuè commendandus venit, *Gulielmus Harvejus*, Circulari Sanguinis motu reperto nobilis. Quamvis enim novam hanc & omnibus retrò seculis inauditam ejus doctrinam cum alii tum *Æmylius Parisanus*, & *Fortunatus Plempius* convellere conati fuerint; ita tamen Ampliss. Dn. *Præses* juxta cum aliis eos exceperunt, ut passim, per eruditum orbem magis magisque *Harveiana* sententia assensum inveniat. *Sebast. Scheffer* Introd. ad Med. p. 3.

Præ omnibus tamen eminet immortalis *Guil. Harveius Anglo-Britannus*, rerum ad *Animalium γένεσιν* pertinentium scrutator indefessus & felix, ceu ex ejusdem *auris Exercitationibus* satis superque perspicitur, quæis æternum applausum, ac minimè perituram laudem est promeritus. Veruntamen cum elegans iste libellus decenti ordine careat; cum Observationes in eodem enarratæ non sint unius generis, variæque dispersæ; cum denique plurimæ dissertationes sint immixtæ, atque sic omnia in unum quasi acervum permistim collata, vix legitur cum eo fructu qualem tot insignes Observationes aliàs ex sese afferre queant. *Iust. Schrader* in Præfat. ad *G. Harv.* Observat. de Generat.

Guil. Harveius cum ex invento, deprehensoque *Sanguinis* motu gloriosissimum egisset triumphum, ad investigandam *Animalium Generationem* animum adjunxit. Quamobrem adhibitâ frequenti *Zootomiâ* (nam ingens illi cujuscvis generis *Animantium* copia, & disseccandi opportunitas abundè suppetiit) per multa in lucem protulit, à se primùm animadversa atque notata; quæ mihi jamdiu saxum hoc volventi magno, fateor, adjumento fuere, &c. Interea non dissimulabo *Harveium* in ejusmodi studio ita se præstitisse, ut cum summam in observando experiendoq; diligentiam exhibuerit, in judicando tamè persæpe labatur: quippe experimenta magno labore atque industriâ conquistata ad præconceptas Opiniones (quod dolenter potius, quàm contumeliosè dictum velim) perperam traducit.

cit. *Thom. Cornel. Progyrnasm. V. de Generat. edit. Lips. 1683. in 12°. p. 168.*

Nostro seculo *Guil. Harvejus, Anglus*, singulari industriâ & ingenii ad scrutandum nati acumine, hunc Sanguinis per arterias itum, & per venas reditum, è tenebris in lucem protraxi, & anno 1628. eruditorum censuræ primus publicè proposuit; eundemque firmis fundamentis ita probavit, ut veritas non quasi in crepusculo micet, sed ceu in medio constituta cælo fulgentibus radiis totum literarium orbem illustret. Pro tanto beneficio à plurimis *Artis Medica* primoribus meritis tractatur laudibus, quorundam tamen infimal mordetur calculus, fortunam *Columbi* experiens, qui pro laudabili *Novi Orbis* inventione, etiam à plurimis gloriam, à quibusdam sinistra judicia & sugillationes reportavit. Paucis autem iisque bonis placere optima laus est. *Gothofred. Moebii* Fundament. Med. Physiolog. edit. *Iena* 1661. in 4°. p. 275.

Nuper *Anglia* novam peperit de *Matu Cordis* opinionem, quam invulgavit *Guil. Harveius* Medicus Regis *Angliae* & *Anatomes* in Collegio *Londinensi* Professor, edito eâ de re peculiari libello---Hoc suum Commentum multis verisimilibus rationibus adstruit; adeò ut jam multis doctis hodiè adridere incipiat; nomineturque honoris causâ à quodam populari suo *Circulator Microcosmi*, ad distinctionem alterius *Angli*, qui primus *Macrocosmum* circuit. Primum mihi inventum hoc non placuit, quod & voce & scripto publicè testatus sum: sed dum postea ei refutando & explodendo vehementius incumbo, refutor ipse & explodor; adeo sunt rationes ejus non persuadentes, sed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me dissectis verissimas comperi. *Plempii* fundam. Medic. fol. pagin. 128.

Ex recentioribus *Aristoteli* felicitate par, industriâque non minor, sed ingenii acumine, gloriâque Inventorum citra dubium major, in *Angliâ* nostro tempore inclaruit *Harveius*. Hic enim quantum in *Zootome* præsertim profecerit, eruditissima ejus de *Circulatorio* motu *Sanguinis*, & *Generatione Animalium* scripta sat testantur. *Joan. Man. Majoris* Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. 4°.

Est tanta eximii viri *Guil. Harveii* in *Naturæ* penetralia scrutando diligentia & sagacitas: & in Observata tradendo tam candida sinceritas, ut ejus tradita, quæ omnium fidem faciliè merentur, amplecti non erubescamus; in perpetuam ipsi laudem cedit, quod invenerit, communique commodo liberaliter tradiderit de: *Sanguinis motu & Animalium Generatione*.

----- *Qua longa vetustas*

Occulit arcanis Oracula mersa tenebris.

Jac. de Back. Dissertat. de Corde Alloq. ad Lect.

Scientiam Humani Corporis, Physicæ partem utilissimam in libris suis de *Motu Sanguinis*, & de *Generatione Animalium*, mirabili sagacitate detexit & demonstravit *Gulielmus Harveus* R. R. *Iacobi Carolique* Medicus primarius; solus

Iiiii 3,

(quod

(quod sciam) qui doctrinam novam superatâ invidiâ vivens stabilivit. *Thom. Hobb.* præfat. ad Elem. Philos. sect. 1. de Corpore.

Statua ejus conspicitur in Collegio Medicorum *Londinensium*, cum hac Inscriptione :

Industriâ, Sagacitate, Successu Nobilis, perpetuos Sanguinis Æstus circulari Gyro fugientis primus promulgavit Mundo: Nec passus ultra Mortales sua ignorare Primordia, Aureum edidit de ovo atque pullo librum: sic novis inventis apollineam ampliavit artem----Meruitque esse stator perpetuus.

JOANNES SELDENUS.

Symbolum ejus fuit :

Περὶ πάντων ἐλευθερία.

Clar. An. D.
MDCXXX.

Anglus, celebris Jurisconsultus, natus est decimo sexto Decemb. An. 1584. *Salvintonia* in Comitatu *Suffexia*. Obiit ultimo die Novembris Anno 1654.

Reliquit insignem Tractatum de Jure Naturæ----Alium de *Diis Syrorum*----Librum de *Synedriis Hebræorum*----De Successionibus & Pontificatu---De Anno Civili veterum *Judæorum*----De Decimis, vernaculo Sermone----Marmora *Arundeliana*----Liber ejusdem extat de Nummis. Observationes porrò in *Fletam* scripsit.

Joannes Seldenus ad *Iuris Patrii* exactam scientiam, Legum *Mosaicarum*, reliquarumque Gentium, & literarum porrò omnium, non *Latinarum* modò & *Græcarum*, sed *Hebraicarum* & *Gentium Orientalium* singularem cognitionem adjecit. *Arth. Duck* de Authoritat. Jur. Civil. l. 2. 8. p. 193.

Seldeni doctrinam & eruditionem non suspicio modò & veneror, sed etiam admiror & exosculor planè, *Cappel.* in diatrib. de Nom. *Iehovah*.

Magnum honorem *Seldeno* deferunt extranei, præsertim verò *Grotius*, qui eum vocat *Honorem Britannie*, *Annotat.* ad c. 2. l. 2. de Jur. Bell. & Pac.

Videatur de iis doctissimus Jurisconsultus *Iohannes Seldenus*, qui in his Sacris per medium fundum Antiquitatis peregrinatur, ut, ubi Sacros Scripturæ locos quàm multos, ad *Priscos Deos* remittunt, nobis det enodatos: qui vir etiam si præterea aliud nihil præstitisset, est tamen, cur ei Antiquitatis amatores multum se debere fateantur. *Dilher.* Disputat. Acad. Tom. 10. p. 248.

Anno 1644. *Joannes Seldenus*, *Anglus*, Jurisconsultus, ut tot aliis pulcherri-
mis Scriptis, ita Dissertatione de *Anno Civili*, & *Calendario Veteris Ecclesiæ*, seu *Reip. Judæica*, præclarè admodum de studiis meritus fuit. *Voss.* de Scient. Mathem. p. 466.

Per idem tempus accepit aureum eruditi *Seldeni* librum de *Arundelianis Marmoribus*, sive *Saxis Græcè* incisis, quæ perillustis ille Comes transferri ex
Asia

Asia in Angliam, hortosque suos curaverat. *Gassend. de vit. Peiresk. lib. 4. p. 140.*

De *Noachidarum* Præceptis, ex *Thalmudicorum* scriniis, toto demensa horreo congeffit vir Præstantissimus *Ioannes Seldenus*, libris 7. de *Iure Naturali*, & *Gentium*, juxta disciplinam *Hebræorum*: Qui cum sint summâ diligentia & mirâ eruditione conscripti; nemini, saltem è doctioribus, non sunt sedulo evolvendi. Ex illo fonte nos sitim saturavimus. *Ioan. Marsham. in Chronic. Secul. 9. p. 161.*

De Doctrinâ *Thalmudicâ* quid in genere censendum sit, & quibus ea cautionibus amplectenda, consulant studiosi profundæ simul eruditionis & iudicii virum, *Iohannem Seldenum*, in opere eximio de *Iure Naturali Hebræorum*, &c. cuius nos iudicio libenter submittimus. *Meric. Casaub. de 4. Linguis, p. 111.*

Vir *μολυμαδίστατος* D. *Ioannes Seldenus* in scripto illo de *Diis Syris* accuratissimo, eruditionisque reconditoris cum primis fæto. *Gataker de Tetragram.*

Hoc Opus de *Diis Syris* aureum libellum vocat *Bochart. in Geogr. Sacr.*

Inter omnia *Seldeni* Opera ecce, (librum de *Diis Syris*) meo quidem calculo, omnium jucundissimum & utilissimum. *Gerardo Vossio* usque adeo gratum fuit, ut illud in suam *Theologiam Ethnicam* ferè totum ejus Authorem ubique laudans, inferuerit. Tam universim laudatur *Seldenus*, ut singulorum testimonia huc referre minimè decreverim, unicum *Ludovici Molinai* Medici *Londinensis* in ejus *Apologia ad Renatum Verdeum*, qui est *Andreas Rivettus* enarrare sufficiat. *Tantum abest*, inquit, *ut me nostrorum Φιλαντίας ceperit, ut maxime concesserim, imò ultrò agnoverim Galliam nostram vix habere Seldeno, in suo genere eruditionis, superiorem; at Usserio Archiepiscopo Armachano ne parem quidem.* Quibus patet Dominum *Molinæum*, quamvis *Seldenum* impensè laudet, eum tamen Archiepiscopo *Usserio* inferiorem agnoscere. Quæ in re ipsi nequaquam assentior, *Paul. Colomes. Sel. Biblioth. p. 197. 198. Gall.*

Vir Clarissimus *Ioannes Seldenus* æternum nostri seculi decus. *Marsham. Canon, pag. 15.*

Vir doctissimus---Opus suum de *Jure N. & G.* eruditâ & modestâ æmulatione *Grotiani* Operis scripsit. *Boecler. in Præf. Comment. Grot. de J. B. & P.*

Equidem *Seldeni* opera laudare velle, nihil aliud esset, quàm Solis testimonium splendoris meditari, &c. Vid. *Boecler. in dedicat. Operis Seldeni de J. N. & G.*

Vir sanè non vulgari eruditione præditus. *Arnold. Vinnius* ad sect. 1. *Instit. de R. D. n. 4.* ubi tamen librum ejus, quem *Mare Clausum* inscripsit, improbat, ejusque sententiam Paradoxam dicit.

Quare igitur *Rich. Simon* non recensuit celebris *Seldeni* Opera, qui Latine non minus benè quam Anglice scripsit, quique nobis tot insignes elucidationes tradidit innumerosum *Veteris Testamenti* locorum in libris de *Diis Syris*, de *Decimis*, *Uxore Hebraica*, de *Synedriis Iudeorum*? Dices forsitan *Seldenum* adeo cognitum esse ut opus non esset illum *Rich. Simon.* commemorari: Sed plurimi sunt alii, de quibus eadem ratione tacere debuisset. *Judicia plurium Theologorum Hollandicorum super Critica Rich. Simonis. p. 378. Gall.*

Iohannes

Johannes Seldenus fuit unus è maximis Viris quos unquam Anglica Gens habuerit. *Arundeliana Marmora* mirabili successu emendavit, eorumque difficultates enodavit, iisque tam excellentes *Notas* addidit, ut ideo dictum fuerit *Lapides* pro ipso locuturos, etsi homines elogia ipsi debita reticerent. *Judicia Eruditor.* Paris. 1685. per *Bailletum*. Gallicè.

D. Seldeni præclara jam habuimus ex *Hebraeorum* scriptis deprompta; quare in animo illi esse novis nos muneribus suis ditare gaudeo. De *Synedrio* pauca pro materiæ ubertate dedit nobis *Cochius*. Non dubito quin *D. Seldenus* pro istâ suâ multijugi lectione plurima scitu utilia ac jucunda possit velitque addere. Nec minùs placet alterum reconditæ eruditionis argumentum de *Jure Gentium*, quale *Hebraei* coluere. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Samson. Johnson.* Lutet. 30. Sept. 1638.

Eruditissimus Dominus *Seldenus*, unus è præclarissimis Viris quos ulla Ætas unquam produxerit. *Burnetti Hist. Reform.* lib. 3. 1539. p. 264. Anglicè.

Magna erat ejus industria, qua matutinis horis utebatur in suis studiis Philosophicis, pomeridiano autem tempore Materiam coacervabat eorum Argumentorum circa quæ sibi satisfacere tentabat. Robustum habebat corpus, fideliem Memoriam naturalem & artificialem, Mentis conceptum tardum (quamvis identidem in Poeticam & Oratoriam excurgeret, tum ad animum à gravioribus meditationibus relaxandum, tum ad expoliendum & connexiorem reddendum Stylum suum, interruptum & asperum (quæ vitia contrahebat ob immensam materiam quam is illum amplecti adigebat) edoctus à *Benj. Johnsono*, ut quidem gloriabatur, *Horatium* imitari) sed judicium solidum. Indoles ejus ad communicationem propensa, Scutoriarum Imaginum eximius Interpretes, ut patet ex ejus *Honoris Titulis*: Magnus Antiquarius, ut ostendunt *Marmora ejus Arundeliana*; Tractatus in *Draytoni Eadmerum*, plurima ejus prisca Numismata, multoque plura neoterica; dives tum Musæo, tum Arcis; Juris-Consultissimus, quem talem demonstrant ejus *Observationes in Fleta, in Tenuras, in Fortifcuti Modum tenendi Parliamentum*, ejusque Argumenta, quippe qui, si quis in toto Regno alius, Documenta in promptu haberet, *Decimis*, quæ omnem *Judaicam, Ethnicam & Christianam* in hujusmodi Argumentum Doctrinam complectitur: Ejus *Mare Clausum* adversus *Grotii Mare Liberum*, quo continentur omnes Leges, Consuetudines & Usus Orbis universi circa hoc Caput; Ejus *Uxor Hebraica*, de *Synedriis*, *Lex Naturæ secundum consuetudines Hebraicas*, quæ totidem sunt Monumenta ejus in Doctrina *Judaica* perspicacitatis; Libri ejus de *Diis Syris*, quibus evincitur quam benè noverit quomodo *Ethnicorum* Fabulæ mera fuerint corruptio *Veritatum* *Scripturæ Sacræ*, & quomodo *Gentilium* Doctrina *Christiana* Religioni possit conciliari; Liber ejus de *Decimis* impressus anno 1616. offendiculo fuit, tum ob ejus Præfationem, quoniam Cleri nostri famam & Authoritatem minuebat respectu Doctrinæ; tum ob ejus Materiam quæ commodo ejusdem detrimentum afferebat respectu utilitatis (quamvis ad eum responderit Eques *Johannes Templo*, quoad legalem & Historicam partem; Dominus *Nettles* insignis *Talmudista* in *Reginae Collegio Cantabrigia*, quoad partem *Judaicam*; Dominus *Montacutus* & *Dr. Tilleti*

Tilsley Rochestria Archidiaconus, quoad *Græcæ & Latine* linguæ, ut & Ecclesiasticæ Historiæ peritiam;) Sævissima procella (inquit ille) quæ post Reformationem Beneficiorum Ecclesiasticorum horrea concusserit. Sed omisit, quod die 28. Januarii 1618. coram quatuor Episcopis & quatuor Juris Doctoribus publicoque Notario submissionem suam contestatus sit, & culpam agnoverit temeritatis suæ, Confessionis suæ manu propriâ subscribens. *Doctor Lloya* in suis *Adversariis*. Anglicè.

Extat *Mare Clausum Londini* 1636. 8°.

Extat de *Jure Naturali & Gentium, Londini* 1640.

Extat de *Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Hebræorum, Londini* 1650. & seqq. annis, 4°.

Extant *Vindiciæ Maris Clausi contra Burgum, Londini* 1653. 4°.

Hoc ejus Epitaphium :

Joannes Seldenus.

Hic juxta situs, natus est 16. Decemb. 1584. Salvingtoniæ qui viculus est Ferring occidentalis in Suffexiæ maritimis, Parentibus honestis Johanne Seldeno, Thomæ Filio, è Quinis secundo anno 1541. nato.

E T

Margaretâ Filiâ, & hærede unicâ Tho. Bakeri de Russington ex Equestri Bakerorum in Cantu familiâ, filius è cunis superstitem unicus, ætatis ferè 70. annorum, Denatus est ultimo die Novembris Anno salutis reparatæ 1654. per quam expectat hic Resurrectionem felicem.

DANIEL HEINSIUS.

Symbolum ejus fuit :

Quantum est quod nescimus.

G *Andavensis*, natus est anno 1580. Studiorum suorum rectore *Iesepho Scalligero* usus est. Anno ætatis 18. publicè primùm *Latinos*, deinde *Græcos* Autores interpretatus est: tandem *Politices & Historiarum* professiones suscepit: queis & *Secretarii Acad. & Bibliothecarii* nobile munus accessit. A *Gustavo Adolpho, Sueciæ Rege* in *Consiliariorum* numerum ascitus & à serenissimâ *Veneto- rum Rep. Equestri D. Marci* dignitate ornatus, ipsum *Urbanum VIII. Pontif. Rom.* eruditionis suæ admiratorem habuit, amplissimo honorario *Romam*, ut eam à barbarie vindicaret, invitatus. Obiit ann. 1655.

Clar. An. D.
MDCXXX.

Struxit *Aristarchum* sacrum in *Nonnum*: item *Exercitationes* in *Novum Testamentum*

K k k k k k

stamentum. Plurimaque alia, quorum Catalogum videre est apud *Valerium Andream* in Bibliothecâ Belgicâ.

Vir verè magnus, summus, ac doctissimus vocatur *Bocharto* in Geogr. Sac. Tam severiorum quàm amœniorum literarum Sol. *Selden*, Præfat. ad lib. de *Diis Syr.*

Magnum seculi nostri ornamentum *Daniel Heinsius*, vir admirabili eloquentiâ altissimâ eruditione, & multiplici linguarum Orientalium atque Occidentalium peritiâ à Deo exornatus. *Iohan. Polyand* in Epist. ad *Ioan. Beverovic*, *Leida* 24. Jul. 1635.

Heinsio viro incomparabili, & in quem ut *Zeuxis* in suam *Venerem*, aut *Phydias* in *Clypeum Minervæ*, natura contulisse videtur, quicquid est *Venerum* & *Gratiarum* à me salutem. *Iacob. Cruc.* in lit. ad *Daniel Colonium*.

Vir absque pari ingeniosus, eruditus, & disertus, *Daniel Heinsius*, scriptor hujus seculi primarius, veterum non paucis superior, paucis omninò inferior, cujus *Græcæ Latinasque* musas, cujus eruditionem & eloquentiam, omnis Posteritas & amabit & venerabitur; cujus leporis & gratiæ nulla non præconia merentur, satis autem extolli nequeunt. *Barth.* in *Adversar.* p. 2803.

Næ tu merus *Asteropæus* vere ἀμφοτεροδέξιος, qui prorsâ & vorsâ æquè polleas. Cùm versus *Græcos* tuos lego, *Homerum* non *Heinsium* puto me legere: cùm *Latinos*, *Ovidium* aut *Propertium*. *Casaub.* Epist. 318.

Somnium tuum, Clarissime *Heinsi*, vidi, legi, relegi. Sciebam quantus esses in seriò tractandis literis; quantus in omni genere seriæ scriptionis. Tantum in esse tibi lepôris, tantum amœnitatis ac venustissimæ venustatis, neque ego sciebam, neque fortasse quisquam alius eorum, qui è tuis scriptis te norunt. Deum immortalem! quàm ingeniosa sermonis structura ac dispositio; quàm non è trivio, sed nescio unde ex abdito petiti joci: quàm docti & falsi sales: quàm alta denique & profunda atque effluens eruditio tua in singulis propè verbis apparet! *Idem* in Epist. 526.

Anacreontica tua *Græca* indicant quantus in hoc genere futurus sis. Certè nihil in illis versiculis tuis vidi, quod non & laudabile, & generosæ camœnæ auram non spiret. *Ios. Scalig.* in Epist. 277.

Heinsius est ingenium extra aleam, præsertim in eâ ætate. *Idem* Epist. 91.

Quod ad *Hymnum* tuum attinet: hoc auro ostendis, ferrum esse quicquid alii cuderunt. Admiror penitus scriptum, & sic capior, ut è manibus non deponam. *Belgæ* autem nisi te agnoscant *Apollinem* suum, nec linguam, nec Poësin intelligunt. Mihi Poëmata hæc omnia videntur admiranda esse; in admirandis *Hymnum* illum eminere. Sicuti illustrissimum argumentum est, ita præstitit *Musa* sua, quod nemo hactenus assecutus. *Eric. Putean.* Epist. Appar. Epist. 32.

Heinsii nomen mihi propè divinum est. *Gabr. Naud.* 59. Epist. 59.

Heinsius & *Grotius* rarum par & exemplum antiquæ virtutis & fidei. *Band.* Centur. 4. Epist. 11.

O literæ tuæ! O libri: In literis, ipse mihi præsens es, quas aureas, quas gemmas appello: & in libris, qui admirationem seculo, licet duro ac ferreo, incutiunt.

cutiunt. *Aristarchus* tuus ex oculis meis non recedit, quot verbis, tot documentis fertilis, omnem ostendens unius ingenii doctrinam ac scientiam comprehendit. Et quis te aut non novit, aut orbis amore dignum non pronunciet? *Idem* in Epist. 82. p. 82.

Ego cum voluptate sæpè legere soleo maximorum virorum *Hugonis Grotii* & *Danielis Heinsii* puerilia Carmina, quæ initio hujus seculi edita, postea Operibus ipsis non sunt inserta. Quæ etsi à Virilibus illis multum discrepant, delectat tamen florum illa luxuries, quos tam præclari fructus postea secuti sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist.* p. 62.

Summus vir, verèque Musarum & Charitum *μεγ' ἀγαλμα*, *Daniel Heinsius*, in laudatione *Asini*, scripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ plenissimo. *Voss. de Hist. Lat.* p. 138.

Heinsii sacræ Exercitationes, opus ingens & eruditum. *Boxhorn.* in Epist. p. 106.

Incredibile quanto amore illum prosecuti fuerint *Josephus Scaliger*, *Ianus Douza*, aliique viri doctissimi. Naturâ ipsâ instructus ad Poëticam facultatem, patrio etiam rythmo excellit, ut paucis agam. Quæcunque ab eo profecta sunt, limam sapiunt politiolem: Phrasis tersa & elaborata: conceptus sublimes: ita ut cum illis præci sermonis Scriptoribus certare velle videatur. *Suvertii Athen. Belgic.*

Daniel Heinsius in summis viribus meritò æstimandus, orbem eruditum sibi devinxit varii generis, varii argumenti Poëmatis, in quibus nihil humile aut jejunum, omnia tersa, solida, sonora. Dum apotheosin condit *Thuano*, *Scaliger* quoque versu Epico, tertiam ipse meretur; nec mori potest, qui de contemptu mortis tam cecinit vitaliter. Quàm lecta in ejus *Hipponacte* dictio? Sed & quàm hinc idde aculeata? quàm feliciter audet in *Herode Infanticida*? Nec *Elegis* ejus quicquam venustius. *Borrich.* de Poët. p. 143.

Dominus Balzacijs asseverat duos *Heinsii* Tractatus in Horatii Satyricos esse duo præstantissima opera. Ait se non opinari se unquam majorem renovatæ Antiquitatis copiam simul collectam vidisse, ut nec plus continuatæ rationis, plusque subtilitatis majori robore statuminatæ. Inutilem, pergit idem, non navat operam in extruendo trophæo locorum prorsus similium super vocem quampiam nulla difficultate implicatam, eorum more qui notas conscribunt, quique loca in invicem coacervant, & in sua Scripta nihil nisi Læctionis suæ crudiratem confusionemque inferunt. *Balzac.* Epist. in Infanticidium p. 142. 143. Gallicè.

D. Vossius mihi dixit *Heinsii* Patris stylum hinc facillè cognosci posse quòd plusquam quis alius pronomine Qui, quæ, quod uteretur. Id non sine voluptate verum esse observavi. *Paulus Colomes.* Opusc. 128. Gall.

* *Danielis Heinsii* Sacrarum excitationum ad Novum Testamentum libri 20. ejusdemque *Aristarchus*, sive ad *Nonni* in *Ioannem* Metaphrasin exercitationes emendatiores nunc, & auctiores editæ prohibentur in Decreto 19. Mart. 1633. in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in Novum Testamentum exercitationes fol. *Lugd. Bat.* 1639. 4°. *Cantabrigia* 1640.

Extat *Aristarchus Sacer* 8°. *Lugd.* 1627. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Morti proximus omnium penè rerum oblitus fuit; unde *Const. Hugonius* Epigrammata in ejus morbum & mortem modulatus est:

*Sciverat Heinziades, quantum nescire fatentur,
Quos nescire nihil credere fama jubet.
Ultima lento subrepens inscitia morbo
Reddidit infantem, nec sine laude senem:
Successit melior fugiente scientia; postquam
Omnia descivit, scire mori didicit.*

In ejus effigiem:

*Cernitis? Hic Mundi Phoenix, ille alter Apollo,
Heinsius, ut pingi corpore, & ore potest.
Parte sui meliore, animo transcendit Olympum,
Iamque diu Divos inter & Astra fuit.
Qui plureis doctè scripsit, quàm viximus annos;
Et, pretextatus, Nestore major erat.
Livor, abi. Palmam Batavæ meruisti Athenæ,
Nec regio vatem viderat ulla parem.*

Reinerius Neusius J. C.

EDWARDUS HERBERTUS.

Clar. An. D.
MDCXXX.

Anglus, ad Castrum *Montgomeriense* natus dicitur, inter Collegii *Universitatis Commensales*, postremis *Elizabethæ* temporibus (prout ex *Alumnorum* Catalogo, illâ tempestate composito, edoctus sum) literas percepit; Annoque 1603. cum *Aurea Periscelidis Eques* crearetur *Henricus Wallia Princeps*, Eques de *Balneo* fiebat. Sunt qui credant è Collegio *Reginensi* fuisse *Herbertum* illum, verùm in errore proculdubio versantur, atque prædicto posteriorem fatendum est *Edwardum Herbert Agri Montgomeriensis Armigeri Filium*, qui in *Reginensium* numerum inque *Album Academicum*, primo *Julii* die, anno Dom. 1608. ætat. 17. admissus reperitur. Utcunque Artium Linguarumque peritissimus fuit, tantamque à *Carolo* primo gratiam inivit, ut *Baro Castri Insulæ de Kerry*, apud *Hibernos*, paucisque post annis *Baro de Cherbury in Angliâ* crearetur. De illo plura referre supersedeo, utpote qui ubique apud seculi hujus scriptores memoratur, *Anton. à Wood* in *Hist. & Antiquit. Univers. Oxon.*

Scriptit

Scripsit de veritate. De causis errorum, & de Religione laici. Expeditionem in *Ream* Insulam. Vitam *Henrici* Octavi. De Religione Gentilium.

Tradidit mihi librum tuum de *Veritate* doctissimus *Doreslaus*. Exosculatus sum munus istud *Literarium* non uno nomine. Pretium illi conciliat *autor*, *titulus*, & *ille*, per quem voluisti ad me deferri opus gravissimum, exactissimumque. Gaudeo in *Britannia* *Philosophari* *Barone*, & ad studia nostra se demittere grandes illustresque animas. Gaudeo *Philosophiam* non illis solum cordi esse, qui longâ stolâ ambulant, hoc est, Umbraticis Doctoribus, sed & viris in lucem positis, quosque dignior fortuna secte vitæ populo. Nec minus recreor Augusto *Veritatis* vocabulo, ad quam assurgat ipse è *Curuli* sellâ *Cato*. Demersam illam in profundo puteo dicebat *Plato*, Inveniri nō posse *Pyrro*, probabilem solum esse *Academicus*. Inveniri posse, certamque esse & immobilem *Dogmaticus*. Tu vir summe, *Dogmaticorum* sententiæ affinis, non inveniri solum eam posse doces, sed & oculis *Lectorum* nudam objicis. Legi pleraque; nec aliena te dicere & sentire ab *Aristotele* & *Peripateticis* statuo, licet aliâ formâ orationis & mutatis vocabulis, quorum majestate & elegantia gratiores lectori, & admirabilis magis. Ubi dissentis, facile te dissentientem fero, cum & hoc inter *Veritates* communes sit, *Non idem omnes sentire*. Philosopharis liberè, nec in *aliorum verba* juras, ut non solum in territorio tuo, sed & *Philosophorum Regno* *Baronatum* exerceas. Qui uti libertatis civilis est studiosissimus, ita pari libertate de *Vero* judicas, nulli beneficio vel metu obnoxius. Quibus *Stipendiaria* est *veritas*, anxie loquuntur; & licet sentiant secus, linguam calamumque falso mancipant. Ideo utilia sibi loqui malunt, quam vera. Tu in *libertatis* regno natus ea scribis, quæ nec fœdam servitutem, nec licentiam effrænem sapiunt. Simul & candidè *Philosopharis* & prudenter: acutè & religiosè: doctè & piè. *Casp. Barleus* in Epist. dat. *Amstelod.* 24. Jun. 1635.

Quamvis hæc Historia (De Vitâ *Henrici* VIII. *Angliae* Regis) jam anno 1649. evulgata, sæpiusque deinde recusa, initium Collectionis nostræ longè antevertat, ob *Auctoris* tamen celebritatem non indignam judicavimus, quæ per occasionem nuperæ editionis (Anno 1683.) nobis antepaucos demum menses oblata, his *Actis* infereretur. Adeo enim, non modò apud *Anglos* suos, sed *exterarum* gentes inclaruit *Herbertus*, ut ejus de *veritate* libri (si *Lloydo* in in observationibus ad vitas *Ministorum Anglicorum* credimus *Bibliothecæ Vaticanæ* summo cum honore illati fuerint; Hæcque ipsa *Henrici* VIII. *Historia* (*Woode* in *Hist. Oxon.* affirmante) in *Archivis* *Bibliothecæ Bodleianæ* manuscripta pretiosi alicujus *Cimelii* instar, asservetur. Enim verò si, præter mirificam sententiarum concinnitatem, singularem in judicando dexteritatem, summumque quod ubiq; præ se fert, veritatis studium spectemus, optimo sane jure hunc Scriptorem inter præstantissimos ætatis nostræ referemus. Oreditur autem *annales* suos ab Ann. 1491. quo lucem adspexit *Henricus*, desinitque in anno 1547. quo fato concessit *Princeps* ingentibus vitiis, quæ magnis virtutibus redemit famosus. Videtur verò argumentum tam nobile de industriâ elegisse *Herbertus*, in quo suam in di-

cendo vim exereret, cum non solum insignis rerum Germanicarum, *Gallicarum* & *Hispanicarum* inclinatio, sed religionis etiam per Angliam memorabilis mutatio illo tempore facta fuerit, quæ ex *Actis* secretioribus summâ curâ perlustratis, & Historicis seculi superioris fide dignissimis diligentissimè eruta, *Lectori* in compendio quasi ante oculos ponit. *Acta Eruditor.* Mensis Mart. 1686.

Aliquot ab hinc annis edidit librum *de veritate, prout distinguitur à revelatione, à verisimili, à possibili & à falso*, item librum *de causis errorum*, nec non *de Religione Gentilium errorumque apud eos causis*. (Nam cætera, quæ hinc inde Auctor promittit, num lucem huc usque conspexerint, non constat) quibus Commentariis suis mirum est quàm sibi plaudeat elatissimi animi Scriptor, &c. Omnem movet lapidem *Baro*, ut in odium, invidiam & contemptum adducat communiter receptam doctrinam, eamque cum suâ collatam noviter repertâ sapientiâ, de civilitate quidem æstimandam esse incautioribus persuadet; imperitiâ, prævaricationem nugas, ineptias, cavilla, strophas, sophismata, imposturas, & nescio quæ non, passim Scholis exprobrans. Quæ tamen ἐν ᾧ μάταια si paulò inspectentur acrius, non nisi personatas subtilitates esse, aut, si quid solidæ subsit sapientiæ, vix aliter, quàm vocum novitate, à receptâ scholarum doctrina discordare, dudum harum rerum peritissimis fuit animadversum. *Kortholt.* de tribus Impostor. Sect. 2.

Aliquot dunc effluxere Menses, Nobilissime & Generosissime *Baro*, quòd librum tuum acceperim *de Religione Gentilium, errorumque apud eos Causis*; idque unâ cum literis Serenissimi Electoris & tuis. Et pro libro & pro literis non possum non gratias agere quàm maximas. Delectatus sum plurimum & Argumento, & Scriptionis genere. Vix itaque dixerim, quàm avidè, quantoque cum fructu illum devorârim. Nam jam animus est, ut scribam tibi, quid de hoc Opere sentiam. Scio quàm difficulter audire laudes tuas possis. Audiant has illi, quibus cum sæpè de hoc scripto colloquor, cum tempus & occasio patitur, quæ nunquam non sese offert. Dum itaque sæpius lego, & relego, illos tuos Commentarios, animadverti verum esse istud, nullam in bonis rebus esse satietatem. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. dat. *Amstelod.* 1645. 3. Kal. Jan.

Helingshead, Sped. & Stovv, meras rerum publicè cognitarum relationes tradiderunt, pluresque errores committunt. Eorum vestigia premunt fere omnes neoterici nostri Scriptores, eaque tantum excerpunt & repetunt quæ ab ipsis scripta sunt. Dominus *Herberd* se minime dignum autumavit ut alii fecerant nugari ideoque diligentius exquisivit autographa Monumenta quàm ullus eorum qui ipsum præcesserant summaque fidelitate ac industria *Henrici VIII.* Historiam nobis tradidit; verùm rebus Religionem spectantibus tamdiù non immoratur ut argumentum postulat, hæc scilicet Viris diversæ à se professionis relinquens, & forsitan existimans minus congruum suæ conditionis viro, hujusmodi argumentorum plenam & accuratam tractationem persequi. *Burnetti* Præf. ad suam Hist. Reform. part. 1. Angl.

Excellentissimus fuit Artifex, Polyglottus eximius, tam Virorum quàm Librorum studiis operam navavit ipseque duorum valde insignium Operum Auctor

thor fuit, quæ sunt Tractatus de *Veritate* Gallicè conscriptus, tanto apud Transmarinos in pretio habitus, & etiamnum (ut perhibent) perhonorificè in Papæ Biblioth. Vaticana existens; Ejus Historia Henrici VIII. ubi ejus Collectiones plenæ sunt & authenticæ. Ejus observationes sagacitatem spirantes, ejus Connexio valida & cohærens, totum verò opus accuratum. *Da. Lloidi* Adversaria. Anglicè.

* Ejus libri de *Veritate* inter libros prohibitos numerantur in Indice *Rome* impresso 1681.

Obiit 20. Augusti Anno. Dom. 1648. inque Ecclesiæ S. *Ægidii*, extra urbem *Londinensem*, Adyto sepultus requiescit.

Extat Tractatus de *Veritate*, unà cum libro de Causis errorum, & de Religione Laici. *Lond.* anno 1645. *Lat.*

Extat Vita *Henrici* Octavi. *Lond.* Anno 1649. *Angl.*

JACOBUS USSERIUS.

Patriâ *Dubliniensis* in *Hiberniâ* in Parochiâ S. *Nicolai* natus Anno 1580. Clar. An. D. MDXXX.
quarto die Januarii, quaq̃ *Strenæ* loco in orbem missus; magnum certè futurus, cum Patriæ suæ decus, tum Ecclesiæ Dei beneficium. Clarâ familiâ fuit Archiepiscopus *Armachanus*, & totius *Hiberniæ* Primas. Obiit. vicesimo primo Martii, anno 1655.

Opera ejus *Latina* hæc sunt: De Ecclesiarum Christianarum successione & statu — Historia *Gottschalci* — Epistolarum *Hibernicarum* Sylloge — De Primordiis Eccles. *Britannicarum* — *Ignatii* Epistolæ cum Annotationibus — Appendix *Ignatiana* — De *Romanæ* Ecclesiæ symbolo Apostolico vetere, & aliis fidei formulis — De anno solari *Macedonum* — Epistola ad *Capellum* de variantibus textûs *Hebraici* lectionibus — Annales Veteris Testamenti — Annales Novi Testamenti De *Gracâ* septuaginta *Interpretum* versione syntagma — De *Cainane* superaddito dissertatio — Chronologia sacra. Scripsit plurima *Anglicano* sermone.

Jacobus Usserius vastæ lætionis & eruditionis Theologus, inque *Antiquitate Ecclesiasticâ* versatissimus. *Voët. Thes. de Angel.*

Reverendissimus Antistes *Iac. Usserius*, Arch. *Armachanus*, vir summâ pietate, judicio singulari, usque ad miraculum doctus, & literis severioribus promovendis natus. *Joan. Selden. Marmor Arundel.*

Non opus esse arbitror, ut quod *Usseriano* nomini inscriptum prodit, Lectori datâ operâ commendem. Norunt quotquot literas meliores colunt, norunt & semidocti; quanta fuerit *Usserii* & quàm diffusa eruditio, quàm infinita lætio, quanta judicii gravitas. Inter tot certè literaturæ Instauratores & Orthodoxæ Religionis Pugiles, quos seculo postremo tulit Orbis *Britannicus* illum præ aliis habemus, quem nobis metipsis gratulemur, & in re literariâ Ducem statuamus. *Henr. Wharton.* in Præfat. ad *Iac. Usser.* Histor. Dogmatic. controvers. inter Orthod. & Pontif. de *Scriptur. & Sac. Vernaculis.*

Multum equidem debeo, quòd non cesses augere & Bibliothecam nostram libris, & nos doctrinâ Ut mittam quæ miseris prius, quàm gratum acceptum-
que

que *aureolum*, sive *aureum* potius munus tuum de *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitatibus*. In quibus ambigo, magisne mirari conveniat singularem Industriam, an summam eruditionem & judicium exactum, quod etiam tum elucet, cum satius judicas iudicio supersedere. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. p. 375.

--- Quo de viro, rerum divinarum humanarumque peritissimo, nihil possum dicere tam sublime, quin ejus id virtus superet. *Voss.* de Mathem. p. 392.

Vir vastæ eruditionis, nec sine laude nominandus. *Idem* ibid. p. 446.

Summa summi viri, & undecunque doctissimi merita de *Ecclesiâ*, & totâ *Rep. Literariâ*, nunquam sinent, ut non æternum ab omnibus *literarum* amanti- bus memoriâ gratâ celebretur. *Idem* de Vit. Serm. c. 10.

Jacobus Usserius Archiepiscopus *Armachanus*, totius *Hiberniæ* Primas, Anti- quitatis primævæ peritissimus, Orthodoxæ Religionis vindex ἀναντίρρητος, erro- rum malleus, in concionando frequens, facundus, præpotens vitæ inculpatæ exemplar spectabile. *Rob. Pink.* Vice-Cancellar. *Oxon.* publicis *Almæ* Acade- miæ suffragiis in convocatione. A. D. 1644.

Jacobum Usserium locupletissimum solidæ eruditionis & totius Antiquitatis *Gazophyllacium* appellat *Prideaux*, Episc. *Virgorn.* in Apocal. de Mille Annis.

Virum singularis pietatis, & omnigenæ eruditionis laude cumulatum *Usserium* vocat *Davenant* Episc. *Sarisber.* Exhortat. ad Pacem.

Alexander Morus in oratione *Genevæ* habitâ, *Usserioque* inscriptâ, illum vo- cat excellentissimum Dei servum, Reverendissimum virum Dei, seculi nostri *Athanasium*, tuum pectus est Bibliotheca spirans; tu *Britannia*, quod *Augusti- nus Hipponi*, vale, *Maximum Britannia* decus. Anno 1648.

Jacobus Usserius omnigenæ ac reconditæ eruditionis laude, linguarum Orien- talium peritiâ planè singulari inclytus---Illud venerabile toti *Europa* caput--- Sepositâ autoritate illâ, quâ apud omnes pollet maximâ, &c. *Arnold. Boot.* Epist. contra *Lud. Capell.* & Append. ad *Buxtorf.*

Ingentes tuæ virtutes, summe *Usseri*, non vestro tantum Orbi notæ sunt, sed & nostro, & ubicunque terrarum pietati suum decus & eruditioni suum pre- tium constat. *Spanhem.* Epist. Dedicat. 3. part. Dub. Evangel.

A catholicorum doctissimus vocatur *Usserius* à *Fitz-Simons Iesuitâ*.

Quod & dignissimo Archiepiscopo *Armachano* debemus, in quo, cum incre- dibili doctrinâ & rarâ purioris Antiquitatis cognitione, (quam norunt & *Tagus* & *Ganges*, forsân & *Antipodes*) *Morum* eximius candor, & in instruendo impe- ritiores mira suavitas, seriâ quadam & Episcopali mixta gravitate, certare di- gnoscuntur; à quo non parum me in hoc opere provehendo adjutum profiteor, utpote qui luto hærentem sæpius extraxit, & deviantem in vitam reduxit. *Rog. Tuvisd.* Epist. Lector. Hist. *Anglic.* Script. 10.

--- Archiepiscopus *Hiberniæ* *Usserius*, magnæ diligentiae judiciiue Vir. *Grot.* in Proleg. Histor. Goth.

Conscia est *Hibernia*, intelligit *Anglia*, novit *Orbis Christianus* universus qui & quanti fuerint ejus pro *Ecclesiâ* Dei suscepti labores quantæ curæ & sollicitu- dines. Nota sunt Regum *Iacobi Carolique* de eo judicia. Diligentiam ejus & industriam

industriam quis non mirabitur? Ego certè quoties eam cogito, non possum quin exclamem (quod de *Cesare Cicero*) ô horribilem diligentiam ! *Gul. Bates.* in *Vit. Usser.*

Reverendissimus *Iac. Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus*, suo merito ob insignem literarum omnium scientiam, inter *Britannia* Nostræ Ornamenta annumerandus est. *Arth. Duck.* de *Authorit. Jur. Civil. Roman.*

Jac. Usserius, vir admirandæ, tum pietatis, tum eruditionis, *Colomes.* in *Paralipom.* ad *Chartoph. Ecclesiast.* p. 43.

De tanto Præsule filere præstat, quàm pauca dicere: cùm talis sit (quod olim de *Antonino* Philosopho dixit *Historicus*) *Quem mirari facilius quis, quàm laudare possit.* Pietatem ejus insignem, perpetuam in legendo, scribendo, concionando, industriam, eruditionem in re antiquariâ, Theologia, & omni humanioris literaturæ genere summam, cum æquali modestiâ conjunctam, fusiùs laudare nec opus, nec mihi animus; Historiam enim non scribo; sed *Epistolam*; Virtus enim *Usseriana* est sui ipsius *Panegyrica*, laudis nostræ non indigna. Vivit, æternumque vivet in *Scripturis* suis *Cedro* dignis, in ore & corde Doctorum, in memoriâ hominum, & monumentis temporum; illumque [quem *Hibernia* parens ingrata, tali filio & Præsule indigna, bonis [præterquam animi] omnibus exutum in exilium misit] *Posteritas* fera venerabitur.

*Quò nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.*

Thom. Barlowu, nunc *Episc. Lincolnensis* in *Epist.*
Dedic. Dom. Timoth. Tyrill, præfix, *Usser.*
Chronol. Sacr.

Dono tuo accepi *Diatribam* tuam de *Symbolis Veteris Ecclesie*. Pro istis tuis erga me meritis, debitas rependo gratiarum actiones. Magnâ cum voluptate, nec sine fructu, legi postrema ista opuscula; in quibus igneum ingenii vigorem, & reconditam eruditionem, abstrusissima quæque rimantem, & bono publico eruentem, ex animi sententia dico, sum admiratus. *Claud. Sarrau.* ad *Iac. Usser.* *Armac. Lut. Paris.* 28. Octob. 1647.

Tantum abest ut me nostrorum φιλαυτία ceperit, ut facilè concesserim, imò ultrò agnoverim *Galliam* nostram vix habere *Seldeno* in suo genere eruditionis superiorem; at *Usserio* Archiepiscopo *Armachano* ne parem quidem. *Lud. Molinaus*, *Med.* in *Apolog.* ad *Andr. Rivet.*

Ex quibus patet, quamvis à *Molinao* magnis efferatur laudibus *Seldenus* ab ipso tamen infra Episcopum *Usserium* collocari: Qua in re me sibi suffragantem non habet, *Colomes.* *Biblioth. select. Gall.*

Necessarium non puto *Usserii Armachani* opinionem, seu potius paradoxum
L l l l l
confutare,

confutare, qui duplicem τῶν Septuaginta nomine inscriptam *Versionem Græcam* extitisse arbitratur. *Priorem τῶν Septuaginta* verè fuisse putat, hanc sub *Ptolomæo Philadelpho* continuatam fuisse, sed alteram, quæ *Alexandria* pariter sub *Ptolomæo Phiscone* fuerat elaborata, quæque genuina non est, eam esse quæ hodie dum nobis superest *Dominus Valois* novum hoc Systema optimè confutavit, Epistola in hanc rem ad *Usserium* conscripta. Oratorii Presbyter. *Richard. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 2. c. 3. Gall.

Inter quos [scilicet *ejus Operis fautores*] primas meritò tenet, Primas ille Reverendissimus *Hibernia Jacobus Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus* ὁ μακαρίτης vir doctrinâ multifariâ, pietate, modestiâ omnibus conspicuus, cui propria hæc laus erat nil proprium habere, sed ex effusâ bonitate omnia, in Reipublicæ literariæ bonum communicare, qui instructissimâ suâ Bibliothecâ libros plurimos MSS. vel impressos variorum Idiomatum nobis libenter commodavit, consiliumque suum quando ipsum convenirem libenter impertivit, quò in multis me adjutum profiteor. *Brian. Walton* præfat. in *Bibl. Polyglott.*

Deus bone! quàm reconditâ literaturâ refertus. Stupebunt exteri, gratulabuntur posterì hanc felicitatem. *Joseph. Hall.* (Episc. *Norvvic.*) in Epist. *Gratulat.* pro libris *Annalium* dono missis.

Reverendus hic Author, præter magnam suam peritiam in omnigena utiliore & politiore literatura, immensam suam lectionem, suamque facilitatem in usum quavis occasione revocandi quicquid legerat, sibi adeo universam celebritatem paraverat ob piam & ordinatam suam vitam, lenitatem & moderationem, ut & suam humilitatem, affabilitatem, liberumque accessum in omnibus conversationibus, simul cum sua facilitate atque lubentia ad gratam consuetudinem continuandam cum iis quibuscum versatus erat, ut vel merum ejus nomen authoritatem secum gereret, & ad reverentiam atque existimationem & Personæ & judicii sui adigeret vel illos ipsos, qui neminis, nisi proprio sui ipsorum judicio facilè se se submittere solent. Hæc Doctor *Sanderfon* Episcopus *Lincolniensis*, Præfatione præmissa *Tractatui posthumo* Domini Primatis de Potestate Principis, & Obedientia Subditi. Anglicè.

Clementia tua eruditos Labores tuos dignata est mecum communicare pro quibus verè profiteri possum, Ecclesiam in posterum non minoris reverentiæ Memoriam tuam debitricem fore illâ quâ nos hodierno tempore Personam tuam colere tenemur. *Gul. Londinensis* Episcop. posteaque *Centuariensis* Archiepisc. Epistola quæ nunc in manibus est illius Eruditi ac Solertis Nobilis *Jacobi Tyrelli Usserii* Episcopi ex filia Nepotis. Anglicè.

Naturales ejus dotes tam variæ, tamque insignes fuerunt, ut rarò in uno eodemque homine tales concurrant; Nimirum inventio fœcunda, Memoria tenax cum Judicio: quorum ope jam ab adolescentia illicò paratus erat ad quodvis exercitium sibi impositum, quodque ambitu studiorum ad quæ appulisset animum comprehenderetur. Verboque ut quod res est dicam, optimè illi potest

test applicari Character quo B. Augustinus insignitus est, videlicet. Insignis erat sanctissimi Præsulis mansuetudo, ac miranda animi lenitas, & quædam invincibilis elementia: Linguam habebat ab omni petulantia & convitiis puram; Ingenii felicitas prorsus erat incomparabilis, sive spectes Ingenii acumen, vel obscurissima facile penetrans, sive capacis memoriæ fidem, sive vim quandam mentis indefatigabilem. *Vide* Vitam Archiepiscopi *Usserii* scriptam à Doctore *Par*, ejus quondam Capellano, præfixam nupero Volumini Epistolarum ad præfatum Prælatum & ab ipsomet scriptarum, Anglicè.

Simul cum ingenti atque vasta eruditione sua (Episc. Usserius) nemo unquam meliorem Animam, Mentemque magis Apostolicam habuit. In sua Conversatione veram *Christiani* simplicitatem exhibuit. Nam Iracundiæ, Arrogantiæ, Obstinationis, vel Amoris Mundi ne minimulum quidem vestigium in illo Viro observabatur: adeo ut tota columbæ innocentia in ipso existeret. Modo quodam hominum corda sibi lucrificandi, horumque Conscientias afficiendi utebatur, qui redivivam Ætatem Apostolicam quadantenus spirabat. In duobus hisce optimis exercitiis magnam temporis sui partem insumebat, Arcana videlicet Precatione, alienarumque Conscientiarum Directione, tum publicis concionibus, tum privatis sermonibus; temporis autem residuum Studiis suis dicabat; In quibus quàm stupenda fuerit ejus diligentia & accuratio, cum judicio subacto ex multitudine Voluminum ab ipso conscriptorum liquidò constat. Adeo ut clarissimis & optimis Viris quos Seculum, imò Universus forsitan Orbis tulerit, certissimè sit annumerandus. Verùm nemo est omnibus numeris absolutus, ad Muneris sui partem regiminis functiones spectantem minimè natus erat; nimia erat Animi ejus lenitas ad asperum opus reformationis Abusuum promonendum, quapropter in statu quo res invenerat illas relinquebat. Reformationis tempus venturum esse sperabat: Plurimos abusus rescindendi necessitatem animadvertibat, & fatebatur tolerantiam abominandarum corruptionum à *Canonistis* invecetarum adeo fœdam maculam esse in Ecclesia optimè omnium alio quovis respectu reformata, ut metueret ne hinc in totam Constitutionem maledictio & exitium accerferetur. Sed quamvis Deum precaretur ut auspiciatior opportunitas affulgeret, & animitus cuperet ad horum reformationem concurrere, non tamen eum adhibebat conatum quo illam ex suo munere suscipere tenebatur. Admodum autem verosimile est hanc negligentiam animum ejus gravasse dum moribundus decumberet: identidem enim submississimè precabatur, ut Deus peccata omissionis sibi condonaret, suaque in officio suo delicta. Non sine magna repugnantia id à me tandem impetrare potui ut aliquid dicerem quod characterem minuire videbatur Viri tam eximii, qui in cæteris omnibus quosvis suos contemporaneos antecellebat, sed hac tantum in parte infra se ipsum depressus est: Et illi qui omni alio respectu ipsum amabant & admirabantur, hunc in ipso defectum deploraverunt, qui unus nævus in ipso remansisse videbatur, & absque quo majori forsitan quàm conveniret venerationi apud homines fuisset. *Burnetti Vita Episcopi Bedelli* p. 85. 86. 87. Angl.

* *Iacobi Usserii* liber *Gravissimæ Quæstionis Christianarum Ecclesiarum*, Occidentis præsertim partibus, Historica explicatio, ab Apostolorum temporibus ad nostram usque ætatem continuâ successionem, & statu, omnino prohibetur in Decreto 5. Martii. 1616.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa. Vide Catalogum ad Calcem vitæ Rev. Primatis à *Richardo Par*, S. T. P. Sacellano olim suo fideliter conscriptum.

En ejus Epitaphium à *Richardo Par*, S. T. P. ad calcem vitæ non minus verè quàm argutè scriptum, quamvis nullum nisi in operibus, ejus memoriæ adhuc positum est monumentum:

M. S.

Jacobus Usserius,

Archiepiscopus Armachanus

Hic situs est.

ob

Præclaram Prosapiam,

Raram eruditionem,

Ingenii acumen,

Dicendi, & scribendi facundiam,

Morum gravitatem suavitate conditam,

Vitæ candorem, & integritatem,

Æquabilem in utraque fortunâ animi constantiam;

Orbi Christiano, & piis omnibus charus;

Omniumque judicio, præterquam suo,

Præsul verè magnus.

Qui Ecclesiam veterum institutis,

Clerum exemplo,

Populum concionibus,

Affiduè instruxit:

Chronologiam Sacram pristino nitore restituit:

Bonarum Artium Professores,

Inopiâ afflictos,

Munificentia sublevavit:

Denique qui Hæreses repullulantes calamo erudito contudit.

His ingenii dotibus, his animi virtutibus ornatus,

Præsul optimus, piissimus, meritissimus,

Cum inter Bella Civilia, & Ecclesia, & Patria sua funesta,

Sibi que luctuosa,

Nec Ecclesia, nec Patria diutius prodesse poterat,

In Christo Pacis Authore placidè obdormivit,

Anno Æræ Christianæ MDCLV.

Ætatis

Ætatis suæ 76.

Rigate in Comitatu Surreia

Martii 21. obiit.

Apud Westmonasterium in Capella S. Erasmi sepultus.

April. 5. 1656.

ROBERTUS SANDERSON.

Rotheramia, in Agro Eboracensi, Ministro patre natus, 19. Septembris anno Dom. 1587. Circa annum 1603. in Collegium *Lincolniense* admissus, post Clar. A. D.
MDCXXX.
Baccalaurei in Artibus gradum, in *Socium* electus est. Sed relicto mox Collegio, Rector de *Bothby-Paganelli* in Agro *Lincolniensi*, necnon Ecclesiæ ejusdem *Cathedralis* Præbendarius factus est, & tandem longo post tempore S. Theologiæ Doctor, ejusdemque Facultatis in Academia *Oxon.* Professor *Regius*. His omnibus, Regiarum partium studio, quibus semper hæserat fidelis, à Parlamento privatus est; sed in *Caroli II.* redita Episcopatu *Lincolniensi* remuneratus.

Scripsit *Logicæ & Physicæ Compendium*. De Juramenti Promissorii obligatione Prælectiones septem. De obligatione Conscientiæ Prælectiones decem. *Episcopatum* prout nunc in *Angliâ* stabilitur, *Regiæ* potestati nequaquam præjudicare, *Angl.* Quæstiones duas practicas solutas, *Angl.* Quinque alias ejusdem generis Quæstiones practicas, ab eodem, variis temporibus, solutas, *Angl.* Sermones triginta, & amplius. Cæteros, quos publici juris fecit, libros, cum in *Catalogo Bodleiano* recenseantur non heic operæ pretium erit enumerare. Quamplurimos insuper Tractatus apud se conservatos, quanquam multorum judicio in publicam lucem prodire dignos, cum suprema & fatalis hora instaret, ipse flammis tradidit, ne scilicet defuncto, imperfecti quæstus gratiâ evulgarentur.

Ab ipsâ juventute prægnanti fuit, necnon capaci intellectu, fidelissimâ memoriâ, judicioque solidissimo; quæ quidem omnia, methodo, & multa cogitatione mirum in modum excoluerat. Hisce *Naturæ* dotibus, maturus jam annis, prudentiam, & industriam ipse addiderat, simul & sagacitatem in quærendo, & perspicuitatem in explicando: animo serenus, & sedatus, vitâ & moribus gravis & sobrius. In Fidei & Religionis Controversiis exercitatissimus; *Patrum & Scholasticorum* Scriptis volvendis versatissimus, sui que *Seculi Casuistarum* (quos vocant) facilè princeps. Neque quisquam ferè est, alicujus saltem apud *Nostrates* in *Literis* famæ, qui non honorificentissimè semper illius mentionem fecerit. *Usserius Armachanus perspicacis* ipsum compellatione insignivit, & accepto ab illo cujusdam à se propositæ *Quæstionis* responso, omnes ejus apices, & circumstantias, ab illo tam feliciter consideratas tateatur, omnemque dubitandi ansam adeo præcisam esse, ut ne minimus quidem ulteriori scrupulo locus relinqueretur. Sic & *Hammndus* ὁ ἀνὴρ, illum appellat *acris*, & *subacti judicii vi-*

rum, qui meditatò loquitur, prudenter cognoscit, exactè distinguit, decretoriè fert sententiam, sensa animi liquido, aptè, veraciter expromit. Ant. à Wood in Hist. & Antiquit. Univers. Oxon.

Propter mite ingenium, animum æquabilem, mores candidos, doctrinam singularem, bonis omnibus semper acceptissimus---Edidit alia quædam quæ à viris doctis & prudentibus admodum probantur; de *Conscientiâ* verò acutè, distinctè, perspicuè, summoque cum judicio scripsit-----In Controversiis dirimendis versatissimus erat. *Rob. Grov. in Respons. ad Censuram*, pag. 38, 39.

Aliam historiolum silentio præterire non debeo, quippe quâ Doctoris *Sandersoni* Pietas, ejusque quatenus *Casuitæ* eximia peritia & acre judicium arguuntur. Cum aliquando colloquerer cum Illustri Equite *Roberto Boyle* (cujus Pietatem pluris æstimo quàm ejus nobilitatem & eruditionem, quamvis utraque insignis existat) de Casu Conscientiæ circa *Juramenta & Vota* eorumque naturam & obligationem, in quæ peculiaribus de causis, intimiùs tunc penetrare cupiebat, *Sandersoni* Librum de *Juramento* apud ipsum laudavi, cujus lectione cum sibi abundè satisfactum esset, à me petiit num arbitraretur, Doctorem illum induci posse ad scribendum de *Casibus Conscientiæ*, si honoraria pensio ipsi assignaretur, ut Libri ad hunc finem necessarii sibi subministrarentur. Ipsi respondi me putare eum id facturum: Epistolâ verò ad Doctorem scripta, ipsi retuli, quanto cum delectamento Præclarus ille Vir & plures alii legissent librum ejus *De Juramento*; ipsumque rogavi num ipsi liberet ad emolumentum Ecclesiæ aliquem elaborare Tractatum de *Casibus Conscientiæ*. Mihi respondit se gaudere quòd aliquis aliquem è suis libris fructum percepisset, addens insuper, si futurus aliquis suus Tractatus tantum emolumentum cuipiam allaturus foret, quantum videbamur dicere à priori suo allatum fuisse, se manum ad opus illud libentissimè admoliturum, quamvis absque ulla pensione. Hoc cum accepissem responsum, præfatus ille Vir illustris quinquaginta Libras per manus meas transmitti curavit ad bonum illum Doctorem, cujus conditio, ut plurimorum tunc temporis bonorum admodum tenuis erat; ipse autem extemplò recognovit, absolvit & evulgavit eximium illum librum de *Conscientiâ*. Qui liber mole quidem exiguus est, non autem pretio, si beneficium consideremus quod ex illo ad peritum Lectorem redire potest. Ibi enim occurrunt tot generales Propositiones circa *Conscientiam*, circa ejus Naturam & Obligationem, explanatæ atque probatæ tam solida Consequentia & tanta Rationis evidentia, ut qui illas legit, memoria retinet & potest prudenter *hic & nunc*, & appositè ad particulares Casus applicare, illarum auxilio ac luce, possit rationabiliter mille particularia Conscientiæ dubia vel scrupulos resolvere. Hæc Doctor *Thom. Barlow* nunc Episcopus *Lincolniensis*, Epistola ad Dom. *Is. Waltonum*. Dat. *Londini* 10. Maii 1674 Impressâ cum D. *Waltoni* Relatione vitæ Doctoris *Sandersoni*. Angl.

Quamvis ipsum acriori *Judicio* quàm alios Natura beavisset, ei tamen usque adeo

adeo diffidebat, ut iterum atque iterum retrañtaret *Consequentias*, & adeo differret ac secum recoleret quid *determinaturus* esset, ut quamvis nemo melius unquam determinaret, attamen quando campanæ signo in Auditorium advocabatur, ut *Oxonii Theologicas* suas *Lectiones* haberet, omnesque Discipuli expectarent ad illum audiendum, nondum eo tempore, aut saltem tunc demum temporis statuisset & scripisset quod determinandum præcogitaverat; adeo ut id verissimum esse videretur, quod antiquus & intimus amicus ejus Doctor *Scheldon* sæpius dixerat, nimirum, quod Judicium ejus phantasiam adeo superaret, ut quicquid ab hac suggeretur ab illo fastidiretur & improbaretur, continuò pendendo & rependendo, donec tantum fluxisset temporis ut scribere cogeretur, non quod optimum, ut verosimile est, sed quod ultimum animo volverat. *Is. Walton* in *Vita Doctoris Sandersoni*. Angl.

Doctor Robertus *Sanderson* ex Nobili Familia *Sandersonorum* in *Eboracensi* & *Lincolniensi* Comitatus, in Schola *Lincolniensi* educatus, sub Methodico Magistro, & sedulo Præceptore in ejusdem Loci Athenæo; qui acre illius ingenium, capacem ejus intellectum, fidelem ejus Memoriam, solidum ejus Judicium, cui vires addiderunt Methodus & profunda Apprehensio, magnæ spei gravitatem ejus, silentem, sedentariam & stupendam ejus Industriam, ad exquisitam illam perfectionem deduxit, qua usque ad ultimam vitæ metam ornatus fuit (hanc autem sedulitatem strictamve accuratorem observare voluit in jaciendis Doctrinæ fundamentis, ut hæc vicissim in ea quæ superstruerentur influerent.) In adolescentia Memoriam Artem didicit; cum enim in pueritia juberetur memoriam mandare, quæ non intelligebat, similitudinibus uti cogeatur, & mente recollere quæ ignota sibi erant, cogitando de quibusdam iis quæ nove- rat affinis. Serius erat in suis propositis, prudens in studiis suis industrius in sua Methodo; clarus in conceptibus, sagax in suis Disquisitionibus; serenus ordinatus & methodicus, in cogitatis suis; Sobrius & comis in suis moribus, quoniam ejus educatio præclaris ejus dotibus addiderat eam humilitatem, mansuetudinem, modestiam, obsequentiam, & urbanitatem, quæ laudabili ejus dispositione adauctæ ipsum in ætate provecta reddiderant superioribus morigerum, erga æquales officiosum, erga inferiores indulgentem, affabilem, munificum, [bona in juventute disciplina Obedientiæ habitum in ætate matura generat.] Sollicitus ejus Animus conflictabatur cum tricis, perplexitatibus, obscuritate atque confusione Naturæ; & intentus erat genuinæ rerum apprehensioni, potius quàm operosæ verborum collectioni, excepta Grammaticæ peritia quæ ad mentis cogitata congruè, & Rhetoricæ ad eadem persuasibiliter proferenda sufficeret, eoque Logicæ usu, quo suos conceptus methodicè ordinarii, duci ac dirigi possent; res distinctè apprehendendo, de iis sanè judicando, veritatem in iis latentem feliciter eruendo, errores, deceptiones, & fallacias, quæ circa illam nobis obtruduntur evidenter confutando: veritatesque detectas rationibus omni exceptione majoribus urgendo. *Dan. Lloidi* Adversaria. Angl.

* Ejus Libri de *Conscientiâ*, seu de Obligatione Conscientiæ, & de Juramenti Promisso-

Promissorii Obligatione , inter Libros prohibitos numerantur in *Ind. Rom.* impressi. Anno 1681.

In Choro Ecclesiæ suæ *Bugdenensis* in Agro *Huntingtonia* inhumatur , cui sequens Epitaphium sic inscribitur :

Deposuit *Roberti Sanderson* , nuper *Lincolniensis* Episcopi , qui obiit Jan. 29. anno Dom. M. DC. LXII. & ætatis suæ septuagesimo sexto , hic requiescit in spe beatæ Resurrectionis.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

P E T R U S H E Y L I N U S.

Clar. A. D.
MDCXXXV.

Natus est *Burfordiæ*, agri *Oxonienfis* Oppidi Mercatorii 29. Novemb. anno 1599. In Collegio *Magdalenensi* educatus est. Anno Dom. 1631. Novembris primo Præbendarius *Westmonasteriensis* in loco Doctoris *Darrell* defuncti factus est. Anno 1638. per commutationem cum Magistro *Atkinson* Collegii *S. Joannis Baptista* Ecclesiæ de *Islip* juxta *Oxonium* , Rector de *Warnborough* Australi in Agro *Hantonienfi* evasit , & ejusdem Comitatus pro pace conservandâ *Justitiarius*, ascitus est Anno 1639. Apr. 10. in Convocationem Cleri pro Ecclesiâ *Westmonast.* ascitus est. Anno 1642. desertis omnibus ad Regem *Oxonii* commorantem se contulit , à quo *Mercurios Aulicos* singulis septimanis conscribendi cura ipsi demandata est : In hoc munere per integrum penè annum perstitit , in eodem à Magistro *Joann. Birkenhead* è Coll. *Omnium Animarum* tum succenturiatus. Paulo post à Parlamento inter Delinquentes declaratus , bonis omnibus , & libris totâque Ecclesiasticâ multatus est. Anno 1644. Patrono suo *Laud* , & deinde ipso Rege in anno 1648. immani sententiâ è medio sublatis , primò in pagum , quem *Minister Lovellorum* vocant , juxta *Burfordiam* , inde ad Curiam *Lacetanam Abendonia* se recepit , utrobique in Ecclesiæ *Anglicanæ* defensiones scribendo totus ; usque dum redeunte *Carolo II.* ad omnes , quibus excidisset , in Ecclesiâ promotiones restitutus sit.

• *Scripsit* varia , cæteris verò palmam præripiunt *Historia S. Georgii de Capadociâ.* *Historia Sabbati.* *Expositio Symboli.* *Cosmographia.* *Historia Episcopatus.* *Historia Reformationis Ecclesiæ Anglicanæ ab Henrico VIII. ad Reginam Elizabetham.* *Vita Gulielmi Laud Archiep. Cantuar.* *Historia Presbyteriana.*

Vir eximiis Naturæ dotibus , ingenio & memoriâ instructissimus. Poëta, Historicus , Orator (etiam extemporaneus) addo & *Satyricus* insignissimus. Hoc solum infelix, quòd aliquam multos , priusquam obiret , annos , ex acri quâ laborabat febre , oculos amisit. Hoc illi ad altiora in Ecclesiâ surgenti simul & majora

majora in studiis molienti suffraginavit. *Ant. à Wood. in Hist. & Ant. Univ. Oxon.*

Doct. *Heylin* Vir fuit eximiis dotibus ac eruditione præditus, quique Historiam jucundè satis scripsit; sed in quibusdam nimio partium studio ducebatur, quod boni historici famæ repugnat: Cumque ipsemet quibusdam controversiis admodum implicitus esset, omnia ejus circa Ecclesiam nostram Scripta clarè ostendunt utras partes tueretur, quod, ut mihi quidem videtur, Historicum minimè decet, qui neutri partium addictus esse debet. Et si modò infamia posset aspergere quos *Puritanorum Sectam* nominabat, ab initio Reformationis, non admodum curabat an universæ Reformationis fama hinc coinquinaretur. *Stillingtoni* Dialogi inter Rom. Sacerdotem, Fanaticum Ecclesiasten, & Ecclesiæ Anglicanæ Theologum. Anglicè.

Bini Authores Ecclesiasticam Historiam aggressi sunt, *Fuller & Heylin*. In prioris manus inciderunt scripta quædam pauca, antequam ab illo evulgarentur nondum visa; sed quoniam phantasticus erat & insolitum scribendi modum affectabat, ejus opus Lectori parum satisfacit: Sed Doctor *Heylin* comiter & venustè scripsit, methodoque ac stylo laudabili, ejusque Opus ab omnibus libentius legebatur quàm ullum aliud ante illud editum. Sed aut rerum ignarus admodum fuit, aut affectibus valde indulgit, cumque violentissimis præjudiciis exacerbatum esset in Viros quosdam, qui rerum tunc temporis gestarum pars magna fuerant, multa tam insolenti modo refert, ut clam ad id instigatus videatur ab *Ecclesiæ Romanæ* Sectatoribus, quamvis illum Protestantem sincerum fuisse nullus dubitet, sed quibusdam propriis opinionibus obliquè abductum. In uno sanè nequaquam excusari potest, quòd nulla unquam auctoritate firmat quæ scribit, quod cuivis condonari nequit scribenti de rebus ante suam ætatem gestis, novaque & eatenus incognita referenti. Adeo ut quibus fundamentis nixus majorem libri sui partem contexuerit conjectare tantum nobis liceat, plures autem in suis conjecturis ad ipsi favendum haud multum proclives sint. *Burnetti* Præf. ad 1. part. Hist. Reform. Angl.

In omnibus ejus Libris Stylus ejus blandus & tamen masculus est, sensus ejus plenus & copiosus, ejus verba clara & intellectu facilia, ejus notiones numerosæ ac perspicuæ, ejus Argumenta apposita, momentosa, & evincentia. Hujusmodi perfectiones, quæ in uno Individuo rarissimè concurrunt, Doctori *Heylin* inerant in eminenti & supremo gradu, videlicet judicium solidum, acutum ingenium, fœta & opulenta phantasia, Memoria tam prodigiosa, prompta & tenax, ut plerarumque omnium Artium & Scientiarum Apotheca fuerit. Quodque maximè mirum est, neque ætas, neque ærumnæ detrimentum ei attulerant. Nam plura erudita volumina, quæ nomen ejus præ se ferunt, postquam visu orbatus esset, scripta fuerunt. Hic autem præterire nequeo debitum illum characterem quem illi tribuit Doctissimus quidam vir, nunc vero Ecclesiæ nostræ Præsul, quòd nimirum Doct. *Heylin* nullum unquam scripserit librum, quantumvis mediocre ac è trivio sumptum foret ejus argumentum, quin dignus idem fuerit qui à Doctis legeretur. Alius verò celebratissimus Professor, jam, Oxoniensis, cum ipsum officiosè aliquando inivisset, domum rediit summa cum admiratione incomparabi-

lis ejus peritiæ, dicens se nullum unquam Academicæ Cathedræ Doctorem audivisse qui copiosius magisque dilucidè de quovis Argumento judicium ferret quàm Doctor noster fecerat, de variis Theologicis capitibus sibi propositis. Adeo ut quod de *Catone Livius* asserit, absque ullo veritatis dispendio de hoc venerando Viro affirmari posset, *Natum ad id dices, quodcumque ageret.* *Georgius Vernon* Rector *Bortoni ad Aquam* in Comitatu *Glocestria*, in *Vita Petri Heylin* excusa *Londini* anno 1662, p. 253. 254. Angl.

Ejus Historia S. *Georgii* à Doctore *Hakevill* agri *Surrejensis* Archidiacono multùm impugnata est, in Libello, quem contra eam scripsit, calumniis refero. Postea verò *Hakevillus* in libro cui *Natura Apologiam* titulum fecit, omnia à se in libello prædicto, contra hanc Historiam prolata, æquissimo animo retractavit.

Obiit *Westmonasterii* 8. Maii in ipso *Ascensionis* die 1662. & in ejusdem Ecclesiæ Choro sepultus est, juxta sedem Subdecani. Verùm *Cenotaphium* ad Aquilonarem parietem extra Chorum erigitur, cum hoc Elogio à Doctore *Johanne Earle*, ejusdem Ecclesiæ tunc temporis *Decano* composito:

Hic jacet è propinquo Depositu mortale *Petri Heylin* S.T.D. hujus Ecclesiæ Præbendarii & Subdecani, viri planè memorabilis, egregiis dotibus instructissimi, ingenio acri & fœcundo, judicio subactò, memoriâ ad prodigium tenaci; cui adjunxit incredibilem in studiis patientiam; quæ, cessantibus oculis, non cessarunt. Scripsit varia & plurima, quæ jam manibus hominum teruntur, & argumentis non vulgaribus stylo non vulgari suffecit. Constans ubique Ecclesiæ & Majestatis Regiæ Assertor, nec florentis magis utriusque quàm afflictæ: Idemque perduellium & schismaticæ Factionis Impugnator acerrimus: Contemptor Invidiæ, & animo infracto. Plura ejusmodi meditati mors indixit silentium; ut fileatur efficere non potest. Obiit anno Ætat. 63. Posuit hoc illi mœstissima conjux.

C A S P A R B A R T H I U S.

Clar. An. D. MDCXXXV. **N**obilis *Saxo*, natus est Anno 1587. obiit Anno 1658. Concinnavit admirandum Opus *Adversariorum*: Commentaria in *Claudianum*, *Statium Papi- nium*, *Guilhelmum Britonem*, *Mamertum*, & alios. Pietatem ejus satis ostendit elegantissimum Opus *Soliloquiorum*. Aiunt ipsum cxx. *Adversariorum* libros reliquisse, prioribus multò meliores. *Konig.*

Gaspar Barthius, immortale *Germaniæ* ornamentum. *Dilher.* in *Disputat. Acad.*

Clarissimum illud *Germaniæ* lumen *Barthius* incomparabili *Adversariorum* Idem ibid. Tom. 2.

Gaspar Barthius Criticus, & Philologus multæ eruditionis. *Jo. Card. Bona.*

Barthius.

Barthius vir multæ quidem lectionis, sed naris haud prorsus emunctæ. *Paul. Colomes. Opusc. p. 250.*

Casspar Barthius, vir doctissimus, & propè infinitæ lectionis. *Voss. Instit. Poët. lib. 2. p. 30.*

Virum [*Barthium*] narramus generis & famæ claritudine, elegantissimarum Artium, tum *Græcarum* tum *Latinarum* cognitione, veræque sapientiæ Professione exculcissimum, cui parem inexhaustæ Doctrinæ Opibus *Germania* vix habuit, & quo in primæ, mediæ, infimæ Antiquitatis Scriptoribus, iisque sive *Christianis* sive *Gentilibus* luculentius versatum *Exteri* vix poterunt ostendere, imò cujus virtutem juvenilem ac cordatos ausus *Josephus Scaliger* suspexit adeò, ut divinationis instar hanc illi de *Barthio* vocem excidisse compertum sit, *Natum esse adhuc unum aternitati ingenium, quod si ad maturitatem perveniret, literas aliquandiu vivere posse.* *Theodor. Spizel. in Templo Honor. Reserat.*

Quanta in talibus, & præcipuè, quod Auctores ipsos attinet, major hodie Philologorum pars ignoraret, absque eo [*Barthio*] fuisset? Etiam eo adolescenti uti Doctore non erubuerunt *Taubmannus, Siberus, Schmidius.* Quæ *Gruteri*, aliorumque apud externos Virorum de eo tum lata fuerint judicia, domi eorum literæ aservatæ partim, partim lectæ docent. Diligentia & labor in eo stupendus, si tantum cogito quæ habeo & vidi inedita, nec unquam edenda. *Christoph. Daumius* in Epist. ad *Thom. Reines.* dat. die 28. Decemb. Anni 1650.

In sinu gaudeo, frivola mea eâ felicitate fuisse ut inciderent in Censorem talem. Cl. enim *Barthium*, at quem virum! esse certis documentis scire videor. Judicium verò ejus, qui de omni genere *Scriptorum* pronunciare præsumpsit fecitque luculentissimè, sustinere non est in laude ultima. *Thom. Reines.* in Epist. dat. *Altenburgi* die 5. Aug. 1637.

Pauci Critici plures Authores quàm ipse mendis expurgaverunt. Hæc publica ejus professio fuit atque occupatio. Commentarios reliquit in *Claudiam, Statium, Gulielmum Britonum, Mamertum* &c. In *Virgilium* etiam laboravit, in *Petronium, Rutilium*, Epistolas *Plinii junioris*, aliosque Authores, sed præcipuum ejus Opus sunt ejus *Adversaria* in 60. libros divisa, quæ apud plurimos, præsertim verò apud *Germanos* in pretio & estimatione sunt. *Barthius*, ut perhibent, 120. alia *Adversaria* prioribus adhuc præstantiora moriens reliquit; Et in omnibus ejus impressis operibus honestatis & modestiæ characterem quendam cernere est, qui eorum meritum illustrat. Quidam tamen animadvertenter eum, quando judicia sua format, memoriæ defectu in contradictiones interdum labi. Judicia Eruditorum per *Bailletum*, Paris. 1685. Gallicè.

Ingens apud *Barthium* occurrit numerus Citationum quæ nihil continent, quæque ad hoc tantum consarcinata videntur, ut vastam lectionem & felicem memoriam ostentent. *Biblioth. Universalis & Historica*, anni 1687. Tom. 5. pag. 237. Gallicè.

Copiâ lectionis inexhaustâ, memoriæ promptitudine stupendâ, judicii gravitate summâ, & ingenii præstantiâ incomparabili Philologus excellentissimus.

Omnis eruditionis antiquæ penu. Quemadmodum vel unicum illud *Adversariorum* volumen, cujus simile nunquam ab uno homine in literas missum, testatur. *Varro* alter, si quisquam, meritò dicendus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacarem iremur, tam multa scribit, quàm vix quendam legere posse credamus. *Tobias Magirus* in *Eponymol. Critico*.

Gaspar Barthius de omni eruditione humaniori benè meritus, & præsertim de *Claudiano*. Censere aliorum *Poëmata* maluit, quàm multa ipse scribere: quoties tamen istuc eum rapuit impetus, satis docuit nihil sibi in arte universâ invium esse. *Borrich.* de *Poët.* p. 125.

Extant *Adversariorum* libri 60. *Franc.* 1624. Fol. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

DAVID BLONDELLUS.

Clar. An. D.
MDCXL.

G Allus, obiit *Amstelodami*, sexto die Aprilis Anno Dom. 1655. annoque ætat. 64.

Scripta ejus sunt: Libellus de *Joannâ Papissâ*----Apologia pro sententia *S. Hieronymi* de Episcopo & Presbyteris---De Primatu Ecclesiæ---Assertio Genealogiæ *Franciæ*---Tractatus de *Sibyllis*---De Formulâ, regnante *Christo*---*Isidorus Vapulans*---De Eucharistia, &c.

David Blondellus, Gente *Gallus Cabilone* in *Campania* ortus est. A teneris annis miram in Literas propensionem ostendit, in iis satis felicem successum nactus est: Eruditas enim addidicit Linguas ac Theologiam: sed Historiæ præsertim sese addixit. Dominus *Blondellus* felicissima, si quis alius, memoria pollebat, id ei maximo ad propositum istud emolumento fuit; magno etiam ingenii acumine præditus erat, quo utiliter ad novas detectiones usus est---Vir frugi erat, lectionis prodigiosa, rerum maximarum capax; & quamvis nec *Gallicè*, nec *Latine* ritè scripserit, ejus tamen opera eruditione mirifica facta sunt quæ illa reddit digna Eruditorum curiositate. *Moreri* *Diction. Gall.*

Blondellus vir inter Religionis suæ consortes parem in *Criticis* fortasse non agnoscebat, si verò errores in illis commiserit ejus fortunæ commodis potius quàm vel ignorantia, vel præjudiciis, ii sunt ascribendi. *Judic. Eruditorum. Paris.* 1685. *Gall.*

Doctissimus ille temporum magister *Blondellus. Tanaq. Faber.* part. 1. *Epist.* p. 148.

Nunquam *Græca Ecclesia* tantum *Zonara, Balsamoni, Nilo, Græcisque* aliis debuit, quantum nunc *Blondello*. Præter lectionem & multiplicem & diligentem amo valdè methodum & perspicuitatem. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Sarravium, Lutet.* 7. Jul. 1639.

Blondellus, magnæ vir diligentia, sed suæ parti supra æquum addictus. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Voss. Lutet.* 2. Aug. 1643.

Blondelli omnia videre desidero. Est enim peritissimus Historiæ, sed nonnunquam

quam transversum eum agit pars illa cui se addidit. *Idem* Epist. ad eundem 15. April. 1645.

David Blondellus, vir doctissimus, adversus *Chisletium* scribere iussus, non raro facit, quod in adversario reprehendit, neque semper pensi habet, quid scribat, dummodo causæ suæ serviat: quanquam profectò hoc non est causæ servire, sed nocere, si quis studio certandi proxima quæque arripit, censet, vexat, neque de ulterioribus & ceterioribus cogitat. *Io. Boecler.* in dissert. de S. R. J.

Privata auctoritate stylum publicum totius Europæ corrigere ausus. *Ibid.* Voc. Romanum.

Prout in partes sibi invisas aut dilectas incidit, in contraria quasi ventò circumagitur. *Ibid.*

Incomparabili labore conscripsit accuratissimam *Censuram Decretalium Isidori. Conring.* de O. J. G. c. 16. ubi & c. 19. Opus istud præclarissimum vocat.

Stupendæ vir industriæ. *Idem* ad part. 1. Lampad. c. 6.

Spirans illa Bibliotheca omnisque antiquitatis historicæ thesaurus, celeberrimus D. *David. Blondellus. Schoock.* in Fab. Hamel. p. 91.

David Blondellus, vir Antiquitatis Historiæque *Ecclesiastica* singulariter peritus. *Valent. Henr. Vogler.* Introd. Univers. in Notit. Script. c. 6.

Nemo fere est eruditorum, sacra præsertim tractantium, qui vel ex ipsis tuis doctissimis laudatissimisque lucubrationibus non perspexerit, vel ex famâ saltem non didicerit, quanta tua sit in omni literarum genere excellentia, & quàm accurata Antiquitatum, maximè Ecclesiasticarum notitia: quarum tamen omnium Auctores sic trivisti, omnes sinus atque anfractus sic explorasti, omnia secula, tempora, ac penè momenta sic ad unguem indagata calles, ut prodigii instar sit, unum hominem res tam abditas eruere, tam involutas explicare, tam diversas, tamque innumerabiles animo omnes amplecti ac memoria tenere potuisse *Io. Dallæus* Præfat. Apolog. pro Eccles. Reform.

Percurri cum voluptate D. *Blondelli* Diatribam de *Suburbicariis*: de ipsâ renunquam aliud quàm ipse sensi. Non possum satis laudare viri summam diligentiam defæcatumque iudicium. *Hug. Grot.* Epist. 183. ad *Claud. Sarravium*.

Blondelli diligentiam pridem admiratus; quò plura ejus lego, eò admiror magis. *Grot.* Epist. ad *Sarrav.* 18. Jan. 1640.

In Antiquitate Ecclesiasticâ versatissimus fuit *Blondellus*. *Rivet.* *Grot.* descript. dialys. §. 10.

David Blondellus inter omnes Ministros, qui Reformatos se vocant, Historiæ Veteris peritissimus *Rivet.* Apologet, Discuss.

Blondellus vir piissimus, & supra fidem in rebus Ecclesiasticis doctus. *Bochart.* in Epist.

Ac *Sibyllina* quidem Carmina, & priscis Urbis ad *Siricium* Episcopis affictas (impudentiâ an stultitiâ majore incertum) à *Lucumone* nescio quo Epistolas *Blondellus* noster ὁ μακάριος pro stupendâ illâ, quâ pollebat, eruditionis *Ecclesiastica* copia ita accuratè excussit, ita omnia novitatis & imposturæ argumenta patefecit, ut omnibus & nostrarum, & alterarum partium hominibus, æquis quidem & can-

didis assentiendi necessitatem, pervicacibus verò & φιλομύθοις dissentiendi pudorem injecerit. *Jo. Dal.* in *Epist. ad Sam. Bochart.* lib. de libr. suppos. *Dionys.* *Areopag.* & *Ignat.* *Antioch.* præfix.

Extat de *Joannâ Papissâ Latinè*, *Amstelod.* 1657. 8º.

Extant *Pseud-Isidorus* & *Turrianus* vapulantes, *Genevæ* 1628. 4º.

Extat *Apologia pro sententiâ Hieronymi de Presbyteris & Episcopis*: *Amstelod.* 1646. 4º.

RENATUS des CARTES, sive CARTESIUS.

Clar. An. D.
MDCXL.

Nobilis *Gallus*, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In *Turonibus* natus, stirpe fuit, in *Aremoricâ*, & *Pictonibus*, illustri: à primâ juventâ studiis deditus, in *Philosophiâ*, & *Mathematicis*, stupendos fecit progressus: Arma dein in *Germaniâ* & *Hungariâ* feliciter circumtulit. Hinc *Philosophiâ* secessum poscente, *Egmontium* in *Hollandiam* concessit, ibi annos 25. commoratus; Edidit hîc primò *Meditationes* primæ *Philosophiæ*, quibus cum varia objicerentur, omnibus eruditè & solidè satisfecit: Interea ex omnibus orbis partibus per *Epistolas* lacesitus, ut velut *Oraculum* quoddam responsa daret. Dein *Parisiis* veniens, à *Ludovico XIII.* & *Card. Richelîo* invitatus est, ut ibi sedem figeret: Sed *Auliam Musis* non convenientem ratus excusavit se. Nihilominus *Christina Suecorum Regina* frequenti rogatu *Holmiam* venit, ut singulis diebus horâ quintâ matutinâ in *Bibliothecâ* ejus illam instrueret. Sed paulò post obiit vir incomparabilis Anno 1650. ætatis 54. *Hofman.*

Scripsit *Dioptricam*: *Geometriam*: *Principia Philosophiæ*: *Meteorologica*: *Epistolas*: *De Homine*: *De Passionibus*, &c.

Nobilis *Cartesius*, Philosophorum hoc ævo *Coryphæus*, omni laude dignus propter acumen & solertiam, & Heroicos conatus in promovendo Philosophico studio. *Sam. Mares.* *Theol. Elenctic.* Nov. *Synops.* Tom. 2. *Controvers.* 21.

Fortunatus Plempius eum *Renatum Democritum* vocare solebat.

Fuit profecto *Cartesio* ingenium erectum, & indagandæ *Veritatis* avidum, & suscepto par negotio, nisi viventi præsidia, tandemque vita defuisset: summa fuit *Mathematicarum* disciplinarum peritia, quarum tam immodico flagrabat studio, cæteras ut omnes sub earum Præscripta redactas vellet; id quod oprandum, sed materiæ conditione vix sperandum permittitur: fuit acre limatumque judicium, & nisi liquidæ ac prope dixi tractabili demonstrationi cedere nescium, sed nimis anxium in rebus præcipuè *Metaphysicis* & *Ethicis*, quas *Mathematicâ* persequi diligentia ἡ ἐπιμελὴς ὕλη non patitur: fuit denique tanta in *Commentando* felicitas, ut *Aristotele* commodiùs, addo & veriùs, in *Physicis* permulta docuerit. Et hoc negare non est nisi malignorum: Sed an ideò *Aristoteli* comparandus? Risum vix tenebam, nuper, cum in *Aulicos* incidissem, qui de *Aristotele* contemptiùs quàm de *Discipulo*, de *Cartesio* magnificentiùs quàm de *Magistro* loquebantur.

Et

Et ita judicare *Scolorum* demum est. Nos laudamus *Cartesium*, *Aristotelem* admiramur. Absit invidia dicto: non dicam centum, sed compluria tamen ex summis ætatis nostræ ingeniis in unum conflari oporteret, ut *Aristotelem* redderent. *Alex. Morus* in Præfat. præfix. *Eusebii* Chronic.

Renatus Cartesius: vir proculdubio optimus atque ingeniosissimus, ac serio Philosophus, & qui videtur ad Philosophiæ hujus [De *Materia & Motu*] contemplationem ea attulisse auxilia, qualia fortassis nemo unquam alius; intelligo eximiam in *Mathematicis* peritiam; animum naturæ atque assuefactione meditationis patientissimum; judicium præjudiciis omnibus &, popularium errorum laqueis exutum, extricatumque, quinetiam plurimis iisque non nisi certissimis & selectissimis experimentis instructum; abundans otium, ab inutilium librorum lectione, & avocamentis seculi electione propriâ immune, ne memorem incomparabile ingenii acumen, & facultates quibus præstabat eximiis tam clarè & distinctè cogitandi, quam mentem suam paucis verbis admodum plenè ac dilucidè explicandi. *Isaac. Barrov.* in Opusc. p. 156.

Cartesii Epistolæ pleræque Physici Argumenti sunt. Novæ Philosophiæ autor fuit *Cartesius*, quæ tamen non ita nova est, ut non apud Antiquos ejus Dogmata appareant, ut per singula capita faciliè demonstrari posset. Fuit qui illa ex *Mose* deducere voluit, primis scilicet *Genesew* capitibus, quod ipsi *Cartesio* ne quidem per somnium in mentem venisse opinor. Ejus *Hypotheses* vix per se sunt intelligibiles, nisi illustrentur vivâ doctrinâ. *Mathematicas* certè corporum affectiones, & quicquid ab iis operationum dependet in naturâ, ut sunt permultæ, nemo profundius & exquisitiùs demonstravit, quàm *Cartesius*. Post mortem ejus editæ sunt Epistolæ in 4°. *Lugd. Batav.* quæ ad viros doctos scriptæ sunt super dubiis Philosophiæ suæ locis. Nullo itaque ex Commentario melius intelligi potest doctrina *Cartesiana*, quam ex istò, quem præbent Epistolæ. Multa illic proponuntur rariora naturæ *Φαινόμενα*, in quibus explicandis illic suum exercuit ingenium. *Gallicâ* etiam linguâ plures scriptæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 297.

Domini *Cartesii* acumen admirationi meritò fuit. Et sanè Geniis qui hoc postremò seculo claruerunt supra vulgus elatissimis accensendus est, ingenii fecundi reconditæque eruditionis. Ejus Systremo ritè dispositum, Doctrinæ ipsius concatenatio ad ejus scopum tendens, ejusque ordo bene excogitatus deprehenditur. *Moreri* Diction. Gallico.

Meditationes ejus Metaphysicæ, ad Seculi nostri gloriam arguunt neminem ante ipsum hoc Argumentum (quòd nimirum *Deus* existat, *Animaque nostra immortalis sit*) tam profundè, tam evidenter tamque solidè pertractavisse. Et sanè quemadmodum Poëtæ *Minervam* è Jovis cerebro nasci finxerunt, ille *Principia* sua è naturali ratiocinio deducit, *Philosophiamque* intra *Ideas* nostras nasci facit. Hoc pacto liberat illam ab opinione cui à Sophistis mancipata detinebatur, ut in Certitudine illam fundet. Illam ingeniosis suis dubiis infallibilem reddit; detractoque velo, quo menti nostræ occultabatur, faciei ejus apertum intuitum nobis permittit. -- Methodus ejus præclarissima Europæ ingenia stupefecit, quæ

quæ Argumentationibus Scholæ assueta, ejus Axiomata prima fronte ægrè quodammodo degustaverunt. Qui illa oppugnaverunt sunt *Caterus Belgii* Theologus eruditus, *Hobbes* celebris Philosophus *Anglus*. *Arnaldus Andilius Sorbonæ* Doctor unus è præclarissimis Galliæ geniis. *Petrus Gassendus* Vir in humanioribus literis & in Philosophia versatissimus; postremus, isque omnium concitatissimus Loyolita quidam. His plures alii Theologi atque Philosophi operam suam addiderunt. Objectionibus suis subruere annisi sunt recentiore hanc Philosophiam quam *Cartesius* antiquæ ruderibus superstruebat, verum post multos conatus irritos plurimi fundamenta ejus inconcussaprehenderunt. *Is. Bullart*. in Acad. Scient. Gall.

Hunc Tractatum (de Homine) usque adeo confusum reliquerat *D. Cartesius*, ut à nemine intelligi posset, nisi *D. Clercelier* ejus materiam ordine disposuisset, eundemque Dom. de *Forge & Guscoven* figuris illustrassent. Erudit. *Ephemerides Gallicæ*, diei Lunæ 5. Jan. 1665.

Ultrajectini quidam Theologi *Cartesium* infamare moliti, publicè scripserunt ejus Philosophiam effræni vitæ favere & ad Atheismum deducere. Nullo fundamento nitebatur ejusmodi calumnia; nullus enim Philosophus tantam adhibuit operam ad *Dei* existentiam & Animæ rationalis immortalitatem demonstrandam; omnesque vitæ suæ actiones tam ritè composuit, ut ejus mores Doctrinæ suæ conformes semper fuerint. Illum tamen in Publicis Thesis impietatis accusarunt, plures ejus Opiniones ab *Universitate* Civitatis suæ damnati curaverunt; quoniam autem illis paulò vehementiùs respondit, criminis litem ipsi intentarunt, pluresque adversus ipsum judiciales sententias obtinuerunt; sed criminationem prorsus diluit, amplâ Apologiâ in qua apud *Ultrajectinos* Magistratus de iniquis judiciis in se latis conqueritur. Ibidem die Lunæ 31. Jan. 1667. Gall.

Ex omnibus qui in ejus Dioptricam scripserunt, nemo illam tam acriter impugnavit ac *D. de Fermat*. *ibid.*

lis quæ de Adversariorum suorum Operibus dicit nimia non est adhibenda fides: Fatendum est enim illum ex animi impotentia nimis contemptim de illis quandoque loqui, omnesque alios eruditos judicium valde diversum de iisdem pronunciasse. *Ibid.*

Denique ut Genti nostræ & *Cartesii* memoriæ debitam laudem tribuamus, fateamur Physicam ejus subtilissimis & absolutissimis recentioribus annumerandam esse; curiosas ideas & egregios mentis conceptus continet; cumque attentius eadem consideratur, melius ordinatum Doctrinæ Systema quàm apud *Galileum* & apud *Anglos* in ea reperitur: imò plus novitatis & inventionis quàm apud *Gassendum* in ea occurrit. Verbo ut absolvam, Opus hæc est, cujus ordo optimè excogitatus est. Methodus ejus penitus est Geometrica, quæ à principiis ad principia, à propositionibus ad propositiones procedit. *Rapinus*. Animadvers. in Physicam §. x. Gall.

Verum

Verum quidem est illum dubitationem nimis docere cujusmodi exemplar imitandum ingeniis natura sua incredulis haud aptè proponitur. *Idem* in Philosophiam §. 18.

Cartesius omnia in dubium revocari voluit, ut eâ ratione summam de omnibus certitudinem investigaret; at exitu tam infelici, ut tandem magno sudore atque majori apparatu nihil nisi *se esse* probaverit. Quod tamen opinor simplici intuitu, sine solenni istâ diei indictione, sine proluxâ meditationum serie, sine tanto syllogismorum strepitu, sat notum sibi habere potuisset. *Sam. Parker.* in Disputat. de Deo, & Provident. Divin. Disput. 6. §. 16.

* *Renati Des-Cartes* Opera sequentia prohibentur, donec corrigantur: De Primâ Philosophiâ, in quâ *Dei* existentia, & Animæ Humanæ à Corpore distinctio demonstratur---Notæ in programma quoddam sub finem Anni 1654. in Belgio editum---Explicatio mentis Humanæ---Epistola ad *Petrum Dinet* Soc. Jesu per *Franciam* Præpositum Provinciale---Epistola ad celeberrimum virum *D. Gisbertum Voetium*, in quâ examinantur duo libri; &c.---Passiones Animæ---Opera Philosophica. Index *Romæ* Impress. Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Regnante

Christinâ, Gustavi primi Pronepte, Magni filiâ, Avorum incepta, Patriæque terminos victoriis novis promovente, pacem demùm armis quesitam Artibus ornante: accitis undique Terrarum sapientiæ Magistris, ipsa in exemplum futura, Renatus Descartes ex Eremitico Philosophicâ in lucem, & ornamentum aula vocatus, post quartum Mensem morbo interiit, & sub hoc lapide mortalitatem reliquit Anno Christi 1650. 10 CL vitæ suæ 54.

In Effigiem *Cartesii* hæc Carmina composuit Anonymus quidam:

*Talis erat vultu Naturæ filius: unus
Qui menti in matris viscera pandit iter.
Assignansque suis quævis miracula causis,
Miraculum reliquum solus in orbe fuit.*

JOANNES DALLÆUS.

Ecclésiæ Reformatæ *Parisiensis*, quæ *Carentone* suos cœtus habuit, Pastor. Clar. A. D. In *Galliâ* natus est sexto die *Januarii*, Anno Dom. 1594. Obiit *Parisiis* 15. MDCXL.
N n n n n die

die April. Anno Dom. 1670. ætatis 77.

Scripsit de Usu Patrum. Multaque alia.

Dallaus, Theologus, pietate & eruditione nulli secundus *Hofman*.

Dallaus vir multæ ac variæ Lætionis. *Tanaquil. Faber* l. 1. epist. p. 140.

Ioannes Dallaus Ecclesiastes *Parisiensis* in erudito suo opere, cuiusmodi sunt, omnia illius, de *Usu Patrum* *Sam. Mares.* Theol. Elench. Nov. Syn. Tom. 2.

Vir Antiquitatis Ecclesiasticæ promus condus felicissimus, *Ioh. Dallaus. Hottinger.* Biblioth. Quadripart. p. 218.

Ioannes Dallaus in SS. Patrum monumentis diligenter versatus, in discernendis operibus spuris admodum acutus. *Ioan. Pearson.* in Vindic. Epist. S. Ignat. pag. 1.

Dallaum magno in honore habuerunt incomparabiles illi viri *Baro de Faulkland*, & *Gulielmus Chillingworth*: qui in Scriptis suis adversus Pontificios hoc Autore sæpius usi sunt.

Protestantem *Perronium* vocat *Baro de Faulkland*.

Dallaum quidem summo ingenio, præstanti eruditione ac doctrinâ, nec minori pietate virum fuisse, & de *Ecclesiâ Reformatâ* plurimis in rebus optimè meritum, ultrò omnes hîc confitemur. Verùm id malè nos habet, quòd ille contra *Ecclesiam Romanam* disputans, nostram etiam, tanquam iisdem erroribus obnoxiam, sub communi *Latinorum* nomine indiscriminatim oppugnarit, nusquam distinguens inter eosdem ritus ut à *Romanâ* atq; à *nostrâ* Ecclesiâ usitatos, etiam si plurimum interesse benè nôrit. *Gul. Bevereg.* in Proëm. Cod. Canon. Eccles. Primitiv.

Franciscus Turrianus, Jesuita, librum singularem edidit, quo probare conatus est. *Canones* vulgo *Apostolorum* dictos, ab ipsis *Apostolis* constitutos, & à sanctissimo eorum discipulo *Clemente Romano* literis mandatos, atque in eam, quam hodie habemus, formam redactos esse. Hanc *Opinionem* vir egregiè doctus, & in *Antiquitate*, præsertim *Ecclesiasticâ*, versatissimus, *Ioannes Dallaus*, multis, iisque solidissimis argumentis refutavit. Sed quod commune est hominum etiam eruditissimorum fatum, in refellendâ istâ *Turriani* sententiâ summè occupatus, præ nimio incensi in eam animi ardore, eò tandem devenit ut omni asseveratione affirmarit, hanc *Canonum* Collectionem non tantum non ab ipsis *Apostolis*, vel à viris *Apostolicis* compositam esse, sed ab *Hæretico* nescio quo tenebrione confarcinatam, eamque nec ante quintum illudque adultum à *Christi* incarnato seculum *Ecclesiæ Christianæ* innotuisse, & quinto exeunte jam primum extitisse, publicarique cœptam esse. Quod quidem non est à delirâ *Turriani* opinione tantum recedere, verum etiam in aliam ei ex diametro contrariam sese præcipitare. ----- Nos quidem mediam inter duas istas extremas, *Turrianicam* scilicet & *Dalleanam*, opiniones amplexi sumus: Hos scilicet *Canones* nec ab ipsis Domini *Apostolis* Anno Dom. XLV. ut vult *Turrianus*, constitutos esse, nec tamen quinto exeunte seculo eos primum extitisse, vel publicari cœptos esse, ut hario-latus est *Dallaus*, sed medio inter ea tempore, secundo videlicet exeunte, vel

tertio

tertio saltem ineunte seculo constitutos pariter editosque fuisse. *Idem* in Cod. Canon. Eccles. Primitiv. &c. l. c. 1.

In diversas admodum sententias abeunt Operis de *Ufu Patrum* censores. Id magni faciunt Presbyteriani: *Angli* verò Episcopales idem parvi æstimant. Lectori utras ipsi libuerit partes amplecti permitto. *Paulus Colomies* in sua Sel. Bibliotheca. Gall.

Cum aliquando Parisiis Dominum *Vallesium* primogenitum convenissem, inter alia mihi dixit plurimos esse qui libros conscribere sibi sumebant, sed per paucos sibi notos qui *Dallaum* in scribendo æquarent. *Paulus Colomies*. Opusc. p. 95. Gall.

Licet quidquid operum hæcenus edidisti, vir Reverende, mihi plurimum placuerit, tuaque omnia, cum *Latine* tum *Gallicè* scripta, æquali plausu ab eruditis, atque adeò piis omnibus, excepta sint diffiteri tamen non possum, laborum tuorum primitias, Tractatum nempe tuum de *Patrum* in decidendis de *Religione* Controversiis *Ufu*, me plurimum semper cepisse. Non solum enim Opus istud mira rerum lectu & scitu jucundissimarumque varietate refertum est, verum etiam eloquentia orationisque nitor cum rebus ipsis certant, tantæque eruditione & facundiâ argumentum illud pertractasti, ut vix quicquam magis elaboratum erudito hoc seculo prodisse videatur. *Ioann. Mettayer* in Epist. ad *Dallaum*, quam præmis. lib. de Ver. Uf. PP.

* *Ioannis Dallai* de duobus *Latinorum* ex *Unctione* Sacramentis, Confirmatione, & extremâ, quam dicunt, *Unctione*, Disputatio, inter Prohibitos habetur libros in Indice *Romæ* impresso Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

HENRICUS HAMMONDUS.

Anglus, *Suthriensis*, natus anno Dom. 1605. die 18. Augusti, apud *Chersey*, Clar. A.D. S. T. D. Archidiaconus *Sicestrensis*. Obiit Anno Dom. 1660. Ætatis 55. MDCXL. Scripsit Annotationes in Psalmos, atque in Novum Testamentum, multaque alia.

Ex omni illo *Commentatorum* numero, qui in *Psalmos* scripserunt, de Neotericis loquor, ut *Calvinum*, *Musculum*, *Lorinum*, *Mollerum*, alios omittam, duos præcipuè & præ aliis maximè adjumento fuisse fateor. Ii sunt, *Simeon de Muis*, in *Commentario*, de quo jam antea dixi, & noster *Hammondus*, ὁ μακαρίτης, in Paraphrasi suâ & Annotationibus vernaculo sermone scriptis: (utinam verò, hæ & illæ alteræ in *Novum Fædus*, *Latine* loquerentur, quò & ad externos etiam dimanaret tantus thesaurus;) nobile par *Interpretum*, me quidem iudice, & qui in indagando eruendoque literali (quem vocant) sensu *Textus Davidici*, sagacissimi felicissimique. *Iacob. Dupont*. Præfat. ad Metaphras. Psalm.

Doctissimus *Hammondus*, etiam nostras, in *Psalmos* scripsit in quo multa reperiet Lector acumine plusquam vulgari, parique eruditione, conscripta, non-

nulla etiam singularia. *Matth. Polus* Præfat. Tom. 2. Synops. Critic.

Clarissimus *Hammondus* nostras, antea suo merito laudatus, in eruditissimis ipsius *Annotationibus* in N. T. in quibus non pauca sunt planè singulatia. *Idem* præfat. Tom. 4. Synops. Crit.

Neque enim si quod extaret, omisisset hoc loco doctissimus *Hammondus*, cui omnis *Ecclesiastica Antiquitas* æquè ac domus sua, nota erat. *Joan. Dall.* de lib. suppos. *Dionys. & Ignat.* p. 346.

Orat. Presbyter. *Simon* mentionem quoque nullam fecit celebris *Hammondi*, qui in *Psalms* & in *Proverbia* tam doctè scripsit, ne quid de cæteris ejus Operibus dicam. Author iste qui dubio procul inter peritissimos seculi nostri Criticos non ultimus est, dignus erat qui inter Scripturæ Interpretes collocaretur, in quos Criticem suam exercere libuit Presbytero *Simoni*, ne lum propter magnam apud *Anglos*. Operum ejus celebritatem, sed etiam quia pauci revera sunt Commentatores apud quos adeo singulares Observationes reperiantur ac apud istum plerique omnes meri Exscriptores sunt vel *Epitomatores* eorum qui ante illos scripserunt *Hammondus* verò quæcunque dicit è proprio penu ferè depromit. *Judicia Theologor. Hollandorum* 377. Gail.

Præclara naturalis ejus solertia, præclarior, acquisita. Per totam Artium Encyclopediam in linguis accuratus & eloquens erat, fidus respectu Veterum & recentiorum Scriptorum, in Philosophia versatus admodum, in Philologia versatior, in Theologia Scholastica eruditus, in Ecclesiastica Antiquitate Magister, consummatus in Patrum, Conciliorum, Historicorum Ecclesiasticorum, & Liturgicorum notitia. Reverà eminens intellectualibus suis Virtutibus, eminentior verò in Moralibus fuit. *Davidis Lloid.* Adversaria. Anglicè.

Henricus Hammondus, vir planè summus, Theologus omnium consummatissimus, eruditæ pietatis decus simul, & exemplar; Sacri Codicis Interpres facile omnium oculatissimus, Errorum malleus. Post homines natos fœlicissimus; veritatis Hyperaspistes supra quàm dici potest nervosus; in cujus Scriptis elucescunt ingenii gravitas & acumen, judicii sublimitas & *ἀκρίβεια*, sententiarum *ὀξύτης & δεινότης*, docendi Methodus utilissima, nusquam dormitans diligentia. Vid. Epitaph. quod in memoriam *Hammond.* scripsit vir admodum Reverend. *Thom. Pierce S. T. D.*

Epitaphium ejus tale legitur in *Opusculis Isaaci Barrow*, p. 301.

Lege, Luge, Disce.

*Ne te prætergressum pœniteat, siste pedem
Hic, & animum, Viator. Etenim,*

Hic jacet *H. Hammond*, S. T. D. Theologorum sui seculi Coryphæus. Literarum princeps. *Anglica* Gentis decus. *Ecclesiæ* volumen. Veritatis assertor peritissimus. Pacis cultor devotissimus. Ordinis fautor studiosissimus. Antiquitatis

iniquitatis genuinæ fidissimus Interpres, & propugnator acerrimus. Sanctitatis Magister præstantissimus. Omnibus ornamentis instructissimus. Philosophus solidè acutus, dilucidè subtilis. Orator inaffectatè politus, nervosè copiosus. Disputator vehemens, extra acerbitem. Egregius Criticus, atque superbiâ tamen aut supercilio. Lectionis infinitæ, sed exquisitè digestæ Maximi ingenii, Majoris judicii, consummatæ eruditionis cum pari modestiâ; Tantis dotibus usus præclarissimè. De *Ecclesiâ, Principe, Patriâ*, optimè meritis. Utriusque Tabulæ Legum præco, observator, vindex. *Ecclesiæ Anglicanæ* ensis & clypeus: quam à falsi *Schismatis* labe purgavit, à veri contagio munivit, *Romanis* hostibus & perfugis *Sectarii* fusis fugatis. Sinceræ doctrinæ radio veteres tenebras *Pseudo-Catholicas* dispulit, nova lumina *Anti-Catholica* extinxit. *Presbyterianam* paritatem prostravit. *Fanaticam* licentiam coercuit. Temporum iniquitatem expugnavit Scriptis victoribus, patientiâ triumphali, Ecclesiastici ordinis, jurisque vindex fortissimus, ac felicissimus. *Liturgiæ* patronus consultissimus. Theologorum dogmatum scrutator sedulus. Difficultatum enodator accuratus. Veritatum explorator sagax. *Novum Testamentum, Psalterium Davidicum*, luculentâ Paraphrasi, eximio *Commentario*, sancto exemplo illustravit. Calamo scripsit, vita edidit *Præcticum Catechismum*. Christianæ fortitudinis, patientiæ, mansuetudinis illustre *Exemplar*. Mentis insigni prudentiâ, invictâ constantiâ, candore illibato, solertiâ indefessâ mirabilis. Morum integritate spectabilis, gravitate venerabilis. Summâ pietate in *Deum*; extremâ Fide in *Principem*; propensâ charitate in *Omnes* conspicuus *Vir, Scholasticus, Theologus*, planè incomparabilis, omni *Epitheto* major, quolibet *Elogio* potior. Meruit haberi *Martyr* assiduis pro *Ecclesiâ* curis & vigiliis confectus. Occidit diei nostri *Lucifer*, Anno 1660. salutis partæ, primo Regis Restituti, Patriæ liberatæ, Ecclesiæ instauratæ quæ à se strenuè promota, & ardentè concupita prælagiit animo, sed oculo non adspectavit, in hoc felicissimè infelix.

Vade, Cogita, Imitare.

Nec Magnum tamen Hammondum satis ulla loquantur

Saxa, nec à morsu temporis ulla tegant:

Clarius ostendit Scriptis se illustribus, illo

Digna sui tantum sunt Monumenta Libri.

Plura de eo scire cupientem ad libellum de Vitâ ejus à Doctore *Joanne Fell*, Reverendo *Ædis Christi* Decano, postea verò Episcopo *Oxonienfi*, conscriptum remittimus.

Omnia ejus Opera in 4. Vol. in fol. continentur.

GABRIEL NAUDÆUS.

Clar. A. D. **P** *Arifinus*, Eminentissimorum Cardinalium, *Francisci à Balneo*, *Francisci Barberini*, *Iulii Mazarini*, ac demum Serenissimæ *Christina* Reginae *Suecorum*, *Gothorum* & *Vandalorum* Bibliothecarius. Natus est IV. Non. Februarii 1600. Obiit 29. Julii Anno Dom. 1653.

Edidit Pentadem Quæstionum iatrophilologicarum: Bibliographiam Politicam: de Studio liberali Syntagma: Consilium de Bibliotheca struenda & Epistolas varias, Genevæ impr.

Gabriel Naudæus Parisinus, nominis inter literatos magni. *Gassend. de Vit. Peiresk. p. 153.*

Librorum iste suæ ætatis *Helluo* doctissimus *Gabriel Naudæus*. *Annotator* in lib. 16. c. 4. *Aulii Gellii* cum Not. Var.

Quæ ad insignem eruditionem comparandam præsidia conferunt, *Gabrieli Naudæo*, fermè universa adfuerunt; Patriæ & sæculi eruditio, solers ingenium, indefessus in studio labor, otium, librorum copia, cultissimorum hominum consuetudo, & mira in scribendo facilitas. *Elog. Naudæi* præfix. *epist. Naud.*

Cæterum te hîc appello, *Gabriel Naudæ*, inclytam *Parisiæ* sobolem, ac non vulgarium florentis ingenii fœtum varietate fœcundam. Probantur, leguntur à doctis omnibus tua quotidie monumenta literarum. Angit eos etiam atque etiam expectatio cæterorum, quæ nondum completa rerum pulcherrimarum divitias pollicentur, *Joan. Imperial. in Mus. Hist. p. 202.*

Audio *Naudæum* nostrum, *Gallicæ* probitatis exemplum, tuique amantissimum, nova subinde moliri monumenta literarum; è quibus, quæ jam luci imminet, *Politica Bibliographia*, opinione Doctorum hominum diu concepta, partum haud serò decus admittat meritissimæ laudis, quam is & editâ nuper de *Venenis Dissertatione* præstanter adeò comparavit, ut fermè dixerim, *Naudæum* sibi gloriam *Venenis* ipsis aluisse, insigni doctrinæ miraculo. Virum novi liberalibus doctrinis politissimum; novi in omni vetustatis ratione cum industriâ versatum: quò ad ea quæ publica fecit, ornamenta studiorum, diligentia, ac laboris plurimum contulisse haud dubiè videri possit: verum illustre illud de *studio liberali* syntagma, quo nobilissimum Adolescentem egregiè institutum voluit, scimus aulicis curis penè distracto, subsicivis horis, raptim excidisse; ut incredibile cuiquam sit, potuisse illum, nullo commentandi otio, nullo librorum adjumento, tam multis ex antiquitate erutis rationibus, & exemplis, quid ad omnem ingenium morem, erudito disciplinarum cultu, cum laude faciat, apto studiorum, atque exercitationum delectu, disertè adeò, & accommodare præscribere: nisi fortè inexhaustâ illâ, quæ *Catonis* olim fuit, legendi aviditate ita pridem nobilis *helluo* ingenium expleverit, ut is carere libris nusquam possit, dum suo non careat ingenio, seque unum ipse circumferat. *Gaspar. de Simeonib. Epist. ad Leon. Allat.*

CELEBRIORUM AUTHORUM.

Vir ingenio, judicio, & multâ lectione præpollens clarissimusque. 1023
Conning.
supplem. 30.

Vir multiplici lectione planè incomparabilis & verè ἑμψυχος βιβλιοθήκη ejusque de causâ non olim *Gallia* duntaxat, sed *Italia* etiam, ipsiusque adeò *Rome*, imo universi orbis eruditi in admiratione. *Conring.* cap. 19. *Censur. diplom. Lindav.*

Vir πολυμαθής & longiore ævo dignissimus. *Schoock.* in fab. *Hamel.* pag. 26.

In *Naudæo* observare licet, eum interdum studio partium odioque Nationis aut Religionis quibusdam iniquiorem esse, multos etiam Auctores egregios ob easdem causas, ut videtur, planè præterire. Exemplo esse possunt, quæ de *Clapmario*, *Grutero*, *Forstnero*, *Scipione Gentili*, & quibusdam aliis satis frigide aut etiam malignè scripsit. *Anonym. Auctor.* vid. *Konig.*

Iatro Philologicam eruditissimi *Naudæi* dissertationem adversus naturâ *Alastoras* cum summo applausu percurri. Utinam plura ab ingenio illo videamur. *Casp. Gevart.* Epist. ad *Ioan. Francisc. Singelandum.*

Extat Syntagma de studio Militari, *Roma* 1637. 4º.

Extat Bibliographia Politica. *Venetis* 1633. 8º. & *Lugd. Bat.* 1642. 8º.

Extant Epigrammatum libri 2. *Parisis* 1650. 8º.

S A M U E L P E T I T U S.

Natione *Gallus*, Sacræ Theologiæ apud *Nemausenses* Professor, obiit Clar. A. D.
MDCXL
Anno Dom. 1654.

Hujus Scripta sunt : Miscellanea, 4º. ----- Eclogæ Chronologicæ, 4º.
----- Variæ Lectiones, 4º. ----- Commentarii in leges *Atticas* ----- Observatio-
nes, 4º, ----- Diatriba de Jure, Principum edictis, &c. 8. ----- Versus *Latini*
in obitum *W. Schikardi.*

Ingeniosissimus *Petitus*, vir non sui nominis, sed verè inter *Gallorum* litera-
torum maximos numerandus. *Thom. Reines.* l. 1. Var. Lect. c. 25

Cui magnopere obstrictus est totus *Orbis Literatus* ----- Felicissimum annum
exopto eximio *Petito.* *Gerard. Ioan. Voss.* ad *Sam. Sorberium.* *Amstel.* Kal. Jan.
1643.

Samuel Petitus, vir *Hebraicè* & *Copticè* doctissimus, & in omni Antiquitate,
Ecclesiasticâ præsertim, oculatissimus. *Paul. Colomes.* *Gall. Oriental.*

Salmasius Petitusque ex paucis libris communicatis in *Lingua Copticâ* pluri-
mum profecerunt. *Gassend.* in vit. *Peiresk.* p. 168.

Petitus hic nomine, doctrinâ *Magnus* est; nam & scriptis multis jam incla-
ruit, quibus eruditissimum se linguarum *Orientalium* ostendit, & in omni anti-
quitate *Ecclesiasticâ* versatissimum, ne de *Theologiâ* ac *Philosophiâ* dicam, cujus
est peritissimus. *Salmas.* Id *Gulielm. Staackmann.* *Leyd.* 3. Id. Jan. 1635.

Vir doctus *Samuel Petitus*, sed haud dubiè minùs felix in emendandis *Veterum*
Scriptis.

Scriptis. *Tanaquil. Faber.* Epist. l. 1. Ep. 10.

Leges Atticas edidit, à se, quo voluerat, modo collectas & concinnatas, ad quas Commentarium addiderat. Erat vir probus, & doctus, sed iis præfidiis, quæ ad opus hujus argumenti elaborandum necessaria erant, destitutus. *Desider. Herald.* ad *las. Attic. & Roman.* l. 2. c. 12.

Petiti *leges Atticas* videre aveo, ut cognoscam an supra *Scaligeri* collectionem, quâ usum me memini, aliquid præstiterit. *Hug. Grot.* ad *Cordesium*, 30. Octob. 1634.

Exiguus noster, vir bonus eruditusque, nodum in scirpo quærit, non metuenda metuens. Nam si *Novi Fœderis* auctoritati non obstant tot quæ olim deprehensæ sunt, & quotidie deprehenduntur, *discrepantes Scriptura*, quid mali facit qui in *Veteris Fœderis* libris sive ex Orientalioribus *Judaïs*, sive ex *Interpretibus antiquis*, aliquas fuisse præter eas in quas inciderunt *Masoreta*, sedulò observat & verecundè docet; *Idem* ad *Claud. Sarrau.* 18. Jan. 1640.

Nulla quippe est ex omnibus *Correctionibus Plautinis* quam pro verâ ac probatâ sumere auserim, multæ absurdissimæ. Quas in *Græcis Authoribus* excogitavit nihilo meliores. Legem *Senarii Iambici* apud *Græcos Comicos* non videtur tenuisse, adeò sæpe contra *Metri* mensuram offendit. *Salmas.* ad *Hug. Grot.* 8. Id. Maii 1630.

De *Punicis Plautinis* tecum sentio, vel *Plutone* cæciorum in plerisque deprehendi. *Idem* ad eund. *Divione Kal.* Jan. 1630.

De *Sermone Punico* apud *Plantum* scripsi, posse ad *Ebraïsmum* reduci, & fore, ut, si monstra *Lectionum* & ineptias *Libratorum* inde refigamus, ista *Punica* planè *Ebræa* esse certò simus deprehensuri. Hoc verò omnium esse verissimum, interea dum mea eduntur, ostendit elegante ingenio homo *Samuel Petitus*, qui omnium istorum *Plautino-Punicorum* à doctis depositorum veras lectiones ex *Ebraïsmo* constituit & exposuit, ita ut nemo desiderare præterea possit quidquam, ad eum omninò remitto, si qui ultra dubitent. *Thom. Reines.* in Epist. quadam dat. *Altenburgi* 5. Aug. 1637.

Eximie doctrinæ vir, *Samuel Petitus*, Anno 1632. edidit *Eclogas Chronologicas*. Opus est pereruditum. *Voss.* de *Mathemat.* p. 238.

Cum *Iosephum* interpretandum suscepit *Petitus*, magnæ vir diligentie *Linguarumque* sciens, multum eo nomine gaudeo paratus conferre quicquid poterò quod in hoc negotiorum æstu sanè exiguum est. *Grot.* ad *Peiresk.* Lut. 22 Maii, 1637.

Petitus unus est sex illustrium illorum *Protestantium*, quos Dominus *Colomiez* solos censet magna valuisse literatura inter suos *Confectaneos*, Vide *Miscellanea Historica* p. 73. Gallicè.

Extant *Miscellanea.* Paris. 1630. 40.

Extant *Eclogæ Chronologicæ.* Paris. 1631. 40.

Extant *Variae Lectiones.* Paris. 1633. 40.

Extant *Commentarii in Leges Atticas.* Paris. 1635. fol.

Extant *Observationes.* Paris. 1642. 40.

CLAUDIUS SALMASIUS.

D*ivionensis*, natus est Anno 1596. obiit anno 1652. Eum adhuc Invenem Clar. An. D.
MDCXL.
Iosephus Scaliger & Isaacus Casaubonus admirati, imò professi sunt, se à
 literarum ejus lectione semper doctiores discedere. cum vix 14. annorum esset,
Nilum & Barlaamum de Primatu Papæ recensuit. Decimo quinto ætatis anno
Florum edidit unà cum Notis, & *Ioh. Grutero* dedicavit. Hæc scripta postea
 plura alia secuta sunt, quæ omnia enumerare difficile foret. Inter præcipua sunt
 Commentarii in *Augustam* Historiam: Opus exercitationum *Plinianarum* in
Solinum: Apparatus Sacer: Tractatus de Annis Climactericis: Libri de usuris,
 modo usurarum & fœnore trapezitico: Defensio Regia pro *Carolo I.* Liber de
 Transubstantiatione, &c. Reliqua ejus opuscula *Antonius Clementius* in Vita
Salmasii pag. 64. recenset. A *Venetis*, multis aureorum millibus promissis in-
 vitatus est, ut ter tantum in anno publicè prælegeret: quod modestè recusavit.
 A *Belgis* solus dignus æstimatus est, ut magni *Scaligeri* locum licet longo tem-
 pore post impleret. Mortuus est non sine veneni suspitione. Post mortem mul-
 ta ejus scripta (sic enim jusserat) ab uxore combusta sunt, quòd in iis durius
 in viros doctos invecus fuisset. viri eruditi fateri coguntur, fuisse eum doctis-
 simum Theologum, solertissimum Jurisconsultum, exquisitissimum Medicum,
 nobilissimum Philosophum, admirabilem Philologum. Linguarum notitiæ
 adeo avidus eret, ut *Arabicam, Ægyptiacam, Persicam, Chnicam, & Indicam,*
 cæteris *Europæis*, quas antea callebat, adjungere non dubitaverit. O seculi mira-
 culum! *Hugoni Grotio* audit optimus interpretis veteris *Salmasius ævi.* *Scioppius*
 appellat *literarum principem.* *Gronovius Varronem & Eratosthenem seculi nostri-*
Reinesius in Var. Lect. 1. 6.

Salmasii exquisitissimæ eruditioni tantum tribuo, ut non modò, quæ doctæ
 ad bonos autores notavit & ingeniosè istorum medelis excogitavit, tantum non
 exosculer longèque meis abortivis præferam: sed ultrò frivolis meis cedere pa-
 ratus sum, si ipsi contrà videri viderim. *Konig.* in Biblioth.

Vir nobilissimus, idemque celeberrimus *Polyhystor*, in antiquis scriptoribus
 atque antiquitatibus versatissimus *Salmasius.* *Gisbert. Voët.* par. 1. Disput. Select.
 p. 762.

Vir stupendæ & ad miraculum reconditæ eruditionis excellentissimus *Salma-*
sus. *Iac. Ouzel.* ad *Minut. Felic.* p. 9. 1652.

Assentio *Claudio Salmasio*, virum nunquam satis laudato. *Voss.* de Hist. *Græc.*
 cap. 17.

Ingens illud literarum columnen *Claudius Salmasius.* *Idem* de Hist. *Lat.* p. 693.
 in *Ethico.*

Vide maximi illius viri (*Ios. Scaligeri*) Epistolam 240. ad *Claudium Salma-*
sium, tum magnam Reip. Literariæ spem, nunc eximium ejus, & incomparabi-
 le ornamentum. *Idem* lib. 3. Instit. Poëtic. c. 20. Sect. 7.

O o o o o o

Vir

Vir nunquam satis laudatus, nec temerè sine laude nominandus. *Idem* de Idololat. l. 4. c. 91.

Est quidem Juvenis *Divionensis Salmasius*, ad miraculum doctus. *Is. Casaub.* in lit. ad *Scalig.* Lut. 15. Kal. Mart. 1607.

Est profectò dignissimus, quem omnes boni ament. Omitto incredibilem eruditionem pari modestiâ conditam: illud quidem pluris facio, quòd puriorem religionem palam non dubitavit nuper profiteri. *Idem* in Litt. ad *Georg. Mich. Lingelshemium*, Breton. 4. Non. Sept. 1606.

Viri clarissimi *Claudii Salmasii* eruditionem consummatissimam silentio venerari malo, quàm laudes ejus ingenii mei culpâ deterere. *Hug. Grot.* limine Notar. ad *Stobaei Florileg.* Paris. 1623

Vir infinitæ Lectionis *Cl. Salmasius*. *Idem* in Annot. ad lib. de Verit. R. C. 1640. p. 308.

Claudius Salmasius, vir undecunque doctissimus, & qui divinis in omni disciplinâ lucubrationibus hoc consecutus est, ut jam non hominis, sed ipsiusmet scientiæ *Salmasius* nomen habeatur. *Ægid. Menag.* ad *Sereniss. Christinam* in Epist. *Balzacii*, 1651.

Is [*Salmasius*] est sanè, in cujus sententiam omnes boni doctique libenter eant, adeò in literis suo merito principatum tenet. *Claud. Sarrav.* in litt. ad *Vincent. Fabricium*.

Quanto gaudio perfusus esses, audiendo *Bochartum*, de mille arcanis (*Salmasium*) sollicitè & curiosè interrogantem, nunquam inanem recedere; jurasses non defecisse *Oracula*. Uno in homine miratus esses piissimum & doctissimum *Theologum*, eloquentissimum *Oratorem*, solertissimum *Jurisconsultum*, *Medicum* exquisitissimum, *Philosophum* nobilissimum, & omnigenæ linguæ, scientiæ & eruditionis *βιβλιοθήκην ἐμψυχον*. *Idem* in litt. ad *Iacobum Palmarium*.

Hæc cum ita lusissemus, & conjecturis omnia tentassemus, Clarissimus vir, omni literaturæ genere excultissimus, & in diffusâ eruditione. *Ægyptiaca* etiam *Linguæ* peritissimus *Claudius Salmasius* uno verbo nos expedivit. *Lud. de Dieu* in *Animadversion.* ad *Act. Apost.* c. 7. Sect. 43.

Virum (*Salmasium*) medullitùs amo, colo, veneror, tanquam rarum seculi decus, & doctrinæ miraculum, deque eo nihil à me tam splendide dici potest, ut ad meritorum sublimitatem assurgat. *Iac. Cruc.* in litt. ad *Theod. Schrevelium*.

Dominus *Salmasius Critici* suis sagacibus suaque in obscurissimam Antiquitatem penetratione tantam sibi paravit famam, ut vel unicum ejus nomen in Lectoris mente Literaturæ ac Eruditionis magnas excitet ideas. Res sic se habet quoad illustres illos Doctos, ut quoad Populorum Domitores in Historia, quorum nomina omnia supra vulgus mentibus ingerunt, & quævis Elogia superant. Sic nempe Domini *Salmasii* nomen libri cujuscumque fronti præfixum ejus magnificum Panegyricum efficit. Vide Dominum *Beauval*, in *Operum eruditorum Historia*. Februar. 1689. Gal.

Nuper decessit *Claudius Salmasius*, vir in omni literarum genere eminentissimus

mus, ac sine controversiâ hujus ævi summus. Sed quæsitâ meritis superbiâ immodicus sui æstimator, aliorumque contemptor, omnisque sententiæ, cujus ipse autor non esset, inimicus. *Octav. Ferrar.* in lit. ad lector. quas posteriori libror. parti de *re Vestiariâ* præmisit.

Vir alioquin ad *litteras* summo honore tractandas, & illustrandas natus, si modestiam adhibere, & arroganti de se persuasione, ac erga alios malignitate excusâ, mentem animi in iis sedulò occupare potuisset. *Desider. Herald.* Animadvers. in *Salmas.* observat. in *Ius Attic. & Rom.* l. 2. c. 7.

Salmasius nemini suorum temporum literato pepercit; nemo omnium qui ætate nostrâ claruere virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heins.* Not. ad *Ovid.*

Habebat hoc vir ille incomparabilis, ut uberrimo ingenio nulla sufficeret manus, & ubi instituerat scribere, nec rerum, nec verborum modum nosset. *Joan. Frid. Gronov.* in lib. de *Sestertiis.* 165. p. 46. 47.

Scriptit librum pro *Carolo I.* Rege *Angliæ* magni nominis vir *Claudius Salmasius*; sed ne quid dissimulem, non respondet expectationi; admodum enim tumultuarius est, & graviter *Salmasius* peccavit, quòd non distinxerit inter varias *Regnorum* species; sed ita differit ac si simpliciter omnibus Regibus una eademque potestas; & quæ reperit apud Autores de *Regibus*, illa omnia uni *Regi* applicat; cum tamen *Aristoteles* plures ponat *Regni* species, licet minùs plenas vel mixtas. Debuisset potius argumentari ex legibus & consuetudinibus *Regni Anglicani*, non ex iis, quæ in historiis legerat. Excepit eum mordax Scriptor *Miltonus*, sed in quo desideres prudentiam & æquitatem judicii: in *Sarcastico* est artifex, unde petulans ejus ingenium satis se prodidit. *Herman. Conring.* de *Regn. Angl.*

Salmasii de *Usuris* librum vidisse te opinor. *Theologis* sententiam suam vix probasse videtur. Nosti quàm periculosum sit in ejusmodi argumentis ingenium exercere; præsertim cum contra receptam ab omnibus sententiam in aliam, & novam itur. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in litt. ad *Joan. Isaac. Pontanum*, p. 84.

Salmasii Epistolæ prodierunt post mortem istius viri, doctrinâ variâ plenæ, ut fuit ille vir diffusæ lectionis & ingenii; sed paucae illæ sunt, quarum ego longè plures ab illo scriptas esse existimo. In tantâ enim celebritate hominum viventium penè quotidianum fuit Epistolarum commercium quarum *αὐτοσχεδίασμα* ipsi perierunt, & in angulo apud viros doctos sparsim latent. Ut enim extemporalis fuit in omni lectione suâ, omniaque, prout semel conceperat, in typographiam miscrat: ita vix credibile est, Epistolas illum descripsisse: dolendum tamen est, intercidisse illas in quibus fortasse multa fuerunt, quæ prodesse orbi literario potuerint. Apud *Sarravium* non paucae ejus Epistolæ leguntur, quas in opere illo Epistolarum non deprehendas. Reperiuntur & in Bibliothecâ *Gudianâ* nonnullæ. *Dan. Geor. Morhof.* Polyhist. pag. 292.

Salmasius Notas ad *Rhodii* aras descripsit ex *Holobolo* Rhetore. *Colomes.* Opusc. p. 138. *Jf. Voss.* ad *Pomp. Mel.* p. 213.

* *Claudii Salmasii* Opera prohibentur in Decreto 18. Decemb. 1646.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

In Effigiem C. Salmasii hæc Carmina composuit C. Barlaeus.

Galia quo nuper, jam fidere Leyda superbit,
 Preluccet magnis artibus ista Pharos.
 Hæc sunt perspecti, Lector, compendia Mundi,
 Fronte sub hac Pallas prodigiosa latet.
 Partimur doctrinam alii. Hic se tota recondit:
 Immensoque habitat mens spatiosa Lares.
 Scribite scriptores. Cui pagina scripta Solini est,
 Indice me, scripti Circulus orbis erit.

FRIDERICUS SPANHEMIUS.

Clar. An. D.
 MDCXL.

AMbergensis Palatinus filius Wigandî, Senatoris Archipalatini, Theologus hoc seculo celeberrimus, Genève primò, dein Lugduni Batavorum, Professor. Edidit varia, inter quæ eminent *Dubia Evangelica*, *Exercitationes de Gratiâ Uniuersali*, *Miles Suecicus*, &c. Obiit Anno Chr. 1649, ætatis 49. Heidan. Oratione Funèbri.

Accuratissimus scriptor *Fridericus Spanhemius* in eximio illo Opere de *Dubiiis Evangelicis*. *Bochart*. in *Geograph.* p. 104.

Spanhemius, vir planè eximius, superioribus diebus Professionem Theologicam feliciter apud nos est auspicatus. Talis *Atlas* illud cælum debebat sustinere. *Marc. Zuer. Boxhorn*. in *Litt. ad Adrian. Hofferum*, *Lugd. Bat.* 1642. Novemb. 12.

Gloriosissimum me reputo quòd bene de me Dominus *Spanhemius* existimet; Virum enim illum maximi facio. *Balzacius*, *Epistola* 28. ad *D. Chapelain*. l. 20. Gallicè.

Vir magne, docta ingenii tui monumenta magno labore, magnosque vigiliis elucubrata, summâ cum voluptate, summo cum fructu vidi & legi. De Republicâ certè litterariâ mereri magis non poteras, quàm *Dubiiis* tuis *Evangelicis*, dignis memoriâ, & laude seculorum. Non quòd vel *Dubia* statuatur *Veritas Evangelica*. vel de ea ambigendum censeas. Absit ab homine *Christiano* qui aliquo pietatis sensu ducitur tam impia cogitatio. Sed *dubia*, quæ vel profanorum furor, vel infirmorum imbecillitas non invenit in *Scripturâ*, sed in *Scripturam* invexit, à radice revellere tibi fuit animus. Laudabili meherculè instituto! Nam non *Sectariorum* solum, sed & *Pyrrhonorum* ac *Atheorum* funesta agmina passim occurrunt, qui sacrilegâ prorsus temeritate, *Veritatem Evangelicam* infelicitè subtiles, vel convitiis apertè lacerant, vel per cuniculos labefactant, iudicasti quâ polles prudentiâ, hoc scribendi genus non utile solum, sed & necessarium esse, & sine crimine non debere negligi. Exemplo Patrum, *Tertuliani*, *Origenis*, *Epiphani*, *Hieronimi*, *Augustini* & aliorum qui strophas *Adversariorum* detestas solidè eliserunt, & S. *Scripturæ* dignitatem masculè tutati sunt, ne hominum

hominum imperiorum protervia ullo modo fraudi esse *Ecclesie Christianae*, sed ut in luce & oculis omnium, *Veritas* clarius splenderet. *Iacob. Gruc.* in Epist.

Quàm est laudabile, multis linguis loqui posse & scribere. Uni genti nati videntur, quibus simplex est lingua; quibus bisulca, & trisulca pluribus. Inter hos nomen mereris, Clarissime *Spanhemii*, dum iis vocibus loqueris quibus se maxime explicat hodierna facundia. *Latinas* innuo & *Gallicas*, quarum documenta dedisti Scriptis luculentissimis. *Casp. Burl.* in Epist. ad *Frid. Spanhem Amsteld.* 18. Mart. 1645.

Plurimum me tibi debere profiteor, quòd Tomis secundo & Tertio *Dubiorum Evangelicorum* liberaliter me donaveris. Legi eos quamprimum potui maximam cum aviditate. Satis mirari nequeo diligentiam tuam in evolvendis tot *Interpretibus*, partim antiquis, partim novis, quibusdam etiam horum mihi ignotis hactenus; tum verò non pauca *Chronologia*, *Historiae* praeceptorum video abste quam ab aliis enucleatius exposita. Neque doleo quaedam, quae ego pridem annotaveram, mihi tuo labore praecepta. Quin gaudeo potius meum iudicium tuo, viri tam eruditi, iudicio confirmari. *Hug. Grot.* in Litt. dat. *Lutet.* 16. Feb. 1639.

Facultas *Theologica* per obitum *Spanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbi-
tatem patit non potuit *Academia*. Utinam illa illucescat aliquando dies, quā
furrogetur in locum defuncti, qui cum eo paria faciat, sed mihi crede facilius
reperietur qui locum subibit, quàm qui implebit. Doleo saepe mecum extinctum
hoc lumen seculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinae, omnique
scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita Deo visum, cujus voluntati no-
stram subijci par est. *Iac. Cruc.* in Epist. ad *Ioan. Cruc.* p. 516.

* *Friderici Spanhemii* Dissertationes Theologico-Historicae omninò prohi-
bentur. Index *Romae* impress. 1681.

Extant *Dubia Evangelica* 2. Vol. in 4°. *Geneva.* 1639.

HENRICUS VALESIUS.

Historiographus Regius, natus est *Lutetiae Parisiorum* anno Chr. 1603. 4. Idus Septembris, die Mercurii. Obiit Nonis Maii Anno Christi 1676. Clar. An. D. MDCXL.

Scripsit Notas & Annotationes in *Ammianum Marcellinum*, in *Eusebium*, *Socratem*, & *Evagrium*, &c. Multa in Seriniis volumina moriens reliquit, partim absoluta, partim imperfecta. ejus Notae in *Valerii Harpocrationis* Lexicon editae sunt *Lugd. Batav.* 1682 4°. Unum oculum amiserat.

Vir summus summos *Grammaticos*, & *Rhetoricos*, atque adeò *Oratores* ipsos plurimum supergressus est: quippe qui *Graecas*, *Romanas* & *barbaras* notas habebat *antiquitates*, cui erat *Historia* sacra prophanaque comperta, qui *Graecum Latinumque* sermonem tamquam *Patrium* noverat; qui denique ad magnitudinem ingenii, vimque & acrimoniam iudicii, assiduam lectione, ac mediatione variam & interminatam in omni literarum genere doctrinam adjunxerat. *Hadrian Vales.* frater in *Vit. Hen. Vales.*

Nemo *Criticorum* Professionem suam magis condecoravit quàm Dominus *Valesius*, omnibus ad illam ritè exercendam necessariis dotibus instructus erat, ejusque dignitatem magno cum splendore tuitus est, imo & adauxit. *Judicia Eruditor.* Parit. 1685. Gall.

Dominus *Valois* inter totius Regni *Græcæ* linguæ cultores excelluit, & in Ecclesiæ ac Imperii Historia versatissimus erat, in omnibusque argumentis ab *Eusebio*, *Socrate*, *Sozomeno*, *Theodoreto*, *Evagrio* pertractatis. Quapropter ex omni, parte respondit expectationi jussisque *Cleri Gallici*, qui ei ut totius Seculi viro ad hoc maximè idoneo gloriosam demandaverat provinciam Historicos vertendi, si mandatum idem non exequeretur Dominus de *Monchal Tholosa* Archiepiscopus. Certòque affirmari potest illum nedum obscuravisse & delevisse omnes illorum Authorum versiones ante se elucubratas, sed etiam paucissimos *Interpretes* ipsum nec superare, imò nec adæquare posse. Quædam tamen loca occurrunt in aliquibus harum *Versionum* ubi Doctus ille vir, *Criticorum* hodiernorum judicio, ambobus suis oculis opus habuisset. *Idem.* Gallicè.

Eruditus *Henricus Valesius* omnium *Eusebii* Versionum vitis observatis aliam iis absolutiorem elaborare molitus est. Illam adjunxit *Græco* contextui ad quatuor manuscripta recognito, doctissimasque Notas eidem addidit. Ejus Versio Literariæ Reipublicæ applausum omniumque Eruditorum promeruit. Duobus attributis parum vulgaribus ornari potest, quod nimirum & elegans & literalis sit. Critici quidam aliquos tamen lapsus in illa observaverunt; Sed omnibus satisfacere impossibile est, difficillimumque in tantæ prolixitatis opere nusquam hallucinari. *Ell. du Pin.* in *Biblioth. Nov.* Vol. 2. pag. 9. Gallicè.

Negari non potest, quòd in Notis *Valesianis* in *Harpocratonis Lexicon* plurima occurrant, quæ *Scripturam* non intellectam aliis aperiunt, teterrima *Scriptorum* loca restituunt, *Latinos Græcorum* Interpretes corrigunt, *Historiam* multis partibus illustrent, obscurissima *Fabularum* deridicula, & nativum Verborum atque dictæriorum leporem, qui in fabularum scenis discitur, revelant, Poëtarum quoque & oratorum lusus ac delicias, suavitate *Græcæ* conditas elegantia, sine fūco sistunt. Ut taceamus, quæ in cognitione *Authorum Græcorum* præsertim, in doctrinâ *Græcæ* linguæ, in tribunalis *Græci* formulis & harum Origine, in contractuum, & *forensium Actionum* generibus, necnon in rebus *Geographicis* & *Chronologicis* illustrata ab eodem hîc reperiuntur. *Acta Eruditor.* vol. 1. p. 250. 251.

Ediderat anno 1636. *Parisiis Marcellinum Henricus Valesius*, vir de literis egregiè meritis, ex manuscriptorum Codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic *Autor* eruditis cœpit, à cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac mendæ absterruerant: & Editio præcipuè illa *Valesiana*, distractis brevi tempore exemplaribus, summo apud doctos omnes in pretio fuit. *Ibid.* ut supra p. 13. 14.

Henricus

Henricus Valesius, vir eruditione cum maximis hujus ac superioris ætatis *Philologis* comparandus. *Colomes.* 44. in *Paralipom.* ad *Charroph.* *Eccles.* Gul. *Cave* p. 44.

Henricus Valesius vir summus, cujus mors nuper rei *literaria* ingentem imposuit & irreparabilem plagam, omnibus eruditis diutissimè lugendam. *Ioan. Georg. Græv.* Præfat. ad *Ciceron.* Epist. cum Not. Var.

Ingeniorum nostræ ætatis principem vocat idem *Grævius* Tom. 2. Not. in Epist. *Ciceron.* p. 407.

JOANNES LUDOVICUS GUEZIUS BALSACIUS.

Gallus, Poëta *Latinus*, obiit anno Dom. 1654. Reliquit tres libos *Carminum*, item *Epistolas*, &c.

Clar. A. D.
MDCXL.

Ioannes Ludovicus Gævus Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non *Gallicè* modò, sed *Latine* etiam scribentium elegantia palmam non facilè cedat. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* p. 250.

Balzaci literæ selectæ, *Gallico* sermone scriptæ, *Amstelodami* apud *Elzevirios* editæ an. 1656. in 12. Apud populares suos varia expertus est judicia ob novum aliquod dictionis genus in *Gallico* sermone: Est enim argutus, floridus, Metaphoris aliquantulum indulgens; quæ scribendi ratio quibusdam, qui castigationes videri volebant, displicuit. Nam *Satyræ* adversus illum scriptæ & integri libri, quos ipse tamen validè satis excepit & retudit. *Latinas* *Epistolas* scripsit, quæ raræ sunt, in quibus singularis quidam *Linguae Latinae* nitor, & *Gallica* quædam facundia, optimè ad sermonis *Latini* genium applicata. In *Gallicis* *Epistolis* habentur singularia de rebus literariis & auctoribus judicia. Non has tantum, sed & aliorum *Gallorum*, *Epistolas* perstringit *Jacobus Houvelius* in literis suis familiaribus, *Anglicâ* linguâ scriptis; nam *Epistolâ* primâ dicit, vicinos suos transmarinos, vernaculâ linguâ scribentes, stylo uti marcido, qui similis sit corpori carnosio sine juncturâ & arteriis. Vocat eorum expressiones *Hæcticas*, & meris verbis flatulentas, araneorum telas, quæ non stringant Lectores--Illæ *Epistolæ*, quas junior edidit *Balzacius*, turgent Metaphoris, & aliquid *Asiatici* sonant. Maturiore ætate temperavit sibi paululum, & quod tumidum antea videbatur, in mollius dicendi genus commutavit. Si quid ego judico *Gallica* illius eloquentiæ, vel potius grandiloquentiæ; quam Genti illi familiarem in *Sulpitio Severo*, *Euchriæ* aliqui, in *Budeo* *Erasmus* notavit, specimen in illo quoque observare mihi videor. Magna interim partium studia fuerunt in *Galliâ* adversus hujus viri eloquentiam, aliis ut novam integris libris damnantibus; aliis ut perfectissimi sermonis exemplum imitantibus. Historiam omnem ejus rei prolixâ dissertatione complexus est *Sorellus* in *Bibliothecâ Gallicâ*. In *Balzaci* *Epistolis* notari merentur, quæ habet de lite inter *Guietum* & *Grotium* super præstantiâ *vini* & *cerevisiæ* pag. 313. *Francisci Guieti* Rusticum Epigramma pro *vino* adversus *Batavos Cerevisiæ* potores illic legatur. *Grotii Phaleucus* pro *Cerevisiâ*

Cerevisiâ inter poëmata ejus reperitur. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 295, 296.*

Nec vereretur *Balzacii* Latinas Epistolas cum Epistolis *Antiquorum* comparare, ac nescio, an etiam præferre debeam : *Ciceronianas* excipio, nihil enim illis in eo genere perfectius. Sunt tamen, quibus aliquæ nimis cultæ & compositæ, nec satis faciles & familiares ex *Balzacianis* istis videantur. *Ægid. Menag. in Epist. ad Christianam Suedorum Regin. præfix. Carminib. Balzac.*

Epistolarum tuarum conceptus graves sunt & à vulgaribus cogitatis non minus remoti sunt quàm conformes sensui communi virorum qui peracri judicio valent : Earum dictio pura est, verba verò ejus sunt delectûs qui cum laudabili simplicitate consistere potest, earum sensus perspicuus & nitidus & periodi suis omnibus numeris absolutæ. Cardinalis *Richelius* Epistola ad *Balzacium. Parisiis 4. Febr. 1624. Gall.*

Stylus ejus argumentorum adeo jucundorum naturæ tam congruus est, ut *Axiomata* ejus *Politica* vel ipsarum scœminarum captui attemperentur, ejus verò *Amatoria* Epistolæ Philosophorum gravitatem non offendant. *Apologia pro D. Balzacio. Gall.*

Quòd si Artem minùs atq; Artificem, Poësin dico atq; *Balzacium* amares, *Balzacii* certè Versus non amare non posses; ita sunt *Latini* & castigati; ita canori atq; rotundi, adeo abhorrent ab omni verborum vilitate, adeò in iis omnia vivunt, & moventur; tanta vis est atque sublimitas; tam felix audacia; tam nihil puerile, nihil otiosum atque arcessitum. Propter quæ, *Hugo Grotius, Nicolaus Borbonius, Francisc. Guietus, Hadrianus Valesius, Carolus Feramusius*, ut sūmi Poëtæ, ita Poëtarum judices exactissimi, *Balzacium* inter eximios hujus seculi Poetas collocarunt. *Ægid. Menag. in Epist. ad Christin. Sued. Regin. præfix. Carmin. Balzaci.*

Si *Balzaco* tuo visum fuisset, Nobilissime Virorum, intra patrium sermonem, cui exornando totum se impendit nominis existimationem cohibere, nemo tam præclaro instituto non faveret. Majoris verò eruditionis famam cum ambiret, ne disertus magis, credo, quàm eruditus videretur, summum decus seculi aggressus est, qui ingenio sublimi, nec judicio minori, tum scientiarum omnium cognitione, & antiquitatis utriusque instructus, nusquam jam hæere potest. Id tentandum interim suscepit, quòd cum omnia sint summa, inter prima ejus monumenta numeramus; *Herodem* scilicet, *Infanticidam* : Tragediam, ut breviter hoc dicam, excitatam & cœlestem : quam universus ordo Literatus cum stupore admirationis legit, prædicatque. Quæ *Antiquitatis* ita vim omnem geniumque expressit, ut (ne quid dicam amplius) æquarit. *Marc. Zucr. Boxborn. in Epist. ad. Constantin. Huguenium, Lugd. Bat. 1636. Jul. 12.*

Superat utrumque [*Ioannem Auratum, & Ioannem Bachotium*] *Io. Ludovicus Guezius Bolzacius*, cujus in versibus felix audacia, nihil Jejunum, otiosum, arcessitum. Solebat dicere *Ioannes Saracenus*, superari *Balzacium* à paucis in genere levi & æquabili, in gravi & sublimi à nullo æquari. Nexum tamen Poëticum alicubi requirit Lector, & alicubi collisiones verborum asperiores forsitan aversabitur; utcunq; cætera ejus scripta ultimam propemodum limam receperint. Tres *Carminum* ejus libros edidit illustris *Ægidius Menagius*, varii argumenti in quibus
Epica

Epica cum Elegis de principatu certant. Inter *Epica* præstat *Christus Victor*, inter *Elegia* propemodum *Amyntas*. *Borrich.* de Poët. p. 111. 112.

Vir ingenio compto, & *Gallicæ* eloquentiæ laude clarus, *Balzacus*, sed in Religione plus quàm infans. *Molinaus* Præfat. ad *Hyperaspist.*

Extant opera ejus *Gallicè* Tom. 2. in fol. *Parisi.* 1665.

C A S P A R B A R L Æ U S.

A *Niverpianus*, Doctor Medicus, primùm Logices in *Academiâ Lugduno-Batavâ*, post *Philosophiæ Moralis* apud *Amstelod.* Professor, obiit Anno 1647. Reliquit. Carmina, Orationes, & Epistolas.

Clar. A. D.
MDCXL

Casparus Barleus, dubium Poëta melior, an Philosophus. *Voss.* de Grammat. lib. 1. c. 3.

Barleus, Orator & Poëta *Batavus*, cuivis *Antiquorum* comparandus. *Hofman.*

Barleo valetudinem opto prosperiorem, vel *Poëseos* causâ quam ornat. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Voss.* Cal. Jan. 1638.

Poësi plurimum valet, vincitâque numeris oratione sublimè incedit; sed nec solutâ minus disertus est. *Valer. Andr.* in *Biblioth. Belgic.*

Ita admirando planè artificio, & incredibili *Auditorum* delectatione ac fructu, apud *Amstel.* *Logicam* exponit vir summus, & clarissimus *Caspar Barleus*, quem meritò numerare soles inter primarios *Reip. Literariæ* procures. *Jo. Beverovic.* ad *Jo. Westerburgium* de Vit. term. p. 169.

Magni viri [*Barlai*] insignem doctrinam nunquam non veneror, laudo, prædico. *Jo. Westerburg.* ad *Io. Beverovic.* p. 179.

Ille vatum nostri seculi Princeps *Barleus*, *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. ad *Pontanum*, p. 4.

Nec in *Belgis* defecit Genius Poëticus, sed nonnunquam gloriam Veterum propemodum obscuravit. Sanè *Caspar Barleus Antverpianus*, & inventionum artificio, & cultu dictionis, optimo cuique *Antiquorum*, etiam ipsi *Claudiano* palmam dubiam facit, in quocunque argumento, quocunque *Poëmatum* genere oppidò nitidus, facundus, exquisitus: dignus qui ab omnibus *Heliconis* alumnis in sinu gesteretur, ità piè & suaviter *Sacra* emodulatur, masculè *Heroum* gesta, opportunè & convenienter varietatem Actionum Humanarum; ubique experrectæ industriæ, cui accedit nativa quædam facilitas, copia, majestas. Agnovit illam dexteritatem *Card. Richelius*, & lecto *Panegyrico* cujus exordium, *Nunc nova purpurei sumens exordia fasces*, planè Regia munificentia prosecutus est. Ad summam, in uno *Barleo* ostendere voluit Natura, *Phœbum* semper juvenem esse, nec cum mundo effœto consensuisse. *Borrich.* de Poët. p. 40.

Barlai Epistolæ facetiis & salibus perspersæ multa istius temporis notabilia sæpè memorant, Fuit *Barleus* Philosophus & Poëta præstantissimus, quanquam à *Batavis* ipsis non magni æstimatus; ingenium fecundissimum & festivissimum

P P P P P

habuit,

habuit, in *Elegia*, *Scazonte* & *Phalencis* mirè suavis & argutus, in *Epico* carmine luxuriâ nimia penè molestus: Quam ejus loquacitatem contemptim habuere *Heinsius* aliique castigatiores Poetæ. Id certè verum est, in delectu verborum non multùm se cruciasse, sed primos impetus plerumque esse secutum & ingenii sui ubertatem. Misero fato periit, puteo submersus; an sponte, an casu, incertum. Ejus extant Epistolæ, quas non adeò ob dictionem legi velim, quàm ob argutias & urbanitatem: Facetiarum plenissimus est, ubique jocos circumfluens; ac incidant nonnunquam, quæ ad Historiam literariam sui temporis, præcipuè in *Batavia*, pertinent. Lepida inter alia Epistola est LXXI. quam ad *Petrum Gruterum* Ludimagistrum scripsit, hominem in stylo κακόζηλον & antiquarium, ubi per mimesin perpetuam eum cum stylo suo exagitat. Est verò *Gruterus* etiam inter *Simias Lipsianas*; sed qui præter κακόζηλίαν *Lipsianam* mirè ineptus est in frigidis Allusionibus & verbis Antiquitatis. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 300. 301.*

In *Barlai* Epistolis habent *Lectores* quod discant, *Historici* quod notent, *Theologi* quod animadvertant. De rebus sacris, de veritate pacificâ, de Religionis libertate differit Auctor tam piè quàm animosè: de *Philosophorum* arcanis sagaciter & perspicuâ subtilitate. Erga familiares officiosus est scriptor, in fautores gratus, cum gaudentibus gaudet, & dolentibus præbet solatium. Sic miscet utile dulci, rerum argumentorumque varietate, monitis, jocos, salibusque. Plura adderem, sed non eget domestico teste. *Gerard. Brandt. in Epist. ad Arnold. Hoofst, præfix. Epist. Barlai.*

Barlai jactura, cujus aliquas circumstantias à me petis, cum *Walei* & *Weslingii* interitu non est conferenda, quamvis præclarus vir fuerit ille; plures enim semper existent eximii Poetæ quam eximii Medici. *Amstelodami* cum degerem de vitæ illius exitu varii spargebantur rumores, ac si melancholia quædam ipsum accelerasset. Verum quidem est quod cum in Principis *Auriaci* obitum Funebrem Orationem carmine concinnasset, Doctor autem *Spanhemius* alteram prosa pronunciaisset, impatientissimè remunerationis inæqualitatem toleraverit; ut enim festivè dixit Dom. *Salmasius*, mira hæc fuit hallucinatio, quod *Equitis* stipendium *Pediti*, *Peditis* verò *Equiti* persolveretur: *Barleus* quingentas tantum libras, alter verò quingentos nummos accepit. *Sorbiere Epist. ad Dom. Patin pag. 442. Gall.*

Socinianus nec sum, nec fui, vellent quidem me esse, qui explendi in me odii materiam sollicitè quærunt. Sed his innocentiam meam pro scuto opponam. *Barl. ipse in Epist. ad Petr. Cunaum, 12. Septemb. 1636.*

Extant ejus Poëmata, *Lugd. Batav. 1628. 80.*

Extant ejus Epistolæ, *Amstel. apud Jo. Blaeu. 1667. 80.*

JOANNES

JOANNES MORINUS.

N Arione Gallus, Patriâ Blesensis, Congregationis Oratorii Presbyter. Obiit Clar. A. D.
M D C X L.
ann. 1659. ætatis 68.

Edidit Biblia Græca Interpretum LXX. Item Exercitationes Ecclesiasticas in utrumque Samaritanorum Pentateuchum: Tractatum de Sinceritate Hebraici Græciq[ue] Textûs dignoscendâ, contra Taylerum, Bootium, ac Muisium, Grammaticam Samaritanam, &c.

Vir impensè doctus Ioannes Morinus è Congregatione Oratorii. Gassend. in Vit. Peiresk. p. 68.

Orientalium literarum peritissimus Ioannes Morinus. Voss. in Harmon. Evang. pag. 350.

Io. Morinum Congregationis Oratorii Presbyterum, in linguis Orientalibus fuisse versatissimum, sed Pentateucho Samaritano nimis addictum scripta clamant. Paul. Colomes. Gal. Orient. p. 166.

A Domino Patin audiui, Cardinalem Rickelium, cum aliquando de Io. Morino Oratorii Presbytero incideret sermo, dixisse ipsum egregium esse ingenium, seque illum timere. Paul. Colomes. Opusc. p. 129. Gall.

Nunquam interituram sibi peperit famam, quia verò meritò superstructa erat. Pauci profundæ ejus eruditioni parem assecuti sunt. Præstantis erat ingenii, fecundæ phantasiæ, memoriæque tam fidelis ut nihil unquam ipsi elaberetur eorum quæ ipsi concredita fuerant. Moreri Majori Dictionario Gallico.

Ioannes Morinus vir doctissimus, cui multum ob labores in Samaritano Pent. docti omnes debent. Brian. Walton in Dissert. de Ling. Oriental. 1658. p. 41.

Mirum est Jo. Morinum virum aliàs doctissimum, statuere tam Græcam LXX. quàm vulgatam Latinam divinæ authoritatis esse, cum inter se sæpissimè discrepent & contraria affirmant. Idem ibid. p. 118.

Si Capellum cum Morino comparare liceat in iis quæ uterque de rebus Bibli- cis composuit, in hujus quidem libris plus eruditionis apparet, sed quæ sæpius sit extra rem, at in illo plus ingenii atque judicii qui nunquam à scopo aberraret, & id quod sibi proposuit firmissimis rationibus comprobet. Vit. Io. Morini præfix. Antiquit. Eccles. Orient. 1682. p. 69.

Utinam Morinus in tractanda Ecclesiæ Disciplinâ & Historiâ omnem Operam suam collocasset, neque agendum illi fuisset cum Tayloris, Bootii, Hottingeris, Muisii, Flavigniis & aliis ejusmodi hominibus, qui illius, ut erat paulò iracundior ac difficilior, bilem commoverant: Haberemus enim maximam Theologiæ partem ab eo gravissimè tractatam, & non ex more Scholasticorum, qui temerè & sine judicio de rebus magni ponderis sententiam ferunt, nihilque edunt in Theologiam præter sophismata & argutias quæ viros doctos ad risum & contemptum incitent. Ibid. p. 99. 100.

Nemo in Bibliorum Criticen plura, imò nec eruditius scripsit quàm *Ioan. Morinus* Oratorii Presbyter. Quoniam plurimos hodie sequaces habet, qui ejus Opiniones minùs accuratè excussas cæco impetu sectantur, non abs re fuerit, si easdem majori sedulitate pensiculemus. Cùm apud se statuisset alteram τὴν Septuaginta Editionem juxta Vaticanum exemplar evulgare, & in Parisiensibus Polyglottis excudendum Hebraico-Samaritanum exemplar *Pentateuchi*, jam ab illo tempore animo molitus est hodiernum contextum Hebraicum quantum posset destruere, ut eò magis τὴν Septuaginta Versionem & Hebræo-Samaritanum Pentateuchum commendaret, quasi depravatus esset textus Hebraicus Judæorum plurimis in locis, in quibus discrepat à Versione Græca τὴν Septuaginta, & ab Exemplari Hebræo-Samaritano, imò & ab ipsa Vulgata. De Ecclesia hac ratione se præclarè meritum putavit, omnibus modis tuendo Veteres Versiones, quas usu diuturno approbaverat. Verùm fortassis non animadvertit Ecclesiam, dum authenticas declaravit Veterem τὴν Septuaginta Versionem, novamque B. Hieronymi Interpretationem, nunquam sibi proposuisse Hebraicum Textum damnare, nec Judæos quòd eundem depravaverint accusare. In ejus Libris innumera sunt utilia, altissimaq; occurrit eruditio. Protestantes quidam *Morino* respondere conati sunt. Sed præterquam quòd præjudiciis in gratiam Judæorum pleni erant, adeo infirma sunt eorum responsa, ut facilè crediturus sit Lector ratione nixum fuisse *Morinum* in omnibus quæ adversus *Massoretarum* textum Hebraicum in hisce libris attulit. Dominus de *Muis* sagaciùs multò *Hebræi* Textus Apologiam scripsit, eademque opera quibusdam *Joann. Morini* propositionibus respondit. Optandum tamen esset eum moderatiorem fuisse, nec consilium prætexendo *Morinum* acriùs oppugnandi, qui nimium ostentavit Zelum pro Veterum Versionum ab Ecclesia approbatarum propugnatione, ad alterum extremum tam prope illum non accessisse, *Massora* ascribendo plura ipsi minimè debita. Quamvis D. de *Muis* Hebrææ Linguae peritus esset, totam tamen non videtur habuisse eruditionem necessariam ad bonum responsum *Morini* Libris opponendum. Orat. Presb. *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 18.

Joannes Buxtorfius in Dissertatione de Literarum Hebraicarum genuina Antiquitate, *Morini* Exercitationes vocat Librum crudâ & indigestâ materiæ mole infertum & confertum.

Extant Biblia LXX. Interpret. cum Præfat. ac Prolegomenis, *Parif.* 3. vol. fol. 1628.

Extant Exercitationes in utrumque Samaritanorum Pentateuchum. *Parif.* 1631. 4º.

Extant Exercitationes Ecclesiasticæ. *Parif.* 1626. 4.

SAMUEL BOCHARTUS.

Clar. A.D.
MDCL.

R *Hotomagensis*, Anno 1599. natus, anno 1667. obiit. Fuit Theologus & Philologus eximius.

Scripsit

Scripsit. *Hierozyicon*, & *Geographiam Sacram*, &c.

Samuel Bochartus Protestantis Religionis apud *Cadomenses* Minister fuit. Ejus propensio erat in politiores litteras quarum callentissimus erat, assidueque Poetas *Græcos* & *Latinos* Veteresque Patres legerat. Dom. *Bochartus* Linguarum etiam peritissimus erat, *Latinâ*, *Græcâ*, & *Hebraicâ* loquebatur & scribebat, Arabicæque satis gnarus erat. Ejus merita nedum apud ejus partium homines existimationem ipsi conciliarunt, sed etiam apud omnes apud quos probitas & Doctrina in pretio erant. Eorum illustrissimos indigitare haud difficile foret; sed observasse sufficiet eum à Regina *Sueciæ* *Stokolmiam* accitum fuisse anno 1652. ibique publicis signis eam ostendisse quanti ejus eruditionem faceret. *Moreri*, *Diction. Gall.*

Samuel Bochartus, illud sæculi nostri *Miraculum*, cujus si quis sit qui nomen ignoret, aut stupendam cum summâ modestiâ conjunctam eruditionem non suspiciat, næ illum penitus ἀμύσσειν esse oportet. *Jo. Lud. Fabrit.* in Orat. inaugural. de Anim. immortalitat.

Samuel Bochartus eruditionis, licet *Abyssus*, adeo tamen propriæ opinionis & æstimationis expers fuit, ut haud semel commissos in scriptis suis errores publicè sit professus; *Ingenue agnosco* (dicit inter alia *Geograph. Sacr. lib. 2. c. 14.*) *nos in iis errasse, quæ de Caspiis portis & Nisæo Campo diximus.* Adeo ut summo jure *Apuleianum* hoc convenire Viro huic dixeris quod inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter utrosque optimus, & quod merito addas, inter omnes modestissimus fuerit. *Gul. Salden.* de Usu & Abusu Librorum.

Doctissimus, Linguarumque Orientalium peritissimus vir *S. Bochartus* in admirando opere, *Geographia Sacra. Onzel.* *Animadvers. ad Minut. Felic.* pag. 34.

Vir longè doctissimus in illo diffusæ eruditionis opere, *Geographia Sacra. Pocock.* in portam *Mos. c. 3.*

Opus laboriosum, scilicet *Geographia Sacra*, & variâ eruditione refertum, *Voët.* in *Biblioth. sua*, p. 420.

Quæ autem *Tarsis*, & ubi fuerit, nuper in *immortali Opere* demonstravit, quod ture scis, longè doctissimus *Bochartus Tanaq. Faber.* *Epist. l. 1. p. 36.*

Samuel Bochartus, doctissimus & judicii absque controversiâ limatissimus. *Lambec.* *Hist. lit. prodr. 4.*

De quo adeundus *Bochartus* in admirando opere de *Animalibus Biblicis: Bochartus*, inquam, quem ut, dum viveret, veneratione singulari coluimus, ita nunc fato functum lugemus, cum omnibus bonis, quibus nota erat viri illius, in summâ omnium ferè linguarum & universæ antiquitatis peritiâ admirabilis morum probitas, pari modestiâ juncta. *Paul. Colomes.* *Observat. Sac.* pag. 127.

Samuel Bochartus, vir *Punica* Linguae ad miraculum peritus, sed (proh dolor!) maximo Reip. Literariæ damno nuper ereptus. *Colomes.* in opusc. pag. 205.

Vir eruditionis cumulatissimæ *Samuel Bochartus*. *Petr. Gassend.* in epist. ad M. *Neureum*, *Parif.* 7. Kal. Novem. 1653.

Batanea eadem est quæ *Basan*, quod bene observat seculi nostri ornamentum *Samuel Bochartus* in *Geographiâ S. Jo. Jons.* de *Scriptor. Hist. Philosoph.* p. 286.

Samueli Bocharto divini ingenii viro, & pro tali jam olim mihi noto, & ex quo noto, culto semper & amato, haud invitus accedam. *Meric. Casaub.* ad *Laërt.* p. 4.

Observatione dignum est illud *Doctissimi Bocharti*, qui multa de linguis antiquis nobis suppeditavit; *Babylonem* semper *Hebraica* Linguae fatalem fuisse, tum ob *Linguarum Confusionem* ibi factam, tum quod *Judæi* captivi ibi linguam patriam dedidicerint. *Brian. Walton.* in *Dissert. de Ling. Oriental.* pag. 20.

De hoc *Homeri* loco *Athenæus*, l. 2. sed *Samuel Bochartus* sacrarum humanarumque literarum lumen clarissimum, rem pro sua singulari doctrinâ longè aliter tractavit in admirando opere, cui nomen est *Phaleg. Tanaq. Faber* Not. in *Longinum*, p. 288.

Hominum quotquot vivunt doctissimus *Bochartus*, *Is. Voss.* in observ. ad *Me- lam*, p. 197.

Idem non semel affirmat. *Menagius* Not. ad *Laertium*, & *Joannes Schefferus* in op. de *Milit. Navali*, p. 341.

Sed nescio quo factorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinus, Spelmannus, Kilianus, Vossius, Salmasius, Bochartus, Junius, Menagius, Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari desierunt. vid. *Editor. Etymol. Ling. Anglican. Steph. Skinneri*, in *Epist. ad Lect.* Anno 1671.

Cademensis Bochartus eruditissimum *Commentarium* ad *Geneseos* cap. 10. perfecit: in quo *Geographiæ Sacræ* illustris & nova tractatio cum omnigena doctrinâ conjuncta suaviter te afficiet. *Cl. Sarrav.* ad *Salmas.* *Lut. Parif.* 15. Mart. 1645.

En mihi relatum mortem Viri, si quis usquam gentium, in *Orientalibus Linguis* doctissimi. Is erat *Dom. Bochartus Cadomi* in *Normannia Ecclesiastes*, quem paucis horis abstulit *Apoplexia*. Annum septuagesimum nondum attigerat. Nimia animi contentio & in studiis intemperantia obitum ejus unice accelerarunt. Propediem librum suum de *Paradiso Terrestri* prælo submittere decreverat. Apud me habeo præclaros duos libros ab illo elucubratos de *Geographiâ Sacra* & de *Animalibus Biblicis*, eosque interdum cum voluptate lego. Ejusmodi homines nunquam mori deberent. *Guido Patin.* *Epist. sel. Epist.* 158. Gall.

Bochartus duo ingentia volumina composuit quorum unum *Phaleg.* alterum vero de *Animalibus Scripturæ Sacræ* inscribitur in quibus multa *Bibliorum* loca elucidavit: Verum quoniam diffusus, admodum est ille *Author*, & vir *Doctus*, ac eruditione potius quàm *judicio* valens haberi videtur affectasse, optan-

optandum esset ut duo illa Opera in compendium redigerentur, ea tantum retinendo quæ ad Librorum Sacrorum intelligentiam conferre possunt. Verum quidem est quod pleraque eorum quæ referuntur cum in *Phaleg*, tum in libro de *Animalibus* quorum mentio in Scriptura occurrit, meris ut plurimum conjecturis nitantur: Sed id genus conjecturæ utiles quandoque sunt, quatenus si per illas non semper detegatur veritas, ad errorem præcavendum saltem conducunt; Hac autem in re posterior Liber, qui agit de Animalibus apud Authores Sacros memoratis, utilissimus esse potest; quamvis enim vera ignorentur nomina plerorumque *Animalium*, quorum *Biblia* meminerunt, satis quandoque lucis affert ad animalia quædam excludenda, quibus eadem nomina convenire nequeunt. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 20. Gall.*

Liber quem *Bochartus* in lucem emisit cui titulus *Phaleg*, præferri debet dissertationibus quas idem *Arias Montanus* evulgavit etiam sub nominibus *Phaleg*. & *Canaam*, quæque *Apparatus* ejus partem constituunt. *Idem ibid. lib. 3. c. 17.*

Extat Geographia sacra, *Cadomi* 1651. fol.

Extat Hierozoicon, *Londini* 1663. 2. vol. fol.

Ultimum diem obiit loquens in *Cadomensis* Academiae confessu, die Lunæ 16. Maii 1667. quæ fuit occasio cur D. de *Briens* eleganti hoc Epitaphio ipsum decoraverit:

Scilicet hæc cuique est data sors æquissima, talis

Ut sit mors, qualis vita peracta fuit.

Musarum in gremio teneris qui vixit ab annis,

Musarum in gremio debuit iste mori.

Dominus Bochart opulentus erat, optimum reliquit patrimonium filiaæ unicæ quam *Rotomagensis* Curia Senator quidam uxorem duxerat. Verum ingenii ejus filiis multò solidioribus opibus gaudet. Potissimi sunt duo illa egregia Opera quæ adhuc in vivis publici juris fecit. Prius est *Phaleg* seu *Geographia Sacra*: alterum verò de *Animalibus Sacra Scriptura*. Operam præterea navaverat in Tractatu de *Mineralibus, Plantis & Gemmis*, quorum in Sacris Codicibus mentio; in alio de Paradiso Terrestri, in Commentariis in *Genesin* & in volumine Dissertationum. Omnia ejusmodi Fragmenta cum plurimis Epistolis eruditione refertis in Domini Le *Moine* amici ejus intimi manus pervenerunt; à quo quædam eorum evulgatum iri sperabatur, sed ob molestum quoddam negotium regno extorris factus, id nondum præstare potuit; Professor nunc *Lugduni Batavorum* electus hac de re forsitan cogitabit. Id tanquam certum mihi dictum est. *Moreri* Diction. Gallico.

JOANNES

JOANNES LAUNO IUS.

Clar. A. D.
MDCL.

Constantiensis, Theologus Parisiensis, natus est vicesimo primo Decemb. 1603.

Scripta ejus multa sunt & varia, cæteris verò palmam præripiunt, Quinque Tomi Epistolarum: Opusculum de *Dionysio*: Tractatus de variâ *Aristotelis* in *Academiâ Parisinâ* fortunâ: Dissertatio de rectâ *Nicani* Canonis 6. intelligentiâ: De mente *Concilii Tridentini* circa satisfactionem in Sacramento Pœnitentiæ: De Commentitio *Lazari, Magdalena, & Martha* in *Provinciam* appulsu: De verâ causâ secessûs *Brunonis* in Desertum: Dissertatio de Auctoritate negantis Argumenti: Judicium de *Hadr. Valesii* disceptatione de *Basilicis*.

Martinus Schoockius part. 2. fab. *Hamel.* c. 20. ait *Launoium* esse serium & eruditum Veritatis antistitem, ac vindicem: Scriptaque illius uni veritati eruendæ dicata esse.

Joannes Launoius, vir [ex elogio *Aegidii Menagii*] doctissimus, humanissimus, & inter *Theologos Parisienses* (nam talem esse *Launoium*, nè vel ipse livor negaverit) celeberrimus. Utinam verò diutiùs vixisset Autor non minùs doctissimus quàm diligentissimus, ut multos labores suos utilissimos continuare absolvereque potuisset! *Acta Erudit.* Mens. Jul. 1686.

Nemo est inter hujus seculi Scriptores qui merito suo apud cordatos omnes majori in pretio sit habitus, quàm *Joannes Launoius*. Quinetiam citra invidiam dixerimus, vix alium inveniri, qui majore tum candore, tum ingenii acumine, seposito omni *partium* studio, res *sacras* tractarit, atque imperiti vulgi errores animosiùs impugnârit, aut etiam feliciùs prostraverit. *Elog. Joann. Laun.* 120. Impress. Lond. 1685. vid. præfat.

Parisiensis Theologus *φιλανθρωπός*, qui cum *Iacobo Sirmondo*, candidissimo nuper sociorum, magno studio, spretis suorum calumniis, Gallicanam Ecclesiam fabulis liberare hodie nititur. *Conring.* præfat. in *Cassand. & Wicel.*

Multum tribuo Viri judicio, utpote quod abundè ille mihi probavit eximiis aliquot libellis, quibus fabulas nonnullas Ecclesiasticas in vulgus receptas masculè explosit. *Idem* de Antiq. Acad. Supplem. 39.

Clarissimus *Sorbona* Doctor vocatur *Daleo* de Cultu Relig. in Præfat. pag. 9. Ubi dissertatio illius de *Auctoritate negantis Argumenti* anno 1662. edita doctissima quoque dicitur.

Dominus *Launoius* bonus erat *Criticus*; Ad hoc autem magno fuerunt ei emolumento familiaria cum Jesuita *Sirmondo* colloquia. Omnes ferè *Gallicanarum* Ecclesiarum Veteres Traditiones impugnavit, sententiam suam *Sulpitii Severi & Gregorii Turonensis Epochis* superstruendo, quæ tamen omnino falsæ sunt, ut peritissimis pluribus Criticis persuasum est. *Moreri* Diction. Gall.

Nulli forsitan *Critici* inter Catholicos extiterunt, qui tanto cum emolumento tantoque successu libertate illa usus sit, quæ tam necessaria est iis omnibus

bus qui de aliorum Scriptis sanum iudicium ferre volunt. Huiusmodi libertas audaciam eam in illo produxit, qua quisquam alius impunè fortassis agere non esset ausus: Hanc verò audaciam secuta est paulò nimia confidentia in propria sua autoritate, quæ ipsum ad præcipitata quandoque impulit iudicia de Scriptis seu Operibus quibusdam non semper à se examinatis accurate & acum in se sibi solitis. Cætera tamen nunquam satis laudari posset Vir ille quoad fortitudinem illam qua promovit *Positiva* liberationem à iugo servitutis qua premebatur à *Scholastica*. *Judicia* Eruditorum per *Bailletum*. Parisiis 1685. Gallicè.

Extat de Variâ *Aristotelis* in Academia *Parisiâ* fortunâ. *Hagæ Comitis* 1656. 4°.

Extat de rectâ Canonis *Nicani* 6. intelligentiâ. *Paris*. 1662. 8°.

Reliqua ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Epitaphium ejus hoc est:

D. O. M.

Hic jacet Launoïus Constantiensis, Parisiensis Theologus: Qui veritatis assertor perpetuus, Jurium Ecclesiæ & Regis acerrimus vindex, vitam innoxiam exegit: Opes neglexit, & quantulumcunque, ut relicturus, satis habuit. Multa scripsit nullâ spe, nullo timore: Optimam famam maximamque venerationem apud probos adeptus Annum septimum & septuagesimum excessit: Animam Christo consignavit die 10. Mart. Ann. 1678. Hoc monumentum amico iucundissimo poni curavit. Nicolaus le Camus, suprema subsidiorum Curia Princeps.

JOANNES LIGHTFOOT.

Natus est in ædibus Pastoris Stoke ad Trentam in Comitatu Staffordiensi, Claruit A. D. die Veneris 29. Martii 1602. Obiit Elia 6. Decemb. 1675. MDCL.

Composuit *Harmoniam Vet. & Novi Testamenti*: Horas *Hebraicas* in quatuor Evangelistas, multaque alia scripsit, quæ duobus Tomis. fol. impressa sunt. Latine Rotterodami 1686.

Ejus eruditio optimè ex Operibus ab eo editis nota est. Sita præsertim erat in Historiâ, Chronologiâ, Theologiâ Systematicâ, Orientalibus Linguis, sed præsertim in *Rabbinorum & Thalmudicorum*. Scriptorum lectione ac cognitione. In hisce ultimis sine dubio multum temporis ac laboris impendit, ac puto me posse dicere, quantum quidem ex ejus Scriptis apparet, in utroque *Thalmude*, (in quorum intelligentia sita est potissimum eruditio *Judeorum*, quippe quibus eorum *Jus Canonicum & Civile* continetur) fuisse eum versatissimum & peritissimum omnium *Europæorum* — — Stylus

Qq q q q q

Auctoris

Auctoris nostri non caret ἀκυρολογίαις, imò etiam adversus *Grammaticam* peccat; quod tribui debet perpetuæ versationi *Thalmudistarum Rabbiorum*, librorumque aliis Linguis *Orientalibus* conscriptorum, quorum genius valdè distat ob *Occidentalium* genio; & raræ lectioni Auctorum nostrorum qui linguâ vernaculâ usi sunt, quòd compositionibus suis ac cogitationibus satis occuparetur; & aliquando etiam fortè hoc inde oritur, quòd singulares admodum sint ejus Opiniones. Observari etiam potest, eum sæpè multum differre à plerisque omnibus *Chronologis*, ut in tempore *Nativitatis Christi*, tempore à *Christi* Baptismate ad ejus mortem, duobusque terminis septuaginta *Hebdomadam Danielis*. In supputatione à *Diluvia* ad *Abrahami* Nativitatem differt à plerisque aliis sexaginta annis, idque propter diversam interpretationem *Genes. 11. 26.* & quia probat *Abrahamum* non fuisse maximum natu filiorum *The-rachi*. Vid *Georg. Bright. Præfat. ad Opera. Jo. Lightf. Impress. vol. 2. fol. Roderod. 1686.*

De le Moine eruditus Minister Ecclesiæ Reformatæ *Rothomagensis*, in epist. ad Doctorem *Worthingtonum*, verba faciens de Notis suis & exercitationibus in *Josephum*, ait: In iis utor sæpissimè notis *Lightfootii Thalmudicè* doctissimi, quem si inter *Philebraorum* familiam ducem dixerò, nihil certè dixerò, quod alluigat ultra meritum eruditissimi illius viri. Quæ de Templo, de Chorographiâ sacrâ in *Matthæum*, in *Actus*, eruditè & feliciter conscripsit, diu est quòd illa possideo, iisque præclaris Operibus Bibliotheca mea superbit.

Ex *hæris ejus Thalmudicis* incepti illius doctrinam & diligentiam valdè amare. Illæ salivam mihi moverunt, ut propediem ab ipso similia videre desiderem & gustare. Precor ipsi omnia lata, ac meritis ejus digna. *Joan. Buxtorf. junior ad D. Castellum.*

Cùm *Joannes Lightfoot* misisset *Horas* suas in *Marcum* ad *D. Castellum*, virum illum linguarum adeo peritum: rescripsit *Castellus*, se ab ipso ineffabili devinctum Beneficio; id eruditum esse & diu expectatum Opus; eumque ditasse ipsius exiguam Bibliothecam, additione tam eximiâ & jucundâ. Et acceptis *Horis* in *Joannem*, accepi, inquit, præteritâ hebdomade, tuo jussu, donum auro quovis, gemmisque contra non charum; quod omnes Orientis divitiæ æquare non valeant; tale opus, ut dignum sit quod recensatur inter ea monumenta, quæ proxima sunt infallibilibus Scriptis. Ac certè rara tua inventa in cœlestibus veritatibus, videntur mihi omnia supra omnem dubitationem, aut hæitationem posita.

In *Harmoniâ Evangelicâ*, & *Harmonico-Chronico*, & *Horis Hebraicis* Clarissimi *Lightfoot*, plurima & nova & fructuosa reperiet Lector, ex intimis *Hebræorum* penetralibus eruta. *Matt. Pol. Synops. Critic. Tom. 4. Præfat.*

Cui etiam *Rich. Simoni* invisus est famigeratus *Lightfootius*, qui felicissimè in *Verus Testamentum* operam posuit, quod ejus ne minimam quidem mentionem fecerit? Ejus *Harmonia Vet. Testamenti*, ejus in *Genesis* *Observationes* & in *Exodum* pluresque alii *Traëctatus* ad *Bibliorum* intelligentiam utiles, digni sanè erant qui obiter saltem memorarentur, quod si quis præstare teneretur, is videretur

ur esse *Rich. Simon*, cum huic Authori hoc cum illo commune sit, quod innumeros Rabbinos citet; sed quibus admodum felicius utitur quam *Rich. Simon*. Verum Authores isti (*Hammondus & Lightfootius*) Anglicè scripserunt: Ideoque hæc videtur esse causa cur illi minùs quam cæteri innotuerint. Theologorum *Hollandia* sententia. p. 797.

Hoc ejus Epitaphium.

Joannes Lightfoot, S. T. P.

Agro Staffordiensi oriundus, Ecclesiæ Magnæ Mundoniæ in Agro Hertfordiensi Rector. Aulæ S. Catharinæ apud Cantabrigienses Præfectus, & Eliensis Canonicus. Eruditione omnifariâ, præsertim Orientali, instructissimus. Qui Thalmudicam doctrinam miro judicii acumine tractavit, & Rabbinicæ literaturæ venam exhibuit (quod rarum) sine Scoriis. S. Scripturis Obscurioribus lucem dedit, confusis Harmoniam. In Chronologiæ δυσνότοις eruendis conjector felicissimus. Et Hebraicæ veritatis vindex strenuus. Intimus Templi Hierosolymitani Mystes; Qui secretiora. Adyta penetravit, Sacra ordinavit. Atria mensus est calamo verè Angelico. Terram Canaaniticam, injuriâ temporis magnâ parte deperditam, face requirens Thalmudicâ, sibi ipsi, & Orbi restituit. Qui bonas literas optimis ornavit moribus, suavitate singulari, candore summo, humilitate eximiâ: Amicis maximum reliquit sui desiderium, omnibus exemplum. Senectute vegetâ studendo, scribendo, concionando lubenter impensâ, deposuit tandem quicquid erat mortale. Horis verò Hebraicè & Thalmudicè impensis Nomen suum reliquit Aeternitati sacrum.

THOMAS HOBBS.

Natus est *Malmesburia*, Agri *Wiltoniensis*, Nonis Aprilis, An. 1588. Obiit ^{Clar. An. D.} 1679. die 4°. Decembris, ætatis suæ 91. Opera ejus Philosophica anno ^{M D C L} 1668. *Amsterod.* in quarto prodierunt. In eis continentur problemata Physica: Dialogi sex de emendatione hodiernæ Geometriæ: Libri tres de corpore: Liber de homine: Libri tres de cive: Tract. de naturâ aëris: Tract. de Principiis & ratiocinationibus Geometrarum: *Leviathan* sive de materiâ, formâ & potestate civitatis Ecclesiasticæ & civilis. Anno 1671. prodiit ejusdem *Roletum* Geometricum.

Thomas Hobbes in operibus suis ad *Civilem Scientiam* spectantibus plurima habet quantivis pretii; & nemo, cui rerum ejusmodi est intellectus, negaverit, tam profundè ipsum *Societatis Humanæ & Civilis* compagem rimatum fuisse, ut pauci priorum cum ipso heic comparari queant. Et quâ à vero aberrat, occasionem tamen ad talia meditanda suggerit, quæ fortasse alias nemini in mentem venissent. Sed quòd & hic in Religione peculiaris sibi & horrida dogmata finxe-

rit, hoc ipso apud multos non circa rationem sui averfationem excitavit: Quamquam & illud non rarò contingere videas, ut ab illis maximo cum supercilio condemnetur, abs quibus minimè lectus fuit aut intellectus. *Sam. Pufendorf.* de Jur. Nat. & Gent. vide Præfat. ad Lect.

Magnam Linguarum *Græca Latinaque* peritiam & in hodiernis exercitationem haud mediocrem tanto viro adstruere supervacaneum facilè censeatur; certè *Anglicani* sermonis Genium adeò feliciter expressit, ut cum præstantissimis Gentis nostræ scriptoribus conferendus veniat. Exemplo sit gravissimus Historicus *Thucydides*, quem vel ipsis veteribus subobscurum adeo perspicuè, adeo venustè & eleganter transtulit, ut nihil supra. *Vita Thom. Hobb.* in Præloq. ad Lector.

Hobbes, *Gassendus* & *Cartesius* tres sunt Viri quos omnibus illis quotquot gloriantur Italia & Græcia possumus opponere, eorumque deliramenta (si quæ aliquo infirmitatis humanæ casu ipsis contigerint) mihi magis arrident, quam vel gravissima quorundam aliorum Philosophorum dogmata *Sorbiere* Epist. 32. pag. 216. Gal.

Gassendo fuit charissimus *Thomas Hobbes*, cujus libellum *De Corpore*, manibus *Prælati* nostri, paucis ante obitum mensibus accipiens, osculatus est; subjungens, Mole quidem parvus est iste liber, verum totus, ut opinor, Medullâ scatur. *Sam. Sorbier.* Præf. in Opp. *Gassend.*

Liber de *Cive* certè est non vulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa seposuero, quæ Religionem, in quâ sumus ἱερόδοξοι, adtinent) scriptorem agnosco, qui argumentum scrutetur, quàm ille, profundius. *Petr. Gassend.* in Epist. ad *Sam. Sorberium*.

Neque parùm debere nos profiteamur *Thomæ Hobbes*, cujus Hypothesis in libro de *Cive*, etsi quid profani sapiat, tamen cætera satis arguta & sana. *Sam. Pufendorf.* Præfat. in Element. Jurisprud. Univers.

Hoc probè scio *Hobbium* nihil nobis obtulisse, nisi quod apud veteres in *Epicuro* reprehensum inveniamus. Ut enim *Epicurus* omnia à *Democrito* surripuisse dicitur, ita *Hobbins* omnia *Epicuri* flagitia ingenti fastu tanquam sua recudit; atque ut nova videantur novis nominibus (quorum ille, ut sunt novatores omnes, egregius artifex) appellare affectavit. Exemplo sit magnum istud & primum omnis suæ Philosophiæ Moralis & Civilis effatum: ut enim *Epicurus* Voluptatem ultimum cujusque finem esse statuit, ita hic eadem vocabuli ambiguitate sui amorem; at sicut ille solam corporis voluptatem, ita hic nil nisi corporis ejusdemque membrorum amorem intellexit; sic enim ubique definire placuit; quocunque igitur nomine appelletur, sive voluptatis, sive sui amoris, eodem revolvitur; scilicet cum nullam voluptatem *Epicurus*, nullumque sui amorem *Hobbins* agnovit, nisi quæ ad corpus ejusque membra referantur, quid sequitur nisi sapientem ejus solius curam habere, ejusque gratiâ omnia agere, atque adeo ab utroque vitam belluinam inducit *Sam. Parker.* de Deo, in Disp. p. 86. 87.

Ex omnibus neotericis Philosophis, qui maximi nominis fuerunt, sunt *Gallileus*, *Italus*, *Baconus*, *Hobbes*, *Boile*, *Angli*; *Cartesius*, *Gallus*; *Helinontius Bel-*

ga—*Hobbes* obscurus est gratiarumque expers, in suis Ideis singularis eruditus, parum tamen solidus; in sua doctrina inconstans, modò enim Epicuræum, modò Peripateticum se se exhibet.—*Thomas Hobbes* magnam ingenii profunditatem ostendit, ut etiam inter postremorum horum Seculorum *Epicureos* audacissimus est, eorumque in omnibus principia, nequaquam sibi temperans, sectatur. In omnibus quæ mentem ejusque principales operationes respiciunt perperam ratiocinatus est, horum scilicet principium Phantasmatis & Imaginationi tribuens. *Rapin. Animadversionibus in Veterem & novam Philos. Sect. 18. & Animadv. in Phys. Sect. 9. Gall.*

Hoc judicium nuper *Galeottus Galeatius Karlsbergius* de *Hobbio* tulit: Famam quam numerorum proportionumque scientiâ comparavit, prudentiæ studiis adeo non auxit, ut quoque labefactaverit maximè. Nam *justum & injustum* perperam æstimat, *legem* malè definit, *Principem* impiè solvit lege. Civitatem cum adornat, aut deformat, aut evertit. Paëtorum religione non multum tangitur. *Societates Civiles* non considerat, ut debet; jamque *principia* nova confingit, jam vetera, majori, dubium, libidine, an contradicendi procacitate destruit. Absolutum *Principi* Imperium asserit; *Civem* non *juri*, sed mero *Principis* arbitrio subjicit, affirmans, faciendum, patiendum, cum facere, pati, agere, omittere, pro fructu velit jubeat *Princeps*. Vereor, ne hæc *Cyclopica* licentiâ *Cyclopica* Remp. condant. Vivat in eâ *Hobbesius* si velit: nobis longè alia placet. *Joan. Decker. de Script. Adespot. p. 328. 329. Ann. 1686.*

Inter *Pufendorfium & Grotium* medius quasi est *Thomas Hobbes*, *Anglus*, qui in *Elementis Philosophicis de Cive* juris naturalis & Gentium institutiones molitus est; sed hic quidem propter Hypotheses quamplurimas maximè paradoxas non tantum exterorum, sed & civium suorum indignationem meruit. Et fanè, licet Scriptor ille satis acuti judicii linguæque satis politæ fuerit, tamen illi usitata scribendi ratio stupendam aliquam animi perversitatem arguit; Nam *Statum Naturalem* is proponit talem qualis nunquam fuit, nec unquam esse potest. Et falsissimum est quod in Annotatione ad c. 1. Sect. 10. dicit: injustitia erga homines supponit leges humanas, &c. *Joan. Eisenhart. instit. jur. nat. c. 2. Sect. 11.*

Unus *Hobbesius*, quamvis novæ sectæ principatum affectans, Logicam suo videtur æstimasse pretio, solamque illam ex omnibus disciplinis veteres possidere ait: Utut pessimus in formandis demonstrationibus artifex & magnus ac merus plerumque paralogista, atque ex arbitrariis ac fictis Hypothesibus juxta cum æmulis suis veram propriæque dictam scientiam Lectori vanè atque superbè pollicitus. *Val. Henr. Vogler. de studiorum hodiernis corruptelis p. 37. & seq.*

Anglus Hobbes librò *Elementorum Philosophorum de Cive* edito non dubitavit hisce verbis gloriari: *Phisica res novitia est, sed Philosophia civilis multò adhuc magis, ut quæ antiquior non sit librò, quem de Cive scripsi.* Infano profectò fastu, &c. satis autem apertum est in illis quidem *de Cive elementis* nihil esse boni, quod non ab omni retrò memoria fuerit notum. Ne quidem illud autem potuisset

tuisset superesse, si præjudicii defectu vidisset *Hobbes*, quàm multùm alia deduci debeant ex illo horribili principio, *naturâ inter homines non societatem, sed discordiam institutam esse*; & verò illo posito omnis societas humana contra Naturæ fuerit institutum. Quo adserto nescio num quid excogitari possit absurdum magis & improbum. Sed relinquimus hominem illum insanienti suæ sapientiæ. *Conring. de Civ. prud. c. 14. fin.*

Nisi ipse summus admirator sui, quàm Auditor veterum esse maluisset, ad maximorum ingeniorum gloriam perventurus erat. *Joan. Boëcler. in Præfat. ad lect. Comment. Grot.*

Periculosis ac malè cohærentibus axiomatibus suis præstantissimam scientiam politicam non parum conturbat. *Voët lib. 2 Bibl. Theol. c. 22.*

De libro cui titulus est *Leviathan*, hisce verbis exclamat *Joan. Arrowsmith*:
 ‘Dic sodes, amice lector, ecquis unquam liber ad omne genus irreligionis patientiorem januam aperuisse compertus est? Credo equidem neminem, si de
 ‘eis sermo sit, qui nomen *Christi* præ se ferunt. Vid. *Tact. Sac. p. 124.*

Hoc unicum in omni suâ Philosophiâ fategisse videtur *Maibesburiensis*, ut omnes quotquot videmus effectus, tum *Naturæ* communis, tum humanæ, solis materiæ viribus adscribantur. *Sam. Parker. de Deo, p. 88.*

Samuel Marefius part. 2. *Controvers. contra Tirinum* p. 476. *Politicam Hobbesi* patriæ suæ morbis exulcerandis, quàm mitigandis magis accommodatam esse existimat.

In Libellum ejus de *Naturâ Hominis*:

*Quæ magna Cœli mœnia, & tractus Maris,
 Terræque fines, siquid aut ultra est, capit;
 Mens ipsa tandem capitur: Omnia hætenus:
 Quæ nosse potuit, nota jam primum est tibi.
 Accede, Lector, disce quis demum si es;
 Et Inquilinam jecoris agnoscas tui,
 Quâ propius heret nil tibi, & nil tam procul.
 Non hîc Scholarum frivola, aut Cassi Logi,
 Quales per annos fortè plus septem legit,
 Ut folle pleno prodeat, Rixæ Artifex;
 Vanasque merces futili linguâ crepet:
 Sed sancta, rerum pondera, & sensus graves,
 Quales parari decuit, ipsa cum fuit
 Pingenda Ratio, & Vindici suo adstitit.
 Panduntur omnes Machinæ Gyri tue,
 Animæque vectes, Trochlea, Cunei, Rota,
 Quæ concitetur arte, quo sufflamine
 Sistatur illa rursus, & constet tibi:
 Nec si fenestram pectori humano suam*

Aptasset

*Aptasset ipse Momus, inspiceret magis
Hic cerno levia Affectuum vestigia,
Gracilesque Sensus lineas; video quibus
Vehantur alis blanduli Cupidines,
Quibusque stimulis urgeant Iræ graves:
Hic & Dolores, & Voluptates suos
Produnt recessus; ipse nec timor latet.*

*Has nôrit artes quisquis in foro velit.
Animorum habenas flectere, & populos cupit,
Aptis ligatos nexibus jungi sibi.
Hic Archimedes Publicus figat pedem,
Si quando Regna Machinis Politicis
Urgere satagit, & feras gentes ciet,
Imisque Motum sedibus Mundum quatit:
Facile domabit cuncta, qui Menti imperat.*

*Consultor audax, & Promethæi potens
Facinoris Anime! quis Tibi dedit Deus
Hac intueri seculis longè abdita,
Oculosque luce tinxit Ambrosia tuos?
Tu mentis omnis, at tua nulla est capax.
Hac laude solus frui: Divinum est opus
Animam creare, proximum huic, Ostendere.*

Rad. Bathurst, A. M.

Col. Trin. Oxon. Soc.

Sequentia in Dom. Hobbes laudem Anglico carmine cecinit ejus Admirator
Abraham Cowley, quæ ob elegantiam Lectori gratum nos facere putavimus, si
verbatim Latine reposuerimus, quamvis de nativo nitore multum ejus allegoriæ
sic detrahi fateamur.

Pro Dom. Hobbes.

I.

Vasta Philosophiæ Corpora
Sapius vidi ac legi:

*Sed ea omnia sunt Corpora mortua,
Vel Fabricata Corpora;*

*Haftenus autem Vivam Animam contemplari non licuit mihi,
Præterquam in tuis Libris & in Te ipso.*

*Deo unice datur nosse,
An pulchra ejus Idea & quam spectabilem nobis reddis
Divino Archetypo sit omnino conformis, nec ne.*

*Hoc saltem audacter profitebor,
Hanc Veritati adea consonam esse, ut ejus vicem nobis sufficienter prestare
possit.*

Hand

*Haud secus, ac in Natura sunt tuae Proportiones,
 Aequè ac concors est earum Varietas,
 Tam firmiter quàm partes in suo quiescunt Centro.
 Omnia denique tam solida sunt,
 Ut non minus quàm Natura abhorreant à Vacuo.*

II.

*Stagirità potens diutinum exercuit
 Imperium in Universas mentes.
 Βεγχ'ύβις Leopardus natalem suam Regionem subactam vidit;
 Fortior Aquila Romana evolavit,
 Frequentius ætatem suam renovavit, eamque extinctam vidit.
 Ipsa Mecha, invito Mahumete occupata,
 Horrendoque Diluvio ab Oriente fugata,
 Monarchiam suam in Occidente denuò condidit.
 Sed quemadmodum vasti cujusvis Imperii ætas labilis est,
 Tandemque novum aliud aliquod ex ejus ruderibus exurgere solet;
 Sic & nobile hoc Imperium
 Gradatim labi, ejusque gloria splendorem marcescere contigit,
 Tandemque in Scholasticorum manibus omninò interiit.
 Tunc mera succreverunt verba
 Eaque omnia Barbara
 Interiit, inquam & evanuit.
 Vita ejus & Anima exhalata in Aera vacuum abiverunt.*

III.

*Arva quæ quondam colonorum Aratro copiosè respondebant,
 Exhausta & effœta nullam nunc Messëm exhibent:
 Sterilem ac ingloriam, spinisque tantum horridam Ætatem nunc vivimus,
 Præteritamque Abundantiam jactamus,
 Unde præsens Pauperies parum levaminis accipit.
 Frugibus enim quibus sustentemur, in posterum destituemur,
 Ni novos conseramus Agros.
 Manu sacrilega veterum tumulos violamus;
 Ipsorum Rudera scrutamur,
 In Eorum Ruinis ut inanes Umbræ vagari amamus,
 Bacillorumque stultâ divinatione
 In Defunctorum Monumentis
 Defossos rimamur Thesauros.
 Dum Munifica Tellus etiamnum tegit
 Tot intactas fodinas Auro hætenus irreperito fœtas.*

IV.

IV.

Mare Balticum, Pontus Euxinus & Mare Caspium,
Et angusti littoris Mediterraneum,
Retrusi tantum Sinus tibi videntur,
Quos pererrent misella Mentis Horiolæ:
Sed ampla tua Navis per Oceanum vastum velificatur,
Nihilque quam Æquor & Æthera conspicatur;
Donec incognitas Terras exploraverit.
Tu praeclarus alter Columbus Auriferæ Regionis novæ Philosophiæ;
Quin & multo audacius quam ille suscepisti facinus.
Docta enim America tua,
Non modo à Te primum detecta,
Nec inculta futura industria relicta fuit;
Sed Facundiâ tuâ, tuâque solertiâ
Plantariis, Coloniis, Aedificiis, legibusque illam excoluisti.

V.

Paulò antehac putaveram,
(Nec, usque adeo angusta est mea Mens,
Tantam opulentiam capere poteram)
Quòd quantumvis Eloquentiæ Promptuarium,
Ne mediam quidem partem sufficere valeret,
Splendidi, novi & durabilis texti,
Ad valida Membra Giganteorum tuorum Sensuum vestienda.
Solida tua Ratio, ut Clypeus ille de Cælo missus,
Ad Trojanum illum Heroa,
Quibusvis mortalium telis impenetrabilis,
Auro & Gemmis totus præterea fulgidus est,
Et mirabilibus gestis Artis docta manu calatus:
Clypeus, qui conspectus delectamentum affert
Vel ipsorum Hostiam oculis,
Tum etiam cum certò prævident se per illum in prælio succubituros.

VI.

Nec potest Nix illa, quâ frigida Senectas conspergit
Tuum venerabile caput,
Vel restinguere, vel ullatenus languescere nobilem Ignem qui in illo ar-
det.
Sed quicquid olim fuisti,

Rrrrrr

Et

*Et quicquid potest esse Juventa, etiamnum in te perenant ;
Usque adeo perfectè*

*Frueris robore virilis ætatis, vividoque Animi flore,
Totoque nativo calore, sed eo nullatenus Febriculoso ;
Quemadmodum in Ætnæo vertice, contraria sic conspirant,
Ut eodem loco cernere liceat pruinas & erumpentes ignes ;
Et tamquam fideles vicini tranquillam pacem colant
Rigens Nix & Flamma vorax ; adeo ut illa prope istam securè dormiat.*

Sed si tecum examinemus

Naturam & Causas , concludemus

Rem aliter se habere non posse :

Rebus Immortalibus rugas Tempus inducere nequit :

Quodque moriturum nunquam est , juventute perenni floreat oportet.

Abraham Cowley.

P H I L I P P U S L A B B E , Soc. Jes.

Clar. An. Di
MDCL.

G *Allus, Bituricus*, natus est mense Junii Anno Dom. 1607. Obiit 25. Martii Anno Dom. 1667.

Scripta ejus hæc sunt : Nova Bibliotheca MSS. librorum, Vol. 2. Fol. --- De *Byzantina* Historiæ Scriptoribus --- *Galleni* Vita --- Bibliotheca Bibliothecarum --- Concordia Chronologica --- De Scriptoribus Ecclesiasticis *Bellarmini* Philologica & Historica Dissertatio --- Bibliographia Patrum Societatis Jesu in *Francia* --- Bibliotheca *Anti-Ianseniana* --- Synopsis Conciliorum --- Notitia dignitatum Imperii *Romani*. Aliaque edidisset Opera, quæ propemodum absolverat, si illum mors non abstulisset.

Philippus Labbe Soc. Jesu, vir infinitæ lectionis, & eruditionis, atque acerrimi judicii in veterum scriptis recensendis. *Io. Bona* Card.

Summæ doctrinæ vir *Philippus Labbeus*. *Voss.* de Hist. Græc. l. 4. c. 21.

Philippus Labbe, homo plurimæ utique lectionis & industriæ, ac meritò laudandus, nisi in viros à *Papiculis* alienos, eosque graves, pietate & doctrinâ præstantes, effusè nimis debacchatus esset. *Henning. Witten.* Præfat. ad Memor. Theolog. Clariss. p. 24.

Jes. *Labbeus* in duarum Linguarum *Græcæ* nimirum & *Latine* notitia præsertim excelluit, ut & Authorum, ac Librorum, Historiæque. Sed ejus eruditio longè inferior fuit ejus diligentia; Illeque laboris amor famam ejus utcunque minuit; quippe qui ad Scriptorum suorum numerum multiplicandum potius quàm ad eadem expolienda ipsum impulerit, solertissimumque Exscriptorem ipsum reddiderit, sed valde mediocre Authorem in iis quæ Marte proprio elaboravit, si quæ duas Linguas spectant excipiantur. *Judic. Erud. Baillet.* Gall.

Quod ad illum Librum attinet, quem Jes. *Labbeus* conscripsit, cui titulus
Specimen.

Specimen novæ Bibliothecæ Manuscriptorum librorum, fatendum est eum & utilem simul & curiosum esse: Sed præterquam quòd admodum imperfectus est, paulò etiam siccior & macilentior quàm par esset deprehenditur, illisque explicationibus, nimium nudatus quæ ad instituti ejus intelligentiam requirerentur. *Ibid.*

Jes. *Labbei. Dissertationes in Bellarmini Tractatum de Scriptoribus Ecclesiasticis*, inter Scripta quæ ab eo sunt evulgata optimis accensentur; Quæ causa est, cur qui ipsum non amant dixerint eum è Jes. *Sirmondi* Manuscriptis hausisse quæcumque in illo Libro laudabilia occurrunt. Id verum quidem esse posset; Cum tamen Jes. *Labbeus* plures sibi excitaret inimicos superbo & impotenti quo se gerebat animo, quis dubitet quin probum hoc in illum gratis cudi potuerit? *Nouvelle de Republ. Literaria. Jan. 1686. p. 106. Gall.*

Bellarmini librum de *Scriptoribus Ecclesiasticis* recensuit nuper, & Dissertationibus Philologicis auxit *Philippus Labbeus*, scriptor biliosus, qui planè *Ismaeliticâ* temeritate optimis quibusvis, nullâ religionis habitâ ratione, insultat scriptoribus. Est scriptum ejus, quod non diffiteor, ager laboriosè quidem cultus; sed in quo spinæ & urticæ ita luxuriant, ut ne quidem, quod bonæ frugis esse videatur, aliundè depromptum, decerpi queat. *Hottinger. Biblioth. Quadrip. p. 2.*

Hujus [*Conciliorum* editionis] adornandæ autor P. *Philippus Labbeus*, cum eam multum promovisset, piis æquè ac eruditis laboribus immortuus est. Is *Avirici Biturigum* nobili familiâ natus 4. Id. Quintil. anno 1607. annum deinde agens 17. Societati Jesu nomen dedit: in eâque tum humaniores literas, tum Philosophiam ac Theologiam, magnâ doctrinæ commendatione docuit: ac deinde in legendo scribendoque totus, egregiam in omni eruditionis genere laudem, ingenti librorum, quos edidit multitudine, adeptus est. Vir laboris assiduitate, facilitate ingenii, memoriæ tenacitate, paucis secundus. *Gabriel. Cossart. in Præfat. ad Lect. SS. Concil. præfix. Impress. Fol. Lut. Par. 1672.*

Philippus Labbe, scriptor ut plurimæ lectionis & exquisitæ doctrinæ, sic mordacis admodum, præsertim in alienos à suâ, hoc est *Pontificiâ*, religione calami, quos in illo de *Ecclesiasticis Scriptoribus* Opere suo passim petulantissimè criminatur. Sed quod uni alterique impingit plagium, sibi objectum vicissim audit, ipse videlicet *Cornicula Æsopica*, & passim dicta aliis, etiam nominibus dissimulatis, in rhapsodiam illam suam transcribens, ut jam *Hottingerus* monuit in *Enneade* Dissertationum Philologico-Theologicarum Disputat. 8. *Thomas. de Plag. 479.*

Extat Catalogus librorum à *Philippo Labbeo* emissorum, ab amico collectus *Paris. 1662. 4º.*

FRANCISCUS VAVASSOR, Soc. Jes.

U ltra quadraginta jam annos scriptis in lucem editis per orbem literarium Clar. An. Dñ inclaruit *Franciscus Vavassor*, Patriâ *Burgundus*, ex Comitatu *Carolesio*, MDCL. & anno ætatis 14. seculi hujus 21. in Societatem Jesu, ut vocant, cooptatus, & postquam *Parisiis* Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam positi-

vam seu expositivam sex & triginta annos docuerat, ibid. Anno 1681. die 16. Decemb. non sine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. *Acta Erudit.* Vol. 2. p. 267. 268.

Scripsit tres libros Epigrammatum: libellum de Epigrammate: Tractatum de ludicrâ Dictione: librum de Formâ Christi in diebus Carnis: alium de Miraculis Christi: Poëmata varia.

Vir disertissimus, & summi ingenii ac doctrinæ *Franciscus Vavassor.* Jo. Georg. Grav. part. 2. Not. in Epist. Ciceron. p. 61.

Is certè quidem *Judex*, cujus perspicacitatem nihil fugeret, integritatem nihil corrumpere. Jo. Lucas in Epist. præfix. Petr. Jo. Perpiniani Epist.

Franciscus Vavassor, vir in æstimandis Veterum recentiorumque scriptis acerrimi judicii, eruditione multiplici, Græcæ & Hebræicæ Linguae sciens, ut pauci; Latina, ut nemo magis, ab omni memoriâ. Orator comptissimus, Poeta perelegans, Interpres Scripturæ semper fidus. Jo. Luc. in Testimon. præfix. *Vavassoris* Multipl. & Var. Poesi.

Jes. Bouhours ait *Vavassorem* peracri judicio, si quis alius, inter ævi sui Criticos fuisse, quamvis ei non assentiretur, circa judicium quod ex animi cæca impotentia de quibusdam Libris tulerat. Sermones *Aristi & Eugeni*, Dialogo 2. pag. 169. Gall.

Franciscus Vavassor apud suos Sodales omnesque Doctos magno fuit in pretio. Eximius Poeta, præclarusque fuit Orator, Theologiamque Positivam totis 36. annis docuit. Evulgatæ sunt *Parisiis* in 8°. 1683. *Observationes ejus de vi & usu Verborum quorundam Latinorum.* Ibi extant ducentæ vel circiter Observationes Grammaticæ, ex quibus nobis constat eum magna animi contentione Veteres Authores legisse, plurimasque circa verborum & phrasæon energiam subtilissimas explorationes acceptas ipsi ferendas esse. Admodum reddidit conspicuum tempus, quo plurimæ voces in Linguam Latinam introduci cœperunt, multaque nota fecit discrimina inter vocabula quæ vulgò idem significare putantur. *Novella de Repub. Literaria.* Septemb. 1684. p. 132. Gall.

Jes. *Vavassor* cujus jacturam Eruditi omnes acerbissimè indoluerunt, unus est singularium horum hominum, de quorum Scriptis nihil deperdi posteritatis interest. Citra omnem exaggerationem dici potest eum si alius quisquam hoc seculo & in tota Europa, omnes Linguae Latinæ modos & argutias optimè calluisse; Imo nonnulli profiteri non dubitarunt neminem forsan ab *Augusti* seculo illam purius & elegantius esse locutum. De veterum & recentiorum Authorum genio perspicacissimè dijudicabat; Mente sana, judicio solido, accuratatione incomprehensibili; Veritatis amore inusitato summaque ad laborandum contentione commendabilis erat. Testimonium quo Critices ejus bonitatem limatumque ejus ingenium ornat Jes. *Petavius* Epistolarum suarum lib. 5. Epist. 34. 36. 37. *Elogio* integro æquivalens est; Sed ex Operibus clarius adhuc innotescit *Authoris* meritum. *Ephemerides Eruditorum Gallicæ.* 22. Febr. 1683.

Liber ille de *Ludicra Dictione* qui *Jocularis Poetas* nostros, laceffit, mirificus est in suo genere, nec solidius ingeniosiusque ratiocinari potest quispiam quam illustis

lustrisille *Jesuita*. Quid dicam de gratus & veneribus styli ejus, de *Critices* ejus argutiis, de judicio quod circa celeberrimos, Antiquitatis Authores nobis pronunciat? Sanè eruditus Dom. *Grævius* nullis dignioribus laudibus Scriptum illud ornare poterat quàm cum ipsum suis in *Hesiodum* Notis, denominat *Librum omnibus Gratiis & Veneribus conditum*. Si verò disertus Dom. *Balzacius* paulò diutius superstes fuisset incomparabilem illum Tractatum totis viribus laudâset. *Paulus Colomies* suâ *Biblioth. Selectâ*. p. 1. 2. Gal.

Franciscus Vavassor non Jobum modò, sed & miracula *Christi* heroico versu extulit, floridior in expingendis Miraculis quàm in *Jobi* Historia, ut in quâ arctioribus sese limitibus incluserat, utrobique tamen purus, planus, emendatus. *Borrich.* de Poet. p. 120.

Erat *Vavassor* non comptus tantùm *Orator*, atque *Poëta* elegans, sed & *Latina* literaturæ tam sciens, ut nemo magis; unde & tale illi à *Jo. Commirio*, *Jesuitâ*, positum est Epitaphium:

Vavassor jacet hic, quem postquam fata tulerunt,
Auloniæ Charites dedidicere loqui.

Acta Eruditor. Cal. Jul. 1683.

LUCAS HOLSTENIUS.

Hamburgensis, *Vaticana* Bibliothecæ præfectus, obiit Anno Dom. 1681. aetatis 65. Clar. An. D. MDCL.

Multos scriptores nondum editos in lucem protraxit. *Porphyrîi* scripta Περὶ Ἀποχρῆς nitidissimè edi curavit.

Jampridem clarum est per *Oibem* & illustre *Luca Holstenii* nomen, & immortalia ejusdem habentur in rem *literariam* merita, dum eleganti studio rariores *Auctores* expolivit, eorumque memoriam ab oblivione & interitu, integritatemque à corruptelis vindicavit, reconditas quoque *Antiquitates* profanas juxta & sacras recensuit: quarum exacta cura eruditorum omnium admirationem, Magnatum amorem, cum primis autem *Romæ Purpuratorum* favorem sibi conciliavit; à *Francisco Barberino* Cardinale doctissimo (quem *Bibliothecæ* & *Facultatum* suarum *Heredem* ex *Asse* scripserat, Anno 1661. annos sexaginta quinque natus vitâ discedens egregio sepulchrali monumento in Ecclesiâ *Germanorum S. Mariæ de Anima*, quæ appellatur, posito, cohonestatus. Plura autem extarent præclara eruditæ ejus industriæ monumenta, si per *fata* licuisset absolvere, & in publicum emittere, quæ affecta habuit. *Acta Eruditor.* Ann. 1684. p. 487.

Lucas Holstenius *Hamburgensis*, eruditorum ocellus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* lib. 4.

Lucas Holstenius Hamburgensis, vir clarissimus singularis doctrinæ, & admirandæ eruditionis in omni genere literaturæ. *Io. Card. Bona.*

Germanorum, uno aut altero excepto, doctissimus *Lucas Holstenius. Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartoph. Ecclesiast. p. 6.

Leo Allatius & Lucas Holstenius præ cæteris in *Græcorum Auctorum* lectione, & *Manuscriptorum* tractatione versatissimi sunt. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Pet. Gassend.* Romæ 6. Mart. 1632.

Holstenium doctissimum itineris sui *Italici* comitem vocavit *Philippus Cluverius Ital. Antiq.* lib. 2.

Lucas Holstenius vir fuit qui cum vasta eruditione, & peracri judicio, insolitâ Geographiæ peritia præditus erat. *Novella de literaria Rep.* Tom. 1. pag. 485. Gallicè.

Publici juris fecit varia de Ecclesiastica & profana Antiquitate Scripta cum Criticis Notis, quibus innotuit magna ejus in Antiquitatibus experientia, judicii ejus soliditas, eruditionisque ejus vastitas. Sed pleraque Opera ejus Posthuma quæ in lucem prodierunt, imperfecta videntur, parumque accurata, seu quòd morte præventus ultimam ipsis manum non adhibuerit, seu quòd nimis negligentes fuerint qui editiones ejus accuraverunt. *Judicium Erudit.* per Bailletum Paris. 1685. Gall.

Athanasii Homilia septem studio *Luca Holstenii* erutæ ex diversis Bibliothecis, & Latine redditæ, ita mihi languidæ, humilesque sunt, ut magno *Athanasio* doctis viris indignæ prorsus videantur. Has ego semel atque iterum legi, sed pueriles valdè nihilque veteris succi continere adverti. *Casimir. Oudin.* in Supplem. de Scriptor. vel Script. Eccles. à *Bellarmin.* omiff. p. 38.

Extant Emendationes in *Eusebii* librum contra *Hieroclem.* Paris. 1628.

Extat Dissertatio de Vitâ & Scriptis *Porphyrii*, & Observationes ad Vitam *Pythagoræ*, Romæ 1630. 80.

Extant de *Abyssinorum* Communione sub unicâ specie lib. 2. *Col. Agr.* 1653. 80.

Hoc ei Epitaphium struxit *Franciscus Barberinus* Cardinalis:

D. O. M.

Luca Holstenio, Saxoni Hamburgensi, qui clarus in Galliis, Romæ clarior, gentium omniumque ætatum Historias & Ecclesiæ res mente complexus, diversis regionibus peragratis, diversos eorum fines & nomina probè tenuit, varias quoque linguas, præter Græcam Latinamque, quarum scriptoribus plurimum lucis attulit. Antiquam Philosophiam calluit. Ab Urbano IX. Canonatu Basil. Vatic. ab Innocentio X. præfecturâ Bibliothecæ ornatus, ab Alexandro VII. sapienter unus electus, ut occurreret Suecorum Gothorumque Regina incomparabili, quæ miram in tanto viro summi ingenii summaque modestia conjunctionem suspexit & predicavit, Vita denique laudatissima & illustrium Operum cursu interrupto-

rupto, eximius patriæ Germaniæ amator propugnatorque Religionis Catholicæ
obit 4. Non. Febr. Anno MDCLXI.

JOANNES HENRICUS HOTTINGERUS.

Tigurinus, Philologus, & Theologus inter primos nostri seculi. Natus Anno Clar. An. D.
Dom. 1620. Tantam multijugæ eruditionis suæ Famam voce scriptisque in MDC LX.
exteris oras sparsit, ut à Gallis, Germanis, Belgis, Anglis, Suecis, Danis, Italis, per
litteras quotidie adiretur. Ipse Sereniss. Elect. Palatinus Anno Christ. 1655. usuram
ejus à Proceribus Tigurina Reip. petiit & impetravit, ad tempus: quo exacto, fru-
stra ab Hassis, Amstelodamensibus, Bremensibus, aliis expetitus, rediit in Patriam
Anno 1661. quam porro illustrare perrexit, donec à Curatoribus Academiae Lug-
duno-Batavæ vocatus, veniam eò discedendi ad annos aliquot à Magistratu Ti-
gur. impetravit. Cui itineri dum se parat, in Limagi trajectu, undis merfus, obiit
Anno 1667. Hofman. in Lexic.

Scriptit plurima, hæc verò palmaria sunt: Thesaurus Philologicus seu Clavis
S. Scripture----Historiæ Ecclesiasticæ Novi Testamenti Tomi 9. Grammatica
quatuor linguarum----Juris Hebræorum leges----Collegium Sapientiæ Restitu-
tum----Smegma Orientale----Promptuarium seu Bibliotheca Orientalis----Cippi
Hebraici----Schola Carolina----Speculum Tigurinum----Primitiæ Heidelbergenses
---Lexicon Harmonicum Pentaglotton---Bibliotheca Historico Theologi-
co-Critica---Exercitationes Morinianæ---Dissertationes Miscellaneæ---Biblio-
thecarius Quadripartitus---Historia Orientalis.

Fortissimus Religionis vindex, abyssus eruditionis, & literatorum facilè Prin-
ceps. Jo. Henr. Heidegger. in Vir. ejus.

Haud ita pridem, novum veluti aliquod Sydus, inter vos exortus D. Jo. Henr.
Hottingerus, amicus mihi exoptatissimus, ad Linguarum Orientalium & Antiqui-
tatis ornamentum & incrementum vobis datus & natus. Addat ei supremus dies,
& egregiis ejus conatibus ubertim ex alto benedicat. Jo. Buxtorf. fil. in Epist. Dis-
sert. Philologico-Theolog. præfix.

Id. Henr. Hottingerus non admodum accuratus est in sua Orientali Bibliothe-
ca, ut nec in cæteris à se conscriptis. Quamvis ejus libri avidè quadantenus lecti
fuerint ob curiosarum rerum quam in illis sibi proposuit tractationem, præclari
tamen Scriptoris nomine non gaudet, nec apud Religionis suæ confortes, nec
apud populares suos, ut à Domino Morello celebri Antiquario Bernate mihi re-
latum est. Indicia Eruditorum. 1685. Gall.

Vir Orientalis literaturæ sine exemplo peritissimus, simulque inusitatae indu-
striæ & probitatis. Conring. de Antiquit. Acad. Supplem. 20.

Nec verò habuit temerè hoc seculum quenquam, cui Hottingerus fuerit se-
cundus, sive φιλοσοφίαν, sive φιλαληθείαν, sive Orientalis literaturæ peri-
tiam in istis annis inusitatam videamus. Conring. de num. Ebræor. paradox.
cap. 1.

P. Angelus

P. Angelus à *S. Joseph*. taxat *Hottingerum*, quòd in *Bibliotheca Orientali* jejunam nimis notitiam circa *Persicæ Bibliothecæ* Catalogum habuerit, cùm in omni facultate veterum pariter ac recentiorum exhibere potuerit elucubrationes. *Acta Erud.* Anni 1684. p. 442.

Hottingerus suum Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum Supposititiorum ineptissimè corrasit ex *Andrea Riveto* & *Roberto Coco*. *Labbe* in *Biblioth. Bibliothec.*

Si modum aliquem in suis Operibus servasset *Hottingerus*, nec minutiis usque adeo inhæsisset, aliquid in ipsis ad sensûs Scripturarum literalis intelligentiam utile reperiri posset. Sed quoniam ferè semper partium studio ducitur, nimisque præcipitanter libros suos composuit, frequentibus hallucinationibus est obnoxius. Unum ex ejus in hoc argumentum Scriptis illud est, quod adversus *Morini Exercitationes Samaritanas* contexuit; sed nequidem in hoc Opere omnino accuratus est. *Orat. Presbyt. Rich. Simon.* in *Histor. Critic. V. Test. l. 3. cap. 19. Gall.*

* *Historia Orientalis*, & *Thesaurus Philologicus*, seu *Clavis S. Scripturæ*, inter libros prohibitos recensentur in *Indice Romæ* edit. anno 1681.

Extat *Thesaurus Philologicus*, seu *Clavis S. Scripturæ*, *Tigur.* 1649. 40.

Extat *Historia Orientalis. Ibid.*

Extat *Etymologicum Orientale*, seu *Lexicon Harmonicum ἐπὶ τὰ γλωττόν.* *Franc.* 1661. 40.

Extat *Historiæ Ecclesiasticæ Novi Test. Enneas* seu pars prima. *Tigur.* 1651. in 8º.

Extat *Historiæ Ecclesiasticæ* pars secunda. *Tigur.* 1651. 80.

JOANNES FREDERICUS GRONOVIVS.

Clar. An. D.
MDC LX.

Iurisconsultus, & Polyhistor celeberrimus, Patriam *Hamburgum* habuit, ubi primam lucem aspexit Anno 1611. *Musas* statim à puero incredibiliter amare cœpit, feliciterque excoluit. Juvenis factus *Germaniam*, *Italiam*, *Galliam*que peragravit, nec non clarissimorum virorum favore & amicitia inclaruit. In *Belgium* delatus *Daventriæ* sedem posuit: inde in *Batavam* Academiam à potentissimis *Hollandiæ* Statibus in *Dan. Heinsii* locum evocatus est. Obiit *Leyda*, Anno 1672. magno rei literariæ dispendio. *Konig.*

Scripta ejus sunt: *Diatriba in Papinii Sylvas*-----*Tres Observationum libri*---*Monobiblus Observationum in Ecclesiasticis Scriptoribus*-----*Liber de Sestertiis*, sive de vetere pecuniâ-----*Plurimos Classicos Autores recensuit emendavitque*, ut *Plantum*, *Salustium*, *Livium*, *Senecam*, *Plinium*, *Quintilianum*, *Agellium*, &c. plures emaculaturus suoque nitori restitutus, nisi morte præventus, cœptam abrumperet telam coactus fuisset.

Gronovius

Gronovius criticus est eruditionis magnæ, &, quod rarissimum, iudicii par-
ris. *Boxhorn.* in Epist. ad *Ioan. Pontan.* *Lugd. Bat.* 1637. Jul. 8.

In veterum monumentis restituendis eximiam nostris temporibus navavit
operam, doctrinæ copiâ, ingenii acumine, & indagandi felicitate præstantissimus
vir *Joannes Fridericus Gronovius.* *Acta eruditor.* Vol. 2. p. 49.

Gaudeo in expositione hujus loci consentientem mihi habere virum maxi-
mum *Joannem Fridericum Gronovium.* *Ioan. Scheffer.* Not. in libr. 3. Fab. 3.
Phædri.

Gronovii librum de *Sestertiis*, felicissimi ingenii ac profundissimæ eruditionis
Opus vocat idem *Schefferus* Notis in lib. 4. Fab. V. *Phæd.*

O factum bene! *Gronovi* præstantissime. Quanta lux literis *Græcis* prope-
diem accessura est, postquam tu illarum interpretandarum provinciam suscepi-
sti! Nunc demum habet florentissima *Academia* virum, Scriptorum editorum
copiâ nobilem, & cujus splendore tam clara per se *Professio* illustretur---Tu
omnes numeros consummatæ eruditionis jampridem implevisti. *Tanaquil. Fa-
ber* in Epist. 75.

Tantæ sunt suavitatis, *Gronovi* doctissime, *Observationes* tuæ, ut se-
mel in manus sumptas quanquam in multis negotiis deponere nunquam potue-
rim. Sunt omnia plena emendationibus ingeniosis, explicationibus pereruditis.
Ipsa tot *Scriptorum*, de quibus bene mereris, varietas mirè oblectat animum;
mei quoque quod benignam fecisti mentionem pergratum est. *Hug. Grot.* in
Epist. *Lutet.* 25. Mart. 1639.

Edidere *Senecam Tragicum* varii: Omnibus tamen accuratior hætenus illa
editio, quæ è pluteis *Joannis Frederici Gronovii* exiit, ut quæ textum exhibeat
curiosissimè emendatum, & notas eruditas. *Borrich.* de Poet. p. 57.

Gronovio præ reliquis *Statius* tantum debet, quantum cæteris omnibus, qui
aliquid lucis ei affuderunt. *Ioan. Veenhus.* in Præfat. præfix. *Stat.* Opp.

Remitto cum largis gratiis *Gronovii Papinium.* Valde me delectarunt notæ
tam accuratæ, & in pondere non magno satis ponderosæ Viri ad restituendum
genuinum *Auctoris* sensum peculiari quopiam *Genio* nati, à *Charitibusque*
educati. *Chr. Daumius* in Epist. ad *Thom. Reines.* Dat. *Cygnæ* die 21. Feb.
1654.

Ejus in *Titum Livium* *Commentarii* magna in æstimatione sunt, Eos evul-
gavit tribus Voluminibus in 80. ann. 1665. Sed Dominus *Colomies* arbitratur
consultum fore si eis adjicerentur Epistolæ filii ejus, qui parum provec-
ta ætate Patris mensuram, inquit, jam impleverat; additque plura in iis occurrere lo-
ca Geographiam spectantia mirificè emendata. Nescio cur Dominus *Fure-
terius Johannem Fridericum Gronovium* incommodis *Padagogis* & imperitis
Criticis annumeraverit. Dominus *Baillet*, *Judiciis Eruditorum.* *Paris.* 1685.
Gallicè.

Gronovius Livio suo æternum addictus implebit *Patavium* suo nomine. Tot
eximia in unum caput congerit, ut pulchrè *Turnebum* referre mihi videatur:
non autem jejunos illos, qui ut plurimum leves nugas magno & prolixo studio

Sssss

popello

popello venditant. *Claud. Sarrau.* in Epist. ad *Alex. Morum Lut. Par.* Prid. Non. Nov. 1643.

Quàm gaudeo de munere tuo, molem si libelli spectes, minuto; sin fructum, ingenti. Ita multa bona de *Sestertio*, obiter etiam de aliis doces vel doctissimos; in his etiam heroas illos *Budæum*, *Hottomannum*, *Scaligerum*, & tot alios in Rep. literariâ principem obtinentes locum. Gratulor ingenio tuo; gratulator Urbi vestræ, imò Orbi, quando ut voce urbem, sic orbem calamo doces. Deus diutissimè te conservet, præsertim seculo hòc ad barbariem non sensim eunte, sed gradu adeò præcipiti grassante. Quæ eò fidentiùs scribo, quia nihil periculi est, ne sermo cujusquam inflare posset, quando non minus modestiam mirari soleo, quàm ingenio acri, acre additum iudicium, & utrique raram eruditionem & multijugam. *Ger. Ioh. Voss.* in Epist. CCCCLXXXV.

Extat Diatribe in *Pap. Statii Sylvarum* libros 5. *Hagæ Comit.* 1637. 8°.

Extat Monobiblos. *Observatorum* in *Scriptoribus Ecclesiasticis.* *Daventria:* 1651. 12°.

Extant *Observationum* libri 3. *Lugd. Bat.* 1639. 8°.

Extat de *Sestertiis*, seu veteri pecuniâ *Græcâ & Romanâ.* *Daventria* 1643. 8°.
Et *Amstel.* 1656. 8°.

T H O M A S W I L L I S.

clar. An. D.
MDCCLXX.

Natus honesto loco, circa A. C. 1620. Patre Philosophiæ Magistro in Academia *Anglorum Oxoniensi* creato: ipse verò primùm Theologiæ operam dedit in eadem Academia: Sed postea mutato consilio ad Medicinam conversus, ejus Doctor & Professor Philosophiæ Naturalis. *Oxonia* renunciatus est: circa A. C. 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus est, ibique obiit A. C. 1677. ætatis suæ circiter 57.

Scripsit de Fermentatione, de Febris, de Cerebri Anatome, de Anima Brutorum, Pharmaceuticæ Rationalem, multaque alia quæ ad rem Medicam pertinent.

Nuperrimè *Thomas Willis* *Anglica* Academiae Dynastes, qui cùm Fermentatione Februm Doctrinam clariùs quàm fecerint veteres reclusisset, in Cerebrum tam diligenti incubuit sectione, ut de macula medullaria succi nervei, spirituumque aptis ad Cerebri ac interiorum sensuum motus operationes, & collatis diversorum animantium Cerebri structuris, non constantes imaginationis, Phantasiæ, appetituum, ac memoriæ modos, ac demum vel ipsam animam brutorum, quàm graphicè oculis ipsis ulteriùs subditurum promittit, singulari ausu & nobili coitu sit affecutus. *Car. Fracassat.* Dissert. Epistol. de Cerebro ad *Marcell. Malpighium*, p. 177. 178. edit. *Amstel.* 1669 in 12°.

Submissè ac reverenter veniam posco, quòd Doctori *Willis* non assentiar. Nemo sagacis ingenii Praxin ejus culpare potest: Methodos authenticas non alteravit, sed novas & plausibiles pro antiqua rationes attulit. Is in eo, Character est:

est agnoscendus, quod vix quisquam in ejus sententiis dum vigilat eum superet; & hæc est peculiaris ejus felicitas, quod vel ejus somnia jucunditate atque coherentia non careant. *Henr. Scrubbe*, Dissertatione de Phlebotomia, adversus *G. Thonfoem* p. 44. 45. impressa *Londini* 1671. in 4to. Angl.

Semper consideravi Dissertationem eruditi illius Viri (nimirum Doctoris *Willis*) de *Febris*, ut unum è maximi judicii Scriptis quod Facultas nostra unquam produxerit. Succincta est sine obscuritate & sine omissione ullarum circumstantiarum, quæ sive frequenter, sive rarò sub Medici considerationem cadunt, & cum Praxis tum Medicamenta tam integratraduntur ab eo, tamque usu comprobata secundum Artis & practicarum Observationum Regulas, à nobis observatas, ut ab omnibus invidiæ atque malitiæ telis secura sit. *Ibid.* p. 172.

Liber ille [*Pharmaceutice Rationalis*] Domini *Willis* postremum opus non esset nisi mors illum abstulisset, in medio gloriæ, quam Doctis suis Scriptis sibi paraverat. *Anglia* tumultus obstiterunt ne in Scenam prodiret statim ac ejus merita id jure postulabant: Sed bella non impediverunt quin privatim pace profunda frueretur, cujus mirifici fructus, animique ejus primi fœtus fuere *Tractatus de Fermentatione*, de *Febris*, & de *Urinis*. *Tractatus* ejus de *Cerebri Anatomia*, de *Scorbuto* & de *Morbis quos stipant convulsiones*, in lucem venerunt, haud diù postquam Philosophiæ professione condecoratus fuit. Sed *Oxonien*si Universitate ampliori Theatro dignus erat. Anno 1667. *Londinum* Evocatus est ad Medicinam exercendam, idque ineffabili gloria & successu præstitit. Ægrorum à quibus accersebatur multitudo nunquam tamen fecit ut musæum suum desereret, & postquam omnem his rulerat opem, Sanis doctrinæ suæ lucem impertiebat, nec magnus Præscriptionum numerus quas quotidie tenebatur exarare, non obstabat quin libros conscriberet. Ille quem elaboravit in *insolitum Sanguinis ardorem*, & in *Musculorum motum*, in lucem prodiit initio urgentissimarum ejus Occasionum, huncque secuti sunt alii de *Anima Brutorum*, de *Cerebri morbis*, tandemque ejus *Pharmaceutice. Ephemerides Gallicæ Eruditorum*. Diei Lunæ 20. Julii 1676. Gall.

Tristissimus affertur nuncius, Autorem immortalitate dignissimum, Pleuritis ineluctabili impetu oppressum è vivis excessisse, nec profuisse Domino Artes, quæ aliis omnibus profuerunt. Dabit veniam Lector, si memoriæ tam sacræ aliquantisper parentemus; nec supervacuum ducet paucis audire, qualis ille vir fuerat, qui talia scripserat: porrò intelligere gestiet, quàm bonus erat ille qui tam doctus, quàm etiam in pietatis praxi exercitatus, qui in Praxi Medica versatissimus---Circa Annum 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus, mirum dictu, quàm citò, & quantà cum laude inclaruerit, præsertim cum ita esset naturâ & moribus factus, ut nec verbis ad fucum faciendum compositis, nec vafis Agyrtarum technis se venditare posset. Sed licet totos dies, & tantum non noctes in ægotantium curâ exhauriret, Arti suæ excolendæ librisque conscribendis usque vacavit, unde inter mille interpellationes nati sunt *Tractatus De Sanguinis Accensione*, & *Motu Musculari*, De *Animâ Brutorum*, De *morbis Cerebri*, *Pharmaceutices Rationalis* pars prior, & demum altera----

Porro pientissimæ Animæ Divini Numinis cultus eadem usque cura infederat; & quandoquidem horis Canonicis in Ecclesiâ Parochiali Ædibus suis vicinâ precibus publicis per negotia interesse non liceret; ut officia sacra primo mane & sero vespere ibidem celebrarentur, procuravit; iisque, negotiis quibuscunq; frustra reclamantibus semper ferè vacavit. Insuper cum videret institutum illud utile admodum fuisse pluribus, qui in viciniâ pariter toto die in Mercaturâ aliisque artibus exercendis distringebantur, Sacerdotem id munus per futura secula obiturum idoneo salario dotavit. Vit. Thom. Willis, præfix. Opp. ejusdem, Impress. Geneva apud. S. De Tournes 40.

TANAQUILLUS FABER.

Vixit & scripsit An. D.
MDC-
LXXXV.

C Adomensis, Professor Salmuriensis, exaravit Epistolas Criticas Salmurii editas, Anno 1659. Notas in Lucianum de morte Peregrini, Anno 1653. item in Ælianum, Anacreontem, Dionysium Alexandrinum, Apolloderum, Longinum, Terentium, Lucretium, Phædrum, Iustinum, &c.

Tanaquillus Faber Cadomensis, non solum Græcis & Latinis Literis egregiè est imbutus, sed & rarâ valet ἀγχιολογία. Sam. Bochart. in Hierozoic. 2. 18.

Tanaquillus Faber, homo dum vixit, perfacerus fuit, omnique Græcâ & Latinâ urbanitate mirificè excultus. Iac. Tollii Fortuit. p. 320.

Quantum in Linguâ Græcâ & Latinâ supra Doctorum vulgus sapias, & valeas, nemo ferè hîc ignorat. Cl. Sarrau. in Epist. ad Tan. Fabr. Lut. Par. 29. Mart. 1651.

Tanaquillus Faber præclatus vir est primæque hodiernorum Eruditorum Classis. Guido Patin, Epist. 148. Gallicè.

Tanaquillus Faber Vitas quorundam Græcorum Poetarum idiomate nostro contexuit. Author Ephemeridum Eruditorum ait illas jucundissimo stylo scriptas esse, eoque gratius exceptas fuisse, quod de hujusmodi materia nihil hactenus lingua nostra scriptum esset. Sed ut diversi gustus sunt homines, idem ille stylus qui quibusdam arridet, aliis nauseam movet, quoniam illum nimis humilem deprehenderunt, quique pædagogicam ut quidam arbitrantur, affectationem sapiat. Præterea plura narrare poterat quàm ab eo factum est. Multam tamen eruditionem continet illa Synopsis, dolendumque est quod nihil nobis dixerit de insigni auxilio quod ex hoc Opere Lulii Gregorii Giraldis accepit. Indicia Eruditorum per Bailletum Paris. 1685. Gallicè.

Tanaquillus Faber duo evulgavit Volumina Epistolarum Philologicarum 4. Tomis. Omnia quæ illis pertractat Argumenta ferè sunt Critica. Plurima in illis visuntur Veterum loca quæ admodum eruditè ab ipso explicantur, ingeniosæ Conjecturæ ad loca restituenda quæ depravata videntur, eximæque observationes circa Historiam & Chronologiam. Sed difficile est dicere an magis proficua

proficua quàm nocua sit Authoribus de quibus loquitur, illa Domini *Fabri Critica*. Sic enim plura operum illorum loca elucidavit, plures in iisdem notabiles nœvos propalavit, imo etiam contendit demonstrare illos frequenter linguam non intellexisse, qua in suis Libris usi sunt, nec Authores quos in illis citant, & inter alios in exemplum adducit *Titum Livium, Terentium, Aristotelem, Horatium, Tacitum, Eusebium, Eusthatium* &c. Satis ei non fuit *Historicos, & Poetas* emendare, *Criticem* suam in ipsam *Scripturam Sacram* convertit, pluraque tetigit loca in quibus voces mutavit, periodos transposuit, & quandoque lineas integras erasit: idque nullam ejus quod asserit probationem afferens, nisi quòd sibi videatur sensum hac ratione meliorem & pleniorē fore. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ, Diei Lunæ 3. Maii 1666.

Extat præterea in hoc altero Epistolarum Volumine *Aristophanis* Comœdia una, quam recēns Latine reddidit doctissimēque commentatus est Dom. *Le Fevre*. Potuisset tamen tam sollicitè non explicare quædam in quibus ipse *Aristophanes* aliquam obscuritatem affectasse videtur. Absurdum saltem videbitur, quòd eodem Volumine occurrat explicatio plurium *Scripturæ Sacre* locorum & spurcissimorum *Aristophanis* dictorum, idest, eorum quæ in Ethnicorum libris impurissima sunt, & eorum quæ in *Christianismo* ut sanctissima suspiciuntur. *Ibidem.*

Quæ cum ita sese habeant, miror extitisse nuper admodum *Tanaquillum Fabrum*, virum cætera eruditum & ingeniosum, sed præ nimio sui amore caligantem haud rarò, quod ferendum utcunque esset, si hæc *Φιλανθρία* & immoderata sui ostentatio cum malignitate & contemptu alieno non conjungeretur. Hunc, inquàm, *Tanaquillum Fabrum* miror in *Epistolis* nuper editis ausum affirmare, nœvum in hoc ipso, de quo nunc agimus, *Nasōniano* loco à nemine animadvertum, nedum sublatum fuisse, cum vix alius in toto *Nasōne* locus occurrat, qui ingenia nostri temporis plura exercuerit, atque in se converterit, ut jam vidimus. Nec monere id neglexit meus pater in editione suâ quâ se usum esse *Faber* ipse non diffitetur. Istud verò magis mirandum tam securè & confidenter *Salmasiana* scrinia à *Fabro* compilari, & cum *pulvisculo*, quod aiunt, hoc est, cum *Lucretiano* loco, qui *Nasōniani* castigationem unicè confirmet, corradi, atque in succum & sanguinem *Epistolarum* suarum converti. *Nic. Heins.* Not. in *Ovid.* lib. 2. De *Art. Amand.* vers. 660.

Sit gracilis, macie quæ malè viva suâ est.

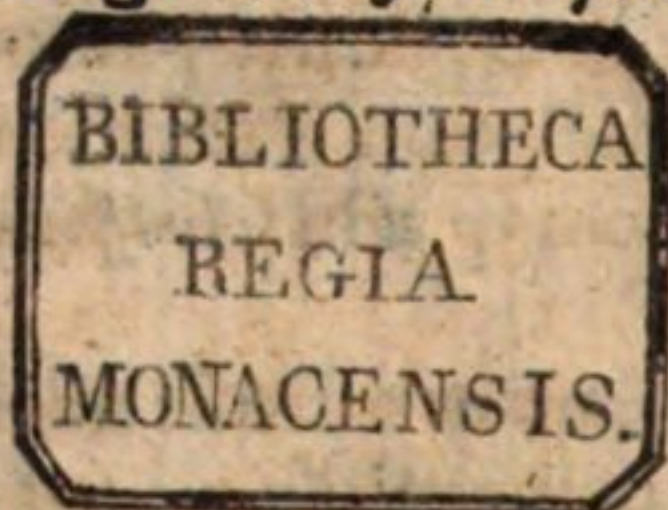
Tanaquillus Faber vir doctissimus fuit, Philologus, Græcarum literarum peritissimus, velocis, sed & audacioris ingenii, *Salmurienfis* Academiæ Professor: multa ex ingenio suo in Autoribus reposuit, etsi Manuscriptis Libris destitutus; quæ tamen ipsi temeritas nonnunquam feliciter cessit ingenii solertiâ sæpè percipienti, quòd alii magno labore in Manuscriptis requirunt. Non semel tamen aliis ob audaciam suam vapulat Scriptoribus: nam corrigi sæpè pro-

SSSSS

3

lubitu

lubitu mendosa loca, destruit, edificat, mutat quadrata rotundis. Multa suarum conjecturarum complexus est Epistolis suis, quarum libri duo sunt, quibus autorum veterum loca adversus omnium sententias explicat, ob festivitatem ingenii & acumen magno in pretio habendus. Aliquem Epistolarum illarum locum, ubi *Livium* reprehendit, ut qui quondam Latinæ Linguae vocem non satis intellexisset, sugillarunt *Ephemeridum* Scriptores Gallici, qui tamen ab ipso probè depexi libro quodam Gallico, cui titulus: *Journal du Journal*. Scripsit, ut hoc obiter memorem, de Religionum unione Librum Gallicâ Linguâ, quo nec Pontificiis nec Reformatis placuit, illorum vitia in nuditate suâ sistens, horum verò invidiam incurrens, quòd jungere *Gryphes Equis* laboraret: qui liber & in Belgicam Linguam conversus est. Cæterum magnæ fuerunt istius Viri Calamitates domesticæ, de quibus sæpè conqueritur. Filiam doctam habuit, quæ hodie libros scribit in gratiam *Delphini*, quæ & ipsa dicitur imitari Patrem. Edidit quoque *prima Scaligerana*, quibus Præfationem præmittit, in qua de fatis suis queritur. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 297. 298.*

INDEX

INDEX.

Prima Columna continet Indicem Alphabeticum Authorum qui in hoc libro recensentur; Secunda designat seculum Authorum qui ante Christum floruerunt; Tertia seculum eorum qui post Christum floruerunt; & Quarta Paginam libri in qua singuli Authores reperiri possunt.

A.	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
A Ccursius <i>Franciscus</i>		1223	406	Aquila		128	151
Acosta <i>Iosephus</i>		1585	823	Aquinas <i>Thomas</i>		1255	413
Ælianus		129	153	Aratus	271		39
Æmilius <i>Paulus</i>		1520	546	Archimedes	221		44
Æschines	353		31	Arerinus <i>Leonardus</i>		1410	453
Æschylus	482	560	7	Aristophanes	400		21
Agathias			327	Aristoteles	343		32
Agricola <i>Georgius</i>		1535	585	Arnobius		303	213
Agricola <i>Rodolphus</i>		1474	479	Arrianus		147	166
Agrippa <i>Henr. Cornelius</i>		1520	549	Athanasius		326	223
Albertus Magnus		1260	416	Athenæus		155	167
Andreas Alciatus		1535	587	Audoenus <i>Iohannes, vulgò</i>			
Alcvinus		780	342	Ovven		1610	913
Aldrovandus <i>Ulysses</i>		1590	837	Averroes		1150	385
de Alliaco <i>Petrus</i>		1398	445	D. Augustinus		396	270
D. Ambrosius		374	247	Augustinus <i>Antonius</i>		1570	741
Amiotus <i>Iacobus</i>		1570	740	Avicenna		1040	357
Ammianus Marcellinus		380	257	Ausonius		390	268
Anastasius		870	354	B Acon <i>Francisc.</i>		1610	903
Anselmus		1093	369	Balæus <i>Ioh.</i>		1552	683
Antoninus <i>M. Aurelius</i>		161	169	Baldvinus <i>Francisc.</i>		1560	708
Apollonius Pergæus	240		41	Baldus		1400	447
Apollonius Rhodius	235	123	43	Balsacius <i>Ioh. Lud.</i>		1640	1031
Appianus			150	Balsamon		1180	396
Apulejus		163	170	Barbarus <i>Hermolaus</i>		1480	487
				Barclaius	1620		933

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Barclajus <i>Ioh.</i>		1620	933	Campanella <i>Thomas</i>		1620	936
Barlæus <i>Caspar</i>		1640	1033	Cantacuzenus <i>Ioh.</i>		1341	428
Baronius <i>Cæsar</i>		1590	861	Canterus <i>Gul.</i>		1570	748
Barthius <i>Caspar</i>		1635	1010	Canus <i>Melchior</i>		1530	569
Bartolus de Saxoferrato		1350	435	Capella <i>Martianus</i>		490	307
Basilius		370	241	Capellus <i>Ludovicus</i>		1630	971
Baudius <i>Dominicus</i>		1600	877	Capitolinus <i>Iulius</i>		298	211
Becanus <i>Ioh. Goropius</i>		1560	712	Cardanus <i>Hieronymus</i>		1544	641
Beda		703	339	Cartesius <i>Renatus</i>		1640	1014
Bellarminus		1610	908	Casa <i>Ioh.</i>		1545	613
Bembus <i>Petrus</i>		1520	554	Casaubonus <i>Isaac</i>		1600	882
Bernardus		1115	372	Cassander <i>Georgius</i>		1560	727
Beroaldus <i>Philippus</i>		1500	515	Cassiodorus <i>M. Aurelius</i>		514	318
Berosus	257		40	Castalio <i>Sebastian</i>		1555	700
Beza		1560	710	Cato <i>M. Porcius</i>	190		47
Billius <i>Iacobus</i>		1575	771	Catullus <i>C. Valerius</i>	44		69
Blesensis <i>Petrus</i>		1160	392	Cedrenus <i>Georgius</i>		1057	361
Blondus <i>Flavius</i>		1440	465	Chaucerus <i>Galfred</i>		1380	443
Blondellus <i>David</i>		1640	1012	Chemnitius <i>Martin</i>		1570	768
Bocatius <i>Ioh.</i>		1366	437	Chrysoſtomus		398	276
Boccalinus <i>Trajan</i>		1610	927	Ciacconius <i>Petrus</i>		1570	750
Bochartus <i>Samuel</i>		1650	1036	Cicero <i>M. Tullius</i>	78		57
Bodinus <i>Ioh.</i>		1570	744	Cinnamus <i>Ioh.</i>		1160	394
Boethius		510	317	Claudianus <i>Claudius</i>		388	263
Bradvvardinus <i>Thomas</i>		1348	430	Clavius <i>Christoph.</i>		1580	821
Brahe <i>Tycho</i>		1588	789	Alexandrinus <i>Clemens</i>		192	178
Barnabas Briffonius		1580	791	Cluverius <i>Philippus</i>		1616	931
Brodæus <i>Ioh.</i>		1550	658	Columella		58	107
Bucerus <i>Martinus</i>		1530	575	Cominæus <i>Philippus</i>		490	510
Buchananus <i>Georgius</i>		1545	654	Comnena <i>Anna</i>		1118	375
Bucholcerus <i>Abraham</i>		1570	787	Contarenus <i>Gaspar</i>		1535	606
Budæus <i>Gul.</i>		1530	565	Copernicus <i>Nicolaus</i>		1536	609
Busbequius		157	786	Cujacius <i>Iacobus</i>		1570	752
Buxtorfius <i>Ioh. senior</i>		1610	910	Cunæus <i>Petrus</i>		1620	938
C				Q. Curtius		80	121
C <i>Iulius Cæsar</i>	46		66	Cusanus <i>Nicolaus</i>		1448	467
Cajetanus		120	547	Cuspinianus <i>Ioh.</i>		1515	538
<i>Ioh. Calvinus</i>		1545	646	Cyprianus		248	201
Calvisius <i>Sethus</i>		1605	96	Cyrillus <i>Alexandrinus</i>		412	287
<i>Gul. Camdenus</i>		1600	880				
Camerarius <i>Ioachim</i>		1535	590				

Dallæus

I N D E X

D.
D Allæus *Ioh.*
 Dantes *Aligerus*
 Delrio *Martin. Anton.*
 Demosthenes
 Dempsterus *Thomas*
 de Dieu *Ludovicus*
 Dio Cassius
 Dio Chrysostomus
 Diodorus Siculus
 Diogenes Laërtius
 Dionysius Halicarnass.
 Doufa Pater *Ianus*
 Doufa, Filius *Ianus*
 Drusius *Ioh.*
 Duarenus *Francisc.*
 Ducæus *Fronto*

E.
E Lias, Levita
 Emmius *Ubbo*
 Ennius *Quintus*
 Epictetus
 Epiphanius
 Erasmus
 Erigena *Ioh.*
 Erpenius *Thomas*
 Evagrius Scholasticus
 Euclides
 Eunapius
 Euripides
 Eusebius
 Ezra *Aben*

F.
F Aber *Iacobus*
 Faber *Petrus*
 Faber *Tanaquillus*
 Fabricius *Georgius*
 Fagius *Paulus*

ante post pag.
 Chr. Chr.

1640 1017
 1310 421
 1600 885
 356 29
 1610 914
 1630 973
 230 194
 111 145
 60 62
 140 158
 26 80
 158 824
 1597 875
 1600 887
 1550 660
 1610 916
 1540 611
 1610 917
 184 49
 82 123
 370 239
 1510 526
 858 349
 1620 940
 595 333
 332 35
 380 260
 448 12
 315 219
 1145 384
 1503 521
 1585 826
 1685 1060
 1565 729
 1545 645

Fallopium *Gabriel*
 Fernellius *Ioh.*
 Ficinus *Marsilius*
 Flacius Illyricus *Matth.*
 Flaccus *C. Valerius*
 Florus *L. Annaus*
 Folieta *Hubertus*
 Fracastorius *Hieronym.*
 Frontinus *Sext. Jul.*
 Fulgentius *Afer*
 Fulgentius *Grammaticus*

G.

G Aguinus *Robertus*
 Galenus *Claudius*
 Galfridus Monumotensis
 Galilæus *Galilæi*
 Gassendus *Petrus*
 Gaza *Theodorus*
 Gelenius *Sigismund*
 Gellius *Aulus*
 Genebrardus *Gilbert.*
 Gennadius
 Gerson *Ioh.*
 Gesnerus *Conradus*
 Gifanius *Obertus*
 Gilbertus *Gul.*
 Gildas
 Glareanus
 Goltzius *Hubertus*
 Goveanus *Antonius*
 Gratianus
 Gratius
 Gregorius Magnus
 Gregorius Nazianzenus
 Gregorius, Thaumaturgus
 Gregorius Nyssenus
 Gronovius *Ioh. Frid.*
 Grostest *Robertus*
 Grotius *Hugo*
 Gruterus *Janus*

ante post pag.
 Chr. Chr.

1535 596
 1540 623
 1480 492
 1560 714
 73 116
 201 184
 1565 737
 1530 581
 85 128
 508 313
 510 315
 1494 513
 143 163
 1151 388
 1605 897
 1625 964
 1455 473
 1545 651
 112 146
 1580 793
 492 309
 1404 449
 1550 661
 1590 838
 1610 919
 581 328
 1530 584
 1570 755
 1550 666
 1131 380
 paulo 88
 590 330
 370 244
 254 204
 375 250
 1660 1056
 1235 408
 1620 945
 1610 922

Tttttt

Grynæus

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Grynæus <i>Simon</i>		1530	570	I.			
Gualter. de Hemmingford		1335	426				
Guicciardinus <i>Francisc.</i>		1520	551	J Amblicus		345	228
Guilandinus <i>Melchior</i>		1580	795	Jamesius <i>Thomas</i>		1620	944
Gulielmus <i>Ianus</i>		1584	830	Janſenius <i>Cornelius</i>		1555	684
Gyraldus <i>Lilius Gregorius</i>		1530	577	Ignatius		100	137
H.				Josephus <i>Flavius</i>		94	131
H Ammondus <i>Henricus</i>		1640	1019	Jovius <i>Paulus</i>		1540	633
Harveius <i>Gn.</i>		1630	987	Irenæus		179	174
Heinlius <i>Daniel</i>		1630	993	Isæus	380		25
van Helmont <i>Ioh. Baptista</i>		1620	955	Isidorus Hispalensis		595	334
Helvicus <i>Christoph.</i>		1615	929	Isidorus Pelusiota		412	286
Herbertus <i>Edvardus</i>		1630	996	Isocrates	394		23
Hermogenes		156	168	Juellus <i>Ioh.</i>		1559	705
Herodianus		224	192	Julianus		361	235
Herodotus	440		15	Julius Africanus		220	191
Hesiodus	944			Junius <i>Francisc.</i>		1590	857
Hesychius		500	310	Junius <i>Hadrian.</i>		1545	652
Heurnius <i>Ioh.</i>		1580	799	Justinianus		527	320
Heylin <i>Petrus</i>		1635	1008	Justinus, Historicus		142	161
Hierocles		302	212	Justinus Martyr		140	159
Hieronymus		378	252	Juvenalis		95	135
Hilarius		354	231	K.			
Hincmarus		845	344	K Empis à <i>Thomas</i>		1450	469
Hippocrates	450		10	Kimchii <i>David</i>		1190	398
Hirtius <i>Aulus</i>	45		68	Kirchmannus		1630	975
Hobbes <i>Thomas</i>		1650	1043	L.			
Hoeschelius <i>David</i>		1605	900	L Abbe <i>Philippus</i>		1650	1050
Holstenius <i>Lucas</i>		1650	1053	Lactantius		303	216
Homerus	907			Lamber. Schafnaburgensis		1077	366
Hooker <i>Richardus</i>		1590	845	Lambinus <i>Dionysius</i>		1560	715
Horatius	36		75	Lampridius <i>Ælius</i>		296	209
Hotomannus <i>Francisc.</i>		1575	773	Lanfrancus		1070	362
Hottingerus <i>Ioh. Henric.</i>		1660	1055	Langton <i>Stephanus</i>		1204	402
Hoveden <i>Rogerius</i>		1199	400	à Lapide <i>Cornelius</i>		1620	950
Huntingtonensis <i>Henricus</i>		1150	387	Lascaris <i>Ioh. Andreas</i>		1480	494
Hyginus <i>C. Iulius</i>		4	90	Latinus <i>Latinus</i>		1565	733
				Launoïus <i>Ioh.</i>		1650	1040
				Lazius <i>Wolfgangus</i>		1555	686

Lelandus

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Lelandus <i>Ioh.</i>		1540	626	Molinæus <i>Carolus</i>		1540	1
Leoniceus <i>Nicolaus</i>		1480	485	Molinæus <i>Petrus</i>		1620	958
Leunclavius <i>Ioh.</i>		1565	734	Arias <i>Montanus Benedict.</i>		1575	774
Libanius		360	233	Montanus <i>Michael</i>		1580	819
Lightfoot <i>Ioh.</i>		1650	1041	Morinus <i>Ioh.</i>		1640	1035
Linacer <i>Thomas</i>		1510	534	Mornæus <i>Philippus</i>		1595	872
Lindvood <i>Gul.</i>		1422	455	Morus <i>Thomas</i>		1525	561
Lipfius <i>Iustus</i>		1590	840	Munsterus <i>Sebastian.</i>		1530	579
Livius <i>Titus</i>		12	91	Muretus <i>M. Ant.</i>		1575	777
Lombardus <i>Petrus</i>		1141	381	Musculus <i>Wolfgangus</i>		1540	621
Longinus <i>Dionysius</i>		240	200	N.			
Lucanus <i>M. Annaeus</i>		60	111	N Annius <i>Petrus</i>		1550	664
Lucianus		170	172	Naudæus <i>Gabriel.</i>		1640	1022
Lucilius	129		54	Nepos <i>Cornelius</i>	40		71
Lucretius	105		55	Neubrigensis <i>Gul.</i>		1200	401
Lullus <i>Raimundus</i>		1300	420	Nicetas <i>Acominatus</i>		1204	404
Lutherus <i>Martin.</i>		1517	540	O.			
Lyranus <i>Nicolaus</i>		1320	424	O Cellus <i>Lucanus</i>	incertæ		
Lyfias	406		20	Oecolampadius <i>Ioh. ætatis</i>		1520	544
M.				Oecumenius		990	356
M Acrobis		344	226	Onuphrius <i>Panvinus</i>		1565	731
Maimonides		1160	390	Oppianus		217	187
Maldonatus <i>Ioh.</i>		1570	758	Origenes		230	197
Malmesburiensis <i>Gul.</i>		1130	378	Orosius <i>Paulus</i>		416	290
M. Manilius	32		77	Ortelius <i>Abraham.</i>		1575	780
Manutius <i>Paulus</i>		1560	718	Ovidius	7		85
Mariana <i>Ioh.</i>		1595	874	P.			
Martialis		82	125	P Agnius <i>Sanctes</i>		1510	536
Martyr <i>Petrus</i>		1540	613	Pamelius <i>Iacobus</i>		1575	779
Mafius <i>Andreas</i>		1555	703	Pancirolo <i>Guido</i>		1570	757
Mela <i>Pomponius</i>		45	104	Papinianus		200	183
Philippus <i>Melancthon</i>		1540	615	Paracelsus		1535	597
Mercator <i>Gerardus</i>		1570	770	Paris <i>Matthens</i>		1240	410
Mercerus <i>Ioh.</i>		1555	697	Passeratus <i>Ioh.</i>		1585	831
Mercerus <i>Iofias</i>		1620	952	Paterculus <i>C. Vellejus</i>		27	101
Mercurialis <i>Hieronymus</i>		1580	800	Patricius <i>Francisc.</i>		1580	797
Meursius <i>Ioh.</i>		1620	953	Pausanias		139	155
Minutius <i>Felix</i>		220	189	Peirescius		1620	960
Mirandula <i>Ioh. Picus</i>		1484	497				
Miræus <i>Abertus</i>		1630	977				

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Pererius <i>Benedictus</i>		1585	834	Possevinus <i>Antonius</i>		1590	849
Perronius <i>Iac. Davyus</i>		1600	889	Postellus <i>Gul.</i>		1550	667
Perottus <i>Nicolaus</i>		1460	477	Priscianus		528	326
Persius		57	105	Proclus		500	312
Petavius <i>Dionysius</i>		1630	979	Procopius		527	323
Petitus <i>Samuel</i>		1640	1023	Propertius	19		82
Petrarcha <i>Francisc.</i>		1350	432	Prosper <i>Tiro</i>		446	304
T. Petronius <i>Arbiter</i>		64	113	Prudentius		405	282
Peucer <i>Caspar</i>		1565	735	Pfellus <i>Michael</i>		1050	359
Phædrus		20	96	Ptolomæus <i>Claudius</i>		140	156
Philelphus <i>Francisc.</i>		1450	471	Puteanus <i>Erycius</i>		1630	981
Philo		40	102				
Philostorgius		425	295	Q.			
Philostratus		204	186	Q. Uintilianus		83	127
Photius		858	351				
Picherellus		1560	725	R.			
Pierius <i>Valerianus loh.</i>		1520	557				
Pighius <i>Albertus</i>		1535	592	R. Abanus <i>Maurus</i>		847	346
Pighius <i>Stephanus</i>		1580	802	R. Rabelæus <i>Francisc.</i>		1540	631
Pignorius <i>Laurentius</i>		1620	962	Rainoldus <i>loh.</i>		1590	847
Pindarus	476		9	Ramus <i>Petrus</i>		1560	721
Pinellus		1580	804	Raulæus <i>Gualter</i>		1610	906
Pintianus		1535	607	Rhenanus <i>Beatus</i>		1535	594
Pithæus <i>Petrus</i>		1580	805	Rhodiginus		1510	531
Platina <i>Bartholomæus</i>		1474	481	Rigaltius <i>Nicolaus</i>		1630	984
Plato	366		26	Ritterhusius <i>Conradus</i>		1600	892
Plautus	182		50	Robertellus <i>Franciscus</i>		1555	693
Plinius, <i>senior</i>		75	118	Rondeletius <i>Gul.</i>		1555	695
Plinius, <i>junior</i>		100	141	Rufinus		390	265
Plotinus		250	203				
Plutarchus		104	143	S.			
Poggius		1407	451	S. Abellicus		1490	505
Politianus <i>Angelus</i>		1490	507	S. Sadoletus		1530	573
Pollux <i>Julius</i>		185	176	Salmasius		1640	1025
Polus <i>Reginaldus</i>		1540	627	Salvianus		440	302
Polybius	220		46	Salustius	49		64
Polycarpus		94	133	Samarthanus <i>Scavola</i>		1590	851
Pomponius <i>Lætus Julius</i>		1480	495	Sambucus <i>Ioh.</i>		1575	782
Pontacus <i>Arnoldus</i>		1600	891	Sanderson <i>Robertus</i>		1630	1006
Pontanus <i>Ioh. Jovian.</i>		1485	500	Sannazarius <i>Iacobus</i>		1500	516
Porphyrius		270	206	Sarisburyensis <i>Ioh.</i>		1172	395
				Sarpinus			

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Sarpus <i>P. Paulus</i>		1595	864	T.			
Savanarola <i>Hieronym.</i>		1480	490	T Acitus <i>Cornelius</i>		100	139
Savilius <i>Henricus</i>		1610	925	Taubmannus <i>Frid.</i>		1605	901
Scaliger <i>Jul. Cesar</i>		1535	600	Terentius <i>Publius</i>	154		52
Scaliger <i>Josephus</i>		1580	808	Tertullianus		192	180
Schottus <i>Andreas</i>		1590	856	Themistius		352	229
Scioppius <i>Gaspar.</i>		1630	985	Theocritus	272		38
Scotus <i>Ioh. Duns</i>		1300	418	Theodoretus		423	292
Seldenus <i>Ioh.</i>		1630	990	Theognis	538		6
Seneca <i>M. Annaeus</i>		20	98	Theophrastus	303		36
Seneca <i>L. Annaeus</i>		60	109	Theophylactus		1071	364
Sennertus <i>Daniel</i>		1610	921	Theophylactus <i>Simocatta</i>		611	337
Senensis <i>Sixtus</i>		1555	691	Thuanus <i>Jac. Augustus</i>		1600	893
Serarius <i>Nicolaus</i>		1595	868	Thucydides	429		18
Severus <i>Sulpicius</i>		400	280	Tibullus	13		83
Sidonius		472	306	Tiraquellus <i>Andreas</i>		1550	671
Sigebertus		1100	371	Toletus <i>Francisc.</i>		1580	814
Sigonius <i>Carolus</i>		1570	760	Torquatus <i>Tassus</i>		1585	835
C. Silius <i>Italicus</i>		72	115	Torrentius <i>Levinus</i>		1580	817
Simlerus <i>Iofias</i>		1570	762	Tostatus <i>Alphonsus</i>		1440	458
Sirmondus <i>Iacobus</i>		1625	966	Trapezuntius <i>Georgius</i>		1440	460
Sleidanus <i>Ioh.</i>		1540	628	Tremellius		1560	723
Socrates <i>Scholasticus</i>		440	299	Trithemius		1490	503
Sophocles	445		14	Trismegistus <i>Hermes</i>	Mosi coævus		1
Sozomenes <i>Hermias</i>		440	301	Turnebus <i>Adrianus</i>		1555	688
Spanhemius <i>Fridericus</i>		1640	1028	Turrianus <i>Franciscus</i>		1550	681
Spartianus <i>Aelius</i>		293	208	V.			
Spelmannus <i>Henricus</i>		1620	942	V Alerius <i>Maximus</i>		27	99
Statius <i>Publius Papinius</i>		85	129	Valesius <i>Henricus</i>		1640	1029
Stephanus <i>Robertus</i>		1540	636	Valla <i>Laurentius</i>		1440	462
Stephanus <i>Henricus</i>		1580	811	Varro <i>M. Terentius</i>	68		60
Strabo		15	94	Vatablus <i>Franciscus</i>		1535	603
Strada <i>Famianus</i>		1590	857	Vavasor <i>Francisc.</i>		1650	1051
C. Suetonius <i>Tranquillus</i>		112	148	Velferus <i>Marcus</i>		1595	870
Suidas		1081	367	Vesalius <i>Andreas</i>		1550	678
Sydnæus <i>Philippus</i>		1586	828	Victor <i>Aurelius</i>		396	275
Sylburgius <i>Fridericus</i>		1580	813	Victorinus <i>Afer.</i>		362	237
Sylvius <i>Aeneas</i>		1458	475	Victorius <i>Petrus</i>		1550	673
Symmachus		384	261	Vida <i>M. Hieronymus</i>		1550	675
Synesius		410	284	Tttttt 3	Vieta		

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
<i>Vieta Francisc.</i>		1590	859	<i>Wiclevus Ioh.</i>		1370	439
<i>de Villa Nova Arnoldus</i>		1340	427	<i>Wierus Ioh.</i>		1570	764
<i>Vincentius Bellovacensis</i>		1244	411	<i>Willis Thom.</i>		1670	1508
<i>Vincentius Lerinensis</i>		434	298	<i>Wolphius Hieronym.</i>		1570	766
<i>Virgilius Polydor.</i>		1540	638				
<i>Virgilius Maro Pub.</i>	39		73	X.			
<i>Viterbiensis Ioh. Annus</i>		1475	483	X Enophon	387		24
<i>Vitruvius</i>	31		78	X Ximenius Francisc.		1506	525
<i>Vives Ioh. Ludovicus</i>		1500	519	<i>Xymenius Roderic.</i>		1208	405
<i>Volaterranus Raphael</i>		1505	523	<i>Xiphilinus Ioh.</i>		1073	365
<i>Vossius Ger. Ioh.</i>		1625	969	<i>Xylander Gul.</i>		1565	738
<i>Ursinus Fulvius</i>		1575	784				
<i>Usserius Iacobus</i>		1630	999	Z.			
<i>Vulcanius Bonaventura</i>		1590	860	Z Anchius Hieronym.		1570	767
W.				Z Zonaras Ioh.		1118	376
W Estmonaster. Matt.		1377	441	<i>Zosimus</i>		425	296
<i>Whethamstead. Ioh.</i>		1430	456	<i>Zyvinglius Huldéric.</i>		1525	560

F I N I S.

Blount, Thomas Pope,

Censura celebriorum Authorum

Geneva 1710

4 N.lib. 3 u

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10528278-3

VD18 14406284-001